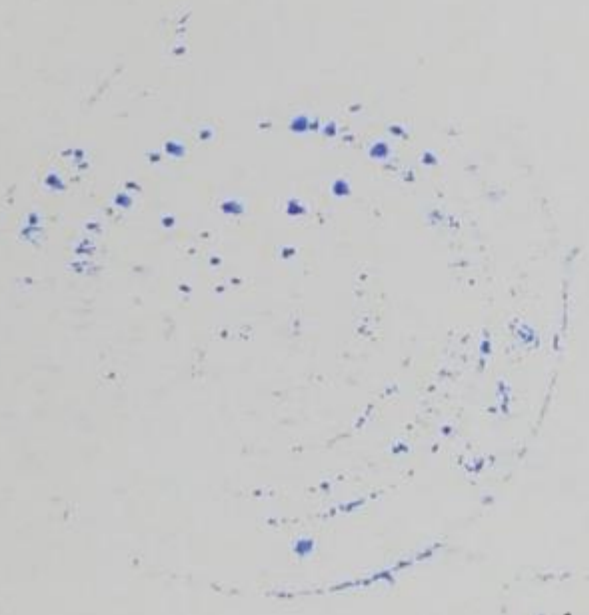

ΣΤΕΦΑΝΟΣ Δ. ΠΑΠΠΑΣ

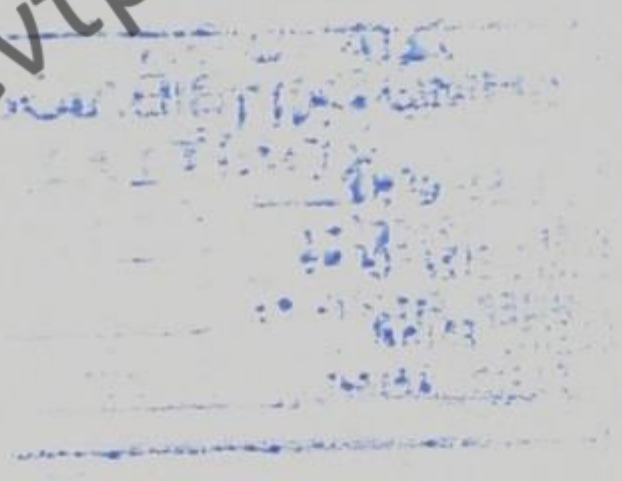
**ΣΥΣΤΑΣΗ
ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ
ΕΞΕΛΙΞΗ
ΤΩΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ,
ΤΩΝ ΔΗΜΩΝ
& ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ
ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ**

ΤΟΠΙΚΗ ΕΝΩΣΗ ΔΗΜΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ
ΝΟΜΟΥ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2004

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

ΣΤΕΦΑΝΟΣ Δ. ΠΑΠΙΑΣ

Κωδ. Εγγρ. 7639

ΣΥΣΤΑΣΗ ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ
ΤΩΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ, ΤΩΝ ΔΗΜΩΝ
ΚΑΙ ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΔΗΜΟΣΙΑ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΚΟΝΙΤΣΑΣ

ΑΡ. ΕΙΣΑΓΩΓΗΣ	53402
ΗΜΕΡ. ΕΙΣΑΓΩΓΗΣ	1-11-2012
ΤΑΞΙΝ. ΑΡΙΘΜ.	352 ΠΑΓ

ΤΟΠΙΚΗ ΕΝΩΣΗ ΔΗΜΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ
ΝΟΜΟΥ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2004

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

Ευχαριστίες

Πολλές ευχαριστίες στον Κ. Μπίλη και στη Δ. Μανούση για την αμέριστη βοήθειά τους στην αξιοποίηση της βιβλιοθήκης της Ε.Η.Μ, στους Γ. Σκαμνέλο και Ν. Μπάγια για την προθυμία τους να μου διαθέσουν αντίγραφα των απαραίτητων, για τη συγγραφή του πονήματος, Φ.Ε.Κ. του αρχείου της νομαρχιακής αυτοδιοίκησης Ιωαννίνων, καθώς επίσης στο Χρ. Τσιατούρα, διευθυντή της διεύθυνσης Αυτοδιοίκησης και Αποκέντρωσης της περιφέρειας Ηπείρου, για τη δυνατότητα αξιοποίησης των αρχείων της.

Στον Μιχαήλ - Άγγελο

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

	Σελ.
ΠΡΟΛΟΓΟΜΕΝΑ.....	7
1. Η ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ ΔΙΑΙΡΕΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΠΡΙΝ ΤΗΝ ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΣΗ.....	11
2. ΔΗΜΟΙ	
2.1. Δήμος Ιωαννιτών.....	41
2.2. Δήμος Αγίου Δημητρίου.....	47
2.3. Δήμος Ανατολής.....	64
2.4. Δήμος Ανατολικού Ζαγορίου.....	66
2.5. Δήμος Άνω Καλαμά.....	86
2.6. Δήμος Άνω Πωγωνίου.....	96
2.7. Δήμος Δελβινακίου.....	109
2.8. Δήμος Δωδώνης.....	131
2.9. Δήμος Εγνατίας.....	144
2.10. Δήμος Εκάλης.....	151
2.11. Δήμος Ευρυμενών.....	157
2.12. Δήμος Ζίτσης.....	168
2.13. Δήμος Καλπακίου.....	175
2.14. Δήμος Κατσανοχωρίων.....	182
2.15. Δήμος Κεντρικού Ζαγορίου.....	199
2.16. Δήμος Κόνιτσας.....	218
2.17. Δήμος Λάκκας Σουλίου.....	253
2.18. Δήμος Μαστοροχωρίων.....	274
2.19. Δήμος Μετσόβου.....	289
2.20. Δήμος Μολοσσών.....	295
2.21. Δήμος Μπιζανίου.....	322
2.22. Δήμος Παμβώτιδος.....	331
2.23. Δήμος Πασσαρώνος.....	354
2.24. Δήμος Περάματος.....	376
2.25. Δήμος Πραμάντων.....	385
2.26. Δήμος Σελλών.....	397
2.27. Δήμος Τζουμέρκων.....	417
2.28. Δήμος Τύμφης.....	426
3. ΔΙΕΥΡΥΜΕΝΕΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΕΣ	
3.1 Κοινότητα «Λάβδανη».....	439
3.2 Κοινότητα «Πωγωνιανή».....	442

4. ΚΟΙΝΟΤΗΤΕΣ	
4.1 Κοινότητα «Αετομηλίτσα».....	448
4.2 Κοινότητα «Βαθύπεδον».....	449
4.3 Κοινότητα «Βοβούσα».....	450
4.4 Κοινότητα «Δίστρατον».....	453
4.5 Κοινότητα «Καλαρίται».....	455
4.6 Κοινότητα «Ματσούκιον».....	459
4.7 Κοινότητα «Μηλέα».....	461
4.8 Κοινότητα «Νήσος Ιωαννίνων».....	462
4.9 Κοινότητα «Πάπιγκον».....	462
4.10 Κοινότητα «Συρράκον».....	464
4.11 Κοινότητα «Φούρκα».....	467
5. ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΣΥΣΤΑΣΗΣ ΚΑΙ ΕΞΕΛΙΞΗΣ ΤΩΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ ΤΩΝ ΥΠΟΔΙΟΙΚΗΣΕΩΝ ΠΑΡΑΜΥΘΙΑΣ ΚΑΙ ΦΙΛΙΑΤΩΝ	
5.1. Οι κοινότητες της υποδιοικήσεως Παραμυθίας.....	470
5.2. Οι κοινότητες της υποδιοικήσεως Φιλιατών.....	482
6. ΓΛΩΣΣΑΡΙ.....	515
7. ΠΗΓΕΣ.....	519
8. ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ.....	531
8.1. Β.Δ. 7.8.1919 «Περί συστάσεως δήμων και κοινοτήτων εν τω νομώ Ιωαννίνων».....	533
8.2. Οι γεωγραφικές ενότητες (Π.Δ. 345/19.6.1988 «Προσδιορισμός γεωγραφικών περιοχών (ενοτήτων) του Νομού Ιωαννίνων».....	555
8.3. 2539/1997 «Συγκρότηση της Πρωτοβάθμιας Τοπικής Αυτοδιοίκησης»	563
8.4. Ονόματα χωριών που μνημονεύονται σε μεσαιωνικά επίσημα και λόγια κείμενα.....	569
8.5. Ομάδες οικισμών και κοινοτήτων με κοινή ονομασία	575
8.6. Παλαιά και νέα ονόματα οικισμών - κοινοτήτων - δήμων νομού Ιωαννίνων.....	581
8.7. Παλαιά και νέα ονόματα οικισμών και κοινοτήτων που προσαρτήθηκαν στο νομό Θεσπρωτίας.....	604
8.8. Αποτελέσματα απογραφής 2001.....	612

ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ

Ο τόπος μας, η γεωγραφική περιοχή που σήμερα περικλείεται στα όρια του νομού Ιωαννίνων, και οι κάτοικοί του έχουν να επιδείξουν, από τα πανάρχαια χρόνια, πλούσιες και πολύμορφες παραδόσεις στον κοινοτισμό, δηλαδή στην ύπαρξη και δράση κοινοτήτων ή ενώσεων κοινοτήτων, όπως άλλωστε γενικότερα η Ήπειρος, της οποίας η ευρύτερη περιοχή των Ιωαννίνων πάντοτε υπήρξε τμήμα αναπόσπαστο.

Το έντονο φυσικό ανάγλυφο του εδάφους της περιοχής - με τα χαρακτηριστικά τοπία, που συνθέτουν οι ορεινοί όγκοι και οι ατελεύτητες, πτυχωτές βουνοκορφές τους, αλλού δασωμένες κι αλλού «κασιδιάρες», οι στενές κοιλάδες και οι απότομες χαραδρώσεις, τα υψίπεδα με τα αλπικά λιβάδια, τα οροπέδια και τα λεκανοπέδια, που κοσμούν και αναζωογονούν λιμναίοι σχηματισμοί, αλλά και τα γάργαρα, τρεχούμενα νερά, αέναοι τροφοδοτές κοιτών ποταμών - σε συνδυασμό με τις επικρατούσες κλιματολογικές συνθήκες, ευνόησαν την ανάπτυξη γεωργικών, κτηνοτροφικών και δασικών παραγωγικών ασχολιών, καθώς επίσης τη δημιουργία πολυάριθμων, κυρίως μικρών, οικισμών.

Είναι αξιοπρόσεκτο πως ο νομός Ιωαννίνων, από τους μεγαλύτερους σε έκταση νομούς, είναι ο πλέον ορεινός νομός της Ελλάδας, ενώ στα όριά του, από πολύ παλιά, έχει αναπτυχθεί κανός αριθμός οικισμών και οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης, ο μεγαλύτερος από κάθε άλλο νομό της περιφέρειας της χώρας.

Οι κοινότητες ή οι ενώσεις κοινοτήτων της περιοχής αποτέλεσαν ισχυρές συσσωματώσεις κοινωνικών ομάδων - συνενώσεις ανθρώπων, που συνδέονται μεταξύ τους με συνεκτικούς κρίκους τον κοινό τόπο κατοικίας και διαβίωσης και τα κοινά συμφέροντα - για την πολιτική οργάνωση των ατόμων, με πρωταρχική επιδίωξη τη διαμόρφωση του κοινοτικού βίου.

Καθοριστική για τη συγκρότηση και την εξέλιξη του εγχώριου κοινοτισμού, που σε δύσκολες και κρίσιμες περιόδους αποδείχθηκε ανθεκτικό μετερίζι υπεράσπισης των κοινών συμφερόντων των τοπικών κοινωνιών, υπήρξε η πολυφυλετική, πολυεθνική και πολυπολιτισμική σύνθεση του πληθυσμού της περιοχής.

Το «Κοινόν των Μολοσσών», η «Συμμαχία των Απειρωτών» και το «Κοινόν των Απειρωτών» στα αρχαία ιστορικά χρόνια, οι κοινότητες των ελεύθερων χωρικών της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας και οι ενώσεις τους, κι ακόμη οι προνομιακές κοινότητες των «ελεύθερων» χωριών και ενώσεις κοινοτήτων, όπως το «Κοινόν των Ζαγορισίων», οι ομοσπονδίες των κοινοτήτων στα βλαχοχώρια της Πίνδου και στη «Χώρα Μετζόβου ομού με μαχαλάδες», η «Ιερά συμφωνία των προεστών των πέντε κύκλων» στην Κόνιτσα ή το «Κριτήριο της Πατρίδος» στο Σούλι, στα χρόνια της οθωμανικής

κυριαρχίας σημάδεψαν, διαχρονικά και ανεξίτηλα, τα κοινωνικοοικονομικά, πολιτικά και πολιτιστικά δρώμενα του τόπου μας.

Πολύτιμη υπήρξε η συμβολή του κοινοτισμού σε σκοτεινές περιόδους και σε ζοφερούς χρόνους - παρ' όλες τις εγγενείς αδυναμίες συγκρότησης και λειτουργίας του, αλλά και τις ανεπάρκειες ή τις προσωπικές πολιτικές κοινοτικών αρχόντων - στη σφυρηλάτηση δεσμών αντίστασης ενάντια σ' όσους επιβουλεύονταν τα κοινά συμφέροντα, στη διατήρηση της συλλογικής μνήμης και στη διαμόρφωση εθνικής συνείδησης, ιδιαίτερα στα χρόνια της οθωμανικής κυριαρχίας. Πρόκειται για μια ουσιαστική συνεισφορά εθνικής αξίας, με δεδομένο ότι η απελευθέρωση του τόπου μας από τον οθωμανικό ζυγό, καθυστέρησε στη συνάντησή του με την ιστορία, κοντά έναν αιώνα σε σχέση με την υπόλοιπη Ελλάδα.

Το πόνημα, όπως και ο τίτλος του μαρτυρά, παρακολουθεί τις διοικητικές εξελίξεις των οργανισμών της τοπικής αυτοδιοίκησης και του νομού Ιωαννίνων, από τα «ελευθέρια» της περιοχής στα 1912-1913, κι ύστερα. Παρατίθενται σ' αυτό τα στοιχεία της αρχικής σύστασης των δήμων και των κοινοτήτων και όλες οι διοικητικές και ονοματολογικές μεταβολές τους, καταργήσεις, αναγνωρίσεις ή μετονομασίες οικισμών, κοινοτήτων και δήμων, όπως αυτές καταγράφονται μέσα από νόμους, διατάγματα ή αποφάσεις, όλα δημοσιευμένα κατά καιρούς στην εφημερίδα της κυβέρνησης.

Όπου δεν αναφέρεται το διάταγμα της αρχικής σύστασης, για λόγους οικονομίας και αποφυγής συχνών επαναλήψεων, αυτό αφορά στο Β.Δ 7.8.1919 (Φ.Ε.Κ. Α 184/1919) «Περί συστάσεως δήμων και κοινοτήτων εν τω νομώ Ιωαννίνων». Με το διάταγμα αυτό, που δημοσιεύεται αυτούσιο στο παράρτημα της έκδοσης, συστάθηκαν οι οργανισμοί τοπικής αυτοδιοίκησης της περιοχής, για πρώτη φορά, μετά την απελευθέρωση και την ενσωμάτωσή της στην ελληνική επικράτεια. Διευκρινίζεται ότι τα αρκτικόλεξα Ν., Δ., Ν.Δ., Β.Δ., Α.Ν., Π.Δ., Φ.Ε.Κ., σημαίνουν αντίστοιχα «νόμος», «διάταγμα», «νομοθετικό διάταγμα», «βασιλικό διάταγμα», «αναγκαστικός νόμος», «προεδρικό διάταγμα», «φύλλο εφημερίδας κυβέρνησης», ενώ τα γράμματα Α ή Β που ακολουθούν το αρκτικόλεξο Φ.Ε.Κ. σημαίνουν τεύχος Α ή τεύχος Β του Φ.Ε.Κ. Ακόμη το αρκτικόλεξο ΕΣ. στις αποφάσεις του νομάρχη για μετονομασίες, υποδηλώνει ότι ο αριθμός πρωτοκόλλου βρίσκεται στη διεύθυνση Εσωτερικών της τέως νομαρχίας Ιωαννίνων.

Καταγράφονται επίσης διορθώσεις ονομασιών οικισμών ή κοινοτήτων, με ημερομηνία αναφοράς εκείνη της οικείας, επίσημης γενικής απογραφής του πληθυσμού της χώρας, όπως εμφανίζονται στην αντίστοιχη εφημερίδα της κυβέρνησης, ενώ παρατίθενται και τα δεδομένα του πραγματικού πληθυσμού των δήμων, των κοινοτήτων και των οικισμών, με βάση τις επίσημες γενικές απογραφές του ελληνικού κράτους, τα αποτελέσματα των οποίων κυρώθηκαν και δημοσιεύθηκαν στην εφημερίδα της κυβέρνησης. Εξαίρεση αποτελούν τα πληθυσμιακά στοιχεία του έτους 1913, που κα-

τέγραψε η «προσωρινή απαρίθμηση των κατοίκων των νέων επαρχιών» και δημοσιεύθηκαν στο Φ.Ε.Κ. Α 112/1915.

Επειδή «αρχή παιδείας η των ονομάτων επίσκεψις», όπως εύστοχα μας παραδίδει ο Επίκτητος, στο πόνημα γίνεται μια προσπάθεια να καταγραφούν οι διάφοροι τύποι, που εμφανίζονται σε επίσημα και λόγια κείμενα, σε ενθυμήσεις, σε προθέσεις και επιγραφές θρησκευτικών μνημείων, με τους οποίους κατά καιρούς αποδίδεται το οικωνύμιο, η ονομασία κάθε οικισμού, σαν ένα σημαντικό στοιχείο της διοικητικής εξέλιξης και της ιστορικής ταυτότητας του χωριού και της κοινότητάς του. Μάλιστα, αφού τα οικωνύμια, όπως και τα τοπωνύμια ή τα μικροτοπωνύμια γενικότερα, είναι «επιγραφαί γεγλυμμένοι επί του εδάφους», γίνεται μια συνοπτική αναφορά απόψεων, που έχουν διατυπωθεί από λόγιους και ερευνητές, για την προέλευση και την ετυμολόγηση των ονομασιών τους, χωρίς να γίνεται αξιολόγησή τους. Είναι ωστόσο αξιομνημόνευτη και εδώ, η πλούσια σε υλικό και επιστημονικά τεκμηριωμένη γλωσσολογική εξέταση, που επιχειρεί ο Κ. Ευ. Οικονόμου, γλωσσολόγος και πανεπιστημιακός δάσκαλος, με τα πολύτιμα και ολοκληρωμένα έργα του «Τοπωνυμικό της περιοχής Ζαγορίου» και «Οικωνύμια του νομού Ιωαννίνων».

Ειδικότερα τα παλαιότερα οικωνύμια και τοπωνύμια του τόπου μας είναι οι αδιάψευστοι μάρτυρες της πολυπολιτισμικής σύνθεσης του πληθυσμού του σε άλλες εποχές. Ελληνόφωνοι, αλβανόφωνοι, σλαβόφωνοι, βλαχόφωνοι, τουρκόφωνοι πληθυσμοί, όπως επίσης χριστιανοί, μουσουλμάνοι και εβραίοι συνυπήρξαν στα περασμένα χρόνια στην περιοχή, η οποία απόδειχθηκε ένα χωνευτήρι λαών και φυλών, που αν και αφομοιώθηκαν από την ισχυρή ντόπια ελληνόγενή παρουσία, αφήσανε πίσω τα σημάδια τους στην ονοματοθεσία χώρων ή την επηρέασαν.

Η κεντρική διοίκηση προσπάθησε, κατά καιρούς, να επιβάλλει την αλλαγή των ονομάτων οικισμών και κοινοτήτων, που ήταν ξενόγλωσσα ή φαίνονταν ξενόγλωσσα, μάλιστα με την προτροπή να προτιμώνται αρχαίες ονομασίες. Αλλού οι προσπάθειές της «έπιασαν» τόπο, αλλού όχι. Αλλά και όπου έγιναν τέτοιες αλλαγές ακόμη και σήμερα χείλη ντόπιων και κατοίκων γειτονικών χωριών απαντούν, συνήθως, με την παλιά ονομασία για το οικωνύμιο του τόπου τους.

Το «σχολαστικό κράτος» και οι «άσοφοι σοφοί» του - «οι θρεμμένοι με τον κλασσικό τους φανατισμό, που έπνιξε και πνίγει ακόμη την αληθινή ζωή του λαού μας» - έσβησαν, σημείωνε χαρακτηριστικά ο Γιάννης Βλαχογιάννης το Μάη στα 1944 στη μελέτη του «Τα τοπικά ονόματα και το σχολαστικό κράτος», «...από τον τοπογραφικό χάρτη κι από τη ζωή του ελληνικού λαού τις χιλιάδες τα τοπωνυμικά, που δείχνουν τη συνέχεια της ιστορικής ζωής και καταγωγής αυτού του λαού...». Υπογράμμιζε ακόμη ο ακάματος ιστοριογράφος και διηγηματογράφος πως «...από τότε ο ελληνικός λαός υποχρεώθηκε να συλλαβίζει, αλλά ποτέ να μη μεταχειρίζεται τ' αδιάβαστα

κλασσικά ονόματα των δήμων, και το χειρότερο, τα ονόματα των χωριών, δηλαδή όλη τη ζωντανή ιστορία του, που αιώνων παράδοση του τη χάρισε...». Και συμπλήρωνε με έμφαση: «...Και η ντροπή είναι ότι σ' αυτή τη συμφορά της αλλαγής των τοπογραφικών ονομάτων βοηθήσανε και καθηγητάδες πανεπιστημιακοί με τη σοφία τους. Και τώρα, καμιά ελπίδα να διορθωθεί το μεγάλο κακό...»!

Το «σχολαστικό κράτος» αυτό συνεχίζει να δημιουργεί συγχύσεις ακόμη και σήμερα σχετικά με τα οικωνύμια. Ενδεικτικά αναφέρω την αδικαιολόγητη επιμονή, στις επίσημες ονομασίες οικωνυμίων να διατηρούνται τύποι της άκαμπτης καθαρεύουσας, όπως **Αχλαδέαι, Μηλέα, Καλπάκιον** κ.ά., όταν η επίσημη ελληνική γλώσσα, αλλά κυρίως η καθομιλουμένη τους έχει καταργήσει στη ζωή. Τις συγχύσεις επιτείνει σ' αυτό το θέμα η διγλωσσία, που χρησιμοποιεί το «σχολαστικό κράτος». Χαρακτηριστικά στο Ν. 2539 (Φ.Ε.Κ. Α 244/1997) ορίζονται οι οικισμοί **Κεφαλόβρυσο, Δελβινάκι, Μικρό Περιστέριο(!), Καρυές Ασφάκας, Καλπάκι, Καλέντζι, Μέτσοβο, Τσεπέλοβο** ως έδρες νεοσύστατων δήμων, ενώ σε άλλο Φ.Ε.Κ. όπου δημοσιεύονται επικυρωμένα τα αποτελέσματα της τελευταίας γενικής απογραφής, χρησιμοποιούνται αντίστοιχα οι τύποι: **Κεφαλόβρυσον, Δελβινάκιον, Μικρόν Περιστέριον, Καρυαί, Καλπάκιον, Καλέντζιον, Μέτσοβον και Τσεπέλοβον!** Ακόμη ενώ σωστά πλέον αναφέρεται ο δήμος **Ζίτσας** ή ο δήμος **Κόνιτσας** στην τελευταία απογραφή, παράλληλα αναφέρεται το δημοτικό διαμέρισμα **Ζίτσης** και το δημοτικό διαμέρισμα **Κονίτσης!**

Ας σημειωθεί ακόμη ότι οι κοινωνικοοικονομικές και πολιτικές εξελίξεις των πρώτων μεταπολεμικών δεκαετιών και η δημογραφική αποψίλωση των χωριών, ιδιαίτερα των απομακρυσμένων και ορεινών περιοχών, δυστυχώς οδήγησαν άλλοτε ανθούσες κοινότητες στο μαρασμό, συνήθως μαζί και τον πολιτισμό τους, όπως επίσης και στη σταδιακή εγκατάλειψη, στην αφάνεια και στη λήθη παλαιών τοπωνυμίων.

Το πόνημα περιέχει και τα στοιχεία σύστασης και εξέλιξης των κοινοτήτων των υποδιοικήσεων Παραμυθίας και Φιλιατών, καθώς επίσης και τα στοιχεία πληθυσμιακής τους εξέλιξης για το διάστημα εκείνο, κατά το οποίο ανήκαν διοικητικά στο νομό Ιωαννίνων, πριν την απόσπασή τους προκειμένου να συσταθεί ο νομός Θεσπρωτίας.

Τέλος στο παράρτημα της έκδοσης περιλαμβάνονται: πίνακας των παλαιών και νέων ονομασιών των οικισμών του νομού, τα βασικά νομοθετήματα που αφορούν στη διοικητική και αυτοδιοικητική διάρθρωσή του πληθυσμιακά στοιχεία, ομάδες χωριών με κοινή ονομασία κ.ά.

Κλείνω το σημείωμά μου με πολλές και από καρδιάς ευχαριστίες προς τη διοίκηση της Τ.Ε.Δ.Κ νομού Ιωαννίνων, για την εμπιστοσύνη που έδειξε στο πόνημά μου, αναλαμβάνοντας τα οικονομικά βάρη της έκδοσής του.

Η ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ ΔΙΑΙΡΕΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΠΡΙΝ ΤΗΝ ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΣΗ

Η διοικητική διαίρεση και διάρθρωση της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας στα ύστερα χρόνια ύπαρξής της, είχε βάση τις θεμελιώδεις ρυθμίσεις που πρόβλεπε ο «νόμος των βιλαετίων», ο οποίος εξαγγέλθηκε στα 1864 και εφαρμόστηκε σταδιακά σ' όλη την επικράτειά της.

Οι γενικές διατάξεις του νόμου πρόβλεπαν ως ανώτερη βαθμίδα κρατικής διαίρεσης της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας το **βιλαέτι**, διοικούμενο από το **βαλή**, με έδρα του την πρωτεύουσα πόλη του βιλαετιού.

Η αμέσως κατώτερη βαθμίδα ήταν το **σαντζάκι** ή **λιβάς**, αλλά και **μουτεσαριφλίκ(ι)** ή **μουτεσαριφλίκειον**, με διοικητή το **μουτεσαρίφη**, ο οποίος έδρευε στην πρωτεύουσα του σαντζακιού.

Το **σαντζάκι** αποτελούνταν από **καζάδες**. Τους **καζάδες** διοικούσαν οι **καϊμακάμηδες**, οι οποίοι είχαν έδρα τους την κυριότερη πόλη του καζά. Ο όρος **καζάς** αναφέρεται και ως **καϊμακαμλίκ(ι)** ή **καϊμακαμλίκειον**, για να δηλωθεί η επικράτεια του καϊμακάμη.

Κατώτερη βαθμίδα διοίκησης, η βάση του διοικητικού συστήματος της εποχής, ήταν η **κοινότητα**, με επικεφαλής αιρετό ή αιρετούς άρχοντες, το **μουχτάρη** ή τους **μουχτάρηδες**. Μικρά χωριά τα οποία δεν ήταν δυνατόν ν' αποτελέσουν ξεχωριστές κοινότητες, ανάλογα με τη γεωγραφική τους θέση, συγκροτούσαν ανεξάρτητη διοικητική μονάδα, που ονομαζόταν **ναχιγιές** και προσαρτιόταν στον κοντινότερο καζά. Προϊστάμενος του **ναχιγιέ** ήταν ο **μουδέρης**. Ο όρος **ναχιγιές** συναντάται και ως **μουδιρλίκ(ι)**, **μουδ(ντ)ιριλίκι** ή **μουδερλίκειον**, υποδηλώνοντας την περιοχή ευθύνης του μουδέρη.

Ακόμη στις πόλεις και στις κωμοπόλεις τουλάχιστον πενήντα σπίτια στην ίδια γεωγραφική περιοχή αποτελούσαν το **μαχαλά**, που υπολογιζόταν ως ένα χωριό.

ΤΟ ΒΙΛΑΕΤΙ ΤΩΝ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Στα τέλη του 19ου αιώνα, μετά την ένωση της Θεσσαλίας και της Άρτας με την Ελλάδα στα 1881, η περιοχή του σημερινού νομού Ιωαννίνων ανήκε σε μια ευρύτερη διοικητική περιφέρεια, το **βιλαέτι Ιωαννίνων**, το οποίο συναποτελούσαν:

- Το **σαντζάκι Ιωαννίνων**, με έδρα τα **Ιωάννινα**, αποτελούμενο από τους **καζάδες** Ιωαννίνων, Κόνιτσας, Λεσκοβικιού, Παραμυθίας ή Αϊδονάτ(ου) και Φιλιατών.
- Το **σαντζάκι Αργυροκάστρου**, με έδρα το **Αργυρόκαστρο**, αποτελούμενο από τους **καζάδες** Αργυροκάστρου, Δελβίνου, Πρεμετής, Πωγωνιού, Τεπελενιού και Χιμάρας.

- Το **σαντζάκι Μπερατιού**, με έδρα το **Μπεράτι**, αποτελούμενο από τους **καζάδες** Μπερατιού, Αυλώνας, Λιούσνας και Σκράπαρης.

- Το **σαντζάκι Πρέβεζας**, με έδρα την **Πρέβεζα**, αποτελούμενο από τους **καζάδες** Πρέβεζας, Λούρου και Μαργαριτιού.

Ο Ευάγ. Π. Παγούνης στο πόνημά του «Στοιχειώδης Γεωγραφία», που εκδόθηκε στα 1902, μας πληροφορεί, με βάση τα στοιχεία του «σαλναμέ», δηλαδή το «επίσημο νομαρχιακό ημερολόγιο», στα 1885 πως η «**διοίκησις Ιωαννίνων**», δηλαδή το σαντζάκι Ιωαννίνων, αποτελούνταν από το «**μουδερλίκειον Ζαγορίου**», το «**μουδερλίκειον Κουρέντων**», από χωριά «υπαγόμενα αμέσως εις Ιωάννινα», δηλαδή την «**υποδιοίκησιν Ιωαννίνων**» (καζάς Ιωαννίνων), και τους **καζάδες**, εξελληνισμένα «υποδιοικήσεις», **Κονίτσης, Λεσκοβικείου, Μετσόβου, Παραμυθίας (Αηδωνάτου) και Φιλιατών**. Αναλυτικότερα:

- Η «**υποδιοίκησις Ιωαννίνων**» με έδρα την **Ιωάννινα**, περιλάμβανε το «**μουδερλίκειον Ζαγορίου**» με έδρα το **Τσεπέλοβο**, αποτελούμενο από 46 χωριά, το «**μουδερλίκειον Κουρέντων**» με έδρα τη **Ζίτσα**, αποτελούμενο από 42 χωριά και άλλα 135 χωριά της ευρύτερης περιοχής των Ιωαννίνων, συνολικά 223 χωριά.

- Η «**υποδιοίκησις Κονίτσης**» με έδρα την **Κόνιτσα** περιλάμβανε 34 χωριά.

- Η «**υποδιοίκησις Λεσκοβικείου**» με έδρα το **Λεσκοβίκειον** περιλάμβανε 49 χωριά. Ας σημειωθεί πως σ' αυτή ανήκαν χωριά της κατοπινής επαρχίας Κόνιτσας, όπως η Διπαλίτσα (Μολυβδοσκεπάστος), Πρισόγιαννη (Πυρσόγιαννη) κ.ά., ενώ τα υπόλοιπα σήμερα ανήκουν στην Αλβανία.

- Η «**υποδιοίκησις Μετσόβου**» με πρωτεύουσα το **Μέτσοβον**, αποτελούμενη από 3 χωριά.

- Η «**υποδιοίκησις Παραμυθίας (Αηδωνάτου)**» με πρωτεύουσα την **Παραμυθία**, αποτελούμενη από 62 χωριά.

- Η «**υποδιοίκησις Φιλιατών**» με πρωτεύουσα τους **Φιλιάτες**, αποτελούμενη από 49 χωριά.

Ας σημειωθεί πως από την τωρινή εδαφική περιοχή του νομού Ιωαννίνων, σύμφωνα με τον Ευάγ. Π. Παγούνη, η περιοχή του Πωγωνιού, με την ονομασία «**υποδιοίκησις Παλαιάς Πωγωνιανής**» ανήκε στη διοικητική περιφέρεια, που ονομαζόταν «**διοίκησις Αργυροκάστρου**». Με έδρα τη **Βοστίνα**, τώρα Πωγωνιανή, περιλάμβανε 39 χωριά, από τα οποία τα χωριά **Μαυρόγερος, Πολυτσάνη, Σιάτιστα, Σχωριάδες και Σωπική** σήμερα ανήκουν στην Αλβανία.

Λίγα χρόνια πριν τους βαλκανικούς πολέμους, μετά την επανάσταση των Νεότουρκων, στα 1908, η τότε νεοτουρκική κυβέρνηση δημιούργησε στην περιοχή του σημερινού νομού Θεσπρωτίας ένα νέο σαντζάκι, το **σαντζάκι Ηγουμενίτσης ή Τσαμουριάς**. Συστάθηκε με την απόσπαση των

καζάδων Παραμυθίας και Φιλιατών από το **σαντζάκι Ιωαννίνων** και του καζά **Μαργαριτιού** από το **σαντζάκι Πρέβεζας**. Τμήμα του καζά **Μαργαριτιού** αποτέλεσε το νεοδημιουργηθέντα **καζά Ηγουμενίτσας**, στον οποίο εγκαταστάθηκε η έδρα της διοίκησης του νέου σαντζακιού.

Τυπικά το **σαντζάκι Ηγουμενίτσας** συγκροτήθηκε για να τιμηθεί ο σουλτάνος Μεχμέτ Ε΄ Ρεσάτ, ο οποίος διαδέχθηκε τον εκθρονισθέντα από τους Νεότουρκους αδελφό του Αβδούλ Χαμίτ. Το **σαντζάκι Ηγουμενίτσας** έφερε την ονομασία **σαντζάκι Ρεσαδιέ**, από το όνομα του νέου σουλτάνου ή από τον τόπο καταγωγής του, το χωριό Ρεσαδιέ της Σμύρνης.

Οι ουσιαστικοί λόγοι ίδρυσής του ωστόσο ήταν πολιτικοί. Η «Έκθεσις περί της καταστάσεως εις την Χειμάρραν» των αρχείων του υπουργείου Εξωτερικών για τα 1913, που μας διασώζει ο Σπ. Δ. Λουκάτος στην εισήγησή του «Το βιλαέτι των Ιωαννίνων (Ηπείρου) στα χρόνια της απελευθέρωσής του από τον οθωμανικό ζυγό, 1910-1913», στο Β΄ Επιστημονικό Συνέδριο με θέμα «Γιάννινα - Ήπειρος -19 ος -20 ος αι.», αναφέρει πως η τότε κυβέρνηση «...εκ μισελληνικού κινουμένη πνεύματος προέβη εις την σύστασιν νέου σαντζακιού εν τω βιλαετίω των Ιωαννίνων επί σκοπώ μειώσεως του αριθμού των Ελλήνων βουλευτών Ιωαννίνων και αυξήσεως κατά ένα του αριθμού των μουσουλμάνων...».

Ακόμη πιο ισχυρή είναι η υπόθεση ότι με την ίδρυση του **σαντζακιού Ρεσαδιέ** επιχειρήθηκε η οικονομική και πολιτική αναβάθμιση ενός άσημου και υπανάπτυκτου λιμανιού, όπως αυτό της Ηγουμενίτσας, σε αντιστάθμισμα εκείνου της Πρέβεζας, αφού, καθώς ο Μιχ. Κοκολάκης υποστηρίζει στη διδακτορική του διατριβή «Το ύστερο Γιαννιώτικο πασαλίκι» στα 1993, «...Χωρίς αμφιβολία η παραμεθόρια τοποθεσία της Πρέβεζας, που αποτελούσε ως τότε το αποκλειστικό σχεδόν επίνειο των Ιωαννίνων, θα ήταν ιδιαίτερα ευάλωτη, σε περίπτωση ελληνοτουρκικού πολέμου, και η έγκαιρη εξεύρεση λύσης αποτελούσε πράξη σωφροσύνης για τα τουρκικά συμφέροντα...».

Είναι χαρακτηριστικά τα λόγια που αποδίδονται, σύμφωνα με το Μιχ. Κοκολάκη, στο «φανατικόν» αλλά «διορατικότατον» Μουσταφά Ζιχνή πασά, Νεότουρκο τότε βαλή, γενικό διοικητή του **βιλαετιού Ιωαννίνων** ότι η Ηγουμενίτσα «...πλην του ωραιοτάτου λιμένος της θα έχει και το ανεκτίμητον δια τους Τούρκους προτέρημα ότι ευρίσκεται εν μέσω μουσουλμανικού και φιλήσυχου πληθυσμού...», εννοώντας προφανώς τους Τσάμηδες του Μαργαριτιού και των Φιλιατών.

Στο μεταξύ, την ίδια εποχή το **σαντζάκι Μπερατιού** αποσπάστηκε από το **βιλαέτι Ιωαννίνων** και προσαρτήθηκε στο **βιλαέτι Σκόρδας**. Ωστόσο σε στατιστικό πίνακα πληθυσμού του βιλαετιού Ιωαννίνων στα 1913, των αρχείων του υπουργείου Εξωτερικών, το **σαντζάκι Μπερατιού** συνυπολογίζεται στο **βιλαέτι Ιωαννίνων**.

Η ΠΛΗΘΥΣΜΙΑΚΗ ΚΑΙ ΕΘΝΟΛΟΓΙΚΗ ΣΥΝΘΕΣΗ ΤΟΥ ΒΙΛΑΕΤΙΟΥ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Αμέσως μετά την απελευθέρωση της Ηπείρου στα 1913, το **βιλαέτι Ιωαννίνων** περιλάμβανε το **σαντζάκι Ιωαννίνων**, κεντρικό σαντζάκι του βιλαετιού και τα **σαντζάκια Αργυροκάστρου, Πρέβεζας και Ρεσαδιέ**.

Σύμφωνα με στατιστικό πίνακα των αρχείων του υπουργείου Εξωτερικών, για το **βιλαέτι Ιωαννίνων**, η πληθυσμιακή και εθνολογική σύνθεση των κατοίκων του είχε τότε ως εξής:

Σαντζάκι Ιωαννίνων: Σύνολο κατοίκων 131.382 άτομα, από τα οποία 120.746 κάτοικοι, ή 91,91% Έλληνες, και από αυτούς 106.354 ή 85,93% ελληνόφωνοι, 5.890 ή 5,33% αλβανόφωνοι, 430 ή 0,33% βλαχόφωνοι και 8.072 ή 6,14% μουσουλμάνοι. Οι υπόλοιποι 10.636 κάτοικοι ή το 8,10% του πληθυσμού ήταν: 2634 ή 2,01% αλβανόφωνοι, 3.316 ή 2,52% αθίγγανοι, 4.686 ή 3,5% Εβραίοι.

Σαντζάκι Πρέβεζας: Σύνολο κατοίκων 38.030 άτομα, από τα οποία 37.280 κάτοικοι ή 98,09% Έλληνες και από αυτούς 32.642 ή 85,84% ελληνόφωνοι, 2.028 ή 5,33% αλβανόφωνοι, 2.610 μουσουλμάνοι και 750 ή 1,97% άτομα άλλων εθνοτήτων, από τα οποία 400 ή 1,05% αθίγγανοι και 350 ή 0,92% Εβραίοι.

Σαντζάκι Αργυροκάστρου: Σύνολο κατοίκων 146.237 άτομα, από τα οποία 80.422 κάτοικοι ή 54,86% Έλληνες και από αυτούς 46.644 ή 31,90% ελληνόφωνοι, 29.843 ή 20,41% αλβανόφωνοι και 3.735 βλαχόφωνοι. Οι υπόλοιποι 66.015 κάτοικοι ή το 45,11% του συνολικού πληθυσμού ήταν άτομα άλλων εθνοτήτων και συγκεκριμένα 63.467 ή 43,40% αλβανόφωνοι και 2.548 ή 1,74% αθίγγανοι.

Σαντζάκι Ρεσαδιέ: Σύνολο κατοίκων 76.688 άτομα, από τα οποία 45.092 κάτοικοι ή 58,80% Έλληνες και από αυτούς 28.676 ή 37,39% ελληνόφωνοι, 12.640 ή 16,49% αλβανόφωνοι, 100 ή 0,13% βλαχόφωνοι, 3.676 ή 4,79% μουσουλμάνοι. Οι υπόλοιποι 31.596 κάτοικοι ή το 41,20% του συνολικού πληθυσμού ήταν άτομα άλλων εθνοτήτων και συγκεκριμένα 30.726 αλβανόφωνοι και 800 ή 1,04% αθίγγανοι.

Ιδιαίτερα το **σαντζάκι Ιωαννίνων**, πριν την απελευθέρωση, περιλάμβανε τον **καζά Ιωαννίνων**, όπου σύμφωνα με την τούρκικη απογραφή στα 1912 ζούσαν 94.007 κάτοικοι, ενώ με στοιχεία απογραφής της μητρόπολης Ιωαννίνων 105.604 κάτοικοι, τον **καζά Κονίτσης** με πληθυσμό 19.370 ή 20.570 κατοίκους, τον **καζά Λεσκοβικιού** με πληθυσμό 15.105 ή 16.105 κατοίκους και τον **καζά Μετσόβου**, όπου ζούσαν 5.781 κάτοικοι, αριθμός για τον οποίο συμφωνούσαν και οι δύο απογραφές.

Λίγους μήνες μετά τα «ελευθέρια» της Ηπείρου, το καλοκαίρι στα 1913, σύμφωνα με αχρονολόγητη έκθεση του Παν. Λιβαδά, γραμματέα της τότε νομαρχίας Ιωαννίνων, που δημοσιεύθηκε σε συνέχειες από τις 17

Αυγούστου στην εφημερίδα «ΗΠΕΙΡΟΣ», η «υποδιοικήσις Ιωαννίνων» διαιρείται σε πέντε «**τμήματα**» τα εξής: **Ιωαννίνων**, **Ζαγορίου**, **Κουρέντων**, **Μαλακασίου** και **Τσαρκοβίστας**. Σύμφωνα με σχετικό πίνακα, το «**τμήμα Ζαγορίου**» περιλάμβανε 46 χωριά, το «**τμήμα Κουρέντων**» 82 χωριά, το «**τμήμα Μαλακασίου**» 46 χωριά και το «**τμήμα Τσαρκοβίστας**» 49 χωριά, συνολικά 223 χωριά, ενώ το «**τμήμα Ιωαννίνων**» αποτελούσε η πόλη των Ιωαννίνων.

Η ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΤΗΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΣΗ

Μετά την επιτυχή έκβαση των βαλκανικών πολέμων υπέρ των ελληνικών συμφερόντων, νέες εδαφικές εκτάσεις που πολιτογραφήθηκαν ως «**Νέαι Χώραι**», προσαρτήθηκαν στην ελληνική επικράτεια. Τα νέα εδαφικά και πολιτικά δεδομένα απαιτούσαν προφανώς τις απαραίτητες νομοθετικές ρυθμίσεις, ώστε να διασφαλίζεται η εύρυθμη διοίκηση των πληθυσμών, που διαβιούσαν στις νεοαποκτηθείσες περιοχές.

Ο διάδοχος **Κωνσταντίνος**, γενικός αρχηγός του στρατού Ηπείρου και Μακεδονίας, λίγες μέρες μετά τα «ελευθέρια» της πόλης των Ιωαννίνων, συγκεκριμένα στις 25 Φεβρουαρίου στα 1913, με διαταγή του όρισε νομάρχη Ιωαννίνων τον **Άγγελο Τυπάλδο Φορέστη**, γενικό πρόξενο της Ελλάδας στα Ιωάννινα μέχρι την απελευθέρωσή τους. Την μεθεπόμενη ημέρα, στις 27 Φεβρουαρίου, με νεώτερη διαταγή του ανέθεσε στο νομάρχη Ιωαννίνων και «την πολιτικήν διοίκησιν απασής, της κατακτηθείσης εν Ηπείρω χώρας», σύμφωνα με επίκαιρη ειδησεογραφία της εφημερίδας «ΗΠΕΙΡΟΣ».

Προηγουμένως με διακήρυξή του, ενημέρωνε τους κατοίκους των περιοχών που απελευθερώθηκαν από τις ελληνικές δυνάμεις πως μετά την κατάλυση των πολιτικών και στρατιωτικών αρχών, αναγνωρίζονται οι θρησκευτικές αρχές, δηλαδή οι μητροπολίτες και οι ιερείς, τα μητροπολιτικά δικαστήρια και οι δημογέροντες, και οι τοπικές πολιτικές αρχές, δηλαδή οι δήμαρχοι και οι μουχτάρηδες.

Επρόκειτο ωστόσο για προσωρινές ρυθμίσεις. Τα προβλήματα ήταν σοβαρά, η κατάσταση ρευστή. Υπήρχε ανάγκη ισχυρής διοίκησης, με καθορισμένο πλαίσιο αρμοδιοτήτων και δράσης, που θα αναλάμβανε την πολιτική ευθύνη για την περιοχή.

Για το σκοπό αυτό η Βουλή των Ελλήνων ψήφισε ομόφωνα το Ν. ΔΡΛΔ' (4134) 28.2.1913 (Φ.Ε.Κ. Α 41/2.3.1913) «Περί διοικήσεως των στρατιωτικώς κατεχομένων χωρών» έχοντας ήδη εμπειρίες από τη διοίκηση των απελευθερωμένων περιοχών της Μακεδονίας.

Ο συγκεκριμένος νόμος πρόβλεπε πως η πολιτική διοίκηση των κατεχομένων χωρών «...ενεργείται υπό της Κυβερνήσεως είτε δι' αντιπροσώπου, εκ των μελών αυτής, εις ον ανατίθεται η τοιαύτη εντολή δια Βασιλικού

Διατάγματος μετά πρότασιν του Υπουργικού Συμβουλίου εκδιδομένου, είτε δι' άλλου εντολοδόχου φέροντος τον τίτλον Γενικού Διοικητού ή Γενικού Διοικητικού Επιτρόπου, διοριζομένου ωσαύτως δια Βασιλικού Διατάγματος τη προτάσει του Υπουργικού Συμβουλίου...». Πρόβλεπε ακόμη πως ο οριζόμενος διοικητής ασκούσε στην περιοχή της αρμοδιότητάς του «...άπασαν την διοικητικήν εξουσίαν πλην των εναγομένων εις τα έργα του Στρατού της ξηράς και της θαλάσσης...».

Ιδιαίτερα στα καθήκοντά του περιλαμβάνονταν:

- Η οργάνωση όλων των δημοσίων υπηρεσιών, η επιμέλεια της εύρυθμης λειτουργίας τους.
- Ο διορισμός, η παύση, ο καθορισμός των καθηκόντων και οι αποδοχές των αναγκαίων υπαλλήλων, που στελέχωναν τη δημόσια διοίκηση, καθώς επίσης οι εν γένει δαπάνες της διοίκησης.
- Η συντήρηση και διαχείριση των δημοσίων κτημάτων και η διάθεση των προσόδων απ' αυτά για τις ανάγκες της δημόσιας διοίκησης.
- Η ρύθμιση όλων των διοικητικών υποθέσεων και η έκδοση των αναγκαίων κανονιστικών διαταγών και αποφάσεων.
- Η λήψη των ενδεικνυόμενων μέτρων πρόνοιας, ανάλογα με την περίπτωση.

Με βάση τον προαναφερθέντα νόμο ιδρύθηκε η **Γενική Διοίκησης Ηπείρου**, ενώ με το Β.Δ. 8.3.1913 (Φ.Ε.Κ. Α 46/8.3.1913) διορίστηκε γενικός διοικητής «των υπό του Ελληνικού Στρατού κατεχομένων εν Ηπείρω χωρών», με έδρα τα Ιωάννινα, ο **Γεώργιος Χρηστάκη - Ζωγράφος**, έμπειρος πολιτικός, πρώην υπουργός Εξωτερικών.

Στα εδαφικά όρια της, η **Γενική Διοίκησης Ηπείρου** περιλάμβανε τα **σαντζάκια Ιωαννίνων, Αργυροκάστρου, Πρέβεζας και Ρεσαδιέ**, δηλαδή τις περιοχές των σημερινών νομών Ιωαννίνων, Θεσπρωτίας και Πρέβεζας, αλλά και των σημερινών αλβανικών περιοχών Αγίων Σαράντα, Αργυροκάστρου, Δελβίνου, Λεσκοβικιού, Πρεμετής και Χιμάρας. Για ένα διάστημα, από τις 8 Νοεμβρίου 1913 ως τις 31 Μαρτίου 1914, στην ευθύνη της Γενικής Διοίκησης Ηπείρου ανήκαν και «αι επαρχίαι Κορυτσάς και Κολωνίας», οι οποίες, με το Β.Δ. 8.11.1913 (Φ.Ε.Κ. Α 228/1913), αποσπάστηκαν από τη Γενική Διοίκηση Μακεδονίας και προσαρτήθηκαν στη Γενική Διοίκηση Ηπείρου.

Ο Γεώργιος Χρηστάκη - Ζωγράφος διατήρησε την υπάρχουσα διοικητική διαίρεση σε σαντζάκια και καζάδες, με προσαρμογές που προσιδίαζαν στις νέες συνθήκες, σύμφωνα και με τη διακήρυξη του Κωνσταντίνου, όπως για παράδειγμα διαλύθηκε, για ευνόητους λόγους, το **σαντζάκι Ρεσαδιέ**.

Ας σημειωθεί επίσης πως η ρευστή διεθνής κατάσταση στην περιοχή είχε τις επιπτώσεις της στον ακριβή καθορισμό των βορείων συνόρων της χώρας, και επομένως στα εδαφικά όρια ευθύνης της Γενικής Διοίκησης Ηπείρου.

Στο μεταξύ άμεσα η Γενική Διοίκηση Ηπείρου προχώρησε σε πρωτοβουλίες και δράσεις για την ανασυγκρότηση της περιοχής, αφού προηγουμένως συστάθηκαν τα τμήματα, τα ειδικά γραφεία, οι υπηρεσίες - επιτροπές και άλλες απαραίτητες διοικητικές δομές, που στελεχώθηκαν με το αναγκαίο ανθρώπινο δυναμικό.

Παράλληλα γίνονταν προσπάθειες να αντιμετωπιστούν και τα πολιτικά προβλήματα, που αναφύονταν από την παρουσία μειονοτήτων Αλβανών, Τούρκων και Εβραίων, ενώ όπως ήταν φυσικό, η ευαίσθητη γεωγραφική θέση της περιοχής δημιουργούσε, στο πλαίσιο της τότε διεθνούς κατάστασης, μεγάλες δυσχέρειες προσαρμογής της διοίκησης στην αντιμετώπιση σύνθετων ζητημάτων.

Όσον αφορά στα πληθυσμιακά στοιχεία της εποχής, η «προσωρινή απορίθμηση των κατοίκων των νέων επαρχιών» που εμφανίζει «τον επίσημον αριθμόν των κατοίκων των νέων χωρών μέχρι ενεργηθείσης νέας απογραφής», και δημοσιεύθηκε στο Φ.Ε.Κ. Α 112/1915, αναφέρει ως «Σύνολο Νομού Ιωαννίνων και Ηπείρου» 245.618 κάτοικους από τους οποίους 121.408 άνδρες και 124.210 γυναίκες. Αναλυτικότερα:

Η «**υποδιοίκησις Ιωαννίνων**», με έδρα τα **Ιωάννινα**, περιλάμβανε τα Ιωάννινα και 230 χωριά, όπου ζούσαν 88.994 κάτοικοι, από τους οποίους 42.358 άνδρες και 46.636 γυναίκες.

Η «**υποδιοίκησις Κονίτσης**», με έδρα την **Κόνιτσα**, περιλάμβανε την Κόνιτσα και 45 χωριά, όπου ζούσαν 22.725 κάτοικοι, από τους οποίους 11.620 άνδρες και 11.105 γυναίκες.

Η «**υποδιοίκησις Μαργαριτίου**», με έδρα την **Πάργα**, περιλάμβανε την Πάργα και 39 χωριά, με συνολικό πληθυσμό 16.265 κατοίκους, από τους οποίους 8.284 άνδρες και 7.981 γυναίκες.

Η «**υποδιοίκησις Μετσόβου**», με έδρα το **Μέτσοβον**, περιλάμβανε το Μέτσοβον και 5 χωριά, με συνολικό πληθυσμό 5.470 κατοίκους, από τους οποίους 2.961 άνδρες και 2.509 γυναίκες.

Η «**υποδιοίκησις Παραμυθίας**», με έδρα την **Παραμυθία**, περιλάμβανε την Παραμυθία και 62 χωριά, με συνολικό πληθυσμό 16.947 κατοίκους, από τους οποίους 8.799 άνδρες και 8.148 γυναίκες.

Η «**υποδιοίκησις Πρέβεζης**», με έδρα την **Πρέβεζα**, περιλάμβανε την Πρέβεζα και 39 χωριά, με συνολικό πληθυσμό 14.739 κατοίκους, από τους οποίους 7.553 άνδρες και 7.179 γυναίκες.

Η «**υποδιοίκησις Πωγωνιανής**», με έδρα τη **Βοστίνα**, (σήμερα **Πωγωνιανή**), περιλάμβανε τη Βοστίνα και άλλα 55 χωριά, με συνολικό πληθυσμό 20.820 κατοίκους, από τους οποίους 8.736 άνδρες και 12.084 γυναίκες.

Ας σημειωθεί πως 17 από αυτά τα χωριά και συγκεκριμένα τα Άγιος Νικόλαος, Βοδίνου, Βόδριστα, Βουλιαράτες, Άνω και Κάτω Επισκοπή, Ζερβάτι, Κοκογοραντζή, Κατούνα, Κλεισάρι, Κρα, Λόγγος, Μουζίνα, Πέπελη, Ραδάτι, Σέλιο και Σωτήρα παραχωρήθηκαν στην Αλβανία.

Η «υποδιοικήσις Φιλιατών και Γουμενίτσης», με έδρα τους Φιλιάτες, περιλάμβανε τους Φιλιάτες και άλλα 89 χωριά, με συνολικό πληθυσμό 35.375 κατοίκους, από τους οποίους 18.489 άνδρες και 16.893 γυναίκες. Από τα 89 χωριά αυτά, το χωριό Βέρβα παραχωρήθηκε στην Αλβανία.

Η «υποδιοικήσις Φιλιπιάδος», με έδρα τη Φιλιπιάδα, περιλάμβανε τη Φιλιπιάδα και 68 χωριά, με συνολικό πληθυσμό 24.900 κατοίκους, από τους οποίους 12.615 άνδρες, 11.675 γυναίκες.

ΤΑ ΕΛΛΗΝΟΑΛΒΑΝΙΚΑ ΣΥΝΟΡΑ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΟΧΗ ΤΗΣ ΗΠΕΙΡΟΥ

Όπως ήταν φυσικό, καθοριστικό ρόλο και στη διοικητική εξέλιξη της περιοχής έμελλε να παίξει η χάραξη των ελληνοαλβανικών συνόρων στην Ήπειρο.

Η συντριπτική ήττα των Οθωμανών στους βαλκανικούς πολέμους οδήγησε στην αποσάθρωση της άλλοτε πανίσχυρης κυριαρχίας τους στα Βαλκάνια, και δημιούργησε νέα δεδομένα στην ευρύτερη περιοχή της βαλκανικής χερσονήσου. Πρόκυψε η αναγκαιότητα, οι χώρες που απελευθερώθηκαν, να οριοθετήσουν τις ακριβείς γεωγραφικές περιοχές ευθύνης και δικαιοδοσίας τους δηλαδή τα σύνορά τους.

Στις 17/30 του Μάη στα 1913 υπογράφηκε στο Λονδίνο η «**Συνθήκη της Ειρήνης**» μεταξύ της Ελλάδας, της Βουλγαρίας, του Μοντενέγκρο (Μαυροβούνιο), της Σερβίας και της Τουρκίας, η οποία αναφέρεται και ως η «**Συνθήκη του Λονδίνου**».

Την ελληνική αντιπροσωπεία αποτελούσαν οι Στεφ. Σκουλούδης, πρώην υπουργός Εξωτερικών, ο Ιωαν. Γεννάδιος, έκτακτος απεσταλμένος και πληρεξούσιος υπουργός στο Λονδίνο και ο Γ. Στρέιτ, έκτακτος απεσταλμένος και πληρεξούσιος υπουργός στη Βιέννη.

Η «**Συνθήκη της Ειρήνης**» έκφραζε την επιθυμία των χωρών που την υπέγραψαν, να θέσουν τέλος στην μεταξύ τους εμπόλεμη κατάσταση, να θεμελιώσουν και να αναπτύξουν σχέσεις ειρήνης και φιλίας μεταξύ των κυβερνήσεων και των υπηκόων τους.

Τα άρθρα της συνθήκης, μεταξύ άλλων, πρόβλεπαν τα εξής:

- Η Τουρκία εκχωρούσε όλα τα εδάφη της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας στην Ευρώπη, στις συμμαχικές δυνάμεις, εκτός από περιοχές της σημερινής Αλβανίας.

- Οι πέντε χώρες εξουσιοδοτούσαν τους ηγέτες της Γερμανίας, της Αυστροουγγαρίας, της Γαλλίας, της Μεγάλης Βρετανίας, της Ιταλίας και της Ρωσίας, δηλαδή τις λεγόμενες «**Μεγάλες Δυνάμεις**», να διακανονίσουν την χάραξη των συνόρων της Αλβανίας, καθώς και όλες τις υποθέσεις, που αφορούσαν στην Αλβανία.

Λίγους μήνες αργότερα, στις 29 Ιουλίου/11 Αυγούστου 1913, οι «**Με-**

γάλες Δυνάμεις», ανακήρυξαν την Αλβανία «πριγκιπάτον αυτόνομον, κυρίαρχον». Ακόμη εγγυόνταν την ουδετερότητά της, επωμίζονταν την εκπόνηση ενός σχεδίου οργάνωσης του νεοσύστατου κράτους και την ευθύνη για το διορισμό πρίγκηπα, ο οποίος θα αναλάμβανε την ηγεσία του.

Στις 26 Αυγούστου/8 Σεπτεμβρίου 1913, οι «Μεγάλες Δυνάμεις» ενημέρωναν την Ελλάδα επίσημα ότι την οροθεσία των νοτίων και νοτιοανατολικών συνόρων της Αλβανίας, θα αναλάμβανε να προσδιορίσει επιτροπή, στο πλαίσιο των προηγούμενων διεθνών συνθηκών και αποφάσεών τους.

Η επιτροπή θα άρχιζε το έργο της την 1/14 Σεπτεμβρίου 1913, και θα το ολοκλήρωνε στα τέλη Νοεμβρίου του ίδιου έτους. Θα υλοποιούσε το έργο της κατά τμήματα, λαμβάνοντας υπ' όψη τη φυσική διαμόρφωση των κοιλάδων και η οροθεσία θα γινόταν, σύμφωνα με την επίσημη διακοίνωση, «επί βάσεων εθνογραφικών και γεωγραφικών».

Οι «Μεγάλες Δυνάμεις» κατέληξαν στην οροθετική γραμμή, όπως αυτή αποφασίστηκε από τη διεθνή επιτροπή στην Φλωρεντία στις 4/17 Δεκεμβρίου 1913, απόφαση γνωστή ως το «Πρωτόκολλον της Φλωρεντίας» και η οποία καθόριζε τα σύνορα Αλβανίας και Ελλάδας, σύνορα τα οποία και σήμερα ισχύουν.

Η οροθετική γραμμή, όπως καταγράφεται στο «Πρωτόκολλον της Φλωρεντίας», σύμφωνα με την επίσημη ελληνική μετάφραση έχει ως εξής:

«...Η οροθετική γραμμή αναχωρεί εκ του σημείου C (επί του αυστριακού χάρτου υψόμετρον 1738, βορειοανατολικάς της Μάνδρα Νικολίκα), ένθα η μεσημβρινή μεθόριος του καζά Κορυτσάς ενούται με την οφρύν του Γράμμου μέχρι Μαύρης Πιστρας. Κατόπιν διέρχεται δια των υψομέτρων 2536 και 2019 και φθάνει εις Γόλο. Εκείθεν, αφού ακολουθήση την διανομήν των υδάτων μέχρι του υψομέτρου 1740, διέρχεται μεταξύ των χωρίων Ραδάτα και Κουρσάκας, διευθύνεται εις τον λόφον τον ευρισκόμενον βορειοανατολικάς του Κούκεσι, όθεν καταβαίνει όπως φθάση εις Σαραντάπορον. Ακολουθεί την κοίτην του ποταμού τούτου μέχρι της εκβολής του εις τον Αών, όθεν φθάνει εις την κορυφήν του όρους Τούμπα, διερχομένη μεταξύ των χωρίων Δεπαλίτσα και Μεσσαρία και δια των υψομέτρων 1956 και 2000. Από της κορυφής του όρους Τούμπα η γραμμή διευθύνεται προς Ανατολάς επί του υψομέτρου 1621, διερχομένη βορείως του Σριμάζες. Κατόπιν ακολουθεί την διανομήν των υδάτων μέχρι του υψώματος του ευρισκομένου βορειοανατολικάς του χωρίου Επισκοπή. Εκείθεν διευθύνεται προς Ανατολάς, ακολουθούσα την οφρύν, μεταξύ Ραδάτι, όπερ μένει εις την Αλβανίαν, και Γεδοχάρ, όπερ μένει εις την Ελλάδα, καταβαίνει εις την κοιλάδα του Δρύνου και διαπερώσα τον ποταμόν, αναβαίνει επί του λόφου Κακαβιά, χωρίου, όπερ μένει εις την Αλβανίαν. Ακολουθεί αύθις την διανομήν των υδάτων, αφίνουσα την Βαλτίτσαν και Καστάνιανην εις την Ελλάδα, την δε Κοσοβίτσαν εις την Αλβανίαν, και φθάνει εις Μουργάναν, υψόμετρον 2124. Εκείθεν φθάνει εις Στουγάρα και δια Βερτόπ και του υψομέτρου 750, αφίνουσα το Γιάναρι

και Βέρβα εις την Αλβανίαν, διέρχεται δια των υψομέτρων 1014, 675, 839, διευθύνεται βορειοδυτικώς, αφίνουσα δε την Κονίσπολιν εις την Αλβανίαν, ακολουθεί την οφρύν των λόφων Στύλου Όρμπα, πριν ή δε φθάση εις το υψόμετρον 254, στρέφεται νοτίως και φθάνει εις τον λιμένα της Φτελιάς...».

Οι «**Μεγάλες Δυνάμεις**», με διακοίνωση των πρεσβευτών τους στην Αθήνα στις 31 Ιανουαρίου/ 13 Φεβρουαρίου 1914, γνωστοποίησαν τις αποφάσεις, που ελήφθησαν στο «**Πρωτόκολλον της Φλωρεντίας**», και μεταξύ άλλων, ζήτησαν από την Ελλάδα να αποσύρει τα στρατεύματά της από τα αλβανικά εδάφη.

Μεσολάβησε ο πρώτος παγκόσμιος πόλεμος. Το θέμα της χάραξης των ελληνοαλβανικών συνόρων επανήλθε από την Ελλάδα, στο «**Συνέδριο Ειρήνης των Παρισίων**», οι εργασίες του οποίου άρχισαν στις 5/18 Ιανουαρίου 1919 και ολοκληρώθηκαν ένα χρόνο περίπου αργότερα στις 8/21 Ιανουαρίου 1920. Ξεκίνησαν διάφορες διαβουλεύσεις ωστόσο. Η «**Πρεσβευτική Συνδιάσκεψη**» στο Παρίσι στις 29 Νοεμβρίου 1921, αποτελούμενη από αντιπροσώπους της Αγγλίας, της Γαλλίας, της Ιταλίας και των Η.Π.Α όριζε ότι η υφισταμένη, από το «**Πρωτόκολλον της Φλωρεντίας**», οριοθετική γραμμή ήταν νόμιμη και κανονική. Ακόμη ορίστηκε ειδική διεθνής επιτροπή για τον καθορισμό, με τριγωνομετρική ακρίβεια, της συνοριακής γραμμής. Η επιτροπή ολοκλήρωσε τις εργασίες της στις 27 Ιανουαρίου 1923 και με νέο πρωτόκολλο, που υπογράφηκε επίσης στη Φλωρεντία, ορίσθηκαν εκ νέου τα ελληνοαλβανικά σύνορα, τα οποία στην περιοχή της Ηπείρου συνέπιπταν με εκείνα του αρχικού πρωτοκόλλου στα 1913, όπως αυτά οριστικά και σήμερα ισχύουν.

Ας σημειωθεί πως στο μεταξύ με το βασιλικό διάταγμα της Β.Δ. 8.4.1916 (Φ.Ε.Κ. Α 74/1916) «Περί διοικητικής διαιρέσεως της Βορείου Ηπείρου», με πρόταση του τότε υπουργικού συμβουλίου η «Βόρειος Ήπειρος» διαιρέθηκε σε δύο νομούς:

- Στο νομό **Αργυροκάστρου**, με έδρα το Αργυρόκαστρον, που περιλάμβανε την υποδιοίκηση **Πρεμετής**, με έδρα την Πρεμετή, αποτελούμενη από τους τότε καζάδες Πρεμετής, Τεπελενίου και Λεσκοβικίου, την υποδιοίκηση **Δελβίνου**, με έδρα το Δέλβινον αποτελούμενη από τον τέως καζά Δελβίνου, καθώς και τον τέως καζά Χειμάρρας.

- Στο νομό **Κορυτσάς**, που περιλάμβανε την υποδιοίκηση **Κορυτσάς** και την υποδιοίκηση **Κολωνίας**, με έδρα την **Ερσέκα**.

Η ΣΥΣΤΑΣΗ ΚΑΙ Η ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Ο νομός Ιωαννίνων συστάθηκε με το Β.Δ. 31.3/1.4.1915 (Φ.Ε.Κ. Α 120/1915) «Περί διοικητικής διαιρέσεως των νέων χωρών», κατ' εξουσιοδότηση του Ν. 24/31.12.1914 (Φ.Ε.Κ. Α 404/ 1915) «Περί διοικητικής διαιρέ-

σεως των νέων χωρών» και του νόμου ΓΥΛΔ' στα 1909 «Περί διοικητικής διαιρέσεως του κράτους», μετά από πρόταση του τότε υπουργικού συμβουλίου.

Το βασιλικό διάταγμα - που υπέγραφαν ο, τότε, βασιλιάς Κωνσταντίνος και το τότε υπουργικό συμβούλιο, με πρόεδρο το Δ. Π. Γούναρη και μέλη τους Γ. Χρηστάκη - Ζωγράφο, Π. Τσαλδάρη, Ν. Τριανταφυλλάκο, Χ. Βυζίκη, Π. Ε. Πρωτοπαπαδάκη, Αθ. Ευταξία, Γ. Μπαλτατζή και Ν. Α. Στράτο - πρόβλεπε ότι η Ήπειρος διαιρείται σε δύο νομούς: Στο νομό **Ιωαννίνων**, με έδρα τα **Ιωάννινα** και στο νομό **Πρέβεζας**, με έδρα την **Πρέβεζα**.

Ο νομός **Πρέβεζας** περιλάμβανε την **υποδιοίκηση Πρέβεζας**, με έδρα την **Πρέβεζα**, στην οποία εντάχθηκε η τέως **υποδιοίκηση Φιλιπιάδας**, και την **υποδιοίκηση Μαργαριτίου** με έδρα την **Πάργα**.

Ο νομός **Ιωαννίνων** περιλάμβανε «**πάσαν την λοιπήν Ήπειρον**».

Λίγους μήνες αργότερα, με το Β.Δ. 2.5.1915 (Φ.Ε.Κ. Α 254/1915), «Περί διαιρέσεως του νομού Ιωαννίνων εις υποδιοικήσεις», που υπέγραφαν οι προαναφερθέντες, το νομό Ιωαννίνων αποτέλεσαν οι εξής υποδιοικήσεις:

- Υποδιοικήσεις **Ιωαννίνων**, με πρωτεύουσα τα **Ιωάννινα**.
- Υποδιοικήσεις **Κόνιτσας**, με πρωτεύουσα την **Κόνιτσα**.
- Υποδιοικήσεις **Μετσόβου**, με πρωτεύουσα το **Μέτσοβον**.
- Υποδιοικήσεις **Παραμυθίας**, με πρωτεύουσα την **Παραμυθία**.
- Υποδιοικήσεις **Πωγωνίου**, με πρωτεύουσα το **Δελβινάκιον**.
- Υποδιοικήσεις **Φιλιατών**, με πρωτεύουσα τους **Φιλιάτες**.

ΟΙ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΕΣ ΑΛΛΑΓΕΣ

Η ΑΡΧΙΚΗ ΣΥΣΤΑΣΗ ΤΩΝ ΔΗΜΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ ΣΤΟ ΝΟΜΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Θεμελιώδης νόμος ο οποίος καθόρισε για πολλές δεκαετίες την πορεία του θεσμού της πρωτοβάθμιας τοπικής αυτοδιοίκησης στην ελληνική επικράτεια, υπήρξε ο Ν. ΔΝΖ' (4057)/10.2.1912 (Φ.Ε.Κ. Α 58/1912) «Περί συστάσεως δήμων και κοινοτήτων», ο οποίος αντικατέστησε τον αρχικό νόμο για την τοπική αυτοδιοίκηση «Περί συστάσεως των δήμων» της 27 ης Δεκεμβρίου 1833, που δημοσιεύθηκε στις 10 Ιανουαρίου 1834.

Το καινούργιο που έφερε στα αυτοδιοικητικά πράγματα της χώρας ο συγκεκριμένος νόμος «Περί συστάσεως δήμων και κοινοτήτων», ήταν η καθιέρωση της κοινότητας ως νέου αυτοδιοικούμενου νομικού προσώπου, το οποίο συνυπήρχε παράλληλα με το δήμο.

Τα βασικά άρθρα του νόμου πρόβλεπαν πως ως δήμοι ορίζονται οι πρωτεύουσες των νομών, καθώς επίσης και οι πόλεις, οι οποίες είχαν πληθυσμό πλέον των 10.000 κατοίκων. Κοινότητα ήταν δυνατόν να συστήσει κάθε μόνιμος συνοικισμός με πληθυσμό πάνω από 300 κατοίκους, που διέθετε σχολείο μέσης εκπαίδευσης, αλλά και συνοικισμοί, οι οποίοι στερούνταν

σχολείου μέσης εκπαίδευσης, ανεξάρτητα από τον αριθμό των κατοίκων τους, εφ' όσον ήταν έδρες δήμων ή διέθεταν κοινοτική περιουσία, που όμως έπρεπε να αποδίδει ετήσια έσοδα 2.000 δραχμών. Στην περίπτωση αυτή, για τη σύστασή της απαιτούνταν η σύμφωνη γνώμη του μισού αριθμού των εκλογέων του συνοικισμού.

Με την εφαρμογή του νόμου, δημιουργήθηκαν 6.000 οργανισμοί τοπικής αυτοδιοίκησης στη χώρα, όταν στα 1890 υπήρχαν μόλις 442! Πρόκυψε έτσι ένα μεγάλο δομικό πρόβλημα κατακερματισμού των πρωτοβάθμιων οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης, που έμελλε να βάλει τη σφραγίδα του για πολλές δεκαετίες στη λειτουργία και στις προοπτικές του θεσμού. Συστάθηκε πληθώρα κοινοτήτων, χωρίς ουσιαστικές αρμοδιότητες και οικονομική αυτοδυναμία, αλλά με ασφυκτικούς ελέγχους από την κεντρική εξουσία, ανήμπορων και ανίσχυρων να λειτουργήσουν ουσιαστικά, να δώσουν αποτελεσματικές λύσεις στα προβλήματα, που αντιμετώπιζαν οι τοπικές κοινωνίες, να προσφέρουν ικανοποιητικές υπηρεσίες στους πολίτες, να συμβάλλουν στην ανάπτυξη του τόπου.

Η δημιουργία ενός κατακερματισμένου αυτοδιοικητικού τοπίου υπήρξε ισχυρό πλήγμα για την περιφέρεια, αφού στην αντίθεση «κέντρο» - «περιφέρεια» αδυνατίζε αισθητά ο πόλος «περιφέρεια». Η κεντρική εξουσία εφαρμόζοντας την πολιτική του «διαίρει και βασίλευε» στο χώρο της τοπικής αυτοδιοίκησης, είχε πολλούς, αλλά αδύναμους και εύκολους αντίπαλους. Η πολυδιάσπαση της τοπικής αυτοδιοίκησης σε ένα υπερβολικά μεγάλο αριθμό κοινοτήτων, στην πράξη, δημιούργησε μηχανισμούς διεκπεραίωσης υποθέσεων ρουτίνας και μικροέργων χαμηλής αποδοτικότητας. Ταυτόχρονα συντηρούσε εξαρτήσεις, οι οποίες εξυπηρετούσαν το τοπικό και κεντρικό πελατειακό πολιτικό σύστημα, και τους πανίσχυρους κομματικούς μηχανισμούς, ενώ διαιώνιζε την παντοδυναμία των κεντρικών εξουσιών. Για ολόκληρες δεκαετίες, οι κοινότητες αυτές, παρά τις όποιες προσπάθειες όσων με επάρκεια υπηρέτησαν το θεσμό, υπήρξαν το άλλοθι της τοπικής αυτοδιοίκησης στη χώρα μας, όχι όμως η ουσιαστική τοπική αυτοδιοίκηση. Αποτέλεσμα, ακόμη και σήμερα, η Ελλάδα με βάση τα σύγχρονα κριτήρια, να διαθέτει τις πλέον συγκεντρωτικές δομές στο κράτος και στη δημόσια διοίκηση από κάθε άλλη χώρα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, τουλάχιστον πριν την πρόσφατη διεύρυνσή της.

Το νομικό αυτό αυτοδιοικητικό πλέγμα που ίσχυε στην τότε Ελλάδα, έπρεπε να εφαρμοστεί και στις νεοαποκτηθείσες περιοχές. Το υπάρχον κενό ήλθε να καλύψει ο Ν. 1051/8.11.1917 (Φ.Ε.Κ. Α 259/1917) «Περί συστάσεως και διοικήσεως δήμων και κοινοτήτων εν ταις Νέαις Χώραις».

Ο νόμος, στις βασικές διατάξεις του, όριζε ότι ως δήμοι είναι δυνατόν να αναγνωρισθούν οι πρωτεύουσες των νομών και οι πόλεις με πληθυσμό άνω των 10.000 κατοίκων, ενώ ως κοινότητα μπορούσε να αναγνωρισθεί κάθε μόνιμος συνοικισμός. Οι δήμοι, οι κοινότητες και οι έδρες των κοινοτή-

των αναγνωρίζονταν με διάταγμα, που προκαλούσε ο υπουργός Εσωτερικών. Συνοικισμοί που δεν αναγνωρίστηκαν ως κοινότητες, έπρεπε να προσαρτηθούν στην κοντινότερη ή συνεχόμενη κοινότητα ή δήμο.

Στην κοινότητα ή στο δήμο δινόταν το όνομα του συνοικισμού ή της πόλης, που αποτελούσε τον οργανισμό τοπικής αυτοδιοίκησης. Εάν υπήρχαν περισσότεροι από ένας συνοικισμοί, δινόταν το όνομα της έδρας της κοινότητας ή της περιοχής. Μάλιστα ο νόμος υποδείκνυε να προτιμάται «το τυχόν υπάρχον αρχαίον όνομα».

Κάθε δήμος ή κοινότητα είχε καθορισμένη εδαφική περιφέρεια, ενώ το δημοτικό ή κοινοτικό συμβούλιο όριζε τη σφραγίδα του, με απόφαση που έπρεπε να εγκριθεί από το νομάρχη, ο οποίος μάλιστα είχε δικαίωμα και να την τροποποιήσει!

Στο πλαίσιο της υλοποίησης του νόμου «Περί συστάσεως και διοικήσεως δήμων και κοινοτήτων εν ταις νέαις χώραις» εκδόθηκε το Β.Δ. 7.8.1919 (Φ.Ε.Κ. Α 184/1919) «Περί συστάσεως δήμων και κοινοτήτων εν τω νομώ Ιωαννίνων», που παρατίθεται αυτούσιο στο παράρτημα του βιβλίου.

Σύμφωνα με το διάταγμα αυτό συστάθηκαν ο δήμος **Ιωαννιτών**, στον οποίο προσαρτήθηκε και ο συνοικισμός «**Νήσος Ιωαννίνων**», και 367 κοινότητες τις οποίες αποτελούσαν 520 συνοικισμοί συνολικά, από τους οποίους 46 ήταν μοναστήρια. Αναλυτικότερα:

- Η «**υποδιοικήσις Ιωαννίνων**» περιλάμβανε 169 κοινότητες, τις οποίες συγκροτούσαν 262 συνοικισμοί, από τους οποίους 32 ήταν μοναστήρια.
- Η «**υποδιοικήσις Κονίτισης**» περιλάμβανε 45 κοινότητες, τις οποίες συγκροτούσαν 56 συνοικισμοί, από τους οποίους 8 ήταν μοναστήρια.
- Η «**υποδιοικήσις Μετσόβου**» περιλάμβανε 5 κοινότητες, τις οποίες συγκροτούσαν 9 συνοικισμοί, από τους οποίους 32 ήταν μοναστήρια.
- Η «**υποδιοικήσις Παραμυθίας**» περιλάμβανε 45 κοινότητες, τις οποίες συγκροτούσαν 64 συνοικισμοί.
- Η «**υποδιοικήσις Πωγωνίου**» περιλάμβανε 28 κοινότητες, τις οποίες συγκροτούσαν 37 συνοικισμοί.
- Η «**υποδιοικήσις Φιλιατών**» περιλάμβανε 75 κοινότητες, τις οποίες συγκροτούσαν 100 συνοικισμοί, από τους οποίους 3 ήταν μοναστήρια.

Ας σημειωθεί ακόμη πως ο προαναφερθείς νόμος ΔΝΖ' πρόβλεπε, μεταξύ άλλων, τη δημιουργία συνδέσμων κοινοτήτων από δύο ή περισσότερες γειτονικές κοινότητες, μετά από σχετικές αποφάσεις των κοινοτικών συμβουλίων τους, «...προς θεραπείαν κοινών τοπικών συμφερόντων ή εκτέλεσιν κοινών τοπικών υπηρεσιών...».

Η δυνατότητα αυτή αξιοποιήθηκε, για παράδειγμα, από τις κοινότητες «**Φραστανά**» (σήμερα «**Μερόπη**»), «**Μετζητιές**» (σήμερα «**Κεφαλόβρυσον**»), «**Λαχανόκαστρον**» (σήμερα «**Ωραιόκαστρον**»), «**Ρουσιά**», «**Κακ-**

σοί» (σήμερα «**Άγιος Κοσμάς**»), που με πρωτοβουλία των κοινοτικών συμβουλίων τους συστάθηκε ο «**σύνδεσμος κοινοτήτων το Κεφαλόβρυσον**», με έδρα το συνοικισμό «**Λαχανόκαστρον**», έδρα της ομώνυμης κοινότητας. Σκοπός του συνδέσμου ήταν «...η θεραπεία κοινών τοπικών συμφερόντων των κοινοτήτων τούτων και ειδικώς η κατασκευή αμαξιτής οδού Δέματος - Κεφαλοβρύσου - Φραστανών...», ενώ για την υλοποίηση του σκοπού του συνδέσμου ορίστηκαν και οι πόροι του ως εξής: Εισφορά κάθε κοινότητας ίση προς το 10% των ετήσιων εσόδων τους, προσωπική εργασία των κατοίκων, έσοδα από φόρους δασικών προϊόντων, σφαζόμενων ζώων ή υποχρεωτικών εράνων.

Από τη σύσταση του νομού και την αρχική διοικητική συγκρότησή του, ως τη σημερινή του υπόσταση, μεσολάβησαν διάφορες αλλαγές. Αφορούν σε μετονομασίες ή αποσπάσεις υποδιοικήσεων και επαρχιών, αποσπάσεις ή προσαρτήσεις κοινοτήτων, αλλαγές εδρών επαρχιών. Αναλυτικά οι διοικητικές μεταβολές αυτές, χρονικά ιεραρχημένες, έχουν ως εξής:

- Η κοινότητα «**Χρυσοβίτσα**», με το Β.Δ. 13.8.1918 (Φ.Ε.Κ. Α 179/1918), αποσπάστηκε από την υποδιοίκηση Ιωαννίνων και εντάχθηκε στην υποδιοίκηση Μετσόβου.

- Η κοινότητα «**Λιβιάχοβον**» (σήμερα «**Άγιος Ανδρέας**»), με το Β.Δ. 31.3.1920 (Φ.Ε.Κ. Α 83/1920), αποσπάστηκε από την υποδιοίκηση Παραμυθίας και εντάχθηκε στην υποδιοίκηση Ιωαννίνων.

- Με το Ν. 2306/24.6.1920 (Φ.Ε.Κ. Α 149/1920) η εδαφική έκταση «**Αρμπορίση**» ή «**Μυστράς Καλαρρυτών**» και η **Ιερά Μονή Κοιμήσεως Θεοτόκου (Κηπίνης)** της κοινότητας «**Συρράκον**» προσαρτήθηκαν στην κοινότητα «**Καλαρρύται**» (σήμερα «**Καλαρίται**») της επαρχίας Άρτας και Τσουμέρκων του νομού Άρτας. Ακόμη ο συνοικισμός «**Παλαιά Κουτσούφλιανη**» (σήμερα «**Πλατανιστός**»), αποσπάστηκε από το νομό Ιωαννίνων και εντάχθηκε διοικητικά στο νομό Τρικάλων.

- Με το Β.Δ. 8.4.1921 (Φ.Ε.Κ. Α 61/1921) ορίστηκε, αντί της κοινότητας «**Δελβινάκιον**», ως έδρα της υποδιοίκησης Πωγωνίου η κοινότητα «**Βοστίνα**» (σήμερα «**Πωγωνιανή**»), ενώ με το Β.Δ. 8.12.1922 (Φ.Ε.Κ. Α 276/1922), η κοινότητα «**Δελβινάκιον**» ορίστηκε ξανά έδρα της υποδιοίκησης.

- Με το Ν.Δ. 29.9.1925 (Φ.Ε.Κ. Α 310/1925) «Περί τροποποιήσεως των περιφερειών νομών τινων», οι κοινότητες «**Καλαρρύται**» (σήμερα «**Καλαρίται**»), «**Ματσούκιον**», «**Σκλούπον**», (σήμερα «**Αμπελοχώριον**»), «**Ραφταναίοι**» και «**Πράμαντα**» αποσπάστηκαν από το νομό Άρτας και προσαρτήθηκαν στην υποδιοίκηση Ιωαννίνων του νομού Ιωαννίνων.

- Οι υποδιοικήσεις των νέων χωρών μετονομάστηκαν σε επαρχίες και οι υποδιοικητές ονομάστηκαν έπαρχοι με το Ν.Δ. 13.11.1927 (Φ.Ε.Κ. Α 287/1927).

- Με το Δ. 1.12.1928 (Φ.Ε.Κ. Α 256/1928) οι επαρχίες **Ιωαννίνων** και **Φιλιατών** μετονομάστηκαν σε επαρχίες **Δωδώνης** και **Θυάμιδος**, αντίστοιχα.

- Η κοινότητα «**Κουρεμάδιον**», με το Δ. 26.2.1931 (Φ.Ε.Κ. Α 54/1931), αποσπάστηκε από την επαρχία Πωγωνίου και προσαρτήθηκε στην επαρχία Θυάμιδος.

- Προκειμένου να συγκροτηθεί στην Ήπειρο ο νομός Θεσπρωτίας, όπως πρόβλεπε ο Α.Ν. 533/1936 (Φ.Ε.Κ. Α 525/1936) «Περί συστάσεως Νομού Θεσπρωτίας εν Ηπείρω», με το Β.Δ. 21.3.1937 (Φ.Ε.Κ. Α 119/1937) «Περί ορισμού των κοινοτήτων των υπαγομένων διοικητικώς εις τον Νομόν Θεσπρωτίας», αποσπάστηκαν από το νομό Ιωαννίνων για να απαρτίσουν το νεοσυσταθέντα νομό:

1. Η επαρχία **Θυάμιδος**, εκτός από τις κοινότητες «**Βρυσούλα**» (τέως «**Κούτσι**»), «**Λεπτοκαρυά**», «**Τσαρακλιμάνιον**» (σήμερα «**Καλλιθέα**») και το συνοικισμό «**Μαρίνα**» της κοινότητας «**Λύκος**» (σήμερα «**Χαραυγή**»), που παρέμειναν στο νομό Ιωαννίνων και εντάχθηκαν στην επαρχία **Δωδώνης**.

Ας σημειωθεί πως ο συνοικισμός «**Μαρίνα**» της κοινότητας «**Λύκος**» (αρχικά «**Λύκον**», τώρα «**Χαραυγή**»), που παρέμεινε εκτός της οροθετικής γραμμής του νομού Θεσπρωτίας, αμέσως μετά, με το Β. Δ. 19.6.1937 (Φ.Ε.Κ. Α 253/1937) προσαρτήθηκε «...εις την εγγύτερον κειμένην κοινότητα Λεπτοκαρυάς του νομού Ιωαννίνων, αποσπώμενος της κοινότητος Λύκου...». Η πολυπλόκαμη και πολυδαίδαλη ελληνική γραφειοκρατία, αποδείχθηκε και «αγεωγράφητη», προσαρτώντας, άγνωστο γιατί, το συνοικισμό στην κοινότητα «**Λεπτοκαρυά**» της περιοχής Ζαγορίου Ιωαννίνων, που κάθε άλλο παρά με το συνοικισμό γειτνιάζει. Ενδεχομένως να εννοούσαν την κοινότητα «**Λεπτοκαρυά**» του νομού Θεσπρωτίας. Ωστόσο αποτέλεσμα ήταν, μεταξύ άλλων, στην απογραφή στα 1940 οι κάτοικοι του συνοικισμού να καταμετρηθούν στην κοινότητα «**Λεπτοκαρυά**» της περιοχής Ζαγορίου Ιωαννίνων!

- Αργότερα με τον Α.Ν. 960/29.4.1949 (Φ.Ε.Κ. Α 105/1949), οι προαναφερθείσες κοινότητες, εκτός από την κοινότητα «**Βρυσούλα**» (τέως «**Κούτσι (Φιλιατών)**»), που παρέμεινε στην επαρχία Δωδώνης του νομού Ιωαννίνων, και μαζί τους ο συνοικισμός «**Μαρίνα**» προσαρτήθηκαν στο νομό Θεσπρωτίας και εντάχθηκαν διοικητικά στην επαρχία **Φιλιατών**.

2. Η επαρχία **Παραμυθίας**, εκτός από τις κοινότητες «**Βαλανιδιά**», «**Βερενίκη**» (τέως «**Βερνίκον**»), «**Βρυσίνα**» (σήμερα «**Βροσίνα**»), «**Γρανίτσα**», «**Δοβλά**», «**Ζάλογγον**» (σήμερα «**Ζάλογκον**»), «**Ζαραβούτσι**» (σήμερα «**Αγιος Νικόλαος**»), «**Ζωτικόν**» (τέως «**Λιβίκιστα**»), «**Καταμάχη**» (τέως «**Γράσδανη**»), «**Κεράσοβον**» (σήμερα «**Κερασέα**»), «**Κόπρα**» (σήμερα «**Ανθοχώριον**»), «**Παρδαλίτσα**» (τέως «**Πράδαλλα**»), «**Πολύδωρον**» (τέως «**Μάζι**», αρχικά «**Μάζια**»), «**Ραδοβίζιον**» και «**Σενίκον**», οι οποίες παρέμει-

ναν στο νομό Ιωαννίνων και εντάχτηκαν διοικητικά στην επαρχία Δωδώνης. Ας σημειωθεί πως με το Β.Δ. 31.1.1955 (Φ.Ε.Κ. Α 54/1955) η επαρχία Παραμυθίας μετονομάστηκε σε επαρχία Σουλίου.

- Με τον Α.Ν. 1894/1939 (Φ.Ε.Κ. Α 327/1939) η κοινότητα «Αετομηλίτσα» (αρχικά «Δέντσικον», κατόπιν «Γαλαταριά») της επαρχίας Κόνιτσας αποσπάστηκε από το νομό Ιωαννίνων και προσαρτήθηκε στην επαρχία Καστορίας του νομού Φλώρινας. Αργότερα με το Β.Δ. 6.9.1950 (Φ.Ε.Κ. Α 262/1950), «επανήλθε» στην επαρχία Κόνιτσας του νομού Ιωαννίνων.

- Με τον Α.Ν. 2041/24.10.1939 (Φ.Ε.Κ. Α 458/1939), αποσπάστηκαν από την επαρχία Νικοπόλεως του νομού Πρέβεζας και προσαρτήθηκαν στην επαρχία Δωδώνης του νομού Ιωαννίνων, οι κοινότητες «Μονολίθι» (αρχικά «Βορδών», κατόπιν «Μονολίθι», σήμερα «Μονολίθιον») και «Πατανούσσα» (αρχικά «Ραψίστα»).

Είναι αξιοσημείωτο ακόμη πως με το Ν. 92/16.1.1945 (Φ.Ε.Κ. Α 63/1945) «Περί επανιδρύσεως Γενικών Διοικήσεων και καταργήσεως Αντιπροσωπειών της Κυβερνήσεως», μεταξύ άλλων, επανιδρύθηκε η «Γενική Διοίκησης Ηπείρου», ως «...έχουσα περιφέρειαν του νομούς Άρτης, Θεσπρωτίας, Ιωαννίνων και Πρεβέζης και έδραν τα Ιωάννινα...». Ένα μήνα αργότερα, ανήμερα της επετείου απελευθέρωσης της πόλης των Ιωαννίνων, στις 21 Φεβρουαρίου 1945, με τον Α.Ν. 142/1945 (Φ.Ε.Κ. Α 40/1945), μεταξύ άλλων, ανασυστάθηκε και η νομαρχία Ιωαννίνων.

Με τις νέες αλλαγές, ο νομός Ιωαννίνων με πρωτεύουσα τα Ιωάννινα απαρτιζόταν για μεγάλο χρονικό διάστημα από τις επαρχίες Δωδώνης, με έδρα τα Ιωάννινα, Κόνιτσας με έδρα την Κόνιτσα, Μετσόβου με έδρα το Μέτσοβον, και Πωγωνίου με έδρα το Δελβινάκιον.

Από τις επαρχίες αυτές στις έδρες των επαρχιών Κόνιτσας και Πωγωνίου λειτουργούσε γραφείο επάρχου, με επικεφαλής έπαρχο, μόνιμο ή μετακλήτη, αλληλο.

Στην εισηγητική έκθεση του σχεδίου αναγκαστικού νόμου «Περί - Α' άρθρου - διατάξεων περί διοικητικής αποκεντρώσεως» (Φ.Ε.Κ. Α 53/1949), μεταξύ άλλων, επισημαινόταν πως ο θεσμός των γραφείων επάρχων αποδείχτηκε στην πράξη περιττός, αφού δεν εκπληρούσε κανένα συγκεκριμένο σκοπό. Διαπίστωνε ωστόσο η εισηγητική έκθεση ότι «...Χρήσιμα μόνον είναι, το γε νυν, τινά των εν ταις νήσοις Γραφείων, αίτινες έχουσι κακήν συγκοινωνίαν μετά της έδρας της Νομαρχίας και των εν τισί παραμεθορίοις επαρχίαις...». Με βάση τη διαπίστωση αυτή ακολούθησε το Β.Δ. 12/12.3.1949 (Φ.Ε.Κ. Α62/1949), με το οποίο διατηρήθηκαν στο νομό τα γραφεία των επάρχων, εγκατεστημένα στις έδρες των δύο επαρχιών Κόνιτσας και Πωγωνίου.

Τα γραφεία των επάρχων Κόνιτσας και Πωγωνίου, που στο μεταξύ μετονομάστηκαν σε **επαρχεία**, λειτούργησαν ως τις αρχές της δεκαετίας του 1970, όταν με το Β.Δ. 361/20.5.1971 (Φ.Ε.Κ. Α 105/1971) καταργήθηκαν.

Έκτοτε η έννοια της επαρχίας στο νομό Ιωαννίνων λειτουργούσε απλά για τον προσδιορισμό της ένταξης δήμων και κοινοτήτων σε γεωγραφική περιοχή του νομού, καθώς επίσης για την ανάδειξη αιρετών μελών -νομαρχιακών συμβούλων- του νομαρχιακού συμβουλίου.

Ληξιαρχική πράξη και του τυπικού τέλους του θεσμού των επαρχιών, υπήρξε ο Ν. 2539/1997 (Φ.Ε.Κ. Α 244/1997) «Συγκρότηση της πρωτοβάθμιας τοπικής αυτοδιοίκησης».

Η παράγραφος 1 του άρθρου 19, του κεφαλαίου Ε' για την «Κατάργηση επαρχιών», πρόβλεπε ότι «...Οι επαρχίες ως μονάδες της διοικητικής διαίρεσης της χώρας καταργούνται...», προσδιορίζοντας το «κύκναιο άσμα» ενός παλαιότατου θεσμού στις 1 Ιανουαρίου 1999.

Ωστόσο στο πλαίσιο του θεσμού της αυτοδιοίκησης διατηρήθηκαν επαρχεία στους νομούς Δράμας (Νευροκοπίου), Δωδεκανήσου (Καλύμνου, Καρπάθου, Κω), Έβρου (Βόρειου Έβρου), Εύβοιας (Σκύρου), Θεσσαλονίκης (Λαγκαδάς), Κεφαλληνίας (Ιθάκης), Κυκλάδων (Άνδρου, Θήρας, Κέα, Μηλου, Νάξου, Πάρου, Τήνου), Λάρισας (Ελασσόνας), Λέσβου (Λήμνου), Σάμου (Ικαρίας), Πειραιώς (Κυθήρων), με αιρετούς εκπροσώπους στη διοίκησή τους.

Ας σημειωθεί ακόμη πως στην περιοχή των Τζουμέρκων, στην οποία ανήκαν τμήματα των σημερινών νομών Ιωαννίνων - συγκεκριμένα οι συνοικισμοί «**Καλαρρύται**» (σήμερα «**Καλαρίται**»), «**Ματσούκιον**», «**Πράματα**», «**Ραφταναίοι**», «**Σκλούπον**» (σήμερα «**Αμπελοχώριον**») - και Άρτας, λειτουργούσε ως τα 1891 το επαρχείο Τζουμέρκων στο νομό Άρτας της ελληνικής επικράτειας, ιδρυμένο με το Δ. 21.3.1882 (Φ.Ε.Κ. 17/24.3.1882).

Τότε τα επαρχεία είχαν **έπαρχο** και **γραμματέα**, πρόσωπα συνήθως πολιτικά. Υπήρχε και υπηρεσιακό προσωπικό: **πρωτοκολλητής**, **γραφέας** και **κλητήρας**. Σε κάθε επαρχία λειτουργούσε αιρετό **επαρχιακό συμβούλιο**, εκλεγμένο από τους δήμους, που ανήκαν στην επαρχία. Το επαρχιακό συμβούλιο συνεδρίαζε μια φορά το χρόνο και αποφάσιζε για θέματα αρμοδιότητάς του, όπως ο αριθμός των δημοτικών σχολείων, τα οποία έπρεπε να λειτουργήσουν στο χώρο ευθύνης του, καθώς και για τη χωροταξική κατανομή τους, για τους επαρχιακούς και δημοτικούς δρόμους, οι οποίοι έπρεπε επίσης να προσδιορισθούν χωροταξικά, να μελετηθούν και να κατασκευαστούν. Ακόμη γνωμοδοτούσε για σειρά ζητημάτων, που αφορούσαν στη δημόσια διοίκηση στην περιοχή, στα διάφορα θέματα κοινωνικής ή οικονομικής πολιτικής κ.ά.

Στο μεταξύ, κατά διαστήματα, καταργήθηκαν ή δημιουργήθηκαν κοινότητες, αλλαγές που καταγράφονται αναλυτικά στα οικεία κεφάλαια.

ΟΙ ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ ΟΙ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟΙ ΣΥΝΔΕΣΜΟΙ - ΤΑ ΣΥΜΒΟΥΛΙΑ ΠΕΡΙΟΧΗΣ

Η κακοδαιμονία του πολυκερματισμού της πρωτοβάθμιας τοπικής αυτοδιοίκησης σε καχεκτικές, χωρίς μέλλον κοινότητες, ταλαιπώρησε τη χώρα μέχρι τη δεκαετία του '90. Η ζοφερή εικόνα απαιτούσε ριζικές μεταρρυθμίσεις, βαθειές τομές. Την αναγκαιότητα αυτή έκανε πιο επείγουσα, από παλαιότερα, η ένταξη της χώρας στην Ευρωπαϊκή Ένωση και οι σημαντικές εξελίξεις που ακολούθησαν ιδιαίτερα η ανάγκη αξιοποίησης των κοινοτικών πόρων για έργα και δραστηριότητες στην περιφέρεια.

Οι νέες συνθήκες απαιτούσαν ισχυρή πρωτοβάθμια, αλλά και δευτεροβάθμια αυτοδιοίκηση, με ουσιαστικές αρμοδιότητες και οικονομική αυτοδυναμία, χωρίς κρατικούς εναγκαλισμούς και πολιτικές ή κομματικές εξαρτήσεις. Απαιτούσαν ισχυρή περιφέρεια. Ωστόσο οι γραφειοκρατικές αγκυλώσεις του κέντρου, οι «τοπικισμοί» και τα μικροσυμφέροντα της περιφέρειας, πρόβαλλαν ισχυρές αντιστάσεις. Σε συνδυασμό με την άστοχη πολιτική βούληση των κυβερνήσεων και άλλων πολιτικών δυνάμεων, οι αναγκαίες ρυθμίσεις για ισχυρούς δήμους προχωρούσαν με βήματα χελώνας.

Το περιβόητο «πολιτικό κόστος», οι ενδεχόμενες ανατροπές ενδοκομματικών ή πολιτικών ισορροπιών, η αγωνία της γραφειοκρατίας του κέντρου να μην αποχωριστεί τα «κεκτημένα» και «καθιερωμένα» της εξουσίας της, καλλιεργούσαν δισταγμούς και αναποφασιστικότητα, στις αρμόδιες κυβερνήσεις, να προχωρήσουν στις απαραίτητες τομές στο αναχρονιστικό αυτοδιοικητικό σκηνικό.

Έτσι οι αρχές της δεκαετίας του '80 σηματοδεύθηκαν από τις προσπάθειες να ενισχυθεί το πολιτικό και συμμετοχικό στοιχείο στη διαχείριση των τοπικών υποθέσεων, χωρίς ωστόσο αποφασιστικές προσπάθειες για τη δημιουργία ισχυρής τοπικής αυτοδιοίκησης, αν και οι εξελίξεις και οι νέες συνθήκες συνέχιζαν να ασκούν ασφυκτικές πιέσεις.

Στα μέσα της δεκαετίας του '80 δημιουργήθηκε ένα θεσμικό πλαίσιο για εθελοντικές συνενώσεις δήμων και κοινοτήτων, με προοπτική να προκύψουν στην περιφέρεια ισχυροί οργανισμοί πρωτοβάθμιας τοπικής αυτοδιοίκησης.

Ο Ν. 1622/1986 (Φ.Ε.Κ. Α 92/1986) «Τοπική αυτοδιοίκηση - περιφερειακή ανάπτυξη και δημοκρατικός προγραμματισμός», μεταξύ άλλων, πρόβλεπε τη συνένωση δήμων και κοινοτήτων. Για το σκοπό αυτό, με βάση τις συγκοινωνιακές, γεωγραφικές, οικονομικές, κοινωνικές, πολιτιστικές και δημογραφικές συνθήκες σε κάθε νομό, θα προσδιορίζονταν με προεδρικό διάταγμα, και ύστερα από γνωμοδότηση του οικείου νομαρχιακού συμβουλίου και πρόταση των υπουργών Εσωτερικών και Περιβάλλοντος - Χωροταξίας- Δημοσίων Έργων, οι γεωγραφικές περιοχές (ενότητες), όπου οι οργανισμοί τοπικής αυτοδιοίκησης, που θα περιλαμβάνονταν στα όριά τους, θα

μπορούσαν να συνενωθούν με βάση τις διατάξεις του τότε ισχύοντος δημοτικού και κοινοτικού κώδικα, και να αποτελέσουν δήμο ανεξάρτητα από το συνολικό πληθυσμό τους. Ας σημειωθεί επίσης πως ο συγκεκριμένος νόμος πρόβλεπε σοβαρά κίνητρα για τους νεοσύστατους δήμους.

Στο πλαίσιο του νόμου αυτού, με το Π.Δ. 345/8.7.1988 (Φ.Ε.Κ. Α 156/1988) που παρατίθεται στο παράρτημα, προσδιορίστηκαν στο νομό 54 γεωγραφικές περιοχές (ενότητες), ενώ οι κοινότητες «**Βοβούσα**», «**Σιράκον**» (τώρα «**Συρράκον**»), «**Αετομηλίτσα**» και «**Μηλέα**», παρέμειναν ως είχαν. Συγκεκριμένα προσδιορίστηκαν: 41 γεωγραφικές περιοχές (ενότητες) στην επαρχία Δωδώνης, 6 γεωγραφικές περιοχές (ενότητες) στην επαρχία Κονίτσης, 1 γεωγραφική περιοχή στην επαρχία Μετσόβου και 6 γεωγραφικές περιοχές (ενότητες) στην επαρχία Πωγωνίου.

Στη συνέχεια, με βάση τα άρθρα 190 έως 195 του τότε ισχύοντος Δημοτικού και Κοινοτικού Κώδικα, Π.Δ. 323/1989 (Φ.Ε.Κ. Α 146/1989), υπήρξε η δυνατότητα από δύο ή περισσότερους δήμους ή κοινότητες να συστήσουν, με αποφάσεις των δημοτικών ή κοινοτικών συμβουλίων τους, σύνδεσμο για την από κοινού εκτέλεση και συντήρηση έργων, την προμήθεια υλικοτεχνικού εξοπλισμού, την παροχή υπηρεσιών στους οργανισμούς τοπικής αυτοδιοίκησης - μέλη τους, καθώς επίσης το σχεδιασμό και την κατάρτιση προγραμμάτων και δραστηριοτήτων για την ανάπτυξη της ευρύτερης περιοχής τους.

Ωστόσο οι όποιες δυνατότητες του νομικού πλαισίου έμειναν ουσιαστικά αναξιοποίητες, αφού όλο αυτό το διάστημα δημιουργήθηκε μόνο ένας νέος δήμος. Πρόκειται για το δήμο **Βερενίκης**, ο οποίος αναγνωρίστηκε με το Π.Δ. 267/31.6.1994 (Φ.Ε.Κ. Α 144/1994). Τον αποτελούσαν οι κοινότητες «**Βερενίκη**», «**Βροσίνα**», «**Δοβλά**» και «**Ζάλογκον**» της επαρχίας Δωδώνης, που καταργήθηκαν, ενώ έδρα του δήμου ορίστηκε ο συνοικισμός «**Ζάλογκον**».

Η προσπάθεια επαναλήφθηκε το επόμενο διάστημα, με τα «**συμβούλια περιοχής**», τα οποία όμως είχαν αναγκαστικό, «από τα επάνω», χαρακτήρα. Συγκεκριμένα, ο ιδρυτικός νόμος της νομαρχιακής αυτοδιοίκησης, Ν. 2218/1994 (Φ.Ε.Κ. Α 90/1994), που περιλάμβανε και ρυθμίσεις για την πρωτοβάθμια τοπική αυτοδιοίκηση, πρόβλεπε με το άρθρο 48 τη σύσταση συνδέσμων, οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης, στη βάση εδαφικών περιφερειών που θα προσδιορίζονταν, μαζί με την ονομασία και την έδρα τους, με προεδρικά διατάγματα. Οι σύνδεσμοι αυτοί έφεραν την ονομασία «**συμβούλια περιοχής**».

Οι βασικοί σκοποί για τους οποίους ο νομοθέτης πρόβλεπε τη δημιουργία συμβουλίων περιοχής ήταν: ο σχεδιασμός και ο προγραμματισμός για την ανάπτυξη της περιοχής ευθύνης τους, η εκτέλεση έργων και η πραγματοποίηση προμηθειών, καθώς επίσης η παροχή υπηρεσιών για την εξυπηρέτηση των κοινοτήτων - μελών τους, καθώς και των κατοίκων της περιοχής.

Για την υλοποίηση των επιδιώξεων αυτών τα συμβούλια περιοχής ασκούσαν αρμοδιότητες, όπως:

- Η κατάρτιση μεσοχρόνιων και ετήσιων αναπτυξιακών προγραμμάτων.
- Η συμμετοχή με προτάσεις στα μεσοχρόνια νομαρχιακά αναπτυξιακά προγράμματα.
- Η διαχείριση χρηματοδοτήσεων από το Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων, καθώς και πόρων προγραμμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, που αφορούσαν στην περιοχή τους.
- Η υλοποίηση του πολεοδομικού σχεδιασμού, στο πλαίσιο εγκεκριμένων Ζωνών Οικιστικού Ελέγχου (Ζ.Ο.Ε) και τήρηση δεδομένων του καταματολογίου της περιοχής τους.
- Η παροχή οργανωτικής και διοικητικής στήριξης στα μέλη τους.
- Η μέριμνα για την υλοποίηση και λειτουργία διαδημοτικών και διακοινοτικών έργων τεχνικής υποδομής και κοινωνικής συνοχής.
- Η φροντίδα για την προστασία του περιβάλλοντος σε ζητήματα διακοινοτικής ή διαδημοτικής σημασίας.
- Η αξιοποίηση πλουτοπαραγωγικών πόρων επίσης διακοινοτικής ή διαδημοτικής σημασίας.
- Η άσκηση όσων άλλων αρμοδιοτήτων ανατίθενται σ' αυτά από τη νομαρχιακή αυτοδιοίκηση ή τα μέλη της.

Θεσμικά όργανα διοίκησης των συμβουλίων περιοχής υπήρξαν το **διοικητικό συμβούλιο**, η **εκτελεστική επιτροπή** και ο **πρόεδρος**, τα οποία συγκροτούσαν αιρετοί εκπρόσωποι των δήμων ή των κοινοτήτων, που υποδείκνυαν τα αντίστοιχα δημοτικά ή κοινοτικά συμβούλια, ανάλογα με τον πληθυσμό τους.

Με το Π.Δ. 347/21.8.1995 (Φ.Ε.Κ. Α 186/1995), το οποίο παρατίθεται στο παράρτημα του βιβλίου, επανακαθορίστηκαν 18 εδαφικές περιφέρειες, οι αντίστοιχες ονομασίες των συμβουλίων περιοχής, καθώς επίσης οι έδρες τους, με βάση και πάλι τις συγκοινωνιακές, πληθυσμιακές, δημογραφικές, γεωγραφικές, οικονομικές, κοινωνικές, πολιτιστικές και οικιστικές συνθήκες του νομού.

Ο επανακαθορισμός κρίθηκε αναγκαίος, γιατί μεταξύ άλλων ως επιχείρημα για τη μη προώθηση συνενώσεων κοινοτήτων ήταν οι αιτιάσεις πως η κατάταξη κοινοτήτων σε γεωγραφικές περιοχές, όπως αυτή είχε καθοριστεί, δεν ήταν η κατάλληλη, αφού δεν εξυπηρετούσε τις ταξινομημένες στις περιοχές αυτές κοινότητες.

Αλλά και η λειτουργία των συμβουλίων περιοχής υπήρξε βραχύβια, αφού δεν απέδωσαν τα αναμενόμενα αποτελέσματα, τα οποία θα οδηγούσαν σε εθελοντικές συνενώσεις δήμων και κοινοτήτων. Έτσι η νέα προσπάθεια για τις συνενώσεις κοινοτήτων στο νομό Ιωαννίνων δεν καρποφόρησε, όπως άλλωστε και σ' άλλες περιοχές της χώρας. Δημιουργήθηκε μόνον ένας νέος

δήμος, ο δήμος **Ευρυμενών**, που συστάθηκε με το Π.Δ. 297/28.8.1996 (Φ.Ε.Κ. Α 204/1996) και τον αποτελούσαν οι κοινότητες «**Δελβινακόπουλον**», «**Κληματιά**», «**Κοκκινόχωμα**», «**Λευκοθέα**», «**Παλιουρή**» και «**Σουλόπουλον**», που ανήκαν στην επαρχία Δωδώνης και καταργήθηκαν. Έδρα του δήμου ορίστηκε ο συνοικισμός «**Κληματιά**».

Η απροθυμία των δήμων και των κοινοτήτων να προχωρήσουν σε συνενώσεις, ώστε να συσταθούν ισχυροί δήμοι, ικανοί να διαχειρίζονται αποτελεσματικά τα αυτοδιοικητικά ζητήματα των τοπικών κοινωνιών και να αναδεικνύονται δυναμικοί παράγοντες τοπικής ανάπτυξης στις νέες συνθήκες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, οδήγησε την κεντρική εξουσία να προχωρήσει σε αναγκαστικές συνενώσεις, με την εφαρμογή του προγράμματος «**Ιωάννης Καποδίστριας**».

Έτσι η Βουλή των Ελλήνων προχώρησε στην ψήφιση του Ν. 2539/1997 (Φ.Ε.Κ. Α 244/1997) «**Συγκρότηση της πρωτοβάθμιας τοπικής αυτοδιοίκησης**», με τον οποίο αναγνωρίστηκαν 28 **δήμοι** στο νομό Ιωαννίνων, που περιλάμβαναν συνολικά 225 **δημοτικά διαμερίσματα**, και 2 **διευρυμένες κοινότητες**, με 6 συνολικά **κοινοτικά διαμερίσματα**, ενώ 11 **κοινότητες** παρέμειναν ως είχαν. Οι οργανισμοί τοπικής αυτοδιοίκησης αυτοί καλύπτουν συνολικά 495 **οικισμούς** και 1 **μοναστήρι**, την ιερά μονή Βελλάς. Το κεφάλαιο του νόμου που αφορά στο νομό Ιωαννίνων παρατίθεται αυτούσιο στο παράρτημα.

Πάντως και σήμερα το μεγάλο ζητούμενο της τοπικής αυτοδιοίκησης, η λεγόμενη «**αρχή της επικουρικότητας**», δηλαδή ότι η εξουσία πρέπει να ασκείται στο πλησιέστερο, στο πιο κοντινό επίπεδο προς τις ανάγκες και τα προβλήματα του πολίτη, παρά τα όποια θετικά βήματα, παραμένει ουσιαστικά αναπάντητο στην πράξη.

Η εμμονή της χώρας μας στις σημερινές συνθήκες, όπου ο κόσμος, η διεθνής κοινότητα αλλάζει με γρήγορους ρυθμούς, σ' ένα μοντέλο διοικητικής και αυτοδιοικητικής διάρθρωσης που περιλαμβάνει 1033 οργανισμούς τοπικής αυτοδιοίκησης -από τους οποίους 900 είναι δήμοι και 133 κοινότητες- 51 νομούς, 3 διευρυμένες νομαρχιακές αυτοδιοικήσεις και 13 περιφέρειες, αποτελεί πλέον άκαμπτο, ανασταλτικό παράγοντα για την ανάπτυξη και την πρόοδο που απαιτούν οι σύγχρονες ανάγκες του τόπου και των πολιτών.

Το τωρινό μοντέλο, αναμφισβήτητα προτιμότερο από εκείνο των 6.000 και πλέον δήμων και κοινοτήτων και της κρατικής νομαρχίας, πρόσφερε θετικό έργο στο διάστημα λειτουργίας του, που πρέπει όμως να θεωρηθεί μεταβατική περίοδος, αφού και το διοικητικό αυτό σχήμα εξάντλησε τα περιθώρια θετικής συμβολής του, ολοκλήρωσε την αποστολή του. Αποτελεί ήδη τροχοπέδη για ένα άλμα προς τα μπρος. Εκτός βεβαίως από τις κυρίαρχες ευθύνες της κεντρικής εξουσίας, που επιθυμεί μια απονευρωμένη τοπική αυτοδιοίκηση, το σημερινό μοντέλο της είναι ανεπαρκές, όχι μόνο να διαδραματίσει αποφασιστικό ρόλο στην ανάπτυξη της περιφέρειας, αλλά και σε

πολλές περιπτώσεις να διαχειριστεί στοιχειώδη ζητήματα της καθημερινότητας, που ταλανίζουν τις σύγχρονες τοπικές κοινωνίες και απασχολούν τους πολίτες. Μάλιστα, μεταξύ άλλων, αναπαράγει συχνά ένα μίζερο σκηνικό, όπου για τα υπαρκτά, σύνθετα προβλήματα, φταίνε όλοι οι άλλοι εκτός από εμάς τους ίδιους, και φυσικά μένει στη διαπίστωση αυτή καθηλώνοντας συνήθως και τις ζωντανές, δημιουργικές τοπικές δυνάμεις. Είναι εκ των πραγμάτων συχνά αναποτελεσματικό, αφού όχι λίγες φορές, ελάχιστα συμβάλλει σε μαχητικές διεκδικήσεις, αδυνατεί να παράγει δημιουργικό έργο, κι ακόμη λειψά πρωτοτυπεί με ιδέες, πρωτοβουλίες και κοινές δράσεις, συνεγείροντας τους πολίτες.

Αλλά και οι σκέψεις για «συμπολιτείες» ή πάλι οι «μητροπολιτικοί δήμοι» δεν φαίνεται να αποτελούν λύση στο πρόβλημα. Μάλλον έρχονται να εξωραϊσουν τη δυσάρεστη κατάσταση, μέσα από πρόσκαιρους συμβιβασμούς. Μοιραία θα δημιουργήσουν δυσκίνητα, γραφειοκρατικά, πυραμιδωτά σχήματα, που θα απομακρύνονται, αντί να πλησιάζουν στον πολίτη και στις ανάγκες του, και θα είναι αναντίστοιχα των απαιτήσεων των καιρών.

Χρειάζονται τολμηρές αποφάσεις, ώστε να γίνει κατορθωτό να συμβαδίσουμε με τους σύγχρονους βηματισμούς και το γινεσθαι στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

Αιρετή σ' όλα τα όργανά της περιφερειακή αυτοδιοίκηση και σε περιορισμένο, το δυνατόν, αριθμό περιφερειακών μονάδων που θα καλύπτουν όλη τη χώρα, και όσο το δυνατόν λιγότεροι δήμοι και κοινότητες, χωρίς ενδιάμεσο διοικητικό «κρίκο», σε σχέση με την περιφερειακή αυτοδιοίκηση, είναι μία ρεαλιστική, επίκαιρη πρόταση. Με προϋπόθεση ωστόσο ιδιαίτερα οι νέοι δήμοι και οι νέες κοινότητες να προικοδοτηθούν με ουσιαστικές αρμοδιότητες, γενναίες χρηματοδοτήσεις και υπολογίσιμα έσοδα, και να στελεχωθούν με επαρκές και κατάλληλο ανθρώπινο δυναμικό, ώστε να είναι ισχυροί και όσο γίνεται πιο κοντά στον πολίτη και τα προβλήματά του, ικανοί να ανταποκριθούν σε αναπτυξιακές προοπτικές.

Η ΝΟΜΑΡΧΙΑΚΗ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ Η ΠΟΡΕΙΑ 107 ΧΡΟΝΩΝ ΓΙΑ ΤΗ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΟΥ ΘΕΣΜΟΥ

Πολύχρονη και δαιδαλώδη διαδρομή ανάμεσα από πολλές συμπληγάδες με συχνά πισωγυρίσματα, ακολούθησαν οι προσπάθειες για την αποκέντρωση της δημόσιας κρατικής διοίκησης σ' ένα περιφερειακό διοικητικό σύστημα, με την ίδρυση και λειτουργία της τοπικής αυτοδιοίκησης δεύτερου βαθμού, της νομαρχιακής αυτοδιοίκησης. Χρειάστηκε ένας αιώνας και πλέον, για την ακρίβεια 107 ολόκληρα χρόνια, ώστε να πάρει σάρκα και οστά η υλοποίηση ενός θεσμού, που η ίδρυσή του, και στη συνέχεια η λειτουργία του, αποτέλεσαν τομή στη δημόσια διοίκηση, σημαντικό βήμα για την αποκέντρωση και τη διοικητική μεταρρύθμιση της χώρας. Οι χρονοβόρες περι-

πέτειες που προηγήθηκαν της καθιέρωσης του θεσμού είναι χαρακτηριστικές για τους ρυθμούς χελώνας με τους οποίους προχωρούν αναγκαίες μεταρρυθμίσεις και αλλαγές στις δομές της δημόσιας διοίκησης στη χώρα μας.

Η πρώτη προσπάθεια για τη δευτεροβάθμια τοπική αυτοδιοίκηση ξεκίνησε στα 1887. Η ελληνική βουλή, επί κυβερνήσεως Χαρ. Τρικούπη, ψήφισε το νομοθέτημα ΑΦΝ5'/1887 (Φ.Ε.Κ. Α 202/1887) «Περί νομαρχιακών συμβουλίων», που πρόβλεπε για πρώτη φορά την αναγνώριση του νομού ως νομικού προσώπου, έκφραση της δευτεροβάθμιας τοπικής αυτοδιοίκησης.

Οι αρμοδιότητες που παραχωρήθηκαν τότε στο θεσμό ήταν ελάχιστες, κυρίως εποπτικές ή γνωμοδοτικές, μάλιστα ανεπαρκείς και ασαφείς, ενώ και οι οικονομικοί πόροι για τη λειτουργία του ήταν περιορισμένοι.

Ως όργανα της διοίκησης σε επίπεδο νομού προβλέπονταν:

- Το **νομαρχιακό συμβούλιο**, ανώτατο όργανο, εκλεγόμενο κάθε τέσσερα χρόνια, με διαδικασίες ανάλογες αυτών που ίσχυαν και για την εκλογή των βουλευτών. Ο αριθμός των μελών του καθοριζόταν σε συνάρτηση με τον αριθμό των εκλογέων, που ήταν γραμμένοι στους εκλογικούς καταλόγους του νομού. Σε είκοσι χιλιάδες εκλογέων αναλογούσαν δώδεκα νομαρχιακοί σύμβουλοι, και για κάθε τρεις χιλιάδες επί πλέον εκλογείς, ένας ακόμη νομαρχιακός σύμβουλος.

- Η **νομαρχιακή επιτροπή**, την οποία συγκροτούσαν πέντε νομαρχιακοί σύμβουλοι με ετήσια θηταία, εκλεγόμενοι από το νομαρχιακό συμβούλιο.

- Ο **νομάρχης**, ο οποίος δεν ήταν αιρετός, αλλά το ανώτατο όργανο της κρατικής διοίκησης στο νομό, που ασκούσε την εποπτεία του κράτους στη νομαρχιακή αυτοδιοίκηση.

Το πρώτο βήμα αυτό έμεινε μετέωρο. Απέτυχε στην εφαρμογή του, και στα 1899 ο νόμος καταργήθηκε από τη διάδοχη κυβέρνηση του Θ. Δεληγιάννη.

Δίγα χρόνια μετά, στα 1899 ο Ν. ΒΧΕ'/1899 (Φ.Ε.Κ. Α 136/1899) «Περί των νομών και της διοικήσεως αυτών», καθιέρωνε σύστημα νομαρχιακής αυτοδιοίκησης με αποφασιστικές αρμοδιότητες. Αναγνωρίζονταν αρμοδιότητες στους τομείς της κοινωνικής προστασίας, της οδοποιΐας και των λιμενικών έργων, της γεωργίας, της κτηνοτροφίας και των δασών, της παιδείας, του πολιτισμού, ενώ προβλεπόταν και η άσκηση εποπτείας στις λειτουργίες των πρωτοβάθμιων οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης, που, τότε, ήταν οι δήμοι αποκλειστικά.

Από το νέο νόμο ως όργανα διοίκησης νομαρχιακού επιπέδου προβλέπονταν:

- Το **νομαρχιακό συμβούλιο**, το οποίο αποτελούσαν αιρετά μέλη, που εκλέγονταν, σύμφωνα με τις διατάξεις για την εκλογή βουλευτών, την ημέρα διεξαγωγής των δημοτικών εκλογών. Οι εκλογείς του δήμου της πρωτεύουσας του νομού αναδείκνυαν τρεις νομαρχιακούς συμβούλους, οι δήμοι

με πληθυσμό 10.000 και πλέον κατοίκους (δήμοι πρώτης τάξης) τρεις νομαρχιακούς συμβούλους, οι δήμοι με πληθυσμό από 2.000 έως 10.000 κατοίκους (δήμοι δεύτερης τάξης) δύο νομαρχιακούς συμβούλους, και οι δήμοι με πληθυσμό κάτω των 2.000 κατοίκων (δήμοι τρίτης τάξης) ένα νομαρχιακό σύμβουλο. Ας σημειωθεί ότι οι νομαρχιακοί σύμβουλοι θα εκπροσωπούσαν το νομό και όχι τους δήμους, από τους οποίους εκλέγονταν ενώ το νομαρχιακό συμβούλιο ήταν το ανώτατο αποφασιστικό όργανο της νομαρχιακής αυτοδιοίκησης.

- Η **νομαρχιακή επιτροπή** που είχε την ευθύνη εκτέλεσης των αποφάσεων του νομαρχιακού συμβουλίου και ασκούσε τα καθήκοντά του, κατά την απουσία του. Την αποτελούσαν ο πρόεδρος του νομαρχιακού συμβουλίου και τέσσερις νομαρχιακοί σύμβουλοι, με ετήσια θητεία, εκλεγόμενοι από το σώμα.

- Ο **νομάρχης**, που ήταν ο ανώτατος εκφραστής της κρατικής διοίκησης στο νομό, και ασκούσε την εποπτεία του κράτους στο αυτοδιοικούμενο νομικό πρόσωπο του νομού, του οποίου ήταν και νόμιμος εκπρόσωπος.

Όσον αφορά στις σχέσεις κρατικής διοίκησης και νομαρχιακής αυτοδιοίκησης διακρίνονταν σε σχέσεις εποπτείας και συνεργασίας.

Δυστυχώς και ο νόμος αυτός έμεινε στα χαρτιά, αφού η εφαρμογή του είχε εξαρτηθεί από την έκδοση βασικού διατάγματος, που όμως δεν πραγματοποιήθηκε, γεγονός όχι ασυνήθιστο στα πολιτικά πράγματα του τόπου μας.

Στα 1923, επί κυβερνήσεως Στ. Γονατά, ψηφίζεται ο Ν. 9.5.1923 (Φ.Ε.Κ. Α 122/1923) «Περί διοικήσεως των νομών», που πρόβλεπε ότι «...Ο νομός αποτελεί νομικόν πρόσωπον προς αυτοδιοικήσιν των διά νόμου ανατιθεμένων αυτόν υποθέσεων της περιφέρειας αυτού...», ενώ όργανα της αυτοδιοίκησης του νομού ορίζονταν το **νομαρχιακό συμβούλιο**, η **νομαρχιακή επιτροπή** και ο **νομάρχης**, για άλλη μια φορά.

Σε προς το περιεχόμενο της νομαρχιακής αυτοδιοίκησης, ο νέος νόμος αναγνώριζε αρμοδιότητες αποφασιστικού χαρακτήρα, σε επίπεδο νομού, οι οποίες μάλιστα καθοριζόταν με σαφήνεια. Αφορούσε στους τομείς της συγκοινωνίας, της δημόσιας υγείας, της δημόσιας αντίληψης, της εκπαίδευσης, της γεωργίας και της κτηνοτροφίας, της εποπτείας της λειτουργίας των διοικητικών και αστυνομικών υπηρεσιών, καθώς επίσης, τη δημιουργία πόρων για την εκπλήρωση των σκοπών της αυτοδιοίκησης του νομού και τη διοίκηση της περιουσίας του νομού.

Ανώτατο όργανο, με αποφασιστικές αρμοδιότητες, ήταν το **νομαρχιακό συμβούλιο** με τετραετή θητεία. Εκλεγόταν από τους κατοίκους των δήμων και κοινοτήτων, που είχαν εκλογικό δικαίωμα και ήταν γραμμένοι στους εκλογικούς καταλόγους.

Η εκλογή των νομαρχιακών συμβούλων γινόταν ταυτόχρονα σ' όλη τη χώρα, την ίδια μέρα με τις εκλογές των δημοτικών και κοινοτικών αρχών, α-

νά επαρχία, και για τις «νέες χώρες», όπως ο νομός Ιωαννίνων, ανά υποδιοίκηση, ενώ οι νομαρχιακοί σύμβουλοι αντιπροσώπευαν το νομό και όχι την περιφέρεια στην οποία εκλέγονταν.

Όργανο διοίκησης οριζόταν η **νομαρχιακή επιτροπή**. Την αποτελούσαν έξι έως δώδεκα μέλη του νομαρχιακού συμβουλίου, εκλεγόμενα απ' αυτό για διετή θητεία. Μεταξύ των αρμοδιοτήτων τους περιλαμβάνονταν η προετοιμασία των συνεδριάσεων του νομαρχιακού συμβουλίου, η εποπτεία της εκτέλεσης των αποφάσεων του νομαρχιακού συμβουλίου από το νομάρχη, η επεξεργασία του προϋπολογισμού κ.ά.

Ο **νομάρχης** εκπροσωπούσε το νομικό πρόσωπο του νομού και εκτελούσε τις αποφάσεις του νομαρχιακού συμβουλίου.

Το συγκεκριμένο νομοθέτημα, εξαιρετικά προοδευτικό και πρωτοποριακό για τα δεδομένα της εποχής, έμελλε να ακολουθήσει την κακή μοίρα των προηγούμενων. Η διενέργεια των πρώτων εκλογών, για την ανάδειξη της νομαρχιακής αυτοδιοίκησης, αναβαλλόταν. Η προκήρυξή τους δεν προχώρησε ποτέ, εξαιτίας της ταραγμένης πολιτικής περιόδου των χρόνων εκείνων του μεσοπολέμου.

Ακολούθησαν τα «πέτρινα χρόνια» της βασιλομεταξικής δικτατορίας, τα δύσκολα χρόνια της κατοχής, του εμφυλίου πολέμου και της μετεμφυλιακής περιόδου. Η νομαρχιακή αυτοδιοίκηση παράμενε όραμα ανεκπλήρωτο. Το **γνωμοδοτικό συμβούλιο** και το **νομαρχιακό συμβούλιο** είναι δύο νέοι θεσμοί, που δημιουργήθηκαν στα τέλη της δεκαετίας του '30 και στα μέσα της δεκαετίας του '50 αντίστοιχα.

Τα επόμενα χρόνια η διοίκηση του νομού συνέχιζε να είναι αυστηρά συγκεντρωτική. Στα 1938 με το άρθρο 29 του Α.Ν. 1179/14.4.1938 (Φ.Ε.Κ. Α 154/1938) «Περί νομαρχών» προβλεπόταν η σύσταση **γνωμοδοτικού συμβουλίου** σε κάθε νομαρχία. Αφορούσε σε ένα υπηρεσιακό όργανο, που συναποτελούσαν οι προϊστάμενοι των υπηρεσιών, που έδρευαν στην πρωτεύουσα του νομού, ο διευθυντής της νομαρχίας, ενώ πρόεδρος του είναι ο νομάρχης. Αποστολή του ήταν να γνωμοδοτεί για όσα ζητήματα αφορούσαν στο νομό και έκρινε απαραίτητα ο νομάρχης.

Ωστόσο ακόμη και για το απλά γνωμοδοτικό και υπηρεσιακό αυτό όργανο έπρεπε να περάσουν περίπου 10 χρόνια, ώστε να εκδοθεί το Β.Δ. 36/20.9.1947 (Φ.Ε.Κ. Α 203/1947), το οποίο ρύθμιζε λεπτομέρειες της λειτουργίας του.

Αργότερα, στα μέσα της δεκαετίας του '50, στο Ν. 3200/1955 (Φ.Ε.Κ. Α 97/1955) «Περί διοικητικής αποκεντρώσεως», με το άρθρο 10 δημιουργήθηκε και λειτούργησε για πρώτη φορά, ο νέος θεσμός το «**νομαρχιακό συμβούλιο**». Ωστόσο εκείνο το νομαρχιακό συμβούλιο δεν ήταν αιρετό όργανο, αν και υπήρχαν και, ορισμένα αιρετά μέλη σ' αυτό.

Συγκεκριμένα, το νομαρχιακό συμβούλιο αποτελούσαν: ο νομάρχης, ο εισαγγελέας πρωτοδικών, ο διευθυντής της νομαρχίας, ο διοικητής χωροφυ-

λακής, ο διοικητής αγροφυλακής, ο γενικός επιθεωρητής μέσης εκπαίδευσης και σε περίπτωση έλλειψης γενικού επιθεωρητή ένας εκ των διευθυντών σχολών μέσης εκπαίδευσης, οριζόμενος από το νομάρχη, ο γενικός επιθεωρητής στοιχειώδους εκπαίδευσης, οριζόμενος από το νομάρχη, ένα υπάλληλος προϊστάμενος οικονομικής υπηρεσίας, ο προϊστάμενος της υπηρεσίας δημοσίου λογιστικού, ο προϊστάμενος της υπηρεσίας εμπορίου της εποπτείας εμπορίου, ο νομομηχανικός, ο διευθυντής γεωργίας, ο δασάρχης, ο προϊστάμενος του υγειονομικού κέντρου, ο διευθυντής του κέντρου κοινωνικής πρόνοιας και ο επιθεωρητής εργασίας ή σε περίπτωση έλλειψής του ο επόπτης εργασίας.

Όπως προειπώθηκε, υπήρχαν και αιρετά μέλη του νομαρχιακού συμβουλίου. Κάθε επαρχία εκπροσωπούσε στο νομαρχιακό συμβούλιο ένα αιρετό μέλος. Σε περίπτωση που ο πληθυσμός της επαρχίας ξεπερνούσε τους 100.000 κατοίκους, την επαρχία, όπως στο νομό Ιωαννίνων την επαρχία Δωδώνης, εκπροσωπούσαν δύο αιρετά μέλη.

Είναι αξιοσημείωτο ωστόσο πως και τα ελάχιστα αυτά αιρετά μέλη δεν εκλέγονταν με καθολική ψηφοφορία, αλλά από σώμα εκλεκτόρων. Το αποτελούσαν οι αιρετοί άρχοντες της τοπικής αυτοδιοίκησης, δήμαρχοι, πρόεδροι κοινοτήτων, δημοτικοί και κοινοτικοί σύμβουλοι της κάθε επαρχίας.

Βασική αρμοδιότητα του τότε νομαρχιακού συμβουλίου ήταν η γνωμοδότηση για την κατάρτιση του ετήσιου προϋπολογισμού δημοσίων δαπάνων του νομού και για τη διάθεση των μεταβιβαζομένων πιστώσεων από τα υπουργεία, προσδιορίζοντας το είδος κάθε δαπάνης, την έκταση και τη σειρά προτεραιοτήτων της.

Το πρώτο μικρό βήμα για τη δημοκρατική σύνθεση και λειτουργία του θεσμού γίνεται με το Ν. 1235/1982 (Φ.Ε.Κ. Α 26/1982) «Άσκηση της κυβερνητικής πολιτικής και καθιέρωση της λαϊκής εκπροσώπησης στους νομούς».

Σύμφωνα με το άρθρο 4 του προαναφερθέντος νόμου, το τότε νομαρχιακό συμβούλιο αποτελούσαν: Ο νομάρχης που προέδρευε στις συνεδριάσεις του. Ο δήμαρχος της πρωτεύουσας του νομού ή οριζόμενος απ' αυτόν βοηθός δήμαρχος. Δύο εκπρόσωποι της Τ.Ε.Δ.Κ. του νομού, οι οποίοι εκλέγονταν, μαζί με τους αναπληρωματικούς, από τη διοικούσα επιτροπή και από τους οποίους ένας υποχρεωτικά προερχόταν από τις κοινότητες. Εκπρόσωποι επαγγελματικών, συνεταιριστικών, επιστημονικών και συνδικαλιστικών οργανώσεων ή επιμελητηρίων που έδρευαν στο νομό και από τους οποίους ανά ένας προερχόταν από τους αγρότες, τους εργατοϋπαλλήλους, τους εργοδότες, τους επιστήμονες, αιρετά μέλη εκπρόσωποι επαρχιών.

Ο Ν. 1235/1982 (Φ.Ε.Κ. Α 26/1982), πρόβλεπε ακόμη για τη λειτουργία του νομαρχιακού συμβουλίου ότι συνεδριάζει τουλάχιστον μια φορά το μήνα, ενώ ήταν δυνατόν να συγκληθεί υποχρεωτικά, μετά από έγγραφη αίτηση του ενός τρίτου ή περισσοτέρων μελών του. Στις συνεδριάσεις του επίσης μπορούσαν να συμμετέχουν μετά από πρόσκληση ως εισηγητές, υπηρεσιακά

στελέχη, εκπρόσωποι των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης κ.ά., που διευκόλυναν ή συνέβαλαν στο έργο του.

Ο ίδιος νόμος καθόριζε και τις αρμοδιότητες του νομαρχιακού συμβουλίου, που ήταν οι εξής:

- Η κατάρτιση και τροποποίηση, στο πλαίσιο της εκάστοτε κυβερνητικής πολιτικής και των διαθέσιμων πιστώσεων, των νομαρχιακών προγραμμάτων δημοσίων επενδύσεων.
- Η έγκριση προγραμμάτων νομαρχιακού ταμείου, του ταμείου γεωργίας - κτηνοτροφίας και δασών, λιμενικών ταμείων, Ν.Π.Δ.Δ κ.ά.
- Η διατύπωση προτάσεων για ένταξη έργων σε προγράμματα περιφερειακής ή εθνικής κλίμακας, που αφορούσαν στο νομό.
- Η έγκριση της κατάρτισης, τροποποίησης ή αναμόρφωσης του ετήσιου προϋπολογισμού του νομαρχιακού ταμείου.
- Η μελέτη θεμάτων διοικητικής αποκέντρωσης και ενίσχυσης της τοπικής αυτοδιοίκησης, λειτουργίας των διαφόρων νομαρχιακού επιπέδου υπηρεσιών και η διατύπωση προτάσεων και μέτρων βελτίωσής της.
- Η εξέταση και η γνωμοδότηση για θέματα πολιτιστικά, κοινωνικά και αναπτυξιακά, που αφορούσαν στο νομό, η γνωμοδότηση για κατανομή επιχορηγήσεων σε δήμους, κοινότητες κ.ά.

Η ΑΙΡΕΤΗ ΝΟΜΑΡΧΙΑΚΗ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ

Λίγα χρόνια μετά, στα 1986, καθιερώθηκε για πρώτη φορά ο θεσμός της αιρετής νομαρχιακής αυτοδιοίκησης με το Ν. 1622/1986 (Φ.Ε.Κ. Α 92/1986) «Τοπική αυτοδιοίκηση - περιφερειακή ανάπτυξη και δημοκρατικός προγραμματισμός». Οκτώ χρόνια αργότερα το νομικό πλαίσιο διευρύνθηκε με το Ν. 2218/1994 (Φ.Ε.Κ. Α 90/13.6.1994) «Ίδρυση νομαρχιακής αυτοδιοίκησης, τροποποίηση διατάξεων για την πρωτοβάθμια αυτοδιοίκηση και την περιφέρεια και άλλες διατάξεις», που τροποποιήθηκε τρεις μήνες μετά την έκδοσή του, προτού τεθεί σε εφαρμογή με το Ν. 2240/1994 (Φ.Ε.Κ. Α 113/16.9.1994), ο οποίος συρρίκνωσε σε σημαντικό βαθμό τα όσα προβλέπονταν αρχικά για τη νομαρχιακή αυτοδιοίκηση. Την ίδια χρονιά, τον Οκτώβριο στα 1994, έγιναν και οι πρώτες εκλογές για την ανάδειξη των αιρετών νομαρχιακών αρχόντων, που ανέλαβαν τα καθήκοντά τους από 1 Ιανουαρίου 1995 στον πλέον ταλαιπωρημένο, ιστορικά, θεσμό της δημόσιας διοίκησης της χώρας.

Οι τρεις νόμοι που προαναφέρθηκαν είναι η ραχοκοκαλιά του σημερινού νομικού πλαισίου, με το οποίο θεσμοθετείται η νομαρχιακή αυτοδιοίκηση ως η δεύτερη βαθμίδα τοπικής αυτοδιοίκησης με ευθύνη γεωγραφικής εφαρμογής της, εκτός ορισμένων περιπτώσεων, το νομό. Βασικός σκοπός της ίδρυσης και λειτουργίας της ορίζεται η οικονομική, κοινωνική και πολιτιστική ανάπτυξη της περιφέρειας ευθύνης της, η καλύτερη εξυπηρέτηση του

πολίτη, η διοίκηση των τοπικών υποθέσεων νομαρχιακού επιπέδου.

Με σαφήνεια καθορίζεται από το νομικό πλαίσιο πως η νομαρχιακή αυτοδιοίκηση δεν αποτελεί ιεραρχική βαθμίδα της τοπικής αυτοδιοίκησης και δεν ασκεί οποιαδήποτε εποπτεία ή κηδεμονία στους οργανισμούς πρωτοβάθμιας τοπικής αυτοδιοίκησης, ενώ η νομική μορφή του θεσμού προσδιορίζεται ως αυτοδιοικούμενο νομικό πρόσωπο δημοσίου δικαίου.

Όσον αφορά στις αρμοδιότητές της, αυτές καλύπτουν ένα ευρύ φάσμα ευθυνών, νομαρχιακού χαρακτήρα, δηλαδή τοπικής σημασίας του νομού, ευθυνών διοίκησης σε θέματα δημοκρατικού προγραμματισμού, κοινωνικής πρόνοιας, υγείας, συγκοινωνιών, πολιτισμού, περιβάλλοντος, πολεοδομίας, γεωργίας, κτηνοτροφίας, αλιείας, βιομηχανίας και εμπορίου, τουρισμού, αθλητισμού, λαϊκής επιμόρφωσης, νέας γενιάς.

Όργανα της νομαρχιακής αυτοδιοίκησης είναι:

- Το **νομαρχιακό συμβούλιο**, που η δημιουργία και η λειτουργία της νομαρχιακής αυτοδιοίκησης ως δευτεροβάθμιου αυτοδιοικητικού θεσμού, ανέδειξε επιτέλους ως το ανώτερο όργανο αυτοδιοίκησης σε επίπεδο νομού, με πρωτογενή εξουσία, δηλαδή με αρμοδιότητες ουσιαστικές που απορρέουν από την κειμένη νομοθεσία. Πρόκειται για το συλλογικό όργανο του θεσμού που αναδεικνύεται σε επίπεδο νομού με καθολική ψηφοφορία όλων όσων έχουν δικαίωμα ψήφου.

Ο αριθμός των μελών του, όλων αιρετών, καθορίζεται με πληθυσμιακά κριτήρια, με βάση τον πραγματικό πληθυσμό του νομού της τελευταίας απογραφής.

Στην περίπτωση του νομού Ιωαννίνων, ο αριθμός των μελών του νομαρχιακού συμβουλίου καθορίστηκε σε 31 μέλη, αφού ο πληθυσμός του με βάση τα στοιχεία της απογραφής στα 1991, συνολικά 158.193 κάτοικοι, βρισκόταν μεταξύ των ορίων των 150.000 έως 200.000 κατοίκων, όπως και ο πραγματικός πληθυσμός της απογραφής στα 2001, συνολικά 170.239 κάτοικοι.

Το νομαρχιακό συμβούλιο είναι το βασικό αποφασιστικό όργανο της νομαρχιακής αυτοδιοίκησης. Ενεργεί ωστόσο και ως γνωμοδοτικό σε θέματα δημοκρατικού προγραμματισμού. Διατυπώνει προτάσεις προς το περιφερειακό συμβούλιο για έργα και μέτρα πολιτικής, περιφερειακής και εθνικής σημασίας, που αφορούν άμεσα στο νομό, προκειμένου να ενταχθούν σε εθνικά, περιφερειακά ή κοινοτικά αναπτυξιακά προγράμματα.

- Η **νομαρχιακή επιτροπή**, όργανο εκτελεστικό, αλλά και γνωμοδοτικό, αποτελούμενη από νομαρχιακούς συμβούλους, οι οποίοι εκλέγονται από το νομαρχιακό συμβούλιο.

- Ο **νομάρχης**, άμεσα εκλεγόμενος από τους ψηφοφόρους, εκτελεστικό όργανο των αποφάσεων του νομαρχιακού συμβουλίου και της νομαρχιακής αυτοδιοίκησης.

- Η **οικονομική και κοινωνική επιτροπή**, αποτελούμενη από εκπρο-

σώπους φορέων και οργανώσεων του λαού του νομού, γνωμοδοτικό όργανο στο πλάι του νομαρχιακού συμβουλίου, που μεταφέρει τα μηνύματα της κοινής γνώμης στη νομαρχιακή αυτοδιοίκηση ή συμβάλλει στην αναγκαία συναίνεση στη λήψη σημαντικών αποφάσεων και στην υλοποίηση προγραμμάτων.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

ΔΗΜΟΣ ΙΩΑΝΝΙΤΩΝ

Ο δήμος **Ιωαννιτών** συστάθηκε από τον οικισμό «**Ιωάννινα**» του τέως δήμου **Ιωαννιτών**, τις τέως κοινότητες «**Μάρμαρα**», «**Νεοχωρόπουλον**», «**Σταυράκιον**, και από το συνοικισμό «**Εξοχή**», ο οποίος αποσπάστηκε από την τέως κοινότητα «**Πέραμα**». Οι παραπάνω κοινότητες ανήκαν στην τέως επαρχία Δωδώνης.

Έδρα του δήμου ορίστηκε ο οικισμός «**Ιωάννινα**» του τέως δήμου **Ιωαννιτών**.

⇒ **Ιωαννίται**, αλλά και **Ιωαννινιώται**, **Γιαννιώτες** ή **Γιαννινιώτες** αναφέρονται οι κάτοικοι της πόλης των Ιωαννίνων. **Ιωαννίνη**, **Ιωαννίνα** (η), **Ιωάννινα** (η), **Ιωάννινα** (τα), **Ιωαννινά** (τα), **Γιάννινα**, **Γιάννενα**, **Αγιάννα** (τα), **Γιάννα** (τα), **Ιάννα** (τα), όπως και η γενική **Γιαννίνου** (του) είναι λόγοι και λαϊκοί τύποι με τους οποίους συναντάται η ονομασία της πόλης.

Για την προέλευση του τοπωνύμιου έχουν εκφραστεί πολλές απόψεις και γνώμες. Υποστηρίζεται από πολλούς ότι η πόλη των Ιωαννίνων έλαβε το όνομά της από το μοναστήρι του Ιωάννη του Προδρόμου, που βρισκόταν σύμφωνα με την παράδοση, εκεί όπου σήμερα υψώνεται το τζαμί του Ασλάν πασά.

Κατ' άλλους, η πόλη οφείλει την ονομασία της σε κάποιον βυζαντινό οικιστή Ιωάννη ή σε κάποια Ιωάννινα ή Ιωαννίνα βυζαντινή αρχόντισσα ή στην Ιωαννίνη, θυγατέρα του Βελισσάριου, στρατηγού του Ιουστινιανού.

Άλλοι πάλι υποστηρίζουν ότι η προέλευση του τοπωνύμιου είναι σλαβική, προερχόμενη από το όνομα οικιστή ή κτήτορα της πόλης, που ονομαζόταν Γιαν, Γιάννης ή ετυμολογείται από την επίσης σλαβική λέξη «γιαμνίν», που σημαίνει «μικρό σε έκταση φρούριο».

Ακόμη ορισμένοι ετυμολογούν το όνομα της πόλης από την εξελληνισθείσα αραβική λέξη «ayan» (= πρόκριτος) ή από την εξέλιξη του εθνικού ονόματος Λαόνες, ενός από τα αρχαία ελληνικά φύλα της Ηπείρου, σε Ιάονες, Γιάνες.

Έχει εκφραστεί και η εκδοχή πως η προέλευση της λέξης είναι ελληνική, από τη ρίζα του ονόματος Γιάννης και την κατάληξη -αίνα του τύπου Γιώργος - Γιώργαινα, ή Γιάννης - Γιάνναινα, με αρχική σημασία «το κτήμα, το σπίτι της Γιάνναινας», καθώς επίσης ότι ετυμολογείται από το θέμα του ελληνικού γυναικείου ονόματος Ιωάννα, Γιάννα, το οποίο δανείστηκαν οι Σλάβοι, με τον τύπο Jo(v)ana, Jana και πρόσθεσαν το σλαβικό επίθεμα -ina, ενώ αρχικά το τοπωνύμιο σήμαινε «σπίτι, καλύβα ή γη της Ιωάννας, της Γιάννας».

- Ο αρχικός δήμος **Ιωαννιτών** αναγνωρίστηκε με την ονομασία αυτή. Τον αποτελούσαν οι συνοικισμοί «**Ιωάννινα**» και «**Νήσος Ιωαννίνων**», ενώ έδρα του δήμου ορίστηκε ο συνοικισμός «**Ιωάννινα**».

Στον αρχικό δήμο προσαρτήθηκε, με το Β.Δ. 3.9.1919 (Φ.Ε.Κ. Α 16/1919), ο συνοικισμός «**Τσιφλικόπουλον**», ο οποίος δεν ανήκε σε καμία κοινότητα ή δήμο. Ο συνοικισμός αποσπάστηκε από το δήμο **Ιωαννιτών** με το Β.Δ. 28.11.1919 (Φ.Ε.Κ. Α 261/1919) και προσαρτήθηκε στην κοινότητα «**Σταυράκιον**».

Με το Δ. 3.9.1926 (Φ.Ε.Κ. Α 336/1926) αναγνωρίστηκε ως κοινότητα ο συνοικισμός «**Νήσος Ιωαννίνων**», αφού αποσπάστηκε από το δήμο **Ιωαννιτών**.

Με το Δ. 6.8.1929 (Φ.Ε.Κ. Α 286/1929) προσαρτήθηκε στο δήμο **Ιωαννιτών** ο συνοικισμός «**Ανατολή**», που δημιουργήθηκε από Πόντιους και Μικρασιάτες πρόσφυγες, οι οποίοι εγκαταστάθηκαν στην περιοχή με την ανταλλαγή των πληθυσμών μετά την καταστροφή στη Μικρά Ασία και δεν ανήκε σε καμία κοινότητα ή δήμο. Με το Δ. 20.6.1931 (Φ.Ε.Κ. Α 174/1931) ο συνοικισμός αποτέλεσε τη νέα κοινότητα «**Ανατολή**».

Στο μεταξύ οι νεοδημιουργηθέντες συνοικισμοί, επίσης από Πόντιους και Μικρασιάτες πρόσφυγες, «**Ασφάκα**», «**Νέα Καισάρεια**» και «**Μπάφρα**», οι οποίοι αναγνωρίστηκαν στις 16 Μαΐου 1929 και προσαρτήθηκαν στο δήμο **Ιωαννιτών**, αποσπάστηκαν από αυτόν και με το Δ. 6.8.1929 (Φ.Ε.Κ. Α 286/1929) προσαρτήθηκαν στις κοινότητες «**Περίβλεπτος**», «**Μπιζάνι**» και «**Κατσικάς**», αντίστοιχα.

Στο δήμο **Ιωαννιτών**, με το άρθρο 49 του Ν. 1832/1989 (Φ.Ε.Κ. Α 54/1989), προσαρτήθηκε ο συνοικισμός «**Σεισμόπληκτα**», ο οποίος αποσπάστηκε από την κοινότητα «**Σταυράκιον**».

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Ιωάννινα	16804		1940	Ιωάννινα	21877
1920	Ιωάννινα	20765		1951	Ιωάννινα	32315
	Νήσος Ιωαννίνων	493		1961	Ιωάννινα	34997
	Μονή Ντίλλιου	6		1971	Ιωάννινα	40130
	Μονή Ελεούσης	2	21266	1981	Ιωάννινα	44829
1928	Ιωάννινα	20485		1991	Ιωάννινα	56685
	Ανατολή	587		2001	Ιωάννινα	61629
	Ασφάκα	93				
	Νέα Καισάρεια	220				
	Μπάφρα	118	21503			

• Η κοινότητα «**Μάρμαρα**» αναγνωρίστηκε αρχικά με το όνομα «**Σανδοβίτσα**». Την αποτελούσαν ο συνοικισμός «**Σανδοβίτσα**» και η **Ιερά Μονή Αγίας Παρασκευής**, ενώ έδρα της ορίστηκε ο συνοικισμός «**Σανδοβίτσα**». Ο συνοικισμός και η κοινότητα μετονομάστηκαν σε «**Μάρμαρα**» με το Δ. 12.13.1928 (Φ.Ε.Κ. Α 81/1928).

Στην κοινότητα προσαρτήθηκαν, αφού αναγνωρίστηκαν στις 19 Μαρτίου 1961, οι συνοικισμοί «**Καρδαμίτσια**» και «**Κάτω Μάρμαρα**», οι οποίοι δεν ανήκαν σε καμία κοινότητα.

Ο συνοικισμός «**Άμμος**» αναγνωρίστηκε και προσαρτήθηκε στην κοινότητα με την ΕΣ. 5780/1981 (Φ.Ε.Κ. Β 219/1981) απόφαση νομάρχη Ιωαννίνων, ενώ ο συνοικισμός «**Ολυμπιάδα**» προσαρτήθηκε, αφού αναγνωρίστηκε στις 17 Μαρτίου 1991.

⇒ «...Το τοπίον την **σανδοβίτζαν**...» μνημονεύει το χρυσόβουλο του Ανδρονίκου Β΄ Παλαιολόγου στα 1319, που διασώζεται στο τμήμα χειρογράφων στην Εθνική Βιβλιοθήκη της Ελλάδας, όπως μας πληροφορεί ο Κ. Δ. Στεργιόπουλος.

Επίσης το χωριό **Σαδοβίτσα** ήταν υπό την προστασία της βασιδέσουλτάνας, ενώ το χωριό αναφέρεται με την ονομασία **Σατοβίτζα** στην πρόθεση 215 της μονής Βαρλαάμ των Μετεώρων στα 1613-14.

Ο Π. Αραβαντινός αναφέρει το χωριό **Σαντοβίτσα** και σημειώνει ότι η λέξη είναι σλαβικής προέλευσης. Ακόμη σε υποσημείωση στο προαναφερθέν χρυσόβουλο, που και αυτός διασώζει και στο οποίο μνημονεύεται «...το τοπίον την **Σανδοβίτζαν**...», σημειώνει: «...**Σαδοβίτσα**. Χωρίον των Κουρέντων **Σαντοβίτσα** καλούμενον...».

Σαδοβίτσα, **Σανδοβίτσα**, αλλά και **Σαντοβίτσα**, είναι λέξη σλαβική κατά τον Ι. Λαμπρίδη και σημαίνει «φυτωρείον».

Ο Β. Γκορτζής ερμηνεύει το τοπωνύμιο **Σαδοβίτσα** ως «θέα κοιλάδος πρασίνης».

Ο Αν. Δ. Βλαχόπουλος σημειώνει **Σαδοβίτσα** το όνομα του χωριού και παρενεθικά προσθέτει **Σφετεβαβίτσα**, **Αγία Παρασκευή**, χωρίς άλλες διευκρινίσεις, ενώ θεωρεί σλαβική την προέλευσή του.

Ο Π. Β. Γκαλντέμης υποστηρίζει πως η λέξη είναι σλαβική (**Σφετεβίτσα**) και σημαίνει Αγία Παρασκευή.

Ο Στ. Μπέττης ερμηνεύει την ονομασία του χωριού ως «τόπο με κηπάρι ή κηπάρια».

Για το τοπωνύμιο **Σαντοβίτσα**, η ο Κ. Ευ. Οικονόμου μας ενημερώνει για την άποψη του Μ. Vasmer ότι προέρχεται από το σλαβικό *soďь* «το δικαστήριο // η απόφαση, η γνώμη». Θεωρεί όμως πιθανότερη την ετυμολόγηση του Φ. Μαλιγκούδη, σύμφωνα με την οποία, το τοπωνύμιο είναι κυριώνυμο, αποδιδόμενο «...στον αμάρτυρο επιθετικό - κτητικό τύπο *Sođono* (< αμάρτυρο προσωνύμιο *Sođo*, που είναι συγκεκριμένος τύπος των αμάρτυρων προσωνυμίων *Sođo-mirь*, *Sođi-slavь*, *Sođi-voj* < *sođiti* κ.λ.π «δι-

κάζω, κρίνω») και την κατάληξη -ica με την οποία ουσιαστικοποιούνται επιθετικοί τύποι...». Κατά τη γνώμη του είναι εξίσου πιθανή η «...προέλευση του τοπωνύμιου από το σλαβικό ουσιαστικό sadъ «κήπος // αμπέλι» + την επιθετική κατάληξη -ονο > αμάρτυρο sadono με την κατάληξη -ica...».

⇒ Τη θέση **Καρδαμίτσια** μνημονεύει ο Ι. Λαμπρίδης

Για το τοπωνύμιο **Καρδαμίτσια, τα** ο Κ. Ευ. Οικονόμου υποστηρίζει πως είναι κυριώνυμο, προερχόμενο από το επώνυμο Καρδαμίτσης κι αυτό από το επώνυμο Κάρδαμος < κάρδαμον «είδος λαχανικού» και την υποκοριστική κατάληξη -ίτσης.

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Σανδοβίτσα	704		1981	Μάρμαρα	753	
1920	Σανδοβίτσα	630			Άμμος	64	
	Μονή Δουρούτης	3	633		Καρδαμίτσια	288	
1928	Μάρμαρα	692			Κάτω Μάρμαρα	62	1167
1940	Μάρμαρα	848		1991	Μάρμαρα	698	
1951	Μάρμαρα	887			Άμμος	70	
1961	Μάρμαρα	763			Καρδαμίτσια	652	
	Καρδαμίτσια	109			Κάτω Μάρμαρα	103	
	Κάτω Μάρμαρα	39	911		Ολυμπιάδα	33	1556
1971	Μάρμαρα	625		2001	Μάρμαρα	641	
	Καρδαμίτσια	176			Άμμος	161	
	Κάτω Μάρμαρα	39	840		Καρδαμίτσια	1159	
					Κάτω Μάρμαρα	154	
					Ολυμπιάδα	54	2169

• Η κοινότητα «**Νεοχωρόπουλον**» προήλθε από την κοινότητα «**Σταυράκιον**». Αναγνωρίστηκε ως κοινότητα με το Δ. 28.4.1930 (Φ.Ε.Κ. Α 142/1930) και έφερε εξ αρχής την ονομασία «**Νεοχωρόπουλον**». Αποτελούνταν από το συνοικισμό «**Νεοχωρόπουλον**», που ήταν και έδρα της κοινότητας. Στην κοινότητα προσαρτήθηκε ο συνοικισμός «**Κάτω Νεοχωρόπουλο**», που αναγνωρίστηκε στις 17 Μαρτίου 1991.

⇒ Το **Νεοχωρόπουλον** αναφέρεται στον Π. Αραβαντινό ως **Νιοχώρι Μπιμπρίμπεη** και στον Ι. Λαμπρίδη ως **Νεοχωράκη**.

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1940	Νεοχωρόπουλον	160	1981	Νεοχωρόπουλον	335	
1951	Νεοχωρόπουλον	208	1991	Νεοχωρόπουλον	693	
1961	Νεοχωρόπουλον	189		Κάτω Νεοχωρόπουλο	1155	1848
1971	Νεοχωρόπουλον	234	2001	Νεοχωρόπουλον	1106	
				Κάτω Νεοχωρόπουλο	190	1296

• Η κοινότητα «**Σταυράκιον**» αρχικά αναγνωρίστηκε με την ονομασία «**Σταυράκι**». Αποτελούνταν από τους συνοικισμούς «**Σταυράκι**» και «**Νέοχωρόπουλον**» και την **Ιερά Μονή της Αγίας Παρασκευής** (Δουρούτης). Έδρα της κοινότητας ήταν ο συνοικισμός «**Σταυράκι**».

Στη συνέχεια, όπως προαναφέρθηκε, προσαρτήθηκε στην κοινότητα ο συνοικισμός «**Τσιφλικόπουλον**», που με το Β.Δ. 28.11.1919 (Φ.Ε.Κ. Α 261/1919) αποσπάστηκε από το δήμο **Ιωαννιτών**, ενώ με το Δ. 28.4.1930 (Φ.Ε.Κ. Α 142/1930) αποσπάστηκε από την κοινότητα «**Σταυράκι**» και αναγνωρίστηκε ως νέα κοινότητα.

Στις 16 Οκτωβρίου 1940 καθιερώθηκε ο τύπος «**Σταυράκιον**» για την ονομασία του συνοικισμού και της κοινότητας.

Στις 19 Μαρτίου 1961 αναγνωρίστηκαν και προσαρτήθηκαν στην κοινότητα οι συνοικισμοί «**Βελισσάριος**», «**Πλαγιά**» και «**Τσιφλικόπουλον**». Στις 14 Μαρτίου 1971 αναγνωρίστηκε και προσαρτήθηκε στην κοινότητα ο συνοικισμός «**Πεντέλη**», ενώ καταργήθηκε ο συνοικισμός «**Πλαγιά**» και προσαρτήθηκε στο συνοικισμό «**Τσιφλικόπουλον**».

Με το άρθρο 49 του Ν. 1832/1989 (Φ.Ε.Κ. Α 54/1989) ο συνδικισμός «**Σεισμόπληκτα**» αποσπάστηκε απ' την κοινότητα και προσαρτήθηκε στο δήμο **Ιωαννιτών**.

⇒ Ο Π. Αραβαντινός αναφέρει το χωριό **Σταυράκι** και σημειώνει ελληνική την προέλευση της λέξης. Πιστεύει ότι το χωριό διατηρεί το όνομα του ιδιοκτήτη του, συγκεκριμένα της οικογένειας **Σταυράκι**, για την οποία «εικάζου» πως άκμαζε στα μέσα του 16 ου αιώνα στην πόλη των Ιωαννίνων.

Ο Ι. Λαμπρίδης ονομάζει το χωριό **Σταυράκη**. Θεωρεί επίσης ότι το όνομα του χωριού προέκυψε από εκείνο αρχηγού επήλυδος ή ιθαγενούς.

Κατά το Στ. Μπέττη πρόκειται για κυριώνυμο οικισμό, χωριό του **Σταυράκη**, που ανήκε δηλαδή σε ιδιοκτήτη μ' αυτό το όνομα ή επίθετο παλιάς Γιαννιώτικης οικογένειας, που εξέλειπε.

Ο Γ. Γρ. Τσιμογιάννης διασώζει την τοπική παράδοση για την προέλευση του «ελληνικότατου» ονόματος του χωριού, που «...το έλαβε από τον πρώτο κάτοικό του που ελέγετο «**Σταύρος Σταυράκης**»...». Καταθέτει επίσης και την άλλη εκδοχή των ντόπιων «...ότι είχε σταυροδρόμι, ο πρώτος χώρος που εκτίστηκε το χωριό και εξ' αιτίας του σχήματος του σταυρού που σχημάτιζαν οι δρόμοι, έλαβε και το χωριό το όνομα...».

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου σημειώνει ότι το τοπωνύμιο είναι κυριώνυμο, προερχόμενο «...από το επώνυμο **Σταυράκης** (και βαφτιστικό **Σταυράκης**) με μεταπλασμό κατά το γένος των παραλειφθέντων ουσιαστικών κτήμα, χωράφι, χωριό κ.λ.π...».

⇒ Ο οικισμός «**Βελισσάριος**» οφείλει την ονομασία του σε παρακείμενο λόφο, ο οποίος φέρει το όνομα του Έλληνα αξιωματικού Ι. Βελισσαρίου, που υπήρξε ένας από τους πρωτεργάτες της απελευθέρωσης της πόλης

των Ιωαννίνων, ο πρώτος που εισήλθε επικεφαλής στρατιωτικού τμήματος στην πόλη.

⇒ Τόσο ο Π. Αραβαντινός, όσο και ο Ι. Λαμπρίδης αναφέρουν το χωριό **Τσιφλικόπουλον**.

Το τοπωνύμιο **Τσιφλικόπουλο**, το ο Κ. Ευ. Οικονόμου υποστηρίζει ότι προέρχεται από το τοπωνύμιο Τσιφλίκι και την υποκοριστική κατάληξη -όπουλο. Μάλιστα υποθέτει πως, χωρίς αμφιβολία, σε θέση κοντινή με το σημερινό οικισμό υπήρξε «...θέση με το όνομα Τσιφλίκι, τοπωνύμιο όμως το οποίο δεν διασώθηκε μέχρι τις μέρες μας, η αντιδιαστολή προς το οποίο δημιούργησε τον υποκοριστικό τοπωνυμικό τύπο με την κατάληξη -όπουλο...», ενώ σημειώνει ότι η λέξη τσιφλίκι είναι δάνειο της τουρκικής çiftlik.

Ο F.C.H.L. Rouqueville εξηγεί ότι τσιφλίκι είναι «...αγροικία, αγρόκτημα, που ο ιδιοκτήτης εκμεταλλεύεται ή δίνει να το καλλιεργήσουν ενοικιαστές...». Συνεχίζοντας προσθέτει πως «...Η λέξη είναι παράγωγο του τσιφ, που σημαίνει στην περσική ζευγάρι, ζεύγος γενικά, και ειδικά ένα ζευγάρι βόδια ζευγμένο στο ίδιο άροτρο για να οργώνουν τη γη, στην τουρκική σημαίνει ένα οργωμένο χωράφι...».

Σύμφωνα με το Γ. Μ. Σαρηγιάννη η λέξη τσιφλίκι ή τσεφλίκ ή τσιφτλίκ σημαίνει «αγροικία, έπαυλη, αγρόκτημα ιδιόκτητο» και προέρχεται από το τσιφτ, που το ερμηνεύει «ζευγάρι» και «έκταση που οργώνει ένα ζευγάρι βόδια».

Ο Γ. Μπαμπινιώτης γράφει πως τσιφλίκι είναι «...το αγρόκτημα μεγάλης εκτάσεως που ανήκε σε έναν ιδιοκτήτη και το καλλιεργούσαν αγρότες, οι οποίοι όφειλαν να δίνουν στον ιδιοκτήτη (τσιφλικά) μέρος της σοδειάς και να του παρέχουν υπηρεσίες χωρίς αμοιβή...».

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Σταυράκι & Τσιφλικόπουλον	332		1971	Σταυράκιον	287	
	Νεοχωρόπουλον	77	409		Βελισσάριος	685	
1920	Σταυράκι	283			Πεντέλη	130	
	Νεοχωρόπουλον	93			Τσιφλικόπουλον	588	1690
	Τσιφλικόπουλον	39	415	1981	Σταυράκιον	393	
1928	Σταυράκι	328			Βελισσάριος	1340	
	Νεοχωρόπουλον	133			Πεντέλη	269	
	Τσιφλικόπουλον	43	504		Τσιφλικόπουλον	846	2848
1940	Σταυράκιον	423		1991	Σταυράκι	753	
1951	Σταυράκιον	484			Βελισσάριος	199	
1961	Σταυράκιον	397			Πεντέλη	271	
	Βελισσάριος	102			Τσιφλικόπουλον	1285	2508
	Πλαγιά	122		2001	Σταυράκιον	1199	
	Τσιφλικόπουλον	111	732		Βελισσάριος	233	
					Πεντέλη	417	

					Τσιφλικόπουλον	1719	3568
--	--	--	--	--	----------------	------	------

• Ο συνοικισμός «**Εξοχή**» αναγνωρίστηκε στις 19 Μαρτίου 1961, και προσαρτήθηκε στην κοινότητα «**Πέραμα**». Στις 14 Μαρτίου 1971 προσαρτήθηκε σ' αυτόν και ο συνοικισμός «**Νεάπολις**», ο οποίος είχε αναγνωριστεί στις 19 Μαρτίου 1961 επίσης ως συνοικισμός της κοινότητας «**Πέραμα**». Με το Ν. 2539 (Φ.Ε.Κ. Α 244/1997) ο συνοικισμός «**Εξοχή**» απόσπαστηκε από την κοινότητα «**Πέραμα**» και προσαρτήθηκε στο δήμο **Ιωαννιτών**.

Πληθυσμιακή εξέλιξη

2001	Εξοχή	1541
------	-------	------

ΔΗΜΟΣ ΑΓΙΟΥ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ

Ο δήμος **Αγίου Δημητρίου** αποτελείται από τις εξής τέως κοινότητες, της τέως επαρχίας Δωδώνης, οι οποίες καταργήθηκαν: «**Αβγόν**», «**Αγία Τριάδα**», «**Βαρλαάμ**», «**Βουλιάστα**», «**Επισκοπικόν**», «**Θεριακήσιον**», «**Κοπάνη**», «**Κουκλέσιον**», «**Κρυφοβόν**», «**Μελιά**», «**Μουσιωτίτσα**», «**Μυροδάφνη**», «**Πέρδικα**», «**Πεστά**», «**Ραβένια**», «**Σερβιανά**», «**Σκλίβανη**», «**Τέροβον**».

Έδρα του δήμου ορίστηκε ο οικισμός «**Αγία Κυριακή**» της τέως κοινότητας «**Θεριακήσιον**».

⇒ Αν και πρόκειται για αγιωνυμία, η ονομασία του δήμου «...έχει ληφθεί από το παλιό περίφημο και ιστορικό «**Χάνι Αγίου Δημητρίου**»...», σύμφωνα με το Χρ. Σκανδάλη. Το ξακουστό αυτό χάνι βρισκόταν στα ριζά του λόφου του Αβγού, πλησίον της μικρής, θολωτής εκκλησίας Άγιος Δημήτριος και ομώνυμου μοναστηρίου. Καταστράφηκε στα 1854, κατά τα επαναστατικά γεγονότα της εποχής. Στο χάνι φιλοξενήθηκαν γνωστοί περιηγητές του 19 ου αιώνα, που επισκέφθηκαν την περιοχή, όπως ο F.C.H.L. Rouquerville, ο W. M. Leake, ο λόρδος Byron και οι T.C. Hobhouse, H. Holland, Th. S. Hughes.

• Η κοινότητα «**Αβγόν**» προήλθε από την κοινότητα «**Σερβιανά**». Αρχικά έφερε το όνομα «**Λεσιανά**». Μετονομάστηκε σε «**Αυγό**» με το Δ. 11.9.1928 (Φ.Ε.Κ. Α 193/1928), και ακολούθως με το Δ. 26.3.1931 (Φ.Ε.Κ. Α 80/1931) αναγνωρίστηκε σε κοινότητα με μοναδικό συνοικισμό και έδρα της το συνοικισμό «**Αυγό**». Στη συνέχεια, στις 16 Οκτωβρίου 1940, καθιερώθηκε ως επίσημη ονομασία για το συνοικισμό και την κοινότητα ο τύπος «**Αβγόν**», ενώ αργότερα προσαρτήθηκε σ' αυτή και ο συνοικισμός «**Παλαι-**

οχώριον», που αναγνωρίστηκε στις 19 Μαρτίου 1961 και καταργήθηκε στην τελευταία απογραφή.

⇒ Ο Π. Αραβαντινός μνημονεύει το χωριό **Λεσιανά** και σε παρένθεση σημειώνει «**Αλεξιανά**» χωρίς άλλη εξήγηση. Αλλού πάλι αναφέρει το χωριό **Λεσειανά** και παρατηρεί ότι «...Προσθετέον δει ως πιθανώτατον ότι και το όνομα Λεσειανά εκ του Σελειανά μετετράπη...». Προηγουμένως αναφέρει την ύπαρξη παλιότερα στην περιοχή της «διαπρεπούσης κώμης Σελειό», ενώ θεωρεί τους κατοίκους της περιοχής απογόνους των Σελλών.

Με το όνομα **Λεσιανά** αναφέρει το χωριό και ο Ι. Λαμπρίδης.

Ο Στ. Μπέττης πιστεύει πως ρίζα του ονόματος του χωριού είναι η τούρκικη λέξη les = πτώμα, ψοφίμι, με κατάληξη ωστόσο τη σλαβική -ανα, συνηθισμένη στην Αλβανία.

Ο Ελ. Π. Αλεξάκης παρατηρεί ότι το τοπωνύμιο έχει σχέση με το επώνυμο Λέσης και πιστεύει πως η ρίζα του είναι αλβανική.

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου υιοθετεί την άποψη του Μ. Vasmer ότι το τοπωνύμιο προέρχεται από το σλαβικό αμάρτυρο Lešane, που σημαίνει «ο κάτοικος του δάσους» και είναι λέξη σύνθετη από το σλαβικό lešъ «δάσος» και τη δηλωτική των κατοίκων ενός τόπου κατάληξη -ane (< -jane >).

⇒ Για το τοπωνύμιο **Αβγό**, το ο Γ. Αναγνωστόπουλος μας πληροφορεί ότι «...Αυγό και Αυγουλάκι, ούτως εκλήθησαν παρά των πολιορκητών του Μπιζανίου οι δύο γνωστοί παρ' αυτά λόφοι εκ του ωοειδούς σχήματός των...».

Για το τοπωνύμιο **Αβγό** της περιοχής Ζαγορίου όμως, ο Κ. Ευ. Οικονόμου σημειώνει ότι οφείλει το όνομά του στη στρογγυλή κορυφή υψώματος της περιοχής. Προσθέτει ακόμη ότι «...πρόκειται για ελληνική μετάφραση του αρομούνικου τοπωνύμιου 'Οουζλα...». Το αρομούνικο (κουτσοβλάχικο) τοπωνύμιο προέρχεται από το ουδέτερο ουσιαστικό ου, «το αυγό».

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1940	Αβγόν	226		1981	Αβγόν	99	
1951	Αβγόν	236			Παλαιοχώριον	161	260
1961	Αβγόν	265		1991	Αβγόν	273	
	Παλαιοχώριον	50	315		Παλαιοχώριον	8	281
1971	Αβγόν	137		2001	Αβγόν	328	
	Παλαιοχώριον	103	240				

• Η κοινότητα «**Αγία Τριάδα**» προήλθε από την κοινότητα «**Βαρλαάμ**» της οποίας ήταν συνοικισμός. Αρχικά ονομαζόταν «**Μπουράτσα**», ενώ με το Δ. 1.4.1927 (Φ.Ε.Κ. Α 76/1927) μετονομάστηκε σε «**Αγία Τριάδα**». Αναγνωρίστηκε ως κοινότητα με το Δ. 28.8.1928 (Φ.Ε.Κ. Α 202/1928) με μοναδικό συνοικισμό και έδρα το συνοικισμό «**Αγία Τριάδα**».

⇒ Ο Π. Αραβαντινός αναφέρει το χωριό με την ονομασία **Μποράτσα**, ενώ ο Ι. Λαμπρίδης με τους τύπους **Βοράτσια** ή **Μπουράτσια**. Στον τελευταίο τύπο προσθέτει σε παρένθεση «**μυρσίνην**» χωρίς άλλη διευκρίνιση.

Ο Στ. Μπέττης θεωρεί το τοπωνύμιο αλβανικής προέλευσης με ρίζα τη λέξη «μπούρε», που σημαίνει «άνδρας».

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου σημειώνει ότι το τοπωνύμιο είναι δυνατόν να θεωρηθεί κυριώνυμο «...από το επώνυμο Μπουράτσιας κι αυτό από το αλβανικό ουσιαστικό *buqrac*, - i «ο μικρόσωμος άνδρας, το ανδράριο»...» ή «...να αποδοθεί στο σλαβικό *βογъ* «δάσος από πεύκα //υγρό λιβάδι» και τη σλαβική μεγεθυντική κατάληξη -*αča* με την οποία στα σερβοκροατικά και στα σλοβενικά σχηματίζονται τοπωνύμια από προσηγορικά...».

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1940	Αγία Τριάδα	259	1971	Αγία Τριάδα	181
1951	Αγία Τριάδα	273	1981	Αγία Τριάδα	178
1961	Αγία Τριάδα	287	1991	Αγία Τριάδα	182
			2001	Αγία Τριάδα	118

• Η κοινότητα «**Βαρλαάμ**» αναγνωρίστηκε εξ αρχής με την ονομασία «**Βαρλαάμ**». Συγκροτήθηκε από τους συνοικισμούς «**Βαρλαάμ**» και «**Μπουράτσα**» με έδρα το συνοικισμό «**Βαρλαάμ**». Όπως προαναφέρθηκε, με το Δ. 1.4.1927 (Φ.Ε.Κ. Α 76/1927) ο συνοικισμός «**Μπουράτσα**» μετονομάστηκε σε «**Αγία Τριάδα**» και στη συνέχεια αναγνωρίστηκε σε κοινότητα με το Δ. 28.8.1928 (Φ.Ε.Κ. Α 202/1928).

⇒ Ο Π. Αραβαντινός αναφέρει το χωριό **Βαρλάμ** και σημειώνει ελληνική την προέλευση της λέξης. Πιστεύει ότι το χωριό διατηρεί το όνομα του ιδιοκτήτη του, συγκεκριμένα της οικογένειας **Βαρλάμ**, για την οποία «εικάσει» πως άκμαζε στα μέσα του 16 ου αιώνα στην πόλη των Ιωαννίνων. Άλλοι πάλι παρατηρεί ότι όσα χωριά φέρουν «την γενικήν αρσενικού ονόματος κλίσεως Ελληνικής», η ονομασία τους υποδηλώνει «...το όνομα ή επώνυμον του ενοικιστού ή χωριοκτήμονος, οίον, Βαρλάμ...».

Ο Ι. Λαμπρίδης αναφέρει το χωριό **Βαρλαάμ** και επικαλούμενος τη μαρτυρία του Π. Αραβαντινού συμπεραίνει ότι το όνομά του δηλώνει τον τιμαριούχο ιδιοκτήτη του.

Ο Χρ. Ι. Σούλης, στο σχετικό λήμμα στη Μεγάλη Ελληνική Εγκυκλοπαίδεια, γράφει ότι το τοπωνύμιο προέρχεται «...εκ της κατά τον ΙΣΤ΄ αιώνα ακμαζάσης Ηπειρωτικής ομωνύμου οικογένειας, της οποίας πιθανώς ετύγχανε τιμάριον...».

Οι Α. Καλογερόπουλος, Δ. Καλογερόπουλος και Γ. Καλογερόπουλος για την προέλευση της ονομασίας του χωριού σημειώνουν πως αυτή «...είναι συνυφασμένη με την Μονήν δηλαδή το Μοναστήριον των Μετεώρων

που λέγεται Βαρλαάμ...». Διευκρινίζουν επίσης ότι το χωριό υπήρξε τιμάριο της οικογένειας των Αψαράδων, αρχόντων του Βυζαντίου, που όταν η Πόλη φραγκοκρατήθηκε, βρέθηκαν στα Ιωάννινα. Οι αδελφοί Νεκτάριος και Θεοφάνης Αψαράδες υπήρξαν κτήτορες της Μονής Βαρλαάμ των Μετεώρων και από ευσέβεια έδωσαν το όνομα του μοναστηριού και στο χωριό - κτήμα τους.

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου χρησιμοποιεί για το τοπωνύμιο τον τύπο **Βαρλάμι**, το και εκτιμά για την ετυμολογησή του ως «...πιθανότερη την εκδοχή ενός σύνθετου τοπωνυμίου από το αλβανικό ουσιαστικό varr, -i «ο τάφος, το μνήμα» και το προσωπώνυμο Λιάμης (αντί του Χαράλαμπος από τη Βόρειο Ήπειρο) ή το επώνυμο Λάμης...». Πιστεύει επίσης πιθανή την προέλευση του τοπωνυμίου και από το προσωπώνυμο **Βαρλαάμ**, ενώ θεωρεί τη συσχέτισή του τοπωνυμίου με το προσωπώνυμο «...είτε παρετυμολογικά, είτε σκόπιμα στο πλαίσιο εξελληνισμού...».

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Βαρλαάμ	347		1940	Βαρλαάμ	338
	Μπουράτσα	195	532	1951	Βαρλαάμ	373
1920	Βαρλαάμ	286		1961	Βαρλαάμ	290
	Μπουράτσα	194	480	1971	Βαρλαάμ	179
1928	Βαρλαάμ	304		1981	Βαρλαάμ	298
	Αγία Τριάδα	235	539	1991	Βαρλαάμ	205
				2001	Βαρλαάμ	155

- Η κοινότητα «**Βουλιάστα**» προήλθε από την κοινότητα «**Πεντόλακκος**». Αναγνωρίστηκε ως κοινότητα με το Β.Δ. 3.8.1946 (Φ.Ε.Κ. Α 271/1946), και με την ονομασία «**Βουλιάστα**» εξαρχής. Μοναδικός συνοικισμός και έδρα της κοινότητας υπήρξε ο συνοικισμός «**Βουλιάστα**».

⇒ Κατά τον Κ. Ευ. Οικονόμου το τοπωνύμιο **Βουλιάστα**, η «... πρέπει να θεωρηθεί ελληνική παραγωγή από το ρηματικό επίθετο βουλιαστά (εγγυείται χωράφια, κτήματα κ.λ.π) κι αυτό από το ρήμα βουλιάζω και την κατάληξη ρηματικών επιθέτων -ιστός...».

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1951	Βουλιάστα	219	1981	Βουλιάστα	173
1961	Βουλιάστα	194	1991	Βουλιάστα	202
1971	Βουλιάστα	142	2001	Βουλιάστα	203

- Η κοινότητα «**Επισκοπικόν**» προήλθε από τους συνοικισμούς «**Επισκοπικόν**» και «**Αμπελιά**» των κοινοτήτων «**Μανωλιάσα**» και «**Κοσμηρά**», αντίστοιχα.

Η αρχική ονομασία του συνοικισμού «**Επισκοπικόν**» ήταν «**Μπάρτζι**». Μετονομάστηκε σε «**Επισκοπικόν**» με το Δ. 11.9.1928 (Φ.Ε.Κ. Α 193/1928).

Η κοινότητα «**Επισκοπικόν**» αποτελούμενη από τους συνοικισμούς «**Επισκοπικόν**» και «**Αμπελιά**» αναγνωρίστηκε ως κοινότητα με το Δ. 10.2.1930 (Φ.Ε.Κ. Α 47/1930), με έδρα το συνοικισμό «**Επισκοπικόν**».

Με το Β.Δ. 10.8.1947 (Φ.Ε.Κ. Α 203/1947) αποσπάστηκε από την κοινότητα ο συνοικισμός «**Αμπελιά**» και αναγνωρίστηκε ως νέα κοινότητα.

⇒ **Μπάρτζι** αναφέρει το όνομα του χωριού ο Π. Αραβαντινός.

Ο Ι. Λαμπρίδης χρησιμοποιεί τους τύπους **Μπάρτζη** και **Μπάρτση** για την ονομασία του χωριού και αναφερόμενος στα τοπικά ξένα τοπωνύμια γράφει ότι πρόκυψαν, μεταξύ άλλων, «...εκ των ονομάτων ηγετών και τιμαριούχων επηλύδων, οίον Μπάρτζη...». Σημειώνει επίσης ότι «μπάρτσα» είναι ποιμενική βλάχικη λέξη και αφορά στο χρώμα κατσίκας.

Ο Β. Γκορτζής ερμηνεύει το τοπωνύμιο **Μπάρτζι** ως «προηλυμένον επί τινος βουνού».

Ο Κ. Δ. Μέρτζιος για το τοπωνύμιο **Μπάρτζος** σημειώνει ότι προέρχεται «...εκ της αρχαίας Θρακικής Bardzu = ξανθός...».

Σύμφωνα με το Στ. Μπέττη **Μπάρτση** είναι «...χωριό κυριώνυμο, διασώζει δηλαδή το όνομα του κυρίου του Βλάχου γαιοκτήτη ή με άλλον τρόπον σχετιζόμενον μ' αυτόν...». Ακόμη μας ενημερώνει πως η βλάχικης προέλευσης λέξη «μπάρτσα» χρησιμοποιείται από το λαό για την ξανθιά γίδα και προσθέτει στη συνέχεια: «...Μπαρτσης δε ο ξανθός και χωρίον του Μπάρτση θα λέγαμε χωριό του Ξανθού...».

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου υποστηρίζει ότι το τοπωνύμιο **Μπάρτζι**, το είναι κυριώνυμο, προερχόμενο από το επώνυμο Μπάρτζης «...με μεταπλασμό αναλογικά προς το γένος του κτήματος: π.χ του Μπάρτζη το χωράφι, το κτήμα...». Το επώνυμο Μπάρτζης αποδίδεται στο επώνυμο Μπάρτζος, που «...προέρχεται από το Ηπειρωτικό μπάρτζο, το «μαύρο κατσίκι με κοκκινωπό πρόσωπο» (< αρομούνικο bardzu, -dză, «ο σταχτής»)...».

Ας σημειωθεί ότι στα Ηπειρωτικά γλωσσικά ιδιώματα, που μας διασώζει ο Ευ. Μπόγκας, η λέξη μπάρτζο, το ερμηνεύεται ως «κατσίκι μαύρο με πρόσωπο κοκκινωπό», και η λέξη μπάρτζα, η ως «κατσίκια φαιού χρώματος», αλλά και «μαύρη γίδα κιτρινόχρωμη από τις πλάτες ως την κεφαλή».

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1940	Επισκοπικόν	216		1971	Επισκοπικόν	213
	Αμπελιά	177	393	1981	Επισκοπικόν	262
1951	Επισκοπικόν	277		1991	Επισκοπικόν	244
1961	Επισκοπικόν	277		2001	Επισκοπικόν	306

• Η κοινότητα «**Θεριακήσιον**» αναγνωρίστηκε αρχικά με την ονομασία «**Θεριακήσι**», με μοναδικό συνοικισμό και έδρα της κοινότητας, το συνοικισμό «**Θεριακήσι**». Αργότερα, στις 16 Μαΐου 1928, ως επίσημη ονομασία του συνοικισμού και της κοινότητας καθιερώθηκε ο τύπος «**Θεριακήσιον**».

Ο συνοικισμός «**Παλαιοχώριον**» αναγνωρίστηκε στις 7 Απριλίου 1951, ενώ στις 17 Μαρτίου 1991 καταργήθηκε και προσαρτήθηκε στο συνοικισμό «**Θεριακήσιον**».

Οι συνοικισμοί «**Αγία Παρασκευή**» και «**Εισόδια Θεοτόκου**» αναγνωρίστηκαν στις 19 Μαρτίου 1961 και ο συνοικισμός «**Αγία Κυριακή**» στις 5 Απριλίου 1981. Ο συνοικισμός «**Καννέτα**» αναγνωρίστηκε με την ΕΣ. 5790/1981 (Φ.Ε.Κ. Β 219/1981) απόφαση νομάρχη Ιωαννίνων και προσαρτήθηκε σ' αυτόν ο συνοικισμός «**Αγία Παρασκευή**», που καταργήθηκε.

⇒ Το χωριό αναφέρεται με το όνομα **Θιρεκήσι** στην πρόθεση 215 της μονής Βαρλαάμ των Μετεώρων στα 1613-14.

Ο Π. Αραβαντινός ονομάζει το χωριό **Θερικίον** και σε παρένθεση «**Πολύναον**», χωρίς άλλη διευκρίνιση.

Ο Ι. Λαμπρίδης αναφέρει **Θεριακίση** το όνομα του χωριού.

Κατά τον Κ. Ευ. Οικονόμου το τοπωνύμιο «...πρέπει να θεωρηθεί ή α) κυριώνυμο και να αποδοθεί στο αλβανικό ουσιαστικό *therjakeshë* «αυτός που επιθυμεί διακαώς κάτι (ιδιαίτερα κινητό και αλκοόλ)», ουσιαστικό παράγωγο από το τουρκικό δάνειο της αλβανικής *terjaqi, tirjaqi* κ.λ.π και την παραγωγική κατάληξη *-esë*, παράγωγο του οποίου θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί ως παρωνύμιο ή β) περιεκτικό από το αρομούνικο ουσιαστικό *tiriasă* «φάρμακο με όπιο, το όπιο» και την αρομούνικη περιεκτική κατάληξη *-iș...*».

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Θεργιακήσι	267		1981	Θεριακήσιον	319	
1920	Θεριακήσι	286			Αγία Κυριακή	78	
1928	Θεριακήσιον	335			Εισόδια Θεοτόκου	23	
1940	Θεριακήσιον	468			Καννέτα	38	
1951	Θεριακήσιον	386			Παλαιοχώριον	36	494
	Παλαιοχώριον	150	536	1991	Θεριακήσιον	252	
1961	Θεριακήσιον	171			Αγία Κυριακή	116	
	Αγία Παρασκευή	214			Εισόδια Θεοτόκου	17	
	Εισόδια Θεοτόκου	46			Καννέτα	39	424
	Παλαιοχώριον	173	604	2001	Θεριακήσιον	241	
1971	Θεριακήσιον	111			Αγία Κυριακή	110	
	Αγία Κυριακή	78			Εισόδια Θεοτόκου	-	
	Αγία Παρασκευή	166			Καννέτα	20	371
	Εισόδια Θεοτόκου	37					
	Παλαιοχώριον	42	434				

• Η κοινότητα «**Κοπάνη**» αναγνωρίστηκε εξ αρχής με την ονομασία «**Κοπάνη**» με μοναδικό συνοικισμό και έδρα της το συνοικισμό «**Κοπάνη**». Στις 19 Μαρτίου 1961 αναγνωρίστηκε και προσαρτήθηκε στην κοινότητα ο συνοικισμός «**Παλαιοχώρι**», ο οποίος εμφανίζεται στις επόμενες, μετά τα 1961 απογραφές, χωρίς απογραφόμενους κατοίκους. Ο συνοικισμός καταργήθηκε στις 18 Μαρτίου 2001.

⇒ Η **Κοπάνη** μνημονεύεται στο χρυσόβουλο του Ανδρονίκου Β΄ Παλαιολόγου στα 1319 («... τα χωρία **την Κοπάνην και τον Κρεχοβόν...**»).

Ο Π. Αραβαντινός εξηγώντας σε σημείωσή του το τοπωνύμιο **Κοπάνη** του χρυσόβουλου, που ο ίδιος μας διασώζει, αναφέρει: «...**Κοπάνη**. Οι **Κοπάνοι**, χωρίον της Τσαρκοβίστας...». Αλλού γράφει το όνομα του χωριού **Κωπάνοι**, χαρακτηρίζοντας ελληνική την προέλευσή του.

Κοπάνοι αναφέρει το όνομα του χωριού ο Ι. Λαμπρίδης.

Κατά το Στ. Μπέττη, το χωριό οφείλει το όνομά του στους «...Κοπάνους, που προφανώς υπήρχαν στο κάτω από το χωριό ποταμιάκι, μαζί και νερόμυλος, όπου κατεργάζονταν τα μάλλινα υφάσματα...». Προσθέτει μάλιστα πως κόπανο ονομάζουμε «...και τμήμα του νερογυριστού μαντανιού, όμοιο με μεγάλο ξύλινο σφυρί, που χτυπάει ρυθμικά και επί ώρες, τα υπ' αυτό τοποθετούμενα για κατεργασία μάλλινα υφάσματα...».

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου πιστεύει ότι «...το τοπωνύμιο προέρχεται από το σλαβικό *korapъ* «η γούβα με νερό, η τάφος» (< ρήμα *korati* «σκάβω») και την επιθετική κατάληξη *-jъ*...»

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Κοπάνη	476		1971	Κοπάνη	380	
1920	Κοπάνη	445			Παλαιοχώρι	-	380
1928	Κοπάνη	519		1981	Κοπάνη	409	
1940	Κοπάνη	616			Παλαιοχώρι	-	409
1951	Κοπάνη	720		1991	Κοπάνη	357	
1961	Κοπάνη	606			Παλαιοχώρι	-	357
	Παλαιοχώρι	16	622	2001	Κοπάνη	464	

• Η κοινότητα «**Κουκλέσιον**» αναγνωρίστηκε αρχικά με την ονομασία «**Κουκλέσι**» με μοναδικό συνοικισμό και έδρα της κοινότητας το συνοικισμό «**Κουκλέσι**». Αργότερα, στις 16 Οκτωβρίου 1940 καθιερώθηκε ο τύπος «**Κουκλέσιον**» για το όνομα του συνοικισμού και της κοινότητας, ενώ στην κοινότητα προσαρτήθηκε και ο συνοικισμός «**Ποταμιά**», που δεν ανήκε σε καμία κοινότητα και αναγνωρίστηκε στις 7 Απριλίου 1951.

⇒ Ο Π. Αραβαντινός μνημονεύει το χωριό **Κουκουλέσι** με την επεξήγηση σε παρένθεση «**κουκοτρόφος**», δηλαδή τόπος που τρέφει κούκους, τα γνωστά πουλιά, ενώ ο Ι. Λαμπρίδης αναφέρει το χωριό **Κουκλέση**.

Ο Στ. Μπέττης θεωρεί το τοπωνύμιο λέξη με ελληνική ρίζα και αλβανική κατάληξη, ενώ για τη σημασία της υποστηρίζει πως είναι «...το ίδιο ακριβώς με το Κουκουλαίοι ή Κουκλιοί της ελληνικής...». Κοντολογίς **Κουκλέσι** είναι το χωριό των Κουκουλαίων κατά το Στ. Μπέττη.

Ο Χρ. Σκανδάλης παραθέτει τις εξής απόψεις για την ονομασία του χωριού:

- Πρόκειται για κυριώνυμο προερχόμενο από το επώνυμο Κουκλέσης, δηλαδή χωριό «του Κουκλέση».

- Είναι σύνθετη λέξη από τις λέξεις κούκος, το γνωστό πουλί ή κοκα, που στα αλβανικά σημαίνει κεφάλι και δεύτερο συνθετικό της τη λέξη λες, που στα τούρκικα σημαίνει ψοφίμι (les) και στα αλβανικά μαλλί, ή λέσι, που στα σλάβικα σημαίνει δάσος (lesb) ή λέσα δηλαδή πλεγτή με βέργες πόρτα μάντρας - στα σλάβικα (leza) - ή ακόμη λέσια, δηλαδή πρόχειρα πλεγμένη με βέργες πόρτα, στα ηπειρώτικα.

- Είναι χωριωνύμιο παραπλήσιο ή παρομοιο των ανάλογων τοπωνυμίων Κουκλιοί, Κουκουλιοί, Κουκολαίοι.

Σύμφωνα με τον Κ. Ευ. Οικονόμου, το τοπωνύμιο **Κουκλέσι**, το «... πρέπει να αποδοθεί στο αμάρτυρο προσωνύμιο Κουκλέσης και αυτό στο αλβανικό επίθετο (συναντιέται και ως αρσενικό ουσιαστικό) kokëlesh, -e «αυτός που έχει πυκνά μαλλιά» και υποτιμητικά: «ο μακρυμάλλης»...». Το αλβανικό επίθετο είναι σύνθετη λέξη προερχόμενη από το αλβανικό kok/ë, -α «το κεφάλι» και lesh, -i «το μαλλί // τα μαλλιά».

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Κοκλέσιον	485		1971	Κουκλέσιον	203	
1920	Κουκλέσι	372			Ποταμιά	365	568
1928	Κουκλέσι	395		1981	Κουκλέσιον	184	
1940	Κουκλέσιον	498			Ποταμιά	376	560
1951	Κουκλέσιον	263		1991	Κουκλέσιον	120	
	Ποταμιά	282	545		Ποταμιά	334	454
1961	Κουκλέσιον	288		2001	Κουκλέσιον	81	
	Ποταμιά	401	689		Ποταμιά	307	388

- Η κοινότητα «**Κρυφοβόν**» αναγνωρίστηκε εξ αρχής με την ονομασία αυτή με μοναδικό συνοικισμό και έδρα το συνοικισμό «**Κρυφοβόν**». Αργότερα στην κοινότητα προσαρτήθηκε και ο συνοικισμός «**Κερασέα**», που δεν ανήκε σε καμία κοινότητα και αναγνωρίστηκε στις 19 Μαρτίου 1961.

Με το Β.Δ. 937/1.11.1966 (Φ.Ε.Κ. Α 259/1966) ο συνοικισμός «**Κερασέα**» μετονομάστηκε σε «**Κάτω Κρυφοβόν**», ενώ με το Π.Δ 295/25.8.1992 (Φ.Ε.Κ. Α 149/1992) ο συνοικισμός «**Κάτω Κρυφοβόν**» ορίστηκε νέα έδρα της κοινότητας.

⇒ Το χρυσόβουλο του Ανδρόνικου Β΄ Παλαιολόγου στα 1319, αναφέρει «...τα χωρία **την Κοπάνην και τον Κρεχοβόν**...».

Ο Π. Αραβαντινός ονομάζει το χωριό **Κρύφοβον** και χαρακτηρίζει την προέλευση της λέξης ελληνική. Επεξηγώντας το τοπωνύμιο του χρυσόβουλου, που ο ίδιος μας διασώζει, γράφει: «...**Κρεφοβόν**. Το **Κρύφοβον**, χωρίον της Τσαρκοβίστας...».

Ο Ι. Λαμπρίδης σημειώνει την ονομασία του χωριού **Κρυφοβόν**.

Ο Δ. Ι. Γεωργακάς θεωρεί ως σωστή γραφή του τοπωνύμιου τον τύπο **Κρύφοβο** (το), και πως μπορεί να παράγεται από το σλαβικό αμάρτυρο Κρίνονο, γιατί υπάρχει και το σερβικό τοπωνύμιο Κρίνονο. Παρατηρεί επίσης ότι «...Αν η παραγωγή είναι σωστή, παρετυμολογική συσχέτιση με το νεοελληνικό επίθετο κρυφός εδημιούργησε τον τύπο Κρίφονο, γραφόμενο Κρύφοβο...». Σημειώνει ωστόσο πως «...αν δεν υπάρχει ιστορική απόδειξη, η ελληνική δυνατότης δεν αποκλείεται: Υπάρχει επώνυμο Κρυφός, ...ώστε ένα παράγωγο Κρύφοβο είναι δυνατόν να εδημιουργήθη με το επίθημα -οβο...».

Ο Χρ. Σκανδάλης γράφει πως «...Η ονομασία, οπωσδήποτε, προήλθε από το επίθετο «κρυφός» και από το σλαβικό επίθεμα «-οβόν», που σημαίνει τόπος, τοποθεσία. Έτσι στην κυριολεξία Κρυφοβός ή Κρυφοβόν θα πεί: Κρυφός τόπος, κρυφό μέρος...». Παραθέτει επίσης την άποψη του Μ. Vasmer ότι το όνομα προέκυψε από μεταγλωττισμό και σε σχέση με το νεοελληνικό «Κρυφός» του σλαβοκροατικού κρίνονο.

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου σημειώνει για το τοπωνύμιο **Κρυφοβός**, ο ότι «...κατά τον Vasmer το τοπωνύμιο πρέπει να αποδοθεί στον αμάρτυρο σλαβικό τύπο Κρίνονο με τροπή του ν σε f, τροπή η οποία θεωρείται αποτέλεσμα παρετυμολογίας προς το ελληνικό κρυφός...». Μας ενημερώνει επίσης πως η αμάρτυρη λέξη κρίνονο είναι σύνθετη από το σλαβικό κρίνъ, «κρυφός, λοξός» και μεταφορικά «μονόφθαλμος, αναξιόπιστος, ένοχος», και την κατάληξη -ονο. Ακόμη δεν αποκλείει και έναν ελληνικό σχηματισμό της λέξης, αποδιδόμενο «...στο ελληνικό προσωπώνυμο ο Κρυφός και την δάνεια ελληνική κατάληξη -οβο (θηλυκό -οβα)...».

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Κρυφοβόν	292		1971	Κρυφοβόν	124	
1920	Κρυφοβόν	289			Κάτω Κρυφοβόν	190	314
1928	Κρυφοβόν	350		1981	Κρυφοβόν	173	
1940	Κρυφοβόν	391			Κάτω Κρυφοβόν	364	537
1951	Κρυφοβόν	414		1991	Κρυφοβόν	86	

1961	Κρυφοβόν	208			Κάτω Κρυφοβόν	331	417
	Κερασέα	185	393	2001	Κρυφοβόν	104	
					Κάτω Κρυφοβόν	499	603

• Η κοινότητα «**Μελιά**» αρχικά αναγνωρίστηκε με την ονομασία «**Μελίχοβον**», αποτελούμενη από τους συνοικισμούς «**Μελιά**» και «**Λογγιώτιστα**», με έδρα το συνοικισμό «**Μελίχοβον**». Η κοινότητα και ο συνοικισμός «**Μελίχοβον**», με το Δ 11.9.1928 (Φ.Ε.Κ. Α 193/1928), μετονομάστηκαν σε «**Μελιά**».

Στις 16 Μαΐου 1928 ο συνοικισμός «**Λογγιώτιστα**» διόρθωσε το όνομά του σε «**Λογγιώτισσα**», ενώ στις 16 Οκτωβρίου 1940 καθιερώθηκε ως επίσημη ονομασία του ο τύπος «**Λαγκιώτισσα**».

Στην κοινότητα προσαρτήθηκε, αφού αναγνωρίστηκε στις 19 Μαρτίου 1961, ο συνοικισμός «**Άγιος Νικόλαος**», που στη συνέχεια καταργήθηκε στις 5 Απριλίου 1981.

Ο συνοικισμός «**Αγία Παρασκευή**» αναγνωρίστηκε με την ΕΣ. 5790/1981 (Φ.Ε.Κ. Β 219/1981) απόφαση νομάρχη Ιωαννίνων και προσαρτήθηκε στην κοινότητα.

⇒ Το χωριό αναφέρεται με την ονομασία **Μελίχοβο** στην πρόθεση 215 της μονής Βαρλαάμ των Μετεώρων στα 1613-14.

Ο Π. Αραβαντινός ονομάζει το χωριό **Μελίχοβο** και χαρακτηρίζει σλαβική την προέλευση της ονομασίας του, ενώ ο Ι. Λαμπρίδης το αναφέρει με τους τύπους **Μιλίχοβο** και **Μελίχοβον**.

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου υποστηρίζει ότι το τοπωνύμιο **Μιλίχοβο**, το προέρχεται από το σλαβικό σχηματισμό Milichono κι αυτός από το σλαβικό προσωνύμιο Milich (< milь «ακριβός, αγαπητός») και την επιθετική κτητική κατάληξη -ονο.

Η τοπική παράδοση θέλει το όνομα του χωριού να οφείλεται στο δέντρο μα(τ)λικοκιά, που ευδοκimeί στην περιοχή.

⇒ Ο Π. Αραβαντινός αναφέρει το χωριό **Λογγιώτισσα**, ενώ ο Ι. Λαμπρίδης το ονομάζει **Λαγγιώτισσα**. Παρατηρεί μάλιστα ότι το «...αρχαίον τούτης όνομα Λογγιώτισσα ήν δια τα πολλά αυτής δάση...».

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου γράφει ότι το τοπωνύμιο **Λογγιώτισσα**, η «... προέρχεται από το εθνικό Λογγιώτισσα κι αυτό από το τοπωνύμιο Λόγγος + κατάληξη εθνική (και επιθετική) -ιώτισσα. Το τοπωνύμιο Λόγγος από το σλαβικό δάνειο της ελληνικής λόγγος (< σλαβικά logь «δρυμός, δάσος»...».

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Μελίχοβον	192		1971	Μελιά	100	
	Λογγιώτισσα	73	265		Άγιος Νικόλαος	179	
1920	Μελίχοβον	163			Λαγκιώτισσα	168	447

	Λογγιώτισσα	72	235	1981	Μελιά	205	
1928	Μελιά	211			Αγία Παρασκευή	32	
	Λογγιώτισσα	63	274		Λαγκιώτισσα	102	339
1940	Μελιά	253		1991	Μελιά	120	
	Λαγκιώτισσα	94	347		Αγία Παρασκευή	18	
1951	Μελιά	277			Λαγκιώτισσα	51	189
	Λαγκιώτισσα	114	391	2001	Μελιά	117	
1961	Μελιά	58			Αγία Παρασκευή	16	
	Άγιος Νικόλαος	111			Λαγκιώτισσα	27	160
	Λαγκιώτισσα	85	254				

• Η κοινότητα «**Μουσιωτίτσα**» αναγνωρίστηκε εξ αρχής με το όνομα «**Μουσιωτίτσα**», αποτελούμενη από τους συνοικισμούς «**Άνω Μουσιωτίτσα**» και «**Κάτω Μουσιωτίτσα**» με έδρα το συνοικισμό «**Κάτω Μουσιωτίτσα**». Αργότερα προσαρτήθηκε στην κοινότητα και ο συνοικισμός «**Νέα Μουσιωτίτσα**», που δεν ανήκε σε καμία κοινότητα και αναγνωρίστηκε στις 7 Απριλίου 1951, ενώ ο συνοικισμός «**Μεσούρα**» αναγνωρίστηκε με την ΕΣ. 5790/1981 (Φ.Ε.Κ. Β 219/1981) απόφαση νομάρχη Ιωαννίνων. Με το Π.Δ. 216/15.7.1996 (Φ.Ε.Κ. Α 167/1996) ως έδρα της κοινότητας ορίστηκε ο συνοικισμός «**Νέα Μουσιωτίτσα**».

Με το Π.Δ. 399/7.12.1998 (Φ.Ε.Κ. Α/277/1998) η κοινότητα χαρακτηρίστηκε «μαρτυρικό χωριό», για τα όσα υπέφεραν η κοινότητα και οι κάτοικοι της κατά τη γερμανοφασιστική κατοχή.

⇒ Το χωριό ο Π.Αραβαντινός ονομάζει **Μουσιωτίτσα**, ενώ ο Ι. Λαμπρίδης **Μουσιωτίτσα** και **Μουσοτίτσα**.

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου υποστηρίζει ότι το τοπωνύμιο **Μουσιωτίτσα**, η είναι «...κυριόνομο και σχηματίζεται από το αμάρτυρο σλαβικό προσωνύμιο *Myš-ota* (< *myš-ь* «ο ποντικός» + την κατάληξη *-ota*) και την πατρωνυμική κατάληξη *-išt...*».

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Κ. Μουσιωτίτσα	445		1971	Κ. Μουσιωτίτσα	416	
	Α. Μουσιωτίτσα	109	554		Α. Μουσιωτίτσα	42	
1920	Κ. Μουσιωτίτσα	363			Νέα Μουσιωτίτσα	239	697
	Α. Μουσιωτίτσα	110	473	1981	Κ. Μουσιωτίτσα	304	
1928	Κ. Μουσιωτίτσα	455			Α. Μουσιωτίτσα	21	
	Α. Μουσιωτίτσα	124	579		Μεσούρα	74	
1940	Κ. Μουσιωτίτσα	493			Νέα Μουσιωτίτσα	264	663
	Α. Μουσιωτίτσα	123	616	1991	Κ. Μουσιωτίτσα	348	
1951	Κ. Μουσιωτίτσα	453			Α. Μουσιωτίτσα	56	
	Α. Μουσιωτίτσα	33			Μεσούρα	77	
	Νέα Μουσιωτίτσα	236	722		Νέα Μουσιωτίτσα	447	928
1961	Κ. Μουσιωτίτσα	485		2001	Νέα Μουσιωτίτσα	457	

	Α. Μουσιωτίτσα	71			Α. Μουσιωτίτσα	21	
	Νέα Μουσιωτίτσα	325	881		Κ. Μουσιωτίτσα	550	
					Μεσούρα	69	1097

• Η κοινότητα «**Μυροδάφνη**» αναγνωρίστηκε στην αρχή με την ονομασία «**Λαγάτορα**». Την κοινότητα συναποτελούσαν οι συνοικισμοί «**Λαγάτορα**» και «**Μούλες**», με έδρα το συνοικισμό «**Λαγάτορα**». Με το Δ. 22.11.1928 (Φ.Ε.Κ. Α 250/1928) από την κοινότητα αποσπάστηκε ο συνοικισμός «**Μούλες**» και αποτέλεσε νέα κοινότητα, που με το Β.Δ. 29.12.1954 (Φ.Ε.Κ. Α 5/1954) μετονομάστηκε σε «**Πέρδικα**». Προηγουμένως με το Β.Δ. 9.9.1950 (Φ.Ε.Κ. Α 208/1950) ο συνοικισμός και η κοινότητα «**Λαγάτορα**» μετονομάστηκαν σε «**Μυροδάφνη**».

⇒ Ο Π. Αραβαντινός αναφέρει το χωριό **Λαγότομα**, σημειώνοντας μέσα σε παρένθεση τη γενική κτητική «**του**», και θεωρεί ελληνικότητων προέλευση της λέξης. Αλλού σημειώνει πως εκείνα τα χωριά, τα οποία έχουν ως ονομασία τους «την γενικήν αρσενικού ονόματος κλίσεως Ελληνικής» η ονομασία τους αυτή υποδηλώνει «...το όνομα ή επώνυμον του ενοικιστού ή χωριοκτήμονος...». Αλλού πάλι το αναφέρει και **Λαγάτορα**.

Ο Ι. Λαμπρίδης επίσης ονομάζει **Λαγάτορα** το χωριό.

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου θεωρεί το τοπωνύμιο **Λαγάτορας**, ο κυριώνυμο, αποδιδόμενο στο αμάρτυρο προσωνύμιο Λογάτορας, με τροπή του ο σε α, παρετυμολογικά προς τη λέξη λαγός, ενώ μας ενημερώνει ακόμη ότι το αμάρτυρο προσωνύμιο Λαγάτορας προέρχεται από το μεσαιωνικό λογάτορας, που ήταν βυζαντινός αυλικός τίτλος.

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Λαγάτορα	195		1940	Λαγάτορα	286
	Μούλες	197	392	1951	Μυροδάφνη	327
1920	Λαγάτορα	199		1961	Μυροδάφνη	273
	Μούλες	172	381	1971	Μυροδάφνη	147
1928	Λαγάτορα	233		1981	Μυροδάφνη	307
	Μούλες	207	440	1991	Μυροδάφνη	260
				2001	Μυροδάφνη	173

• Η κοινότητα «**Πέρδικα**», όπως προαναφέρθηκε, προήλθε από την κοινότητα «**Λαγάτορα**» (κατόπιν «**Μυροδάφνη**») της οποίας υπήρξε συνοικισμός. Αναγνωρίστηκε με το Δ. 22.11.1928 (Φ.Ε.Κ. Α 250/1928) και την ονομασία «**Μούλες**». Μοναδικός συνοικισμός και έδρα της κοινότητας υπήρξε ο συνοικισμός «**Μούλες**». Με το Β.Δ. 29.12.1954 (Φ.Ε.Κ. Α 5/1954) η κοινότητα και ο συνοικισμός μετονομάστηκαν σε «**Πέρδικα**». Προηγουμένα, από τις 7 Απριλίου 1951, καθιερώθηκε ως επίσημη ονομασία του συνοικισμού και της κοινότητας ο τύπος «**Μούλαι**». Στην κοινότητα προ-

σαρτήθηκε ο συνοικισμός «**Βασαίικα**», που αναγνωρίστηκε στις 19 Μαρτίου 1961 και δεν ανήκε σε καμία κοινότητα.

⇒ Το χωριό **Μούλες** αναφέρεται με την ονομασία αυτή στον Π. Αραβαντινό, ενώ στον Ι. Λαμπρίδη με τη γραφή **Μούλαις**.

Κατά το Στ. Μπέττη το αρχικό όνομα του χωριού **Μούλες** είναι αλβανικό και σημαίνει «κοιλιά, το στομάχι».

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου σημειώνει ότι «...Το τοπωνύμιο μπορεί να θεωρηθεί ζωώνυμο και να αποδοθεί στο κοινό νεοελληνικό μούλα, η (μεσαιωνικό μούλα < λατινική mulla) «το θηλυκό μουλάρι»...». Θεωρεί ωστόσο ορθή και την άποψη του Στ. Μπέττη να προέρχεται από το «...αλβανικό mull/ë, -a «το στομάχι // η πυτιά των ζώων» για να δηλώσει συνεκδοχικά την περιοχή με τα πολλά ζώα...».

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1940	Μούλες	265		1981	Πέρδικα	171	
1951	Μούλαι	329			Βασαίικα	44	215
1961	Πέρδικα	320		1991	Πέρδικα	172	
	Βασαίικα	64	384		Βασαίικα	28	200
1971	Πέρδικα	179		2001	Πέρδικα	210	
	Βασαίικα	38	217		Βασαίικα	42	252

• Η κοινότητα «**Πεστά**» αναγνωρίστηκε εξ αρχής με την ονομασία «**Πεστά**» με μοναδικό συνοικισμό και έδρα το συνοικισμό «**Πεστά**».

⇒ Το χωριό αναφέρεται στον Π. Αραβαντινό με την ονομασία **Πεστά**.

Ο Ι. Λαμπρίδης γράφει το όνομα του χωριού **Πεστά** και **Πεστιά**.

Κατά τον Στ. Μπέττη πρόκειται «...για χωριό κυριώνυμο, που διασώζει το όνομα του πρώτου οικιστή ή κυριάρχου του, χωριό δηλαδή του Πετσά...». Στη συνέχεια «καθ' έλξιν», από γενική ενικού αρσενικού, έγινε ονομαστική πληθυντικού ουδέτερου και αναγραμματίστηκε: Πετσά - Πεστά.

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου υποστηρίζει ότι το τοπωνύμιο **Πεστά, τα** «... προέρχεται από το σλαβικό peštъ (< rekъ) «ο φούρνος» και ιδιαίτερα από τις σημασίες «βράχος // σπηλιά, βαθούλωμα» και την επιθετική κατάληξη -ja (αρσενικό -jъ)...».

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Πεστά	72	1961	Πεστά	178
1920	Πεστά	340	1971	Πεστά	303
1928	Πεστά	347	1981	Πεστά	234
1940	Πεστά	380	1991	Πεστά	236
1951	Πεστά	378	2001	Πεστά	316

Η κοινότητα «**Ραβένια**» αναγνωρίστηκε εξ αρχής με την ονομασία «**Ραβένια**», με μοναδικό συνοικισμό και έδρα της το συνοικισμό «**Ραβένια**».

⇒ Το χωριό αναφέρεται με τον τύπο **Ραβένια** στον Π. Αραβαντινό - ο οποίος στο «*Ηπειρωτικόν Γλωσσάριον*» που μας παραδίδει, σημειώνει: **ρεβένια (τα)** «*λόφοι καλλιεργήσιμοι, λεπτόγειοι*» - καθώς και στον Ι. Λαμπρίδη, ο οποίος αναφερόμενος στα τοπικά ξένα τοπωνύμια σημειώνει ότι πρόκυψαν, μεταξύ άλλων, «...ή εκ φυσικών αιτίων και είνε επομένως ονόματα σημαντικά της φύσεως του τόπου εις γλώσσαν βάρβαρον οίον Ραβένια (τοπος κατωφερής)...».

Ο Β. Γκορτζής ερμηνεύει το τοπωνύμιο **Ρεβένια** ως «*χώρος ένθα γίνεται αντήχησις*».

Ο Χρ. Ι Σούλης σημειώνει ότι **Ρεβένια** είναι «...*Τοπωνυμία συνήθως διδόμενη αποκλειστικώς εις στενούς επιμήκεις αγρούς κειμένους εις επικλινή εδάφη, ων το χώμα συγκρατείται ίνα μη παρασύρεται υπό των βροχών δια τοίχων οι οποίοι ωσαύτως ρεβένια καλούνται...*».

Ο Κ. Δ. Μέρτζιος για το τοπωνύμιο **Ρεβένια** γράφει: «...*Σχετίζεται ή με τας σλαβικάς ravan, ravnina = ομαλή έκτασις, πεδίοι ή με τη ρουμανική reveni = επιστρέφω. Ravan (τούρκικα) = εκείνος που τρέχει ή εκείνος που ρέει...*»

Ο Σπ. Στούπης μας πληροφορεί για το τοπωνύμιο **Ραβένια** πως «...*Μερικοί λόγιοι θέλησαν να το παράγουν από την ελληνική ως «ράδιον βαίνον = Ραβένια = καλόδρομον...*». Παρατηρεί ωστόσο ότι «...*το εν λόγω όνομα είναι συνηθέστατο στην Ήπειρο και στην Ιταλία ακόμα, ...χωρίς να αποδίδει την έννοια του βολικού, του καλού δρόμου...*». Αλλού, μεταξύ άλλων, σημειώνει: «...*Ραβένια = κατηφορητός ή ομαλός τόπος.*»

Ο Ν. Χ. Ρεμπέλης παρατηρεί ότι στα σλάβικα «...*PABAN (ραβάν) = PIANURA, δηλαδή πεδιάδα, οροπέδιο, έκταση γης που έχει σχετικά ομαλή επιφάνεια...*».

Ο Χαρ. Πλόσκας υποστηρίζει πως στο συμβούλιο τοπωνυμίων του υπουργείου Εσωτερικών, όταν γίνονταν συζητήσεις για τις μετονομασίες κοινοτήτων του νομού Ιωαννίνων «...*έγινε παραδεκτό ότι η λέξη Ραβένια είναι σύνθετη από τις αρχαίες λέξεις : Ράδιον + βαίνω που σημαίνει εύκολα ανεβαίνω ή διαβαίνω (Ράδιος) = ευκόλως γενόμενος, εύκολος...*». Και αφού παραθέτει απόψεις που προαναφέρθηκαν, συμπεραίνει ότι οι γνώμες όλων, όσων ασχολήθηκαν με την προέλευση του τοπωνύμιου «...*καταλήγουν στην ίδια έννοια ότι Ραβένια θα πει ομαλή έκταση και εύκολος δρόμος...*».

Ο Σπ. Μουσελίμης επισημαίνει πως «...*Ραβένια λέγονται τα φτωχά κατηφοριστά πεζουλοχώρα...*».

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου γράφει ότι το τοπωνύμιο **Ραβένια, τα** πρέπει να αποδοθεί στον σλαβικό επιθετικό κτητικό τύπο ravnija, που σχηματίζεται από το αρχαίο σλαβικό ravnъ «*ομαλό, επίπεδο μέρος*» και την κτητική κατάληξη -ja.

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Ραβένια	222	1961	Ραβένια	110
1920	Ραβένια	195	1971	Ραβένια	213
1928	Ραβένια	216	1981	Ραβένια	174
1940	Ραβένια	269	1991	Ραβένια	135
1951	Ραβένια	256	2001	Ραβένια	181

• Η κοινότητα «**Σερβιανά**» εξαρχής αναγνωρίστηκε με το όνομα «**Σερβιανά**». Την κοινότητα αρχικά αποτελούσαν οι συνοικισμοί «**Σερβιανά**» και «**Λεσιανά**» με έδρα τα «**Σερβιανά**». Στην κοινότητα προσαρτήθηκε και ο συνοικισμός «**Μολυβαδιά**», που αναγνωρίστηκε στις 19 Μαρτίου 1961 και δεν ανήκε σε άλλη κοινότητα. Πρόσφατα, στις 18 Μαρτίου 2001, αναγνωρίστηκε και προσαρτήθηκε στο δημοτικό διαμέρισμα «**Σερβιανά**» ο συνοικισμός «**Ταξιάρχης**».

Η κοινότητα με το Δ. 2.6.1926 (Φ.Ε.Κ. Α 199/1926) καταργήθηκε και προσαρτήθηκε στην κοινότητα «**Λοζέτσι**» (αργότερα «**Ελληνικόν**»), ενώ με το Δ. 22.1.1927 (Φ.Ε.Κ. Α 15/1927) αποσπάστηκε και αναγνωρίστηκε εκ νέου ως κοινότητα.

Με το Δ. 11.9.1926 (Φ.Ε.Κ. Α 193/1928) ο συνοικισμός «**Λεσιανά**» μετονομάστηκε σε «**Αυγό**», ενώ με το Δ. 26.3.1931 (Φ.Ε.Κ. Α 80/1931) αναγνωρίστηκε, όπως προαναφέρθηκε, σε κοινότητα με το όνομα «**Αβγόν**».

⇒ Στο χρυσόβουλο του Ανδρονίκου Β΄ Παλαιολόγου στα 1321, αναφέρεται «...εν τω χωρίω των **Σερβιάνων**...».

Ο Π. Αραβαγτινός αναφέρει το χωριό με τις ονομασίες **Σερβιανά** και **Ζερβιανά** θεωρώντας ελληνική την προέλευσή τους. Σημειώνει επίσης στο προαναφερθέν χρυσόβουλο, που και ο ίδιος διασώζει: «...**Σερβιανά** και **Φρασιανά** χωρία του Μαλακασίου σωζόμενα...».

Ο Ι. Λαμπρίδης ονομάζει το χωριό **Σερβιανά**.

Ο Β. Γκορτζής ερμηνεύει το τοπωνύμιο **Σερβιανά** ως «Σερβικά».

Σύμφωνα με το Δ. Ι. Γεωργακά το τοπωνύμιο **Σερβιανά** «...εξηγείται χωρίς δυσκολία από το επώνυμο Σέρβιος με το επίθημα -ανός ή από το όνομα Σέρβος με το επίθημα -ιανός...».

Κατά τον Στ. Μπέττη **Σερβιανά** «...θα πεί χωριό των Σέρβων...», και παράγεται από τη σλαβική λέξη *cerb* = Σέρβοι και την πληθυντική σλαβική κατάληξη -ιανά.

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου θεωρεί το τοπωνύμιο **Σερβιανά**, τα σλαβικό σχηματισμό «...με τη βοήθεια της κατάληξης -jane με την οποία δηλώνονται τόσο οι κάτοικοι ενός τόπου (π.χ «οι κάτοικοι του τοπωνυμίου Σέρβια»), όσο και τα μέλη μιας φυλής, μιας οικογένειας (π.χ από το εθνικό Σέρβος), σχηματισμός, ο οποίος συμφωνεί με τον τύπο που μας παραδίδεται στο χρυσόβουλλο του 1321...».

⇒ Το τοπωνύμιο **Μολυβαδιά**, η είναι φυτώνυμο. Σύμφωνα με τον Κ. Ευ. Οικονόμου, προέρχεται «...από το Ηπειρωτικό προσηγορικό μουλ' βά-δα, «είδος μεγάλου αχλαδιού» και την κατάληξη -ια...» κι αυτό από «...το κοινό νεοελληνικό ουσιαστικό μολίβι, και τη μεγενθυτική κατάληξη -αδα...».

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Σερβιανά	282		1961	Σερβιανά	346	
	Λεσιανά	151	433		Μολυβαδιά	172	518
1920	Σερβιανά	280		1971	Σερβιανά	306	
	Λεσιανά	145	425		Μολυβαδιά	145	451
1928	Σερβιανά	369		1981	Σερβιανά	314	
	Αυγό	184	553		Μολυβαδιά	153	467
1940	Σερβιανά	449		1991	Σερβιανά	339	
1951	Σερβιανά	531			Μολυβαδιά	145	474
				2001	Σερβιανά	191	
					Μολυβαδιά	140	
					Ταξιάρχης	150	481

• Η κοινότητα «**Σκλίβανη**» αναγνωρίστηκε εξ αρχής με την ονομασία «**Σκλίβανη**» και μοναδικό συνοικισμό και έδρα της το συνοικισμό «**Σκλίβανη**». Αργότερα, στις 19 Μαρτίου 1961, αναγνωρίστηκαν και προσαρτήθηκαν στην κοινότητα οι συνοικισμοί «**Άγιος Γεώργιος**», «**Άγιος Χριστόφορος**», «**Κουλουραϊκά**», «**Προφήτης Ηλίας**», «**Ράχη**», «**Σταυρός**» και «**Χώρα**».

⇒ Ο Π. Αραβαντινός αναφέρει το χωριό με το όνομα **Σκλίβανη** και σε παρένθεση σημειώνει «**Κλιβανή**», χωρίς άλλη διευκρίνιση.

Ο Ι. Λαμπρίδης αναφέρει το χωριό με τους τύπους **Σκλίβανη** και **Σκλήβανη**.

Οι Α. Καλογερόπουλος, Δ. Καλογερόπουλος, Γ. Καλογερόπουλος θεωρούν ως πιθανότερη εκδοχή για την προέλευση του ονόματος, το γεγονός ότι στα παλαιότερα χρόνια λειτουργούσαν στην περιοχή πολλοί φούρνοι, μικροί υψικάμινι, κλίβανοι δηλαδή, για την κατασκευή προϊόντων κεραμοποιίας. Έτσι «...οι κάτοικοι λοιπόν τόσο του χωριού μας ως και των γειτονικών χωριών, εχαρακτήριζον αυτήν την περιοχή με τους κλιβάνους, ως περιοχή: Κλίβανη. Η δε ονομασία υφάνθηκε ως εξής: Θα πάω εις την περιοχή με τους κλιβάνους, ήτοι στην Κλίβανη, Στν' Κλίβανη, Στ' κλίβανη και εκ παραμορφώσεως το χωριό μας ονομάστηκε Σκλίβανη...».

Ο Στ. Μπέττης γράφει πως το όνομα του χωριού είναι σλαβικό και «...σχετίζεται με τη λέξη СЛѸВА, που σημαίνει δαμασκηλιά και δαμάσκηνο, σημαίνει δε τόπος με δαμασκηνιές...».

Ο Ελ. Π. Αλεξάκης συσχετίζει την ονομασία του χωριού με το οικογενειακό επώνυμο Σκλίβας.

Η Μ. Παππά - Σέβου, ο Λευτ. Σταυρόπουλος και ο Χρ. Τεντζεράκης πιθανολογούν για την ονομασία του χωριού πως «... ενδέχεται να προέρχεται από τη λέξη κλίβανος. Έχει αποδειχτεί από κομμάτια αγγείων, κεραμικών και άλλων πήλινων αντικειμένων που βρέθηκαν και βρίσκονται ακόμα στη θέση Προφήτης Ηλίας (περιοχή Κάμπος) ότι στη θέση αυτή υπήρχαν εργαστήρια κατασκευής πήλινων αντικειμένων και κλίβανοι ψησίματος, λόγω της άφθονης πρώτης ύλης (χώμα). Από τη λέξη κλίβανος με την προσθήκη του γράμματος σ προήλθε η λέξη Σκλίβανη, τόπος δηλαδή όπου υπήρχαν κλίβανοι (στους κλίβανους, Σκλίβανη) ...».

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου σημειώνει πως «...Το τοπωνύμιο προέρχεται από το σλαβικό sliva «η δαμασκηνιά (Prunus domestica)» και την επιθετική κατάληξη -анъ με απόδοση του σλαβικού συμφωνητικού συμπλέγματος sl εις skl στην ελληνική...».

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Σκλίβανη	613		1981	Σκλίβανη	87	
1920	Σκλίβανη	453			Άγιος Γεώργιος	71	
1928	Σκλίβανη	560			Άγιος Χριστόφορος	90	
1940	Σκλίβανη	698			Κουλουραίικα	12	
1951	Σκλίβανη	680			Προφήτης Ηλίας	94	
1961	Σκλίβανη	91			Ράχη	23	
	Άγιος Γεώργιος	113			Σταυρός	27	
	Άγιος Χριστόφορος	147			Χώρα	55	459
	Κουλουραίικα	49		1991	Σκλίβανη	56	
	Προφήτης Ηλίας	157			Άγιος Γεώργιος	47	
	Ράχη	51			Άγιος Χριστόφορος	71	
	Σταυρός	43			Κουλουραίικα	8	
	Χώρα	60	711		Προφήτης Ηλίας	59	
1971	Σκλίβανη	74			Ράχη	17	
	Άγιος Γεώργιος	56			Σταυρός	24	
	Άγιος Χριστόφορος	115			Χώρα	29	311
	Κουλουραίικα	19		2001	Σκλίβανη	82	
	Προφήτης Ηλίας	115			Άγιος Γεώργιος	66	
	Ράχη	40			Άγιος Χριστόφορος	81	
	Σταυρός	23			Κουλουραίικα	31	
	Χώρα	46	488		Προφήτης Ηλίας	63	
					Ράχη	29	
					Σταυρός	20	
					Χώρα	32	404

• Η κοινότητα «**Τέροβον**» αναγνωρίστηκε αρχικά με την ονομασία «**Τέρροβο**». Αποτελούνταν από τους συνοικισμούς «**Τέρροβο**» και «**Ραψαί-**

οι» με έδρα της το συνοικισμό «**Τέρροβο**». Στις 16 Οκτωβρίου 1940 καθιερώθηκε η γραφή «**Τέροβον**», δηλαδή με ένα ρ, για την επίσημη ονομασία του συνοικισμού και της κοινότητας. Στις 18 Μαρτίου 2001 αναγνωρίστηκε ο συνοικισμός «**Χάνι Τερόβου**» και προσαρτήθηκε στην κοινότητα.

⇒ Ο Π. Αραβαντινός αναφέρει το χωριό με τον τύπο **Τέροβον**.

Ο Ι. Λαμπρίδης κατατάσσει την ονομασία του χωριού στα τοπωνύμια με «...ξενικήν και βαρβαρόφωνον κατάληξιν προσαρτηθείσαν εις ρίζας ονομάτων ελληνικών ή βαρβαρικών παρά των επηλύδων ή και των ιθαγενών κατά μίμησιν και καθιερωθείσαν οίον Γιάννιστα, Λάιστα, Γιάννινα, Τέροβον, Βιτσκόν, Καλέντζι, Μέγγουλη κ.τ.λ...».

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου υιοθετεί την άποψη του M. Vasmer ότι το τοπωνύμιο σχετίζεται με το αμάρτυρο νοτιοσλαβικό Τεγνονο, «αγκαθότοπος», προερχόμενο από τη σύνθεση της σλαβικής λέξης тпъ, «αγκάθι» και την επίσης σλαβική, επιθετική κατάληξη -ονο.

⇒ Ο Ι. Λαμπρίδης αναφέρει το όνομα του χωριού με τους τύπους **Ραψέους** και **Ραψέοι**.

Ο Στ. Μπέττης για την προέλευση του τοπωνυμίου σημειώνει «...Μ' άλλα λόγια Ραψαίοι οι απόγονοι του Ραψή ή Ραψα, πρώτου οικιστή του συγκεκριμένου χωριού...»

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Τέρροβον	719		1961	Τέροβον	782	
	Ραψαίους	103	822		Ραψαίοι	213	995
1920	Τέρροβον	629		1971	Τέροβον	513	
	Ραψαίοι	98	727		Ραψαίοι	151	664
1928	Τέρροβον	727		1981	Τέροβον	624	
	Ραψαίοι	106	833		Ραψαίοι	118	742
1940	Τέροβον	831		1991	Τέροβον	436	
	Ραψαίοι	119	1050		Ραψαίοι	91	527
1951	Τέροβον	877		2001	Τέροβον	367	
	Ραψαίοι	142	1019		Ραψαίοι	83	
					Χάνι Τερόβου	52	502

ΔΗΜΟΣ ΑΝΑΤΟΛΗΣ

Ο δήμος **Ανατολής** συγκροτήθηκε από τις τέως κοινότητες «**Ανατολή**», «**Μπάφρα**» και «**Νεοκαισάρεια**», οι οποίες ανήκαν στην τέως επαρχία Δωδώνης.

Έδρα του δήμου ορίστηκε ο οικισμός «**Ανατολή**».

⇒ Ο δήμος **Ανατολής** οφείλει την ονομασία του στο βασικό οικισμό και έδρα του δήμου, τον οικισμό «**Ανατολή**».

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου υποστηρίζει πως «...Το τοπωνύμιο προέρχεται από το ουσιαστικό ανατολή, η και ιδιαίτερα από τη σημασία της λέξης «αι προς ανατολάς χώραι, ειδικά η Μικρά Ασία»...».

• Η κοινότητα «**Ανατολή**», όπως προαναφέρθηκε, αρχικά ήταν συνοικισμός, που δεν ανήκε σε καμία κοινότητα. Με το Δ. 6.8.1929 (Φ.Ε.Κ. Α 286/1929), προσαρτήθηκε στο δήμο **Ιωαννιτών**, ενώ με το Δ. 20.6.1931 (Φ.Ε.Κ. Α 174/1931) αναγνωρίστηκε ως κοινότητα με την ονομασία «**Ανατολή**». Μοναδικός συνοικισμός και έδρα της κοινότητας υπήρξε ο συνοικισμός «**Ανατολή**».

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1940	Ανατολή	781	1971	Ανατολή	2277
1951	Ανατολή	911	1981	Ανατολή	3180
1961	Ανατολή	1233	1991	Ανατολή	4451
			2001	Ανατολή	5815

• Η κοινότητα «**Μπάφρα**» προήλθε από την κοινότητα «**Νεοκαισάρεια**», της οποίας υπήρξε συνοικισμός. Αναγνωρίστηκε εξ αρχής με το Δ. 18.7.1934 (Φ.Ε.Κ. Α 295/1934) και την ονομασία «**Μπάφρα**». Μοναδικός συνοικισμός και έδρα της κοινότητας υπήρξε ο συνοικισμός «**Μπάφρα**».

⇒ **Μπάφρα** είναι λέξη τουρκική, ονομασία πόλης στη Μικρά Ασία της Τουρκίας, κοντά στις εκβολές του ποταμού Άλυ.

Κατά τον Κ. Ευ. Οικονόμου, το τοπωνύμιο **Μπάφρα**, η προέρχεται από το μικρασιατικό τοπωνύμιο **Μπάφρα**, που συναντάται με τους τύπους **Πάφρα** και **Βάφρα**. Προσθέτει επίσης πως «...πιθανώς ο τελευταίος τύπος να είναι ο αρχικός και ο οποίος πρέπει να αποδοθεί στο τούρκικο vafir «άφθονος, πλούσιος», αφού η μικρασιατική Μπάφρα βρισκόταν σε ευφορότατη πεδιάδα...».

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1940	Μπάφρα	352	1971	Μπάφρα	514
1951	Μπάφρα	417	1981	Μπάφρα	558
1961	Μπάφρα	452	1991	Μπάφρα	671

• Η κοινότητα «**Νεοκαισάρεια**» συστάθηκε με την απόσπαση των συνοικισμών «**Νέα Καισάρεια**» και «**Μπάφρα**» από τις κοινότητες «**Μπιζάνι**» και «**Κατσικός**» αντίστοιχα. Αναγνωρίστηκε ως κοινότητα, με το Δ. 11.8.1930 (Φ.Ε.Κ. Α 289/1930) και την ονομασία «**Νέα Καισάρεια**», με έδρα το συνοικισμό «**Νέα Καισάρεια**». Ο συνοικισμός και η κοινότητα δι-

όρθωσαν την ονομασία τους σε «**Νεοκαισάρεια**» στις 16 Οκτωβρίου 1940. Όπως προαναφέρθηκε ο συνοικισμός «**Μπάφρα**» αναγνωρίστηκε, σε ξεχωριστή κοινότητα, με το Δ. 18.7.1934 (Φ.Ε.Κ. Α 295/1934). Αρχικά ο συνοικισμός με την ονομασία «**Νέα Καισάρεια**» ανήκε, όπως προαναφέρθηκε, στο δήμο **Ιωαννιτών**.

⇒ **Καισαρεία** είναι η ονομασία γνωστής πόλης της Μικράς Ασίας, της πατρίδας του Μεγάλου Βασιλείου.

Σύμφωνα με τον Κ. Ευ. Οικονόμου, το τοπωνύμιο **Καισάρεια**, η «...σχηματίζεται από τον επιθετικό τύπο καισαρεία, εννοείται πόλις (αρσενικό καισάρειος) < Καίσαρ(ας) + την επιθετική κατάληξη -είος, -εία, -είον, κατά παράληψη του ουσιαστικού πόλις...».

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1940	Νεοκαισάρεια	349	1971	Νεοκαισάρεια	382
1951	Νεοκαισάρεια	448	1981	Νεοκαισάρεια	453
1961	Νεοκαισάρεια	483	1991	Νεοκαισάρεια	513
			2001	Νεοκαισάρεια	712

ΔΗΜΟΣ ΑΝΑΤΟΛΙΚΟΥ ΖΑΓΟΡΙΟΥ

Ο δήμος Ανατολικού Ζαγορίου συστάθηκε από τις τέως κοινότητες «**Ανθρακίτης**», «**Γρεβενίτιον**», «**Λεμάτιον**», «**Δόλιανη**», «**Ελατοχώριον**», «**Ιτέα**», «**Καβαλλάριον**», «**Καρυαί**», «**Καστανών Ζαγορίου**», «**Μακρίνον**», «**Τρίστενον**», «**Φλαμπουράριον**», καθώς επίσης από τους συνοικισμούς «**Αγία Παρασκευή**» και «**Πέτρα**», της τέως κοινότητας «**Πέτρα**», και «**Ποταμιά**», της τέως κοινότητας «**Κρυόβρυση**», οι οποίοι αποσπάστηκαν απ' αυτές. Όλες οι τέως κοινότητες και οι συνοικισμοί που προαναφέρθηκαν υπήκαν στην τέως επαρχία Δωδώνης.

Ενtra του δήμου Ανατολικού Ζαγορίου ορίστηκε ο οικισμός «**Μηλιωτίδες**», της τέως κοινότητας «**Λεμάτιον**».

⇒ Η προέλευση και η ετυμολογία του τοπωνυμίου **Ζαγόρι(ον)**, που συναντάται πρώτη φορά σε γραπτή μαρτυρία στο χρυσόβουλο του Ανδρονίκου Β΄ Παλαιολόγου στα 1321, όπου αναφέρεται η «**ενορία Ζαγορίου**» - μία από τις πέντε ενορίες της εκκλησίας του θέματος Ιωαννίνων - και αργότερα στο «**Χρονικόν των Ιωαννίνων**» όπου εμφανίζεται και ο τύπος **Ζαγόρια** όπως και στο «**Χρονικόν των Τόκκων**», απασχόλησε πολλούς λόγιους, παλαιότερους και σύγχρονους:

Ο Γάλλος περιηγητής F.C.H.L Rouqueville μας πληροφορεί ότι «...Το όνομα Ζαγόρι, σύμφωνα με όλες τις ενδείξεις, δόθηκε στην Περαιβία από τους Σκυθοσλάβους, εξαιτίας της θέσης του πίσω από τα βουνά - όπου βρίσκεται - είτε το θεωρούν από την πλευρά της Ηπείρου, είτε από την πλευρά

της Μακεδονίας...». Υπογραμμίζει επίσης σε υποσημείωση ότι «...Ζαγόρι στα σλαβικά σημαίνει «τόπος πίσω από το βουνό»...».

Ο Π. Αραβαντινός παρατηρεί πως «...Εάν η λέξις Ζαγόρι υπάρχη Σλαβική σημαίνει παρωρείαν ή υπερωρείαν...». Προσθέτει ωστόσο «...αλλ' ίσως έστι λέξις Ελληνική παρεφθαρμένη, οιωνεί ζυγόρειον, ή ζυγόρεια, ως όντα τα βουνά της περιοχής ταύτης διακλαδισμός της Πίνδου, του προ ικανού χρόνου προσαγορευομένου Ζυγού...». Μας πληροφορεί ακόμη πως στα χρόνια που άκμαζε το «Δεσποτάτον της Ηπείρου», η περιοχή του Ζαγοριού περιλάμβανε «ολιγωτέραν έκτασιν» απ' ό τι στην εποχή του. Συγκεκριμένα «...Ζαγόρι τότε ελέγετο κυρίως περιοχή τις περιλαμβάνουσα 14 χωρία διακρινόμενα από της υπάρξεως της Τουρκοκρατίας δια της κλήσεως Βοϊνίκον και τα χωρία ταύτα ήσαν ικανώς πολυάνθρωπα...» μας παραδίδει ο Ηπειρώτης ιστοριογράφος και εννοεί ως **Ζαγόρι** την κεντρική περιοχή του σημερινού Ζαγοριού.

Ο Γ. Χασιώτης είναι κατηγορηματικός ότι «...Η λέξις Ζαγόριον δεν είναι Ελληνική...», αλλά «...αντιστοιχεί με την λατινικήν Transmontanum, ό εστί χώρα πέραν των ορέων κειμένη...», ενώ ο Αλ. Πάλλης αναφέρει πως «...Η χώρα αύτη εκλήθη Ζαγόριον, τουτέστιν υπερώρεια...».

Ο λόγιος μητροπολίτης Άρτας Σεραφείμ Ξενόπουλος γράφει για το τοπωνύμιο **Ζαγόρι**: «...Εάν η λέξις αύτη Ζαγόρι έστι Σλαβική σημαίνει θέσιν οχυράν, κειμένην όπισθεν όρους. Εάν δε ελληνική παρεφθαρμένη, οίον Ζυγόρειον, δηλοί ό τι τα βουνά αυτού εισί διακλαδισμός του όρους Πίνδου, του προ πολλών χρόνων ονομαζόμενου Ζυγού...».

Ο Ι. Λαμπρίδης υποστηρίζει ωστόσο πως «...Το όνομα του τμήματος, όπερ και Ζαγόρια λέγεται δια τα πολλά έχειν χωρία, είνε Σλαβικόν και σημαντικόν της φύσεως του τόπου, καθιερωθέν υπό των εν τοις Κουρέντοις εγκαταστάτων Σλάβων και δηλούν υπερώρειαν ή χώραν ορεινήν και προς τα άνω κειμένην ...», και προσθέτει ό τι το όνομα είναι «...σύνθετον εκ του Ζα (προς, επί όπισθεν) και Γκόρι (βουνόν, όρος)...». Αλλού πάλι σημειώνει: «...Η λέξις Ζαγόριον είναι σλαβική, σημαίνουσα τόπον όπισθεν ορέων κείμενον. Και τω όντι, η ονομασία αύτη φαίνεται ό τι εδόθη περί τα τέλη της ΣΤ' εκατονταετηρίδος, όπóταν το πρώτον εισήλασαν και κατώκησαν εις τινας της Ηπείρου χώρας διαφοροτρόπως τα Σλαβικά φύλα...».

Σύμφωνα με τον Κ. Κρυστάλλη, την ονομασία **Ζαγόρι** «...επροτίμησαν πάντες σχεδόν μέχρι τούδε να παράγωσιν εκ του σλαβικού ζα (προς, επί και όπισθεν) και Γκόρι (βουνόν, όρος) και ουχί εκ του ελληνικού ζα (πολύς) και όρη (βουνά) ως και τα ζάπλουτος, ζάβριον, Ζάλογγος...».

Ο Κ. Μ. Μέκιος θεωρεί ό τι το όνομα της περιοχής Ζαγοριού «...δεν είναι ξενική απόρροια ως θα ηδύνατο τις να το υπολάβη εκ πρώτου ακούσματος, αλλά παρεφθαρμένη Ελληνική λέξις προελθούσα πάντως εκ της λέξεως «ζυγόρειον» καθό κειμένης της περιοχής επί ορέων αποτελούντων δια-

κλαδισμόν της οροσειράς εκείνης της Πίνδου της γνωστής υπό το όνομα «Ζυγός»...».

Ο Ν. Γεωργίτσης τονίζει πως «...άπασα του Ζαγορίου η χώρα είνε ορεινή, εξ ου και η ονομασία του τμήματος τούτου της Ηπείρου. Οι μεν λέγουσιν ότι η λέξις παράγεται εκ του αθροιστικού Ζα και της λέξεως όρη, προσθήκη του F. Άλλοι όμως ισχυρίζονται ότι η λέξις αύτη είναι σλαυϊκή κ.λ.π...».

Ο Α. Καθάρειος παρατηρεί ότι «...Η λέξις Ζαγόριον είναι Σλαβική σημαίνουσα περιληπτικώς χώραν παρωρείαν ή υπερωρείαν (ορεινήν) ως και τα εκ της αυτής ρίζας Ζαγορά, Ζαγόριανη, Ζαγόρτσα κ.λ.π. Και όντως τοιαύτη χώρα είναι το Ζαγόριον, των πλείστων χωρίων αυτού κειμένων περί το ψιλόν και υψηλόν όρος Τύμφην (κατ' άλλους Λίγγον), των δ' άλλων περί τας διαφόρους διακλαδώσεις της Τύμφης, του Τομάρου και της Πίνδου...». Μας πληροφορεί επίσης ότι ο Στράβων αποκαλεί την περιοχή «...Τυμφαίων χώραν (το ανατολικόν του Ζαγορίου) και Παρωρείαν (το δυτικόν)...».

Ο Β. Γκορτζής ερμηνεύει το τοπωνύμιο **Ζαγόρια** ως «όπισθεν του όρους, του βουνού».

Ο Χρ. Ι. Βασιλείου (Σούλης), αφού μας ενημερώνει ότι η περιοχή του Ζαγορίου παλαιότερα ονομαζόταν Παρωραία, συμπληρώνει με έμφαση: «... Ζαγόριον δε ή Ζαγόρια, δια το πολλά έχειν χωρία, είναι λέξις Σλαυϊκή, σύνθετος ούσα εκ του Ζα = προς, όπισθεν και Γκόρι = όρος, δηλούσα υπερωρείαν ή χώραν ορεινών, όπερ και το αρχαίον όνομα αυτού δηλοί...».

Ο Αν. Γ. Στεφάνου αναφέρει πως «...Η λέξις Ζαγόρι, κατά τινες μεν είναι λέξις Ελληνική, εκ του Ζυγός παραγομένη, όπως καλείται και σήμερα η διακλάδωσις της Πίνδου άνωθεν του Μετσόβου - η εκ της Θεσσαλίας προς Ηπειρον την πρόσβασιν παρέχουσα - κατ' άλλους όμως είναι λέξις Σλαυϊκή και σημαίνει «χώρα όπισθεν όρους»...».

Μια άλλη εκδοχή προτείνει ο Ευ. Αθ. Μπόγκας, ο οποίος πιστεύει ότι η λέξη **Ζαγόρι** πρόκυψε ως εξής: από το πλεονασματικό ζα + χωρία (= πυκνά, πολλά χωρία), κατά το ζα + λόγγα > Ζάλογγα (= τα πολλά, πυκνά δάση). Με αναβιβασμό του τόνου Ζα + χωρία πρόκυψε η λέξη **Ζαχώρια** και στη συνέχεια με τροπή του χ σε γ **Ζαγόρια**. Ακολούθησε η εκφορά στον ενικό, κατά το σχήμα Πάτρα - Πάτραι, Φιλιάτι - Φιλιάτες, Ζάλογγο - Ζάλογγα.

Ο Β. Κρασίτης θεωρεί ότι «...Το όνομα της περιοχής είναι σλαβικό και φανερώνει «υπερωρείαν» ή ορεινή χώρα, που κείται ψηλά, είναι δε σύνθετο, από το ζα (προς, επί και όπισθεν) και γκόρι (βουνόν, όρος)...».

Ο Γ. Σαραλής εκτιμά πως το όνομα Ζαγόρι έχει σλαβική προέλευση, ενώ χαρακτηρίζει την ετυμολογία του από το προθεματικό μόριο ζα και το ουσιαστικό όρος, το, ως «...εύρημα των λογίων του Ζαγοριού, για να δώσουν κάπως ένα όνομα με ελληνική καταγωγή...».

Ο Ν. Χ. Ρεμπέλης γράφει ότι GORI (γκόρι) = βουνό, στα σλάβικα και ΖΑ = για, πέρα, πίσω και όλο μαζί «πέρα, πίσω από το βουνό».

Ο Αν. Δ. Βλαχόπουλος ταυτίζει το Ζαγόρι με την Παρωραία χώρα, «...η οποία κατά την πρώτην επιδρομήν των Σλαύων, το 540 μ.Χ μετωνομάσθη υπ' αυτών εις Ζάγκορε λέξις σλαυϊκή σημαίνουσα όπισθεν βουνού, εξελληνισθείσα εις Ζαγόριον...».

Ο Ν. Γ. Ζιάγκος πιστεύει ότι «...το Ζαγόρι είναι σλαβική ονομασία...» και μας ενημερώνει πως «...Οι Σλάβοι των Κουρέντων έλεγαν αυτούς που ήταν πίσω και περ' απ' τα βουνά ζα, γκορ...».

Ο Θ. Β. Ζιώγας ετυμολογεί το τοπωνύμιο **Ζαγόρι**, το από τα παλαιοσλάβικα ΖΑ, που το ερμηνεύει «για» και GORA, που το ερμηνεύει «όρος, βουνό» οπότε «...Εξ αυτών Ζαγόρι (= βουνότοπος, ορεινός)...». Σχολιάζει ακόμη πως «...οι καμπίσιοι έλεγαν πάμε «για τα βουνά» (= ΖΑ GORI), απ' όπου βγήκε το όνομα...».

Ο Χρ. Φίτσιος υποστηρίζει ότι «...η περιοχή ονομάστηκε Ζαγόρι από τους σλαβόφωνους των Κουρέντων, από σύνθεση των σλαβικών λέξεων, ζα = προς ή όπισθεν και γκόρι = βουνό, όρος, δηλαδή Ζαγόρι = η όπισθεν των ορέων περιοχή...».

«...Το όνομα Ζαγόρι έχει, ίσως, σλαβική προέλευση και σημαίνει τοπο πίσω από το βουνό: Ζα (προς, επί και πίσω) -γκόρι (βουνό)...» πιθανολογεί ο Γ. Α. Μέρτζιος.

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου παραθέτει την άποψη του M. Vasmer, σύμφωνα με την οποία το τοπωνύμιο αντιστοιχεί στο αρχαίο σλαβικό Zagorbje. Προέρχεται από τη σλαβική πρόθεση Ζα «πίσω» και το σλαβικό goga «βουνό» με την περιεκτική κατάληξη -bje. Ωστόσο ο ίδιος πιστεύει ότι «...είναι πιθανή η προέλευση του τοπωνυμίου από την πρόθεση Ζα που συντάσσεται με αιτιατική (και γενική) με τον τύπο gogy αιτιατική του σλαβικού ουσιαστικού goga (που είναι οξύτονο)...».

Ο Β. Μάργαρης σημειώνει: «... «Ζαγόρι» σλαβικά θα πει «πίσω απ' το βουνό» ή -κατ' άλλους- «τόπος γεμάτος βουνά». Τούτοι οι τελευταίοι παράγουν την λέξη από το μόριο «ζα» με δεύτερο συνθετικό το «όρος». Το μόριο «ζα» είναι εκφραστικό του πλήθους. Κατ' αυτούς, δηλαδή, η λέξη είναι ελληνική...».

«Το Ζαγόρι εκτείνεται βόρεια του λεκανοπεδίου Ιωαννίνων, με το οποίο χωρίζει το βουνό Μιτσικέλι (1800 υψ.), εξού και η ονομασία (za + goga = ο τόπος πίσω απ' το βουνό)...» γράφουν οι Β. Νιτσιάκος, Μ. Αράπογλου και Κ. Καρανάτσης.

Ο Χαρ. Παπαϊωάννου υπογραμμίζει πως «...Η ετυμολογία του ονόματος Ζαγόρι σχετίζεται με τον ορεινό χώρο στον οποίο απλώνονται οι οικισμοί αυτοί. Ζαγόρι στα σλάβικα σημαίνει «τόπος πίσω, πέρα από το βουνό ή επί του βουνού», αλλά και η ελληνική ετυμολογία της λέξης είναι παρόμοια...».

Ο Συρ. Βακάμης επισημαίνει μεταξύ άλλων ότι «...Το πρόθεμα Ζα δεν είναι μόνο σλαβικό, αλλά και αρχαιότατο ελληνικό που σημαίνει πο-

λύ...» και συμπεραίνει πως «...το τοπωνύμιο «Ζαγόρι» είναι σύνθετη λέξη και παράγεται από το πρόθεμα Ζα (πολύ) και τη λέξη όρος. Με την προσθήκη ενός ευφωνικού j έγινε Ζαjορος, υποκοριστικόν Ζαγόριον - Ζαγόρι περιοχή με πολλά βουνά, περιοχή ορεινή...».

«...Η λέξη Ζαγόρι πιθανώς αποτελεί κατάλοιπο σλαβικών επιδρομών και σημαίνει «τόπος πίσω από (το) βουνό...» πιστεύει η Χρ Πιτούλη - Κίτσου.

«...Η ονομασία Ζαγόρι είναι σλαβική και σημαίνει «ο τόπος πίσω από τα βουνά» («Ζα» σημαίνει πέρα, μπρος, πίσω, και «Goga» σημαίνει βουνό). Κατά την επικρατέστερη εκδοχή, η ονομασία δόθηκε τον 6ο αι. μ. Χ επί Ιουστινιανού. Σύμφωνα με μια άλλη εκδοχή, ωστόσο, Ζαγόρι σημαίνει «ορεινή διάβαση» ή «τόπος με πολλά βουνά» και είναι λέξη ελληνικής προέλευσης (Ζυγός, που σημαίνει διάβαση + Όρος)...» τονίζει ο Β. Συκάς.

«...Η σλαβικής προέλευσης ονομασία «Ζαγόρι» (ζα = πίσω, γκόρα = βουνό), που θα πρέπει να ίσχυσε μετά τη μαζική κάθοδο σλαβικών φύλων κατά τη βυζαντινή εποχή, αναφέρεται σήμερα σε ολόκληρη την παραπάνω περιοχή (σ.σ. δηλαδή την περιοχή του Ζαγοριού, η οποία καλύπτει το βορειοανατολικό τμήμα του νομού Ιωαννίνων) και αρχικά χαρακτήριζε μόνο το κεντρικό της τμήμα, τη ζώνη δηλαδή εκείνη, η οποία ονομαστικά κρύβεται «πίσω από τα βουνά»...», διαπιστώνει ο Δ. Καλπάκης.

- Η κοινότητα «**Ανθρακίτης**» αρχικά αναγνωρίστηκε ως συνοικισμός με την ονομασία «**Καμινιά**» και ανήκε στην κοινότητα «**Καλωτά**» (σήμερα «**Καλουτάς**»), από την οποία, στη συνέχεια, με το Β.Δ. 25.3.1920 (Φ.Ε.Κ. Α 76/1920) αποσπάστηκε και απετέλεσε νέα κοινότητα με μοναδικό συνοικισμό και έδρα της το συνοικισμό «**Καμινιά**». Με το Β.Δ. 9.1.1947 (Φ.Ε.Κ. Α 72/1947) «...Η κοινότης Καμινιάς, εν τη επαρχία Δωδώνης και τω Νομώ Ιωαννίνων μετονομάζεται εις Κοινότητα Ανθρακίτη, προς τιμή του εκ ταύτης καταγομένου Διδασκάλου του Γένους Μεθοδίου Ανθρακίτη...», όπως αυτολεξεί αναφέρεται στο νομοθέτημα. Στο μεταξύ ο συνοικισμός στην απογραφή στα 1940 διόρθωσε την ονομασία του σε «**Καμινιά**», ονομασία την οποία ο συνοικισμός διατηρεί και στις επόμενες απογραφές μέχρι και τα 1981, ενώ η κοινότητα εμφανίζεται με το όνομα «**Ανθρακίτης**». Στις 17 Μαρτίου 1991 διορθώθηκε και η ονομασία του συνοικισμού σε «**Ανθρακίτης**».

⇒ Το χωριό με την ονομασία **Καμινιά** μνημονεύεται στην πρόθεση 215 της μονής Βαρλαάμ των Μετεώρων στα 1613-14.

Ο Π. Αραβαντινός αναφέρει το χωριό **Καμινιά**, ενώ ο Ι. Λαμπρίδης το ονομάζει **Καμινιά**.

Ο Αν. Δ. Βλαχόπουλος πιστεύει ότι το παλαιό όνομα του χωριού προέρχεται «...εκ των πολλών καμηνίων ξυλανθράκων του εκείσε τόπου...». Για το νέο όνομα του χωριού γράφει πως μετονομάστηκε σε **Ανθρακίτης**,

προς τιμή και στη μνήμη του Μεθόδιου Ανθρακίτη, σημαντικής μορφής του νεοελληνικού διαφωτισμού, ο οποίος καταγόταν από το χωριό.

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου σημειώνει ότι το τοπωνύμιο **Καμινιά**, η προέρχεται από το κοινό νεοελληνικό ουσιαστικό καμίνι, (το) και την περιεκτική κατάληξη -ιά. Για τη σημερινή ονομασία του **Ανθρακίτης** μας πληροφορεί πως το χωριό ήταν ο κατ' εξοχήν τόπος παραγωγής κάρβουνου στην περιοχή και υποστηρίζει ότι η ονομασία του προέρχεται από «...το ουσιαστικό ανθρακας «κάρβουνο» + την κατάληξη -ίτης που δηλώνει ιδιότητα του τύπου σχετική με το θέμα της λέξης...».

Ο Στ. Μπέττης γράφει για την παλιά ονομασία του χωριού πως «... Καμινιά δηλαδή θέση που υπήρχε καμίνι για ξυλοκάρβουνα...», ενώ το νέο όνομα **Ανθρακίτης** το θεωρεί ελληνοποίηση του παλιού ονόματος και «... γιατί ήταν πατρίδα του μεγάλου δασκάλου Μεθόδιου Ανθρακίτη...».

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Καμινιά	120	1961	Καμινιά	118
1920	Καμινιά	112	1971	Καμινιά	88
1928	Καμινιά	109	1981	Καμινιά	85
1940	Καμινιά	171	1991	Ανθρακίτης	71
1951	Καμινιά	92	2001	Ανθρακίτης	93

• Η κοινότητα «**Γρεβενίτιον**» αναγνωρίστηκε εξ αρχής με την ονομασία «**Γρεβενίτιον**», αποτελούμενη από το συνοικισμό «**Γρεβενίτιον**» και την **Ιερά μονή Κοιμήσεως Θεοτόκου (Βουτσάς)**, ενώ έδρα της ορίστηκε ο συνοικισμός «**Γρεβενίτιον**».

Ο συνοικισμός «**Τσίπιανη**» που αναγνωρίστηκε και προσαρτήθηκε στην κοινότητα στις 19 Μαρτίου 1961, μετονομάστηκε σε «**Άμπελος**» με το Β.Δ. 346/1.6.1963 (Φ.Ε.Κ. Α 91/1963).

⇒ Το χωριό με την ονομασία **Γρεβενίτη** μνημονεύεται στην πρόθεση 421 της μονής Μεταμορφώσεως των Μετεώρων στα 1592-93 και στην πρόθεση 215 της μονής Βαρλαάμ των Μετεώρων στα 1613-14.

Ο Π. Αραβαντινός αναφέρει το χωριό **Γρεββενίτη**, σημειώνοντας μέσα σε παρένθεση τη γενική κτητική «**του**», και θεωρεί ελληνική την προέλευση της λέξης. Αλλού σημειώνει πως εκείνα τα χωριά, τα οποία έχουν ως ονομασία τους «την γενικήν αρσενικού ονόματος κλίσεως Ελληνικής» η ονομασία τους αυτή υποδηλώνει «...το όνομα ή επώνυμον του ενοικιστού ή χωριοκτήμονος...».

Για το **Γρεβενίτι** ο Ι. Λαμπρίδης παρατηρεί ότι το χωριό αρχικά ονομαζόταν **Κουτσιούκ - Καλωτά**. Στη συνέχεια υποστηρίζει πως «...πολλοί οικογένειαι εκ της Μπότσας, συνοικίας της Βοτσάς και των Γρεβενών, εξ ών

και η ονομασία ίσως εδόθη, κατέφυγον ενταύθα...». Χρησιμοποιεί και τον τύπο **Γρεβενίτον** για το τοπωνύμιο.

Ο Α. Καθάρειος ονομάζει το χωριό **Γρεβενίτη** και σημειώνει πως «...Η ονομασία αυτή είναι γενική κτητική κυρίου ονόματος, διότι κατά τινα παράδοσιν Γρεβενίτης τις (κάτοικος των Γρεβενών ή της Γρεβενίτισης) ήλθε και κατοίκησε πρώτος ενταύθα...».

Ο Ν. Χρ. Ρεμπέλης παρατηρεί πως «...Στη σλαβική GREBAN (γκρέμπαν) σημαίνει DIRUPATO δηλαδή τόπο κρημνώδη, απότομο, κατάκρημνισμένο. Ακόμα GREBENIT (γκρέμπενιτ) = ROCCIOCO = βραχώδης, κρημνώδης, GREBENJE (γκρέμπενγιε) = σειρά από βράχους...».

Πληροφορίες ιστορικών «...κάνουν λόγο για την ετυμολόγηση της ονομασίας Γρεβενίτι από το Grebenits (δηλαδή «στους Γρεβενίτες») που υπαινίσσεται την αρχική εγκατάσταση εδώ μιας πατριάς που ήρθε από τα Γρεβενά...» σημειώνει ο Στ. Δαμιανάκος.

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου υποστηρίζει ότι το όνομα του χωριού είναι δυνατόν να προέρχεται:

- Από το εθνικό Γρεβενίτης, με καταγωγή από τα Γρεβενά. Η λέξη Γρεβενά προέρχεται από τη λέξη γρεβενό «ο βράχος» που έχει την καταγωγή της στο σλαβικό greben «πλαγιά βουνού, βράχος». Η εκδοχή αυτή, κατά τον Κ. Ευ. Οικονόμου, συμφωνεί «...με την παράδοση σύμφωνα με την οποία το χωριό συνοικίστηκε από κατοίκους της περιοχής Γρεβενών...», καθώς επίσης «...με την αρομούνικη ονομασία του χωριού: la Grebenisl'i (= στου Γρεβενίτη)...».

- Από το ουσιαστικό γρεβενό, το + την κατάληξη -ίτης, απ' όπου το αμάρτυρο γρεβενίτης «τόπος με πολλούς βράχους».

Ο Στ. Μπέττης για το τοπωνύμιο γράφει ότι «...πρόκειται για όνομα χωριού, που διασώζει αυτό του πρώτου οικιστή ή ιδιοκτήτη του Γρεβενίτη... του καταγόμενου δηλαδή από τα Γρεβενά...». Προσθέτει επίσης πως ρίζα του είναι η σλαβική λέξη greben, που σημαίνει βραχώδης.

⇒ Για το τοπωνύμιο **Τσίπιανη**, η ο Κ. Ευ. Οικονόμου εκτιμά ότι «...πρέπει να αποδοθεί στο τούρκικο δάνειο της ελληνικής τζηπεανέ (και τζουχπανέ) «η πυριτιδαποθήκη» το οποίο προέρχεται από το τουρκικό cephane «οπλοστάσιο // πυριτιδαποθήκη // πολεμοφόδια»...».

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Γρεβενίτιον	786		1961	Γρεβενίτιον	429	
1920	Γρεβενίτιον	714			Τσίπιανη	16	445
	Μονή (Βουτσάς)	5	719	1971	Γρεβενίτιον	343	
1928	Γρεβενίτιον	676			Άμπελος	-	343
1940	Γρεβενίτιον	796		1981	Γρεβενίτιον	295	
	Μονή (Βουτσάς)	7	803		Άμπελος	-	295
1951	Γρεβενίτιον	438		1991	Γρεβενίτιον	365	

	Μονή (Βοτσάς)	1	439		Άμπελος	11	376
				2001	Γρεβενίτιον	339	
					Άμπελος	-	339

• Η κοινότητα «**Δεμάτιον**» αναγνωρίστηκε αρχικά με την ονομασία «**Δεμάτι**» με μοναδικό συνοικισμό και έδρα της το συνοικισμό «**Δεμάτι**». Η κοινότητα, με το Δ. 2.6. 1926 (Φ.Ε.Κ. Α 199/1926), καταργήθηκε και προσαρτήθηκε στην κοινότητα «**Λιάπη**» (αργότερα «**Ιτέα**»), ενώ με το Δ. 10.9.1926 (Φ.Ε.Κ. Α 356/1926) αναγνωρίστηκε εκ νέου ως κοινότητα. Στη συνέχεια, στις 16 Οκτωβρίου 1940, καθιερώθηκε ως επίσημη ονομασία του συνοικισμού και της κοινότητας ο τύπος «**Δεμάτιον**». Στις 19 Μαρτίου 1961 αναγνωρίστηκαν και προσαρτήθηκαν στην κοινότητα οι συνοικισμοί: «**Αγία Βαρβάρα**», «**Άγιος Γεώργιος**», «**Βουτανσαίοι**», «**Μηλιωτάδες**».

Με το Π.Δ. 156/20.3.1985 (Φ.Ε.Κ. Α 56/1985) ο συνοικισμός «**Βουτανσαίοι**» ορίστηκε έδρα της κοινότητας.

⇒ Το χωριό **Δεμάτι** μνημονεύει ο Π. Αραβαντινός, ενώ ο Ι. Λαμπρίδης το ονομάζει **Δεμάτη** και **Δεμάτι**.

Ο Αν. Δ. Βλαχόπουλος μας πληροφορεί πως Δεμάτης υπήρξε αξιωματούχος χριστιανός σπαχής, μπουλούκμπασης, που δεν ασπάστηκε το μουσουλμανισμό. Όταν αποστρατεύθηκε έλαβε αντί αποζημίωσης την τοποθεσία για ιδιοκτησία του.

Σύμφωνα με τον Ι. Μάνθο παλαιότερα το χωριό **Δεμάτι** «...ήταν από τα πιο συγκεντρωμένα της περιφέρειας, με δρόμους και στενά σοκάκια. Τουτο φανερώνει και η ονομασία του «Δεμάτι» γιατί και η λέξη «δεμάτι» είναι υποκοριστικό του «δέμα». Κατά συνέπεια και η ονομασία του μας φανερώνει ένα άθροισμα, μια οργανωμένη ομάδα ανθρώπων, μια συγκέντρωση...». Προσθέτει επίσης πως «...κατ' άλλους, λέγεται ότι επειδή οι κάτοικοι ήταν δεμένοι εναντίον των εχθρών τους πήρε και το χωριό την ονομασία του...».

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου θεωρεί ότι το τοπωνύμιο είναι «...κυριώνυμο και προέρχεται ή από το αλβανικό κύριο όνομα Demat (και Dem) απ' όπου τα ελληνικά επώνυμα Ντέμος και Δέμος με λόγιο εξελληνισμό ή από το ελληνικό επώνυμο Δεμάτης...» και συμπληρώνει πως το επώνυμο Δεμάτης είναι δυνατόν να προέρχεται ή από το αλβανικό Demat ή από το ουσιαστικό δεμάτι. Για το αλβανικό κύριο όνομα Demat υποστηρίζει ότι «...προέρχεται από το αλβανικό Dem (< dem και έναρθρα dem-i «το μοσχάρι») + την αλβανική κατάληξη -at, με την οποία σχηματίζονται εθνικά, αλλά και ονόματα που δηλώνουν το γένος, την πατριά...». Τονίζει επίσης πως αποκλίνει στην αλβανική προέλευση του κυριώνυμου τοπωνυμίου, σημειώνοντας την έντονη αλβανική επίδραση στα τοπωνύμια της περιοχής στην οποία βρίσκεται το χωριό.

Ο Χρ. Αγγέλης για την ονομασία του χωριού πιθανολογεί πως «... Ίσως οι πρώτοι που ήρθαν εδώ ήθελαν να είναι σύμφωνοι με ότι κάνουν και λένουν και είπαν τη λέξη να είμαστε δεμένοι όλοι μαζί και έμεινε «δεμένου» και αργότερα «Δεμάτυ»...».

⇒ Το χωριό **Μηλοτάδες** μνημονεύεται στην πρόθεση 215 της μονής Βαρλαάμ των Μετεώρων στα 1613-14.

Ο Π. Αραβαντινός αναφέρει το χωριό **Μιλκοτάταις**, χαρακτηρίζοντας το όνομα ελληνικής προέλευσης.

Το χωριό **Μηλιωτάδες**, ανήκε στην «υπό το όνομα Ζαγόριον» περιοχή την περίοδο «...προ της κατακτήσεως κατά το χρονικόν της Βοτσάς...» μας πληροφορεί ο Ι. Λαμπρίδης διευκρινίζοντας ότι στη δική του εποχή είχε διαλυθεί.

Κατά τον Κ. Ευ. Οικονόμου, το τοπωνύμιο είναι κυριώνυμο, προερχόμενο από το επώνυμο Μηλιώτης και την κατάληξη -άδες. Όσον αφορά στην προέλευση του επωνύμου γράφει πως είναι εθνικό, από το όνομα κάποιου χωριού Μηλέα και την κατάληξη -ιώτης, με την οποία σχηματίζονται εθνικά ονόματα. Παρατηρεί επίσης ότι η κατάληξη -άδες «...χρησιμοποιείται για το σχηματισμό κυριώνυμων τοπωνυμίων ανεξάρτητα από την κατάληξη των κύριων ονομάτων για να δηλώσει αρχικά τα μέλη μιας οικογένειας και έπειτα τον τόπο, το κτήμα, όπου αυτή κατοικούσε...».

Πιθανόν η ονομασία του χωριού να υποδεικνύει, όπως και άλλα ονόματα χωριών με την ίδια κατάληξη -άδες, τον πρώτο οικιστή, κτήτορα, ή γαιοκτήμονά του, που ενδεχομένως ονομαζόταν Μηλιώτης.

Ο Β. Κ. Σπύρου πιστεύει πως «...η ονομασία προήλθε από τις λέξεις μηλωτή ή μηλωτής. Μηλωτή σημαίνει δέρμα προβάτου, κάθε μάλλινο δέρμα, προβιά ή κάπα. Η λέξη μηλωτής προέρχεται από την ομηρική λέξη μηλον, που σημαίνει πρόβατο. Μηλωτής είναι ο βοσκός. Επομένως η ονομασία «Μηλιωτάδες» πρέπει να προέρχεται από μια από τις δυο αυτές λέξεις, οι οποίες είναι παράγωγες της λέξης μήλον = πρόβατο. Ίσως λοιπόν, με τη λέξη «Μηλιωτάδες» να εννοούνται οι άνθρωποι (αυτό δείχνει η κατάληξη -άδες) οι οποίοι κατοικούσαν τον τόπο και φορούσαν μηλωτές. Ακόμα μπορεί να εννοούνται οι βοσκοί προβάτων. Φαίνεται πως στην περιοχή έβοσκαν πολλά πρόβατα λόγω του πεδινού του εδάφους, αν σκεφτούμε πως η γύρω περιοχή είναι ορεινή...». Διευκρινίζει επίσης ότι η αρχική ονομασία πρέπει να ήταν «**Μηλωτάδες**» και με την εισχώρηση του γιώτα (ι), φαινόμενο «... καθόλου παράξενο, αφού οι Ηπειρώτες σε πάρα πολλές λέξεις χρησιμοποιούν και στη γραφή, αλλά περισσότερο στην προσφορά το (ι) μπροστά από φωνήεντα που βρίσκονται μέσα σε λέξεις...», έγινε «**Μηλιωτάδες**».

⇒ Ο Κ. Ευ. Οικονόμου χρησιμοποιεί για το τοπωνύμιο τον τύπο **Βουτανσαίοι, οι**. Υποστηρίζει ότι η λέξη είναι «...Κυριώνυμο τοπωνύμιο από το επώνυμο Βοτανίσης και την πληθυντική κατάληξη επωνύμων -αίοι...». Ση-

μειώνει ακόμη πως το επώνυμο Βοτανίσης προέρχεται από το μέλλοντα του ρήματος βοτανίζω, βοτανίσει.

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Δεμάτι	445		1981	Δεμάτιον	54	
1920	Δεμάτι	443			Αγία Βαρβάρα	50	
1928	Δεμάτι	522			Άγιος Γεώργιος	82	
1940	Δεμάτιον	618			Βουτανσαίοι	65	
1951	Δεμάτιον	684			Μηλιωτάδες	179	430
1961	Δεμάτιον	74		1991	Βουτανσαίοι	63	
	Αγία Βαρβάρα	66			Αγία Βαρβάρα	26	
	Άγιος Γεώργιος	118			Άγιος Γεώργιος	83	
	Βουτανσαίοι	224			Δεμάτιον	41	
	Μηλιωτάδες	204	686		Μηλιωτάδες	201	414
1971	Δεμάτιον	24		2001	Βουτανσαίοι	102	
	Αγία Βαρβάρα	92			Αγία Βαρβάρα	59	
	Άγιος Γεώργιος	69			Άγιος Γεώργιος	63	
	Βουτανσαίοι	88			Δεμάτιον	62	
	Μηλιωτάδες	166	439		Μηλιωτάδες	225	511

• Η κοινότητα «**Δόλιανη**» αναγνωρίστηκε εξ αρχής με την ονομασία «**Δόλιανη**», και μοναδικό συνοικισμό και έδρα το συνοικισμό «**Δόλιανη**». Με το Β.Δ. 20.9.1955 (Φ.Ε.Κ. Α 287/1955) ο συνοικισμός και η κοινότητα μετονομάστηκαν σε «**Νέον Αμαρούσιον**», ενώ με το Π.Δ. 142/19.3.1984 (Φ.Ε.Κ. Α 45/1984), ΕΣ 16876/1984 ο συνοικισμός και η κοινότητα μετονομάστηκαν ξανά σε «**Δόλιανη**».

⇒ **Δόλιανη** ονομάζει το χωριό ο Αθ. Ψαλίδας.

Το χωριό αναφέρει και ο Π. Αραβαντινός με την ίδια ονομασία **Δόλιανη**, την οποία χαρακτηρίζει ελληνικής προέλευσης.

Ο Ι. Λαμπρίδης γράφει χωρίς διευκρινίσεις πως **Δόλιανη** σημαίνει «**τόπος φαραγγώδης**» και «**κατωφέρεια**».

Ο Α. Καθάρειος σημειώνει πως η ονομασία του χωριού είναι «...Σλαβικής ρίζης σημαίνουσα κατωφέρεια και είναι όντως το χωριόν τούτο επί κατωφερούς πως εδάφους...».

Ο Χρ. Φίτσιος υποστηρίζει ότι «...το όνομα **Δόλιανη** ετυμολογείται σλαβικά και σημαίνει κατωφέρεια...».

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου μας ενημερώνει πως ο Μ. Vasmer «...παράγει το τοπωνύμιο από τα σλαβικά dolъ «η κοιλάδα» και Doljane «ο κάτοικος της κοιλάδας...». Επισημαίνει ωστόσο ότι το χωριό «...βρίσκεται μέσα σε μια χαράδρα γι' αυτό και η λέξη dolъ χρησιμοποιείται εδώ με την αρχική της σημασία «η τρύπα, ο λάκκος, η χαράδρα...», οπότε έτσι δικαιολογείται και ο χαρακτηρισμός του χωριού από τον Ι. Λαμπρίδη.

Ο Στ. Μπέττης γράφει πως «...Το όνομα του χωριού σύνθετο από τη ρίζα dol (ρεματιά, λαγκαδιά πιο πέρα) και την πληθυντική κατάληξη -ια-νη...».

Ας σημειωθεί ότι συναντάται και ο τύπος **Δόλιανι** για το τοπωνύμιο.

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Δόλιανη	192	1961	Νέον Αμαρούσιον	89
1920	Δόλιανη	157	1971	Νέον Αμαρούσιον	56
1928	Δόλιανη	157	1981	Νέον Αμαρούσιον	75
1940	Δόλιανη	160	1991	Δόλιανη	65
1951	Δόλιανη	85	2001	Δόλιανη	86

• Η κοινότητα «**Ελατοχώριον**» αρχικά αναγνωρίστηκε με την ονομασία «**Τσερνέσι**», με μοναδικό συνοικισμό και έδρα της το συνοικισμό «**Τσερνέσι**». Με το Δ. 1.4.1927 (Φ.Ε.Κ. Α 76/1927) ο συνοικισμός και η κοινότητα μετονομάστηκαν σε «**Ελατοχώρι**». Ως επίσημη ονομασία του συνοικισμού και της κοινότητας καθιερώθηκε ο τύπος «**Ελατοχώριον**» στις 16 Οκτωβρίου 1940. Στις 7 Απριλίου 1951 αναγνωρίστηκε και προσαρτήθηκε στην κοινότητα ο συνοικισμός «**Σέσσο**», του οποίου η ονομασία διορθώθηκε σε «**Σέσο**» στις 19 Μαρτίου 1961.

Με το Β.Δ. 346/1.6.1963 (Φ.Ε.Κ. Α 91/1963) ο συνοικισμός «**Σέσο**» μετονομάστηκε σε «**Δίλακκον**».

⇒ Το χωριό με το όνομα **Τσερνέσι** αναφέρεται στην πρόθεση 421 της μονής Μεταμορφώσεως των Μετεώρων στα 1613-14.

Τσερνέσι, αναφέρει την ονομασία του χωριού ο Π. Αραβαντινός και χαρακτηρίζει τη λέξη σλαβικής προέλευσης.

Τσερνέσι αλλά και **Τσερνέση** ονομάζει το χωριό ο Ι. Λαμπρίδης, ενώ παρενθετικά εξηγεί πως σημαίνει «**τόπος μέλας**» χωρίς άλλες διευκρινίσεις.

Ο Α. Καθάρειος γράφει ότι το όνομα του χωριού «...είναι λέξις Σλαβική σημαίνουσα μαύρην γην ή μαύρον χώμα. Λέγεται και κατά γενικήν κυρίως ονόματος Τσερνέση...».

Ο Π. Γρίσπος μας ενημερώνει πως «...Τσέρνο και Τσερνόκι (το) και Τσέρος (ο) το δασικόν δένδρον *Quersus cerris*, η Άσπρις και Αλίφλοιος των αρχαίων, η Λοιδοριά των χριστιανικών παραδόσεων...Όνομα σλαβικόν σημαίνει μαύρος και αναφέρεται στο μαύρον χρώμα το οποίον λαμβάναν τα τσερνόξυλα εις την εστίαν, όπου μετά δυσκολίας καίγονται, μαυρίζουν από την καπνιάν που αναδίδουν και σβήνουν...».

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου συντάσσεται με την άποψη του Φ. Μαλιγκούδη ότι το τοπωνύμιο είναι κυριώνυμο και προέρχεται από το σλαβικό προσωπωνύμιο Černeš, λέξη σύνθετη από το σλαβικό čъръ «μαύρος» και τη σλαβική κατάληξη -ešъ.

Κατά το Στ. Μπέττη «...το όνομα του χωριού έχει ρίζα σλαβική (tsern = μαύρος)...και κατάληξη αλβανική πληθυντική...» και σημαίνει «...στην κυριολεξία Μαύροι ή καλύτερα Μαυρόπουλοι...».

⇒ Ο Ι. Λαμπρίδης αναφέρει τον οικισμό **Sechi**, με λατινικούς χαρακτήρες, ως τμήμα του χωριού Τσερνέσι.

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου σημειώνει για το τοπωνύμιο **Σέσι**, το πως «...προέρχεται από το αλβανικό shesh (και έναρθρα sheshi) «η πλατεία, το επίπεδο μέρος // το πεδίο» κι αυτό από τη λατινική μετοχή sessus, -a, -um του ρήματος sedeo «κάθομαι». Η λέξη επίσης στα αρομούνικα zes -zשאסά και στα ρουμάνικα zes-zשאסά «επίπεδος»...». Παρατηρεί ότι ο συνοικισμός βρίσκεται σε μεγάλη επίπεδη τοποθεσία, στην οποία η τοπική παράδοση θέλει να βρισκόταν εκεί το χωριό **Καβαλλάρι**, πριν αυτό συνοικισθεί στη σημερινή του θέση

Ο Γ. Μ. Σαρηγιάννης αναφερόμενος στο τοπωνύμιο **Σέσι** ή **Σεσί** της Λάκκας Σουλίου σημειώνει πως στα αλβανικά shέsh-i = πλάτωμα.

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Τσερνέση	229		1971	Ελατοχώριον	153	
1920	Τσερνέσι	183			Δίλακκον	82	235
1928	Ελατοχώρι	117		1981	Ελατοχώριον	119	
	Σέσσα	79	196		Δίλακκον	69	188
1940	Ελατοχώριον	437		1991	Ελατοχώριον	117	
1951	Ελατοχώριον	226			Δίλακκον	63	180
1961	Ελατοχώριον	157		2001	Ελατοχώριον	117	
	Σέσο	115	272		Δίλακκον	49	166

• Η κοινότητα «**Ιτέα**» αρχικά αναγνωρίστηκε με την ονομασία «**Λιάπη**» με μοναδικό συνοικισμό και έδρα της το συνοικισμό «**Λιάπη**». Όπως προαναφέρθηκε στην κοινότητα προσαρτήθηκε, αφού καταργήθηκε με το Δ. 2.6.1926 (Φ.Ε.Κ. Α 199/1926), η κοινότητα «**Δεμάτι**», που αναγνωρίστηκε εκ νέου σε κοινότητα, με το Δ. 10.9.1926 (Φ.Ε.Κ. Α 356/1926). Με το Β.Δ. 20.9.1955 (Φ.Ε.Κ. Α 287/1955) ο συνοικισμός και η κοινότητα «**Λιάπη**» μετονομάστηκαν σε «**Ιτέα**».

⇒ Το χωριό αναφέρεται με την ονομασία **Λιάπου** στην πρόθεση 421 της μονής Μεταμορφώσεως των Μετεώρων στα 1592-93.

Ο Π. Αραβαντινός αναφέρει το χωριό **Λιάπου**, συνοδεύει την ονομασία του με τη γενική κτητική «**του**» σε παρένθεση, και σημειώνει ελληνική την προέλευση της λέξης. Πιστεύει ότι το χωριό διατηρεί το όνομα του ιδιοκτήτη του, συγκεκριμένα της οικογένειας **Λιάπου**, για την οποία «εικάζει» πως άκμαζε στα μέσα του 16 ου αιώνα στην πόλη των Ιωαννίνων. Αλλού πάλι παρατηρεί ότι όσα χωριά φέρουν «την γενικήν αρσενικού ονόματος

κλίσεως Ελληνικής», η ονομασία τους υποδηλώνει «...το όνομα ή επώνυμον του ενοικιστού ή χωριοκτήμονος...».

Με την ίδια ονομασία, **Λιάπου**, αναφέρει το χωριό και ο Ι. Λαμπρίδης, ο οποίος χρησιμοποιεί και τον τύπο **Λιάπη**.

Ο Αν. Δ. Βλαχόπουλος αναφέρει έναν Λιάπη ανάμεσα στα ονόματα χριστιανών σπαχήδων, που αποστρατεύθηκαν, επειδή δεν δέχθηκαν να ασπασθούν το μουσουλμανισμό και αποζημιώθηκαν αντί μισθοδοσίας με ιδιόκτητη γη.

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου γράφει πως το τοπωνύμιο **Λιάπη**, η προέρχεται ή από το επώνυμο Λιάπης ή το εθνικό Λιάπης, κι αυτά από την αλβανική λέξη Lab,-i «ο Λιάπης, ο κάτοικος της Λιαπουριάς...».

Ο Ευρ. Μακρής υποστηρίζει πως παλιότερα το χωριό ονομαζόταν Ντουχάνιστα. Σύμφωνα με την παράδοση «...Κάποιον δεκαπενταύγουστο σε χρονολογία άγνωστη πήγε στο πανηγύρι τουρκικό απόσπασμα Λιάπηδων (Χουσιάδες). Αφού έφαγαν και ήπιαν μπήκαν στο χορό και πείραξαν τις γυναίκες. Οι άντρες όμως της Ντουχάνιστας δεν ανέχθηκαν κάτι τέτοιο και σκότωσαν ένα Λιάπη, ενώ οι άλλοι το 'βαλαν στα πόδια «σ' ν' αρέντα» όπως λένε οι ντόπιοι. Από τότε η Ντουχάνιστα ονομάστηκε Λιάπη...».

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Λιάπη	298	1971	Ιτέα	145	
1920	Λιάπη	294		Λιάπη	198	343
1928	Λιάπη	312	1981	Ιτέα	138	
1940	Λιάπη	355		Λιάπη	107	245
1951	Λιάπη	387	1991	Ιτέα	115	
1961	Ιτέα	252		Λιάπη	101	216
	Λιάπη	163	415	2001	Ιτέα	122
					Λιάπη	119
						241

Η κοινότητα «**Καβαλλάριον**» αναγνωρίστηκε αρχικά με την ονομασία «**Καβαλλάρι**», αποτελούμενη από τους συνοικισμούς «**Καβαλλάρι**» και «**Μογγλιούς**», με έδρα το συνοικισμό «**Καβαλλάρι**». Αργότερα, στις 16 Οκτωβρίου 1940, καθιερώθηκε ως επίσημη ονομασία η γραφή «**Καβαλλάριον**» για το συνοικισμό και την κοινότητα.

Από την κοινότητα αποσπάστηκε, με το Δ. 25.2.1927 (Φ.Ε.Κ. Α 32/1927), ο συνοικισμός «**Μογγλιούς**», ο οποίος προσαρτήθηκε στην κοινότητα «**Λιγγιάδες**». Με το Δ. 1.4.1927 (Φ.Ε.Κ. Α 76/1927) ο συνοικισμός «**Μογγλιούς**» μετονομάστηκε σε «**Καρυδιές**», η ονομασία του διορθώθηκε στις 16 Μαΐου 1928 σε «**Καρυές**» και στη συνέχεια, στις 16 Οκτωβρίου 1940 σε «**Καρυαί**».

Στην κοινότητα «**Καβαλλάριον**» προσαρτήθηκε ξανά με το Β.Δ. 20.3.1939 (Φ.Ε.Κ. Α 194/1939) ο συνοικισμός «**Καρυαί**», που αποσπάστη-

κε από την κοινότητα «**Λυγκιάδες**» και ο οποίος στη συνέχεια, με το Β.Δ. 27.3.1954 (Φ.Ε.Κ. Α 64/1954) αναγνωρίστηκε ως νέα κοινότητα.

⇒ Το χωριό με την ονομασία **Καβαλάρι** αναφέρεται στην πρόθεση 215 της μονής Βαρλαάμ των Μετεώρων, στα 1613-14.

Ο Π. Αραβαντινός αναφέρει το χωριό **Καβαλάρι**, συνοδεύει την ονομασία του με τη γενική κτητική «**του**» σε παρένθεση, και σημειώνει ελληνική την προέλευση της λέξης. Πιστεύει ότι το χωριό διατηρεί το όνομα του ιδιοκτήτη του, συγκεκριμένα της οικογένειας **Καβαλάρι**, για την οποία «εικάζει» πως άκμαζε στα μέσα του 16ου αιώνα στην πόλη των Ιωαννίνων. Αλλού πάλι παρατηρεί ότι όσα χωριά φέρουν «την γενικήν αρσενικού ονόματος κλίσεως Ελληνικής», η ονομασία τους υποδηλώνει «...το όνομα ή επώνυμον του ενοικιστού ή χωριοκτήμονος...».

Το χωριό **Καβαλάρι** ανήκε στην «υπό το όνομα Ζαγόριον» περιοχή την περίοδο «...προ της κατακτήσεως κατά το χρονικόν της Βοτσίας...» μας πληροφορεί ο Ι. Λαμπρίδης, ο οποίος χρησιμοποιεί και τον τύπο **Καβαλάρι** για το τοπωνύμιο.

Καβαλλάρης, σύμφωνα με τον Αν. Δ. Βλαχόπουλο, υπήρξε χριστιανός σπαχής, που δεν ασπάστηκε το μουσουλμανισμό, αποστρατεύθηκε και αποζημιώθηκε με ιδιόκτητη γη.

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου για το τοπωνύμιο **Καβαλάρι**, το σημειώνει ότι πρόκειται για κυριώνυμο, προερχόμενο από το επώνυμο Καβαλλάρης κι αυτό από το «...επαγγελματικό κοινό της νεοελληνικής καβαλλάρης, μεσαιωνικό καβαλλάρης < λατινικό *caballarius* κατά το σχήμα τ(ου) Καβαλλάρ(η) > Kavalár > Καβαλλάρ(ι) το...».

Πρόκειται δηλαδή για χωριό ή κτήμα της οικογένειας Καβαλάρι ή του Καβαλλάρη.

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Καβαλάρι	154		1951	Καβαλλάριον	147	
	Μογγλιούς	29			Καρναί	140	287
1920	Καβαλλάρι	139		1961	Καβαλλάριον	167	
	Μογγλιούς	33	172	1971	Καβαλλάριον	122	
1928	Καβαλλάρι	134		1981	Καβαλλάριον	105	
1940	Καβαλλάριον	167		1991	Καβαλλάριον	87	
	Καρναί	150	317	2001	Καβαλλάριον	88	

• Η κοινότητα «**Καρναί**», όπως προαναφέρθηκε, προήλθε από την κοινότητα «**Καβαλλάριον**», από την οποία αποσπάστηκε με το Β.Δ. 27.3.1954 (Φ.Ε.Κ. Α 64/1954). Η ονομασία της κοινότητας εξαρχής ήταν «**Καρναί**», με μοναδικό συνοικισμό και έδρα της το συνοικισμό «**Καρναί**». Ο συνοικισμός αρχικά ονομαζόταν «**Μογγλιούς**» και μετονομάστηκε, με το Δ. 1.4.1927 (Φ.Ε.Κ. Α 76/ 1927), σε «**Καρυδιές**». Η ονομασία του διορθώ-

θηκε σε «**Καρυές**» στις 16 Μαΐου 1928 και στη συνέχεια, στις 16 Οκτωβρίου 1940 σε «**Καρυαί**». Υπήρξε συνοικισμός των κοινοτήτων «**Καβαλλάριον**» και «**Λυγκιάδες**», πριν αποτελέσει ξεχωριστή κοινότητα.

⇒ Ο Π. Αραβαντινός μνημονεύει το χωριό **Μιγκουλιό** στην περιοχή Μαλακασίου και χαρακτηρίζει ελληνικής προέλευσης το όνομά του.

Το χωριό **Μογγλιοί** ανήκε στην «υπό το όνομα Ζαγόριον» περιοχή την περίοδο «...προ της κατακτήσεως κατά το χρονικόν της Βοτσάς...» μας πληροφορεί ο Ι. Λαμπρίδης, ο οποίος αναφέρει πως **Μογγλιοί** σημαίνει «**τόπος συννεφώδης**», ενώ αλλού χρησιμοποιεί τον τύπο **Μογκλιούς** για το τοπωνύμιο..

Ο Στ. Μπέττης για το όνομα του χωριού υποστηρίζει ότι είναι «...μάλλον βλάχικης, κατά τη ρίζα του προέλευσης...» και «...αναφέρεται δε σε κάποιον Μόγγλα ή Μόγγλη και τους απογόνους του, που ήταν και οι πρώτοι οικητορές του...».

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου αναφέρει το τοπωνύμιο με τον τύπο **Μουγκλιοί, οι**. Το αποδίδει στο ανδρωνυμικό Μουγκουλιού, προερχόμενο από το αμάρτυρο επώνυμο Μουγκούλης κι αυτό ή από το επώνυμο Μουγκός και την ανθρωπωνυμική υποκοριστική κατάληξη -ούλης ή από το επώνυμο Μεγκούλης, που ετυμολογείται από το αλβανικό mjegallë-a «η ομίχλη».

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1951	Καρυαί	140	1981	Καρυαί	114
1961	Καρυαί	144	1991	Καρυαί	167
1971	Καρυαί	90	2001	Καρυαί	135

• Η κοινότητα «**Καστανών Ζαγορίου**» αναγνωρίστηκε αρχικά με την ονομασία «**Δραγάρι**», με μοναδικό συνοικισμό και έδρα της το συνοικισμό «**Δραγάρι**». Ο συνοικισμός και η κοινότητα «**Δραγάρι**», με το Δ. 14.2.1927 (Φ.Ε.Κ. Α 76/1927), μετονομάστηκαν σε «**Καστανόνας**». Στη συνέχεια, από τις 16 Μαΐου 1928, καθιερώθηκε ως επίσημη ονομασία για την κοινότητα ο τύπος «**Καστανών Ζαγορίου**», και για το συνοικισμό ο τύπος «**Καστανών**».

⇒ Ο Π. Αραβαντινός αναφέρει το χωριό **Δραγάρι**, σημειώνοντας μέσα σε παρένθεση τη γενική κτητική «**του**», και θεωρεί ελληνική την προέλευση της λέξης. Αλλού σημειώνει πως εκείνα τα χωριά, τα οποία έχουν ως ονομασία τους «την γενικήν αρσενικού ονόματος κλίσεως Ελληνικής» η ονομασία τους αυτή υποδηλώνει «...το όνομα ή επώνυμον του ενοικιστού ή χωριοκτήμονος...».

Δραγάριον, Δραγάρι, αλλά και **Δραγάη** ή **Δραγάι,** μνημονεύει το τοπωνύμιο ο Ι. Λαμπρίδης, ερμηνεύοντάς το «τόπος τέρπνος» χωρίς άλλες εξηγήσεις.

Ο Α. Καθάρειος εξηγεί πως «...Η ονομασία αυτή είναι Σλαβικής προελεύσεως έχουσα σχέσιν προς το κύριον όνομα Δράγα κ.λ.π κοινώς λέγεται Δραγάι ή Δραγάη, ήτις ονομασία προήλθεν εκ συγκοπής της πρώτης ή είναι ίσως γενική κυρίου ονόματος...».

Ο Γ. Β. Σωτήρης, σε έμμετρη ιστορία του Ζαγορίου, γράφει:

«...Δρουγγάρ, χωρίον παλαιόν με δένδρα κυκλωμένον
Δρουγγάρης ο Βυζαντινός Έλλην έχει κτισμένον...».

ενώ ο Λ. Ι. Βρανούσης, που μας διασώζει το στιχούργημα σχολιάζει ότι «...Το χωριό Δραγάρι τόχτισε ο βυζαντινός Δρουγγάρης, που συνόδευε τον Αλέξιο Κομνηνό στην εκστρατεία του κατά των Νορμανδών (1081 μ.Χ...) ...», διευκρινίζοντας πως για πρώτη φορά πληροφορήθηκε το μύθο αυτό. Παρακάτω συνεχίζοντας ο Γ. Β. Σωτήρης προσθέτει για το όνομα του χωριού: «...Αφού πέρασε καιρός, το όνομα παρεφθάρη - άλλοι τονόμαζαν Νταγκάϊ κι άλλοι Ντριγκάι - κ' εσχάτως όλοι οι κάτοικοι κι αυτοί λέγουν Ντρακάι...».

Ο Αν. Δ. Βλαχόπουλος σημειώνει ότι «...Η ονομασία της κοινότητας Δρουγγαρίου έχει βυζαντινήν προέλευσιν...», και προσθέτει πως ιδρυτής της ήταν βυζαντινός αξιωματούχος, ο χυλιάρχος Δρουγγάριος Μ. που συνόδευσε τον αυτοκράτορα Αλέξιο Κομνηνό στην εκστρατεία του ενάντια στον Βοημούνδο και στον οποίο οφείλει και την αρχική ονομασία της. Στη συνέχεια μας πληροφορεί πως η αρχική ονομασία «...Δρουγγάριον, διεστράφη από αιώνων, προφερομένης, Δραγάριον...», αφού μετανάστες κάτοικοί του στη Ρουμανία, «...εθεώρουν κακόηχον ρουμανιστί την λέξιν Drugar και αυτοβούλως μετονόμασαν Δραγάρι, ήτις λέξις ρουμανιστί Dragul σημαίνει αγαπητόν...».

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου θεωρεί ότι το τοπωνύμιο **Δραγάρι,** το είναι κυριόνομο και αποδίδεται ή στο αμάρτυρο σλαβικό dragarъ «ο δερβεντζής, αυτός που ελέγχει το δρόμο ή το πέρασμα», κι αυτό από το draga «ο δρόμος, το πέρασμα» και μεταφορικά «η κοιλάδα» ή στο επίσης αμάρτυρο σλαβικό dragarъ «ο αγαπητός», λέξη σύνθετη από το σλαβικό dragъ και την κατάληξη -arъ, που δηλώνει εκείνον ο οποίος έχει ή ασχολείται με αυτό, που αναφέρεται στο θέμα του ονόματος.

Ο Στ. Μπέττης γράφει πως η λέξη έχει σλαβική ρίζα -draga-, η οποία σημαίνει «...κοιλάδα, σε κύριο δε όνομα αγαπητός...» και σημειώνει ότι το χωριό «...έτσι ονομαζόμενο θα πει περίπου οικισμός σε κοιλάδα...». Δεν αποκλείει ωστόσο «...τη σύνδεση του τοπωνυμίου...με το σλαβικό φύλο Δραγοβήται...».

Ας σημειωθεί πως συναντάται και ο τύπος **Δραγαή** για το τοπωνύμιο.

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Δραγάρι	103	1961	Καστανών	55
1920	Δραγάρι	63	1971	Καστανών	47
1928	Καστανόνας	72	1981	Καστανών	60
1940	Καστανών	64	1991	Καστανών	50
1951	Καστανών	41	2001	Καστανών	44

• Η κοινότητα «**Μακρίνον**» εξ αρχής αναγνωρίστηκε με την ονομασία «**Μακρίνον**», με μοναδικό συνοικισμό και έδρα της το συνοικισμό «**Μακρίνον**». Για ένα διάστημα, από τις 16 Μαΐου 1928 έως τις 16 Οκτωβρίου 1940, χρησιμοποιήθηκε και ο τύπος «**Μακρύνον**» ως επίσημη ονομασία του συνοικισμού και της κοινότητας.

⇒ **Μακρύνο** γράφει την ονομασία του χωριού ο Κ. Θεσπρωτός.

Ο Π. Αραβαντινός αναφέρει το χωριό **Μακρύνου**, συνοδεύει την ονομασία του με τη γενική κτητική «του» σε παρένθεση και σημειώνει ελληνική την προέλευση της λέξης. Πιστεύει ότι το χωριό διατήρησε το όνομα του ιδιοκτήτη του, συγκεκριμένα της οικογένειας **Μακρύνου**, για την οποία «εικάζει» πως άκμαζε στα μέσα του 16ου αιώνα στην πόλη των Ιωαννίνων. Άλλού πάλι παρατηρεί ότι όσα χωριά φέρουν την γενική αρσενικού ονόματος κλίσεως Ελληνικής, η ονομασία τους προσηλώνει «...το όνομα ή επώνυμον του ενοικιστού ή χωριοκτήμονος...».

Μακρύνου ονομάζει το χωριό και ο Ι. Λαμπρίδης, ο οποίος αναρωτιέται αν το χωριό διασώζει το όνομα ιδιοκτήτη, προεξάρχοντα οικήτορα ή επίσημου αρχηγού της ακμάζουσας στα 1540 οικογένειας **Μακρύνου** στην πόλη των Ιωαννίνων. Προσθέτει ωστόσο ότι «...η παράδοσις λέγει ότι θεμελιωτής τούτου υπήρξε **Μακρυγιάννης** τις...».

Ο Κ. Γυλιανόνου θεωρεί την ονομασία του χωριού **Μακρίνο**, το σλαβικό του ελεύσης προερχόμενη από τη λέξη **ποκρίνο** «υγρός τόπος», με μετατόπιση του σλαβικού άτονου ο σε α στην ελληνική, λέξη «...η οποία αττόνιστο στο σλαβικό **ποκρί** «υγρός»...».

Κατά τον Στ. Μπέττη πρόκειται για το χωριό ή το κτήμα της οικογένειας **Μακρύνου**.

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Μακρίνον	133	1961	Μακρίνον	88
1920	Μακρίνον	97	1971	Μακρίνον	67
1928	Μακρίνον	99	1981	Μακρίνον	114
1940	Μακρίνον	171	1991	Μακρίνον	78
1951	Μακρίνον	87	2001	Μακρίνον	65

• Η κοινότητα «**Τρίστενον**» αρχικά αναγνωρίστηκε με το όνομα «**Δρεστενίκον**», με μοναδικό συνοικισμό και έδρα της το συνοικισμό «**Δρεστενίκον**». Ο συνοικισμός και η κοινότητα «**Δρεστενίκον**», με το Δ. 1.4.1927 (Φ.Ε.Κ. Α 76/1927), μετονομάστηκαν σε «**Τρίστενον**».

⇒ «...Το χωρίον τον **Τριστεανίκον**...» αναφέρει το χρυσόβουλο του Ανδρονίκου Β΄ Παλαιολόγου στα 1319, ενώ με τα ονόματα **Τρίστενο** και **Ντρεστινίκω** αναφέρεται το χωριό στην πρόθεση 421 της μονής Μεταμορφώσεως των Μετεώρων στα 1592-93 και στην πρόθεση 215 της μονής Βαρλαάμ των Μετεώρων στα 1613-14, αντίστοιχα.

Ο Π. Αραβαντινός αναφέρει το χωριό **Δρεστενίκου**, συνοδεύει την ονομασία του με τη γενική κτητική «**του**» σε παρένθεση και σημειώνει ελληνική την προέλευση της λέξης. Πιστεύει ότι το χωριό διατηρεί το όνομα του ιδιοκτήτη του, συγκεκριμένα της οικογένειας **Τριστενίκου**, για την οποία «εικάζει» πως άκμαζε στα μέσα του 16 ου αιώνα στην πόλη των Ιωαννίνων. Αλλού πάλι παρατηρεί ότι όσα χωριά φέρουν «την γενικήν αρσενικού ονόματος κλίσεως Ελληνικής», η ονομασία τους υποδηλώνει «...το όνομα ή επώνυμον του ενοικιστού ή χωριοκτήμονος...». Ακόμη επεξηγώντας σε σημείωσή του το τοπωνύμιο του χρυσόβουλου, που ο ίδιος μας διασώζει, γράφει: «...**Τριστεανίκον. Τριστενίκον** χωρίον του Ζαγορίου...».

Ο Ι. Λαμπρίδης ονομάζει το χωριό με τους τύπους **Δρεστενίκον, Ντρεστενικό, Δριστενίκος, Δριστενίκου** και αναρωτιέται, αν το όνομα του χωριού έχει σχέση με την ακμάζουσα στα 1540, οικογένεια Δρεστενίκου της πόλης των Ιωαννίνων. Αναφέρει επίσης πως «...Το εν Ζαγορίω χωρίον Δριστενίκου, εκ μίξεως Αλβανών και Βλάχων σχηματισθέν, εξελληνισθέν δε προ αιώνων καλούσιν Αρμπορέσιϊ ήτοι Αλβανοβλαχοχώριον οι Βλάχοι...», ενώ αλλού σημειώνει «...Οι όμοροι τούτου Βλάχοι το αποκαλούν Αρμπινέσι, ο εστι Αλβανισχώρι...».

Ο Α. Καθάρειος σημειώνει ότι η ονομασία «...προήλθεν ίσως εκ της Κουτσοβλάχικης λέξεως driesteale = νεροτριβή, διότι όντως είχαν ενταύθα άλλοτε οι ποιμένες των πέριξ πεδινών μερών την νεροτριβήν αυτών...».

Ο Στ. Μπέττης για το όνομα του χωριού γράφει πως «...παράγεται από τη βλάχικη ή αρβανίτικη λέξη ντριστελά νεροτριβιά δηλαδή και μάλιστα μικρή νεροτριβιά, αφού έχει τη σλαβική κατάληξη -ικ ή -κου...».

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου για τον τύπο του τοπωνύμιου **Ντρεστενικό**, το παραθέτει την εξήγηση του Μ. Vasmer ότι σχετίζεται με το νοτιοσλαβικό τοπωνύμιο Trǣstěnikъ, απ' όπου πρόκυψε ο τύπος **Τριστεανίκον** του χρυσόβουλου. Σημειώνει ακόμη πως το νοτιοσλαβικό τοπωνύμιο «...σχηματίζεται από το σλαβικό ουσιαστικό trǣstъ «το καλάμι» και την επιθετική κατάληξη -ěнь > αμάρτυρο trǣstěнь + κατάληξη -ikъ με την οποία ουσιαστικοποιούνται επιθετικοί τύποι...». Αλλού προσθέτει ότι η σλαβική κατάληξη -ikъ «...εκτός των άλλων χρήσεων είναι και περιεκτική σε παράγωγα ουσιαστικά που δηλώνουν δέντρα...».

⇒ Η σημερινή ονομασία του χωριού **Τρίστενο**, το οφείλεται σε παρετυμολόγηση της αρχικής του, «...προς το τρία στενά σημασία, που δεν ανταποκρίνεται στην πραγματικότητα...», κατά τον Κ. Ευ. Οικονόμου.

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Δρεστενίκον	420	1961	Τρίστενον	240
1920	Δρεστενίκον	390	1971	Τρίστενον	146
1928	Τρίστενον	408	1981	Τρίστενον	145
1940	Τρίστενον	388	1991	Τρίστενον	161
1951	Τρίστενον	274	2001	Τρίστενον	141

• Η κοινότητα «**Φλαμπουράριον**» αναγνωρίστηκε αρχικά με την ονομασία «**Φλαμπουράρι**». Μοναδικός συνοικισμός και έδρα της υπήρξε ο συνοικισμός «**Φλαμπουράρι**». Στη συνέχεια, στις 16 Μαΐου 1928, για το συνοικισμό και την κοινότητα καθιερώθηκε ως επίσημη ονομασία ο τύπος «**Φλαμπουράριον**».

⇒ Το χωριό **Φλαμπουράρι** μνημονεύεται στην πρόθεση 421 της μονής Μεταμορφώσεως των Μετεώρων στα 1592-93. Επίσης με την ονομασία **Φλαμπουλάρι** μνημονεύεται στην πρόθεση 215 της μονής Βαρλαάμ των Μετεώρων στα 1613-14.

Ο Π. Αραβαντινός αναφέρει το χωριό **Φλαμπουράρι**, σημειώνοντας μέσα σε παρένθεση τη γενική κτητική «**του**», και θεωρεί ελληνική την προέλευση της λέξης. Αλλού σημειώνει πως εκείνα τα χωριά, τα οποία έχουν ως ονομασία τους «την γενικήν αρσενικού ονόματος κλίσεως Ελληνικής» η ονομασία τους αυτή υποδηλώνει «...το όνομα ή επώνυμον του ενοικιστού ή χωριοκτήμονος...».

Ο Ι. Λαμπρίδης αναφέρει το χωριό με τους τύπους **Φλαμπράριον**, **Φλαμπουράριον** και **Φλαμπουράρι**.

Ο Κ. Κρυστάλλης γράφει: «...Το Φλαμπουράρη, ευάερον επίσης χωριόν, κείται εις τας υπωρείας του όρους Φλάμπουρο (όρος Φιλύρων)...».

Ο Αν. Δ. Βλαχόπουλος υποστηρίζει ότι στην τοποθεσία που βρίσκεται το χωριό, οι βοϊνικοί «...ανεπέταζον την ιδικήν τους σημαίαν του Αγίου Γεωργίου τηλαυγώς και υπερηφάνως κρατούμενην από τον σημαιοφόρον της...».

Σύμφωνα με τον Κ. Ευ. Οικονόμου το τοπωνύμιο είναι κυριώνυμο, από το επώνυμο Φλαμπουράρης ή από το επαγγελματικό φλαμπουράρης, προερχόμενο από το ουσιαστικό φλάμπουρο(ν), η σημαία < φλάμουρον < φλάμουλον < λατινικό flammulum, υποκοριστικό της λέξης flamma-ae «η φλόγα» και την κατάληξη -άρης.

Κατά τον Στ. Μπέττη «...Πρόκειται εδώ, για κυριώνυμο τοπωνύμιο, χωριό δηλαδή του Φλαμπουράρη, του σημαιοφόρου...». Σημειώνει επίσης

πως στο Βυζάντιο φλάμουρα ή φλάμουλα ονόμαζαν τα βασιλικά λάβαρα, που έφεραν οι φλαμουράρηδες, ενώ φλαμπουράρης είναι γλωσσική αλλοίωση αντί φλαμουράρης.

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Φλαμπουράρ	294	1961	Φλαμπουράριον	176
1920	Φλαμπουράρι	205	1971	Φλαμπουράριον	160
1928	Φλαμπουράριον	246	1981	Φλαμπουράριον	166
1940	Φλαμπουράριον	362	1991	Φλαμπουράριον	138
1951	Φλαμπουράριον	127	2001	Φλαμπουράριον	88

• Η τέως κοινότητα «**Πέτρα**» αναγνωρίστηκε εξ αρχής με την ονομασία αυτή και μοναδικό συνοικισμό και έδρα της το συνοικισμό **Πέτρα**.

Στις 19 Μαρτίου 1961 αναγνωρίστηκαν και προσαρτήθηκαν στην κοινότητα οι συνοικισμοί «**Αγία Παρασκευή**» και «**Σίτσαίνα**» (τα). Ο συνοικισμός «**Σίτσαίνα**» ανήκει στο δήμο **Εγνατίας**, στον οποίο προσαρτήθηκε με την εφαρμογή του Ν. 2539/2.3.1997 (Φ.Ε.Κ. Α 224/1997).

⇒ Το χωριό **Πέτρα** αναφέρουν ο Π. Αραβαντινός και ο Ι. Λαμπρίδης.

Σύμφωνα με τον Κ. Ευ. Οικονόμου οφείλει την ονομασία του «...σε δυο επιμήκεις βράχους που ξεπερνούν σε ύψος τα 100 μ, πάνω στους οποίους σώζονται υπολείμματα αρχαίων τειχών...».

Ο Ευρ. Μακρής γράφει πως σύμφωνα με την τοπική παράδοση το χωριό «...το όνομα Πέτρα το πήρε από μια θεόρατη πέτρα που κυλίστηκε από το βουνό, πέρασε πάνω από την εκκλησία και σταμάτησε στη θέση που είναι σήμερα η πλατεία του χωριού...».

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Πέτρα	307		1971	Πέτρα	188	
1920	Πέτρα	340			Αγία Παρασκευή	82	
1928	Πέτρα	392			Σίτσαίνα	212	482
1940	Πέτρα	508		1981	Πέτρα	271	
1951	Πέτρα	602			Αγία Παρασκευή	14	
1961	Πέτρα	149			Σίτσαίνα	229	514
	Αγία Παρασκευή	192		1991	Πέτρα	251	
	Σίτσαίνα	262	603		Αγία Παρασκευή	4	
					Σίτσαίνα	184	439
				2001	Πέτρα	362	
					Αγία Παρασκευή	12	

- Ο συνοικισμός «**Ποταμιά**», ο οποίος δεν ανήκε σε καμία κοινότητα, αναγνωρίστηκε στις 19 Μαρτίου 1961 και προσαρτήθηκε στην τέως κοινότητα «**Κρυόβρυση**», από την οποία αποσπάστηκε με την εφαρμογή του Ν. 2539/2.3.1997 (Φ.Ε.Κ. Α 224/1997).

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1961	Ποταμιά	78	1981	Ποταμιά	25
1971	Ποταμιά	37	1991	Ποταμιά	28
			2001	Ποταμιά	31

ΔΗΜΟΣ ΑΝΩ ΚΑΛΑΜΑ

Ο δήμος **Ανω Καλαμά** συστάθηκε από τις τέως κοινότητες «**Αρετή**», «**Βροντισμένη**», «**Ιερομνήμη**», «**Καταρράκτης**», «**Κουκλιού**», «**Μαζαράκιον**», «**Μαυρονόρος**», «**Παρακάλαμος**», «**Ρεπετίστη**», «**Ριάχοβον**» και «**Σιταριά**», που ανήκαν στην τέως επαρχία Δωδώνης.

Έδρα του δήμου ορίστηκε ο οικισμός «**Παρακάλαμος**» της τέως κοινότητας «**Παρακάλαμος**».

⇒ **Καλαμάς** είναι η κοινή ονομασία του ποταμού της Ηπείρου Θύαμη ή Θυάμιδος.

«...Εκ των αφθόνων καλάμων, των εις τας πηγάς του φυομένων εκλήθη Καλαμάς...» αναφέρει για τον ποταμό Θύαμη ο Π. Αραβαντινός.

Ονομάζεται «...Καλαμάς ο ποταμός Θύαμις, για τα πολλά καλάμια του...», κατά τον Ευ. Αθ. Μπόγκα.

Ο Αθ. Κίτσος υποστηρίζει πως ο ποταμός οφείλει το όνομά του «...στους καλάμιώνες που αφθονούσαν τόσον στις πηγές όσον και στις εκβολές ή στη Καλαμανία...». Προσθέτει ακόμη αλλού ότι Καλαμίνη ή Καλαμωνία είναι περιοχή της Θεσπρωτίας, «...η μετέπειτα Καμμανία και αργότερα ακόμα Κεστρίνη...», περιοχή από την οποία διέρχεται ο ποταμός.

Το τοπωνύμιο **Καλαμάς** είναι μεσαιωνικό, νεώτερο όνομα του ποταμού Θύαμη και «...οφείλεται στο πλήθος των καλάμιών που φυτρώνουν στις κύριες πηγές του...», γράφει ο Στ. Μπέττης.

- Η κοινότητα «**Αρετή**» αρχικά αναγνωρίστηκε με το όνομα «**Γκρίμπιανη**», με μοναδικό συνοικισμό και έδρα της το συνοικισμό «**Γκρίμπιανη**». Ο συνοικισμός και η κοινότητα μετονομάστηκαν, με το Δ. 20.9.1955 (Φ.Ε.Κ. Α 287/1955), σε «**Αρετή**».

⇒ Το χωριό **Βρίμπιανη** μνημονεύεται στο «Χρονικόν των Ιωαννίνων», που μας παραδίδει ο Λ. Ι. Βρανούσης, ενώ στις άλλες εκδοχές του εμφανίζεται με τον τύπο **Βριβία**.

Ο Π. Αραβαντινός αναφέρει την ονομασία του χωριού **Γρύμπιανη**, χαρακτηρίζει ελληνική την προέλευση της λέξης και παρενθετικά σημειώνει «**Γρυπιανή**» χωρίς άλλες διευκρινίσεις. Αλλού υποστηρίζει πως τα αρχαία ερείπια, που σώζονται στην περιοχή του χωριού, είναι ό,τι απέμεινε από την αρχαία μολοσσική πόλη Τράμπυα.

Γκρίμπιανη ονομάζει το χωριό ο Ι. Λαμπρίδης

Ο Μ. Vasmer παράγει την ονομασία του χωριού από τη σλαβική λέξη *grib* = μανιτάρι, δηλαδή το όνομα του χωριού σημαίνει «τόπος με μανιτάρια».

Ο Σπ. Στούπης για την ονομασία του χωριού γράφει: «...Γκριμπός = καμπούρης = Γκριμποί = καμπούρηδες = Γκριμπιανοί ή Γκριμπιάνοι και τέλος Γκρίμπιανη...»

Ο Στ. Μπέττης υποστηρίζει ότι «...Το όνομα του χωριού σχετίζεται πιθανότατα με την σλαβική λέξη *greben* που σημαίνει απόκρημνος, βραχώδης, όπως και πράγματι είναι ο τόπος...».

Ο Ελ. Π. Αλεξάκης θεωρεί πως το τοπωνύμιο έχει άμεση σχέση με την οικογενειακή οργάνωση και το οικογενειακό όνομα Κρυμπάς.

Κατά τον Κ. Ευ. Οικονόμου «...Το τοπωνύμιο προέρχεται από το σλαβικό αμάρτυρο εθνικό *Gribjane* «οι κάτοικοι του *Gribi*» και τη σλαβική κατάληξη *-jane* (πληθυντικός *-jani*) με την οποία σχηματίζονται ουσιαστικά δηλωτικά των κατοίκων της περιοχής ή των μελών της οικογένειας που αναφέρεται στο θέμα. Το τοπωνύμιο *Gribi* προέρχεται από το σλαβικό ουσιαστικό *gribъ* «το μανιτάρι»...»

⇒ Η νέα ονομασία του χωριού **Αρετή** διασώζει, σύμφωνα με την τοπική παράδοση, το όνομα κόρης του χωριού, η οποία αντιστάθηκε σε Οθωμανούς, οι οποίοι τελικά τη σκότωσαν.

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1920	Γκρίμπιανη	209	1961	Αρετή	209
1928	Γκρίμπιανη	234	1971	Αρετή	135
1940	Γκρίμπιανη	274	1981	Αρετή	154
1951	Γκρίμπιανη	257	1991	Αρετή	179
			2001	Αρετή	132

• Η κοινότητα «**Βροντισμένη**» προήλθε από την κοινότητα «**Χρυσορράχη**», αναγνωρίστηκε εξ αρχής με την ονομασία «**Βροντισμένη**» και μοναδικό συνοικισμό και έδρα της το συνοικισμό «**Βροντισμένη**» σύμφωνα με το Δ. 26.11.1929 (Φ.Ε.Κ. Α 424/1929).

⇒ Ο Ι. Λαμπρίδης αναφέρει το χωριό με τον τύπο **Βρουνσμένη**, ενώ σύμφωνα με το Στ. Μπέττη το χωριό «...το όνομά του το χρωστάει, πιθανό-

τατα σε γυναίκα «βροντισμένη», σκοτωμένη δηλαδή από κεραυνό και θαμμένη εκεί κάπου...».

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου υποστηρίζει ότι «...Το τοπωνύμιο προέρχεται από τη μετοχή βροντισμένη, η του ρήματος βροντίζω (διαφορετικός τύπος του βροντώ) «παράγω βροντή // καταπίπτω παταγωδώς», κατά παράλειψη του προσδιοριζόμενου ουσιαστικού θέση, τοποθεσία, χαράδρα κ.λ.π...».

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1940	Βροντισμένη	164	1971	Βροντισμένη	120
1951	Βροντισμένη	172	1981	Βροντισμένη	200
1961	Βροντισμένη	178	1991	Βροντισμένη	151
			2001	Βροντισμένη	104

• Η κοινότητα «**Ιερομνήμη**» εξ αρχής αναγνωρίστηκε με την ονομασία «**Ιερομνήμη**» και αποτελούνταν από τους συνοικισμούς «**Ιερόμνημη**», «**Σιούτιστα**» και την **Ιερά Μονή Κοιμήσεως Θεοτόκου**.

Ο συνοικισμός «**Σιούτιστα**», με το Β.Δ. 3.2.1922 (Φ.Ε.Κ. Α 19/1922), αποσπάστηκε από την κοινότητα και προσαρτήθηκε στην κοινότητα «**Μπριγιάννιστα**» (αργότερα «**Βασιλόπουλον**»).

⇒ Την οικογένεια των Ιερομνημάτων αναφέρει σε στιχούργημά του ο ιερομόναχος Παΐσιος ο Μικρός, στα 1687.

Ο Π. Αραβαντινός μνημονεύει την παλαιά γιαννιώτικη οικογένεια Ιερομνήμονος. Προσθέτει επίσης επεξηγηματικά πως «...του Ιερομνήμονος η οικογένεια εξωντόθη προ πολλού, μόνον σώζεται το όνομά της, εις το χωριόν Ιερομνήμου, όπερ υπήρξεν ιδιοκτησία αυτής...». Αλλού σημειώνει **Γερομνήμου** το όνομα του χωριού και παρενθετικά το συνοδεύει με τη γενική κτητική «του».

Ο Γ. Λαμπρίδης γράφει **Γερομνήμη** και **Γερομνήμι** το όνομα του χωριού, ενώ υποστηρίζει ότι προήλθε από το όνομα αρχηγού αυτόχθονος.

Ο Ευ. Π. Παγούνης χρησιμοποιεί τον τύπο **Ιερομνήμον** για το τοπωνύμιο.

Ο Χρ. Ι. Σούλης σημειώνει ότι η ονομασία της τέως κοινότητας προήλθε από το όνομα Ιερομνήμων, ενός εκ των νεωτέρων Ηπειρωτών τιμαριούχων.

Κατά το Στ. Μπέττη «...το όνομα του χωριού διασώζει εκείνο της παλιάς και επίσημης Γιαννιώτικης οικογένειας των Ιερομνημόνων, της οποίας φαίνεται ήταν κτήμα...», πρόκειται δηλαδή για το χωριό του Ιερομνήμονος.

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου εκτιμά ότι «...Το τοπωνύμιο είναι κυριώνυμο και προέρχεται από το επώνυμο Ιερομνήμων (από τον ιερατικό τίτλο ιερομνήμων) και ιδιαίτερα από τον τύπο Ιερομνήμονος...».

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Ιερομνήμη	376		1951	Ιερομνήμη	335
	Σιούτιστα	114	490	1961	Ιερομνήμη	232
1920	Ιερομνήμη	403		1971	Ιερομνήμη	105
	Σιούτιστα	104	507	1981	Ιερομνήμη	232
1928	Ιερομνήμη	433		1991	Ιερομνήμη	257
1940	Ιερομνήμη	450		2001	Ιερομνήμη	215

• Η κοινότητα «**Καταρράκτης**» αναγνωρίστηκε αρχικά με την ονομασία «**Γλύζιανη**». Αποτελούνταν από τους συνοικισμούς «**Γλύζιανη**» και «**Ριάχοβον**», ενώ έδρα υπήρξε ο συνοικισμός «**Γλύζιανη**». Με το Β.Δ. 13.7.1947 (Φ.Ε.Κ. Α 202/1947) ο συνοικισμός «**Ριάχοβον**» αναγνωρίστηκε ως νέα κοινότητα, ενώ ο συνοικισμός και η κοινότητα «**Γλύζιανη**», με το Β.Δ. 20.9.1955 (Φ.Ε.Κ. Α 287/1955), μετονομάστηκαν σε «**Καταρράκτης**».

⇒ «...Το χωρίον την **Γλόζιανιν**...» μνημονεύει το χρυσόβουλο του Ανδρονίκου Β΄ Παλαιολόγου στα 1319, που διασώζεται στο τμήμα χειρογράφων στην Εθνική Βιβλιοθήκη της Ελλάδας, όπως μας πληροφορεί ο Κ. Δ. Στεργιόπουλος, ενώ το χρυσόβουλο που μας παραδίδει ο Π. Αραβαντινός μνημονεύει «...το χωρίον την **Γλοξίανιν**...». Σε υποσημείωσή του ο Π. Αραβαντινός επεξηγώντας το τοπωνύμιο γράφει «...**Γλοξίανη**. Η **Γλύζιανη** χωρίον των Κουρέντων...». Αλλού αναφέρει το όνομα του χωριού **Γλυζιανή**, σε παρένθεση σημειώνει «**Γλωσσιανή**» και χαρακτηρίζει ελληνική την προέλευσή του.

Ο F.C.H.L. Ρουμπενίλε υποστηρίζει ότι το τοπωνύμιο παράγεται από το ελληνικό ρήμα γλυστρώ.

Ο Ι. Λαμπρίδης ονομάζει **Γλίζιανη** το χωριό.

Ο Στ. Μπέττης εκτιμά ότι η προέλευση του ονόματος του χωριού είναι σλαβική.

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου θεωρεί το τοπωνύμιο **Γλίζιανη**, η σλαβικό σχηματισμό «...ή α) από το προσωπώνυμο Križan (< križь «σταυρός» και την κατάληξη -ань) ή β) από το τοπωνύμιο Križ και τη δηλωτική των κατοίκων ενός τόπου, κατάληξη -jane...», με τροπή του kr σε γr και στη συνέχεια του γr σε gl, με τη σημασία και στις δύο περιπτώσεις «το σταυροδρόμιο». Αλλού πάλι εκτιμά πως το τοπωνύμιο πρέπει να θεωρηθεί «...σλαβικός σχηματισμός από το ουσιαστικό glista «η ταινία (ασθένεια) // το σκουλήκι της βροχής // η λεβίθα» και την κατάληξη -jane...». Μας ενημερώνει επίσης πως ο M. Vasmer τον τύπο **Γλοξίανιν** του χρυσοβούλου, που προαναφέρθηκε, τον θεωρεί ουδέτερο αρσενικό και τον ετυμολογεί από το σλαβικό glogь «αγκάθι, λευκάνανθος»

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Γλύζιανη	156		1951	Γλύζιανη	232
	Ριάχοβον	148	304	1961	Καταρράκτης	165
1920	Γλύζιανη	154		1971	Καταρράκτης	100
	Ριάχοβον	190	344	1981	Καταρράκτης	115
1928	Γλύζιανη	180		1991	Καταρράκτης	143
	Ριάχοβον	239	419	2001	Καταρράκτης	88
1940	Γλύζιανη	242				
	Ριάχοβον	275	517			

• Η κοινότητα «**Κουκλιοί**» αρχικά αναγνωρίστηκε με την ονομασία «**Κοκλιούς**». Την αποτελούσαν ο συνοικισμός «**Κοκλιούς**» και η **Ιερά Μονή Αγίου Νικολάου**, με έδρα το συνοικισμό «**Κοκλιούς**». Στη συνέχεια, στις 16 Οκτωβρίου 1940, η ονομασία διορθώθηκε σε «**Κοκλιοί**» και τελικά στις 20 Νοεμβρίου 1962 με την 121190/1962 απόφαση υπουργού Εσωτερικών, καθιερώθηκε ως επίσημη γραφή ο τύπος «**Κουκλιοί**» για το συνοικισμό και την κοινότητα.

⇒ Ο Π. Αραβαντινός αναφέρει για το χωριό την ονομασία **Κουκουλιοί**.

Ο Ι. Λαμπρίδης ονομάζει **Κουκουλιούς** το χωριό και σημειώνει πως τα κύρια ονόματα τα λήγοντα εις -ιούς δηλώνουν «...την καταγωγήν, την γενέαν τινος, οίον Κουκουλιούς εκ του Κουκούλη...». Ακόμη αναφερόμενος αλλού στο χωριό **Κουκκούλι(ον)** του Ζαγορίου, αναρωτιέται: «...Η εις τα Κούρεντα Κουκουλιούς είναι άραγε αποικία του Κουκουλίου;...»

Κατά το Στ. Μπέττη το όνομα του χωριού είναι «...ελληνικό σημαντικό πατριάς της πρώτης, πιθανώτατα, που το συνοίκησε...». Υποστηρίζει μάλιστα πως «...Κουκουλιοί, Κουκλιοί, Κοκλιοί και Κοκλιούς ονόματα του χωριού, είναι παραφθαρμένοι τύποι του αρχικού Κουκουλαίοι...».

Ο Γ. Θ. Μούτσιος για το τοπωνύμιο και την προέλευσή του διασώζει δύο εκδοχές της τοπικής παράδοσης. Η πρώτη είναι ότι πήρε τα όνομά του «...από τη μεγάλη κουκουλοτροφία, που υπήρχε...» και η δεύτερη πως «...είναι πιθανόν να ονομάστηκε από τα κοχύλια σαλιγκαριών που παλαιότερα, καθώς διηγούνται οι γερόντοι, υπήρχαν στην περιοχή άσπρα και καφέ και τα κοχύλια τους ήταν υπερβολικά μεγάλα...».

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου γράφει ότι το τοπωνύμιο **Κουκλιοί**, οι είναι δυνατόν να προέρχεται από τη γενική ενικού του ανδρωνυμικού Κουκουλιού, κι αυτό από το επώνυμο Κουκούλης, που ετυμολογείται από τη λέξη κουκούλι, το «το βομβύκιο», δηλαδή «το περίβλημα της προνύμφης σε ορισμένα είδη εντόμων», όπως «το κουκούλι του μεταξοσκώληκα», ή από τη γενική ενικού του ανδρωνυμικού Κοκλού, παραγόμενο από το επώνυμο Κόκλας, κι αυτό από το αλβανικό kok/ël, -la «ο κόμβος, ο ρόζος, η θηλιά». Σημειώνει επίσης πως η λέξη κουκούλι, το είναι υποκοριστικός τύπος του λατινικού

δανείου της ελληνικής κουκούλα, η, που προέρχεται από τη λατινική λέξη cuculla.

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Κοκλιούς	612	1961	Κοκλιοί	808
1920	Κοκλιούς	631	1971	Κουκλιοί	433
1928	Κοκλιούς	742	1981	Κουκλιοί	412
1940	Κοκλιοί	978	1991	Κουκλιοί	540
1951	Κοκλιοί	1038	2001	Κουκλιοί	424

• Η κοινότητα «**Μαζαράκιον**» αναγνωρίστηκε αρχικά με την ονομασία «**Μαζαράκη**», με μοναδικό συνοικισμό και έδρα το συνοικισμό «**Μαζαράκη**». Ο συνοικισμός και η κοινότητα, στις 16 Μαΐου 1928, διορθώσαν το όνομά τους σε «**Μαζαράκι**». Στη συνέχεια, στις 16 Οκτωβρίου 1940, καθιερώθηκε ως επίσημη ονομασία ο τύπος «**Μαζαράκιον**» για το συνοικισμό και την κοινότητα.

⇒ Το τοπωνύμιο **Μαζαράκι** μνημονεύεται στο «Χρονικόν των Ιωαννίνων», στη δημόδη επιτομή του.

Μαζαράκι ονομάζει το χωριό ο Κ. Θεσπρωτός.

Ο Π. Αραβαντινός αναφέρει για το χωριό την ονομασία **Μαζαράκι**, σημειώνοντας ελληνική την προέλευση της λέξης.

Ο Ι. Λαμπρίδης γράφει το όνομα του χωριού **Μαζαράκη**, και χαρακτηρίζει αλβανικής προέλευσης την ονομασία του.

Ο Ν. Γ. Πολίτης για το τοπωνύμιο **Μαζαράκι** σημειώνει ότι «...θα έλαβε το όνομα εκ τινος κατοίκου του χωριού της βορείου Αλβανίας Μάζι, ή εξ εποικήσεως Αλβανών εκ του χωριού τούτου, ίσως εκ των κατελθόντων εις την Ελλάδα Μαζαίων (αλβανιστί Μαζαράκ) κατά το τέλος του ΙΔ' αιώ-νος, υπό του φύλαρχου Λιώσαν...».

Κατά τον Π. Α. Φουρίκη η προέλευση της ονομασίας είναι αλβανική. Παράγεται από τη λέξη mazi = αγρός καλλιεργημένος έτοιμος να δεχτεί την σπορά. Πληθυντικός της λέξης είναι το mazere ή mazera και με την πρόσθεση της κατάληξης -ακ σχηματίστηκε το τοπωνύμιο Mazerak.

Ο Στ. Μπέττης υποστηρίζει ότι «...Μαζαράκη υπήρξε όνομα οικογενειακό (Αλβανού σε μία περίπτωση στρατιώτη αναφερόμενο μαζί με άλλα σε κείμενα του Βενετικού Αρχείου, τιμάριο ή πρόνοια του οποίου αποτελούσε πιθανώτατα το χωριό προ της εμφάνισης των Τούρκων) κατά την Ήπειρον τον Μεσαίωνα συναντώμενο μετέπειτα και σ' άλλες περιοχές της Ελλάδος...».

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου γράφει πως «...Το τοπωνύμιο πρέπει να θεωρηθεί κυριώνυμο και να αποδοθεί στο επώνυμο Μαζαράκης με μεταπλασμό αναλογικά προς τις λέξεις χωράφι, χωριό κ.λ.π που συνδέθηκαν ως κτήμα

κ.λ.π με κάποιον Μαζαράκη...». Όσον αφορά στο επώνυμο Μαζαράκης, προέρχεται ή από το αλβανικό ουσιαστικό mazi, -a «οργανωμένο χωράφι έτοιμο για σπορά», και την κατάληξη -(t)ar, «...με την οποία σχηματίζονται ουσιαστικά που δηλώνουν και το πρόσωπο που ασχολείται με κάτι...» ή από το επώνυμο Μάζης, με προσθήκη της μεγεθυντικής κατάληξης -αρης και της ανθρωπωνυμικής κατάληξης -ακης και στις δυο περιπτώσεις.

Ας σημειωθεί ότι με την ονομασία Μαζαρακαίοι υπήρξε φυλή αλβανική.

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Μαζαράκη	218	1961	Μαζαράκιον	354
1920	Μαζαράκη	275	1971	Μαζαράκιον	271
1928	Μαζαράκι	357	1981	Μαζαράκιον	244
1940	Μαζαράκιον	365	1991	Μαζαράκιον	310
1951	Μαζαράκιον	394	2001	Μαζαράκιον	367

• Η κοινότητα «**Μαυρονόρος**» αναγνωρίστηκε αρχικά με το όνομα «**Μαύρο Όρος**», με μοναδικό συνοικισμό και έδρα της, το συνοικισμό «**Μαύρο Όρος**». Στις 16 Μαΐου 1928 καθιερώθηκε ο τύπος «**Μαυρονόρος**» για το επίσημο όνομα του συνοικισμού και της κοινότητας.

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Μαύρο Όρος	288	1961	Μαυρονόρος	140
1920	Μαύρο Όρος	275	1971	Μαυρονόρος	74
1928	Μαυρονόρος	292	1981	Μαυρονόρος	161
1940	Μαυρονόρος	317	1991	Μαυρονόρος	193
1951	Μαυρονόρος	203	2001	Μαυρονόρος	137

• Η κοινότητα «**Παρακάλαμος**» αρχικά αναγνωρίστηκε με την ονομασία «**Πογδόριανη**». Την αποτελούσαν ο συνοικισμός «**Πογδόριανη**», έδρα της κοινότητας και η **Ιερά Μονή Σωσίνου**. Από την κοινότητα αποσπάστηκε, με το Δ. 14.10.1929 (Φ.Ε.Κ. Α 378/1929), ο συνοικισμός «**Ρεπετίστα**» και αποτέλεσε νέα κοινότητα. Ο συνοικισμός και η κοινότητα «**Πογδόριανη**» μετονομάστηκαν σε «**Παρακάλαμος**» με το Δ. 20.8.1927 (Φ.Ε.Κ. Α 179/1927). Στις 7 Απριλίου 1951 αναγνωρίστηκε και προσαρτήθηκε στην κοινότητα ο συνοικισμός «**Άνω Παρακάλαμος**». Στη συνέχεια στις 19 Μαρτίου 1961, αναγνωρίστηκαν και προσαρτήθηκαν στην κοινότητα οι συνοικισμοί «**Μοσχομάντσα**», «**Μπολαίικα**» και «**Σταυροδρόμιον**».

⇒ Το χωριό **Πογδόριανη** ήταν υπό την προστασία της βαλιδέ σουλτάνας, ενώ με την ονομασία **Μπογδόριανη** συναντάται στις προθέσεις 421 και 215 των μονών Μεταμορφώσεως και Βαρλαάμ των Μετεώρων. Επίσης

σε πατριαρχικά σιγίλια του 16ου, 17ου και 18ου αιώνα συναντώνται οι τύποι **Πογδόριανη**, **Μπογδόριανη** και **Ποδοργιανή**.

Ο Π. Αραβαντινός μνημονεύει την ονομασία **Πογδόριανη** και σε παρένθεση «**Υπεκδόριανη**», για το χωριό και θεωρεί ελληνική την προέλευσή της. Χρησιμοποιεί και τον τύπο **Πογδοριανή**.

Ο Ι. Λαμπρίδης επίσης αναφέρει **Πογδόριανη** το όνομα του χωριού και σημειώνει σε παρένθεση τη λέξη «**υποβούνιος**», προφανώς εξηγώντας «τόπος κάτω από το βουνό» το τοπωνύμιο.

Ο Αλ. Πάλλης θεωρεί την προέλευση της ονομασίας του χωριού «αριδήλως» σλαβική και την ερμηνεύει «υπώρεια» (= υπό το όρος, πρόποδες βουνού).

Ο Ν. Τσιγαράς εξηγεί πως το όνομα **Πογδόριανη** είναι σλαβικό και «...σημαίνει Ευλογία Θεού κατά τους ειδότας την σλαβικήν...». Συμπληρώνει ακόμη ότι «...Όντως η του Θεού Ευλογία εδόθη αυτή δια το εύγερον και επομένως τα μάλα εύφορον αυτής...».

Ο Β. Γκορτζής ερμηνεύει το τοπωνύμιο **Πογδόριανη** ως «θεοδώρητος, ευδαίμων, ευλογημένος».

Ο Σπ. Στούπης πιθανολογεί ότι το χωριό «... άλλοτε εκαλείτο Πογδοριανοί που σημαίνει Θεοδώρητοι Σλαβίσι...», ενώ αλλού σημειώνει ότι το όνομα του χωριού «...μερικοί ετυμολογούν από το σλαβικό πογδόρ = δώρον του θεού...».

Κατά τον Αν. Κ. Γκόγκο η σωστή προέλευση και ετυμολογία της ονομασίας είναι «Ποδ = υπό, κάτω από + γορα = όρος, βουνό + -ιανη = άνθρωποι, κόσμος, οικισμός, χωριό. Ωστε Πογδόριανη και για λόγους ευφωνίας Πογδόριανη = οικισμός. Κατωβούνι ή Ριζοβούνι...».

Ο Στ. Μπέττης σημειώνει πως το όνομα του χωριού είναι σλαβικό και σημαίνει «...ριζοβούνι (pod - gora) χωριό δηλαδή σωστότερα χωριά (γιατί η κατάληξη -ιανη έχει πληθυντική έννοια) στους πρόποδες του βουνού. Αλλού υποστηρίζει ότι το όνομα του χωριού είναι «...καθαρά σλαβικό αποτελείται από τη σύνθετη ρίζα pod - gora, που θα πει ριζοβούνι και τη γνωστή τοπωνυμική κατάληξη -jani πληθυντική και κατάληξη κατοίκων ή οικισμού κάτι που μεταφράζεται όλο σε οικισμό ή κάτοικοι του ριζοβουνίου...».

Ο Γ. Θ. Μούτσιος γράφει για το τοπωνύμιο πως «...Πογδόριανη σλαβικά θα πει υπό το όρος, δηλαδή στη ρίζα του βουνού...», και αλλού «...Πογδόριανη θα πει ριζοβούνι...».

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου υιοθετεί την άποψη του Μ. Vasmer ότι το τοπωνύμιο σχηματίζεται από το αρχαίο σλαβικό Podъgorjane «αυτοί που κατοικούν στους πρόποδες του βουνού». Ο τύπος Podъgorjane αποτελεί σύνθεση των λέξεων podъ «κάτω» + gora «βουνό» // «δάσος» + -jane, τη γνωστή σλαβική κατάληξη, με την οποία δηλώνονται οι κάτοικοι ενός τόπου.

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Πογδόριανη	800		1981	Παρακάλαμος	721	
1920	Πογδόριανη	1215			Ά. Παρακάλαμος	108	
	Μονή Σωσίνου	4	1219		Μοσχομάντσα	30	
1928	Παρακάλαμος	1421			Μπολαϊίκα	84	
1940	Παρακάλαμος	1454			Σταυροδρόμιον	99	1042
1951	Παρακάλαμος	1079		1991	Παρακάλαμος	694	
	Ά. Παρακάλαμος	239	1318		Ά. Παρακάλαμος	79	
1961	Παρακάλαμος	794			Μοσχομάντσα	25	
	Ά. Παρακάλαμος	194			Μπολαϊίκα	63	
	Μοσχομάντσα	46			Σταυροδρόμιον	88	949
	Μπολαϊίκα	93		2001	Παρακάλαμος	756	
	Σταυροδρόμιον	113	1240		Ά. Παρακάλαμος	78	
1971	Παρακάλαμος	651			Μοσχομάντσα	23	
	Ά. Παρακάλαμος	118			Μπολαϊίκα	63	
	Μοσχομάντσα	29			Σταυροδρόμιον	80	1000
	Μπολαϊίκα	89					
	Σταυροδρόμιον	102	989				

• Η κοινότητα «**Ρεπετίστα**» προήλθε, όπως προαναφέρθηκε, από την κοινότητα «**Πογδόριανη**» (αργότερα «**Παρακάλαμος**») με το Δ. 14.10.1929 (Φ.Ε.Κ. Α 378/1929). Μοναδικός συνοικισμός και έδρα της κοινότητας υπήρξε, με την αναγνώρισή της, ο συνοικισμός «**Ρεπετίστα**». Στη συνέχεια, στις 7 Απριλίου 1951 αναγνωρίστηκε και προσαρτήθηκε στην κοινότητα ο συνοικισμός «**Παηδονιά**».

⇒ Ο Αν. Κ. Γκόγκος γράφει: **Ρεπετίστα** = του Ρεπέτ (ο τόπος του, η διαμονή του κ.λ.π). Δημιώνει ωστόσο πως «...το όνομα, Ρεπέτ, δεν ξέρουμε αν ήταν έτσι ή παραποιημένο...».

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου θεωρεί το τοπωνύμιο κυριώνυμο, αποδιδόμενο «...στο επώνυμο Ρεπετάς και την αλβανική κατάληξη -ishta με την οποία δηλώνεται ο τόπος, όπου βρίσκεται το πρόσωπο ή το πράγμα, που αναφέρεται στο θέμα...». Διευκρινίζει επίσης ότι «...Το επώνυμο Ρεπετάς πρέπει να αποδοθεί στο αλβανικό επίθετο rrepëtë (i,e) / rreptë (i, e) «δριμύς, σφοδρός, οξύθυμος (επί εμψύχων) // «τραχύς, άγριος, ορμητικός (επί αφύχων)»...».

⇒ Σύμφωνα με το Γ. Θ. Μούτσιο «...Η συνοικία Παϊτονιά έχει πάρει τ' όνομά της από τα πολλά αηδόνια «Παναηδονιά» και κατ' άλλους από τα δύο παϊτόνια των Μελάδων (σ.σ παλιά, αρχοντική οικογένεια των Ιωαννίνων), που ένα έδρευε στην Παϊτονιά και το άλλο στα Γιάννενα για να διευκολύνουν τη μετακίνησή τους...».

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου αναφέρει το τοπωνύμιο με τους τύπους **Παϊτου-νιά, Παϊδουνιά, η** και υποστηρίζει ότι προέρχεται «...από το σλαβικό ουσιαστικό радъ «απόκρημνος τόπος» (< рад «πέφτω») και την κατάληξη -ynia (-ynь)...».

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1940	Ρεπετίστα	382		1981	Ρεπετίστα	127	
1951	Ρεπετίστα	311			Παηδονιά	20	147
	Παηδονιά	52	363	1991	Ρεπετίστα	154	
1961	Ρεπετίστα	241			Παηδονιά	19	173
	Παηδονιά	30	271	2001	Ρεπετίστα	142	
1971	Ρεπετίστα	140			Παηδονιά	9	151
	Παηδονιά	17	157				

• Η κοινότητα «**Ριάχοβον**», όπως προαναφέρθηκε, προήλθε από την κοινότητα «**Γλύζιανη**» (αργότερα «**Καταρράκτης**»). Αναγνωρίστηκε με το Β.Δ. 13.7.1947 (Φ.Ε.Κ. Α 202/1947) και την ονομασία «**Ριάχοβον**» και αποτελούνταν από το συνοικισμό «**Ριάχοβον**», μοναδικό συνοικισμό και έδρα της κοινότητας.

⇒ Το χωριό αναφέρεται με τους τύπους **Ριάχοβον**, **Ρεγιαχοβον** και **Ριγιαχοβον** από τον Π. Αραβαντινό, ο οποίος σημειώνει σλαβική την προέλευση της ονομασίας του.

Ριβιάχοβον και **Ριάχοβον** ονομάζει το χωριό ο Γ. Λαμπρίδης

Ο Στ. Μπέττης γράφει πως «...Το όνομά του σλαβικής προέλευσης είναι σύνθετο από τη λέξη πιθανότατα *Orsche* (= καρυδιά) και την τοπωνυμική κατάληξη -οβο, σημαίνει δε τόπος με καρυδιές...».

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου υιοθετεί την άποψη του Μ. Vasmer, σύμφωνα με την οποία το τοπωνύμιο «... προέρχεται από το σλαβικό ουσιαστικό *ogěchъ* «η καρυδιά» και την επιθετική κατάληξη -ονο...».

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1951	Ριάχοβον	294	1981	Ριάχοβον	180
1961	Ριάχοβον	197	1991	Ριάχοβον	138
1971	Ριάχοβον	107	2001	Ριάχοβον	130

• Η κοινότητα «**Σιταριά**» στην αρχή αναγνωρίστηκε με την ονομασία «**Μόσιορη**», με μοναδικό συνοικισμό και έδρα της το συνοικισμό «**Μόσιορη**». Ο συνοικισμός και η κοινότητα μετονομάστηκαν με το Δ. 20.10.1927 (Φ.Ε.Κ. Α 179/1927), σε «**Σιταριά**».

⇒ Το χωριό **Μόσιορη** ήταν υπό την προστασία της βαλιδέ σουλτάννας.

Μόσιορη αναφέρει την παλιά ονομασία του χωριού ο Αθ. Ψαλίδας, όπως επίσης και ο Κ. Θεσπρωτός.

Ο Π. Αραβαντινός μνημονεύει το όνομα του χωριού **Μόσερη** και σε παρένθεση σημειώνει «**Μισερή**» χωρίς άλλη διευκρίνιση, ενώ ο Ι. Λαμπρίδης αναφέρει με τον τύπο **Μόσιορη** το τοπωνύμιο.

Ο Στ. Μπέττης γράφει πως «...το όνομά του διασώζει εκείνον του πρώτου οικιστή ή ιδιοκτήτη του. Χωριό δηλαδή του Μόσιορη και όχι η Μόσιορη...».

Ο Σπ. Π. Ιωάννου ισχυρίζεται πως **Μόσιορη** είναι «...το χωριό των απόγονων του πρώτου οικιστή που ασφαλώς λέγονταν Μόσιορης στο επώνυμο...», δηλαδή «...όταν ο τόπος του Μόσιορη έγινε χωριό πήρε το όνομά του...». .Μας παραδίδει ακόμη τις εκδοχές, το αρχικό όνομά το χωριού «...να προήλθε από τη λατινική λέξη Mossior που σημαίνει αφέντης, κύριος ή από τις δύο αλβανικές λέξεις MOS ORE που σημαίνουν «μην πειράζεις»....».

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου αποδίδει το τοπωνύμιο **Μόσιορη**, η «...στο αλβανικό ουσιαστικό mosh/ë, -a, «η ηλικία» και την επιθετική κατάληξη -sor, απ' όπου το αμάρτυρο επίθετο moshor με τη σημασία «παλιός, αρχαίος», κατά παράλειψη των ουσιαστικών fshat,-i, katund,-i «το χωριό» για να δηλώσει το «παλιοχώρι»...».

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Μόσιορη	408	1961	Σιταριά	355
1920	Μόσιορη	425	1971	Σιταριά	218
1928	Σιταριά	448	1981	Σιταριά	246
1940	Σιταριά	523	1991	Σιταριά	253
1951	Σιταριά	450	2001	Σιταριά	222

ΔΗΜΟΣ ΑΝΩ ΠΩΓΩΝΙΟΥ

Ο δήμος **Άνω Πωγωνίου** συγκροτήθηκε από τις εξής 9 κοινότητες της τέως επαρχίας Πωγωνίου, που καταργήθηκαν: «**Άγιος Κοσμάς**», «**Βασιλικόν**», «**Κακόλακκος**», «**Κάτω Μερόπη**», «**Κεφαλόβρυσον**», «**Μερόπη**», «**Παλαιόπυργος**», «**Ρουσιά**», «**Ωραιόκαστρον**».

Έδρα του δήμου ορίστηκε ο οικισμός «**Κεφαλόβρυσον**».

⇒ Για τα τοπωνύμια **Πωγώνι** και **Πωγωνιανή** έχουν κατά καιρούς διατυπωθεί διάφορες εκδοχές και απόψεις, όσον αφορά στην προέλευση και στην ετυμολόγησή τους.

Πωγωνιανή σύμφωνα με το «Χρονικόν του Αργυροκάστρου», όπως μας το παραδίδει ο Ι. Λαμπρίδης ονόμασε ο Κωνσταντίνος Δ΄ Πωγωνάτος, βυζαντινός αυτοκράτορας «...την πανήγυριν την γινομένην εις το Πέλακον...» που τη μετέφερε «εις της Χαονίας το μέρος» και σ' αυτή «...εσυνάζετο πλήθος ανθρώπων και διήρκει ένα μήνα...». Ανάλογη αναφορά γίνεται και στο «Χρονικόν της Δρυοπίδος», που μας διασώζει ο Αθ. Πετρίδης, ο οποίος

σε σημείωσή του διευκρινίζει: «...χαονικόν μέρος, η Πωγωνιανή και κοινότερον Πωγώνι...».

Στο στιχούργημα του Χατζή Σεχρέτη ή Σεχράνη για τη ζωή του Αλή πασά ως τα 1812, περικοπές του οποίου μας παραδίδει ο Σπ. Π. Αραβαντινός, συναντάται και ο τύπος **Πωγγιανή**, ενώ σε αντίγραφο βυζαντινού κτιτορικού εγγράφου των αρχών του 14ου αιώνα, που μας διασώζει ο Δ. Ζακυθηνός, συναντάται ο τύπος **Πωγωϊαννή**.

Ο Γάλλος περιηγητής F.C.H.L. Rouqueville γράφει: «...η ονομασία Πωγωνιανή και Παλαιοπωγώνι, που φέρει η επαρχία των Ιωαννίνων, με έκανε να πιστέψω ότι αποτελούσε ειδικά τμήμα της περιοχής, της αφιερωμένης στον αρχηγό των θεών...» και σε υποσημείωση συμπληρώνει: «...Το όνομα Πωγωνιάν παράγεται, το πιθανότερο, από το πωγωνιήτης ή πωγωνίτης, επίθετο που έδιναν στον Δία Γενειοφόρο, έτσι που τον βλέπουμε να αναπαριστάνεται στα νομίσματα των Ηπειρωτών, που ανευρίσκονται ως τις ημέρες μας στα προάστια των Ιωαννίνων...».

Ο Αθ. Ψαλίδας μας ενημερώνει ότι «...Η Παλαιά Πωγωνιανή συνίσταται από πολλά χωριά, ποτέ μεγάλα και αξιόλογα, και τώρα μικρά και ποταπά, κατοικημένα όλα από Γραικούς αγνούς...», ενώ χρησιμοποιεί και τους τύπους **Πωγωγιανή** και **Πογωνιανή**. Ο Κ. Θεσπρωτός χρησιμοποιεί τον τύπο **Πωγωνιανή** για το τοπωνύμιο και ο Β. Δ. Ζώτος - Μολοσσός τον τύπο **Πογωνιαννή**.

Ο Γ. Γαζής επισημαίνει πως η επαρχία ονομάστηκε **Πωγωνιανή** από την ομώνυμη επισκοπή, αλλά και την «...πόλιν Πωγωνιανήν, ήτις ερημωθείσα ονομάζεται ήδη «Μουλυβδοσκεπάστη»...» Υπογραμμίζει επίσης ότι η ερημωθείσα εκείνη πόλη έλαβε το όνομά της «...από τον βασιλέα της Κωνσταντινουπόλεως Κωνσταντίνον τον Πωγωνάτον, Πωγωνάτος δε εκλήθη δια τα μεγάλα γένητά του...», ο οποίος για κάποιο θαύμα, που συνέβη, τίμησε την πόλη με «θρόνον επισκοπικόν» και την ονόμασε ο ίδιος ή κάτοικοι, προς τιμήν του **Πωγωνιανή**. Διευκρινίζει επίσης πως η ονομασία **Παλαιά Πωγωνιανή** οφείλεται στον Αλή πασά, ο οποίος μετέφερε το παζάρι της Πωγωνιανής στα Ιωάννινα, όπου γινόταν κάθε δεκαπενταύγουστο με την ονομασία **Νέα Πωγωνιανή**, οπότε η αρχική «πατρίδα» του παζαριού σε διάκριση ονομάστηκε **Παλαιά Πωγωνιανή**.

Στα χρόνια του Π. Αραβαντινού η περιοχή ονομαζόταν **Πωγωνιανή**. Ο ίδιος την ορίζει ως «... χώρα της Ηπείρου περιλαμβάνουσα ήδη 45 πολίσματα και χωρία, άπαντα εκ χριστιανών ελληνικής φυλής ενοικούμενα, εκτός της Βοστίνας, ήτις και έδρα της διοικήσεως εγένετο κατά το 1830, εδρεύοντος πρότερον εις το χωρίον Κακόλακκον διοικητικού τινος τοποτηρητού...». Αναφέρει επίσης και την **Παλαιά Πωγωνιανή** ως «...περιοχή της πάλαι δικαιοδοσίας του Μητροπολίτου Πωγωνιανής περιέχουσα ήδη 30 περίπου χωριά αξιόλογα υπό την εκκλησίαν της Δρυϊνοπόλεως, και υπό την δι-

οίκησιν της Πωγωνιανής...», ενώ στο στατιστικό του πίνακα της Ηπείρου απαριθμεί 44 οικισμούς στη «διοίκησιν Πωγωνιανής».

Αργότερα ο Ι. Λαμπρίδης ονομάζει την περιοχή **Πογώνη** ή **Πογώνιον**, χρησιμοποιεί επίσης τους τύπους **Πογωνιανή** και **Πωγωνιανή** και σημειώνει πως «...Διαιρείται δε εις δύο διαμερίσματα, το βόρειον ή κυρίως Πογώνη, και το νότιον ή Παληοπογώνη...». Υποστηρίζει ότι «...Το όνομα του τμήματος είναι Σλαβικόν ουχί όμως τόπου σημαντικόν, ...αλλά κύριον ηγέτου επήλυδος εγκαταστάνας αυτόθι...», δηλαδή κάποιου Πογώνη ξενόφερτου το όνομα είχε η περιοχή. Υπογραμμίζει μάλιστα πως «...Η μετατροπή του ονόματος Πογώνη εις Πογωνιανήν αναντιρρήτως εις την εξιδιασμένην των αρχιερέων εκείνων τάσιν προς εξελλήνισιν των ξένων τούτων ονομάτων δια του τρόπου τούτου οφείλεται...». Αλλού ο Ι. Λαμπρίδης σημειώνει ότι «...η Οθωμανική κυβέρνησις την περιοχὴν Πωγωνιανῆς ανέκαθεν Ναχαέ Πογώνι αποκαλεί...», ενώ αναφέρει και «...τον αρχιεπισκοπικόν της Πογωνιανῆς ή Πογωϊάνης θρόνον...». Μας πληροφορεί ακόμη πως ο Κωνσταντίνος ο Πορφυρογέννητος σημειώνει ότι το τοπωνύμιο **Πογωνιανή** πρόκυψε «...εξ ομώνυμου και επισήμου πόλεως παρά την Οστανίτσαν θεμελιωθείσης υπό Ιωάννου του Παλαιολόγου...», όπως επίσης πως άλλοι υποθέτουν ότι το τοπωνύμιο προήλθε από ομώνυμη πόλη την οποία θεμελίωσε «παρά την Διπαλίτσαν» ο Κωνσταντίνος Δ΄ ο Πωγωνάτος.

Ο Αλ. Πάλλης χρησιμοποιεί τον τύπο **Πογογιανή** για το τοπωνύμιο και θεωρεί ότι προέρχεται «...εκ του Πογορία τουτέστιν Παρωραία μεταποιηθέντος...»!

Ο Ν. Μοσχόπουλος πιστεύει ότι «...το Πωγώνιον και η αρχιεπισκοπή Πωγωνιανῆς οφείλουν το όνομά των εις τον αυτοκράτορα Κωνσταντίνον τον Πωγωνάτον, επισκεφθέντα την Ήπειρον κατά την εξ Ιταλίας επάνοδόν του...».

Ο Σπ. Μουσελίμης για την προέλευση της ονομασίας **Πωγώνι** υποστηρίζει πως σχηματίστηκε από την ελληνική λέξη «πόγωνο» (το) δηλαδή «απόγωνο», «απάνεμο». Σημειώνει ακόμη ότι «...Δικαιολογείται η ονομασία Πογώνι από τα γύρω βουνά που το προφυλάγουν από τους ανέμους...».

Ο Αθ. Χ. Παπαχαρίσης σημειώνει πως «...Το όνομα Πωγωνιανή αποδίδεται γενικώτερον εις όλον το τμήμα του Πωγωνίου...». Προσθέτει επίσης ότι «...Ο τύπος Πωγωνιανή χρησιμοποιείται και εις διάφορα δημοτικά του τόπου τραγούδια, κατέχει το αυτό πλάτος με την λέξιν Πωγώνι...», καθώς επίσης πως και στην εκκλησιαστική γλώσσα «...η λέξις Πωγωνιανή είναι ταυτοπλατής προς την λέξιν Πωγώνι...».

Ο Ηλ. Παν. Γεωργίου χρησιμοποιεί τον τύπο **Πογώνιον**, το για το τοπωνύμιο και γράφει ότι «...προήλθεν εκ του πλησιεστέρου απογώνιου, όπερ είναι υποκοριστικόν του απόγωνος (από + γωνία). Εν Ηπείρω η λέξις πογώνι σημαίνει μέρος υπήνεμον...».

Ο Σπ. Στούπης πιθανολογεί πως το τοπωνύμιο **Πωγώνι** «...προέρχεται από το όνομα λατρείας του Διός Πωγωνίου εκ του οποίου και πόλις Πωγωνία - Πωγωνιανή με την πάροδο των αιώνων - ίσως στη Βελλά κατά τον Πουκεβίλ - όπως εκ του Απόλλωνος έχομεν την Απολλωνία...».

Ο Σταυρ. Π. Καραδήμας υπογραμμίζει ότι «...Από παράδοση και απ' ότι λέγεται και μολογιέται από πολύ παλιά χρόνια, έχει μπει στην ψυχή του λαού του Πογωνιού ότι η επαρχία πήρε τα' όνομά της απ' τον Αυτοκράτορα Κωνσταντίνο τον Πωγωνάτο...». Αναρωτιέται ωστόσο αν «...τούτο είναι αλήθεια ή αλλού είναι η ρίζα της ονομασίας;...».

Ο Λ. Ι. Βρανούσης μας πληροφορεί για «την παλαιάν επιχώριαν παράδοσιν», σύμφωνα με την οποία ο βυζαντινός αυτοκράτορας Κωνσταντίνος Δ' Πωγωνάτος «...επανερχόμενος εκ Σικελίας, διήλθεν εξ Ηπείρου...» και υποσημειώνει ότι «...Ο θρύλος αυτός έχει πιθανώτατα την καταγωγήν του εις την παρετυμολογικήν συσχέτισιν των Ηπειρωτικών τοπωνυμίων Πογόνι, Πογο(γ)ιανή ή Πογονιανή κ.λ.π προς το επώνυμον Πωγωνάτος...». Διευκρινίζει ωστόσο πως «...Τα ιστορικά δεδομένα όμως όχι μόνον δεν επιβεβαιώνουν την εξ Ηπείρου διέλευσιν του Πωγωνάτου, αλλά και δια πολλούς λόγους την αποκλείουν...».

Ο Στ. Μπέττης γράφει ότι η ονομασία της περιοχής προέρχεται από τη σλαβική λέξη «μπογόνα», που σημαίνει «...απανεμιά, όπως πράγματι είναι όλη η επαρχία...». Ας σημειωθεί πως και ο Ι. Λαμπρίδης, αναφερόμενος σε ομώνυμο τοπωνύμιο του Καπεσόβου Ζαγορίου επεξηγεί την ίδια λέξη, «Μπογόνα» ως «τόπον υπό του ανέμου προφυλαττόμενον». Αλλού πάλι ο Στ. Μπέττης τονίζει ότι το όνομα της επαρχίας **Πωγωνίου** «...είναι όπως δήποτε σλαβικό δεν οφείλεται δε σε κύριο όνομα ηγέτη λεγόμενου Πογώνη αλλά στη λέξη Μπογκόνα σημαίνουσα απανεμιά χρησιμοποιούμενη και σήμερα από το λαό μας σε πλήθος τοπωνύμια της ευρύτερης περιοχής με το ίδιο περιεχόμενο...».

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου για το τοπωνύμιο χρησιμοποιεί τον τύπο **Πογώνι**, το και υποστηρίζει πως είναι δυνατόν να προέρχεται από το ουσιαστικό απογώνι, το «το υπήνεμο μέρος», προερχόμενο από το ουσιαστικοποιημένο επίθετο απόγωνο, το ή από το σλαβικό *rogonъ*, «το μονοπάτι». Προτιμά την ελληνική ετυμολόγηση της λέξης, η οποία ενισχύεται από τη γεωμορφολογία και τις κλιματολογικές συνθήκες που επικρατούν στην περιοχή.

- Η κοινότητα «**Άγιος Κοσμάς**» αναγνωρίστηκε με το Β.Δ. 25.3.1920 (Φ.Ε.Κ. Α 76/1920) και έφερε την ονομασία «**Κακσοί**». Μοναδικός συνοικισμός και έδρα της κοινότητας ήταν ο συνοικισμός «**Κακσοί**». Ο συνοικισμός και η κοινότητα μετονομάστηκαν σε «**Άγιος Κοσμάς**» με το Δ. 12.3.1928 (Φ.Ε.Κ.. Α 81/1928).

⇒ Ο Π. Αραβαντινός ονομάζει το χωριό **Κακοπιούς** και **Κακοσιούς**, ο Ι. Λαμπρίδης **Κακουσιούς**, **Καξούς** και **Κακσούς**, ενώ ο Ευ. Π. Παγούνης **Κακουσιούς**.

Ο Σπ. Στούπης αναφέρει τη εκδοχή ότι το όνομα του χωριού προέρχεται από τον χαρακτηρισμό «κακοί υιοί», που έδωσε στους κάτοικους ο άγιος Κοσμάς ο Αιτωλός, όταν στο πέρασμά του από την περιοχή, εκείνοι δεν τον φιλοξένησαν. Μας πληροφορεί επίσης ότι «...Το εν λόγω όνομα δεν αποκλείεται να αποτελεί παραφθορά του ονόματος πατριάς Κοξά Κοξάτοι, που υπήρχε στα Φραστανά...» ή ακόμη «...να σχετίζεται με το τοπικό βορειοηπειρωτικό χωριό Κακοσιοί - Κοκόσι = κόκορας εξ ου και το οικογενειακό Κοκόσης. Αναφέρεται δε όνομα αρχηγού μεσαιωνικής Ηπειρωτικής Φάρας Κοκόσι...». Αλλού πάλι σημειώνει πως «...Πιθανώτατα το όνομα να είναι παραφθορά του ελληνικού κακίωνω που βλαχικά προφέρεται κακιούσκου το ου μόλις ακουόμενο. Ο κακιωμένος = κακιουσίτης το της μόλις ακουόμενο. Έτσι το Καξοί, πιθανόν να είναι βλαχοποιημένος πληθυντικός του ελληνικού κακιωμένοι = κακιουσίτ βλαχιστί και κατά παραφθορά κακσίτ, κακσοί κ.ά...»

Κακσοί, αλλά και **Κακουσ(ι)οί**, είναι οι Κακουσαίοι, οι απόγονοι του Κάκου ή Κακούση, Αλβανού φύλαρχου, «...οι οικιστές του φερώνυμου χωριού...», σύμφωνα με τον Στ. Μπέττη.

Ο τύπος **Κακουσιοί** του τοπωνύμιου, στη γενική του πτώση μάλιστα, «...μας δείχνει πως πρόκειται για κυριώνυμο τοπωνύμιο, το οποίο προέρχεται από το ανδρωνυμικό Κακουσιού σε γενική πτώση κατά παράλειψη του κτήματος, δηλαδή στις Κακουσιούς το χωράφι κ.λ.π...» σημειώνει ο Κ. Ευ. Οικονόμου. Υποστηρίζει επίσης πως το ανδρωνυμικό Κακουσού προέρχεται από το επώνυμο Κακουσης, το οποίο σχηματίζεται ή από το αλβανικό kakushë «φλύκταινα, εξάνθημα» ή από το επώνυμο Κάκος, παραγόμενο από το θηλυκό βαφτιστικό Κάκω, κι αυτό από το κάκω «η θεία // η γριά», και την κατάληξη -ούσης. Για τη δημιουργία του ανδρωνυμικού Κακουσού προστίθεται και η ανδρωνυμική κατάληξη -ου.

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Κακσοί	227	1961	Άγιος Κοσμάς	116
1920	Κακσοί	214	1971	Άγιος Κοσμάς	70
1928	Άγιος Κοσμάς	209	1981	Άγιος Κοσμάς	88
1940	Άγιος Κοσμάς	214	1991	Άγιος Κοσμάς	106
1951	Άγιος Κοσμάς	98	2001	Άγιος Κοσμάς	46

• Η κοινότητα «**Βασιλικόν**» αρχικά ονομαζόταν «**Τσαραπλανά**», με μοναδικό συνοικισμό και έδρα της κοινότητας το συνοικισμό «**Τσαραπλανά**». Ο συνοικισμός και η κοινότητα, με το Δ. 12.3.1928 (Φ.Ε.Κ. Α 81/

1928), μετονομάστηκαν σε «**Βασιλικόν**». Στη συνέχεια στην κοινότητα προσαρτήθηκε και η κοινότητα «**Πωγωνίσκος**», η οποία καταργήθηκε με το Β.Δ. 26.9.1955 (Φ.Ε.Κ. Α 295/1955).

Ας σημειωθεί πως αρχική ονομασία της κοινότητας «**Πωγωνίσκος**» ήταν «**Μπουτσικόν**». Μοναδικός συνοικισμός και έδρα της κοινότητας ήταν ο συνοικισμός «**Μπουτσικόν**». Η κοινότητα ανήκε τότε στην υποδιοίκηση Κονίτσης, ενώ μετονομάστηκε σε «**Πωγωνίσκος**», όπως και ο συνοικισμός, με το Β.Δ. 20.8.1927 (Φ.Ε.Κ. Α 179/1927).

⇒ Σε οθωμανικό κατάστιχο στα 1431, που μας διασώζει ο Η. Inalcik, μνημονεύεται το χωριό **Girapnana**, ενώ με την ονομασία **Τζαραπλανά** αναφέρεται στο μεσαιωνικό «Χρονικόν των Τζαραπλανών».

Ο Αθ. Ψαλίδας σημειώνει **Τζαραπιανά** (τα) την ονομασία του χωριού.

Ο Π. Αραβαντινός μνημονεύει το χωριό **Τζαραπλανά** και θεωρεί ελληνική την ονομασία του.

Ο Ι. Λαμπρίδης επίσης χρησιμοποιεί τον τύπο **Τζαραπλανά** για το τοπωνύμιο ενώ ο Ευ. Π. Παγούνης γράφει το όνομα του χωριού **Τζαραπλανιά**.

Ο Β. Γκορτζής ερμηνεύει το τοπωνύμιο **Τζαραπλανά** ως «αιχμαλωσία του βασιλέως».

Τζαραπλανά και **Τζαραπλανά**, κατά τον Σπ. Στούπη, είναι λέξη σλαβική και σημαίνει «Βασιλικό βουνό». Προσθέτει αλλού ωστόσο πως «...δεν αποκλείεται όμως να προέρχεται και να σχετίζεται με το όνομα συνοικίας της Κωνσταντινουπόλεως Τζαραπλανή...».

Ο Στ. Μπέττης υποστηρίζει ότι «...Το όνομα του χωριού είναι σλαβικής προέλευσης, μάλλον απλό και άγνωστης βέβαια σημασίας, εκτός της κατάληξης -ανά, που αναφέρεται σε τόπο ή κατοίκους ανήκοντες σ' αυτόν...».

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου σημειώνει πως «...Το τοπωνύμιο προέρχεται από σύνθεση των σλαβικών ουσιαστικών *ceгъ*, γενική *céra* (< λατινικό *cerrus*) «η βάλανιδιά» και *planiná* «το βουνό, το ύψωμα» > [*tseraplaniná* > *tsaraplaná*]...».

⇒ Ο Π. Αραβαντινός αναφέρει χωριό με το όνομα **Μπούτζικον**.

Ο Ι. Λαμπρίδης ονομάζει το χωριό **Μπογοντσικόν**, αλλά και «...Μπο(ν)τσικόν συντομίας χάριν λεγόμενον...». Υποστηρίζει μάλιστα ότι στην ονομασία του χωριού διασώζεται το όνομα του ηγέτου επήλυδος Πογώνη «...προσαρτηθείσης της Σλαβικής καταλήξεως *ιτσικόν* προς δήλωσιν της μικράς αυτού ταύτης ιδιοκτησίας προς αντίθεσιν ίσως ετέρων μεγάλων...».

Για την αρχική ονομασία του χωριού υπάρχει και η άποψη του Θ. Β. Ζιώγα, σύμφωνα με την οποία έχει αρβανίτικη καταγωγή: *Bung-u* ή *Bunge-a* (= δρυς ή άμισχος, κοινώς δένδρο ή ρουπάκι) και ακολούθως **Μπουτσικό** = ρουπακιά, δρυμόνας, όπως και είναι η ευρύτερη έκταση του χωριού.

Ο Στ. Μπέττης για το τοπωνύμιο επισημαίνει πως «...παράγεται από την ίδια λέξη Μπογόνα και την υποκοριστική κατάληξη επίσης σλαβική -σκό σημαίνει δε ακριβώς μικρός τόπος απάνεμος (όπως και το Πωγώνι) ή καλύτερα απογώνι...». Αλλού πάλι σημειώνει ότι «...Το γνωστό μικροχώρι του Πωγωνίου Μπογαντσικό (τόρα Πωγωνίσκος), που αναφέρει και ο Λαμπρίδης ευρισκόμενο σε απάνεμη εσοχή του βουνού Νεμέρτσικα και παράγεται από τη λέξη «μπογκόνα» και την υποκοριστική κατάληξη -τσικό σημαίνει μικρός τόπος απάνεμος ή καλύτερα στη γλώσσα του λαού απογώνι...».

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου υποστηρίζει για το τοπωνύμιο **Μπογοντσικό**, το πως «...προέρχεται από το σλαβικό ουσιαστικό *rogonъ* «το μονοπάτι», και τη σλαβική επιθετική κατάληξη *-ьskъ*, με την οποία σχηματίζονται επίθετα από ουσιαστικά...».

Συναντάται και ο τύπος **Μποντσικόν** για το τοπωνύμιο

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Τσαραπλανά	1029	1961	Βασιλικόν	684
1920	Τσαραπλανά	1134	1971	Βασιλικόν	431
1928	Βασιλικόν	1125	1981	Βασιλικόν	507
1940	Βασιλικόν	999	1991	Βασιλικόν	416
1951	Βασιλικόν	866	2001	Βασιλικόν	254

- Η κοινότητα «**Κακόλακκος**» προήλθε από την κοινότητα «**Ρομπάτες**» (σήμερα «**Μερόπη**»), αναγνωρίστηκε με το Β.Δ. 21.3.1924 (Φ.Ε.Κ. Α 63/1924) και την ονομασία «**Κακόλακκος**», αποτελούμενη από το μοναδικό συνοικισμό και έδρα της κοινότητας, το συνοικισμό «**Κακόλακκος**».

→ Το χωριό **Κακόλακκος** μνημονεύει ο Αθ. Ψαλίδας.

Ο Π. Αραβαντινός αναφέρει το χωριό με τον τύπο **Κακόλακον**, ενώ ο Α. Λαμπρίδης το ονομάζει **Κακόλακκος**, όπως και ο Ευ. Π. Παγούνης.

Ο Γ. Αναγνωστόπουλος γράφει: «...Κακόλακκος, χωρίον όπερ χωρίζεται από του έναντι χωρίου Ρομπάτες ρύαξ βαθύς και με απόκρημνας και αποτόμους όχθας (λάκκους)...».

Σύμφωνα με τον Αθ. Χ. Παπαχαρίση «...Το όνομα Κακόλακκος εδόθη εξ αποτόμου και κρημνώδους λάκκου διερχομένου δυτικά του χωρίου διαχωρίζοντος τούτο από τους Ρομπάτες ή Ρομπάτι (νυν Μερόπη)...»

Κατά τον Στ. Μπέττη το όνομα του χωριού **Κακόλακκος** σημαίνει «...κακός δηλαδή δύσβατος, επικίνδυνος στους διαβάτες λάκκος...», ενώ το χωριό οφείλει το όνομά του σε «...παρακείμενο φοβερό λάκκο...».

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου υποστηρίζει πως το τοπωνύμιο είναι σύνθετο από το επίθετο κακός και το ουσιαστικό λάκκος, ο της κοινής νεοελληνικής.

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1928	Κακόλακκος	168	1971	Κακόλακκος	45
1940	Κακόλακκος	177	1981	Κακόλακκος	37
1951	Κακόλακκος	76	1991	Κακόλακκος	27
1961	Κακόλακκος	78	2001	Κακόλακκος	13

• Η κοινότητα «**Κάτω Μερόπη**» αναγνωρίστηκε αρχικά με την ονομασία «**Φραστανά**» αποτελούμενη από το συνοικισμό «**Φραστανά**», που υπήρξε και η έδρα της κοινότητας. Ο συνοικισμός και η κοινότητα μετονομάστηκαν σε «**Κάτω Μερόπη**» με το Δ. 12.3.1928 (Φ.Ε.Κ. Α 81/1928).

⇒ Σε οθωμανικό κατάστιχο στα 1431, που μας διασώζει ο Η. Inalcik, μνημονεύεται το χωριό **Frastani**.

Ο Π. Αραβαντινός μνημονεύει το χωριό **Φραστανά**. Αναφέρει και άλλο χωριό, στη διοίκηση Αργυροκάστρου, με την ονομασία **Φράστανα** και σε παρένθεση «**Φρεάτινα**».

Κατά τον Ι. Λαμπρίδη «...επωνομάσθη η πολίχνη Φραστανά, εκ της επικρατήσεως μεγαλοκτηματίου τινός και τιμαριούχου ομωνύμου...». Αλλού πάλι σημειώνει: «...Εις δε τα Φραστανά και προ της κατακτήσεως και μετ' αυτήν μέχρι του 1585 τουλάχιστον διακρίνονται τέσσαρες μεγάλοι πατριά, η των Φραστανιωτών εξ ής και το όνομα της πολίχνης...».

Το χωριό αναφέρεται από τον Ευ. Π. Παγούνη με την ονομασία **Φραστανιά**.

Ο Σ. Στούπης καταγράφει την άποψη του μητροπολίτη Ευάγ. Ψήμα πως το τοπωνύμιο προέρχεται από την αρχαία πόλη Βρύζια ή Βρυζανά, τα ερείπια της οποίας βρισκόνταν εκεί και το όνομά της «...παρέπεσε με την πάροδο του χρόνου σε Φραστανά...». Αλλού σημειώνει: «...Φραστανά = κτήματα της φάρας του Φράστα...».

Ο Στ. Μπέττης εκτιμά πως η άποψη του M. Vasmer, σύμφωνα με την οποία η λέξη είναι σλαβική και σημαίνει «περιοχή με θάμνους» είναι αρκετά συζητήσιμη. Στην ερμηνεία του Ι. Λαμπρίδη προσθέτει ότι «...η συναπτόμενη στο τοπωνύμιο κατάληξη -ανα είναι πληθυντική και αναφέρεται στην πατριά ή τους κατοίκους σχετιζόμενη κατά τη ρίζα με το ίδιο στο τοπωνύμιο υπάρχον όνομα...». Για το συγκεκριμένο τοπωνύμιο υποστηρίζει πως «...πολύ συγγενεύει μ' αυτό του Αλβανού Φυλάρχου του δεύτερου μισού του ΙΔ' αιώνα Γκίνου Φράτα...».

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου υιοθετεί την άποψη του M. Vasmer, σύμφωνα με την οποία το τοπωνύμιο προέρχεται από το αρχαίο σλαβικό hvrastъ (< chvorstъ) «ο θάμνος, η λόχμη // τα χαμόκλαδα // η δρυς», με την προσθήκη ή της επιθετικής κατάληξης -ьпа ή της κατάληξης -ина «...με την οποία σχηματίζονται προσηγορικά που δηλώνουν τον τόπο, όπου αναπτύσσονται τα φυτά που δηλώνονται στο θέμα...».

Ομώνυμο χωριό συναντάται και στο δήμο **Παμβώτιδος**. Στο οικείο κεφάλαιο υπάρχουν και άλλες πληροφορίες για την ετυμολογία και τη σημασία της τοπωνυμίας.

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Φρασανά	463	1961	Κάτω Μερόπη	237
1920	Φρασανά	470	1971	Κάτω Μερόπη	154
1928	Κάτω Μερόπη	498	1981	Κάτω Μερόπη	137
1940	Κάτω Μερόπη	431	1991	Κάτω Μερόπη	99
1951	Κάτω Μερόπη	157	2001	Κάτω Μερόπη	67

• Η κοινότητα «**Κεφαλόβρυσον**» αναγνωρίστηκε αρχικά, όπως προαναφέρθηκε, με την ονομασία «**Μετζητιέ**» με μοναδικό συνοικισμό και έδρα το συνοικισμό «**Μετζητιέ**». Ο συνοικισμός και η κοινότητα διόρθωσαν την ονομασία τους σε «**Μετζητιές**» στις 18 Οκτωβρίου 1920, ενώ με το Δ. 1.4.1927 (Φ.Ε.Κ. Α 76/1927) μετονομάστηκαν σε «**Κεφαλόβρυσον**».

Ας σημειωθεί ότι στο Ν. 2539 (Φ.Ε.Κ. Α 244/1997), με τον οποίο αναγνωρίστηκε ο νέος δήμος, ο οικισμός αναφέρεται με τον τύπο «**Κεφαλόβρυσο**», ενώ στην απογραφή στα 2001 με τον τύπο «**Κεφαλόβρυσον**».

⇒ **Αβδούλ Με(ν)τζίδ** ή **Αβδούλ Μετζίτ** ήταν το όνομα μεταρρυθμιστή σουλτάνου, κατά τη θητεία του οποίου πρωτοδημιουργήθηκε ο οικισμός στα μέσα του 19 ου αιώνα.

Ο οικισμός μνημονεύεται από τον Ι. Λαμπρίδη με τους τύπους **Μετζιδιές**, **Μεδζιτιές**, **Μετζιτιές** και **Μεντζιντιές**, ενώ από τον Ευ. Π. Παγούνη με τον τύπο **Μαντζηδιές**.

Ο Γ. Αναγνωστόπουλος χρησιμοποιεί τον τύπο **Μετζιντιές** για το τοπωνύμιο και σημειώνει: «...κληθέν ούτως εκ του σουλτάνου Αβδούλ Μετζίτ...».

Ο Κ. Δ. Στεργιόπουλος γράφει για το τοπωνύμιο: «...Τουρκικόν πάντως είναι το όνομα του εν Πωγωνίω χωρίου Μετζιντιέ, συνοικισθέντος υπό Καραγκούννηδων υπό του Σουλτάνου Αβδούλ Μετζίτ...». Προσθέτει ακόμη πως το χωριό ήταν «...δημιούργημα των μέσων του παρελθόντος αιώ-νος...».

Ο Ηλ. Γκάγκας μας πληροφορεί ότι «...Ο Σουλτάν Μετζίτ θέλοντας να τους ταχτοποιήσει στρατολογικώς και φορολογικώς και να μη περιφέρονται εκτός νόμου (σ.σ εννοεί τους Βλάχους της περιοχής) τους συγκέντρωσε στο σημερινό χωριό το 1850, που αποτελέστηκε από τους Παληοχωρίτες, από φυγάδες του Ξηρομέρου - όταν έγινε η επανάσταση κατά του Όθωνα - από φυγάδες επίσης του Τσιαγούπι της Αλβανίας (Μενταίοι) και από τους Γραμμοζαίους, που ήρθαν από τη Γράμμουστα...».

Ο Σπ. Στούπης αναφέρει για τους πρώτους οικιστές του Κεφαλόβρυσου πως «...Ο Σουλτάν Μεντζήτ (1850) θέλοντας να τακτοποιήσει τους Βλάχους φορολογικώς και να μην περιφέρονται ασύδοτοι, τους συγκέντρωσε στο σημερινό χωριό...».

Σύμφωνα με τον Κ. Ευ. Οικονόμου το τοπωνύμιο **Μετζιτιές**, ο είναι δυνατόν «...να θεωρηθεί: α) κυριώνυμο και να αποδοθεί στο προσωπώνυμο Μετζιτιές, το οποίο προέρχεται από το αρομούνικο meġidié «αυτός που ανήκει στη διαχείριση του σουλτάνου Megid» (< τουρκικά mecidi «αυτό που έχει δημιουργηθεί ή ιδρυθεί κ.λ.π από τον ή επί της εποχής του σουλτάνου Abdülmecit») ή β) εδαφώνυμο και να αποδοθεί στο επίσης αρομούνικο miġidie «ο πορφυρόχρωμος»...».

Το όνομα του χωριού συναντάται και με τον τύπο **Μεντζητιές**.

⇒ Για το τοπωνύμιο **Κεφαλόβρυσον** ο Κ. Δ. Στεργιόπουλος υποστηρίζει πως είναι «συνήθης τοπωνυμία εν Ελλάδι», μάλιστα «καθαρώς ελληνική», η οποία «...προηγέθη της συγκροτήσεως χωριού, το οποίον απηρτίσθη περί την βρύσιν...». Προσθέτει ακόμη ότι «...Συνήθως λέγεται Κεφαλόβρυσον το μέρος η γύρω τοποθεσία και μετά ταύτα το συγκροτηθέν παρ' αυτά χωριόν...».

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου σημειώνει πως το τοπωνύμιο **Κεφαλόβρυσον**, το προέρχεται από το ουσιαστικό κεφαλόβρυσον, το «η μάννα του νερού, το κεφαλάρι» και παρατηρεί ότι «...Η λέξη κεφαλι ως α' συνθετικό έχει τη σημασία «το ανώτατο μέρος, το μεγαλύτερο»...».

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Μεντζητιάς	2060	1961	Κεφαλόβρυσον	587
1920	Μετζητιές	253	1971	Κεφαλόβρυσον	802
1928	Κεφαλόβρυσον	468	1981	Κεφαλόβρυσον	1062
1940	Κεφαλόβρυσον	1403	1991	Κεφαλόβρυσον	1122
1951	Κεφαλόβρυσον	463	2001	Κεφαλόβρυσον	1040

• Η κοινότητα «**Μερόπη**» αναγνωρίστηκε αρχικά με την ονομασία «**Ρουμπάτες**», αποτελούμενη από τους συνοικισμούς: «**Ρουμπάτες**» που υπήρξε και έδρα της κοινότητας, «**Κακόλακκος**» και «**Μέβδεζα**».

Με το Β.Δ. 14.3.1923 (Φ.Ε.Κ. Α 80/1923), ο συνοικισμός «**Μέβδεζα**» αναγνωρίστηκε ως ξεχωριστή κοινότητα, η οποία κατόπιν μετονομάστηκε σε «**Παλαιόπυργος**».

Επίσης ο συνοικισμός «**Κακόλακκος**», όπως προαναφέρθηκε, με το Β.Δ. 21.3.1924 (Φ.Ε.Κ. Α 63/1924) αναγνωρίστηκε σε κοινότητα, ενώ ο συνοικισμός και η κοινότητα «**Ρουμπάτες**» μετονομάστηκαν σε «**Μερόπη**» με το Δ. 12.3.1928 (Φ.Ε.Κ. Α 81/1928).

⇒ Ο Π. Αραβαντινός αναφέρει το χωριό με τον τύπο **Ρουπάταις**.

Η ονομασία **Ρουμπάτες**, **Ρομπάτες**, ή **Ρομπάταις**, κατά τον Ι. Λαμπρίδη, είναι αλβανική και έχει τη ρίζα της στη λέξη ρόμπα = ένδυμα. Υποστηρίζει ακόμη πως η πληθυντική ονομασία του «...Την κατά πατριά διαίρεσιν των λαών εκείνων κατά τον μεσαίωνα και ακολούθως και την κατά συνοικίας επομένως κατοικίαν μαρτυρούσιν...».

Ο Ευ. Π. Παγούνης χρησιμοποιεί τον τύπο **Ρομπάτες** για το τοπωνύμιο.

Κατά τον Σπ. Στούπη η λέξη είναι σλαβική και σημαίνει «κρυσφήγετο ληστών», ενώ αλλού αναφέρει ότι «...δηλοί τη γεννηά των Ρώιμπη ή Ρούμπου...»

Ο Στ. Μπέττης σημειώνει πως η λέξη έχει ρίζα αλβανική, *goba* = φόρεμα.

Κατά τον Κ. Ευ. Οικονόμου το τοπωνύμιο **Ρουμπάτες**, οι «...είναι κυριώνυμο σχηματίζεται από το επώνυμο Ρουμπάτης σε πληθυντικό αριθμό για να δηλώσει αρχικά τα μέλη της οικογένειας και έπειτα το μέρος όπου αυτά είναι εγκατεστημένα...». Όσον αφορά στο επώνυμο Ρουμπάτης προέρχεται από το επώνυμο Ρούμπος, κι αυτό από την Ηπειρωτική λέξη ρούμπος, ο «ο μαραζωμένος άνθρωπος, ο μικροκαμωμένος», ετυμολογούμενη από το σλαβικό *rombъ* «το κουρέλι» και την αλβανική κατάληξη *-at(i)* «...με την οποία σχηματίζονται όχι μόνο εθνικά αλλά και ονόματα που δηλώνουν τα μέλη οικογένειας που αναφέρεται στο θέμα...».

Το χωριό συναντάται και με τον τύπο **Ρομπάτι**, ενώ σε σφραγίδα της εκκλησιαστικής επιτροπής του χωριού φέρει την ονομασία **Ρομβάτες**.

⇒ **Μερόπη** είναι η ονομασία βουνού της Ηπείρου στα ελληνοαλβανικά σύνορα, που έδωσε το όνομά του στο χωριό. Η κοινή του ονομασία είναι **Νεμέρτσικα**, ενώ ο Σπ. Στούπης μας παραδίδει και τους τύπους **Αερόπη** και **Αέροπον** για την αρχαία ονομασία του βουνού.

Ο Δθ. Δέμος υποστηρίζει πως η ονομασία **Μερόπη** είναι παραφθορά του κυρίου ονόματος Αερόπης. Αερόπης ή Αέροπος ήταν ήρωας της ελληνικής μυθολογίας από το γένος των Ηρακλειδών του Άργους, αδελφός του Γάυανου και του Περδίκου του βασιλιά της Μακεδονίας αργότερα και ιδρυτή ισχυρής δυναστείας που φθάνει μέχρι το Μέγα Αλέξανδρο. Τα τρία αδέρφια κατέφυγαν στη Μακεδονία. Υπηρέτησαν ως βοσκοί στο βασιλιά της Μακεδονίας, ο οποίος τους κατεδίωξε. Τελικά ο Αερόπης ή Αέροπος βρέθηκε στο μεγάλο βουνό αριστερά του ποταμού Αώου και έδωσε στο βουνό το όνομά του.

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Ρουμπάτες	374		1940	Μερόπη	266
	Κακόλακκος	177		1951	Μερόπη	88
	Μεύδεζα	404	955	1961	Μερόπη	81

1920	Ρουμπάτες	318		1971	Μερόπη	45
	Κακόλακκος	148		1981	Μερόπη	88
	Μέβδεζα	349	815	1991	Μερόπη	67
1928	Μερόπη	317		2001	Μερόπη	19

• Η κοινότητα «**Παλαιόπυργος**» προήλθε από την κοινότητα «**Ρουμπάτες**» (σήμερα «**Μερόπη**»). Αναγνωρίστηκε αρχικά με το Β.Δ. 14.3.1923 (Φ.Ε.Κ. Α 80/1923) με το όνομα «**Μέβδεζα**», με μοναδικό συνοικισμό και έδρα το συνοικισμό «**Μέβδεζα**». Στη συνέχεια, ο συνοικισμός και η κοινότητα μετονομάστηκαν με το Δ. 1.4.1927 (Φ.Ε.Κ. Α 76/1927), σε «**Παλαιόπυργος**».

⇒ Ο Π. Αραβαντινός αναφέρει το χωριό με τους τύπους **Μέγβεζα** και **Μεγβίεζα**, ενώ θεωρεί αλβανική την προέλευσή της ονομασίας του.

Ο Ι. Λαμπρίδης **Μέβδεζα**, **Μεύβδισδα**, **Μεύγισδα** και **Μεύγεσδα** γράφει το όνομα του χωριού.

Το όνομα του χωριού ορισμένοι το γράφουν και **Μέβδεσδα**, ενώ ο Ευ. Παγούνης χρησιμοποιεί τον τύπο **Μεύδεζα**.

Ο Στ. Μπέττης εκτιμά αλβανική την προέλευση της λέξης ανεξήγητης ρίζας και υποκοριστικής κατάληξης.

Το τοπωνύμιο **Μέβγεσδα, η**, σύμφωνα με τον Κ. Ευ. Οικονόμου προέρχεται από το σλαβικό αμάρτυρο επιθετικό τύπο *medvĕdja*, παραγόμενο από το αμάρτυρο σλαβικό *medvĕdi* «αυτός που τρώει μέλι // η αρκούδα», κι αυτό από το σλαβικό *medь* «το μέλι» και την κατάληξη *-ja*.

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1928	Παλαιόπυργος	401	1971	Παλαιόπυργος	54
1940	Παλαιόπυργος	307	1981	Παλαιόπυργος	95
1951	Παλαιόπυργος	118	1991	Παλαιόπυργος	100
1961	Παλαιόπυργος	116	2001	Παλαιόπυργος	93

• Η κοινότητα «**Ρουψιά**» εξ αρχής αναγνωρίστηκε με την ονομασία αυτή, με μοναδικό συνοικισμό της κοινότητας και έδρα της το συνοικισμό «**Ρουψιά**».

⇒ Το χωριό **Ρουψιά** μνημονεύεται από τον Ι. Λαμπρίδη.

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου σημειώνει ότι «...το τοπωνύμιο προέρχεται πιθανώς από το προσηγορικό ρουφησιά...». Επίσης παρατηρεί πως είναι λιγότερο πιθανή η προέλευσή του από το αμάρτυρο ουσιαστικό ρουπωσιά, η, μεταρρηματικό ουσιαστικό του ρήματος ρουπώνω «κλείνω ρωγμή, ιδιαίτερα ξύλινου δοχείου που τρέχει», για να δηλώσει ενδεχομένως τη σημασία «τοπος που ρουφάει, ρουφήχτρα».

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Ρουψιά	176	1961	Ρουψιά	109
1920	Ρουψιά	194	1971	Ρουψιά	46
1928	Ρουψιά	194	1981	Ρουψιά	46
1940	Ρουψιά	158	1991	Ρουψιά	57
1951	Ρουψιά	85	2001	Ρουψιά	55

• Η κοινότητα «**Ωραιόκαστρον**» αναγνωρίστηκε αρχικά με το όνομα «**Λαχανόκαστρον**». Αποτελούνταν από τους συνοικισμούς «**Λαχανόκαστρον**» και «**Κακσοί**», με έδρα το συνοικισμό «**Λαχανόκαστρον**». Όπως προαναφέρθηκε, ο συνοικισμός «**Κακσοί**» αναγνωρίστηκε ως κοινότητα με την ονομασία «**Άγιος Κοσμάς**» με το Β.Δ. 25.3.1920 (Φ.Ε.Κ. Α 76/1920). Με το Β.Δ. 20.9.1955 (Φ.Ε.Κ. Α 287/1955) ο συνοικισμός και η κοινότητα «**Λαχανόκαστρον**» μετονομάστηκαν σε «**Ωραιόκαστρον**».

⇒ Το τοπωνύμιο **Λαχανόκαστρον** αναφέρεται στο «Χρονικόν των Ιωαννίνων», στη δημόδη επιτομή του.

Σε οθωμανικό κατάστιχο στα 1431, που μας διασώζει ο Η. Inalcik, το τοπωνύμιο μνημονεύεται με τους τύπους **Lahtakasru, Lahtakasri, Lahtokasru**.

Το τοπωνύμιο **Λαχανόκαστρον** αναφέρεται επίσης στο «Χρονικόν των Τόκκων», στο «Χρονικόν των Τσαραπλανών», στον Αθ. Ψαλίδα και στον Κ. Θεσπρωτό, καθώς και στον Π. Αραβαντινό, που σημειώνει ότι στην εποχή του η ομώνυμη πόλη ήταν ερημωμένη. Υποστηρίζει, επίσης ότι «...εκλήθη ούτως συνεπεία της ολίγω κατ' ολίγον προχωρούσης ερημώσεως της πόλεως, ώστε εφύοντο λάχανα εν τοις οικήμασι τοις ερημωμένοις...»

Σύμφωνα με τον Ι. Λαμπρίδη «...Το Λαχανόκαστρον, τιμάριον Λαχανά τινος ην κατά τον μεσαίωνα αδιστάκτως...», δηλαδή το τοπωνύμιο **Λαχανόκαστρον** αφορά στο κάστρο βυζαντινού τιμαριούχου με το όνομα Λαχανάς.

Ο Ευ. Π. Παγούνης σημειώνει **Λαχανόκαστρον** το όνομα του χωριού.

Για το τοπωνύμιο ο Ν. Αναγνωστόπουλος γράφει: «...Λαχανόκαστρο, κληθέν πιθανώς ούτως εκ του επωνύμου Λαχανά τινος...».

Από το Σπ. Στούπη αναφέρεται η εκδοχή ότι το τοπωνύμιο προήλθε από τα λάχανα, που μάζευαν οι γυναίκες του χωριού στα χαλάσματα του κάστρου της περιοχής.

Ο Στ. Μπέττης υποστηρίζει πως η παλιά ονομασία του χωριού οφείλεται «...σε ομώνυμο κάστρο και πόλη βυζαντινή ευρισκόμενη στην αριστερή όχθη του ποταμού απ' όπου μετά την καταστροφή της οι κάτοικοι εσχημάτισαν το σημερινό οικισμό της δεξιάς όχθης με το όνομα εκείνης...».

Σύμφωνα με τον Κ. Ευ. Οικονόμου «...το τοπωνύμιο Λαχανόκαστρο είναι αποτέλεσμα παρετυμολογίας. Προέρχεται από ένα αρχικό τοπωνυμια-

κό τύπο: Lahtakasri, Lahtakasru, Lahtokasru, Lahtakastro, οι οποίοι παρατίθενται ως ονομασίες του χωριού στο κατάστιχο του Arvanid...», και υποθέτει ότι το πρώτο συνθετικό της λέξης έχει σχέση με τα ελληνικά δάνεια της αλβανικής *llahtar*, -i / *llahtari*, -a «ο τρόμος, η φρίκη», και το δεύτερο με τη λέξη κάστρο. Σημειώνει μάλιστα πως η τοπική παράδοση αναφέρει ότι στο παρακείμενο του χωριού κάστρο απαγορευόταν στα παιδιά το παιγνίδι, γιατί εκεί υπήρχαν «διάβολοι και καλλικαντζαραίου», ενώ αναρωτιέται αν «...Υπάρχει άραγε σχέση ανάμεσα σ' αυτή την απαγόρευση και της ονομασίας του κάστρου ως *Lahtakastri*...», δηλαδή κάστρου, που προξενεί τη λαχτάρα, τον τρόμο.

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Λαχανόκαστρον	333	1961	Ωραιόκαστρον	160
1920	Λαχανόκαστρον	286	1971	Ωραιόκαστρον	91
1928	Λαχανόκαστρον	317	1981	Ωραιόκαστρον	116
1940	Λαχανόκαστρον	288	1991	Ωραιόκαστρον	114
1951	Λαχανόκαστρον	275	2001	Ωραιόκαστρον	76

ΔΗΜΟΣ ΔΕΛΒΙΝΑΚΙΟΥ

Ο δήμος **Δελβινακίου** συστάθηκε από τον προϋπάρχοντα δήμο **Δελβινακίου** και τις εξής 16 κοινότητες της τέως επαρχίας Πωγωνίου, που καταργήθηκαν: «**Αγία Μαρίνα**», «**Αργυροχώριον**», «**Βήσσανη**», «**Καστανή**», «**Κεράσοβον**», «**Κρυονέριον**», «**Κτίσματα**», «**Λίμνη**», «**Μαυρόπουλον**», «**Ορεινον - Ξηρόβαλτος**», «**Περιστέριον**», «**Ποντικάτες**», «**Στρατίνιστα**», «**Τεριάχιον**», «**Φαράγγιον**», «**Χαραυγή**».

Έδρα του δήμου ορίστηκε ο οικισμός «**Δελβινάκι**».

Το **Δελβινάκιον** είναι υποκοριστικό του τοπωνύμιου **Δέλβινον**, πόλης της Αλβανίας σήμερα.

Το τοπωνύμιο **Δελβινάκι** μνημονεύεται στο «Χρονικόν των Ιωαννίνων», στη δημόδη επιτομή του, ενώ στο «Χρονικόν του Αργυροκάστρου» και στο «Χρονικόν της Δρυοπίδος» συναντάται το τοπωνύμιο **Δέλιον**, που σύμφωνα με τον Αθ. Πετρίδη, ο οποίος δημοσίευσε το «Χρονικόν της Δρυοπίδος», είναι «η νυν κωμόπολις Δελβινάκι».

Ο Αθ. Ψαλίδας εκτιμά πως «...Το μεγαλύτερο όμως και καλύτερον είναι το Δελβινάκι...» από τα χωριά της παλαιάς Πωγωνιανής.

Ο Κ. Θεσπρωτός υποστηρίζει ότι η λέξη **Δέλβινο** είναι η ιταλική «... *del vino*, τόπος του οίνου, επειδή αληθώς εις το Δέλβινον και την σήμερον γίνεται κρασί και πολύ και καλό...», ενώ γράφει **Δελβινάκι** το όνομα του οικισμού.

Ο Γ. Γαζής πιθανολογεί πως η κωμόπολη «...Ίσως δε από το Δέλβινον της Χαονίας έλαβε την σχέσιν και όνομα, διότι έχει ομοιότητα τινά η το-

ποθεσία της χώρας μετά του Δελβινίου και διότι αι γειτονικά επαρχία ονομάζουν το μεν Δελβινάκιον, επάνω Δέλβινον, το δε Δέλβινον κάτω Δέλβινον...».

Ο Π. Αραβαντινός εκτιμά ότι το τοπωνύμιο **Δελβινάκιον** είναι ελληνικής προέλευσης. Μας ενημερώνει επίσης για την τοπική παράδοση πως οι πρώτοι οικιστές της κωμόπολης το 15ο αιώνα ζούσαν σε τέσσερα χωριά της ευρύτερης περιοχής και συμφώνησαν, εξαιτίας των διώξεων που ασκούσαν σε βάρος τους «ληστόβιοι Αλβανοί», να συστήσουν «κοινόν οικητήριον», για την ασφάλειά τους. Επέλεξαν σαν καταλληλότερη τη σημερινή θέση του οικισμού «...ήν και ωνόμασαν μικρόν Δέλβινον, δια την πληθύν των συσσωρευθέντων οικιστών...».

Ο Ι. Λαμπρίδης σημειώνει πως «...εκ των περίξ πολλοί το Δελβινάκιον Άνω Δέλβινον ονομάζουσι προς διάκρισιν του Δελβίνου...», ενώ **Δέλβινο**, κατά τον Ι. Λαμπρίδη, σημαίνει «**αμπελότοπος**».

Ο Ευ. Π. Παγούνης χρησιμοποιεί τον τύπο **Δελβινάκιον** για το τοπωνύμιο.

Ο Δ. Ι. Έξαρχος (Ηπειρώτης) παρατηρεί ότι το **Δέλβινον** της Αλβανίας αρχικά «εκαλείτο Δολώνια» και στη συνέχεια ονομάστηκε «...Δέλβινον εκ τινος στρατάχου Δέλβου καλουμένου, όστις κατά τους αρχαιότερους χρόνους εξήλθεν εκ του λιμένος των Αγίων Σαραντα ή κατά τινα της Πρεβέζης και αφού εκυρίευσε πλείστα μέρη έφθασε και εις την Δολώνιαν, την οποίαν αφού εκυρίευσε, κατώκησεν εν αυτή με πολλάς οικογενείας...».

Ο Κ. Έξαρχος αναφέρει για την κωμόπολη πως «...ένεκα των καλών και άφθονων οίνων, ους παρήγεν, ωνομάσθη Δελβινάκιον, ως εκ του ιταλικού bella vino, ως και το Δέλβινον, προς ο έχει ομοιότητα τινα και το οποίον, επίσης παράγει καλούς οίνους...».

Ο Ν. Β. Πατσέλης για την προέλευση του τοπωνύμιου θεωρεί επικρατέστερη την άποψη ότι «...τούτο θα προέρχεται από το αρχικόν όνομα «Δελιον» (Δέλη, Δολό, Δολιανά, Δόλοψ) δια της προσθήκης του β και ν και προς διάκρισιν του μεγάλου Δελβίνου της Χαονίας, προς την τοποθεσίαν του οποίου έχει μεγάλη ομοιότητα, Δελβινάκι...». Κατά το Ν. Β. Πατσέλη η ονομασία πρόκυψε σύμφωνα με το σχήμα Δέλιον - Δέλ(β)ι(ν)ον - Δελβινάκι(ον).

Ο Β. Μπαράς για το **Δέλβινο** της Αλβανίας γράφει πως «...από του δευτέρου ημίσεως του 6ου μ.Χ αιώνας, όποτε πιθανολογείται ότι ερημώθηκε η Φοινίκη, εμφανίζεται το Δέλβινο, το οποίο παλαιότερα ονομαζόταν καθώς λένε Δολώνεια. Το Κάστρο του Δελβίνου θρυλείται ότι το έχτισεν ο στρατηγός Δέλβος, και ο λαός - ο φυσικός νονός του - το βάφτισε Δέλβινο, προς τιμήν του πρωτονοικοκύρη του Δέλβου...»

Ο Στ. Μπέττης συντάσσεται με την άποψη του Κ. Θεσπρωτού για το τοπωνύμιο **Δέλβινο**, προσθέτοντας πως σημαίνει «... μάλλον κρασότοπος, αφού για κρασί (del vino) το όνομα μιλάει...».

Ο Β. Δ. Μήτσης εξετάζει την ονομασία **Δελβινάκι** ή **Δελνάκι** ως εδαφολογικό, ιστορικό και μυθολογικό τοπωνύμιο:

▪ Ως εδαφολογικό τοπωνύμιο σημειώνει ότι «...οι σλάβικες *delva* (= λάγηνο, βυτίνη, πιθάρι), *dalven* (= κοίλωμα, βαθούλωμα), *delvaene* (= σκάψιμο, βαθούλωμα) και *dalvina* (= βάθος), καθώς και η αλβανική λέξη *thelle* (= βαθύς, κρυφός, σκοτεινός), προσδιορίζουν την ομφαλοειδή τοποθεσία, την Χοάνη εντός της οποίας είναι κτισμένη η κωμόπολη του Δελβινακίου με τον περιορισμένο ορίζοντα και τη μικρή ηλιοφάνεια...».

▪ Ως ιστορικό τοπωνύμιο θεωρεί πιθανή την εκδοχή, σύμφωνα με την οποία «...οι πρώτοι οικιστές της περιοχής Δελβινακίου ήταν Φοίνικες από το Δέλβινο και έδωσαν στην νέα τους πατρίδα την ονομασία «Δελβινάκιον» (= Μικρόν Δέλβινο), είτε προς διάκριση από τη γενέτειρά του το Δέλβινο, είτε ως δηλωτικόν της φοινικικής καταγωγής των, ήτοι:

Helvinum (= Φοινικικόν, Φοινίκη) - Δέλβινο Δελβινάκιον (= Μικρόν Δέλβινο)

Helvenacium (= Φοινικικόν - Δελβινάκι(ον) - Δελβινάκι ή Δελ'νακι...».

▪ Ως μυθολογικό τοπωνύμιο γράφει πως οι ονομασίες «Δελβινάκι(ον)» και «Δέλβινο» έχουν κοινή ρίζα τη λατινική λέξη *Delphinum*, η οποία σημαίνει ιερό προς τιμήν του Δελφινίου Απόλλωνα, ή Δελφινέας Αρτέμιδος ή της Δελφύνης, δράκαινας, που «... από τη μέση και πάνω έμοιαζε με κόρη παρθένα και από τη μέση και κάτω με φίδι...».

Από την έρευνά του αυτή ο Β. Δ. Μήτσης συμπεραίνει πως από τις τρεις εκδοχές «...η μυθολογική εμφανίζεται ως ορθότερη και πληρέστερη, ενώ εξίσου πειστική εμφανίζεται και η ιστορική εκδοχή περί μετοικισίας...». Προσθέτει ακόμη ότι «...Δίχως αμφιβολία η ονομασία «Δελβινάκι(ον)» προέρχεται από το χώρο της αρχαίας ελληνικής μυθολογίας και φέρει έντονη λατινική επίδραση...», ενώ επισημαίνει πως «...Η ονομασία του Δελβινακίου, αποτελεί υποκοριστικόν εκείνου του Δελβίνου. Στο διάβα των αιώνων ακολούθησε την παρακάτω πιθανή πορεία: *Delphinum* (= Δελφίνιον) - *Delvinum* - Δέλβινο - Δελβινάκι(ον) και Δελφίνιον ή Δελφύνιον - Δελφινάκιον ή Δελφυνάκιον - Δελβινάκι (ον)...».

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου πιστεύει πως «...Το τοπωνύμιο είναι μια ελληνική παραγωγή και σχηματίζεται από το τοπωνύμιο Δέλβινο και την υποκοριστική κατάληξη -ακι, πιθανώς για να αντιδιασταλεί προς το χωριό Δέλβινο της Βορείου Ηπείρου...». Για την προέλευση του τοπωνύμιου **Δέλβινο** συντάσσεται με την άποψη του Φ. Μαλιγκούδη, σύμφωνα με την οποία προέρχεται από το σλαβικό ουσιαστικό *delva* «το καζάνι», λέξη που χρησιμοποιείται και ως γεωγραφικός όρος, με τη σημασία «κοίλωμα πεδιάδας, κοιλάδα» και την επιθετική κατάληξη -ьпъ.

Ας σημειωθεί ότι το χωριό **Δελβινάκιον** ήταν υπό την προστασία της βαλιδέ σουλτάνας.

• Ο τέως δήμος **Δελβινακίου**, με μοναδικό συνοικισμό και έδρα το συνοικισμό «**Δελβινάκιον**», αρχικά αναγνωρίστηκε ως κοινότητα με την ίδια ονομασία, ενώ ως δήμος αναγνωρίστηκε με το Β.Δ. 9.5.1949 (Φ.Ε.Κ. Α 129/1949).

Ας σημειωθεί ότι στο Ν. 2539 (Φ.Ε.Κ. Α 244/1997), με τον οποίο αναγνωρίστηκε ο νέος δήμος, ο οικισμός αναφέρεται με τον τύπο «**Δελβινάκι**», ενώ στην απογραφή στα 2001 με τον τύπο «**Δελβινάκιον**».

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Δελβινάκι	886	1961	Δελβινάκιον	1076
1920	Δελβινάκιον	2630	1971	Δελβινάκιον	1067
1928	Δελβινάκιον	1202	1981	Δελβινάκιον	884
1940	Δελβινάκιον	1332	1991	Δελβινάκιον	922
1951	Δελβινάκιον	1198	2001	Δελβινάκιον	751

• Η κοινότητα «**Αγία Μαρίνα**» αναγνωρίστηκε αρχικά με την ονομασία «**Κουσοβίτσα**». Μοναδικός οικισμός και έδρα της κοινότητας υπήρξε, τότε, ο συνοικισμός «**Κουσοβίτσα**». Στη συνέχεια έγινε τροποποίηση του Β.Δ. 7.8.1919 (Φ.Ε.Κ. Α 184/1919), το οποίο αρχικά αναγνώριζε την κοινότητα και με το Β.Δ. 3.2.1922 (Φ.Ε.Κ. Α 19/1922) αναγνωρίστηκε ο συνοικισμός «**Βατσουνιά**» ως κοινότητα «**Κουσοβίτσα**». Έδρα της κοινότητας ορίστηκε ο συνοικισμός «**Βατσουνιά**». Η ονομασία «**Αγία Μαρίνα**», στο συνοικισμό και την κοινότητα, δόθηκε με την 31450/10.9.1926 (Φ.Ε.Κ. Β 72/1926) απόφαση υπουργού Εσωτερικών.

⇒ **Κουσοβίτσα** αναφέρεται τοπωνύμιο στο «Χρονικόν του Αργυροκάστρου» και με τους τύπους **Κουσοβίτσα** και **Κουσοβίτσα** στο «Χρονικόν της Δρυοπηδός», το οποίο μας διασώζει ο Αθ. Πετρίδης.

Το χωριό μνημονεύεται με την ονομασία **Βατζηνία** στην πρόθεση 421 της μονής Μεταμορφώσεως των Μετεώρων στα 1592 - 93.

Ο Π. Αραβαντινός αναφέρει χωριό **Κουσοβίτσα** στη «διοίκησιν Αργυροκάστρου». Δεν είναι ωστόσο βέβαιο ότι πρόκειται για το ίδιο χωριό.

Ο Σπ. Στούπης αναφέρει πως «...Στον Ιλλυριό ηγεμόνα - όπως λέγεται - Κουσοβίτσιο Ευθύμιο, αποδίδεται το τοπικό Κουσοβίτσα...».

Ο Στ. Μπέττης αναφερόμενος σε άλλο χωριό με την ονομασία **Κουσοβίτσα** (σήμερα **Κτιστάδες**), χωριό των Τζουμέρκων, γράφει ότι «...το όνομά του είναι γνήσια σλαβικό. Έχει ρίζα *kos* που θα πει στα σέρβικα κοτσύφι, συντίθεται με δύο παραγωγικές καταλήξεις -οβο, που σημαίνει τόπος και την -ιστα πληθυντική, ερμηνεύεται δε όλο σαν τόπος που έχει πολλά κοτσύφια ή σαν τόπος με κοτσύφια που κατοικούν άνθρωποι...». Μας θυμίζει επίσης το τοπωνύμιο «...την ιστορική σερβική περιοχή Κόσοβο, που οι λόγιοι

μας μεταγλώττισαν σε Κοσυφοπέδιο ή λαϊκώτερα κοτσυφότοπο...», συμπληρώνει ο Στ. Μπέττης.

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου μας ενημερώνει πως ορισμένοι συνδέουν το τοπωνύμιο **Κοσοβίτσα**, η με το όνομα του αυτοκράτορα Αλεξίου Ι. Kosobitzza. Ο ίδιος εκτιμά ότι προέρχεται από το σλαβικό αμάρτυρο επιθετικό τύπο kosono, κι αυτό από τη λέξη kosъ «κότσυφας» + την επιθετική κατάληξη -ονο και την κατάληξη -ica, με την οποία ουσιαστικοποιούνται επιθετικοί τύποι.

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Κοσοβίτσα	829		1951	Αγία Μαρίνα	309
1920	Κουσοβίτσα	336		1961	Αγία Μαρίνα	263
1928	Αγία Μαρίνα	382		1971	Αγία Μαρίνα	132
1940	Αγία Μαρίνα	442		1981	Αγία Μαρίνα	206
	Μονή Μακραλέξη	4	446	1991	Αγία Μαρίνα	178
				2001	Αγία Μαρίνα	182

• Η κοινότητα «**Αργυροχώριον**», με μοναδικό συνοικισμό και έδρα της κοινότητας το συνοικισμό «**Αργυροχώριον**», αναγνωρίστηκε εξ αρχής με την ονομασία αυτή. Με το Δ. 29.10.1925 (Φ.Ε.Κ. Α 339/1925) προσαρτήθηκε στην κοινότητα και ο συνοικισμός «**Χρυσόδουλη**», που αποσπάστηκε από την κοινότητα «**Μαυρόπουλον**», ενώ με το Δ. 20.2.1933 (Φ.Ε.Κ. Α 52/1933) ο συνοικισμός «**Χρυσόδουλη**» επανήλθε στην κοινότητα «**Μαυρόπουλον**». Στις 16 Μαΐου 1928 ως επίσημο όνομα του συνοικισμού και της κοινότητας καθιερώθηκε ο τύπος «**Αργυροχώρι**», ενώ στις 16 Οκτωβρίου 1940 διορθώθηκε ξανά σε «**Αργυροχώριον**».

⇒ **Γαδαροχώρι** μνημονεύεται το χωριό από τον Αθ. Ψαλίδα και από τον Γ. Γαζή.

Το χωριό **Αργυροχώρι** απαντάται στον Π. Αραβαντινό διαζευκτικά με την ονομασία **Γαϊδουροχώρι**, και αναφέρεται στη «διοίκησιν Αργυροκάστρου».

Το χωριό ονομαζόταν **Γαϊδαροχώρι** «... μάλλον δια την αφορίαν του εδάφους του ή δια την διατροφήν όνων...» σημειώνει ο Γ. Αναγνωστόπουλος.

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Αργυροχώρι	188		1951	Αργυροχώριον	157
1920	Αργυροχώριον	224		1961	Αργυροχώριον	118
1928	Αργυροχώρι	236		1971	Αργυροχώριον	51
	Χρυσόδουλη	116	352	1981	Αργυροχώριον	32
1940	Αργυροχώριον	260		1991	Αργυροχώριον	39
				2001	Αργυροχώριον	27

• Η κοινότητα «**Βήσσανη**», με μοναδικό συνοικισμό και έδρα το συνοικισμό «**Βήσσανη**», αναγνωρίστηκε αρχικά με την ονομασία «**Βήσανη**», όπως και ο μοναδικός συνοικισμός της. Για ένα διάστημα, από τις 16 Οκτωβρίου 1940 ως τις 7 Μαρτίου 1951 χρησιμοποιήθηκε ο τύπος «**Βίσανη**», οπότε καθιερώθηκε ως επίσημη ονομασία η γραφή «**Βήσσανη**» για το συνοικισμό και την κοινότητα.

⇒ Το τοπωνύμιο **Βήσσανη** μνημονεύεται στο «Χρονικόν των Ιωαννίνων», στη δημόδη επιτομή του, ενώ ο Σπ. Στούπης μας πληροφορεί ότι «... Για πρώτη φορά σε γραπτά κείμενα το όνομα «βίσανυ» παρουσιάζεται γύρω στα 1300 μ. Χ...».

Το χωριό αναφέρεται με την ονομασία **Βισάνη** στην πρόθεση 215 της μονής Βαρλαάμ των Μετεώρων και στον Κ. Θεσπρωτό.

Εκτός από τις ονομασίες **Βήσσανη**, **Βήσανη**, **Βίσανη**, **Βισάνη** συναντώνται για το τοπωνύμιο και οι τύποι **Βίσιανη** (Αθ. Ψαλίδας και Ι. Λαμπρίδης), **Βίσσανη** (Π. Αραβαντινός), **Βυσσάνη**, **Βήσσιανη** (Ι. Λαμπρίδης), **Βησσάνη** και **Βησάνη** (Ευ. Π. Παγούνης), **Βίσανι**, **Βίσιανι**, **Βύσανη** και **Βήσιανη**, αναφερόμενοι στο συγκεκριμένο χωριό.

Σύμφωνα με το Γ. Γαζή το τοπωνύμιο **Βυσσάνη** ή **Βίσανη** έχει «... Δύο παραγωγές και ετυμολογίας...μίαν ελληνικήν και μίαν λατινικήν ...». Ο ίδιος μας διασώζει τις εξής δύο παραδόσεις:

▪ Στο μεσοχώρι του οικισμού «...εκατοίκησαν νομάδες τινές Θεσσαλοί (Καραγκούνηδες), οι οποίοι εφόρουν όλο κόκκινα εις χρώμα βυσσινάτον, και ωνομάζοντο εκ τούτου από τα περίχωρα Βύσσινοι (ήγουν κοκκινάτοι) και εκ τούτου έμεινε το όνομα Βύσσανη κατά παραφθοράν ολίγην...» σύμφωνα με την «ελληνικήν εκδοχή».

▪ Η «λατινική» εκδοχή θέλει δύο «άγιους άνδρες» στην περιοχή του χωριού να ασκήτευαν στον «Προφήτην Ηλίαν της Βίσανης» και στο «μοναστήρι της Βίσανης» και «...επειδή το χωρίον κείται εν τω μέσω των δύο εκκλησιών, ήτοι των δύο αγίων, ωνομάσθη Δύο Άγιοι...». Όταν όμως Ισπανοί ή άλλοι Φράγκοι εξουσίασαν την Ήπειρο, τότε «...μετέφερον την ονομασίαν του χωριού εις την λατινοφραγκικήν γλώσσαν των Bissancti, ήγουν δύο άγιοι, από το bis και sanctus, ήγουν δις άγιος...».

Τελικά αφού παρατηρεί ότι «...και το βύσσινον λατινιστί byssini λέγεται...», συμπεραίνει πως για το τοπωνύμιο «...αρμόζει μάλλον η πρώτη ονομασία και ετυμολογία...».

Για την ονομασία του χωριού ο Ι. Λαμπρίδης σημειώνει: «...Πολλοί το όνομα του χωριού τούτου γράφουσιν ουχί όπως ημείς Σλαβικόν και τούτο θεωρούντες θέσιν δ'υψηλήν ίσως σημαίνον, όπως και τα σύστοιχα Βισανσκό, Βισικόν (ανωφερές), αλλά Βήσσιανην εκ της λέξεως βήσσης νάπην, ως γνωστόν δηλούσης, παράγοντες αυτήν...».

Ο Β. Γκορτζής ερμηνεύει το τοπωνύμιο **Βήσσανη** ως «ύψωμα».

Ο Θεοφ. Γ. Μέντζος γράφει ότι το τοπωνύμιο προέρχεται «...από την Βήσσαν, εις την αιτιατικήν...». Υποστηρίζει μάλιστα πως η λέξη «...ερμηνεύει και αποδίδει, θαυμάσια την τοπολογικήν έννοια. Σημαίνει «λακκιές σύδενδρες». Πράγματι δε η επί επτά λόφους εκτισμένη Βήσσανη είνε σε λακκιές -στις περίφημες λακκιές- που ήσαν κάποτε δασόφυτες...».

Για την προέλευση και ετυμολογία του τοπωνύμιου **Βήσσανη** κατάγράφονται διάφορες άλλες εκδοχές από τον Σπ. Στούπη:

- Παράγεται από την αρχαία ελληνική λέξη «βήσσα», που σημαίνει «σύδενδρη φάραγγα» ή «δρυμώδης κοιλάδα». Την εκδοχή αυτή προτιμούν λόγιοι Βησσανιώτες υποστηρίζοντας πως η λέξη σημαίνει «σύδενδρες λακκιές», ονομασία που προσιδιάζει στη γεωμορφολογία της περιοχής..

- Παράγεται από τη λέξη βυσινέα ή κοινώς βυσινιά, δένδρο συγγενικό της αγριοκερασιάς. Στην περιοχή υπάρχουν αυτοφυείς αγριοκερασιές καθώς και τοποθεσία με την ονομασία «Αγριοκερασιές».

- Πρόκειται για σλαβικό όνομα και σημαίνει «λοφώδη τόπο και ψηλό μέρος».

Ο ίδιος ο Σπ. Στούπης πιθανολογεί πως «...δεν προκειται, ούτε περί αρχαιοελληνικής προελεύσεως, ούτε περί Αλβανικού ή άλλου ξενικού ονόματος, αλλά περί του υποκοριστικού του κυρίου ονόματος Βησσαρίων = Βήσσα, ονόματος που κατά το παρελθόν εσυνηθίζετο ...συνθέτου με την ελληνική αθροιστική κατάληξη -νοι, και παράπεσε στο στόμα του λαού στον ενικό θηλυκού -νη...», ενώ αρχικά ο οικισμός «...εκαλείτο «Βησσάνοι ή Βησσανοί», που όπως και αν τονιστεί, σημαίνει τη γενιά του ή των Βήσσα = Βησσαριώνων...».

Ο Στ. Μπέττης θεωρεί το όνομα του χωριού σλαβικής προέλευσης άγνωστης ρίζας.

Για την προέλευση του τοπωνύμιου **Βίσανη**, η ο Κ. Ευ. Οικονόμου υιοθετεί την άποψη του Μ. Vasmer ότι σχετίζεται με το αμάρτυρο σλαβικό Vyšan και το βουλγάρικο Višan, που ετυμολογούνται από τη σλαβική ρίζα vьsh- «υψηλός» και την κατάληξη -ань, με τροπή του σλαβικού y σε i. Σημειώνει επίσης πως, σύμφωνα με τον Ι. Λαμπρίδη, το χωριό βρίσκεται «...επί του υψηλότερου σημείου μακράς ράχης...μακρόθεν χιονοσκέπαστος φαινομένη...».

Όπως διασώζεται στο πρακτικό του κοινοτικού συμβουλίου της 10ης Φεβρουαρίου στα 1954, απάντηση σε εγκύκλια διαταγή του τότε επάρχου Πωγωνίου για μετονομασία της κοινότητας «...καθότι το όνομα «Βήσσανη» του παρά τω Υπουργείω Εσωτερικών Συμβουλίου Τοπωνυμιών εχαρακτηρίσθη ξενόφωνον και ακατάλληλον...», η κοινότητα υποστηρίζει ότι διεφύλαξε το ελληνικό της όνομα, που προέρχεται από τη λέξη «Βήσσα», δηλαδή «λάκκωμα» ή «...Δασώδεις εκτάσεις εν μέσω Ωκεανών βουνών κατά την έκφρασιν του Λήκ...». Προσθέτει ακόμη πως «...η ονομασία της δημιούργημα ουχί Σλαυϊκόν αλλά εδαφικών ιδιοτήτων είναι προϊόν της Αρχαίας

Ελληνικής λέξεως «Βήσσα» (ορεινή κοιλάς - σύδενδρος) και ότι η τοποθεσία και η θέση της Βησσάνης δικαιολογεί πλήρως την ονομασίαν ταύτην. Η λέξις «Βήσσα» (δωριστί Βάσσας) ελέγετο παρά ποιηταίς και παρ' Ομήρω, αλλά και παρά Πινδάρω και Σοφοκλεί. (Σύδενδρος φάραγξ ή Δρυμμώδης κοιλάς, ως Ούρεος εν Βήσση (Ιλ. Γ. 34) δηλαδή εις τας ορεινάς κοιλάδας...». Και το κοινοτικό συμβούλιο «παμψηφεί» ενέκρινε να διατηρηθεί το όνομα της κοινότητας «...ως έχει: «Βήσσανη» ως Ελληνικωτάτη λέξις...δια...Εθνικούς, Γεωγραφικούς και Ιστορικούς λόγους...».

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Βήσσανη	1194	1961	Βήσσανη	615
1920	Βήσανη	977	1971	Βήσσανη	371
1928	Βήσανη	1002	1981	Βήσσανη	417
1940	Βίσανη	807	1991	Βήσσανη	365
1951	Βήσσανη	671	2001	Βήσσανη	426

• Η κοινότητα «**Καστανή**» αναγνωρίστηκε αρχικά με την ονομασία «**Καστάνιανη**», με μοναδικό συνοικισμό και έδρα το συνοικισμό «**Καστάνιανη**», που μετονομάστηκε, όπως και η κοινότητα σε «**Καστανή**» με το Β.Δ. 29.12.1953 (Φ.Ε.Κ. Α 5/1954).

⇒ Σε οθωμανικό κατάστιχο στα 1431, που μας διασώζει ο Η. Inalcik, μνημονεύεται το χωριό **Kostani**.

Το χωριό αναφέρεται στο μεσαιωνικό «Χρονικόν των Τσαραπλανών», καθώς επίσης και στους Κ. Θεσπρωτό, Π. Αραβαντινό, Ι. Λαμπρίδη και τον Ευ. Π. Παγούνη, με το παλιό όνομά του **Καστάνιανη**.

Καστάνιανη, λέξη με σλαβική προέλευση, σημαίνει κατά τον Στ. Μπέττη «τόπος με καστανιές».

Ο Ευ. Θ. Πριώνης υποστηρίζει ότι «...Η Καστάνιανη Πωγωνίου οφείλει το όνομά της στις αυτοφυείς καστανιές...»

Κατά τον Κ. Ευ. Οικονόμου «...Το τοπωνύμιο προέρχεται από το σλαβικό τύπο Kostanjane «το όνομα των κατοίκων ενός τόπου με το όνομα Kostanj», κι αυτός από το τοπωνύμιο Kostanj (< Kostanъ «η καστανιά» + την περιεκτική κατάληξη -jъ) και την κατάληξη -ane που υποδηλώνει και κάτοικους ενός τόπου...».

Καστάνιανη είναι η αρχική ονομασία της τέως κοινότητας **Καστανέα** της τέως επαρχίας Κόνιτσας, δημοτικού διαμερίσματος, σήμερα, του δήμου **Μαστοροχωρίων**. Στο οικείο κεφάλαιο παρατίθενται και άλλες εκδοχές για την προέλευση και τη σημασία της λέξης.

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Καστάνιανη	524	1961	Καστανή	243
1920	Καστάνιανη	543	1971	Καστανή	161
1928	Καστάνιανη	568	1981	Καστανή	275
1940	Καστάνιανη	625	1991	Καστανή	292
1951	Καστάνιανη	350	2001	Καστανή	199

• Η κοινότητα «**Κεράσοβον**» προήλθε από την κοινότητα «**Μέγγουλη**», (σήμερα «**Περιστερίον**») της οποίας υπήρξε συνοικισμός. Αναγνωρίστηκε εξ αρχής με την ονομασία «**Κεράσοβον**» με το Δ. 2.6.1932 (Φ.Ε.Κ. Α 222/1932). Μοναδικός συνοικισμός και έδρα της κοινότητας ήταν ο συνοικισμός «**Κεράσοβον**».

⇒ Σε οθωμανικό κατάστιχο στα 1431, που μας διασώζει ο Π. Inalcik, μνημονεύεται το χωριό **Kirasine**. Ο J. Koder αναρωτιέται αν πρόκειται για το χωριό **Κεράσοβον**.

Το χωριό αναφέρεται με την ονομασία **Κεράσοβον** στον Π. Αραβαντινό, στον Ι. Λαμπρίδη και στον Ευ. Π. Παγούνη. Ο Π. Αραβαντινός χαρακτηρίζει σλαβική την προέλευση του ονόματος του χωριού.

Κεράσοβο είναι λέξη σλαβική και σημαίνει «τόπος με κερασιές», σύμφωνα με τον Στ. Μπέττη. Προέρχεται από τη λέξη tseressna = κερασιά και την τοπωνυμική κατάληξη -οβον.

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου εκτιμά ως ορθότερο να θεωρηθεί το τοπωνύμιο «...μία ελληνική ονοματοθεσία από τα αμάρτυρα προσωνύμια Κέρασος /Κεράσης και τη δάνεια στην ελληνική σλαβικής αρχής επιθετική κτητική κατάληξη -οβο, -οβα...». Για το αμάρτυρο προσωνύμιο Κεράσης πιστεύει ότι προέρχεται είτε από το θέμα κερασ- του ρήματος κερνώ, είτε από το ουσιαστικό κεράσι.

Κεράσοβον είναι και η αρχική ονομασία της τέως κοινότητας «**Αγία Παρασκευή**» της τέως επαρχίας Κόνιτσας που σήμερα είναι δημοτικό διαμέρισμα του δήμου **Κόνιτσας**. Στο οικείο κεφάλαιο παρατίθενται και άλλες εκδοχές για την προέλευση της ονομασίας **Κεράσοβον**, και για το πώς ετυμολογείται η λέξη.

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1940	Κεράσοβον	230	1971	Κεράσοβον	34
1951	Κεράσοβον	152	1981	Κεράσοβον	85
1961	Κεράσοβον	95	1991	Κεράσοβον	124
			2001	Κεράσοβον	63

• Η κοινότητα «**Κρυονέριον**» αναγνωρίστηκε αρχικά με την ονομασία αυτή και μοναδικό συνοικισμό και έδρα της το συνοικισμό «**Κρυονέριον**». Από τις 16 Μαΐου 1928 χρησιμοποιήθηκε ο τύπος «**Κρυονέρι**» ως επίσημη ονομασία του συνοικισμού και της κοινότητας, ονομασία που διορθώθηκε και πάλι σε «**Κρυονέριον**» στις 16 Οκτωβρίου 1940.

Το χωριό αναφέρεται από τον Π. Αραβαντινό με το όνομα **Κρυονέρι**, ενώ με την ίδια ονομασία το μνημονεύει και ο Ι. Λαμπρίδης.

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Κρυονέρι	103	1961	Κρυονέριον	174
1920	Κρυονέρι	209	1971	Κρυονέριον	79
1928	Κρυονέριον	246	1981	Κρυονέριον	122
1940	Κρυονέριον	261	1991	Κρυονέριον	162
1951	Κρυονέριον	238	2001	Κρυονέριον	122

• Η κοινότητα «**Κτίσματα**» αναγνωρίστηκε αρχικά με το όνομα «**Αρίνιστα**», με μοναδικό συνοικισμό και έδρα της το συνοικισμό «**Αρίνιστα**». Ο συνοικισμός και η κοινότητα μετονομάστηκαν σε «**Κτίσματα**» με το Β.Δ. 20.8.1927 (Φ.Ε.Κ. Α 179/1927). Στη συνέχεια, στις 7 Απριλίου 1951, αναγνωρίστηκε και προσαρτήθηκε στην κοινότητα ο συνοικισμός «**Νέα Κατούνα**», που μετονομάστηκε σε «**Νεοχώριον**» με το Β.Δ. 20.9.1955 (Φ.Ε.Κ. Α 287/1955). Έτσι μέχρι την κατάργησή της την κοινότητα «**Κτίσματα**» αποτελούσαν οι συνοικισμοί «**Κτίσματα**» και «**Νεοχώριον**», με έδρα το συνοικισμό «**Κτίσματα**».

⇒ Στο «Χρονικόν του Αργυροκάστρου» που μας διασώζει ο Ι. Λαμπρίδης, μεταξύ άλλων, αναφέρεται πως «...η δε αδελφή του Στράτωνος, τόνομα Αρίστη, έκτισεν έτερον φρούριον κατά το μέρος του Αϊδωνίου, και το ωνόμασεν εις το όνομά της Αρίστιον...». Ανάλογη αναφορά μνημονεύει και το «Χρονικόν της Δρυοπίδος», που δημοσίευσε ο Αθ. Πετρίδης, ο οποίος σε σημείωσή του εξηγεί: «...**Αρίστιον** σήμερα **Αρίνιστα** εν τη Πωγωνιανή ασήμαντον χωρίδιον...».

Με τον τύπο **Αρίνιστα** αναφέρουν το χωριό ο Π. Αραβαντινός, ο Ι. Λαμπρίδης και ο Ευ. Π. Παγούνης.

Ο Ν. Γ. Μυστακίδης γράφει πως το χωριό «...Κατά το χρονικόν Δρυοπίδος το υπό του Αθ. Πετρίδου εκδοθέν ωνομάσθη Αρίνιστα εκ τινος αδελφής του Στράτωνος καλουμένης Αρίστης ήτις έκτισεν κατά την Ια' π.Χ εκατονταετηρίδα φρούριον κατά το μέρος του Αιδωνέος και το ωνόμασεν Αρίστιον εκ του ονόματός της...». Ο ίδιος ο Ν. Γ. Μυστακίδης συντάσσεται με την άποψη ανωνύμου, ο οποίος συνέγραψε «Γεωγραφικά τινα» ότι εδώ βρισκόταν η αρχαία Πασσαρών (!) και το χωριό πήρε το όνομά του «...είτε

από του ναού του Άρεως είτε εκ της ωραίας πεδιάδος, ήτις το πάλαι θα την ωνόμαζον πεδίον του Άρεως...».

Ο Λεων. Μ. Βασιλειάδης σημειώνει πως στην περιοχή, η Αρίστη, αδελφή του Στράτωνος, στα ύστερα βυζαντινά χρόνια, έκτισε «ισχυρόν φρούριον», το οποίον ονομάστηκε «Αριστείον».

Ο Στ. Μπέττης υποστηρίζει πως η λέξη έχει προέλευση σλαβική, άγνωστης ρίζας.

Σύμφωνα με τον Κ. Ευ. Οικονόμου το τοπωνύμιο πρέπει «...ή α) να θεωρηθεί φυτώνυμο και να αποδοθεί στο αρομούνικο ουσιαστικό arin «το σκλήθρο» (< λατινικά alinus < alnus) και τη σλαβικής αρχής αρομούνικη περιεκτική κατάληξη -izte (και -iztea) ή β) να αποδοθεί στο επίσης ουσιαστικό arinã «άμμος» (< λατινικά arena) και την παραπάνω κατάληξη -izte, λόγω του Δρίνου και του παραποτάμου του, του Γυφτοπόταμου...».

⇒ Ο Π. Αραβαντινός για το τοπωνύμιο **Κατούνα** εξηγεί ότι στα σλαβικά ερμηνεύεται «κάστρον».

Κατούνα σύμφωνα με τον Ι. Λαμπρίδη σημαίνει «στρατιωτικός σταθμός».

Ο Σπ. Στούπης σημειώνει μεταξύ άλλων ότι «...Οι κατούνες ήταν μόνιμοι στρατιωτικοί σχηματισμοί ... που συνιστούντο σ' επίκαιρα σημεία από απόψεως ασφαλείας μέρη...» και σε υποσημείωσή του εξηγεί ότι το τοπωνύμιο **Κατούνα** ετυμολογείται «...από το Λατινικό CANTON = κατοικία, καλύβα, στενός χώρος, γωνιακός τόπος κ. ά...».

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου γράφει πως «...Η ονομασία Νέα Κατούνα δόθηκε στον οικισμό για να αντιδιασταλεί προς το μητροπολιτικό χωριό Katundi (< αλβανικό katundi -i «το χωριό»), που βρίσκεται στην αλβανική επικράτεια...». Μας ενημερώνει επίσης πως ο τύπος κατούνα «ενδιαίτημα // δωμάτιο // σκηνή // οικισμός // στρατόπεδο // στρατιωτικός εξοπλισμός, εφόδια» είναι λέξη της μεσαιωνικής ελληνικής, ενώ στα αρομούνικα cătunã «καλύβα σκεπασμένη με άχυρο», στα ρουμάνικα catun «χωριουδάκι», στα σλάβικα katun «το φρούριο, το στρατόπεδο» κ.ά., όλα προερχόμενα από το ιταλικό cantone. Η ιταλική λέξη cantone, σύμφωνα με τον Κ. Ευ. Οικονόμου, παράγεται από την ελληνική λέξη κανθός, την οποία ο Γ. Μπαμπινιώτης ερμηνεύει «η εξωτερική γωνία του ματιού, το σημείο στο οποίο ενώνονται τα βλέφαρα».

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Αρίνιστα	240		1971	Κτίσματα	257	
1920	Αρίνιστα	284			Νεοχώριον	13	270
1928	Κτίσματα	390		1981	Κτίσματα	231	
1940	Κτίσματα	483			Νεοχώριον	20	251
1951	Κτίσματα	464		1991	Κτίσματα	215	
	Νέα Κατούνα	74	538		Νεοχώριον	19	234

1961	Κτίσματα	430		2001	Κτίσματα	354	
	Νεοχώριον	79	509		Νεοχώριον	14	368

• Η κοινότητα «**Λίμνη**» αναγνωρίστηκε αρχικά με την ονομασία «**Zαραβίνα**», με μοναδικό συνοικισμό και έδρα το συνοικισμό «**Zαραβίνα**», που μετονομάστηκε, όπως και η κοινότητα σε «**Λίμνη**» με το Β.Δ. 12.3.1928 (Φ.Ε.Κ. Α 81/1928).

⇒ Στο «Χρονικόν του Αργυροκάστρου» και στο «Χρονικόν της Δρυοπίδος» μνημονεύεται το τοπωνύμιο **Zαμβρή** και ο «**Zαμβρινός τοπος**». Ο Αθ. Πετρίδης πιθανολογεί πως **Zαμβρή** είναι «...ίσως η νυν λεγόμενη Ζαραβίνα...ή το χωρίον το λεγόμενον Ζάμβρεχον...».

Το χωριό **Zαραβίνα** μνημονεύει ο Evliya Celebi, Τούρκος περιηγητής, που επισκέφθηκε την Ήπειρο γύρω στα 1670.

Ο Αθ. Ψαλίδας αναφέρει **Zαραβίνα** το όνομα του χωριού, όπως και ο Κ. Θεσπρωτός.

Ο Π. Αραβαντινός γράφει το όνομα του χωριού **Zαροβίνα** και μέσα σε παρένθεση προσθέτει «**Καισαρόχωρον**», χωρίς άλλες εξηγήσεις.

Ο Σεραφείμ Ξενόπουλος αναφερόμενος στο χωριό **Zαροβίνα** της Πρέβεζας υποστηρίζει ότι δημιουργήθηκε από αποίκους του χωριού των Ιωαννίνων. Σ' αυτούς οφείλει την ονομασία του ή «...εκ του επωνύμου της εν Ταϊγανίω σωζομένης ηπειρωτικής οικογενείας του Ζαροβίνου επιλεγόμενης και κληρουχία ίσως ούσης ποτέ αυτής...».

Για το τοπωνύμιο **Zαραβίνα** ο Ι. Λαμπρίδης αναφέρει παρενθετικά ως ρίζα της λέξης το ζιάρ = άνθρακιά, πυρκαϊά, χωρίς άλλες διευκρινίσεις.

Zαροβίνα ονομάζει το χωριό ο Ευ. Π. Παγούνης.

Ο Β. Γκορτζής ερμηνεύει το τοπωνύμιο **Zαροβίνα** ως «βράζει το κρασί»!

Ο Κ. Δ. Μέρτζιος γράφει πως η λέξη zhar είναι αλβανική και σημαίνει απανθρακωμένος.

Ο Σπ. Στούπης σημειώνει: «... «Zαραβίνα - Τζαραμπίνα» = φωτιά μεγάλη...».

Ο Σπ. Μουσελίμης για το τοπωνύμιο αναφέρει: «...Zαραβίνα (η) = χωριό στο Πογώνι (Αλβανικά ζοροβίνε = τόπος αλλαργινός, μακρινός)...».

Ο Ν. Χ. Ρεμπέλης υποστηρίζει πως «...η λέξη είναι σλαβική. Στο Σερβοελληνικό λεξικό Παπαστεργίου «ZARAVAN» (ζαραβάν) σημαίνει οροπέδιο...» και πιθανολογεί ότι «...ονομάστηκε έτσι η περιοχή και φυσικά και η λιμνούλα, από το ομαλό έδαφος...».

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου σημειώνει πως το τοπωνύμιο **Zαραβίνα** προέρχεται από τον τύπο **Zαροβίνα** και υιοθετεί την άποψη του Μ. Vasmer και του Φ. Μαλιγκούδη ότι η λέξη είναι συμπροφορά «...της σλαβικής πρόθεσης za «πίσω» και του τοπωνύμιου Rонъна (σλαβικά ρονъ «τάφος // κανάλι // λάκκος» και την επιθετική κατάληξη -ьна...)...», δηλαδή **Zαραβίνα** «πί-

σω από το λάκκο», ερμηνεία που προσιδιάζει με την τοποθεσία στην οποία βρίσκεται το χωριό, πίσω από τη λίμνη της Ζαραβίνας. Μας ενημερώνει επίσης για την άλλη εκδοχή ετυμολόγησης του M. Vasmer από το νοτιοσλαβικό žeravъ «ο γερανός» και του J. Zaimon ότι σχετίζεται το τοπωνύμιο με τα σλαβικά ceръ «η δρυς», ceρον-ina «τόπος όπου φύονται δρυς», ενώ παρατηρεί πως το τοπωνύμιο παραδίδεται με τους τύπους Zagođina, Tsarabina και Tserabina από ξένους περιηγητές κ.ά.

Στην περιοχή βρίσκεται η λίμνη Ζαραβίνα γνωστή και ως Νεζερός, από τη σλαβική λέξη ezero «η λίμνη», που υποστηρίζεται από ορισμένους πως είναι ηφαιστειογενής. Στη λίμνη αυτή οφείλει το χωριό τη σημερινή του ονομασία **Λίμνη**.

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Ζαραβίνα	249	1961	Λίμνη	223
1920	Ζαραβίνα	325	1971	Λίμνη	125
1928	Λίμνη	335	1981	Λίμνη	199
1940	Λίμνη	415	1991	Λίμνη	154
1951	Λίμνη	290	2001	Λίμνη	126

• Η κοινότητα «**Μαυρόπουλον**» αναγνωρίστηκε αρχικά με την ονομασία «**Μαυρόπουλος**». Τη συγκροτούσαν οι συνοικισμοί «**Μαυρόπουλος**», «**Ζάβροχον**» και «**Χρυσόδουλη**», με έδρα το συνοικισμό «**Μαυρόπουλος**». Ο συνοικισμός και η κοινότητα διόρθωσαν την ονομασία τους σε «**Μαυρόπουλον**» στις 18 Οκτωβρίου 1920. Όπως προαναφέρθηκε ο συνοικισμός «**Χρυσόδουλη**» με το Δ. 29.10.1925 (Φ.Ε.Κ. Α 339/1925), αποσπάστηκε από την κοινότητα «**Μαυρόπουλον**» και προσαρτήθηκε στην κοινότητα «**Αργυροχώριον**». Στη συνέχεια, με το Δ. 20.2.1933 (Φ.Ε.Κ. Α 52/1933) προσαρτήθηκε ξανά στην κοινότητα «**Μαυρόπουλον**».

⇒ Σε οθωμανικό κατάστιχο στα 1431, που μας διασώζει ο H. Inalcik, μνημονεύεται το χωριό **Mavropul**.

Στο «Χρονικόν του Αργυροκάστρου» συναντάται το χωριό **Μαυρίκι** και στο «Χρονικόν της Δρυοπίδος» που μας διασώζει ο Αθ. Πετρίδης το χωριό **Μαυρίκιον** για το οποίο ο Αθ. Πετρίδης γράφει: «...Μαυρίκιον και κοινότερον Μαυρόπουλον κώμη και αύτη της Δρυοπίδος...».

Ο Π. Αραβαντινός αναφέρει το χωριό **Μαυρόπουλο**.

Ο Ν. Γ. Μυστακίδης γράφει ότι το χωριό «...ωνομάσθη ούτω εκ τινος Μαυρού ή Μαύρου κυριαρχήσαντος αυτού...».

Ο Σπ. Στούπης υποστηρίζει πως το χωριό δημιούργησαν κάτοικοι ενός οικισμού που ερείπιά του μεσαιωνικά ή βυζαντινά σώζονται μεταξύ των χωριών **Μαυρόπουλο** και **Τεριάχι** και οι ντόπιοι ονομάζουν Παληόκαστρο ή Παληόκαστρο του Μπάλα. Ο οικισμός καταστράφηκε από Ιλλυριούς επι-

δρομείς. «...Μετά την καταστροφή αυτή -κατά την παράδοσι- όσοι έμειναν, γυμνοί και σ' άθλια κατάσταση κατέφυγαν στ' αντικρυνά τους μέρη για να βρουν καινούργια πατρίδα και να ζήσουν. Εγκατέλειψαν λοιπόν τον τόπο τους και πήγαν σε καινούργιο τέτοιο που τον ωνόμασαν Μελανόπολι ή Μαυρόπολι, που παρέπεσε σε Μαυρόπουλο...», σύμφωνα με τον Σπ. Στούπη.

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου σημειώνει ότι «...Το τοπωνύμιο είναι κυριώνυμο και προέρχεται από το επώνυμο Μαυρόπουλος με μεταπλασμό...».

⇒ Στο «Χρονικόν του Αργυροκάστρου» και στο «Χρονικόν της Δρυοπίδος» μνημονεύεται το τοπωνύμιο **Ζαμβρή** και ο «**Ζαμβρινός τοπος**». Ο Αθ. Πετρίδης πιθανολογεί πως **Ζαμβρή** είναι «...ίσως η νυν λεγόμενη Ζαραβίνα...ή το χωρίον το λεγόμενον Ζάμβρεχον...».

Σε οθωμανικό κατάστιχο στα 1431, που μας διασώζει ο Η. Thalcik, μνημονεύεται το χωριό **Zavrikos**.

Ο Π. Αραβαντινός αναφέρει το χωριό **Ζάβροχον** στη «διοίκησιν Αργυροκάστρου». Χαρακτηρίζει ελληνική την προέλευση της ονομασίας του. Αλλού γράφει πως προέρχεται από την τουρκική λέξη Ζαβρούχ και την κατάληξη -ον για λόγους ευφωνίας, χωρίς να ερμηνεύει τη λέξη.

Ο Ι. Λαμπρίδης γράφει το όνομα του χωριού **Ζαβρούχον**, παρενθετικά επεξηγεί τη λέξη ως «**περιοχή όπισθεν ορέων**», ενώ υποστηρίζει ότι η ονομασία είναι σλαβικής προέλευσης.

Ο Ν. Γ. Μυστακίδης μας διασώζει την τοπική παράδοση πως το «ήδη χωρίον Ζάμβρεχον» το έκτισεν «εις Ζαμβρός» ονομαζόμενος.

Ο Π. Α. Φουρίκης προτείνει η ετυμολογία του τοπωνύμιου **Ζάβροχο** να αναζητηθεί στη λέξη διάβροχος με μετατροπή του δια σε ζα.

Ο Κ. Δ. Στεργιόπουλος σημειώνει για το τοπωνύμιο: «...Ζάβρουχον. Αλβανικόν, σημαίνον τόπον μαύρου χρώματος: Βρουκγου είναι μελούρα...»!

Ζάβροχο σύμφωνα με τον Σπ. Στούπη είναι λέξη σλαβική, σύνθετη από το ζα + βροχ = πίσω + κορυφή.

Ο Π. Β Γκαλντέμης για το τοπωνύμιο **Ζαβρούχος** της Κωστανιανής σημειώνει πως η λέξη «...είναι σλαβική και σημαίνει, τόπος που βρίσκεται πίσω από τα βουνά, αλλά μπορεί να προέρχεται και από τη λέξη Ζα (πολύς) και βράχος, δηλαδή το μέρος που έχει πολλούς βράχους...».

Ο Γ. Μ. Σαρηγιάννης για το τοπωνύμιο **Ζαβρούχος** του Σουλίου υιοθετεί την άποψη του Μ. Vasmer, που το ερμηνεύει «πίσω από την κορυφή».

Ο Στ. Μπέττης γράφει ότι το όνομα του χωριού είναι σλαβικό, σύνθετο από το επίρρημα za = πίσω ή από πίσω και τη λέξη βροχ = κορυφή και σημαίνει «...ή όλο το χωριό, ή περιοχή πίσω από την κορυφή, όπως και πράγματι είναι και όχι «περιοχή όπισθεν ορέων», καθώς γράφει ο Λαμπρίδης...». Αλλού επίσης σημειώνει πως **Ζάβροχο** «...θα πει πίσω από την βουνοκορυφή, όπως και πράγματι είναι...».

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου παραθέτει την άποψη του M. Vasmer ότι το τοπωνύμιο είναι λέξη σύνθετη, από το za «πίσω» και το ουσιαστικό νηη «κορυφή, άκρη».

⇒ Σε οθωμανικό κατάστιχο στα 1431, που μας διασώζει ο H. Inalcik, μνημονεύεται το χωριό **Hristozali**.

Χρυσοδούλη αναφέρεται οικισμός στο «Χρονικόν των Τσαραπλανών».

Χρυσόδολη ονομάζει το χωριό ο Αθ. Ψαλίδας.

Ο Π. Αραβαντινός αναφέρει χωριό με το όνομα **Χρυσόδαλη** στη «διοίκησιν Αργυροκάστρου».

Κατά τον Σπ. Στούπη το όνομα **Χρυσόδουλη** «...πιθανότατα σχετίζεται με τον φεουδαρχισμό και άλλοτε ελέγετο Χριστόδουλοι = δούλοι του Χριστού, δηλαδή, δουλοπάροικοι που ανήκαν σε μονή ή εκκλησίες...». Αλλού ο ίδιος σημειώνει ότι στα βυζαντινά χρόνια, οι κτήτορες μονών, αυτοκράτορες ή γαιοκτήμονες, «επροίκιζαν» τις μονές με δουλοπάροικους, οι οποίοι εργάζονταν στα κτήματα των μοναστηριών, ενώ «...Μερικοί μάλιστα, έφεραν και χαρακτήρα ιεράς αποστολής, όπως: Άγιος Δούλος, Χριστού Δούλαι, απ' όπου προφανώς και το τοπικό μας Χρυσόδουλοι κατά παραφθορά...».

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου εκτιμά ως άγνωστη την αιτία, που δημιούργησε το όνομα του χωριού, το οποίο θεωρεί «...κυριώνυμο από το προσωπώνυμο Χρυσόδουλη που είναι σύνθετο από το επίθετο χρυσός και το ουσιαστικό δούλη...».

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Μαυρόπουλον	120		1961	Μαυρόπουλον	183	
	Ζάβροχον	89			Ζάβροχον	126	
	Χρυσόδολι	123	332		Χρυσόδουλη	127	436
1920	Μαυρόπουλον	150		1971	Μαυρόπουλον	81	
	Ζάβροχον	83			Ζάβροχον	51	
	Χρυσόδουλη	101	334		Χρυσόδουλη	48	180
1928	Μαυρόπουλον	186		1981	Μαυρόπουλον	116	
	Ζάβροχον	98	284		Ζάβροχον	62	
1940	Μαυρόπουλον	193			Χρυσόδουλη	57	235
	Ζάβροχον	123		1991	Μαυρόπουλον	71	
	Χρυσόδουλη	149	465		Ζάβροχον	61	
1951	Μαυρόπουλον	227			Χρυσόδουλη	42	174
	Ζάβροχον	151		2001	Μαυρόπουλον	80	
	Χρυσόδουλη	166	544		Ζάβροχον	58	
					Χρυσόδουλη	33	171

• Η κοινότητα «**Ορειόν - Ξηρόβαλτον**» αναγνωρίστηκε αρχικά με την ονομασία «**Ξηρόβαλτος**». Την αποτελούσαν οι συνοικισμοί «**Ξηρόβαλτος**» και «**Μποζανίκον**», με έδρα το συνοικισμό «**Ξηρόβαλτος**». Με το Β.Δ. 3.2.1922 (Φ.Ε.Κ. Α 19/1922) ορίστηκε ως έδρα της κοινότητας ο συνοικισμός «**Μποζανίκον**», ενώ και η κοινότητα ονομάστηκε «**Μποζανίκον**». Με το Δ. 12.3.1928 (Φ.Ε.Κ. Α 81/1928), ο συνοικισμός και η κοινότητα «**Μποζανίκον**» μετονομάστηκαν σε «**Ορειόν**». Επίσης για το συνοικισμό «**Ξηρόβαλτος**» καθιερώθηκε στις 16 Μαΐου 1928, ως επίσημη ονομασία, ο τύπος «**Ξηρόβαλτον**». Στη συνέχεια, στις 7 Απριλίου 1951, καθιερώθηκε ως επίσημη ονομασία της κοινότητας η ονομασία «**Ορειόν - Ξηρόβαλτον**», ενώ έδρα της κοινότητας παρέμεινε ο συνοικισμός «**Ορειόν**».

⇒ Το χωριό **Ξηρόβαλτο** μνημονεύει ο Evliya Celebi, Τούρκος περιηγητής, που επισκέφθηκε την Ήπειρο γύρω στα 1670.

Το χωριό αναφέρεται στον Π. Αραβαντινό με τον τύπο **Ξηρόβαλτον**, ενώ ο Ι. Λαμπρίδης γράφει το όνομά του **Ξηρόβαλτοι**.

Ο Ευ. Π. Παγούνης χρησιμοποιεί τον τύπο **Ξηρόβαλτον**.

Ο Κ. Ζ. Φακατσέλης σημειώνει ότι το όνομα του το χωριό «...πρέπει να το πήρε από τη λίμνη -βάλτος- που κατά τους θερινούς μήνες το νερό στέρευε, έτσι ο βάλτος γινόταν Ξηρός-Βάλτος...». Παραθέτει και την εκδοχή πως το τοπωνύμιο προέρχεται από παραφθορά της λέξης «**ΞΗΡΟΒΑΤΙΚΑ**», που ερμηνεύεται «γένος χερσαίων πτηνών». Μας ενημερώνει ακόμη ότι «...η λίμνη παλιά ήταν ένας από τους καλύτερους υδροβιότοπους της περιοχής. Το χειμώνα συγκέντρωνε πολλά πουλιά, κυρίως μεγάλα...»

⇒ Ο Π. Αραβαντινός μνημονεύει το χωριό **Μπουζανίκον**. Σημειώνει μάλιστα σλαβική την προέλευση του τοπωνύμιου.

Ο Ι. Λαμπρίδης το ονομάζει **Μποζονίκος** ή **Μποζονίκου** και ο Ευ. Π. Παγούνης **Μποζανίκο**.

Ο Στ. Μπέττης γράφει πως η ονομασία του χωριού είναι σλαβικής προέλευσης. Προέρχεται «...από τη ρίζα βοζ, που σημαίνει θάμνος και bo-jan, οι άνθρωποι των θάμνων, με την υποκοριστική πάντα σλαβική κατάληξη -ικ...».

Ο Κ. Ζ. Φακατσέλης υποσημειώνει ότι **Μποζιανίκο** ή **Μποζανίκο** είναι λέξη σλαβική, και την ερμηνεύει «καταφύγιο», «σπηλιά».

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου γράφει πως το τοπωνύμιο **Μποζανίκο**, το προέρχεται από το σλαβικό επιθετικό τύπο božanikъ, που σχηματίζεται από το σλαβικό προσωπώνυμο Božan, θηλυκό Božana, κι αυτό από τη σλαβική λέξη bogъ «θεός» + τη σλαβική κατάληξη -jan (ъ), θηλυκό -jana, και την κατάληξη -ikъ

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Ξηρόβαλτο	145	1961	Ορειόν	57
------	-----------	-----	------	--------	----

	Μπαζανίκον	140	285		Ξηρόβαλτον	74	131
1920	Ξηρόβαλτος	137		1971	Ορεινόν	18	
	Μπαζανίκον	129	266		Ξηρόβαλτον	31	49
1928	Ορεινόν	134		1981	Ορεινόν	57	
	Ξηρόβαλτον	174	308		Ξηρόβαλτον	48	105
1940	Ορεινόν	190		1991	Ορεινόν	39	
	Ξηρόβαλτον	144	334		Ξηρόβαλτον	51	90
1951	Ορεινόν	77		2001	Ορεινόν	20	
	Ξηρόβαλτον	58	135		Ξηρόβαλτον	29	49

• Η κοινότητα «**Περιστέριον**» στην αρχή αναγνωρίστηκε με την ονομασία «**Μέγγουλη**», αποτελούμενη από τους συνοικισμούς «**Μέγγουλη**» και «**Κεράσοβον**», με έδρα το συνοικισμό «**Μέγγουλη**». Ο συνοικισμός και η κοινότητα, με το Δ. 12.3.1928 (Φ.Ε.Κ. Α 81/1928), μετονομάστηκαν σε «**Περιστέρι**», ενώ με το Δ. 2.6.1929 (Φ.Ε.Κ. Α 222/1929) ο συνοικισμός «**Κεράσοβον**» αναγνωρίστηκε σε νέα κοινότητα. Στη συνέχεια, στις 16 Οκτωβρίου 1940, ως επίσημη ονομασία του συνοικισμού και της κοινότητας καθιερώθηκε ο τύπος «**Περιστέριον**».

⇒ **Μέγγουλη** μνημονεύει το χωριό ο Κ. Θεοσπρωτός.

Το χωριό **Μέγκουλη** αναφέρει ο Π. Αραβαντινός σημειώνοντας, μέσα σε παρένθεση «**Βαθύς**», χωρίς άλλη εξήγηση. Αλλού χρησιμοποιεί τον τύπο **Μέγγουλη**.

Ο Ι. Λαμπρίδης ονομάζει **Μέγγουλη** το χωριό. Κατατάσσει την ονομασία του χωριού στα τοπωνύμια με «...ξενικήν και βαρβαρόφωνον κατάληξιν προσαρτηθείσαν εις ρίζας ονομάτων ελληνικών ή βαρβαρικών παρά των επηλύδων ή και των ιθαγενών κατά μίμησιν και καθιερωθείσαν οίον Γιάννιστα, Λάιστα, Γιάννινα, Τέροβον, Βιτσισκόν, Καλέντζι, Μέγγουλη κ.τ.λ...». Σημειώνει μάλιστα πως σε βλάχικες ονομασίες θέσεων και χωριών, όπου στην εποχή του ζούσαν μόνο ελληνόγλωσσοι, μεταξύ άλλων καταλήξεων συναντάται και η κατάληξη «...λη, ήτις προσαρτάται εις ονόματα προς σχηματισμόν της ενικής αυτών γενικής προς δήλωσιν της κυριότητος, οίον Μέγγουλη...».

Το χωριό μνημονεύεται με τον τύπο **Μέγγουλι** στον Ευ. Π. Παγούνη.

Ο Σπ. Στούπης αναφέρει ότι η ονομασία **Μέγγουλη** «...πιθανότατα από το ελληνοαλβανικό μεσαιωνικό επώνυμο Μέγκουλα ή Μέγκολα...» προέρχεται.

Μέγγουλη, υποστηρίζει ο Στ. Μπέττης, είναι βλάχικο όνομα και σημαίνει χωριό του Μέγγου.

Ο Αν. Μηλιώνης για το όνομα του χωριού γράφει πως «...είναι λέξη, στην οποία δόθηκαν διάφορες ερμηνείες. Μία απ' αυτές είναι «βαθύς λάκκος», ερμηνεία που είναι, σύμφωνη με τη χαρακτηριστική διαμόρφωση του τόπου. Πολύ πιθανή είναι και η εκδοχή, η λέξη να είναι επώνυμο κάποιου, που έμεινε ή για άλλους λόγους σύνδεσε το όνομά του με την περιοχή...».

Αλλού πάλι καταγράφει τις εξής απόψεις για την προέλευση του τοπωνύμιου:

- «...Οφείλεται στην παρουσία της Μονής των «Εισοδίων της Θεοτόκου», μονή η οποία προϋπήρχε του σχηματισμού του χωριού...».
- «...Η λέξη σημαίνει βραχιόλι, ονομασία που δόθηκε επειδή το χωριό περιβάλλεται από λάκκους, όπως το βραχιόλι περιβάλλει τον καρπό του χεριού...».
- «...Σημαίνει βαθύς λάκκος (χαράδρα), ερμηνεία, σύμφωνη με τη χαρακτηριστική διαμόρφωση του χωριού...».

Σημειώνει ακόμη ότι στο χωριό «...Ένα από τα παλιά (από το 1700) κύρια οικογενειακά ονόματα της περιοχής ήταν το όνομα «Μέγγουλα»...» καθώς επίσης πως το χωριό «...είναι μέρος που συχνά σκεπάζεται με ομίχλη...».

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου χρησιμοποιεί το τύπο **Μέγκουλη** για το τοπωνύμιο και θεωρεί πως είναι δυνατόν να προέρχεται:

- Από το επώνυμο Μεγκούλης, με ρίζα το αλβανικό *mjegullë*, -a «η ομίχλη» και μεταφορικά «βλοσυρός, συνοφρυωμένος άνθρωπος».
- Από την αλβανική λέξη *miegull/ë*, -a «η ομίχλη».

⇒ Τη νέα ονομασία του το χωριό, σύμφωνα με τον Αν. Μηλιώνη, την οφείλει στο ότι «...το περιστέρι είναι σύμβολο ειρήνης και μία από τις υποστάσεις της Αγίας Τριάδος, παλιόγρου και προστάτιδας του χωριού...».

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Μέγγουλη	475		1940	Περιστέριον	432
	Κεράσοβον	210	685	1951	Περιστέριον	262
1920	Μέγγουλη	400		1961	Περιστέριον	160
	Κεράσοβον	188	588	1971	Περιστέριον	60
1928	Περιστέρι	461		1981	Περιστέριον	171
	Κεράσοβον	238	699	1991	Περιστέριον	93
				2001	Περιστέριον	132

• Η κοινότητα «**Ποντικάται**», με μοναδικό συνοικισμό και έδρα της το συνοικισμό «**Ποντικάται**», αναγνωρίστηκε αρχικά με την ονομασία «**Ποντικάτες**» όπως και ο συνοικισμός. Αργότερα, στις 16 Οκτωβρίου 1940, καθιερώθηκε ο τύπος «**Ποντικάται**» για το επίσημο όνομα του συνοικισμού και της κοινότητας.

⇒ Σε οθωμανικό κατάστιχο στα 1431, που μας διασώζει ο Η. Inalcik, μνημονεύεται το χωριό **Bondicati**.

Το τοπωνύμιο **Ποντικάταις** αναφέρεται στο «Χρονικόν των Τσαρπλανών».

Ο Π. Αραβαντινός και ο Ι. Λαμπρίδης χρησιμοποιούν για το όνομα του χωριού τον τύπο **Ποντικάταις**. Ο τελευταίος σημειώνει ότι η πληθυντική ονομασία του μαρτυρεί «...την κατά πατριάς διαίρεσιν των λαών εκείνων κατά τον μεσαίωνα και ακολούθως και των κατά συνοικίας επομένως κατοικίαν αυτών ...». Υποδηλώνει δηλαδή το τοπωνύμιο, σύμφωνα με τον Ι. Λαμπρίδη, χώρο κατοικίας ομώνυμης πατριάς ή φυλής (τσέτας).

Ο Ευ. Π. Παγούνης χρησιμοποιεί τον τύπο **Ποντικάτες**.

Ποντικάτες = ο τόπος της φάρας του Ποντίκη, κατά τον Σπ. Στούπη, ο οποίος μας πληροφορεί επίσης πως «...οικογένεια αρχοντική με το όνομα Ποντίκη υπήρχε στα Γιάννενα και συνέδραμε για την ίδρυση της Μονής Αγίου Κωνσταντίνου και Ελένης που βρίσκονταν κοντά στα Τσαραπλανά...».

Ο Αθ. Χ. Παπαχαρίσης θεωρεί ότι η λέξη **Ποντικάτες** δηλώνει τους απογόνους κάποιου Ποντίκη αρχικά και στη συνέχεια τον τόπο, που αυτοί κατοικούσαν, δηλαδή μετατράπηκε σε τοπωνύμιο.

Κατά τον Στ. Μπέττη, η ονομασία του χωριού έχει «...ρίζα ελληνική (Ποντίκης)...» και υποδηλώνει ότι το χωριό είναι ο τόπος της οικογένειας του Ποντίκη.

Ο Π. Παλούκας υποστηρίζει πως πιθανολογείται ως ισχυρότερη εκδοχή η ονομασία να οφείλεται στο ό,τι «...οι πρότοι ή κατοπινοί απ'αυτούς κάτοικοι του χωριού κατάγονταν από την περιοχή του ΠΟΝΤΟΥ...», ενώ καταγράφει και τις εκδοχές, η ονομασία να προέρχεται από το «Ποντίφηξ» ή από την αρχαιοελληνική λέξη «Πόντος», εξαιτίας συγκεντρωμένων όμβριων υδάτων στην περιοχή, που αποτελούν, κατά κάποιο τρόπο, λίμνη.

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου γράφει το όνομα του χωριού **Ποντικάτι, το** και το θεωρεί κυριώνυμο, αποδιδόμενο στα επώνυμα Ποντίκης ή Πόντικας και την αλβανική κατάληξη -ati «...δηλωτική των μελών μιας οικογένειας...».

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Ποντικάτες	413	1961	Ποντικάται	170
1920	Ποντικάτες	344	1971	Ποντικάται	52
1928	Ποντικάτες	343	1981	Ποντικάται	95
1940	Ποντικάται	283	1991	Ποντικάται	115
1951	Ποντικάται	194	2001	Ποντικάται	36

• Η κοινότητα «**Στρατίνιστα**» αναγνωρίστηκε εξ αρχής με την ονομασία αυτή. Μοναδικός συνοικισμός και έδρα της κοινότητας ήταν ο συνοικισμός «**Στρατίνιστα**».

⇒ Στο οθωμανικό κατάστιχο στα 1431, που μας διασώζει ο Η. Inalcik, μνημονεύεται το χωριό **Istradinište**.

Το χωριό **Στρατίνιστα** αναφέρουν ο Π. Αραβαντινός, ο Ι. Λαμπρίδης και ο Ευ. Π. Παγούνης.

Ο Σπ. Στούπης παρατηρεί πως το όνομα του χωριού ίσως να σχετίζεται με τους κατοίκους, που ζούσαν σε κατούνες και στα βυζαντινά χρόνια ονομάζονταν «στρατιώται».

Ο Στ. Μπέττης εκτιμά τη λέξη σλαβικής προέλευσης, άγνωστης ρίζας.

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου θεωρεί το τοπωνύμιο λέξη σύνθετη από το σλαβικό προσωνύμιο *Stratъnъ* (διακεκομμένος τύπος του προσωνυμίου *Strati-mir, Strati-slan* κ.ά.) + την κατάληξη *-inъ* ή *-enъ* + την πατρωνυμική κατάληξη *-ist*. Επισημαίνει επίσης ότι τα προαναφερθέντα σλαβικά προσωνύμια «...σχηματίζονται από το σλαβικό *strat-* «χάνομαι»...».

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Στρατίνιστα	295	1961	Στρατίνιστα	171
1920	Στρατίνιστα	291	1971	Στρατίνιστα	49
1928	Στρατίνιστα	353	1981	Στρατίνιστα	75
1940	Στρατίνιστα	360	1991	Στρατίνιστα	159
1951	Στρατίνιστα	238	2001	Στρατίνιστα	87

• Η κοινότητα «**Τεριάχιον**» αναγνωρίστηκε αρχικά με την ονομασία «**Τεριάχι**» και αποτελούνταν από τους συνοικισμούς «**Τεριάχι**» και «**Βομπλό**», με έδρα το συνοικισμό «**Τεριάχι**». Με το Δ. 2.12.1929 (Φ.Ε.Κ. Α 81/1929) ο συνοικισμός «**Βομπλό**» μετονομάστηκε σε «**Σταυροδρόμι**». Στις 16 Οκτωβρίου 1940 καθιερώθηκε ο τύπος «**Τεριάχιον**» ως επίσημη ονομασία του συνοικισμού και της κοινότητας «**Τεριάχι**» και ο τύπος «**Σταυροδρόμιον**» για το συνοικισμό «**Σταυροδρόμι**».

⇒ Ο Π. Αραβαντινός μνημονεύει το χωριό **Τεριάχι**, ενώ αναφέρει και χωριό με την ονομασία **Τεριαχάταις** στη «διοίκησιν Αργυροκάστρου».

Ο Ι. Λαμπρίδης γράφει **Τεριάχη** το όνομα του χωριού, ενώ ο Ευ. Π. Παγούνης **Τεριάχι**.

Ο Ν. Γ. Μυστακίδης υποστηρίζει ότι το τοπωνύμιο προέρχεται «...εκ του *Τέρχνεος*, σημαίνει κλωνάρι ή βλαστάρι, ή από το *Δεράγχη Τεργιαχη* (δέρη) λαιμός, ράχη, φάραγξ, ύψωμα βουνού κ.τ.λ...».

Ο Σπ. Στούπης σημειώνει πως «...φάρα του *Τερ - Γιάχο* (= *Λευτέρης - Ιάκωβος*, κατά το *Δημαλέξης*, *Σπυρομήλιος* κ.ά.) συνέστησε πιθανώς τους *Τεριαχάτες* (Βόρειος Ήπειρος) και κάποιος απ' αυτούς κατόπιν το *Τεριάχι...*». Επισημαίνει μάλιστα ότι «...Οι *Τεριαχάτες* αναφέρονται (1448), ως σπαήδες, μετά τον ορισμό του *Σινάν Πασά...*».

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου θεωρεί ως πιο πιθανή εκδοχή, το τοπωνύμιο να προέρχεται από το σλαβικό προσωνύμιο *Turĭjak*, κι αυτό από το σλαβικό *turъ* «ο άγριος τάυρος // το αγριοκάτσικο», άποψη που ενισχύεται και από το

αλβανικό τοπωνύμιο **Τεριαχάτι**, το οποίο σχηματίζεται με την κατάληξη -άτι δηλωτική μελών οικογενειών. Επίσης είναι δυνατόν να προέρχεται από το σλαβικό κτητικό επιθετικό τύπο *tuγjь* κι αυτό από το σλαβικό *tuγь* και την κατάληξη -jь, θηλυκό -ja και την κατάληξη -акь, με την οποία ουσιαστικοποιούνται επιθετικοί τύποι ή από το ουσιαστικό *tuγь* και την κατάληξη -jakь, η οποία προστίθεται στα ουσιαστικά.

⇒ Το τοπωνύμιο **Βομπλόν** αναφέρεται στο «Χρονικόν του Αργυροκάστρου», καθώς επίσης στον Π. Αραβαντινό, τον Ι. Λαμπρίδη και τον Ευ. Π. Παγούνη. Στο «Χρονικόν της Δρυοπίδος» μνημονεύεται με τον τύπο **Βομβλόν**.

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου μας ενημερώνει για την άποψη του Μ. Vasmer ότι το τοπωνύμιο προέρχεται από το ουσιαστικό (ν)οb(ь)лъ «η πηγή, το φρέαρ». Θεωρεί ωστόσο ως πιθανή την «...προέλευση του τοπωνύμιου και από το σλαβικό obлъ (< obьлъ) «ο στρογγυλός» σε σύνθεση με την επίσης σλαβική πρόθεση ν(ο) «εις»...».

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Τερίαχη	166		1961	Τεριάχιον	64	
	Βομπλό	104	270		Σταυροδρόμιον	85	149
1920	Τεριάχι	127		1971	Τεριάχιον	23	
	Βομπλό	163	290		Σταυροδρόμιον	45	68
1928	Τεριάχι	151		1981	Τεριάχιον	27	
	Βομπλό	174	325		Σταυροδρόμιον	35	62
1940	Τεριάχιον	164		1991	Τεριάχιον	21	
	Σταυροδρόμιον	170	334		Σταυροδρόμιον	23	44
1951	Τεριάχιον	76		2001	Τεριάχιον	19	
	Σταυροδρόμιον	94	170		Σταυροδρόμιον	23	42

• Η κοινότητα «**Φαράγγιον**» αρχικά ονομαζόταν «**Γκουβέριον**». Μοναδικός συνοικισμός και έδρα της κοινότητας ήταν ο συνοικισμός «**Γκουβέριον**». Ο συνοικισμός και η κοινότητα μετονομάστηκαν, με το Δ. 12.3.1928 (Φ.Ε.Κ. Α 81/1928), σε «**Φαράγγιον**».

⇒ Σε οθωμανικό κατάστιχο στα 1431, που μας διασώζει ο Η. Inalcik, μνημονεύεται το χωριό **Guveri**.

Κατά το Γ. Γαζή «...Το Γκουβέρι ωνομάσθη από κάποιαν γούβαν (ήγουν σπήλαιον) Γούβερι...».

Ο Π. Αραβαντινός ονομάζει το χωριό **Γκουβέρη** και σε παρένθεση αναφέρει τη λέξη «**Κρυπτή**», χωρίς άλλες εξηγήσεις.

Ρίζα της ονομασίας **Γκουβέρη**, κατά τον Ι. Λαμπρίδη, είναι η λέξη γκούβα = κοίλωμα.

Ο Ευ. Π. Παγούνης χρησιμοποιεί τον τύπο **Γκουβέρι** για το όνομα του χωριού.

Το τοπωνύμιο **Γκουβέρι, το**, σύμφωνα με τον Κ. Ευ. Οικονόμου, είναι κυριώνυμο, από το επώνυμο Γκουβέρης κι αυτό, από το αλβανικό gube-re / guberja «είδος μικρής κάπας από γίδινο μαλί που φτάνει ως τα γόνατα».

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Γκουβέρη	134	1961	Φαράγγιον	52
1920	Γκουβέριον	196	1971	Φαράγγιον	25
1928	Φαράγγιον	136	1981	Φαράγγιον	49
1940	Φαράγγιον	119	1991	Φαράγγιον	27
1951	Φαράγγιον	50	2001	Φαράγγιον	26

• Η κοινότητα «**Χαραυγή**» στην αρχή αναγνωρίστηκε με την ονομασία «**Βάλτιστα**», με μοναδικό συνοικισμό και έδρα της το συνοικισμό «**Βάλτιστα**». Ο συνοικισμός και η κοινότητα, με το Β.Δ. 18.5.1956 (Φ.Ε.Κ. Α 125/1956), μετονομάστηκαν σε «**Χαραυγή**».

⇒ Σε οθωμανικό κατάστιχο στα 1431, που μας διασώζει ο Η. Inalcik, μνημονεύεται το χωριό **Valtice**.

Βάλτιστα αναφέρεται ο οικισμός στην πρόθεση 421 της μονής Μεταμορφώσεως Μετεώρων, αρχικής γραφής 1592-1593.

Ο Π. Αραβαντινός αναφέρει το χωριό με την ονομασία **Βάλτιστα** και σε παρένθεση «**Βελτίστη**», χωρίς άλλες εξηγήσεις. Την ίδια ονομασία **Βάλτιστα** αναφέρει και ο Ι. Λαμπριόης για το χωριό, καθώς επίσης ο Ευ. Π. Παγούνης.

Ο Κ. Δ. Μερτζίκος θεωρεί τη ρουμάνικη λέξη baltis = έλη, ελώδες μέρος ως ρίζα του τοπωνύμιου.

Ο Κ. Δ. Στεργιόπουλος παρατηρεί ότι η λέξη βάλτα = έλος συναντάται στα βυζαντινά χρόνια.

Ο Στ. Μπέττης υποστηρίζει πως στην επαρχία Πωγωνίου «...υπάρχει χωριό Βάλτιστα λεγόμενο, σλαβικής του ονόματος του όλου προέλευσης, που σημαίνει τόπος ή οικισμός ελώδης, που βαλτώνει δηλαδή, μετονομάσθη δε τελευταία σε Χαραυγή από την προσήλια προφανώς θέση του...».

Ο Ελ. Π. Αλεξάκης συσχετίζει το τοπωνύμιο με το σλαβικής προέλευσης οικογενειακό επώνυμο Βάλτος.

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου εκτιμά πως το τοπωνύμιο «...προέρχεται από το σλαβικό ουσιαστικό blato (< bolto) «το έλος // η λάσπη» και τη σλαβική πληθυντική κατάληξη -išta...».

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Βάλτιστα	978	1961	Χαραυγή	344
------	----------	-----	------	---------	-----

1920	Βάλτιστα	333	1971	Χαραυγή	182
1928	Βάλτιστα	377	1981	Χαραυγή	206
1940	Βάλτιστα	445	1991	Χαραυγή	154
1951	Βάλτιστα	463	2001	Χαραυγή	126

ΔΗΜΟΣ ΔΩΔΩΝΗΣ

Ο δήμος Δωδώνης αποτελείται από τις τέως κοινότητες «Αγία Αναστασία», «Δραγοψά», «Δραμεσιοί», «Δωδώνη», «Κωστανιανή», «Μαντείο», «Μελιγγοί», «Πολύγυρος» και «Ψήνα», που ανήκαν στην τέως επαρχία Δωδώνης και καταργήθηκαν.

Έδρα του δήμου ορίστηκε ο οικισμός «Μάντρες» της τέως κοινότητας «Δωδώνη». Η έδρα του δήμου ονομάζεται, ανεπίσημα, και Δωδωνόπολη.

⇒ Ο δήμος οφείλει την ονομασία του στη Δωδώνη, αρχαία πόλη της Ηπείρου, ξακουστή για το μαντείο της, γνωστή από τα ομηρικά έπη. Τη Δωδώνη ή το μαντείο της αναφέρουν ακόμη οι Ησίοδος, Εκαταίος, Πλάτων, Αριστοτέλης, Ηρόδοτος, Στράβων, Διονύσιος Αλικαρνασεύς, Αισχύλος, Σοφοκλής, Ευρυπίδης, Πίνδαρος, κ.ά., ενώ για το μαντείο της αρχαίας Δωδώνης ο Σωτ. Ι. Δάκαρης παρατηρεί πως «...Η αρχαία ελληνική παράδοση το αναγνώριζε ως το αρχαιότερο ελληνικό μαντείο...». «...Το γαρ δη μαντήιον τουτο νενόμισται αρχαιότατον των εν Έλλησι χρηστηρίων είναι...», σημείωνε χαρακτηριστικά ο Ηρόδοτος.

Η ετυμολογία του τοπωνύμιου Δωδώνη απασχόλησε ιδιαίτερα από τα αρχαία χρόνια ιστοριογράφους και λόγιους, με αποτέλεσμα να διατυπωθούν πολλές και διαφορετικές απόψεις:

Ο Στέφανος Βυζάντιος μας πληροφορεί πως ο Απολλόδωρος ετυμολογεί τον προσδιορισμό Δωδωναίος του θεού Δία «ότι δίδωσιν ημίν τα αγαθά», δηλαδή ότι η λέξη προέρχεται από το ρήμα δίδωμι. Ανάλογη άποψη πως κάποιοι πιστεύουν ότι η περιοχή ονομάστηκε Δωδώνη, γιατί η γη της «πάντα δίδωσιν», διατυπώνει ο Σχολιαστής στην Ιλιάδα. Ο Στέφανος Βυζάντιος επίσης μας ενημερώνει για τις απόψεις άλλων αρχαίων λογίων ότι η ονομασία Δωδώνη προέρχεται «από Δωδώνης μίας των Ωκεανίδων νυμφών», «από Δώδωνος (σ.σ γιού) του Διός και Ευρώπης» ή εκ του «Δώδων ποταμός Ηπείρου».

Ο Ευστάθιος σε σχόλιό του στην Ιλιάδα παρατηρεί: «...Ωνομάσθη δε η Δωδώνη ηρωίδος ή Ωκεανίδος νύμφης, ή από Δώδωνος ποταμού...».

Ο Γ. Χ. Χασιώτης μας ενημερώνει για διάφορες άλλες εκδοχές, οι οποίες αφορούν στην προέλευση του τοπωνύμιου, όπως ότι «...ετυμολογείται εκ του ρήματος δω, δώσω και αλληγορείται προς την γην ως δωτείραν, ανησίδωρον και ζείδωρον, αφού μάλιστα εκείνο εν χώρα ευλείμωνι καταφυεή...» ή «...εκ του τω Διός ταυτόν τω ναός, ... εκ του δω Άδωνος = δώμα

Ηλίου...». Ο ίδιος ασπάζεται την γνώμη του Γ. Κουρτίου, σύμφωνα με την οποία «...η Δωδώνη έχει την αρχή της εξ ης και ο Ζευς, γενική Διός, εκ του στελέχους, δηλαδή διF εις διω, δω και κατ' επανάληψιν Δωδώ και με την κατάληξη -νη Δωδώνη, ως κάλλιστα δείκνυται εις την εν αυτή τιμωμένην θεάν Διώνη...».

Σύμφωνα με τον Κ. Κρυστάλλη «...το ιερόν και η πόλις της Δωδώνης ωνομάσθησαν ούτω κατά τινος μεν εκ του δωτήρα προσηγορικού της Γης ή εκ του δωτήρ προσηγορικού του Διός, όστις ελατρεύετο ενταύθα, κατ' άλλους δε εκ Δωδώνης ή Διώνης μιας των ωκεανίδων νυμφών και κατ' άλλους πάλιν εκ της πεποιημένης λέξεως δωδώ σχέσιν εχούσης προς το δονείν, είτε δια την δόνωσιν των νεφελών του Διός, είτε δια την βοήν των πέριξ δασών και συνωνύμου των ημετέρων λέξεων μπουμπουνίζω, μπουμπουνητό...».

Ο Κ. Μ. Μέκιος επισημαίνει πως το όνομα **Δωδώνη** προήλθε «...κατ' άλλους μεν εκ του «Δότεира», δι' ου προσηγορεύετο η της γης Θεότης, ή εκ του «Δοτήρ» ενός εκ των πολλών επιθέτων του Διός, κατ' άλλους εκ της Ωκεανίδος Νύμφης «Δωδώνης» ή «Διώνης», κατ' άλλους τέλος εκ της λέξεως «Δωδώ» ήτις εσήμαινεν αποκλειστικώς την υπό του Διός γιγνομένην δόνησιν των νεφελών...». Προσθέτει ακόμη ότι «...Η τελευταία εξήγησις είνε καθ' ημάς η ορθοτάτη πασών ου μόνον ως φυσική και αβίαστος, αλλά και ως αναφερομένη εις το πρόσωπον του Διός εις ον ην αφιερωμένον το εν λόγω ιερόν και ον οι Πελασγοί υπέρ πάντα τους Θεούς ετίμων εφ' ων και Πελασγικός προσωνομάζετο...».

Ο Χρ. Ι. Σούλης, μεταξύ άλλων, υποστηρίζει πως το τοπωνύμιο ορισμένοι το ετυμολογούν «...εκ της πεποιημένης λέξεως «δωδώ», της σημαίνουσιν την υπό του Διός γιγνομένην σύγκρουσιν των νεφών, δηλαδή το «μπουμπουνητό»...». Κατά τον ίδιο ωστόσο «...Πιθανωτέρα φαίνεται η ετυμολογία εκ του δίδωμι, «ότι δίδωσι τα αγαθά η γη αύτη», λόγω της ευκαρπίας της και λόγω των καρπών ους αι δρυς έδιδον εις τους πρωτόγονους κατοίκους...». Για ενίσχυση της άποψής του παραθέτει απόσπασμα του Βιργιλίου, σε μετάφραση Κ. Θεοτόκη, όπου μεταξύ άλλων αναφέρεται πως «...αρνήθηκε η Δωδώνη τρόφιμα...» κι ακόμη ότι σε γόνιμους τόπους δόθηκαν ανάλογα ονόματα στα αρχαία χρόνια, όπως Δως, Δωτή, Δωρίς, Δώτιον πεδίων.

Κατά το Γ. Α. Σίνα η αρχαία **Δωδώνη** ονομάστηκε έτσι «...από την δρυν, η οποία ελέγετο εις την πελασγικήν γλώσσαν Δωδώ, διότι έδιδεν ως τροφήν τας βαλάνους...».

Για το τοπωνύμιο **Δωδώνη** ο Σ. Ι. Δάκαρης υπογραμμίζει ότι σχετίζεται «...με το προελληνικό αιγαιϊκό γλωσσικό στρώμα, που απλώθηκε στον ελλαδικό χώρο με την εγκατάσταση ανατολικών στοιχείων...».

Ο Κ. Σπ. Αντωνίου θεωρεί πως «...Η πιθανότερη άποψη για το όνομα Δωδώνη, είναι ότι έχει ρίζα το ρήμα «Δίδωμι», που στη σημερινή γλώσσα θα μπορούσαμε να την ειπούμε «Δόστρα» ή «παραγωγό», υπό τη θρησκευο-

λογική έννοια, τόσο, διότι η μητέρα γη έδινε τους καρπούς της βαλανιδιάς κ.λ.π με τους οποίους τρεφόταν ο άνθρωπος, όσο και διότι είχε τη δυνατότητα να δίνει χρησμούς - προφητείες...».

Ο Π. Β. Γκαλντέμης καταγράφει τις εξής εκδοχές για την προέλευση της ονομασίας της:

- Από το ρήμα «δίδωμι» = δίδω, εξαιτίας της ευφορίας και της ευκαρπίας της περιοχής, η γη και ο Δίας «έδιδαν» πλούσια αγαθά στους κατοίκους της. Πιθανόν υπήρξε ο αναδιπλασιασμός δωδώ από τις λέξεις ΔΩρον- διΔΩμι, ΔΩΔΩΜΗ-ΔΩΔΩΝΗ.

- Από τη λέξη «δωδώ», η οποία σήμαινε τη σύγκρουση των σύννεφων, που προκαλούσε ο Δίας και ήταν συχνό φαινόμενο στην περιοχή, δηλαδή το «μπουμπουνητό».

Ας σημειωθεί και η γνώμη του Γάλλου περιηγητή F.C.H.L. Rouquerville, που θεωρεί πιθανώτερη ετυμολογική άποψη ότι «...το ουσιαστικό Δωδώνη να προέρχεται από τον Κόδονα ή Κώδωνα...» και προσθέτει «...ότι ίσως να υπήρξε μια κάποια ανάμνηση του ορείχαλκου της Δωδώνης...». Μεταξύ άλλων ο Γάλλος περιηγητής μας ενημερώνει για την άποψη του σχολιαστή του Αριστοφάνη ότι η ετυμολογία του τοπωνύμιου «...προέρχεται από τον ήχο των χάλκινων λέβητων, που τον εκφράζει με τον μιμητικό όρο Θρετταυελό...», καθώς επίσης για τη γνώμη του Paulmier de Grendenémil πως «...το όνομα Δωδώνη προήλθε από τον ήχο μιας ορειχάλκινης λεκάνης, που καθώς την κουνούσαν οι άνεμοι τη χτυπούσε ένα αυτόματο ωπλισμένο μ' ένα χάλκινο μαστίγιο...». Από τη χάλκινη αυτή λεκάνη «...έβγαινε ένας επαναλαμβανόμενος ήχος Δω - Δω που βρίσκομε εδώ γραμμένο με ωμέγα, απ' όπου θα παραχθεί με την ονοματοποιΐα το όνομα Δωδώνη...».

Ο «ορείχαλκος της Δωδώνης» ή το «δωδωναίον χαλκείον» αρχικά ήταν σειρά από χάλκινους λέβητες, οι οποίοι ήταν τοποθετημένοι σε χάλκινους τρίποδες, κυκλικά, γύρω από τη φηγό, την ιερή βαλανιδιά του μαντείου της αρχαίας Δωδώνης. Οι λέβητες, ακουμπώντας ο ένας στον άλλον, προκαλούσαν ήχους, οι οποίοι ενέπνεαν τους ιερείς και μάντιες, ώστε να εκφράσουν τους χρησμούς τους. Ο ήχος σταματούσε, όταν με το άγγιγμα των χεριών ακινητοποιούνταν οι χάλκινοι λέβητες.

«...Σύμφωνα με τους αρχαίους γραμματικούς...» γράφει ο Σ. Ι. Δάκαρης «...η συνεχής ήχηση των λεβήτων έμεινε παροιμιώδης και η φράση δωδωναίον χαλκείον λεγόταν επί των ακαταπαύστως και πολλά λαλούντων...».

Αργότερα στη θέση τους τοποθετήθηκε ένα ανάθημα Κερκυραίων, το οποίο αποτελούσαν δύο μικροί κίονες. Ο ένας στήριζε άγαλμα παιδιού, που κρατούσε μαστίγιο. Το μαστίγιο είχε τρεις αλυσίδες, οι οποίες στα άκρα τους κατέληγαν σε σφαίρες. Ο άνεμος έθετε σε κίνηση το μαστίγιο και οι σφαίρες χτυπούσαν ένα χάλκινο λέβητα, που στήριζε ο άλλος κίονας. Προκαλούνταν έτσι ήχοι -εντολές του Δία- οι οποίοι επίσης ενέπνεαν τους ιερείς και μάντιες, για τους χρησμούς τους.

Κατά τον Σ. Ι. Δάκαρη «...Ο ήχος του λέβητα διαρκούσε πολύ, ώσπου να μετρήσει κανένας ως τα τετρακόσια και όχι σπάνια ήταν αδιάκοπος, γιατί στη Δωδώνη οι άνεμοι είναι συχνοί. Για το λόγο τούτο παρέμεινε η παροιμιώδης φράση «Κερκυραίων μάστιξ», που σήμαινε τον φλύαρο, όπως ο ήχος του χαλκείου και ίσως οι ίδιοι οι αναθέτες, οι Κερκυραίοι...».

«...«ΜΗΤΕΡΑ-ΜΗΤΕΡΩΝ (του πολιτισμού και της ΕΙΡΗΝΗΣ) σημαίνει η ονομασία «ΔΩΔΩΝΗ»...» δέχεται ο Δ. Σιώζος κι αμέσως παρακάτω διευκρινίζει: «...Η λέξη «Δω» της Γραμμικής Β' (γραφής των Μυκηναίων) ερμηνεύτηκε να εκφράζει την έννοια «Μητέρα-Μάννα», ως προερχόμενη από το ρήμα «δίδωμι» (δίνω). Και ασφαλώς η επανάληψη αυτής της λέξης «Δω»-«Δω» με την Δωρική κατάληξη «νη» σημαίνει «Μητέρα-Μητέρων», δηλαδή «ΔΩΔΩΝΗ».

- Η κοινότητα «**Αγία Αναστασία**», αρχικά αναγνωρίστηκε με την ονομασία «**Πλέσια (Τσαρκοβίστης)**», με μοναδικό συνοικισμό και έδρα της το συνοικισμό «**Πλέσια (Τσαρκοβίστης)**».

Η κοινότητα, με το Δ. 2.6.1926 (Φ.Ε.Κ. Α 199/1926), καταργήθηκε και προσαρτήθηκε στην κοινότητα «**Μπαουσιόι**», ενώ με το Δ. 17.11.1926 (Φ.Ε.Κ. Α 412/1926) ανασυστάθηκε εκ νέου, αφού αποσπάστηκε από την κοινότητα «**Μπαουσιόι**».

Ο συνοικισμός και η κοινότητα, με το Δ. 11.9.1928 (Φ.Ε.Κ. Α 193/1928), μετονομάστηκαν σε «**Αγία Αναστασία**».

Στην κοινότητα, στις 19 Μαρτίου 1961, αναγνωρίστηκε και προσαρτήθηκε ο συνοικισμός «**Ποταμιά**», ο οποίος με το Β.Δ. 346/1.6.1963 (Φ.Ε.Κ. Α 91/1963) μετονομάστηκε σε «**Ζωοδόχος Πηγή**».

⇒ Στην πρόθεση 215 της μονής Βαρλαάμ των Μετεώρων στα 1613-14 αναφέρεται τοπωνύμιο με τη γραφή **Πλεσέη**.

Ο Π. Αραβαντινός αναφέρει ότι στα 1542 ζούσε στα Ιωάννινα ο Μανασσής Πλέσσας και γράφει το όνομα του χωριού **Πλέσσα**.

Ο Ι. Λαμπρίδης μνημονεύει τον Πλέσσα, διευθυντή της «...εν τω φρουρίω Σχολής...» των Ιωαννίνων, στα 1555, ο οποίος ήτο «...απότοκος Σερβικής οικογένειας, από το 1346 εν τω φρουρίω εγκαταστάσης...», αναφέρει το χωριό **Πλέσια**, και τονίζει πως η ονομασία του πρόκυψε από το όνομα τιμαριούχου ιδιοκτήτη του.

Ο Χρ. Ι Σούλης υποστηρίζει ότι το χωριό οφείλει το όνομά του στον Πλέσσα, ο οποίος υπήρξε ένας από τους αρχαιότερους Ηπειρώτες τιμαριούχους.

Και τον Κ. Σπ. Αντωνίου, η **Πλέσσα** «...το όνομά της είχε πάρει από το επώνυμο τσιφλικά Γιαννιώτη που την είχε κτήμα. Νουνός της Πλέσσας υπήρξεν ο λαός για να διατηρήση το επώνυμο του Έλληνα τσιφλικά...».

Ο Π. Β. Γκαλντέμης γράφει πως το παλιό όνομα του χωριού «...αποδίδεται σε Ιωαννίτη γαιοκτήμονα...» και αναφέρει τον Πλέσσα.

Όμοια και ο Στ. Μπέττης σημειώνει ότι το όνομα του χωριού είναι κυριώνυμο και «...διασώζει αυτό παλιάς και επίσημης οικογένειας των Γιαννίνων...». Προσθέτει επίσης πως «...το όνομα έχει ρίζα σλαβική (ples = φαλακρός)...».

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου για την προέλευση του τοπωνύμιου **Πλέσια, η/τα**, υιοθετεί την άποψη του Μ. Vasmer ότι είναι λέξη σύνθετη από το σλαβικό plěschъ «γυμνός, φαλακρός τόπος» και τη θηλυκή επιθετική κτητική κατάληξη -ja. Σημειώνει πως το τοπωνύμιο προπολεμικά εκφερόταν σε θηλυκό γένος, ενώ αργότερα επικράτησε ο τύπος **Πλαίσια, τα** και «...η ορθογράφησή του με αι, αναλογικά και παρετυμολογικά αντίστοιχα προς το ελληνικό ουσιαστικό πλαίσια, τα...».

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Πλέσια	205		1971	Αγία Αναστασία	107	
1920	Πλέσια (Τσαρκοβίστης)	205			Ζωοδόχος Πηγή	41	148
1928	Αγία Αναστασία	207		1981	Αγία Αναστασία	92	
1940	Αγία Αναστασία	218			Ζωοδόχος Πηγή	40	132
1951	Αγία Αναστασία	226		1991	Αγία Αναστασία	121	
1961	Αγία Αναστασία	192			Ζωοδόχος Πηγή	28	149
	Ποταμιά	55	247	2001	Αγία Αναστασία	102	
					Ζωοδόχος Πηγή	26	128

• Η κοινότητα «**Δραγοψά**» αναγνωρίστηκε με την ονομασία αυτή εξαρχής. Μοναδικός συνοικισμός και έδρα της ήταν ο συνοικισμός «**Δραγοψά**». Με το Δ. 2.6.1926 (Φ.Ε.Κ. Α 199/1926), η κοινότητα καταργήθηκε και προσαρτήθηκε στην κοινότητα «**Ψήνα**», ενώ ανασυστάθηκε, αποσπασθείσα από την κοινότητα «**Ψήνα**», με το Δ. 17.11.1926 (Φ.Ε.Κ. Α 412/1926).

⇒ «... Το χωρίον την **Δρεοβοψάν...**» μνημονεύει το χρυσόβουλο του Αυδρονίκου Β' Παλαιολόγου στα 1319, που διασώζεται στο τμήμα χειρογράφων στην Εθνική Βιβλιοθήκη της Ελλάδας, όπως μας πληροφορεί ο Κ. Δ. Στεργιόπουλος, ενώ το χρυσόβουλο που μας διασώζει ο Π. Αραβαντινός μνημονεύει «...το χωρίον την **Δρεαβοψάν...**». Σε υποσημείωσή του επεξηγώντας το τοπωνύμιο γράφει: «...**Δρεαβοψά**. Η **Δραγοψά** χωρίον των Κουρέντων...». Αλλού στην ονομασία του χωριού προσθέτει σε παρένθεση «**Υδραγοψά**», χωρίς άλλες διευκρινίσεις.

Ο Π. Β. Γκαλντέμης γράφει πως το όνομα **Δραγοψά** «...προέρχεται από τις λέξεις ύδωρ και οπτά (η) που θα πει ψημένη γη. Η λέξη δηλαδή ήταν στην αρχή Υδραγοπτά και έγινε Υδραγοψά - Δραγοψά...» και συμπληρώνει ότι στα αρχαία χρόνια «...Εδώ έφτιαχναν πήλινα αντικείμενα και τα έψηναν (οπτή γη ίσον ψημένη γη) γι' αυτό έμεινε το όνομα Δραγοψά...». Αναφέρει επίσης πως «...κατ' άλλους Δραγοψά σημαίνει μέρος ορατό, κατάλληλο για παρατηρητήριο...».

Κατά τον Στ. Μπέττη το όνομα του χωριού «...Είναι μάλλον κυριώνυμο, χωριό δηλαδή Σλάβου γαιοκτήτη του Δραγοψά, χρονολογούμενο, ίσως, από την πρώτη κάθοδο των Σλάβων στον τόπο μας...».

Σύμφωνα με τον Κ. Ευ. Οικονόμου το τοπωνύμιο **Δραγοψά**, η είναι κυριώνυμο, λέξη σύνθετη από το σλαβικό προσωνύμιο Drag(o), την επιθετική κτητική κατάληξη -ονο και την κατάληξη -ica. Το προσωνύμιο Drag(o) είναι συγκεκριμένος τύπος των Drago-migrъ, Drago-slanъ κ.ά., με ρίζα το dragъ «αγαπητός».

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Δραγοψά	260	1961	Δραγοψά	285
1920	Δραγοψά	263	1971	Δραγοψά	155
1928	Δραγοψά	301	1981	Δραγοψά	211
1940	Δραγοψά	337	1991	Δραγοψά	90
1951	Δραγοψά	320	2001	Δραγοψά	55

• Η κοινότητα «**Δραμεσιοί**» αναγνωρίστηκε αρχικά με το όνομα «**Δραμεσούς**», αποτελούμενη από το μοναδικό συνοικισμό και έδρα της, το συνοικισμό «**Δραμεσούς**». Κατόπιν, στις 16 Οκτωβρίου 1940, καθιερώθηκε ο τύπος «**Δραμεσιοί**» για την ονομασία του συνοικισμού και της κοινότητας.

⇒ Ο Αθ. Ψαλίδας μνημονεύει με τον τύπο **Δραμισιούς** το όνομα του χωριού, και με τον τύπο **Δραμισούς** ο Κ. Θεσπρωτός.

Ο Π. Αραβαντινός αναφέρει **Δραμεσούς** και αλλού **Δραμεσοί** το χωριό προσθέτοντας σε παρένθεση «**Δρυομεσείς**», χωρίς άλλη διευκρίνιση, ενώ ο Ι. Λαμπριδής ονομάζει το χωριό **Δραμεσιούς** και **Δραμισιούς**.

Ο Κ. Σπ. Αντωνίου σημειώνει πως το σημερινό όνομα του χωριού, που το γράφει **Δραμεσοί**, **Δραμεσιοί** και **Δραμμεσοί**, προέρχεται από σύγχυση του τοπωνύμιου **Δρυομεσοί** «...δηλαδή τόπος που σκεπαζόταν από ένα άλλο είδος δρυός, αυτή την οποία και σήμερα καλούμε «Μεσιά» αντίθετα προς τους δρύες της Δωδώνης με τους φαγώσιμους καρπούς...».

Δραμεσιοί σύμφωνα με τον Αν. Δ. Βλαχόπουλο, είναι «...λέξεις τουρκική (Δραμισί) σημαίνουσα «άνευ δραμιών» κοινώς, χωρίς στατήρας...». Μας ενημερώνει ακόμη πως «...Το έδαφος των Δραμισιών ήτο πολύ εύφορον και τα προϊόντα του επωλούντο άνευ δραμιών, κατ' αποκοπήν...».

Ο Απ. Παπαθεοδώρου μας πληροφορεί ότι οι κάτοικοι του χωριού «...εκ παραδόσεως θεωρούν το χωριόν των ως το αρχαιότερον απάντων των της Περιφέρειας Δωδώνης ετυμολογούντες μάλιστα - έστω παραετυμολογούντες - την λέξη ΔΡΑΜΕΣ(Ι)ΟΙ εκ των ΔΡΥΟΣ ΜΕΣΟΙ, ΔΡΟΜΕΣΟΙ, ΔΡΑΜΕΣΙΟΙ. Έλαβε δε ως πιστεύουν, το όνομα τούτο η Κοινότης, διότι παλαιότερον ευρίσκετο μεταξύ δένδρων (δρυών), μάλιστα...των Ιερών Δρυών της

Δωδώνης...». Προσθέτει ακόμη ότι στο χωριό υπάρχει πηγή, που ονομάζεται «ΔΡΑΜΕΣΗ» (η), καθώς επίσης πως πολλά τοπωνύμια οφείλουν το γνωστό όνομά τους σε πηγές.

Ο Π. Β. Γκαλντέμης αναφέρει πως «...το όνομα Δραμεσοί είναι παλιό και εξηγείται: Μέρος ανάμεσα από δρυς- βαλανιδιές...» και προσθέτει: «... Πραγματικά κάποτε στα Δωδωνοχώρια υπήρχαν πολλές βαλανιδιές...».

Ο Στ. Μπέττης δίνει την εξήγηση ότι το όνομα του χωριού σημαίνει «...Ντραμεσαίοι και συνηρημένο Ντραμεσιοί, άνθρωποι δηλαδή που ανήκουν στη φάρα του Ντραμέση...».

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου θεωρεί το τοπωνύμιο **Δραμεσιοί, οι**, κυριώνυμο, από το ανδρωνυμικό Δραμεσού κι αυτό από το επώνυμο Δράμεσης προερχόμενο «...μάλλον από το αλβανικό ρήμα dër(r)moj «συντρίβω, θραύω // μεταφορικά δέρνω πολύ»» και την κατάληξη -esë...» και την ανδρωνυμική κατάληξη -ου.

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Δραμισούς	283	1961	Δραμεσιοί	350
1920	Δραμεσούς	305	1971	Δραμεσιοί	239
1928	Δραμεσούς	316	1981	Δραμεσιοί	224
1940	Δραμεσιοί	357	1991	Δραμεσιοί	175
1951	Δραμεσιοί	368	2001	Δραμεσιοί	290

• Η κοινότητα «**Δωδώνη**» αναγνωρίστηκε αρχικά με το όνομα «**Τσαρκοβίτσα**», με μοναδικό συνοικισμό και έδρα της κοινότητας, το συνοικισμό «**Τσαρκοβίτσα**». Με το Δ. 1.4.1927 (Φ.Ε.Κ Α 76/1927) ο συνοικισμός και η κοινότητα μετονομάστηκαν σε «**Δωδώνη**».

Ο συνοικισμός «**Μάνδρες**» αναγνωρίστηκε με την ΕΣ. 5790/1981 (Φ.Ε.Κ. Β 219/1981) απόφαση νομάρχη Ιωαννίνων.

⇒ Η περιοχή «...Τζαρκοβίτσα κατοικείται όλη από Γραικούς οπού είναι όλοι γεωργοί και ποιμένες, έξυπνοι, δραστήριοι, πολεμικοί, άφοβοι και με έναν λόγον αγνοί Έλληνες...» μας πληροφορεί ο Αθ. Ψαλίδας, ο οποίος αναφέρει και το χωριό **Τζαρκοβίτσα**, ενώ ο Κ. Θεσπρωτός χρησιμοποιεί τον τύπο **Τζαρακοβίτσα** για το τοπωνύμιο.

Ο Π. Αραβαντινός μνημονεύει την περιοχή ως **Σαρακοβίτσα** και **Τσαρακοβίτσα**. Σημειώνει πως πρόκειται για «...Περιοχή της επαρχίας των Ιωαννίνων, περιέχουσα 40 χωρία, άτινα εισίν εκ των αθλιωτέρων και απορωτέρων χωρίων της όλης επαρχίας (εξαιρουμένων των Κατσανοχωρίων)...», ενώ προσθέτει ότι η περιοχή βρίσκεται «...προς το Ν.Α των Ιωαννίνων, και επί των Βυζαντινών εκαλείτο ενορία του Σειστρουνίου, εκ της εξεχούσης κώμης Σειστρουνιον...». Γράφει επίσης πως «...Πότε μετωνομάσθη

Τσαρακοβίστα, εκ του ομωνύμου χωρίου, αγνοούμεν...», και για την προέλευση της ονομασίας της περιοχής υποστηρίζει ότι είναι αλβανική.

Ο Ι. Λαμπρίδης ονομάζει την περιοχή και το ομώνυμο χωριό **Τσαρκοβίστα, Τσαρκοβίτσα και Τσιαρκοβίστα**. Γράφει μάλιστα ότι το όνομα «...είναι τόπου σημαντικόν διαστραφέν ίσως εκ του Τσαρσκοβίτσης, μικράν δε του στέμματος κτήσιν ίσως σημαίνον...». Ωστόσο ο ίδιος αργότερα, σε άλλο έργο του σημειώνει πως το τοπωνύμιο «...Ουχί εκ του ονόματος Τσάρσκο αλλ' εκ του Τσέρκοφ (εκκλησία) αφιέρωμά τι προς συντήρησιν ναού δηλούν, παράγει τούτο ο κ. Ντούλας Ζήκος...».

Τσαρκοβίστα = περιοχή εκκλησίας εξηγεί απλά, χωρίς άλλες διευκρινίσεις, ο Χρ. Χρηστοβασίλης.

Ο Β. Γκορτζής ερμηνεύει το τοπωνύμιο **Τσαρκοβίστα** ως «θέα του ναού».

Ο G. Stadtmüller σημειώνει ότι το τοπωνύμιο **Τσαρκοβίστα** ετυμολογείται από το σλαβικό cŭrkva «εκκλησία».

Ο Κ. Σπ. Αντωνίου πιστεύει ότι το τοπωνύμιο «...πρόκυψε από την απλούστευση του πραγματικού Τσερκοβίτσα, που σημαίνει εκκλησιαστικό (βακούφικο) κτήμα, κτήμα αφιερωμένο προς συντήρηση της εκκλησίας...». Προσθέτει ακόμη πως «...την κωμόπολη που πρόκυψε μετά την καταστροφή της αρχαίας Δωδώνης, οι Σλάβοι την ονόμασαν Τσερκοβίτσα ή Τσαρκοβίτσα, ή Τσαρκοβίστα, δηλαδή τόπο δασώδη που ανήκε στην εκκλησία...», ενώ υποσημειώνει ότι «...Από τους σλαβόφωνους κάτοικους της Μακεδονίας, τα δένδρα απλώς αποκαλούνται Νταρβίτσα, η εκκλησία Τσέρκωβ και το μοναστηριακό κτήμα Τσερκόφσκον...».

Ο Π. Β. Γκαλντέμης ερμηνεύοντας τον Ι. Λαμπρίδη σημειώνει πως «...Τσαρκοβίστα σημαίνει εκκλησιαστικό κτήμα - βακούφκο...». Αναφέρει ωστόσο ότι «...Στην Ήπειρο με την λέξι τσάρκος νοείται μικρό καλυβάκι, που φράσσεται ολόγυρα από λυγαριές και ιτιές. Προέρχεται δε η λέξι από το ομηρικό έρκος που σημαίνει φράγμα...», ενώ συνεχίζοντας προσθέτει: «...Αν το δεύτερο συνθετικό της ονομασίας Τσαρκοβίστα είναι βίτσα και όχι βίστα τότε μας πάει άθελα ο νους μας στη βέργα, στο λεπτό ξύλο και πιθανολογεί πως «...Ίσως λοιπόν να έχει κάποια σχέση η ονομασία Τσαρκοβίτσα με το τσάρκος και βίτσα...».

Ο Στ. Μπέττης υποστηρίζει ότι το τοπωνύμιο είναι σλαβικής προέλευσης και σημειώνει: «...tsercof λοιπόν είναι στα σλαβικά η εκκλησία με την κλασσική δε σλαβική κατάληξη -ista σημαίνει τον τόπο της εκκλησίας, τοπος δηλαδή που υπάρχει εκκλησία ή είναι αφιερωμένος ο ίδιος στην εκκλησία...».

Τσαρακοβίτσα ή **Τσαρακοβίστα** είναι σλαβικό όνομα, και σημαίνει «τόπος ιερών» υπογραμμίζει ο Ευ. Χρυσός.

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου υιοθετεί την άποψη του Μ. Vasmer πως το τοπωνύμιο **Τσα(ε)ρκοβίστα, η**, προέρχεται από το σλαβικό *сѣркѣне* «η εκκλησία // η συγκέντρωση πιστών» και την πληθυντική κατάληξη *-ište*

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Τσαρκοβίτσα	404	1971	Δωδώνη	311	
1920	Τσαρκοβίτσα	372	1981	Δωδώνη	222	
1928	Δωδώνη	395		Μάνδρες	79	301
1940	Δωδώνη	512	1991	Δωδώνη	108	
1951	Δωδώνη	520		Μάνδρες	117	225
1961	Δωδώνη	457	2001	Δωδώνη	100	
				Μάνδρες	122	222

• Η κοινότητα «**Κωστανιανη**» αναγνωρίστηκε εξ αρχής με την ονομασία «**Κωστανιανη**», αποτελούμενη από τους συνοικισμούς «**Κωστανιανη**» και «**Μπέρκον**» και με έδρα το συνοικισμό «**Κωστανιανη**».

⇒ **Κωστανιανη** αναφέρει το όνομα του χωριού ο Κ. Θεσπρωτός.

Ο Π. Αραβαντινός και ο Ι. Λαμπρίδης μνημονεύουν το χωριό **Κωστανιανη**. Μάλιστα ο Ι. Λαμπρίδης θεωρεί το όνομά του «ελληνικώτατον», και το κατατάσσει στην κατηγορία των χωριών που η ονομασία τους φέρει την κατάληξη «...ιανη, προς σχηματισμόν της πατριάς του υπό της ρίζης δηλουμένου...»

Ο Π. Β. Γκαλντέμης υποστηρίζει ότι «...Το χωριό ως την οριακή του ανακάλυψη του Βυζαντινού Ναού των Ταξιαρχών, γύρω στο 1790, λεγόταν Μετόχι και μετονομάστηκε σε Κωστανιανη...» και παρακάτω προσθέτει: «... Προσωπική μου άποψη είναι ότι η πλήρης ονομασία του χωριού ήταν «Μετόχι της Κωστανιανης» και σε συνήθη χρήση «Μετόχι». Τ' όνομα Κωστανιανη σημαίνει «χωριό του Κώστα» κι είναι της εποχής του 7ου - 8ου αιώνα. Λέγεται ότι στην αρχή ήταν «Κωνστανιανή» και απλοποιήθηκε σε Κωστανιανη...». Ακόμη μας ενημερώνει πως η **Κωστανιανη** ήταν μετόχι της Ιεράς Μονής Διχουνίου.

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου χρησιμοποιεί για το τοπωνύμιο τη γραφή **Κωστανιανη, η** και υιοθετεί την άποψη του Μ. Vasmer, σύμφωνα με την οποία το τοπωνύμιο αποδίδεται στο αμάρτυρο σλαβικό *Kostanjane*, «το όνομα κατοίκων ενός τόπου με το όνομα *Kostanj*», που «...σχηματίζεται από το τοπωνύμιο *Kostanj* (< *kostanjь* «το κάστανο» + την περιεκτική κατάληξη *-jь*) και τη δηλωτική των κατοίκων ενός τόπου κατάληξη *-ane*...». Θεωρεί επίσης ότι ο τύπος **Κωστανιανη**, που είναι ορθογραφικά εσφαλμένος, οφείλεται σε παρετυμολογία προς το βαφτιστικό Κώστας.

⇒ «Τον Μπέρκον τον κυρ Πάνον» αναφέρει σε στιχούργημά του ο ιερομόναχος Παΐσιος ο Μικρός στα 1687.

Ο Π. Αραβαντινός μνημονεύει τη γενιά του Μπέρκου στα 1613, που ήταν «...ανθούσα και πολλή προεχούση θέσει...» οικογένεια της πόλης των Ιωαννίνων και προσθέτει: «...Το σωζόμενον χωρίον Μπέρκον έλαβε το τοιούτον όνομα εκ της ιδιοκτήμονος ταύτης γενεάς...».

Με το όνομα **Μπέρκου** αναφέρει το χωριό και ο Ι. Λαμπρίδης.

Ο Χρ. Ι. Σούλης γράφει ότι το χωριό οφείλει την ονομασία του στον, εκ των νεωτέρων Ηπειρωτών τιμαριούχων, Μπέρκον.

Ο Κ. Σπ. Αντωνίου γράφει ότι «...η Μπέρκου χρωστά και αυτή το όνομά της σε κτηματία Γιαννιώτη...».

Σύμφωνα με τον Π. Β. Γκαλντέμη το χωριό «...Οφείλει την ονομασίαν του σε παλιά οικογένεια ευπατριδών Ιωαννιτών. Φαίνεται ότι η οικογένεια αυτή είχε σαν κτήμα το σημερινό Μπέρκο...».

Ο Στ. Μπέττης παρατηρεί για το όνομα του χωριού **Μπέρκου** πως υποδηλώνει τον ιδιοκτήτη του με το ίδιο επίθετο, δηλαδή πρόκειται για χωριό του Μπέρκου.

Ο Γ. Λυμπερόπουλος σημειώνει ότι «...Κατ' αρχήν φαίνεται πως τ' όνομα Μπέρκος έχει σλάβικη ρίζα, και σημαίνει διοικων, ο ιθύνων, ο κατεπάνω των βυζαντινών. Κατ' επέκταση δε κι ο καβαλλάρης, ο ιππέας...».

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου γράφει πως το τοπωνύμιο **Μπέρκο**, το ή είναι κυριώνυμο προερχόμενο από το επώνυμο Μπέρκος, κι αυτό από το σλαβικό προσωπώνυμο Berko, ετυμολογούμενο από το беръ «συλλέγω, αρπάζω», ή προέρχεται από το επίσης σλαβικό бергъ που σημαίνει «όχθη // πλευρά // βουνό // λόφος».

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Κωστανιανη	189		1961	Κωστανιανη	324	
	Βέρκο	53	242		Μπέρκον	80	404
1920	Κωστανιανη	215		1971	Κωστανιανη	200	
	Μπέρκον	59	274		Μπέρκον	48	248
1928	Κωστανιανη	254		1981	Κωστανιανη	201	
	Μπέρκον	62	316		Μπέρκον	42	243
1940	Κωστανιανη	326		1991	Κωστανιανη	161	
	Μπέρκον	58	384		Μπέρκον	39	200
1951	Κωστανιανη	354		2001	Κωστανιανη	176	
	Μπέρκον	74	428		Μπέρκον	27	203

• Η κοινότητα «**Μαντείον**» αναγνωρίστηκε αρχικά με την ονομασία «**Αλποχώρι Δωδώνης**», με μοναδικό συνοικισμό και έδρα της κοινότητας το συνοικισμό «**Αλποχώρι Δωδώνης**». Στη συνέχεια, στις 16 Οκτωβρίου 1940, καθιερώθηκε η γραφή «**Αλεποχώριον Δωδώνης**» για την επίσημη ονομασία της κοινότητας και ο τύπος «**Αλεποχώριον**» για το συνοικισμό, ενώ ο συνοικισμός και η κοινότητα μετονομάστηκαν με το Β.Δ. 24.4.1953 (Φ.Ε.Κ. Α 107/1953) σε «**Μαντείον**».

⇒ Ο Αθ. Ψαλίδας χρησιμοποιεί τον τύπο **Αλουποχώρι** για την αρχική ονομασία του χωριού.

Ο Π. Αραβαντινός αναφέρει το χωριό **Αλποχώρι**, ενώ ο Ι. Λαμπρίδης **Αλποχώρι(ον) Ταϊρ Αγά**.

Ο Κ. Σπ. Αντωνίου γράφει το όνομα του χωριού **Αλποχώρι (Ταήρ Αγά)**, και μας ενημερώνει ότι Ταχήρ - Αγάς ήταν «...ένας έμπιστος οπλαρχηγός και αρχιαστυνόμος του Αλή Πασά...».

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου για το όνομα του χωριού **Αλποχώρι (Δωδώνης)**, το, σημειώνει πως «...Το τοπωνύμιο είναι σύνθετο ζώνυμο και προέρχεται από τον τύπο αλουπού, η (< αλωπό < -αλώπηξ) «η αλεπού» και το ουσιαστικό της κοινής νεοελληνικής χωριό, το (και -χώρι στη σύνθεση)...».

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Αλποχώρι Δωδώνης	279	1961	Μαντεϊόν	349
1920	Αλποχώρι Δωδώνης	279	1971	Μαντεϊόν	237
1928	Αλποχώρι Δωδώνης	298	1981	Μαντεϊόν	- 235
1940	Αλεποχώριον	401	1991	Μαντεϊόν	235
1951	Αλεποχώριον	386	2001	Μαντεϊόν	237

• Η κοινότητα «**Μελιγγοί**» αρχικά αναγνωρίστηκε με την ονομασία «**Μελιγγούς**», με μοναδικό συνοικισμό και έδρα της το συνοικισμό «**Μελιγγούς**». Αργότερα, στις 16 Οκτωβρίου 1940, καθιερώθηκε ως επίσημη ονομασία του συνοικισμού και της κοινότητας ο τύπος «**Μελιγγοί**», ενώ στη συνέχεια προσαρτήθηκε στην κοινότητα ο συνοικισμός «**Αγία Τριάς**», αφού αναγνωρίστηκε στις 19 Μαρτίου 1961.

⇒ Το χωριό αναφέρεται με τους τύπους **Μιλιγγοί** και **Μιλυγκοί** από τον Π. Αραβαντινό, που σημειώνει ότι «...Το χωριόν Μιλυγκοί (αντίκρυ της νυν θέσεως του άλλοτε κειμένου) πιθανώς ενωκίσθη υπό κατοίκων της Λύγκου, μετά την ερήμωσιν αυτής...».

Ο Ι. Λαμπρίδης ονομάζει το χωριό **Μηλιγγούς** και **Μηλιγκούς**.

Στη Μεγάλη Ελληνική Εγκυκλοπαίδεια στο λήμμα «**Μηλιγγοί(οι)**» σημειώνεται ότι Μελίγγοι, Μιλένζοι, Μιλτζάνοι, Μηλίγγοι ή Μιληγγοί, υπήρξαν «...φύλον σλαβομιγές, εγκατασταθέν κατά τους μέσους χρόνους μετά των Εξεριτών εν Ταϋγέτω ιδίως...».

Ο Κ. Σπ. Αντωνίου υποστηρίζει πως «...το τοπωνύμιο οφείλεται στο σλαβικό φύλλο **Μηλιγγοί**, που εισέβαλε στην Ήπειρο και κατέληξε να εγκατασταθεί μετά του ετέρου σλαβικού φύλου των Εξεριτών, επί του όρους Πενταδάκτυλος - Λακωνίας, κατά τις πρώτες δεκαετηρίδες του Θ' αιώνας μ.Χ...».

Ο Π. Β. Γκαλντέμης καταγράφει την εκδοχή «...το χωριό να πήρε το όνομά του από το δένδρο **Μελικοκιά**...»

Ο Στ. Μπέττης γράφει το όνομα του χωριού **Μηλιγγοί**, παρατηρεί ότι «...το όνομά του φέρει στο νου τη σλαβική φυλή των Μηλίγγων ή Μηλιγγών...» και συμπεραίνει: «...ένας τέτοιος λοιπόν Μηλιγγός και οι απόγονοί του Μηλιγγαίοι και Μηλιγγοί συνοίκησαν αρχή - αρχή το συγκεκριμένο χωριό και έτσι το ονόμασαν οι περίοικοι...».

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου χρησιμοποιεί τον τύπο **Μελιγκοί**, οι για το τοπωνύμιο, το οποίο θεωρεί κυριώνυμο, αποδιδόμενο στο ανδρωνυμικό Μελιγκού, κι αυτό από το προσωπωνύμιο Μελιγκός ή Μελίγκος προερχόμενο:

- Ή από το επίθετο μελικός (μέλι + -ικός),
- Ή από το σλαβικό και συγκεκριμένα σερβικό προσωπωνύμιο Milinko ετυμολογούμενο από τη ρίζα milъ «ακριβός, αγαπητός».

Ακόμη μας ενημερώνει ότι ο Μ. Vasmer προσπαθεί να συνδέσει το τοπωνύμιο με την ονομασία του σλαβικού φύλου των Μελιγκών, αλλά δεχεται πως «...το τελευταίο είναι δύσκολο να ετυμολογηθεί από τα σλαβικά...».

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Μελιγγούς	473		1971	Μελιγγοί	280	
1920	Μελιγγούς	428			Αγία Τριάς	20	300
1928	Μελιγγούς	429		1981	Μελιγγοί	270	
1940	Μελιγγοί	579			Αγία Τριάς	32	302
1951	Μελιγγοί	630		1991	Μελιγγοί	242	
1961	Μελιγγοί	515			Αγία Τριάς	28	270
	Αγία Τριάς	43	558	2001	Μελιγγοί	299	
					Αγία Τριάς	41	340

• Η κοινότητα «**Πολύγυρος**» αρχικά αναγνωρίστηκε με το όνομα «**Ζαγόρτζα**», αποτελούμενη από τους συνοικισμούς «**Ζαγόρτζα**» και «**Ελευθεροχώρι**». Με το Δ. 2.6.1926 (Φ.Ε.Κ. Α 199/1926) η κοινότητα καταργήθηκε και προσαρτήθηκε στην κοινότητα «**Ψήνα**», ενώ με το Δ. 10.9.1926 (Φ.Ε.Κ Α 356/1926) αποσπάστηκε από αυτή και ανασυστάθηκε. Με το Β.Δ. 2.8.1940 (Φ.Ε.Κ. Α 271/1940) ο συνοικισμός και η κοινότητα μετονομάστηκαν σε «**Πολύγυρος**». Στο μεταξύ για το συνοικισμό «**Ελευθεροχώρι**» στις 16 Μαΐου 1928 καθιερώθηκε ως επίσημη ονομασία ο τύπος «**Ελευθεροχώριον**». Στις 19 Μαρτίου 1961 αναγνωρίστηκε και προσαρτήθηκε στην κοινότητα ο συνοικισμός «**Ταξιάρχαι**», που καταργήθηκε στις 18 Μαρτίου 2001.

⇒ Το χωριό **Ζαγόρτζα** ήταν υπό την προστασία της βαλιδέ σουλτάνας.

Ο Π. Αραβαντινός αναφέρει το χωριό **Ζαγόρτζα**, και θεωρεί σλαβική την προέλευση του ονόματός του.

Ο Ι. Λαμπρίδης το ονομάζει **Ζαγόρτσα** και σε παρένθεση σημειώνει: «υποκοριστικό του **Ζαγόριανη**».

Ο Β. Γκορτζής ερμηνεύει το τοπωνύμιο **Ζαγόρτσα** ως «ύψωμα του βουνού».

Ο Στ. Μπέττης σημειώνει το όνομα του χωριού με τους τύπους **Ζαγόριτσα, η** και **Ζαγόρτσα** και παρενθετικά επεξηγεί *Za - goritse* = πίσω από το βουναλάκι.

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου γράφει πως η ονομασία του χωριού **Ζαγόριτσα, η**, την οποία ο Μ. Vasmer συνάπτει με τα σερβοκροατικά τοπωνύμια *Zagorica Zagoričani*, είναι σύνθετη και «...προέρχεται από τη σλαβική πρόθεση *za* «πίσω, πάνω» και το τοπωνύμιο *Gorica* (< *gora* «βουνό // δάσος» + υποκοριστική κατάληξη *-ica*), δηλαδή ο τόπος που βρίσκεται «πίσω από το βουναλάκι...», ονομασία που προσιδιάζει με την τοποθεσία όπου αναπτύσσεται ο οικισμός, σε σχέση με όποιον πηγαινει σ' αυτόν από τη φυσική διάβαση.

⇒ Ο Π. Αραβαντινός μνημονεύει το χωριό **Λευθεροχώρι**, ενώ ο Ι. Λαμπρίδης **Ελευθεροχώριον** ονομάζει το χωριό.

Σύμφωνα με τον Στ. Μπέττη το όνομα του το χωριό το οφείλει στο ότι «...οι κάτοικοί του κατά την Τουρκοκρατία πάντως και μάλιστα την όψιμη απέβαλαν την ιδιότητα του κολλήγου, ενοικιαστού γης, δηλαδή, πληρώνοντας στον ιδιοκτήτη του το τρίτον της παραγωγής του το γνωστό γεώμορο...έγιναν, μ' άλλα λόγια ελεύθεροι ιδιότητα σπάνια για την εποχή και επίζηλη...».

Σε κοινή έκδοσή τους το «Κέντρο Νεότητας» και το «Αθλητικό Κέντρο Ελευθεροχωρίου» υποστηρίζουν πως «...Το χωριό ονομάστηκε έτσι γιατί δεν πλήρωσε φόρο στους Τούρκους, κατόρθωμα σπάνιο για την εποχή εκείνη...».

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Ζαγόρτσα	466		1971	Πολύγυρος	234	
	Ελευθεροχώρι	93	559		Ελευθεροχώριον	62	
1920	Ζαγόρτσα	393			Ταξιάρχαι	44	340
	Ελευθεροχώρι	89	482	1981	Πολύγυρος	239	
1928	Ζαγόρτσα	475			Ελευθεροχώριον	59	
	Ελευθεροχώριον	107	582		Ταξιάρχαι	17	315
1940	Ζαγόρτσα	586		1991	Πολύγυρος	172	
	Ελευθεροχώριον	141	727		Ελευθεροχώριον	59	
1951	Πολύγυρος	580			Ταξιάρχαι	7	238
	Ελευθεροχώριον	131	711	2001	Πολύγυρος	128	
1961	Πολύγυρος	375			Ελευθεροχώριον	41	169
	Ελευθεροχώριον	128					
	Ταξιάρχαι	133	636				

• Η κοινότητα «Ψήνα» αναγνωρίστηκε εξ αρχής με την ονομασία «Ψήνα», με μοναδικό συνοικισμό και έδρα της, το συνοικισμό «Ψήνα».

Με το Δ. 2.6.1926 (Φ.Ε.Κ. Α 199/1926) προσαρτήθηκαν στην κοινότητα και οι κοινότητες «Δραγοψά» και «Ζαγόρτσα». Στη συνέχεια με το Δ. 17.11.1926 (Φ.Ε.Κ. Α 412/1926) ο συνοικισμός «Δραγοψά» αναγνωρίστηκε εκ νέου σε κοινότητα, καθώς επίσης οι συνοικισμοί «Ζαγόρτσα» και «Ελευθεροχώρι», αφού αποσπάστηκαν από την κοινότητα «Ψήνα».

Στην κοινότητα προσαρτήθηκε ο συνοικισμός «Κάμπος», που αναγνωρίστηκε στις 17 Μαρτίου 1991, αλλά δεν αναφέρεται στην απογραφή στα 2001.

⇒ Το χωριό μνημονεύεται με την ονομασία Ψίνα στην πρόθεση 421 της μονής Μεταμορφώσεως των Μετεώρων στα 1592-93.

Το χωριό αναφέρεται στον Π. Αραβαντινό με τον τύπο Ψίνα και στον Ι. Λαμπρίδη με τον τύπο Ψήνα.

Ο Στ. Μπέττης που γράφει Ψίνα το όνομα του χωριού, αφού σημειώνει πως «...Είναι δύσκολη η ετυμολογία του ονόματος...», παραθέτει τις εξής απόψεις:

- Προέρχεται από τη σλαβική λέξη psina, μεγενθυτικό ή μειωτικό του pes, που σημαίνει σκυλί, παλιόσκυλο.

- Το όνομά του διασώζει πιθανότατα από τον πρώτον κύριο ή οικιστή του, Σλάβου ίσως.

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου υποστηρίζει πως το τοπωνύμιο «...προέρχεται από το σλαβικό ršenó «το κεχρί»... απ' όπου και ršenica «το σιτάρι» με τροπή του e σε i μάλλον λόγω του βόρειου φωνηεντισμού...».

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Ψήνα	478	1961	Ψήνα	276	
1920	Ψήνα	279	1971	Ψήνα	134	
1928	Ψήνα	314	1981	Ψήνα	222	
1940	Ψήνα	390	1991	Ψήνα	78	
1951	Ψήνα	355		Κάμπος	36	114
			2001	Ψήνα	146	

ΔΗΜΟΣ ΕΓΝΑΤΙΑΣ

Ο δήμος Εγνατίας αποτελείται από τις τέως κοινότητες «Μεγάλη Γότιστα», «Μέγα Περιστέριον», «Μικρή Γότιστα», «Μικρόν Περιστέριον», οι οποίες ανήκαν στην τέως επαρχία Δωδώνης, την τέως κοινότητα «Χρυσοβίτσα» που ανήκε στην τέως επαρχία Μετσόβου, καθώς και το συνοικισμό «Σίτσαίνα» της τέως κοινότητας «Πέτρα», η οποία επίσης ανήκε στην τέως επαρχία Δωδώνης.

Έδρα του δήμου **Εγνατίας** ορίστηκε ο οικισμός «**Μικρό Περιστερίο**».

⇒ **Εγνατία** ήταν το όνομα ακρωτηρίου και φερώνυμης πόλης της Ιταλίας, καθώς και το όνομα μεγάλης στρατιωτικής, κυρίας οδού, που στα χρόνια της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας συνέδεε την Απολλωνία της αρχαίας Ιλλυρίας, ενδεχομένως και το Δυρράχιο, με τον Έβρο ποταμό. Αργότερα, ονομαζόταν η οδός, που συνέδεε τη Ρώμη με την Κωνσταντινούπολη. Η σύγχρονη Εγνατία οδός διέρχεται από την περιοχή του δήμου.

• Η κοινότητα «**Μεγάλη Γότιστα**» αναγνωρίστηκε εξ αρχής με την ονομασία αυτή, αποτελούμενη από το συνοικισμό «**Μεγάλη Γότιστα**», ο οποίος υπήρξε και έδρα της κοινότητας. Στη συνέχεια, στις 19 Μαρτίου 1961, αναγνωρίστηκε και προσαρτήθηκε στην κοινότητα ο συνοικισμός «**Μπαλτούμα**»

⇒ Το χωριό μνημονεύεται με τις ονομασίες **Γότιστα** και **Γότζιστα** στις προθέσεις 421 και 215 των μονών Μεταμορφώσεως και Βαρλαάμ των Μετεώρων στα 1592-93 και 1613-14, αντίστοιχα.

Ο Αθ. Ψαλίδας, ο Κ. Θεσπρωτός και ο Π. Αραβαντινός αναφέρουν το χωριό με την ονομασία **Γότιστα**, ενώ ο Ι. Λαμπρίδης αναφέρει τη **Γότιστα** «...συνισταμένην εκ δύο συνοικιών «Σελίου και Γκραίτζυ»...». Ο Π. Αραβαντινός χαρακτηρίζει αλβανική την προέλευση του τοπωνύμιου.

Ο Ευ. Π. Παγούνης μνημονεύει το χωριό **Γότιστα άνω** και **κάτω**.

Ο Στ. Μπέττης υποστηρίζει ότι οι δύο συνοικίες που αναφέρει ο Ι. Λαμπρίδης, αντιστοιχούν στη **Μικρή** και **Μεγάλη Γότιστα**.

Για το τοπωνύμιο ο Κ. Ευ. Οικονόμου πιθανολογεί πως προέρχεται από το αλβανικό *gotë*, -a «το ποτήρι, το κύπελλο» (< ιταλικά *gotto* «πρόχους // ποτήρι» και την σλαβικής αρχής αλβανική περιεκτική κατάληξη -*ishta*...»).

⇒ Το τοπωνύμιο **Βαλδούμα** μνημονεύει ο Π. Αραβαντινός, ενώ ο Ι. Λαμπρίδης αναφέρει το **Χαν Μπαλδούμα**.

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Μεγάλη Γότιστα	615		1971	Μεγάλη Γότιστα	399	
1920	Μεγάλη Γότιστα	632			Μπαλτούμα	100	499
1928	Μεγάλη Γότιστα	651		1981	Μεγάλη Γότιστα	270	
1940	Μεγάλη Γότιστα	683			Μπαλτούμα	183	453
1951	Μεγάλη Γότιστα	716		1991	Μεγάλη Γότιστα	196	
1961	Μεγάλη Γότιστα	472			Μπαλτούμα	196	392
	Μπαλτούμα	183	655	2001	Μεγάλη Γότιστα	222	
					Μπαλτούμα	181	403

• Η κοινότητα «**Μέγα Περιστέριον**» αναγνωρίστηκε αρχικά με την ονομασία «**Μέγα Προσγόλι**», αποτελούμενη από το συνοικισμό «**Μέγα Προσγόλι**», που υπήρξε και έδρα της κοινότητας. Ο συνοικισμός και η κοινότητα, με το Δ. 1.4.1926 (Φ.Ε.Κ. Α 76/1926), μετονομάστηκαν σε «**Μέγα Περιστέρι**», ενώ αργότερα στις 16 Οκτωβρίου 1940 καθιερώθηκε ως επίσημη ονομασία του συνοικισμού και της κοινότητας ο τύπος «**Μέγα Περιστέριον**».

Στις 19 Μαρτίου 1961 αναγνωρίστηκαν οι συνοικισμοί «**Ιτέα**», «**Καρυαί**», «**Καστρίον**», «**Κρυόβρυση**», και «**Μηλέαι**», οι οποίοι προσαρτήθηκαν στην κοινότητα.

Με το Β.Δ. 346/1.6.1963 (Φ.Ε.Κ. Α 91/1963) οι συνοικισμοί «**Κρυόβρυση**», «**Καρυαί**» και «**Ιτέα**» μετονομάστηκαν σε «**Αμπελάκια**», «**Καρυόφυτον**» και «**Κερασιά**», αντίστοιχα.

Ας σημειωθεί ότι στο Ν. 2539 (Φ.Ε.Κ. Α 244/1997), με τον οποίο αναγνωρίστηκε ο νέος δήμος, ο οικισμός και η κοινότητα αναφέρονται με τον τύπο «**Μικρό Περιστέριον**», ενώ στην απογραφή στα 2001 με τον τύπο «**Μικρόν Περιστέριον**».

⇒ Το χωριό μνημονεύεται με τη γραφή **Μποσγόλει** στην πρόθεση 421 της μονής Μεταμορφώσεως των Μετεώρων στα 1592-93.

Ο Π. Αραβαντινός αναφέρει το χωριό **Προσγόλη** και σε παρένθεση σημειώνει «**Προσβολή**» χωρίς άλλες διευκρινίσεις, ενώ χαρακτηρίζει ελληνική την προέλευση της ονομασίας του.

Προσγόλη ονομάζει το χωριό και ο Ι. Λαμπρίδης και παρατηρεί ότι η βλάχικη κατάληξη -λη «...προσαρτάται με ονόματα προς σχηματισμόν της ενικής αυτής γενικής προς δήλωσιν της κυριότητος...»

Ο Στ. Μπέττης επισημαίνει ότι ο Ι. Λαμπρίδης γράφει το όνομα του χωριού με την κατάληξη -η και αναφέρει «του Προσγόλη». Σημειώνει επίσης πως ο Ι. Λαμπρίδης υπονοεί «...προφανώς ότι πρόκειται για κυριώνυμο χωριό, χωριό δηλαδή του Προσγόλη πιθανού ιδιοκτήτη ή πρώτου οικιστή του χωριού χωρίς άλλες εξηγήσεις...». Μάλιστα ο ίδιος πιστεύει ότι το όνομα είναι «...βλάχικης προέλευσης αδήλου όμως σημασίας...».

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου σημειώνει πως το τοπωνύμιο **Προσγόλι**, το αρχικά αναφέρεται στο παρακείμενο βουνό, γυμνό στη μεγαλύτερη έκτασή του, το οποίο σήμερα είναι γνωστό ως Περιστέρι, και πιθανολογεί ότι η ονομασία του προήλθε «...από σύνθεση της σλαβικής πρόθεσης pro «από, δια μέσου» και του επιθέτου golb «γυμνός, φαλακρός» με ανάπτυξη ενός [-s-], παρετυμολογικά προς την ελληνική πρόθεση προς...».

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Μεγάλο Προσγόλι	911		1981	Μέγα Περιστέριον	580	
1920	Μέγα Προσγόλι	719			Αμπελάκια	123	

1928	Μέγα Περιστέρι	868			Καρυόφυτον	92	
1940	Μέγα Περιστέριον	1171			Καστρίον	41	
1951	Μέγα Περιστέριον	1124			Κερασιά	39	
1961	Μέγα Περιστέριον	400			Μηλέαι	65	940
	Ιτέα	192		1991	Μέγα Περιστέριον	459	
	Καρυαί	113			Αμπελάκια	94	
	Καστρίον	61			Καρυόφυτον	63	
	Κρυόβρυση	189			Καστρίον	43	
	Μηλέαι	111	1169		Κερασιά	13	
1971	Μέγα Περιστέριον	417			Μηλέαι	45	717
	Αμπελάκι	142		2001	Μέγα Περιστέριον	450	
	Καρυόφυτον	104			Αμπελάκια	84	
	Καστρίον	32			Καρυόφυτον	50	
	Κερασιά	77			Καστρίον	62	
	Μηλέαι	100	872		Κερασιά	12	
					Μηλέαι	35	693

• Η κοινότητα «**Μικρή Γότιστα**» αναγνωρίστηκε εξαιτίας με την ονομασία αυτή, αποτελούμενη από το συνοικισμό «**Μικρή Γότιστα**», που υπήρξε και έδρα της κοινότητας.

Αργότερα, στις 19 Μαρτίου 1961, αναγνωρίστηκαν οι συνοικισμοί «**Άγιος Μηνάς**», «**Μπάτζα**» και «**Σιούτσος**» και προσαρτήθηκαν στην κοινότητα.

Ο συνοικισμός «**Ριζά**» αναγνωρίστηκε με την ΕΣ. 5790/1981 (Φ.Ε.Κ. Β. 219/1981) απόφαση νομάρχη Ιωαννίνων και προσαρτήθηκε στην κοινότητα.

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Μικρή Γότιστα	423		1981	Μικρή Γότιστα	181	
1920	Μικρή Γότιστα	450			Άγιος Μηνάς	113	
1928	Μικρή Γότιστα	497			Μπάτζα	52	
1940	Μικρή Γότιστα	665			Ριζά	74	
1951	Μικρή Γότιστα	639			Σιούτσος	118	538
1961	Μικρή Γότιστα	216		1991	Μικρή Γότιστα	135	
	Άγιος Μηνάς	197			Άγιος Μηνάς	50	
	Μπάτζα	40			Μπάτζα	45	
	Σιούτσος	125	578		Ριζά	41	
1971	Μικρή Γότιστα	137			Σιούτσος	77	348
	Άγιος Μηνάς	102		2001	Μικρή Γότιστα	93	
	Μπάτζα	41			Άγιος Μηνάς	44	
	Σιούτσος	95	375		Μπάτζα	44	
					Ριζά	23	
					Σιούτσος	45	249

• Η κοινότητα «**Μικρόν Περιστέριον**» αρχικά αναγνωρίστηκε με την ονομασία «**Μικρό Προσγόλι**», με μοναδικό συνοικισμό και έδρα της το συνοικισμό «**Μικρό Προσγόλι**». Με το Δ. 1.4.1927 (Φ.Ε.Κ. Α 76/1927) ο συνοικισμός και η κοινότητα μετονομάστηκαν σε «**Μικρό Περιστέρι**», ενώ αργότερα, στις 16 Οκτωβρίου 1940, καθιερώθηκε ως επίσημη ονομασία του συνοικισμού και της κοινότητας ο τύπος «**Μικρόν Περιστέριον**».

Στις 19 Μαρτίου 1961 αναγνωρίστηκαν και προσαρτήθηκαν στην κοινότητα οι συνοικισμοί «**Άγιος Νικόλαος**», «**Γιαρακάριον**», «**Παλαιοχώριον**», «**Προσήλια**» και «**Ταμπούρια**». Στη συνέχεια, ο συνοικισμός «**Άγιος Νικόλαος**», με το Β.Δ. 346 (Φ.Ε.Κ. Α 91/1963), μετονομάστηκε σε «**Ραχούλα**».

Με το Π.Δ. 223/28.6.1986 (Φ.Ε.Κ. Α 91/1986) ορίστηκε ως έδρα της κοινότητας ο συνοικισμός «**Ταμπούρια**», ενώ στις 17 Μαρτίου 1991 αναγνωρίστηκε και προσαρτήθηκε στην κοινότητα ο συνοικισμός «**Νέο Γερακάρι**».

Ας σημειωθεί ότι στο Ν. 2539 (Φ.Ε.Κ. Α 244/1997), με τον οποίο αναγνωρίστηκε ο νέος δήμος, ο οικισμός αναφέρεται με τον τύπο «**Μικρό Περιστέριον**», ενώ στην απογραφή στα 2001 με τον τύπο «**Μικρόν Περιστέριον**».

⇒ Για την ονομασία του συνοικισμού «**Νέο Γερακάρι**», ο Στ. Μπέττης γράφει πως σύμφωνα με πληροφορίες του «...από αιωνόβιο σχεδόν Μπροσγολίτη, οφείλεται σε 2-3 οικογένειες από το χωριό Γερακάρη, που κατέφυγαν παλιότερα διωκόμενοι εδώ...», και εννοεί **Γερακάρη** το ομώνυμο χωριό του δήμου **Παρβώτιδος**.

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Μικρό Προσγόλι	432		1981	Μικρόν Περιστέριον	21	
1920	Μικρό Προσγόλι	367			Γιαρακάριον	92	
1928	Μικρό Περιστέρι	410			Παλαιοχώριον	16	
1940	Μικρόν Περιστέριον	591			Προσήλια	7	
1951	Μικρόν Περιστέριον	611			Ραχούλα	44	
1961	Μικρόν Περιστέριον	52			Ταμπούρια	181	361
	Άγιος Νικόλαος	116		1991	Ταμπούρια	189	
	Γιαρακάριον	242			Γιαρακάριον	23	
	Παλαιοχώριον	104			Μικρόν Περιστέριον	20	
	Προσήλια	72			Νέο Γερακάρι	69	
	Ταμπούρια	85	671		Παλαιοχώριον	20	
1971	Μικρόν Περιστέριον	26			Προσήλια	2	
	Γιαρακάριον	120			Ραχούλα	31	354
	Παλαιοχώριον	41		2001	Ταμπούρια	137	
	Προσήλια	37			Γιαρακάριον	17	
	Ραχούλα	60			Μικρόν Περιστέριον	13	
	Ταμπούρια	169	453		Νέο Γερακάρι	58	

					Παλαιοχώριον	11	
					Προσήλια	-	
					Ραχούλα	25	261

• Η κοινότητα «**Χρυσοβίτσα**» αναγνωρίστηκε εξ αρχής με την ονομασία «**Χρυσοβίτσα**», αποτελούμενη από το συνοικισμό «**Χρυσοβίτσα**», που υπήρξε και έδρα της κοινότητας.

Στις 19 Μαρτίου 1961 αναγνωρίστηκαν οι συνοικισμοί «**Γιανναούλα**», «**Λιάταινα**» «**Σίτσαινα**» και «**Σιωλάδες**», που προσαρτήθηκαν στην κοινότητα. Ο συνοικισμός «**Σίτσαινα**» μετονομάστηκε σε «**Αμπέλια**», ο συνοικισμός «**Λιάταινα**» σε «**Μύλοι**» και ο συνοικισμός «**Γιανναούλα**» σε «**Ξηρικόν**» με το Β.Δ. 346 (Φ.Ε.Κ. Α 91/1963).

Ο συνοικισμός «**Ανάληψη**» αναγνωρίστηκε με την ΕΣ. 13258/16.6.1981 (Φ.Ε.Κ. Β. 390/1981) απόφαση νομάρχη Ιωαννίνων και προσαρτήθηκε στην κοινότητα.

⇒ Το χωριό μνημονεύεται με τους τύπους **Κουρσοβήτζα** και **Κουρσοβήτζα** στις προθέσεις 421 και 215 των μονών Μεταμορφώσεως και Βαρλαάμι των Μετεώρων στα 1592-93 και 1613-14, αντίστοιχα και σε χειρόγραφο του Αγίου Όρους με το τύπο **Κορσοβίτζα**.

Ο Αθ. Ψαλίδας γράφει **Χρυσοβίτζα** το όνομα του χωριού.

Τη **Χρυσοβίτζα** ή **Κουρσοβίτζα** και αλλού **Χρυσοβίτσα** ή **Κουρσοβίτσα** «κώμην της Μαλακασίας» αναφέρει ο Π. Αραβαντινός και υποστηρίζει πως οφείλει το όνομά της στη θαυματουργή εικόνα της Παναγίας Χρυσοβίτζης, που βρέθηκε στο «χωριον Παλαιόμυλον» στα 1484. Οι κάτοικοι του χωριού στο χώρο στον οποίο βρέθηκε η εικόνα οικοδόμησαν εκκλησία και γύρω απ' αυτή σπίτι, ενώ «...έκτοτε το χωριον εκείνο μετωνομάσθη Χρυσοβίτζα...». Τον τύπο **Χρυσοβίτζα** τον χαρακτηρίζει ελληνικής προέλευσης.

Κρουσιοβίτσα ονομάζει το χωριό ο Ι. Λαμπρίδης.

Κουρσοβίτσα, η είναι «...παραφθορά του Χρυσοβίτσα...» γράφει ο Εθ. Αθ. Μπόγκας και παρακάτω προσθέτει: «...Η Κυρά η Κουρσοβίτσα, η Παναγία η τιμωμένη στη Χρυσοβίτσα. Η εικόνα είναι θαυματουργή και έχει θρυλική παράδοση...».

Το παλιό όνομα του χωριού, κατά τον Στ. Μπέττη, είναι σλαβικό και «...μας φέρνει στο νου κατά τη ρίζα του πολίχνη της Νότιας Σερβίας (Κρούσοβο) παρά τον Περλεπέ «άλλοτε κέντρον καθαρώς Ελληνικόν» αλλά και σειρά ομωνύμων παρά τις Σέρρες χωριών με την οποία συγκεκριμένη κώμη και χωριά φαίνεται και το δικό μας να έχει σχέση ιστορική ή λεκτική...». Προσθέτει ακόμη ότι **Κρουσοβίτσα** είναι υποκοριστικό της λέξης **Κρούσοβο**.

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου για το αρχικό όνομα του χωριού υποστηρίζει πως είναι «...φυτώνυμο και προέρχεται από το σλαβικό αμάρτυρο επιθετικό τύ-

πο krušono (< σλαβικό ουσιαστικό kruša -και με τον τύπο gruša- «η αχλαδιά» (Pirus communis)» και την επιθετική κατάληξη -ονο) + την κατάληξη -ica, με την οποία ουσιαστικοποιούνται επιθετικοί τύποι...». Ακόμη δεν θεωρεί σωστή την άποψη του M. Vasmer «...ο οποίος επαναλαμβάνοντας παλιότερες ερμηνείες αποδίδει το τοπωνύμιο στο ελληνικό προσωπώνυμο Χρυσός και την κατάληξη -ονο...».

Χρυσοβίτσα είναι προσωνυμία της Παναγίας. Η Παναγία η Χρυσοβίτσα είναι πολιούχος του χωριού, στο οποίο υπάρχει ομώνυμη εκκλησία. Από εκεί και η σημερινή ονομασία του χωριού, αναφέρει η τοπική παράδοση.

Η σύγχρονη ονομασία του οικισμού δημιουργήθηκε «...παρετυμολογικά προς το επίθετο χρυσός απ' όπου και η προσωνυμία της Παναγίας «...η αγία, εικόνα της Χρυσοβίτσας...», όπως αναφέρει το αγιορείτικο χειρόγραφο (από τον αρχικό αμάρτυρο επιθετικό τύπο Χρυσοβίτσα με αποβολή του άτονου [i]...)...» σημειώνει ο Κ. Ευ. Οικονόμου.

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Χρυσοβίτσα	712		1981	Χρυσοβίτσα	529	
1920	Χρυσοβίτσα	689			Αμπέλια	42	
1928	Χρυσοβίτσα	760			Ανάληψη	217	
1940	Χρυσοβίτσα	940			Μύλοι	255	
1951	Χρυσοβίτσα	954			Ξηρικόν	18	
1961	Χρυσοβίτσα	582			Σιωλάδες	39	1100
	Γιανναούλα	101		1991	Χρυσοβίτσα	559	
	Λιάταινα	282			Αμπέλια	31	
	Σίτσαίνα	72			Ανάληψη	206	
	Σιωλάδες	102	1139		Μύλοι	245	
1971	Χρυσοβίτσα	420			Ξηρικόν	10	
	Αμπέλια	57			Σιωλάδες	49	1100
	Μύλοι	280		2001	Χρυσοβίτσα	511	
	Ξηρικόν	49			Αμπέλια	33	
	Σιωλάδες	237	1043		Ανάληψη	187	
					Μύλοι	222	
					Ξηρικόν	8	
					Σιωλάδες	32	993

• Ο οικισμός «**Σίτσαίνα**» (**τα**) αναγνωρίστηκε αρχικά ως συνοικισμός της τέως κοινότητας «**Πέτρα**», η οποία σήμερα ανήκει στο δήμο **Ανατολικού Ζαγορίου**. Ομώνυμος συνοικισμός αναφέρεται και στην τέως κοινότητα «**Χρυσοβίτσα**», ο οποίος μετονομάστηκε σε «**Αμπέλια**».

⇒ Το χωριό μνημονεύεται με τις ονομασίες **Σύτζενα** και **Σίτζιανα** στις προθέσεις 421 και 215 των μονών Μεταμορφώσεως και Βαρλαάμ των Μετεώρων στα 1592-93 και 1613-14, αντίστοιχα.

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου αναφέρει το τοπωνύμιο με τον τύπο **Σίτσαινα**, η ως «...ονομασία τοποθεσίας όπου σύμφωνα με την παράδοση, ήταν αρχικά το χωριό Πέτρα...». Σημειώνει επίσης ότι προέρχεται από το σλαβικό *sitъ* «το βούρλο» και την κατάληξη *-ina* «...με την οποία σχηματίζονται προσηγορικά που δηλώνουν τον τόπο όπου υπάρχει ένα φυτό...», με μετατροπή του *t σε ts* μάλλον στα ελληνικά.

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1961	Σίτσαινα	262	1981	Σίτσαινα	229
1971	Σίτσαινα	219	1991	Σίτσαινα	184
			2001	Σίτσαινα	201

ΔΗΜΟΣ ΕΚΑΛΗΣ

Ο δήμος **Εκάλης** αποτελείται από τις τέως κοινότητες «**Ασφάκα**», «**Βατατάδες**», «**Βλαχάτανον**», «**Γαβρισιοί**», «**Λιγοψά**», «**Μεταμόρφωση**» και «**Πετσάλιον**» της τέως επαρχίας Δωδώνης.

Έδρα του δήμου ορίστηκε ο οικισμός «**Μεταμόρφωση**».

Ας σημειωθεί πως στο Ν. 2539 (Φ.Ε.Κ. Α 244/1997) με τον οποίο ιδρύθηκε ο δήμος **Εκάλης**, αναφέρεται η κοινότητα «**Καρυές Ασφάκας**» αντί της κοινότητας «**Μεταμόρφωση**», και ο οικισμός «**Καρυές Ασφάκας**» ως έδρα του δήμου αντί του οικισμού «**Μεταμόρφωση**», αν και είχε προηγηθεί με το Π.Δ. 108/11.4.1997 (Φ.Ε.Κ. Α 99/1997) η μετονομασία του οικισμού και της κοινότητας.

⇒ **Εκάλη** ήταν το όνομα μυθικής ηλικιωμένης ηρωίδας, διάσημης για τις φιλοξενίες της, που μεταξύ άλλων φιλοξένησε στοργικότατα και το Θησέα, όταν αυτός επιχειρούσε να εξολοθρεύσει τον ταύρο του Μαραθώνα. Όταν μετά την εξολόθρευση του ταύρου ο Θησέας επέστρεψε να την ευχαριστήσει, τη βρήκε νεκρή. Προς τιμή της σε ένδειξη ευγνωμοσύνης θεσπίστηκε η «**Εκάλειος εορτή**», τα «**Εκαλήσια**».

Εκάλη επίσης ονομαζόταν αρχαίος μικρός αττικός δήμος της Λεοντίδος και της Πτολεμαΐδος, αργότερα φυλής, όνομα «...Θεσπισθέν προς τιμήν της ηρωίδος Εκάλης...» σύμφωνα με το Εγκυκλοπαιδικόν Λεξικόν «**ΕΛΕΥΘΕΡΟΥΔΑΚΗ**».

Εκάλη είναι και η ονομασία σημερινής κοινότητας της Αττικής, για τον οικισμό της οποίας, στα τέλη της δεκαετίας στα 1920, υπήρξε η φιλοδοξία να γίνει μία «πρότυπος εξοχική πόλις», αφού βρισκόταν σε μια περιοχή «...γραφικότητα και αυτόχρημα γοητευτική...» αποτελούμενη «...κατά το μέγα μέρος από πευκόφυτους λόφους με γλυκές γραμμές και με ωραίες δροσερές ρεματιές, επίσης κατάφυτες...».

• Η κοινότητα «**Ασφάκα**» προήλθε από την κοινότητα «**Περίβλεπτος**». Αναγνωρίστηκε με το Δ. 26.3.1931 (Φ.Ε.Κ. Α 80/1931) και την ονομασία «**Ασφάκα**». Στην κοινότητα προσαρτήθηκε ο συνοικισμός «**Καρυαί**» της κοινότητας «**Ασπράγγελοι**» με το Ν.Δ. 1157/26.5.72 (Φ.Ε.Κ. Α 76/1972), αφού αποσπάστηκε απ' αυτή.

Με το Ν. 1416/26.2.1984 (Φ.Ε.Κ. Α 18/1984) ο συνοικισμός «**Καρυαί**» αποσπάστηκε από την κοινότητα «**Ασφάκα**» και αποτέλεσε ξεχωριστή κοινότητα με την ονομασία «**Καρυαί Ασφάκας**». Ο συνοικισμός διατήρησε την ονομασία «**Καρυαί**».

⇒ **Ασφάκα** είναι «...το θαμνώδες φυτό *flomis fruticosa*...» κατά τον Π. Γρίσπο.

«...Το τοπωνύμιο είναι φυτώνυμο και προέρχεται από το ουσιαστικό ασφάκα, η «αγριοφασκομηλιά, θάμνος κατάλληλος για προσάναμμα»...», σημειώνει ο Κ. Ευ. Οικονόμου.

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1940	Ασφάκα	135	1981	Ασφάκα	309	
1951	Ασφάκα	192		Καρυαί	594	903
1961	Ασφάκα	316	1991	Ασφάκα	275	
1971	Ασφάκα	265	2001	Ασφάκα	304	

• Η κοινότητα «**Βατατάδες**» προήλθε από την κοινότητα «**Λιγοψά**» και αναγνωρίστηκε ως κοινότητα με το Δ. 11.12.1928 (Φ.Ε.Κ. Α 266/1928) και την ονομασία «**Βατατάδες**». Αρχικά υπήρξε συνοικισμός της κοινότητας «**Βλαχάτονον**», από την οποία αποσπάστηκε με το Β.Δ. 25.3.1920 (Φ.Ε.Κ. Α 76/1920) και προσαρτήθηκε στην κοινότητα «**Λιγοψά**». Μοναδικός οικισμός και έδρα της κοινότητας υπήρξε ο συνοικισμός «**Βατατάδες**».

Το χωριό αναφέρεται στον Π. Αραβαντινό και τον Ι. Λαμπρίδη με την ονομασία **Βατατάδες**. Ο Π. Αραβαντινός χαρακτηρίζει ελληνική την προέλευση του τοπωνύμιου.

Σύμφωνα με τον Στ. Μπέττη το όνομα του χωριού είναι «...γνήσια ελληνικό από την κατάληξή του (-ατες και -αδες) υπεκφαίνει τον αρχηγό πατριάς (Βατατάς) και τους απογόνους οικιστές του...».

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου θεωρεί το τοπωνύμιο κυριώνυμο και το αποδίδει στο αμάρτυρο προσωπώνυμο Βατάτης, προερχόμενο από το εθνικό [vatát], κι αυτό από το τοπωνύμιο Βάθι/-η της αλβανικής ρίζας vath/ë,-a «η μάντρα» και την αλβανική κατάληξη -at (i), με την οποία σχηματίζονται εθνικά και οικογενειακά ονόματα. Στο προσωπώνυμο Βατάτης, για να σχηματισθεί το τοπωνύμιο, προστίθεται και η πληθυντική κατάληξη -αδες «...η οποία σε τοπωνυμική χρήση δηλώνει τον τόπο όπου είναι εγκατεστημένα τα μέλη της οικογένειας που αναφέρεται το θέμα...».

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1940	Βατατάδες	109	1971	Βατατάδες	42
1951	Βατατάδες	93	1981	Βατατάδες	30
1961	Βατατάδες	70	1991	Βατατάδες	42
			2001	Βατατάδες	53

• Η κοινότητα «**Βλαχάτανον**» αναγνωρίστηκε εξ αρχής με την ονομασία «**Βλαχάτανον**» αποτελούμενη από τους συνοικισμούς «**Βλαχάτανον**» και «**Βατατάδες**», με έδρα το συνοικισμό «**Βλαχάτανον**». Όπως προαναφέρθηκε, με το Β.Δ. 25.3.1920 (Φ.Ε.Κ. Α 76/1920) ο συνοικισμός «**Βατατάδες**» αποσπάστηκε και προσαρτήθηκε στην κοινότητα «**Λιγοψά**».

⇒ **Βλαχοκάτουνα** ήταν ένα από τα χωριά, που βρίσκονταν υπό την προστασία της βαλιδέ σουλτάνας.

Ο Π. Αραβαντινός αναφέρει το χωριό **Βλαχάτουνα**, σημειώνοντας μέσα σε παρένθεση τη γενική κτητική «**του**», και θεωρεί ελληνική την προέλευση της λέξης. Αλλού σημειώνει πως εκείνα τα χωριά, τα οποία έχουν ως ονομασία τους «την γενικήν αρσενικού ονόματος κλίσεως Ελληνικής» η ονομασία τους αυτή υποδηλώνει «...το όνομα ή επώνυμον του ενοικιστού ή χωριοκτήμονος...».

Ο Ι. Λαμπρίδης αναφέρει το χωριό **Βλαχάτανον**. Υποστηρίζει μάλιστα πως η προηγούμενη ονομασία του ήταν **Βλαχοκατούνα** και παρενθετικά εξηγεί «**Κατούνα στρατιωτικός σταθμός**». Προσθέτει επίσης πως μέχρι τα μέσα του 17ου αιώνα κατοικούνταν από Βλάχους. Όταν αυτοί μετανάστευσαν, τότε το χωριό «...συνωκίσθη υπό Ελλήνων και μετωνομάσθη Βλαχάτανον, όπερ ουδέν έταρον ή παραφθορά του ονόματος είναι...»

Κοντολογίς, όπως επισημαίνει ο Στ. Μπέττης, το όνομα του χωριού **Βλαχάτανο** «...αποτελεί παραφθορά του σωστού Βλαχοκάτουνο, που σημαίνει σταθμό ή κατασκήνωση Βλάχων...».

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου παρατηρεί πως το τοπωνύμιο **Βλαχάτανο**, το δεν είναι απίθανο «...να είναι σύνθετο και να προέρχεται από το εθνικό (ή το επίθετο) Βλάχος και το ουσιαστικό κατούνα (και -κάτουνο στη σύνθεση)...», απ' όπου το αμάρτυρο Βλαχοκάτουνο > Βλαχάτουνο > Βλαχάτανο. Υποσημειώνει επίσης ότι κατούνα σημαίνει «γωνιώδης περιοχή // σκηνή για διαμονή, γενικώς κατοικία // στρατόπεδο // αποσκευές». Αλλού προσθέτει πως η λέξη προέρχεται από το μεσαιωνικό ελληνικό κατούνα, προερχόμενο από το ιταλικό cantone, κι αυτό από το ελληνικό κανθός. Μας ενημερώνει ότι στα αρομούνικα cātună «καλύβα σκεπασμένη με άχυρα», στα ρουμανικά catun «χωριουδάκι», στα αλβανικά catun (t)d-i «περιοχή, πόλη, χωριό», στα σλαβικά katunъ «φρούριο, στρατόπεδο», και συμπληρώνει: «...οι Αρβανίτες με τη λέξη κατούνα δηλώνουν τις στρατιωτικές εγκαταστάσεις και τα στρατιωτικά χωριά...».

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Βλαχάτανον	189	1961	Βλαχάτανον	128
1920	Βλαχάτανον	185	1971	Βλαχάτανον	82
1928	Βλαχάτανον	213	1981	Βλαχάτανον	100
1940	Βλαχάτανον	202	1991	Βλαχάτανον	84
1951	Βλαχάτανον	158	2001	Βλαχάτανον	64

• Η κοινότητα «**Γαβρισιοί**» προήλθε από την κοινότητα «**Πετσάλη**» (αργότερα «**Πετσάλιον**»), της οποίας υπήρξε συνοικισμός με την ονομασία «**Γαβρισιούς**». Με το Δ. 20.9.1924 (Φ.Ε.Κ. Α 234/1924) αναγνωρίστηκε ως κοινότητα με το όνομα «**Γαβρισιούς**», αποτελούμενη από το συνοικισμό «**Γαβρισιούς**», που υπήρξε έδρα της κοινότητας, Αργότερα, στις 16 Οκτωβρίου 1940, καθιερώθηκε ο τύπος «**Γαβρισιοί**» για το όνομα της κοινότητας και του συνοικισμού.

Ο Π. Αραβαντινός ονομάζει το χωριό **Γαβρισιοί** και χαρακτηρίζει ελληνική την προέλευση της ονομασίας του.

Ο Ι. Λαμπρίδης χρησιμοποιεί τους τύπους **Γαβρισιού**, **Γκαβρισιούς** και **Γκαβρισιοί**, ενώ σε παρένθεση προσθέτει τις λέξεις «**γάβρος, γαβριά**».

Ας σημειωθεί πως γάβρος ή γαύρος σύμφωνα με τον Π. Γρίσπο είναι «...δασικόν δένδρον απαντώμενον από της ζώνης των δρυμών μέχρι της ζώνης της οξυάς... Άνευ δασοπονικής σημασίας, μάλλον δε, αποτελεί ζιζάνιον αναδασώσεων και των νεαρών συστάδων...». Ονομάζεται επίσης γράβος, γραβί, γραβιά.

Ο Δ. Ι. Γεωργακάς εκτιμά ότι η ονομασία του χωριού ερμηνεύεται από το όνομα **Γαβρεσαίοι** ή το όνομα **Γαβρησαίοι**, πληθυντικός του **Γαβρήσις**, ενώ **Γαβρήσις** σημαίνει «κάτοικος του Γάβρου».

Ο Αν. Δ. Βλαχόπουλος αναφέρει τον **Γκαβρησιό**, μεταξύ άλλων χριστιανών επαχθών αξιωματούχων, των μπουλουκμπασήδων, οι οποίοι δεν δέχτηκαν να ασπαστούν το μουσουλμανισμό, αποστρατεύθηκαν και ως αποζημίωση τους δόθηκε ιδιόκτητη γη αντί μισθοδοσίας.

Ο Στ. Μπέττης χρησιμοποιεί το τύπο **Γκαβρισιοί** για το όνομα του χωριού και υποστηρίζει πως «...ταυτίζεται προς εκείνο πατριάς **Γκαμπρεσαίων**, απόγονων δηλαδή κάποιου **Γκαμπρέση** οικιστών του. **Γκαμπρεσαίοι**, **Γκαμπρεσιοί** και **Γκαβρισιοί**...». Αλλού πάλι χρησιμοποιεί τον τύπο **Γαβρισιοί** και θεωρεί ότι «...το όνομα του χωριού σημαίνει τους απογόνους ή την πατριά του **Γαβρέση**, και τους πρώτους οικιστές του...». Για το προσωπώνυμο **Γαβρέσης** γράφει πως προέρχεται «...από το σλαβικό ίσως γάβρος και την αλβανική πληθυντική κατάληξη *ech*...»

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου μας ενημερώνει για την άποψη του Μ. Vasmer, που σχετίζει το τοπωνύμιο με το σλαβικό ουσιαστικό *gabъг* «η άσπρη οξυάς», και το ετυμολογεί από το αμάρτυρο εθνικό **Γαβρίσιοι**, προερχόμενο από

το αμάρτυρο τοπωνύμιο Γάβρος. Ο ίδιος ωστόσο πιστεύει ότι το τοπωνύμιο «...έχει ετυμολογική σχέση με το σλαβικό ουσιαστικό gabъr, αλλά η γένεσή του πρέπει να αποδοθεί στο προσωπώνυμο Gabreš(ь) από το gabъr + σλαβική κατάληξη -eš (ь) και Γαβρέσης με λόγο εξελληνισμό...».

Ας σημειωθεί ότι χρησιμοποιούνται και οι τύποι **Γαβρισιό(ω), η** και **Γκαβρισιό(ω), η** για το τοπωνύμιο.

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Γαβρισιούς	139	1961	Γαβρισιοί	198
1920	Γαβρισιούς	161	1971	Γαβρισιοί	95
1928	Γαβρισιούς	217	1981	Γαβρισιοί	162
1940	Γαβρισιοί	180	1991	Γαβρισιοί	134
1951	Γαβρισιοί	190	2001	Γαβρισιοί	108

• Η κοινότητα «**Λιγοψά**» αναγνωρίστηκε αρχικά με την ονομασία «**Λυγωψά**» και την αποτελούσε ο συνοικισμός «**Λυγωψά**», ο οποίος υπήρξε και η έδρα της κοινότητας. Με το Β.Δ. 25.3.1920 (Φ.Ε.Κ. Α 76/1920) στην κοινότητα προσαρτήθηκε, αφού αποσπάστηκε, όπως προαναφέρθηκε, από την κοινότητα «**Βλαχάτανον**», ο συνοικισμός «**Βατατάδες**», που στη συνέχεια με το Δ. 11.12.1928 (Φ.Ε.Κ. Α 226/1928) αναγνωρίστηκε σε νέα κοινότητα. Στις 16 Οκτωβρίου 1940 καθιερώθηκε ως επίσημη ονομασία του συνοικισμού και της κοινότητας ο τύπος «**Λιγοψά**».

⇒ Ο Π. Αραβαντινός αναφέρει το χωριό με την ονομασία **Λιγοψά**, παρενθετικά προσθέτει τη λέξη «**Ολιγοψή**» χωρίς άλλες διευκρινίσεις, ενώ χαρακτηρίζει ελληνική την προέλευση της ονομασίας του.

Ο Ι. Λαμπριδής ονομάζει το χωριό **Λυγωψά**.

Ο Στ. Μπέττης σημειώνει για το όνομα το χωριού πως είναι «...άγνωστης παραγωγής και σημασίας...». Υποστηρίζει ωστόσο ότι αποτελεί «...πιθανότατα τοπωνυμικό κυριώνυμο, που διασώζει το πατρόνομα του πρώτου οικιστή ή κυριάρχη του. Χωριό, δηλαδή, του Λιγοψά...».

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου θεωρεί το τοπωνύμιο **Λιγοψά, η** φυτώνυμο. Το αποδίδει «...στο αμάρτυρο σλαβικό επίθετο lykono (< lyko «η φλαμουριά» με επιθετική κατάληξη -ονο) και την κατάληξη -ica με την οποία ουσιαστικοποιούνται επιθετικοί τύποι...», σύμφωνα με το σχήμα likonitsa - likonitsá - likontsá - likoptsá - liyopsá, με τροπή του k σε γ «...παρετυμολογικά προς τη λέξη λίγος...».

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Λυγωψά	456		1940	Λιγοψά	224
	Βατατάδες	72	528	1951	Λιγοψά	588
1920	Λυγωψά	380		1961	Λιγοψά	301

	Βατατάδες	111	491	1971	Λιγοψά	186
1928	Λυγωψά	398		1981	Λιγοψά	302
	Βατατάδες	148	546	1991	Λιγοψά	214
				2001	Λιγοψά	234

• Η κοινότητα «**Μεταμόρφωση**» αρχικά αναγνωρίστηκε με την ονομασία «**Καρυαί Ασφάκας**». Προήλθε από την κοινότητα «**Ασφάκα**», της οποίας υπήρξε συνοικισμός με την ονομασία «**Καρυαί**». Ο συνοικισμός «**Καρυαί**» ιδρύθηκε με τη μετακίνηση κατοίκων από τις κοινότητες «**Ασπροχώριον**», «**Δρίσκος**», «**Μπαουσιού**», «**Ραφταναίοι**», που είχαν πληγεί από τους σεισμούς και αναγνωρίστηκε στις 14 Μαρτίου 1971 ως συνοικισμός της κοινότητας «**Ασπράγγελοι**».

Η κοινότητα «**Καρυαί Ασφάκας**» αναγνωρίστηκε με το Ν. 1406/26.2.1984 (Φ.Ε.Κ. Α 18/ 1984), όταν αποσπάστηκε ο συνοικισμός «**Καρυαί**» από την κοινότητα «**Ασφάκα**», όπως προειπώθηκε. Ο συνοικισμός διατήρησε την ονομασία «**Καρυαί**». Με το Π.Δ. 108/11.4.1997 (Φ.Ε.Κ. Α 99/ 1997) συνοικισμός και η κοινότητα μετονομάστηκαν σε «**Μεταμόρφωση**». Ωστόσο στην απογραφή στα 2001 το δημοτικό διαμέρισμα διατηρεί την ονομασία «**Μεταμόρφωση**», ενώ για τον οικισμό χρησιμοποιείται ο τύπος «**Καρυαί**».

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1971	Καρυαί (συνοικισμός της κοινότητας « Ασπράγγελοι »)	467
1981	Καρυαί (συνοικισμός της κοινότητας « Ασφάκα »)	594
1991	Καρυαί (συνοικισμός της κοινότητας « Καρυαί Ασφάκας »)	853
2001	Καρυαί	753

• Η κοινότητα «**Πετσάλιον**», (το) αναγνωρίστηκε με αρχική ονομασία «**Πετσάλη**», (η). Την αποτελούσαν οι συνοικισμοί «**Πετσάλη**» και «**Γαβρισιούς**», ενώ έδρα της κοινότητας ήταν ο συνοικισμός «**Πετσάλη**». Ο συνοικισμός «**Γαβρισιούς**», όπως προαναφέρθηκε, με το Δ. 20.9.1924 (Φ.Ε.Κ. Α 234/1924) αναγνωρίστηκε ως κοινότητα αυθύπαρκτη. Στις 16 Οκτωβρίου 1940 καθιερώθηκε ως επίσημη ονομασία του συνοικισμού και της κοινότητας ο τύπος «**Πετσάλιον**».

⇒ Ο Π. Αραβαντινός αναφέρει το χωριό **Πετσάλι**, συνοδεύει την ονομασία του με τη γενική κτητική «**του**» σε παρένθεση, και σημειώνει ελληνική την προέλευση της λέξης. Πιστεύει ότι το χωριό διατηρεί το όνομα του ιδιοκτήτη του, συγκεκριμένα της οικογένειας **Πετζάλι**, για την οποία «εικάζει» πως άκμαζε στα μέσα του 16 ου αιώνα στην πόλη των Ιωαννίνων. Αλλού πάλι παρατηρεί ότι όσα χωριά φέρουν «την γενικήν αρσενικού ονόμα-

τος κλίσεως Ελληνικής», η ονομασία τους υποδηλώνει «...το όνομα ή επώνυμον του ενοικιστού ή χωριοκτήμονος...».

Ο Ι. Λαμπρίδης γράφει το όνομα του χωριού **Πετσάλη**.

Ο Β. Γκορτζής ερμηνεύει το τοπωνύμιο **Μπιτσάλι** ως «λυπηρά μάχη, ήττα, ατύχημα στρατιωτικόν».

Ο Στ. Μπέττης σημειώνει πως το χωριό «...διασώζει το όνομα παλιάς, Γιαννιώτικης οικογένειας...και της οποίας οικογένειας ήταν κτήμα...» και συμπερασματικά καταλήγει: «...χωριό λοιπόν του Πετσιάλη το χωριό μας, που ανήκε δηλαδή στον γαιοκτήτη Πετσιάλη χριστιανό βέβαια...». Όσον αφορά στην προέλευση του επιθέτου Πετσιάλης γράφει ότι «...παράγεται - μια πρώτη άποψη- από τις κοινές λέξεις πέτσα ή πετσί κι αυτά κατά με τον Ανδριώτη από το μεσαιωνικό πετσία υποκοριστικό του ιταλικού pezzo, κατά δε τον Κοραή, από το πεσκίον, υποκοριστικό του αρχαίου πέσκος (= φλοῦδα)...». Δεν αποκλείει ωστόσο το ίδιο επίθετο να είναι και «...καταγωγής σημαντικό σχετιζόμενο με το Βορειοειπωρωτικό χωριό Πετζά, όπου με την ανάλογη τουρκική κατάληξη -λης, να έγινε Πετζάλης και Πετσιάλης...».

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου υποστηρίζει πως τα τοπωνύμια **Πετσάλι**, **το** και **Πετσάλη**, **η** είναι κυριώνυμα, σχηματιζόμενα από το επώνυμο Πετσάλης, με μεταπλασμό είτε αναλογικά προς τα ουσιαστικά χωριό, χωράφι, κτήμα, είτε προς τα ουσιαστικά περιοχή, θέση κ.λ.π. Πιθανολογεί επίσης ότι το επώνυμο Πετσάλης προέρχεται από το αρχαίο σλαβικό pečalj, «λύπη, θλίψη, φροντίδα».

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Πετσάλη	165		1951	Πετσάλιον	329
	Γαβρισιούς	139	304	1961	Πετσάλιον	415
1920	Πετσάλη	186		1971	Πετσάλιον	345
	Γαβρισιούς	161	247	1981	Πετσάλιον	355
1928	Πετσάλη	223		1991	Πετσάλιον	324
1940	Πετσάλιον	280		2001	Πετσάλιον	461

ΔΗΜΟΣ ΕΥΡΥΜΕΝΩΝ

Ο δήμος **Ευρυμενών** συστάθηκε από τον προϋπάρχοντα δήμο **Ευρυμενών**, ο οποίος προήλθε από τη συνένωση των τέως κοινοτήτων «**Δελβινικόπουλον**», «**Κληματιά**», «**Κοκκινόχωμα**», «**Λευκοθέα**», «**Παλιουρή**» και «**Σουλόπουλον**», που ανήκαν στην τέως επαρχία Δωδώνης και καταργήθηκαν, καθώς και από τις τέως κοινότητες «**Βασιλόπουλον**» και «**Ράικον**», που επίσης ανήκαν στην τέως επαρχία Δωδώνης. Ο αρχικός δήμος **Ευρυμενών** αναγνωρίστηκε με το Π.Δ. 297/28.8.1996 (Φ.Ε.Κ. Α 204/1996).

Έδρα του δήμου ορίστηκε ο οικισμός «**Κληματιά**», που ήταν και η έδρα του προϋπάρχοντος δήμου **Ευρυμενών**.

⇒ Με την ονομασία **Ευρυμεναί** αναφέρεται αρχαία πόλη της Ηπείρου ή της Θεσσαλίας, ενώ **Ευρυμεναίοι** ή **Ευρυμενεείς** ονομάζονταν οι κάτοικοί της.

Ο Αλ. Πάλλης πιθανολογεί πως η αρχαία πόλη **Ευρυμεναί** «...έκειντο ίσως πλησίον του χωριού Ρουμανόν, ως υποφαίνεται και εκ της συγγενείας του ονόματος, ένθα και ερείπια σώζονται...».

Ευρυμεναί «...ην πόλις Μολοσσική κατά τινας...» και «...πόλις μάλλον Μολοττική...» σημειώνει ο Π. Αραβαντινός, ο οποίος ταλαντεύεται ν' αποφασίσει, όπως ο ίδιος γράφει, αν η αρχαία αυτή πόλη βρισκόταν εκεί «... όπου ερείπια φαίνονται πλησίον του χωριού της Παραμυθίας καλούμενου Βρενήκον (σ.σ Βερνίκον, σήμερα Βερενίκη)...» ή στο «ερειπιώδες Ρεϋνέκον», στην περιοχή όπου το μεσαίωνα άκμασε η πόλη Ρεβνίκον ή Ρεϋνίκον, κοντά εκεί όπου σήμερα βρίσκεται το χωριό Αρίστη του Ζαγορίου ή στην περιοχή του χωριού Ρεβανή ή Ραβανή της περιοχής των Φιλιππών Θεσπρωτίας, τέως Ραβανή, σήμερα Ραβενή.

Ο Ι. Λαμπρίδης, μεταξύ άλλων, μας ενημερώνει πως ο W. M. Leake, Άγγλος περιηγητής, τοποθετεί την αρχαία πόλη **Ευρυμεναί** στα Δερβίζιανα. Ο ίδιος εκτιμά ως πιθανότερο ότι «...η πόλις αυτή εκειτο εις την μεταξύ Κοπάνων και Βαριάδων οδόν...».

Ο Β. Δ. Ζώτος - Μολοσσός θεωρεί πως «...η κόμη Βρενίκο μαρτύριον εστι Ευρυμενών...».

Ο Δ. Ευαγγελίδης σημειώνει ότι η αρχαία πόλη **Ευρυμεναί** αποτελούσε «εν τμήμα των Αρκτάνων», ενός από τα αρχαία φύλα - έθνη της Ηπείρου. Τοποθετεί τους Αρκτάνες «...κατά τα ανατολικά άκρα όρια των Μολοσσών προς την Θεσσαλίαν...» και την αρχαία πόλη **Ευρυμεναί** «...παρά τα σύνορα της Αθαμανίας και Τυμφαίας, ολίγον δε βορειότερον είναι το Κερκέτιον ή Κερκετικόν όρος (νυν Κόζιακας)...», όπου «...θα επεξετείνετο η επικράτεια των Μολοσσών προς την Θεσσαλίαν...».

Ο Στ. Μπέττης υποστηρίζει πως σύμφωνα με «ισχυρές μαρτυρίες», τις οποίες δεν αναφέρει, «...η οχυρή Μολοσσική πόλη Ευρυμεναί και πιθανώτατα η ακρόπολή της, σημάδια του τείχους της οποίας σώζονται σε τρεις μεριές ...», τοποθετείται στη θέση «Παναγιά» στις νοτιοδυτικές παρυφές του χωριού Κληματιά, έδρα του δήμου Ευρυμενών «...μεταξύ των βαθειών χαράδρων του ποταμού και το λάκκου Καψάλη, μ' αλώνια και βοσκότοπους όπου και η ενδιαφέρουσα εκκλησούλα της Παναγιάς...».

Αλλού ωστόσο σημειώνει ότι πόλεις με την ονομασία «...Ευρυμενές μεν υπήρχαν στην αρχαιότητα δύο, μία Θεσσαλική κατά τη Μαγνησία, «η παραθαλάσσια» και δεύτερη η ηπειρωτική κατά το Βασίλειο των Μολοσσών, η πρώτη γνωστότερη από τη δεύτερη. Στη δεύτερη μάλιστα αυτή οχυρή (το λέει και το όνομά της από το επίθετο ευρυμενής, που σημαίνει εύρος και οχυρός) κατέφυγε, καθώς αναφέρεται ο βασιλιάς των Μολοσσών Αλκέτας ο Β' καταδιωκόμενος από τον Μακεδόνα Κάσσανδρο...», ενώ σχολι-

άζει στο τέλος πως η θέση της αρχαίας πόλης είναι «...άσχετη βέβαια με τη Βελτσίστα και το αρχαίο κάστρο της...».

Ας σημειωθεί ακόμη ότι στον οικισμό «**Κληματιά**» στην τοποθεσία «Ελληνικά Λιθάρια», στις δυτικές παρυφές του χωριού, σύμφωνα με το Στ. Μπέττη υπάρχουν «...καταφανή χνάρια αρχαίου τείχους από τιτανόλιθους...». Ο Ν. G. L Hammond περιγράφει αναλυτικά τα αρχαία ερείπια αυτά, ενώ αλλού υποθέτει ότι η αρχαία πόλη **Ευρυμεναί** βρισκόταν στον οικισμό «Καστρίτσα» στο λεκανοπέδιο των Ιωαννίνων, εκεί όπου άλλοι τοποθετούν την αρχαία μολοσσική πόλη Τέκμονα.

- Η κοινότητα «**Βασιλόπουλον**» αναγνωρίστηκε αρχικά με το όνομα «**Μπριγιάννιστα**», με μοναδικό συνοικισμό και έδρα το συνοικισμό «**Μπριγιάννιστα**». Με το Β.Δ. 3.2.1922 (Φ.Ε.Κ. Α 19/1922) στην κοινότητα προσαρτήθηκε ο συνοικισμός «**Σιούτιστα**», που αποσπάστηκε από την κοινότητα «**Ιερομνήμη**». Ο συνοικισμός και η κοινότητα «**Μπριγιάννιστα**» μετονομάστηκαν σε «**Βασιλόπουλον**» με το Δ. 20.8.1927 (Φ.Ε.Κ. Α 179/127), ενώ ο συνοικισμός «**Σιούτιστα**» μετονομάστηκε σε «**Καστρίον**» με το Β.Δ. 9.9.1950 (Φ.Ε.Κ. Α 208/1950).

⇒ Ο Π. Αραβαντινός σημειώνει το αρχικό όνομα του χωριού με τη γραφή **Βρυάνιστα** και θεωρεί αλβανική την προέλευση της ονομασίας του.

Ο Ι. Λαμπρίδης αναφέρει με τον τύπο **Μπριγιάνιστα** την ονομασία του χωριού, και συμφωνεί με τον Π. Αραβαντινό για την αλβανική προέλευση της λέξης.

Ο Στ. Μπέττης θεωρεί το όνομα του χωριού σλαβικής προέλευσης, αλλά άγνωστης σημασίας.

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου υποστηρίζει ότι το τοπωνύμιο **Μπρι(γι)άνιστα**, η «...είναι ζαζόνυμιο και προέρχεται από το βουλγάρικο mijaņa «είδος ψαριού των γλυκών νερών» και τη σλαβική πληθυντική κατάληξη -ista...». Παρατηρεί επίσης πως από τη βουλγάρικη λέξη προέρχεται και το Ηπειρωτικό μπριάνα, η και το αρομούνικο breană «μουστακάτο ψάρι».

⇒ Ο Αθ. Ψαλίδας γράφει **Σιούτιστα** το παλιό όνομα του χωριού **Καστρίον**.

Ο Π. Αραβαντινός αναφέρει το χωριό **Σούτιστα** και χαρακτηρίζει αλβανική την προέλευση του ονόματός του

Ο Ι. Λαμπρίδης μνημονεύει το χωριό **Σιούτιστα**.

Κατά τον Στ. Μπέττη «...Σιούτιστα της επαρχίας Κουρέντων κατά τις ανατολικές πλαγιές του Κασιδιάρη όνομα σλαβικό, που σημαίνει τόπος με λίγα ή καθόλου δέντρα (το σλαβικό επίθετο «σιούτος» το χρησιμοποιούμε και σήμερα καθώς και οι Κουτσόβλαχοι για να δηλώσουμε το κριάρι χωρίς κέρατα κάτι σχετικό για το χωριό με το ελληνικό όνομα του βουνού Κασιδιάρης)...».

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου μας πληροφορεί ότι ο Μ. Vasmer ετυμολογεί το τοπωνύμιο, το οποίο αποδίδει στο κοντινό βουνό, από το σλαβικό *šutъ* «ο χωρίς κέρατα» και τη σλαβική κατάληξη *-išta* για να δηλώσει «το βουνό με τις χωρίς κέρατα γίδες». Σημειώνει πως πατρίδα της λέξης *ciut* «ακέρατος», *ciută* «η ελαφίνα», από την οποία σχηματίζεται το τοπωνύμιο, είναι η Ρουμανία, ενώ εμφανίζεται μεταξύ άλλων στα αλβανικά *šut/ë*, *-a* «η ελαφίνα», στα αρομούνικα *šut* «ο χωρίς κέρατα», στα Ηπειρωτικά ιδιώματα σιούτο, το «το χωρίς κέρατα πρόβατο, κατσίκι, γελάδου», και καταλήγοντας προσθέτει: «...Μολονότι η ετυμολόγηση που δίνει στο τοπωνύμιο ο Vasmer είναι πιθανή, θεωρώ ως πιθανότερη την ετυμολόγηση από το αλβανικό *šut/ë*, *a* «η ελαφίνα», για λόγους σημασιολογικούς, αφού είναι λογικότερο να ονομαστεί ένας τόπος ως «ελαφότοπος» παρά ως «τόπος με ακέρατες γίδες»...».

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Μπριγιάννιστα	169		1961	Βασιλόπουλον	85	
1920	Μπριγιάννιστα	203			Καστρίον	79	164
1928	Βασιλόπουλον	207		1971	Βασιλόπουλον	69	
	Σιούτιστα	124	331		Καστρίον	40	109
1940	Βασιλόπουλον	213		1981	Βασιλόπουλον	137	
	Σιούτιστα	121	334		Καστρίον	45	182
1951	Βασιλόπουλον	160		1991	Βασιλόπουλον	100	
	Καστρίον	94	254		Καστρίον	65	165
				2001	Βασιλόπουλον	113	
					Καστρίον	86	199

• Η κοινότητα «Δελβινακόπουλον» αναγνωρίστηκε εξ αρχής με την ονομασία «Δελβινακόπουλον», αποτελούμενη από τους συνοικισμούς «Δελβινακόπουλον» και «Σπήλιο», με έδρα το συνοικισμό «Δελβινακόπουλον». Από την κοινότητα αποσπάστηκε ο συνοικισμός «Σπήλιο», με το Β.Δ. 25.3.1920 (Φ.Ε.Κ. Α 76/1920), και προσαρτήθηκε στην κοινότητα «Βαγενήτι» (σήμερα «Βαγενίτιον»). Ο συνοικισμός «Σπήλιο» προσαρτήθηκε εκ νέου στην κοινότητα «Δελβινακόπουλον» με το Β.Δ. 22.12.1920 (Φ.Ε.Κ. Α 298/1920), ενώ αργότερα, στις 16 Οκτωβρίου 1940, καθιερώθηκε ο τύπος «Σπήλαιον» για την επίσημη ονομασία του.

Ας σημειωθεί πως στην απογραφή στα 1928 ο συνοικισμός «Σπήλιο» δεν αναφέρεται, ούτε στην κοινότητα «Δελβινακόπουλον», ούτε στην κοινότητα «Βαγενήτιον».

⇒ Το χωριό Δελβινακόπουλον αναφέρει με το σημερινό όνομά του, που το χαρακτηρίζει ελληνικό, ο Π. Αραβαντινός, καθώς επίσης και ο Ι. Λαμπρίδης, ο οποίος σημειώνει αλβανική την προέλευση του τοπωνύμιου.

Δελβινακόπουλον είναι υποκοριστικό του τοπωνύμιου **Δελβινάκι**, για το οποίο έγινε αναφορά στο οικείο κεφάλαιο του δήμου **Δελβινακίου**, όσον αφορά στην προέλευση και στην ετυμολογία της ονομασίας του.

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου χρησιμοποιεί τον τύπο **Δέλνιο**, το για το τοπωνύμιο υποστηρίζοντας ότι «...οι ντόπιοι ακόμη και σήμερα ονομάζουν το χωριό τους Δέλνιο και εαυτούς Δελνιώτες/-ιώτισσες...». Σημειώνει επίσης πως «...Το τοπωνύμιο προέρχεται από το σλαβικό ουσιαστικό *děľь* «το τμήμα, ο διαχωρισμός, το σύνορο // η οροσειρά // ο λόφος» και τη σλαβική επιθετική κατάληξη *-inъ*...».

⇒ Το χωριό **Σπήλαιον** και ο Π. Αραβαντινός και ο Ι. Λαμπρίδης αναφέρουν με τη σημερινή ονομασία του.

Ο Στ. Μπέττης σημειώνει ότι στο χωριό υπάρχει σπηλιά με το όνομα «τρύπα τ' Ντέσι'». Παρατηρεί ωστόσο πως «...το σπήλαιο, η σπηλιά, στο τοπικό ιδίωμα λέγεται μπιστή, γούβα, παραθύρα, τρύπα και τάτια...», και πιθανολογεί για το τοπωνύμιο ότι «...λέγεται αρχικά το χωριό του Σπήλιου (όνομα βαφτιστικό ή επώνυμο), που μετατράπηκε με τον καιρό, πράγμα όχι ασυνήθιστο, σε Σπήλιο και επί το λογιώτερον Σπήλαιον...».

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Δελβινακόπουλον	185		1971	Δελβινακόπουλον	102	
1920	Δελβινακόπουλον	174			Σπήλαιον	47	149
1928	Δελβινακόπουλον	275		1981	Δελβινακόπουλον	122	
1940	Δελβινακόπουλον	206			Σπήλαιον	46	168
	Σπήλαιον	81	287	1991	Δελβινακόπουλον	109	
1951	Δελβινακόπουλον	212			Σπήλαιον	38	147
	Σπήλαιον	98	310	2001	Δελβινακόπουλον	99	
1961	Δελβινακόπουλον	191			Σπήλαιον	24	123
	Σπήλαιον	83	274				

• Η κοινότητα «**Κληματιά**» αναγνωρίστηκε αρχικά με την ονομασία «**Βελτσίστα**» με μοναδικό συνοικισμό και έδρα το συνοικισμό «**Βελτσίστα**». Με το Δ. 12.3.1928 (Φ.Ε.Κ. Α 81/1928) ο συνοικισμός και η κοινότητα «**Βελτσίστα**» μετονομάστηκαν σε «**Κληματιά**».

⇒ Το «...Χωριόν η **Βελτζίστα**...» αναφέρει το χρυσόβουλο του Ανδρονίκου Β΄ Παλαιολόγου στα 1321, ενώ και στο «Χρονικόν των Ιωαννίνων» το χωριό μνημονεύεται με τους τύπους **Βελτζίστα** και **Βελτσίστα**.

Βελτζίστα γράφει ο Αθ. Ψαλίδας την ονομασία του χωριού, όπως και ο Κ. Θεσπρωτός.

Ο Π. Αραβαντινός αναφέρει το χωριό με τους τύπους **Βελτζίστα** και **Βελτσίστα**. Θεωρεί τη λέξη αλβανική και υπογραμμίζει πως το χωριό «...και σήμερα σώζεται υπό το αυτό όνομα και πιθανώς ωνομάσθη ούτω δια το

βέλτιστον των γαιών αυτής, εις παραγωγήν δημητριακών καρπών και σταφυλών εξαίρετων...».

Βελτσίστα ονομάζει το χωριό ο Ι. Λαμπρίδης και γράφει ότι «...μεταξύ των γνωστών ημών την σημασίαν σλαβοβουλγαρικών καταλήξεων η -ίστα προστιθέμενη εις την ρίζαν κυρίων ονομάτων δηλώνει τα κτήματα αυτών οίον Γιάννινα, Βελτσίστα...». Αλλού στο όνομα του χωριού παρενθετικά προσθέτει «**Ίσως γραπτέον Βελτίστη**».

Ο Β. Γκορτζής ερμηνεύει το τοπωνύμιο **Βελτσίστα** ως «λευκός τόπος».

Ερμηνεύοντας τον Ι. Λαμπρίδη, ο Στ. Μπέττης συμπεραίνει πως «...Μ' άλλα λόγια Βελτσίστα σημαίνει περιοχή ή κτήματα ανήκοντα εις τον Βελτς...». Σημειώνει ότι «Βελτς» ονομάζεται βρυσούλα δυτικά του χωριού καθώς και ποταμάκι γνωστότερο ως «Βελτσιαστικός». Αλλού πάλι υποστηρίζει πως «...το όνομα του χωριού είναι σλαβικής προέλευσης άγνωστης δε ακριβώς σημασίας...», και προσθέτει ότι δεν έγινε κατορθωτό να διασταυρώσει παλιότερη πληροφορία, «...σύμφωνα με την οποία το χωριωνύμιό μας, σλαβικό, παράγεται από τη λέξη velts και την περιεκτική κατάληξη -išta και σημαίνει πρασινότοπος...». Σε άλλο έργο του σημειώνει πως το χωριό οφείλει την ονομασία του στο «...ξενικής καταγωγής κι άγνωστης, ως τώρα σημασίας...» τοπωνύμιο **Βέλτσι**, το οποίο αφορά σε «...καλλιεργήσιμη έκταση περί την ομώνυμη δροσοπηγή...», ενώ μας πληροφορεί ότι συναντάται και ο τύπος **Βελητζίστα** για το όνομα του χωριού.

Σύμφωνα με τον Κ. Ευ. Οικονόμου το τοπωνύμιο είναι δυνατόν να θεωρηθεί:

- Κυριώνυμο από το προσωπώνυμο Vьlko/Vьlčo, προερχόμενα από το σλαβικό ουσιαστικό vьkъ «ο λύκος» και την πατρωνυμική κατάληξη -išt-.
- Ζωώνυμο σύνθετο από το σλαβικό vьkъ «ο λύκος» και την πληθυντική κατάληξη -išta.

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Βελτσίστα	930	1961	Κληματιά	981
1920	Βελτσίστα	908	1971	Κληματιά	619
1928	Κληματιά	970	1981	Κληματιά	642
1940	Κληματιά	1209	1991	Κληματιά	596
1951	Κληματιά	1057	2001	Κληματιά	712

- Η κοινότητα «**Κοκκινόχωμα**» προήλθε από την κοινότητα «**Αραχωβίτσα**» (αργότερα «**Λευκοθέα**»). Αναγνωρίστηκε με το Δ. 31.7.1930 (Φ.Ε.Κ. Α 271/1930) και την ονομασία «**Κοκκινόχωμα**». Μοναδικός συνοικισμός και έδρα της κοινότητας υπήρξε ο συνοικισμός «**Κοκκινόχωμα**».

⇒ Το χωριό **Κοκκινόχωμα** αναφέρει ο Ι. Λαμπρίδης.

Ο Στ. Μπέττης εξηγεί πως το τοπωνύμιο έλαβε την ονομασία αυτή «...για το ζωηρά κόκκινο χρώμα των γαιών του...».

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου, με αφετηρία ότι ο κάτοικος του χωριού ονομάζεται Κοκκινομαχίτης, υποθέτει πως «...το αρχικό τοπωνύμιο θα είχε ως α' συνθετικό το επίθετο κόκκινος, αλλά ως β' συνθετικό πιθανώς το προσηγορικό μαχιάς (και μαχές, οι /μαχιά, η) «το ξύλο της στέγης, το αγκωνάρι της στέγης πάνω στο οποίο καρφώνονται τα κουτσοψάλιδα» και συνεκδοχικά «στέγη», σημασία με την οποία χρησιμοποιήθηκε η λέξη μεταφορικά για να ονομάσει «το σαμαράκι» πάνω στο οποίο χτίστηκε το νέο χωριό...».

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1940	Κοκκινόχωμα	185	1971	Κοκκινόχωμα	75
1951	Κοκκινόχωμα	179	1981	Κοκκινόχωμα	106
1961	Κοκκινόχωμα	154	1991	Κοκκινόχωμα	68
			2001	Κοκκινόχωμα	75

• Η κοινότητα «**Λευκοθέα**» αρχικά αναγνωρίστηκε με το όνομα «**Αραχωβίτσα**». Την κοινότητα αποτελούσαν οι συνοικισμοί «**Αραχωβίτσα**», «**Κοκκινόχωμα**», «**Δραγωμή**» και η **Γερά Μονή Παλιουρής**, με έδρα το συνοικισμό «**Αραχωβίτσα**». Ο συνοικισμός και η κοινότητα διόρθωσαν το όνομά τους σε «**Αραχοβίτσα**» στις 16 Οκτωβρίου 1940.

Με το Δ. 14.1.1928 (Φ.Ε.Κ. Α 4/1928) από την κοινότητα αποσπάστηκε ο συνοικισμός «**Δραγωμή**», ο οποίος προσαρτήθηκε στην κοινότητα «**Σουλόπουλον**», ενώ με το Δ. 31.7.1930 (Φ.Ε.Κ. Α 271/1930) ο συνοικισμός «**Κοκκινόχωμα**» αναγνωρίστηκε σε κοινότητα.

Ο συνοικισμός και η κοινότητα μετονομάστηκαν σε «**Κεφαλόβρυσον**» με το Β.Δ. 391/3.6.1961 (Φ.Ε.Κ. Α 287/1955) και στη συνέχεια σε «**Λευκοθέα**» με το Β.Δ. 391/3.6.1961 (Φ.Ε.Κ. Α 99/1961).

⇒ «...Το χωρίον την **αρδιχοβίσταν**...» μνημονεύει το χρυσόβουλο του Ανδρονίκου Β' Παλαιολόγου στα 1319, που διασώζεται στο τμήμα χειρογράφων στην Εθνική Βιβλιοθήκη της Ελλάδας, όπως μας πληροφορεί ο Κ. Δ. Στεργιόπουλος, ενώ το χρυσόβουλο που μας διασώζει ο Π. Αραβαντινός, μνημονεύει «...το χωρίον την **Αρδιλοβίσταν**...». Σε υποσημείωσή του ο Π. Αραβαντινός επεξηγώντας το τοπωνύμιο **Αρδιλοβίστα** γράφει «...**Αρδιχοβίστα**. Ίσως η **Αραχοβίστα** των Κουρέντων...».

Με τους τύπους **Αραχοβίτζα**, **Αρεοχοβίτζα** και **Αραχοβίτσα** συναντάται το τοπωνύμιο στο «Χρονικόν των Ιωαννίνων» στις διάφορες εκδοχές του, με τον τύπο **Ραχοβίτσα** στη δημόδη επιτομή του, ενώ με τον τύπο **Αραχοβίτζα** μνημονεύεται στο «Χρονικόν των Τόκκων». Το χωριό **Αραχοβίτσα** ήταν υπό την προστασία της βαλιδέ σουλτάνας.

Αραχοβίτσα ονομάζεται το χωριό από τον Π. Αραβαντινό, που χαρακτηρίζει ελληνική την προέλευση της ονομασίας του, ενώ ο Ι. Λαμπρίδης γράφει το όνομα του χωριού **Αραχοβίτσα**.

Κατά τον Στ. Μπέττη «...Το όνομα του χωριού είναι σλαβικής προέλευσης υποκοριστικό του επίσης γνωστού Αράχοβα, που σημαίνει καρυδιά (Orechona) και στην περίπτωση μας καρυπούλα ή τόπος με καρυδιές...». Πιθανολογεί ωστόσο πως μπορεί το όνομα «...να είναι τοπωνυμικό κυριώνυμο, του Ρεκαβίτσα δηλ. πρώτου Σέρβου οικιστή ή τιμαριούχου του χωριού, των κάποιων αλλοιώσεων του ονόματος φυσιολογικών στο γλωσσικό ιδίωμα της περιοχής...», καθώς επίσης να είναι «...υποκοριστικό με ρίζα άγνωστη σημασίας αντρωνυμικού Αράχοβα κατά τα δικά μας Νάσιοβα, Γιάννοβα, Μίχοβα...».

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου υποστηρίζει ότι το τοπωνύμιο **Αραχοβίτσα**, η, το οποίο ο Μ. Vasmer συνάπτει με το αρχαίο σλαβικό Orechonica, προέρχεται «...ή από το σλαβικό επιθετικό τύπο orechono (< orechъ «η καρυδιά» + επιθετική κατάληξη -ονο) και την κατάληξη -ica με την οποία ουσιαστικοποιούνται επιθετικοί τύποι ή β) πρέπει να θεωρηθεί ελληνικός σχηματισμός από το τοπωνύμιο Αράχοβα και τη δάνεια υποκοριστική κατάληξη της ελληνικής -ίτσα...».

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Αραχωβίτσα	202		1928	Αραχωβίτσα	221	
	Δραγωμή	133			Κοκκινόχωμα	165	386
	Κοκκινόχωμα	126	461	1940	Αραχοβίτσα	234	
1920	Αραχωβίτσα	183		1951	Αραχοβίτσα	214	
	Δραγωμή	111		1961	Κεφαλόβρυσον	187	
	Κοκκινόχωμα	142		1971	Λευκοθέα	99	
	Μονή Παλιουρής	62	498	1981	Λευκοθέα	119	
				1991	Λευκοθέα	98	
				2001	Λευκοθέα	92	

• Η κοινότητα «**Παλιουρή**» προήλθε από την κοινότητα «**Σουλόπουλον**», από την οποία αποσπάστηκε με το Β.Δ. 3.8.1946 (Φ.Ε.Κ. Α 271/1946). Ο αρχικός συνοικισμός ονομαζόταν «**Δραγωμή**» και όπως προαναφέρθηκε, υπήρξε συνοικισμός της κοινότητας «**Αραχωβίτσα**» (αργότερα «**Λευκοθέα**»). Στη συνέχεια, στις 16 Μαΐου 1928 το όνομα του συνοικισμού διορθώθηκε σε «**Δραγουμή**». Αναγνωρίστηκε σε κοινότητα αρχικά με το όνομα «**Δραγουμή**», με μοναδικό συνοικισμό και έδρα της το συνοικισμό «**Δραγουμή**». Στις 16 Οκτωβρίου 1940 το όνομα του συνοικισμού και της κοινότητας διορθώθηκε σε «**Δραγωμή**», ενώ με το Β.Δ. 20.9.1955 (Φ.Ε.Κ. Α 287/1955) μετονομάστηκαν σε «**Παλιουρή**».

⇒ Το τοπωνύμιο μνημονεύεται στο «Χρονικόν των Ιωαννίνων» με τους τύπους **Δραγωμή** και **Δραγομή**.

Το χωριό **Δραγουμή** ήταν υπό την προστασία της βαλιδέ σουλτάνας.

Ο Αραβαντινός αναφέρει το χωριό **Δραγομή** και παρενθετικά προσθέτει τη λέξη «**Υδραγεμή**», ενώ σε ομώνυμο χωριό της Παραμυθιάς σημειώνει σε παρένθεση τη λέξη «**Υδρογεμής**», δηλαδή «μέρη γεμάτα με νερά». Θεωρεί ελληνική την προέλευση της ονομασίας του.

Ο Ι. Λαμπρίδης ονομάζει το χωριό **Δραγουμή**.

Κατά τον Στ. Μπέττη πρόκειται πιθανότατα «...για κυριώνυμο τοπωνυμικό, χωριό δηλαδή του Δραγουμή ή Dragomir ελαφρά παραλλαγμένο, λείψανο, για τα εκφερόμενα σε γενική κτητική ονόματα χωριών, της μεσαιωνικής φεουδαρχίας...». Χαρακτηρίζει επίσης σλαβικής προέλευσης το τοπωνύμιο.

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου μας ενημερώνει πως ο Μ. Vasmer αναφερόμενος στο τοπωνύμιο **Δραγομή**, η της περιοχής Παραμυθιάς το ετυμολογεί από τον αμάρτυρο κτητικό τύπο Dragomirъ προερχόμενο από το συγκεκριμένο τύπο του σλαβικού προσωνύμιου Dragomir, κι αυτό από το σλαβικό dragъ «αγαπητός» και τη σλαβική κτητική κατάληξη -irъ.

⇒ Τη σημερινή του ονομασία **Παλιουρή** το χωριό οφείλει στο γειτονικό, ξακουστό μοναστήρι της Παλιουρής, σεμνυνόμενο στο Γενέσιο της Παναγίας (Παλιουριώτισσα). Το μοναστήρι βρίσκεται μέσα σε δάσος με παλιουριές - εκεί, σε παλιουριά βρέθηκε σύμφωνα με την τοπική παράδοση εικόνα της Παναγίας - που ονομάζεται «Παλιουροτό».

Το τοπωνύμιο **Παλιουρή** μνημονεύει ο Ι. Λαμπρίδης και σε παρένθεση διευκρινίζει ότι η ονομασία του πρόκυψε «εκ της πληθούς του αυτόθι ακανθώδους θάμνου παλιούρου».

Ο Χρ. Χρηστοβασίλης στο τοπωνύμιο **Παλιουρή** παρενθετικά επεξηγεί «Παλαιόν Ωρειον» χωρίς άλλες διευκρινίσεις. Προφανώς αναφέρεται στην αρχαία μολοσσική πολιτεία Ωρείον.

Στα αρχαία ελληνικά, πάλιουρος = θάμνος ακανθώδης κατά τον Ευαγ. Μπόγκα και «...Από τούτο ίσως «η Παλιουρή» το παλαιό (1688) ονομαστό μοναστήρι, κοντά στη Δραγουμή των Κουρέντων, κτισμένο σε τόπο που λεγόταν, κατά τους εντόπιους Παλιουροτό (μέρος γεμάτο παλιούρια)...».

Ο Στ. Μπέττης υποστηρίζει ότι η επωνυμία της μονής Παλιουρής «... οφείλεται μάλλον στον τόπο που θεμελιώθηκε κατάφυτον ως τα σήμερα από παλιούρια...».

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου πιθανολογεί πως το τοπωνύμιο **Παλιουρή** σχηματίζεται «...από το ουσιαστικό παλιούρι, το «αγκαθερός θάμνος, ο παλιούρος» και την επιθετική κατάληξη -ος, -η, ο...». Παρατηρεί ωστόσο ότι στο «Χρονικόν των Ιωαννίνων» αναφέρεται πως «...και φυλακάς και κλωβία αυτός εδείματο (εννοεί ο δεσπότης Θωμάς Πρελούμπος), και παλιουρήν ανήγειρεν...» γεγονός που τον οδηγεί να αναρωτηθεί μήπως το τοπωνύμιο

«...πρέπει να συσχετισθεί με το αλβανικό επίθετο ralyrë (i,e) «αυτός που δεν έχει σοβατιστεί / βαφεί», λέξη η οποία παρετυμολογήθηκε με τη λέξη παλιούρι...».

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1951	Δραγομή	229		1981	Παλιουρή	181
	Μονή Παλιουρής	2	231	1991	Παλιουρή	202
1961	Παλιουρή	185		2001	Παλιουρή	164
1971	Παλιουρή	112				

• Η κοινότητα «**Ράικον**» αναγνωρίστηκε εξ αρχής με την ονομασία «**Ράικον**», αποτελούμενη από τους συνοικισμούς «**Ράικον**» και «**Σουλόπουλον**», με έδρα το συνοικισμό «**Ράικον**». Με το Δ. 8.6.1922 (Φ.Ε.Κ. Α 96/1922) ο συνοικισμός «**Σουλόπουλον**» προσαρτήθηκε στην κοινότητα «**Σούλι - Ντίνου**», αφού αποσπάστηκε από την κοινότητα «**Ράικον**».

⇒ Ο Π. Αραβαντινός αναφέρει το χωριό **Ραϊκού**, συνοδεύει την ονομασία του με τη γενική κτητική «**του**» σε παρένθεση, και σημειώνει ελληνική την προέλευση της λέξης. Πιστεύει ότι το χωριό διατηρεί το όνομα του ιδιοκτήτη του, συγκεκριμένα της οικογένειας **Ράικου**, για την οποία «εικάζει» πως άκμαζε στα μέσα του 16ου αιώνα στην πόλη των Ιωαννίνων. Αλλού πάλι παρατηρεί ότι όσα χωριά φέρουν «την γενικήν αρσενικού ονόματος κλίσεως Ελληνικής», η ονομασία τους υποδηλώνει «...το όνομα ή επώνυμον του ενοικιστού ή χωριοκτήμονος...».

Ο Ι. Λαμπρίδης αναφέρει το χωριό με το όνομα **Ράικου**.

Ο Χρ. Χρηστοβασίλης γράφει: **Ράικον** = χωριό του Ράικου, χωρίς άλλες διευκρινίσεις.

Ο Β. Γκορτζής ερμηνεύει το τοπωνύμιο **Ράικο** ως «Παράδεισος».

Ο Στ. Μπέττης γράφει για το χωριό πως «...Το όνομά του αναγόμενο στην περίοδο της Σερβοκρατίας, διασώζει, κατά το Χρηστοβασίλη, εκείνο του Σέρβου κυριάρχη του. Χωριό δηλαδή του Ράικου...».

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου υποστηρίζει ότι το τοπωνύμιο «...είναι κυριώνυμο και προέρχεται από το επώνυμο Ράικος, τύπος που είναι προσαρμογή στην ελληνική του σλαβικού προσωπωνυμίου Rajko...». Μας ενημερώνει επίσης πως ο Φ. Μαλιγκούδης προτιμά την απόδοση του προσωπωνυμίου Rajko στο σλαβικό ουσιαστικό raj «ο παράδεισος», αν και είναι δυνατόν να προέρχεται και από τον αμάρτυρο τύπο Rad-ьko.

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Ράικον	172		1951	Ράικον	149
	Σουλόπουλον	98	270	1961	Ράικον	107

1920	Ράικον	142		1971	Ράικον	45
	Σουλόπουλον	84	226	1981	Ράικον	102
1928	Ράικον	146		1991	Ράικον	87
1940	Ράικον	199		2001	Ράικον	55

• Η κοινότητα «**Σουλόπουλον**» πρόκυψε από τη συνένωση της τέως κοινότητας «**Σούλι - Ντίνου**» - η οποία αναγνωρίστηκε εξ αρχής με την ονομασία «**Σούλι - Ντίνου**» και μοναδικό συνοικισμό, το συνοικισμό «**Σούλι - Ντίνου**» που ήταν και η έδρα της - με το συνοικισμό «**Σουλόπουλον**» της κοινότητας «**Ράικον**», όταν αυτός αποσπάστηκε από την προαναφερθείσα κοινότητα «**Ράικον**» με το Β.Δ. 8.6.1922 (Φ.Ε.Κ. Α 96/1922). Ακολούθως ο συνοικισμός και η κοινότητα «**Σούλι - Ντίνου**» μετονομάστηκαν σε «**Σουλόπουλον**» με το Δ. 20.8.1927 (Φ.Ε.Κ. Α 179/1927), αφού οι συνοικισμοί «**Σουλόπουλον**» και «**Σούλι - Ντίνου**» αποτέλεσαν ενιαίο συνοικισμό με την ονομασία «**Σουλόπουλον**» με την 32100/1927 απόφαση υπουργού Εσωτερικών.

Στην κοινότητα προσαρτήθηκε ο συνοικισμός «**Δραγομή**», που με το Δ. 14.1.1928 (Φ.Ε.Κ. Α 4/1928) αποσπάστηκε από την κοινότητα «**Αραχωβίτσα**» (αργότερα «**Κεφαλόβρυσον**», σήμερα «**Λευκοθέα**»). Στις 16 Μαΐου 1928 ο συνοικισμός διόρθωσε το όνομά του σε «**Δραγουμή**» και στις 16 Οκτωβρίου 1940 σε «**Δραγομή**». Στη συνέχεια, με το Β.Δ. 3.8.1946 (Φ.Ε.Κ. Α 271/1946) ο συνοικισμός «**Δραγομή**» (σήμερα **Παλιουρή**) αποσπάστηκε από την κοινότητα «**Σουλόπουλον**» και αποτέλεσε ξεχωριστή κοινότητα.

Επίσης στις 16 Μαΐου 1928 αναγνωρίστηκε και προσαρτήθηκε στην κοινότητα και ο συνοικισμός «**Μικρό Σουλόπουλον**», ο οποίος στη συνέχεια, στις 16 Οκτωβρίου 1940 διόρθωσε την ονομασία του σε «**Μικρόν Σουλόπουλον**».

Τα χωριά **Σούλι Πολυχρόνη** και **Σούλι Μπιμπρίμπεη** αναφέρει ο Π. Αραβαντινός και τα χωριά **Άνω Σούλη** και **Κάτω Σούλη** ο Ιωάννης Λαμπρίδης.

Το **Σούλι Πολυχρόνη** του Π. Αραβαντινού αντιστοιχεί με το **Άνω Σούλη** του Ι. Λαμπρίδη, με το κατοπινό **Σούλι Ντίνου**, και το σημερινό **Σουλόπουλον**.

Το χωριό «...κατά καιρούς είχε διαφορετικά ονόματα, ανάλογα με τους ιδιοκτήτες του...» παρατηρεί ο Κ. Ευ. Οικονόμου. Έτσι η ονομασία του **Σούλι Πολυχρόνη** οφείλεται στο γιό του Ζαγορήσιου Χατζή Μάνθου Γκίνου, που ονομαζόταν Πολυχρόνης και κληρονόμησε από τον πατέρα του το χωριό, που ήταν οικογενειακή ιδιοκτησία τους. Κατόπιν «...το χωριό επέρασε στα χέρια του Αχμέτ Ντίνου «της εν Παραμυθία αρχαίας οθωμανικής πατριάς»...» σύμφωνα με τον Στ. Μπέττη.

Για την παλαιότερη ονομασία του χωριού ο Κ. Ευ. Οικονόμου γράφει πως «...σχηματίζεται από το τοπωνύμιο Σούλι και το προσωνύμιο (βαφτι-

στικό και επώνυμο) Ντίνος (< Κωνσταντίνος) από το όνομα των Ντιναίων της Παραμυθιάς, στην κατοχή των οποίων είχε περιέλθει. Το τοπωνύμιο Σούλι προέρχεται από το αλβανικό sul,-i «κορμός δέντρου, δοκός, στύλος κ.λ.π»...». Για τη σημερινή ονομασία του σημειώνει ότι όταν το χωριό «... έπαψε να είναι ιδιοκτησία των Ντιναίων ονομάστηκε Σουλόπουλο σε αντιδιαστολή πιθανώς προς το Σούλι της Παραμυθιάς, ενώ ο παρακείμενος οικισμός ονομάστηκε Μικρό Σουλόπουλο για να αντιδιασταλεί προς το τοπωνύμιο Σουλόπουλο...».

Το **Σούλι Μπιμπρίμπεη** του Π. Αραβαντινού αντιστοιχεί στο **Κάτω Σούλη** του Ι. Λαμπρίδη. Κατόπιν ονομαζόταν **Σούλι Χρηστοβασίλη** και πρόκειται για τη γενέτειρα του γνωστού λογοτέχνη και πολιτικού Χρήστου Χρηστοβασίλη «...λεγόμενο και Πέρα Σούλι και Σουλόπουλο κ.ά...» σύμφωνα με το Στ. Μπέττη.

Για το τοπωνύμιο **Σούλι** αναλυτικές πληροφορίες στο οικείο κεφάλαιο του δήμου **Λάκκας Σουλίου**.

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1920	Σούλι- Ντίνου	152		1961	Σουλόπουλον	129	
1928	Σουλόπουλον	179			Μικρόν Σουλόπουλον	81	210
	Δραγουμή	155		1971	Σουλόπουλον	57	
	Μικρό Σουλόπουλον	92	426		Μικρόν Σουλόπουλον	44	101
1940	Σουλόπουλον	179		1981	Σουλόπουλον	55	
	Δραγουμή	205			Μικρόν Σουλόπουλον	41	96
	Μικρόν Σουλόπουλον	99		1991	Σουλόπουλον	44	
	Μονή Παλιουράς	3	486		Μικρόν Σουλόπουλον	30	74
1951	Σουλόπουλον	166		2001	Σουλόπουλον	71	
	Μικρό Σουλόπουλον	98	264		Μικρόν Σουλόπουλον	34	105

ΔΗΜΟΣ ΖΙΤΣΑΣ

Ο δήμος **Ζίτσας** αποτελείται από τις εξής τέως κοινότητες της τέως επαρχίας Δωδώνης: «**Δαφνόφυτον**», «**Ζίτσα**», «**Καρίτσα**», «**Λίθινον**», «**Πρωτόπαππας**».

Έδρα του δήμου ορίστηκε ο οικισμός «**Ζίτσα**» της τέως κοινότητας «**Ζίτσα**».

⇒ Το τοπωνύμιο μνημονεύεται με τον τύπο **Ζίτσα** στο «Χρονικόν των Ιωαννίνων» και με τον τύπο **Ζίτζα** στη δημόδη επιτομή του.

Το χωριό **Ζίτσα** ήταν υπό την προστασία της βαλιδέ σουλτάνας, ενώ με τη γραφή **Ζήτζα** αναφέρεται στις προθέσεις 421 και 215 των μονών Μεταμορφώσεως και Βαρλαάμ των Μετεώρων στα 1592-93 και 1613-14, αντίστοιχα.

Ο Αθ. Ψαλίδας αναφέρει **Ζήτζα**, **Ζίτζα** και **Ζίτσα** το όνομα του χωριού, ενώ ο Κ. Θεσπρωτός χρησιμοποιεί τον τύπο **Ζίτζα**.

Ο Γ. Γαζής μνημονεύει την κωμόπολη **Ζήτζα** και μας πληροφορεί πως ονομάσθηκε έτσι «...από μίαν αρχόντισσαν, Ζωήτζαν καλουμένην, εξής κατά αποκοπήν, Ζήτζα, εκλήθη η χώρα όλη...».

Ο Π. Αραβαντινός γράφει την ονομασία του χωριού με τους τύπους **Ζήτσα** και **Ζίτζα**, σε παρένθεση προσθέτει «**Ζωϊτζα**» και σημειώνει ελληνική την προέλευση της λέξης, ενώ ο Ευ. Π. Παγούνης χρησιμοποιεί τον τύπο **Ζίτσα** για το τοπωνύμιο.

Ο Ι. Λαμπρίδης τονίζει ότι «...εν Αρτσίστη την Ζωϊτσαν καλούσι Ζίτσαν...», ενώ αλλού γράφει το όνομα του χωριού **Ζήτσα** και παρενθετικά σημειώνει «**Ζωήτσα**». Σε υποσημείωσή του επίσης διασώζει την παράδοση «...ότι γυνή τις εκ των πέριξ χωριδίων ιδούσα βεβρεγμένην την κεφαλήν αγρίου χοίρου εκ δάσους της περιοχής Ζίτσης εξελθόντος, αν εκάλυψε την πηγήν, εξής ετι και νυν ο τεχνητός αυτής βόθρος, πληρούται ύδατος και παρά ταύτην εγκατέστη. Την γυναίκαν ταύτην Ζωϊτσαν ή Ζίτσαν καλουμένην παρηκολούθησαν και άλλοι και ούτω απετελέσθη ο πρώτος της Ζίτσης πουρήν...».

Η Αμ. Κ. Παπασταύρου παραθέτει την παράδοση σύμφωνα με την οποία ο οικισμός «...Ζίτσα ωνομάσθη εκ της γυναίκος ήτις πρώτη ανεκάλυψεν την πηγήν (σ.σ επρόκειτο για μικρή λίμνη με πηγαία νερά την οποία οι ντόπιοι ονόμαζαν «λούτσα») και ήτις ελέγετο Ζωϊτσα (Ζωή)...». Ωστόσο εκτιμά ως πιθανότερη εκδοχή η ονομασία του οικισμού να οφείλεται σε Σλάβους, οι οποίοι «...έδωκαν το όνομα Ζίτσαν εις την Μονήν (σ.σ. εννοεί το μοναστήρι του Προφήτη Ηλία) και εξ αυτού εις το χωρίον...» ή «...θελχθέντες εκ της τοποθεσίας ή και προσομοιάσαντες αυτήν προς άλλην της πατρίδος των την ονόμασαν αυτήν Ζίτσαν...». Μας ενημερώνει επίσης ότι «...Εν Σερβία υπάρχει μοναστήριον, όπερ ονομάζεται Ζίτσα. Ζίτσα δε Σερβιστί θα πει ζωή, ψυχή...».

Ο Β. Κ. Οικονόμου υποστηρίζει ότι «...Η ονομασία της κωμόπολης «Ζίτσα» είναι ασφαλώς σλαβική...», και πως «...ο λόφος στον οποίο βρίσκεται σήμερα το μοναστήρι του Αϊλιά είχε πάρει το σλαβικό τοπωνύμιο Ζίτσα και εφ' όσον οι μέτοικοι ήρθαν και έχτισαν το καινούργιο χωριό τους στους πρόποδες του βουνού αυτού του έδωσαν και την ονομασία του...». Παρατηρεί ακόμη πως «...Η εκδοχή αυτή ενισχύεται κι από το γεγονός ότι και στη Σερβία υπάρχει μοναστήρι που λέγεται «Ζίτσα». Στο μοναστήρι μάλιστα αυτό στέφονταν βασιλείς της...».

Ο Στ. Μπέττης σημειώνει πως «...Το όνομά του σλαβικό φέρνει στο νου την περίφημη παρά τα Σκόπια της Σερβίας ομώνυμη μονή, έδρα αρχιεπισκοπής άλλοτε...». Προσθέτει ότι πιθανότατα το όνομα του χωριού να οφείλεται σε Σέρβους εκείνης της περιοχής που εγκαταστάθηκαν σ' αυτό, ενώ επισημαίνει πως «...Ζίτσα, στα σέρβικα σημαίνει ψυχή, ζωή...».

Η Β. Καρώνη - Γιούνη μας ενημερώνει πως σύμφωνα με τη σερβική παράδοση περιπλανώμενοι Σέρβοι από την περιοχή Βράνια, όπου το μοναστήρι **Ζίτσα**, έδρα αρχιεπισκοπής στα βυζαντινά χρόνια, βρέθηκαν στο χώρο του σημερινού οικισμού στην Ελλάδα. Έκτισαν μάλιστα ένα μικρό εκκλησάκι και σε ανάμνηση του μοναστηριού του τόπου τους το ονόμασαν **Ζίτσα**. Στη συνέχεια **Ζίτσα** ονομάστηκε ο λόφος της περιοχής, αλλά και ο πρώτος οικισμός. Προσθέτει επίσης πως **Ζίτσα** στη σερβική γλώσσα σημαίνει σύρμα - σύνορο. Έτσι «...οι Σέρβοι που είναι Χριστιανοί Ορθόδοξοι, για να δείξουν την ιερότητα του χώρου, το ονόμασαν (σ.σ εννοεί το σέρβικο μοναστήρι) «Ζίτσα σύνορο» γιατί θεωρούν ότι εκεί είναι το σύνορο μεταξύ Θεού και ανθρώπων...».

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου πιστεύει «...ως ορθότερη την προέλευση του τοπωνυμίου από το προσηγορικό ζίτσα, η «ξύλινο παγούρι για κρασί», η άλλοτε σίτσα, λέξη η οποία χρησιμοποιήθηκε συνεκδοχικά, για να δηλώσει έναν τοπο που είναι γνωστός για την παραγωγή καλού κρασιού, όπως η Ζίτσα...». Προσθέτει επίσης ότι «...το ουσιαστικό σίτσα, η προέρχεται από το τουρκικό ζιζε «η φιάλη» με τροπή του s σε ts...». Σημειώνει πως «...Μολονότι φωνητικά το τοπωνύμιο θα μπορούσε να αποδοθεί στο σλαβικό ουσιαστικό žiča «το νεύρο, η νευρά // το μάλλινο νήμα // ξασμένο νήμα» (στα βουλγάρικα η λέξη και με τη σημασία «γάλακτο σύρμα»), εν τούτοις η ονομασία ενός τόπου με τις παραπάνω σημασίες είναι κάπως απίθανη...», καθώς επίσης ότι η ερμηνεία το τοπωνυμίου να προέρχεται από το βαφτιστικό Ζίτσα < Ζωΐτσα < Ζωή, αν και είναι πιθανή, είναι ωστόσο «...υστερογενής για να δώσει κάποια εξήγηση στο τοπωνύμιο...».

- Η κοινότητα «**Δαφνόφυτον**» αρχικά αναγνωρίστηκε με την ονομασία «**Μπουρτάριον**», αποτελούμενη από τους συνοικισμούς «**Μπουρτάριον**» και «**Κουτρολάδες**». Έδρα της κοινότητας ορίστηκε ο συνοικισμός «**Μπουρτάριον**». Με το Β.Δ. 9.9.1950 (Φ.Ε.Κ. Α 208/1950) ο συνοικισμός και η κοινότητα «**Μπουρτάριον**» μετονομάστηκαν σε «**Δαφνόφυτον**», ενώ με το Β.Δ. 6.3.1951 (Φ.Ε.Κ. Α 81/1951) ο συνοικισμός «**Κουτρολάδες**» μετονομάστηκε σε «**Σακελλαρικών**».

Με το Π.Δ. 266/1986 (Φ.Ε.Κ. Α 123/1986) ο συνοικισμός «**Σακελλαρικών**» αποσπάστηκε από την κοινότητα και προσαρτήθηκε στην κοινότητα «**Ζίτσα**».

⇒ **Μπορντάρη** ήταν ένα από τα χωριά, που βρίσκονταν υπό την προστασία της βαλιδέ σουλτάνας

Το χωριό ο Π. Αραβαντινός αναφέρει με τον τύπο **Μπουρτάρη**, χαρακτηρίζει ελληνικό το όνομά του και μέσα σε παρένθεση προσθέτει «**του Πρωτάρη**», ενώ ο Ι. Λαμπρίδης το ονομάζει **Μπορντάρη**.

Ο Στ. Μπέττης υποστηρίζει πως πιθανότατα το χωριό **Μπουρντάρη**, το διασώζει το όνομα του πρώτου οικιστή ή γαιοκτήμονά του.

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου γράφει **Μπουρ(ν)τάρι**, το την ονομασία του χωριού, και επισημαίνει ότι «...το τοπωνύμιο πρέπει να θεωρηθεί κυριώνυμο και να αποδοθεί στο αλβανικό επαγγελματικό burdhëdar, το οποίο σχηματίζεται από το αλβανικό burdh/ë, -a «βαμβακερό χοντρό ύφασμα, υφαντό πανί απ' όπου φτιάχνουν σακιά για φορτώματα ζώων» (< αραβικό burd «ραβδωτό ρούχο, πυκνό μάλλινο ύφασμα») και την κατάληξη -(t) ár με την οποία σχηματίζονται επαγγελματικά και ουσιαστικά που δηλώνουν πρόσωπα που κάνουν κάτι...».

⇒ Το χωριό ο Π. Αραβαντινός ονομάζει **Κουτρουλάδες**, όπως και ο Ι. Λαμπρίδης. Ο Π. Αραβαντινός χαρακτηρίζει ελληνική την προέλευση του τοπωνύμιου.

Κατά τον Στ. Μπέττη το όνομα του χωριού «...διασώζει αυτό των πρώτων οικιστών ή γαιοκτητών των Κουτρουλαίων ή Κουτρουλάδων, απογόνων δηλαδή κάποιου Κουτρούλη ή Κουτρούλα...».

Σύμφωνα με τον Κ. Ευ. Οικονόμου το τοπωνύμιο **Κουτρουλάδα, η, Κουτρουλάδες**, οι είναι δυνατόν να θεωρηθεί:

- Κυριώνυμο από το επώνυμο Κουτρούλης ή Κουτρούλας + την πληθυντική κατάληξη -άδες, η οποία σε τοπωνυμική χρήση δηλώνει τον τόπο όπου είναι εγκατεστημένα τα μέλη οικογένειας που αναφέρεται στο θέμα. Το επώνυμο Κουτρούλης αποδίδεται στο προσηγορικό κουτρούλης, ο, «φαλακρός, κασίδης, ο με ξυρισμένο κεφάλι».

- Εδαφώνυμο αποδιδόμενο στο ουσιαστικό κουτρούλης, ο / κουτρούλα, η, που σαν γεωγραφικοί όροι, μεταφορικά είναι δυνατόν να δηλώσουν έναν «φαλακρό» τόπο, γυμνό και άδενδρο, και την κατάληξη -άδα, η οποία «...σε τοπωνυμική χρήση, εκτός των άλλων, δηλώνει και τον τόπο που έχει την ιδιότητα που αναφέρεται στο θέμα...».

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1915	Μπουρτάριον	116		1951	Δαφνόφυτον	137	
	Κουτρολάδες	105	221		Σακελλαρικών	154	291
1920	Μπουρτάριον	113		1961	Δαφνόφυτον	116	
	Κουτρολάδες	94	207		Σακελλαρικών	117	233
1928	Μπουρτάρι	139		1971	Δαφνόφυτον	47	
	Κουτρολάδες	122	261		Σακελλαρικών	71	118
1940	Μπουρτάριον	152		1981	Δαφνόφυτον	113	
	Κουτρολάδες	148	300		Σακελλαρικών	74	187
				1991	Δαφνόφυτον	63	
				2001	Δαφνόφυτον	115	

- Η κοινότητα «**Ζίτσα**» αναγνωρίστηκε εξ αρχής με την ονομασία «**Ζίτσα**», αποτελούμενη από τον συνοικισμό «**Ζίτσα**», που ήταν η έδρα της κοινότητας και την **Ιερά Μονή Κοιμήσεως Θεοτόκου (Πατέρων)**. Στη συ-

νέχεια προσαρτήθηκε ο συνοικισμός «**Μελίσσιον**», αφού αναγνωρίστηκε στις 19 Μαρτίου 1961, ενώ προσαρτήθηκε στην κοινότητα με το Π.Δ. 266/1986 (Φ.Ε.Κ. Α 123/1986) και ο συνοικισμός «**Σακελλαρικών**», που αποσπάστηκε από την κοινότητα «**Δαφνόφυτον**».

⇒ Για το τοπωνύμιο **Μελίσσι**, το ο Κ. Ευ. Οικονόμου σημειώνει πως «...είναι ζωόνυμο και προέρχεται από το ουσιαστικό μελίσσι, το σε περιληπτικό ενικό. Η ονομασία οφείλεται σε προεξέχοντα βράχο στο κάτω μέρος, του οποίου μαζεύονταν σμήνη μελισσών, (μελίσσι), απ' όπου μάζευαν μέλι («**τρυγούσαν**» κατά την τοπική έκφραση) όλες οι όμορες κοινότητες...».

⇒ Το χωριό μετονομάστηκε σε «**Σακελλαρικών**» στη μνήμη του Ιωάννη Σακελλαρίου, πιλότου της πολεμικής αεροπορίας που έπεσε ηρωικά μαχόμενος στην περιοχή της ιεράς μονής Πατέρων κατά τον ελληνοϊταλικό πόλεμο στις 2 Νοεμβρίου 1940, σε αερομαχία με τέσσερα ιταλικά αεροπλάνα.

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Ζίτσα	1148		1971	Ζίτσα	951	
1920	Ζίτσα	1093			Μελίσσιον	65	1016
	Μονή Πατέρων	7	1100	1981	Ζίτσα	966	
1928	Ζίτσα	1220			Μελίσσιον	49	1015
1940	Ζίτσα	1289		1991	Ζίτσα	792	
1951	Ζίτσα	1332			Μελίσσιον	45	
1961	Ζίτσα	965			Σακελλαρικών	53	890
	Μελίσσιον	106	1071	2001	Ζίτσα	879	
					Μελίσσιον	65	
					Σακελλαρικών	70	1014

• Η κοινότητα «**Καρίτσα**» εξ αρχής έφερε την ονομασία αυτή, ενώ μοναδικός συνοικισμός και έδρα της υπήρξε ο συνοικισμός «**Καρίτσα**».

⇒ Το χωριό αναφέρεται με την ονομασία **Καρίτζα** στην πρόθεση 215 της μονής Βαρλαάμ των Μετεώρων στα 1613-14.

Ο Αθ. Ψαλίδας αναφέρει το χωριό **Καρίτζα**.

Ο Π. Αραβαντινός γράφει το όνομα χωριού **Καρίτζα** και παρενθετικά το εξηγεί «**μικρή κάρα**», χαρακτηρίζει ελληνική την προέλευση του ονόματός του, και σημειώνει ότι πρόκειται «...εκ των αρχαιοτέρων χωρίων της Ιωαννίντικης επαρχίας...».

Ο Ι. Λαμπρίδης **Καρίτσα** και **Καρύτσα** αναφέρει το τοπωνύμιο.

Ο Β. Γκορτζής ερμηνεύει το τοπωνύμιο **Καρίτσα** ως «**φαιός τόπος**».

Για την ονομασία **Καρίτσα** ο Κ. Δ. Μέρτζιος πιθανολογεί πως προέρχεται από το σλαβικό *gariste* = επιφάνεια καμμένης οικίας.

Ο Σπ. Στούπης σημειώνει ότι υπήρχε μεσαιωνικό Ηπειρωτικό επώνυμο Καρίτσας.

Ο Στ. Μπέττης έχει τη γνώμη για το τοπωνύμιο, που το θεωρεί «γνήσια σλαβικό» πως «...σχετίζεται με τη λέξη ΚΑΡΑ, που σημαίνει ποινή, τιμωρία...».

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου για την προέλευση του τοπωνυμίου πιστεύει ότι είναι σλαβική αποδιδόμενη ή στο σλαβικό ουσιαστικό koryto «η σκάφη // η σκάφη της πηγής // η κοίτη // το χαμήλωμα» και την υποκοριστική κατάληξη -ьса ή στη σλαβική λέξη garь, προερχόμενη από το ρήμα goreti «καίω», που σημαίνει «μυρουδιά από κάψιμο», «εκχερσωμένη με φωτιά περιοχή μέσα στο δάσος» και την τοπωνυμική κατάληξη -ica. Μας ενημερώνει επίσης για τις απόψεις του M. Vasmer ότι το τοπωνύμιο σχετίζεται με το σλαβικό Gorica < (gora «βουνό // δάσος»), ή παράγεται από τα προσηγορικά κάρυον, καριά και την υποκοριστική κατάληξη -ιτσα, ερμηνείες, που θεωρεί απίθανες.

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Καρίτσα	560	1961	Καρίτσα	- 545
1920	Καρίτσα	569	1971	Καρίτσα	393
1928	Καρίτσα	673	1981	Καρίτσα	422
1940	Καρίτσα	706	1991	Καρίτσα	365
1951	Καρίτσα	554	2001	Καρίτσα	364

• Η κοινότητα «Λίθινον» αναγνωρίστηκε εξ αρχής με την ονομασία «Λίθινον», με μοναδικό συνοικισμό και έδρα της το συνοικισμό «Λίθινον».

⇒ Ο Π. Αραβαντινός και ο Ι. Λαμπρίδης συμπίπτουν στην ονομασία του χωριού αναφέροντάς τη Λίθινον.

Ο Στ. Μπέττης υποστηρίζει ότι το χωριό οφείλει το όνομά του ή στο περίφημο Θεογέφυρο ή στο ότι είναι χτισμένο πάνω σε βράχο.

Σχετικά με την ονομασία του χωριού ο Σπ. Θεμελής μας ενημερώνει πως ο Πολ. Βελογιάννης, σε ανέκδοτη εργασία του, υποστηρίζει ότι υπάρχουν δύο εκδοχές: «...Η πρώτη είναι ότι πήρε το όνομά του από τους πελώριους βράχους επί των οποίων στηρίζεται ο λόφος πάνω στον οποίο είναι κτισμένο το χωριό... Επικρατέστερη είναι η δεύτερη εκδοχή. Σύμφωνα με αυτή στην κορυφή του λόφου που δεσπόζει του χωριού, προτού ακόμη κτιστεί τούτο, βρέθηκε ένα λίθινο άγαλμα στο κτήμα του Κώστα Πάνου... το οποίο προφανώς χάρισε και τ' όνομά του «Λίθινο»...». Ο ίδιος ο Σπ. Θεμελής θεωρεί «...περισσότερο λογική την άποψη ότι το χωριό πήρε το όνομα γιατί βρίσκεται σε ένα λόφο με λίθους...».

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου γράφει πως το τοπωνύμιο «...προέρχεται από το επίθετο λίθινος κατά παράλειψη του ουσιαστικού γεφύρι που προσδιόριζε... Το γεφύρι αυτό σήμερα έχει την ονομασία Θεογέφυρο. Η ονομασία λίθινο (γεφύρι) για να αντιδιασταλεί πιθανώς από τα πέτρινα (γεφύρια, σπίτια κ.λ.π) κατασκευάσματα του ανθρώπου...».

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Λίθινον	189	1961	Λίθινον	223
1920	Λίθινον	192	1971	Λίθινον	105
1928	Λίθινον	203	1981	Λίθινον	94
1940	Λίθινον	569	1991	Λίθινον	141
1951	Λίθινον	233	2001	Λίθινον	116

• Η κοινότητα «**Πρωτόπαπας**» αναγνωρίστηκε αρχικά με την ονομασία «**Πρωτόπαπα**» με μοναδικό συνοικισμό και έδρα της το συνοικισμό «**Πρωτόπαπα**», και διόρθωσε την ονομασία της σε «**Πρωτόπαπας**» στις 16 Οκτωβρίου 1940, όπως και ο συνοικισμός.

⇒ **Πρωτόπαπα** ήταν ένα από τα χωριά, που ήταν υπό την προστασία της βαλιδέ σουλτάνας.

Το χωριό με τις γραφές **Προτοπαπά** και **Πρωτοπαπά** μνημονεύεται και στις προθέσεις 421 και 215 των μονών Μεταμορφώσεως και Βαρλαάμ των Μετεώρων στα 1592-93 και 1613-14, αντίστοιχα.

Το χωριό **Πρωτόπαπα** αναφέρει ο Αθ. Ψαλίδης.

Ο Π. Αραβαντινός αναφέρει το χωριό **Πρωτόπαπα**, συνοδεύει την ονομασία του με τη γενική κτητική «**του**» σε παρένθεση, και σημειώνει ελληνική την προέλευση της λέξης. Πιστεύει ότι το χωριό διατηρεί το όνομα του ιδιοκτήτη του, συγκεκριμένα της οικογένειας **Πρωτόπαπα**, για την οποία «εικάζει» πως άκμαζε στα μέσα του 16ου αιώνα στην πόλη των Ιωαννίνων. Αλλού πάλι παρατηρεί ότι όσα χωριά φέρουν «την γενικήν αρσενικού ονόματος κλίσεως Ελληνικής», η ονομασία τους υποδηλώνει «...το όνομα ή επώνυμον του ενικιστού ή χωριοκτήμονος...».

Ο Ι. Λαμπριδής γράφει το χωριό **Πρωτόπαπα** και σημειώνει ότι προήλθε από το όνομα αρχηγού επήλυδος ή αυτόχθονος.

Κατά το Στ. Μπέττη πρόκειται για χωριό του **Πρωτόπαπα**, που πιθανότατα υπήρξε πρώτος οικιστής και κύριος του χωριού.

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου γράφει πως «...Το τοπωνύμιο είναι κυριώνυμο και προέρχεται είτε από τον εκκλησιαστικό τίτλο πρωτοπάπας, ο (και πρωτοπαπάς) «ο πρώτος των ιερέων, αρχιπρεσβύτερος», είτε από το επώνυμο **Πρωτόπαπας**...».

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Πρωτόπαπα	856	1961	Πρωτόπαπας	847
1920	Πρωτόπαπα	787	1971	Πρωτόπαπας	576
1928	Πρωτόπαπα	1000	1981	Πρωτόπαπας	676
1940	Πρωτόπαπας	999	1991	Πρωτόπαπας	463
1951	Πρωτόπαπας	882	2001	Πρωτόπαπας	591

ΔΗΜΟΣ ΚΑΛΠΑΚΙΟΥ

Ο δήμος **Καλπακίου** αποτελείται από τις παρακάτω τέως κοινότητες της τέως επαρχίας Δωδώνης: «**Άνω Ραβένια**», «**Γεροπλάτανος**», «**Δολιανιά**», «**Καλπάκιον**», «**Κάτω Ραβένια**», «**Μαυροβούνιον**», «**Νεγράδες**», «**Χρυσορράχη**».

Έδρα του δήμου ορίστηκε ο οικισμός «**Καλπάκι**».

⇒ Ο Ι. Λαμπρίδης μνημονεύει «το χωρίον **Καλμπάκι**», και σε παρένθεση επεξηγεί «**ίσως Καλυβάκι**», κοντά στα Δολιανιά, όπου ο Αλή πασάς «...Συνήγαγε και συνώκησε...εκ 30-35 οικογενειών...». Αλλού αναφέρει το τοπωνύμιο με τους τύπους **Καλπάκη** και **Γκαλμπάκι**.

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου σημειώνει πως το τοπωνύμιο **Καλπάκι**, το είναι κυριώνυμο. Προέρχεται από το επώνυμο Καλπάκης (και Καλμπάκης), και αυτά από το κοινό νεοελληνικό καλπάκι, το, που σημαίνει «στρογγυλό κάλυμμα του κεφαλιού // στρατιωτικό πηλίκιο», με μεταπλασμό σύμφωνα με το σχήμα: στ(ου) Καλπάκ(η) > Καλπάκ(ι) > Καλπάκι, (το). Προσθέτει ακόμη ότι ρίζα της λέξης είναι το τουρκικό kalrak, που προέρχεται από το λατινικό carbasus «τίαρα // μπερές», και βρίσκεται δάνειο στα αρομούνικα ως cãlrake, στα ρουμάνικα ως calrac, καθώς επίσης και στις σλαβικές γλώσσες. Υποστηρίζει επίσης πως «...Η ετυμολόγηση του τοπωνύμιου από το υποκοριστικό καλυβάκι > καλβάκι > καλμπάκι...» δεν ευσταθεί.

Ο Μεν. Στ. Κικόπουλος γράφει πως το χωριό **Καλπάκι** πήρε τ' όνομά του από την ομώνυμη πεδιάδα, η οποία αναπτύσσεται στην περιοχή μεταξύ Αρίστης, Κάτω Πεδινών, Ελαφοτόπου και Δολιανών, και οφείλει την ονομασία της σε κάποιον Καλπάκη ή Καλμπάκη, ιδιοκτήτη της. Προσθέτει ακόμη ότι το επώνυμο Καλπάκης ή Καλμπάκης προέρχεται από την τούρκικη λέξη kalrak, εξελληνισμένα καλπάκι, που σημαίνει στρογγυλό, μάλλινο ή πέτσινο καπέλλο, το οποίο φορούσαν οι Σλάβοι και οι Τάταροι.

• Η κοινότητα «**Άνω Ραβένια**» αναγνωρίστηκε εξ αρχής με την ονομασία αυτή, αποτελούμενη από το συνοικισμό «**Άνω Ραβένια**» που ήταν και έδρα της

⇒ Το χωριό **Άνω Ραββένια** μνημονεύεται στο «Χρονικόν του Παπίγκου», όπως μας παραδίδει ο Π. Αραβαντινός.

Ο Π. Αραβαντινός και ο Ι. Λαμπρίδης αναφέρουν το χωριό με τη σημερινή του ονομασία, **Άνω Ραβένια**.

Ο Στ. Μπέττης για τα γειτονικά χωριά **Άνω** και **Κάτω Ραβένια** παρατηρεί: «...Το κοινό όνομα των χωριών είναι σλαβικό και σημαίνει κατά τον Λαμπρίδη «τόπος ομαλός» μάλλον για τα Άνω, που φαίνονται αρχαιότερα - το επισημαίνω αυτό - και όχι τα Κάτω και τα νεώτερα, που η θέση τους είναι κατωφερής...».

Περισσότερες πληροφορίες για το τοπωνύμιο **Ραβένια** υπάρχουν στο οικείο κεφάλαιο του δήμου **Αγίου Δημητρίου**.

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Άνω Ρεβένια	458	1961	Άνω Ραβένια	331
1920	Άνω Ραβένια	447	1971	Άνω Ραβένια	252
1928	Άνω Ραβένια	454	1981	Άνω Ραβένια	195
1940	Άνω Ραβένια	397	1991	Άνω Ραβένια	168
1951	Άνω Ραβένια	355	2001	Άνω Ραβένια	140

• Η κοινότητα «**Γεροπλάτανος**» αρχικά αναγνωρίστηκε με την ονομασία «**Αληζώτ - Τσιφλίκι**», με μοναδικό συνοικισμό και έδρα της το συνοικισμό «**Αληζώτ - Τσιφλίκι**». Ονομαζόταν και «**Αλιζώτ - Τσιφλίκ**». Με το Δ. 20.8.1927 (Φ.Ε.Κ. Α179/1927) ο συνοικισμός και η κοινότητα μετονομάστηκαν σε «**Γεροπλάτανος**». Μετά από γνωμοδότηση του Συμβουλίου Τοπωνυμιών στις 18 Οκτωβρίου 1956, ως ορθή, επίσημη γραφή του συνοικισμού και της κοινότητας καθιερώθηκε ο τύπος «**Γερωπλάτανος**», ενώ ο συνοικισμός και η κοινότητα, στις 5 Απριλίου 1981, διόρθωσαν την ονομασία τους σε «**Γεροπλάτανος**» ξανά.

⇒ Το χωριό **Αληζώτ Τσιφλίκι** μνημονεύεται στο «Χρονικόν του Παπίγκου», σύμφωνα με πληροφορίες του Π. Αραβαντινού.

Ο Π. Αραβαντινός γράφει το όνομα του χωριού **Αληζώτ Τσιφλίκι** και ο Ι. Λαμπρίδης **Αληζώτ Τσιφλίκι**, **Αληζώτ Τσεφτλίκ**, **Αληζώτ Τσεφλίκι** και **Αληζώτ Τσεφλήκι**.

Κατά τον Ι. Λαμπρίδη το χωριό «...εκ ζευγυτών απετελέσθη τους οποίους ο Αληζώτ Πασσάς τις προ 164 ετών αποκατέστησεν εις τον ευφορώτατον τούτον τόπον, τον οποίον πυρί και μαχαίρα εκ του Μαυροβουνίου αφήρεσεν...». Αλλού σημειώνει πως «...Αληζώτ Μπέυς βία και δυναστεία το χωριόν του Ζαγορίου Βιχάνη μετέτρεψεν εις γεώργιον αυτού, μεταδούς αυτό και το όνομά του, όπως οι αρχαίοι τιμαριούχοι, Αληζώτ Τσεφτλίκ έκτοτε λεγομένω...».

Για το τοπωνύμιο ο Στ. Μπέττης σημειώνει: «...Το όνομα του χωριού αποτελείται από δύο λέξεις, μια αλβανική του Αλβανού κυριάρχη του Αληζώτ λεγομένου, Αλή αυθέντη δηλαδή (jot) και μπέη το αξίωμα και δεύτερη τουρκική τσιφλίκ, που σημαίνει χωριό ιδιόκτητο. Αλιζώτ Τσιφλίκ μ' άλλα λόγια θα πει χωριό ιδιόκτητο του Αληζώτ μπέη Αλβανού...».

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου μας ενημερώνει ότι «...Το προσωνύμιο Αλιζώτ είναι σύνθετο και προέρχεται από το τουρκικό προσωνύμιο Ali «θετός γιος του Μωάμεθ και τέταρτος χαλίφης» και το αλβανικό ουσιαστικό zot,- i «ο κύριος, ο αφέντης, ο Θεός...». Υιοθετεί την άποψη του Ι. Λαμπρίδη ότι το τοπωνύμιο **Αλιζώτ Τσιφλίκι**, το είναι κυριώνυμο και προσθέ-

τει πως «...Προέρχεται από το προσωπώνυμο Αλιζότ και το τούρκικο δάνειο της αλβανικής *çiftlik*, -u (< τουρκικό *çift-lik*)...».

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Αληζώτ Τσιφλίκ	368	1961	Γερωπλάτανος	316
1920	Αληζώτ Τσιφλίκι	355	1971	Γερωπλάτανος	200
1928	Γερωπλάτανος	358	1981	Γερωπλάτανος	194
1940	Γερωπλάτανος	401	1991	Γερωπλάτανος	153
1951	Γερωπλάτανος	315	2001	Γερωπλάτανος	194

• Η κοινότητα «**Δολιανά**» αναγνωρίστηκε αρχικά με την ονομασία «**Δολλιανά**». Αποτελούνταν από το συνοικισμό «**Δολλιανά**» και την **Ιερά Μονή Ιακώβου**, με έδρα το συνοικισμό «**Δολλιανά**». Αμέσως μετά, από τις 18 Δεκεμβρίου 1920, το όνομά της κοινότητας και του συνοικισμού διορθώθηκε σε «**Δολιανά**», δηλαδή με ενα λ. Στις 14 Μαρτίου 1971 αναγνωρίστηκε και προσαρτήθηκε στην κοινότητα ο συνοικισμός «**Άγιος Γεώργιος**», ενώ στις 18 Μαρτίου 2001 ο συνοικισμός διόρθωσε την ονομασία του σε «**Άγιος Γεώργιος Δολιανών**».

⇒ Το χωριό **Δολιανά** μνημονεύεται στο «Χρονικόν του Παπίγκου», σύμφωνα με πληροφορίες του Π. Αραβαντινού.

Το τοπωνύμιο με τη γραφή **Δολιανά** μνημονεύεται στην πρόθεση 215 της μονής Βαρλαάμ των Μετεώρων στα 1613-14.

Το χωριό αναφέρεται με τη σημερινή ονομασία του **Δολιανά** στον Κ. Θεσπρωτό, στον Π. Αραβαντινό, στον Ευ. Π. Παγούνη και στον Ι. Λαμπρίδη, ο οποίος παρενεθετικά σημειώνει «**τόπος χαμηλός**», δίνοντας την εξήγηση αυτή στη λέξη χωρίς άλλες διευκρινίσεις. Ο Π. Αραβαντινός χαρακτηρίζει ελληνικό το τοπωνύμιο.

Ο Β. Γκορτζής ερμηνεύει το τοπωνύμιο **Δολιανά** ως «πεδινός χώρος».

Ο Σπ. Στούπης υποστηρίζει πως παράγουν τη λέξη **Δολιανά** από «... Το όνομα του Ιλλυριού και κατ' άλλους Σλαύου ηγεμόνος του επικεφαλής βουλγαρικών ορδών, που κατέλαβε (1034-1040 μ.Χ) και κατέστρεψε τη Νικόπολι της Ηπείρου, Δολιανού...»

Ο Στ. Μπέττης σημειώνει ότι το όνομα του χωριού είναι σλαβικό «... συγκεείμενο από τη ρίζα *dol* βουλγαρικής μάλιστα προέλευσης, σημαίνει κοιλάδα μαζί δε με την επίσης σλαβική κατάληξη *-ιανα*, περιεκτική, σημαίνει, το σύνολο του τοπωνυμίου, το πλήθος ανθρώπων ή πραγμάτων και στην περίπτωση μας μάλλον ανθρώπων, συνοικισμό δηλαδή παρά την κοιλάδα...», και καταλήγοντας συμπεραίνει: «...**Δολιανά** λοιπόν θα πει κατά τα παραπάνω χωριό παρά την κοιλάδα...». Ερμηνεία που προσιδιάζει και με τη γεωμορφολογία της περιοχής, στην οποία το χωριό βρίσκεται.

Ο Π. Δ. Τζιόβας παραθέτει δύο εκδοχές για την προέλευση και τη σημασία του ονόματος του χωριού:

- Η λέξη **Δολιανά** «...είναι σλαβική και σημαίνει τόπος χαμηλός...»
- Η ονομασία δόθηκε στο χωριό «...από τους ίδιους τους κατοίκους, οι οποίοι ύστερα από πολλές περιπλανήσεις και περιπέτειες, οι δόλιοι, που σημαίνει, ταλαίπωροι, κατέφυγαν, νοσταλγώντας τα ιερά χώματα, στα γύρω χωριά...».

Ο Β. Δ. Μήτσης παρατηρεί πως «...Η ονομασία Δολιανά, εάν θεωρηθεί ως εδαφολογικό τοπωνύμιο προέρχεται από τη σλαβική dolina = φαράγγι, λαγκάδι, κοιλάδα...». Προσθέτει ωστόσο ότι αν θεωρηθεί μυθολογικό τοπωνύμιο «...τότε η ετυμολογία της πρέπει να συσχετισθεί με τις σλάβικες dole (= κάτω, κάτωθεν) και dollen, dolna, dolon = ο κάτωθεν ευρισκόμενος υπάρχω χθόνιος, καταχθόνιος, υποχθόνιος. Ως dolna, δηλαδή, χθονία θα μπορούσε να χαρακτηριστεί η καταχθόνιος ή Ερεβεννή Περσεφόνη...». Και ο Β. Δ. Μήτσης καταλήγει: «...η ονομασία των Δολιανών αποτελεί κατά τη γνώμη μου κατάλοιπον λατρείας της καταχθονίου ή Ερεβεννής Περσεφόνης, που είχε ευρύτατη λατρεία σε ολόκληρη την Ήπειρο, είτε ως σύζυγος του Πλούτωνος, του θεού του Κάτω Κόσμου, είτε ως κόρη της θεάς Δήμητρας...».

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου υιοθετεί, για το τοπωνύμιο **Δολιανά**, την άποψη του Μ. Vasmer ότι ετυμολογείται από το σλαβικό Doljane «ο κάτοικος της κοιλάδας», προερχόμενο από τη σλαβική λέξη dolъ «η κοιλάδα» και την κατάληξη -jani.

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Δολιανά	902		1971	Δολιανά	936	
1920	Δολιανά	1228			Άγιος Γεώργιος	44	980
	Μονή Ιακώβου	23	1251	1981	Δολιανά	988	
1928	Δολιανά	1120			Άγιος Γεώργιος	56	1044
1940	Δολιανά	1211		1991	Δολιανά	1101	
	Μονή Ιακώβου	-	1211		Άγιος Γεώργιος	67	1168
1951	Δολιανά	1873		2001	Δολιανά	660	
1961	Δολιανά	1059			Άγιος Γεώργιος Δολιανών	109	769

• Η κοινότητα «**Καλπάκιον**» αναγνωρίστηκε με το Δ. 1157/26.5.1972 (Φ.Ε.Κ. Α 76/1972) και την ονομασία «**Καλπάκιον**». Αποτελούνταν από τους συνοικισμούς «**Καλπάκιον**», που προήλθε από την κοινότητα «**Κάτω Πεδινά**» (παλαιότερα «**Κάτω Σουδενά**»), και «**Ελαιία**» που προήλθε από την κοινότητα «**Ελαφότοπος**» (παλαιότερα «**Τσερβάρυ**»). Έδρα της κοινότητας ορίστηκε ο συνοικισμός «**Ελαιία**». Στη συνέχεια προσαρτήθηκε και ο συνοικισμός «**Λιούμπα**», που αποσπάστηκε από την κοινότητα «**Κά-**

«**Κάτω Πεδινά**» (παλαιότερα «**Κάτω Σουδενά**») και στον οποίο ανήκει το στρατόπεδο Καλπακίου. Στις 5 Απριλίου 1981 οι συνοικισμοί «**Ελαία**» και «**Καλπάκιον**» ενοποιήθηκαν.

Ας σημειωθεί ότι στο Ν. 2539 (Φ.Ε.Κ. Α 244/1997) με τον οποίο αναγνωρίστηκε ο νέος δήμος, ο οικισμός αναφέρεται με τον τύπο «**Καλπάκι**», ενώ στην απογραφή στα 2001 με τον τύπο «**Καλπάκιον**».

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1981	Καλπάκιον	493		1991	Καλπάκιον	521	
	Λιούμπα	93	586		Λιούμπα	238	759
				2001	Καλπάκιον	558	
					Λιούμπα	196	754

- Η κοινότητα «**Κάτω Ραβένια**» αναγνωρίστηκε εξ αρχής με το όνομα «**Κάτω Ραβένια**» με μοναδικό συνοικισμό και έδρα της το συνοικισμό «**Κάτω Ραβένια**».

⇒ Το χωριό **Κάτω Ραββένια** μνημονεύεται στο «Χρονικόν του Παπίγκου», σύμφωνα με πληροφορίες του Π. Αραβαντινού.

Ο Π. Αραβαντινός και ο Ι. Λαμπρίδης ονομάζουν το χωριό με το σημερινό όνομά του, ενώ ο Ι. Λαμπρίδης προσθέτει παρενθετικά την επεξήγηση «**τόπος ομαλός**» χωρίς άλλες εξηγήσεις.

Περισσότερες πληροφορίες για το τοπωνύμιο **Ραβένια** στο οικείο κεφάλαιο του δήμου **Αγίου Δημητρίου** και στην τέως κοινότητα «**Άνω Ραβένια**» του δήμου **Καλπακίου**.

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Κάτω Ραβένια	375	1961	Κάτω Ραβένια	250
1920	Κάτω Ραβένια	552	1971	Κάτω Ραβένια	182
1928	Κάτω Ραβένια	364	1981	Κάτω Ραβένια	145
1940	Κάτω Ραβένια	366	1991	Κάτω Ραβένια	133
1951	Κάτω Ραβένια	287	2001	Κάτω Ραβένια	101

- Η κοινότητα «**Μαυροβούνιον**» αναγνωρίστηκε αρχικά με την ονομασία «**Μαυροβούνι**», ενώ μοναδικός συνοικισμός και έδρα της κοινότητας υπήρξε ο συνοικισμός «**Μαυροβούνι**». Αργότερα, στις 16 Οκτωβρίου 1940, καθιερώθηκε ως επίσημη ονομασία ο τύπος «**Μαυροβούνιον**» για το συνοικισμό και την κοινότητα.

⇒ Ο Π. Αραβαντινός αναφέρει το χωριό με το όνομα **Μαυροβούνι**, όπως επίσης και ο Ι. Λαμπρίδης.

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου υποστηρίζει πως το τοπωνύμιο «...προέρχεται από τη σύνθεση του επιθέτου μαύρος και του ουσιαστικού βουνό (και βουνί στη σύνθεση, όπως και τα προσηγορικά αγριοβούνι, ξεροβούνι, πετροβούνι, πευκοβούνι, κ.λ.π)...». Προσθέτει ακόμη ότι «...Πρέπει να θεωρηθεί μετάφραση του τουρκικού **Καραντάι** (< τουρκικά καρα «μαύρος» + ουσιαστικό dağ «βουνό») με αποβολή του μεσοφωνηεντικού ουρανικού [y]...», ενώ διευκρινίζει πως ο τύπος **Καραντάι** δεν καταγράφεται, αλλά το διασώζει η προφορική παράδοση της περιοχής.

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Μαυροβούνι	205	1961	Μαυροβούνιον	86
1920	Μαυροβούνι	201	1971	Μαυροβούνιον	56
1928	Μαυροβούνι	209	1981	Μαυροβούνιον	30
1940	Μαυροβούνιον	146	1991	Μαυροβούνιον	63
1951	Μαυροβούνιον	112	2001	Μαυροβούνιον	37

- Η κοινότητα «**Νεγράδες**» αναγνωρίστηκε με την ονομασία αυτή εξαρχής. Αποτελούνταν από το συνοικισμό «**Νεγράδες**», που ήταν και έδρα της κοινότητας, και την **Ιερά Μονή Γενεθλίων Θεοτόκου (Βελλάς)**.

⇒ Το χωριό αναφέρεται με τον τύπο **Νεγκαράδες** στο χρυσόβουλο του Συμεών Ούρεσι στα 1361, ενώ στον Π. Αραβαντινό και στον Ι. Λαμπρίδη με τη σημερινή ονομασία του **Νεγράδες**.

Ο Π. Αραβαντινός που μας διασώζει το προαναφερθέν χρυσόβουλο σε υποσημείωση επεξηγεί: «...**Νεγκαράδες**. Οι νυν **Νεγράδες** χωρίον των Κουρέντων...».

Κατά τον Στ. Μπέττη το όνομα του χωριού είναι ελληνικό και δηλώνει το χωριό «...απόγονων κάποιου Νέγκρου, Νεγκαρά ή Νεγκάρου...».

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου για το όνομα του χωριού υποστηρίζει πως πρόκειται «...για ένα κυριώνυμο τοπωνύμιο που σχηματίζεται από το επώνυμο Νέγρης και την κατάληξη πληθυντικού αριθμού -αδες. Το επώνυμο Νέγρης προέρχεται από το ιταλικό Negri (< επίθετο negro «μαύρος»)...».

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Νεγράδες	129	
1920	Νεγράδες	232	
	Μονή Γενεθλίων Θεοτόκου (Βελλάς)	61	293
1928	Νεγράδες	231	
	Μονή Γενεθλίων Θεοτόκου (Βελλάς)	73	304
1940	Νεγράδες	301	
	Μονή Γενεθλίων Θεοτόκου (Βελλάς)	221	522
1951	Νεγράδες	255	

	Μονή Γενεθλίων Θεοτόκου (Βελλάς)	31	286
1961	Νεγράδες	279	
	Μονή Γενεθλίων Θεοτόκου (Βελλάς)	290	569
1971	Νεγράδες	192	
	Μονή Γενεθλίων Θεοτόκου (Βελλάς)	256	448
1981	Νεγράδες	215	
	Μονή Γενεθλίων Θεοτόκου (Βελλάς)	34	249
1991	Νεγράδες	174	
	Μονή Γενεθλίων Θεοτόκου (Βελλάς)	11	185
2001	Νεγράδες	126	
	Μονή Γενεθλίων Θεοτόκου (Βελλάς)	10	136

• Η κοινότητα «**Χρυσορράχη**» αναγνωρίστηκε στην αρχή με την ονομασία «**Ζαγόριανη**», αποτελούμενη από τους συνοικισμούς «**Ζαγόριανη**» και «**Βροντισμένη**», καθώς και την **Ιερά Μονή Αγίου Αθανασίου**.

Ο συνοικισμός και η κοινότητα «**Ζαγόριανη**», με το Δ. 20.8.1927 (Φ.Ε.Κ. Α 179/1927), μετονομάστηκαν σε «**Χρυσορράχη**», ενώ ο συνοικισμός «**Βροντισμένη**», όπως προαναφέρθηκε, με το Δ. 26.11.1929 (Φ.Ε.Κ. Α 424/1929) αναγνωρίστηκε σε νέα κοινότητα.

⇒ Το χωριό **Ζαγόριανη** ήταν υπό την προστασία της βαλιδέ σουλτάννας. Με την ίδια ονομασία, **Ζαγόριανη**, μνημονεύεται και στην πρόθεση 215 της μονής Βαρλαάμ των Μετεώρων στα 1613-14.

Ο Κ. Θεσπρωτός και ο Π. Αραβαντινός αναφέρουν το χωριό **Ζαγόριανη**, όπως και ο Ι. Λαμπρίδης, ο οποίος χρησιμοποιεί και τον τύπο **Ζαγοριανή**, ενώ παρενθετικά σημειώνει στο όνομα του χωριού «**οπισθοβούνιον και επιβούνιον**». Αλλού ο Ι. Λαμπρίδης γράφει το όνομα του χωριού **Ζαγόριανη**, δηλαδή με διπλό ν. Ο Π. Αραβαντινός χαρακτηρίζει ελληνική την προέλευση του τοπωνύμιου.

Κατά τον Στ. Μπέττη το όνομα του χωριού είναι «...σλαβικό σημαίνει «οπισθοβούνιος» (za + gora = πίσω από το βουνό), εδόθηκε δε πιθανότατα από τους κάτω, από την άλλη πλευρά, την δυτική και στην ευρεία κοιλάδα του Άνω Καλαμά εγκατασταθέντες Σλάβους...». Αλλού πάλι σημειώνει ότι το τοπωνύμιο ερμηνεύεται ως «κάτοικοι που κατοικούν πίσω από το βουνό». Προσθέτει επίσης πως «...η παραγωγική κατάληξη -ιανη είναι πληθυντική...».

Ο Γ. Θ Μούτσιος υποστηρίζει πως «...Ζαγόριανη θα πει χωριό στην πλαγιά του βουνού...».

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου υιοθετεί την άποψη του Μ. Vasmer ότι το όνομα του χωριού ετυμολογείται από το σλαβικό αμάρτυρο τύπο Zagorjane «αυτός που κατοικεί πίσω από τα δάση», κι αυτό «...από το τοπωνύμιο Zagorj και τη δηλωτική κατοίκων ενός τόπου κατάληξη -jani...».

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Ζαγόριανη	482		1940	Χρυσορράχη	499
	Βροντισμένη	104	586	1951	Χρυσορράχη	432
1920	Ζαγόριανη	353		1961	Χρυσορράχη	405
	Βροντισμένη	93		1971	Χρυσορράχη	254
	Μονή Αγίου Αθανασίου	1	447	1981	Χρυσορράχη	233
1928	Χρυσορράχη	433		1991	Χρυσορράχη	245
	Βροντισμένη	113	546	2001	Χρυσορράχη	193

ΔΗΜΟΣ ΚΑΤΣΑΝΟΧΩΡΙΩΝ

Ο δήμος **Κατσανοχωρίων** αποτελείται από τις εξής τέως κοινότητες, οι οποίες ανήκαν στην τέως επαρχία Δωδώνης: «**Αετορράχη**», «**Ελληνικόν**», «**Καλέντζιον**», «**Κορίτιανη**», «**Μονολίθιον**», «**Πηγάδια**», «**Πλαίσια (Μαλακασίου)**», «**Πλατανούσσα**», «**Φορτόσιον**».

Έδρα του δήμου ορίστηκε ο οικισμός «**Καλέντζιον**».

⇒ Στο χρυσόβουλο του Ανδρονίκου Β΄ Παλαιολόγου στα 1321, μεταξύ άλλων, σημειώνεται: «...Τα ήμισυ του χωρίου του Λουζετσίου συν τη εκείσε αγορά του Κασσιανού...».

Το τοπωνύμιο **Κατσανοχώρια** συναντάται στην πρόθεση 215 της μονής Βαρλαάμ των Μετεώρων στα 1613-14, ενώ ως σημειωθεί πως η περιοχή, η οποία σήμερα αναφέρεται ως «**Κατσανοχώρια**», μέχρι τα τέλη του 18ου και την πρώτη δεκαετία του 19ου αιώνα ήταν γνωστή ως «**Τομαροχώρια**».

Όπως μας πληροφορεί ο Γρ. Μανόπουλος το τοπωνύμιο **Τομαροχώρια** αναφέρεται, σύμφωνα τουλάχιστον με τις γνωστές πηγές, σε κατάστιχο του Μακαρίου Ασπρά στα 1659, που μας διασώζει ο Χ. Πατρινέλης για πρώτη φορά όπου μεταξύ άλλων σημειώνεται: «...Τομαροχώρια: Λοζέτζι, Κοτόρτζι, Φορτόσι, Καλέτζι, Πλισαίοι, Κορίτζανη...». Στο ίδιο κατάστιχο, που μας παραδίδει ο Κρ. Χρυσοχοΐδης, αναφέρεται, πριν απαριθμηθούν τα χωριά της περιοχής: «...Κοντά στα Ιωάννινα, Τομαροχώρια...».

Τελευταίος που μνημονεύει τον τύπο **Τομαροχώρια** είναι ο W. M. Leake, Άγγλος περιηγητής, ο οποίος επισκέφθηκε τα Ιωάννινα στα 1806 και στα 1809. Ο ίδιος αναφέρει και την ονομασία **Κατσανοχώρια**. Στο μεταξύ, ήδη από τα 1806, ο F.C.H.L. Rouqueville, Γάλλος περιηγητής, μας παραδίδει τον τύπο **Κατσανοχώρια** για το τοπωνύμιο.

Ο Αθ. Ψαλίδας γράφει για «...τα λεγόμενα Κατσανοχώρια, τα οποία κατοικούνται όλα από Γραικούς...», ενώ τα **Κατσανοχώρια** αναφέρει και ο Κ. Θεσπρωτός.

Σε επεξήγηση του αποσπάσματος του χρυσόβουλου του Ανδρονίκου Β΄ Παλαιολόγου που προαναφέρθηκε, ο Π. Αραβαντινός που μας διασώζει το χρυσόβουλο, πιθανολογεί πως ο Κασσιανός υπήρξε «...γαιοκτήμονας ίσως των περί το Λουζέτσιον χωρίων, εξ ου και ωνομάσθησαν τα χωρία αυτά

Κασσιανοχώρια και Κατσανοχώρια...». Ακόμη ο Π. Αραβαντινός αναφέρει ως **Κατσανοχώρια** «...δέκα περίπου χωριά της περιοχής του Μαλακασίου μεθ' ὧν διακρίνεται το Λουζέτσι...» και σε σχετικό πίνακα καταγράφει τα ε-
ξής: **Λοζέτσι, Λεσιανά (Αλεξιανά), Κοτόρτζι, Κορύτιανη, Πλέσια, Βαλ-
τσόρα, Νέστορα (του), Φορτόσι, Πάτερον, Καλέντζι**. Ονομάζει τους κα-
τοίκους των χωριών **Κατσάνους** και προσθέτει ότι «...την ετυμολογίαν της
λέξεως ταύτης αγνοούντες εικάζομεν ότι μετεδόθη υπό τινος καλουμένου
Κατσιάνου ήτοι Κασσιανού, ηγεμονεύσαντος εν τη χώρα ταύτη, ὅτε οι Αλ-
βανοί εισέβαλον εις την Ἑπειρον...». Αλλού σημειώνει πως οι κάτοικοι της
περιοχής, πριν την επωνυμία τους **Κατσάνοι**, ονομάζονταν **Τομαράδες** και
τα χωριά τους **Τομαροχώρια**. Μάλιστα θεωρεί το ὄνομα **Τομαράδες** «...ου-
χί μικρόν τεκμήριον της καταγωγῆς αὐτῶν εκ των Τομάρων ή Τομαροφυλά-
κων του Στράβωνος...».

Ο Ι. Λαμπρίδης αναφέρει ως **Κατσανοχώρια** τα χωριά «...Λοζέτζ,
Φορτός εις δύο συνοικίας διαιρούμενον κυρίως Φορτός και Κωστίτζ, Κο-
τόρτζ επίσης εις δύο συνοικίας συνιστάμενον κυρίως Κοτόρτζ και Λάζαινας,
Κορίτιανην, Καλέντζ, Πλέσια, Βαλτσιόραν, Πάτερον και Νέστορα...», ενώ
σημειώνει πως οι κάτοικοί τους ονομάζονται **Κατσάνοι**. Ο ίδιος μας ενημε-
ρώνει ότι «...γαιούχος τις Κασσιανός καλούμενος ἰδρύσατο εις Λουζέτζ και
αγοράν...», και από το γένος του «...Μερσίη ή Μερσίας, Καζιανός κατ' ἄλ-
λους απογραφείς αποσπασμάτων του Κουβαρά, Μίρα δε Σίμου Κατσάνος
κατ' ἄλλους επί το Βλαχικότερον αποκαλούμενος, διετέλει ηγεμονεύων
(1376-1385)...» στην περιοχή, ενώ προσθέτει πως «...τα Κατσανοχώρια από-
καλούνται και Τομαροχώρια εκ του επωνύμου ή ονόματος ετέρου τιμαριού-
χου Τομάρου διασωζομένου και εις τα ερείπια φρουρίου της περιοχής αὐτῆς
κειμένου...». Αλλού πάλι μας πληροφορεῖ πως η τουρκική μετοχή **κατσιάν**
σημαίνει φεύγον, καθώς επίσης ὅτι **κάτσιανον** είναι «...εἶδος προβάτων,
πορφυροῦν μάλιστα εχόντων πρόσωπον...», ενώ «...οι κάτοχοι τοιούτων
προβάτων καλούνται Κάτσιανοι, Κάτσανοι και Κατσάνοι...». Για τα ονόμα-
τα των χωριῶν της περιοχῆς παρατηρεῖ πως «...κατά το πλείστον αι ονομασί-
αι τῶν ονομάτων τιμαριούχων ιθαγενῶν ή ἐπήλυδων προέκυψαν, οἷον Νίστο-
ρα αντί Νέστορα ἴσως, Πλέσια, ου απόγονοι μέχρι το 1555 εν Ιωαννίνοις δι-
ετηρόντο, Λάτου, Κωστίτζ, Καλέντζ, Κοτόρτζ, Βαλτσιόρα, Φορτός...».

Ο Κ. Κρυστάλλης μνημονεύει «...τα Κατσανοχώρια καλούμενα Λου-
ζέτσι, Φορτόσι, Κωστίτσι, Κοτόρτσι, Λάζαινα, Κορύτιανη, Καλέντζι, Πλέσι-
α, Βαλτσιόρα, Πάτερον και Νίστορα...», και σημειώνει ὅτι ἔλαβαν το ὄνομα
«...ὡς εικάζεται, εκ τινος Κασσιανού ή Κασσιανού ηγεμονεύοντος εν τη χῶ-
ρα ταύτη ὅτε εισέβαλον οι Αλβανοί εις την Ἑπειρον...». Προσθέτει επίσης
πως στην περιοχή υπήρξε ἕνας ἄλλος τιμαριούχος με το ὄνομα Τόμαρος «...
εξ ου τα Κατσανοχώρια ωνομάσθησαν και Τομαροχώρια, του οποιῶν το τι-
μάριον ήτο παρά το νύν χωρίον Πάτερον...».

Ο Χρ. Ι. Σούλης στο λήμμα «**Κατσανοχώρια**» στη Μεγάλη Ελληνική Εγκυκλοπαίδεια σημειώνει: «...Η ονομασία των προήλθε πιθανώς από του μεσαιωνικού τοπάρχου εν της Ηπείρω Κασσιανού εκ του Κατσανοχώρια...»

Στο Εγκυκλοπαιδικόν Λεξικόν «ΕΛΕΥΘΕΡΟΥΔΑΚΗ», στο λήμμα «**Κατσανοχώρια**», αναφέρεται ότι το τοπωνύμιο προέρχεται «...πιθανώς εκ τινος Κασσιανού ή Κασσιανού, ηγεμονεύσαντος εκεί κατά τινα εισβολήν Αλβανών εις Ήπειρον...».

Ο Φ. Σαγκούνης γράφει πως οι **Κατσάνοι** είναι «...οι κάτοικοι των Κατσανοχωρίων, περιοχής νοτίως των Ιωαννίνων κειμένης, αποκληθείσης ίσως εκ του βυζαντινού άρχοντος Κασσιανού...».

Ο Ευ. Αθ. Μπόγκας θεωρεί ότι η ονομασία **Κατσανοχώρια** προήλθε από την παραφθορά της λέξης **Κασσιανοχώρια**, η οποία πρόκυψε από το όνομα του βυζαντινού άρχοντα Κασσιανού, ενώ τονίζει πως **Κατσάνος**, (ο), είναι ο κάτοικος των Κατσανοχωρίων και «...κατ' επέκταση και ο πραγματευτής «ο περιαγοραίος έμπορος», επειδή συνήθως ήταν οι Κατσάνοι οι γυρολόγοι του είδους...».

Κατά τον Π. Κ. Μπενέκο επικρατέστερη έκδοχη για το τοπωνύμιο **Κατσανοχώρια** είναι ότι οφείλει την ονομασία του στον τιμαριούχο Αρβανιτοβλάχο προύχοντα Κατσάνο ή Κατσανό, ο οποίος εξουσίαζε την περιοχή κατά τον 14ο αιώνα. Προσθέτει επίσης πως «...Στα Κατσανοχώρια παρουσιάζεται ιστορικώς και έτερος τιμαριούχος με έδρα το Πάτερον, εξού και Τομαροχώρια...».

Ο Χρ. Σκανδάλης υποστηρίζει για τα **Κατσανοχώρια** πως «...πήρανε το όνομα από κάποιον γαιοκτήμονα Κασσιανό...», ο οποίος «...είναι αληθινό ιστορικό πρόσωπο και ίδρυσε στο Λοζέτσι αγορά...».

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου σημειώνει ότι το εθνικό **Κατσάνος** προέρχεται από την τούρκικη μετοχή *kaçan* «εκείνος που φεύγει, ο φυγάς».

Ο Δ. Α. Νίκου εκτιμά πως από τον «κουβαρά» (σ.σ. θρυλικό, «χωρίς αρχή και τέλος», χρονικό των Ιωαννίνων κατά την παράδοση) και το χρυσόβουλο του Ανδρονίκου Β' Παλαιολόγου, προκύπτει πως υπήρξε απόγονος του Πιγκερίνη Συργιάννη, γαιοκτήμονα της πόλης των Ιωαννίνων και της περιοχής των **Κατσανοχωρίων**, με το όνομα Μερσίας Κασσιανός ή Καζιανός ή Σίμος Κατσάνος και συμπεραίνει: «...Από αυτόν το Κασσιανό, Κατσάνο πήραν το όνομα τα Κατσανοχώρια...». Καταγράφει επίσης τις εξής άλλες εκδοχές για την προέλευση της λέξης. Προέρχεται:

- Από παραφθορά του ονόματος Καρακατσιάνος ή Μαυροκατσιάνος, αρχηγού Συρρακιωτών πατριωτών, που κατέφυγαν στα 1712-1713 στην περιοχή, μην αντέχοντας τον οθωμανικό ζυγό.

- Από την ονομασία Κατσάνοι ή Σιαρακατσάνοι, κατοίκων του Βάλτου της Αιτωλοακαρνανίας, ιδιαίτερα από το χωριό Σακαρέτς, οι οποίοι μετανάστευσαν στην περιοχή, μεταφέροντας και το όνομά τους.

▪ Από τις τουρκικές λέξεις *καρά* = μαύρο + *κατσιάν* = φεύγω, και την αλβανική *κάτσιανον* = προβατοκάτσικον. Από τη σύνθεσή τους πρόκυψε η λέξη *καρακατσιάνος*, μαύρο πρόβατο, που απλοποιήθηκε σε *Κατσάνος*.

Ο Γρ. Μανόπουλος αναζητώντας την ετυμολογία της λέξης **Κατσάνος** διαπιστώνει πως στα αλβανικά υπήρχε «...το επίθετο «*Kacan, -e*», το οποίο σημαίνει «ο τσιγκούνης, ο φιλάργυρος»...». Παρατηρεί ωστόσο ότι στο γλωσσικό ιδίωμα της Ηπείρου «...Λίγο πριν το 1800 Κατσάνος ήταν ο μικροέμπορος που πήγαινε από τόπο σε τόπο και πουλούσε τα είδη του...». Μας πληροφορεί ακόμη πως κύρια ασχολία των κατοίκων της περιοχής αρχικά ήταν το πλανόδιο εμπόριο των τομαριών, δηλαδή πολλοί κάτοικοι της περιοχής ήταν έμποροι τομαριών, «τομαράδες» και συμπεραίνει: «...Η σχέση που μπορεί να υπάρχει μεταξύ του φιλάργυρου της αρχικής σημασίας (σ.σ της αλβανικής λέξης) και του πλανόδιου εμπόρου είναι ότι μάλλον οι πλανόδιοι έμποροι διακρίνονταν για τη φιλαργυρία τους, με αποτέλεσμα ένα χαρακτηριστικό της ασχολίας τους να καταλήξει να δηλώνει την ίδια την ασχολία...».

Σύμφωνα με τον Γρ. Μανόπουλο το τοπωνύμιο **Τομαροχώρια** προέρχεται από την κύρια ασχολία των κατοίκων της περιοχής, «περιοχής καθαρά κτηνοτροφικής», την ασχολία του «τομαρά», που «...είναι αυτός ο οποίος εμπορεύεται τα δέρματα των αιγοπροβάτων, ο μεσάζοντας δηλαδή, μεταξύ του κτηνοτρόφου και του βυρσοδέψη...». Ας σημειωθεί επίσης πως ο Γρ. Μανόπουλος υποστηρίζει ότι ο Μερσης ή Μερσίας Καζιανός ή ο Μίρα Σίμου Κατσάνος, που αναφέρεται σύμφωνα με τον Ι. Λαμπρίδη στο θρυλικό «Κουβαρά», αφορά όπως καταγράφεται από άλλες πηγές, στο μύρσι Μακατζάνο ή μεσέρ Μαρκεζάνο, Ιταλό βαρόνο που δεν είχε καμιά σχέση με τα **Κατσανοχώρια**.

• Η κοινότητα «**Αετορράχη**» αναγνωρίστηκε στην αρχή με την ονομασία «**Κοτόρτσι**» αποτελούμενη από τους συνοικισμούς «**Κοτόρτσι**» και «**Λιάζινα**», με έδρα το συνοικισμό «**Κοτόρτσι**».

Με την 60924/11.11.1926 (Φ.Ε.Κ. Β 88/1926) απόφαση υπουργού Εσωτερικών ο συνοικισμός και η κοινότητα «**Κοτόρτσι**» μετονομάστηκαν σε «**Αετορράχη**».

⇒ Το χωριό αναφέρεται με την ονομασία **Κοτόρτζη** στις προθέσεις 421 και 215 των μονών Μεταμορφώσεως και Βαρλαάμ των Μετεώρων στα 1592-3 και 1613-14, αντίστοιχα και στο κατάστιχο του Μακαρίου Ασπρά στα 1659 με τους τύπους **Κοτόρτζι** (Χ. Πατρινέλης) και **Κοτόρτζη** (Κρ. Χρυσοχοϊδης)

Κοτόρτζι ονομάζει το χωριό ο Π. Αραβαντινός και θεωρεί την προέλευση της ονομασίας σλαβική, ενώ ο Ι. Λαμπρίδης γράφει το όνομα του χωριού **Κοτόρτζ**, **Κοτόρτζι** και **Κοτόρτσι**.

Κατά τον Αλεξ. Λαζάνη το χωριό «...φαίνεται πιθανό να πήρε το όνομά του από κάποιο τιμαριούχο Τούρκο ονόματι Κοτόρτζ, στον οποίο προφανώς είχε παραχωρηθεί...».

Σύμφωνα με τον Κ. Ευ. Οικονόμου «...Το τοπωνύμιο προέρχεται από το σλαβικό ουσιαστικό *koτοrъ* «η φιλονικία, η διχόνοια, η αμφισβήτηση» και την κατάληξη *-ьсь*...».

⇒ Το χωριό **Λάζανα** αναφέρεται στην πρόθεση της μονής Μεταμορφώσεως των Μετεώρων στα 1592-93, ενώ το χωριό με τον τύπο **Λαζάνα** μνημονεύεται στην πρόθεση 215 της μονής Βαρλαάμ των Μετεώρων στα 1613-14.

Ο Π. Αραβαντινός στο «Ηπειρωτικόν Γλωσσάριον» που μας παραδίδει, σημειώνει: **λάζινα (η)** «ο τόπος εις ον θέτουν τα πρόβατα».

Λάζαινα αναφέρει το όνομα του χωριού ο Ι. Λαμπρίδης και σε υποσημείωση παρατηρεί ότι «...η λέξις αύτη είναι Σλαβική καθόλου μεν τόπον βοσκήσιμον και περιφυλαττόμενον σημαίνουσα, εν Ηπείρω δε και την εαρινήν βοσκήν και εκμίσθωσιν αυτής...».

Ο Ευ. Αθ. Μπόγκας σημειώνει πως στο Ηπειρωτικό γλωσσικό ιδίωμα **λάζινα (η)**, (**λάζαινα**) είναι «ο τόπος εις ον θέτουν τα πρόβατα προς βοσκήν κατά την άνοιξιν».

Ο Αλ. Λαζάνης καταγράφει την τοπική παράδοση, σύμφωνα με την οποία στη θέση που χτίστηκε το χωριό υπήρχε λιβάδι με το όνομα Λάζαν.

Ο Δ. Λ. Νίκου γράφει το όνομα του χωριού **Λάζενα** και εξηγεί πως σημαίνει «λιβάδια προς βόσκηση».

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου υποστηρίζει ότι το τοπωνύμιο **Λάζινα, η** «... προέρχεται από το Ηπειρωτικό λάζινα, η «ο τόπος εις ον θέτουν τα πρόβατα προς βοσκήν κατά την άνοιξιν» κι αυτό από τον σλαβικό επιθετικό τύπο *lazьna* (< *lazь* «καμμένο, φωτεινό μέρος στο δάσος // λιβάδι σε δάσος // αγρός στο βουνό» + τη σλαβική επιθετική κατάληξη *-ьна*...)...». Προσθέτει επίσης πως «...Η ορθογράφηση του τοπωνύμιου με αι (**Λάζαινα**) αναλογικά προς το ανδρωνυμικό **Λάζαινα** < προσωπώνυμιο **Λάζος** + ανδρωνυμική κατάληξη *-αινα*)...».

Ας σημειωθεί ότι στα αλβανικά *Ilazine-a*, *Ilazina* «τόπος κενός στο μεσοπεριοχή, στον οποίο δενουν άλογα, γαϊδούρια κ.ά».

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Κοτόρτσι και Λάζενα	248		1961	Αετορράχη	104	
1920	Κοτόρτσι	234			Λάζαινα	110	214
1928	Αετορράχη	273		1971	Αετορράχη	71	
	Λάζαινα	149	422		Λάζαινα	90	161
1940	Αετορράχη	149		1981	Αετορράχη	87	
	Λάζαινα	101	250		Λάζαινα	132	219
1951	Αετορράχη	124		1991	Αετορράχη	72	

	Λάζαινα	105	229		Λάζαινα	87	159
				2001	Αετορράχη	48	
					Λάζαινα	88	136

• Η κοινότητα «**Ελληνικόν**» αναγνωρίστηκε αρχικά με την ονομασία «**Λοζέτσι**». Αποτελούνταν από το συνοικισμό «**Λοζέτσι**» και την **Ιερά Μονή Γεννήσεως Θεοτόκου (Τσούκα)**, με έδρα το συνοικισμό «**Λοζέτσι**».

Με το Δ. 2.6.1926 (Φ.Ε.Κ. Α 199/1926) στην κοινότητα προσαρτήθηκε η κοινότητα «**Σερβιανά**», αποτελούμενη από τους συνοικισμούς «**Σερβιανά**» και «**Λεσιανά**» που στη συνέχεια, με το Δ. 22.1.1927 (Φ.Ε.Κ. Α 15/1927), αποτέλεσαν εκ νέου την κοινότητα «**Σερβιανά**».

Με το Δ. 20.8.1927 (Φ.Ε.Κ. Α 179/1927) ο συνοικισμός και η κοινότητα «**Λοζέτσι**» μετονομάστηκαν σε «**Ελληνικόν**».

⇒ Με τους τύπους **Λουζέτζι** (εκδοχή Π. Αραβαντινού), **Λοζέτζη** (του) και **Λοζέτζιν** (το) (εκδοχή Κ.Δ. Μέρτζιου και Σπ. Λάμπρου) μνημονεύεται το χωριό στο χρυσόβουλο του Ανδρονίκου Β΄ Παλαιολόγου στα 1321.

Ακόμη **Λοζέτζη** αναφέρεται το χωριό στις προθέσεις 421 και 215 των μονών Μεταμορφώσεως και Βαρλάμ των Μετεώρων στα 1592-93 και στα 1613-14, αντίστοιχα, καθώς επίσης στο κατάστιχο του Μακαρίου Ασπρά στα 1659 με τους τύπους **Λοζέτζι** (Χ. Πατρινέλης) και **Λοζέτζη** (Κρ. Χρυσοχοΐδης)

Λουζέτζι και **Λουζέτσιον** αναφέρει το χωριό ο Π. Αραβαντινός σημειώνοντας πως το όνομά του είναι σλαβικής προέλευσης. Στο προαναφερθέν χρυσόβουλο που ο ίδιος διασώζει, σε υποσημείωση εξηγεί: «...**Λουζέτζι**, χωρίον του Μακαρίου αξιόλογον...». Αλλού πάλι σημειώνει ότι «... Ετυμολογείται δε το Λουζέτσι εκ του λοζός, δάσος παρά τοις Ηπειρώταις σημαίνοντος, διότι δασώδες ήν το μέρος, όπου το νέον χωρίον...».

Ο Γ. Λαμπρίδης ονομάζει το χωριό **Λουζέτζ**, και σε υποσημείωση προσθέτει πως «...Παράγεται δε εκ του Σλαβικού ονόματος Λόιζα (κλήμα) και αμπελώνα σημαίνοντος...». Αλλού γράφει το όνομα του χωριού με τους τύπους **Λουζέτσι** και **Λουζέτζι**.

Για το τοπωνύμιο **Λουζέτσι** ο Κ. Κρυστάλλης υποστηρίζει ότι στο χωριό Λουζάτι της περιοχής Τεπελενίου της Αλβανίας υπήρχε παράδοση, σύμφωνα με την οποία ένας ιερέας που «... μετώκησε μετά τινων οικογενειών εις Κατσανοχώρια, όπου εσχημάτισε χωρίον ολόκληρον, δους αυτώ το όνομα της πατρίδος του Λουζάτι, όπερ ακολούθως παρεφθάρη εις Λουζέτσι...».

Ο Β. Γκορτζής ερμηνεύει το τοπωνύμιο **Λοζέτσι** ως «θαμνώδες».

Σύμφωνα με τον Π. Κ. Μπενέκο για τ' όνομα του χωριού και την προέλευσή του ισχυρότερη από τις παραδόσεις είναι εκείνη, η οποία θεωρεί «... ότι εξ Αλβανίας μετανάστευσε κάποιος ιερέυς μετ' άλλων ελληνικών οικο-

γενειών, ονόματι Λουζάτσης, και εγκαταστάθη στο σημερινό χωριό που φέρει το όνομά του και με παραφθορά κατέληξε Λοζέτσι...».

Κατά το Στ. Μπέττη το όνομα του χωριού είναι σλαβικό. Προέρχεται από τη λέξη λόιζα ή λόζα, που σημαίνει κλήμα και τη σλαβική κατάληξη -ετς, και «...όλο μαζί σημαίνει κληματάκι και όχι βέβαια «αμπελών» του Λαμπρίδη...».

Ο Δ. Λ. Νίκου υποστηρίζει πως το όνομα του χωριού σημαίνει «...Λοίζα, καλό κλήμα και Αμπελώνα...».

Ο Κ. Δ. Βασιλείου αναφέρει τις εκδοχές του Ι. Λαμπρίδη και του Κ. Κρυστάλλη για την ετυμολογία της ονομασίας του χωριού, καθώς επίσης και την άποψη ότι προέρχεται «...Από το λούζιους, λουζιώνω που θα πει κρύβομαι...». Προσθέτει επίσης πως «...σλαβικά lazat = κρυφοβόσκω λαζατι = ενεδρεύω...». Ο ίδιος θεωρεί επικρατέστερη άποψη, την άποψη του Ι. Λαμπρίδη.

Σύμφωνα με τον Κ. Ευ. Οικονόμου το τοπωνύμιο Λοζέτσι, το «... πρέπει να αποδοθεί στο επίσης σλαβικό loza «η κληματίδα // το αμπέλι» και την κατάληξη -ьсь...». Ο ίδιος μας ενημερώνει ότι ο Μ. Vasmer ετυμολογεί το τοπωνύμιο από το σλαβικό lozъ «δάσος, δρυμός» και την υποκοριστική κατάληξη -ьсь, ερμηνεία που αντιμετωπίζει με επιφύλαξη για λόγους φωνητικούς.

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Λοζέτσι	725		1951	Ελληνικόν	665	
1920	Λοζέτσι	540			Μονή Τσούκας	4	669
	Μονή Τσούκας	5	545	1961	Ελληνικόν	701	
1928	Ελληνικόν	613		1971	Ελληνικόν	603	
1940	Ελληνικόν	729		1981	Ελληνικόν	561	
	Μονή Τσούκας	5	734	1991	Ελληνικόν	604	
				2001	Ελληνικόν	624	

• Η κοινότητα «**Καλέντζιον**» αρχικά αναγνωρίστηκε με την ονομασία «**Καλέντζι**» με μοναδικό συνοικισμό και έδρα της κοινότητας το συνοικισμό «**Καλέντζι**». Αργότερα, στις 16 Οκτωβρίου 1940, καθιερώθηκε ως επίσημη ονομασία του συνοικισμού και της κοινότητας ο τύπος «**Καλέντζιον**».

Ας σημειωθεί ότι στο Ν. 2539 (Φ.Ε.Κ. Α 244/1997) με τον οποίο αναγνωρίστηκε ο νέος δήμος, ο οικισμός αναφέρεται με τον τύπο «**Καλέντζι**», ενώ στην απογραφή στα 2001 με τον τύπο «**Καλέντζιον**».

⇒ Με το όνομα **Καλέντζι** αναφέρεται το χωριό στις προθέσεις 421 και 215 των μονών Μεταμορφώσεως και Βαρλαάμ των Μετεώρων στα 1592-93 και 1613-14, αντίστοιχα, καθώς επίσης στο κατάστιχο του Μακαρί-

του Ασπρά στα 1659 με τους τύπους **Καλέτζι** (Χ. Πατρινέλης) και **Καλέντζι** (Κρ. Χρυσοχοϊδης)

Καλέντζι αναφέρει το όνομα του χωριού ο Π. Αραβαντινός και υποστηρίζει πως είναι σλαβικής προέλευσης.

Ο Σεραφείμ Ξενόπουλος, μητροπολίτης Άρτας, ονομάζει το χωριό **Καλενδόζε** και σημειώνει ότι πρόκυψε από το όνομα τιμαριούχου ιθαγενούς ή επήλυδος.

Ο Ι. Λαμπρίδης γράφει το όνομα του χωριού **Καλέντζ** και **Καλέντσι**.

Ο Σπ. Μουσελίμης για το τοπωνύμιο σημειώνει: «...Καλέντζι(το) = χωριό των Κατσανοχωρίων (Αλβανικά καλέντζ = καλαντζής)...».

Ο Αλ. Λαζάνης μας ενημερώνει για την εκδοχή του Δ. Λογοθέτη, που ήταν Καλεντζιώτης, σύμφωνα με την οποία το όνομα είναι «...Τούρκικο: Καλέτζικ. Η Καλέ σημαίνει Κάστρο και η λέξη τζικ είναι υποκοριστικό, οπότε εξηγείται: Καστράκι ή Μικρό Κάστρο...». Πιθανολογεί ακόμη πως η ερμηνεία βρίσκεται κοντά στην αλήθεια, αφού στην περιοχή υπάρχει μικρό πελασγικό κάστρο.

Κατά τον Στ. Μπέττη πρόκειται «...για χωριό κυριώνυμο, χωριόν δηλαδή του Καλέντζ όνομα του πρώτη οικιστή ή γαιοκτήτη του...».

Ο Δ. Λ. Νίκου καταθέτει την άποψη του Κ. Φίλιου, από το βιβλίο του τελευταίου «Λαογραφική συλλογή από το Καλέντζι Ιωαννίνων», όπου γράφει σχετικά με το θέμα της προέλευσης του ονόματος του χωριού: «...Στο Κάστρο ή Καστρί όπως ονομάζεται σήμερα, ζούσε τα καλοκαίρια η κόρη του βασιλιά Τόμαρου, η Εκάλη. Προς τιμή της, απέναντι στην πλαγιά, που οδηγεί προς το χωριό Πάτερον, χτίστηκε το πρώτο χωριό, που για χάρη της ονομάστηκε Εκάλη. Αργότερα οι κατακτητές Σλάβοι το ονόμασαν επί το σλαβικότερον Καλέντζικ, αλλά και το κατέστρεψαν, τους δε κατοίκους εξανδραπόδισαν σε διάφορα μέρη της Ελλάδας. Οι εναπομείναντες εκεί το ξανάχτισαν στη θέση που βρίσκεται σήμερα και το ονόμασαν Καλέντζι. Λέγεται ότι Καλέντζι ονομάζεται ο βαλτότοπος...».

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου αποδέχεται την άποψη του Σπ. Λάμπρου πως το τοπωνύμιο **Καλέντζι**, το είναι κυριώνυμο αποδιδόμενο στο αρβανίτικο επώνυμο Καλέντζης, προερχόμενο από επαγγελματικό με τη σημασία «γανωτζής», εξαιτίας του γεγονότος «...ότι το τοπωνύμιο μαρτυρείται και σε περιοχές με ανύπαρκτη σλαβική παρουσία...», μάλιστα «...εντοπίζονται σε περιοχές με μαρτυρημένες εγκαταστάσεις Αρβανιτών και έντονη αρβανίτικη παρουσία...». Προηγούμενα παραθέτει την άποψη του Μ. Vasmer πως «...το τοπωνύμιο προέρχεται ή από το αρχαίο σλαβικό Καльсь ή από το υποκοριστικό kalenъсь (< kalъ «πηλός»)...».

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Καλέντζι	396	1961	Καλέντζιον	477
------	----------	-----	------	------------	-----

1920	Καλέντζι	354	1971	Καλέντζιον	359
1928	Καλέντζι	393	1981	Καλέντζιον	338
1940	Καλέντζιον	386	1991	Καλέντζιον	300
1951	Καλέντζιον	384	2001	Καλέντζιον	362

• Η κοινότητα «**Κορίτιανη**» αναγνωρίστηκε αρχικά με την ονομασία «**Κορύτιανη**», αποτελούμενη από τους συνοικισμούς «**Κορύτιανη**» και «**Νέστορα**», με έδρα το συνοικισμό «**Κορύτιανη**». Με το Β.Δ. 25.3.1920 (Φ.Ε.Κ. Α 76/1920) ο συνοικισμός «**Νέστορα**» αποσπάστηκε από την κοινότητα και προσαρτήθηκε στην κοινότητα «**Φορτόσι**». Αργότερα, στις 16 Οκτωβρίου 1940, καθιερώθηκε ως επίσημη ονομασία του συνοικισμού και της κοινότητας ο τύπος «**Κορίτιανη**».

⇒ Το χωριό με την ονομασία **Κορίτιανη** αναφέρεται στην πρόθεση 421 της μονής Μεταμορφώσεως των Μετεώρων στα 1592-93, με τον τύπο **Κορίτιανη** μνημονεύεται στην πρόθεση 215 της μονής Βαρλαάμ των Μετεώρων στα 1613-14, ενώ σε κατάστιχο στα 1659 του Μακαρίου Ασπρά συναντάται ο τύπος **Κορίτζανη**.

Κορύττιανη αναφέρει το όνομα του χωριού ο Π. Αραβαντινός και θεωρεί την προέλευση της λέξης ελληνική.

Ο Ι. Λαμπρίδης γράφει το όνομα του χωριού **Κορύτιανη**, αλλά και **Κορίτιανη**, ενώ παρενθετικά εξηγεί «**καρούτα, σκάφος μετά βλαχικής καταλήξεως**».

Ο Αλ. Λαζάνης μας πληροφορεί πως λόγιοι του χωριού επέμεναν ότι το όνομα **Κορύτιανη** προέρχεται «...εκ του αρχαίου Κόρυθος, αιτιατική Κόρυθα και Κόρυν, που σημαίνει κεφαλή, περικεφαλαία πολεμιστή ή πολεμιστή οπλισμένο με περικεφαλαία. Ότι δηλαδή το χωριό αποτελεί την κόρυθα του λόφου που ναι χτισμένο...». Καταγράφει επίσης την άποψη πως προέρχεται από την αρχαία λέξη Κόρυμβος, που σημαίνει ακρότατο σημείο ή κότσος γυναικείας κόμης, καθώς και την τοπική παράδοση ότι **Κορύτιανη** σημαίνει «**κόρη του Γιάννη**».

Ο Στ. Μπέττης χρησιμοποιεί τον τύπο **Κορύτιανη** για όνομα του χωριού και σημειώνει πως προέρχεται «...εκ του σλαβικού coritu κοιλότης, σκάφη, κοιλάς, σημαίνει αρχικώς τους εν κοιλάδι ανθρώπους...». Αλλού πάλι γράφει ότι το όνομα είναι «...Χωριωνύμιο σλαβικό αποτελούμενο από τη ρίζα κουρίτος, λέξη σλαβική χρησιμοποιούμενη και σήμερα από το λαό μας και σημαίνει κοιλότητα σκαλισμένη σε κορμό δένδρου ή και σε λιθάρι για να πίνουν οι κότες νερό και τη συνήθη παραγωγική κατάληξη πληθυντική -ιάνη και θα πεί όλο μαζί, το όνομα, τους ανθρώπους ή το συνοικισμό της σκάφης, που ζούν δηλαδή οι ίδιοι σε εδαφική περιοχή ομοιάζουσα με σκάφη, λεκάνη...».

Ο Δ. Λ. Νίκου για το τοπωνύμιο γράφει ότι πρόκειται για «...όνομα προερχόμενο από τις κουρίτες, που έχουν σχήμα ξύλινου σκαφιδίου και χρη-

διμεύουν για το πότισμα των ζώων δεδομένου ότι το χωριό έχει πολλά και καθαρά νερά...».

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου συμφωνεί με την άποψη του Μ. Vasmer πως το τοπωνύμιο **Κορίτιανη**, η αποδίδεται σ' ένα βασικό αμάρτυρο τύπο *korytjane*, ο οποίος προέρχεται από το τοπωνύμιο *Korito*, κι αυτό από το σλαβικό *koryto*, που ερμηνεύεται και ως «η σκάφη // λέμβος // η κούνια του μωρού» κ.ά. και ως γεωγραφικός όρος με τις σημασίες «σκάφη πηγής // κοίτη ποταμού // βαθούλωμα», και την κατάληξη *-jane* «...με την οποία σχηματίζονται λέξεις που δηλώνουν τους κατοίκους του τόπου ο οποίος αναφέρεται στο θέμα...».

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Κορύτιανη	192	1961	Κορίτιανη	129
1920	Κορύτιανη	193	1971	Κορίτιανη	89
1928	Κορύτιανη	174	1981	Κορίτιανη	94
1940	Κορίτιανη	166	1991	Κορίτιανη	117
1951	Κορίτιανη	157	2001	Κορίτιανη	66

• Η κοινότητα «**Μονολίθιον**» αναγνωρίστηκε αρχικά με την ονομασία «**Βορδώ**» με μοναδικό συνοικισμό και έδρα της το συνοικισμό «**Βορδώ**». Ανήκε στην επαρχία **Νικοπόλεως** του νομού **Πρέβεζας**. Με το Δ. 1.4.1927 (Φ.Ε.Κ. Α 76/1927) ο συνοικισμός και η κοινότητα μετονομάστηκαν σε «**Μονολίθι**». Στις 16 Οκτωβρίου 1940 καθιερώθηκε ο τύπος «**Μονολίθιον**» για το συνοικισμό και την κοινότητα,

Με τον Α.Ν. 2041/24.10.1939 (Φ.Ε.Κ. Α 458/1939) η κοινότητα αποσπάστηκε από την επαρχία **Νικοπόλεως** του νομού **Πρέβεζας** και προσαρτήθηκε στην επαρχία **Δωδώνης** του νομού **Ιωαννίνων**.

Στις 19 Μαρτίου 1961 αναγνωρίστηκαν και προσαρτήθηκαν στην κοινότητα οι συνοικισμοί «**Άγιος Γεώργιος**» και «**Ξηροβούνιον**».

⇒ Ο Π. Αραβαντινός αναφέρει το χωριό **Βροντόν** και σημειώνει ελληνική την προέλευση της ονομασίας του, ενώ ο Ι. Λαμπρίδης ονομάζει το χωριό με τους τύπους **Βορδώ** και **Βουρδώ**.

Ο Σεραφείμ Ξενόπουλος γράφει το όνομα του χωριού **Βροδόν** και **Βρουδόν**.

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου χρησιμοποιεί τον τύπο **Βροδό**, το και υποστηρίζει ότι «...το τοπωνύμιο προέρχεται από το σλαβικό *brodъ* «το πέραςμα, ο δρόμος, ο χείμαρρος» (< ρήμα *broditi* «περνάω νερό, υδροβατεύω»)...».

Ο Σ. Γ. Γεωργούλας μας ενημερώνει πως «...το χωριό ελέγετο Βορδώ ή Βροδώ...», ενώ για τη νέα ονομασία του χωριού μας πληροφορεί ότι στο πλαίσιο των μετονομασιών των χωριών, μετά την απελευθέρωση, προτάθηκαν προς το υπουργείο Εσωτερικών τρεις εναλλακτικές νέες ονομασίες: «**Α-**

γία **Τριάδα**», ονομασία της κεντρικής εκκλησίας του χωριού, «**Πλάκα**», ιστορική τοποθεσία της περιοχής και «**Μονολίθιον**». Η τρίτη πρόταση που τέθηκε «...προς συμπλήρωσιν απλώς του καταλόγου...», τελικά προτιμήθηκε αν και ο βράχος «**Μονολίθι**», ο οποίος υψώνεται μετέωρος σε αρκετό ύψος, βρισκόταν στα διοικητικά όρια άλλου χωριού, των Ραφταναίων.

Ο Χρ. Κ. Αναγνώστου υποστηρίζει ότι το τοπωνύμιο είναι κυριώνυμο. Προέρχεται από τη γενική κτητική του ονόματος ή επωνύμου του κυρίου του χωριού. Έτσι το χωριό του Βροδού έγινε το **Βορδό**.

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Βορδώ	324		1981	Μονολίθιον	181	
1920	Βορδώ	257			Άγιος Γεώργιος	164	
1928	Μονολίθι	336			Ξηροβούνιον	-	345
1940	Μονολίθιον	571		1991	Μονολίθιον	85	
1951	Μονολίθιον	492			Άγιος Γεώργιος	148	
1961	Μονολίθιον	240			Ξηροβούνιον	-	333
	Άγιος Γεώργιος	181		2001	Μονολίθιον	192	
	Ξηροβούνιον	4	425		Άγιος Γεώργιος	121	
1971	Μονολίθιον	166			Ξηροβούνιον	13	326
	Άγιος Γεώργιος	113					
	Ξηροβούνιον	-	279				

• Η κοινότητα «**Πηγάδια**» προήλθε από την κοινότητα «**Πλαίσια Μαλακασίου**». Αναγνωρίστηκε με το Δ. 23.12.1929 (Φ.Ε.Κ. Α 440/1926) και την ονομασία «**Βαλτσώρα**». Μοναδικός συνοικισμός και έδρα της κοινότητας υπήρξε ο συνοικισμός «**Βαλτσώρα**».

Ο συνοικισμός και η κοινότητα μετονομάστηκαν σε «**Πηγάδια**» με το Δ. 20.8.1927 (Φ.Ε.Κ. Α 179/1927).

→ **Βαλτσώρα** γράφει το τοπωνύμιο ο Π. Αραβαντινός, χαρακτηρίζει αλβανική την προέλευση του και υποστηρίζει ότι παράγεται εκ του Βάλτος και ώρεια «...δια το ελώδες ή βαλτώδες αυτού...».

Βαλτσιώρα αναφέρει το όνομα του χωριού ο Ι. Λαμπρίδης, παραπέμπει στην ερμηνεία του Π. Αραβαντινού για την προέλευση της λέξης και επεξηγεί ως «**ελώδη σημαίνον τόπον**» το τοπωνύμιο.

Ο Αλ. Λαζάνης μας ενημερώνει για το χωριό ότι «...πολλοί πιστεύουν ότι λέγονταν Βαλτσιώρα γιατί ο μικρός κάμπος που βρίσκεται στα πόδια του χωριού ήταν βαλτώδης (βάλτσος - βαλτσιώρα)...».

Ο Δ. Λ. Νίκου εξηγεί την παλιά ονομασία του χωριού «...Από τον υπάρχοντα βάλτο που σχηματίζεται ιδιαίτερα τους χειμερινούς μήνες...». Μας πληροφορεί επίσης πως στους κατοίκους της ευρύτερης περιοχής ο βάλτος είναι γνωστός και σα «**λίμνη της Βαλτσιώρας**».

Το τοπωνύμιο **Βαλτσώρα**, η σύμφωνα με τον Κ. Ευ. Οικονόμου είναι δυνατόν να προέρχεται:

- Από το σλαβικό αμάρτυρο ουδέτερο Blace < Boltse ή από τον πληθυντικό τύπο Blaca < αμάρτυρο Boltca, «...δηλαδή από ένα υποκοριστικό τύπο του σλαβικού ουσιαστικού blato «το έλος», με τη βοήθεια της υποκοριστικής κατάληξης -yse...» + τη σλαβική κατάληξη -οгъ.

- Από το σλαβικό δάνειο της αρομούνικης baltā «ο βάλτος, το έλος» και την υποκοριστική κατάληξη -xor.

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1928	Πηγάδια	194	1971	Πηγάδια	191
1940	Πηγάδια	258	1981	Πηγάδια	263
1951	Πηγάδια	237	1991	Πηγάδια	139
1961	Πηγάδια	240	2001	Πηγάδια	148

- Η κοινότητα «**Πλαίσια Μαλακασίου**» αναγνωρίστηκε αρχικά με την ονομασία «**Πλέσια (Μαλακασίου)**». Αποτελούνταν από τους συνοικισμούς «**Πλέσια (Μαλακασίου)**» και «**Βαλτσώρα**», καθώς επίσης την **Ιερά Μονή Αγίου Ιωάννου**. Στις 16 Μαΐου 1928 η κοινότητα διόρθωσε την ονομασία της σε «**Πλαίσια Μαλακασίου**» και ο συνοικισμός σε «**Πλαίσια**» (τα).

Όπως προαναφέρθηκε, με το Δ. 23.12.1926 (Φ.Ε.Κ. Α 440/1926) αποσπάστηκε από την κοινότητα ο συνοικισμός «**Βαλτσώρα**», που αναγνωρίστηκε ως κοινότητα, η οποία όπως και ο συνοικισμός αργότερα μετονομάστηκε σε «**Πηγάδια**» με το Δ. 20.8.1927 (Φ.Ε.Κ. Α 179/1927).

Ας σημειωθεί επίσης πως το δημοτικό διαμέρισμα διατήρησε την ονομασία «**Πλαίσια Μαλακασίου**» και ο συνοικισμός το όνομα «**Πλαίσια**».

⇒ Τοπωνύμιο με τη γραφή **Ξερόβαλτο Πλεισέη** μνημονεύεται στην πρόθεση 421 της μονής Μεταμορφώσεως των Μετεώρων στα 1592-93, ενώ στην πρόθεση 215 της μονής Βαρλαάμ των Μετεώρων στα 1613-14, αναφέρεται τοπωνύμιο με τη γραφή **Πλεσέη**. Στο κατάστιχο του Μακαρίου Ασπρά στα 1659 συναντάται ο τύπος **Πλησσέοι Ξυρόβαλτος** (Κρ. Χρυσοχοϊδης) και **Πλισαίοι** (Χ. Πατρινέλης)

Πλέσια ονομάζει το χωριό ο Π. Αραβαντινός και χαρακτηρίζει αλβανική την προέλευση της λέξης. Αλλού χρησιμοποιεί τον τύπο **Πλέσσα**, η για το τοπωνύμιο.

Ο Ι. Λαμπρίδης επίσης γράφει το όνομα του χωριού με τον τύπο **Πλέσια**, και προσθέτει ότι η ονομασία του πρόκυψε από το όνομα ιθαγενή ή επήλυδος τιμαριούχου «...ου απόγονοι μέχρι του 1555 εν Ιωαννίνους διετηρούντο...».

Ο Αλ. Λαζάνης παρατηρεί πως υπάρχουν δύο εκδοχές για την τοπωνυμία, από τις οποίες η μία προτιμά την ονομασία **η Πλαίσια** ή **η Πλέσσια** και η άλλη, νεώτερη που τη θέλει **τα Πλαίσια**. Η τελευταία ονομασία «...δικαιολογείται, γιατί η μορφή της τοποθεσίας είναι τέτοια (περιβάλλεται γύρω γύρω από βουνά) που δημιουργεί κάτι σαν πλαίσιο (τελλάρο)...». Σημειώνει ακόμη πως «...είναι ασφαλώς πιθανό, το χωριό μας να οικίστηκε πρώτα από κάποιον Πλέσσια...», ενώ αναζητά τη σχέση του χωριού με το συχνά αναφερόμενο από τον Π. Αραβαντινό χωριό της Αλβανίας **Πλιάσα**, αναρωτώμενος αν και το εδώ χωριό **Πλιάσα** μετατράπηκε ενδεχόμενα σε **Πλαίσια**. Αλλού σημειώνει πως «...Η προέλευση του ονόματος είναι άγνωστη...». Προσθέτει ωστόσο ότι εικάζεται πως «...το χωριό ονομάστηκε έτσι γιατί βρίσκεται σε άκρο λεκανοπεδίου, που μοιάζει με πλαίσιο, αφού γύρω υπάρχουν βουνά...». Για τη γραφή με έψιλον καταγράφει την εκδοχή «...να παρήχθη από το ρήμα πλέω, γιατί τότε ο μικρός κάμπος ήταν τελματώδης...».

Ο Στ. Μπέττης γράφει για το τοπωνύμιο **Πλέσια**, όπως και για το ομώνυμο χωριό του δήμου **Δωδώνης** πως πρόκειται για «...κυριώνυμο (του Πλέσια δηλαδή), διασώζει αυτό παλιάς και επίσημης οικογένειας των Ιωαννίνων, που εξέλειπε από καιρό και εκ της οποίας κτήμα υπήρξε...». Προσθέτει ακόμη πως το όνομα έχει ρίζα σλαβική *ples* = φαλακρός και ελληνοποιήθηκε προσλαμβάνοντας την ελληνική κατάληξη *-ας*.

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου για το τοπωνύμιο **Πλέσια**, **η/ τα** συμφωνεί με τη γνώμη του Μ. Vasmer ότι προέρχεται από «...το σλαβικό *plěchъ* «γυμνός, φαλακρός τόπος» και τη θηλυκή επιθετική κατάληξη *-ja...*». Προσθέτει επίσης πως «...Ο τύπος σε ουδέτερο γένος, που επικράτησε μεταπολεμικά, όπως και η ορθογράφηση του με *αι*, αναλογικά και παρετυμολογικά αντίστοιχα προς το ελληνικό ουσιαστικό πλαίσια, τα...».

Ο Γρ. Μανόπουλος υποστηρίζει ότι «...το οικωνύμιο Πλαίσια (*st plěša*) μπορεί να είναι κυριώνυμο προερχόμενο από το προσωνύμιο «Πλέσι-ας» (επώνυμο άλλωστε που υπάρχει και σήμερα) και αυτό να προέρχεται από το παρωνύμιο «Πλέσας» που χαρακτηρίζει τον φαλακρό άνθρωπο...». Προσθέτει ακόμη πως «...είναι σλαβικής ρίζας, αλλά η ονοματοθεσία του είναι μάλλον αρομούνικη...», ενώ σλαβική ρίζα θεωρεί αυτή, που προτείνει ο Μ. Vasmer και αναφέρεται πιο πάνω.

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Πλέσια	411		1940	Πλαίσια	353
	Βαλτσώρα	149	560	1951	Πλαίσια	380
1920	Πλέσια (Μαλακασίου)	354		1961	Πλαίσια	328
	Βαλτσώρα	143		1971	Πλαίσια	331
	Μονή Αγίου Ιωάννη	1	498	1981	Πλαίσια	256
1928	Πλαίσια	356		1991	Πλαίσια	255
				2001	Πλαίσια	206

• Η κοινότητα «**Πλατανούσσα**» αναγνωρίστηκε αρχικά με το όνομα «**Ραψίστα**» με μοναδικό συνοικισμό και έδρα της το συνοικισμό «**Ραψίστα**». Ανήκε τότε στην επαρχία **Νικοπόλεως** του νομού **Πρέβεζας**.

Ο συνοικισμός και η κοινότητα μετονομάστηκαν με το Δ. 1.4.1927 (Φ.Ε.Κ. Α 76/1927) σε «**Πλατανούσσα**», ενώ με τον Α.Ν. 2041/24.10.1939 (Φ.Ε.Κ. Α 458/1939) η κοινότητα αποσπάστηκε από την επαρχία **Νικοπόλεως** του νομού **Πρέβεζας** και εντάχθηκε στην επαρχία **Δωδώνης** του νομού **Ιωαννίνων**. Στις 16 Οκτωβρίου 1940 ο συνοικισμός και η κοινότητα διόρθωσαν το όνομά τους σε «**Πλατανούσσα**», δηλαδή με διπλό σ.

Στις 16 Οκτωβρίου 1940 αναγνωρίστηκε και προσαρτήθηκε στην κοινότητα και ο συνοικισμός «**Μπουκόριον**», που μετονομάστηκε σε «**Ζωοδόχο Πηγή**» με το Β.Δ. 724/17.11.1971 (Φ.Ε.Κ. Α 249/1971), ενώ στις 19 Μαρτίου 1961 αναγνωρίστηκε και προσαρτήθηκε στην κοινότητα και ο συνοικισμός «**Δάφνη**».

⇒ Το τοπωνύμιο **Ραψίστα** και **Ραψήστα** αναφέρεται στις προθέσεις 421 και 215 των μονών Μεταμορφώσεως και Βαρλαάμ των Μετεώρων στα 1592-93 και 1613-14, αντίστοιχα.

Ραψίστα μνημονεύει το παλιό όνομα του χωριού ο Π. Αραβαντινός σημειώνοντας αλβανική την προέλευσή του.

Ο Β. Γκορτζής ερμηνεύει το τοπωνύμιο **Ραψίστα** ως «βοσκών κατάφυγη».

Ο Σ. Γ. Γεωργούλας αναφέρει πως το χωριό «...παλαιά ελέγετο Ραψίστα και μετέπειτα Κακο-ραψίστα...». Την ονομασία **Κακοραψίστα** αιτιολογεί με τις εξής εκδοχές:

- Για να διακρίνεται από το ομώνυμο χωριό του λεκανοπεδίου Ιωαννίνων **Ραψίστα**, (σήμερα **Πεδινή**).

- Εξαιτίας της ανώμαλης γεωμορφολογίας του εδάφους.

- Επειδή κάτοικοι του χωριού φόνευσαν Τούρκους στη θέση «Καρακόλλω», όταν προσπάθησαν κάποτε να βιάσουν γυναίκα της περιοχής.

Ο Στ. Μ. Φίλος υποστηρίζει ότι «...Παλιά το χωριό λεγόταν Ραψίστα. Για να ξεχωρίζει από τη Ραψίστα (τώρα Πεδινή) Ιωαννίνων, την ονόμασαν Κακοραψίστα εξαιτίας του ανώμαλου εδάφους του...». Πιστεύει επίσης για το σημερινό όνομα **Πλατανούσσα** πως δόθηκε από κάποιο λάθος της επιτροπής τοπωνυμίων σχετικά με το όνομα του γειτονικού χωριού **Δαφνωτή** του νομού Άρτας. Οι ονομασίες των δύο χωριών έπρεπε να δοθούν αντίστροφα, παρατηρεί ο Στ. Μ. Φίλος, αφού η **Πλατανούσσα** έχει πολλές δάφνες και λίγα πλατάνια, ενώ η **Δαφνωτή** έχει πολλά πλατάνια και λίγες δάφνες!

Ο Χρ. Κ. Αναγνώστου σημειώνει ότι το τοπωνύμιο **Ραψίστα** προέρχεται από το ελληνικό επώνυμο Ράψας και το τοπικό επίθεμα -ίστα, που δηλώνει τον τόπο του επωνύμου. Δηλαδή **Ραψίστα** σημαίνει ο τόπος του Ρά-

ψα. Προσθέτει επίσης παρακάτω πως «...Η Ραψίστα αναφέρεται ως «Κακορ(ε)αψί-στα», όπως την αποκαλούσαν οι Τούρκοι, επειδή οι κάτοικοί της ήταν ανυπότακτοι. Έτσι εμμέσως διακρίνεται από την άλλη Ραψίστα (νυν Πεδινή) πλησίον των Ιωαννίνων. Αλλά δεν έλαβε όνομα Κακορραψίστα χάριν διακρίσεως ούτε εξ αιτίας του βραχώδους εδάφους της...».

Άλλες πληροφορίες για το τοπωνύμιο, στο οικείο κεφάλαιο του δήμου **Μπιζανίου**, στην τέως κοινότητα «Πεδινή» (παλαιότερα «**Ραψίστα**»).

⇒ Για το τοπωνύμιο **Μπουκόρι** ο Κ. Ευ. Οικονόμου χρησιμοποιεί τον τύπο **Μπουχόρι, το** και το αποδίδει στο σλαβικό ρήμα ruhati «φυσώ» και τη σλαβική κατάληξη -οгъ. Το τοπωνύμιο ονομάζει «...έναν τόπο με συνεχές ρεύμα αέρος, όπως είναι ο τόπος με τη χοανοειδή διαμόρφωσή του σε λάκκο που σχηματίζεται από απότομες πλευρές...» σύμφωνα με τον Κ. Ευ. Οικονόμου.

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Ραψίστα	975		1971	Πλατανούσσα	450	
1920	Ραψίστα	889			Δάφνη	89	
1928	Πλατανούσσα	1005			Μπουκόριον	80	619
1940	Πλατανούσσα	1027		1981	Πλατανούσσα	435	
	Μπουκόριον	117	1144		Δάφνη	97	
1951	Πλατανούσσα	713			Ζωοδόχος Πηγή	58	590
	Μπουκόριον	431	1144	1991	Πλατανούσσα	412	
1961	Πλατανούσσα	653			Δάφνη	69	
	Δάφνη	139			Ζωοδόχος Πηγή	44	525
	Μπουκόριον	97	889	2001	Πλατανούσσα	363	
					Δάφνη	58	
					Ζωοδόχος Πηγή	39	460

• Η κοινότητα «**Φορτόσιον**» αναγνωρίστηκε αρχικά με την ονομασία «**Φορτώση**». Αποτελούνταν από τους συνοικισμούς «**Φορτώση**», «**Κωστήτσι**» και «**Πάτερον**» με έδρα το συνοικισμό «**Φορτώση**». Αργότερα, από τις 16 Μαΐου 1928, χρησιμοποιήθηκε ο τύπος «**Φορτώσιον**» για το συνοικισμό και την κοινότητα, ενώ στη συνέχεια, στις 16 Οκτωβρίου 1940, καθιερώθηκε ο τύπος «**Φορτόσιον**» ως επίσημη ονομασία τους. Επίσης τότε καθιερώθηκε και ως επίσημη ονομασία του συνοικισμού «**Κωστήτσι**» ο τύπος «**Κωστήτσιον**».

Με το Β.Δ. 25/3.1920 (Φ.Ε.Κ. Α 76/1920) στην κοινότητα προσαρτήθηκε ο συνοικισμός «**Νίστορα**», που αποσπάστηκε, όπως προαναφέρθηκε, από την κοινότητα «**Κορίτιανη**».

⇒ Το χωριό **Νίστορα** μνημονεύεται στην πρόθεση 215 της μονής Βαρλαάμ των Μετεώρων με 2 αφιερωτές του έτους 1810.

Ο Π. Αραβαντινός αναφέρει το χωριό **Νέστορα**, συνοδεύει την ονομασία του με τη γενική κτητική «**του**» σε παρένθεση, και σημειώνει ελληνική την προέλευση της λέξης. Πιστεύει ότι το χωριό διατηρεί το όνομα του ιδιοκτήτη του, συγκεκριμένα της οικογένειας **Νέστορα**, για την οποία «εικάζου» πως άκμαζε στα μέσα του 16ου αιώνα στην πόλη των Ιωαννίνων. Αλλού πάλι παρατηρεί ότι όσα χωριά φέρουν «την γενικήν αρσενικού ονόματος κλίσεως Ελληνικής», η ονομασία τους υποδηλώνει «...το όνομα ή επώνυμον του ενοικιστού ή χωριοκτήμονος...». Αναφέρει και τα χωριά **Φορτόσι** και **Πάτερον** χαρακτηρίζοντας επίσης την προέλευση της ονομασίας τους ελληνική.

Ο Ι. Λαμπρίδης αναφέρει τα χωριά **Φορτός** (αλλά και **Φορτόσι**), **Κωστίτς** (αλλά και **Κωστίτσι**), **Νίστορα** και παρατηρεί πως για τα χωριά της περιοχής των Κατσανοχωρίων «...κατά το πλείστον αι ονομασΐαι εξ ονομάτων τιμαριούχων ιθαγενών ή επήλυδων προέκυψαν, οίον Νίστορα αντι Νέστορα ίσως,...Κωστίτς, ... Φορτός...». Αναφέρει επίσης το χωριό **Πάτερον**.

Ο Κ. Δ. Μέρτζιος στο τοπωνύμιο **Κωστήτσι** υποσημειώνει: Εις την Ρουμανικήν *costita* (κοστίτσα) = η κλιτύς ενός λόφου.

Ο Αλ. Λαζάνης μας ενημερώνει για την τοπική παράδοση, σύμφωνα με την οποία δύο θαρραλέοι κάτοικοι του χωριού Λάτου που αργότερα ερημώθηκε, τα αδέρφια Κώστας και Φώτης, όταν το χωριό τους εγκαταλείφθηκε από τους κατοίκους του εξαιτίας επιδημίας πανώλης, έμειναν σε διπλανές περιοχές. Ο Κώστας έχτισε σπίτι εκεί όπου είναι τώρα το **Κωστήτσι** και ο Φώτης εκεί, όπου σήμερα βρίσκεται το **Φορτόσι**.

Για το τοπωνύμιο **Πάτερον** καταγράφει την εκδοχή να οφείλει την ονομασία του στους πολλούς καλόγερους, τους πολλούς πατέρες του κοντινού μοναστηριού της Ζωοδόχου Πηγής, καθώς επίσης την εκδοχή να προέρχεται από τη λέξη πατάρι γιατί «...εδώ παράγονταν πολλά κολοκύθια, που για να τα διατηρήσουν τα πετούσαν ψηλά στα πατάρια...».

Κατά τον Δ. Λ. Νίκου, σύμφωνα με την τοπική παράδοση «...οι συνοικισμοί Κωστίτσι, Φορτόσι και Νίστορα ιδρύθηκαν, μετά το 1740, από τα τρία αδέρφια Κώστα, Φώτη και Νέστορα, που κατέφυγαν εκεί και ίδρυσαν τους συνοικισμούς από το χωριό Λάτου ή Λάτι ή Λάτιον που κατερημώθηκε τη χρονιά εκείνη από λιμό (χολέρα)...».

Καταγράφει επίσης δύο εκδοχές για την προέλευση του ονόματος του χωριού **Πάτερον**:

- Προέρχεται από τους πατέρες του μοναστηριού του.

- Οφείλει το ονομά του στη θέση του, που «...σαν σε πατάρι, εξ' ον και Πάτερον, αγναντεύει τον κάμπο και τα χωριά Καλέντζι και Πλαΐσια...».

Ο Στ. Μπέττης, για το τοπωνύμιο **Φορτόσι** που ο ίδιος αναφέρει **Φορτός**, πιστεύει ότι είναι μάλλον βλαχικής προέλευσης, αδήλου σημασίας.

Ακόμη για το τοπωνύμιο **Πάτερο** σημειώνει πως το μικρό αυτό χωριό ονομάστηκε έτσι «...Ίσως γιατί είναι ψηλότερα από τα κάπως μεγαλύτερα χωριά Καλέντζι και Πλέσια, τοποθετημένο δηλαδή πάνω απ' αυτά και σε ίσιωμα σαν σε πατάρι, όπου συνηθίζουν να τοποθετούν τα μικρότερα πράγματα τους στο σπίτι οι χωρικοί...».

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου χρησιμοποιεί τον τύπο **Φορτώσι, το** για το όνομα του χωριού και το θεωρεί κυριώνυμο, προερχόμενο από το «...επώνυμο Φορτώσης με μεταπλασμό αναλογικά προς το γένος των ουσιαστικών κτήμα, χωράφι, χωριό κ.λ.π...». Την άποψή του πως το όνομα είναι κυριώνυμο ενισχύει «...το γεγονός ότι οι κάτοικοί του ονομάζονται Φορτώσηδες...».

Επίσης κυριώνυμο θεωρεί και το τοπωνύμιο **Κωστήτσι, το**, αποδιδόμενο στο προσωπώνυμο Κωστήτσης, με μεταπλασμό είτε από τη γενική πτώση κατά παράλειψη του κτήματος, δηλαδή του Κωστήτση (α τόπος, το μέρος, το κτήμα κ.ά), είτε αναλογικά προς το γένος της λέξης χωριό, κτήμα κ.ά..

Για το τοπωνύμιο **Νίστορα, η** σημειώνει ότι «...προέρχεται από το σλαβικό επίθετο *nisty* «φτωχός» και την κατάληξη *-stь* για να δηλώσει έναν τόπο «άγονο, φτωχό σε απόδοση»....»

Το τοπωνύμιο **Πάτερο, το** θεωρεί πως είναι κυριώνυμο, αποδιδόμενο στο επώνυμο Πάτερος με μεταπλασμό προς το γένος της λέξης χωριό. Για το επώνυμο Πάτερος εκτιμά ότι προέρχεται από την κοινή λέξη της νεοελληνικής πάτερο, το, που το ερμηνεύει «ξύλινη δοκός εκ των υποβασταζουσών το πάτωμα ή τη στέγη».

Ο Β. Δ. Μήτσης πιστεύει πως η προέλευση του τοπωνύμιου πρέπει «...ν' αναζητηθεί στο λατρευτικό τίτλο *Pater [Jupiter] = Ζευς, πατήρ, ομηρικό τίτλο του Διός. «Ζευς πατήρ ανδρών τε θεών τε...»...».*

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Φορτώση	140		1961	Φορτόσιον	104	
	Κωστήτσι	99			Κωστήτσιον	82	
	Νίστορα	88			Νίστορα	39	
	Πάτερον	95	422		Πάτερον	100	325
1920	Φορτώση	120		1971	Φορτόσιον	68	
	Κωστήτσι	86			Κωστήτσιον	40	
	Νίστορα	90			Νίστορα	40	
	Πάτερον	93	389		Πάτερον	82	230
1928	Φορτώσιον	128		1981	Φορτόσιον	68	
	Κωστήτσι	91			Κωστήτσιον	55	
	Νίστορα	71			Νίστορα	35	
	Πάτερον	93	383		Πάτερον	80	238
1940	Φορτόσιον	127		1991	Φορτόσιον	49	
	Κωστήτσιον	84			Κωστήτσιον	64	
	Νίστορα	82			Νίστορα	32	

	Πάτερον	97	390		Πάτερον	102	247
1951	Φορτόσιον	113		2001	Φορτόσιον	58	
	Κωστήτσιον	73			Κωστήτσιον	54	
	Νίστορα	54			Νίστορα	23	
	Πάτερον	114	354		Πάτερον	73	208

ΔΗΜΟΣ ΚΕΝΤΡΙΚΟΥ ΖΑΓΟΡΙΟΥ

Ο δήμος **Κεντρικού Ζαγορίου** αποτελείται από τις εξής 15 τέως κοινότητες, που ανήκαν στην τέως επαρχία Δωδώνης: «**Άγιος Μηνάς**», «**Άνω Πεδινά**», «**Αρίστη**», «**Ασπράγγελοι**», «**Βίτσα**», «**Δικόρυφον**», «**Δίλοφον**», «**Δπόταμον**», «**Ελάτη**», «**Ελαφότοπος**», «**Καλουτάς**», «**Κάτω Πεδινά**», «**Μανασσής**», «**Μεσοβούνιον**», «**Μονοδένδριον**».

Έδρα του δήμου ορίστηκε ο οικισμός «**Ασπράγγελοι**» της τέως κοινότητας «**Ασπράγγελοι**».

- Η κοινότητα «**Άγιος Μηνάς**» προήλθε από την κοινότητα «**Αρτσίστα**» (κατόπιν «**Αρίστη**») της οποίας υπήρξε συνοικισμός. Αναγνωρίστηκε με το Β.Δ. 11.6.1922 (Φ.Ε.Κ. Α 93/1922) και την ονομασία «**Άγιος Μηνάς**», με μοναδικό συνοικισμό και έδρα της το συνοικισμό «**Άγιος Μηνάς**».

⇒ Το χωριό **Άγιος Μηνάς** ήταν υπό την προστασία της βαλιδέ σουλτάνας, ενώ μνημονεύεται στο «Χρονικό του Παπίγκου».

Άγιος Μηνάς αναφέρεται το όνομα του χωριού στον Π. Αραβαντινό και στον Ι. Λαμπρίδη.

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου γράφει πως «...Το τοπωνύμιο είναι αγιώνυμο από την εκκλησία του αγίου Μηνά...».

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1928	Άγιος Μηνάς	144	1971	Άγιος Μηνάς	71
1940	Άγιος Μηνάς	140	1981	Άγιος Μηνάς	77
1951	Άγιος Μηνάς	93	1991	Άγιος Μηνάς	53
1961	Άγιος Μηνάς	106	2001	Άγιος Μηνάς	46

- Η κοινότητα «**Άνω Πεδινά**» στην αρχή αναγνωρίστηκε με το όνομα «**Άνω Σουδενά**», με μοναδικό συνοικισμό και έδρα της κοινότητας, το συνοικισμό «**Άνω Σουδενά**». Με το Δ. 12.3.1928 (Φ.Ε.Κ. Α 81/1928) ο συνοικισμός και η κοινότητα μετονομάστηκαν σε «**Άνω Κάμπος**» και στη συνέχεια με το Δ. 2.2.1929 (Φ.Ε.Κ. Α 40/1929) σε «**Άνω Πεδινά**».

⇒ Τα «...χωρία **Πεδανάτα**, τα **άνω** και τα **κάτω**...», τα οποία ανήκαν «...εν τω θέματι των Ιωαννίνων...» αναφέρονται στο χρυσόβουλο του Συμεών Ούρεσι, στα 1361, το οποίο μας διασώζει ο Α. Μουστοξύδης και «...τα

χωρία Σουδενά, τα άνω και τα κάτω...» αναφέρονται στο ίδιο χρυσόβουλο, που διασώζει ο Π. Αραβαντινός. Ο ίδιος σε σημείωσή του ωστόσο επισημαίνει: «... Το κείμενον ως ημαρτημένον διορθωτέον ούτως, αντί του **Πεδανάτα** άνω και κάτω, σωζομένων των χωρίων, άνω και κάτω Σουδενών εν τη του Ζαγορίου περιοχή...». «...Πότε ακριβώς έγινε η μετονομασία και τι είχαν υπόψη τους εκείνοι, που την έκαναν είναι άγνωστο...» παρατηρεί ο Κ. Ευ. Οικονόμου, σχολιάζοντας την επισήμανση του Π. Αραβαντινού.

Το τοπωνύμιο **Σουδενά** αναφέρεται στο «Χρονικόν των Ιωαννίνων», στη δημόδη επιτομή του και το τοπωνύμιο **Άνω Σουδενά** στο «Χρονικόν του Παπίγκου».

Τα **Απάνου Σουδενά** και τα **Κάτου Σουδενά** μνημονεύονται στην πρόθεση 215 της μονής Βαρλαάμ των Μετεώρων στα 1613-14, ενώ σε ενθυμηση στα 1627 αναφέρονται με τον τύπο **Στούδενα**.

Τα χωριά **Άνω** και **Κάτω Σουδενά** αναφέρει ο Α. Ψαλίδας, ενώ ο Κ. Θεσπρωτός το χωριό **Σουδενά**.

Ο Π. Αραβαντινός μνημονεύει τα χωριά **Άνω** και **Κάτω Σουδενά**, παρενθετικά σημειώνει «**Εσωδινά**» και χαρακτηρίζει ελληνική την προέλευση της ονομασίας τους.

Ο Αλ. Πάλλης πιστεύει πως το τοπωνύμιο **Σουδενά** «...μεταβολή εστί της Σλαβικής λέξεως Στουδενά, ψύχος σημαίνουσης...».

Άνω και **Κάτω Σουδενά** μνημονεύει τα χωριά και ο Ι. Λαμπρίδης, ο οποίος μας πληροφορεί ότι «...μέχρι τα 1634 ελέγοντο Στούδενα...». Αλλού σημειώνει πως σε ανασκαφή για ανέγερση οικίας σε περιοχή του χωριού βρέθηκε σταυρός «...εν ω Στούδενα (τόπος ψυχρός) η κωμόπολις αύτη αποκαλείται...».

Άνω Σουδενά αναφέρει το τοπωνύμιο ο Ε. Π. Παγούνης.

Ο Β. Γκορτζής ερμηνεύει το τοπωνύμιο **Σουδενά** ως «καταδικασμένος, δικαστήριο, περικλειστος».

Ο Α. Καθάρειος παρατηρεί πως «...η λέξις σουδενά απαντώσα και αλλαχού της Ελλάδος είναι Σλαβική και σημαίνει τόπου ενώσεις. Λέγεται δε ότι όντως το χωρίον τούτο απηρτίσθη εκ της ενώσεως πολλών πέριξ υπάρχοντων άλλων συνοικισμών, ων αι τοποθεσίαι Παληοχώρι κ.λ.π. σώζονται και σήμερα...».

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου θεωρεί πως «... το τοπωνύμιο με αρχικό τύπο Στούδενα προέρχεται από το σλαβικό επίθετο studenъ που σημαίνει «ψυχρός, κρύος» κατά παράλειψη του ουσιαστικού selo «χωριό...». Ο τύπος **Σουδενά** πρόκυψε «...με παρετυμολογική επίδραση της λέξης σούδα από τον τύπο [studena] και [studená]...». Ας σημειωθεί ότι σούδα, σημαίνει «στενό δρομάκι ή μονοπάτι, γενικότερα πέρασμα» σύμφωνα με το Γ. Μπαμπινιώτη.

Ο Στ. Μπέττης σημειώνει ότι το παλιό κοινό όνομα των χωριών είναι σλάβικο. Παρατηρεί επίσης πως υπάρχει πηγή «...με το όνομα Στουτβ (ίσως

στουτβόντα = κρύο νερό)...» καθώς και άλλη «...λεγόμενη απο το λαό Σεντενίκ ή Σεντενίκου είναι η ίδια λέξη ελαφρώς παραλλαγμένη και με υποκορισμό με το όνομα Σουδενά (Στουδενά- Στουντενίκ) και σημαίνει ακριβώς μικρή κρύα, σε διάκριση με την παρακάτω την ελληνώνυμη μεγάλη πηγή, την Κρύα...». Αλλού πάλι γράφει: «...Στούτβοντα λέξη σλαβική και σημαίνει κρύο νερό εξ ού και το όνομα του χωριού «Στούντενα» και «Σουδενά»...».

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Άνω Σουδενά	433	1961	Άνω Πεδινά	374
1920	Άνω Σουδενά	398	1971	Άνω Πεδινά	274
1928	Άνω Κάμπος	344	1981	Άνω Πεδινά	209
1940	Άνω Πεδινά	324	1991	Άνω Πεδινά	170
1951	Άνω Πεδινά	259	2001	Άνω Πεδινά	202

• Η κοινότητα «**Αρίστη**» αρχικά αναγνωρίστηκε με το όνομα «**Αρτσιστα**». Αποτελούνταν από τους συνοικισμούς «**Αρτσιστα**», «**Βετσικόν**», «**Άγιος Μηνάς**» και την **Ιερά Μονή Σπηλαιωτίσσης** με έδρα το συνοικισμό «**Αρτσιστα**». Με το Β.Δ. 11.6.1922 (Φ.Ε.Κ. Α 93/1922) αποσπάστηκε από την κοινότητα ο συνοικισμός «**Άγιος Μηνάς**» και αποτέλεσε νέα κοινότητα.

Με το Δ. 2.12.1929 (Φ.Ε.Κ. Α. 431/1929) ο συνοικισμός και η κοινότητα «**Αρτσιστα**» μετονομάστηκαν σε «**Αρίστη**», ενώ με το Β.Δ. 20.9.1955 (Φ.Ε.Κ. Α 287/1955) ο συνοικισμός «**Βετσικόν**» μετονομάστηκε σε «**Βίκος**».

⇒ **Αρτζίστα** μνημονεύεται το παλιό όνομα του χωριού στο «Χρονικόν των Ιωαννίνων», στη δημόδη επιτομή του και **Αρψίστα** στο «Χρονικόν του Παπίγκου».

Το χωριό **Αρτσιστα** ήταν υπό την προστασία της βαλιδέ σουλτάνας, ενώ **Αρτζίστα** αναφέρεται χωριό στην πρόθεση 215 της μονής Βαρλαάμ των Μετεώρων στα 1613-14. Σε άλλη πρόθεση της μονής Μεταμορφώσεως των Μετεώρων συναντάται ο τύπος **Άρτιτζα**.

Αρτζίστα γράφει την αρχική ονομασία του χωριού ο Α. Ψαλίδας, καθώς επίσης και ο Κ. Θεσπρωτός.

Ο Π. Αραβαντινός ονομάζει το χωριό **Αρτσιστα** και σημειώνει αλβανική την προέλευση της λέξης.

Ο Ι. Λαμπρίδης αναφέρει **Αρτσιστα** το όνομα του χωριού και παρενθετικά το εξηγεί «**λακκότοπος**» χωρίς άλλες διευκρινίσεις.

Αλβανικής προέλευσης θεωρεί την ονομασία του χωριού και ο Κ. Ευ. Οικονόμου, ο οποίος παρατηρεί ότι το τοπωνύμιο είναι φυτώνυμο. Μας πληροφορεί πως προέρχεται από το αλβανικό αγρ-ί, -που σημαίνει «ράμνος ή ψευδής», «η κοινώς λεγόμενη βουρβουλιά ή μαυραγκαθιά»- και την αλβανι-

κή κατάληξη -ishtë (και με το οριστικό άρθρο -ishta), η οποία δηλώνει «... τον τόπο όπου αναπτύσσεται ένα ορισμένο είδος χόρτου, θάμνου ή δένδρου...».

Ο Στ. Μπέττης γράφει ότι «...Το όνομα του χωριού είναι σλαβικής προέλευσης, καθώς το χαρακτηρίζει η κλασική σλαβική κατάληξη τοπωνυμική κατάληξη -ίστα πληθυντική δε....». Συμφωνεί με τον Κ. Ευ. Οικονόμου, όχι όμως απόλυτα, για τη ρίζα του ονόματος, ενώ είναι ριζική η αντίθεσή του ως προς την κατάληξη γιατί, καθώς γράφει, αλβανική κατάληξη -ίστα δεν συνάντησε πουθενά, ενώ «...η σλαβική είναι πιο διαδεδομένη στην περιοχή μας και μαρτυρείται από τους ειδήμονες...». Ας σημειωθεί πως κατά τον Στ. Μπέττη, βουρβολιά ή και γουρβαλιά είναι άγριος θάμνος με γαλάζιους και στυφούς καρπούς.

⇒ Το χωριό **Βεϊτζικόν** μνημονεύεται στο «Χρονικόν του Παλιγκου», ενώ **Βιτζικό** αναφέρεται το χωριό από τον Αθ. Ψαλίδα καθώς και τον Κ. Θεσπρωτό.

Βεϊτζικόν ονομάζει το χωριό ο Π. Αραβαντινός και χαρακτηρίζει την προέλευση της ονομασίας του ελληνική. Αλλού χρησιμοποιεί τον τύπο **Βιτσικόν** για το τοπωνύμιο.

Ο Ι. Λαμπρίδης γράφει το όνομα του χωριού με τους τύπους **Βιτσικόν**, **Βοβιτσικόν**, **Βοβετσικόν**, ενώ υποστηρίζει ότι μέχρι το 1799 ακουγόταν ως **Βοβητσικόν**.

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου για το τοπωνύμιο **Βιτσικό**, το σημειώνει πως είναι μια σλαβική ονομασία, που προέρχεται από το σλάβικο bobъ «το φασόλι» και την κατάληξη -isko, η οποία δηλώνει τον τόπο, όπου βρίσκεται κάτι. Από τον αρχικό τύπο bobisko έχουμε τον τύπο bobitsko και στη συνέχεια novitsko με τροπή, κατά το λόγιο εξελληνισμό, από b-b σε v-v. Τέλος από το novitsko πρόκυψε ο τύπος του ζαγορήσιου τοπωνυμίου vitskó με τονισμό ηγούσα, παρετυμολογικά προς τους ελληνικούς επιθετικούς τύπους σε -ικός. Αλλού προσθέτει ότι το τοπωνύμιο είναι δυνατόν επίσης να προέρχεται «...Από συμπροφορά της σλαβικής πρόθεσης v(o) «εις», και του σλαβικού ονόματος vysokъ «ψηλός τόπος»...με τροπή του [s] σε [ts], ανομοιοματική επιβολή της αρχικής συλλαβής [vo]- και παρετυμολογική επίδραση της επιθετικής κατάληξης -ικός στην ελληνική...».

⇒ Στο τοπωνύμιο **Βίκος** ο Ι. Λαμπρίδης παρενθετικά σημειώνει «**χάσμα**». Αλλού ωστόσο σημειώνει πως «...καθ' ημάς η λέξις είναι, όπως και των πλείστων τοποθεσιών του Ζαγορίου σλαβική, σημαίνουσα τόπον ηχώδη...» και παρακάτω προσθέτει: «...Βίκος ονομάζεται χάσμα αξιοθέατον, δι' ού ο επώνυμος ποταμός διέρχεται, κείμενον επί του Ζαγοριακού όρους...».

Για το τοπωνύμιο **Βίκος**, εκτός από τις ερμηνείες του Ι. Λαμπρίδη, ο Ευ. Αθ. Μπόγκας - που χρησιμοποιεί τους τύπους **Βίκους** και **Βήκους**, σύμφωνα με το τοπικό γλωσσικό ιδίωμα της Ηπείρου - πιστεύει ότι παράγεται α-

πό το αρχαίο ελληνικό βίκος, δηλαδή στάμνος - στάμνα «...η λαγύνα, και για το σχήμα της χαράδρας και τις αντηχήσεις της φωνής...».

Υπάρχει επίσης η άποψη του Κ. Αμάντου, για την ετυμολογία της λέξης από το αρχαίο ελληνικό βικίον, δηλαδή το ρεβύθι, ενώ σύμφωνα με τον Κ. Δ. Μέρτζιο, «...εις την Αλβανική vig, viga = φορείον από λιγαριά δια να κάμει κανείς ένα γεφύρι επί ενός χειμάρρου...».

Ο Θ. Β. Ζιώγας σημειώνει πως το τοπωνύμιο **Βίκος**, ο ετυμολογείται από το παλαιό σλάβικο VIK, που το ερμηνεύει «κραυγή», «φωνή» προερχόμενο από το VIKAM = κραυγάζω, από όπου το αρβανίτικο VIKAS = κραυγάζω, φωνάζω και «...Εξ αυτού Βίκος (= τόπος που αντιλαλεί, μέρος που έχει ηχώ)...», ιδιότητα η οποία πράγματι προσιδιάζει στη φαραγγώδη περιοχή, που βρίσκεται ο οικισμός.

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου πιστεύει ότι «...το τοπωνύμιο Βίκος προέρχεται από το αλβανικό vig-u ή vik-gu «η γέφυρα από μονόξυλο, το ξύλινο πέρασμα, η περάστρα». Προηγούμενα αναφέρει περιγραφές για στενό ξύλινο γεφύρωμα, που συνδέει δύο πλευρές της χαράδρας.

Ας σημειωθούν ακόμη και τα εξής:

- Βίκος = γένος ποωδών φυτών, της οικογένειας των ψυχανθών, της τάξης των ελλοκάρπων. Περιλαμβάνει 120 είδη περίπου ετήσιων, διετών και πολυετών φυτών «...χρησιμοποιούμενων προς κοσμον και τροφήν κτηνών...».

- Βίκος = αυτοφυές φυτό, με γνουδωτό κι έρποντα ή αναρριχώμενο βλαστό, που καλλιεργείται για την παραγωγή χλωρού χόρτου και σανού (για ζωοτροφή).

- Βίκος = το φυτό *Vicia sativa* με πολλά είδη και ποικιλίες (μεταξύ άλλων αγριοκούκι, αγριόβικος, καβαλλαριά, ρόβι ή ρεβιθιά κ.ά.).

- Βίκος = Δοχείον, ευμέγεθες, ξύλινον ή από οπτή γή, αγγείον μέγα εξ οπτής γής. Αναφέρεται από τον Ηρόδοτο, τον Ξενοφώντα και τον Αθηναίο, ενώ ο Ησυχίος ερμηνεύει τη λέξη ως «στάμνος με λαβάς».

- Βίκος = μικρό βαρέλι για τη διαφύλαξη υγρών.

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Αρτσίστα	574		1951	Αρίστη	438	
	Άγιος Μηνάς	124			Βετσικόν	50	488
	Βετσικόν	109	807	1961	Αρίστη	329	
1920	Αρτσίστα	527			Βίκος	64	393
	Άγιος Μηνάς	117		1971	Αρίστη	204	
	Βετσικόν	64	708		Βίκος	47	251
1928	Αρτσίστα	458		1981	Αρίστη	225	
	Βετσικόν	54	512		Βίκος	48	273
1940	Αρίστη	424		1991	Αρίστη	174	
	Βετσικόν	72	496		Βίκος	36	210

1951	Αρίστη	438		2001	Αρίστη	176	
	Βετσικόν	50	488		Βίκος	38	214

• Η κοινότητα «**Ασπράγγελοι**» αρχικά αναγνωρίστηκε με την ονομασία «**Δοβρά**», αποτελούμενη από το συνοικισμό «**Δοβρά**», που υπήρξε και έδρα της κοινότητας, και την **Ιερά Μονή Γενεθλίων Θεοτόκου**.

Ο συνοικισμός και η κοινότητα μετονομάστηκαν σε «**Ασπράγγελοι**» με το Δ. 1.4.1927 (Φ.Ε.Κ. Α 76/1927).

Στην κοινότητα προσαρτήθηκε ο συνοικισμός «**Καρυαί**», που αναγνωρίστηκε στις 14 Μαρτίου 1971. Ο συνοικισμός ιδρύθηκε με τη μετακίνηση κατοίκων των κοινοτήτων «**Ασπροχώριον**», «**Δρίσκος**», «**Μπαουσιού**» και «**Ραφταναίοι**», που είχαν πληγεί από σεισμό.

Με το Ν.Δ. 1157/26.5.1972, άρθρο 3, παράγραφος 1 (Φ.Ε.Κ. Α 76/1972) ο συνοικισμός «**Καρυαί**» αποσπάστηκε από την κοινότητα «**Ασπράγγελοι**» και προσαρτήθηκε στην κοινότητα «**Ασφάκα**».

⇒ Το τοπωνύμιο **Δοβρά** μνημονεύεται στο «Χρονικόν των Ιωαννίνων», στη δημώδη επιτομή του και στο «Χρονικόν του Παπίγκου» σύμφωνα με τον Ι. Λαμπρίδη.

Το χωριό αναφέρεται με τους τύπους **Δοβρά** και **Δωβρά** στις προθέσεις 421 και 215 των μονών Μεταμορφώσεως και Βαρλαάμ των Μετεώρων στα 1592-93 και 1613-14, αντίστοιχα.

Ο Κ. Θεσπρωτός αναφέρει το τοπωνύμιο **Δοβρά**.

Δοβρά ονομάζει το χωριό ο Π. Αραβαντινός και χαρακτηρίζει τη λέξη σλαβική.

Το χωριό **Δοβρά** ανήκε στην «υπό το όνομα Ζαγόριον» περιοχή την περίοδο «...πριν της κατακτήσεως κατά το χρονικόν της Βοτσάς...» μας πληροφορεί ο Ι. Λαμπρίδης. Ο ίδιος αναφέρει το χωριό με την ονομασία **Δοβρά** και παρενθετικά προσθέτει «**καλόν**» χωρίς άλλες εξηγήσεις. Σε άλλο σημείο ωστόσο, σε παρένθεση πάλι, διευκρινίζει «...εκ της καλής ίσως πεδιάδος προ της εισόδου βορειοδυτικά κειμένης του στενού του Μιτσικέλη ή του ύδατος...».

Ο Α. Καθάρειος παρατηρεί ότι η ονομασία του χωριού είναι «...σλαβική εκ του dobro = καλός, εκ της καλής ίσως παρακείμενης πεδιάδος ή εκ της καλής θέσεως ή εκ του καλού ύδατος του χωριού τούτου...».

Ο Β. Γκορτζής ερμηνεύει το τοπωνύμιο **Δοβρά (Ντόμπρα)** ως «καλός, ευτυχής».

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου υποστηρίζει πως «...το τοπωνύμιο προέρχεται από το θηλυκό του σλαβικού επιθέτου dobro, brá, bró «ο καλός» κατά παράλειψη του προσδιοριζομένου ουσιαστικού...», ενώ χρησιμοποιεί τον τύπο **Ντοβρά, η** για το όνομα του χωριού.

Ο Στ. Μπέττης γράφει επίσης **Ντοβρά** το όνομα του χωριού, και σημειώνει ότι η ρίζα του ονόματος είναι σλαβική, το επίθετο dobro, που

σημαίνει καλός, αγαθός. Τον προβληματίζει ωστόσο ο τονισμός του τοπωνυμίου και η κατάληξή του (ά). Πιθανολογεί πως πρόκειται «...ίσως για το θηλυκό του ελληνοποιημένου σλαβικού επίθετου dobr- ντόμπρος- ντόμπρα με απλή μετακίνηση του τόνου...».

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Δοβρά	628		1961	Ασπράγγελοι	387	
1920	Δοβρά	556		1971	Ασπράγγελοι	308	
1928	Ασπράγγελοι	562			Καρναί	467	775
1940	Ασπράγγελοι	531		1981	Ασπράγγελοι	237	
	Μονή Γενεθλίων Θεοτόκου	5	536	1991	Ασπράγγελοι	208	
1951	Ασπράγγελοι	341		2001	Ασπράγγελοι	273	
	Μονή Γενεθλίων Θεοτόκου	2	343				

• Η κοινότητα «**Βίτσα**» αναγνωρίστηκε εξ αρχής με την ονομασία «**Βίτσα**», αποτελούμενη από τούς συνοικισμούς «**Άνω Βίτσα**», «**Κάτω Βίτσα**», και την **Ιερά Μονή Προφήτη Ηλία**, με έδρα το συνοικισμό «**Άνω Βίτσα**». Στις 19 Μαρτίου 1961 αναγνωρίστηκε ο συνοικισμός «**Βίτσα**», στον οποίο προσαρτήθηκαν οι συνοικισμοί «**Άνω Βίτσα**», «**Κάτω Βίτσα**», οι οποίοι καταργήθηκαν.

⇒ Το χωριό αναφέρεται με το όνομα **Βεζήτσα** στο χρυσόβουλο του Συμεών Ούρεσι στα 1361, όπως το διασώζει ο Α. Μουστοξύδης. Στο ίδιο χρυσόβουλο, όπως το διασώζει ο Π. Αραβαντινός, αναφέρεται το χωριό «της **Βελίτζιος**», για το οποίο ο ίδιος σε υποσημείωσή του γράφει: «...**Βελίτζα**, ίσως η **Βεϊτζα** του Ζαγορίου...». Αλλού αναφέρει το τοπωνύμιο **Βεϊτζα**, παρενθετικά γράφει «**Κάτω Μαχαλάς**», αμέσως παρακάτω **Βεϊτζα** (**Άνω Μαχαλάς**) και σημειώνει ελληνική την προέλευση του τοπωνυμίου «**Βεϊτζα**».

Βεζήτσα αναφέρεται το χωριό στην πρόθεση 215 της μονής Βαρλαάμ των Μετεώρων στα 1613-14, ενώ το χωριό **Βεϊτζα** ανήκε στο **Βοϊνίκον**.

Βεϊτζα αναφέρει την αρχική ονομασία του χωριού ο Α. Ψαλίδας, όπως επίσης και ο Κ. Θεσπρωτός.

Ο Ι. Λαμπρίδης υποστηρίζει πως σύμφωνα με «...τας αρχαιότερας επιγραφάς η Βεϊτσα εκαλείτο Βεζίτσα μέχρι τέλους της 17ης εκατονταετηρίδος, ότε, αφαιρεθέντος του εν τω μέσω ζ δια των παρ' Ηπειρώταις κατά χρήσιν της συγκοπής, κατήντησε να γράφεται μεν Βεϊτσα, να προφέρεται δε Βίτσα ή Βίτσαις, ένεκα της εις τρία διαιρέσεως αυτής...». Αλλού πάλι γράφει ότι «... Το χωρίον Βίτσα ελέγετο Βεζίτσα, ως ανήκον εις Βεζήν τινα. Βεζίτσα δε σημειούται και εν τοιχογραφία της κατά το Μονοδένδριον Μονής της Αγίας Παρασκευής από το 1410...».

Ο Α. Καθάρειος σημειώνει απλά πως «...Η ονομασία Βίτσα φαίνεται προελθούσα δια συγκοπής, εκ του Βεζίτσα ευρισκομένη εν επιγραφή του ναού Αγίου Νικολάου της Άνω Βίτσης και ούσης και ταύτης Σλαβικής...».

Ο Β. Γκορτζής ερμηνεύει το τοπωνύμιο **Βίτσα** ως «θέα».

Ο Δ. Μ. Σάρρος γράφει ότι το χωριό «...εκαλείτο δε η προ της αλώσεως (της Ηπείρου υπό των Τούρκων) αναφερομένη αυτή κοινότης Βεζίτσα (εγράφετο Βεζήτσα και οι κάτοικοι Βεζητηνοί) μέχρι του τέλους του ΙΖ' αιώνας, εΐτα Βεΐτσα και Βίτσες δια την διαίρεσιν εις τρεις μαχαλάδες...). Προσθέτει ακόμη πως άλλες ονομασίες του χωριού είναι **Βεΐτζα, Βεγίτσα, Βίτσα**, ενώ εκτιμά ότι «... η λέξη είναι η αυτή με την Βυζίτσαν, χωρίον του Βόλου και με τας Βυζίτσες, τοποθεσία Καλεντζίου, παρετυμολογούμενη από το βυζί. Ημείς ευρίσκομεν την λέξιν σλαβοφανή...». Αλλού πάλι πιθανολογεί πως οφείλει την ονομασία του σε κάποιον που το όνομά του ήταν Βεζής. Ο ίδιος χρησιμοποιεί και τον τύπο **Βήσσα**, πιστεύοντας ότι η γραφή αυτή θα επικρατήσει γιατί προσιδιάζει «...προς την βησσήμεσαν θέσιν αυτής, κειμένης παρά την μεγάλην, ηλίβατον και υλήεσαν φάραγγα τον ονομαστόν Βήκον...».

Ο Ι. Ν. Νικολαΐδης (Οικονόμου) μας ενημερώνει ότι ο οικισμός «...το πάλαι εκαλείτο Βεΐτσα, Βεΐτζα, Βεήτσα και Βίτσαις αρχαιότερον δε Βεζήτσα και Βεζήτζα...σπανιώτερον δε Βεζίτζα και Βεζίτσα...Από τα μέσα της 19ης εκατονταετηρίδος, μέχρι την αρχήν της 20ης αναφέρονται αι λέξεις Βεΐτζα, Βεΐτσα, Βήτσα, Βίτσα, Βίτζα και ενίοτε Βεΐστα...». Για την ονομασία του υποστηρίζει πως είναι «σλαβοφανής», και το πιθανώτερο είναι ότι προέρχεται «...εκ Βεζή τινός άρχοντος ως και εξ επιγραφής υπερθύρου Αγίου Νικολάου εξάγεται...».

Ο Αθ. Χ. Παπαχαρίσης παρατηρεί πως η σημερινή ονομασία του χωριού **Βίτσα** προήλθε από τον αρχικό τύπο **Βεΐτσα** ως εξής: **Βεΐτσα - Βιΐτσα**, κατά κώφωση του ε- **Βίτσα** με συγχώνευση των δύο ι.

Ο Π. Γρίσπος μας ενημερώνει ότι **Βίτσα** είναι «...λεπτός κλώνος ή κλαδίσκος, λεπτόν παραβλάστημα δένδρου, ήτοι πρεμνοβλάστημα, ριζοβλάστημα κοινώς κωλόρριζον, παραφύδι κ.λ.π. Ιδιαίτέρως εκτιμάται η βίτσα της ιτιάς. Είναι η κατ' εξοχήν βίτσα, χρησιμοποιούμενη εις την ιτεοπλεκτικήν...», ενώ προσθέτει πως το τοπωνύμιο **Βίτσα** του Ζαγορίου αφορά κοινότητα «...Ένθα εγένετο εις μεγάλην έκτασιν χρήσις ιτεοβεργών από τους καλαθοπλέκτας...».

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου υποστηρίζει ότι «...το τοπωνύμιο πρέπει να σχετιστεί με το σλαβικό běžati «τρέχω, ρέω ορμητικά» και την κατάληξη -ica...». Προσθέτει παρακάτω πως από τον τύπο vezítsa και visítsa παρετυμολογικά προς το ουσιαστικό βυζί, προκύπτουν οι τύποι veítsa και viítsa, με απόβολή του z, ενώ από τον τύπο viítsa προκύπτει και το σημερινό τοπωνύμιο. Αλλού συσχετίζει το τοπωνύμιο με το σλαβικό běgъ «η φυγή» και την κατάληξη -ica.

Ας σημειωθεί ότι συναντάται και ο τύπος **Βεήτζα** για το τοπωνύμιο.

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Άνω Βίτσα	160		1940	Άνω Βίτσα	145	
	Κάτω Βίτσα	260	420		Κάτω Βίτσα	293	438
1920	Άνω Βίτσα	121		1951	Άνω Βίτσα	81	
	Κάτω Βίτσα	196			Κάτω Βίτσα	100	
	Μονή Προφήτη Ηλία	6	323		Μονή Προφήτη Ηλία	2	183
1928	Άνω Βίτσα	139		1961	Βίτσα	220	
	Κάτω Βίτσα	233		1971	Βίτσα	163	
	Μονή Προφήτη Ηλία	2	374	1981	Βίτσα	140	
				1991	Βίτσα	153	
				2001	Βίτσα	137	

• Η κοινότητα «**Δικόρυφον**» αναγνωρίστηκε στην αρχή με την ονομασία «**Ζωνδήλα (Ζαγορίου)**», αποτελούμενη από το συνοικισμό «**Ζωνδήλα (Ζαγορίου)**», που υπήρξε και έδρα της κοινότητας.

Ο συνοικισμός και η κοινότητα μετονομάστηκαν σε «**Δίκορφο**» με το Δ. 1.4.1927 (Φ.Ε.Κ. Α 76/1927). Ο τύπος «**Δικόρυφον**» καθιερώθηκε στις 16 Οκτωβρίου 1940 ως επίσημη ονομασία του συνοικισμού και της κοινότητας.

⇒ **Τζουτήλα** και **Τζωτίλα** μνημονεύεται τοπωνύμιο στις προθέσεις 421 και 215 των μονών Μεταμορφώσεως και Βαρλαάμ των Μετεώρων, στον 18ο -19ο αιώνα και στα 1613-14, αντίστοιχα.

Τζωτίλα αναφέρει το παλιό όνομα του χωριού ο Αθ. Ψαλίδας.

Ο Π. Αραβαντινός γράφει την παλιά ονομασία του χωριού με τον τύπο **Τσοντίλα** και χαρακτηρίζει ελληνικής προέλευσης τη λέξη.

Ο Ι. Δαμπρίδης αναφέρει με τους τύπους **Τσονδίλα** και **Τσονδήλα** το όνομα του χωριού και παρενθετικά εξηγεί «**τόπος θαυμάσιος**», χωρίς παραπέρα διευκρινίσεις.

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου χρησιμοποιεί τον τύπο **Τζοντίλα**, η και μας πληροφορεί ότι κατά την παράδοση «...το χωριό συνοικίστηκε από κατοίκους της Τζοντίλας (σήμερα Ζωοδόχος) των Κουρέντων...». Προσθέτει πως οι κάτοικοι της **Τζοντίλας** του **Ζαγορίου** ονομάζουν εκείνη των Κουρέντων με το τοπωνύμιο **Παλιοτζ'ντίλα**. Αποδίδει την ονομασία του χωριού στο αλβανικό ουσιαστικό *çotillë*, -a, που σημαίνει «η σφραγίδα // το ξύλο με το οποίο χτυπούν το βούτυρο», «...λέξη η οποία προέρχεται από το ουσιαστικό *toçil* /*ë*, -a «ο τροχός του αγγειοπλάστη» με μετάθεση < σλαβικά *toçilo* (βουλγάρικα) *toçilj* (σερβικά) «το ακόνι»...».

Ο Στ. Μπέττης θεωρεί «ίσως επικρατέστερη» την παραπάνω άποψη του Κ. Ευ. Οικονόμου και εξηγεί ότι το αλβανικό *çotillë*-a, σημαίνει «...βλα-

ντόξυλο, το λεπτό μακρύ ξύλο που χτυπούν σε ειδικό ξύλινο δοχείο (βλάντα) το γάλα για να βγάλουν βούτυρο...».

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Ζωνδήλα	552	1961	Δικόρυφον	97
1920	Ζωνδήλα (Ζαγορίου)	372	1971	Δικόρυφον	43
1928	Δικόρυφον	313	1981	Δικόρυφον	51
1940	Δικόρυφον	354	1991	Δικόρυφον	111
1951	Δικόρυφον	128	2001	Δικόρυφον	66

• Η κοινότητα «**Δίλοφον**» αρχικά αναγνωρίστηκε με την ονομασία «**Σωποτσέλιον**». Αποτελούνταν από το συνοικισμό «**Σωποτσέλιον**», που ήταν και η έδρα της κοινότητας. Με το Δ. 1.4.1927 (Φ.Ε.Κ. Α 76/1927) ο συνοικισμός και η κοινότητα μετονομάστηκαν σε «**Αμπελιά**», και στη συνέχεια με το Δ. 12.3.1928 (Φ.Ε.Κ. Α 81/1928) σε «**Δίλοφον**».

⇒ Το χωριό **Σοποτζίλι** ανήκε στο **Βοϊνίκον** (**Σοποτζέλι** αναφέρεται το χωριό στην πρόθεση 215 της μονής Βαρλαάμ των Μετεώρων στα 1613-14, ενώ σε άλλη πρόθεση κατοπινής γραφής αναφέρεται με τον τύπο **Σιουποτζέλι**).

Ο Π. Αραβαντινός μνημονεύει το χωριό **Σοποτσέλι** και χαρακτηρίζει ελληνικής προέλευσης τη λέξη.

Ο Ι. Λαμπρίδης χρησιμοποιεί τους τύπους **Σωποτσέλιον**, **Σωποτσέλι**, **Σιουποτσέλ** και **Σομποτσέλ** για το τοπωνύμιο το οποίο ερμηνεύει «**υδρότοπος**» χωρίς άλλες εξηγήσεις.

Ο Κ. Κροστάλλης γράφει **Σοποτσέλ** την ονομασία του χωριού, θεωρεί βλάχικη την προέλευσή της και παρενθετικά την εξηγεί «**υδρότοπος**», όπως και ο Ι. Λαμπρίδης, προσθέτοντας ότι sorotu = βρύση.

Ο Α. Καθάρειος αναφέρει το τοπωνύμιο **Σωποτσέλιον**. Παρατηρεί επίσης πως «...Η λέξις φαίνεται Σλαβική σομποτσελ= υδατότοπος, αλλά και βλάχιστί σόπετο σημαίνει πηγήν. Λέγεται και Σομποτσέλι...».

Ο Κ. Δ. Μέρτζιος σημειώνει ότι, το συνηθισμένο στην Ήπειρο, τοπωνύμιο **Σιόποτος** προέρχεται από τι σλαβικό sorot που σημαίνει «**μικρά πτώσις ύδατος**».

Ο Αν. Δ. Βλαχόπουλος εξηγεί πως **Σωποτσέλια** = νεροχώριον, χωρίς άλλες διευκρινίσεις. Αλλού πάλι γράφει ότι το χωριό από τους πρώτους Σλαύους οικιστές του «...έλαβεν την ονομασίαν Σωποτσέλι υδρότοπος εκ των πολλών υδάτων...».

Ο Δ. Ι. Γεωργακάς μας ενημερώνει πως «...sorot στη σερβική και τη βουλγαρική είναι «**πηγή νερού**»...».

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου γράφει το όνομα του χωριού **Σοποτσέλι**, το και **Σοπουτσέλι**, το. Υποστηρίζει ότι «...το τοπωνύμιο προέρχεται από το αρο-

μόνικο sorut «ο σωλήνας απ' όπου χύνεται το νερό μιας πηγής, ο κρουνός, η βρύση» και την αρομούνικη υποκοριστική κατάληξη -el...». Προσθέτει ακόμη πως η αρομούνικη λέξη προέρχεται από το σλαβικό soroty «ο σωλήνας», και μεταφορικά «το τρεχούμενο με θόρυβο νερό», «η πηγή, ο καταρράκτης». Εκτιμά λιγότερο πιθανή την ετυμολόγηση του M. Vasmer, που «...αποδίδει το τοπωνύμιο σε συμφερό των σλαβικών soroty selo...».

Ο Στ. Μπέττης παρατηρεί ότι το όνομα του χωριού «...είναι σλαβικό από τη λέξη soroto, που στη σερβική και βουλγαρική σημαίνει πηγή νερού και με την υποκοριστική κατάληξη -ελ την μικρή πηγή νερού...».

Ο Γ. Πλατάρης - Τζίμας για την παλιά ονομασία του χωριού χρησιμοποιεί τον τύπο **Σωποτσέλι** και εξηγεί: «...Σωποτσέλι = χωριό του Ζαγορίου. Η ονομασία του είναι βλαχική από τη λέξη Sorutu = κρουνός, βρύση και Sorutselu = κρουνίσκος, βρυσούλα...».

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Σωποτσέλιον	265	1961	Δίλοφον	54
1920	Σωποτσέλιον	152	1971	Δίλοφον	33
1928	Δίλοφον	114	1981	Δίλοφον	37
1940	Δίλοφον	150	1991	Δίλοφον	42
1951	Δίλοφον	54	2001	Δίλοφον	39

• Η κοινότητα «**Διπόταμον**» στην αρχή αναγνωρίστηκε με το όνομα «**Στολοβόν**», με μοναδικό συνοικισμό και έδρα της κοινότητας το συνοικισμό «**Στολοβόν**».

Ο συνοικισμός και η κοινότητα μετονομάστηκαν σε «**Μέγα Ανήλιον**» με το 12.3.1928 (Φ.Ε.Κ. Α 164/1928), ενώ στη συνέχεια με το Δ. 30.4.1929 (Φ.Ε.Κ. Α 164/1929) μετονομάστηκαν σε «**Διπόταμον**».

⇒ Το όνομα του χωριού **Στολοβό** αναφέρεται σε πρόθεση 215 της μονής Βαρλαάμ των Μετεώρων στα 1613-14

Στολοβόν αναφέρει την παλιά ονομασία του χωριού ο Π. Αραβαντινός και θεωρεί την προέλευση της λέξης ελληνική.

Το χωριό **Στολοβόν** ανήκε στην «υπό το όνομα Ζαγόριον» περιοχή την περίοδο «...προ της κατακτήσεως κατά το χρονικόν της Βοτσάς...» μας πληροφορεί ο Ι. Λαμπρίδης. Ο ίδιος ερμηνεύει την ονομασία του χωριού «**είδος τραπέζης**».

Ο Θ. Σακελλαρίδης σημειώνει ότι η αρχική ονομασία του χωριού είναι σλαβικής προέλευσης και σημαίνει «τραπέζι». Παρατηρεί επίσης πως «...είναι σωστός ο χαρακτηρισμός γιατί πράγματι στη θέση που είναι χτισμένο φαντάζει σαν ένα μεγάλο τραπέζι...».

Ο Γ. Β. Σωτήρης έμμετρα μας ενημερώνει:

«...Το Στολοβόν του Ζαγορίου είναι μικρόν χωρίον,

σ' ένα λοφίσκον έμορφον, μαγευτικόν τοπίον.
 Το μέρος λέγαν στο Λωβό, χωριό πριν νάχουν κτίση
 γιατί σ' αυτό για καθαρόν λωβό έχουν αφήση.
 Κι όλα τα γειτονόχωρα βοσκούσαν αυτού πέρα
 τα γίδια και τα πρόβατα και νύκτα και ημέρα.
 Κι' αφού απέθαν' ο λωβός, ολίγον παρακάτου
 εκτίσθη το Στολωβό κι επήρε τα' όνομά του.
 Τώρα λέγουν Διπόταμον...».

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου γράφει ότι «...Το τοπωνύμιο προέρχεται από το σλαβικό stolb «τραπέζι // κάθισμα // θρόνος» και ιδιαίτερα από τη χρήση της λέξης ως γεωγραφικού όρου που δηλώνει «περιοχή επίπεδη σαν τραπέζι» και την επιθετική κατάληξη -ονβ...».

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Στολοβόν	93	1961	Διπόταμον	81
1920	Στολοβόν	117	1971	Διπόταμον	58
1928	Μέγα Ανήλιον	110	1981	Διπόταμον	52
1940	Διπόταμον	107	1991	Διπόταμον	23
1951	Διπόταμον	77	2001	Διπόταμον	43

- Η κοινότητα «**Ελάτη**» στην αρχή αναγνωρίστηκε με την ονομασία «**Μπούλτσι**». Αποτελούνταν από το συνοικισμό «**Μπούλτσι**», που ήταν και έδρα της κοινότητας.

Με την 31443/10.9.1926 (Φ.Ε.Κ. Β 72/1926) απόφαση υπουργού Εσωτερικών ο συνοικισμός και η κοινότητα μετονομάστηκαν σε «**Ελάτη**».

⇒ Ο Π. Αραβαντινός αναφέρει το χωριό **Μπούλτζου**, συνοδεύει την ονομασία του με τη γενική κτητική «**του**» σε παρένθεση, και σημειώνει ελληνική την προέλευση της λέξης. Πιστεύει ότι το χωριό διατηρεί το όνομα του ιδιοκτήτη του, συγκεκριμένα της οικογένειας **Μπούλτζου**, για την οποία «εικάζου» πως άκμαζε στα μέσα του 16 ου αιώνα στην πόλη των Ιωαννίνων. Αλλού πάλι παρατηρεί ότι όσα χωριά φέρουν «την γενικήν αρσενικού ονόματος κλίσεως Ελληνικής», η ονομασία τους υποδηλώνει «...το όνομα ή επώνυμον του ενοικιστού ή χωριοκτήμονος...».

Το χωριό **Μπούλτσου** ανήκε στην «υπό το όνομα Ζαγόριον» περιοχή την περίοδο «...προ της κατακτήσεως κατά το χρονικόν της Βοτσάς...» μας πληροφορεί ο Ι. Λαμπρίδης. Ο ίδιος αναφέρει **Μπούλτσου** και **Μπούλτσι**, την παλιά ονομασία του χωριού και μας πληροφορεί πως μετοίκησαν εκεί «...προ 280 περίπου ετών κτηνοτρόφοι τινές οικογένειαι της Γαβρισιούς, χωριού της περιοχής των Κουρέντων...». Σε άλλο σημείο αναρωτιέται αν υπάρχει κάποια σχέση της οικογένειας των Ιωαννίνων Μπούλτζου, που άκμασε στα 1540, με το ομώνυμο χωριό του Ζαγορίου.

Ο Α. Καθάρειος για το όνομα του χωριού γράφει ότι είναι άγνωστη η σημασία της λέξης, ενώ παρατηρεί πως «...Λέγεται το Μπούλτσι, η Βούλτσι και του Μπούλτσι κατά γενικήν κυρίου ονόματος...».

Ο Κ. Δ. Στεργιόπουλος πιστεύει ότι η ονομασία του χωριού οφείλεται στην οικογένεια Μπούλτσου, την οποία αναφέρει ο Π. Αραβαντινός. Προσθέτει ωστόσο πως : «...Λέξεις αλβανικά συγγενείς προς αυτήν είναι: βουλίεζε-α = σταγών, βουαλίτσε-α = βουβάλα, βούλκου, βούλτσι = το εσωτερικόν των παρειών. Μάλλον λοιπόν πρόκειται περί ονομασίας εμφανούσης τα πολλά νερά του χωριού, νυν Ελάτης, διότι η αυτή τοπωνυμία του αυτού τοπου, υγρού, είναι και εν τη περιφερεία Κονίτσης, παρά το Πεκλάρι...».

Για το τοπωνύμιο ο Σπ. Μουσελίμης γράφει: «...Μπούλτσι (το) = χωριό στο Ζαγόρι. (Αλβανικά μπούλτσι = μαγουλοφούσκωμα)...».

Ο Ι. Α. Ξυνός πιστεύει πως η ονομασία του χωριού **Μπούλτσι** ή **Βούλτσι** είναι «ασφαλώς ξενική», μάλιστα σλαβική ή κουτσοβλάχικη. Ισχυρίζεται ότι στα σλαβικά το τοπωνύμιο δηλώνει «καλήν θέαν δηλαδή θέσιν με ανοικτόν ορίζοντα», και εκφράζει την «ωραίαν θέαν», που έχει η θέση του χωριού. Διευκρινίζει επίσης πως στα κουτσοβλάχικα το τοπωνύμιο αναφέρεται «εις την συγκέντρωσιν ζώων». Ειδικότερα μας παραδίδει πως στη ρουμανική υπάρχει η λέξη bulgi (μπούλτσι), η οποία ερμηνεύεται «χώρος πανηγυριού ή ζωαγοράς», όπως ισχυριζόταν ο V. Paracostea, καθηγητής κουτσοβλάχικης καταγωγής, σε ρουμάνικη μηνιαία επιθεώρηση

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου υποστηρίζει ότι το τοπωνύμιο πρέπει να θεωρηθεί κυριώνυμο, προερχόμενο από το επώνυμο Μπούλτσης «...με μεταπλάσμο, από σύγχυση στην εκφορά της γενικής ενικού του επωνύμου: στ(ου) Μπούλτσ(η) με την εμπρόθετη αιτιατική ενικού του θηλυκού :στ(η) Μπούλτσ(η)...». Προσθέτει ακόμη πως το επώνυμο Μπούλτσης προέρχεται από το αλβανικό bulci, που σημαίνει «το μαλακό μέρος του μάγουλου από τα μήλα μέχρι το στόμα», και μεταφορικά «αυτός που παίρνει τόση τροφή όση χωράει το στόμα».

Ο Ευρ. Π. Μακρής σημειώνει για το τοπωνύμιο: «...Ως προς την ετυμολογία της λέξης Μπούλτσι, κατ' άλλους είναι κυριώνυμο κτήσης από την οικογένεια Μπούλτσου που ζούσε στο κάστρο των Ιωαννίνων (1540), κατ' άλλους σλαβική που σημαίνει ωραία θέα και κατ' άλλους αλβανική...».

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Μπούλτσι	343	1961	Ελάτη	47
1920	Μπούλτσι	154	1971	Ελάτη	26
1928	Ελάτη	123	1981	Ελάτη	47
1940	Ελάτη	160	1991	Ελάτη	46
1951	Ελάτη	69	2001	Ελάτη	42

• Η κοινότητα «**Ελαφότοπος**» στην αρχή αναγνωρίστηκε με το όνομα «**Τσερβάρι**», αποτελούμενη από το συνοικισμό «**Τσερβάρι**», που ήταν και έδρα της κοινότητας. Με το Β.Δ. 12.3.1928 (Φ.Ε.Κ. Α 81/1928) ο συνοικισμός και η κοινότητα μετονομάστηκαν σε «**Ελαφότοπος**». Αργότερα στις 16 Οκτωβρίου 1940 αναγνωρίστηκε και προσαρτήθηκε στην κοινότητα ο συνοικισμός «**Καλύβια**» και κατόπιν ο συνοικισμός «**Ελαία**», ο οποίος αναγνωρίστηκε στις 7 Απριλίου 1951.

Με το Δ. 1157/26.5.1972 (Φ.Ε.Κ. Α 76/1972) ο συνοικισμός «**Ελαία**» αποσπάστηκε από την κοινότητα, και μαζί με το συνοικισμό «**Καλπάκιον**» της κοινότητας «**Κάτω Πεδινά**», αποτέλεσαν την κοινότητα «**Καλπάκιον**», με έδρα το συνοικισμό «**Ελαία**».

⇒ Το τοπωνύμιο αναφέρεται με τους τύπους **Τσερβάριν** και **Τσερβάρην** στο χρυσόβουλο του Συμεών Ούρεσι στα 1361, ενώ το χωριό **Τσερβάρι** ανήκε στο **Βοϊνίκον**.

Τζερβάρη μνημονεύεται το χωριό στην πρόθεση 210 της μονής Βαρλαάμ των Μετεώρων στα 1613-14.

Τζερβάρι σημειώνει την παλιά ονομασία του χωριού ο Α. Ψαλίδας, καθώς και ο Κ. Θεσπρωτός.

Ο Π. Αραβαντινός ονομάζει το χωριό **Τσερβάρι** και θεωρεί την προέλευση της λέξης σλαβική.

Ο Ι. Λαμπρίδης αναφέρει το χωριό **Τσερβάρη**, αλλά και **Τσερβάρι(ον)**. Στην τελευταία ονομασία παρενθετικά σημειώνει την επεξήγηση «**χωρίον βασιλικόν**», χωρίς άλλες διευκρινίσεις.

Ο Α. Καθάρειος που γράφει το όνομα του χωριού με τον τύπο **Τσερβάριον**, συντάσσεται με την άποψη του Ι. Λαμπρίδη. Υποστηρίζει πως η ονομασία είναι «...σλαβική λέξις σημαίνουσα βασιλικόν χωρίον. Και όντως παρ' αυτό υπάρχει φρούριον τι, ενώ λέγεται ότι υπήρχον ανάκτορα βασιλέως κ.λ.π...».

Ο Σπ. Στούπης θεωρεί ότι το τοπωνύμιο προέρχεται από τη λατινική λέξη cervus = έλαφος + τη βλάχικη κατάληξη -αρε και σημαίνει ελαφότοπος.

Ο Πελ. Επ. Οικονομίδης μας πληροφορεί πως ο δημοσιογράφος Δ. Χατζόπουλος σε ταξιδιωτικές εντυπώσεις του, που δημοσιεύθηκαν στην αθηναϊκή εφημερίδα «**Ημερήσιος Τύπος**», γράφει σχετικά για το χωριό: «...βάϊ - βάϊ ποίος ξηρόβουνος και ποίος φοβερός πετρώδης ο δρόμος από την Αρίστην προς το χωρίον Ελαφότοπος, τέως λεγόμενον Τσερβάρι. Ελάφια γιοκ, αλλά μετέφρασαν το όνομα της δήθεν από το λατινικόν τσέρβους (έλαφος)...».

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου πιστεύει ότι «...Το τοπωνύμιο προέρχεται από το αρομούνικο țerbu «το ελάφι» (< λατινικό cervus) και την αρομουνική (και ρουμανική) περιεκτική κατάληξη -ărie, η οποία συνάπτεται ιδιαίτερα με θέματα λέξεων που δηλώνουν ζώα...».

Ο Μεν. Στ. Κικόπουλος καταγράφει, μεταξύ άλλων, τις εξής εκδοχές για την προέλευση της παλιάς ονομασίας του χωριού:

- Το τοπωνύμιο είναι σλαβικής ρίζας μεταπλασμένο από το λαϊκό σλαβικό επίθετο *cageu-a-o* = βασιλικός, η, ον. Οι Σλάβοι κατά την εγκατάστασή τους στο Ζαγόρι τον 7ο μ.Χ αιώνα, επηρεασμένοι από την ομορφιά της περιοχής, την παραχώρησαν για αποκλειστική χρήση στον τσάρο τους.

- Προέρχεται από τη σλαβική λέξη *cer* = τσέρος, είδος μικρής αραιόφυλλης δρυός, κατάλληλης για την κατασκευή σκελετού σπιτιών. Από τον πληθυντικό του *cer*, που είναι *cerone* = τσέροι, και την περιεκτική κατάληξη *-αρι*, με διπλή συγκοπή έχουμε **Τσερβάρι**, δηλαδή «τόπος που έχει πολλούς τσέρους» ή μονολεκτικά «πουρναρότοπος». Η εκδοχή προϋποθέτει την ύπαρξη *-την* περίοδο των Σλάβων στο Ζαγόρι- στην περιοχή, δάσους από δρυς τσέρου. Σήμερα υπάρχουν απομεινάρια παλιού δρυμού στην περιοχή.

- Την άποψη του κοινοτικού συμβούλιου για το τοπωνύμιο **Τσερβάρι**, όταν πρότεινε την μετονομασία του σε **Ελαφότοπος** στα 1928. Σύμφωνα μ' αυτή, η παλιά ονομασία έχει λατινική ρίζα από τη λατινική *ceruus* = έλαφος και την περιεκτική κατάληξη *-αρι*, οπότε *ceruari*, **Τσερβάρι**, τόπος που έχει ελάφια, ελαφότοπος.

- Οι οικιστές της περιοχής έδωσαν το όνομα **Τσερβάρι**, σε ανάμνηση του παλιού ομώνυμου οικισμού, απ' όπου προέρχονταν, στον νέο οικισμό ή από το επώνυμο κάποιου από τους οικιστές, που ονομαζόταν Τσερβάρης.

- Την άποψη του Μ. Vasmer σύμφωνα με την οποία το τοπωνύμιο ταυτίζεται με τη βουλγάρικη λέξη *cervarica* = τόπος, που έχει ελάφια. Η βουλγάρικη λέξη προέρχεται από τη βενετική λέξη *cervara* = τόπος που έχει ελάφια + τη βουλγάρικη κατάληξη *ica* = *cervaritca*.

Επικρατέστερη και αυτόν άποψη είναι πως το τοπωνύμιο έχει βενετική ρίζα. Είναι πλασμένο από τη βενετική λέξη *cervara* = τόπος που έχει ελάφια, λέξη συνθετή από το *cerua* = έλαφος + περιεκτική κατάληξη *-ara* = *cervara*. Στη συνέχεια, με την ενετοκρατία, η λέξη πέρασε στη βουλγάρικη γλώσσα ως *cervarica* με την ίδια σημασία, καθώς επίσης στη σέρβικη και στην ελληνική σαν *cervar* = τόπος, που έχει ελάφια.

⇒ Σύμφωνα με τον Μεν. Στ. Κικόπουλο ο συνοικισμός «**Ελαία**» οφείλει την ονομασία του στο «...παλιότερο όνομα της περιοχής, γνωστής με τ' όνομα Ελαία, από την ύπαρξη μεμονωμένου ομώνυμου δένδρου. Εδώ, σύμφωνα με την παράδοση ήταν χτισμένη η μολοσσική και κατόπιν η βυζαντινή πολιτεία της Ελαίας...».

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Τσερβάρι	685		1971	Ελαφότοπος	114	
1920	Τσερβάρι	551			Ελαία	277	
1928	Ελαφότοπος	577			Καλύβια	13	404
1940	Ελαφότοπος	391		1981	Ελαφότοπος	83	

	Καλύβια	48	439		Καλύβια	14	97
1951	Ελαφότοπος	166		1991	Ελαφότοπος	73	
	Ελαία	181			Καλύβια	15	88
	Καλύβια	44	391	2001	Ελαφότοπος	122	
1961	Ελαφότοπος	194			Καλύβια	12	134
	Ελαία	288					
	Καλύβια	24	506				

• Η κοινότητα «**Καλουτάς**» αναγνωρίστηκε στην αρχή με την ονομασία κοινότητα «**Καλωτών**» αποτελούμενη από τους συνοικισμούς «**Καλωτά**» και «**Καμνιά**» με έδρα το συνοικισμό «**Καλωτά**». Αργότερα στις 16 Οκτωβρίου 1940 καθιερώθηκε ως επίσημη ονομασία του συνοικισμού και της κοινότητας ο τύπος «**Καλουτάς**».

Με το Β.Δ. 25.3.1926 (Φ.Ε.Κ. Α 76/1926) ο συνοικισμός «**Καμνιά**» αναγνωρίστηκε σε νέα κοινότητα, αφού αποσπάστηκε από την κοινότητα «**Καλουτάς**».

⇒ **Καλωτά** αναφέρεται το χωριό στην πρόθεση 215 της μονής Βαρλαάμ των Μετεώρων στα 1613-14.

Του **Καλωτά** μνημονεύει το χωριό ο Αθ. Φαλίδας.

Καλωτά αναφέρει το όνομα του χωριού ο Π. Αραβαντινός συνοδεύοντάς το με τη γενική κτητική «**του**», και θεωρεί την ονομασία του χωριού ελληνικής προέλευσης. Πιστεύει πως το χωριό διατηρεί το όνομα του ιδιοκτήτη του, της οικογένειας Καλωτά, που «εικάζει» ότι άκμαζε στην πόλη των Ιωαννίνων στα μέσα του 16ου αιώνα. Αλλού πάλι παρατηρεί πως όσα χωριά φέρουν «την γενική αρσενική ονόματος κλίσεως Ελληνικής» η ονομασία τους υποδηλώνει «...το όνομα ή επώνυμον του ενοικιαστού ή χωριοκτήμονος...».

Το χωριό **Καλωτά** ανήκε στην «υπό το όνομα Ζαγόριον» περιοχή την περίοδο «...προ της κατακτήσεως κατά το χρονικόν της Βοστιάς...» μας πληροφορεί ο Ι. Λαμπρίδης και αναρωτιέται για τη σχέση του με την οικογένεια Καλωτά, που άκμασε στα Ιωάννινα στα 1540.

Σύμφωνα με τον Αν. Δ. Βλαχόπουλο «...Η Καλωτά έλαβε το όνομα του ιδρυτή αυτής Μπουλούκμπαση Καλωτά γόνου του εν Ιωαννίνοις γαιοκτήμονος Καλωτά η οικογένεια του οποίου ήκμαζε προγονικώς από του 1540...».

Ο Δ. Κ. Θέμελης γράφει πως η πιθανότερη εκδοχή για την προέλευση του τοπωνύμιου είναι ότι το χωριό «...πήρε το όνομα από κάποιον Ευπατρίδη Καλωτάν, ή άρχοντα Σπαχήν, αξιωματούχον ή αρχιτσέλλιγκαν...», ενώ είναι κατηγορηματικός πως «...τσεφλίκη, η Καλωτά δεν ήταν κανενός ποτέ...».

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου γράφει το όνομα του χωριού **Καλωτά**, η και μας πληροφορεί ότι «...Η προφορική παράδοση αναφέρει δύο αδέρφια από την οικογένεια Καλωτά, από τα οποία το ένα εγκαταστάθηκε εκεί και ίδρυσε το

παραπάνω χωριό, ενώ το άλλο δημιούργησε τον παλιό οικισμό Κιουτσούκ Καλοτά, κοντά στο χωριό Γρεβενίτι...». Χαρακτηρίζει το τοπωνύμιο κυριώνυμο, προερχόμενο από το σλαβικό προσωπώνυμο Kalota, κι αυτό από το επίσης σλαβικό kalъ «ο μαύρος» και τη σλαβική κατάληξη -οτα.

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Καλωτά	439	1961	Καλουτάς	104
1920	Καλωτά	217	1971	Καλουτάς	51
1928	Καλωτά	194	1981	Καλουτάς	54
1940	Καλουτάς	207	1991	Καλουτάς	41
1951	Καλουτάς	92	2001	Καλουτάς	44

- Η κοινότητα «**Κάτω Πεδινά**» αρχικά αναγνωρίστηκε με το όνομα «**Κάτω Σουδενά**» κι αποτελούνταν από το συνοικισμό «**Κάτω Σουδενά**», που ήταν και έδρα της κοινότητας.

Ο συνοικισμός και η κοινότητα, με το Δ.12.3.1928 (Φ.Ε.Κ. Α 40/1928), μετονομάστηκαν σε «**Κάτω Κάμπος**» και στη συνέχεια με το Δ. 2.2.1929 (Φ.Ε.Κ. Α 40/1929) σε «**Κάτω Πεδινά**».

Στις 19 Μαρτίου 1961 αναγνωρίστηκαν και προσαρτήθηκαν στην κοινότητα οι συνοικισμοί «**Καλπάκιον**» και «**Λιούμπα**»

Με το Δ. 1157/16.5.1972 (Φ.Ε.Κ. Α 76/1972) από την κοινότητα αποσπάστηκαν οι συνοικισμοί «**Καλπάκιον**» και «**Λιούμπα**». Μαζί με το συνοικισμό «**Ελαιία**», που αποσπάστηκε από την κοινότητα «**Ελαφότοπος**» (αρχικά «**Τσερβάρι**»), αποτέλεσαν την κοινότητα «**Καλπάκιον**» με έδρα το συνοικισμό «**Ελαιία**».

⇒ Το τοπωνύμιο **Κάτω Σουδενά** μνημονεύεται στο «Χρονικόν του Παπίγκου».

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Κάτω Σουδενά	485	1971	Κάτω Πεδινά	75	
1920	Κάτω Σουδενά	443		Καλπάκιον	226	
1928	Κάτω Κάμπος	475		Λιούμπα	394	695
1940	Κάτω Πεδινά	501	1981	Κάτω Πεδινά	93	
1951	Κάτω Πεδινά	350	1991	Κάτω Πεδινά	68	
1961	Κάτω Πεδινά	188	2001	Κάτω Πεδινά	87	
	Καλπάκιον	225				
	Λιούμπα	506	919			

- Η κοινότητα «**Μανασσή**» αναγνωρίστηκε εξ αρχής με την ονομασία αυτή με μοναδικό συνοικισμό και έδρα της κοινότητας το συνοικισμό «**Μανασσή**». Στη συνέχεια από τις 16 Οκτωβρίου 1940 καθιερώθηκε ο τύπος «**Μανασσής**» για το όνομα του συνοικισμού και της κοινότητας.

⇒ Το χωριό **Μανασσής** ανήκε στο **Βοϊνίκον**, ενώ με τη γραφή **Μανασί** μνημονεύεται στην πρόθεση 215 της μονής Βαρλαάμ των Μετεώρων στα 1613-14.

Του **Μανασσή** ονομάζει το χωριό ο Αθ. Ψαλίδας.

Ο Π. Αραβαντινός αναφέρει το χωριό **Μανασή**, συνοδεύει την ονομασία του με τη γενική κτητική «του» σε παρένθεση, και σημειώνει ελληνική την προέλευση της λέξης. Πιστεύει ότι το χωριό διατηρεί το όνομα του ιδιοκτήτη του, συγκεκριμένα της οικογένειας **Μανασσή**, για την οποία «εικάζει» πως άκμαζε στα μέσα του 16ου αιώνα στην πόλη των Ιωαννίνων. Αλλού πάλι παρατηρεί ότι όσα χωριά φέρουν «την γενικήν αρσενικού ονόματος κλίσεως Ελληνικής», η ονομασία τους υποδηλώνει «...το όνομα ή επώνυμον του ενοικιστού ή χωριοκτήμονος...».

Ο Ι. Λαμπρίδης αναρωτιέται, αν το χωριό **Μανασσή** έχει κάποια σχέση με την οικογένεια Μανασσή των Ιωαννίνων, που άκμασε στα 1540.

Ο Χρ. Ι. Σούλης γράφει ότι το χωριό διασώζει το όνομα του **Μανασσή**, ενός εκ των αρχαιοτέρων Ηπειρωτών τιμαριούχων.

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου θεωρεί το τοπωνύμιο **Μανασ(σ)ή, η**, ελληνικής προέλευσης, κυριώνυμο από την επωνυμία Μανασσής. Σημειώνει μάλιστα ότι το Μανασσής είναι εβραϊκό όνομα (Μενασσέ), από την εβραϊκή ρίζα νασά «λησμονώ». Προσθέτει ακόμη ότι ο μεταπλασμός αρσενικού σε θηλυκό, δηλαδή ο Μανασσής, η Μανασσή, προέρχεται «...από τη σύγχυση της εμπρόθετης γενικής, του αρσενικού, στου Μανασσή με την εμπρόθετη αιτιατική του θηλυκού: στην Μανασσή...».

Ο Στ. Μπέττης υποστηρίζει πως το όνομα του χωριού είναι κυριώνυμο και υποδηλώνει τον ιδιοκτήτη του.

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Μανασσή	197	1961	Μανασσής	62
1920	Μανασσή	150	1971	Μανασσής	22
1928	Μανασσή	120	1981	Μανασσής	47
1940	Μανασσής	127	1991	Μανασσής	31
1951	Μανασσής	63	2001	Μανασσής	37

- Η κοινότητα «**Μεσοβούνιον**» αρχικά αναγνωρίστηκε με την ονομασία «**Μεσοβούνι**» με μοναδικό συνοικισμό και έδρα της το συνοικισμό «**Μεσοβούνι**». Αργότερα, στις 16 Οκτωβρίου 1940 καθιερώθηκε ο τύπος «**Μεσοβούνιον**» ως επίσημη ονομασία του συνοικισμού και της κοινότητας.

⇒ Το χωριό **Μεσοβούνιον** ήταν υπό την προστασία της βαλιδέ σουλτάνας, ενώ μνημονεύεται με το τύπο **Μεσοβούνι** στο «Χρονικόν του Παπίγκου».

Ο Π. Αραβαντινός αναφέρει το χωριό **Μεσοβούνι** και χαρακτηρίζει την προέλευση της λέξης ελληνική.

Ο Ι. Λαμπρίδης μνημονεύει το χωριό με τους τύπους **Μεσοβούνιον** και **Μεσοβούνι**, ενώ παρατηρεί ότι το χωριό είναι «...όντως μεταξύ δύο βουνών κείμενον...».

Σύμφωνα με το Γ. Αναγνωστόπουλο **Μεσοβούνι** «...είναι χωρίον κείμενον όντως εν μέσω δύο βουνών...».

Για το τοπωνύμιο **Μεσοβούνι**, το ο Κ. Ευ. Οικονόμου υποστηρίζει πως «...προέρχεται από το σύνθετο αμάρτυρο ουσιαστικό μεσοβούνι < επίθετο μέσος και το ουσιαστικό βουνί, υποκοριστικό του αρχαίου βουνός...». Παρατηρεί ότι «...η σημερινή θέση του χωριού δεν δικαιολογεί την ονομασία του, αφού δεν βρίσκεται «ανάμεσα σε βουνά»...». Προσθέτει ωστόσο πως η παλιά θέση του χωριού, από την οποία μεταφέρθηκε στην τωρινή μαζί με την ονομασία του, πράγματι βρισκόταν «μεταξύ δύο βουνών», όπως μας πληροφορεί και ο Ι. Λαμπρίδης.

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Μεσοβούνι	189	1961	Μεσοβούνιον	130
1920	Μεσοβούνι	209	1971	Μεσοβούνιον	58
1928	Μεσοβούνι	219	1981	Μεσοβούνιον	63
1940	Μεσοβούνιον	163	1991	Μεσοβούνιον	74
1951	Μεσοβούνιον	144	2001	Μεσοβούνιον	73

- Η κοινότητα «**Μονοδένδριον**» αναγνωρίστηκε αρχικά με την ονομασία «**Μονοδένδρι**», αποτελούμενη από το συνοικισμό «**Μονοδένδρι**», που ήταν και η έδρα της κοινότητας. Αργότερα στις 16 Μαΐου 1928 καθιερώθηκε η γραφή «**Μονοδένδριον**» ως επίσημη ονομασία του συνοικισμού και της κοινότητας.

⇒ Ο Αθ. Ψαλίδας ονομάζει το χωριό **Μαναδένδρι**, αλλά και **Μονοδένδρι**.

Μονοδένδρι αναφέρει το όνομα του χωριού ο Π. Αραβαντινός σημειώνοντας πως η λέξη είναι ελληνική, ενώ ο Ι. Λαμπρίδης χρησιμοποιεί τους τύπους **Μονοδένδρι** και **Μονοδένδριον** για το τοπωνύμιο.

Μονοδένδριον μνημονεύει το τοπωνύμιο ο Ευ. Π. Παγούνης, ενώ ο Α. Καθάρειος μας πληροφορεί ότι «...Η ονομασία αυτή προήλθεν εκ τινος ενταύθα μεγάλου δένδρου, ούτινος τα λείψανα σώζονται έτι και σήμερα. Μόλις δε προ 100-200 ετών επεκράτησεν η ονομασία αυτή πρότερον του χωριού θεωρουμένου ως συνοικίας της Άνω Βίτσης και καλουμένου Άνω Μαχαλά της Βίτσης...».

Ο Δ. Μ. Σάρρος γράφει πως το **Μονοδένδρι** «...εν Ζαγορίω λέγεται Μαναδένδρι, υπό δε των λογιωτέρων γράφεται Μονοδένδριον...» και παρα-

τηρεί ότι «...Το χωρίον ωνομάσθη εκ κολοσσιαίας ελάτης (υψουμένης παρά την άλλοτε μονήν, νυν παρεκκλήσιον του Αγίου Μηνά) βληθείσης υπό κεραυνού. Ο κορμός αυτής εσώζετο μέχρι του 1840...». Προσθέτει ακόμη πως «...Πιθανώς δ' εκ του αρχικού τύπου Μονοδένδρι (όπερ κατά τα εν τη Βορείω Ελληνική κρατούντα προφέρεται Μουνουδέντρ(ι), εγένετο επί το ευφημότερον και παρετυμολογικώς προς το μάνναδέντρο Μανναδέντρι...».

Ο Ι. Ν. Νικολαΐδης (Οικονόμου) υποστηρίζει ότι «...Η ονομασία του Μονοδενδρίου προήλθεν εκ των υπάρχοντων πολλών δασών εν των χωρίω Μαναδένδρι = μάνα των δένδρων...».

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου σημειώνει για τον τύπο **Μαναδένδρι** πως προκύπτει από το μονοδένδρι παρετυμολογικά προς τη λέξη μάν(ν)α.

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Μονοδένδρι	110		1951	Μονοδένδριον	104
1920	Μονοδένδρι	186		1961	Μονοδένδριον	133
	Μονή Αγίας Παρασκευής	5	191	1971	Μονοδένδριον	126
1928	Μονοδένδριον	223		1981	Μονοδένδριον	136
1940	Μονοδένδριον	240		1991	Μονοδένδριον	132
	Μονή Αγίας Παρασκευής	4		2001	Μονοδένδριον	164
	Μονή Προφήτη Ηλία	3	247			

ΔΗΜΟΣ ΚΟΝΙΤΣΑΣ

Με την εφαρμογή του Ν. 2539 (Φ.Ε.Κ. Α 244/1997) ο δήμος **Κόνιτσας** αποτελείται από τις τέως κοινότητες «**Αγία Βαρβάρα**», «**Αγία Παρασκευή**», «**Αετόπετρα**», «**Αηδονοχώριον**», «**Αμάραντος**», «**Άρματα**», «**Γαναδιόν**», «**Ελευθερον**», «**Εξοχή**», «**Ηλιόρραχη**», «**Καβάσιλα**», «**Καλλιθέα**», «**Κλειδωνιά**», «**Μάζι**», «**Μελισσόπετρα**», «**Μόλιστα**», «**Μολυβδοσκεπάστος**», «**Μοναστήριον**», «**Νικάνωρ**», «**Πάδες**», «**Παλαιοσέλλιον**», «**Πηγή**», «**Πουρνιά**», «**Πύργος**», οι οποίες ανήκαν στην τέως επαρχία Κονίτσης και τον τέως δήμο **Κονίτσης**.

Έδρα του δήμου ορίστηκε ο οικισμός «**Κόνιτσα**» του τέως δήμου **Κονίτσης**.

⇒ Ο δήμος **Κόνιτσας** οφείλει την ονομασία του στην πόλη **Κόνιτσα**, κέντρο της ευρύτερης περιοχής και διοικητική έδρα της τέως επαρχίας Κονίτσης.

Το τοπωνύμιο **Κόνιτζα** μνημονεύεται στο «Χρονικόν των Ιωαννίνων», στη δημόδη επιτομή του και στο «Χρονικόν του Αργυροκάστρου» ενώ σε κώδικα της μονής Μολυβδοσκεπάστου μνημονεύεται και ο τύπος **Κόντζα**. Συναντάται επίσης και ο τύπος **Κώνιτζα** για το τοπωνύμιο.

Για την προέλευση της λέξης έχουν διατυπωθεί πολλές εκδοχές:

Στο «Χρονικόν του Αργυροκάστρου» που μας παραδίδουν ο F.C.H.L. Rouqueville και ο Ι. Λαμπρίδης, μεταξύ άλλων, σημειώνεται: «...ο δε Κόνις ύστερον έκτισε κάστρον θαυμαστόν, το οποίον τώρα Κόνιτσα λέγεται...».

Στο «Χρονικόν της Δρυοπίδος» αναφέρεται πως «...ο δε Κόνις ύστερον έκτισεν κάστρον θαυμαστόν, και ωνόμασεν αυτό Κονίαν...». Ο Αθ. Πετρίδης που δημοσίευσε το χρονικό αυτό εξηγεί σε σημείωσή του ότι **Κονία** είναι η «νυν Κόνιτσα».

Ο Γάλλος περιηγητής F.C.H.L. Rouqueville χρησιμοποιεί για το τοπωνύμιο τους τύπους **Κόνιτσα**, **Γκόνιτσα** και **Κόγκνιτσα** και αναρωτιέται αν πρόκειται για την αρχαία πόλη Εκατομπεδόν, που μνημονεύει ο Πτολεμαίος. Εκτιμά πιθανή την υπόθεση αυτή, χωρίς να μπορεί να την επιβεβαιώσει, ενώ θεωρεί πως στην **Κόνιτσα** αναγνώρισε την πόλη Γκλαμπινίτσα, πρωτεύουσα της νότιας Ιλλυρίας, την οποία αναφέρει η Άννη Κομνηνή στο έργο της «Αλεξιάς». Υποστηρίζει ότι η πόλη «...οφείλει το όνομά της στους Σκυθοσλάβους, που συνηθίζουν να δίνουν στις πόλεις που βρίσκονται σε στενά ειδικές ονομασίες...», ενώ σε υποσημείωσή του γράφει: «...Κόνιτσα, στα σλαβικά σημαίνει μικρό άλογο. Νομίζει κανείς πως βλέπει εδώ ένα παινιγμό για τα βουνήσια άλογα που εκτρέφουν σ' αυτή την περιοχή...».

Ο Π. Αραβαντινός, αφού αναφέρει πως, και άλλους, στην περιοχή προϋπήρχε αρχαία πόλη με την ονομασία Κνωσσός, υποστηρίζει ότι «...η λέξις Κόνιτσα παρήχθη εκ της Κνωσσού. Κνωσσός, Κονισσός, Κόνισσα και Κόνιτσα...», ενώ αλλού γράφει ότι από το αρχαίο τοπωνύμιο Κνωσσός «...παρήχθη το Κόνισσα και κοινότερον Κόνιτσα...».

Ο Β. Δ. Ζώτος - Μολοσσός τονίζει πως πλησίον του Τσεπελόβου, πρωτεύουσας στην εποχή του του Ζαγοριού, «...κείνται τα ερείπια του Κνωσσού εξ ής η ονομασία Κνωσία, Κνώσιστα, Κόνιτσα...». Αλλού πάλι γράφει ότι η πόλη «...εκτίσθη υπό Κόνεως τινός όστις έδωκε τ' όνομά του εις αυτήν και θρόνον επισκοπικόν...».

Ο Λεων. Μ. Βασιλειάδης μνημονεύει ότι στα αρχαία χρόνια ο Κώνιος «...έκτισε φρούριον εις θέσιν, ήτις σήμερα καλείται Κόνιτσα...».

Κατά τον Κ. Δ. Στεργιόπουλο «...Την ερμηνεία όμως της ονομασίας ταύτης (σ.σ δηλαδή της Κόνιτσας) δίδει μόνον το φυτόν κόνιτσα...», για το οποίο μας ενημερώνει πως «...καλείται εκ της οσμής αυτής βρωμίτσα και εκ της μορφής των φύλλων της αγριοθρούμπη και δενδρολίβανον...».

Ο Αν. Ευθυμίου που υπογράφει το λήμμα «Κόνιτσα» στο Νεώτερον Εγκυκλοπαιδικόν Λεξικόν «ΗΛΙΟΥ» θεωρεί ότι «...Η ονομασία της πόλης δεν φαίνεται να προήλθεν από την αρχαίαν Κνωσσό ούτε από τον μυθικόν άρχοντα Κόνιν, όπως ισχυρίστηκαν μερικοί αναποδείκτως...», και υποστηρίζει πως «...Η λέξις Κόνιτσα είναι μάλλον σλαβική και σημαίνει τόπο που εκτρέφει άλογα...».

Ο Ν. Χ. Ρεμπέλης παρατηρεί ότι «...Η λέξη είναι σλαβική, ΚΟΝΙ = άλογο. Ο κάμπος της Κόνιτσας δικαιολογούσε την ύπαρξη και διατροφή αλόγων...».

Ο Θ. Β. Ζιώγας μας πληροφορεί πως στα βουλγάρικα *konij* = άλογο, *konjic* = νέος ίππος, *konjica* = ιππικό και συμπεραίνει ότι Κόνιτσα = αλογότοπος. Αλλού πάλι σημειώνει ότι «...Πιο επιτυχής και παραδεκτή θεωρείται η άποψη ότι η λέξη σημαίνει «αλογότοπος», ερμηνευόμενη από το σλαβικό *KoNь* (= ίππος)...».

Ο Σωτ. Π. Τουφίδης επισημαίνει πως «...θεωρούν την προέλευση της λέξης σλαβική, «κόνυ» στα σλαβικά = άλογο + κατάληξη *τζα* = Κόνιτσα, Κόνιτσα = αλογότοπος...». Αλλού μας ενημερώνει ότι «...Ένα παλιό χρονικό μας πληροφορεί πως αυτό το κάστρο ιδρύθηκε από κάποιον άρχοντα που λεγόταν Κόνις και ίσως απ' αυτόν να πήρε και το όνομα η πόλη...».

Ο Στ. Μπέττης σημειώνει: «...Στο όνομά της, χωρίς αμφιβολία σλαβικής προέλευσης, διαβλέπω κατά τη ρίζα του τη λέξη *kon*, που σημαίνει άλογο μαζί δε με την υποκοριστική του κατάληξη θα μεταφραζόταν σε αλογάκι. Αν δε λάβουμε υπ' όψη μας τον προ της πόλης μικρό κάμπο υπόθεση κάνω πιστεύω πως δεν μπορούμε να αποκλείσουμε απ' αυτό το όνομα της τα άλογα...».

Ο Γ. Λυμπερόπουλος υποστηρίζει πως «...Το όνομα της Κόνιτσας, που σημαίνει σλαβικά άλογοπάζαρο ή ιππικό, είναι παμπάλαιο...». Πιθανολογεί ακόμη ότι είναι «...βυζαντινό και οφείλεται μάλλον στην επίσης μεσαιωνική εμποροπανήγυρη, που λάμβανε χώρα εκεί και στην οποία ανταλλάσσονται ζώα, κυρίως άλογα που ανατρέφονταν στο εσωτερικό της Αλβανίας, με κτηνοτροφικά προϊόντα που κατέβαζαν οι βλαχοποιημένες από τις βοσκές της Πίνδου, όταν το φθινόπωρο πορεύονταν με τα κοπάδια τους στα χειμαδιά...». Αλλού πάλι ο ίδιος σημειώνει απλά ότι «...η Κόνιτσα χρωστάει το όνομά της (Κόνιτσα) στο γεγονός ότι ήταν το κέντρο αγοραπωλησίας αλόγων...».

Σύμφωνα με τη Ρ. Κακάμπουρα - Τίλη «...Η Κόνιτσα πήρε το όνομά της από το Παζαρόπουλο (Κόνιτσα στα σλαβικά σημαίνει Αλογοπάζαρο), την ετήσια εμποροπανήγυρη, της οποίας βασικό εμπόρευμα ήταν τα άλογα που έρχονταν από την Αλβανία και ανταλλάσσονταν με τα γεωργοποιημένα των ορεινών πληθυσμών...».

Ο Δ. Γ. Μπόγδος γράφει: «...η Κόνιτσα είναι σλαβική λέξη και σημαίνει ιππικό...».

Ο Λ. Μάλαμας εξηγεί ως εξής το τοπωνύμιο: «...Η Κόνιτσα: Σύνθετη λέξη που σημαίνει «αλογότοπος» ή τόπος αλόγων. Προήλθε από τη σλαβική γλώσσα όπου «Κόνυ» είναι τ' όνομα του αλόγου. Και η «τσα» είναι καταληκτική συλλαβή τόπων και ονομάτων. Π.χ Σαντοβίτσα, Πετροβίτσα, Κεραμίτσα, Καρίτσα κ.λ.π...».

Ο Χαρ. Παπαϊωάννου τονίζει πως «...Σύμφωνα με μία άποψη, η λέξη Κόνιτσα σημαίνει αλογοπάζαρο ή αλογότοπος και προέρχεται από τη σλαβική λέξη κόνι δηλαδή άλογο και την ενδεικτική του τόπου κατάληξη -τσα ή -τζα. Άλλοι πάλι υποστηρίζουν ότι η ονομασία της πόλης σχετίζεται με κάποιον βασιλιά Κόνη...».

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου θεωρεί πιθανότερη εκδοχή, το τοπωνύμιο να προέρχεται από τη σλαβική λέξη kopica, που σχηματίζεται από το προσηγορικό kopъ «η αρχή» + την κατάληξη -ica που υποκορίζει το ουσιαστικό, και όλο μαζί σημαίνει «η κορυφή». Η εκδοχή αυτή προσιδιάζει με τη γενικότερη γεωμορφολογία της περιοχής «...καθώς η Κόνιτσα χτισμένη στις πλαγιές των υψωμάτων του Σμόλικα εμφανίζεται ως «μικρό ύψωμα, τέλος, σύνορο» για όποιον έρχεται από τη φυσική δίοδο του κάμπου της Κόνιτσας και του Βοϊδομάτη, ενώ το κατεξοχήν «ύψωμα, τέλος σύνορο» θα μπορούσε να θεωρηθεί τόσο ο Σμόλικας όσο και τα υψώματα της Γκαμήλας...». Προσθέτει επίσης ότι είναι δυνατόν να προέρχεται από τον αμάρτυρο επιθετικό τύπο kopъ, κι αυτό από το σλαβικό ουσιαστικό kopъ «το άλογο» + την επιθετική κατάληξη -jъ, και την κατάληξη -ica, που ουσιαστικοποιεί τον επιθετικό τύπο.

- Η κοινότητα «**Κόνιτσα**» αναγνωρίστηκε στην αρχή με την ονομασία αυτή αποτελούμενη από το συνοικισμό «**Κόνιτσα**», που ήταν η έδρα της και την **Ιερά Μονή Στομίου**. Με το Β.Δ. 31.1.1948 (Φ.Ε.Κ. Α 37/1948) η κοινότητα «**Κόνιτσα**» αναγνωρίστηκε σε δήμο, που υπήρξε και η έδρα της ομώνυμης επαρχίας.

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Κόνιτσα	2670		1971	Κόνιτσα	3150	
1920	Κόνιτσα	2749			Γεωργική Σχολή	76	3226
1928	Κόνιτσα	1959		1981	Κόνιτσα	2849	
1940	Κόνιτσα	2313			Γεωργική Σχολή	10	2859
1951	Κόνιτσα	3716		1991	Κόνιτσα	2858	
1961	Κόνιτσα	3485		2001	Κόνιτσα	2871	
	Γεωργική Σχολή	57	3542				

- Η κοινότητα «**Αγία Βαρβάρα**» αναγνωρίστηκε στην αρχή με το όνομα «**Πλάβαλη**», με μοναδικό συνοικισμό, το συνοικισμό «**Πλάβαλη**». Με το Δ. 2.6.1926 (Φ.Ε.Κ. Α 199/1926) στην αρχική κοινότητα προσαρτήθηκε η καταργηθείσα κοινότητα «**Μπελθούκι**». Ο συνοικισμός «**Μπελθούκι**» με το Δ. 20.8.1927 (Φ.Ε.Κ. Α 179/1927) μετονομάστηκε σε «**Πυξαριά**». Ακόμη με το Δ. 12.3.1928 (Φ.Ε.Κ. Α 81/1928) ο συνοικισμός και η κοινότητα «**Πλάβαλη**» μετονομάστηκαν σε «**Αγία Βαρβάρα**».

Με το Β.Δ. 7.2.1940 (Φ.Ε.Κ. Α 56/1940) αποσπάστηκε από την κοινότητα ο συνοικισμός «**Προσήλιον**» και προσαρτήθηκε στην κοινότητα «**Αμάραντος**». Ο συνοικισμός «**Προσήλιον**» ονομαζόταν «**Κορσάτσικον**» και αρχικά αναγνωρίστηκε ως κοινότητα με την ονομασία αυτή. Ο συνοικισμός και η κοινότητα «**Κορσάτσικον**» μετονομάστηκαν σε «**Προσήλιον**» με το Δ. 20.8.1927 (Φ.Ε.Κ. Α 179/1927).

⇒ Ο Π. Αραβαντινός αναφέρει το παλιό όνομα του χωριού **Πλάβαλη**, το θεωρεί ελληνικό και παρενθετικά το εξηγεί «**Απλοβολή**», χωρίς να διευκρινίζει γιατί.

Πλάβαλη ονομάζει το χωριό και ο Ι. Λαμπρίδης, ενώ συναντώνται επίσης και οι τύποι **Πλιάβαλη** και **Πλάβανη** για το τοπωνύμιο.

Ο Β. Γκορτζής ερμηνεύει το τοπωνύμιο **Πλάβαλη** ως «ρους ρεύματος».

Ο Θ. Β. Ζιώγας για την παλιά ονομασία του χωριού υποστηρίζει πως έχει σλαβική καταγωγή. Στα σερβικά *plaviti* σημαίνει κατακλύζω, πλημμυρίζω, στα βουλγάρικα *plavam* σημαίνει κολυμπώ, πλέω, *plavia* = ξεπλένω, ξεβγάζω με νερό. Κατά συνέπεια, σύμφωνα με τον Θ. Β. Ζιώγα, **Πλάβαλη** = τοπος κατακλυσμένος με νερό, όπως και πραγματικά είναι η περιοχή του χωριού, δηλαδή «...τα άφθονα νερά το χωριό ονοματοδότησαν...».

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου, χωρίς να αποκλείει την εκδοχή του M. Vasmer το τοπωνύμιο να προέρχεται από το αρχαίο σλαβικό *plěnelъ* «το ζιζάνιο, το σκαθάρι», θεωρεί «...πιθανότερη την προέλευση του τοπωνύμιου από το σλαβικό *plavъ* «η κατεβασία του ποταμού // το κατέβασμα ξύλων ίσα στο ποτάμι // πλωτή σχεδία // ποτάμι, ρεύμα, κανάλι» (< ρήμα *plaviti*) και την κατάληξη *-alъ...*». Προσθέτει ακόμη ότι η εκδοχή αυτή προσιδιάζει με τη γεωμορφολογία του τόπου στον οποίο βρίσκεται το χωριό.

⇒ Ο Ι. Λαμπρίδης αναφέρει το χωριό **Μπιλθούκη** ή **Μπιλθούκι**.

Ο Κ. Δ. Στεργιόπουλος ονομάζει το χωριό **Μπιλντούκι** και **Μπιλθούκι**. Σημειώνει ότι «...Λέξεις σχετικά δε με την ονομασία αλβανικά είναι το *mbreth* = πλήρης και το *ouik* = λύκος...», ενώ παρατηρεί πως, καθώς φαίνεται, «...το χωρίον είχε τον πρώτον πυρήνα του αλβανικόν...».

Ανάλογη εξήγηση δίνει και ο Χ. Ν. Ρεμπέλης ότι δηλαδή το όνομα του χωριού σημαίνει «τόπο γεμάτο λύκους». Επισημαίνει πως το χωριό «...κείται πλησίον πυκνοτάτου δάσους, εν τω οποίω εμφωλεύουσι πολλοί λύκοι οπόθεν και η ονομασία...», προσθέτει ότι η τοπωνυμία είναι αλβανική και επεξηγεί: *μπλεθ* = πλήρης, *γεμάτος* και *ούικ* = ο λύκος.

Ο Θ. Β. Ζιώγας αναφέρει το χωριό με τον τύπο **Πλεθούκι**, και σημειώνει πως το χωριό είναι ένα από τα λουτροχώρια της επαρχίας Κόνιτσας με θερμά ιαματικά λουτρά, στοιχείο που ονοματοδότησε το χωριό. Υποστηρίζει ότι η λέξη **Πλεθούκι** είναι ελληνική, προέρχεται από το *πλύνομαι* - *πλυθώ* και *πλυθούκι* σημαίνει «λουτράκι» υποκοριστικά. Προσθέτει ακόμη πως η ερμηνεία της ονομασίας ως «τόπος γεμάτος λύκους» είναι μάλλον ανεπι-

τυχής, αφού «...ο τόπος του χωριού είναι χαμηλός, έχει πυξάρια, είναι ήπιος, στοιχεία που δεν δικαιολογούν την ύπαρξη λύκων...».

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου σημειώνει ότι το τοπωνύμιο **Μπελθούκι**, το είναι «...σύνθετο από το αλβανικό ρηματικό ουσιαστικό mbl'eth (και mblèdhj/e, -a) «το μάζεμα», (αλλά και «η συγκομιδή, ο θερισμός» από το ρήμα mbledh «μαζεύω, συγκεντρώνω») και το ουσιαστικό ujk, -u (και ul'k < σλαβικό vьkъ) «ο λύκος». Το τοπωνύμιο πιθανώς από τη σημασία «τόπος όπου μαζεύονται οι λύκοι»...».

⇒ Πυξάρι, πύξος ο αειθαλής, είναι θάμνος ή δένδρο, αειθαλής, δασικό ή κοσμητικό, σύμφωνα με το Νεώτερον Εγκυκλοπαιδικόν Λεξικόν «ΗΛΙΟΥ».

Κατά τον Ευ. Μπόγκα, στο γλωσσικό ιδίωμα της Ηπείρου, η λέξη Πυξάρ' (το) σημαίνει «...είδος ξύλου από το οποίο, επειδή σκαλίζεται εύκολα, κατασκευάζεται εύκολα, κατασκευάζουν στην Ήπειρο κουτάλια, κλειδοπίναρα και τσιμπούκια κ.λ.π, υποκοριστικό του πύξος...».

Το νέο όνομα του χωριού **Πυξαριά**, σύμφωνα με τον Στ. Μπέττη, προέρχεται «...Από το ομώνυμο δένδρο που ευδοκίμει στο χωριό...».

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου για το τοπωνύμιο **Πυξάρι**, το γράφει πως είναι φυτώνυμο, προερχόμενο από το κοινό νεοελληνικό πυξάρι, υποκοριστικό του αρχαίου πύξος σε περιληπτικό ενικό.

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Πλάβανη	241		1961	Αγία Βαρβάρα	196	
	Μπελθούκι	78	319		Πυξαριά	91	287
1920	Πλάβαλη	185		1971	Αγία Βαρβάρα	84	
1928	Αγία Βαρβάρα	207			Πυξαριά	47	131
	Πυξαριά	90	297	1981	Αγία Βαρβάρα	56	
1940	Αγία Βαρβάρα	247			Πυξαριά	15	71
	Πυξαριά	88	335	1991	Αγία Βαρβάρα	82	
1951	Αγία Βαρβάρα	327			Πυξαριά	20	102
	Πυξαριά	86	413	2001	Αγία Βαρβάρα	87	
					Πυξαριά	26	113

• Η «**Αγία Παρασκευή**» στην αρχή αναγνωρίστηκε με την ονομασία «**Κεράσοβον**», με μοναδικό συνοικισμό και έδρα το συνοικισμό «**Κεράσοβον**». Καταργήθηκε και προσαρτήθηκε στην κοινότητα «**Φούρκα**» με το Δ. 2.6.1926 (Φ.Ε.Κ. Α 199/1926), ενώ με το Δ. 17.11.1926 (Φ.Ε.Κ. Α 412/1926) αποσπάστηκε από την κοινότητα «**Φούρκα**», αφού ανακλήθηκε το προηγούμενο διάταγμα, και ανασυστάθηκε ως κοινότητα. Ο συνοικισμός και η κοινότητα «**Κεράσοβον**» μετονομάστηκαν σε «**Αγία Παρασκευή**» με το Β.Δ. 29.12.1953 (Φ.Ε.Κ. Α 5/1954).

⇒ **Κεράσοβον** αναφέρει το όνομα του χωριού ο Π. Αραβαντινός και το χαρακτηρίζει σλαβικό, ενώ και ο Ι. Λαμπρίδης μνημονεύει το χωριό **Κεράσοβον** στην περιοχή Κονίτσης.

Ο Θ. Β. Ζιώγας, αφού παρατηρεί πως το όνομα του χωριού «...παρ' ότι φαίνεται να έχει σλαβική κατάληξη, εν τούτοις μπορεί να μην είναι σλαβικό...», παραθέτει τις εξής εκδοχές για την ερμηνεία του:

- Κέρας (= κέρατο) + -οβο προκύπτει Κεράσοβο (= βοϊδότοπος), δηλαδή τόπος νομής ζώων κερασφόρων, βασικά βοδιών.

- Κέρασος (= κερασιά, κέρασι, λατινικά *cerasus*) + -οβο = Κεράσοβο (= κερασότοπος, κερασώνας).

- Στα κουδαρίτικα, την τοπική διάλεκτο των Κονιτσιωτών μαστόρων, κερασοβίτης (= χωροφύλακας, φρουρός) και Κηράσοβο (= κατάλυμα φρουρών).

Ο Διον. Δ. Τάτσης εξηγεί πως το τοπωνύμιο **Κεράσοβο** σημαίνει «...τόπο με πολλά κερασφόρα ζώα...».

Άλλες εκδοχές για την προέλευση του τοπωνύμιου στο οικείο κεφάλαιο του δήμου **Δελβινακίου**.

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Κεράσοβον	918	1961	Αγία Παρασκευή	977
1920	Κεράσοβον	722	1971	Αγία Παρασκευή	610
1928	Κεράσοβον	893	1981	Αγία Παρασκευή	513
1940	Κεράσοβον	1310	1991	Αγία Παρασκευή	386
1951	Κεράσοβον	821	2001	Αγία Παρασκευή	431

- Η κοινότητα «**Αετόπετρα**» αναγνωρίστηκε αρχικά με το όνομα «**Σανοβόν**», με μοναδικό συνοικισμό και έδρα το συνοικισμό «**Σανοβόν**». Συνοικισμός και κοινότητα μετονομάστηκαν σε «**Αετόπετρα**» με το Β.Δ. 29.12.1953 (Φ.Ε.Κ. Α 5/1954).

⇒ Το χωριό **Σανοβό** αναφέρει ο Κ. Θεσπρωτός.

Σανοβόν ονομάζει το χωριό ο Π. Αραβαντινός, και σημειώνει ότι η λέξη είναι σλαβική.

Ο Ν. Χ. Ρεμπέλης υποστηρίζει πως η ονομασία του χωριού ίσως προέρχεται από τη σλαβική *SANO* = σανός.

Ο Θ. Β. Ζιώγας επίσης παραδέχεται ότι η παλιά ονομασία του χωριού έχει σλαβική ρίζα και κατάληξη. Γράφει πως στα σερβικά και στα βουλγάρικα *seno* σημαίνει χόρτος, φορβή, νομή, κοινώς σανός και συμπεραίνει: «...Σανοβό (= τόπος με άφθονο χόρτο), που παράγεται στα εύφορα καμποχώραφα του χωριού...».

Ο Στ. Μπέττης πιθανολογεί για την ονομασία του χωριού ότι προέρχεται «...ίσως από το σλαβικό *san*, που σημαίνει αξίωμα...».

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου για το τοπωνύμιο **Σανοβό**, το παραθέτει την άποψη του Μ. Vasmer, σύμφωνα με την οποία το τοπωνύμιο προέρχεται από το σλαβικό επιθετικό τύπο sěnono, λέξη σύνθετη από το σλαβικό sěno «τα ξερά χόρτα // το δέμα χόρτου», και την επιθετική κατάληξη -ονο.

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Σάνοβον	179	1961	Αετόπετρα	341
1920	Σανοβόν	160	1971	Αετόπετρα	232
1928	Σάνοβον	195	1981	Αετόπετρα	214
1940	Σανοβόν	289	1991	Αετόπετρα	196
1951	Σανοβόν	315	2001	Αετόπετρα	192

• Η κοινότητα «**Αηδονοχώριον**» αναγνωρίστηκε αρχικά με την ονομασία «**Οστανίτσα**», αποτελούμενη από το συνοικισμό «**Οστανίτσα**» και την **Ιερά Μονή Ταξιαρχών**, με έδρα το συνοικισμό «**Οστανίτσα**». Ο συνοικισμός και η κοινότητα μετονομάστηκαν σε «**Αηδονοχώριον**» με το Δ. 2.12.1929 (Φ.Ε.Κ. Α 431/1929).

⇒ Το χωριό αναφέρεται με την ονομασία **Οστανίτζα** στο «Χρονικόν των Τσαραπλανών» και στο «Χρονικόν της Κλεισούρας» με τον τύπο **Οστανίτσα**.

Ο Αθ. Ψαλίδας γράφει το παλιό όνομα του χωριού **Οστανίτζα**, όπως επίσης ο Κ. Θεσπρωτός και ο Π. Αραβαντινός, που θεωρεί τη λέξη ελληνική και παρενθετικά σημειώνει «**Υποστενίτζα**», χωρίς να εξηγεί γιατί.

Ο Ι. Λαμπρίδης αναφέρει το όνομα του χωριού με τον τύπο **Οστανίτσα** και παρενθετικά το εξηγεί «**σταθμός**», χωρίς άλλες διευκρινίσεις.

Ο Σπ. Στούπης αξιοποιώντας πληροφορία του Π. Αραβαντινού για τη βυζαντινή οικογένεια Στανίτζη των Ιωαννίνων πιθανολογεί ότι σ' εκείνη οφείλει το χωριό το παλιό όνομά του.

Ο Ν. Χ. Ρεμπέλης, για την παλιά ονομασία του χωριού, γράφει: «... **ΟΣΤΑΝΙΤΣΑ**: (Αηδονοχώρι), σλαβική OSTAN (οσταν) σημαίνει STIMOLO δηλαδή βούκεντρο. Πιθανόν να ονομάστηκε έτσι το χωριό από τα βούκεντρα των γεωργών...».

Ο Θ. Β. Ζιώγας μας πληροφορεί πως το χωριό «...Κείται σε ιστορική θέση, διάσπαρτη από εμφανή λείψανα αρχαίων ερειπίων και πολλά εξωκκλήσια...» και σημειώνει ότι το παλαιό όνομα του χωριού είναι σλαβικό. Παρατηρεί πως στα παλαιά σλαβικά ostaneshi (= αφιέσθαι, λείπεσθαι, απομένειν), στα βουλγάρικα octana (= απομένω, καταλείπω), ostanki (= απομεινάρι, ερείπια), στα σερβικά ostanen (= παραμένω, μένω) και ostatak (= λείψανο, σύντριμμα, υπόλλειμα) και καταλήγει: «... Οστανίτσα (=αρχαίο απομεινάρι) ό,τι πράγματι είναι ...».

Το όνομα **Οστανίτσα** είναι «...λέξη σλαβική και σημαίνει κατ' άλλους τόπος - σταθμός και κατ' άλλους δε τόπος με πολλές στάνες...» μας ενημερώνει ο Διον. Δ. Τάτσης.

Ο Στ. Μπέττης επισημαίνει πως «...μάλλον δεν απέχει από τα πράγματα...», η ερμηνεία του Ι. Λαμπρίδη. Ο ίδιος εντόπισε σε ρωσικό λεξικό τη λέξη *ostanobka* «...που θα πει σταμάτημα, στάση με την υποκοριστική δε κατάληξη *-itsa* θα πεί, ίσως, μικρός σταθμός...»

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου για το τοπωνύμιο **Οστανίτσα**, η σημειώνει ότι ο Μ. Vasmer θεωρεί αναμφίβολα σλαβικό το τοπωνύμιο, και υποστηρίζει πως προέρχεται «...από τη σλαβική πρόθεση ο(бъ) «περί» και το σλαβικό *stanica* (< *станъ* «τόπος στάθμευσης // στρατόπεδο // κατοικία // σκηνή // σταβλος // κ.λ.π» + τη σλαβική τοπωνυμική, υποκοριστική κατάληξη *-ica*...».

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Μποστανίτσα (Οστανίτσα)	375		1951	Οστανίτσα	406
1920	Οστανίτσα	390		1961	Αηδονοχώριον	302
	Μονή Γκούρας	133	523	1997	Αηδονοχώριον	243
1928	Οστανίτσα	464		1981	Αηδονοχώριον	178
1940	Οστανίτσα	473		1991	Αηδονοχώριον	207
				2001	Αηδονοχώριον	203

• Η κοινότητα «**Αμαράντος**» αναγνωρίστηκε αρχικά με το όνομα «**Ισβορος**», με μοναδικό συνοικισμό και έδρα της το συνοικισμό «**Ισβορος**», που μετονομάστηκε όπως και η κοινότητα σε «**Αμαράντος**» με το Δ. 1.4.1927 (Φ.Ε.Κ. Δ 76/1927). Στην κοινότητα προσαρτήθηκε, με το Β.Δ. 7.2.1940 (Φ.Ε.Κ. Α 56/1940), ο συνοικισμός «**Προσήλιον**», που αποσπάστηκε από την κοινότητα «**Αγία Βαρβάρα**». Αρχική ονομασία του συνοικισμού και της κοινότητας «**Προσήλιον**» ήταν «**Κορσάτσικον**». Η μετονομασία έγινε με το Δ. 20.8.1927 (Φ.Ε.Κ. Α 179/1927). Ο συνοικισμός καταργήθηκε στις 7 Απριλίου 1951.

Στις 14 Μαρτίου 1971 αναγνωρίστηκε και προσαρτήθηκε στην κοινότητα ο συνοικισμός «**Λουτρά**».

⇒ Ο Π. Αραβαντινός αναφέρει το χωριό με την ονομασία **Ισβόρι**, που τη θεωρεί σλαβικής προέλευσης.

Ο Ν. Χ. Ρεμπέλης παρατηρεί πως στα σλαβικά *IZVOR* (ίζβορ) = πηγή που αναβρύζει.

Ο Θ. Β Ζιώγας μας ενημερώνει ότι το χωριό έχει ατμούχες, θερμές πηγές, τα γνωστά ιαματικά λουτρά του Αμαράντου «...στοιχείο που ονομάτισε το χωριό...». Υπολογίζει την ονομασία του χωριού σλαβικής προέλευσης, από τη λέξη *izvor* = πηγή, δηλαδή **Ισβορος** σημαίνει πηγή. Όσον αφο-

βά στο νέο όνομά του **Αμάραντος** υποστηρίζει πως το οφείλει στο γειτονικό βουνό Μαραντοβούνι, όπου φυτρώνει το φυτό «αείζων», γνωστό ως «αμάραντος».

Ο Στ. Μπέττης γράφει για το παλαιό όνομα του χωριού ότι είναι «...σλαβικό σημαίνει πηγή νερού πλούσια, που υπάρχει στο χωριό αυτό...», ενώ για το νέο σημειώνει πως φέρει την ονομασία αυτή «...Ίσως γιατί φυτρώνει εκεί άφθονο το χορτάρι αυτό (δηλαδή ο αμάραντος)...».

«...το παλιό όνομα του χωριού Ίσβορος, είναι σλαβικό και σημαίνει «κεφαλόβρυσο», όνομα που ανταποκρίνεται πλήρως στη μορφολογία της περιοχής...» σημειώνεται σε ενημερωτικό φυλλάδιο, που επιμελήθηκε ο Β. Σ. Ζακόπουλος και εξέδωσε η τέως κοινότητα «**Αμαράντος**» και η αναπτυξιακή εταιρία «Αμάραντος Α.Ε».

Ο Γ. Πλατάρης - Τζίμας σημειώνει για την αρχική ονομασία του χωριού: «...Ίσβορον = το βλάχικο όνομα του χωριού. Iznoyu = πηγή < βλάχικα...».

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου χρησιμοποιεί τον τύπο **Ίσβορος**, ο για το τοπωνύμιο, και υποστηρίζει πως: «...Το τοπωνύμιο που έχει απομολογηθεί από τον Μ. Vasmer προέρχεται από το σλαβικό iznoγъ «η πηγή» (< σλαβική πρόθεση iz(ъ) «από» + νογъ)...».

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Ίσβορον	608	1971	Αμάραντος	151	
1920	Ίσβορος	481	1981	Αμάραντος	87	
1928	Αμάραντος	519		Λουτρά	-	
1940	Αμάραντος	591	1991	Αμάραντος	125	
	Προσήλιον	-		Λουτρά	-	
1951	Αμάραντος	405	2001	Αμάραντος	104	
1961	Αμάραντος	385		Λουτρά	11	115

Η αρχική ονομασία της κοινότητας «**Άρματα**» ήταν «**Αρμάτοβον**», και έδρα της υπήρξε ο μοναδικός συνοικισμός της «**Αρμάτοβον**». Ο συνοικισμός και η κοινότητα μετονομάστηκαν σε «**Άρματα**» με το Δ. 12.3.1928 (Φ.Ε.Κ. Α 81/1928).

⇒ Ο Π. Αραβαντινός μνημονεύει το χωριό **Αρμάτοβον** και χαρακτηρίζει την ονομασία του σλαβική.

Αρμάτοβον αναφέρει το χωριό και ο Ι. Λαμπρίδης.

Ο Κ. Δ. Στεργιόπουλος επισημαίνει ότι «...Είναι εύκολος η παραγωγή της τοπωνυμίας εκ της λέξεως άρματα...», παρατηρεί ωστόσο πως «...η κατάληξις όμως -οβον μας άγει να διατυπώσωμεν την γνώμην ότι θα προήλθε κατά τας σλαβικάς επιδρομάς, κατά τας οποίας το μέρος, ένθα νυν το χωριόν, να εχρησιμοποιήθη ως στρατόπεδον...».

Ο Ν. Χ. Ρεμπέλης χαρακτηρίζει λατινική την προέλευση της λέξης με την κατάληξη -οβο που υποδηλώνει τόπο και συμπεραίνει ότι «...θα υπήρχε εκεί κάποτε έδρα, τόπος στρατόπεδον...».

Ο Θ. Β. Ζιώγας τονίζει πως «...Παρά τη σλαβική κατάληξη -οβο, η ρίζα της λέξης είναι λατινική...». Αναφέρει ότι στα λατινικά *arma* = όπλα, όργανα, σκεύη και *armatus* = ένοπλος, οπλισμένος, ενώ και στην ελληνική άρματα = όπλα, οπότε **Άρματα** = αρματοχώρι, δηλαδή το χωριό είχε πολλούς αρματομένους. Αλλού πάλι σημειώνει απλά: «...Αρμάτοβο (= που έχει πολλά άρματα)...».

Ο Γ. Λυμπερόπουλος συνδέει την προέλευση του τοπωνύμιου με τον όρο «*Praesidia Armata*», που προφέρεται «Πραζίδια Αρμάτα» και σήμαινε τα ένοπλα φυλάκια των Ρωμαίων και των Βυζαντινών. Υποστηρίζει επίσης ότι «...Στο όνομα Αρμάτα, προστέθηκε το βουλγαροσλαβικό οβα, όπως στο Μετσοβο, Ντουμπρίνοβο και έγινε Αρμάτοβο...».

Ανάλογη άποψη εκφράζει και ο Ηλ. Ε. Παπαζήσης. Αφού σημειώνει πως «*PRAESIDIA ARMATA*», που ερμηνεύει «οροφυλάκια», υπήρχαν πολλά στην κοιλάδα του Αώου, υποστηρίζει ότι «...Ένα τέτοιο οροφυλάκιο, κατά πάσα πιθανότητα θα ήταν στη σημερινή περιοχή του χωριού Άρματα. Απ' το οροφυλάκιο δε «*PRAESIDIA ARMATA*» πήρε το χωριό και το όνομα «Αρμάτοβο - Άρματα»...».

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου αναφέρει πως το τοπωνύμιο **Αρμάτοβο**, το είναι σύνθετη λέξη από το προσωπώνυμο Αρμάτος, προερχόμενο από το μεσαιωνικό αρμάτος, ο «ο βυζαντινός οπλοφόρος, στρατιώτης», κι αυτό από το λατινικό *armatus* «οπλισμένος», και την επιθετική κατάληξη -οβο.

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Αραμάτοβον	342	1961	Άρματα	217
1920	Αρμάτοβον	177	1971	Άρματα	147
1928	Άρματα	198	1981	Άρματα	113
1940	Άρματα	250	1991	Άρματα	81
1951	Άρματα	223	2001	Άρματα	62

• Η κοινότητα «**Γαναδιόν**» προήλθε από την κοινότητα «**Μόλιστα**». Αναγνωρίστηκε με το Β.Δ. 14.5.1920 (Φ.Ε.Κ. Α 111/1920) και την ονομασία «**Γαναδιό**». Μοναδικός συνοικισμός και έδρα της κοινότητας υπήρξε ο συνοικισμός «**Γαναδιό**». Αργότερα, στις 16 Οκτωβρίου 1940, καθιερώθηκε ο τύπος «**Γαναδιόν**» για την επίσημη ονομασία της κοινότητας και του συνοικισμού.

⇒ Ο Ι. Λαμπρίδης μνημονεύει τη συνοικία «**Γενναδιά**» της κώμης «**Μόλιστα**», του τμήματος Κονίτσης.

Σύμφωνα με τον Κ. Δ. Στεργιόπουλο «...Κατά την παράδοσιν η λέξις παρήχθη από το «κάνα δυό» = μερικοί, ολίγοι, δηλαδή ξένοι οίτινες κατώκησαν εις την θέσιν του Γαναδιού...».

Ο Θ. Γ. Γκούτος γράφει το όνομα του χωριού με τον τύπο **Γανναδιό** και υποστηρίζει ότι «...Λέγεται πως πριν από το 1800 το Γανναδιό ήταν βοσκότοπος, όπου γεννούσαν τα ζώα, εξ ου και το όνομά του...».

Ο Χ. Γ. Γκούτος υποστηρίζει πως το τοπωνύμιο πρόκυψε κατά το σχήμα Γενναδιά - Γενναδιό - Γαναδιό και «...μπορεί να είναι ο τόπος της γέννας (προβάτων ίσως κ.λ.π)...».

Ο Θ. Β. Ζιώγας σημειώνει ότι γεωγραφικά το χωριό αποτελεί τον ανατολικό οικισμό, που μαζί με τη **Μεσαριά** και το **Μποτσιφάρι** (σήμερα **Μοναστήριον**) συγκροτούσαν ενιαία, παλαιότερα, «τρίδυμη» κοινότητα τη «**Μόλιστα**». Θεωρεί την ονομασία του ως προσδιοριστικό ακριβώς της θέσης του αυτής, τεκμηριώνοντας την άποψή του ως εξής: Στα αρχαία ελληνικά γανάω = λάμπω, στιλβώ, φέγγω, λαμπρύνω και στα παλαιά σλαβικά ganati = ανατέλων ειμί, κείμαι εμπρός, προτίθεμαι. Επόμενα **Γαναδιό** = τοποθεσία μπροστινή, τόπος ανατολικός, απ' όπου φέγγει «...ερμηνεία που αποδίδεται στην ανατολική του θέση στο μείζονα οικισμό Μόλιστας...».

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου για το τοπωνύμιο **Γαν(ν)αδ(ε)ιό**, το πιθανολογεί ότι «...προέρχεται ή α) από το ουσιαστικό καννάβι, το με την τοπική - περιεκτική κατάληξη -ειο (< -ειον) απ' όπου τα αμάρτυρα kanavjo και γανανjό (με τροπή του άηχου κ σε ηχηρό γ) > γανανjό με τροπή του νj σε dj από λαϊκή ετυμολογία προς το δυό - δυό ή β) από τις λέξεις γανάδι, το, γανάδα, η, οι οποίες χρησιμοποιήθηκαν συνεκδοχικά για να δηλώσουν «τον τσιγγάνο, τον γύφτο // τον φορτικό και ενοχλητικό άνθρωπο» και την τοπική - περιεκτική κατάληξη -ειο...».

Για το τοπωνύμιο **Γανναδιό** ο Χ. Γ. Γκούτος μας παραδίδει τις εξής εκδοχές:

- Διασώζει το όνομα του Γεννάδα, άρχοντα της μολοσσικής πόλης Τίας των Γενοαίων ή Γενόων, που γειτόνευαν με τους Τριφύλες, οι οποίοι κατείχαν τον κάμπο της Κόνιτσας.

- Σημαίνει τόπος μαντείου και το ονομάτισαν έτσι οι Σλάβοι κατά τις επιδρομές τους στην Ήπειρο, αν βεβαίως είναι ισχυρή η άποψη πως στο γειτονικό χωριό Πουρνιά υπήρξε η αρχαία πόλη Τράμπυα, και πλησίον της ο Οδυσσέας έκτισε το μαντείο Βούνειμα.

- Προέρχεται από το όνομα του φυτού κάνναβι - από τις ίνες του οποίου κατασκευάζονται υφάσματα και σχοινιά - που ευδοκimei σε εδάφη γόνιμα και αρδεύσιμα. Αρχικά η τοποθεσία ονομαζόταν Κανναβιό και με παραφθορά **Γανναδιό**.

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1920	Γαναδιό	230	1961	Γαναδιόν	118
1928	Γαναδιό	251	1971	Γαναδιόν	63
1940	Γαναδιόν	242	1981	Γαναδιόν	110
1951	Γαναδιόν	150	1991	Γαναδιόν	103
			2001	Γαναδιόν	76

• Η κοινότητα «**Ελεύθερον**», όταν αρχικά αναγνωρίστηκε, ονομαζόταν «**Γκρισπάνη**», με μοναδικό συνοικισμό και έδρα της το συνοικισμό «**Γκρισπάνη**, που μετονομάστηκε, όπως και η κοινότητα, σε «**Ελεύθερον**» με το Δ. 1.4.1927 (Φ.Ε.Κ. Α 76/1927), στο οποίο αναφέρεται με τον τύπο «**Γκρισμπάνη**».

⇒ Ο Π. Αραβαντινός γράφει το όνομα του χωριού **Γρήσπανη** και χαρακτηρίζει τη λέξη ελληνική, ενώ αναφέρει το χωριό και με τον τύπο **Γκρισμπάνι**.

Ο Ι. Λαμπρίδης ονομάζει το χωριό με τον τύπο **Γκρουσμπάνι**.

Ο Θ. Β. Ζιώγας σημειώνει **Γριζμπάνι** την ονομασία του χωριού, και παρατηρεί ότι «...το όνομα του χωριού δείχνει να είναι σλαβικό...». Προσθέτει πως στα βουλγάρικα *griz* και στα ρουμάνικα *grija* σημαίνει φροντίδα, ενώ στα σερβικά *griz* σημαίνει έτοιμη νομή και συμπεραίνει **Γριζμπάνι** = επιμελητήριο, υποστηρίζοντας ότι το χωριό, από τη γεωγραφική του θέση «...λειτουργούσε σαν φροντιστήριο, δηλαδή επισταθμεία, όπου εύρισκαν φροντίδα άνθρωποι και φορτηγά ζώα...».

Ο Δ. Γ. Μπόγδος μας ενημερώνει για την άποψη του δάσκαλου Αχ. Μπάρμπα, σύμφωνα με την οποία «...Γκριζμπάνι σημαίνει ταβέρνα...». Ο ίδιος ωστόσο πιστεύει, χωρίς να θεωρεί απόλυτη την άποψή του, πως το τοπωνύμιο «...Προέρχεται από την τουρκική *kiz* που σημαίνει κοπέλλα και την ελληνική λέξη μπάνικη δηλαδή, όμορφη...».

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου υποστηρίζει ότι το τοπωνύμιο **Γκρισμπάνι**, το «...προέρχεται μάλλον από τη σύνθεση των αλβανικών λέξεων *ngrýsj/e*, -a «το σούρουπο, ο χρόνος μετά τη δύση του ηλίου» ...και το ουσιαστικό *ban* «ο τόπος διαμονής, η κατοικία»...». Προσθέτει επίσης πως «...Η ονομασία του χωριού δόθηκε για να δηλώσει έναν τόπο διαμονής που δεν τον «βλέπει» ο ήλιος, σκιερό και σκοτεινό, καθώς το χωριό είναι κτισμένο σε λάκκο που δημιουργείται από το ρέμα της Κερασιάς (προς Α) και το Κρυονέρι (προς Δ) και έχει Β. Α ορίζοντά του τον όγκο του Σμόλικα... με αποτέλεσμα ο ήλιος να εμφανίζεται στο χωριό πολύ αργά...».

Συναντάται και ο τύπος **Γκρεζμπάνι** για το τοπωνύμιο.

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Γρισμπάνη	475	1961	Ελεύθερον	310
1920	Γκρισπάνη	335	1971	Ελεύθερον	170
1928	Ελεύθερον	351	1981	Ελεύθερον	187
1940	Ελεύθερον	392	1991	Ελεύθερον	182
1951	Ελεύθερον	278	2001	Ελεύθερον	135

• Η κοινότητα «**Εξοχή**» αναγνωρίστηκε αρχικά με το όνομα «**Ζέλιστα**», με μοναδικό συνοικισμό και έδρα τον συνοικισμό «**Ζέλιστα**». Στην κοινότητα προσαρτήθηκε, με το Δ. 2.6.1926 (Φ.Ε.Κ. Α 199/1926), η καταργηθείσα κοινότητα «**Βράνιστα**», που αποτέλεσε συνοικισμό της. Στη συνέχεια, με το Β.Δ. 29.12.1953 (Φ.Ε.Κ. Α 5/1954), ο συνοικισμός «**Βράνιστα**» μετονομάστηκε σε «**Τράπεζα**», ενώ προηγουμένως ο συνοικισμός και η κοινότητα «**Ζέλιστα**», με το Β.Δ. 20.8.1927 (Φ.Ε.Κ. Α 179/1927), μετονομάστηκαν σε «**Εξοχή**».

⇒ Ο Π. Αραβαντινός αναφέρει το χωριό με την ονομασία **Ζέλιστα** χαρακτηρίζοντας το όνομα αλβανικό.

Ο Β. Γκορτζής ερμηνεύει το τοπωνύμιο **Ζελίστα** ως «δυνατόν, γενναίον, ηρωϊκόν».

Ο Κ. Δ. Στεργιόπουλος υποστηρίζει πως το χωριό «...κατά την παράδοσιν έλαβε το όνομά του εκ του Μπέη Ζέλιου, ου ήτο Τσιφλίκι...».

Ο Ν. Χ. Ρεμπέλης παρατηρεί πως στα λεξικά «...ZELEN (ζέλεν) = χλοή, λαχανικά. Ως επίθετο ZELIEN σημαίνει πράσινος, ZELENKA = VERDONE (UCCELO) = πρασινοπούλι...» και συμπεραίνει ότι «...Δεν υπάρχει αμφιβολία πως Ζέλιστα σημαίνει πρασινάδα, πράσινο χρώμα, πράσινη χλόη...».

Ο Θ. Β. Ζώγας για την παλιά ονομασία του χωριού γράφει ότι έχει σλαβική καταγωγή. Μας πληροφορεί πως στα παλιά σλαβικά Zelo (= χόρτο, βοτάνη), Zeliie (= λάχανα), στα βουλγάρικα zelen (= πράσινος, άγουρος) και zele (= λαχανικό), στα σερβικά zelen (= πράσινος, χλωρός) οπότε συμπεραίνει **Ζέλιστα** = καταπράσινος, ονομασία, που αποδίδει το χαρακτηριστικό του τοπίου του χωριού, το οποίο είναι κατάφυτο από δένδρα.

Ο Διον. Δ. Τάτσης μας παραδίδει τις εξής εκδοχές για την προέλευση του τοπωνύμιου:

- Οφείλει το όνομά του στον πρώτο του οικιστή που ονομαζόταν Ζέλιος.

- Η ονομασία του προήλθε από «...τα πολλά και νόστιμα λάχανα του χωριού, τα οποία στη σλαβική γλώσσα λέγονται ζέλεν...», οπότε «...Ζέλιστα σημαίνει πρασινάδα...».

Ο Στ. Μπέττης πιθανολογεί ότι το χωριωνύμιο σημαίνει «λαχανόκηπος», διατηρεί ωστόσο επιφυλάξεις.

Ο Δ. Γ. Μπόγδος γράφει: «...Η ονομασία του χωριού Ζέλιστα (Εξοχή) προέρχεται από τη σλαβική λέξη zelen που σημαίνει πράσινο...».

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου σημειώνει πως, σύμφωνα με τον M. Vasmer, τα τοπωνύμια **Ζέλιστα, η** και **Ζελίστα, η** είναι σύνθετα από το σλαβικό zelъje «φυτό // βοτάνι // λαχανικό // αγριάδα» και τη σλαβική περιεκτική κατάληξη -ista. Θεωρεί όμως «...εξίσου πιθανή την προέλευση του τοπωνύμιου από τον πληθυντικό žilišta του σλαβικού ουσιαστικού žilište «ο τόπος διαμονής, το σπίτι»...».

⇒ Ο Π. Αραβαντινός αναφέρει χωριό με το όνομα **Βράνιστα** και θεωρεί τη λέξη αλβανική.

Ο Α. Μ. Seliscev, σύμφωνα με τον G. Stadtmuller, εκτιμά ότι η τοπωνυμία προέρχεται από τη σλαβική λέξη Vrana = κορώνη (καρακάξα), ενώ ο ίδιος ο G. Stadtmuller σημειώνει πως η λέξη **Βράνιστα** «...δέον προφανώς να εξηγηθεί ως διαμονή του Βρανά (ς)...».

Ο Ν. Χ. Ρεμπέλης πιθανολογεί ότι το τοπωνύμιο προέρχεται «...ίσως από το σλαβικό VRANA (βράνα) που σημαίνει κουρούνα, καρακάξα...».

Ο Θ. Β. Ζιώγας, αφού τονίζει πως στα παλαιά σλαβικά, στα σερβικά και στα βουλγάρικα vrana (= κορώνη, κοράκι, κουρούνα) και στα σερβικά vran (= μαύρος), υπογραμμίζει ότι «...Αν απ' εδώ βγήκε η λέξη, τότε **Βράνιστα** (= μέρος γεμάτο κοράκια)...».

Ο Στ. Μπέττης γράφει πως το όνομα προέρχεται από τη σλαβική λέξη vrane (= κουρούνα), και **Βράνιστα** σημαίνει «τόπος με κουρούνες».

Ο Ελ. Π. Αλεξάκης ειδικά ότι το τοπωνύμιο προέρχεται από το ελληνικής προέλευσης επώνυμο Βρανάς.

Για το τοπωνύμιο **Βράνιστα, η**, ο Κ. Ευ. Οικονόμου παραθέτει τις εξής τρεις εκδοχές για την προέλευσή του:

- Από το σλαβικό ουσιαστικό vrana «κουρούνα, κόρακας» και τη σλαβική πληθυντική κατάληξη -ista.

- Από το σλαβικό προσωνύμιο Vran, προερχόμενο από τη λέξη vran, -a, -o «ο μαύρος, ο μαυρομάλλης» και τη σλαβική πατρωνυμική κατάληξη -ist.

- Από το σλαβικό branište «δάσος όπου είναι απαγορευμένη η υλοτομία και η βοσκή».

⇒ Για τη νέα, επίσημη ονομασία του χωριού **Τράπεζα, η** ο Κ. Ευ. Οικονόμου παρατηρεί πως «...πρέπει να ετυμολογηθεί όχι από το ελληνικό τράπεζα, η, αλλά από το αλβανικό υποκοριστικό του ουσιαστικού trap,-i «το χαντάκυ» + την αλβανική κατάληξη -ëza...» και το συσχετίζει με ομώνυμο τοπωνύμιο του γειτονικού χωριού Μπλεθούκι, σήμερα Πυξαριά, στο οποίο οφείλει το νέο όνομά του το χωριό.

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Ζελίτσα	264		1961	Εξοχή	142	
	Βράνιστα	48	312		Τράπεζα	65	207
1920	Ζέλιτσα	200		1971	Εξοχή	74	
1928	Εξοχή	217			Τράπεζα	23	97
	Βράνιστα	58	275	1981	Εξοχή	41	
1940	Εξοχή	197			Τράπεζα	17	58
	Βράνιστα	69	266	1991	Εξοχή	58	
1951	Εξοχή	353			Τράπεζα	49	107
	Βράνιστα	59	412	2001	Εξοχή	41	
					Τράπεζα	19	60

• Η κοινότητα «**Ηλιόρραχη**» αναγνωρίστηκε αρχικά με το όνομα «**Κουτσούφλιανη**», με μοναδικό συνοικισμό και έδρα της τον συνοικισμό «**Κουτσούφλιανη**». Ο συνοικισμός και η κοινότητα μετονομάστηκαν σε «**Ηλιόρραχη**» με το Δ. 2.12.92 (Φ.Ε.Κ. Α 431/1929).

⇒ **Κουτζουφλοϊάνη** ονομάζει το χωριό ο Π. Αραβαντινός και χαρακτηρίζει τη λέξη ελληνική, ενώ συναντάται και ο τύπος **Κουτούφλιανη** για το τοπωνύμιο.

Ο Κ. Δ. Στεργιόπουλος υποστηρίζει ότι σύμφωνα με τις τοπικές παραδόσεις το χωριό παλαιότερα ονομαζόταν Άγιος Βασίλειος. Κατά τα χρόνια της οθωμανικής κυριαρχίας μπέηδες του χωριού διαπληκτίστηκαν με τους χωρικούς για κτηματικές διαφορές. Ένας από τους μπέηδες στη συμπλοκή τραυματίστηκε και έμεινε κούτσος. Σε ενθύμιο της σύγκρουσης ή προς τιμή του τραυματισθέντος ονόμασαν το χωριό **Κουτσούφλιανη**. Ακόμη παραθέτει την άποψη πως «... Άλλοι λένουν ότι ήτο μικρό χωριό (Κουτσοχώρι) και έλαβε το όνομα τούτο...». Διευκρινίζει ωστόσο πως «...Αυτά μεν λένουν οι παραδόσεις οι θέλουν να ερμηνεύσουν το όνομα του χωριού, χωρίς να δίνουν και την ορθήν προέλευσιν αυτού...», ενώ ο ίδιος πιστεύει ότι «... το τοπωνύμιον έχει σχέσιν ως προς το πρώτον συνθετικόν του προς το αλβανικόν Κούτση σημαίνον κορυφήν...». Συμπληρώνει, επίσης πως επειδή «...ο τόπος έχει αλλεπάλληλας κορυφάς λοφώδεις, φαίνεται ότι το δεύτερον συνθετικόν σημαίνει ακριβώς τόπον σειράς και ολόκληρος η ονομασία τοπος με σειράν κορυφών. Τοιαύτη συγγενής λέξις αλβανική είναι το φίλι σημαίνον ράμμα, κλωστήν...».

Ο Θ. Β. Ζιώγας μας πληροφορεί πως το χωριό βρίσκεται «...λίγο ψηλότερα από την πεδιάδα, στην ομαλή πλαγιά ενός χθαμαλού και απλωτού βουνού, το οποίο δεν έχει διακεκριμένη κορυφή, δηλαδή είναι «κουτσομπλό»...», και υποστηρίζει ότι «...Το παλαιό όνομα του χωριού είναι νεοελληνικό...». Σημειώνει ακόμη πως από τη νεοελληνική λέξη «κουτσομπλός», που σημαίνει ο «ακόρυφος», ο «κολοβωμένος», προέκυψαν με παραφθορά «...οι λαϊκές λέξεις «κουτσουμπός», «κουτσουβλός», «κουτσουφλός», με

την ίδια σημασία...». Πιθανολογεί ακόμη ότι «οι λέξεις αυτές μάλλον προέρχονται από το νέο ελληνικό «κουτσό» (= λίγο, λειψό, κομμένο) και «τσούμπλα» (= μύτη, κορυφή) στην τοπική διάλεκτο εκ του λατινικού subule (= οβελός, σούβλα)...». Απ' όλα τα παραπάνω καταλήγει: «...Κουτσούφλιανη (= ακόρυφη, κορυφότμητη, κολοβή), δηλαδή πήρε το όνομα από το ακόρυφο βουναλάκι πάνω στο οποίο είναι κτισμένη...».

Ο Ελ. Π. Αλεξάκης εκτιμά ότι το τοπωνύμιο προέρχεται από το οικογενειακό όνομα Κουτσούφλης.

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου αποδίδει το όνομα του χωριού στο τοπωνύμιο Kosono λέξη σύνθετη από το kosъ «κότσυφας» και την επιθετική κατάληξη -ονο + την κατάληξη -jane με την οποία «... σχηματίζονται παράγωγα που δηλώνουν τα μέλη μιας οικογένειας, ενός φύλου ή τους κατοίκους ενός τόπου με όνομα που αναφέρεται στο θέμα της λέξης...». Προκύπτει έτσι ο αμάρτυρος τύπος Kosonjane απ' όπου ο επίσης αμάρτυρος τύπος Kosonljane και στη συνέχεια Kutsufl'jane. Μας ενημερώνει επίσης για την άποψη του Χ. Συμεωνίδη, ο οποίος θεωρεί το τοπωνύμιο **Κουτσούφλιανη** «...ως αρομούνικης ονοματοθεσίας και συσχετίζεται με το ρουμανικό τοπωνύμιο Coșofeni (< coșofana < ελληνικό κότσυφας, κότσυφος)...».

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Κουτσούφλιανη	112	1961	Ηλιόρραχη	220
1920	Κουτσούφλιανη	104	1971	Ηλιόρραχη	164
1928	Κουτσούφλιανη	113	1981	Ηλιόρραχη	154
1940	Ηλιόρραχη	171	1991	Ηλιόρραχη	149
1951	Ηλιόρραχη	197	2001	Ηλιόρραχη	139

• Η κοινότητα «**Καβάσιλα**» αναγνωρίστηκε αρχικά με την ονομασία «**Καβάσιλλα**», με μοναδικό συνοικισμό και έδρα το συνοικισμό «**Καβάσιλλα**». Αργότερα, στις 16 Μαΐου 1928, καθιερώθηκε ο τύπος «**Καβάσιλα**», με ένα λ, ως επίσημη ονομασία του συνοικισμού και της κοινότητας.

⇒ Ο Π. Αραβαντινός αναφέρει το χωριό **Καβάσιλα**, σημειώνοντας μέσα σε παρένθεση τη γενική κτητική «**του**», και θεωρεί ελληνική την προέλευση της λέξης. Αλλού σημειώνει πως εκείνα τα χωριά, τα οποία έχουν ως ονομασία τους «την γενικήν αρσενικού ονόματος κλίσεως Ελληνικής» η ονομασία τους αυτή υποδηλώνει «...το όνομα ή επώνυμον του ενοικιστού ή χωριοκτήμονος, οίον, ..., Καβάσιλα...».

Καβάσιλα ονομάζει το χωριό και ο Ι. Λαμπρίδης.

Κατά τον Κ. Δ. Στεργιόπουλο η τοπωνυμία **Καβάσιλα** «...είναι υπόλειμμα βυζαντινών χρόνων, κατά τους οποίους ήτο και εις την Ήπειρον ανεπτυγμένον το φεουδαρχικόν σύστημα κτήσεως...». Προσθέτει μάλιστα πως «...Η οικογένεια Καβάσιλα είχε πολλαχού κτήματα...».

Ο Χρ. Ι. Σούλης παρατηρεί ότι το χωριό οφείλει την ονομασία του στον Καβάσιλα, ένα από τους αρχαιότερους Ηπειρώτες τιμαριούχους.

Ο Λ. Ι. Μελάς γράφει πως η οικογένεια των Καβασιλάδων εγκαταστάθηκε στην Ήπειρο το 13ο αιώνα, και υποθέτει ότι «...Το χωριό Καβάσιλα που είναι στα βόρεια της Κόνιτσας, όπου και οι ιαματικές πηγές, πήρε πιθανόν το όνομα τούτο από την ίδια οικογένεια...»

Ο Θ. Β. Ζιώγας σημειώνει ότι το χωριό βρίσκεται μέσα σε πολλά κοιλάματα, πολλές λακκούβες, με θερμά, θειούχα νερά, όπου οι άνθρωποι κάνουν λουτρά, είναι το λουτροχώρι της περιοχής. Υποστηρίζει πως πρόκειται για ονομασία καθαρής λατινικής προέλευσης. Τεκμηριώνει την άποψή του με την αναφορά των λατινικών λέξεων *cavo* «κοιλαίνω», *cavus* «κοίλωμα», *cavatio* «κοίλωμα, κοιλότητα», απ' όπου και **Καβάσιλα** «κοιλότητες, λάκκου», και εννοείται ιαματικοί.

Ο Διον. Δ. Τάτσης υποστηρίζει ότι το χωριό οφείλει το όνομα του στον Αλέξιο Καβάσιλα, βυζαντινό στρατηγό του Ανδρονίκου Β' Παλαιολόγου.

Ο Στ. Μπέττης κατατάσσει την ονομασία του χωριού στην κατηγορία των κυριώνυμων ελληνικής προέλευσης, που διατυπώνονται σε γενική ενικού, κτητική, «...διασώζοντα ονόματα επίσημων ηπειρωτικών χωριών, ιδίως Γιαννιώτικων...».

Σύμφωνα με τον Κ. Ευ. Οικονόμου το τοπωνύμιο **Καβάσιλα**, τα είναι κυριώνυμο, προερχόμενο από το προσωνύμιο Καβάσιλας και αυτό από το προσωνύμιο Καλοβάσιλας ή το πιθανότερο, κατά τον ίδιο, από το τούρκικο *kavas* «υπηρέτης σε προξενείο ή πρεσβεία, ως κλητήρας ή θυρωρός» και την κατάληξη *-li*, με την οποία δηλώνονται όσοι έχουν σχέση ή ανήκουν σε κάτι.

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Καβάσιλα	147	1961	Καβάσιλα	155
1920	Καβάσιλλα	195	1971	Καβάσιλα	90
1928	Καβάσιλα	122	1981	Καβάσιλα	67
1940	Καβάσιλα	157	1991	Καβάσιλα	49
1951	Καβάσιλα	163	2001	Καβάσιλα	57

• Η κοινότητα «**Καλλιθέα**» αρχικά αναγνωρίστηκε με την ονομασία «**Γορίτσα**», με μοναδικό συνοικισμό και έδρα της το συνοικισμό «**Γορίτσα**», που μετονομάστηκε, όπως και η κοινότητα σε «**Καλλιθέα**», με το Β.Δ. 20.9.1955 (Φ.Ε.Κ. Α 287/1955).

⇒ **Γορίτσα** αναφέρει το όνομα του χωριού ο Π. Αραβαντινός, χαρακτηρίζοντάς το ελληνικό. Παρενθετικά το επεξηγεί «**Αγορίτσα**».

Γορίτσα κατά τον Ι. Λαμπρίδη σημαίνει λόφος.

Ο Β. Γκορτζής ερμηνεύει το τοπωνύμιο **Γκορίτσα** ως «μικρός, ορεινός όγκος».

Ο Κ. Δ. Στεργιόπουλος πιθανολογεί ότι η τοπωνυμία είναι «...ίσως σλαβική, από το goga παραγόμενη και σημαίνουσα μικρό βουνόν...».

Ο Ν. Χ. Ρεμπέλης μας ενημερώνει πως στα σλαβικά «...GORI (γκόρι) = βουνό, γορίτσα = βουναλάκι. Πράγματι η Γορίτσα βρίσκεται πάνω σε μικρό βουνό...».

Ο Θ. Β. Ζιώγας θεωρεί επίσης την ονομασία του χωριού σλαβική. Γράφει ότι στα παλαιά σλαβικά και σερβικά goga = δάσος και προσθέτει πως στα σερβικά και στα βουλγάρικα goritsa = δασύλλιο. Από τα παραπάνω συμπεραίνει ότι **Γορίτσα** = δασύλλιο, και υποδηλώνει πως στη θέση στην οποία σήμερα είναι χτισμένο το χωριό υπήρχε μια χαρακτηριστική «...δάσο-συστάδα, η οποία ονομάτισε τον τόπο και στη συνέχεια το χωριό, όταν αυτό κτίστηκε εκεί...».

Ο Στ. Μπέττης σημειώνει ότι το τοπωνύμιο «...είναι σύνθετο από τη σλαβική λέξη goga, που σημαίνει βουνό, και την επίσης σλαβική υποκοριστική κατάληξη -itsa, που θα πει όλο βουναλάκι, λόφος, ραχούλα...».

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου παραθέτει την άποψη του Μ. Vasmer πως το σλαβικής προέλευσης τοπωνύμιο **Γορίτσα** είναι λέξη σύνθετη από το goga «όρος, δάσος» και την υποκοριστική κατάληξη -ica. Σημειώνει ωστόσο ότι είναι δυνατόν να θεωρηθεί φυτόνυμο αποδιδόμενο στο ουσιαστικό γκορίτσα, η «αγριοαχλαδιά», λέξη δανεία από το αλβανικό goritsë, που σημαίνει επίσης «αγριοαχλαδιά» και αυτό προερχόμενο από το σλαβικό gognica.

Άλλες πληροφορίες για το τοπωνύμιο στο οικείο κεφάλαιο για το δήμο **Παμβώτιδος**, στην τώως κοινότητα «**Κουτσελιόν**», στο συνοικισμό «**Γορίτσα**».

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Γορίτσα	141	1961	Καλλιθέα	276
1920	Γορίτσα	139	1971	Καλλιθέα	238
1928	Γορίτσα	153	1981	Καλλιθέα	253
1940	Γορίτσα	226	1991	Καλλιθέα	221
1951	Γορίτσα	245	2001	Καλλιθέα	196

• Η κοινότητα «**Κλειδωνιά**» αρχικά αναγνωρίστηκε με την ονομασία «**Λιτονιαβίστα**», αποτελούμενη από το συνοικισμό «**Λιτονιαβίστα**» και την **Ιερά Μονή Λιατοβιανής**. Ο συνοικισμός και η κοινότητα διόρθωσαν την ονομασία τους, στις 16 Οκτωβρίου 1940, σε «**Κλειδωνιάβιστα**», ενώ στην κοινότητα προσαρτήθηκε και ο συνοικισμός «**Καλύβια**», αφού αναγνωρίστηκε επίσης στις 16 Οκτωβρίου 1940. Με το Β.Δ. 29.12.1953 (Φ.Ε.Κ. Α 5/1954) καθιερώθηκε η ονομασία «**Κλειδωνιά**» για το συνοικι-

σμό και την κοινότητα, ενώ με το Β.Δ. 517/24.8.1967 (Φ.Ε.Κ. Α 156/1967) η έδρα της κοινότητας μεταφέρθηκε στο συνοικισμό «**Καλύβια**»

⇒ Ο Κ. Θεσπρωτός μνημονεύει το τοπωνύμιο **Κλειδονιάβιστα**.

Κλειδωνιάουστα, Κλειδονιάουστα και **Κλειδωνιάνστα** αναφέρει το όνομα του χωριού ο Π. Αραβαντινός, και θεωρεί τη λέξη ελληνική.

Ο Ι. Λαμπρίδης αναφέρει το χωριό με τις ονομασίες **Λιτοβιάνιστα**, και **Κλειδονιάουστα**. Σημειώνει μάλιστα ότι η ονομασία **Κλειδονιάουστα** ήταν σύγχρονη, της εποχής του.

Ο Θ. Β. Ζιώγας γράφει πως η παλιά ονομασία του χωριού **Λιτονιαβίστα** έχει σλαβική ρίζα. Στα παλαιά σλαβικά lieto και στα σερβικά leto σημαίνει θέρος, καλοκαίρι, ενώ και στα βουλγάρικα η λέξη liato έχει την ίδια σημασία. Επόμενα **Λιατοναβίστα** «θερινή», «...με την έννοια ότι το καλοκαίρι άφηναν την κάψα του κάμπου και κατοικούσαν ψηλά στο βουνό...». Σημειώνει επίσης ότι το παλαιό χωριό βρίσκεται ψηλά στις πλαγιές της Τύμφης. Στη θέση του σημερινού χωριού «...υπήρχαν τα καλύβια της Λιατοναβίστας, στα οποία οι κάτοικοί του διαχείμαζαν τα ζωντανά τους και διέμεναν προσωρινά, όταν καλλιεργούσαν τα πεδινά τους κτήματα. Αυτά τα καλύβια εξελίχτηκαν στο σημερινό χωριό Κλειδωνιά, «Κλειδωνιάβιστα». Η ονομασία πρόκυψε από παραφθορά της λέξης Λιατοναβίστα...».

Ο Στ. Μπέττης καταγράφει τις εξής ονομασίες με τις οποίες αναφέρεται το χωριό: **Κλιτονιαβίστα, Κλειδονιάουστα, Κλειδονιάβιστα, Γλυτονιαφτσα, Γλυτονιαβίστα, Λιτονιαβίστα, Λιτονιαούστα**. Πιστεύει επίσης πως ο ορθός τύπος του ονόματος είναι **Λιτονιαβίστα** και σε τελευταία ανάλυση «...το όνομα Λιτονιαβίστα σύνθετο ίσως από το Λιτο και Νιάβιστα ή Νιάουστα παραμένει μάλλον ανεξήγητο, μόνον δε η παραγωγική του κατάληξη -ιστα είναι γνωστή...». Για τη νέα ονομασία του χωριού διασώζει την εξήγηση των ντόπιων, σύμφωνα με την οποία «...Το χωριό τους και η περιοχή του έχει μια μόνο πρόσβαση τη ΒΔ όλες οι άλλες περικλείονται από γκρεμούς ύψατους, μοιάζει κατά κάποιον τρόπο με κλειδωνιά...».

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου παραθέτει, με χρονολογική σειρά εμφάνισής τους, τους εξής τύπους του τοπωνύμιου: **Κλιτονιαβίστα** (1609), **Λητονιαβίστα** (1617), **Κλειδονιάβιστα** (1830 περίπου), **Γλητονιαβίστα** (1813), **Κλειδονιάουστα** και **Λιτοβιάνιστα** (1880 και 1888 ο Ι. Λαμπρίδης), **Γλυτουνιαφτσα** (1926). Ο ίδιος χρησιμοποιεί τον τύπο **Λιτονιαβίστα**, η ως αρχικό τύπο του τοπωνυμίου που το θεωρεί κυριώνυμο, αποδιδόμενο στο σλαβικό προσωπώνυμο Litogněv, φωνητική παραλλαγή του Ljutognev -και αυτό σύνθετο, από το σλαβικό ljutъ «άγριος, αυστηρός» και gněvъ «θυμός»- και την πατρωνυμική κατάληξη -išt-.

Συναντώνται και οι τύποι **Κλειδωνιάβιστα** και **Κλειδονιάβουστα** για το τοπωνύμιο.

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Λιατονιάβιστα	291		1971	Καλύβια	222	
1920	Λιτονιαβίστα	226			Κλειδωνιά	26	248
1928	Λιτονιαβίστα	268		1981	Καλύβια	230	
1940	Κλειδωνιάβιστα	226			Κλειδωνιά	7	237
	Καλύβια	114	340	1991	Καλύβια	184	
1951	Κλειδωνιάβιστα	143			Κλειδωνιά	33	217
	Καλύβια	155	298	2001	Καλύβια	205	
1961	Κλειδωνιά	124			Κλειδωνιά	12	217
	Καλύβια	190	314				

• Η κοινότητα «**Μάζιον**», με μοναδικό συνοικισμό και έδρα της το συνοικισμό «**Μάζιον**», εξ αρχής αναγνωρίστηκε με την ονομασία αυτή.

⇒ **Μάζι** ονομάζει το χωριό ο Κ. Θεσπρωτός.

Ο Π. Αραβαντινός γράφει το όνομα του χωριού **Μάζιο**, το θεωρεί ελληνικό και παρενθετικά το επεξηγεί «**Σύναξις**».

Ο Β. Γκορτζής ερμηνεύει το τοπωνύμιο **Μάζη** ως «λάσπη, τέλμα».

Ο Κ. Δ. Στεργιόπουλος γράφει **Μάζη** το όνομα του χωριού και σημειώνει πως στη Βόρεια Αλβανία υπάρχει αλβανικό χωριό **Μάζι** και από τους κατοίκους ή κάτοικό του θα έλαβε το όνομά του το χωριό της επαρχίας Κόνιτσας.

Ο Θ. Β. Ζιώγας παρατηρεί ότι «...καμποχώρι ετούτο το χωριό, με παχιά χωράφια και άφθονη αγροτική παραγωγή. Αυτά τα χαρακτηριστικά το ονοματοδότησαν...». Για την εξήγηση μάλιστα της ονομασίας του αναφέρει τα εξής:

▪ Στα αρχαία ελληνικά **μάζα** = ζυμάρι, φύραμα, κάθε ζυμαρώδης όγκος και στα λατινικά **massa** και επόμενα **mazi** = ζυμοχώρι, εξαιτίας των πολλών σιτηρών.

▪ Στα βουλγάρικα **mazen** = λιπαρός, στα σερβικά **maz** = άλλειμμα, λίπος, αλοιφή και από τα παραπάνω **Μάζι** = παχύ, με την έννοια ότι έχει παχιά, δηλαδή εύφορα, χωράφια.

Ο Διον. Δ. Τάτσης καταγράφει δύο εκδοχές για την προέλευση του τοπωνύμιου:

• Πρόκειται για παραφθορά του τοπωνύμιου **Μάντζιου**, όπως ονομαζόταν ο αρχικός οικισμός, που βρισκόταν πλησιέστερα της σημερινής του θέσης.

• Με τη δημιουργία του νέου οικισμού, που έγινε πόλος έλξης οικογενειών από διάφορα μέρη, το χωριό «μάζεψε ανθρώπους» και ονομάστηκε **Μάζι**.

Ο Στ. Μπέττης δέχεται το όνομα του χωριού ως αρβανίτικο. Παραθέτει μάλιστα την άποψη του Πέτρ. Α. Φουρίκη, σύμφωνα με την οποία η λέξη

προέρχεται από το αλβανικό *mazi*, που σημαίνει «αγρός καλλιεργημένος και έτοιμος να δεχτεί σποράν»

Ο Ελ. Π. Αλεξάκης εκτιμά πως το τοπωνύμιο υποδηλώνει το οικογενειακό επώνυμο Μάζης.

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου υποστηρίζει ότι το τοπωνύμιο προέρχεται από το αλβανικό ουσιαστικό *mazi*, -a, που το ερμηνεύει «το οργωμένο χωράφι το προετοιμασμένο για σπάρσιμο», «ο καλλιεργημένος αγρός που είναι έτοιμος να δεχτεί τη σπορά» και ιδιαίτερα «έκτασιν γης κειμένην μεταξύ ορέων και, κατ' αντίθεσιν προς το περιβάλλον, πρόσφορον προς καλλιέργειαν» σύμφωνα με τους αλβανόφωνους της χώρας μας.

Άλλες πληροφορίες στο οικείο κεφάλαιο του δήμου **Μολοσσών** για την τέως κοινότητα «**Πολύδωρον**».

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Μάζι	174	1961	Μάζιον	368
1920	Μάζιον	151	1971	Μάζιον	284
1928	Μάζιον	206	1981	Μάζιον	257
1940	Μάζιον	280	1991	Μάζιον	304
1951	Μάζιον	317	2001	Μάζιον	327

• Η κοινότητα «**Μελισσόπετρα**» αναγνωρίστηκε εξ αρχής με την ονομασία αυτή. Περιλάμβανε τους συνοικισμούς «**Μελισσόπετρα**» και «**Πυροβίτσικα**», ενώ έδρα της κοινότητας ήταν ο συνοικισμός «**Μελισσόπετρα**».

Στην κοινότητα προσαρτήθηκε, με το Δ 2.6.1926 (Φ.Ε.Κ. Α 199/1926), η κοινότητα «**Δερβένι**» που καταργήθηκε. Ο συνοικισμός «**Δερβένι**» διόρθωσε την ονομασία του σε «**Δερβένιον**» στις 16 Οκτωβρίου 1940, ενώ στις 7 Απριλίου 1951 καταργήθηκε.

Με το Δ. 20.8.1927 (Φ.Ε.Κ. Α 179/1927) ο συνοικισμός «**Πυροβίτσικα**» μετονομάστηκε σε «**Καλόβρυση**».

⇒ **Μελισσόπετρα** αναφέρεται το χωριό στον Π. Αραβαντινό, που σημειώνει πως η προέλευση της λέξης είναι ελληνική. Με το ίδιο όνομα αναφέρει το χωριό και ο Ι. Λαμπρίδης.

⇒ Ο Κ. Θεσπρωτός αναφέρει το χωριό **Περοβίτζικα**.

Περοβίτζικα γράφει το όνομα του χωριού ο Π. Αραβαντινός και το θεωρεί αλβανικής προέλευσης, ενώ ο Ι. Λαμπρίδης το γράφει **Πυροβίτσικα** και **Πυροβίτσικη**. Συναντάται και ο τύπος **Πυροβίτσικα** για το τοπωνύμιο.

Ο Θ. Β. Ζιώγας μας ενημερώνει πως εξαιτίας της γωγραφικής του θέσης το χωριό «...παλαιά λειτουργούσε σαν επισταθμεία, όπου εύρισκαν φροντίδα και φαγοπότι οι ταξιδιώτες...», και προσθέτει ότι «...Αυτό το χα-

ρακτηριστικό στάθηκε η αιτία για την ονομασία του...», γεγονός που τεκμηριώνει με τα εξής:

- Στα παλαιά σλαβικά *riroisk* = του συμποσίου, συμποσιακό από το *rig* = συμπόσιο, ευτυχία, φαγοπότι.
- Στα σερβικά *rig* = συμπόσιο, *rigovati* = παίρνω μέρος σε συμπόσιο, σε πανδαισία.
- Στα βουλγάρικα *rigubane* = συμπόσιο, φαγοπότι και στα αρβανίτικα *rig (e)* = μεθυσμένος.

Επόμενα **Πυροβίτσκα** = τόπος πόσης και βρώσης, δηλαδή «...μέρος όπου στάθμευαν άνθρωποι και ζώα για φαγοπότι...», σύμφωνα με τα όσα προαναφέρθηκαν.

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου χρησιμοποιεί τον τύπο **Πυροβίτσκα**, η για το τοπωνύμιο και υποστηρίζει πως «...προέρχεται από το σλαβικό ουσιαστικό *rygonica* και την κατάληξη *-ька*...». Προσθέτει επίσης ότι το ουσιαστικό *rygonica* σχηματίζεται από τον επιθετικό τύπο *rygono*, κι αυτό από τη λέξη *rygъ* «το φυτό αγρωστίς, η αγριάδα // η ζέα, είδος αγρωστοειδών» και την επιθετική κατάληξη *-ονο*, + την κατάληξη *-ica*, με την οποία ουσιαστικοποιούνται επιθετικοί τύποι.

⇒ Ο Κ. Θεσπρωτός μνημονεύει το χωριό **Ντερβένι**.

Ο Π. Αραβαντινός ονομάζει το χωριό **Δερβένια**, σημειώνοντας ότι η λέξη είναι τουρκική, ενώ ο Ι. Λαμπρίδης το ονομάζει **Ντερβένι** και **Δερβένια**.

Ο Κ. Δ. Στεργιόπουλος γράφει πως το χωριό λέγεται «τουρκιστί ντερβέν» και παρατηρεί, μνημονεύοντας τον Κ. Παπαρηγόπουλο ότι η λέξη «...κυρίως είναι περσική *δερβαν* (ως το *der* = θύρα και το *ban* = φύλαξ) = στενών φύλαξις, αλλά μετέπεσε μόνο εις την σημασίαν των πυλών, στενών...».

Ο Κ. Δ. Μέρτζιος σημειώνει πως η λέξη **Ντερβένια** προέρχεται από το τουρκικό *derbend* και σημαίνει στενόν, δίοδος μεταξύ δύο βουνών.

Για το τοπωνύμιο **Δερβένι**, το ο Κ. Ευ. Οικονόμου υποστηρίζει ότι σχηματίζεται «...από το ουσιαστικό της κοινής νεοελληνικής *δερβένι*, το «το πέραςμα, η διάβαση, η κλεισούρα», λέξη που είναι δάνειο και προέρχεται από το τουρκικό τουρκικό *dervent* (και *derbent*) «στενό πέραςμα, χαράδρα...».

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Μελισσόπετρα	69		1951	Μελισσόπετρα	199	
	Πυροβίτσκα	93			Καλόβρυση	-	
	Δερδένι	35	197	1961	Μελισσόπετρα	183	
1920	Μελισσόπετρα	79			Καλόβρυση	89	272
	Πυροβίτσκα	72	151	1971	Μελισσόπετρα	102	
1928	Μελισσόπετρα	117			Καλόβρυση	47	149

	Δερβένι	38		1981	Μελισσόπετρα	157	
	Καλόβρυση	76	231		Καλόβρυση	31	188
1940	Μελισσόπετρα	138		1991	Μελισσόπετρα	115	
	Δερβένιον	28			Καλόβρυση	28	143
	Καλόβρυση	115	281	2001	Μελισσόπετρα	85	
					Καλόβρυση	35	120

• Η κοινότητα «**Μόλιστα**» εξαρχής αναγνωρίστηκε με το όνομα αυτό. Αρχικά αποτελούνταν από συνοικισμούς «**Μεσαργιά**», «**Γαναδιόν**», «**Μποτσιφάρι**, και την **Ιερά Μονή Θεοτόκου**, με έδρα το συνοικισμό «**Μεσαργιά**».

Στη συνέχεια, ο συνοικισμός «**Γαναδιόν**», όπως προαναφέρθηκε, αναγνωρίστηκε ως κοινότητα με το Β.Δ. 14.5.1920 (Φ.Ε.Κ. Α 111/1920), ενώ ο συνοικισμός «**Μποτσιφάρι**» μετονομάστηκε σε «**Μοναστήρι**, με το Δ. 12.3.1928 (Φ.Ε.Κ. Α 81/1928) και στη συνέχεια αναγνωρίστηκε σε κοινότητα με το Δ. 8.6.1934 (Φ.Ε.Κ. Α 200/1934). Στο μεταξύ ο συνοικισμός «**Μεσαργιά**» μετονομάστηκε σε «**Μόλιστα**», στις 16 Μαΐου 1928.

Ας σημειωθεί πως στον πίνακα πληθυσμιακής εξέλιξης στα 1913, υπολογίζονται συνολικά οι κάτοικοι των οικισμών «**Μεσαργιά**», «**Γαναδιόν**» και «**Μποτσιφάρι**».

⇒ **Μόλιστα** αναφέρεται το χωριό στον Π. Αραβαντινό, που σημειώνει ότι η προέλευση της λέξης είναι αλβανική.

Μόλιστα γράφει την ονομασία του χωριού και ο Ι. Λαμπρίδης, ενώ ο Ευ. Π. Παγούνης **Μόλιτσα**.

Ο Σπ. Μουσελίμης για το τοπωνύμιο σημειώνει: «...Μόλιστα (η) = χωριό της Κόνιτσας (σλαβικά μολίστε = κουτσουπιά)...».

Σύμφωνα με το Β. Γζαλόπουλο το τοπωνύμιο **Μόλιστα** «...προήλθεν ίσως εκ της λέξεως Μολοσσία και οι πρώτοι αυτής κάτοικοι ήσαν Μολοσσοί...», ενώ η ονομασία πρόκυψε κατά το σχήμα Μολοσσία - Μόλιτσα - Μόλιστα. Παρατηρεί επίσης ότι «...εδόθη το όνομα Μόλιστα ως γενικόν της αναμνήσεως της πατρίδος των πρώτων κατοίκων αυτής...». Μάλιστα διασώζει τοπική παράδοση, σύμφωνα με την οποία οι πρώτοι οικιστές του χωριού ήταν τρία αδέρφια, τα οποία κατόπιν μοίρασαν αναμεταξύ τους την περιοχή σε τρία μέρη, από τα οποία ο καθένας έλαβε το μερίδιό του σε γη, που το βάφτισε στο όνομά του. Έτσι «...μεν διαμείνας εις την πρώτην συνοικίαν, πιθανώς ο και Βότσης ονομαζόμενος έδωσε εις το τμήμα του το όνομα Βότση - φάρι (εκ της λατινικής λέξεως fara = κοπάδι, τμήμα), ο δε εις το μεσον Μεσσαριά και ο τρίτος Γανναδιό, της οποίας λέξεως εγένετο παραφθορά, διότι φρονούμεν Γενναδιό θα ελέγετο, εξού και ο κάτοικος Γενναδιώτης, εκ του Γενναδίου, Γενναδιού, Γανναδιού. Και ούτω η Μόλιστα ευρέθη διηρημένη εις τρεις συνοικίας...».

Ο Θ. Β. Ζιώγας θεωρεί τη λέξη **Μόλιστα** ελληνική, «...προερχόμενη από την αρχαία ελληνική μώλυσ = απαλός, μαλακός, στα λατινικά mollis = μαλακός, σημαίνουσα ήπια τοποθεσία, χαρακτηρισμός που προσιδιάζει με την γεωμορφολογία της περιοχής.. .».

Ο Στ. Μπέττης σημειώνει πως το όνομα του χωριού είναι «...σλαβικής προέλευσης ίσως από το σμολ (CMOL/A) που σημαίνει πίσσα με μικρή αλλοίωση του θέματος κατά το Σμόλι(κας), βουνό (με την υποκοριστική κατάληξη -ικ), στις βόρειες υπώρειες του οποίου υπάρχει το χωριό και Σμολίτσα (κι αυτό με υποκοριστική κατάληξη -ιτσα) ποταμάκι που διασχίζει την επαρχία Κουρέντων και χύνεται στον Καλαμά...».

Ο Ελ. Π. Αλεξάκης εκτιμά ότι το τοπωνύμιο σχετίζεται με το αλβανικής προέλευσης επώνυμο Μούλιος.

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου γράφει πως το τοπωνύμιο **Μόλιστα**, η είναι δυνατόν να θεωρηθεί φυτώνυμο αποδιδόμενο στο αλβανικό ουσιαστικό moll/ë, -a «η μηλιά, το μήλο» και την αλβανική περιεκτική κατάληξη -ishta, ή κυριώνυμο από το σλαβικό προσωνύμιο Molo/Mole, κι αυτό από το σλαβικό modla «το είδωλο // αυτός που εύχεται στο θεό» + την πατρωνυμική κατάληξη -išt-, όπως υποστηρίζει ο J. Zaimon.

Ο Χ. Γ. Γκούτος αφού παρατηρεί πως «...Στην παλαιοσλαβική γλώσσα, η λέξη «μόλιστα» σημαίνει «ικετεύουσα», «δεομένη»...» κι επομένως «...στα παλαιοσλαβικά η Παναγία η Δεομένη λέγεται Παναγία η Μόλιστα...» υποθέτει ότι «...υπήρχε κάποτε σε μονή ή σε εκκλησία οικισμού της περιοχής της σημερινής Μόλιστας φορητή εικόνα της Παναγίας της Δεομένης, η οποία ήταν γνωστή ως Παναγία Μόλιστα επειδή έτσι την αποκαλούσαν οι Σλάβοι κάτοχοί της...». Ακολούθως το προσωνύμιο «Μόλιστα» της εικόνας «...δόθηκε συν τω χρόνω και στην εν λόγω μονή ή εκκλησία, όπου η εικόνα αποτελούσε προσκύνημα...» και τελικά «...λόγω της φήμης της εικόνας της Δεομένης και της μονής αυτής ονομάσθηκε Μόλιστα και η γειτονική κοινότητα...».

⇒ Ο Ι. Λαμπρίδης αναφέρει τη συνοικία «**Μεσσαργιά**» της κώμης «**Μόλιστα**»

Ο Κ. Δ. Μέρτζιος ετυμολογεί το όνομα του χωριού από την τούρκικη λέξη mezarı «χωράφια σπαρμένα», ή mezar «τύμβος, τάφος».

Ο Δ. Μ. Σάρρος εξηγεί ότι **Μεσαριά** ή **Μισαριά** σημαίνει «...χλοερά μέρη αγεώργητα εν μέσω διαφόρων αγρών, ων το χόρτον χρησιμεύει προς βοσκήν ζώων...».

Ο Ευ. Δημητριάδης παρατηρώντας ότι η **Μεσαριά** είναι «...συνοικισμός της Μολίστης κείμενος εις το μέσον των δύο άλλων συνοικισμών του χωριού...», υποστηρίζει πως «...επιβεβαιούται η γνώμη του Γ. Χατζηδάκι ότι η τοπωνυμία αυτή παράγεται εκ του επιθέτου μέσος...»

Ο Ν. Β. Πατσέλης για το τοπωνύμιο μας ενημερώνει, μεταξύ άλλων, για την άποψη του Αθηναγόρα, μητροπολίτη Παραμυθιάς, σύμφωνα με την

οποία «...η τοπωνυμία «μεσαριά» σημαίνει τόπον κατάρρυτον από ύδατα και συνεπώς εύφορον και παράγεται από το Μεσ-Μέσα που σημαίνει ύδωρ...».

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου για το τοπωνύμιο **Μεσαριά** καταγράφει τις εξής γνώμες:

- Προέρχεται από τη λέξη massara που δηλώνει εύφορη κοιλάδα. (Άποψη Α. Μηλιαράκη).

- Η καταγωγή του είναι από το Μέσα Μεριά και αργότερα από τα επίθετα μέσος, μεσάρις. (Άποψεις Γ. Χατζηδάκι).

- Η προέλευση της λέξης είναι από το Μέσα Μεριά, αναλογικά προς το Κατωμεριά, Ανωμεριά, Παραμεριά κ.ά.. (Άποψη Ι. Θωμόπουλου).

- Το τοπωνύμιο προέρχεται από το τουρκικό mezar «τάφος, λάκκος». (Άποψη Κ. Δ. Μέρτζιου που προαναφέρθηκε).

Ο ίδιος υιοθετεί τη δεύτερη, νεότερη, ερμηνεία του Γ. Χατζηδάκι ότι δηλαδή προέρχεται «...από το επίθετο μέσος απ' όπου το μεσαιωνικό μεσάρις. Από το μεσάρις + την κατάληξη -εα: μεσαρέα, η «τα μεταξύ εσπαρμένων αγρών ή άλλως οπωσδήποτε περιοριζόμενα εδάφη» και με συνίζηση μεσαριά, η «αγρός άσπαρτος εν τω μέσω εσπαρμένων το μη εσπαρμένον μέρος αγρού τινός»...».

Μεσαργιά ή **Μεσαριά** κατά τον Θ. Β. Ζιόγκα είναι λέξη ελληνική σημαίνουσα «μεσαίον», «μεσιανή», όπως και ο τοπος του χωριού είναι.

Ο Χ. Γ. Γκούτος επισημαίνει πως το τοπωνύμιο **Μεσαριά** συναντιέται συχνά στην Ελλάδα, τονίζει ότι «...κατά μία γνώμη, σημαίνει μεσαίος οικισμός, ενώ κατ' άλλη γνώμη έχει σλαβική προέλευση και σημαίνει λάκκος (παραπόταμος)...» και διαπιστώνει: «...Ο μολιστινός οικισμός Μεσαριά βρίσκεται ανάμεσα στους οικισμούς Γανναδιό και Μποτσιφάρι και αφ' ετέρου δίπλα σε παραπόταμο, μάλλον όμως έλαβε το όνομα αυτό επειδή κείται μεταξύ των δύο άλλων οικισμών της Μόλιστας...».

Ας σημειωθεί πως ο Ευ. Μπόγκας ερμηνεύει τη λέξη μεσαριά, η, σύμφωνα με τα Ηπειρωτικά γλωσσικά ιδιώματα, ως «το μεσοχώρυ», αλλά και «ο χειμώτος ανάμεσα σε χωράφια».

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Μόλιστα	1029		1951	Μόλιστα	150
1920	Μεσαργιά	204		1961	Μόλιστα	134
	Μποτσιφάρι	162	366	1971	Μόλιστα	73
1928	Μόλιστα	219		1981	Μόλιστα	107
	Μοναστήρι	159	378	1991	Μόλιστα	86
1940	Μόλιστα	288		2001	Μόλιστα	67

• Η κοινότητα «**Μολυβδοσκεπάστος**» αρχικά αναγνωρίστηκε με την ονομασία «**Δεπαλίτσα**». Περιλάμβανε τους συνοικισμούς «**Δεπαλίτσα**», που ήταν και έδρα της κοινότητας και την **Ιερά Μονή Μολυβδοσκεπάστου**. Η σημερινή ονομασία του συνοικισμού και της τέως κοινότητας «**Μολυβδοσκεπάστος**» δόθηκε με το Δ. 2.12.1929 (Φ.Ε.Κ. Α 431/1929). Για την ονομασία του χωριού χρησιμοποιείται και ο τύπος **Μολυβδοσκεπάστη** στην καθομιλουμένη.

⇒ Το χωριό με την ονομασία **Δεπαλίτσα** αναφέρεται στο «Χρονικόν των Τσαραπλανών», με το όνομα **Διπαλίτσα** στο «Χρονικόν της Κλεισούρας», και με τον τύπο **Δηπαλίτσα** σε χειρόγραφο του Αγίου Όρους στα 1585.

Ο Γ. Γαζής επισημαίνει ότι στην περιοχή του οικισμού «... σώζεται ερείπιον της Πωγωνιανής, ήτις μετωνομάσθη Διπαλίτσα από του δις πολίτισσα, η δίπολις = διπαλίτσα, χωρίον ήδη ασήμαντον...». Αλλού ωστόσο σημειώνει πως η ερημωθείσα Πωγωνιανή μετονομάστηκε σε **Μολυβδοσκεπάστη**.

Διπαλίτσα μνημονεύει τον οικισμό ο Π. Αραβαντινός, θεωρεί την προέλευση του ονόματος ελληνική και παρενθετικά το εξηγεί «**Διπολίτσα**». Αλλού αναφέρει ότι η **Διπαλίτσα** ήταν «... άλλοτε πόλις πολυάνθρωπος και εμπορική...», ενώ σημειώνει πως «... το όνομα αυτής υπεμφαίνει ότι αντικατέστησε πόλιν αρχαίαν, καλουμένην Δίπολιν ή συνοικίσθη εκ δύο πόλεων κατεστραμμένων...». Χρησιμοποιεί και τον τύπο **Δεπαλίτσα**.

Ο Ι. Λαμπρίδης αναφέρει **Δεπαλίτσα** και **Διπαλίτσα** το τοπωνύμιο, το οποίο παρενθετικά εξηγεί «**νεροτριβείον**».

Ο Ευ. Π. Παχούνης γράφει **Διπαλίτσα** το όνομα του χωριού.

Ο Σπ. Σταύρης για την προέλευση του τοπωνύμιου καταγράφει τις εξής εκδοχές:

- Το όνομα ως «...σλαβικό σημαίνει Νεροτρουβιά, πράγμα που ανταποκρίνεται με τα άφθονα νερά που υπάρχουν εκεί...».

- Προέρχεται από το Δίτυλιν, Διτυλίτσα «...ως ευρισκόμενη μεταξύ δύο πυλών εισόδου προς την παλαιάν και νέαν Ήπειρον...», όπως υποστηρίζει ο Ευλόγιος Κουρίλας, μητροπολίτης Κορυτσάς.

- Την εκδοχή που «...θέλει το όνομα με την έννοια δύο μικρές πόλεις - πολίτσες - Διπολίτσες - Διπολίτσα και τελικώς με την πάροδο του χρόνου Διπαλίτσα...», σύμφωνα με την τοπική παράδοση.

Ο Θ. Β. Ζιώγας καταγράφει δύο άλλες, διαφορετικές εκδοχές, για την προέλευση του ονόματος του χωριού:

- Στα λατινικά palus = χάραξ, πάσσαλος, palo = τοποθετώ χάρακες, φτιάχνω χαράκωμα και depalo = αφαιρώ το χαράκωμα και επόμενα **Δεπαλίτσα** = ανοχύρωτη, αχαράκωτη, δηλαδή «...χωρίς ξύλινο εκ πασσάλων περίφραγμα...».

- Προέρχεται από παραφθορά της λέξης Διόσπολις = πόλη του Δία, Διπολίτσα, Διπαλίτσα.

Ο Στ. Μπέττης αναφέρει την ερμηνεία του Ι. Λαμπρίδη και θεωρεί σλαβική την προέλευση της ονομασίας του χωριού. Παρατηρεί ότι το όνομα έχει την υποκοριστική κατάληξη -ίτσα, οπότε προεκτείνει την ερμηνεία του Ι. Λαμπρίδη ως «...μικρή νεροτριβιά κατά τα νερά που πράγματι έχει το χωριό...».

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου για το τοπωνύμιο **Διπαλίτσα**, η υποστηρίζει πως «...πρέπει να αποδοθεί στην αλβανική γλώσσα και να θεωρηθεί σύνθετο από το αλβανικό αριθμητικό dy «δύο» και το προσηγορικό ralic/ë, -a που είναι τύπος από το ουσιαστικό ral/ë, -a «η πτυχή // η συνοικία // η πλευρά» και την σλαβικής αρχής αλβανική υποκοριστική κατάληξη -icë, και -ica έναρθρα...». Προσθέτει επίσης ότι «...Η λέξη ral/ë, -a χρησιμοποιείται εδώ ως γεωγραφικός όρος...».

⇒ Τη νέα ονομασία **Μολυβδοσκεπάστος** (η) ή **Μολυβδοσκεπάστη** (η) την οφείλει το χωριό στην Ιερά Μονή Κοιμήσεως Θεοτόκου, για την οποία ο Ι. Λαμπρίδης σημειώνει πως «...επωνυμείται Μολυβδοσκεπάστος, διότι στέγη αυτής, ...επικαλύπτετο υπό μολύβδου...».

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Διπαλίτσα	255	1961	Μολυβδοσκεπάστος	200
1920	Δεπαλίτσα	366	1971	Μολυβδοσκεπάστος	98
1928	Δεπαλίτσα	313	1981	Μολυβδοσκεπάστος	188
1940	Μολυβδοσκεπάστος	282	1991	Μολυβδοσκεπάστος	173
1951	Μολυβδοσκεπάστος	233	2001	Μολυβδοσκεπάστος	103

• Η κοινότητα «**Μοναστήριον**» προήλθε από την κοινότητα «**Μόλιστα**», της οποίας υπήρχε συνοικισμός με την ονομασία «**Μποτσιφάρι**». Με το Δ. 12.3.1928 (Φ.Ε.Κ. Α 81/1928) μετονομάστηκε σε «**Μοναστήρι**», ενώ ως κοινότητα αναγνωρίστηκε με το Δ. 8.6.1934 (Φ.Ε.Κ. Α 200/1934) και την ονομασία «**Μοναστήρι**». Αργότερα, στις 16 Οκτωβρίου 1940, καθιερώθηκε ως επίσημη ονομασία του συνοικισμού και της κοινότητας ο τύπος «**Μοναστήριον**».

⇒ Ο Θ. Β. Ζιώγας σημειώνει πως το χωριό **Μποτσιφάρι** είναι «...ο δυτικός οικισμός του τρίδυμου χωριού Μόλιστα...Οι άλλοι δύο οικισμοί είναι η Μεσαριά (Μόλιστα) στο κέντρο και το Γαναδιό ανατολικά της Μεσαριάς...», και υποστηρίζει ότι η ονομασία του είναι προσδιοριστικό θέσης. Την άποψή του στοιχειοθετεί ως εξής: Στα σερβικά boc(u)i = πλάγιος, παράπλευρος, πλευρικός και faga = το όπισθεν μέρος, οπότε **Μποτσιφάρι** σημαίνει «πλαγιοπίσθιος τόπος», δηλαδή παράπλευρο πίσω μέρος, συγκρινόμενο με την **Μεσαριά (Μόλιστα)**, που είναι στο μέσο.

Ο Ελ. Π. Αλεξιάκης υποστηρίζει ότι το τοπωνύμιο προέρχεται από το οικογενειακό επώνυμο Μπότσης και υποδηλώνει την οικογένεια (φάρα) του Μπότση.

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου θεωρεί το τοπωνύμιο **Μποτσιφάρι**, το «...σύνθεση του επώνυμου Μπότσης και του αλβανικού ουσιαστικού far/ë, -a «γένος, σόι // σπόρος» με τη σημασία «τόπος όπου βρίσκεται το σόι του Μπότση»...».

Ο Χ. Γ. Γκούτος μας ενημερώνει πως για το χωριό **Μποτσιφάρι** «...λέγεται συνήθως ότι έλαβε το όνομά του από τη φάρα (το γένος) του Μπότσιου, καθόσον μάλιστα το επώνυμο Μπότσιος υπήρχε ακόμη και κατά τον 20ο αιώνα...» στην περιοχή. Ακόμη συνδυάζοντας πληροφορία ότι **Μποτσιφάρι** λέγεται η περιοχή γύρω από τη μονή της Μόλιστας με την ύπαρξη στην Ήπειρο δύο άλλων μονών, της μονής Βουτσάς στο Ζαγόρι και της μονής Μποτσιώτισσας στο χωριό Μπότση ή Μεγαλόχαρη των Τζουμέρκων, με παραπλήσιο όνομα θέτει το ερώτημα «...μήπως η λέξη μπότσι έχει κάποια εννοιολογική σχέση με την ύπαρξη μονής, στην Ήπειρο τουλάχιστον, εάν μάλιστα Μποτσιφάρι σημαίνει τόπος του Θεού ή πλαγιοπίσθιος τόπος...».

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1920	Μποτσιφάρι	162	1961	Μοναστήριον	143
1928	Μοναστήρι	159	1971	Μοναστήριον	65
1940	Μοναστήριον	158	1981	Μοναστήριον	99
	Μονή Εισοδίων Θεατόκου	3	1991	Μοναστήριον	108
1951	Μοναστήριον	141	2001	Μοναστήριον	53

• Η κοινότητα «**Νικάνωρ**» αναγνωρίστηκε αρχικά με την ονομασία «**Κορτίνιστα**», με μοναδικό συνοικισμό και έδρα, το συνοικισμό «**Κορτίνιστα**» που μετονομάστηκε σε «**Νικάνωρας**» με το Δ. 20.8.1927 (Φ.Ε.Κ. Α 179/1927). Αργότερα, στις 16 Οκτωβρίου 1940, καθιερώθηκε ως επίσημη ονομασία ο τύπος «**Νικάνωρ**» για το συνοικισμό και την κοινότητα.

⇒ Ο Π. Αραβαντινός αναφέρει το παλαιό όνομα του χωριού **Κροτίνιστα** και χαρακτηρίζει την προέλευσή του αλβανική.

Ο Θ. Β. Ζιώγας υποστηρίζει πως η παλιά ονομασία του χωριού έχει καθαρά λατινική προέλευση και τεκμηριώνει την γνώμη του με τα εξής: Στη λατινική γλώσσα cortina = λέβητας, το κοίλον του κυρίως θεάτρου και ουρανίου, προπέτασμα σαν εκκλησιαστικός όρος και επόμενα **Κορτίνιστα** = κοίλωμα, γούπατο, με την έννοια ότι βρίσκεται σε εδαφική κοιλότητα, ως λέβητας, αφού «...το μικρό αυτό χωριό είναι χωμμένο μέσα σε μια εδαφική κοιλότητα, γιαυτό και δεν φαίνεται...».

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου θεωρεί αρχικό τύπο του τοπωνύμιου **Κουρτίνιστα**, η, τον τύπο **Κρουτίνιστα**, που προέρχεται «...από το σλαβικό krotъ «ο

δυνατά τυλιγμένος //στερεός // απόκρημνος // τραχύς, κρύος // σκληρός, ορμητικός κλπ» και την κατάληξη -jna με την οποία σχηματίζονται γεωγραφικοί όροι + την σλαβική περιεκτική κατάληξη -išta...».

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Κορτίνιστα	194	1961	Νικάνωρ	171
1920	Κορτίνιστα	150	1971	Νικάνωρ	107
1928	Νικάνωρας	157	1981	Νικάνωρ	47
1940	Νικάνωρ	179	1991	Νικάνωρ	57
1951	Νικάνωρ	139	2001	Νικάνωρ	75

• Η κοινότητα «**Πάδες**» αναγνωρίστηκε αρχικά με την ονομασία «**Πάδες**», με μοναδικό συνοικισμό και έδρα της το συνοικισμό «**Πάδες**». Αργότερα, στις 16 Μαΐου 1928, καθιερώθηκε ως επίσημη ονομασία του συνοικισμού και της κοινότητας ο τύπος «**Πάδες**».

⇒ **Πάδαις** αναφέρει το όνομα του χωριού ο Π. Αραβαντινός και χαρακτηρίζει την προέλευσή του αλβανική. Αλλού πάλι γράφει το όνομά του **Πάδες**, και υποστηρίζει ότι προέρχεται από το αλβανικό Πάδοι που εξελληνίστηκε σε **Πάδες** «δια το εύφωνον».

Πάδαις ονομάζει το χωριό και ο Ι. Λαμπρίδης.

Ο Χρ. Ι. Σούλης υποστηρίζει ότι «...Η τοπωνυμία πάδη, πάδες, παδούλλα, παδούλλες, παδ(ου)λούλλες δίδεται εις επιφάνειας μικράς επιπέδους και ομαλός κειμένας εις το μέσον των κατωφερειών...».

Ο Κ. Δ. Μέρτζιος σημειώνει πως στα σλαβικά pad = έδαφος κατιόν, μικρά κατωφέρεια.

Ο Κ. Δ. Στεργιόπουλος θεωρεί ότι «...Η λέξις αναμφιβόλως είναι βλάχικη απαντώσα εις την κουτσοβλάχικην διάλεκτον και σημαίνουσα το ίσκιωμα...».

Ο Χ. Ν. Ρεμπέλης για το τοπωνύμιο **Πάδι** πιστεύει πως είναι «...λέξις βλάχικη σημαίνουσα μέρος επίπεδον και ομαλόν...».

Ο Ευ. Μπόγκας τονίζει ότι το τοπωνύμιο **Πάδη, η** προέρχεται «...από το βλάχικο pade (= έδαφος) και τούτο από το ελληνικό πέδον (= έδαφος)...».

Ο Ν. Χ. Ρεμπέλης μας ενημερώνει πως στα σλαβικά PAD = πτώση, κατωφέρεια εδάφους και VODOPAD = πτώση νερού, καταρράκτης.

Ο Θ. Β. Ζιώγας καταγράφει δύο εκδοχές για την προέλευση και την ετυμολογία του τοπωνύμιου:

▪ Στα αρχαία ελληνικά πάδος = δένδρο εκ φηγίδων π.χ δρυς, οξυά, στα νεολατινικά radus = πεύκα, στα βλάχικα και ρουμάνικα Padure = δάσος και συνεπώς Πάδες = δένδρα, πεύκα.

▪ Στα παλαιά σλαβικά *padati* = πέφτω και *padina* = υδατόπτωση, στα βουλγάρικα *radia* ή *radam* = πέφτω και *rad* = υδατόπτωση, στα σερβικά *rad* = καταρράκτης, πτώση, ανάβρυση. Επόμενα **Πάδες** = πτώσεις, δηλαδή γκρεμοί.

«...Η ονομασία του χωριού προήλθε από τη βλάχικη λέξη «πάντεν» που σημαίνει σιάδι, ίσιωμα, επίπεδος τόπος...» τονίζει ο Διον. Δ. Τάτσης

Ο Στ. Μπέττης γράφει πως το τοπωνύμιο είναι σλαβικό και σημαίνει έδαφος κατηφορικό.

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου εκτιμά ότι το τοπωνύμιο **Πάδες**, οι προέρχεται από το Ηπειρωτικό προσηγορικό *πάδη*, η «επιφάνεια επίπεδη και ομαλή στη μέση κατωφέρειας», και αυτό από το σλαβικό *padь*, ερμηνευόμενο, όπως και το Ηπειρωτικό προσηγορικό. Προσθέτει επίσης πως «...η λέξη ως δάνειο και στην αρομουνική όπου το ουσιαστικό *padе* «το επίπεδο μέρος» και το επίρρημα *padе* «κάτω, χαμηλά»...».

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1920	Πάδες	380	1961	Πάδες	138
1928	Πάδες	344	1971	Πάδες	64
1940	Πάδες	279	1981	Πάδες	144
1951	Πάδες	150	1991	Πάδες	91
			2001	Πάδες	67

• Η κοινότητα «**Παλαιοσέλλιον**», με μοναδικό συνοικισμό και έδρα το συνοικισμό «**Παλαιοσέλλιον**», αρχικά αναγνωρίστηκε με την ονομασία «**Παλαιοσέλι**». Η σημερινή ονομασία του συνοικισμού και της κοινότητας καθιερώθηκε στις 16 Οκτωβρίου 1940.

⇒ **Παλιοσέλι** γράφει το όνομα του χωριού ο Π. Αραβαντινός και χαρακτηρίζει τη λέξη ελληνική.

Ο Ι. Λαμπρίδης χρησιμοποιεί τον τύπο **Παλαιοσέλι**, ενώ για το τοπωνύμιο **Σελιό** σημειώνει: «...το όνομα τούτο Σλαβικόν ον δηλοί απλώς και αορίστως χωρίον...».

Ο Ευ. Π. Παγούνης αναφέρει **Παλιοσέλι** το όνομα του χωριού.

Παλαιοσέλι = Παλαιοχώρι σύμφωνα με τον Ν. Αναγνωστόπουλο.

Ο Χ. Ν Ρεμπέλης για το τοπωνύμιο **Σελό** υποστηρίζει πως «...Η λέξις είναι σλαβική και σημαίνει χωρίον...», ενώ η τοπωνυμία **Σελιά** «...σημαίνει τους πέριξ των οικιών, ή πλησίον του χωρίου αγρούς...».

Το αρχικό όνομα του χωριού, δηλαδή **Παλαιοσέλι**, κατά το Θ. Β. Ζιώρα ορίζεται ως «ελληνοσλαβικό» προερχόμενο από το ελληνικό «παλαιό» και το παλαιοσλαβικό, σερβικό και βουλγάρικο *selo* = χωριό, οπότε **Παλιοσέλι** = Παλιοχώρι.

Ο Στ. Μπέττης σημειώνει ότι το δεύτερο συνθετικό του ονόματος «... είναι η σλαβική λέξη seli ή selio, που θα πει απλώς χωριό...». Συμπληρώνει επίσης πως «...Σ' αυτό το όνομά του το αρχικό προστέθηκε αργότερα από τους Έλληνες κάτοικους της περιοχής για διάκρισή του προφανώς από κάποιο νεοσέλι ή σελιό χωριό το ελληνικό επίθετο παλιός απ' όπου και ο δευτερογενής σχηματισμός του τοπωνύμιου Παλιοσέλι...»

Ο Θ. Β. Ζιώγας εξηγεί την επίσημη γραφή της ονομασίας του χωριού **Παλαιοσέλλιον**, δηλαδή με διπλό λ, υπογραμμίζοντας ότι «...Η τοποθεσία του φημίζεται ως ιστορική, γι' αυτό πολλοί λένε ότι το όνομά του σχετίζεται με τους αρχαίους Σελλούς...».

Η Ρ. Βαλερά - Κουνάβα τονίζει πως «...Η ονομασία του Παλαιοσελλίου προέρχεται από τους αρχαίους Σελλούς...», και μας ενημερώνει ότι υπήρξε υπόδειξη του υπουργείου Εσωτερικών προς την τέως κοινότητα **Παλαιοσελλίου** να αναγράφεται η ονομασία της κοινότητας με δύο λ.

Σύμφωνα με τον Κ. Ευ. Οικονόμου το τοπωνύμιο **Παλιοσέλι**, το είναι σύνθετο «...από το επίθετο παλιός και το σλαβικό δάνειο στα Ηπειρωτικά ιδιώματα σελιό, το «το περιβόλι, το αγρόκτημα που είναι κοντά στο σπίτι...».

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Παλιοσέλι	942	1961	Παλαιοσέλλιον	230
1920	Παλιοσέλι	412	1971	Παλαιοσέλλιον	153
1928	Παλαιοσέλλιον	403	1981	Παλαιοσέλλιον	180
1940	Παλαιοσέλλιον	458	1991	Παλαιοσέλλιον	136
1951	Παλαιοσέλλιον	280	2001	Παλαιοσέλλιον	112

• Η κοινότητα «**Πηγγή**» αρχικά αναγνωρίστηκε με την ονομασία «**Πεκλάρι**» με μοναδικό συνοικισμό και έδρα το συνοικισμό «**Πεκλάρι**». Στη συνέχεια, στις 16 Οκτωβρίου 1940, καθιερώθηκε ο τύπος «**Πεκλάριον**» για το επίσημο όνομα του συνοικισμού και της κοινότητας. Η κοινότητα και ο συνοικισμός μετονομάστηκαν σε «**Πηγγή**» με το Β.Δ. 20.9.1955 (Φ.Ε.Κ. Α 287/1955).

⇒ **Πεκλάρι** ονομάζει το χωριό ο Π. Αραβαντινός θεωρώντας τη λέξη ελληνική και παρενθετικά την εξηγεί «**Απόκλαρον**».

Κατά τον Θ. Β. Ζιώγα «...Το παλαιό όνομα φαίνεται και είναι λατινικό...». Σημειώνει μάλιστα πως στα λατινικά per, re = ανά, κατά, στα, και clago = φωτίζω, λαμπρύνω, και clagum = λαμπρό, λαμπροφανές. Ακόμη στα ρουμάνικα Clag = φωτεινό, λαμπρό, διαυγές. Συμπερασματικά «...Πεκλάρι (= στο φωτεινό), με την έννοια του προσήλιου...», καταλήγει ο Θ. Β. Ζιώγας.

Ο Ελ. Π. Αλεξάκης συσχετίζει το τοπωνύμιο **Πεκλάρι** με το οικογενειακό επώνυμο Πεκλάρης.

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου πιθανολογεί ότι το τοπωνύμιο **Πεκλάρι**, το «... προέρχεται από το σλαβικό рѣкль «η φωτιά, η κόλαση // το φουγάρο» και την κατάληξη -аръ με την οποία σχηματίζονται ονόματα που δηλώνουν τους κατοίκους που αναφέρεται το θέμα...».

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Πεκλάρι	282	1961	Πηγή	398
1920	Πεκλάρι	351	1971	Πηγή	225
1928	Πεκλάρι	339	1981	Πηγή	191
1940	Πεκλάριον	379	1991	Πηγή	199
1951	Πεκλάριον	362	2001	Πηγή	206

• Η κοινότητα «**Πουρνιά**» αρχικά αναγνωρίστηκε με το όνομα «**Σταρίτσιανη**», με μοναδικό συνοικισμό και έδρα το συνοικισμό «**Σταρίτσιανη**». Ο συνοικισμός και η κοινότητα μετονομάστηκαν σε «**Πουρνιά**» με το Β.Δ. 12.3.1928 (Φ.Ε.Κ. Α 81/1928).

⇒ **Σταρίτσιανη** αναφέρει το χωριό ο Π. Αραβαντινός, χαρακτηρίζοντας το τοπωνύμιο ελληνικό.

Ο Ι. Λαμπρίδης γράφει το όνομα του χωριού με τους τύπους **Σταρίτσιανη**, **Σταρίτσανη** και **Σταρίτσιανη**, ενώ συναντάται και ο τύπος **Σταρίτσανη** για το τοπωνύμιο.

Ο Κ. Δ. Στεργιόπουλος μας πληροφορεί πως το χωριό «...Κατά την παράδοσιν το όνομα Σταρίτσιανη πήρε από την μοναχήν του μοναστηρίου Αγίου Σάββα γύρω από το οποίον είχαν συγκεντρωθεί οι κάτοικοι του χωριού οι το πρώτον συγκροτήσαντες αυτήν, διότι σταρίτσα σημαίνει μοναχήν, ηγουμένη...». Προσθέτει μάλιστα ότι η λέξη φαίνεται σλαβική στην προέλευσή της.

Ο Ν. Χ. Ρεμπέλης μας ενημερώνει πως στα σλαβικά «...«STARI (στάρι) = γέρος, STAREZINA (σταρεζίνα) = παλιά αντικείμενα, κουρέλια, πράγματα παμπάλαια. Πιθανόν το όνομα να έχει σχέση μ' αυτά...».

Ο Θ. Β. Ζιώγας υποστηρίζει ότι το παλαιό όνομα του χωριού έχει σλαβική προέλευση και σημαίνει αρχαία, παλαιά.

Ο Γ. Λυμπερόπουλος τονίζει πως το όνομα του χωριού «...είναι μάλλον σλαβικό και προέρχεται από το ΣΤΑΡΙΣΤΑΝ, που σημαίνει ΠΑΛΑΙΟΧΩΡΙΟ ή ΠΑΛΙΟΣ ΟΙΚΙΣΜΟΣ...».

Ο Χρ. Ι. Χρηστίδης υποστηρίζει ότι το χωριό οφείλει το όνομά του στο συνοικισμό «**Σταρίτσα**», ένα από τους τρεις συνοικισμούς, που αρχικά συγκρότησαν το χωριό. Ο συνοικισμός «**Σταρίτσα**» έλαβε το όνομά του «... από το χαρακτηριστικό γνώρισμα της περιοχής, τα πολλά και πλούσια σιτα-

ροχώραφα, που απλώνονταν γύρω του...». Συμπληρώνει ακόμη παρακάτω ότι «...πολλοί είναι όσοι πιστεύουν πως η λέξη Σταρίτσιανη έχει για ρίζα της, τη σλαβική λέξη στάρα που σημαίνει παλιός, γέρος, ή την επίσης σλαβική λέξη σταρίσταν που θα πει παλιό χωριό, παλιός οικισμός...».

Ο Στ. Μπέττης για την παλιά ονομασία του χωριού γράφει: «...Σταρίτσιανη, πιθανώς από τη σλαβική ρίζα στάρα, που θα πει παλιά και την υποκοριστική κατάληξη -ιτισιν, σημαίνει παλαιόπουλο με την κατάληξη δε -ανα πληθυντική, όλες σλάβικες, αναφέρεται εικάζω, σε χωριό ή ανθρώπους του Παλαιόπουλου...».

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου σημειώνει ότι το τοπωνύμιο **Σταρίτσανη**, η προέρχεται από το τοπωνύμιο Starica, κι αυτό από το σλαβικό starъ «παλαιός, αρχαίος» + την κατάληξη -ica, και την κατάληξη -jane, με την οποία σχηματίζονται οικογενειακά και εθνικά.

⇒ Όσον αφορά στη νέα ονομασία του χωριού, πιθανόν να οφείλεται στο τοπωνύμιο **Πουρνιά**, που υπάρχει στην ευρύτερη κοινοτική περιοχή του.

Κατά τον Ευ. Αθ. Μπόγκα πουρνιές είναι «οι πουρνιές, οι κοινώς κορομηλιές», ενώ η λέξη ετυμολογείται από το μεσαιωνικό προύνον < λατινικό prunus < ελληνικό προύμνος.

Ο Π. Γρίσπος υπογραμμίζει πως πουρνιά είναι οπωροφόρο δένδρο του βουνού (*Prunus pseudoarmeniaca* Heldr). Προσθέτει ακόμη ότι «...Οι καρποί πούρνα (τα) όταν είναι ώριμοι έχουν χρώμα κίτρινο και τρώγονται υπό των ανθρώπων νωποί ή αποξηραμένοι. Δι' αποστάξεως λαμβάνεται είδος οινοπνευματώδους ποτού (τσίπσυρο), δυνάμενου να χρησιμοποιηθεί «εν ανάγκη»...».

Ο Χρ. Ι. Χρηστίδης σημειώνει πως τη νέα ονομασία του χωριού «...τη δανείστηκαν από την τοποθεσία Πουρνιά δυτικά του χωριού, και σημαίνει τόπο με πολλές κορομηλιές που στο χωριό πουρνιές τις λέμε...».

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου σημειώνει ότι το τοπωνύμιο **Πουρνιά**, η είναι φυτώνυμο προερχόμενο από το κοινό νεοελληνικό πούρνο, που σημαίνει δαμασκηνο και την περιεκτική κατάληξη -ια. Αρχική ρίζα είναι η λέξη προύμνος, απ' όπου το λατινικό prunus και η λέξη προύνο, ενώ με μετάθεση του r προκύπτει το πούρνο.

Ο Στ. Μπέττης το νέο όνομα του χωριού το θεωρεί φυτώνυμο, προερχόμενο «...Από το ομώνυμο δέντρο, είδος δαμασκηνιάς...».

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Σταρίτσιανη	1961	Πουρνιά	270
1920	Σταρίτσιανη	1971	Πουρνιά	107
1928	Πουρνιά	1981	Πουρνιά	123
1940	Πουρνιά	1991	Πουρνιά	124
1951	Πουρνιά	2001	Πουρνιά	71

• Η κοινότητα «Πύργος» αρχικά αναγνωρίστηκε με την ονομασία «Στράτσειανη», αποτελούμενη από το συνοικισμό «Στράτσειανη» και την **Ιερά Μονή Αγίας Τριάδος**, με έδρα το συνοικισμό «Στράτσειανη». Ο συνοικισμός και η κοινότητα μετονομάστηκαν σε «Πύργος» με το Β.Δ. 29.12.1953 (Φ.Ε.Κ. Α 5/1954).

⇒ **Στράτσειανη** ονομάζει το χωριό ο Π. Αραβαντινός, χαρακτηρίζοντας τη λέξη ελληνικής προέλευσης και παρενθετικά επεξηγεί την ονομασία ως «**Στρατειανή**», χωρίς άλλες διευκρινίσεις.

Ο Ι. Λαμπρίδης αναφέρει το όνομα του χωριού **Στράτσειανη**, ενώ συναντάται και ο τύπος **Στράτζειανη** για το τοπωνύμιο.

Ο Ν. Χ. Ρεμπέλης μας πληροφορεί πως στα σλαβικά «...STRAZA (στράζα) σημαίνει GUARDIA, SENTINELLA, δηλαδή φρουρά, σκοπιά, παρατηρητήριο και STRAZANIN = φρουρός...», και προσθέτει ότι «...Η Στράτσειανη, που βρίσκεται σε περίβλεπτη θέση μπορούσε πράγματι να χρησιμεύσει για παρατηρητήριο και τόπος σκοπιάς...».

Ο Θ. Β. Ζιώγας υποστηρίζει πως το παλιό όνομα του χωριού έχει σχέση με το υπερκείμενο βραχώδες βουνό, το οποίο χρησιμοποιούνταν σαν σκοπιά για την επιτήρηση της περιοχής όπου ο Βουργουπόταμος σμίγει με τον ποταμό Σαραντάπορο. Σημειώνει επίσης ότι στα παλαιά σλαβικά Straza = φυλακή, κουστωδία, Strazaniη ή strazanη = φύλακας, στα σερβικά straza = φρουρά, φυλακή και κατά συνέπεια **Στράτσειανη** = σκοπιά, φρουρά.

Ο Δ. Γ. Μπόγδος γράφει: «...Η ονομασία του χωριού Στράτσειανη προέρχεται από τη σλαβική λέξη straza, που σημαίνει φρουρά, σκοπός, παρατηρητήριο...».

Σύμφωνα με τον Κ. Ευ. Οικονόμου το τοπωνύμιο **Στράτσειανη**, η είναι δυνατόν να προέρχεται:

■ Από το σλαβικό προσωπωνύμιο Strěz(o), συγκεκριμένο τύπο των σλαβικών προσωπωνυμίων Strězi-mirъ, Strězi-slavъ, προερχόμενα από το ρήμα stergti «είμαι άγρυπνος, φρουρώ» + τη σλαβική κατάληξη -jane δηλωτική κατοίκων ενός τόπου ή των μελών μιας οικογένειας.

■ Από το ίδιας ετυμολογικής αρχής τοπωνύμιο Straža, προερχόμενο από το storza «το φυλάκιο» και την κατάληξη -jane, με μετάθεση του r.

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1920	Στράτσειανη	508	1961	Πύργος	355
1928	Στράτσειανη	502	1971	Πύργος	158
1940	Στράτσειανη	491	1981	Πύργος	125
1951	Στράτσειανη	367	1991	Πύργος	168
			2001	Πύργος	157

ΔΗΜΟΣ ΛΑΚΚΑΣ ΣΟΥΛΙΟΥ

Ο δήμος Λάκκας Σουλίου αναγνωρίστηκε αρχικά με την ονομασία δήμος Δερβιζιάνων. Τη σημερινή του ονομασία απέκτησε με το Π.Δ. 4/20.12.2002 (Φ.Ε.Κ. Α 4/14.1.2003). Αποτελείται από τις τέως κοινότητες «Αλεποχώριον Μπότσαρη», «Άρδοσις», «Αχλαδέαι», «Βαργιάδες», «Γεωργάνου», «Δερβίζιανα», «Έλαφος», «Μπεστιά», «Παλαιοχώριον Μπότσαρη», «Πεντόλακκος», «Ρωμανός», «Σεριζιανά», «Σιστρούνιον» και «Σμυρτιά», οι οποίες ανήκαν στην τέως επαρχία Δωδώνης.

Έδρα του δήμου είναι ο οικισμός «Δερβίζιανα» της τέως κοινότητας «Δερβίζιανα».

⇒ **Λάκκα Σουλίου**, **Λάκκα Σούλι** ονομάζεται η ευρύτερη γεωγραφική περιοχή, η οποία εκτείνεται ανάμεσα στα βουνά του Σουλίου, στα βουνά των Κουρέντων, στα Θεσπρωτικά όρη και στο βουνό Τόμαρος ή Ολύτσικα, τμήμα της οποίας αποτελεί η εδαφική περιοχή του δήμου.

Λάκκα του Σουλίου μνημονεύουν περιοχή της Ηπείρου ο Αθ. Ψαλίδας και ο Κ. Θεσπρωτός.

Ο Γ. Γαζής αναφέρει «...επαρχία, ονομαζομένη Λάκκα του Μπότσαρη, και της οποίας οι κάτοικοι ονομάζονται με το ίδιον όνομα, Σουλιώται...», στην περιοχή «Σούλιον της Ηπείρου».

Ο Ι. Λαμπρίδης καταγράφει ως **Λακκοχώρια**, χωριά της **Λάκκας** του Σούλη ή γενικά ως **Λάκκα** τα εξής 25 χωριά του νοτίου διαμερίσματος του τμήματος **Τσαρκοβίστας**: **Κοπάναι** (Κοπάνη), **Λογγιότισσα** (Λαγκιώτισσα, συνοικισμός της τέως κοινότητας «Μελιά»), **Μιλίχοβον** (Μελιά), **Ζόριστα** (Πεντόλακκος), **Μουσιωτίτσα** (Μουσιωτίτσα), **Κουκλέση** (Κουκλέσιον), **Βαριάδες** (Βαργιάδες), **Τόσκεση** (Αχλαδέαι), **Λίπα** (Λίππα), **Τσαρίτσιανα** (Πλατάνια), **Γρατσανά** (Ασπροχώριον), **Μπαγασιούς** (Μπαουσιοί), **Ελίζνα** (Αρτακούλα), **Μουκοβίνα** (συνοικισμός της τέως κοινότητας «Μπεστιά»), **Άρδοση** (Άρδοσις), **Δραγοβέτς** (Έλαφος), **Μπεστιά**, **Στρούνη** (Σιστρούνιον), **Ρωμανού** (Ρωμανός), **Αλποχώριον Βότσαρη** (Αλεποχώριον Μπότσαρη), **Παληοχώριον Βότσαρη** (Παλαιοχώριον Μπότσαρη), **Σιρζιανά** (Σεριζιανά), **Ρουσιάτσα** (Πολυστάφυλλον, χωριό του νομού Πρεβέζης), **Δερβίζιανα**, **Γεωργάνου** (Γεωργάνοι). Απ' αυτά, τα τελευταία 15, ο Ι. Λαμπρίδης σημειώνει ότι «...επονομάζονται μερικώτερον Λάκκα του Βότσαρη, ένεκα της διαμονής και επιρροής αυτόθι του ήρωος...», ενώ προσθέτει πως «...5 δ' εκ των χωρίων τούτων ήτοι τα «Στρούνη, Άρδοση, Μπεστιά, Μουκοβίνα και Δραγοβέτς» και Κουπάκια δι' άγνωστον λόγον...» ονομάζονται. Αλλού συμπληρώνει πως στην ίδια περιοχή ανήκαν και τα χωριά **Γκουλεμή** (Σμυρτιά), **Λιπάδη** (Λεπάδιον), **Μπάλα** (Μπάλας), τα οποία «... συνοικίας δ' ετέρων χωρίων αποτελούντα...».

«...Η περιοχή που βρίσκεται μεταξύ της ανατολικής βουνοσειράς των, σε σχήμα γερμανικού πετάλου, Σουλιώτικων βουνών, της απέναντι

τουτων σειράς του Τομάρου (Ολίτσικας) και των μικρών ποταμών, Τύριας και Λακκιώτικου, παραποτάμων του μεν πρώτου, του Θύαμη (Καλαμά), του δε δευτέρου του Αχέροντα (Μαυροποτάμου), από τους Σουλιώτικους χρόνους και δώθε, καλείται «Λάκκα του Μπότσαρη» από το Γεώργο Μπότσαρη, που είχε φύγει από το Σούλι και κατοικούσε στο Παλιοχώρι, ή και απλώς «Λάκκα» και οι κάτοικοι «Λακκιώται»...», υποστηρίζει ο Σπ. Μουσελίμης, και παρακάτω προσθέτει: «...Είκοσι τέσσερα χωριά απλώνονται στις πλαγιές και τ' απάνεμα της Λάκκας και δέκα εννιά συνοικισμοί σκορπίζονται σε λακκιές και γούπατα...».

Για το τοπωνύμιο **Λάκκα**, «...κακώς δι ενός κ γραφόμενον...», ο Ι. Λαμπρίδης παρατηρεί πως «...δεν είναι Αλβανικόν, ως άλλοι νομίζουσιν, περιοχὴν ἢ χωρίον δηλούν...αλλά ελληνικόν και μεγενθυτικόν, πληθύν και λοτήτων ἢ λάκκων σημαίνον...» και αναρωτιέται: «...Δεν παρήχθη άραγε εκ της Ελληνικής λέξεως λάκκου, λακκιάς συνηθεστάτης εις τα Ελληνικά διαμερίσματα, σημαίνουσης μικράν κοιλάδα; Δεν υπάρχει άραγε σχέσις του ονόματος τούτου προς την Λακωνίαν;...». Παρατηρεί ακόμη πως «...το όνομα Λάκκα εν Ηπείρω, συνοδεύεται ἢ υπό αρσενικών ονομάτων γένους κυρίων και πτώσεως γενικής, τον κτήτορα συνήθως δηλούσης, οίον Λάκκα Σούλη, Λάκκα Μουχτάρ, ἢ παρέπεται επιθέτω τινί, εν και μόνον όνομα μετ' αυτού αποτελούσα, οίον Παληολάκκα...».

Λάκκα είναι «...Φυσική κοιλάτις του εδάφους, σχηματιζομένη μεταξύ λόφων ἢ υψωμάτων. Μικρά κοιλάς. Η λέξις είναι συνηθεστάτη ως τοπωνύμιον περιοχών, αγρών ἢ και χωρίων ακόμη...», επισημαίνει το Νεώτερον Εγκυκλοπαιδικόν Λεξικόν «ΗΛΙΟΥ» στο σχετικό λήμμα.

Σύμφωνα με τον Ευ. Αθ. Μπόγκα, στο γλωσσικό ιδίωμα της Ηπείρου, η λέξη λάκκα, ἢ έχει τις εξής σημασίες: «ἢ ανοιχτωσιά έξω από το δάσος», «ἢ πλατεία, το κοινόχρηστο μέρος», «ἢ βαθουλή πλευρά στο κότσι του προβάτου ἢ του κατσικιού», «ἢ πεδιάδα, το ανοιχτό μέρος». Ακόμη σε τοπωνυμική χρήση η λέξη είναι «...δηλωτικό μεγάλης ανοιχτής περιοχής με χωριά ανάμεσα, δάση και λοφίσκους, όπως Λάκκα Σούλι, Λάκκα Μπότσαρη, Λάκκα Πογώνι, Λακκοπούλα κ.ά...».

Αλλού, ο Ευ. Αθ. Μπόγκας μας ενημερώνει πως **Λάκκα** ονομάζεται «...Η περιοχή που περιλαμβάνεται ανάμεσα από τα βουνά του Σουλίου και του Τομάρου. Υποδιαιρείται στη «Λάκκα Σούλι», που περιλαμβάνει τα χωριά Δερβίζιανα, Βαριάδες, Κοπάνη κ.ά και στη «Λάκκα Μπότσαρη» που περιλαμβάνει τα χωριά Ρωμανό, Αλποχώρι Μπότσαρη, Παληοχώρι Μπότσαρη κ. ά. Στη Σαμωνίβα άκουσα να λένε «Λάκκα Σούλι» το οροπέδιο όπου το κυρίως Σούλι, ἢ πρωτεύουσα δηλαδή του Τετραχωρίου...», και μας πληροφορεί ότι «...Η λέξη λάκκα (σ.σ προέρχεται) από το απλωτός, εκτεταμένος, ξέφωτος λάκκος, με αλλαγή γένους κατά το λακκούβα...».

Ο Σπ. Μουσελίμης γράφει: «...Λάκκα καλείται ο τόπος που βρίσκεται ανάμεσα δύο βουνών...».

Ο Π. Γκαλντέμης υποστηρίζει ότι «...Λάκκα Σουλίου ή Λάκκα - Σούλι ή απλώς Λάκκα, ονομάζεται η περιοχή που απλώνεται κάτω και πίσω από τον Τόμαρο και φθάνει στα βουνά του Σουλίου. Περιλαμβάνει τα Δερβίζιανα ως το Παλαιοχώρι Μπότσαρη και βόρεια ως τον Άγιο Νικόλαο (Ζαραβούτσι) και ως τον Πολύγυρο...».

«...Λάκκα σημαίνει μικρή κοιλάδα...» κατά το Β. Κραψίτη.

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου σημειώνει πως το τοπωνύμιο **Λάκα, η ή Λάκκα, η** «...με τη σημασία «ίσιωμα, ισιότοπος, επίπεδο χωράφι» και με τον τύπο lakë (και laka έναρθρα) συναντιέται στα αρβανίτικα με τη σημασιολογική εξέλιξη: λαγκάδι - εύφορο μέρος - κάμπος - επίπεδη περιοχή...». Προσθέτει επίσης ότι «...η λέξη συναντιέται ως προσηγορικό λάκκα, η με τις σημασίες «ό,τι και ο λάκκος // μικρά κοιλότης, ιδίως επί εδάφους // ο πέριξ δασωδών εκτάσεων άδενδρος τόπος», λέξη που είναι μεγενθυτικός τύπος από το υποκοριστικό λακκί...». Αλλού γράφει πως στην αλβανική γλώσσα Plakë σημαίνει «ίσιωμα, ισότοπος» και παραθέτει τα όσα αναφέρει ο Ευ. Μπόνκας για τη σημασία της λέξης λάκκα, η. Θεωρεί «...ότι το Ηπειρωτικό προσηγορικό (σ.σ λάκκα, η) αποτελεί ένα σημασιολογικό δάνειο από τα αρβανίτικα με τη σημασιολογική εξέλιξη: «λαγκάδι» - «εύφορο μέρος» - «κάμπος» - «επίπεδη περιοχή»...», ενώ υποσημειώνει πως «...η λέξη πρέπει να ορθογραφηθεί με ένα κ (λάκα), εφ' όσον έχει τη σημασία του ανοικτού επίπεδου μέρους...» και συναντιέται σε τοπωνυμική χρήση.

«...Η Λάκκα Σούλι καταλαμβάνει το νοτιοδυτικό τμήμα του νομού Ιωαννίνων και είναι γνωστή επίσης ως Λάκκα του Μπότσαρη...» υποστηρίζουν οι Β. Νιτσιάκος, Μ. Αράπογλου και Κ. Καρανάτσης, και προσθέτουν πως «...Η ενότητα αυτή ορίζεται γεωγραφικά από οροσειρές που αφήνουν λιγοστά περάσματα...». Συγκεκριμένα: Βορειοανατολικά βρίσκεται ο Τόμαρος ή Ολύτσικα, νοτιοανατολικά τα Θεσπρωτικά όρη, νοτιοδυτικά τα όρη Σουλίου και βόρεια τα όρη των Κουρέντων. Ως χωριά της Λάκκας Σουλίου αναφέρουν τα εξής: **Άγιος Ανδρέας** (Λιβιάχοβον), **Άγιος Νικόλαος** (Ζαραβούτσι), **Αλεποχώριον Μπότσαρη** (Αλεποχώρι Μπότσαρη), **Ανθοχώριον** (Κόπρα), **Άρδοσις** (Άρδοσι), **Αρτοπούλα** (Έλεζνα), **Ασπροχώριον** (Γρατσανά), **Αχλαδέαι** (Τόσκεσι), **Βαλανιδιά**, **Γεωργάνοι** (Γεωργάνον), **Δερβίζιανα**, **Έλαφος** (Δραγοβέτσι), **Ζωτικόν** (Λιβίκιστα), **Καταμάχη** (Γράσδανη), **Κουμαριά** (Μπουρελέσα), **Λίπα**, **Μπαουσιοί** (Μπαουσιούς), **Μπεστιά** (Μπιστιά), **Παλαιοχώριον Μπότσαρη** (Παλαιοχώρι Μπότσαρη), **Παρδαλίτσα** (Πράδαλλα), **Πλατάνια** (Τσερίτσανα), **Ρωμανός** (Ρωμανό), **Σιστρούνιον** (Σειστρούνι), **Σμυρτιά** (Γκουλεμή), **Σεριζιανά** (Σερζιανά).

Για την προέλευση του τοπωνυμίου **Σούλι** έχουν διατυπωθεί διαφορετικές απόψεις και γνώμες:

Ο W. M. Leak, Άγγλος περιηγητής, αναζητούσε τη ρίζα της λέξης στους ομηρικούς Σελλούς ή στην αρχαία πόλη Σόλλιον, την οποία μνημονεύει ο Θουκυδίδης, ενώ ο F.C.H.L. Rouqueville σημειώνει τη φωνητική ο-

μοιότητα του τοπωνύμιου με τους Συλίονες, έθνος της Χαονίας, που αναφέρει ο Στ. Βυζάντιος.

Ο Χρ. Περραιβός, διασώζοντας την εκδοχή της τοπικής παράδοσης, υποστηρίζει πως το τοπωνύμιο οφείλει το όνομά του σε κάποιον Οθωμανό «Σούλλη» φονευθέντα «...παρά των ολίγων φιλελεύθερων Ελλήνων...», οι οποίοι είχαν καταφύγει στα δύσβατα και δασώδη μέρη της περιοχής. Ο «Σούλλης» προσπάθησε να τους διώξει από την περιοχή, οι ντόπιοι κάτοικοι τον φόνευσαν σε μάχη, και στη συνέχεια «...δια μνήμην της ανδραγαθίας, και τρόμον των εχθρών ωνόμασαν το χωρίον Σούλλι, θέσαντες το όνομα του φονευθέντος Σούλλη...». Ακόμη σε υποσημείωσή του διευκρινίζει: «... Σούλλι κακό και Κακοσούλλι, εισί ταυτοσήμαντα, δηλαδή, το ανδρείον, το ανίκητον...».

Ανάλογη γνώμη διατυπώνει και ο Κ. Παπαρρηγόπουλος: «...Πόθεν παρήχθη το όνομα τούτο δεν είναι ασφαλώς γνωστόν. Λέγεται μόνον εκ παραδόσεως ότι εις των κατά πρώτον προς τους ορείτας εκείνους αγωνισθέντων μουσουλμάνων καλούμενος Σούλης επέσεν εν τη συμπλοκή επί του χώρου όστις έκτοτε απ' αυτού επωνομάσθη Σούλλι...».

Με την άποψη αυτή συντάσσεται και ο Κ. Μ. Μέκιος, που αν και σημειώνει ότι δεν είναι εξακριβωμένο από πού παράγεται το όνομα Σούλι, μας ενημερώνει πως η περιοχή ονομαστική έτσι «...εξ οθωμανού τινός εκ των κατά πρώτων αγωνισθέντων προς τους ορεσίβιους τούτους, όστις εκλείτο Σούλης και έπεσε μαχόμενος εκεί...».

Ο Αν. Ν. Γούδας μας παραδίδει την εκδοχή προφορικής τοπικής παράδοσης, σύμφωνα με την οποία η ορεινή περιοχή, στην οποία εγκαταστάθηκαν οι πρώτοι κάτοικοί της ανήκε σε έναν Οθωμανό ποιμένα, που ονομαζόταν Σούλης, και το οποίο σκότωσαν οι έποικοι. Τότε «...γενόμενοι κύριοι των τε ποιμνίων και νομών αυτών, άγνωστοι πρότεροι όντες, ωνομάσθησαν υπό των περιξ Σουλιώται, δηλ. άνδρες φονεύσαντες τον Σούλην. Άπαντα δεν τα όρη περιληπτικώς Σούλι...».

«...Εις την Τζαμουριάν είναι και το περίφημον Σούλι ή Κακοσούλι, και συνίσταται από ένα χωρίον μέγα, Κακοσούλι ονομαζόμενον, και από άλλα μικρότερα ολόγυρα...» μας ενημερώνει ο Αθ. Ψαλίδας, ενώ ο Κ. Θεσπρωτός γράφει: «...Εις το Κακοσούλι, ίσως ήτον το Σόλλιον...».

«...Σούλιον δε έστι το αρχαίον Σύλιον. Παρωνόμασαν τούτο οι Αλβανοί της Ηπείρου Κακοσούλιον από της εποχής, καθ' ήν επολέμει αυτό ο Αλή πασσάς... Έχει δε μετωνυμικώς παρά τοις κοινοίς η λέξις «κακός» την σημασίαν του ισχυρός, πολύς, ανδρείος, δεινός, δυσκαταμάχητος...», παρατηρεί ο Ι. Φιλήμων.

Ο Π. Α. Σ (αλαπάντας) σημειώνει πως «...επειδή οι προκατοικήσαντες το όρος Σούλι δεν ήσαν μετανάστει ενός μόνον χωρίου ή κώμης, αλλά διαφόρων χωρίων, δεν είναι διόλου παράδοξον ότι οι πρώτοι κάτοικοι με τη-

νάστευσαν εκ των χωρίων Σουλιάσι και Σουλιάταις (σ.σ χωριά της Αλβανίας) υπάρχόντων και σήμερα και εντεύθεν το «Σούλιον και Σουλιώται...».

Ο Π. Αραβαντινός μας πληροφορεί, μεταξύ άλλων, ότι «...Τον ηρωϊκόν αυτόν τόπον οι εν τη Ηπείρω Οθωμανοί ωνόμασαν, Κακοσούλιον, δι' ην φρίκην ενεποίουν αυτοίς οι κάτοικοι αυτού...».

Κατά τον Ι. Λαμπρίδη «...το Σούλη εις τα πέρατα της οικουμένης αντηχήσαν, απαντών δε και εις το τμήμα Κουρέντων εν δυσί χωρίοις υπό του ρείθρου του Καλαμά διαχωριζομένοις, οφείλει την κλήσιν εις το όνομα ηγέτου επήλυδων ομωνύμου...». Προσθέτει ακόμη πως «...Στρατιώτης της και φυλάρχης πατριάς εκ της φυλής των Τσιάμηδων ήν ο Σούλης, ος σκηνώσας εν τη νυν ομωνύμω περιοχή δέδωκε κατά το σύνηθες και το όνομα αυτού εις ταύτην...». Αλλού σημειώνει αλβανική την προέλευση της ονομασίας του, ενώ σχετικά με την ονομασία **Κακοσούλη** παρατηρεί ότι πρόκυψε και καθιερώθηκε «...ουχί προς διαστολήν των εν τμημάτι Κουρέντων δύο ετέρων ομωνύμων χωρίων, αλλ' εκ της φρίκης, ην ενεποίει τοις εχθροίς αυτού...».

Ο Σπ. Π. Αραβαντινός μας ενημερώνει, μεταξύ άλλων, ότι σύμφωνα με ορισμένους, οι Σουλιώτες είναι απόγονοι των αρχαίων Ηπειρωτών, των Σελλών, που διασώθηκαν στα βουνά μετά την καταστροφή της Ηπείρου από τον Αιμίλιο Παύλο, καθώς και ότι το όνομα **Σούλι** είναι παραφθορά του ονόματος των Σελλών. Παραθέτει επίσης και την άποψη του ΑΘ. Πετρίδη ότι «...το όνομα φαίνεται έχον λατινικήν κατάγωγήν...». Ο ίδιος ο ΑΘ. Πετρίδης διασώζει την τοπική παράδοση του χωριού του Δρόβιανη της Αλβανίας, σύμφωνα με την οποία οι κάτοικοι από τα Σουλανά, γειτονικό χωριό, αφού σκότωσαν ένα τουρκόπουλο, που αγάπησε και παρενοχλούσε «...μια κόρη Σουλανιώτισσα εύμορφη πολύ, μια αρχοντοπούλα του πρώτου του χωριού...», στη συνέχεια «...έκαψαν τα σπίτια της κι επήραν τα πρόβατά της κι έφυγαν από βουνό σε βουνό όσω που έφθασαν στο Σούλι κι εκεί εκάθησαν. Ότε ήσαν τόπο δυνατό και σήγουρο και το ωνόμασαν Σούλι για θύμησι...».

Ο Κ. Άμαντος εκτιμά ότι το τοπωνύμιο **Σούλι** είναι κυριώνυμο. Προέρχεται από το οικογενειακό όνομα Σούλη, που προέρχεται από την παραφθορά του Σαούλ.

Ο Π. Α. Φουρίκης αναζητά «...το έτυμον της λέξεως Σούλι...» στη γλώσσα του λαού, που πρωτοκατοίκησε στην περιοχή και κατά τη γνώμη του ήταν, αναμφισβήτητα, Αλβανοί. Μας ενημερώνει πως στα αλβανικά σουλ-ι «...σημαίνει κορμόν δένδρου δυνάμενον να χρησιμεύση ως δοκός (πάτερον) αλλά και ως στύλος όταν εν τω εδάφει εμπήγνυται...» καθώς επίσης ότι η λέξη σουλ στους Αλβανούς και αλβανόφωνους της Ελλάδας σημαίνει «...ιδίαν την δοκόν, ήτις οριζοντίως μεν τιθεμένη επί των δοκών σχηματίζει την στέγην των χωματοστεγών οικιών, καθέτως δε εμπηγνυμένη εν τω εδάφει αντικαθιστά τον στύλον...». Παρατηρεί πως ένας στύλος κάθε φορά, που σε επίκαιρο σημείο δεν υπάρχει δένδρο, είναι δυνατόν να χρησι-

μοποιηθεί σαν πρόχειρη σκοπιά, οπότε «...η λέξις προσέλαβε και την σημασίαν της σκοπιάς καθόλου, καταστάσα ταυτόσημος τη βίγλα...». Προσθέτει επίσης ότι «...το όνομα εδόθη εις κορυφήν των ηρωϊκών ορέων δίκην στύλου υψουμένην προ της εισόδου...» και συμπεραίνει: «...η λέξις Σούλι είναι αυτή αυτή η αλβανική σούλ-ι, η σημαίνουσα προς τοις άλλοις και την σκοπιάν...».

Ο Χρ. Χρηστοβασίλης θεωρεί ότι το τοπωνύμιο ετυμολογείται από το χαϊδευτικό όνομα Σούλης, προερχόμενο από το Αθανασούλης.

Ο ιστορικός Γ. Κορδάτος συντάσσεται με την άποψη του Π. Α. Φουρίκη, υποστηρίζοντας πως «... Το Σούλι είναι λέξη αρβανίτικη και σημαίνει δοκός (πάτερο) και στύλος...».

Ο Χρ. Ι. Σούλης παραθέτει εκδοχές, σύμφωνα με τις οποίες το τοπωνύμιο έχει τη ρίζα του σε αρχαίες λέξεις, όπως Σελλοί του Ομήρου, Σουλίοι του Στ. Βυζάντιου ή Σόλλιον πόλη αρχαία αναφερόμενη από το Θουκυδίδη, καθώς επίσης άποψη του Π. Α. Φουρίκη ότι προέρχεται από τη λέξη σούλι, που σημαίνει «σκοπιά, βίγλα», άποψη, την οποία και ο ίδιος υιοθετεί. Συμπληρώνει επίσης πως η ονομασία δόθηκε από τους αλβανόφωνους οικιστές του τόπου.

Ο Κ. Μπίρης γράφει πως την ονομασία Σούλι έδωσαν στον τόπο οι πρώτοι ένοικοί του, που προέρχονταν από τα Σουλανά της Δίβρης. Ο ίδιος άλλού αναφέρει ότι το επώνυμο Σούλης στα σλαβικά σημαίνει «υψηλός», «λεβέντης».

Ο Ηλ. Παν. Γεωργίου νομίζει ως «...πιθανωτέραν την υπό τον Π. Φουρίκη προταθείσαν ετυμολογίαν εκ του αλβανικού σουλ (= σκοπιά)...».

Ο Αλ. Χ. Μαρμιόπουλος υποστηρίζει πως «...Σούλι (αρβανίτικα SUL-1) είναι μέσο πλεύσεως μικρό, που κατασκευάζεται από κορμό δένδρου εσωτερικά σκαμμένου κι ακόμα οι γνωστές κορύπτες των ποιμενικών καταυλισμών...».

Κατά τον Σπ. Μουσελίμη «...Το Σούλι είναι όνομα Ιλλυρικό, που πάει να πει κορυφή...».

«...Τσε ντένιε περπάρα σι σουλ = Τι στάθηκες μπροστά σα στύλος. Αυτή η λέξη πήρε και τη σημασία της σκοπιάς, της βίγλας. Κι είναι αλήθεια πως για να μπει κανένας στο Σούλι συναντάει μια κορφή σα στύλο από την οποία όλα τα κατοπτεύει γύρω, άρα σημαίνει σκοπιά...» μας ενημερώνει ο Ν. Γ. Ζιάγκος, και αμέσως παρακάτω προσθέτει: «... Όλες οι κορφές στο συγκρότημα αυτό των βουνών (σ. σ του Σουλίου) είναι σαν ορθοί στύλοι. Κι αν λάβουμε υπ' όψη πως πολλά ονόματα, τα τοπωνύμια, δόθηκαν από τις παρατηρήσεις που κάνει ο άνθρωπος στο μέρος που ζει, στο έδαφος που κινιέται, θα καταλήξουμε στο συμπέρασμα αυτό και μόνο...».

Ο Γ. Μ. Σαρηγιάννης θεωρεί πιο πιθανή την άποψη του Χρ. Ι. Σούλη, αφού «...η λέξη Σούλι = βίγλα φαίνεται απλούστερη και πιθανότερη...», ενώ παρατηρεί πως «...Σούλι σημαίνει στα αλβανικά σκοπιά, βίγλα (soul-i)

απόλυτα δικαιολογημένο και από την τοπογραφική θέση του ...». Δεν αποκλείει ωστόσο σουλ-ι να λεγόταν και ο στύλος, αφού διαπιστώνεται «...η πρωταρχική ύπαρξη στα αλβανικά του ρήματος σουλjonj = κόβω δέντρα για στύλους...». Αλλού ο ίδιος εξηγεί πως στα αλβανικά **Σούλι** σημαίνει «οξύς τόπος, κορυφή».

«...Σούλι = στύλος, και ειδικότερα σκοπιά, βίγλα...» τονίζει ο Β. Κρασίτης.

Η Λ. Δ. Πολίτη, αφού υπογραμμίζει πως το τοπωνύμιο «...προκάλεσε επίσης και αντικρουόμενες ερμηνείες ως προς την ετυμολογία...», θεωρεί ως βασικές δύο απόψεις: εκείνη σύμφωνα με την οποία είναι κυριώνυμο, και εκείνη του Π. Α. Φουρίκη, η οποία προαναφέρθηκε. Σημειώνει ότι το πρόβλημα ετυμολόγησης του τοπωνύμιου παραμένει, ωστόσο δεν αποκλείει «...η αλήθεια να βρίσκεται σε κάποιο συνδυασμό των δύο παραπάνω βασικών απόψεων, αν δεχτούμε ότι ο χαρακτηρισμός σούλι(ς) μπορούσε να αποδοθεί και σε πρόσωπα με αντίστοιχο παράστημα...».

Ο Στ. Μπέττης μνημονεύει ως «...τη μόνη σωστή και τεκμηριωμένη άποψη που δίνει ο καθηγητής Π. Φουρίκης ...» ότι δηλαδή «...η λέξη Σούλι είναι αλβανική (σούλ με το επιτιθέμενο άρθρο -ι) και σημαίνει κορμό, δέντρο, στύλο και πιο πέρα σκοπιά, βίγλα, όπως πράγματι από τη θέση του είναι το Σούλι...».

Ο Β. Δ. Μήτσης, αφού διερευνά διάφορες εκδοχές για την ετυμολογία του τοπωνύμιου, καταλήγει στο συμπέρασμα ότι «...η ονομασία του Σουλίου προήλθε από παραφθορά της ονομασίας «Κοίλη Ήλις», την οποία έδωσαν κατά την αρχαιότητα στα πεδινά παράλια της Θεσπρωτίας (αρχαίον «Σαμικόν»), Ήλαιοι άποικοι...». Σύμφωνα με τον Β. Δ. Μήτση η δημιουργία του δεύτερου συνθετικού ακολούθησε πιθανόν την εξής πορεία: Ήλις-Σήλις - Σήλειον - Σούλι(ον), ενώ η λέξη «κοίλη» με το πέρασμα του χρόνου αντικαταστάθηκε από τη λέξη «λάκκα». Έτσι η αρχική ονομασία «Κοίλη Ήλις» εξελίχθηκε σε Λάκκα Σούλι.

Ο Γ. Μπαμπινιώτης ετυμολογεί το τοπωνύμιο από το αλβανικό sulj «αίχμηρη κορυφή (βουνού)».

Η Β. Δ. Ψιμούλη θεωρώντας «...δομικό στοιχείο της λειτουργίας του γένους την ονομασία του ίδιου και της περιοχής εγκατάστασής του από το όνομα του ιδρυτή του...», υιοθετεί την άποψη σύμφωνα με την οποία «...το όνομα Σούλι προέρχεται από πρόσωπο, αρχηγό γένους...». Συγκεκριμένα το τοπωνύμιο με τους τύπους **Σούλι**, **Σιούλι** ή **Σούλιο** «...προέρχεται από τον ιδρυτή του γένους των Σουλιωτών...», και «...μπορεί να απηχούσε βαφτιστικό ή παρωνύμιο του ιδρυτή του γένους στο πλαίσιο του ρόλου της παρωνυμίας,..., κατά τη διαδικασία διακλάδωσης και μετασχηματισμού των γένων...».

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου σημειώνει πως, «...Το τοπωνύμιο Σούλι προέρχεται από το αλβανικό šul', -i «κορμός δέντρου, δοκός, στύλος κ.λ.π...».

• Η κοινότητα «**Αλεποχώριον Μπότσαρη**» προήλθε από την κοινότητα «**Παλαιοχώρι Μπότσαρη**», της οποίας υπήρξε εξ αρχής συνοικισμός με την ονομασία «**Αλποχώρι Βότσαρη**». Στη συνέχεια ο συνοικισμός διόρθωσε την ονομασία του σε «**Αλποχώρι Μπότσαρη**».

Αναγνωρίστηκε ως κοινότητα με το Δ. 11.8.1930 (Φ.Ε.Κ. Α 289/1930) και την ονομασία «**Αλποχώρι Μπότσαρη**», με μοναδικό συνοικισμό και έδρα της το συνοικισμό «**Αλποχώρι Μπότσαρη**». Στη συνέχεια, στις 16 Οκτωβρίου 1940, η κοινότητα διόρθωσε την επίσημη ονομασία της σε «**Αλεποχώριον Μπότσαρη**», ενώ ο μοναδικός συνοικισμός και έδρα της σε «**Αλεποχώριον**». Τις αντίστοιχες ονομασίες διατήρησαν το δημοτικό διαμέρισμα και ο σημερινός συνοικισμός.

Ο συνοικισμός «**Τοκαίοι**» αναγνωρίστηκε με την ΕΣ. 5790/1981 (Φ.Ε.Κ. Β 219/1981) απόφαση νομάρχη Ιωαννίνων, ενώ στις 17 Μαρτίου 1991 καταργήθηκε και προσαρτήθηκε στο συνοικισμό «**Αλεποχώριον**».

⇒ Ο Αθ. Ψαλίδας ονομάζει **Αλουποχώρι** το χωριό.

Ο Π. Αραβαντινός αναφέρει το χωριό ως **Αλποχώρι**, ο Ι. Λαμπρίδης ως **Αλποχώρι(ον) Βότσαρη**, ενώ ο Σεραφείμ Ξενόπουλος, μητροπολίτης Άρτας χρησιμοποιεί τον τύπο **Αλποχώρι Βότσαρη** για το τοπωνύμιο.

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1940	Αλεποχώριον	261	1981	Αλεποχώριον	212	
1951	Αλεποχώριον	348		Τοκαίοι	36	248
1961	Αλεποχώριον	369	1991	Αλεποχώριον	232	
1971	Αλεποχώριον	263	2001	Αλεποχώριον	217	

• Η κοινότητα «**Άρδοσις**» προήλθε από την κοινότητα «**Έλαφος**» της οποίας υπήρξε συνοικισμός με την ονομασία «**Άρδοσι**». Αναγνωρίστηκε ως κοινότητα με το όνομα «**Άρδοσις**», αποτελούμενη αρχικά από το συνοικισμό «**Άρδοσις**», που υπήρξε και η έδρα της κοινότητας, με το Β.Δ. 13.7.1947 (Φ.Ε.Κ. Α 202/1047). Στην κοινότητα προσαρτήθηκε και ο συνοικισμός «**Μονόδενδρον**», αφού αναγνωρίστηκε στις 19 Μαρτίου 1961.

⇒ Ο Π. Αραβαντινός ονομάζει το χωριό **Αρδοσοί** και χαρακτηρίζει ελληνικό το όνομά του.

Ο Σεραφείμ Ξενόπουλος, μητροπολίτης Άρτας, χρησιμοποιεί τους τύπους **Αρδόσι** και **Αρδοσοί** για το τοπωνύμιο.

Ο Ι. Λαμπρίδης θεωρεί ελληνική την προέλευση της ονομασίας του, την οποία γράφει **Άρδοσι** και **Άρδοση** και σημειώνει ότι προήλθε από το όνομα αρχηγού πατριάς αυτόχθονος ή επήλυδος.

Για το τοπωνύμιο ο Σπ. Μουσελίμης σημειώνει: «...Άρδοση (η) = χωριό της Λάκκας του Μπότσαρη (Αλβανικά μπάρδοσι = ασπριδερός)...».

Ο Στ. Μπέττης θεωρεί τη ρίζα της ονομασίας του χωριού αλβανική «...από το are χωράφι και dose γουρούνα...».

Κατά τον Κ. Ευ. Οικονόμου το τοπωνύμιο **Άρδοση**, η «...πρέπει να θεωρηθεί κυριώνυμο και να αποδοθεί σε ένα αμάρτυρο προσωπώνυμο Ordoš(ь), απ' όπου με μετάθεση του r προήλθαν οι τύποι Radoš (σερβικά, σλοβενικά, τσέχικα), Radoša (σερβικά, θηλυκό) κ.λ.π...».

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1951	Άρδοσις	166		1981	Άρδοσις	38	
1961	Άρδοσις	112			Μονόδενδρον	85	123
	Μονόδενδρον	68	180	1991	Άρδοσις	60	
1971	Άρδοσις	77			Μονόδενδρον	103	163
	Μονόδενδρον	73	150	2001	Άρδοσις	20	
					Μονόδενδρον	93	113

• Η κοινότητα «**Αχλαδέαι**» στην αρχή αναγνωρίστηκε με την ονομασία «**Τόσκεσι**», με μοναδικό συνοικισμό και έδρα της κοινότητας το συνοικισμό «**Τόσκεσι**». Στις 16 Οκτωβρίου 1940 ο συνοικισμός και η κοινότητα διόρθωσαν το όνομά τους σε «**Τοσκέσιον**», ενώ μετονομάστηκαν σε «**Αχλαδέαι**» με το Β.Δ. 18.5.1956 (Φ.Ε.Κ. Α 125/1956).

Προηγουμένως με το Δ. 8.6.1934 (Φ.Ε.Κ. Α 200/1934) αποσπάστηκαν από την κοινότητα οι συνοικισμοί «**Γκουλεμή**» και «**Βαδίστρα**», που αποτέλεσαν την κοινότητα «**Γκουλεμή**» (αργότερα «**Σμυρτιά**»), ενώ με το Δ. 6.5.1938 (Φ.Ε.Κ. Α 190/1938), ο συνοικισμός «**Βαδίστρα**» αποσπάστηκε από την κοινότητα «**Γκουλεμή**» (αργότερα «**Σμυρτιά**») και προσαρτήθηκε ξανά στην κοινότητα «**Τόσκεσι**» (αργότερα «**Αχλαδέαι**»). Στην κοινότητα «**Αχλαδέαι**» προσαρτήθηκε ο συνοικισμός «**Λεπάδιον**» και στη συνέχεια ο συνοικισμός «**Κολαίικα**», αφού αναγνωρίστηκαν στις 7 Απριλίου 1951 και 19 Μαρτίου 1961, αντίστοιχα.

Ο συνοικισμός «**Άνω Αχλαδέαι**» αναγνωρίστηκε με την ΕΣ. 5790/1981 (Φ.Ε.Κ. Β 219/1981) απόφαση νομάρχη Ιωαννίνων και προσαρτήθηκε στην κοινότητα.

⇒ Ο Κ. Θεσπρωτός γράφει **Τόσκησι** το όνομα του χωριού, ενώ για το αλβανικό εθνικό όνομα Τόσκας και το αλβανικό τοπωνύμιο Τοσκηρία πιθανολογεί πως «...Ίσως παράγεται από την λέξιν Τοσκάνα της Ιταλίας και ο Τοσκάνος Τόσκας, από καμμίαν αποικίαν πρόπαλαι γενομένην αυτού εκ της Ιταλίας...».

Τόσκεσι και **Τόσκεση** αναφέρει το χωριό ο Π. Αραβαντινός και χαρακτηρίζει αλβανική την προέλευση του ονόματός του, ενώ και ο Σεραφείμ Ξενόπουλος, μητροπολίτης Άρτας, χρησιμοποιεί τον τύπο **Τόσκεσι**.

Ο Ι. Λαμπρίδης ονομάζει **Τόσκεση** το χωριό και υποθέτει πως προήλθε από το όνομα αρχηγού επήλυδος.

Ο Σπ. Μ. Μαρκόπουλος μας ενημερώνει ότι Τόσκηδες είναι οι κάτοικοι της Τοσκαριάς, περιοχής της Αλβανίας, απόγονοι του αρχαίου Ιλλυρικού φύλου Τόξεις. Στη συνέχεια προσθέτει πως στην περιοχή του χωριού «... βρήκαν παρθένα δάση, βοσκοτόπια της βόρειας Λάκκας Σουλίου, όπου είχαν κάποια ασφάλεια ατομική, οικογενειακή...» εποικιστές από την Τοσκαριά την Τσαμουριά και τη Λιαπουριά της Αλβανίας και εγκαταστάθηκαν σταδιακά, ενώ οι αυτόχθονες κάτοικοι έλεγαν: «...θα πάμε στους Τόσκηδες, θα πάμε στους Τόσκες, οι Τόσκηδες θα μας βοηθήσουν...». Και ο Σπ. Μ. Μαρκόπουλος καταλήγει: «...Έτσι έμεινε το αρβανίτικο όνομα του τόπου Τόσκες' και ύστερα του χωριού Τόσκες' Τόσκεσι...».

Ο Στ. Μπέττης σημειώνει πως το όνομα του χωριού «... συνδέεται ασφαλώς με την αλβανική φυλή των Τόσκων ή Τόσκηδων (το Τόσκεσι όνομα αλβανικό είναι πληθυντικός του Τόσκος), που εγκαταστάθηκαν στην περιοχή κατά τον 13ο-14ο αιώνα και εξελληνίστηκαν εντελώς...».

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου γράφει πως το τοπωνύμιο «... μπορεί να προέρχεται ή α) από το επώνυμο Τόσκεσης (< εθνικό Τόσκεσης) με μεταπλασμό ή β) από το αλβανικό tosk/ë, -a «ο Τόσκας» και την αλβανική κατάληξη -ës (i)...».

⇒ Για το τοπωνύμιο **Βαδίστρα** ο Σπ. Μαρκόπουλος σημειώνει ότι προέρχεται από το ουσιαστικό βουλίστρα, κι αυτό από το ρήμα βουλιάζω.

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου υποστηρίζει πως το τοπωνύμιο **Βαδίστρα**, η «... είναι φυτώνυμο και προέρχεται από το αλβανικό vadh/ë, -a «η σουρβιά (και το σούρβο), Sorbus domestica» και τη σλαβικής αρχής αλβανική κατάληξη -ishta (< σλαβικά -išta) με την ανάπτυξη ενός [r] αναλογικά προς τα μεταρρηματικά ουσιαστικά της ελληνικής σε -(σ)τρα: π.χ απλώστρα, βυζάστρα, κρεμάστρα κ.λ.π...».

⇒ Ο Ι. Λαμπρίδης μνημονεύει το χωριό **Λιπάδη** του νοτίου διαμερίσματος της Τσαρκοβίστας.

Το τοπωνύμιο **Λεπάδι**, το, σύμφωνα με τον Κ. Ευ. Οικονόμου «... πρέπει να θεωρηθεί σύνθετο, αρομούνικης προέλευσης από την αρομούνικη πρόθεση Ia «εις» και το σλαβικό δάνειο της αρομούνικης pade «επίπεδη περιοχή, πεδιάδα» < στα σλάβικα pade «κατωφερικός τόπος»...».

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Τόσκεσι	702		1981	Αχλαδέαι	55	
1920	Τόσκεσι	646			Άνω Αχλαδέαι	44	
1928	Τόσκεσι	654			Βαδίστρα	142	
1940	Τοσκέσιον	637			Κολλαίικα	50	
1951	Τοσκέσιον	371			Λεπάδιον	47	338
	Βαδίστρα	180		1991	Αχλαδέαι	66	

	Λεπάδιον	74	625		Άνω Αχλαδέαι	24	
1961	Αχλαδέαι	180			Βαδίστρα	152	
	Βαδίστρα	74			Κολλαίικα	39	
	Κολλαίικα	2			Λεπάδιον	56	337
	Λεπάδιον	1	257	2001	Αχλαδέαι	47	
1971	Αχλαδέαι	116			Άνω Αχλαδέαι	49	
	Βαδίστρα	133			Βαδίστρα	112	
	Κολλαίικα	57			Κολλαίικα	49	
	Λεπάδιον	57	363		Λεπάδιον	68	325

Στην απογραφή στα 1951, απογράφηκαν 2 κάτοικοι στη **Μονή Αγίας Παρασκευής** και 1 κάτοικος στη **Μονή Κοιμήσεως Θεοτόκου**, οπότε ο συνολικός πληθυσμός ανέρχεται σε 628 κατοίκους.

• Η κοινότητα «**Βαργιάδες**» αναγνωρίστηκε εξ αρχής με την ονομασία «**Βαργιάδες**», με μοναδικό συνοικισμό, το συνοικισμό «**Βαργιάδες**», που ήταν και η έδρα της κοινότητας.

⇒ Το «...χωρίον τους **Βαριάδας**...» αναφέρει το χρυσόβουλο του δεσπότη της Ηπείρου Συμεών Ούρεσι στα 1361, ενώ ο Π. Αραβαντινός, που διασώζει το χρυσόβουλο, σε σημείωσή του σχολιάζει: «...**Βαριάδες**, χωρίον της Τσαρακοβίστας...». Θεωρεί ελληνική την προέλευση της ονομασίας του.

Στην πρόθεση 421 της μονής Μεταμορφώσεως των Μετεώρων στα 1592-93, αναφέρεται ο οικισμός **Βαριάδες**.

Το χωριό μνημονεύεται από τον Π. Αραβαντινό και με την ονομασία **Βαργιάδες**, ενώ ο Ι. Λαμπρόσης το αναφέρει **Βαριάδες**.

Κατά το Στ. Μπέττη το όνομα του χωριού «...με την γνωστή κατάληξη -αδες σημαίνει τους πρώτους οικιστές, τους απογόνους, του στη ρίζα αναφερομένου Βαριά, ίσως κατά μικρή αλλοίωση και βοριά, άγνωστης του πρώτου ετυμολογικής προέλευσης...».

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου υποστηρίζει ότι «... το τοπωνύμιο είναι κυριώ- νημο και προέρχεται από το επώνυμο Βαριάς και την πληθυντική κατάληξη -αδες...». Για το επώνυμο Βαριάς γράφει ότι σχηματίζεται από το ουσιαστικό βαριά, η, που το ερμηνεύει «το σφυρί του σιδερά», και το χαρακτηριστικό του αρσενικού γένους -s.

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Βαργιάδες	420	1961	Βαργιάδες	489
1920	Βαργιάδες	382	1971	Βαργιάδες	312
1928	Βαργιάδες	391	1981	Βαργιάδες	283
1940	Βαργιάδες	475	1991	Βαργιάδες	265
1951	Βαργιάδες	485	2001	Βαργιάδες	329

• Η κοινότητα «**Γεωργάνοι**» αναγνωρίστηκε αρχικά με την ονομασία «**Γεωργάνον**», με μοναδικό συνοικισμό, και η έδρα της κοινότητας, το συνοικισμό «**Γεωργάνον**», ενώ από τις 16 Μαΐου 1928 η κοινότητα και ο συνοικισμός αναφέρονται με την ονομασία «**Γεωργάνοι**». Στη συνέχεια στην κοινότητα προσαρτήθηκαν οι συνοικισμοί «**Ζαραβίνα**» και «**Μπάλας**», αφού αναγνωρίστηκαν τις 19 Μαρτίου 1961, ενώ ο συνοικισμός «**Ζαραβίνα**», με το Β.Δ. 346/1.6.1963 Φ.Ε.Κ. Α 91/1963), μετονομάστηκε σε «**Λιβιάδιον**».

⇒ Ο Π. Αραβαντινός αναφέρει το χωριό **Γιωργάνου**, συνοδεύει την ονομασία του με τη γενική κτητική «**του**» σε παρένθεση, και σημειώνει ελληνική την προέλευση της λέξης. Πιστεύει ότι το χωριό διατηρεί το όνομα του ιδιοκτήτη του, συγκεκριμένα της οικογένειας **Γιωργάνου**, για την οποία «εικάζει» πως άκμαζε στα μέσα του 16ου αιώνα στην πόλη των Ιωαννίνων. Αλλού πάλι παρατηρεί ότι όσα χωριά φέρουν «την γενικήν αρσενικού ονόματος κλίσεως Ελληνικής», η ονομασία τους υποδηλώνει «...το όνομα ή επώνυμον του ενοικιστού ή χωριοκτήμονος...».

Ο Ι. Λαμπρίδης αναφέρει το χωριό **Γεωργάνου**, όπως επίσης και ο Σεραφείμ Ξενόπουλος, μητροπολίτης Άρτας.

Ο Στ. Μπέττης κατατάσσει το χωριό στην κατηγορία ονομάτων «χωριών κυριωνύμων ελληνικής προέλευσης» και σημειώνει πως αυτά διατυπώνονται σε γενική ενικού κτητική και διασώζουν ονόματα «...επισήμων Ηπειρωτικών οικογενειών ιδίως Γιαννιωτικών...».

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου θεωρεί το τοπωνύμιο κυριώνυμο, σχηματιζόμενο από το επώνυμο **Γεωργάνος**, το οποίο «...προέρχεται μάλλον από εθνικό κι αυτό από το ουσιαστικό γεώργιον, το «αγρός, χωράφι // κήπος // καλλιέργεια» και την επιθετική κατάληξη -ανος...».

⇒ Για το τοπωνύμιο **Μπάλα** ο Στ. Μπέττης υποστηρίζει ότι είναι αλβανικής προέλευσης «...και θα πει μέτωπο (balë) ή για την περίοπτη θέση του, που κατέχει σε σχέση με τα άλλα χωριά της περιοχής, ή διασώζει το όνομα φυλάρχου ή οικιστή του χωριού...».

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Γεωργάνο	513		1981	Γεωργάνοι	145	
1920	Γεωργάνον	513			Λιβιάδιον	38	
1928	Γεωργάνοι	500			Μπάλας	77	260
1940	Γεωργάνοι	537		1991	Γεωργάνοι	141	
1951	Γεωργάνοι	538			Λιβιάδιον	41	
1961	Γεωργάνοι	294			Μπάλας	75	257
	Ζαραβίνα	93		2001	Γεωργάνοι	184	
	Μπάλας	178	565		Λιβιάδιον	54	
1971	Γεωργάνοι	147			Μπάλας	103	341
	Λιβιάδιον	56					

Μπάλας	107	310				
--------	-----	-----	--	--	--	--

• Η κοινότητα «**Δερβίζιανα**» αναγνωρίστηκε εξ αρχής με την ονομασία «**Δερβίζιανα**». Την αποτελούσαν ο συνοικισμός «**Δερβίζιανα**» και η **Ιερά Μονή Αγίων Απόστόλων (Μεσιανών)**, ενώ έδρα της κοινότητας ορίστηκε ο συνοικισμός «**Δερβίζιανα**».

Στην κοινότητα με το Δ. 2.6.1926 (Φ.Ε.Κ. Α 199/1926) προσαρτήθηκαν οι κοινότητες «**Παλαιοχώρι Βότσαρη**», «**Ρωμανός**», «**Σερζιανά**», που καταργήθηκαν.

Με το Δ. 22.1.1927 (Φ.Ε.Κ. Α 15/1927) αποσπάστηκαν από την κοινότητα οι συνοικισμοί «**Παλαιοχώρι Βότσαρη**» και «**Αλποχώρι Μπότσαρη**», που αποτέλεσαν την κοινότητα «**Παλαιοχώρι Βότσαρη**», ο συνοικισμός «**Ρωμανός**» και η «**Ιερά Μονή Μεταμόρφωσης Σωτήρα**», που αποτέλεσαν την κοινότητα «**Ρωμανός**», καθώς επίσης ο συνοικισμός «**Σερζιανά**», που αναγνωρίστηκε εκ νέου ως κοινότητα.

Η κοινότητα καταργήθηκε με το Δ. 15.2.1929 (Φ.Ε.Κ. Α 17/1929) και προσαρτήθηκε στην κοινότητα «**Παλαιοχώρι Βότσαρη**», από την οποία στη συνέχεια αποσπάστηκε με το Δ. 24.6.1929 (Φ.Ε.Κ. Α 214/1929) και αναγνωρίστηκε πάλι ως κοινότητα.

⇒ **Ντερβίζιανα** γράφει το όνομα του χωριού ο Κ. Θεσπρωτός.

⇒ Ο Π. Αραβαντινός ονομάζει το χωριό **Δερβιζανά** και χαρακτηρίζει ελληνικό το όνομά του.

Ο Σεραφείμ Ξενόπουλος, μητροπολίτης Άρτας χρησιμοποιεί τον τύπο **Δερβίτσιανα**.

Ο Ι. Λαμπρίδης αναφέρει το χωριό **Δερβίζιανα** και υποστηρίζει πως η ονομασία του υποδηλώνει τον τόπο κατοικίας κάποιας πατριάς, ενώ ρίζα του είναι το όνομα ομώνυμου αρχηγού της. Αντικρούει μάλιστα την άποψη ότι το όνομα «... προήλθεν εκ τινος Δερβίση αυτόθι μεθ' ετέρων Οθωμανών οικούντος...», αφού καθώς λέει «... υπό το αυτό όνομα το χωρίον μνημονεύεται και τό 1570, ότε εν τη Λάκκα Μωαμεθανοί δεν κατώκουν...».

Σύμφωνα με τον Στ. Μπέττη, η ονομασία του χωριού **Δερβίζιανα** έχει προέλευση αλβανική, η ρίζα του είναι τούρκικη, η κατάληξη σλαβική και σημαίνει «τόπος ή άνθρωποι του δερβίση».

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου παραθέτει την άποψη του Μ. Vasmer ότι το τοπωνύμιο προέρχεται από τη σλαβική λέξη *terbežь*, κι αυτή από το *terbiti* «ξεχερσώνω με φωτιά, καίω» και την σλαβική κατάληξη *-jane (-jani)*, που δηλώνει τους κατοίκους μιας περιοχής.

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Δερβίζιανα	487	1961	Δερβίζιανα	575
1920	Δερβίζιανα	480	1971	Δερβίζιανα	459

1928	Δερβίζιανα	517	1981	Δερβίζιανα	389
1940	Δερβίζιανα	558	1991	Δερβίζιανα	396
1951	Δερβίζιανα	558	2001	Δερβίζιανα	397

• Η κοινότητα «**Έλαφος**» αναγνωρίστηκε αρχικά με την ονομασία «**Δραγοβέτσι**» αποτελούμενη από τους συνοικισμούς «**Δραγοβέτσι**» και «**Άρδοσι**», ενώ τότε έδρα ορίστηκε ο συνοικισμός «**Δραγοβέτσι**». Ο συνοικισμός και η κοινότητα «**Δραγοβέτσι**», με το Δ. 12.3.1928 (Φ.Ε.Κ. Α 81/1928), μετονομάστηκαν σε «**Έλαφος**». Στις 16 Οκτωβρίου 1940 ο συνοικισμός «**Άρδοσι**» διόρθωσε το όνομά του σε «**Άρδοσις**».

Με το Β.Δ. 13.7.1947 (Φ.Ε.Κ. Α 202/1947) ο συνοικισμός «**Άρδοσις**» αναγνωρίστηκε, με την ίδια ονομασία, σε νέα κοινότητα. Με το Π.Δ. 272 (Φ.Ε.Κ. Α 109/23.8.1990) προσαρτήθηκε στην κοινότητα «**Έλαφος**» ο συνοικισμός «**Βάρδας**», ο οποίος αποσπάστηκε από την κοινότητα «**Λίππα**».

⇒ **Δραγοβέτσι** ονομάζει το χωριό ο Π. Αραβαντινός, χαρακτηρίζοντας σλαβική την προέλευση της ονομασίας του, όπως επίσης και ο Σεραφείμ Ξενόπουλος μητροπολίτης Άρτας, ενώ ο Ι. Λαμπρίδης το αναφέρει με το όνομα **Δραγοβέτσι**.

Ο Στ. Μπέττης γράφει πως το τοπωνύμιο είναι «...σλαβικό (Δράγοβο) και με την υποκοριστική του κατάληξη -έτς, σημαίνει μικρή κοιλάδα, που έτσι πράγματι είναι και το είδα...».

Ο Κ. Π. Βλάχος συμπληρώνει ότι «...Άλλη εξήγηση είναι: Δραγοβέτς, αγαπητός τόπος...».

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου υποστηρίζει πως η ονομασία του χωριού «...προέρχεται από το τοπωνύμιο Dragono και την κατάληξη -ьсь, με την οποία σχηματίζονται ουσιαστικά που δηλώνουν και τους κατοίκους της τόπου που αναφέρονται στο θέμα...». Προσθέτει ακόμη ότι «...Το τοπωνύμιο Dragono σχηματίζεται από το σλαβικό προσωνύμιο Drag, που είναι συγκεκριμένος τύπος των Drago-mir, Drago-slan κ.λ.π (< dragъ «αγαπητός») και την επιθετική κτητική κατάληξη -ονο....».

⇒ **Βάρδας** ήταν ένα από τα συνηθισμένα ονόματα των βυζαντινών.

Ο Π. Αραβαντινός αναφέρει κλάδο της οικογένειας Βαρδών στα Ιωάννινα στα 1431.

Ο Στ. Μπέττης σημειώνει ότι κατά τα φαινόμενα πρόκειται για χωριό, που ανήκε σε τιμαριούχο με το όνομα Βάρδας.

Κατά τον Κ. Ευ. Οικονόμου το τοπωνύμιο **Βάρδα**, η «...προέρχεται από το αλβανικό επίθετο bardhë (i, e) «άσπρος, λευκός», για να ονομάσει την περιοχή, η οποία χαρακτηρίζεται από την αργιλώδη σύσταση του εδάφους της...». Παρατηρεί ωστόσο πως είναι δυνατόν να θεωρηθεί και «...κυριώνυμο και να αποδοθεί στο προσωνύμιο Βάρδας με μεταπλασμό...» και προσθέτει ότι και το προσωνύμιο Βάρδας ετυμολογείται από την προαναφερθείσα αλβανική ρίζα.

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Δραγοβέτσι	153		1951	Έλαφος	243	
	Άρδοσι	159	312	1961	Έλαφος	263	
1920	Δραγοβέτσι	148		1971	Έλαφος	178	
	Άρδοσι	117	265	1981	Έλαφος	202	
1928	Έλαφος	182		1991	Έλαφος	138	
	Άρδοσι	119	301		Βάρδας	27	165
1940	Έλαφος	223		2001	Έλαφος	149	
	Άρδοσις	147	370		Βάρδας	31	180

• Η κοινότητα «**Μπεστιά**» προήλθε από την κοινότητα «**Μουκοβίνα**». Αναγνωρίστηκε με το Δ. 28.9.1935 (Φ.Ε.Κ. Α 451/1935) με την ονομασία «**Μπεστιά**» και μοναδικό συνοικισμό και έδρα της το συνοικισμό «**Μπεστιά**», που αρχικά ονομαζόταν «**Μπιστιά**». Οι συνοικισμοί «**Μπιστιά**» και «**Μουκοβίνα**» ανήκαν στην τέως κοινότητα «**Σιστρούνι**», που είχε αναγνωριστεί με την ονομασία «**Σειστρούνι**». Απ' αυτήν αποσπάστηκαν με το Δ. 10.3.1928 (Φ.Ε.Κ. Α 48/1928) και αποτέλεσαν την κοινότητα «**Μουκοβίνα**». Στην κοινότητα «**Μπεστιά**» προσαρτήθηκε και ο συνοικισμός «**Κάμπος**», αφού αναγνωρίστηκε στις 19 Μαρτίου 1961, καθώς επίσης η κοινότητα «**Μουκοβίνα**», η οποία κατάρτηθηκε με το Β.Δ. 316/22.5.1967 (Φ.Ε.Κ. Α 91/1967).

⇒ Ο Ι. Λαμπρίδης αναφέρει το χωριό με τη σημερινή του ονομασία **Μπεστιά**.

Σύμφωνα με τον Κ. Ευ. Οικονόμου το τοπωνύμιο προέρχεται από το σλαβικό *reštъ* (< *rektъ*) «ο βράχος // η σπηλιά, βαθούλωμα», και την επιθετική κτητική κατάληξη *-ja*.

⇒ Ο Π. Αραβαντινός και ο Ι. Λαμπρίδης αναφέρουν το χωριό **Μουκοβίνα**, με την ίδια ονομασία, ενώ ο Σεραφείμ Ξενόπουλος χρησιμοποιεί τον τύπο **Μουκουβίνα**. Ο Ι. Λαμπρίδης μνημονεύει το χωριό και με την ονομασία **Μπουκοβίνα**, ενώ ο Π. Αραβαντινός χαρακτηρίζει την προέλευση του ονόματός του σλαβική.

Ο Σπ. Μουσελίμης στο τοπωνύμιο **Μοκοβίνα**, αναφερόμενο σε χωριό της Θεσπρωτίας, παρενθετικά σημειώνει ότι στα αλβανικά *mokene* = μυλόπετρα, χωρίς άλλες διευκρινίσεις.

Ο Στ. Μπέττης γράφει το όνομα του χωριού **Μπουκοβίνα** και πιστεύει πως «...το όνομα του χωριού έχει σχέση με τη σλαβική λέξη *byk*, που σημαίνει οξιά και Μπούκοβο τουλάχιστον θα πει τόπος με οξιές...». Αδυνατεί ωστόσο να εξηγήσει «...την ακολουθούμενη μετά την τοπωνυμιακή κατάληξη *-οβο* αυτήν της *-ίνα*, ίσως ανδρωνυμική...».

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου υποστηρίζει ότι το τοπωνύμιο, το οποίο αναφέρει **Μοκοβίνα**, η προέρχεται «...από το σλαβικό επιθετικό τύπο *smokono* (< *smoky* «η συκιά // η χαμαικέρασος») και τη σλαβική κατάληξη *-ίνα*...».

Μας ενημερώνει ακόμη ότι κατά τον M. Vasmer, το τοπωνύμιο σχετίζεται με το σλαβικό τοπωνύμιο Bukovina «δάσος με οξιές», προερχόμενο από το σλαβικό bukъ «οξιά».

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1940	Μπεστιά	141		1981	Μπεστιά	122	
1951	Μπεστιά	171			Κάμπος	51	
1961	Μπεστιά	191			Μουκοβίνα	69	242
1971	Μπεστιά	155		1991	Μπεστιά	99	
	Κάμπος	64			Κάμπος	45	
	Μουκοβίνα	79	298		Μουκοβίνα	47	191
				2001	Μπεστιά	175	
					Κάμπος	65	
					Μουκοβίνα	75	311

• Η κοινότητα «**Παλαιοχώριον Μπότσαρη**» αρχικά αναγνωρίστηκε με την ονομασία «**Παλαιοχώρι Βότσαρη**», αποτελούμενη από τους συνοικισμούς, «**Παλαιοχώρι Βότσαρη**», «**Σούλι**» και «**Αλποχώρι Βότσαρη**». Έδρα της ορίστηκε ο συνοικισμός «**Παλαιοχώρι Βότσαρη**», που στις 16 Μαΐου 1928 διόρθωσε το όνομά του σε «**Παλαιοχώρι**». Στη συνέχεια, στις 16 Οκτωβρίου 1940, ο συνοικισμός διόρθωσε την ονομασία του σε «**Παλαιοχώριον**», και η κοινότητα σε «**Παλαιοχώριον Μπότσαρη**». Τις αντίστοιχες ονομασίες διατήρησαν ο σημερινός συνοικισμός και το δημοτικό διαμέρισμα.

Η κοινότητα καταργήθηκε με το Δ. 2.6.1926 (Φ.Ε.Κ. Α 199/1926), και προσαρτήθηκε στην κοινότητα «**Δερβίζιανα**», από την οποία στη συνέχεια με το Δ. 22.1.1927 (Φ.Ε.Κ. Α 15/1927) αποσπάστηκε και αποτέλεσε εκ νέου κοινότητα. Ακολούθως στην κοινότητα προσαρτήθηκε η κοινότητα «**Δερβίζιανα**», που καταργήθηκε με το Δ. 15.1.1929 (Φ.Ε.Κ. Α 17/1929), και η κοινότητα «**Σεριζιανά**» που καταργήθηκε με το Δ. 24.6.1929 (Φ.Ε.Κ. Α 214 /1929).

Από την κοινότητα, με το Δ. 31.3.1924 (Φ.Ε.Κ. Α 74/1924), αποσπάστηκε ο συνοικισμός «**Σούλι**» και προσαρτήθηκε στην κοινότητα «**Γλαβίτσα**» (σήμερα «**Αυλότοπος**») της υποδιοίκησης Παραμυθίας, όπως και η ανασυσταθείσα με το Δ. 24.6.1929 (Φ.Ε.Κ. Α 214/1929) κοινότητα «**Δερβίζιανα**». Ακόμη με το Δ.11.8.1930 (Φ.Ε.Κ. Α 289/1930) αποσπάστηκε ο συνοικισμός «**Αλποχώρι Μπότσαρη**» και αναγνωρίστηκε σε νέα κοινότητα. Ο συνοικισμός «**Σερζιανά**», ο οποίος με το Δ. 14.2.1935 (Φ.Ε.Κ. Α 289/1935), επίσης αποσπάστηκε από την κοινότητα «**Παλαιοχώριον Μπότσαρη**» και αναγνωρίστηκε σε νέα κοινότητα.

⇒ Το χωριό **Παλαιοχώρι** αναφέρει ο Κ. Θεσπρωτός, ενώ ο Αθ. Ψαλίδας το ονομάζει **Παλιοχώρι**.

Ο Π. Αραβαντινός μνημονεύει το χωριό με τον τύπο **Παλιοχώρη Μπότσαρη**.

Ο Σεραφείμ Ξενόπουλος ονομάζει **Παλαιοχώρι Βότσαρη** το χωριό.

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Παλαιοχώρι Βότσαρη	171		1940	Παλαιοχώριον	267
	Αλποχώρι Βότσαρη	152		1951	Παλαιοχώριον	269
	Σούλι	40	363	1961	Παλαιοχώριον	274
1920	Παλαιοχώρι Βότσαρη	222		1971	Παλαιοχώριον	255
	Αλποχώρι Μπότσαρη	192		1981	Παλαιοχώριον	187
	Σούλι	48	462	1991	Παλαιοχώριον	228
1928	Παλαιοχώρι	245		2001	Παλαιοχώριον	154
	Αλποχώρι Μπότσαρη	247				

• Η κοινότητα «**Πεντόλακκος**» αναγνωρίστηκε αρχικά με την ονομασία «**Ζώριστα**», και μοναδικό συνοικισμό και έδρα της το συνοικισμό «**Ζώριστα**». Ο συνοικισμός και η κοινότητα, με το Δ. 123.1928 (Φ.Ε.Κ. Α 81/1928), μετονομάστηκαν σε «**Πεντόλακκος**». Από την κοινότητα, με το Δ. 3.8.1946 (Φ.Ε.Κ. Α 271/1946), αποσπάστηκε ο συνοικισμός «**Βουλιάστα**» και αναγνωρίστηκε ως κοινότητα.

⇒ Το τοπωνύμιο **Ζώριστα** μνημονεύεται στο χρυσόβουλο του Συμεών Ούρεσι στα 1361.

Το χωριό **Ζώριστα** μνημονεύει ο Π. Αραβαντινός, ενώ ο Ι.Λαμπρίδης ονομάζει **Ζόριστα** το χωριό.

Ο Ν. Γ. Ζιάγκος υποστηρίζει πως «...η Ζώριστα ή Ζωρίστα έγινε από το (αλβανικό) Ζώρα (ζωηρή)...»

Σύμφωνα με τον Στ. Μπέττη το όνομα του χωριού **Ζόριστα** «...έχει αλβανική ρίζα zor, που θα πει βία, ανάγκη, δυσκολία και την σλαβική παραγωγική κατάληξη -ιστα, που σημαίνει τόπος. Τόπος της ανάγκης, δηλαδή δύσκολος για την διαβίωση των ανθρώπων...». Προσθέτει ακόμη «...Ίσως όμως και από το σλαβικό zoga η αυγή, το χάραγμα, γιατί είναι και προσήλιο...».

Κατά τον Κ. Ευ. Οικονόμου το τοπωνύμιο **Ζόριστα**, η «...είναι κυριώνυμο και προέρχεται από το σλαβικό προσωπώνυμο Zor (< zorb «λαμπρός») και την επίσης σλαβική πατρωνυμική κατάληξη -išt...».

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Ζώριστα	426		1951	Πεντόλακκος	245
1920	Ζώριστα	414		1961	Πεντόλακκος	242
1928	Πεντόλακκος	427		1971	Πεντόλακκος	192
1940	Πεντόλακκος	226		1981	Πεντόλακκος	168

	Βουλιάστα	312	538	1991	Πεντόλακκος	167
				2001	Πεντόλακκος	172

• Η κοινότητα «**Ρωμανός**» αναγνωρίστηκε αρχικά με την ονομασία «**Ρωμανό**». Την αποτελούσαν ο συνοικισμός «**Ρωμανό**» και η **Ιερά Μονή Μεταμόρφωσης του Σωτήρα**, με έδρα το συνοικισμό «**Ρωμανό**». Αργότερα, στις 16 Οκτωβρίου 1940, καθιερώθηκε ο τύπος «**Ρωμανός**» ως η επίσημη ονομασία της κοινότητας και του συνοικισμού.

Η κοινότητα καταργήθηκε με το Δ. 2.6.1926 (Φ.Ε.Κ. Α. 199/1926), και προσαρτήθηκε στην κοινότητα «**Δερβίζιανα**», ενώ ανασυστάθηκε, αφού αποσπάστηκε από την κοινότητα «**Δερβίζιανα**» με το Δ. 29.1.1927 (Φ.Ε.Κ. Α 15/1927).

⇒ Ο Αθ. Ψαλίδας γράφει **Ρωμανάτες** το όνομα του χωριού, καθώς επίσης και ο Κ. Θεσπρωτός.

Ο Π. Αραβαντινός αναφέρει το χωριό **Ρωμανού**, συνοδεύει την ονομασία του με τη γενική κτητική «**του**» σε παρένθεση, και σημειώνει ελληνική την προέλευση της λέξης. Πιστεύει ότι το χωριό διατηρεί το όνομα του ιδιοκτήτη του, συγκεκριμένα της οικογένειας **Ρωμανού**, για την οποία «εικάζει» πως άκμαζε στα μέσα του 16ου αιώνα στην πόλη των Ιωαννίνων. Αλλού πάλι παρατηρεί ότι όσα χωριά φέρουν «την γενικήν αρσενικού ονόματος κλίσεως Ελληνικής», η ονομασία τους υποδηλώνει «...το όνομα ή επώνυμον του ενοικιστού ή χωριοκτήμονος...».

Ο Σεραφείμ Ξενόπουλος ονομάζει το χωριό **Ρωμανό**.

Ο Ι. Λαμπρίδης γράφει **Ρωμανού** το όνομα του χωριού και σημειώνει ότι το οφείλει στον τιμαριούχο ιδιοκτήτη του.

Ο Γ. Μ. Σαρηγιάννης θεωρεί ότι το τοπωνύμιο **Ρωμανού** προέρχεται «...από το όνομα βυζαντινού κτήτορα, άρχοντα στα Γιάννενα...».

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου αναφέρει το τοπωνύμιο, με τους τύπους **Ρο(υ)-μανό(ς)**, **το/ο** και μας πληροφορεί πως οι ντόπιοι χρησιμοποιούν το φωνητικό τύπο *stun urmanó*. Υποστηρίζει επίσης πως «... προέρχεται από το επίθετο ρουμανός, -η, -ο < ρουμάνι, το «το δάσος» (< τουρκικό *orman* «το δάσος») και την επιθετική κατάληξη -ος, -η, -ο ή με μετάθεση του *r* ή παρετυμολογικά προς το προσωνύμιο Ρομανός (και Ρουμανός)...». Σημειώνει ακόμη ότι η γραφή **Ρωμανό, το και Ρωμανός, ο**, με *ω*, προκύπτει παρετυμολογικά προς την εσφαλμένη γραφή Ρωμανός (< λατινικό *romanus* «ο Ρωμαίος, ο ρωμαϊκός»).

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Ρωμανό	225		1961	Ρωμανός	207	
1920	Ρωμανό	218			Ι. Μ. Μεταμόρφωσης	335	542
	Ι. Μ. Μεταμόρφωσης	5	223	1971	Ρωμανός	148	

1928	Ρωμανό	286			I. Μ. Μεταμόρφωσης	283	431
1940	Ρωμανός	330		1981	Ρωμανός	124	
	I. Μ. Μεταμόρφωσης	17	347		I. Μ. Μεταμόρφωσης	331	455
1951	Ρωμανός	417		1991	Ρωμανός	441	
	I. Μ. Μεταμόρφωσης	4	421	2001	Ρωμανός	505	

• Η κοινότητα «**Σεριζιανά**» αναγνωρίστηκε αρχικά με την ονομασία «**Σερζιανά**», με μοναδικό συνοικισμό και έδρα της κοινότητας το συνοικισμό «**Σερζιανά**».

Η κοινότητα καταργήθηκε και προσαρτήθηκε στην κοινότητα «**Δερβίζιανα**» με το Δ. 2.6.1926 (Φ.Ε.Κ. Α 199/1926), ενώ στη συνέχεια αποσπάστηκε απ' αυτή και αποτέλεσε ξεχωριστή κοινότητα με το Δ. 22.1.1927 (Φ.Ε.Κ. Α 15/ 1927). Επίσης με το Δ. 24.6.1929 (Φ.Ε.Κ. Α 214/1929) καταργήθηκε ξανά και προσαρτήθηκε στην κοινότητα «**Παλαιοχώρι Μπότσαρη**», από την οποία στη συνέχεια αποσπάστηκε με το Δ. 14.2.1935 (Φ.Ε.Κ. Α 68.1935), και αποτέλεσε ξανά ξεχωριστή κοινότητα.

Στις 7 Απριλίου 1951 η ονομασία του συνοικισμού και της κοινότητας διορθώθηκε σε «**Σεριζιανά**».

Αργότερα στην κοινότητα προσαρτήθηκε και ο συνοικισμός «**Συκέαι**», ο οποίος αναγνωρίστηκε στις 19 Μαρτίου 1961 και δεν ανήκε σε καμία κοινότητα.

⇒ Το χωριό αναφέρει ο Π. Αράβαντινός με τον τύπο **Συρριζανά** και χαρακτηρίζει ελληνική την ονομασία του.

Ο Σεραφείμ Ξενόπουλος, μητροπολίτης Άρτας, χρησιμοποιεί τους τύπους **Σερζιανά** και **Συρριζανά**, και ο Ι. Λαμπρίδης τον τύπο **Σερζιανά** για το όνομα του χωριού.

Ο Γ. Μ. Σαρηγιάννης πιθανολογεί ότι η ονομασία του χωριού είναι σλαβική «...από το όνομα του κτήτορα (Σέργιος, Σεργιανά)...».

Ο Κ. Θυ. Οικονόμου υποστηρίζει πως το τοπωνύμιο **Σεριζιανά**, τα προέρχεται από τον επιθετικό τύπο σαριζιανά, με παράλειψη των ουσιαστικών κτήματα, χωράφια κ.ά, κι αυτό από το τοπωνύμιο Σάριζα, που ετυμολογείται από τον αλβανικό τύπο sharrëza, λέξη σύνθετη από το αλβανικό sharr/ë, -a «η πριονοταινία // το εργοστάσιο ξυλείας» και την κατάληξη -za, που έχει υποκοριστική και περιεκτική σημασία.

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Σερζιανά	132		1971	Σεριζιανά	78	
1920	Σερζιανά	102			Συκέαι	72	150
1928	Σερζιανά	162		1981	Σεριζιανά	113	
1940	Σερζιανά	96			Συκέαι	104	217
1951	Σεριζιανά	180		1991	Σεριζιανά	89	
1961	Σεριζιανά	108			Συκέαι	82	171

	Συκέαι	88	196	2001	Σεριζιανά	64	
					Συκέαι	37	101

• Η κοινότητα «**Σιστρούνιον**» αναγνωρίστηκε αρχικά με την ονομασία «**Σειστρούνι**». Αποτελούνταν από τους συνοικισμούς «**Σειστρούνι**», «**Μουκοβίνα**» και «**Μπιστιά**». Έδρα της κοινότητας ορίστηκε ο συνοικισμός «**Σειστρούνι**». Αργότερα, στις 16 Μαΐου 1928, καθιερώθηκε η γραφή «**Σιστρούνιον**» ως επίσημη ονομασία του συνοικισμού και της κοινότητας.

Με το Δ. 2.6.1926 (Φ.Ε.Κ. Α 199/1926) η κοινότητα καταργήθηκε και προσαρτήθηκε στην κοινότητα «**Λιβιάχοβον**» (αργότερα «**Άγιος Ανδρέας**»), από την οποία στη συνέχεια αποσπάστηκε με το Δ. 17.11.1926 (Φ.Ε.Κ. Α 412/1926) και αποτέλεσε ξανά ξεχωριστή κοινότητα.

Από την κοινότητα αποσπάστηκαν, με το Δ. 10.3.1928 (Φ.Ε.Κ. Α 48/1928), οι συνοικισμοί «**Μουκοβίνα**» και «**Μπιστιά**», οι οποίοι αποτέλεσαν την κοινότητα «**Μουκοβίνα**».

⇒ Το χρυσόβουλο του Ανδρονίκου Β΄ Παλαιολόγου στα 1321 που μας παραδίδει ο Π. Αραβαντινός, αναφέρει την ενορία **Σειστρουνίου** της εκκλησίας του θέματος των Ιωαννίνων, και «...χωρίον το **Σειστρούνι**...», ενώ το ίδιο χρυσόβουλο που μας διασώζουν ο Κ. Δ. Μέρτζιος και ο Σπ. Λάμπρος αναφέρει το «...χωρίον το **Σειστρούνιν**...», καθώς επίσης την ενορία **Σειστρουνίου**. Ακόμη το τοπωνύμιο μνημονεύεται στο χρυσόβουλο του Συμεών Ούρεσι στα 1361, με τον τύπο **Σειστρούνι**.

Στον Π. Αραβαντινό το χωριό αναφέρεται με τους τύπους **Σειστρούνιον**, **Σιστρούνιον** και **Σειστρούνι**: «...**Σειστρούνιον**, η περιοχή Τσαρακοβίστας, εκ της άλλοτε κώμης Σειστρουνίου...», υπογραμμίζει σε σημείωσή του στο προαναφερθέν χρυσόβουλο, που ο ίδιος διασώζει, ενώ αλλού σημειώνει «...**Σειστρούνιον** πολίχνη άλλοτε, και νυν χωρίον της Λάκκας των Ιωαννίνων...», «...**Σιστρούνιον**, χωρίον της Τσαρακοβίστας, παρ'ώ έκειτο η πόλις Κασσιόπη...», καθώς επίσης «...**Σειστρούνι**, χωρίον εκ της Λάκκας Σουλίου, των υπό την διοίκησιν των Ιωαννίνων, όπερ άλλοτε κωμόπολις ούσα (1318) μετέδωκε το όνομα της εις την νυν Τσαρακοβίσταν καλουμένην περιοχήν των Ιωαννίνων...».

Με τον τύπο **Σειστρούνιον** μνημονεύει το τοπωνύμιο ο Σεραφείμ Ξερόπουλος.

Ο Ι. Λαμπρίδης ονομάζει το χωριό **Σειστρούνι** και **Στρούνη**, ενώ κατατάσσει το τοπωνύμιο στην κατηγορία εκείνων, που προήλθαν «...Εκ των ονομάτων αρχηγών επήλυδων ή και αυτόχθονων...».

Ο Β. Γκορτζής ερμηνεύει το τοπωνύμιο **Σιστρούνι** ως «παράλληλον προς ποταμόν ή ρεύμα».

Ο Στ. Μπέττης αξιολογώντας τις πληροφορίες του Ι. Λαμπρίδη συμπεραίνει πως «...Ηταν αρχικά το όνομα του χωριού Στρούνη αυτό Σλάβου επήλυδα και οι Βυζαντινοί το άλλαξαν σε Σειστρούνιον ή Σειστρούνιον...».

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου αποδίδει το τοπωνύμιο **Σιστρούνι**, το «...στο αρχαίο σλαβικό *sestra* (με τον ίδιο τύπο στα σλοβενικά, βουλγαρικά, σερβικά, τσέχικα, ουκρανικά, ρωσικά) «η αδελφή» και τη σλαβική κατάληξη *-yni* με την οποία σχηματίζονται παράγωγα ουσιαστικά με τη σημασία «τόπος», «θηλυκή ύπαρξη»...». Δεν αποκλείει ωστόσο την προέλευση του τοπωνύμιου από τον επιθετικό τύπο *sestrinъ*, λέξη σύνθετη από την ίδια ρίζα *sestra* και την κατάληξη *-inъ*, κατά παράλειψη του προσδιοριζόμενου ουσιαστικού.

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Σειστρούνι	166		1940	Σιστρούνιον	289
	Μουκοβίνα	182		1951	Σιστρούνιον	339
	Μπιστιά	89	437	1961	Σιστρούνιον	370
1920	Σειστρούνι	175		1971	Σιστρούνιον	320
	Μουκοβίνα	154		1981	Σιστρούνιον	322
	Μπιστιά	75	404	1991	Σιστρούνιον	280
1928	Σιστρούνιον	216		2001	Σιστρούνιον	310

• Η κοινότητα «**Σμυρτιά**» προήλθε από την κοινότητα «**Τόσκεσι**» (αργότερα «**Αχλαδέαι**»). Αρχικά αναγνωρίστηκε με την ονομασία «**Γκουλεμή**», με το Δ. 8.6.1934 (Φ.Ε.Κ. Α 200/1934), αποτελούμενη από τους συνοικισμούς «**Γκουλεμή**» και «**Βαδίστρα**».

Ακολούθως, με το Β.Δ. 6.5.1938 (Φ.Ε.Κ. Α 190/1938), ο συνοικισμός «**Βαδίστρα**» αποσπάστηκε από την κοινότητα και προσαρτήθηκε στην κοινότητα «**Τόσκεσι**» (αργότερα «**Αχλαδέαι**»), ενώ ο συνοικισμός και η κοινότητα «**Γκουλεμή**», με το Β.Δ. 18.5.1956 (Φ.Ε.Κ. Α 125/1956), μετονομάστηκαν σε «**Σμυρτιά**».

⇒ Το χωριό **Γκουλεμή** μνημονεύει ο Ι. Λαμπρίδης.

Ο Σπ. Στουπής μας πληροφορεί ότι το επίθετο Γκολέμης στα αρβανίτικα σημαίνει λαίμαργος.

Κατά το Στ. Μπέττη, που χρησιμοποιεί τον τύπο **Γουλιμή** για το όνομα του χωριού, το τοπωνύμιο είναι «...κυριώνυμο αναφερόμενο σε ομώνυμο πρώτο οικιστή ή γαιοκτήτη...».

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου σημειώνει επίσης πως το τοπωνύμιο, **Γκουλεμή**, η, είναι κυριώνυμο, παράγεται από το αμάρτυρο επώνυμο Γκολεμής < Γκολέμης, και το επώνυμο αυτό από τη σλαβική λέξη *golěmъ*, που την ερμηνεύει «μεγάλος».

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1940	Γκουλεμή	141	1971	Σμυρτιά	87
1951	Γκουλεμή	158	1981	Σμυρτιά	83
1961	Σμυρτιά	143	1991	Σμυρτιά	63

		2001	Σμυρτιά	97
--	--	------	---------	----

ΔΗΜΟΣ ΜΑΣΤΟΡΟΧΩΡΙΩΝ

Ο δήμος **Μαστοροχωρίων** συγκροτήθηκε από τις εξής τέως κοινότητες, οι οποίες ανήκαν στην τέως επαρχία Κονίτσης και καταργήθηκαν: «**Ασημοχώριον**», «**Βούρμπιανη**» «**Γοργοπόταμος**», «**Δροσοπηγή**», «**Καστανέα**», «**Κεφαλοχώριον**», «**Λαγκάδα**», «**Οξυά**», «**Πλαγιά**», «**Πληκάτιον**», «**Πυρσόγιαννη**», «**Χιονάδες**».

Έδρα του δήμου ορίστηκε ο οικισμός «**Πυρσόγιαννη**».

⇒ **Μαστοροχώρια** είναι τοπωνυμία αναφερόμενη σε χωριά μιας ευρύτερης περιοχής της τέως επαρχίας Κονίτσης, που ήταν και είναι ξακουστά για τους μαστόρους, τους τεχνίτες της πέτρας, τους περίφημους κουδαραίους, που «έχτ'σαν τον κόσμο».

Πολλά μνημεία της αρχιτεκτονικής μας κληρονομιάς, αληθινά πέτρινα ποιήματα, όπως παραδοσιακά δημόσια κτήρια, παλαιά αρχοντικά, θρησκευτικά μνημεία, λιθόκτιστα τοξωτά γεφύρια, γερομύλοι κ.ά. στην Ήπειρο, στην Ελλάδα, στα Βαλκάνια, αλλά και σε χώρες της Ανατολής ακόμη είναι έργα των Κονιτσιωτών μαστόρων, των κουδαραίων, οι οποίοι μάλιστα είχαν επινοήσει και δική τους «συνθηματική», επαγγελματική γλώσσα, τα «κουδαρίτικα», «κουδαραίικα» ή «μαστόρικα».

«...Τα χωριά της Κονίτσης, Μόλιστα, Καστάνιανη, Στράτσιανη, Πυρσόγιαννη, Βούρμπιανη, Κεράσοβο, Πεκλάρι, Κουρτίνιστα, Πλάβαλη, Ισβόρυ, Ζέλιστα, Πελκάτι, Σέλιστι, είναι αποκλειστικώς χωριά κουδαραίων, χωριά κτιστών. Γενικώς όμως όλα τα χωριά της Κονίτσης είναι αποκλειστικώς τεχνιτών και πολύ ορθώς λέγονται Μαστοροχώρια...» μας πληροφορεί ο Κ. Φαλτάιτς.

«...Υπό την ονομασίαν Μαστοροχώρια περιλαμβάνονται τα χωριά Πυρσόγιαννη, Βούρμπιανη, Στράτσανη, Καστάνιανη, Κεράσοβο, Κάντσικο, Ζέρμα, Λεσκάτσι, Χιονάδες και Τούρνοβο...» παρατηρεί ο Χρ. Ι. Σούλης, κι αμέσως παρακάτω προσθέτει: «...Οι μαστόροι της Ηπείρου, και ιδίως οι των Μαστοροχωρίων της Κονίτσης δεν είναι απλώς μαστόροι, αλλά πρακτικοί μηχανικοί και αρχιτέκτονες, πραγματικοί τουτέστιν δημιουργοί...».

- Η κοινότητα «**Ασημοχώριον**» αρχικά αναγνωρίστηκε με την ονομασία «**Λεσκάτσι**», με μοναδικό συνοικισμό και έδρα της το συνοικισμό «**Λεσκάτσι**». Με το Β.Δ. 2.6.1926 (Φ.Ε.Κ. Α 199/1926) προσαρτήθηκε σ' αυτή και η κοινότητα «**Βούρμπιανη**», αφού καταργήθηκε. Ο συνοικισμός «**Βούρμπιανη**» αναγνωρίστηκε και πάλι σε κοινότητα με το Δ. 22.1.1927 (Φ.Ε.Κ. Α 15/1927), ενώ ο συνοικισμός και η κοινότητα «**Λεσκάτσι**» μετονομάστηκαν σε «**Ασημοχώρι**» με το Δ. 1.4.1927 (Φ.Ε.Κ. Α 76/1927).

Αργότερα, στις 16 Οκτωβρίου 1940, καθιερώθηκε ο τύπος «**Ασημοχώριον**» για το επίσημο όνομα του συνοικισμού και της κοινότητας.

⇒ **Λησκάτζη** μνημονεύεται το χωριό στην πρόθεση 421 της μονής Μεταμορφώσεως των Μετεώρων, γραφής 18ου ή 19ου αιώνα.

Λεσκάτζι γράφει το όνομα του χωριού ο Π. Αραβαντινός και θεωρεί αλβανική την προέλευση του τοπωνύμιου.

Το χωριό **Λισκάτι** αναφέρει ο Ι. Λαμπρίδης.

Ο Χ. Ν. Ρεμπέλης υποστηρίζει ότι η πρώτη ονομασία του χωριού «... Θα προήλθε εκ της σλαβικής λέξεως «λέσκα» ήτις σημαίνει λεπτοκαρυ-ά...».

Ο Ν. Χ. Ρεμπέλης για το τοπωνύμιο σημειώνει πως «...η λέξις είναι σλαβική, LESCA (λέσκα) = λεπτοκαρυά, LESKOV =λεπτοκαρυτικός...»

Ο Θ. Β. Ζιώγας γράφει: «...Η παλιά ονομασία του χωριού είναι φυτώ- νυμο σλαβικής προέλευσης...». Σημειώνει ότι στα σέρβικα Leska = λεπτο-καρυά και Liska = φύλλο φυτού, φύλλωμα, στα βουλγάρικα Leska = λεπτο-καρυά, φουντουκιά, χαμόκλαδα και Les = δάσος και συμπεραίνει: «... Λε-σκάτσι (= λεπτοκαρυάνας), δηλαδή τόπος με λεπτοκαρυές...». Υπογραμμίζει ωστόσο ότι «... ίσως θα ήταν πιο σωστό να οριστεί Λεσκάτσι (= τόπος με φυλλωσιές)...», αφού διαπιστώνει πως «... στο χωριό δεν υπάρχουν τόσες λεπτοκαρυές, ώστε να δικαιολογούν το όνομα...».

Ο Δ. Γ. Μπόγδος πιστεύει ότι «...η ονομασία Λεσκάτσι (Ασημοχώρι) προέρχεται από τη σλαβική λέξη leska που σημαίνει λεφτοκαρυά...».

Ο Τιμ. Α. Χρήστου παρατηρεί πως το αρχικό όνομα του χωριού ήταν **Λεσκάτζι**, και στη συνέχεια κατέληξε **Λισκάτσι** ή **Λιεσκάτσι**. Μας ενημερώνει ότι «...Σύμφωνα με την αβασάνιστο, επικρατούσα παράδοση, το χωριό ονομάστηκε Λεσκάτσι, από τη σέρβικη λέξη λέσκα, που σημαίνει λεφτο-καρυά (τσοκαργιά, φουντουκιά)...». Ο ίδιος ωστόσο ανεπιφύλακτα υποστη-ρίζει πως **Λισκάτσι** θα πει δασοχώρι. Στο συμπέρασμα αυτό καταλήγει δια-πιστώνοντας, μετά από έρευνά του σε πολωνοελληνικό και ελληνοτσεχο-σλαβικό λεξικό ότι λισ, λες ή λας θα πει δάσος, λεςέστι = δασώδης, λεςνίτζ = δασάρχης, λέςνι = δασικός, λίτσκα = το μέρος, το κομμάτι ή χωριό, που είναι δασωμένο, τσιτάτο = χωριό, εδάφιο, κομμάτι γης, οπότε «...η λέξη λί-τσκα με προσθήκη το τσι γίνεται Λισκάτσι που σημαίνει δασοχώρι...».

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου θεωρεί το τοπωνύμιο **Λεσκάτσι**, το φυτώνυμο, προερχόμενο «...από το σλαβικό lěska «η φουντουκιά, η λεφτοκαρυά» και τη σλαβική κατάληξη -αць...».

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Λεσκάτι	490	1961	Ασημοχώριον	160
1920	Λεσκάτσι	271	1971	Ασημοχώριον	83
1928	Ασημοχώρι	269	1981	Ασημοχώριον	90

1940	Ασημοχώριον	241	1991	Ασημοχώριον	78
1951	Ασημοχώριον	37	2001	Ασημοχώριον	83

• Αρχική ονομασία της κοινότητας «**Βούρμπιανη**» ήταν η σημερινή της, ενώ μοναδικός συνοικισμός και έδρα της υπήρξε ο συνοικισμός «**Βούρμπιανη**». Όπως προαναφέρθηκε, με το Δ 2.6.1926 (Φ.Ε.Κ. Α 199/1926) η κοινότητα καταργήθηκε και αποτέλεσε για λίγο συνοικισμό της κοινότητας «**Λεσκάτσι**» (σήμερα «**Ασημοχώριον**»). Με το Δ. 22.1.1927 (Φ.Ε.Κ. Α 15/1927) αποσπάστηκε από την κοινότητα «**Λεσκάτσι**» και αποτέλεσε εκ νέου κοινότητα.

⇒ **Βούρμπιανη** μνημονεύει το χωριό ο Π. Αραβαντινός, υποστηρίζοντας ότι η λέξη είναι ελληνική και παρενθετικά σημειώνει την επεξήγηση «**Βυρπιανή**», χωρίς άλλες διευκρινίσεις.

Ο Ι. Λαμπρίδης αναφέρει το χωριό με το σημερινό του όνομα **Βούρμπιανη**.

Ο Κ. Δ. Στεργιόπουλος της πληροφορεί πως στα ελληνοσερβικά σύνορα «...υπάρχει χωριόν Βέρμπανη, ήτις σημαίνει ιτεώνας, τόπον σύδενδρον, εκ της λέξεως βέρμπα (=ιτέα)...» και διαπιστώνει κατηγορηματικά ότι «... Ουδεμία αμφιβολία υπάρχει ότι η λέξις Βούρμπιανη την αυτήν προέλευσιν έχει. Παραδίδεται δε ότι υπήρχον πολλαί ιτέαι εν Βουρμπιάνη...».

Ο Χ. Ν. Ρεμπέλης για το τοπωνύμιο **Βούρμπιανη** σημειώνει: «...Η λέξις είναι σλαβική, βέρμπα = ιτέα (ετιά)...». Ακόμη μας ενημερώνει πως στην περιοχή του χωριού «...Υπάρχουν τω όντι και σήμερα εις τα παρόχθια μέρη των τεσσάρων χειμάρρων (Γκίνη, Μεσίνταλο, Ρεμπέλη, Μεμακάρη) πολλαί ιτέαι...», καθώς επίσης ότι «...οι γείτονες Αλβανοί καλούσι το χωριόν Βέρμπανη...».

Ο Ν. Χ. Ρεμπέλης υποστηρίζει πως «...Βούρμπιανη δηλώνει το με ιτιές κατοικίσιμο μέρος, διότι VRBA σημαίνει «SALCIO», ιτιά. Επειδή το VRBA ήτο δυσκολοπρόφερτο, αναπτύχτηκε ένα «ε» και έγινε Βέρμπα Βέρμπιανη...», ενώ παρατηρεί ότι «...υπάρχουν στα παρόχθια μέρη των τεσσάρων χειμάρρων που διασχίζουν το χωριό, πολλές ιτιές...».

Ο Ν. Παπασωτηρίου εκτιμά πως «...Το όνομα Βούρμπιανη είναι σλαβικό θα πει «ιτέα». Μέρος δηλαδή που έχει ιτιές... Πραγματικά ακόμη και σήμερα η Βούρμπιανη έχει και δένδρα και θάμνους της ιτιάς...».

Ο Θ. Β. Ζιώγας γράφει: «...Το όνομα του χωριού είναι φυτώνυμο και έχει σλαβική ρίζα...». Αναφέρει ότι στα βουλγάρικα verba = ιτέα, ιτιά και καταλήγει: «...Συνεπώς Βούρμπιανη (= ιτεώνας), δηλαδή τόπος με ιτιές...». Σημειώνει ωστόσο πως η εξήγηση αυτή είναι παραδεκτή, αν πράγματι παλαιότερα εκεί υπήρχαν ιτιές.

Κατά τον Αν. Ευθυμίου το χωριό «...επήρε τη σλαβική ονομασία Βέρμπανη (βέρμπα λέγεται στα σλαβικά η ιτιά) από τις πολλές ιτιές που είχε

ο τόπος...». Προσθέτει ακόμη παρακάτω ότι «...το όνομα Βέρμπανη εξελληνίστηκε σιγά - σιγά αργότερα, με τον καιρό έγινε, Βούρμπιανη...».

Το τοπωνύμιο **Βούρμπιανη** «...είναι σλαβικό και δηλώνει τόπο με ιτιές...» τονίζει ο Διον. Δ. Τάτσης.

Ο Τιμ. Α. Χρήστου αναφέρει: «...Βούρμπιανη (εκ της λέξεως βέρμπα = ιτιά)...».

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου παραθέτει την άποψη του M. Vasmer πως το τοπωνύμιο **Βούρμπιανη**, η αποδίδεται «...στον αρχαίο σλαβικό αμάρτυρο τύπο Vьrbjane, δηλαδή «ο κάτοικος του ποταμού ή ενός τόπου που έχει το όνομα Vьrba»...», όπου vьrba «η ιτιά»

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Βούρμπιανη	2101	1961	Βούρμπιανη	216
1920	Βούρμπιανη	890	1971	Βούρμπιανη	194
1928	Βούρμπιανη	667	1981	Βούρμπιανη	232
1940	Βούρμπιανη	514	1991	Βούρμπιανη	148
1951	Βούρμπιανη	640	2001	Βούρμπιανη	141

• Η κοινότητα «**Γοργοπόταμος**» αναγνωρίστηκε αρχικά με την ονομασία «**Τούρνοβον**», με μοναδικό συνοικισμό και έδρα της, το συνοικισμό «**Τούρνοβον**». Στην κοινότητα προσαρτήθηκε και η καταργηθείσα με το Δ. 2.6.1926 (Φ.Ε.Κ. Α 199/1926) κοινότητα «**Πληκάτι**». Στη συνέχεια, ο συνοικισμός «**Πληκάτι**», με το Δ. 22.1.1927 (Φ.Ε.Κ. Α. 15/1927), αναγνωρίστηκε και πάλι ως κοινότητα, ενώ με το Δ. 2.12.1929 (Φ.Ε.Κ. Α 431/1929), ο συνοικισμός και η κοινότητα «**Τούρνοβον**» μετονομάστηκαν σε «**Γοργοπόταμος**».

⇒ Το χωριό **Τούρναβος** αναφέρεται από τον Κ. Θεσπρωτό.

Με τον τύπο **Τούρναβον** μνημονεύει το χωριό ο Π. Αραβαντινός χαρακτηρίζοντας τη λέξη σλαβική.

Ο Ι. Λαμπρίδης ονομάζει **Τούρνοβον** το χωριό.

Ο Χ. Ν. Ρεμπέλης σημειώνει απλά ότι η λέξη είναι σλαβική.

Ο Ν. Χ. Ρεμπέλης θεωρεί πιθανό ότι το τοπωνύμιο σημαίνει τόπο σπρωγμένο, καθισμένο, ξεκομμένο.

Ο. Θ. Β. Ζιώγας αφού μας θυμίζει ότι οι παλαιοί κάτοικοι του χωριού «...ασκούσαν την ξυλογλυπτική τέχνη δηλαδή ήσαν σκαλιστές, κοινώς ταγιαδόροι ή ταλιαδόροι...» παραθέτει τις εξής ερμηνείες για την ονομασία του χωριού:

▪ Στα αρχαία ελληνικά «τόρνος» = ξυλουργικό εργαλείο για περιτεχνική εργασία και κυκλική περίξεση. Από εκεί torνεύω = εργάζομαι δια του τόρνου και της γλυφίδος, φιλοτεχνώ, ξυλογλυφώ και στα λατινικά torno. Μαζί με την σλαβική τοπωνυμική κατάληξη -οβο προκύπτει η λέξη Τόρνο-

βο και η παραφθορά Τούρνοβο = χωριό ξυλογλύφων, ξυλογλυπτών και ακριβέστερα χωριό με πολλούς τόννους. «...Ετούτη την εξήγηση ακλόνητα στηρίζει το παμπάλαιο επάγγελμα του ξυλογλύπτη...» σημειώνει ο Θ. Β. Ζιώγας.

▪ Στα σέρβικα *trn* = αγκάθι, *trnovit* = αγκαθωτός, στα βουλγάρικα *trbn* = αγκάθι και στα παλαιά σλάβικα *trbnb* = αγκάθι και συνεπώς Τούρνοβο = αγκαθότοπος. Για την ερμηνεία αυτή ο Θ. Β. Ζιώγας σημειώνει πως «...δεν έχει πιθανότητες να αληθεύει, γιατί δεν υπάρχουν εκεί πολλά αγκάθια ή σημαδιακά αγκάθια, τα οποία θα ονομάτιζαν τον τόπο...».

Ο Στ. Μπέττης παραθέτει την άποψη του M. Vasmer ότι δηλαδή το όνομα είναι σλαβικό, παράγεται από τη ρίζα *tygn* ή *tourgn*, που θα πει αγκάθι και τη σλαβική κατάληξη -οβο. Σημαίνει όλο μαζί «τόπος με αγκάθια».

Ο Τιμ. Α. Χρήστου σημειώνει: «...Τούρνοβο εκ της πολωνικής λέξης *teren*, που σημαίνει έδαφος που σέρνει...».

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου υποστηρίζει για το παλιό όνομα του χωριού **Τούρνοβο, το** πως «...Το τοπωνύμιο κατά τον Vasmer είναι συγγενικό προς το σλαβικό *Trnovo* της ίδιας ετυμολογικής αρχής προς το τοπωνύμιο *Τέροβο* και δηλώνει «αγκαθότοπο»...». Προσθέτει ακόμη ότι η λέξη είναι σύνθετη, από το *trgnъ* «το αγκάθι» και την κατάληξη -οβο.

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Τούρναβον	455	1961	Γοργοπόταμος	179
1920	Τούρνοβον	285	1971	Γοργοπόταμος	128
1928	Τούρνοβον	280	1981	Γοργοπόταμος	90
1940	Γοργοπόταμος	304	1991	Γοργοπόταμος	73
1951	Γοργοπόταμος	142	2001	Γοργοπόταμος	69

• Η κοινότητα «**Δροσοπηγή**» στην αρχή αναγνωρίστηκε με την ονομασία «**Κάντσικον**». Μοναδικός συνοικισμός και έδρα της υπήρξε ο συνοικισμός «**Κάντσικον**». Στην κοινότητα προσαρτήθηκε, με το Δ 2.6.1926 (Φ.Ε.Κ. Α 199/1926), η καταργηθείσα κοινότητα «**Μπλήσδιανη**», που μετονομάστηκε σε «**Λαγκάδα**» με το Δ. 20.8.1927 (Φ.Ε.Κ. Α 197/1927). Ο συνοικισμός «**Λαγκάδα**» αναγνωρίστηκε με το Β.Δ. 10.7.1953 (Φ.Ε.Κ. Α 188/1953) ξανά ως κοινότητα, ενώ ο συνοικισμός και η κοινότητα «**Κάντσικον**» μετονομάστηκαν σε «**Δροσοπηγή**» με το Β.Δ. 20.9.1955 (Φ.Ε.Κ. Α 287/1955).

Προηγουμένως, από τις 16 Μαΐου 1928, χρησιμοποιήθηκε ως επίσημη ονομασία της κοινότητας και του συνοικισμού ο τύπος «**Καντζικόν**», που διορθώθηκε ξανά σε «**Κάντσικον**», στις 16 Οκτωβρίου 1940.

⇒ **Κάντζικον** γράφει το όνομα του χωριού ο Π. Αραβαντινός χαρακτηρίζοντας τη λέξη αλβανική, ενώ συναντάται και ο τύπος **Κάντζικον** για το τοπωνύμιο.

Ο Κ. Δ. Στεργιόπουλος, αφού αναφέρει πως κοντά στο χωριό «...υπήρχεν εκεί άλλοτε χωρίον Λίασκα και επ' αυτού ιδρύθη Καντσικούλι...», υποστηρίζει ότι από την ερήμωση αυτή πρέπει να εξαχθεί η παραγωγή του ονόματος του χωριού. Την άποψή του τεκμηριώνει ως εξής: Σημειώνει πως στην κουτσοβλάχικη «...κάντα, κατζού, κατζούτα κ.λ.π σημαίνει πίπτω και δεν φαίνεται απίθανον τόπος της περιοχής να έπεσε κάποτε...», και προσθέτει ότι «...το κάντου δέον να ληφθεί υπό την έννοιαν του ερημώνομαι και η ονομασία η ημετέρα να σημαίνει τον πεσμένον κατ' αρχάς, τον ερημωμένον, εγκαταλειφθέντα τόπον...».

Ο Θ. Β. Ζιώγας αφού παρατηρεί ότι για το παλαιό όνομα υπάρχουν διάφορες εξηγήσεις, θεωρεί ως πιθανότερες τις εξής:

- Στα αρχαία ελληνικά κάννη και κάννις = καλάμι, καλαμωτή και εξ' αυτού Κάν(ι)σκο, Κάντσκο, Κάντσικο = καλαμωτό, όπως και φαίνεται το χωριό να ήταν κάποτε.

- Στα σλάβικα kazna = ενέδρα, φύλαξη, φυλακή, οπότε Κάνζικο ή αναγραμματισμένα Κάντσικο =φυλαγμένος τόπος.

Ο Θ. Β. Ζιώγας σχολιάζοντας την εκδοχή αυτή προσθέτει πως είναι «...όχι γραμματικά άψογη, και σχετίζεται με την παρουσία του χωριού πάνω στο βουνό ΟΧΥΡΟ...».

Το τοπωνύμιο **Κάντσικο** «...είναι η ελληνική λέξη κάννη(=καλάμι) και σημαίνει τόπο που έχει καλάμι...» γράφει ο Διον. Δ. Τάτσης.

Ο Στ. Μπέττης σημειώνει ότι το όνομα είναι αδήλου σημασίας.

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου αποδίδει το τοπωνύμιο **Κάντσικο**, το «...στο σλαβικό kotъ «γωνία» και ιδιαίτερα από τη σημασία «ξεροπόταμος», την οποία έχει η λέξη στο σχηματισμό τοπωνυμίων, με την επιθετική κατάληξη -bъskъ...».

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Καντσικόν	634		1951	Κάντσικον	398	
	Μπλίσδιανη	170	804		Λαγκάδα	189	587
1920	Κάντσικον	459		1961	Δροσοπηγή	554	
1928	Κάντζικον	548		1971	Δροσοπηγή	399	
	Λαγκάδα	199	747	1981	Δροσοπηγή	336	
1940	Κάντσικον	812		1991	Δροσοπηγή	264	
	Λαγκάδα	334	1146	2001	Δροσοπηγή	226	

- Η κοινότητα «**Καστανέα**» στην αρχή αναγνωρίστηκε με την ονομασία «**Καστάνιανη**», με μοναδικό συνοικισμό και έδρα την «**Καστάνια-**

νη». Συνοικισμός και κοινότητα μετονομάστηκαν σε «Καστανέα» με το Β.Δ. 1.2.1950 (Φ.Ε.Κ. Α 39/1950).

⇒ **Καστάνιανη** ονομάζει το χωριό ο Π. Αραβαντινός και χαρακτηρίζει τη λέξη ελληνική, ενώ τον ίδιο τύπο χρησιμοποιεί και ο Ι. Λαμπρίδης.

Καστάνιανη μνημονεύει και ο Ευ. Π. Παγούνης το χωριό.

Ο Κ. Δ. Στεργιόπουλος σημειώνει πως «...φαίνεται πιθανώτατον ότι η ρίζα της τοπωνυμίας της είναι ελληνική εκ του ονόματος του δένδρου καστανέα. Η κατάληξις αυτής είναι σλαβική σημαίνουσα τόπον κατάλληλον διά την φύτευσιν τοιούτων δένδρων...».

Για το τοπωνύμιο ο Δ. Ι. Γεωργακάς υποστηρίζει ότι «...Στην ελληνική μία μόνον εξήγηση μπορεί να χωρέσει, να δεχτούμε δηλαδή ότι ο τύπος Καστάνιανη προήλθε με αναβιβασμό του τόνου από τον τύπο Καστανιανή και τούτο από το όνομα Καστανός με επίθημα -ιανή, θηλυκό του -ιανος...». Προσθέτει ωστόσο πως το τοπωνύμιο ίσως να είναι δυνατόν να εξηγηθεί από την αλβανική, αφού το παραγωγικό επίθημα -ιανη δεν συναντάται στην ελληνική.

Ο Θ. Β. Ζιώγας εκτιμά ότι το παλιό όνομα του χωριού είναι ελληνικό. Στα αρχαία ελληνικά υπάρχει η ελληνική λέξη καστανέα = το δένδρο καστανιά, στα λατινικά castanea με την ίδια σημασία, όπως και σ' όλες τις βαλκανικές γλώσσες. Από τα παραπάνω συμπεραίνει ότι **Καστάνιανη** = καστανότοπος. Παρατηρεί ωστόσο πως «...Ίσως κάποτε υπήρχαν σημαδιακές καστανιές, οι οποίες ονοματοδότησαν τον τόπο και το χωριό. Σήμερα αυτό δεν είναι φανερό...».

Ο Στ. Μπέττης θεωρεί το όνομα του χωριού σλαβικό, προερχόμενο από «...τη λέξη *kaetan*, που θα πει κάστανο και την παραγωγική κατάληξη επίσης σλαβική -ιανη, που είναι πληθυντικός και σημαίνει περιοχή ή συνοικισμός με κάστανια ή καστανιές.».

Ο Χρ. Ν. Γκάσιος παρατηρεί ότι «...Η ονομασία αυτή του χωριού εδόθη διότι υπήρχον δάση εκ Καστανέας, όπου και σήμερα ακόμη επί των ημερών της υπήρχον δένδρα Καστανέας παρά την θέσιν Καστανιά και αλλαχού...».

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου γράφει πως «...το τοπωνύμιο προέρχεται από το σλαβικό τύπο *Kostanjane* και αυτό από το τοπωνύμιο *Kostanj* < *kostanj* «η καστανιά» και την κατάληξη -jane με την οποία σχηματίζονται λέξεις που δηλώνουν τον κάτοικο μιας περιοχής με απόδοση του σλαβικού ο σε α στην ελληνική...».

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Καστάνιανη	773	1961	Καστανέα	380
1920	Καστάνιανη	583	1971	Καστανέα	176
1928	Καστάνιανη	603	1981	Καστανέα	244

1940	Καστάνιανη	669	1991	Καστανέα	205
1951	Καστανέα	394	2001	Καστανέα	213

• Η κοινότητα «**Κεφαλοχώρι**» στην αρχή αναγνωρίστηκε με την ονομασία «**Λούψικον**». Μοναδικός συνοικισμός και έδρα της υπήρξε ο συνοικισμός «**Λούψικον**».

Στη συνέχεια, με το Δ 2.6.1926 (Φ.Ε.Κ. Α 199/1926), προσαρτήθηκε σ' αυτή και η καταργηθείσα κοινότητα «**Δέντσικον**» (σήμερα «**Αετομηλίτσα**»), που αναγνωρίστηκε και πάλι σε κοινότητα με το Δ. 17.11.1926 (Φ.Ε.Κ. Α. 412/1926), αφού αποσπάστηκε από την κοινότητα «**Λούψικον**».

Ο συνοικισμός και η κοινότητα «**Λούψικον**» μετονομάστηκαν σε «**Λυκόρραχη**» με το Δ. 12.3.1928 (Φ.Ε.Κ. Α 81/1928).

Με το Π.Δ. 946/4.12.1976 (Φ.Ε.Κ. Α 384/1976) προσαρτήθηκε στην κοινότητα ο συνοικισμός «**Κεφαλοχώρι**», ενώ η έδρα της κοινότητας μεταφέρθηκε στο «**Κεφαλοχώρι**» με το Π.Δ. 526/4.6.77 (Φ.Ε.Κ. Α 172/1977).

Η κοινότητα «**Λυκόρραχη**», με το Π.Δ. 605/24.7.78 (Φ.Ε.Κ. Α 129/78), μετονομάστηκε σε «**Κεφαλοχώρι**», ενώ στις 17 Μαρτίου 1991 ο συνοικισμός «**Λυκόρραχη**» καταργήθηκε και προσαρτήθηκε στον συνοικισμό «**Κεφαλοχώρι**».

⇒ **Λούτζικον** γράφει το όνομα του χωριού ο Π. Αραβαντινός και θεωρεί τη λέξη σλαβική, ενώ συναντάται και ο τύπος **Λούπτζηκον** για το τοπωνύμιο.

Κατά τον Θ. Β. Ζιώγα η λέξη προέρχεται από τη λατινική λέξη *lupus* = λύκος, οπότε **Λούψικο** = λυκοτοπος. Αναφέρει ακόμη την εκδοχή ότι **Λούψικο** = αρπακτικό, καταστροφικό, ορμητικό, αρχικά σαν όνομα ρέματος, που υπάρχει στην περιοχή και από το οποίο κατόπιν πήρε το όνομά του το χωριό, όταν κτίστηκε στην κοιλάδα, την οποία δημιουργεί το εκεί υπάρχον ρέμα.

Ο Γ. Τσάγκας μας ενημερώνει ότι στα κουτσοβλάχικα λούπου = λύκος, στα αρβανίτικα λουπή, λούπι σημαίνει «κατατρώγω», και υποστηρίζει πως και τα δύο «...συνδέονται με το λατινικό *lupus* = λύκος, από το οποίο μεταγενέστερα προήλθε το όνομα Λούψικο με την προσθήκη της κατάληξης -ικο, που συνήθως δηλώνει την ιδιοκτησία ή την κυριότητα ως χαρακτηριστικό γνώρισμα της θέσης και τη μετατροπή της συλλαβής πι ή που στο διπλό ψ...».

Ο Διον. Δ. Τάτσης θεωρεί πιθανή την εκδοχή το τοπωνύμιο Λούψικο να «...έχει λατινική ρίζα και σημαίνει τόπον που έχει λύκους όπως δηλώνει και το νεώτερο όνομά του Λυκόρραχη...».

Ο Στ. Μπέττης ετυμολογεί το αρχικό όνομα του χωριού από τη βλαχική ρίζα *loup* = λύκος και την σλαβική κατάληξη -σκο, που είναι υποκοριστική. Συμπεραίνει μάλιστα πως «...θα πει εδώ στην κυριολεξία Λυκόπουλο και πιο πέρα Λυκοχώρι...».

Κατά τον Κ. Ευ. Οικονόμου το τοπωνύμιο **Λούψικο**, το «...προέρχεται από το σλαβικό lubъ «ο φλοιός» // η βέργα // το λιβάδι // το δάσος // το αμπέλι»...και την επιθετική κατάληξη -ьскъ...».

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Λούψικον	249	1961	Λυκόρραχη	256	
1920	Λούψικον	240	1971	Λυκόρραχη	188	
1928	Λυκόρραχη	299	1981	Κεφαλοχώρι	229	
1940	Λυκόρραχη	454		Λυκόρραχη	6	235
1951	Λυκόρραχη	81	1991	Κεφαλοχώρι	195	
			2001	Κεφαλοχώρι	312	

• Η κοινότητα «**Λαγκάδα**» προήλθε από την κοινότητα «**Κάντσικον**» (σήμερα «**Δροσοπηγή**»), της οποίας ήταν συνοικισμός. Αναγνωρίστηκε σε κοινότητα με το Β.Δ. 10.7.1953 (Φ.Ε.Κ. Α 88/1953) αναγνωρίστηκε με μοναδικό συνοικισμό και έδρα της κοινότητας το συνοικισμό «**Λαγκάδα**».

Η αρχική ονομασία του συνοικισμού ήταν «**Μπλήσδιανη**». Ο συνοικισμός είχε αρχικά αναγνωριστεί ως κοινότητα «**Μπλήσδιανη**», της οποίας υπήρξε έδρα. Όπως προειπώθηκε, η κοινότητα «**Μπλήσδιανη**» καταργήθηκε, με το Δ. 2.6.1926 (Φ.Ε.Κ. Α 199/1926), και προσαρτήθηκε στην κοινότητα «**Κάντσικον**»

⇒ Ο Π. Αραβαντινός μνημονεύει στη «Διοίκησιν Κονίτζης» το χωριό **Μελίσδανη** και χαρακτηρίζει ελληνική την προέλευση του ονόματός του.

Ο Β. Γκόρτζής ερμηνεύει το τοπωνύμιο **Μπλήσδιανη** ως «ανυπέμβλητον, δυσχερώς διερχόμενον έδαφος, δύσβατον».

Ο Χ. Ν. Ρεμπέλης πιθανολογεί πως «...η λέξις ίσως σλαβική εκ του μπλίζγια = δίδυμα...», ενώ χρησιμοποιεί για το τοπωνύμιο τον τύπο **Μπλίζγιαννη**.

Ο Ν. Χ. Ρεμπέλης αναφέρει την αρχική ονομασία της κοινότητας με τον τύπο **Μπλιζγιάνη**. Υποστηρίζει πως η προέλευσή της είναι σλαβική και σημειώνει ότι στα λεξικά «...BLIZJE (μπλίζγιε) = δίδυμα και ως επίρρημα κοντά, BLIZINA (μπλιζίνα) = γειτνίαση, συγγένεια μεταξύ προσώπων, BLIZNJA (μπλίζνγια) = γείτονας, BLIZNIAK = κοντινός, γειτονικός...». Συμπεραίνει από τα παραπάνω πως «...Δύο εκδοχές υπάρχουν, ή ότι το χωριό ονομάστηκε έτσι, επειδή οι γυναίκες γεννοβολούν δίδυμα, ή λόγω κοντινής συγγένειας των κατοίκων...».

Ο Θ. Β. Ζιώγας γράφει ότι το όνομα του χωριού προέρχεται από τη σλαβική λέξη blizina και σημαίνει κοντινή, γειτονική. Αλλού πάλι σημειώνει πως στα βουλγάρικα BLIZIA = BLIZNA = BLIZBAM (= γλείφω, λείχω) και BLIZANE (= γλειψιά, γλείψιμο). Παρατηρεί ακόμη ότι σε περιοχή του

χωριού το έδαφος έχει μεγάλη περιεκτικότητα σε ορυκτό αλάτι, οπότε «... Μικρά και μεγάλα ζώα προστρέχουν εκεί και γλείφουν το αλμυρό έδαφος...». Έτσι «...φαίνεται πως πρώτα είπαν το τοπωνύμιο «Στ' Μπλίζιανη», που σημαίνει «Στη γλειψιά» ή «Στο γλειμμένο» και ύστερα πήρε αυτό το όνομα και το χωριό...». Υποστηρίζει μάλιστα ότι «...Τούτη η εκδοχή είναι γραμματικά και τονικά τέλεια...».

Ο Κ. Ευ.Οικονόμου για το όνομα του χωριού χρησιμοποιεί τον τύπο **Μπλίζγιανη**, η και υποστηρίζει πως «...Το τοπωνύμιο προέρχεται μάλλον από το σλαβικό αμάρτυρο Blizjane το οποίο μπορεί να σχηματιστεί ή από το αμάρτυρο προσωνύμιο Blizъ ή από το αμάρτυρο τοπωνύμιο Blizъ (< σλαβικό blizъ «πλησίον», ...απ' όπου και το blizné «ο δίδυμος») και την κατάληξη -jane, με την οποία σχηματίζονται λέξεις, δηλωτικές των μελών μιας οικογένειας και εθνικά ..».

Συναντάται και ο τύπος **Μπλίζτιανη** για το τοπωνύμιο.

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1951	Λαγκάδα	189	1981	Λαγκάδα	181
1961	Λαγκάδα	318	1991	Λαγκάδα	201
1971	Λαγκάδα	281	2001	Λαγκάδα	217

• Η κοινότητα «**Οξυά**» αρχικά αναγνωρίστηκε με την ονομασία «**Σέλτση**», με μοναδικό συνοικισμό και έδρα της κοινότητας το συνοικισμό «**Σέλτση**». Στην κοινότητα προσαρτήθηκαν, αφού καταργήθηκαν με το Δ. 2.6.1926 (Φ.Ε.Κ. Α 199/1926), οι κοινότητες «**Πυρσόγιαννη**» και «**Φυτόκον**», και αποτέλεσαν συνοικισμούς της. Ο συνοικισμός «**Πυρσόγιαννη**», με το Δ. 10.9.1926 (Φ.Ε.Κ. Α 356/1926), αναγνωρίστηκε ξανά σε κοινότητα.

Ο συνοικισμός και η κοινότητα «**Σέλτση**» μετονομάστηκαν σε «**Οξυά**», με το Δ. 20.8.1927 (Φ.Ε.Κ. Α 179/1927).

Ο συνοικισμός «**Φυτόκον**» αναγνωρίστηκε ως κοινότητα εξ αρχής με την ονομασία «**Φυτόκον**». Στη συνέχεια η κοινότητα καταργήθηκε και ο συνοικισμός «**Φυτόκον**» προσαρτήθηκε στην κοινότητα «**Οξυά**», ενώ μετονομάστηκε σε «**Θεοτόκος**» με το Δ. 2.12.1929 (Φ.Ε.Κ. Α 431/1929). Ο συνοικισμός «**Θεοτόκος**» καταργήθηκε στις 7 Απριλίου 1951, ενώ αναγνωρίστηκε ξανά με την ΕΣ. 5790/1981 (Φ.Ε.Κ. Β 219/1981) απόφαση νομάρχη Ιωαννίνων.

⇒ Το τοπωνύμιο μνημονεύεται με τον τύπο **Σέλτση** σε «βυζαντινόν κτιτορικόν έγγραφον» των αρχών του 14ου αιώνα, που μας διασώζει ο Δ. Ζακυθηνός.

Το χωριό ο Π. Αραβαντινός το ονομάζει **Σέλτζι** και χαρακτηρίζει την ονομασία του αλβανική.

Ο Ι. Λαμπρίδης αναφέρει το χωριό με το όνομα **Σέλτση**, ενώ ας σημειωθεί πως αλλού για το τοπωνύμιο **Σέλιο** γράφει: «...το όνομα τούτο Σλαβικόν ον δηλοί απλώς και αορίστως χωρίον...». Επίσης μνημονεύει το τοπωνύμιο **Σέλτση** στην περιοχή του Πωγωνιού και το επεξηγεί παρενθετικά ως «χωρίδιον».

Ο Κ. Δ. Στεργιόπουλος σημειώνει πως «...Η λέξις είναι σλαβική εκ του σελο = χωρίον. Σέλτση σημαίνει μικρόν χωρίον...».

Ο Χ. Ν. Ρεμπέλης για την αρχική ονομασία του χωριού πιστεύει ότι είναι σλαβική και την ερμηνεύει ως «...το αγρόκτημα, εν ώ υπάρχει και οικία ποιμενική προς διανυκτέρευσιν των ποιμένων και των καλλιεργητών της περιοχής...».

Ο Ν. Χ. Ρεμπέλης υποστηρίζει πως το τοπωνύμιο προέρχεται από το σλαβικό SELO = χωριό, και παρατηρεί ότι «...σελιό, σελιά λέγονται τα χωράφια, που είναι κοντά στο χωριό...».

Ο Θ. Β. Ζιώγας μας πληροφορεί πως στα παλαιά σλαβικά selo = αγρός, χωριό, χώρα, στα σερβικά και στα βουλγάρικα selo = χωριό και κατά συνέπεια **Σέλτση** = χωριουδάκι.

Ο Διον. Δ. Τάτσης εκτιμά ότι το χωριό **Σέλτση** οφείλει το όνομά του στον πρώτο του οικιστή Αμαν Σέλτση Βάη, Γούρκο πασά.

Ο Στ. Μπέττης θεωρεί ως αρχικό τύπο της λέξης τη γραφή **Σέλετς**, που «...παρήχθηκε από τη ρίζα Σελ - Σέλι και Σελιό που θα πει στα σλάβικα χωριό, τοπωνύμιο που απαντά σε πλήθος χωριά της ευρύτερης περιοχής...». Προσθέτει ακόμη πως «...μαζί με την υποκοριστική κατάληξη -ετς, κι αυτή σλαβική, έγινε Σέλετς, Σέλτς, που θα πει χωριουδάκι...».

Ο Τιμ. Α. Λήστου εξηγεί ότι η σερβοκροατική διάλεκτος «...το χωριό το ονομάζει σέλλο, που σημαίνει κομμάτι, σελλιό, εδάφιο εκ του οποίου ονομάζεται και η Σέλτση, δηλαδή μικρό χωριό...».

Σύμφωνα με τον Κ. Ευ. Οικονόμου το τοπωνύμιο **Σέλτση**, η προέρχεται από το σλαβικό υποκοριστικό τύπο selъce, κι αυτό από το ουσιαστικό selo «η σκηνή // η κατοικία // ο αγρός» και την υποκοριστική κατάληξη -ъce.

⇒ Ο Π. Αραβαντινός αναφέρει το χωριό **Φετόκα**, υποστηρίζει ότι πρόκειται για τούρκικη λέξη, χωρίς άλλες διευκρινίσεις, ενώ ο Ι. Λαμπρίδης μνημονεύει το χωριό **Φετόκο**.

Ο Κ. Δ. Στεργιόπουλος, για το τοπωνύμιο **Φετόκος** μας ενημερώνει: «...Φετόκος κακώς γράφεται ούτω. Προφέρεται κατ' επίδρασιν βλαχικήν Φετόκον, ασφαλώς εκ του «Θεοτόκον» καθότι ναός υπήρχε εν τη θέσει αυτή...».

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου χρησιμοποιεί τον τύπο **Φιτόκο**, η για το τοπωνύμιο και υποστηρίζει πως «...προέρχεται από το Θεοτόκος, απ' όπου ο αμάρτυρος τύπος **Φιοτόκο**...», ενώ παρατηρεί ότι ο τύπος **Φυτόκο** πρόκυψε από παρετυμολογία προς τη λέξη φυτό.

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Σέλτσι	378		1961	Οξυά	142	
	Φυτόκο	37	415	1971	Οξυά	61	
1920	Σέλτσι	256		1981	Οξυά	95	
1928	Οξυά	219			Θεοτόκος	41	136
	Φυτόκον	52	271	1991	Οξυά	65	
1940	Οξυά	324			Θεοτόκος	33	98
	Θεοτόκος	48	372	2001	Οξυά	59	
1951	Οξυά	38			Θεοτόκος	35	94

• Η κοινότητα «Πλαγιά» αρχικά αναγνωρίστηκε με την ονομασία «Ζέρμα» αποτελούμενη από τους συνοικισμούς «Ζέρμα» και τον **Ιερό Ναό Κοιμήσεως της Θεοτόκου**. Ο συνοικισμός και η κοινότητα μετονομάστηκαν σε «Πλαγιά», με το Β.Δ. 20.9.1955 (Φ.Ε.Κ. Α 287/1955).

Μετά τους σεισμούς στα 1966, στην περιοχή δημιουργήθηκε νέος οικισμός, ο οποίος με την ΕΣ. 16071/10.6.1988 (Φ.Ε.Κ. Β 467/1988) απόφαση νομάρχη Ιωαννίνων ονομάστηκε «Σέρμα», ενώ στη συνέχεια διορθώθηκε σε «Ζέρμα» στο Φ.Ε.Κ. Β 369/1989.

⇒ **Ζύρμα** γράφει το όνομα του χωριού ο Π. Αραβαντινός και χαρακτηρίζει την ονομασία του αλβανική, ενώ αλλού χρησιμοποιεί τον τύπο **Ζέρμα**.

Ο Ι. Λαμπρίδης αναφέρει το χωριό με την ονομασία **Ζέρμα**, ενώ αλλού συναντάται και ο τύπος **Ζιέρμα** για το τοπωνύμιο.

Ο Ι. Τσάγκας καταγράφει δύο εκδοχές για την προέλευση και την ετυμολογία του τοπωνύμιου:

▪ Από παραφθορά του έρημα - έρμα, με την προσθήκη του z πρόκυψε ο τύπος **Ζέρμα** γιατί «... απρόσιτος και ακατοίκητος τόπος μπορεί να ήταν κάποτε...».

▪ Από τη λέξη γέρμα με μετατροπή του γ σε g ή z. Επισημαίνει πως «...Είναι η παλαιά ονομασία με αυτήν την ερμηνεία προσδιορίζει και την νέα ονομασία ΠΛΑΓΙΑ που δόθηκε το 1955...», καθώς επίσης αλλού ότι «... Η τοποθεσία της Ζέρμας, τόσο η παλιά θέση Σελιό, όσο και η νεότερη ήταν ημικλινής...», ενώ προσθέτει πως «...Συνηθισμένη φράση είναι: «Του ήλιου το γέρμα», δηλαδή η Δύση του. Τη Ζέρμα τη βλέπει ο ήλιος μέχρι τη Δύση του...».

Ο Θ. Β. Ζιώγας παραδέχεται τη ρίζα του ονόματος ως σλαβικής καταγωγής, επισημαίνοντας ότι το θέμα Zier - Ziar είναι σλαβικό «...και δηλώνει κάτι, που έχει σχέση με άνθρακες ή φωτιά...», ενώ εξηγεί πως Ζέρμα = ανθρακισμένη. Σημειώνει μάλιστα ότι πρόκειται για «...εξήγηση που την επιβεβαιώνει το τοπίο και οι κύριες τοπωνυμίες του χώρου π.χ «Πριάσωπος» (= αυτός που έχει καμμένη όψη), «Πουχέτσυ» (= καπνισμένο), «Ζιά(ρ)μπιανη» (= καρβουνιασμένη), «Κούτσουρο» (= ξύλο συνδουλισμένο)...». Ανα-

φέρει επίσης την άποψη ότι το όνομα πρόκυψε από την παραφθορά της ελληνικής λέξης «γέρμα», εξαιτίας της κλίσης του εδάφους, στο οποίο είναι κτισμένο το χωριό. Σχολιάζοντας ωστόσο την άποψη αυτή σημειώνει πως είναι «...παρετυμολόγηση έντονα αλλοιωμένη και δεν έχει πιθανότητες να είναι αληθινή...».

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου ετυμολογεί το τοπωνύμιο από την αλβανική και το αποδίδει «...ή α) στο ουσιαστικό zjarm/ë, -a «η φωτιά»... ή β) στο αλβανικό ουσιαστικό zërma, οριστικό τύπο του zemër «καρδιά», αλλά και «μέση, κέντρο» ως γεωγραφικός όρος...», με πιθανότερη την πρώτη εκδοχή «για λόγους φωνητικούς».

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Ζέρμα	425	1961	Πλαγιά	208
1920	Ζέρμα	344	1971	Πλαγιά	187
1928	Ζέρμα	405	1981	Πλαγιά	218
1940	Ζέρμα	648	1991	Πλαγιά	173
1951	Ζέρμα	62	2001	Πλαγιά	112

• Η κοινότητα «**Πληκάτιον**» αρχικά αναγνωρίστηκε με την ονομασία «**Πληκάτι**», με μοναδικό συνοικισμό και έδρα το συνοικισμό «**Πληκάτι**». Όπως προαναφέρθηκε η κοινότητα, με το Δ. 2.6.1926 (Φ.Ε.Κ. Α 199/1926), καταργήθηκε και προσαρτήθηκε στην τότε κοινότητα «**Τούρνοβον**» (αργότερα «**Γοργοπόταμος**»), ενώ επανασυστάθηκε, αφού αποσπάστηκε από την κοινότητα «**Τούρνοβον**» με το Δ. 22.1.1927 (Φ.Ε.Κ. Α 15/1927). Στη συνέχεια, στις 16 Οκτωβρίου 1940, καθιερώθηκε ως επίσημη ονομασία του συνοικισμού και της κοινότητας, ο τύπος «**Πληκάτιον**».

⇒ Ο Κ. Θεσπρωτός μνημονεύει το χωριό **Πελεκάτι**.

Πιλκάδες γράφει το όνομα του χωριού ο Π. Αραβαντινός, χαρακτηρίζει την προέλευσή του αλβανική και παρενθετικά το εξηγεί «**Λαγκαδιά**».

Ο Ι. Λαμπρίδης αναφέρει το χωριό **Πλικάταις**.

Ο Θ. Β. Ζιώγας σημειώνει ότι το όνομα του χωριού έχει λατινική ρίζα και το επικλινές, πτυχωτό έδαφος υπήρξε η αιτία για την ονομασία του. Αναφέρει πως στα λατινικά plico = πτύσσω, διπλώνω, plicatum = διπλωμένο, πτυχωτό, στα βλάχικα pleku = κλίνω, γέρνω, κάμπτω και plicatu = γερτός, καμπτός, σκυμμένος, ενώ στα ρουμάνικα pleca = γέρνω, κλίνω και plecat = γερμένος, κεκλιμένος. Απ' όλα τα παραπάνω συμπεραίνει ότι **Πληκάτι** = γερτό ή πτυχωτό.

Ο Στ. Μπέττης γράφει το όνομα του χωριού **Πλικάτι**, ενώ θεωρεί την ονομασία του αλβανικής προέλευσης, σημαίνουσα το χωριό του Πλικά, πρώτου οικιστή ή κυρίου του.

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου χρησιμοποιεί τον τύπο **Πλικάτι**, το για το τοπωνύμιο, το οποίο ετυμολογεί «...από την αλβανική και, ιδιαίτερα από το αλβανικό ουσιαστικό *pellg*, -u «το τέλμα, ο βάλτος» και ως γεωγραφικός όρος «το λεκανοπέδιο»...και την κατάληξη -ati...», οπότε προκύπτει η λέξη «...pellgati για να δηλώσει τους «κατοίκους του λεκανοπεδίου», (ενός λεκανοπεδίου που δημιουργεί ο ορμητικός Γοργοπόταμος, παραπόταμος του Σαραντάπορου)...». Προσθέτει ακόμη πως ο τύπος **Πληκάτι** προκύπτει παρετυμολογικά προς τα πλήσσω, πληγή κ.ά.

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Πηλκάτι	350	1961	Πληκάτιον	243
1920	Πληκάτι	268	1971	Πληκάτιον	188
1928	Πληκάτι	297	1981	Πληκάτιον	151
1940	Πληκάτιον	384	1991	Πληκάτιον	33
1951	Πληκάτιον	46	2001	Πληκάτιον	150

• Η κοινότητα «**Πυρσόγιαννη**», όπως και ο ομώνυμος μοναδικός συνοικισμός και έδρα της, αναγνωρίστηκαν εξ αρχής με την ονομασία «**Πυρσόγιαννη**». Με το Δ. 2.6.1926 (Φ.Ε.Κ. Α 199/1926) η κοινότητα καταργήθηκε και προσαρτήθηκε στην κοινότητα «**Σέλτση**» (σήμερα «**Οξυά**»), από την οποία, όπως προαναφέρθηκε, αποσπώσθηκε με το Δ. 10.9.1926 (Φ.Ε.Κ. Α 356/1926) και αποτέλεσε κοινότητα ξανά.

⇒ Ο Π. Αραβαντινός αναφέρει το χωριό **Πρισόγιαννη**, σημειώνοντας μέσα σε παρένθεση τη γενική κτητική «**του**», και θεωρεί ελληνική την προέλευση της λέξης. Αλλού σημειώνει πως εκείνα τα χωριά, τα οποία έχουν ως ονομασία τους «την γενικήν αρσενικού ονόματος κλίσεως Ελληνικής» η ονομασία τους αυτή υποδηλώνει «...το όνομα ή επώνυμον του ενοικιστού ή χωριοκτήμονος...».

Ο Ι. Δαμπρίδης ονομάζει το χωριό **Περσόγιαννη**.

Ο Κ. Δ. Στεργιόπουλος πιστεύει «...ότι ασφαλώς το πρώτον συνθετικό είναι η λέξις Πυρσός...» και παρακάτω αναφέρει πως οι κάτοικοι των συνοικισμών της **Πυρσόγιαννης** παλαιότερα, για να αντιμετωπίσουν τις επιθέσεις των Τουρκαλβανών, αναζητούσαν μια ασφαλή τοποθεσία να συγκεντρωθούν. Ένας από τους κατοίκους στους οποίους ανατέθηκε το καθήκον να προσδιορίσει κατάλληλη τοποθεσία ονομαζόταν Γιάννης. Αυτός ανακάλυψε τη σημερινή τοποθεσία του χωριού και με πύρινα σήματα ειδοποίησε τους άλλους, σύμφωνα με την τοπική παράδοση. Η παράδοση αυτή όμως δεν ικανοποιεί τον Κ. Δ. Στεργιόπουλο, που επισημαίνει ότι «...φαίνεται ότι δεύτερο συνθετικό γιάννης δεν υπάρχει, αλλά τούτο είναι παραγωγική σλαβική κατάληξη απαντώσα εις πολλάς τοπωνυμίας και ότι το πρώτον δέον να

ταυτιστεί με την ελληνική λέξη πυρσός μετετραπείσαν με προυσόν και μπρουσόν...».

Ο Ν. Χ. Ρεμπέλης υποστηρίζει πως το όνομα του χωριού παράγεται από τη σλαβική λέξη prisojia, (πρισόγια), την οποία ερμηνεύει ως μέρος ευήλιο, προσήλιο.

Ο Θ. Β. Ζιώγας γράφει ότι η ονομασία του χωριού είναι σλαβικής προέλευσης. Αναφέρει χαρακτηριστικά πως στα σερβικά prisoje =τόπος ευήλιος, prisojan = προσήλιο, στα βουλγάρικα priso και prisoε = προσήλιο, prisoina = προσήλια και συμπεραίνει: **Πρισό(γ)ιανη** και κατά παραφθοράν **Πυρσόγιαννη** = προσήλια.

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου χρησιμοποιεί για το τοπωνύμιο τον τύπο **Πυρσόγιανη**, η και σημειώνει πως «...προέρχεται από το σλαβικό τοπωνύμιο Prisoj (< σλαβικό prisoije «τόπος προσήλιος»...) και τη σλαβική κατάληξη -(j)ane με την οποία σχηματίζονται λέξεις που δηλώνουν τους κατοίκους του τόπου ή τα μέλη της οικογένειας που αναφέρεται στο θέμα...». Προσθέτει ακόμη ότι «...Ο τύπος Πυρσόγιανη σχηματίζεται από τον τύπο Πρισόγιανη ή με μετάθεση του r ή από παρετυμολογία προς τις λέξεις πυρ, πυρσός παρετυμολογία στην οποία οφείλεται και η γραφή Πυρσόγιαννη...».

Ας σημειωθεί πως συναντώνται επίσης και οι τύποι **Μπρυσόγιαννη** και **Πυρσόγιανη** για το τοπωνύμιο.

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Πυρσόγιαννη	1838	1961	Πυρσόγιαννη	513
1920	Πυρσόγιαννη	958	1971	Πυρσόγιαννη	290
1928	Πυρσόγιαννη	910	1981	Πυρσόγιαννη	381
1940	Πυρσόγιαννη	843	1991	Πυρσόγιαννη	293
1951	Πυρσόγιαννη	394	2001	Πυρσόγιαννη	377

- Η κοινότητα «**Χιονιάδες**», με μοναδικό συνοικισμό και έδρα της το συνοικισμό «**Χιονιάδες**», αναγνωρίστηκε εξ αρχής με την ονομασία αυτή.

⇒ Ο Κ. Θεσπρωτός αναφέρει το χωριό **Χιονιάδες**.

Χωνιάδες ονομάζει το χωριό ο Π. Αραβαντινός, ενώ ο Ι. Λαμπρίδης χρησιμοποιεί τους τύπους **Χιονιάδες** και **Χιονιάδες**.

Ο Κ. Μακρής για το όνομα του χωριού σημειώνει ότι «...χιονιάδες ήταν οι μεταφορείς πιεσμένου χιονιού από σκιερές ορεινές τοποθεσίες που «χορταίνουν την πολιτεία το καλοκαίρι χιόνια» κατά την έκφραση παλιού ηπειρώτη λόγιου...». Προσθέτει ακόμη πως «...οι κάτοικοι των Χιονιάδων ασχολούνται με το ιδιότυπο αυτό είδος εμπορίου, ίσως μάλιστα σε μεγαλύτερο ποσοστό, γι' αυτό και το χωριό τους παίρνει το όνομα Χιονιάδες, όπως συμβαίνει και με άλλα ελληνικά χωριά, π.χ Χαλκιάδες, Χουλιαράδες, Καρβουνάδες, Μελισσουργοί...».

Χιονάδες, κατά μία εκδοχή που παραθέτει ο Θ. Β. Ζιώγας, σημαίνει χιονότοπος. Θεωρεί την εξήγηση «...μερικώς δικαιολογημένη από το υψόμετρο του χωριού αλλά χωλαίνουσα, λόγω του πληθυντικού αριθμού...», ενώ επισημαίνει πως η παλαιά προφορά του χωριού ήταν **Σιουνάδες**. Προσθέτει ακόμη ότι στα σέρβικα *sunjati* = κατασκοπεύω και καταλήγει: «... Σουνιάδες και με λεκτική παραφθορά Χιονάδες = σκοπιές, παρατηρητήρια, ερμηνεία την οποία στηρίζει η υψηλή θέση του χωριού και ο πληθυντικός αριθμός...».

Ο Διον. Δ. Τάτσης γράφει ότι το χωριό **Χιονάδες** οφείλει την ονομασία του στις συχνές χιονοπτώσεις που παρατηρούνται στην περιοχή.

Σύμφωνα με τον Κ. Ευ. Οικονόμου, ο οποίος χρησιμοποιεί τον τύπο **Χιονάδες**, οι «...το τοπωνύμιο είναι κυριώνυμο και προέρχεται από το επώνυμο Χιονιάς και την πληθυντική κατάληξη οικογενειακών -αδες, η οποία σε τοπωνυμική χρήση δηλώνει τον τόπο, όπου είναι εγκατεστημένα τα μέλη οικογένειας που αναφέρεται στο θέμα...». Παρατηρεί επίσης ότι «...Το επώνυμο Χιονιάς προέρχεται ή από το επαγγελματικό χιονιάς (χιόνι + κατάληξη -ιάς < μεσαιωνικό -εας από την αιτιατική ενικού των σε -εως ονομάτων της αρχαίας ελληνικής ή από το επώνυμο Χιονέας με συνίτηση...».

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Χιονάδες	560	1961	Χιονάδες	105
1920	Χιονάδες	288	1971	Χιονάδες	14
1928	Χιονάδες	290	1981	Χιονάδες	72
1940	Χιονάδες	239	1991	Χιονάδες	52
1951	Χιονάδες	65	2001	Χιονάδες	78

ΔΗΜΟΣ ΜΕΤΣΟΒΟΥ

Ο σημερινός δήμος **Μετσόβου** προήλθε από τη συνένωση του τέως δήμου **Μετσόβου** και των τέως κοινοτήτων «**Ανήλιον**», «**Ανθοχώριον**» και «**Βουτονόσιον**», που ανήκαν στην τέως επαρχία Μετσόβου και καταργήθηκαν. Έδρα του δήμου είναι ο οικισμός «**Μέτσοβον**».

Ο τέως δήμος **Μέτσοβου** αρχικά αναγνωρίστηκε ως κοινότητα, αποτελούμενη από τους συνοικισμούς «**Μέτσοβον**», «**Βουτονόσιον**» και τις **Ιερές Μονές Αγίου Νικολάου και Κοιμήσεως Θεοτόκου**.

Ο συνοικισμός «**Βουτονόσιον**», στις 16 Μαΐου 1928, διόρθωσε τη ονομασία του σε «**Βουτονόσι**» και στη συνέχεια, με το Δ.15.1.1929 (Φ.Ε.Κ. Α 17/1929) αποσπάστηκε και αποτέλεσε νέα κοινότητα.

Με το Ν.Δ. 107/26.9.1946 (Φ.Ε.Κ. Α 290/1946) η κοινότητα «**Μετσοβον**» αναγνωρίστηκε σε δήμο. Ανήκε στην τέως επαρχία Μετσόβου της οποίας υπήρξε η έδρα.

Ας σημειωθεί ότι στο Ν. 2539 (Φ.Ε.Κ. Α 244/1997) με τον οποίο αναγνωρίστηκε ο νέος δήμος, ο οικισμός αναφέρεται με τον τύπο «**Μέτσοβο**», ενώ στην απογραφή στα 2001 με τον τύπο «**Μέτσοβον**».

⇒ Ο οικισμός αναφέρεται στο «Χρονικόν των Ιωαννίνων», όπως και στη δημόδη του επιτομή με την ονομασία **Μέτζοβον**, ενώ στα αρομούνικα ονομάζεται **Μίντσιου**, **Αμίντσιου** και **Αμίντζου**. Το **Μέτσοβον** ήταν υπό την προστασία της βαλιδέ σουλτάνας.

Για την προέλευση της ονομασίας της κωμόπολης, ο W. M. Leak, Άγγλος περιηγητής, υποστηρίζει ότι είναι το όνομα **Μεσοβούνιον** τροποποιημένο. Ανάλογη εκδοχή ότι το τοπωνύμιο προέρχεται από την έκφραση **Μέσω-βουνών**, υποστηρίζουν και Έλληνες λόγιοι.

Ο Αθ. Ψαλίδας μνημονεύει **Μέσοβον**, **Μέτζοβον** και **Μεσόβουνον** την ονομασία του οικισμού, ο Κ. Θεσπρωτός **Μέτζοβον**, ενώ ο Π. Αραβαντινός σημειώνει ότι «...Μέτσοβον και Μεσόβουνον κατά τινάς...» είναι κωμόπολη «...διαιρουμένη εις δύο τμήματα Προσήλιον και Ανήλιον καλούμενα...». Αλλού αναφέρει το όνομα της κωμόπολης με τον τύπο **Μέτζοβον**.

Ο Ι. Λαμπρίδης γράφει για το τοπωνύμιο **Μέτσοβον** πως πρόκειται για «...όνομα Βλαχικόν, παρεφθαρμένον και προελθόν ή εκ της προθέσεως α κίνησιν εις τόπον δηλούσης και του ονόματος Μούντζη, όρη καθ' όλον και βουνά σημαίνοντος, ή εκ της προθέσεως α και του κυρίου ονόματος Μεντζιου, Μήτσου, Δημητρίου όπερ και το πιθανώτερον, διότι παρα των περιοίκων Αμέντζιου η πόλις αποκαλείται...». Υπογραμμίζει επίσης ότι «...Διά της προσθήκης δε ακολούθως της Σλαβοβουλγαρικής καταλήξεως -οβον την πατριάν, την φυλήν δηλούσης, εγένετο Αμίντζιοβον και εις το ευφωνότερον Μέτσοβον...», ενώ μας πληροφορεί πως οι Μετσοβίτες παραδεχόμενοι ότι είναι «...άποικοι εξ Ιταλίας ποιμένων...» πιστεύουν πως «...εν Ιταλία υπάρχει όρος Μπρούζον και ποταμός φέρων το αρχαίον όνομα της πόλεως Μέτσοβον, Αμίντζιου...». Ακόμη μνημονεύει «...την πόλιν Μέτσοβον, Προσήλιον επιλεγομένην...».

Ο G. Weigand, όπως μας πληροφορεί ο Κ. Ευ. Οικονόμου, «...ανάγει το τοπωνύμιο σε έναν αμάρτυρο αρχαίο βουλγάτικο τύπο Μεϋονο «αρκουδότοπος»...», ερμηνεία η οποία σύμφωνα με τον Κ. Ευ. Οικονόμου παρά τις ρητές αντιρρήσεις του M. Vasmer, «...εξακολούθησε να επαναλαμβάνεται και να θεωρείται, παρά τα κενά της, ως η μόνη πιθανή...».

Ο Β. Κ. Σκαφιδάς για την ετυμολογία της λέξης **Μέτσοβο** μας ενημερώνει ότι υπάρχουν οι εκδοχές σύμφωνα με τις οποίες: «...Κατ' άλλες προέρχεται από την βλαχικήν ονομασίαν Μίντσου, Μίντσοβο, Μέτσοβο. Κατ' άλλες εκ του Μήτρου, Μήτσου, Μήτσοβο και κατ' άλλες από το Μεσοβούνι, Μέσοβο, Μέτσοβο...». Ο ίδιος πιστεύει πως «...το όνομα Μέτσοβο προέρχεται από τας Σλαβικάς λέξεις *meceν*, μέτς = αρκούδα και *οβο* = χωρίον, ήτοι Μέτσοβο = αρκουδοχώρι...». Προσθέτει ακόμη ότι «...κατά τον Μετσοβίτη λόγιον Τριαντάφυλλον Μπάρταν, το όνομα Μίντσιου προέρχεται από το Ιτα-

λικόν Μίντσο, όνομα του παραποτάμου του Πάδου της Λομβαρδίας εις την άνω Ιταλίαν, δοθέν από τους Ρωμαίους αποίκους. Το όνομα Μίντσου στη βλάχικη γλώσσα προσλαμβάνει, για λόγους ευφωνίας, το άλφα και το τοπωνύμιο προφέρεται Αμίντσου. Οι κάτοικοι ωστόσο ονομάζονται Μίντσανοι...». Αλλού πάλι γράφει: «...Μέτσοβον ή Μέσσοβον (εκ του σλαβικού μέτσκα = άρκτος και όβο = χωρίον, Αρκουδοχώρι)...».

Ο Γ. Πλατάρης, αφού διευκρινίζει ότι «...Μέτσοβον και Αμίντσιου είναι δύο ξεχωριστές λέξεις, που διατηρούν την αυτοτέλειά τους και δεν παράγεται η μία από την άλλη...», συμφωνεί με τον Β. Κ. Σκαφιδά «...ότι η λέξη Μέτσοβο είναι Σλαβική...», παρατηρεί ωστόσο «...πως με τη λέξη Μέτσοβο οι Σλάβοι δεν εννοούσαν μόνο το χωριό, αλλά ολόκληρη τη χώρα της Πίνδου, που τότε ήταν εις «άκρον αρκτοτρόφος», όπως σήμερα ακόμη...».

Ο Γρ. Αλ. Καλογερόπουλος γράφει: «...Μέτσοβο: εκ του σλαβικού Μέτσα = αρκούδα και του Οβο = χωρίον. Το αρκουδοχώρι...».

Για το τοπωνύμιο **Μέτσοβο** υποστηρίζεται «...πως μπορεί να είναι σλάβικο και ότι σημαίνει «αρκουδοχώρι» από τις σλαβικές λέξεις «μέτσκα» που σημαίνει αρκούδα και «οβο» που σημαίνει χωριό...», ενώ άλλοι υποστηρίζουν «...πως προέρχεται από «του Μούτζη ή του Μήτσιου (= Δημήτρη) το χωριό» -Μήτσιου -οβο, Μήτσιοβο, Μέτσοβο ή από παραφθορά της ονομασίας «Μεσοβούννυ» - Μετσοβούν, Μέτσοβο...» παρατηρεί ο Β. Χαρίσης και παρακάτω συμπληρώνει: «...Αν όμως σκεφθούμε πως το Μέτσοβο στα κουτσοβλάχικα λέγεται «Α-μίτζιο», που σημαίνει «εις το Μίτζιο», και πως σε παλιά κείμενα αναγράφεται «Μετζοβο» και «Μέσσοβο», μπορεί να υποθέσουμε πως το «μίτζιο» - «Μετζο» είναι παραφθορά του «μέσου» και με την προσθήκη του σλαβικού «όβο» έγινε «Μετζοβο». Η εκδοχή αυτή τέλος μας οδηγεί στην άποψη ότι η παλιότερη ονομασία του χωριού ίσως ήταν «Μέσο» ή «Μεσοχώρι», που υποδηλώνει πράγματι και το τοπογραφικό στίγμα της θέσης, στο «μέσον» της περιοχής...».

Ο Στ. Μπέττης πιστεύει ότι η λέξη προέρχεται από το metsk = αρκούδα και την κατάληξη -οβο, που, όταν συνάπτεται με προσηγορικά, δηλώνει τον τόπο. Κατά τον Στ. Μπέττη **Μέτσοβο** είναι «τόπος με αρκούδες».

Ο Β. Μάργαρης για το τοπωνύμιο σημειώνει: «...Τ' όνομα Μέτσοβο εξάλλου, σύμφωνα με την επικρατέστερη εκδοχή, σημαίνει αρκουδοχώρι (μέτσκα σλαβικά θα πει αρκούδα και «οβο» χαρακτηρίζεται σα δηλωτικό του χωριού)...».

Κατά τον Θ. Β. Ζιώγα «...Μέτσοβο (= τόπος που έχει τις αρκούδες, σλάβικα METSKA = αρκούδα)...», αφού «...Γενικά η παραγωγική Σλαβική κατάληξη «-OBO» στα τοπωνύμια σημαίνει τόπος που έχει σε αφθονία το πρώτο συνθετικό της λέξης...».

Ο Μιχ. Γ. Τρίτος για την προέλευση της ονομασίας της κωμόπολης μας πληροφορεί: «...Πολλές είναι οι ετυμολογίες που δόθηκαν στην λέξη Μέτσοβο από παλιούς και νεωτέρους γλωσσολόγους. Απ' αυτές επικρατέ-

στερες είναι δύο. Η μία που θέλει το Μέτσοβο από της σλαβικές λέξεις μετς και οβο δηλαδή αρκουδοχώρι και η άλλη από το Μεσοβούνι, Μέσσοβο, Μέτσοβο...». Αλλού μας ενημερώνει ότι «...άλλοι πιστεύουν πως η λέξη προέρχεται από τη βλάχικη ονομασία Μίντσου, Μίντσοβο, Μέτσοβο. Άλλοι απ' το Μήτρου, Μήτσου, Μήτσοβο. Άλλοι από τις σλαβικές λέξεις μετς και όβο δηλαδή αρκουδοχώρι και άλλοι απ' το Μεσοβούνι, Μέσοβο, Μέτσοβο...».

Ο Γ. Μπαμπινιώτης ετυμολογεί το τοπωνύμιο από το σλαβικό μεčονο και το ερμηνεύει «αρκουδότοπος», άποψη την οποία έχει εκφράσει και ο G. Weigand.

Ο Ν. Ι. Μέρτζιος γράφει πως «...Μέτσοβο στα σλαβικά σημαίνει Αρκουδοχώρι από τις λέξεις Μέτσκα = αρκούδα, και οβο = χωριό, τόπος. Στα βλάχικα ωστόσο ονομάζεται ανέκαθεν Αμίντσιου...».

Ο Χαρ. Παπαϊωάννου υποστηρίζει ότι «...Η λέξη Μέτσοβο είναι πιθανό να είναι σύνθετη από τις σλαβικές λέξεις μέτσκα που σημαίνει αρκούδα και την κατάληξη -οβο που σημαίνει τόπος, περιοχή. Κατ' άλλους, πρόκειται για την παραφθορά της ονομασίας Μεσοβούνι, αφού πραγματικά το Μέτσοβο βρίσκεται στη μέση της Πίνδου, περιτριγυρισμένο από πυκνοδασωμένα βουνά...».

Η Αικ. Κορρέ για την ετυμολόγηση του τοπωνύμιου Μέτσοβο τονίζει πως «...υποστηρίχθηκε ότι προέρχεται από την σλαβική μέτσκα: αρκούδα και όβο: χωριό ή από το Μούτση ή του Μήτσιου το χωριό (Μήτσιου -οβο ή Μήτσιοβο - Μέτσοβο) ή από παραφθορά της ονομασίας Μεσοβούνι - Μετσοβούν - Μέτσοβο ή τέλος από τη λέξη Μέσο ή Μεσοχώρι που έγινε στα κουτσοβλάχικα Ά -μίτζιο = εις το Μίτζιο, παλαιότερη γραφή Μέτζοβο και Μέσσοβο οπότε το μίτζιο- Μέτζο είναι παραφθορά του μέσου...»

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου εκτιμά πως το τοπωνύμιο «...πρέπει να θεωρηθεί κυριώνυμο και να αποδοθεί στο επώνυμο Μέτσ(ι)ος / Μέτζ(ι)ος και τη δάνεια σλαβική επιθετική κτητική κατάληξη -ονο, για να δηλώσει αρχικά τον τόπο που ανήκε στην παραπάνω οικογένεια και έπειτα τον τόπο όπου αυτή ήταν εγκατεστημένη...». Για την αρομούνικη ονομασία **Μΐντζου**, α ως πιθανές εκδοχές θεωρεί ότι ή είναι κυριώνυμο, αποδιδόμενο στο αρομούνικο προσωπωνύμιο Μήτζιος, που είναι «...συγκεκριμένος τύπος του προσωπωνύμιου Θumitsiu...» ή είναι ζωώνυμο αποδιδόμενο στο αρομούνικο mîndzu ή μάντζου, που το ερμηνεύει «νεαρό άλογο, (γαϊδούρι ή μουλάρι), πουλάρυ».

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Μέτσοβον	3429		1940	Μέτσοβον	2907
	Βουτονόστον	173	3602	1951	Μέτσοβον	2798
1920	Μέτσοβον	1944		1961	Μέτσοβον	2976
	Βουτονόσιον	155		1971	Μέτσοβον	2823
	Μονή Αγίου Νικολάου	13	2112	1981	Μέτσοβον	2705
1928	Μέτσοβον	2156		1991	Μέτσοβον	2917

	Βουτονόσι	200	2356	2001	Μέτσοβον	3195
--	-----------	-----	------	------	----------	------

• Η κοινότητα «**Ανήλιον**» αναγνωρίστηκε από την αρχή με την ονομασία «**Ανήλιον**», με μοναδικό συνοικισμό το «**Ανήλιον**», που ήταν και έδρα της κοινότητας.

⇒ Ο Π. Αραβαντινός αναφέρει το χωριό **Ανήλιο** ως τμήμα συνοικίας του Μετσόβου.

Το χωριό αναφέρεται με το σημερινό όνομά του στον Ι. Λαμπρίδη, ενώ ο Ευ. Π. Παγούνης χρησιμοποιεί τον τύπο **Ανήλια**.

Ο Γ. Αναγνωστόπουλος σημειώνει πως **Ανήλιο** «...καλείται κόμη εν Μαλακασίω ως εκ της θέσεως της..., εις ήν ο ήλιος ανατέλλει βραδύτερον ή εις άλλας. Αντιθέτως το Μέτσοβον καλείται και Προσήλιο...».

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου υποστηρίζει ότι «...Το τοπωνύμιο προέρχεται από το επίθετο ανήλιο κατά παράλειψη του προσδιοριζόμενου ουσιαστικού μέρος, χωριό κ.λ.π. Η ονομασία σε αντιδιαστολή προς το Μέτσοβο το οποίο λόγω της θέσεώς του ονομαζόταν και Προσήλιο...».

Ας σημειωθεί πως οι βλαχόφωνοι κάτοικοι του χωριού και της περιοχής χρησιμοποιούν για το τοπωνύμιο, σύμφωνα με τον Κ. Ευ. Οικονόμου, τον τύπο **Κιάρε**, προερχόμενο από το αρομούνικο keare «το ανήλιο», κι αυτό από το ρήμα ker «αφανίζομαι, χάνομαι, πεθαίνω».

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Ανήλιον	583	1961	Ανήλιον	557
1920	Ανήλιον	370	1971	Ανήλιον	577
1928	Ανήλιον	441	1981	Ανήλιον	653
1940	Ανήλιον	579	1991	Ανήλιον	668
1951	Ανήλιον	510	2001	Ανήλιον	610

• Η κοινότητα «**Ανθοχώριον**» αναγνωρίστηκε αρχικά με το όνομα «**Δερβεντίστα**» και αποτελούνταν από τον συνοικισμό «**Δερβεντίστα**» -που υπήρξε και η έδρα της κοινότητας- και την **Ιερά Μονή Ζωοδόχου Πηγής**. Ο συνοικισμός και η κοινότητα μετονομάστηκαν σε «**Ανθοχώρι**», με την 17542/11.6.1924 (Φ.Ε.Κ. Β 54/1924) απόφαση υπουργού Εσωτερικών. Αργότερα, στις 16 Οκτωβρίου 1940, καθιερώθηκε ο τύπος «**Ανθοχώριον**» για την επίσημη ονομασία του συνοικισμού και της κοινότητας.

⇒ **Τρεβεντίστα** μνημονεύεται το χωριό στην πρόθεση 215 της μονής Βαρλαάμ των Μετεώρων στα 1612-13.

Ο Π. Αραβαντινός και ο Ι. Λαμπρίδης αναφέρουν το χωριό με την ονομασία **Δερβεντίστα**, ενώ ο Π. Αραβαντινός στο «**Ηπειρωτικόν Γλωσσάριον**» που μας παραδίδει, σημειώνει: δρεβενίτσα, (η) «αγγείον δι' ύδωρ,

χρησιμεύον εις οδοιπορίας». Ο ίδιος χαρακτηρίζει αλβανική την προέλευση του ονόματος του χωριού.

Ο Κ. Π. Βλάχος μας ενημερώνει ότι ο Κώστας Μήτρου, προεστώς του χωριού κατά τον 19ο αιώνα σε «σωζόμενον σημειωματάριόν» του γράφει: «...και το χωρίον τον παλαιόν καιρόν το έλεγαν Ανθηόρη, όπου λέγεται ανθισμένα βουνά, ύστερα το είπαν Ανθιστά, έπειτα το είπαν Δερβεντίτσα...».

Για το αρχικό όνομα του χωριού που το γράφει **Ντερβεντίτσα**, ο Στ. Μπέττης σημειώνει πως «...παράγεται από την τουρκική λέξη *derbent*, δημόσιος δρόμος δηλαδή και τη σλαβική τοπωνυμική κατάληξη *-ίτσα* σημαίνει δε οικισμός ή χωριό κοντά στο δημόσιο δρόμο, όπως και πράγματι ήταν...».

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου θεωρεί ότι «...βασική λέξη για το σχηματισμό του τοπωνυμίου πρέπει να θεωρηθεί η περσικής αρχής τουρκική λέξη *derbent* «στενό πέρασμα, κλεισούρα» η οποία πέρασε σε όλες σχεδόν τις βαλκανικές γλώσσες...». Προσθέτει ακόμη πως «...Η σλαβική περιεκτική κατάληξη *-išta* και η δάνεια από τα σλαβικά αλβανική περιεκτική κατάληξη *-ishtë* (και έναρθρα *-ishta*) ενθαρρύνουν την προέλευση από τις σλαβικές γλώσσες ή από την αλβανική, προέλευση η οποία ενισχύεται και από φωνηεντικούς λόγους...».

Ας σημειωθεί πως σύμφωνα με τα Ηπειρωτικά γλωσσικά ιδιώματα, που μας διασώζει ο Ευ. Αθ. Μπόγκας **ντερβεντίτσα**, η ή **ντερβεντίτσα**, η σημαίνει «βουτσελάκι για νερό με αλυσίδα για να κρεμιέται στον ώμο του οδοιπόρου». Η λέξη προέρχεται από το «...*derbent* κοινώς ντερβένι, ο δημόσιος δρόμος...», ενώ «...στα αράβικα *δερβενίτσα*, η = αγγείον δι' ύδωρ χρησιμεύον εις οδοιπορίας...», υπογραμμίζει ο Ευ. Αθ. Μπόγκας.

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Ντερβεντίτσα	479		1951	Ανθοχώριον	420
1920	Δερβεντίτσα	367		1961	Ανθοχώριον	397
	Μονή Ζωοδόχου Πηγής	8	375	1971	Ανθοχώριον	268
1928	Ανθοχώρι	425		1981	Ανθοχώριον	312
1940	Ανθοχώριον	539		1991	Ανθοχώριον	235
				2001	Ανθοχώριον	350

• Η κοινότητα «**Βουτονόσιον**», όπως προαναφέρθηκε, προήλθε από την κοινότητα «**Μέτσοβον**», της οποίας ήταν συνοικισμός. Αποσπάστηκε απ' αυτή με το Δ. 15.1.1929 (Φ.Ε.Κ. Α 17/1929) και αποτέλεσε νέα κοινότητα.

Αρχική ονομασία του συνοικισμού και της κοινότητας ήταν «**Βουτονόσιον**», και διορθώθηκε στις 16 Μαΐου 1928 σε «**Βουτονόσι**», ονομασία με την οποία αναγνωρίστηκε και η κοινότητα. Στην απογραφή στα 1928, αναφέρεται με τον τύπο «**Βουτονάσι**», ενώ στις 16 Οκτωβρίου 1940 καθιερώ-

θηκε ο τύπος «**Βοτονόσιον**» για την επίσημη ονομασία του συνοικισμού και της κοινότητας.

⇒ Ο Π. Αραβαντινός αναφέρει το χωριό **Βοτονόσι**, ο Ι. Λαμπρίδης το ονομάζει **Βουτονός** και **Βουτονέσι**, ενώ ο Ευ. Π. Παγούνης **Βουτινός**.

Ο Στ. Μπέττης, αφού σημειώνει πως η σημασία του τοπωνυμίου είναι άδηλος, πιθανολογεί ότι το όνομα του χωριού «...είναι προέλευσης μάλλον βλαχικής...», ενώ παρατηρεί πως η κατάληξή του είναι «...σπάνια μη συναντώμενη σε σλαβικά ή αλβανικά χωριώνυμα...».

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου χρησιμοποιεί για την ονομασία του χωριού τον τύπο **Βουτονόσι, το**, θεωρεί το τοπωνύμιο κυριώνυμο και το αποδίδει στο αμάρτυρο σλαβικό προσωνύμιο Budnoš, που σχηματίζεται από το σλαβικό (βουλγαρικό) επίθετο byden, dna, -dno «ο ξύπνιος, ο εγρήγορος» και τη σλαβική κατάληξη -os (ь).

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1940	Βοτονόσιον	271	1971	Βοτονόσιον	273
1951	Βοτονόσιον	307	1981	Βοτονόσιον	328
1961	Βοτονόσιον	397	1991	Βοτονόσιον	305
			2001	Βοτονόσιον	262

ΔΗΜΟΣ ΜΟΛΟΣΣΩΝ

Ο δήμος **Μολοσσών** αποτελείται από τον τέως δήμο **Βερενίκης**, και τις εξής τέως κοινότητες: «**Αετόπετρα**», «**Βουτσαράς**», «**Γιουργάνιστα**», «**Γκρίμποβον**», «**Γρασίτσα**», «**Γρανιτσοπούλα**», «**Δεσποτικόν**», «**Εκκλησοχώριον**», «**Καλοχώριον**», «**Κούρεντα**», «**Πολύδωρον**», «**Ραδοβίζιον**», «**Ριζόν**», «**Φοταινόν**» και «**Χίνκα**». Τόσο ο τέως δήμος **Βερενίκης**, όσο και οι τέως κοινότητες που προαναφέρθηκαν και αποτελούν το δήμο **Μολοσσών**, ανήκαν στην τέως επαρχία Δωδώνης.

Έδρα του δήμου **Μολοσσών** ορίστηκε ο οικισμός «**Βουτσαράς**» της τέως κοινότητας «**Βουτσαράς**».

⇒ **Μολοσσοί** ή **Μολοττοί** ονομάζονταν αρχαίο ελληνικό - κατ' άλλους πρωτοελληνικό - φύλο, ένα από τα σημαντικότερα τα οποία κατοικούσαν στην Ήπειρο. Μαζί με τους Θεσπρωτούς και τους Χάονες, υπήρξαν τα πλέον ισχυρά Ηπειρωτικά έθνη.

Διαδραμάτισαν σπουδαίο ρόλο στην ιστορία της περιοχής της Ηπείρου, ιδιαίτερα κατά τον 4ο π. Χ αιώνα, όταν ηγεμόνευσαν και κυριάρχησαν άλλων Ηπειρωτικών εθνών, δημιουργώντας το «**Κοινόν των Μολοσσών**», στο πλαίσιο του οποίου ενώθηκαν διάφορα Ηπειρωτικά φύλα, με ενιαίο πολιτειακό σύστημα, το οποίο ο Σωτ. Ι. Δάκαρης χαρακτηρίζει ως «πρώτη πολιτική κοινοπραξία» στην Ήπειρο. Στη συνέχεια υπήρξε η «ραχοκοκαλιά»

στη «Συμμαχία των Απειρωτών» και στο «Κοινόν των Απειρωτών», που τη διαδέχθηκε.

Κατοικούσαν στο βορειοανατολικό τμήμα της Ηπείρου, το οποίο ονομαζόταν **Μολοσσία**, **Μολοττία**, **Μολοσσίς**, **Μολοσσίδα**, με επίκεντρό τους το λεκανοπέδιο, γύρω από τη λίμνη Παμβώτιδα, των Ιωαννίνων.

Ο Ν. G. L. Hammond αξιολογώντας την ύπαρξη εκτεταμένων νεκροταφείων τύμβων στην κοιλάδα του ποταμού Γορμού, στο Πωγώνι, εκτιμά πως «...ήταν ο κύριος τόπος ταφής μιας πολύ μεγάλης φυλετικής ομάδας...», για την οποία υποθέτει ότι «...πρόκειται πιθανότατα για την κοιλάδα της ομάδας των μολοσσικών φύλων...».

Κατά την παράδοση οι Μολοσσοί οφείλουν την ονομασία τους στο Μολοσσό, γιό του Νεοπτόλεμου και της Ανδρομάχης, γυναίκας του Έκτορα, που έλαβε ως λάφυρο ο Νεοπτόλεμος μετά την πτώση της Τροίας, και εγγονό του Αχιλλέα.

Στα χρόνια της ακμής των Μολοσσών η ηγεμονεύουσα βασιλική οικογένεια, με σημαντικότερο βασιλέα της το Θαρύπα, συνδέθηκε με τις παλιές παραδόσεις του Αχιλλέα, ο οποίος ταυτιζόταν με τον επιχώριο θεό Άσπετο. Οι Μολοσσοί, σύμφωνα με τις παραδόσεις τους, θεωρούσαν το φύλο τους συνέχεια των Μυρμιδόνων, και γενάρχη τους τον Αιακό, μυθικό γιο του Δία και της Αίγινας, ενώ ο βασιλικός οίκος τους ονομαζόταν Αιακίδες. Την παράδοσή τους αυτή επικύρωσαν, γύρω στα 500 π. Χ, οι Ελλανοδίκες της Ολυμπίας.

- Ο τέως δήμος **Βερενίκης** αναγνωρίστηκε με το Π.Δ. 267/31.6.1994 (Φ.Ε.Κ. Α 144/1994). Αποτελούνταν από της κοινότητες «**Βερενίκη**», «**Βροσίνα**», «**Δοβλά**» και «**Ζάλογκον**», της επαρχίας Δωδώνης, με έδρα το συγκοινωνιακό «**Ζάλογκον**».

Ο τέως δήμος **Βερενίκης** οφείλει την ονομασία του στην τέως κοινότητα «**Βερενίκη**», αρχικά «**Βερνίκον**»

⇒ **Βερενίκη** ήταν ο μακεδονικός τύπος του γυναικείου ονόματος Φερενίκη, τον οποίο έφεραν γυναίκες του οίκου των Πτολεμαίων. Ακόμη **Βερενίκη** ήταν το όνομα πολλών ομώνυμων αρχαίων πόλεων, ανάμεσά τους και πόλης της Ηπείρου, η οποία καταστράφηκε από τον Αιμίλιο Παύλο.

Ο Πλούταρχος μας παραδίδει πως ο Πύρρος «οίκησε» στη χερσόνησο της Ηπείρου μια πόλη, την οποία ονόμασε **Βερενικίδα**. Υποστηρίζεται ότι η πόλη αυτή ονομάστηκε έτσι από τον Πύρρο προς τιμήν της Βερενίκης, μητέρας της συζύγου του Αντιγόνης.

Ο Π. Αραβαντινός μνημονεύει δύο αρχαίες πόλεις της Ηπείρου με την ονομασία **Βερενίκη**:

- Τη **Βερενίκη** της Χαονίας, η οποία βρισκόταν «...προς δυσμάς του Βουθρωτού...πλησίον των Τετρανήσων...» εκεί όπου «...τα ερείπια της νυν θέσεως Περτανέσι...». Πρόκειται, διευκρινίζει ο Π. Αραβαντινός, για τη **Βε-**

ρενικίδα, που μνημονεύει ο Πλούταρχος, ενώ μας ενημερώνει ότι ο Δ. Σεμιτέλος τοποθετεί την ίδια πόλη «...εν τη χερσονήσω της Νικοπόλεως...».

▪ Τη **Βερενίκη** της Θεσπρωτίας «...παρά την Χαονικήν Βερενικίδα, ίσως κατά Βρενίκον, χωρίον της Παραμυθίας κειμένην...».

Ο Ν. G. L. Hammond τοποθετεί την αρχαία **Βερενίκη** στη χερσόνησο της Πρέβεζας, και σημειώνει πως η πόλη «...και το λιμάνι της στην Καστροσυκιά ιδρύθηκαν από τον Πύρρο...».

Ο Ρ. Cabanes προσδιορίζει την τοποθεσία της αρχαίας πόλης στο χωριό Μιχαλίτσι του νομού Πρέβεζας.

• Η κοινότητα «**Βερενίκη**» αναγνωρίστηκε αρχικά με το όνομα «**Βερνίκον**», με μοναδικό συνοικισμό και έδρα της κοινότητας το συνοικισμό «**Βερνίκον**». Ο συνοικισμός και η κοινότητα, με το Δ. 1.4.27 (Φ.Ε.Κ. Α 176/1927), μετονομάστηκαν σε «**Βερενίκη**». Η κοινότητα αρχικά ανήκε στην υποδιοίκηση - αργότερα επαρχία - Παραμυθίας του νομού Ιωαννίνων. Όταν η επαρχία Παραμυθίας αποσπάστηκε από το νομό Ιωαννίνων με το Β.Δ. 21.3.1937 (Φ.Ε.Κ. Α 119/1937), ώστε να δημιουργηθεί ο νομός Θεσπρωτίας, η κοινότητα παρέμεινε στο νομό Ιωαννίνων ενταχόμενη στην επαρχία Δωδώνης.

Στις 19 Μαρτίου 1961 αναγνωρίστηκαν και προσαρτήθηκαν στην κοινότητα οι συνοικισμοί «**Βεντερικός**», «**Κάμπος**» και «**Παλαιοχώρα**».

Με το Β.Δ. 346/1.6.1963 (Φ.Ε.Κ. Α 91/1963) ο συνοικισμός «**Κάμπος**» μετονομάστηκε σε «**Κάτω Βερενίκη**».

⇒ Ο Π Αραβαντινός ονομάζει το χωρίον **Βρενίκον** και **Βρενήκον** και χαρακτηρίζει την προέλευση της ονομασίας του ελληνική, ενώ ο Ι. Λαμπρίδης χρησιμοποιεί τον τύπο **Βερνήκι**.

Ο Στ. Μπέττης γράφει το όνομα του χωριού **Βερνίκ** ή **Βερνίκου**. Θεωρεί την προέλευση της ονομασίας του χωριού σλαβική, και έχει σχέση «... με τη σλαβική λέξη Βερν (ВЕРН), που σημαίνει δίδω πίστη, εμπιστοσύνη και την υποκοριστική κατάληξη -ικ, καθώς στα γνωστά μας της ευρύτερης περιοχής (Νομού) χωριωνύμια Σενίκ, Ντρεστενίκ, Μπογιανίκ, όλα σλαβικής προέλευσης...». Με επιφύλαξη πιθανολογεί ότι το τοπωνύμιο υποδηλώνει «...τον πρώτο οικιστή και την πίστη του στο Σλαύο γαιοκτήτη του ή κάτι τέτοιο...».

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου αξιολογώντας τον τύπο που χρησιμοποιεί ο Ι. Λαμπρίδης, θεωρεί πιθανότερη για το τοπωνύμιο **Βερνίκο**, το «...την προέλευση του τοπωνυμίου από το σλαβικό *врнь* «μαύρος» και την κατάληξη -*ькѣ* με μετάθεση του *г* (*врнькѣ*) και τροπή του [a] σε [e] κοντά στο *г*...».

⇒ Για το τοπωνύμιο **Βεντερικός** ο Σπ. Μουσελίμης σημειώνει πως «...σώζονται τοποθεσίες στ' όνομα κάποιου Ερρίκου. Βεντ - Ερίκκο ονομάζεται το βουνό επάνω από τις Άρτσες (τώρα Νάρκισσος), ήτοι τόπος του Ερρίκου (βεντ = τόπος, Αρβανίτικα) Βεντερικό λέγεται συνοικισμός του χωριού Βερνίκου. Κι εδώ το τοπωνύμιο μιλάει για τόπο του Ερρίκου...».

Ο Στ. Μπέττης που ονομάζει το συνοικισμό **Βετερίκ**, υποστηρίζει ότι το τοπωνύμιο προέρχεται από το σλαβικό ουσιαστικό Βέτερ (Betep) «...που σημαίνει αέρας και την υποκοριστική κατάληξη -ικ, και θα πει χωριό του αέρα ή των αέρηδων...». Προσθέτει ακόμη ενισχύοντας την ετυμολογική εκδοχή του ότι το συνοικισμό «...τον δέρνουν ανελέητα κάθε λογής άνεμοι, εκτός του Δυτικού...».

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου υποστηρίζει πως «...το τοπωνύμιο προέρχεται από το σλαβικό τύπο *νέτρнь* «ο του ανέμου» (< *ветрь* «άνεμος» + την επιθετική κατάληξη *-нь*) και την κατάληξη *-ικъ* για να δηλώσει «τον τόπο, όπου φυσάει πολύ» ή τον «τόπο που βρίσκεται στον αέρα, σε απόκρημνο μέρος»...».

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Βερνίκον	260		1981	Βερενίκη	32	
1920	Βερνίκον	243			Βεντερίκος	34	
1928	Βερενίκη	290			Κάτω Βερενίκη	98	
1940	Βερενίκη	385			Παλαιοχώρα	58	222
1951	Βερενίκη	434		1991	Βερενίκη	28	
1961	Βερενίκη	83			Βεντερίκος	19	
	Βεντερίκος	104			Κάτω Βερενίκη	102	
	Κάμπος	163			Παλαιοχώρα	29	178
	Παλαιοχώρα	92	442	2001	Βερενίκη	26	
1971	Βερενίκη	38			Βεντερίκος	46	
	Βεντερίκος	53			Κάτω Βερενίκη	137	
	Κάτω Βερενίκη	128			Παλαιοχώρα	92	301
	Παλαιοχώρα	62	281				

• Η κοινότητα «**Βροσίνα**» αναγνωρίστηκε αρχικά με την ονομασία «**Βρουσίνα**», με μοναδικό συνοικισμό και έδρα της κοινότητας το συνοικισμό «**Βρουσίνα**». Ανήκε στην υποδιοίκηση, αργότερα επαρχία, Παραμυθίας του νομού Ιωαννίνων. Όταν η επαρχία Παραμυθίας αποσπάστηκε με το Β.Δ. 21.3.1937 (Φ.Ε.Κ. Α 119/1937) από το νομό Ιωαννίνων, ώστε να δημιουργηθεί ο νομός Θεσπρωτίας, η κοινότητα παρέμεινε στο νομό Ιωαννίνων και εντάχθηκε στην επαρχία Δωδώνης. Αργότερα, στις 16 Οκτωβρίου 1940, ως επίσημη ονομασία του συνοικισμού και της κοινότητας καθιερώθηκε ο τύπος «**Βροσίνα**».

Ο συνοικισμός «**Άγιος Γεώργιος**» αναγνωρίστηκε με την ΕΣ. 8266/1981 (Φ.Ε.Κ. Β 246/1981) απόφαση νομάρχη Ιωαννίνων και προσαρτήθηκε στην κοινότητα.

⇒ Το τοπωνύμιο μνημονεύεται με τους τύπους **Βυρσίνα** και **Βουρσίνα** στο «Χρονικόν των Ιωαννίνων».

Βουρσίνα αναφέρει το όνομα του χωριού ο Π. Αραβαντινός, σημειώνει την προέλευση της λέξης ελληνική και παρενθετικά επεξηγεί «**Βυρσίνα**», χωρίς άλλες διευκρινίσεις. Αλλού αναφέρει **Βρυσίνα** το τοπωνύμιο.

Ο Σπ. Μουσελίμης χρησιμοποιεί τον τύπο **Βρουσίνα** και σημειώνει: «...Βρουσίνα (βουρσίνα) = όνομα χωριού (Αραβοτούρκικα μπουρτζς = εξόγκωμα βουνού)...». Αλλού πάλι γράφει: «...Τ' όνομα Βρουσίνα έχει την καταγωγή και σποριάζεται από την αραβοτουρκοπερσική λέξη «μπουτζς» που σημαίνει εξόγκωμα βουνού, όπως και είναι, με την προσθήκη της σλαβικής τοπωνυμικής -ίνα (μπουτσίνα, βουστίνα, βρουσίνα)...»

Σύμφωνα με τον Κ. Ευ. Οικονόμου, το τοπωνύμιο **Βρουσίνα**, η μπορεί να προέρχεται ή από το σλαβικό *vrъchъ* «η κορυφή // το βουνό» και την επιθετική κατάληξη -ίνα, ή από το επίσης σλαβικό *brusъ* «το ακόνι // ο βράχος» και την προαναφερθείσα κατάληξη.

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Βρωσίνα	154	1971	Βροσίνα	231	
1920	Βρουσίνα	187	1981	Βροσίνα	135	-
1928	Βρουσίνα	211		Άγιος Γεώργιος	35	170
1940	Βροσίνα	263	1991	Βροσίνα	184	
1951	Βροσίνα	425		Άγιος Γεώργιος	13	197
1961	Βροσίνα	306	2001	Βροσίνα	167	
				Άγιος Γεώργιος	11	178

• Η κοινότητα «**Δοβλά**» αναγνωρίστηκε εξ αρχής με την ονομασία «**Δοβλά**», αποτελούμενη από τους συνοικισμούς «**Δοβλά**» και «**Βαρπόβα**», με έδρα το συνοικισμό «**Δοβλά**».

Ο συνοικισμός «**Βαρπόβα**», με το Δ 12.3.1928 (Φ.Ε.Κ. Α 81/1928), μετονομάστηκε σε «**Φτέρη**», ενώ αργότερα, στις 16 Οκτωβρίου 1940, διόρθωσε την ονομασία του σε «**Πτέρη**». Στις 17 Μαρτίου 1991 καθιερώθηκε ως επίσημη ονομασία του συνοικισμού και πάλι ο τύπος «**Φτέρη**».

Όταν η επαρχία, παλαιότερα υποδιοίκηση Παραμυθίας, στην οποία αρχικά ανήκε η κοινότητα, αποσπάστηκε από το νομό Ιωαννίνων με το Β.Δ. 21.3.1937 (Φ.Ε.Κ. Α 119/1937), ώστε να δημιουργηθεί ο νομός Θεσπρωτίας, η κοινότητα παρέμεινε στο νομό Ιωαννίνων και εντάχθηκε στην επαρχία Δωδώνης

⇒ **Ντοβλά** αναφέρει το όνομα του χωριού ο Π. Αραβαντινός, και θεωρεί την προέλευση της λέξης αλβανική.

Σύμφωνα με τον Στ. Μπέττη που επίσης γράφει την ονομασία του χωριού **Ντοβλά**, το όνομα «...είναι αλβανικό και μάλλον χωριό κυριώνυμο, που διασώζει δηλαδή το όνομα του πρώτου οικιστή ή γαιοκτήτη του, χωριό μ' άλλα λόγια του Ντοβλά...». Δεν αποκλείει ωστόσο η ονομασία του χωριού να συνδέεται με την αλβανική λέξη *dovlet* = κράτος, εξουσία.

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου αναφέρει **Δοβλά, η** την ονομασία του χωριού και θεωρεί «...ως πιθανότερη την προέλευση του τοπωνυμίου από τη σλαβική πρόθεση do «μέχρι» και τον θηλυκό τύπο oblá «στρογγυλός», λέξεις που στην εκφορά του τοπωνυμίου θεωρήθηκαν ως μία...».

⇒ Ο Π. Αραβαντινός μνημονεύει το χωριό **Βαρμπόμπα** και χαρακτηρίζει αλβανική την προέλευση της ονομασίας του.

Ο Σπ. Μουσελίμης σημειώνει για το τοπωνύμιο: «...Βαρμπόμπα (η) = χωριό της Ντουσκάρας (Αλβανικά βαρ = βάραθρο, μπωμπώ = πωπώ)...».

Ο Στ. Μπέττης χρησιμοποιεί τον τύπο **Βαρυμπόμπη** για το όνομα του χωριού, σημειώνει πως είναι λέξη «...σύνθετη από το ναγν-ι ο τάφος, το μνήμα αλλά και bar-ι το χορτάρι... και por-ël, πιστεύω, που θα πει πέτρα όλο δε το όνομα θα πρέπει να σημαίνει μνήμα πέτρινο, σχετιζόμενο προφανώς με τάφο αρχαίο που βρέθηκε εκεί...»

Για το τοπωνύμιο **Βαρμπόμπα, η** ο Κ. Ευ. Οικονόμου εκτιμά ότι «...πρέπει να θεωρηθεί ως σύνθετο από το αλβανικό ουσιαστικό ναπ, i «ο τάφος, το μνήμα» και το προσωνύμιο Μπόμπος (και Μπόμπης)...», ενώ αλλού για το τοπωνύμιο **Βαρπόβα, η** υποστηρίζει ότι προέρχεται από το σλαβικό προσηγορικό νγβα «ιτιά».

⇒ Το τοπωνύμιο **Φτέρη, η**, κατά τον Κ. Ευ. Οικονόμου, είναι φυτώνυμο, που χαρακτηρίζει περιοχές όπου ευδοκίμει το φυτό φτέρη. Προσθέτει επίσης πως το τοπωνύμιο «...σε ενικό χρησιμοποιείται με περιληπτική σημασία...».

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Δοβλά	68		1961	Δοβλά	113	
	Βαρπόβα	51	119		Πτέρη	112	225
1920	Δοβλά	73		1971	Δοβλά	63	
	Βαρπόβα	86	159		Πτέρη	87	150
1938	Δοβλά	97		1981	Δοβλά	55	
	Φτέρη	66	163		Πτέρη	63	118
1940	Δοβλά	123		1991	Δοβλά	59	
	Πτέρη	109	232		Φτέρη	58	117
1951	Δοβλά	121		2001	Δοβλά	59	
	Πτέρη	115	236		Φτέρη	54	113

• Η κοινότητα «**Ζάλογκον**» αναγνωρίστηκε αρχικά με την ονομασία «**Ζάλογγον**», αποτελούμενη από της συνοικισμούς «**Κάτω Ζάλογγον**» και «**Άνω Ζάλογγον**», με έδρα το συνοικισμό «**Κάτω Ζάλογγον**». Στις 16 Οκτωβρίου 1940 η ονομασία της κοινότητας διορθώθηκε σε «**Ζάλογκον**» και των δύο συνοικισμών σε «**Ζάλογκον**» και «**Κάτω Ζάλογκον**».

Η κοινότητα, όταν η επαρχία Παραμυθίας αποσπάστηκε με το Β.Δ. 21.3.1937 (Φ.Ε.Κ. Α. 119/ 1937) από το νομό Ιωαννίνων για να δημιουργη-

θεί ο νομός Θεσπρωτίας, παρέμεινε στο νομό Ιωαννίνων και εντάχθηκε στην επαρχία Δωδώνης.

⇒ Ο Αθ. Ψαλίδας αναφέρει το χωριό **Ζάλογγον**, όπως και ο Κ. Θεσπρωτός.

Άνω και **Κάτω Ζάλογγον** αναφέρει τα χωριά ο Π. Αραβαντινός και χαρακτηρίζει ελληνική την ονομασία τους, ενώ στο «Ηπειρωτικόν Γλωσσάριον», που μας παραδίδει, σημειώνει: **ζάλογγα (τα)** «πυκνά δάση, εκ του επιτακτικού ζα και λόγγος = δρυμός, δάσος και θέσεις δασώδεις».

Για το όνομα **Ζάλογγον**, που αναφέρεται στο γνωστό βουνό της Ηπείρου ο Σεραφείμ Ξενόπουλος, μητροπολίτης Άρτας παρατηρεί πως παράγεται «...ίσως υπάρξαντος εν αυτώ μεγάλου δάσους, όπερ απλώ λέγεται λόγγος και δια του επιτακτικού μορίου Ζα, Ζάλογγος...».

Ο Π. Α. Φουρίκης, για την ετυμολογία του τοπωνυμίου **Ζάλογγον** προτείνει να αναζητηθεί στον αμάρτυρο τύπο διάλογγος με μετατροπή του δια σε ζα.

Για την τοπωνυμία **Ζάλογγο**, ο Ευ. Αθ. Μπόγκας γράφει ότι πρόκυψε από το πλεονασματικό ζα + λόγγα = τα πολλά, τα πυκνά δάση και ακολούθησε η εκφορά στον ενικό κατά το σχήμα Πάτρα - Πάτραϊ, Φιλιάτι - Φιλιάτες, Ζαγόρι - Ζαγόρια κ.ά.

Ο Π. Γρίσπος, για το τοπωνύμιο σημειώνει: «...Ζάλογγο (το). Ο βαθύς, ο πυκνός λόγγος, το βαθύξυλον δάσος... Η λέξις φαίνεται σύνθετος εκ της λέξεως λόγγος και του επιτακτικού μορίου ζα όπως ζάπλουτος = βαθύπλουτος...». Αναρωτιέται επίσης αν πρέπει να συσχετιστεί «...με το αρχαίο ζάθεος, όπερ χρησιμοποιείται επι τοπων, ως ζάθεον όρος, πάρα πολύ υψηλόν όρος...».

Κατά το Στ. Μπέττη η λέξη είναι σλαβική, σύνθετη από το επίρρημα ζα = πίσω και το ελληνοποιημένο σλαβικό ουσιαστικό λόγγος = πυκνό δάσος, ενώ όλα μαζί σημαίνει «χωριό πίσω από το δάσος».

Ο Γ. Μπαμπινιώτης ετυμολογεί το τοπωνύμιο **Ζάλογγον**, το από το σλαβικό Ζαλογ'ь, που το ερμηνεύει «πίσω από το δάσος».

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου χρησιμοποιεί τον τύπο **Ζάλογγο**, το για το τοπωνύμιο. Για την προέλευσή του παραθέτει την άποψη του Μ. Vasmer ότι σχηματίζεται από ένα βασικό αμάρτυρο τύπο Ζαλογ'ь κι αυτό «...από τη σλαβική πρόθεση za «πίσω» και το σλαβικό ουσιαστικό λογ'ь «το άλσος // ο παρόχθιος θάμνος // το λιβάδι // ο καλαμώνας // το τέλμα...», ενώ παρατηρεί πως «...Από το λογ'ь, απ' όπου και το ελληνικό δάνειο λόγγος, ο «το δάσος, η δασωμένη περιοχή» σχηματίζονται πολυάριθμα τοπωνύμια στις σλαβόφωνες περιοχές...».

Ο Ανδρ. Καρζής πιστεύει ότι το χωριό **Κάτω Ζάλογγο** «...χρωστάει την ονομασία του στο πυκνό δάσος (λόγγος), που βρίσκεται πριν απ' αυτό...».

Ο Π. Δ. Τζιόβας για την ονομασία του χωριού **Ζάλογγο** υπογραμμίζει πως «...Η λέξη είναι σλαβική και σύνθετη από το επίρρημα «Ζα», που σημαίνει πίσω και το ελληνοποιημένο σλαβικό ουσιαστικό «λόγγος», που σημαίνει δάσος πυκνό, δηλαδή χωριό πίσω από το δάσος...».

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Κάτω Ζάλογγον	131		1961	Ζάλογκον	181	
	Άνω Ζάλογγον	76	207		Κάτω Ζάλογκον	216	397
1920	Κάτω Ζάλογγον	112		1971	Ζάλογκον	115	
	Άνω Ζάλογγον	77	189		Κάτω Ζάλογκον	88	203
1928	Άνω Ζάλογγον	113		1981	Ζάλογκον	104	
	Κάτω Ζάλογγον	129	242		Κάτω Ζάλογκον	106	210
1940	Ζάλογκον	136		1991	Ζάλογκον	157	
	Κάτω Ζάλογκον	128	264		Κάτω Ζάλογκον	155	312
1951	Ζάλογκον	160		2001	Ζάλογκον	114	
	Κάτω Ζάλογκον	198	358		Κάτω Ζάλογκον	165	279

• Η κοινότητα «**Αετόπετρα**» αναγνωρίστηκε αρχικά με την ονομασία «**Κοσόλιανη**», με μοναδικό συνοικισμό και έδρα της το συνοικισμό «**Κοσόλιανη**». Ο συνοικισμός και η κοινότητα μετονομάστηκαν σε «**Αετόπετρα**» με το Δ. 1.4.1927 (Φ.Ε.Κ. Α 76/1927). Στις 19 Μαρτίου 1961 αναγνωρίστηκε ο συνοικισμός «**Κάτω Αετόπετρα**» και προσαρτήθηκε στην κοινότητα.

⇒ **Χοπόλιανη** αναφέρει το όνομα του χωριού ο Π. Αραβαντινός, το χαρακτηρίζει ελληνικό και προσθέτει παρενθετικά τη λέξη «**τειχοπολιανή**» χωρίς άλλες διευκρινίσεις.

Ο Ι. Δαμπρίδης μνημονεύει την παλιά ονομασία του χωριού με τον τύπο **Κοσιόλιανη**.

Ο Σπ. Μουσελίμης για το τοπωνύμιο γράφει: «...Κοσόλιανη (η) = χωριό στο κάτω Πωγώνι (σλαβικά μικρή χώρα)...».

Ο Στ. Μπέττης θεωρεί το όνομα του χωριού σλαβικό. Το ερμηνεύει «βουλιαγμένος τόπος», καθώς λόγιος κάτοικος του χωριού τον πληροφόρησε για τη σημασία της λέξης.

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου εκτιμά ότι το τοπωνύμιο «...σχηματίζεται από το αμάρτυρο προσωπώνιο Kosolъ, ή από το αμάρτυρο τοπωνύμιο Kosolъ και τη σλαβική κατάληξη -jane...». Ρίζα του τοπωνυμίου ή του προσωπωνίου εκτιμά πως μπορεί να θεωρηθούν οι σλαβικές λέξεις kosa «μαλλιά, κώμη» ή kosa «δρεπάνι» και ως γεωγραφικός όρος «λωρίδα γης», «λωρίδα δάσους», «πλαγιά, γκρεμός», ή kosъ «κότσυφας». Προσθέτει επίσης ότι το τοπωνύμιο ή το προσωπώνιο έχει και την κατάληξη της σλαβικής -olъ «... με την οποία σχηματίζονται στις σλαβικές γλώσσες και προσηγορικά από ουσιαστικά ή επίθετα...».

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Κοσόλιανη	435		1971	Αετόπετρα	54	
1920	Κοσόλιανη	414			Κάτω Αετόπετρα	14	68
1928	Αετόπετρα	402		1981	Αετόπετρα	77	
1940	Αετόπετρα	421			Κάτω Αετόπετρα	19	96
1951	Αετόπετρα	188		1991	Αετόπετρα	91	
1961	Αετόπετρα	83			Κάτω Αετόπετρα	27	118
	Κάτω Αετόπετρα	75	158	2001	Αετόπετρα	108	
					Κάτω Αετόπετρα	36	144

Ο συνοικισμός και η κοινότητα, με το Β.Δ. 155/9.2.1971 (Φ.Ε.Κ. Α 53/1971), μετονομάστηκαν σε «**Άγιος Κοσμάς**», και στη συνέχεια με το Π.Δ. 74/26.1.1976 (Φ.Ε.Κ. Α 24/1976) σε «**Βουτσαράς**».

⇒ Το χωριό **Μπουτσαρά** ήταν υπό την προστασία της βαλιδέ σουλτάννας.

Ο Π. Αραβαντινός αναφέρει το χωριό **Βουτσαρά** και **Βουτζαρά**, συνοδεύει την ονομασία του με τη γενική κτητική «του» σε παρένθεση, και σημειώνει ελληνική την προέλευση της λέξης. Πιστεύει ότι το χωριό διατηρεί το όνομα του ιδιοκτήτη του, συγκεκριμένα της οικογένειας **Μπουτζαρά**, για την οποία «εικάζει» πως άκμαζε στα μέσα του 16ου αιώνα στην πόλη των Ιωαννίνων. Αλλού πάλι παρατηρεί ότι όλα χωριά φέρουν «την γενικήν αρσενικού ονόματος κλίσεως Ελληνικής», η ονομασία τους υποδηλώνει «...το όνομα ή επώνυμον του ενοικιαστού ή χωριοκτήμονο, οίον, ..., Βουτζαρά...».

Ο Ι. Λαμπρίδης αναφέρει το όνομα του χωριού με τον τύπο **Μπουτσαρά**, και θεωρεί αλβανική την προέλευση της ονομασίας του.

Ο Αν. Δ. Βλαχοπούλος υποστηρίζει πως το χωριό «...ιδρύθη το 1205 μ.Χ από τον Βυζάντιον Στρατηγόν Βουτσαράν επιλεγόμενον Δοξαπατρήν...», στον οποίο προφανώς οφείλει το όνομά του.

Σύμφωνα με τον Στ. Μπέττη, το όνομα του χωριού είναι «...κυριώνυμο τοπωνυμικό, διασώζει εκείνο του πρώτου «ενοικιαστού ή χωριοκτήμονος», χωριό δηλαδή του Μπουτζαρά...».

Ο Θ. Αγγελίδης πιθανολογεί ότι το τοπωνύμιο οφείλει την ονομασία του στο Βουτζαρά, Αλβανό στρατηγό, που ζούσε στην περιοχή και φονεύθηκε σε σύγκρουση με τους Τούρκους.

Ας σημειωθεί πως η Μ. Μιχαήλ - Δέδε μας ενημερώνει πως ο Δοξαπατρής Βουτσαράς «... Ανήκει κι αυτός στους γενναίους Έλληνες Αρβανίτες Στρατιώτες, όπως και η οικογένειά του...». Επικαλείται για τούτο τους παρακάτω στίχους από το «Χρονικόν του Μορέως»:

«...λέγουν ο κάποιος το κρατεί από τους Βουτζαράδες
Δοξαπατρίν τον λέγουσιν, μέγας στρατιώτης ένι...»

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου υποστηρίζει ότι το τοπωνύμιο **Μποτζαράς**, ο «...είναι κυριώνυμο και προέρχεται από το επώνυμο Μπο(υ)τσαράς (και Βο(υ)τσαράς με λόγιο εξελληνισμό) και αυτό από το επώνυμο Μπότσης (και Βότσης) και τη μεγενθυτική κατάληξη -αράς...».

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Μποτσαρά	256	1961	Μποτζαράς	268
1920	Μποτσαρά	230	1971	Μποτζαράς	142
1928	Μποτζαρά	285	1981	Βουτσαράς	205
1940	Μποτζαράς	290	1991	Βουτσαράς	160
1951	Μποτζαράς	428	2001	Βουτσαράς	150

• Η κοινότητα «**Βρυσούλα**» αναγνωρίστηκε αρχικά με το όνομα «**Κούτσι (Φιλιατών)**» και ανήκε στην υποδιοίκηση Παραμυθίας του νομού Ιωαννίνων. Μοναδικός συνοικισμός και έδρα της υπήρξε ο συνοικισμός «**Κούτσι**». Ο συνοικισμός και η κοινότητα μετονομάστηκαν σε «**Βρυσούλα**» με το Δ. 12.3.1928 (Φ.Ε.Κ. Α. 81/1928). Η κοινότητα, όταν η επαρχία Παραμυθίας αποσπάστηκε με το Β.Δ. 21.3.1937 (Φ.Ε.Κ. Α. 119/1937) από το νομό Ιωαννίνων για να δημιουργηθεί ο νομός Θεσπρωτίας, παρέμεινε στο νομό Ιωαννίνων και ανήκε στην επαρχία Δωδώνης.

⇒ Ο Π. Αραβαντινός αναφέρει το χωριό με την ονομασία **Κούτζι** και χαρακτηρίζει ελληνική την προέλευση του ονόματός του.

Κούτσι αναφέρει το χωριό ο Ι. Λαμπρίδης.

Σύμφωνα με τον Κ. Δ. Στεργιόπουλο το τοπωνύμιο **Κούτση** είναι αλβανικής προέλευσης και σημαίνει κορυφή.

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου ετυμολογεί το τοπωνύμιο **Κούτσι**, το από το αλβανικό *kuç-i* «μεγάλη χύτρα, πήλινο δοχείο για να διατηρείται το νερό ζεστό κοντά στη φωτιά», προσθέτει ωστόσο πως «...Η λέξη φαίνεται ότι έγινε γεωγραφικός όρος και πήρε την ονομασία «κορυφή», όπως συνέβη με το ταυτόσημο τσούκα, η «μεγάλος τέντζερης» (< μεσαιωνικό τσούκκα < ιταλικά *zucca*) λέξη, η οποία στα Ηπειρώτικα ιδιώματα πήρε τη σημασία «κορυφή»...». Μας ενημερώνει επίσης ότι ο Ι. Σαρρής και ο Π. Α. Φουρίκης παραθέτουν τη λέξη **Κούτσι** με τις σημασίες «κορυφή» και «βράχος αποτόμως υψούμενος» αντίστοιχα. Δεν αποκλείει τη δημιουργία του τοπωνυμίου και από το επώνυμο Κούτσης, κι αυτό από το αλβανικό *kuç-i* «η χύτρα» ή από το επίσης αλβανικό ουσιαστικό *kuç,-i* «ο σκύλος στην παιδική γλώσσα».

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Κούτσι	326	1961	Βρυσούλα	136
1920	Κούτσι (Φιλιατών)	304	1971	Βρυσούλα	80
1928	Βρυσούλα	325	1981	Βρυσούλα	59

1940	Βρυσούλα	316	1991	Βρυσούλα	147
1951	Βρυσούλα	197	2001	Βρυσούλα	117

⇒ Η κοινότητα «**Γιουργάνιστα**» προήλθε από την κοινότητα «**Καλοχώρι**». Αναγνωρίστηκε με το Δ. 14.2.1936 (Φ.Ε.Κ. Α 104/1936), ως κοινότητα, με μοναδικό συνοικισμό και έδρα της το συνοικισμό «**Γιουργάνιστα**». Αρχικά υπήρξε συνοικισμός της κοινότητας «**Κούρεντα**».

Στις 14 Μαρτίου 1971 αναγνωρίστηκε και προσαρτήθηκε στην κοινότητα ο συνοικισμός «**Άγιος Χριστόφορος**», που με το Π.Δ. 209/2.3.1974 (Φ.Ε.Κ. Α 76/1974), ορίστηκε έδρα της κοινότητας. Στις 17 Μαρτίου 1991 καταργήθηκε ο συνοικισμός «**Γιουργάνιστα**» και προσαρτήθηκε στο συνοικισμό «**Άγιος Χριστόφορος**», ενώ η κοινότητα διατήρησε την αρχική της ονομασία ως την κατάργησή της. Αντίστοιχα το δημοτικό διαμέρισμα διατήρησε την ονομασία «**Γιουργάνιστα**» και ο σημερινός συνοικισμός το όνομα «**Άγιος Χριστόφορος**».

⇒ Το χωριό **Γουριάνιστα** ήταν υπό την προστασία της βαλιδέ σουλτάνας.

Γιουργάνιστα, Γουργιάνιτσα και Γουργιάνιστα γράφει το όνομα του χωριού ο Π. Αραβαντινός, και χαρακτηρίζει ελληνική την προέλευσή του.

Γουριάνιστα και Γουργιάνιστα ονομάζει το χωριό ο Ι. Λαμπρίδης.

Ο Σπ. Μουσελίμης μας ενημερώνει ότι το χωριό «...Γιουργιάνιστα ονομάστηκε, επειδή θέλουν να δικαιολογήσουν την ονομασία της οι ντόπιοι, από του Γιώργη Γιάννη τη σταλή, που ήταν στη θέση του χωριού...». Ωστόσο ο ίδιος πιστεύει πως «...τ' όνομα φαίνεται καθαρά ότι έχει σλαβική την προέλευσή του...».

Ο Στ. Μπέττης για το τοπωνύμιο **Γουριάνιστα** παραθέτει την άποψη του Μ. Vasmataz, ο οποίος πιθανολογεί ότι η ονομασία του χωριού προέρχεται από το σλαβικό gorjiane, παράγωγο του gora = βουνό, που σημαίνει «ανθρώποι του βουνού, βουνίσσιου» και την σλαβική τοπωνυμική κατάληξη -ista, και είναι δυνατόν να ερμηνευθεί σαν «εγκατάσταση ανθρώπου πάνω στο βουνό».

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου χρησιμοποιεί τον τύπο **Γοργιάνιστα**, η για την ονομασία του χωριού. Θεωρεί το τοπωνύμιο κυριώνυμο και το αποδίδει στο σλαβικό προσωπώνυμο Gorjan, προερχόμενο από το gor «εμπρησμός», κι αυτό από το ρήμα gorëti «καίω», + την πατρωνυμική κατάληξη -išt-.

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1940	Γιουργάνιστα	167	1981	Άγιος Χριστόφορος	134	
1951	Γιουργάνιστα	185		Γιουργάνιστα	5	139
1961	Γιουργάνιστα	176	1991	Άγιος Χριστόφορος	91	
1971	Γιουργάνιστα	67	2001	Άγιος Χριστόφορος	89	

Άγιος Χριστόφορος	38	105			
-------------------	----	-----	--	--	--

• Η κοινότητα «**Γκρίμποβον**» αναγνωρίστηκε εξ αρχής με την ονομασία «**Γκρίμποβον**» αποτελούμενη από τους συνοικισμούς «**Γκρίμποβον**», «**Σέλσιανα**» και την **Ιερά Μονή Γκριμπόβου**. Έδρα της κοινότητας υπήρξε ο συνοικισμός «**Γκρίμποβον**». Ο συνοικισμός «**Σέλσιανα**» διόρθωσε την ονομασία του σε «**Σέλτσιανα**» στις 16 Μαΐου 1928 και στις 16 Οκτωβρίου 1940 σε «**Σέλτσανα**»

⇒ Το χωριό **Γκρίμποβον** ήταν υπό την προστασία της βαλιδέ σουλτάννας.

Γκρίμποβον γράφει το όνομα του χωριού ο Αθ. Ψαλίδας, όπως και ο Κ. Θεσπρωτός.

Γκρίμποβο μνημονεύει το χωριό ο Π. Αραβαντινός και σημειώνει σλαβική την προέλευση της ονομασίας του.

Γκρίμποβον ονομάζει και ο Ι. Λαμπρίδης το χωριό, ενώ παρενθετικά προσθέτει «**εν είδει στοάς**» χωρίς άλλες διευκρινίσεις.

Ο Ν. Χ. Ρεμπέλης θεωρεί ότι ρίζα του τοπωνυμίου, όπως και των τοπωνυμίων Γρεβενά και Γρεβενίτι, είναι οι σλαβικές λέξεις GREBAN, δηλαδή τόπος κρημνώδης, απότομος, κατακρημνισμένος, GREBENIT = βραχώδης, κρημνώδης και GREBENJE = σειρά από βράχους.

Ο Χρ. Κ. Πάντος μας ενημερώνει, μεταξύ άλλων, για την άποψη του Αθ. Παπαμιχαήλ, ο οποίος διασώζει τοπική παράδοση γερόντων, που υποστήριζαν πως το τοπωνύμιο προήλθε από τη λέξη «γκριμπός», που θα πει «καμπούρης», από έναν πρώτο οικιστή της περιοχής, ο οποίος ήταν γκριμπός και έκτισε την καλύβα του κοντά σε ένα γκριμπό δένδρο, αλλά και του Κ. Μ. Μήτρου, ο οποίος ερμήνευε το τοπωνύμιο **Γκρίμποβον** «μανιταρότοπος» ή «τόπος με μανιτάρια». Ο ίδιος, ο Χρ. Κ. Πάντος, πιστεύει ότι «...Αναμφισβήτητα η λέξη είναι Σλαβικής καταγωγής και είναι σύνθετη. Αποτελείται από τη ρίζα «Γκριμπ» και την κατάληξη «-οβον». Η κατάληξη -οβο είναι Σλαβική και σημαίνει τόπος, ή ακριβέστερα είναι καταληκτικό μόριο, τόπου ενδεικτικό...». Συσχετίζοντας επίσης τις γνωστές ερμηνείες, που έχουν καταγραφεί για το νόημα της ρίζας «Γκριμπ» συμπεραίνει: «...Γκρίμποβο σημαίνει πέρασμα, ή πιο σωστά τόπος περάσματος...» Η ερμηνεία αυτή θεωρεί πως «...συμπληρώνει τις περισσότερες πιθανότητες να είναι σωστή...». Δεν αποκλείει ωστόσο και το ενδεχόμενο να πήρε το όνομά του από κάποιο γαιοκτήμονα πιθανολογώντας ότι «...κάποιος Γκρίμποβιτς να ήταν ο πρώτος ιδιοκτήτης του...».

Ο Στ. Μπέττης για την προέλευση της λέξης και την ερμηνεία της, συντάσσεται με την άποψη του Μ. Τριανταφυλλίδη και του Μ. Vasmer, σύμφωνα με την οποία η λέξη είναι σύνθετη, από το σλαβικό grib = μανιτάρι και την κατάληξη -ονο, και σημαίνει «τόπος με μανιτάρια, μανιταρότοπος».

Το τοπωνύμιο, σύμφωνα με τον Κ. Ευ. Οικονόμου, προέρχεται από τον σλαβικό επιθετικό τύπο gríbono, κι αυτός από το σλαβικό grībъ «μανιτάρι» και την επιθετική κατάληξη -ονο.

⇒ Το χωριό μνημονεύεται με την ονομασία **Σέλτζενο** στην πρόθεση 421 της μονής Μεταμορφώσεως των Μετεώρων, στα 1592-93.

Σέλτσινα και **Σέλτσαινα** ονομάζει το χωριό ο Στ. Μπέττης. Πιστεύει ότι σχετίζεται με το υποκοριστικό του τοπωνυμίου Σέλτσι και την τοπωνυμική κατάληξη -ινα ή -ιαίνα, ενώ το ερμηνεύει «...τόπος, όπου το χωριουδάκι...». Το τοπωνύμιο **Σέλτσι** προέρχεται από έναν αρχικό τύπο Σέλετς «...που θα πει ακριβώς χωριουδάκι...» και παράγεται από τη σλαβική ρίζα Σελ-Σέλι - Σελιό, η οποία σημαίνει χωριό.

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου αναφέρει την ονομασία του χωριού με τον τύπο **Σέλτσινα, τα**. Υποστηρίζει ότι προέρχεται από το τοπωνύμιο Selъce, -κι αυτό από το σλαβικό selo «σκηνή, κατοικία // αγρός» και την τοπωνυμική κατάληξη -ъce, + την κατάληξη -jane «...με την οποία δηλώνονται οι κάτοικοι του τόπου που αναφέρεται στο θέμα της λέξης...».

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Γκρίμποβον	305		1961	Γκρίμποβον	298	
	Σέλτσινα	107	312		Σέλτσινα	85	383
1920	Γκρίμποβον	362		1971	Γκρίμποβον	160	
	Σέλτσινα	97	459		Σέλτσινα	47	207
1928	Γκρίμποβον	394		1981	Γκρίμποβον	133	
	Σέλτσινα	107	501		Σέλτσινα	46	179
1940	Γκρίμποβον	450		1991	Γκρίμποβον	179	
	Σέλτσινα	138	588		Σέλτσινα	58	237
1951	Γκρίμποβον	387		2001	Γκρίμποβον	163	
	Σέλτσινα	121	508		Σέλτσινα	37	200

• Η κοινότητα «**Γρανίτσα**» αναγνωρίστηκε εξ αρχής με την ονομασία «**Γρανίτσα**», αποτελούμενη από το συνοικισμό «**Γρανίτσα**», που ήταν και έδρα της. Ανήκε στην υποδιοίκηση, κατόπιν επαρχία Παραμυθίας του νομού Ιωαννίνων. Όταν η επαρχία Παραμυθίας αποσπάστηκε με το Β.Δ. 21.3.1937 (Φ.Ε.Κ. Α 119/1937) από το νομό Ιωαννίνων, ώστε να δημιουργηθεί ο νομός Θεσπρωτίας, η κοινότητα παρέμεινε στο νομό Ιωαννίνων και εντάχθηκε στην επαρχία Δωδώνης

⇒ Το χωριό μνημονεύεται με το όνομα **Γρανίτζα** στην πρόθεση 421 της μονής Μεταμορφώσεως των Μετεώρων στα 1592-93.

Ο Κ. Θεσπρωτός ονομάζει **Γρανίτζα** το χωριό, όπως και ο Π. Αραβαντινός, ο οποίος χαρακτηρίζει ελληνική την προέλευση της ονομασίας του.

Γρανίτσα αναφέρει ο Ι. Λαμπρίδης το όνομα του χωριού, και παρενθετικά σημειώνει απλά «**όριον**», χωρίς άλλες διευκρινίσεις. Ακόμη στο χρο-

νογραφικό κείμενο με τίτλο «Αποστασία Διονυσίου του κοινώς λεγόμενου Σκυλοσόφου...», που αναφέρεται στα γεγονότα της εξέγερσης στα 1611, μνημονεύει το τοπωνύμιο με τον τύπο **Τουρκογρανίτζα**.

Ο Β. Γκορτζής ερμηνεύει το τοπωνύμιο **Γρανίτσα** ως «σύνορον, όριον».

Ο Χρ. Χρηστοβασίλης σημειώνει: **Γρανίτσα** = σύνορα, χωρίς άλλες διευκρινίσεις.

Ο G. Stadtmüller υποστηρίζει ότι **Γρανίτσα** σημαίνει «όριον, σύνορον» χωρίς επίσης άλλες εξηγήσεις.

Για το τοπωνύμιο ο Σπ. Μουσελίμης εξηγεί: «...Γρανίτσα (η) = χωριό της Ντουσκάρας (σλαβικά δίοδος, πέρασμα)...».

Ο Π. Γρίσπος παρατηρεί πως «...Γρανίτσα (η). Δρυς η πυκνανθής (Quersus conterta kit), ένα από τα πιο διαδεδομένα είδη από τα οποία αποτελούνται οι δρυμοί της χώρας... Το όνομα φαίνεται σλαβικής προέλευσης διότι εις την Σερβίαν και Βοσνίαν ονομάζεται γρανίκα (granica)...».

Κατά τον Στ. Μπέττη το χωριό «...πήρε το όνομα του από είδος ομώνυμης δρύας (γρανίτσα), είναι δηλαδή φυτώνυμο-τοπωνύμιο...».

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου γράφει πως το τοπωνύμιο **Γρανίτσα**, η προέρχεται από το ηπειρωτικό προσηγορικό γρανίτσα, η «δρυς η μαλλωτή», λέξη δάνεια από το βουλγάρικο granica < σλαβικό gornica «είδος βαλανιδιάς».

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Γρανίτσα	258	1961	Γρανίτσα	337
1920	Γρανίτσα	218	1971	Γρανίτσα	180
1928	Γρανίτσα	231	1981	Γρανίτσα	298
1940	Γρανίτσα	308	1991	Γρανίτσα	232
1951	Γρανίτσα	375	2001	Γρανίτσα	187

• Η κοινότητα «**Γρανιτσοπούλα**» αναγνωρίστηκε εξ αρχής με την ονομασία αυτή. Μοναδικός συνοικισμός και έδρα της ήταν ο συνοικισμός «**Γρανιτσοπούλα**».

⇒ **Γρανιτσοπούλα** γράφει το όνομα του χωριού ο Π. Αραβαντινός και χαρακτηρίζει ελληνική την προέλευσή της ονομασίας του.

Γρανιτσοπούλα ονομάζει ο Ι. Λαμπρίδης το χωριό και παρενθετικά σημειώνει «**μικρόν όριον**», χωρίς άλλη διευκρίνιση.

Ο Δ. Ι. Γεωργακάς υποστηρίζει ότι το τοπωνύμιο **Γρανιτσοπούλλα**, η είναι «...είτε ανθρωπωνυμικό Γρανιτσοπούλλα «κόρη του Γρανίτσα» ή (όπως ο Vasmer δέχεται) υποκοριστικό γρανιτσοπούλλα «μικρή γρανίτσα» από το ουσιαστικό γρανίτσα (η) όνομα δένδρου...».

Ο Στ. Μπέττης χαρακτηρίζει το όνομα του χωριού «...σλαβικό με ελληνικό υποκοριστικό επίθημα...», και προσθέτει ότι «...σημαίνει κατ' άλλ-

λους «μικρόν όριον», κατ' άλλους δε είναι φυτώνυμο τοπωνυμικό. Γρανίτσα είναι είδος δρυός...». Δεν αποκλείει το χωριό να ονομάστηκε **Γρανιτσοπούλα** προς διάκριση του άλλου μεγαλύτερου χωριού απέναντί του, της Γρανίτσας.

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου θεωρεί την ονομασία του χωριού «ελληνικό τοπωνυμικό σχηματισμό», προερχόμενο:

▪ Έ από το τοπωνύμιο **Γρανίτσα** και την υποκοριστική κατάληξη -πούλα, για να «...αντιδιασταλεί το χωριό από τη γειτονική Γρανίτσα...».

▪ Έ από το προσηγορικό γρανίτσα η, «δρυς η μαλλωτή» και την υποκοριστική κατάληξη -πούλα, σε περιληπτικό ενικό.

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Γρανιτσοπούλα	259	1961	Γρανιτσοπούλα	185
1920	Γρανιτσοπούλα	293	1971	Γρανιτσοπούλα	91
1928	Γρανιτσοπούλα	291	1981	Γρανιτσοπούλα	157
1940	Γρανιτσοπούλα	324	1991	Γρανιτσοπούλα	172
1951	Γρανιτσοπούλα	254	2001	Γρανιτσοπούλα	100

• Η κοινότητα «**Δεσποτικών**» αρχικά αναγνωρίστηκε με το όνομα «**Κρετσούνιστα**», ενώ αποτελούνταν από το συνοικισμό «**Κρετσούνιστα**», που ήταν και έδρα της κοινότητας και την **Ιερά Μονή Προφήτη Ηλία**. Με το Δ. 20.8.1927 (Φ.Ε.Κ. Α 179/1927) ο συνοικισμός και η κοινότητα μετονομάστηκαν σε «**Δεσποτικών**».

⇒ Με τους τύπους **Κρετζούνιστα** και **Κρετσούνιστα** μνημονεύεται το χωριό στο «Χρονικόν των Ιωαννίνων», και με τον τύπο **Κρετσούνιστα** στη δημόδη επιτομή του.

Ο Αθ. Παλιδάς αναφέρει το χωριό **Κριτζούνιστα**, όπως και ο Κ. Θεσπρωτός.

Κριτζούνιστα ονομάζει το χωριό ο Π. Αραβαντινός και σημειώνει ολαβική την προέλευσή της ονομασίας του. Σε άλλο σημείο χρησιμοποιεί τον τύπο **Κρετζούνιστα** και παρατηρεί ότι «...Ο τύπος της λέξης ταύτης Αλβανικός ων, υποκαλύπτει την λέξιν Γραικ - ούνοι, ως ρίζαν της...». Προσθέτει πως αν είναι βάσιμη η προαναφερθείσα εκδοχή, τότε «...ενωκίσθη το πολίχνιον ή η πόλις αύτη υπό Ούνων εκγραικισθέντων, ή υπό Ούνων και Γραικών...», ενώ μας πληροφορεί ότι οι ντόπιοι υποστήριζαν πως τα χρόνια ακμής του οικισμού υπήρχαν σ' αυτόν πενήντα εκκλησίες και «...το ερείπιον μίας εξ' αυτών καλείται ήδη το **Δεσποτικών**...».

Γκριτσούνιστα, αλλά και **Κριτσούνιστα** γράφει ο Ι. Λαμπρίδης το όνομα του χωριού.

Ο Ευ. Π. Παγούνης μνημονεύει το χωριό **Κρετσούνιστα**.

Ο Β. Γκορτζής ερμηνεύει το τοπωνύμιο **Κρετσούνιστα** ως «λόφος του Σταυρού».

Ο Σπ. Μουσελίμης για το τοπωνύμιο σημειώνει: «...Κρετσιούνιστα (η) = χωριό στη ρίζα του Κασιδιάρη βουνού (σλαβικά = Ελληνοχώρι)...».

Για την ονομασία του χωριού ο Ν. Τρ. Κακαϊδής παραθέτει την άποψη του γνωστού Ηπειρώτη λόγιου Χρ. Χρηστοβασίλη, σύμφωνα με την οποία η **Κρετσούνιστα** πήρε το όνομά της από το Σέρβο φεουδάρχη της, που λέγονταν Κρετσούνις και κατοικήθηκε τότε από πληθυσμό διαφορετικής προέλευσης. Για τη νέα ονομασία του χωριού υποστηρίζει πως προτιμήθηκε το τοπωνύμιο **Δεσποτικό** για δύο λόγους: «...Πρώτα επειδή το χωριό δεσπόζει της περιοχής και έπειτα γιατί σύμφωνα με την παράδοση τα παλιά χρόνια είχε δεσπότη...». Υποστηρίζει επίσης πως ο παλαιότερος τύπος του ονόματος του χωριού είναι **Κρατζουνίστα**.

Ο Στ. Μπέττης δεν αποκλείει «...από κάποιον Κρατζούνι Σέρβο να συστάθηκε κατά το ΙΔ' πιθανώτατα, αιώνα, ή να ανήκε το σημερινό χωριό και σ' αυτόν να χρωστάει τ' όνομά του...», αφού «...ο παλαιότερος τύπος του ονόματος του χωριού είναι Κρατζούνιστα...».

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου για το τοπωνύμιο **Κρετσούνιστα**, η και την προέλευσή του παραθέτει την άποψη του Μ. Vasmer, σύμφωνα με την οποία αποδίδεται στο σλαβικό gričun, προερχόμενο από τη λέξη grič «λόφος», και την κατάληξη -išce. Θεωρεί ακόμη εξίσου πιθανή την εκδοχή να προέρχεται το τοπωνύμιο από το αμάρτυρο σλαβικό προσηγορικό kьrčun(a), κι αυτό από το ρήμα kьrčo, kьrčiti «καίω, εκχερσώνω με φωτιά», την κατάληξη -un (a) και την πληθυντική κατάληξη -išta.

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Κρετσούνιστα	167		1951	Δεσποτικόν	408
1910	Κρετσούνιστα	563		1961	Δεσποτικόν	332
	Μονή Προφήτη Ηλία	3	566	1971	Δεσποτικόν	165
1928	Δεσποτικόν	551		1981	Δεσποτικόν	201
1940	Δεσποτικόν	586		1991	Δεσποτικόν	177
				2001	Δεσποτικόν	172

• Η κοινότητα «**Εκκλησοχώριον**» αρχικά αναγνωρίστηκε με την ονομασία «**Τσαρκοβίστα (Κουρέντων)**», και αποτελούνταν από το συνοικισμό «**Τσαρκοβίστα (Κουρέντων)**», που ήταν και έδρα της κοινότητας και την **Ιερά Μονή Προφήτη Παρδαστανής**. Ο συνοικισμός και η κοινότητα μετονομάστηκαν σε «**Εκκλησοχώριον**», με το Δ 12.3.1928 (Φ.Ε.Κ. Α. 81/1928).

⇒ Το χωριό **Τσαρκοβίστα** ήταν υπό την προστασία της βαλιδέ σουλτάννας.

Τσαρκοβίστα αναφέρει την παλιά ονομασία του χωριού ο Π. Αραβαντινός και σημειώνει σλαβική την προέλευσή της.

Ο Ι. Λαμπρίδης επίσης γράφει το όνομα του χωριού **Τσαρκοβίστα**.

Ο Στ. Μπέττης για το τοπωνύμιο χρησιμοποιεί και το τύπο **Τζερκοβίστα**, ενώ για τη σημερινή του ονομασία **Εκκλησοχώρι** σημειώνει πως πρόκειται για «...μετάφραση απλή του πρώτου ονόματος του Τσαρκοβίστα...».

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου χρησιμοποιεί τους τύπους **Τσαρκοβίτσα**, η και **Τσερκοβίτσα**, η για το τοπωνύμιο, που το αποδίδει στο σλαβικό *сѣкѣне* «η εκκλησία, η συγκέντρωση πιστών» - κι αυτό από το *сѣкѣ* «εκκλησία» - και την πληθυντική κατάληξη *-ište*, υιοθετώντας την άποψη του M. Vasmer.

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Τσαρκοβίστα	353	1961	Εκκλησοχώριον	210
1920	Τσαρκοβίστα (Κουρέντων)	503	1971	Εκκλησοχώριον	103
1928	Τσαρκοβίστα (Κουρέντων)	483	1981	Εκκλησοχώριον	111
1940	Εκκλησοχώριον	495	1991	Εκκλησοχώριον	103
1951	Εκκλησοχώριον	297	2001	Εκκλησοχώριον	95

• Η κοινότητα «**Καλοχώριον**» αναγνωρίστηκε αρχικά με την ονομασία «**Καλοχώρι**», με μοναδικό συνοικισμό και έδρα της το συνοικισμό «**Καλοχώρι**». Αργότερα, στις 16 Οκτωβρίου 1940, καθιερώθηκε ως επίσημη ονομασία ο τύπος «**Καλοχώριον**» για το συνοικισμό και την κοινότητα.

Στην κοινότητα προσαρτήθηκε, με το Β.Δ. 14.6.1922 (Φ.Ε.Κ. Α. 96/1922), ο συνοικισμός «**Γιουργάνιστα**», που αποσπάστηκε από την κοινότητα «**Κούρεντα**», ενώ στη συνέχεια ο συνοικισμός «**Γιουργάνιστα**», με το Δ.14.2.1936 (Φ.Ε.Κ. Α 104/1936), αναγνωρίστηκε σε κοινότητα ξανά.

Με την ΕΣ. 11296/26.4.1985 (Φ.Ε.Κ. Β 283/1985) απόφαση του νομάρχη Ιωαννίνων αναγνωρίστηκε και προσαρτήθηκε στην κοινότητα ο συνοικισμός «**Άγιος Δημήτριος**», ο οποίος καταργήθηκε στις 17 Μαρτίου 1991.

⇒ **Καλοχώρι** ονομάζει το χωριό ο Π. Αραβαντινός και χαρακτηρίζει την προέλευσή της ονομασίας του ελληνική.

Ο Ι. Λαμπρίδης γράφει το όνομα του χωριού **Καλοχώριον**.

Ο Στ. Μπέττης παρατηρεί ότι το όνομα του χωριού από πρώτη άποψη «...είναι ελληνικώτατο, σχετίζεται δε κατά το πρώτο του συνθετικό με το επίθετο καλός...». Συνεχίζοντας σημειώνει πως «...Καλοχώρι δηλαδή θα πει χωριό καλό, χωριό αγαθών ανθρώπων, ή πιο πέρα χωριό του Κάλου λαϊκός τύπος του ονόματος Πάγκαλος...». Προσθέτει ακόμη ότι «...Κάλος δε είναι επίθετο πατρωνυμικό, που εξακολουθεί να ακούγεται και σήμερα σε πολλά χωριά της περιοχής...». Οι εξηγήσεις αυτές ωστόσο δεν ικανοποιούν το συγγραφέα. Παρατηρώντας προσεκτικότερα το έτυμο του χωριωνυμίου

και συγκρίνοντας τα ιστορικά στοιχεία, που έχει στη διάθεσή του, καταθέτει και τις εξής εκδοχές:

▪ «...το Καλοχώρι δεν πρέπει να ερμηνεύεται σαν καλό χωριό, αλλά χωριό του Κάλο ή Καλούση Αρβανίτη μπέη, του οποίου ήταν από παλιά τσιφλίκι...». Διευκρινίζει, μάλιστα ότι υπήρχε παλιά επίσημη οικογένεια Αρβανιτάδων των Κάλι ή Κάλο, καθώς επίσης πως Καλούσης είναι υποκοριστικό του επώνυμου Κάλι ή Κάλο.

▪ «...το χωριό χρωστάει το όνομά του στον πολυτσιφλικά Γιαννιώτη Μεχμέτι Μπέη και πασιά αργότερα των Γιαννίνων (1762-1775) γνωστότερο ως πασιά Καλό...», και συμπληρώνει: «...Όχι το Καλοχώρι χωριό καλό, αλλά χωριό του πασιά Καλού...».

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου σημειώνει ότι «...η τοπική παράδοση διασώζει ως αρχική ονομασία του χωριού την ονομασία **Τσουκαλοχώρι**...». Υποθέτει επίσης πως «...ο τύπος Καλοχώρι προήλθε από τον τύπο Τσουκαλοχώρι και ιδιαίτερα από τον εμπρόθετο φωνητικό τύπο (stu tska'lo'ho) με συγκοπή του άτονου u και ανομοιωτική αποβολή του αρχικού ts...».

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Καλοχώρι	178		1951	Καλοχώριον	193
1920	Καλοχώρι	183		1961	Καλοχώριον	149
1928	Καλοχώρι	191		1971	Καλοχώριον	82
	Γιουργάνιστα	127	318	1981	Καλοχώριον	83
1940	Καλοχώριον	195		1991	Καλοχώριον	105
				2001	Καλοχώριον	83

• Η κοινότητα «**Κούρεντα**» αναγνωρίστηκε εξ αρχής με την ονομασία αυτή, αποτελούμενη από τους συνοικισμούς «**Κούρεντα**», που ήταν και έδρα της κοινότητας, «**Γιουργάνιστα**» και την **Ιερά Μονή Αγγελομάχου**. Αμέσως μετά προσαρτήθηκε στην κοινότητα και ο συνοικισμός «**Πετσάλη**», αφού αναγνωρίστηκε της 18 Δεκεμβρίου 1920. Ο συνοικισμός καταργήθηκε στις 16 Οκτωβρίου 1940, ενώ στις 19 Μαρτίου 1961 αναγνωρίστηκε εκ νέου και προσαρτήθηκε στην κοινότητα ξανά.

Από την κοινότητα, με το Β.Δ. 14.6.1922 (Φ.Ε.Κ. Α 96/1922), αποσπάστηκε ο συνοικισμός «**Γιουργάνιστα**», ο οποίος προσαρτήθηκε στην κοινότητα «**Καλοχώρι**».

Στην κοινότητα προσαρτήθηκε, με το Δ. 2.6.1926 (Φ.Ε.Κ. Α 199/1926), η καταργηθείσα κοινότητα «**Χήνκα**», που αποτελούνταν από τους συνοικισμούς «**Χήνκα**» και «**Ζώργιανη**». Στη συνέχεια, με το Δ.17.11.1926 (Φ.Ε.Κ. Α 412/1926), οι συνοικισμοί «**Χήνκα**» και «**Ζώργιανη**» αποτέλεσαν εκ νέου την κοινότητα. «**Χήνκα**».

⇒ Το χωριό **Κούρεντα** ήταν υπό την προστασία της βαλιδέ σουλτάννας, ενώ με την ίδια ονομασία **Κούρεντα** μνημονεύεται στην πρόθεση 421 της μονής Μεταμορφώσεως των Μετεώρων στα 1592-93.

Η περιοχή «...τα Κούρεντα, έχει και αυτή μικρά χωρία κατοικημένα από Γραικούς γεωργούς και ποιμένας...» κατά τον Αθ. Ψαλίδα, ο οποίος αναφέρει και το χωριό **Κούρεντα** ως ένα από τα δύο μεγαλύτερα χωριά της περιοχής. Το χωριό **Κούρεντα** μνημονεύει και ο Κ. Θεσπρωτός.

Στην «κώμη της Μολοσσίας» **Κούρεντα**, «...πολίχνη άλλοτε ούσης έλαβε την κλήσιν η μείζων των τεσσάρων περιοχών της επαρχίας των Ιωαννίνων...» γράφει ο Π. Αραβαντινός, ο οποίος σημειώνει ότι η προέλευση του τοπωνύμιου είναι ελληνική. Προσθέτει ακόμη πως «...Περιέχει η περιοχή αυτή κώμας και χωρία 82 άπαντα ενοικούμενα υπό αυτόχθονος ελληνικής φυλής. Εκ των χωρίων αυτών το Πετζάλι, Βουτζαρά και Γιοργάννιστα καλούνται και εισί (Σταθμοί), Μαχαλάδες της κώμης των Κουρέντων...». Αλλού στο όνομα του χωριού **Κούρεντα** παρενθετικά προσθέτει τη λέξη **Κόρεντα** χωρίς άλλες διευκρινίσεις.

Κούρεντα αναφέρει το γνωστό χωριό και ο Ι. Λαμπρίδης, ο οποίος υποστηρίζει ότι η ονομασία του «...είναι ζουπάνου όνομα, όπερ από αρσενικού (Κούρεντας) εις ουδέτερον και πληθυντικόν αριθμόν ετράπη προς δήλωσιν των πολλών ίσως συνοικιών, εξ ών και νυν το ομώνυμον χωρίον συνίσταται...». Μας πληροφορεί επίσης πως «...Τα Κούρεντα περιείχον το πάλαι, πλην και των νυν συνοικιών «Μπουτσαρά, Πετσάλη, Γουργιανίστης» και ετέρας διαλυθείσας οίον Ρένην μεταξύ Κουρέντων και Μπουτσαρά, την Πίσιαν εν η και υποδιοίκησις μετά την καταστροφήν της Βελάς υπήρχε, και άλλην τινά, ένθα κέραμα εξορύσσονται...».

Ο Σπ. Μουσελίμης σημειώνει ότι «...Όπως μου είπαν γερόντοι του χωριού, η λέξη Κούρεντα είναι σλαβική και θα ειπεί ορνιθότοπος, γιατί στα κοκκινόχωμα χωράφια του σπέρνονταν λιανοκαλάμποκο και κεχρί με τα οποία τρέφονταν οι κότες...».

Ο Στ. Μπέττης για το τοπωνύμιο **Κούρεντα** υποστηρίζει πως «...πρόκειται για τοπωνυμικό κυριώνυμο...» και συμπληρώνει αλλού ότι «...κάποιου δε τέτοιου (ζουπάνου), Κούρεντα ονόματι, ήταν το χωριό ιδιοκτησία...». Σε υποσημείωσή του επίσης πιθανολογεί πως το όνομα Κούρεντας προέρχεται «...Ίσως από το Καρραδίνοσ, Κουρεντής, Κουρέντης, Κούρεντας...».

Ο Θ. Ευ. Αγγελίδης γράφει ότι «...Η ονομασία «Κούρεντα» πιθανόν είναι σλαβική...», ενώ παρατηρεί πως «...Συναντάται παρόμοια λέξη στη σερβική γλώσσα που σημαίνει ορνιθότοπος...».

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου χωρίς να αποκλείει την περίπτωση το τοπωνύμιο να είναι κυριώνυμο από το επώνυμο Κούρεντας, πιθανολογεί ότι «...σχετίζεται με το αλβανικό ουσιαστικό kurent, -i «το ρεύμα, ο χειμαρρος» (πληθυντικός kurente), λέξη η οποία θα μπορούσε να χαρακτηρίσει μεταφορικά και

πρόσωπο («ορμητικός»), ανταποκρίνεται όμως και στην εδαφολογική διαμόρφωση της περιοχής, καθώς το χωριό βρίσκεται στην αριστερή πλευρά λάκκου στο βάθος του οποίου ρέει ο ορμητικός, ιδιαίτερα κατά το χειμώνα, παραπόταμος του Καλαμά με την ονομασία Κορακόλακκος...».

⇒ Το χωριό **Πετσάλη (Μαχαλάς)** ήταν υπό την προστασία της βαλιδέ σουλτάνας, ενώ ο Π. Αραβαντινός μνημονεύει το χωριό με το όνομα **Πετσάλι** και παρενθετικά προσθέτει τη γενική κτητική **του**.

Για το τοπωνύμιο **Πετσάλη** πληροφορίες για την προέλευσή του στο οικείο κεφάλαιο στην τέως κοινότητα «**Πετσάλι(ον)**» του δήμου **Εκάλης**.

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Κούρεντα	432		1961	Κούρεντα	311	
	Γιουργάνιστα	144	576		Πετσάλη	61	372
1920	Κούρεντα	401		1971	Κούρεντα	169	
	Γιουργάνιστα	126			Πετσάλη	25	194
	Πετσάλη	58	585	1981	Κούρεντα	207	
1928	Κούρεντα	413			Πετσάλη	35	242
	Πετσάλη	53	466	1991	Κούρεντα	209	
1940	Κούρεντα	448			Πετσάλη	38	247
1951	Κούρεντα	436		2001	Κούρεντα	204	
					Πετσάλη	34	238

• Η κοινότητα «**Πολύδωρον**» αναγνωρίστηκε στην αρχή με την ονομασία «**Μάζι**» και ανήκε στην υποδιοίκηση, αργότερα επαρχία, Παραμυθίας του νομού Ιωαννίνων. Όταν η επαρχία Παραμυθίας αποσπάστηκε, με το Β.Δ. 21.3.1937 (Φ.Ε.Κ. Α 119/1937), από το νομό Ιωαννίνων, ώστε να δημιουργηθεί ο νομός Θεσπρωτίας, η κοινότητα παρέμεινε στο νομό Ιωαννίνων και ανήκε στην επαρχία Δωδώνης. Μοναδικός συνοικισμός και έδρα της ήταν ο συνοικισμός «**Μάζι**». Στο μεταξύ με το Δ. 2.12.1929 (Φ.Ε.Κ. Α 431/1929) ο συνοικισμός και η κοινότητα μετονομάστηκαν σε «**Πολύδωρον**». Προηγουμένως, από τις 16 Μαΐου 1928, χρησιμοποιήθηκε και ο τύπος «**Μάζια**» για το συνοικισμό και την κοινότητα.

⇒ Τα τοπωνύμια **Μάζηα**, **Μάζια**, **Μάζοι** αναφέρονται στις προθέσεις 421 και 215 των μονών Μεταμορφώσεως και Βαρλαάμ των Μετεώρων.

Σε έγγραφα της τέως κοινότητας ή σε ενθυμήσεις συναντώνται οι τύποι **Μάζη**, **Μάζια**, **Μάζιο** και **Μάζιου** για το τοπωνύμιο.

Για την προέλευση και τη σημασία της λέξης **Μάζι**, **Μάζια** έχουν, κατά καιρούς, διατυπωθεί διάφορες εκδοχές:

Ο Σπ. Λάμπρος μεταξύ άλλων γράφει πως «...Μάζι λέγουσι οι Γκέγκηδες τον πώλον, οι δε εν Ελλάδι Αλβανοί την μέσην...».

Ο Π. Α. Φουρίκης παρατηρεί ότι στη γλώσσα των Γκέγκηδων mazia «...λέγεται αγρός καλλιεργήσιμος έτοιμος να δεχτεί την σποράν...». Προ-

σθέτει επίσης πως «...κατά τους αλβανόφωνους της Αττικής δηλοί έκτασιν γής κειμένην μεταξύ ορέων και κατ' αντίθεσιν προς το περιβάλλον πρόσφορον προς καλλιέργειαν...».

Ο Στ. Μπέττης θεωρεί αρβανίτικο το όνομα του χωριού και συντάσσεται με την άποψη του Π. Α. Φουρίκη.

Ο Π. Δ. Τζιόβας μας ενημερώνει και για άλλες εκδοχές, που αφορούν στην προέλευση της ονομασίας του χωριού, όπως:

- Ο Ν. Πολίτης υποστηρίζει ότι προήλθε από το όνομα κατοίκου του χωριού **Μάζι** της βόρειας Αλβανίας.

- Ο Ι. Σαρρής εκτιμά πως η ονομασία προέρχεται από το αρβανίτικο *μαγje*, που σημαίνει κοίλωμα και κατά τον Ν. Jokl αυλάκι.

- Από την αρβανίτικη λέξη *Mazi* προήλθε το τοπωνύμιο *Mazi* = **Μάζι** και τέλος από το τοπωνύμιο αυτό το επώνυμο **Μάζης**, το οποίο ήταν γνωστό σαν επίθετο σε Αρβανίτες στρατιώτες και σημαίνει «ο κορυφαίος».

Όσον αφορά στη δική του άποψη ο Π. Δ. Τζιόβας υιοθετεί τη γνώμη του Π. Α. Φουρίκη.

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου πιστεύει ότι το τοπωνύμιο προέρχεται από το αλβανικό ουσιαστικό *mazi*, -a «ο καλλιεργημένος αγρός, που είναι έτοιμος να δεχτεί τη σπορά», « το οργωμένο χωράφι το προετοιμασμένο για σπάρσιμο».

Για άλλες πληροφορίες σχετικά με το τοπωνύμιο, στο οικείο κεφάλαιο του δήμου **Κόνιτσας** για την τέως κοινότητα «**Μάζιον**».

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Μάζη	391	1961	Πολύδωρον	312
1920	Μάζι	292	1971	Πολύδωρον	128
1928	Μάζη	316	1981	Πολύδωρον	171
1940	Πολύδωρον	402	1991	Πολύδωρον	277
1951	Πολύδωρον	384	2001	Πολύδωρον	147

- Η κοινότητα «**Ραδοβίζιον**» αναγνωρίστηκε με την ονομασία «**Ραδοβίζι**», και αποτελούνταν από τους συνοικισμούς «**Ραδοβίζι**» και «**Στριγανέτσι**». Στην κοινότητα προσαρτήθηκε, με το Β.Δ. 28.10.1919 (Φ.Ε.Κ. Α 238/1919), η **Ιερά Μονή Διχούνης (Αγίου Δημητρίου)**, ενώ με το Δ. 2.12.1929 (Φ.Ε.Κ. Α 431/1929) ο συνοικισμός «**Στριγανέτσι**» μετονομάστηκε σε «**Διχούνιον**».

Η κοινότητα αρχικά ανήκε στην υποδιοίκηση, αργότερα επαρχία, Παραμυθίας του νομού Ιωαννίνων. Όταν η επαρχία Παραμυθίας αποσπάστηκε, με το Β.Δ. 21.3.1937 (Φ.Ε.Κ. Α 119/1937), από το νομό Ιωαννίνων, ώστε να δημιουργηθεί ο νομός Θεσπρωτίας, η κοινότητα παρέμεινε στο νομό Ιωαννίνων και εντάχθηκε στην επαρχία Δωδώνης.

Ως επίσημη ονομασία του συνοικισμού και της κοινότητας καθιερώθηκε ο τύπος «**Ραδοβίζιον**» στις 16 Οκτωβρίου 1940.

⇒ «...Το χωρίον **Ρασοβίσταν**...» αναφέρει το χρυσόβουλο του Ανδρονίκου Β΄ Παλαιολόγου, στα 1321, για το οποίο ο Π. Αραβαντινός, που διασώζει το χρυσόβουλο, σε υποσημείωση εξηγεί: «...**Ρασοβίστα**, ίσως το **Ραδοβίστι**, χωρίον των Κουρέντων...».

Ραδοβίστι, **Ραδοβίσδι** και **Ραδοβίσδιον** γράφει το όνομα του χωριού ο Π. Αραβαντινός, και θεωρεί σλαβική την προέλευση της ονομασίας του, ενώ συναντώνται και οι τύποι **Ραδοβύζι** και **Ροδοβύζι**, σύμφωνα με τον Κ. Ευ. Οικονόμου, για το τοπωνύμιο.

Ο Ι. Λαμπρίδης, στο χρονογραφικό κείμενο με τίτλο «Αποστασία Διονυσίου του κοινώς λεγόμενου Σκυλοσόφου...», που αναφέρεται στα γεγονότα της εξέγερσης στα 1611, μνημονεύει το τοπωνύμιο με τον τύπο **Ραντοβιήτη**.

Ο Β. Γκορτζής ερμηνεύει το τοπωνύμιο **Ραδοβίζι** ως «Καλλιθέα».

Κατά τον Στ. Μπέττη το όνομα του χωριού, που το γράφει **Ραντοβίζι**, είναι σλαβικής προέλευσης, σύνθετο, από τις λέξεις ραντ = ευχάριστος, χαριτωμένος και βιζ = θεά, και «...θα έπρεπε ίσως να μετονομαστεί σε Καλλιθέα πράγμα που δεν έγινε ακόμα...».

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου υποστηρίζει ότι το τοπωνύμιο **Ραδοβίζι**, το προέρχεται από τον τύπο **Ραδοβίσδι** . . . κι αυτός από επιθετικό τύπο που σχηματίζεται από το σλαβικό προσωπωνύμιο Radovidъ και την επιθετική -κτητική κατάληξη -jъ απ' όπου ο τύπος Radoviždъ με τροπή του σλαβικού συμφωνικού συμπλέγματος dj σε žd...». Ρίζα του προσωπωνύμιου είναι το σλαβικό radъ «εύθυμος, πρόθυμος», ενώ «...οι τύποι Ραδοβίζι, Ραδοβύζι, Ροδοβύζι είναι σχηματισμένοι παρετυμολογικά προς τα ελληνικά ουσιαστικά ρόδο, το και βυζί, το...».

⇒ **Στρεγωνέτσι** ονομάζει το χωριό ο Π. Αραβαντινός και χαρακτηρίζει ελληνική την προέλευση της ονομασίας του.

Ο Σπ. Μουσελίμης σημειώνει: «...Στριγανέτσι, (το) = χωριό της Ντουσκάρας (Αλβανικά στρεγουνέτς = στενόχωρα)...».

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου για το τοπωνύμιο **Στριγκανέτσι**, το, πιθανολογεί ότι προέρχεται από το βουλγάρικο strigane «το κούρεμα», και την κατάληξη -ьсь και όλο μαζί σημαίνει «τόπος, όπου κουρεύουν τα πρόβατα».

⇒ Τη σημερινή ονομασία του **Διχούνι** το χωριό οφείλει στην Ιερά Μονή Διχουνίου ή Διχούνης.

Ο Π. Αραβαντινός στο «Ηπειρωτικόν Γλωσσάριον», που μας παραδίδει, σημειώνει: **Χούνη** «η εις σχήμα χώνης μεταξύ βράχων σχηματιζομένη κοιλότης». Αλλού γράφει για το τοπωνύμιο **Διχούνι**: «...ονομασθέν ούτω ως κείμενον μεταξύ δύο χωνών...».

Ο Γ. Αναγνωστόπουλος σημειώνει πως το τοπωνύμιο «...Χούνη παρ' ημίν σημαίνει κοίλην κατωφέρειαν εις τας πλευράς του βουνού, δι ής καταρ-

ρέουν χάλικες αποκοπτόμενοι εκ του εδάφους και αποτελούντες σωρόν εν είδη χοάνης, ης η βάση είναι εις τους πρόποδας του όρους και η κορυφή επί του άνω μέρους της κλιτύος...».

«...Χούνη = κατωφέρεια εις πλευράς βουνού κοίλη, δι' ης καταρρέουν χάλικες σχηματίζοντες χοάνην, την βάσιν έχουσαν εις τους πρόποδας και την κορυφήν εις το άνω μέρος του όρους...», κατά τον Κ. Δ. Στεργιόπουλο, και χούνη, η, χουν, σημαίνει στενή φάραγξ, υποστηρίζει ο Δ. Μ. Σάρρος.

Σύμφωνα με τον Χρ. Ι Σούλη **Χούνη** (η) είναι: «...Τοπωνυμία συνήθως δεδομένη εις φάραγγας κωνοειδείς βαθείς και αποτόμους...».

Ο Ν. Β. Πατσέλης μας ενημερώνει ότι «...Χούνη: Κοίλη κατωφέρεια εν είδη χοάνης, της οποίας η βάση είναι εις τους πρόποδας του όρους. Θέσις τρόπον τινά χωνοειδής, δηλαδή αποκεκρυμμένη και αθέατος. Πρόκειται περί της αρχαίας ελληνικής λέξεως χώνη (χοάνη)...».

Ο Ευ. Αθ. Μπόγκας ερμηνεύει τη λέξη χουν', η ως «...στενό πέρασμα ανάμεσα σε δυό λόφους, σε σχήμα χουνιού...», σύμφωνα με το Ηπειρωτικό γλωσσικό ιδίωμα.

Ο Σπ. Μουσελίμης εξηγεί πως χούνη (και στα αλβανικά χούνι) σημαίνει λακκιά, χαράδρα, φαράγγι. Αλλού σημειώνει ότι «...το ηρωϊκό μοναστήρι της Διχούνης, ο αη Δημήτρης, ονομασμένο έτσι από τις δύο χούνες...», και παρακάτω προσθέτει πως η ονομασία «διχούνη» σημαίνει δύο χούνες, δύο λακκιές, όπως είναι η περιοχή, που βρίσκεται το μοναστήρι.

Ο Γ. Γκίκας γράφει: «... «η χούνη» στ' αρβανίτικα πα να πει δύο παλούκια...».

Ο Γ. Μ. Σαρηγιάννης παρατηρεί ότι στα αλβανικά χονι σημαίνει χοάνη, γκρεμός.

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου, για το τοπωνύμιο **Διχούνι**, **το** (κατά το μοναστήρι, χωριό κ.λ.π) και **Διχούνη**, **η** (κατά το μονή) υποστηρίζει πως είναι δυνατόν να θεωρηθεί:

- Αλβανικής ετυμολογικής αρχής, αποδιδόμενο στο αλβανικό αριθμητικό *dy* «δύο» και το αλβανικό ουσιαστικό, δάνειο από τα ελληνικά χώνη, η και χούνη, η, *hon*, -i «ο γκρεμός, το βάραθρο, η άβυσσος».

- Κυριώνυμο σλαβικής αρχής, αποδιδόμενο στο σλαβικό προσωπώνυμο *Tihun*, προερχόμενο από το σλαβικό *tihъ* «ήρεμος, ήσυχος» και την κατάληξη -*унъ*.

Μας πληροφορεί επίσης πως στα αρομούνικα *hune* σημαίνει «εδαφολογική καθίζηση με μορφή χωνιού», ενώ ερμηνεύει το ουσιαστικό χούνη, η «τόπος βαθύς περικλειόμενος πανταχόθεν στενώς, φάραγξ», προερχόμενο από το ουσιαστικό χώνη, η.

Ο Αθ. Δέμος για το τοπωνύμιο γράφει ότι «...Η ονομασία πιθανότατα προέρχεται από τις δύο χούνες. Χούνη = τόπος βαθύς περικλειόμενος στενά από όλα τα μέρη. Και η τοποθεσία αυτή έχει αυτή την όψη...».

Ο Στ. Μπέττης, αφού μας πληροφορεί πως «...χούνη είναι βύθισμα κυκλικό του εδάφους, κυκλοτερής δηλαδή ομαλή λεκάνη διαμέτρου 50-300 μ, που δεν έχει διέξοδο...» σημειώνει για το τοπωνύμιο **Διχούνη** ότι «...δεν είναι λέξη αλβανική ή οποιαδήποτε ξένη, αλλά ελληνική, ελληνικοτάτη και σύνθετη με α' συνθετικό τη λέξη δύο, που συντιθέμενη γίνεται δι- κατά το δίκορφο, δίφραγκο, δίπατο κ.ά και β' συνθετικό τη λέξη χούνη και με υποκοριστικό γίνεται χούνι(ον) και χωνί το γνωστό σε όλους μας σκεύος...». Εξηγεί μάλιστα πως «...Πρόκειται μ' άλλα λόγια για τοπωνύμιο της περιοχής, που έχει δύο χούνες, όνομα που έλαβε και η κτισθείσα εκεί μονή...», δηλαδή το κτίσμα έλαβε το όνομα του τόπου στον οποίο κτίσθηκε, όπως συχνά παρατηρείται σε ανάλογες περιπτώσεις.

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Ραδοβύζι	163		1961	Ραδοβίζιον	308	
	Στριγανέτσι	63	226		Διχούνιον	111	419
1920	Ραδοβίζι	165		1971	Ραδοβίζιον	208	
	Στριγανέτσι	54			Διχούνιον	79	287
	Μονή Διχούνης	3	222	1981	Ραδοβίζιον	201	
1928	Ραδοβίζι	202			Διχούνιον	51	252
	Στριγανέτσι	87	289	1991	Ραδοβίζιον	183	
1940	Ραδοβίζιον	271			Διχούνιον	49	232
	Διχούνιον	86	357	2001	Ραδοβίζιον	171	
1951	Ραδοβίζιον	303			Διχούνιον	36	207
	Διχούνιον	101	404				

• Η κοινότητα «**Ριζόν**» αναγνωρίστηκε αρχικά με την ονομασία «**Ριζό**» αποτελούμενη από το συνοικισμό «**Ριζό**», έδρα της κοινότητας. Στη συνέχεια, στις 16 Μαΐου 1928, καθιερώθηκε ο τύπος «**Ριζόν**» για την ονομασία του συνοικισμού και της κοινότητας.

⇒ Το όνομα του χωριού αναφέρεται στο χρυσόβουλο του Συμεών Ούρεσι στα 1361, με τον τύπο «**τον Ριζόν**».

Ο Π. Αραβαντινός αναφέρει **Ριζόν** την ονομασία του χωριού, που τη χαρακτηρίζει ελληνική.

Ο Ι. Λαμπρίδης γράφει το όνομα του χωριού **Ριζόν**, επίσης.

Ο Π. Γρίσπος σημειώνει ότι το τοπωνύμιο **Ριζό** σημαίνει «...Οι πρόποδες, άλλως ποδιές (των βουνών)...».

Ο Στ. Μπέττης κατατάσσει το τοπωνύμιο στην κατηγορία των ελληνικών μεσαιωνικών τοπωνυμίων. Υποστηρίζει πως το χωριό οφείλει το όνομά του στη γεωγραφική του θέση, στο ότι δηλαδή βρίσκεται στα ριζά λόφου δασοσκέπαστου από βαλανιδιές. Τον προβληματίζει ωστόσο το αρσενικό γένος του ονόματος του χωριού, όπως αναφέρεται στο προαναφερθέν χρυσόβουλο.

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου θεωρεί ότι «...το τοπωνύμιο προέρχεται από το προσηγορικό ριζό, το «το ριζοβούνι, οι υπώρειες του βουνού»...».

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Ριζό	305	1961	Ριζόν	175
1920	Ριζό	278	1971	Ριζόν	99
1928	Ριζόν	317	1981	Ριζόν	126
1940	Ριζόν	322	1991	Ριζόν	171
1951	Ριζόν	248	2001	Ριζόν	84

• Η κοινότητα «**Φωτεινόν**» αναγνωρίστηκε αρχικά με την ονομασία «**Ζελίστα**» αποτελούμενη από το συνοικισμό «**Ζελίστα**», που υπήρξε και η έδρα της κοινότητας. Με το Δ. 1.4.1927 (Φ.Ε.Κ. Α 76/1927) ο συνοικισμός και η κοινότητα μετονομάστηκαν σε «**Φωτεινόν**».

Στις 16 Μαΐου 1928 αναγνωρίστηκε και προσαρτήθηκε στην κοινότητα ο συνοικισμός «**Κουρνορράχη**».

⇒ Το χωρίο **Ζίλιστα** ήταν υπό την προστασία της βαλιδέ σουλτάνας.

Ο Π. Αραβαντινός αναφέρει το χωρίο με την ονομασία **Ζελίστα** και σημειώνει σλαβική την προέλευση της λέξης.

Ο Ι. Λαμπρίδης γράφει το όνομα του χωριού **Ζίλιστα** και παρενθετικά επεξηγεί «**λαχανότοπος**», χωρίς άλλες διευκρινίσεις.

Ο Ν. Γ. Ζιάγκος υποστηρίζει πως το τοπωνύμιο παράγεται από την αλβανική λέξη ζέλι = ζήλος.

Ο Σπ. Μουσελίμης γράφει **Ζαλίστα** = Λαχανόκηπος, χωρίς άλλες εξηγήσεις.

Ο Στ. Μπέττης μνημονεύει τη γνώμη του M. Vasmer για τη ρίζα της λέξης ότι δηλαδή είναι η σλαβική λέξη jel, που σημαίνει λάχανο. Προσθέτει ακόμη πως η τοπωνυμική κατάληξη -ista σημαίνει τον τόπο, είναι περιεκτική και αναφέρεται στο σύνολο ή πλήθος όμοιων πραγμάτων, ανθρώπων κ.ά. Συμπερασματικά συντάσσεται με την άποψη του Ι. Λαμπρίδη ότι το χωριονύμιο σημαίνει «**λαχανότοπος**».

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου για το τοπωνύμιο **Ζελίστα**, η και **Ζέλιστα**, η παραθέτει την άποψη του M. Vasmer πως το τοπωνύμιο προέρχεται από το σλαβικό zelъje «φυτό // βοτάνι // λαχανικό // αγριάδα» και τη σλαβική περιεκτική κατάληξη -išta. Θεωρεί ωστόσο «...εξίσου πιθανή την προέλευση των τοπωνυμίων από τον πληθυντικό žilišta του σλαβικού ουσιαστικού žilište «ο τόπος διαμονής, το σπίτι»...».

⇒ Ο Κ. Ευ. Οικονόμου χρησιμοποιεί τον τύπο **Κουρουνόραχη**, η για το τοπωνύμιο, το οποίο θεωρεί σύνθετη λέξη από τα ουσιαστικά κουρούνα, η και ράχη, η και το ερμηνεύει «ύψωμα, όπου συχνάζουν κουρούνες».

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Ζελίστα	233		1961	Φωτεινόν	54	
1920	Ζελίστα	173			Κουρνορράχη	26	80
1928	Φωτεινόν	117		1971	Φωτεινόν	20	
	Κουρνορράχη	52	169		Κουρνορράχη	15	35
1940	Φωτεινόν	104		1981	Φωτεινόν	52	
	Κουρνορράχη	52	156		Κουρνορράχη	28	80
1951	Φωτεινόν	59		1991	Φωτεινόν	27	
	Κουρνορράχη	60	119		Κουρνορράχη	33	60
				2001	Φωτεινόν	22	
					Κουρνορράχη	26	48

• Η κοινότητα «**Χίνκα**» αναγνωρίστηκε αρχικά με την ονομασία «**Χήνκα**», αποτελούμενη από το συνοικισμό «**Χήνκα**», που ήταν και η έδρα της κοινότητας και το συνοικισμό «**Ζώργιανη**», που διορθώσε το όνομά του στις 18 Δεκεμβρίου 1920 σε «**Ζόριανη**», στις 16 Μαΐου 1928 σε «**Ζώργιανη**», ενώ τελικά στις 16 Οκτωβρίου 1940 καθιερώθηκε ο τύπος «**Ζώργιανη**» ως επίσημη ονομασία του.

Η κοινότητα με το Δ. 2.6.1926 (Φ.Ε.Κ. Α 199/1926) καταργήθηκε και προσαρτήθηκε στην κοινότητα «**Κουραντα**», από την οποία στη συνέχεια αποσπάστηκε με το Δ. 17.11.1926 (Φ.Ε.Κ. Α 412/1926), και αποτέλεσε εκ νέου κοινότητα. Στις 16 Οκτωβρίου 1940 η ονομασία του συνοικισμού και της κοινότητας διορθώθηκε σε «**Χίνκα**».

Στην κοινότητα προσαρτήθηκε και η κοινότητα «**Λάλιζα**» η οποία καταργήθηκε με το Β.Δ. 571/14.8.1961 (Φ.Ε.Κ. Α 140/1961).

⇒ **Χοίνικα** ο Π. Αραβαντινός αναφέρει το όνομα του χωριού και θεωρεί ελληνική την προέλευση της ονομασίας του.

Χίνκα ονομάζει το χωριό ο Ι. Λαμπρίδης.

Χοίνικα και **Χίνκα** γράφει το όνομα του χωριού ο Στ. Μπέττης και υποστηρίζει πως το όνομά του σχετίζεται πιθανότατα με εκείνο του πρώτου οικιστή και γαιοκτήτη του. «...Χωριό δηλαδή του Χοίνικα ή Χίνκα...». Συνδέει το επώνυμο αυτό με το χοινίκιον, μέτρο βάρους των βυζαντινών. Παραθέτει ωστόσο και «...δεύτερη εκδοχή για το έτυμο του ονόματος του χωριού εξίσου ισχυρή με την πρώτη...», σύμφωνα με την οποία η ονομασία του χωριού αποτελεί «...γενική κτητική του εθνικού επιθέτου Χίνκας σχετιζόμενο με το ομώνυμο χωριό της περιοχής Μεγάλη Μουζακιά της Νότιας Αλβανίας...». Εξηγεί επίσης παρενθετικά ότι το εθνικό όνομα παράγεται από την αλβανική λέξη hinge, που σημαίνει χωνί και είναι παρωνύμιο προσώπων. Παρατηρεί μάλιστα πως και τα γειτονικά χωριά **Ζόριανη** και **Λάλιζα**, (έτσι ονομάζει της γειτονικούς οικισμούς «**Ζώργιανη**» και «**Λάλιζα**»), έχουν επίσης ονόματα αλβανικής προέλευσης, γεγονός, που ενισχύει την αλβανική προέλευση του τοπωνυμίου.

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου αποδίδει το τοπωνύμιο **Χίνκα, η** στο αλβανικό θηλυκό ουσιαστικό *hink/ë, -a* «το χωνί», που ως γεωγραφικός όρος σημαίνει «μεγάλη γούβα σε μορφή κώνου». Το τοπωνύμιο προσιδιάζει στη γεωμορφολογία της περιοχής «...καθώς το χωριό είναι χτισμένο στην κορυφή μιας θέσης με χοανοειδή διαμόρφωση που είναι γνωστή με το όνομα Βοΐδογκρεμός...».

⇒ Ο Π. Αραβαντινός αναφέρει το χωριό **Ζωργιάννου**, συνοδεύει την ονομασία του με τη γενική κτητική «του» σε παρένθεση, και σημειώνει ελληνική την προέλευση της λέξης. Πιστεύει ότι το χωριό διατηρεί το όνομα του ιδιοκτήτη του, συγκεκριμένα της οικογένειας **Ζοργιάννου**, για την οποία «εικάζει» πως άκμαζε στα μέσα του 16ου αιώνα στην πόλη των Ιωαννίνων. Αλλού πάλι παρατηρεί ότι όσα χωριά φέρουν «την γενικήν αρσενικού ονόματος κλίσεως Ελληνικής», η ονομασία τους υποδηλώνει «...το όνομα ή επώνυμον του ενοικιστού ή χωριοκτήμονος...».

Ο Ι. Λαμπρίδης χρησιμοποιεί τον τύπο **Ζοριάνου** για το όνομα του χωριού.

Ο Χρ. Ι. Σούλης σημειώνει ότι το χωριό οφείλει την ονομασία του στο Ζωριάνο, έναν από της αρχαιότερους Ηπειρώτες τιμαριούχους.

Ο Στ. Μπέττης γράφει το όνομα του χωριού **Ζωριάνου, Ζωριάνη** και **Ζοριάνη** και σημειώνει δύο εκδοχές για την προέλευση και την ερμηνεία του τοπωνύμιου:

- Το όνομα του χωριού σχετίζεται ή διασώζει το όνομα της οικογένειας Ζωριάνου, γνωστής στα μεσαιωνικά χρόνια, κτήμα της οποίας ενδεχόμενα υπήρξε το χωριό.

- Το όνομα παράγεται από την αλβανική λέξη *zor* = δυσκολία, βία «...για το άγρονο προφανώς και δύσβατο του εδάφους του...». Η «λαϊκή ερμηνεία» αυτή, σημειώνει, δεν ανταποκρίνεται στην αλήθεια. Αλλού όμως την υιοθετεί γράφοντας πως το τοπωνύμιο **Ζόριανη** έχει αλβανική προέλευση, «...από την αλβανική λέξη *zor-i* βία, ανάγκη, δυσκολία και θα πει δύσκολα με δυο λόγια χωριό...».

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου γράφει την ονομασία του χωριού **Ζόριανη, η** και θεωρεί ότι το τοπωνύμιο «...είναι κυριώνυμο και προέρχεται από το σλαβικό προσωπώνυμο *Zorjanь*, το οποίο σχηματίζεται από το σλαβικό *zorъ*, (*zorja*) «η λάμψη, η στιλπνότητα» και την κατάληξη *-janь*...».

⇒ Ο Π. Αραβαντινός αναφέρει στη «Διοίκησιν Παραμυθίας» χωριό με την ονομασία **Λάλυζα**. Παρενθετικά προσθέτει, χωρίς άλλες εξηγήσεις, τη λέξη «**Αλυζία**», ενώ σημειώνει ελληνική την προέλευση του τοπωνυμίου.

Ο Στ. Μπέττης υποστηρίζει ότι το τοπωνύμιο **Λάλεζα**, έτσι ονομάζει το χωριό, προέρχεται από την αλβανική λέξη *lal-ë*, ο μεγάλος αδελφός, ο πατέρας, ο κουνιάδος «...κάτι που οι παλιότερες γυναίκες του χωριού ονόμαζαν αφέντη...» και την υποκοριστική αλβανική κατάληξη *-eza*. Τονίζει

επίσης ότι η ονομασία **Λάλεζα** έχει κάποια σχέση με τα προαναφερθέντα πρόσωπα.

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου θεωρεί το τοπωνύμιο **Λάλιζα**, η «αλβανική ονοματοθεσία» αποδιδόμενη:

▪ Στο αλβανικό ουσιαστικό *lal/ë*, -a «παλιό όνομα των κατοίκων της Μουζακιάς, με το οποίο οι μπέηδες ονόμαζαν υποτιμητικά τα φτωχά χωριά της Μουζακιάς», οπότε σημαίνει «τόπος όπου είναι εγκατεστημένοι *Lalëzë*, δηλαδή κάτοικοι της Μουζακιάς, φτωχοί γεωργοί».

▪ Στο αλβανικό *lal/ë*, ja «η κόκκινη παπαρούνα», οπότε σημαίνει «τοπος, όπου φύονται κόκκινες παπαρούνες».

Και στις δύο εκδοχές ο αρχικός τύπος συμπληρώνεται με την αλβανική κατάληξη -ëze, έναρθρα -ëza, με περιεκτική σημασία.

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Χίνκα	323		1971	Χίνκα	127	
	Ζόργιανη	77	400		Ζόργιανη	72	
1920	Χίνκα	275			Λάλιζα	113	312
	Ζόργιανη	78	353	1981	Χίνκα	112	
1928	Χίνκα	292			Ζόργιανη	59	
	Ζόργιανη	92	384		Λάλιζα	93	264
1940	Χίνκα	321		1991	Χίνκα	107	
	Ζόργιανη	94	415		Ζόργιανη	59	
1951	Χίνκα	252			Λάλιζα	119	285
	Ζόργιανη	131	383	2001	Χίνκα	87	
1961	Χίνκα	225			Ζόργιανη	35	
	Ζόργιανη	121	346		Λάλιζα	85	207

ΔΗΜΟΣ ΜΠΙΖΑΝΙΟΥ

Ο δήμος **Μπιζανίου** αποτελείται από τις εξής τέως κοινότητες, που ανήκαν στην τέως επαρχία Δωδώνης: «**Αμπελεία**», «**Ασβεστοχώριον**», «**Κόντσικα**», «**Κοσμηρά**», «**Μανολιάσα**», «**Μπιζάνιον**», και «**Πεδινή**».

Έδρα του δήμου ορίστηκε ο οικισμός «**Πεδινή**» της τέως κοινότητας «**Πεδινή**».

⇒ Ο δήμος οφείλει την ονομασία του στην τέως κοινότητα «**Μπιζάνιον**», ευρύτερα γνωστό από τους βαλκανικούς πολέμους, ιστορικό τοπωνύμιο, ιδιαίτερα για τα γεγονότα πριν τα «ελευθέρια» της πόλης των Ιωαννίνων.

Μπεζιάνου μνημονεύεται χωριό στην πρόθεση 521 της μονής Μεταμορφώσεως των Μετεώρων, γραφής 18ου -19ου αιώνα.

Ο Π. Αραβαντινός αναφέρει το χωριό **Μπεζάνου**, συνοδεύει την ονομασία του με τη γενική κτητική «**του**» σε παρένθεση, και σημειώνει ελληνι-

κή την προέλευση της λέξης. Πιστεύει ότι το χωριό διατηρεί το όνομα του ιδιοκτήτη του, συγκεκριμένα της οικογένειας **Μπεζάνου**, για την οποία «εικάζου» πως άκμαζε στα μέσα του 16ου αιώνα στην πόλη των Ιωαννίνων. Αλλού πάλι παρατηρεί ότι όσα χωριά φέρουν «την γενικήν αρσενικού ονόματος κλίσεως Ελληνικής», η ονομασία τους υποδηλώνει «...το όνομα ή επώνυμον του ενοικιστού ή χωριοκτήμονος...».

Ο Ι. Λαμπρίδης ονομάζει το χωριό **Μπεζιάνου**.

Ο Β. Γκορτζής ερμηνεύει το τοπωνύμιο **Μπιτζάνι (Μπιζάνι)** ως «μάχη διαρκείας».

Ο Σπ. Λάμπρος χρησιμοποιεί τον τύπο **Μπίζανη** για το τοπωνύμιο, το οποίο «...τινές μεν γράφουσιν ουκ ορθώς Μπιζάνι, άλλοι δε συμπληρούσιν άνευ λόγου επί το αρχαιοπρεπέστερον εις Μπιζάνιον...» την τοπωνυμία, την οποία θεωρεί ότι πρόκειται για μία, από τις πολλές εκείνες, που εκφέρονται στη γενική «...προς ένδειξιν κτήσεως...». Σημειώνει πως το τοπωνύμιο «... προέρχεται αναμφιβόλως εκ του ονόματος Μπιζάνη τινός, κατ' άγνωστον χρόνον δεσπόσαντος της περιοχής εκείνης...», και ακριβώς παρακάτω προσθέτει ότι «...βεβαιούται δ' η τοιαύτη εικασία εκ της ευρέσεως του ονόματος Πιζάνη ως ανήκοντος εις οίκον εξ Ιωαννίνων...».

Ο Στ. Μπέττης γράφει το όνομα του χωριού **Μπιζιάνη** και **Μπεζιάνου**, εξηγεί πως είναι «...Κυριώνυμος οικισμός, χωριό θα λέγαμε του Μπεζιάνου, που ανήκε δηλαδή σε ιδιοκτήτη με αυτό το όνομα ή επίθετο παλιάς Γιαννιώτικης οικογένειας...», και συναγίζοντας προσθέτει: «...το ίδιο το όνομα είναι ιταλικής προέλευσης σημαίνει δε τον χωρικό (paesano)...».

Ο Γ. Ε. Γεωργάκης υποστηρίζει πως το όνομα του χωριού «... είναι παρμένο από τον ιδιοκτήτη της γης του, κάποιον Μπεζιάνου. Λέγανε δηλαδή στου Μπεζιάνου (το κτήμα ή την περιοχή) και μετά έγινε Μπιζάνι...».

Ο Κ. Ερ. Οικονόμου μας ενημερώνει για τις απόψεις των Μ. Vasmer και G. Weigand ότι το τοπωνύμιο, για το οποίο χρησιμοποιεί τον τύπο **Μπεζάνι**, το σχετίζεται με το σερβοκροατικό Bežanija, με τη σημασία «εγκατάσταση φυγάδων, προσφύγων», καθώς επίσης για την άποψη του Δ. Ι. Γεωργακά πως το τοπωνύμιο είναι κυριώνυμο, αποδιδόμενο σε ένα αρχικό τύπο του ιταλικού προσωπωνύμιου Pisano. Ο ίδιος, χωρίς να απορρίπτει την τελευταία εκδοχή, θεωρεί εξ ίσου πιθανή ή πιθανότερη «...μια ετυμολόγηση από προσωπωνύμιο που θα σχηματιζόταν από το σλαβικό bĕgati «τρέχω, ρέω, καταφεύγω»/ bĕgъ «φυγή» και την κατάληξη -jane...».

• Η κοινότητα «**Αμπελεία**» αναγνωρίστηκε αρχικά με την ονομασία «**Αμπελιά**», με το Β.Δ 10.8.1947 (Φ.Ε.Κ. Α 203/1947). Μοναδικός συνοικισμός και η έδρα της κοινότητας υπήρξε ο συνοικισμός «**Αμπελιά**».

Η κοινότητα «**Αμπελιά**» προήλθε από την κοινότητα «**Επισκοπικόν**», της οποίας υπήρξε συνοικισμός και αποσπάστηκε με το προαναφερθέν βασιλικό διάταγμα, από αυτή. Αρχικά υπήρξε συνοικισμός της κοινότητας «**Κο**

σημρά» και ονομαζόταν «**Βωτίβιστα**». Με το Δ. 12.3.1928 (Φ.Ε.Κ. Α 81/1928), στο οποίο αναφέρεται με τον τύπο «**Βοντίβιστα**», μετονομάστηκε σε «**Αμπελιά**». Στη συνέχεια, με το Δ. 10.2.1930 (Φ.Ε.Κ. Α 47/1930), αποσπάστηκε από την κοινότητα «**Κοσμηρά**» και προσαρτήθηκε στην κοινότητα «**Επισκοπικόν**».

Στις 16 Οκτωβρίου 1940 καθιερώθηκε η γραφή «**Αμπελεία**» για τον συνοικισμό αρχικά και για την κοινότητα στη συνέχεια.

Αργότερα, στις 17 Μαρτίου 1991, αναγνωρίστηκε και προσαρτήθηκε στην κοινότητα ο συνοικισμός «**Φιλοθέη**».

⇒ «...Το χωρίον την **Βοτίβισταν**...» μνημονεύει το χρυσόβουλο του Ανδρονίκου Β΄ Παλαιολόγου στα 1319, που διασώζεται στο τμήμα χειρογράφων στην Εθνική Βιβλιοθήκη της Ελλάδας, όπως μας πληροφορεί ο Κ. Δ. Στεργιόπουλος, ενώ στο χρυσόβουλο που μας διασώζει ο Π. Αραβαντινός μνημονεύεται «...το χωρίον την **Βοτίβισταν**...». Ο Π. Αραβαντινός σε υποσημείωσή του αναφερόμενη στο τοπωνύμιο **Βοτίβιστα** του χρυσόβουλου, που μας διασώζει, επεξηγεί: «...**Βοδίβιστα**, Σλαβονομαζόμενον χωρίον της Τσαρακοβίστας...». Αλλού πάλι γράφει **Βοτίβιστα** την ονομασία του χωριού.

Ο Ι. Λαμπρίδης αναφέρει το χωρίο **Βοδίβιστα** και παρενθετικά εξηγεί «**νερότοπος**», χωρίς άλλες εξηγήσεις.

Ο Β. Γκορτζής ερμηνεύει το τοπωνύμιο **Βοδίβιστα** ως «άφθονα νερά».

Ο Στ. Μπέττης γράφει **Βοντίβιστα** το όνομα του χωριού και υποστηρίζει ότι «...είναι γνήσιο σλαβικό όνομα κατά τη ρίζα και την κατάληξη του...». Η ρίζα της λέξης, κατά το Στ. Μπέττη, είναι η σλαβική ΒΟΔΑ, δηλαδή νερό και η κατάληξή του η σλαβική -ιστα, που σημαίνει τόπος, ενώ με το τοπωνύμιο εννοείται «...ίσως συγκέντρωση νερών, λίμνασμα της ή κάτι τέτοιο, επειδή στην περιοχή συγκεντρώνονται τα γύρω νερά...».

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου αποδίδει με τον τύπο **Βουδίβιστα**, η το τοπωνύμιο και υποστηρίζει πως είναι «...μάλλον κυριώνυμο και προέρχεται από το σλαβικό προσωνύμιο Buda (< σλαβικά bud/dъd «άγρυπνος, εγρήγορος») και την ανδρωνυμική κατάληξη -εν η οποία χρησιμοποιείται για το σχηματισμό προσωνυμίων από κύρια ονόματα και προσηγορικά...+ την πατρωνυμική κατάληξη -išt-, με απόδοση των σλαβικών b και d με v και đ αντίστοιχα (λόγιος εξελληνισμός)...».

Συναντάται και ο τύπος **Βοτίβιστα** στην πρόθεση 421 της μονής Μεταμορφώσεως των Μετεώρων, γραφής 18ου ή 19ου αιώνα.

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1951	Αμπελεία	260	1991	Αμπελεία	229	
1961	Αμπελεία	268		Φιλοθέη	36	265

1971	Αμπελεία	225	2001	Αμπελεία	289	
1981	Αμπελεία	276		Φιλοθέη	35	324

• Η κοινότητα «**Ασβεστοχώριον**» αρχικά αναγνωρίστηκε με την ονομασία «**Λιόκον**». Αποτελούνταν από το συνοικισμό «**Λιόκον**», που ήταν και η έδρα της κοινότητας.

Ο συνοικισμός και η κοινότητα μετονομάστηκαν σε «**Ασβεστοχώριον**» με το Δ. 11.9.1928 (Φ.Ε.Κ. Α 193/1928).

⇒ Ο Π. Αραβαντινός αναφέρει το χωριό **Λιόκου**, συνοδεύει την ονομασία του με τη γενική κτητική «**του**» σε παρένθεση, και σημειώνει ελληνική την προέλευση της λέξης. Πιστεύει ότι το χωριό διατηρεί το όνομα του ιδιοκτήτη του, συγκεκριμένα της οικογένειας **Λιόκου**, για την οποία «εικάζου» πως άκμαζε στα μέσα του 16ου αιώνα στην πόλη των Ιωαννίνων. Αλλού πάλι παρατηρεί ότι όσα χωριά φέρουν «την γενικήν αρσενικού ονόματος κλίσεως Ελληνικής», η ονομασία τους υποδηλώνει «...το όνομα ή επώνυμον του ενοικιστού ή χωριοκτήμονος...».

Ο Ι. Λαμπρίδης χρησιμοποιεί τον τύπο **Λιόκου** για την ονομασία του χωριού.

Ο Π. Β. Γκαλντέμης γράφει ότι «...Το παλιό όνομα του χωριού είναι **Λιόκου** ή **Λιόκ...**». Προσθέτει ακόμη πως «...Με την επωνυμία **Λιόκος** υπήρχε στα Ιωάννινα ακμάζουσα οικογένεια κατά το 1542 και το χωριό ήταν τσιφλίκι της οικογένειας αυτής, γι' αυτό πήρε το όνομά της...».

Ο Στ. Μπέττης για το χωριό **Λιόκου** σημειώνει: «... Το όνομά του, τοπωνυμικό κυριώνυμο, διασώζει το επίθετο του πρώτου οικιστή ή γαιοκτήτη του...». Συμπληρώνει επίσης ότι «...Η οικογένεια **Λιόκου**, Γιαννιώτικη ευπατριδών ήκμαζε, κατά τις εικασίες του Αραβαντινού, περί τα μέσα της ΙΣΤ΄ εκατονταετηρίδας...».

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου θεωρεί το τοπωνύμιο κυριώνυμο, προερχόμενο από το επώνυμο **Λιόκος**, κι αυτό μάλλον από το αλβανικό uloku «ο ανάπηρος, ο κουλός».

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Λιόκον	327	1961	Ασβεστοχώριον	402
1920	Λιόκον	297	1971	Ασβεστοχώριον	335
1928	Ασβεστοχώριον	307	1981	Ασβεστοχώριον	368
1940	Ασβεστοχώριον	357	1991	Ασβεστοχώριον	329
1951	Ασβεστοχώριον	401	2001	Ασβεστοχώριον	312

• Η κοινότητα «**Κόντσικα**» αρχικά αναγνωρίστηκε με την ονομασία «**Κόνιτσκα**» με μοναδικό συνοικισμό και έδρα της το συνοικισμό «**Κόνιτσκα**». Στη συνέχεια, στις 16 Μαΐου 1928, η κοινότητα και ο συνοικισμός

επίσης ότι η ονομασία **Λάλεζα** έχει κάποια σχέση με τα προαναφερθέντα πρόσωπα.

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου θεωρεί το τοπωνύμιο **Λάλιζα**, η «αλβανική ονοματοθεσία» αποδιδόμενη:

- Στο αλβανικό ουσιαστικό *lal/ë*, -a «παλιό όνομα των κατοίκων της Μουζακιάς, με το οποίο οι μπέηδες ονόμαζαν υποτιμητικά τα φτωχά χωριά της Μουζακιάς», οπότε σημαίνει «τόπος όπου είναι εγκατεστημένοι *Lalëzë*, δηλαδή κάτοικοι της Μουζακιάς, φτωχοί γεωργοί».

- Στο αλβανικό *lal/ë*, ja «η κόκκινη παπαρούνα», οπότε σημαίνει «τοπος, όπου φύονται κόκκινες παπαρούνες».

Και στις δύο εκδοχές ο αρχικός τύπος συμπληρώνεται με την αλβανική κατάληξη -*ëze*, έναρθρα -*ëza*, με περιεκτική σημασία.

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Χήνκα	323		1971	Χήνκα	127	
	Ζόργιανη	77	400		Ζόργιανη	72	
1920	Χήνκα	275			Λάλιζα	113	312
	Ζόριανη	78	353	1981	Χήνκα	112	
1928	Χήνκα	292			Ζόργιανη	59	
	Ζόργιανη	92	384		Λάλιζα	93	264
1940	Χήνκα	321		1991	Χήνκα	107	
	Ζόργιανη	94	415		Ζόργιανη	59	
1951	Χήνκα	252			Λάλιζα	119	285
	Ζόργιανη	131	383	2001	Χήνκα	87	
1961	Χήνκα	225			Ζόργιανη	35	
	Ζόργιανη	121	346		Λάλιζα	85	207

ΔΗΜΟΣ ΜΠΙΖΑΝΙΟΥ

Ο δήμος **Μπιζανίου** αποτελείται από τις εξής τέως κοινότητες, που ανήκαν στην τέως επαρχία Δωδώνης: «**Αμπελεία**», «**Ασβεστοχώριον**», «**Κόντσικα**», «**Κοσμηρά**», «**Μανολιάσα**», «**Μπιζάνιον**», και «**Πεδινή**».

Έδρα του δήμου ορίστηκε ο οικισμός «**Πεδινή**» της τέως κοινότητας «**Πεδινή**».

⇒ Ο δήμος οφείλει την ονομασία του στην τέως κοινότητα «**Μπιζάνιον**», ευρύτερα γνωστό από τους βαλκανικούς πολέμους, ιστορικό τοπωνύμιο, ιδιαίτερα για τα γεγονότα πριν τα «ελευθέρια» της πόλης των Ιωαννίνων.

Μπεζιάνου μνημονεύεται χωριό στην πρόθεση 521 της μονής Μεταμορφώσεως των Μετεώρων, γραφής 18ου -19ου αιώνα.

Ο Π. Αραβαντινός αναφέρει το χωριό **Μπεζάνου**, συνοδεύει την ονομασία του με τη γενική κτητική «**του**» σε παρένθεση, και σημειώνει ελληνι-

1971	Αμπελεία	225	2001	Αμπελεία	289	
1981	Αμπελεία	276		Φιλοθέη	35	324

• Η κοινότητα «**Ασβεστοχώριον**» αρχικά αναγνωρίστηκε με την ονομασία «**Λιόκον**». Αποτελούνταν από το συνοικισμό «**Λιόκον**», που ήταν και η έδρα της κοινότητας.

Ο συνοικισμός και η κοινότητα μετονομάστηκαν σε «**Ασβεστοχώριον**» με το Δ. 11.9.1928 (Φ.Ε.Κ. Α 193/1928).

⇒ Ο Π. Αραβαντινός αναφέρει το χωριό **Λιόκου**, συνοδεύει την ονομασία του με τη γενική κτητική «**του**» σε παρένθεση, και σημειώνει ελληνική την προέλευση της λέξης. Πιστεύει ότι το χωριό διατηρεί το όνομα του ιδιοκτήτη του, συγκεκριμένα της οικογένειας **Λιόκου**, για την οποία «εικάζου» πως άκμαζε στα μέσα του 16ου αιώνα στην πόλη των Ιωαννίνων. Αλλού πάλι παρατηρεί ότι όσα χωριά φέρουν «την γενικήν αρσενικού ονοματος κλίσεως Ελληνικής», η ονομασία τους υποδηλώνει «...το όνομα ή επώνυμον του ενοικιστού ή χωριοκτήμονος...».

Ο Ι. Λαμπρίδης χρησιμοποιεί τον τύπο **Λιόκου** για την ονομασία του χωριού.

Ο Π. Β. Γκαλντέμης γράφει ότι «...Το παλιό όνομα του χωριού είναι **Λιόκου** ή **Λιόκ...**». Προσθέτει ακόμη πως «...Με την επωνυμία **Λιόκος** υπήρχε στα Ιωάννινα ακμάζουσα οικογένεια κατά το 1542 και το χωριό ήταν τσιφλίκι της οικογένειας αυτής, γι' αυτό πήρε το όνομά της...».

Ο Στ. Μπέττης για το χωριό **Λιόκου** σημειώνει: «... Το όνομά του, τοπωνυμικό κυριώνυμο, διασώζει το επίθετο του πρώτου οικιστή ή γαιοκτήτη του...». Συμπληρώνει επίσης ότι «...Η οικογένεια **Λιόκου**, Γιαννιώτικη ευπατριδών ήκμαζε, κατά τις εικασίες του Αραβαντινού, περί τα μέσα της ΙΣΤ' εκατονταετηρίδας...».

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου θεωρεί το τοπωνύμιο κυριώνυμο, προερχόμενο από το επώνυμο **Λιόκος**, κι αυτό μάλλον από το αλβανικό uloku «ο ανάπηρος, ο κουλός».

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Λιόκον	327	1961	Ασβεστοχώριον	402
1920	Λιόκον	297	1971	Ασβεστοχώριον	335
1928	Ασβεστοχώριον	307	1981	Ασβεστοχώριον	368
1940	Ασβεστοχώριον	357	1991	Ασβεστοχώριον	329
1951	Ασβεστοχώριον	401	2001	Ασβεστοχώριον	312

• Η κοινότητα «**Κόντσικα**» αρχικά αναγνωρίστηκε με την ονομασία «**Κόνιτσκα**» με μοναδικό συνοικισμό και έδρα της το συνοικισμό «**Κόνιτσκα**». Στη συνέχεια, στις 16 Μαΐου 1928, η κοινότητα και ο συνοικισμός

μετονομάστηκαν σε «**Κόντσικα**», ενώ αναγνωρίστηκε και νέος συνοικισμός με την ονομασία «**Συνοικισμός Κόντσικας**», στις 16 Οκτωβρίου 1940, ο οποίος προσαρτήθηκε στην κοινότητα.

⇒ Το χωριό **Κόντσικα** ήταν υπό την προστασία βαλιδέ σουλτάνας, ενώ με τον τύπο **Κόννησκα** συναντάται στην πρόθεση 421 της μονής Μεταμορφώσεως των Μετεώρων στα 1818.

Κόντζκα γράφει το όνομα του χωριού ο Π. Αραβαντινός, και χαρακτηρίζει σλαβική την προέλευσή του.

Ο Ι. Λαμπρίδης ονομάζει το χωριό **Κόντσικα** και θεωρεί αλβανική την προέλευση της ονομασίας του.

Ο Β. Γκορτζής ερμηνεύει το τοπωνύμιο **Κόνισκα** ως «ους του ίππου». «...Κώμη Κόντσικα, λέξις σλαβική, σημαίνουσα ιπποφορβείον...», σημειώνει ο Αν. Δ. Βλαχόπουλος, και προσθέτει πως η ονομασία «...εδόθη υπό την σλαυοβοσνίων Βοϊνίτσι της βορείου Γιουγκοσλαβίας επιδραμόντων με τα ποιμνία των ως νομάδων εις την περιφέρειαν Ασκανοπεδίου Ιωαννίνων και Κουρέντων...».

Ο Π. Β. Γκαλντέμης γράφει ότι το όνομα του χωριού «...Είναι σλαβικό και σημαίνει ιπποφορβείο...».

Ο Στ. Μπέττης αναφέρει τους τύπους **Κόνισκα**, **Κόνσκα** ή **Κόντσκα** για το τοπωνύμιο, και παρατηρεί πως στη ρίζα του υπάρχει η λέξη kop (= άλογο). Προσθέτει επίσης ότι «...αν δε ληφθεί υπ' όψη πως οι άνδρες της περιοχής φημίζονταν «ως δραστήριοι και ιππείς αρίστου» κάτι σχετικό με το ζώο αυτό (το άλογο) σημαίνει...» το όνομα του χωριού.

Σύμφωνα με τον Κ. Ευ. Οικονόμου το τοπωνύμιο **Κόνιτσκα**, η «...είναι ζωώνυμο και προέρχεται από το σλαβικό ουσιαστικό kop' b «το άλογο» και την επιθετική κατάληξη -bcka...».

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Κόνισκα	566		1971	Κόντσικα	293	
1920	Κόνιτσκα	495			Συν/ός Κόντσικας	47	340
1928	Κόντσικα	505		1981	Κόντσικα	352	
1940	Κόντσικα	407			Συν/ός Κόντσικας	51	403
	Συν/ός Κόντσικας	84	491	1991	Κόντσικα	266	
1951	Κόντσικα	406			Συν/ός Κόντσικας	60	326
	Συν/ός Κόντσικας	73	479	2001	Κόντσικα	266	
1961	Κόντσικα	421			Συν/ός Κόντσικας	37	303
	Συν/ός Κόντσικας	85	506				

• Η κοινότητα «**Κοσμηρά**» εξαρχής αναγνωρίστηκε με το όνομα αυτό. Την αποτελούσαν οι συνοικισμοί «**Κοσμηρά**» και «**Βωτίβιστα**», με έδρα το συνοικισμό «**Κοσμηρά**».

Ο συνοικισμός «**Βωτίβιστα**», με το Δ. 12.3.1928 (Φ.Ε.Κ. Α 81/1928), στο οποίο αναφέρεται ως «**Βοντίβιστα**», όπως προαναφέρθηκε, μετονομάστηκε σε «**Αμπελιά**», ενώ με το Δ. 10.2.1930 (Φ.Ε.Κ. Α 47/1930) προσαρτήθηκε στην κοινότητα «**Επισκοπικόν**», αφού αποσπάστηκε από την κοινότητα «**Κοσμηρά**».

⇒ **Κοσμυρά** και **Κοσμηρά** μνημονεύεται το χωριό στις προθέσεις 421 και 215 των μονών Μεταμορφώσεως και Βαρλαάμ των Μετεώρων στα 1592-93 και 1613-14, αντίστοιχα.

Κοσμηρά γράφουν το όνομα του χωριού ο Π. Αραβαντινός και ο Ι. Λαμπρίδης. Ο τελευταίος θεωρεί «ελληνικώτατον» το όνομα του χωριού, που διασώζει το όνομα αρχηγού επήλυδος ή αυτόχθονος.

Ο Β. Γκορτζής ερμηνεύει το τοπωνύμιο **Κοσμηρά** ως «γιδότοπος».

Ο Π. Β. Γκαλντέμης μας πληροφορεί ότι «...Το όνομα Κοσμηρά οφείλεται, όπως λέγεται, σε παλιόν άρχοντα της περιοχής. Άλλοι λένε πως Κοσμηρά θα πει στολίδι (κόσμος = στολίδι και κοσμά = στολίζω). Πραγματικά η Κοσμηρά είναι στολίδι και κυρίως κατά την άνοιξη, που ανθίζουν τα πολλά της δένδρα...».

Ο Στ. Μπέττης εκτιμά πως η ονομασία του χωριού σχετίζεται με την αλβανική λέξη Cosmagi, όνομα βουνού της Αλβανίας και προσθέτει: «...Κυριώνυμο λοιπόν χωριό διασώζει το όνομα του πρώτου οικιστή ή γαιοκτήμονά του καταγόμενου απ' αυτό το Κοσμάρ την περιοχή δηλαδή του Κοσμαρά επιλεγόμενου, εξωραϊσμένο δε γλωσσικά ευφωνίας χάριν με τροπή του α εις η έγινε Κοσμηρά, χωριό λοιπόν του Κοσμαρά ή Κοσμηρά με ρίζα αλβανική και κατάληξη ελληνική...».

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου υποστηρίζει ότι το τοπωνύμιο **Κουσμερά**, η είναι σύνθετο από τα τούρκικα kuzu «πρόβατο» και mega «βοσκότοπος», απ' όπου το αμόρφο kuzumerá κι απ' αυτό το Kuzmirá. Μας πληροφορεί ακόμη ότι στο Ηπειρωτικό γλωσσικό ιδίωμα μιράς, ου «λιβάδου» και στην αλβανική μερά «λιβάδου» επίσης.

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Κοσμηρά	509		1940	Κοσμηρά	625
	Βωτίβιστα	103	612	1951	Κοσμηρά	583
1920	Κοσμηρά	504		1961	Κοσμηρά	565
	Βωτίβιστα	149	653	1971	Κοσμηρά	425
1928	Κοσμηρά	735		1981	Κοσμηρά	517
	Αμπελιά	100	835	1991	Κοσμηρά	477
				2001	Κοσμηρά	497

• Η κοινότητα «**Μανολιάσα**» αναγνωρίστηκε αρχικά με το όνομα «**Μανωλιάσσα**», και αποτελούνταν από τους συνοικισμούς «**Μανωλιάσσα**», που υπήρξε η έδρα της κοινότητας, και «**Μπάρτζι**».

Ο συνοικισμός «**Μπάρτζι**», με το Δ. 11.2.1928 (Φ.Ε.Κ. Α 193/1928), μετονομάστηκε σε «**Επισκοπικόν**» και στη συνέχεια, με το Δ. 10.2.1930 (Φ.Ε.Κ. Α 47/1930), αναγνωρίστηκε ως κοινότητα με την ίδια ονομασία.

Ο συνοικισμός και η κοινότητα διόρθωσαν την ονομασία τους, στις 16 Μαΐου 1928, σε «**Μανωλιάσα**» και στη συνέχεια, στις 16 Οκτωβρίου 1940, σε «**Μανολιάσα**».

⇒ **Μανωλιάσα** ονομάζει το χωριό ο Π. Αραβαντινός και θεωρεί ελληνική την προέλευση της ονομασίας του.

Ο Ι. Λαμπρίδης γράφει το όνομα του χωριού **Μανουλιάσ(σ)α** και θεωρεί το τοπωνύμιο βλάχικο ανδρωνυμικό.

«...Το όνομα Μανωλιάσσα είναι ανδρωνυμικό βλάχικο...», διαπιστώνει και ο Π. Β Γκαλντέμης.

Ο Στ. Μπέττης θεωρεί την κατάληξη -σα, στο τοπωνύμιο **Μανουλιάσα**, βλάχικη που συνάπτεται με όνομα προσώπου, σχετιζόμενου με το χωριό και σχηματίζει ανδρωνυμικό χωριωνύμιο.

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου χρησιμοποιεί τον τύπο **Μανολιάσα**, η για το τοπωνύμιο, το οποίο το θεωρεί κυριώνυμο και το αποδίδει στο αρομούνικο και ρουμάνικο ανδρωνυμικό Manoleasa, που προέρχεται από το βαφτιστικό Manol και την ανδρωνυμική κατάληξη -easa.

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Μανωλιάσια	298		1940	Μανολιάσα	381
	Μπάρτζη	101	399	1951	Μανολιάσα	465
1920	Μανωλιάσσα	335		1961	Μανολιάσα	446
	Μπάρτζι	113	448	1971	Μανολιάσα	302
1928	Μανωλιάσα	326		1981	Μανολιάσα	361
	Επισκοπικόν	156	482	1991	Μανολιάσα	239
				2001	Μανολιάσα	307

- Η κοινότητα «**Μπιζάνιον**» αναγνωρίστηκε αρχικά με την ονομασία «**Μπιζάνι**», και αποτελούνταν από τους συνοικισμούς «**Μπιζάνι**», που υπήρξε έδρα της, και «**Κολωνιάτη**». Ο συνοικισμός «**Κολωνιάτη**» διόρθωσε την ονομασία του στις 16 Μαΐου 1928 σε «**Κολονιάτες**», ενώ στις 16 Οκτωβρίου 1940 καθιερώθηκε ο τύπος «**Κολωνιάτιον**». Επίσης τότε καθιερώθηκε και η γραφή «**Μπιζάνιον**» για το συνοικισμό και την κοινότητα «**Μπιζάνι**».

Η κοινότητα, με το Δ. 2.6.1926 (Φ.Ε.Κ. Α 199/1926), καταργήθηκε και προσαρτήθηκε στην κοινότητα «**Ραψίστα**» (αργότερα «**Πεδινή**»), ενώ με το Δ. 8.4.1927 (Φ.Ε.Κ. Α 66/1927) αναγνωρίστηκε ξανά ως κοινότητα.

Με το Δ. 6.8.1929 (Φ.Ε.Κ. Α 286/1929) προσαρτήθηκε στην κοινότητα ο συνοικισμός «**Νέα Καισάρεια**», ο οποίος δεν ανήκε κάπου διοικητικά. Με το Δ. 11.8.1930 (Φ.Ε.Κ. Α 289/1930) ο συνοικισμός «**Νέα Καισάρεια**»

ρεια» αναγνωρίστηκε σε κοινότητα με την ονομασία «**Νέα Καισάρεια**», αφού αποσπάστηκε από την κοινότητα «**Μπιζάνιον**».

Στη συνέχεια, στις 19 Μαρτίου 1961, αναγνωρίστηκε ο συνοικισμός «**Νέον Μπιζάνιον**», που προσαρτήθηκε στην κοινότητα και ορίστηκε έδρα της με το Β.Δ. 354/23.5.1962 (Φ.Ε.Κ. Α 89/1962). Ο συνοικισμός «**Μπιζάνιον**» καταργήθηκε στις 14 Μαρτίου 1971, ενώ η κοινότητα διατήρησε την ονομασία της «**Μπιζάνιον**». Την ονομασία «**Μπιζάνιον**» διατήρησε και το δημοτικό διαμέρισμα.

⇒ «...**Κολονιάτης** Βλάχος μετά των συστίχων αυτού...» αναφέρεται στο χρυσόβουλο του Ανδρονίκου Β΄ Παλαιολόγου στα 1321.

Κωλωνιάταις αναφέρει το όνομα του χωριού ο Π. Αραβαντινός και θεωρεί ελληνική την προέλευση της ονομασίας του.

Ο Ι. Λαμπρίδης γράφει το όνομα του χωριού **Κολονιάτη**.

Ο Κ. Κρυστάλλης αναφέρει «το χωρίον **Κωλωνιάτη**» και υποστηρίζει ότι «...συνωκίσθη υπό στάνης Βλάχου Κωλωνιάτη (Αρβανιτοβλαχου ή Καραγκούνου εκ Κολωνίας κατελθόντος) εκ τε της ονομασίας του, ήτις έκτοτε, φαίνεται, παρέμεινεν αυτό...».

Ο Στ. Μπέττης για το τοπωνύμιο που το γράφει **Κωλωνιάτι**, θεωρεί ότι τουλάχιστον κατά την κατάληξή του είναι αλβανικής προέλευσης και σημαίνει «...ή οικισμό από κατοίκους της περιοχής Κολόνιας της Νότιας Αλβανίας ή συνοικισμό Colonus (Prieticanus) - ιταλικός όρος, που χρησιμοποιούσαν οι Βυζαντινοί - επίμορτων, δηλαδή καλλιεργητών μ' άλλα λόγια κολλήγων...». Εκτιμά και τις δύο απόψεις εξίσου ισχυρές.

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου για το τοπωνύμιο **Κολονιάτι, το**, υποστηρίζει πως είναι δυνατόν να σχηματίζεται:

- Από το επώνυμο Κολόνιας, το οποίο αναφέρει ο Ι. Λαμπρίδης (σ.σ συγκεκριμένα Κολωνίας) και την αλβανική κατάληξη -at(i) δηλωτική μελών οικογένειας, η οποία αναφέρεται στο θέμα.

- Από το εθνικό koloniat, κι αυτό από το τοπωνύμιο Κολονία ή Κολόνια, περιοχή της νότιας Αλβανίας και την προαναφερθείσα αλβανική κατάληξη -at(i), με την οποία σχηματίζονται και εθνικά.

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Μπιζάνη	108		1961	Μπιζάνιον	-	
	Κολονιάτη	58	166		Κολωνιάτιον	110	
1920	Μπιζάνι	103			Νέον Μπιζάνιον	272	382
	Κολωνιάτη	63	166	1971	Νέον Μπιζάνιον	247	
1928	Μπιζάνι	137			Κολωνιάτιον	98	345
	Κολωνιάτες	121	258	1981	Νέον Μπιζάνιον	265	
1940	Μπιζάνιον	189			Κολωνιάτιον	102	367
	Κολωνιάτιον	113	302	1991	Νέον Μπιζάνιον	239	
1951	Μπιζάνιον	110			Κολωνιάτιον	92	331

	Κολωνιάτιον	98		2001	Νέον Μπιζάνιον	313	
	Νέον Μπιζάνιον	134	342		Κολωνιάτιον	96	409

• Η κοινότητα «**Πεδινή**» αναγνωρίστηκε στην αρχή με την ονομασία «**Ραψίστα**» και αποτελούνταν από το συνοικισμό «**Ραψίστα**» και την **Ιερά Μονή Αγίου Γεωργίου (Περιστεράς)**, με έδρα το συνοικισμό «**Ραψίστα**».

Όπως προαναφέρθηκε, στην κοινότητα προσαρτήθηκε, με το Δ. 2.6.1926 (Φ.Ε.Κ. Α 199/1926) η καταργηθείσα κοινότητα «**Μπιζάνι**», η οποία αποτελούνταν από τους συνοικισμούς «**Μπιζάνι**» και «**Κολωνιάτη**».

Με το Δ. 8.4.1927 (Φ.Ε.Κ. Α 66/1927) οι συνοικισμοί «**Μπιζάνι**» και «**Κολωνιάτη**» αποσπάστηκαν από την κοινότητα και αποτέλεσαν εκ νέου την κοινότητα «**Μπιζάνι**».

Στις 16 Μαΐου 1928 αναγνωρίστηκε και προσαρτήθηκε στην κοινότητα ο συνοικισμός «**Περιστερά**», ο οποίος καταργήθηκε στις 16 Οκτωβρίου 1940.

Ο συνοικισμός «**Χιονιάσα**» αναγνωρίστηκε στις 17 Μαρτίου 1991 και προσαρτήθηκε στην κοινότητα «**Πεδινή**», ενώ στις 18 Μαρτίου 2001 αναγνωρίστηκε και προσαρτήθηκε στο δημοτικό διαμέρισμα «**Πεδινή**» ο συνοικισμός «**Φτέρη**».

⇒ Το «...χωρίον η **Ραψίστα**...» μνημονεύει το χρυσόβουλο του Ανδρονίκου Β΄ Παλαιολόγου, στα 1321.

«...**Ραψίστα**, χωρίον αξιόλογον της του Μαλακασίου περιοχής...», σχολιάζει ο Π. Αραβαντινός, που διασώζει το χρυσόβουλο, ενώ αλλού σημειώνει ελληνικά την προέλευση της ονομασίας του.

Ο Ι. Λαμπρίδης ονομάζει το χωριό **Ραψίστα**.

Για το τοπωνύμιο **Ραψίστα**, η του Ζαγορίου ο Κ. Ευ. Οικονόμου θεωρεί «...ως ορθότερη την προέλευση του τοπωνύμιου από το αλβανικό *graf-shi*, «η πεδιάδα, το επίπεδο» και τη σλαβικής αρχής αλβανική περιεκτική κατάληξη *-iste* (και έναρθρα *-ista*)...». Αλλού μας ενημερώνει πως ο Π. Α. Φουρικής ετυμολογεί το τοπωνύμιο **Ραψίστα**, η «...από το αλβανικό περιεκτικό ουσιαστικό *graf'sist/ë-a* «ο πλατανιάς, το δάσος πλατάνων», λέξη η οποία είναι σε παράλληλη χρήση προς άλλο περιεκτικό ταυτόσημο ουσιαστικό *grafës-i* (< *graf-i* «ο πλάτανος + περιεκτική κατάληξη *-ës(i)*...». Ο ίδιος θεωρεί ορθή την άποψη του Δ. Ι. Γεωργακά, ο οποίος αν και «...περιλαμβάνει τη λέξη *graf'sista* στην εξέταση της αλβανικής κατάληξης *-ishtë*, χαρακτηρίζει την ετυμολόγηση του τοπωνύμιου από την αλβανική ως λανθασμένη και σημειώνει ως ορθή την άποψη του Jokl, σύμφωνα με τον οποίο, το τοπωνύμιο της Αλβανίας *Rapshisht* ανάγεται στο σλαβικό *Vrabšišta* από το σλαβικό ουσιαστικό *vorbъ* ο «σπουργίτης»...και τη σλαβική περιεκτική κατάληξη *-išta*...».

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Ραψίστα	273		1961	Πεδινή	787	
1920	Ραψίστα	387		1971	Πεδινή	809	
	Μονή Αγίου Γεωργίου	15	402	1981	Πεδινή	912	
1928	Πεδινή	499		1991	Πεδινή	1047	
	Μονή Αγίου Γεωργίου	26			Χιονάσα	38	1085
	Μονή Περιστεράς	27	552	2001	Πεδινή	1755	
1940	Πεδινή	642			Φτέρη	180	
1951	Πεδινή	730			Χιονάσα	154	2089

ΔΗΜΟΣ ΠΑΜΒΩΤΙΔΟΣ

Ο δήμος **Παμβώτιδος** αποτελείται από τις τέως κοινότητες «**Ανατολική**», «**Βασιλική**», «**Δαφνούλα**», «**Δροσοχώριον**», «**Ηλιόκαλη**», «**Καστρίτσα**», «**Κατσικάς**», «**Κουτσελιόν**», «**Κράψη**», «**Λογγάδες**», «**Μουζακαίου**», «**Πλατανιά**», καθώς επίσης από τους συνοικισμούς «**Πλάτανος**» και «**Χαροκόπιον**» της τέως κοινότητας «**Πετροβούνιον**». Οι τέως κοινότητες και οι δύο συνοικισμοί ανήκαν στην επαρχία Δωδώνης.

Έδρα του δήμου ορίστηκε ο οικισμός «**Κατσικάς**».

⇒ **Παμβώτις** είναι η επίσημη ονομασία της λίμνης των Ιωαννίνων. Στην καθομιλουμένη ονομάζεται **Παμβώτιδα**.

Το τοπωνύμιο αναφέρεται για πρώτη φορά, σε γραπτό κείμενο το 12ο μ.Χ αιώνα, σε σχόλιο του λόγιου ιεράρχη Ευστάθιου, επισκόπου Θεσσαλονίκης, ο οποίος σε σημειώσεις του, στον 188ο στίχο στην «Οδύσσεια» του Ομήρου αναφέρει την **Παραβώτιν** και **Παμβώτιν** λίμνη της Ηπείρου.

Κατά τον Π. Αραβαντινό **Παμβώτις** είναι «...Λίμνη της Ηπείρου, ίσως η Ζαροβίνα...», ενώ αλλού χρησιμοποιεί τον τύπο **Πάμβοτις**, με την ίδια επεξήγηση.

Σύμφωνα με το Νεώτερον Εγκυκλοπαιδικόν Λεξικόν «**ΗΛΙΟΥ**», στο οικείο λήμμα, **Παμβωτάδαι** ήταν η ονομασία αρχαίου δήμου των Αθηνών, **Παμβωτάδης** όνομα κατοίκου του, ενώ το τοπωνύμιο σήμαινε «τόπος συγκέντρωσης ποιμένων».

Ο Κ. Α Παπαγεωργίου μας ενημερώνει πως «...Το όνομα Παραβώτις, μερικοί το εξηγούν «παρά τον Αύον ποταμόν». Επίσης το όνομα Πάμβώτις, τοπον βόσκοντα (τρέφοντα) τα πάντα κατά το Σύβοτα...». Συμπληρώνει ωστόσο ότι «...Αλλά αν είναι ορθή η εξήγησις του ονόματος του αρχαίου δήμου των Αθηνών «Παμβώτιδαι», ως τόπον συγκεντρώσεως ποιμένων, τότε και το όνομα Παμβώτις θα σημαίνει το ίδιο πράγμα, που δεν αντιστρατεύεται εις την φύσιν του τοπίου, (πολύληιος, ευλείμων)...».

Ο Αθ. Κίτσος για το τοπωνύμιο **Παμβώτις** υπογραμμίζει: «...Η λέξη (ανώμαλο θηλυκό του Παμβώτωρ) είναι σύνθετη από το παν, και το ρήμα

βοτέω - βοτώ = βόσκω, τρέφω και σημαίνει = η τρέφουσα τα πάντα, η τροφός των πάντων...».

Ο Β. Χαρίσης γράφει ότι «...το όνομα Παμβώτις, που είναι το θηλυκό του «παμβώτηρ» σημαίνει: αυτή που «τα πάντα τρέφει». Ο όρος παμβώτηρ είναι σύνθετος από το «παν» και «βώτωρ», που δεν είναι διάφορος από τους όρους: βώτης, βούτας, βους, βόδι...». Μας πληροφορεί ακόμη πως «...ο Όμηρος λέει για «βώτορας άνδρας» δηλαδή, για άνδρες βοσκούς βοδιών. Και ο Σοφοκλής μιλάει για «ορεστέρα παβώτι Γα, μάτερ του Δία αυτού μάνα» που θα πει: «βουνόχαρη Γη τροφοδότρα της ζωής και του Δία αυτού μάνα». Γη τροφοδότρα των πάντων. Αλλά ο όρος «βότεира» συναντιέται και ως επίθετο της Δήμητρας που ήτα ν η θεά της Γης...» και τελικά συμπεραίνει: «...το Παμβώτις αναφέρεται στη γη και τα βόδια και τα ζωντανά που τρέφονται απ' αυτή κι απ' αυτά τρέφονται οι άνθρωποι, ώστε δίκαια, η γη να θεωρείται «η τα πάντα τρέφουσα...» και παραπέρα ότι «...Παμβώτις πρέπει να λεγόταν ο κάμπος των Γιαννίνων και όχι η λίμνη...».

Ο Κ. Ν. Νικολαΐδης σημειώνει: «...Τροφοδότρα μάνα και προστάτις η λίμνη, γι' αυτό και το όνομά της «Παμβώτις» αυτή τη σημασία έχει. Παμβώτις. Αυτή που τα πάντα τρέφει και με άλλη έννοια, η γη, ο τόπος με τα πλούσια λειβάδια για βοσκή των βοδιών...».

Ο Α. Κατσίκης για το τοπωνύμιο **Παμβώτις** αναφέρει πως «...Ο όρος αυτός απαντάται ως επιθετικός προσδιορισμός «παμβώτωρ - παμβώτις» στα ομηρικά έπη και συγκεκριμένα στην Ιλιάδα και σημαίνει «ο τα πάντα τρέφων»...». Συμπληρώνει ακόμη στη συνέχεια ότι «...πιθανότατα, η απόδοση του ονόματος στη λίμνη, προέρχεται από την πλούσια πανίδα της και την προσφορά του λεκανοπέδιου σε γεωργικά - κτηνοτροφικά προϊόντα...».

Ο Στ. Χ. Κωλέττας υποστηρίζει ότι «...Ετυμολογικά η λέξις Παμβώτις, προέρχεται από το πανβώτωρ, ή μία από τις συνώνυμες λέξεις βούτης, βούτος, βούτας, βώτης, βοτήρ...», ενώ σημειώνει πως «...Παμβώτις, θηλυκού γένους, είναι αυτή που συντηρεί και διατρέφει τους πάντες...». Παρατηρεί ότι η λέξη **Παμβώτις** (παν + βώτις) έχει περιεκτική σημασία, υποδηλώνει «την τρέφουσα τα πάντα», ενώ η απόδοση αυτή της σημασίας «...προσιδιάζει καλύτερα στην περιοχή αυτή, διότι, όντως λόγω των πολλών λειμώνων και χωραφιών δίπλα και πέριξ της Λίμνης, έτρεφε παλιότερα όλα τα κτηνοτροφικά ζώα, μεγάλα και μικρά...και κατ' επέκταση και τους ανθρώπους...». Προσθέτει επίσης πως «...η ονομασία Παμβώτις δεν αποκλείεται να προσδιόριζε την αφθονία ολόκληρου του λεκανοπέδιου Ιωαννίνων, περιλαμβανομένων και των δύο λιμνών (σ.σ εννοεί και τη λίμνη της Λαψίστας, που αποξηράνθηκε) και όχι αποκλειστικά τη Λίμνη των Ιωαννίνων...», οπότε «...πρέπει να θεωρηθεί σαν επιθετικός και όχι σαν ονομαστικός της Λίμνης προσδιορισμός...».

Ο Κ. Χρ. Σιόντης επισημαίνει ότι «...Η λίμνη επειδή παλιότερα έτρεφε με ψάρια όλους της κατοίκους του νομού Ιωαννίνων, γι' αυτό έλαβε και

τ' όνομα Παμβώτις...». Εξηγεί ακόμη πως «...Η λέξη είναι: Παμβώτωρ (ο, η) και σημαίνει αυτή που όλους τους τρέφει (πας + βόσκω). Η γενική του αρσενικού ο παμβώτωρ είναι: του παμβώτορος. Το θηλυκόν της είναι ανώμαλο και κλείνεται: η Παμβώτις, γενική της Παμβώτιδος και στη νεοελληνική δημοτική η Παμβώτιδα, γενική της Παμβώτιδας (αυτής που τρέφει όλους)...».

• Η κοινότητα «**Ανατολική**» προήλθε από την κοινότητα «**Κράψη**», της οποίας υπήρξε συνοικισμός με την ονομασία «**Λοχάνιστα**». Αναγνωρίστηκε ως κοινότητα με το Δ. 26.11.1929 (Φ.Ε.Κ. Α 424/1929). Προηγουμένως, με το Δ. 11.9.1928 (Φ.Ε.Κ. Α 193/1928), ο συνοικισμός «**Λοχάνιστα**» είχε μετονομαστεί σε «**Ανατολική**».

Στις 19 Μαρτίου 1961 αναγνωρίστηκε και προσαρτήθηκε στην κοινότητα ο συνοικισμός «**Κοτομίστα**».

⇒ Ο Στ. Μπέττης την παλιά ονομασία του χωριού τη γράφει **Λουχάνιστα**, ενώ αναφέρει ότι προέρχεται «...ίσως από το αλβανικό *llukë-a* (φλαμούρι) και τη σλαβική πληθυντική κατάληξη *-ιστα*, και θα πει τόπος με φλαμουριές...». Αλλού μας ενημερώνει πως οι κάτοικοί του χωριού «...κατάγονται από το χωριό Λουκάνι χωριό χριστιανικό της Ανω Σπαθίας περιοχής της Ν. Αλβανίας, Ν.Α του Ελβασάν...», ενώ υποστηρίζει για το χωριό Λουκάνι ότι «...παράγεται το όνομά του ίσως κατά τη ρίζα του από το αλβανικό *lukuni-a* που θα πει αγέλη, κοπάδι ζώων και με τη σλαβική ρίζα *-ιστα* θα πει τόπος ή οικισμός σχετιζόμενος με τα ζώα αυτά...».

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου αποδίδει το τοπωνύμιο **Λοχάνιστα**, η στο αλβανικό ουσιαστικό *lloh/ë* «ο ανεμοστρόβιλος, το νερόχινο, η μπόρα // η υγρασία», προερχόμενο:

▪ Ή από το αμάρτυρο μεγενθυτικό *llohanì*, κι αυτό από το *lloh/ë* και την μεγενθυτική κατάληξη *-âpë/âni* + την περιεκτική κατάληξη *-ishta*.

▪ Ή από το αμάρτυρο προσωνύμιο *Llohanj*, κι αυτό από το αμάρτυρο τοπωνύμιο *Lloha* + την ίδια κατάληξη *-ishta*, οπότε θεωρείται κυριώνυμο.

⇒ Για τη νέα ονομασία του χωριού **Ανατολική**, ο Χρ. Σιόντης υποστηρίζει ότι «...την πήρε από το σημείο του ορίζοντα που βρίσκεται, ανατολικά από το αρχικό χωριό Κράψη...», ενώ ο Κ. Ευ. Οικονόμου σημειώνει πως «...Η μετονομασία του χωριού οφείλεται στο γεγονός ότι αρχικά αποτελούσε την ανατολική συνοικία του χωριού Κράψη και γι' αυτό μετονομάστηκε σε Ανατολική κατά παράλειψη του τοπωνύμιου Κράψη...».

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1940	Ανατολική	601	1981	Ανατολική	201	
1951	Ανατολική	635		Κοτομίστα	84	285

1961	Ανατολική	428		1991	Ανατολική	115	
	Κοτομίστα	103	531		Κοτομίστα	46	161
1971	Ανατολική	243		2001	Ανατολική	109	
	Κοτομίστα	65	308		Κοτομίστα	38	147

• Η κοινότητα «**Βασιλική**» αρχικά αναγνωρίστηκε με την ονομασία «**Γιάννιστα**». Την αποτελούσαν οι συνοικισμοί «**Γιάννιστα**», «**Καλύβια Τζώρας**» και η **Ιερά Μονή Αγίας Παρασκευής (Τζώρας)**, με έδρα το συνοικισμό «**Γιάννιστα**».

Στην κοινότητα προσαρτήθηκε, με το 2.6.1926 (Φ.Ε.Κ. Α 199/ 1926), η κοινότητα «**Μπαρκμάδι**» (αργότερα «**Καστρίτσα**»), που καταργήθηκε. Στη συνέχεια αποσπάστηκαν από την κοινότητα ο συνοικισμός «**Μπαρκμάδι**» και η **Μονή Αγίου Ιωάννου Καστρίτσης** και αποτέλεσαν, με το Δ. 22.1.1927 (Φ.Ε.Κ. Α 15/1927), εκ νέου την κοινότητα «**Μπαρκμάδι**» (αργότερα «**Καστρίτσα**»).

Στις 16 Μαΐου 1928 η ονομασία του συνοικισμού «**Καλύβια Τζώρας**» διορθώθηκε σε «**Καλύβια Τζιόρας**» και στη συνέχεια, στις 16 Οκτωβρίου 1940, σε «**Τζιόρα**», ενώ με το Β.Δ. 9.9.50 (Φ.Ε.Κ. Α 208/1950) ο συνοικισμός «**Τζιόρα**» μετονομάστηκε σε «**Μαβίλλης**».

Με το Β.Δ. 20.9.1955 (Φ.Ε.Κ. Α 287/1955) ο συνοικισμός και η κοινότητα «**Γιάννιστα**» μετονομάστηκαν σε «**Βασιλικόν**» και στη συνέχεια, με το Β.Δ. 17.1.1957 (Φ.Ε.Κ. Α 11/1957) σε «**Βασιλική**». Προηγουμένως στις 7 Απριλίου 1951, η ονομασία του συνοικισμού και της κοινότητας διορθώθηκε σε «**Γιάννιστα**», ονομασία με την οποία αναφέρονται στην απογραφή στα 1951 και στο προαναφερθέν Φ.Ε.Κ.

⇒ «...Ετερον σιγίλλατικιον εις **Ιωάννισταν**...» αναφέρεται στο χρυσόβουλο του Ανδρονίκου Β΄ Παλαιολόγου στα 1321, ενώ σε υποσημείωσή του ο Π. Αραβαντινός που διασώζει το χρυσόβουλο, επεξηγεί: «...**Ιωάννιστα**, νυν **Γιάννιστα** χωρίον της αυτής περιοχής (σ.σ του Μαλακασίου)...». Αλλού χαρακτηρίζει την προέλευση της ονομασίας του χωριού ελληνική, ενώ το τοπωνύμιο με τους τύπους **Γιάνηστα** και **Γιάνιστα** συναντάται στις προθέσεις 421 και 215 των μονών Μεταμορφώσεως και Βαρλαάμ των Μετεώρων στα 1592-93 και 1613-14, αντίστοιχα.

Γιάννιστα ονομάζει το χωριό ο Ι. Λαμπρίδης, και σημειώνει μεταξύ άλλων πως είναι γνωστή η σλαβοβουλγάρικη κατάληξη «...στα ή ιστα, προστιθέμενη εις την ρίζαν κυρίων ονομάτων προς παράστασιν των κτημάτων αυτών οίον **Γιάννιστα**, **Βέλτσιστα**...». Αλλού πάλι παραλληλίζει την εξέλιξη του ονόματος του χωριού με αυτήν της πόλης των Ιωαννίνων. Δηλαδή αρχικά το τοπωνύμιο προήλθε «...εκ του ονόματος Ιωάννου τινός κτήτορα ή ηγέτου ομάδος ελληνικής...». Στη συνέχεια οι σλαβοβουλγάρικες αποικίες τα «...Ιωάννινα, **Γιάννινα** απεκάλεσαν, προσαρτήσασαι εις την ρίζαν του ονόματος του αρχηγού εκείνου Ιωάννου την θηλυκήν κατάληξιν ινα...», ενώ

«...εις το χωρίον ετέρου Ιωάννου Α της πόλεως ταύτης κείμενου προσήρτησαν την ιδίαν αυτών κατάληξιν ισταν, Ιωάννισταν, Γιάννισταν αυτό μετονομάσασαι...». Τονίζει ακόμη ότι τη συγγένεια με το όνομα Ιωάννης τεκμηριώνει «...ως και η του ονόματος του χωριού Γιαννίστας Ιωαννίστης εκ του χρυσοβούλου Ανδρονίκου του πρεσβυτέρου γραφομένης...»

Ο G. Stadtmüller παρατηρεί ότι στα σλαβικά τοπωνύμια η κατάληξη -ίστα, -ιστα «...εμφαίνει γενικώς τον τόπον, όπου ευρίσκεται εν πράγμα ή πρόσωπον...», και σημειώνει πως «...ούτω Γιάννιστα εμφαίνει την διαμονήν του Γιάννη...».

Ανάλογα και ο Στ. Μπέττης συμπεραίνει: «...η Γιάννιστα του Μαλακασίου ήταν χωριό του Γιάννη...»

Ο Κ. Χρ. Σιόντης γράφει πως «...Ίσως δεν κάνουμε λάθος να υποθέσουμε ότι το αρχικό όνομα του χωριού να προήλθε από το όνομα κάποιου Ιωάννη που κατά το μεσαίωνα, πρώτος κατοίκησε στο μέρος από μὲν την οικογένειά του ή με την ελληνική ομάδα που ήταν αρχηγός της...».

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου χρησιμοποιεί τον τύπο **Γιάννιστα**, η για την ονομασία του χωριού και υποστηρίζει πως «...το τοπωνύμιο είναι κυριώνυμο και προέρχεται από το σλαβικό προσωνύμιο Jan και την πατρωνυμική κατάληξη -išt-...». Δεν αποκλείει επίσης την προέλευσή του από το επίσης σλαβικό προσωνύμιο Janica, «...με επίδραση της αρκετά συχνής τοπωνυμικής κατάληξης -išta...». Μας πληροφορεί ακόμη για την άποψη του M. Vasmer ότι το τοπωνύμιο προέρχεται από το βουλγάρικο Jamište, κι αυτό από το jama «λάκκος, χαντάκι», με παρετυμολογία προς το Γιάννης, καθώς και για την άποψη του Δ. Ι. Γεωργακά, που προτείνει «...την προέλευσή του από το βαφτιστικό Γιάννης δεχόμενος ότι η σλαβική κατάληξη -išta απέκτησε παραγωγική δύναμη στην ελληνική...».

⇒ Για την τωρινή ονομασία του χωριού **Βασιλική**, ο Κ. Χρ. Σιόντης σημειώνει πως «...την πήρε από μια φυσική πηγή που υπήρχε με τ' όνομα αυτό...». Προσθέτει επίσης ότι «...Έλεγαν πως από το νερό αυτό έπινε και η Κυρά - Βασιλική, η μετρέσα του Αλή Πασά, που έστελνε τους χουσμικαράιους της και το μετέφεραν με τις βαρέλες στη βάρκα από τον Πόρο...».

⇒ Στο χρυσόβουλο του Ανδρονίκου Β' Παλαιολόγου στα 1321, μνημονεύεται «...μετόχιον εις όνομα καλούμενον του **Αγίου Νικολάου του όρους**...». Ο Π. Αραβαντινός, που μας διασώζει το χρυσόβουλο, σε υποσημείωσή του σχολιάζει: «...Μετόχιον **του όρους**, τα νύν κατά παραφθορά **Τσόρα**, μοναστήριον εν τη περιοχή του Μαλακασίου...». Αλλού αναφέρει το μοναστήρι «της **Τσώρας**» και παρενθετικά εξηγεί «του **όρους**», χωρίς άλλες διευκρινίσεις. Αλλού πάλι στη θέση ή στον οικισμό, δεν το διευκρινίζει, «**Τσώρα**, παρά το συνώνυμον μοναστήριον», πιστεύει ότι βρισκόταν η αρχαία πόλη «Ωρειον».

Ο Αλ. Πάλλης πιθανολογεί πως «...πλησίον της μονής της Αγίας Παρασκευής εις του όρους καλουμένης...» βρισκόταν πόλη των Μολοσσών «Όρειον».

Το χωριό **Καλύβια** της **μονής Τζιόρας** αναφέρει ο Ι. Λαμπρίδης, Αλλού παρατηρεί πως στη «συνοικία Βάξια» υπάρχουν «...λίθοι ογκωδέστατοι, ελληνικής βεβαίως κώμης, καλουμένης ίσως Δρυός, Ορείου δε παρά του Α. Πάλλη εκ της μετωνυμίας της μονής Τζιόρας « εις το όρος» εικάσαντος...».

Ο Ευ. Αθ. Μπόγκας, για το τοπωνύμιο **Μονή τ'ς Τζόρας**, γράφει ότι προήλθε από το «...Μονή του όρους με παρασυσχέτιση με το Τζόρα...», ενώ τη λέξη τζόρα, η ερμηνεύει «η ανάδοση μεγάλης φλόγας σε τζάκι ή στη τζαμάλα», και «η ουρανομήκης πυρά των απόκρεω».

Ο Γ. Μ Σαρηγιάννης σημειώνει πως η αναφερόμενη στο χρυσόβουλο του Ανδρονίκου Β΄ Παλαιολόγου στα 1321 Μονή του Όρους «...με πιθανή μεσολάβηση κουτσοβλάχικης ή και σλαβικής προφοράς μεταβλήθηκε σε τζ' ορας - τζόρας...».

Ο Κ. Χρ. Σιόντης για το τοπωνύμιο υποστηρίζει ότι «...Από παραφθορά «του Όρους» προήλθε η λέξη Τζ(ι)όρα (στο όρος, στ' όρος, Τσόρας) ...».

Σύμφωνα με τον Κ. Ευ. Οικονόμου το τοπωνύμιο **Τζόρα**, η προέρχεται:

- Η από το επώνυμο Τζόρας, και αυτό από το Ηπειρωτικό τζόρας, ο, που χρησιμοποιείται για να δηλώσει τον «ανόητο, τον ανεπίδεκτο μαθητή»,
- ή από το επίσης Ηπειρωτικό τζόρα, η «μεγάλο ραβδί, μαγκούρα, ξύλο» και συνεκδοχικά «η φωτιά», «η ανάδοση μεγάλης φωτιάς στο τζάκι, η μεγάλη φωτιά, της αποκριάς ιδιαίτερα». Ετυμολογική αρχή και των δύο Ηπειρωτικών λέξεων είναι η αλβανική λέξη xho-r/ë, -a «το ρόπαλο, η μαγκούρα», και μεταφορικά «ο ανόητος άνθρωπος».

Ο Στ. Μπέττης πιστεύει πως ο συνοικισμός **Τζιόρα** οφείλει την ονομασία του στους πρώτους οικιστές της, οι οποίοι ήταν αλβανικής καταγωγής, προερχόμενοι από την άγνωστη σ' αυτόν επαρχία Τζιόρα της Αλβανίας ή τη γνωστή επαρχία Γκόρα, το όνομα της οποίας «...παραφθειρόμενο με τον καιρό από το λαό μας μπορεί να γίνει μια χαρά και σύντομα Τζιόρας (της Γκόρας, τ'ς Γκόρας, Τζιόρας)...». Από το συνοικισμό της **Τζιόρας** στη συνέχεια «...επήρε τ' όνομά της και το πάνω απ' αυτή βουνό καθώς και τα παρ' αυτήν μοναστήρια...» συμπληρώνει ο Στ. Μπέττης.

⇒ Η σημερινή ονομασία **Μαβίλλης** δόθηκε στο χωριό για να τιμηθεί ο Κερκυραίος ποιητής Λορέντζος Μαβίλλης, που έπεσε ηρωικά μαχόμενος στην περιοχή στις 29 Νοεμβρίου 1912, σε μάχη Τούρκων με Γαριβαλδινούς εθελοντές, στους οποίους συμμετείχε δραστήρια ο πατριδολάτρης Επτανήσιος λόγιος και πολιτικός.

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Γιάνιστα	104		1961	Βασιλική	300	
	Καλύβια	74	178		Μαβίλλης	63	363
1920	Γιάννιστα	96		1971	Βασιλική	412	
	Καλύβια Τζώρας	62	158		Μαβίλλης	13	425
1928	Γιάννιστα	149		1981	Βασιλική	512	
	Καλύβια Τζιόρας	53	202		Μαβίλλης	-	
1940	Γιάννιστα	253		1991	Βασιλική	457	
	Τζιόρα	59	312		Μαβίλλης	-	
1951	Γιάνιστα	261		2001	Βασιλική	493	
	Μαβίλλης	102	363		Μαβίλλης	-	

• Η κοινότητα «**Δαφνούλα**» αναγνωρίστηκε στην αρχή με την ονομασία «**Κοντοβράκι**». Αποτελούνταν από τους συνοικισμούς «**Κοντοβράκι**», που υπήρξε και η έδρα της κοινότητας, και «**Κοντινούς**», καθώς και από την **Ιερά Μονή Παναγία Ηλιόκαλη**. Στις 16 Οκτωβρίου 1940 καθιερώθηκαν για τους δύο συνοικισμούς, ως επίσημες ονομασίες, οι τύποι «**Κοντοβράκιον**» και «**Κοντινοί**», αντίστοιχα.

Στις 7 Απριλίου 1951 αναγνωρίστηκε και προσαρτήθηκε στην κοινότητα ο συνοικισμός «**Γουλάς**», ενώ στις 14 Μαρτίου 1971 αναγνωρίστηκε και προσαρτήθηκε στην κοινότητα ο συνοικισμός «**Καραδήμας**».

Με το Β.Δ. 29.12.1953 (Φ.Ε.Κ. Α 5/1954) ο συνοικισμός και η κοινότητα «**Κοντοβράκιον**» μετονομάστηκαν σε «**Δαφνούλα**».

Με το Π.Δ. 323/27.6.1988 (Φ.Ε.Κ. Α 153/1988) οι συνοικισμοί «**Κοντινοί**» και «**Καραδήμας**» αποσπάστηκαν από την κοινότητα και προσαρτήθηκαν στην κοινότητα «**Πλατανιά**».

⇒ Το χωριό με την ονομασία **Κοντοβράκι** αναφέρεται στην πρόθεση 421 της μονής Μεταμορφώσεως των Μετεώρων, γραφής 18ου ή 19ου αιώνα.

Κοντοβράκι ονομάζει το χωριό ο Π. Αραβαντινός και χαρακτηρίζει την προέλευση της λέξης ελληνική.

Ο Ι. Λαμπρίδης γράφει την ονομασία του χωριού **Κοντοβράκη**.

Ο Στ. Μπέττης χαρακτηρίζει το όνομα του χωριού «...κυριώνυμο και αυτό φανερώνει τον ποτέ ιδιοκτήτη του στον οποίο χρωστάει τ' όνομά του, το χωριό, δηλαδή του Κοντοβράκη...».

Κατά τον Κ. Χρ. Σιόντη το χωριό οφείλει το όνομά του σε ένα «...είδος σαλβάρας, που φορούσαν οι παλιότεροι άντρες του χωριού, όπως και αυτοί των Μουζακαίων, των Κυπαρισσίων, του Χαροκοπίου, των Κοντινών, των Χουλιαροχωρίων. Άλλοι φορούσαν σαλβάρες, άσπρες από ντόπιους αργαλειούς, με ύφασμα μάλλινο, μακριές, άλλοι κοντές, που έφταναν μέχρι τα γόνατα που είχαν εκεί και κεντίδια...». Παραθέτει και την εκδοχή, που υπο-

στηρίζει ότι «...τ' όνομα το χωριό το πήρε από κάποιον Κοντοβράκη τσιφλικά που κατείχε το χωριό...», χωρίς ωστόσο να τη βρίσκει σωστή.

Σύμφωνα με τον Κ. Ευ. Οικονόμου το τοπωνύμιο **Κοντοβράκι**, το είναι κυριώνυμο από το επώνυμο Κοντοβράκης με μεταπλασμό σε ουδέτερο γένος. Σημειώνει επίσης πως το επώνυμο Κοντοβράκης σχηματίζεται από το ουσιαστικό κοντοβράκι, το «βραχεία περισκελής των χωρικών».

⇒ Το χωριό μνημονεύει με την ονομασία **Κοντινοί** ο Π. Αραβαντινός, χαρακτηρίζει την προέλευση της λέξης ελληνική, ενώ παρενθετικά την επεξηγεί ως «**Κοντινούς**».

Ο Ι. Λαμπρίδης χρησιμοποιεί τον τύπο **Κοντινούς** για το όνομα του χωριού.

Ο Κ. Χρ. Σιόντης αναφέρει για την αρχική ονομασία του χωριού την εκδοχή «...να δόθηκε από τις πρώτες δύο οικογένειες που μετοίκησαν εκεί που βρίσκονταν κοντά στα χωριά της...».

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου θεωρεί το τοπωνύμιο **Κοντινοί** ως κυριώνυμο, αποδιδόμενο στο ανδρωνυμικό Κοντινού, η και σε γενική πτώση Κοντινούς, όπως αναφέρεται η αρχική ονομασία του χωριού. Σημειώνει μάλιστα ότι το ανδρωνυμικό Κοντινού προέρχεται από τα επώνυμα Κοντίνας ή Κοντίνης, τα οποία αποδίδει στο αλβανικό godinë «το κτήριο, το οίκημα». Αλλού χρησιμοποιεί τον τύπο **Κωντινοί** για το τοπωνύμιο και το θεωρεί κυριώνυμο αποδιδόμενο «...στο ανδρωνυμικό Κωντινού σε γενική πτώση (δηλαδή της Κωντινούς το κτήμα, το χωράφι κ.λ.π κατά παράλειψη του κτήματος) ...». Προσθέτει επίσης πως «...Το ανδρωνυμικό Κωντινού προέρχεται από το επώνυμο Κωντίνας (και Κωντίνος και Κωντινάκης) και την ανδρωνυμική κατάληξη -ου...».

⇒ Πληροφορίες για το τοπωνύμιο **Γουλάς** στο οικείο κεφάλαιο στην τέως κοινότητα «**Πλατανιά**», της οποίας η αρχική ονομασία ήταν «**Γουλά**».

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Κοντοβράκι	249		1971	Δαφνούλα	307	
	Κοντινούς	57	306		Γουλάς	88	
1920	Κοντοβράκι	274			Καραδήμας	77	
	Κοντινούς	57			Κοντινοί	101	573
	Μονή Παναγία Ηλιόκαλη	4	335	1981	Δαφνούλα	324	
1928	Κοντοβράκι	288			Γουλάς	120	
	Κοντινούς	74	362		Καραδήμας	221	
1940	Κοντοβράκιον	383			Κοντινοί	8	673
	Κοντινοί	87	470	1991	Δαφνούλα	305	
1951	Κοντοβράκιον	368			Γουλάς	110	415
	Γουλάς	82		2001	Δαφνούλα	287	
	Κοντινοί	150	600		Γουλάς	87	374
1961	Δαφνούλα	377					
	Γουλάς	126					

Κοντινοί	176	679			
----------	-----	-----	--	--	--

• Η κοινότητα «**Δροσοχώριον**» στην αρχή αναγνωρίστηκε ως κοινότητα με το όνομα «**Κλαζιάδες**». Μοναδικός συνοικισμός και έδρα της κοινότητας υπήρξε ο συνοικισμός «**Κλαζιάδες**».

Με το Β.Δ. 9.9.1950 (Φ.Ε.Κ. Α 208/1950) ο συνοικισμός και η κοινότητα μετονομάστηκαν σε «**Δροσοχώριον**».

⇒ **Κλαζιάδες** αναφέρει το όνομα του χωριού ο Π. Αραβαντινός και χαρακτηρίζει τήν προέλευσή του ελληνική.

Ο Ι. Λαμπρίδης γράφει την ονομασία του χωριού **Κλαζιάδες**.

Ο Στ. Μπέττης σημειώνει πως το παλιό όνομα του χωριού «...φέρνει στο νου την επίσημη μεσαιωνική οικογένεια των Γιαννίνων Κλαυσή, της οποίας η πατριά (Κλαυσιάδες, Κλαζιάδες) ήταν φαίνεται οι πρώτοι οικιστές ή ιδιοκτήτες του χωριού...». Παρατηρεί ακόμη ότι το «Χρονικόν των Γιαννίνων» αναφέρει «...έναν τον σημαντικότερο ίσως απ' αυτούς τους Κλαυσιάδες τον Ηλία Κλαυσή, πλούσιο με κτήματα και χρήματα πολλά...»

Ο Κ. Χρ. Σιόντης καταθέτει την εκδοχή πως τ' όνομα του χωριού «...προήλθε από την παραφθορά του ρήματος κλαγγάζω, που σημαίνει κάνω κλαγγή, κραυγάζω, λέω κάτι δυνατόφωνα κ.λ.π. Ίσως να έχει σχέση με τα φωναχτά που χρησιμοποιούσαν οι κάτοικοι για να συνεννοούνται, όταν ο ένας βρισκόταν μακριά από τον άλλο στις δουλειές, στα βοσκοτόπια, στο σπίτι...». Έτσι από τον αλαλαγμό, τη χλααλή, που προξενούσαν τα φωναχτά, κατά τον Κ. Χρ. Σιόντη, «...πρόκυψε με την παραφθορά τ' όνομα Κλαγιάδες... και στη συνέχεια, χάρη ευφωνίας έγινε Κλαζιάδες...». Σημειώνει μάλιστα ότι **Κλαγιάδες** αναφέρει το χωριό η Μεγάλη Ελληνική Εγκυκλοπαίδεια.

Ο Κ. Επ. Οικονόμου υποστηρίζει πως το τοπωνύμιο **Κλαζιάδες, οι**, είναι δυνατόν.

▪ Να θεωρηθεί κυριώνυμο, αποδιδόμενο στο επώνυμο Κλαδιάς, αρχικά να δηλώνε τα μέλη της οικογένειας Κλαδιά, και στη συνέχεια τον τόπο εγκατάστασής της.

▪ Να αποδοθεί στο σλαβικό klada - κι αυτό από το kolda «δοκάρι, κορμός, κούτσουρο» - την κτητική επιθετική κατάληξη -ja + την κατάληξη -atъ. Προκύπτουν διαδοχικά οι αμάρτυροι τύποι kladja - klaža - klažatъ, ενώ στον τελευταίο τύπο επέδρασε παρετυμολογικά η ελληνική τοπωνυμική κατάληξη -άδες, οπότε δημιουργήθηκε το τοπωνύμιο **Κλαζιάδες, οι**.

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Κλαζιάδες	290	1961	Δροσοχώριον	723
1920	Κλαζιάδες	393	1971	Δροσοχώριον	751
1928	Κλαζιάδες	449	1981	Δροσοχώριον	763

1940	Κλαζιάδες	590	1991	Δροσοχώριον	775
1951	Δροσοχώριον	662	2001	Δροσοχώριον	815

• Η κοινότητα «**Ηλιόκαλη**» αρχικά αναγνωρίστηκε με την ονομασία «**Μορκιούς**», αποτελούμενη από το συνοικισμό «**Μορκιούς**» που υπήρξε και έδρα της κοινότητας. Με το Δ. 1.4.1927 (Φ.Ε.Κ. Α 76/1927) ο συνοικισμός και η κοινότητα μετονομάστηκαν σε «**Ηλιόκαλη**».

⇒ **Μωρπιοί** αναφέρει το χωριό ο Π. Αραβαντινός, θεωρεί την προέλευση της ονομασίας του ελληνική, και παρενθετικά επεξηγεί «**Μωροποιοί**», χωρίς άλλες διευκρινίσεις.

Ο Ι. Λαμπρίδης μνημονεύει το χωριό **Μορκιοί**.

Ο Στ. Μπέττης γράφει το παλιό όνομα του χωριού **Μορκοί** και **Μορκιοί**, ενώ διαπιστώνει πως «...Χρωστάει το όνομά του, καθώς και όλα τα άλλα λήγοντα σε -οι ονόματα της περιοχής, στην πατριά των Μορκαίων (Μορκαίοι, Μορκοί και στους Μορκιούς σε πτώση αιτιατική ή στ'ς Μορκιούς κατά το λαϊκό γλωσσικό ιδίωμα)...». Καταθέτει ωστόσο και την εκδοχή ότι «...Πιθανόν τέλος το όνομα να σχετίζεται, κατά τη ρίζα του, με έναν απλό αναγραμματισμό, φαινόμενο όχι σπάνιο στη λαϊκή μας γλώσσα, με την αλβανική περιοχή επωνυμούμενη Γκόρα - Μόκρα...». Αλλού πάλι σημειώνει πως το τοπωνύμιο «... σημαίνει καθώς και τα άλλα του είδους την πατριά ή τους απογόνους κάποιου Μόρκα ή Μόρκη, ίσως Αρβανίτη...». Αδυνατεί, όπως ο ίδιος υποστηρίζει, να ερμηνεύσει τη ρίζα του, πιθανολογεί ωστόσο ότι «...Ίσως το ίδιο όνομα να έχει σχέση με την Αλβανική επαρχία τη γνωστή ως Γκόρα ή Μόκρα...» και καταλήγει: «...Μόκρα λοιπόν και Μόκρας ο κάτοικος της περιοχής και με αντιμετάθεση των συμφώνων, φαινόμενο συνηθισμένο στη γλώσσα Μόρκας και Μορκαίοι - Μορκοί...».

Ο Κ. Χρ. Σιόντης αναφέρει την άποψη του Στ. Μπέττη για την προέλευση της παλιάς ονομασίας του χωριού από την πατριά των Μορκαίων. Δεν αποκλείει μάλιστα «...ο πρόγονος να λεγόταν όχι Μόρκας αλλά Μορκίος...».

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου χρησιμοποιεί τον τύπο **Μουρκιοί**, οι για το τοπωνύμιο και το θεωρεί κυριώνυμο προερχόμενο «...από το ανδρωνυμικό Μουρκιούς, ιδιαίτερα από τον εμπρόθετο τύπο της γενικής στις Μορκιούς (εννοείται το χωράφι, το κτήμα κ.λ.π)...». Το ανδρωνυμικό Μουρκιού σχηματίζεται από το επώνυμο Μούρκης αποδιδόμενο στο σλαβικό *mrъkъ* «ο μέλας, ο σκοτεινός».

⇒ Για την νέα ονομασία του χωριού **Ηλιόκαλη**, ας σημειωθεί ότι στην περιοχή υπήρχε η αξιόλογη **Μονή Κοιμήσεως Κοντινών** «...Ηλιόκαλη καλουμένη, εξ επιθέτου εξαιρετικού, όπερ η Θεοτόκος φέρει ενταύθα δια την έξοχον αυτής καλλονήν (ηλίου κάλλος)...» κατά τον Ι. Λαμπρίδη.

Ο Κ. Κρυστάλλης διασώζει τοπική παράδοση, σύμφωνα με την οποία στον ιερέα της περιοχής «...εφανερώθη εις αυτόν επί της κορυφής μιας γη-

ραιάς πρίνου, η λάμπουσα εικόν της Θεοτόκου φέρουσα την υπογραφήν «Ηλιοκαλλής», τουτέστι, ομοία προς τον ήλιον, κατά την καλλονήν...». Ο ιερέας κατέβασε την εικόνα από το δένδρο και έκτισε εκεί ναό σε ανάμνηση του γεγονότος.

«...Ηλιόκαλ' ή Λιόκαλ' η «μονή εν ωραία τοποθεσία 4ωρον απέχουσα των Ιωαννίνων» από το Ηλίου κάλλος...» μας ενημερώνει ο Ευ. Αθ. Μπόγκας.

Ο Στ. Μπέττης γράφει πως το χωριό «...Ξαναβαφτίστηκε λοιπόν και τώρα λέγεται Ηλιόκαλη προσωνυμία της Παναγίας, της οποίας υπάρχει στην περιοχή μοναστήρι...».

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου σημειώνει πως το νέο όνομα του χωριού οφείλεται «...σε παρακείμενο γυναικείο άλλοτε, μοναστήρι της Παναγίας της Ηλιόκαλης < Ηλιόκαλη «εκείνη της οποίας το πρόσωπο λάμπει σαν ήλιος»...».

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Μορκιούς	191	1961	Ηλιόκαλη	408
1920	Μορκιούς	212	1971	Ηλιόκαλη	424
1928	Ηλιόκαλη	262	1981	Ηλιόκαλη	466
1940	Ηλιόκαλη	330	1991	Ηλιόκαλη	464
1951	Ηλιόκαλη	383	2001	Ηλιόκαλη	422

• Η κοινότητα «**Καστρίτσα**» αναγνωρίστηκε αρχικά με την ονομασία «**Μπαρκμάδι**», αποτελούμενη από το συνοικισμό «**Μπαρκμάδι**» και την **Ιερά Μονή Αγίου Ιωάννου Καστρίτσας**.

Με το Δ. 2.6.1926 (Φ.Ε.Κ. Α 199/1926) η κοινότητα καταργήθηκε και προσαρτήθηκε στην κοινότητα «**Γιάννιστα**» (αργότερα «**Βασιλική**»), από την οποία στη συνέχεια, αποσπάστηκαν οι δύο συνοικισμοί και με το Δ. 22.1.1927 (Φ.Ε.Κ. Α 15/1927) αποτέλεσαν εκ νέου την κοινότητα «**Μπαρκμάδι**».

Ο συνοικισμός και η κοινότητα, με το Δ. 22.1.1927 (Φ.Ε.Κ. Α 15/1927), μετονομάστηκαν σε «**Καστρίτσα**».

⇒ **Παρκουμάδοι** και **Μπαρκούμα** μνημονεύεται το χωριό στις προθέσεις 421 και 215 των μονών Μεταμορφώσεως και Βαρλαάμ των Μετεώρων στα 1592-93 και 1613-14, αντίστοιχα

Βαρκομάδι σημειώνει το παλιό όνομα του χωριού ο Π. Αραβαντινός, και θεωρεί την προέλευση της ονομασίας του ελληνική, ενώ μνημονεύει και το τοπωνύμιο **Καστρίτσα** «...ερειπωμένη βουνώδης θέσις κειμένη δύο ώρας προς Α. των Ιωαννίνων...», όπου κατά τη γνώμη του «...υπήρχε η πόλις Δωδώνη...».

Ο Ι. Λαμπρίδης αναφέρει το χωριό **Μπρακμάδη**.

Ο Σπ. Μουσελίμης τονίζει ότι «...Μπαρκουμάδι = κοιλιά μεγάλη, αρβανίτικα...».

Ο Στ. Μπέττης γράφει το παλιό όνομα του χωριού με τους τύπους **Μπρακμάδι** και **Μπαρκμάδι** και τονίζει ότι «...Το όνομα του χωριού, το σωστό Μπαρκμάδι με αναγραμματισμό, είναι αλβανικής προέλευσης και θα πει μεγάλη κοιλιά (Μπαρκ = κοιλιά, και μαδ = μεγάλη) για την εδαφική του ακριβώς διαμόρφωση. Έτσι πράγματι είναι η περιοχή του...».

Ο Κ. Χρ. Σιόντης εκτιμά ότι η παλιά ονομασία **Μπαρκμάδι** είναι λέξη αλβανική και σημαίνει ο φαγάς (ο πολυφαγάς), ο λαίμαργος (ο αχόρταγος), ο αδηφάγος (ο άπληστος), ο κοιλαράς (που έχει μεγάλη κοιλιά). Παρατηρεί επίσης πως «...επειδή το χωριό βρίσκεται στους πρόποδες του λόφου Καστρίτσας και ο λόφος της ορθώνεται σαν εξόγκωμα, δηλαδή σαν κύρτωμα (σαν καμπούριασμα), ανάμεσα από την πεδιάδα του Κατσικά και της Καστρίτσας, γι αυτό πήρε τ' όνομα του Μπαρκμάδι (εξογκωμένη κοιλιά)...». Θεωρεί πιθανή ωστόσο και την εξήγηση το χωριό να πήρε την παλιά ονομασία του από τους φαγάδες και λαίμαργους καταίκους του, με τη μεγάλη και εξογκωμένη κοιλιά τους.

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου υποστηρίζει ότι το τοπωνύμιο **Μπαρκμάδι**, το είναι σύνθετο, από το αλβανικό αρσενικό ουσιαστικό bark, -u «η κοιλιά» και μεταφορικά «το γένος, η γενιά» και το αλβανικό επιθετικό προσδιορισμό madh (i) «ο μεγάλος». Η ονομασία αυτή οφείλεται, κατά τον Κ. Ευ. Οικονόμου, μάλλον στη γεωμορφολογία της περιοχής, ενώ δεν αποκλείει την περίπτωση το τοπωνύμιο να είναι κυριώνυμο αποδιδόμενο στο επώνυμο Μπαρκουμάδης, αντίστοιχο του ελληνικού Κοιλαράς, με μεταπλασμό.

⇒ Το νέο του ονομασία το χωριό οφείλει στο λόφο της **Καστρίτσας**. Κατά τον Ι. Λαμπρίδη ο λόφος «...καλείται κοινή Γαστρίτσα κατά κοινήν προ αιώων προφοράν αντί Καστρίτσα δια τα επ' αυτού εκτεταμένα ερείπια...».

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου υποσημειώνει πως το νέο ονομά του **Καστρίτσα**, η το χωριό το οφείλει σε τοπωνύμιο που χαρακτήριζε παρακείμενη «ερειπωμένη βουνώδη θέσιν», κατά τον Π. Αραβαντινό. Παρατηρεί ακόμη πως το τοπωνύμιο «...δεν πρέπει να θεωρηθεί υποκοριστικός σχηματισμός με τη βοήθεια της κατάληξης -ιτσα. Πρόκειται για επιθετικό σχηματισμό που προέρχεται από προσωνυμία της Παναγίας, μοναστήρι της οποίας βρίσκεται στη βόρεια πλευρά του υψώματος...». Αφορά στον αμάρτυρο τύπο **Καστρίτισσα** (εννοείται Παναγία), από τον οποίο πρόκυψε το τοπωνύμιο **Καστρίτσα**.

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Μπαρκμάδι	314	1951	Καστρίτσα	661
1920	Μπαρκμάδι	321	1961	Καστρίτσα	657

	Μονή Καστρίτσας	5	326	1971	Καστρίτσα	656
1928	Καστρίτσα	451		1981	Καστρίτσα	754
1940	Καστρίτσα	675		1991	Καστρίτσα	747
				2001	Καστρίτσα	668

• Η κοινότητα «**Κατσικάς**», ο στην αρχή αναγνωρίστηκε με την ονομασία «**Κατσικά**», η, με μοναδικό συνοικισμό και έδρα της το συνοικισμό «**Κατσικά**», η.

Με το Δ. 6.8.1929 (Φ.Ε.Κ. Α 286/1929) προσαρτήθηκε στην κοινότητα ο συνοικισμός «**Μπάφρα**», που δεν ανήκε σε καμία κοινότητα. Στη συνέχεια ο συνοικισμός «**Μπάφρα**» αποσπάστηκε από την κοινότητα με το Δ.11.8.1930 (Φ.Ε.Κ. Α 289/1930), και αποτέλεσε ξεχωριστή κοινότητα. Στις 16 Οκτωβρίου 1940 καθιερώθηκε ο τύπος «**Κατσικάς**», ο ως επίσημη ονομασία του συνοικισμού και της κοινότητας.

Ας σημειωθεί ότι στο Ν. 2539 (Φ.Ε.Κ. Α 244/1997), με τον οποίο αναγνωρίστηκε ο νέος δήμος, ο οικισμός αναφέρεται με τον τύπο «**Κατσικά**», ενώ στην απογραφή στα 2001 με τον τύπο «**Κατσικός**».

⇒ **Κατσικά** αναφέρεται το χωριό στις προθέσεις 421 και 215 των Μονών Μεταμορφώσεως και Βαρλαάμ των Μειώρων στα 1592-93 και 1613-14, αντίστοιχα.

Ο Π. Αραβαντινός αναφέρει το χωριό **Κατσικά**, σημειώνοντας μέσα σε παρένθεση τη γενική κτητική «του», και θεωρεί ελληνική την προέλευση της λέξης. Αλλού σημειώνει πως εκείνα τα χωριά, τα οποία έχουν ως ονομασία τους «την γενικήν αρσενικού ονόματος κλίσεως Ελληνικής» η ονομασία τους αυτή υποδηλώνει «...το όνομα ή επώνυμον του ενοικιστού ή χωριοκτήμονος». Αλλού χρησιμοποιεί το θηλυκό τύπο του τοπωνύμιου **Κατσικά, η** και τον τύπο **Κατσικά**.

Ο Ι. Λαμπρίδης ονομάζει το χωριό **Κατσικά**.

Ο Ν. Αναγνωστόπουλος κατατάσσει το τοπωνύμιο στην κατηγορία εκκρίνων, που προήλθαν «...εκ προσηγορικών ονομάτων, οίον επαγγελματικών επωνύμων...».

Ο Κ. Χρ. Σιόντης καταγράφει τις εξής εκδοχές για την προέλευση της ονομασίας του χωριού:

- Οφείλει το όνομά του στον πρώτο του κάτοικο που ήταν γιδοβοσκός ή αλλιώς αιγοβοσκός ή γιδάς.
- Πήρε το όνομα από τον ηγούμενο του μοναστηριού, που μόνασε και θάφτηκε σ' αυτό, και ονομαζόταν Κατσικάς.
- Κατσικάς είναι μια από τις ονομασίες του καλικάντζαρου. Στην περιοχή υπήρχαν εκτεταμένες περιοχές βαλτότοπων, καλαμιώνων με άφθονα νερά και καταβόθρες, γενικά περιοχές δυσπρόσιτες για τον άνθρωπο, οπότε οι κάτοικοι πίστευαν ότι εκεί ζει ο κατσικάς, ο καλικάντζαρος.

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου θεωρεί το τοπωνύμιο **Κατσικά**, η κυριώνυμο, προερχόμενο από το επώνυμο Κατσικάς, κι αυτό από το επαγγελματικό κατσικάς, λέξη αποδιδόμενη στο ουσιαστικό κασίκι και την κατάληξη επαγγελματικών -ας, «...με μεταπλασμό σε θηλυκό προς το γένος των λέξεων θέση, περιοχή, βρύση κ.λ.π με τις οποίες είχε συνδεθεί ως κτήμα ή με άλλον τρόπο το όνομα κάποιου Κατσικά...».

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Κατσικά	570	1961	Κατσικάς	1486
1920	Κατσικά	617	1971	Κατσικάς	1761
1928	Κατσικά	80	1981	Κατσικάς	2087
1940	Κατσικάς	1145	1991	Κατσικάς	2566
1951	Κατσικάς	1299	2001	Κατσικάς	2871

• Η κοινότητα «**Κουτσελιόν**» στην αρχή αναγνωρίστηκε με την ονομασία «**Κουτσολιό**», αποτελούμενη από της συνοικισμούς «**Κουτσολιό**», «**Γορίτσα**», «**Φράστανα**» και «**Μουζακαίοι**», με έδρα το συνοικισμό «**Κουτσολιό**».

Με το Δ. 26.1.1928 (Φ.Ε.Κ. Α 16/1928) οι συνοικισμοί «**Φράστανα**» και «**Μουζακαίοι**» αποσπάστηκαν από την κοινότητα και αποτέλεσαν την κοινότητα «**Μουζακαίοι**». Στη συνέχεια, από τις 16 Μαΐου 1928, χρησιμοποιήθηκε ο τύπος «**Κουτσολιό**» ως επίσημη ονομασία του συνοικισμού και της κοινότητας, ενώ τελικά στις 16 Οκτωβρίου 1940 καθιερώθηκε ο τύπος «**Κουτσελιόν**».

⇒ **Κουτσολιό** μνημονεύει το όνομα του χωριού ο Π. Αραβαντινός, ο οποίος θεωρεί την προέλευση της ονομασίας του ελληνική, ενώ παρενθετικά την επεξηγεί «**Κοτίλιον**», χωρίς άλλες διευκρινίσεις.

Ο Ι. Λαμπρίδης αναφέρει το όνομα του χωριού με τους τύπους **Κοτσιλιόν** και **Κοτσελιόν**.

Ο Στ. Μπέττης γράφει το όνομα του χωριού **Κοτσελιό** και σημειώνει ότι «...Το όνομά του αναφέρεται σ' αυτό πατριάς, που το πρωτοσυνοίκησε. Πατριάς, δηλαδή του Κοτσέλη και Κοτσελαίοι οι άνθρωποί της. Κουτσελιοί συνηρημένο και Κουτσελιό λαϊκώτερα...».

Ο Κ. Χρ. Σιόντης παραθέτει την εκδοχή της τοπικής παράδοσης πως δηλαδή το όνομα του χωριού «...προέρχεται από το όνομα του πρώτου κατοίκου που λεγόταν Ηλίας και ήταν κουτσός (κουτσο-Ηλίας). Επειδή οι δύο αυτές λέξεις προφέρονται σε μια: Κουτσοηλίας, με την παραφθορά του οσαν ισχυρό που είναι, αποβάλλει τον φθόγγο η κι έχουμε Κουτσολίας. Για ευφωνία και σε γένος ουδέτερο το ισχυρό α αντικαταστάθηκε από το επίσης ισχυρό ο και με χάσιμο, σαν περιττό, του τελικού ς, σχηματίστηκε τ' όνομα: το Κουτσολιό...». Υποστηρίζει μάλιστα ότι η αναφορά του χρυσόβουλου

του Ανδρονίκου Β΄ Παλαιολόγου στα 1321 στο «**στάσιον του Ηλία**», αφορά ακριβώς το χωριό **Κουτσολιό**, ενώ ο Ηλίας ο τσέλιγκας του χρυσόβουλου ήταν ο πρώτος, σύμφωνα με την παράδοση που διασώζει ο Κ. Τζοβάρας, κάτοικός του, που πρέπει να ήταν κουτσός. Ας σημειωθεί πως ο Π. Αραβαντινός επεξηγεί, στο προαναφερθέν χρυσόβουλο, που ο ίδιος μας διασώζει ότι η λέξη «στάσιον» σημαίνει «...συνοικίαν χωρίου, μαχαλάν παρά τοις χωρικοίς καλουμένων...».

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου χρησιμοποιεί τον τύπο **Κουτσολιό**, το για το τοπωνύμιο, το οποίο θεωρεί κυριώνυμο, αποδιδόμενο στο επώνυμο Κουτσολιός. Υποστηρίζει μάλιστα ότι το επώνυμο σχηματίζεται από το πρόθεμα Κουτσο- και το βαφτιστικό Λιος κι αυτό διαδοχικά από τα βαφτιστικά Λέος, Λέων.

⇒ Το χωριό **Γορίτσα** αναφέρεται από τον Ι. Λαμπρίδη.

Γορίτσα = βουνόν, ισχυρίζεται ο Δ. Α Ζακυθινός

Ο Σπ. Μουσελίμης γράφει πως στα σλαβικά γορίτσε και γόρα σημαίνει βουνό.

Ο Στ. Μπέττης υποστηρίζει ότι το όνομα του χωριού είναι «...σύνθετο από τη σλαβική λέξη γόρα, που σημαίνει βουνό και την επίσης σλαβική κατάληξη -ιτσα και θα πει όλο βουναλάκι, λόφος, ραχούλα, όπως πράγματι είναι η θέση του...».

Ο Κ. Χρ. Σιόντης παραθέτει δύο εκδοχές για την προέλευση και την ετυμολογία της ονομασίας του χωριού:

- Προέρχεται από το σλαβικό «γόρα», που σημαίνει βουνό, λόφος, ύψωμα και από τη σλαβική υποκοριστική κατάληξη -ιτσα. Με την αποβολή του α για ευφωνία πρόκυψε η λέξη **Γορίτσα**, που σημαίνει υψωματάκι ή ραχούλα ή βουναλάκι.

- Οφείλει το όνομά του στον παρακείμενο χείμαρρο του Ασήμ βέη, που ονομάζεται Γκούρα. Με την πρόσθεση της σλαβικής κατάληξης -ιτσα έγινε Γκούρα-ίτσα και με παραφθορά Γκουρ-ίτσα και **Γορίτσα**.

Γορίτσα είναι η αρχική ονομασία και της τέως κοινότητας «**Καλλιθέα**», οικισμού σήμερα του δήμου **Κόνιτσας**. Στο οικείο κεφάλαιο υπάρχουν και οι πληροφορίες για την προέλευση του τοπωνύμιου.

Ας σημειωθεί πως ο συνοικισμός στην απογραφή στα 1928 αναφέρεται με τον τύπο **Γούριστα**.

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Κουτσολιό	382		1951	Κουτσελιόν	812	
	Γουρίτσα	114			Γορίτσα	211	1023
	Μουζακέσι	51		1961	Κουτσελιόν	860	
	Φράστανα	43	590		Γορίτσα	283	1143
1920	Κουτσολιό	417		1971	Κουτσελιόν	775	
	Γορίτσα	152			Γορίτσα	235	1010

	Μουζακαίοι	67		1981	Κουτσελιόν	954	
	Φράστανα	50	686		Γορίτσα	265	1219
1928	Κουτσλιό	539		1991	Κουτσελιόν	973	
	Γούριστα	159	698		Γορίτσα	277	1250
1940	Κουτσελιόν	704		2001	Κουτσελιόν	1118	
	Γορίτσα	208	912		Γορίτσα	295	1413

• Η κοινότητα «Κράψη» αναγνωρίστηκε εξ αρχής με το όνομα «Κράψη», αποτελούμενη από τους συνοικισμούς «Κράψη», «Λοχάνιστα», «Βάξια», με έδρα το συνοικισμό «Κράψη». Ο συνοικισμός «Λοχάνιστα», όπως προαναφέρθηκε, με το Δ. 11.9.1928 (Φ.Ε.Κ. Α 193/1928), μετονομάστηκε σε «Ανατολική» και στη συνέχεια, με το Δ. 26.11.1929 (Φ.Ε.Κ. Α 424/1929) αναγνωρίστηκε σε κοινότητα. Ο συνοικισμός «Βάξια» με το Β.Δ. 23.5.1945 (Φ.Ε.Κ. Α 224/1945) αναγνωρίστηκε επίσης σε κοινότητα, ενώ με το Β.Δ. 29.12.1953 (Φ.Ε.Κ. Α/1954) ο συνοικισμός και η κοινότητα μετονομάστηκαν σε «Δρίσκος». Στην κοινότητα προσαρτήθηκε, αφού αναγνωρίστηκε στις 19 Μαρτίου 1961 και ο συνοικισμός «Λιπούσκο», που δεν ανήκε σε καμία κοινότητα.

Με το Ν.1416 (Φ.Ε.Κ. Α 18/1984) καταργήθηκε η κοινότητα «Δρίσκος» και προσαρτήθηκε στην κοινότητα «Κράψη».

Η κοινότητα «Δρίσκος», αρχικά «Βάξια», αποτελούνταν από τους συνοικισμούς «Δρίσκος», ο οποίος υπήρξε η έδρα της κοινότητας, «Παλαιογκορτσιά», «Ποταμός» και «Σταμάτης». Οι τρεις τελευταίοι συνοικισμοί καταργήθηκαν στις 17 Μαρτίου 1991.

⇒ Κράψη αναφέρεται το χωριό στην πρόθεση 215 της μονής Βαρλαάμ των Μετεώρων στα 1613-14.

Κράψη μνημονεύει την ονομασία του χωριού ο Π. Αραβαντινός, και θεωρεί αλβανική την προέλευσή της.

Ο Ι. Λαμπρίδης για το όνομα του χωριού χρησιμοποιεί τον τύπο Κράψ, και υποσημειώνει ότι ο πρώτος πυρήνας του χωριού συγκροτήθηκε με την εγκατάσταση εκεί «...40-50 οικογενειών του εν των τμήματι Δροπόλεως Γραψ ένεκα φοβερού εκεί κλονισμού κατά τον ΙΣΤ΄ αιώνα...». Αλλού γράφει Κράψι το όνομα του χωριού.

Ο Στ. Μπέττης σημειώνει: «... Το αρχικό όνομα του χωριού (του Κράψη και η Κράψη κατά του Πρωτόπαπα - η Πρωτόπαπα, του Πετσάλη - η Πετσάλη, του Ιερομνήμονος - η Γερομνήμη κ.ά.) έχει στενή σχέση με το ομώνυμο (ελαφρώς παραλλαγμένο) χωριό της επαρχίας Αργυροκάστρου (Κάτω Δρόπολη) η Β. Ηλείου Γράψη, στενότερη δε πιστεύω με το ομώνυμο ακριβώς χωριό της Κάτω Μαλακάσας...». Προσθέτει ακόμη πως «... Το όνομα Κράψη και το αρχικό του Γράψη είναι, κατά τα φαινόμενα, προέλευσης ελληνικής. Το δεύτερο τουλάχιστον, από το γράφων - γράψας και γράψης διασώζει δε το όνομα του πρώτου οικιστή ή ιδιοκτήτη του χωριού, δηλαδή τον

Γράψη για να γίνει στη συνέχεια, καθώς είπα Γράψη και η Κράψη η δική της...». Αλλού ωστόσο για το όνομα του χωριού επισημαίνει ότι «...Αυτό σχετίζεται με την αλβανική λέξη ή είναι η ίδια αλβανική λέξη Krapse και σημαίνει Κερασιά, που κάνει μαύρα τραγανά κεράσια. Το χωριό δηλαδή είναι φυτώνυμο...». Παραδέχεται επίσης πως δεν γνωρίζει «...αν στη δική μας Κράψη ευδοκιμεί αυτό το είδος κερασιάς, πάντως στο χωριό - μητέρα, αυτό δηλαδή της Βορείου Ηπείρου, οπωσδήποτε...».

Ο Κ. Χρ Σιόντης αξιολογώντας την πληροφορία του Ι. Λαμπρίδη υποστηρίζει ότι πρώτοι κάτοικοι του χωριού «...Για να θυμούνται τον τόπο καταγωγής της, έδωσαν στο νέο της χωριό που θεμελίωσαν, τ' όνομα Κράψη...». Προσθέτει ακόμη τη γνώμη πως «...η ονομασία αυτή έχει σχέση με τη γραφή, με το γράψιμο κάτι σε κάποιο κιτάπι ή σε κάποιο γράμμα (επιστολή), που άμεσα την αφορούσε...».

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου για το τοπωνύμιο **Κράψη**, η πιθανολογεί ότι προέρχεται «...από το αλβανικό ουσιαστικό karp/ë, -a «ο βράχος» και την αλβανική περιεκτική κατάληξη ës(i) με μετάθεση του r κι αποβολή του αλβανικού ë: kárpësi > krápësi > krápsi...».

⇒ Η ονομασία του συνοικισμού **Λερούσκο**, κατά το Στ. Μπέττη, «...έχει ίσως σχέση με το αλβανικό lër-e που σημαίνει χαλικότοπος και υδατοδεξαμενή, σε υποκορισμό lër-usko...» Αλλού ωστόσο υποστηρίζει πως προέρχεται «...ίσως από το αλβανικό lereus-καλλιεργητής συν το σλαβικό υποκορισμό -σκο...».

⇒ Ο Ι. Λαμπρίδης αναφέρει την «...Βάξιαν, συνοικίαν του Κράψ...».

Για το όνομα του χωριού **Βάξια** ο Στ. Μπέττης παρατηρεί πως υπάρχει το κουτσοβλάχικο ρήμα βαζιέσκου, που σημαίνει βουΐζω, αντηχώ, και συμπεραίνει πως αυτό είναι «...στοιχείο, που μας φέρνει πολύ κοντά στα πράγματα, σχετίζεται δηλαδή με το όνομα του χωριού προφανώς από το βούισμα του πλησίον διερχόμενου ποταμού Αράχθου...».

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου θεωρεί αλβανική την προέλευση του τοπωνύμιου **Βάξια**, η και την αποδίδει στη λέξη bahç/e, -ja «ο κήπος», προερχόμενο από το τούρκικο bahçe «ο κήπος», απ' όπου και το τουρκικό δάνειο της ελληνικής μπαξές.

⇒ Η σημερινή ονομασία του συνοικισμού **Δρίσκος** οφείλεται στο ομώνυμο βουνό της περιοχής.

Ο Π. Αραβαντινός εξηγεί ότι **Δρύσκος** είναι «θέσις βουνώδης», βορειοανατολικά των Ιωαννίνων. Παρατηρεί μάλιστα πως το τοπωνύμιο ενισχύει τη γνώμη του ότι στα «...αρκτικώτερα μέρη της νυν Μαλακασίας χώρας...» παλιότερα πιθανόν ζούσαν οι Δρύοπες «έθνος αρχαίον εκ της Ηπείρου».

Ο Ι. Λαμπρίδης ονομάζει το βουνό με τον τύπο **Δρύσκος**, και σημειώνει πως «...Η ονομασία του όρους τούτου προήλθεν εκ των πολλών και νυν εκ δρυών κατά τον Ληκ (τ. Α' κεφ.5) πλειόνων και μεγαλειτέρων εν αρ-

χαιότεροις χρόνοις. Δρύσκιος και κατά συγκοπήν Δρύσκος, ως έχων σκιάν εκ δρυός...».

Ο Σπ. Μουσελίμης για το τοπωνύμιο σημειώνει: «...Ντρίσκος (ο), μικρό βουνό αγνάντια από τα Γιάννινα τις όχθες της λίμνης, που στον πόλεμο του 1912-13 σκοτώθηκε ο Λ. Μαβίλης (σλαβικά ντρισκ = σκουριά)...».

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου για το όνομα του χωριού **Δρίσκος**, ο, που το θεωρεί λόγιο εξελληνισμό του τοπωνύμιου **Ντρίσκος**, σημειώνει ότι είναι δυνατόν να προέρχεται:

- Από το σλαβικό drisъk «το τσίρλισμα», ονομασία ενδεχόμενα από κάποια πηγή με λιγοστό νερό.
- Από το αλβανικό (n) dryshk, -u «η σκουριά», και μεταφορικά «η αρρώστια του καλαμποκιού σκορίωση».

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Κράψη	510		1961	Κράψη	226	
	Βάξια	206			Λερούσκο	197	423
	Λουχάνιστα	454	1160	1971	Κράψη	132	
1920	Κράψη	582			Λερούσκο	86	218
	Βάξια	244		1981	Κράψη	125	
	Λοχάνιστα	365	1191		Λερούσκο	69	194
1928	Κράψη	852		1991	Κράψη	120	
	Ανατολική	415			Δρίσκος	15	
	Βάξια	30	1297		Λερούσκο	75	210
1940	Κράψη	837		2001	Κράψη	76	
	Βάξια	140	977		Δρίσκος	23	
1951	Κράψη	519			Λερούσκο	54	153

• Η κοινότητα «**Λογγάδες**» αναγνωρίστηκε στην αρχή με την ονομασία «**Αρδομίστα**», αποτελούμενη από το συνοικισμό «**Αρδομίστα**» και την **Ιερά Μονή Γενεθλίων Θεοτόκου Δουραχάνης** με έδρα το συνοικισμό «**Αρδομίστα**». Ο συνοικισμός και η κοινότητα μετονομάστηκαν σε «**Λογγάδες**» με το Β.Δ. 20.9.1955 (Φ.Ε.Κ. Α 287/1955).

⇒ «...Το χωρίον την **αρμοδίстан**...» μνημονεύει το χρυσόβουλο του Ανδρονίκου Β΄ Παλαιολόγου στα 1319, που διασώζεται στο τμήμα χειρογράφων στην Εθνική Βιβλιοθήκη της Ελλάδας, όπως μας πληροφορεί ο Κ. Δ. Στεργιόπουλος. Το ίδιο χρυσόβουλο που μας διασώζει ο Π. Αραβαντινός μνημονεύει «...το χωρίον την **Αρδομηστίαν**...», ενώ ο Π. Αραβαντινός σε υποσημείωσή του επεξηγώντας το τοπωνύμιο γράφει: «...**Αρδομίστα**. Χωρίον του Μαλακασίου...». Αλλού χαρακτηρίζει ελληνική την προέλευση της λέξης.

Αρβομήστα και **Αρδομήστα** μνημονεύεται το χωριό στις προθέσεις 421 και 215 των μονών Μεταμορφώσεως και Βαρλαάμ των Μετεώρων στα 1592-93 και 1613-14, αντίστοιχα.

Αρδομίστα ονομάζει το χωριό ο Ι. Λαμπρίδης, ενώ χρησιμοποιεί και τον τύπο **Αρδομύστα**.

Ο Β. Γκορτζής ερμηνεύει το τοπωνύμιο **Αρδομίστα** ως «καλός τοπος».

Ο Κ. Χρ. Σιόντης πιστεύει ότι το παλιό τοπωνύμιο **Αρδομίστα** είναι «...σύνθετη λέξη και αποτελείται από το αρχαίο ελληνικό ρήμα άρδω -άρδομαι, που σημαίνει ποτίζω (αρδεύω), διατηρώ κάτι σε δροσερή και ανθηρή κατάσταση και από την σλαβική κατάληξη -ιστα.... Με την πρόσθεση στη ρίζα της λέξης άρδο, της σλαβικής κατάληξης -ιστα, έγινε αρδο-ίστα και για ευφωνία Αρδομίστα...». Προσθέτει επίσης πως «...Δόθηκε η ονομασία αυτή από το πότισμα της καλλιεργημένης έκτασης με κατάλληλη διοχέτευση του νερού από τη λίμνη που παλιότερα έφτανε μέχρι το χωριό...»

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου θεωρεί το τοπωνύμιο **Αρδομίστα** η κυριώνυμο, αποδιδόμενο στο αμάρτυρο σλαβικό προσωνύμιο **Radomъ** και την πατρωνυμική κατάληξη -išt. Από το προαναφερθέν προσωνύμιο προέρχεται το προσωνύμιο **Radomъ** συγκεκριμένος τύπος των **Radom-igrъ, Radomilъ** κ.ά.

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Αρδομίστα	324		1951	Αρδομίστα	634
1920	Αρδομίστα	332		1961	Λογγάδες	683
	Μονή Δουραχάνης	10	342	1971	Λογγάδες	714
1928	Αρδομίστα	469		1981	Λογγάδες	832
	Μονή (Δουραχάνης)	17	486	1991	Λογγάδες	863
1940	Αρδομίστα	602		2001	Λογγάδες	874

• Η κοινότητα «**Μουζακαίοι**» προήλθε από την κοινότητα «**Κουτσολιό**» (αργότερα «**Κουτσελιόν**»). Αναγνωρίστηκε με το Δ. 26.1.1928 (Φ.Ε.Κ. Α 16/1928) και την ονομασία «**Μουζακαίοι**», αποτελούμενη από τους συνοικισμούς «**Μουζακαίοι**» και «**Φράστανα**», με έδρα το συνοικισμό «**Μουζακαίοι**». Με το Δ. 11.9.1928 (Φ.Ε.Κ. Α 193/1928) ο συνοικισμός «**Φράστανα**» μετονομάστηκε σε «**Κυπαρίσσια**».

Για ένα διάστημα στην κοινότητα προσαρτήθηκε και ο συνοικισμός «**Κορδολόια**», που αναγνωρίστηκε στις 19 Μαρτίου 1961, ενώ καταργήθηκε στις 5 Απριλίου 1981 και προσαρτήθηκε στο συνοικισμό «**Μουζακαίοι**».

⇒ **Μουζακαίοι** μνημονεύεται το χωριό στην πρόθεση 421 της μονής Μεταμορφώσεως των Μετεώρων, στα 1592-93.

Μουζακιοί γράφει το όνομα του χωριού ο Π. Αραβαντινός, χαρακτηρίζει την προέλευση της λέξης ελληνική, και παρενθετικά σημειώνει «**Μουζακαίοι**».

Μουζακαίοι αναφέρει το όνομα του χωριού ο Ι. Λαμπρίδης.

Ο Στ. Μπέττης σημειώνει ότι «...Μουζακαίοι είναι οι απόγονοι του Μουζάκη από τη βυζαντινή λέξη «μουζάκιον» που σημαίνει το ψίδι του υποδήματος, αλλά και τα σανδάλια των στρατιωτών...», οπότε το χωριό φέρει το όνομα των πρώτων οικιστών του χωριού.

Ο Κ. Χρ. Σιόντης καταγράφει δύο εκδοχές για την προέλευση του τοπωνύμιου :

- Η ονομασία οφείλεται στους κάτοικους της Μουζακιάς της Αλβανίας, που μετοίκησαν στην περιοχή του χωριού.

- Πήρε το όνομα Αλβανού τοπάρχη, ο οποίος ονομαζόταν Μουζάκης, υποστηρικτή των Σέρβων, που έδωσαν το χωριό σ' αυτόν για τσιφλίκι του.

Σύμφωνα με τον Κ. Ευ. Οικονόμου το τοπωνύμιο **Μουζακαίοι**, οι «...είναι κυριώνυμο και προέρχεται από τον πληθυντικό τύπο Μουζακαίοι του οικογενειακού ονόματος Μουζάκης + κατάληξη -αίοι, η οποία, όπως και η κατάληξη -άδες, δηλώνει τα μέλη οικογένειας που αναφέρεται στο θέμα και σε τοπωνυμική χρήση του τόπου όπου αυτά είναι εγκατεστημένα...». Υπογραμμίζει ότι το επώνυμο Μουζάκης είναι αλβανικής αρχής προερχόμενο από το αλβανικό muzaqi «μοσοχάρι, δαμάλυ», ενώ θεωρεί πιθανή και την προέλευση του επώνυμου «...ή από μεσαιωνικό ελληνικό μουζάκιον «είδος παπουτσιού» ή από το επώνυμο Μούζας (< μεσαιωνικό μούζα, η «η μαυρίλα, η μούντζα») και την ανθρωπωνυμική κατάληξη -ακης...».

⇒ «...Το χωριό τα **Φρεάστανα**...» μνημονεύει το χρυσόβουλο του Ανδρονίκου Β Παλαιολόγου στα 1319 και «...σιγιλλατίκιον εν τω χωρίω των **Φρεαστάνων**...», αναφέρει το άλλο χρυσόβουλο του βυζαντινού αυτοκράτορα στα 1321.

Φραστανά και **Φράστανα** γράφει το όνομα του χωριού ο Π. Αραβαντινός, χαρακτηρίζει την προέλευση της λέξης ελληνική και παρενθετικά επεξηγεί «**Φρεατινά**», ενώ στα χρυσόβουλα, που ο ίδιος μας διασώζει σημειώνει: «...**Φρεάστανα. Φραστανά**, χωριόν του Μαλακασίου...».

Ο Κ. Χρ. Σιόντης υποστηρίζει ότι το χωριό «...πήρε την ονομασία του από τις πηγές (ανάβρες) που είχε και που ήταν τότε, όχι βρύσες με κάνουλες αλλά με γούρνες σαν πηγαδάκια (φρέατα), απ' όπου έπαιρναν το νερό...». Προσθέτει μάλιστα παρακάτω πως «...Απ' αυτές τις μικρές γούρνες, τα φρεατάκια, ονομάστηκε Φρεατινά και με παραφθορά της λέξης σε Φρεάστανα, Φραστανά και τέλος Φράστανα...». Παραθέτει επίσης τις εκδοχές, το χωριό να οφείλει την ονομασία στους κατοίκους «...που ίσως να ήταν από το χωριό Φραστανή της Β. Ηπείρου...» ή να «...πήρε τ' όνομα του ξακουστού στην Ήπειρο Αλβανού Γκίνο Φράτα, που ίσως να ήταν ο τσιφλικάς του χωριού, αφού προστέθηκε σ' αυτό η αλβανική κατάληξη -ανά, έγινε Φρατα-

νά και με προσθήκη για ευφωνία του σ, Φραστανά και Φράστανα...». Απορρίπτει ωστόσο τις δύο παραπάνω εκδοχές, αφού «...κανένα περιστατικό δεν μιλάει γι' αυτές...» Θεωρεί τέλος συζητήσιμη την προαναφερθείσα άποψη του M. Vasmer για το τοπωνύμιο στο οικείο κεφάλαιο του δήμου **Δελβινακίου**, στην τέως κοινότητα «**Κάτω Μερόπη**», της οποίας η αρχική ονομασία ήταν «**Φραστανά**», γιατί «...το αργιλώδες έδαφος της περιοχής ευνοεί πολύ τη βλάστηση...».

Άλλες πληροφορίες για το τοπωνύμιο στο δήμο **Άνω Πωγωνίου** στην τέως κοινότητα «**Κάτω Μερόπη**».

⇒ Τη θέση **Κορδολμία** μνημονεύει ο Ι. Λαμπρίδης.

Για το χωριό **Κορδολμία** ο Κ. Χρ. Σιόντης γράφει ότι πήρε τ' όνομά του «...από τις πολλές στροφές που είχε η μοναδική παλιότερα στρατα στη θέση του «Τσίμοβο» του Αράχθου, απ' όπου περνούσαν όλοι οι κάτοικοι των πέρα χωριών της περιοχής και που έμοιαζαν αυτές σαν κορδέλες, ραμμένες σε ύφασμα με τις πτυχές (δίπλες)...» Προσθέτει ακόμη πως «...πολλοί τη στροφή την έλεγαν και κορδέλα...».

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου για το τοπωνύμιο **Κορδολμία**, η σημειώνει ότι πιθανόν να είναι κυριώνυμο, από το προσωπώνυμο Κορδολόγιας, σχηματιζόμενο από το πρόθεμα κόρδο -κι αυτό από το ρήμα κορδώνομαι «υπερηφανεύομαι»- και το επώνυμο Λόγιας, προερχόμενο από το ουδέτερο πληθυντικό λόγια, τα.

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1928	Μουζακαίοι	152		1971	Μουζακαίοι	297	
	Κυπαρίσσια	67	219		Κορδολμία	17	
1940	Μουζακαίοι	287			Κυπαρίσσια	102	416
	Κυπαρίσσια	110	397	1981	Μουζακαίοι	395	
1951	Μουζακαίοι	332			Κυπαρίσσια	110	505
	Κυπαρίσσια	131	463	1991	Μουζακαίοι	388	
1961	Μουζακαίοι	305			Κυπαρίσσια	110	498
	Κορδολμία	43		2001	Μουζακαίοι	346	
	Κυπαρίσσια	136	484		Κυπαρίσσια	104	450

• Η κοινότητα «**Πλατανιά**» προήλθε από την κοινότητα «**Γερακάριον**» - αρχικά «**Γερακάρι**», που διόρθωσε, στις 16 Μαΐου 1928, την ονομασία της σε «**Γερακάριον**», της οποίας υπήρξε συνοικισμός με την ονομασία «**Γουλά**». Με το Δ. 11.9.1928 (Φ.Ε.Κ. Α 193/1928) ο συνοικισμός «**Γουλά**» μετονομάστηκε σε «**Πλατάνια**», και στη συνέχεια, στις 16 Οκτωβρίου 1940 σε «**Πλατανιά**».

Με το Π.Δ. 948/14.11.1979 (Φ.Ε.Κ. Α 266/1979) ο συνοικισμός «**Πλατανιά**» ορίστηκε έδρα της κοινότητας «**Γερακάριον**», η οποία μετονομάστηκε σε «**Πλατανιά**» με το Π.Δ. 95/26.1.1981 (Φ.Ε.Κ. Α 29/1981).

Με το Π.Δ. 323/27.6.1988 (Φ.Ε.Κ. Α 153/1988) προσαρτήθηκαν στην κοινότητα οι συνοικισμοί «**Καραδήμας**» και «**Κοντινοί**», που αποσπάστηκαν από την κοινότητα «**Δαφνούλα**», (παλαιότερα «**Κοντοβράκι**»). Στις 17 Μαρτίου 1991 ο συνοικισμός «**Κοντινοί**» καταργήθηκε και προσαρτήθηκε στο συνοικισμό «**Καραδήμας**».

⇒ **Γουλάς** αναφέρεται το όνομα του χωριού από τον Π. Αραβαντινό, ο οποίος χαρακτηρίζει την προέλευση της λέξης τούρκικη.

Γουλά ονομάζει το χωριό και ο Ι. Λαμπρίδης.

Ο Κ. Δ. Στεργιόπουλος σημειώνει πως το τοπωνύμιο **Γουλάς**, όπως φαίνεται δεν είναι τουρκικής προέλευσης, αλλά «...είναι η αλβανική Γολζέ-α, σημαίνουσα στόμα. Και εκείθεν ασφαλώς προέρχεται η ονομασία, δηλούσα το σχήμα και το μέγεθος του χωριού...».

Ο Σπ. Μουσελίμης γράφει ότι στα τούρκικα **Γουλά** = φρούριο.

Για το τοπωνύμιο **Γουλάς** ή **Γολάς** ο Στ. Μπέττης γράφει πως είναι ιταλικής προέλευσης, και σημειώνει ότι «...θα πει πύργος ή υψηλό φρουριακό κτίσμα...». Παρατηρεί ακόμη για το όνομα γολάς ή γουλάς πως «...εγίνονταν πλατειά χρήση του στον προφορικό λόγο από τους Ηπειρώτες του δεσποτάτου, πλήθος δε αναφορές του έχουμε στα ηπειρωτικά κείμενα της εποχής...».

Κατά τον Κ. Χρ. Σιόντη το τοπωνύμιο **Γουλάς** «...προέρχεται από την παραφθορά της ιταλικής λέξης κουλε που σημαίνει πύργος ή κάποιο άκομπο τετραγωνικό κτίσμα...».

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου υποστηρίζει πως το τοπωνύμιο **Γουλάς**, ο προέρχεται από το ουσιαστικό γουλάς, ο «το μικρό φρούριο, πύργος, οχύρωμα» κι αυτό από το αραβοτουρκικό kule. Η λέξη αυτή συναντάται ως δάνειο στα αλβανικά kulle, -a «ο οχυρός πύργος» στα αρομούνικα eula «πύργος, κάστρο», στα βουλγάρικα kula «πύργος» και στην κοινή νεοελληνική κουλέσ, ο.

⇒ Ο Π. Αραβαντινός αναφέρει το χωριό **Γερακάρι**, συνοδεύει την ονομασία του με τη γενική κτητική «**του**» σε παρένθεση και σημειώνει ελληνική την προέλευση της λέξης. Πιστεύει ότι το χωριό διατηρεί το όνομα του ιδιοκτήτη του, συγκεκριμένα της οικογένειας **Γερακάρι**, για την οποία «εικάζου» πως άκμαζε στα μέσα του 16ου αιώνα στην πόλη των Ιωαννίνων. Αλλού πάλι παρατηρεί ότι όσα χωριά φέρουν «την γενικήν αρσενικού ονόματος κλίσεως Ελληνικής», η ονομασία τους υποδηλώνει «...το όνομα ή επώνυμον του ενοικιστού ή χωριοκτήμονος...».

Γερακάρη ονομάζει το χωριό ο Ι. Λαμπρίδης.

Ο Στ. Μπέττης επίσης γράφει το όνομα του χωριού με το τύπο **Γερακάρη** και σημειώνει ότι πρόκειται «...για χωριό κυριώνυμο, που διασώζει δηλαδή το όνομα του πρώτου γαιοκτήτη του, χωριό, μ' άλλα λόγια του Γερακάρη όνομα παλιάς και εκλειψάσης ήδη επίσημης οικογένειας των Γιαννίνων, της οποίας φαίνεται ήταν κτήμα...». Συμπληρώνει μάλιστα παρακάτω

πως «...Το όνομά της αυτό Γερακάρης, οφείλεται σε γενάρχη αυτής της οικογένειας, που ασκούσε και χρησιμοποιούσε γεράκια για το κυνήγι ιδίως ηγεμόνων και ευγενών...».

Ο Κ. Χρ. Σιόντης εκτιμά ότι «...Ο συνοικισμός Γερακάρι (Γερακάρη) πήρε τ' όνομα του πρώτου ιδιοκτήτη του που λεγόταν Γερακάρης...». Αναφέρει και την εκδοχή να έλαβε την ονομασία του «...από τα πολλά γεράκια που υπήρχαν παλιότερα στη δασώδη περιοχή, όπου βρίσκεται το χωριό...».

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου για το τοπωνύμιο **Γερακάρι, το**, υποστηρίζει πως είναι κυριώνυμο από το επώνυμο Γερακάρης, κι αυτό από το επαγγελματικό γερακάρης, ο «ο εκπαιδευτής ή επιστάτης κυνηγετικών γερακιών», απ' όπου και αξίωμα ή τιμητικός τίτλος της βυζαντινής αυλής, προερχόμενο από το ουσιαστικό γεράκι και την κατάληξη επαγγελματικών -άρης.

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Γερακάρη	243		1961	Γερακάριον	121	
	Γουλά	25	268		Πλατανιά	318	~ 439
1920	Γερακάρι	90		1971	Γερακάριον	51	
	Γουλά	145	235		Πλατανιά	345	396
1928	Γερακάριον	130		1981	Πλατανιά	419	
	Πλατανιά	208	338		Γερακάριον	34	453
1940	Γερακάριον	110		1991	Πλατανιά	432	
	Πλατανιά	215	325		Γερακάριον	44	
1951	Γερακάριον	124			Καραδήμας	227	703
	Πλατανιά	281	405	2001	Πλατανιά	434	
					Γερακάριον	50	
					Καραδήμας	214	698

• Ο συνοικισμός «**Πλάτανος**» υπήρξε συνοικισμός της κοινότητας «**Πετροβούνιον**». Αναγνωρίστηκε εξ αρχής με την ονομασία «**Πλάτανος**» με την ΕΣ. 5790/1981 (Φ.Ε.Κ. Β 219/1981) απόφαση νομάρχη Ιωαννίνων.

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1981	Πλάτανος	257	1991	Πλάτανος	245
			2001	Πλάτανος	215

• Ο συνοικισμός «**Χαροκόπιον**» υπήρξε συνοικισμός της τέως κοινότητας «**Πετροβούνιον**». Η αρχική ονομασία του ήταν «**Μπαρταβάρη**», ενώ τη σημερινή ονομασία του «**Χαροκόπιον**» απέκτησε με το Δ. 1.4.1927 (Φ.Ε.Κ. Α 76/1927).

Ο συνοικισμός, εσφαλμένα, στις απογραφές στα 1940 και στα 1951 προσμετρήθηκε στη διοικητική περιφέρεια της κοινότητας «**Μουζακαίου**»,

λάθος που δεν επαναλήφθηκε στις επόμενες απογραφές, αφού προσμετρήθηκε κανονικά στην κοινότητα «**Πετροβούνιον**», στην οποία ανήκε διοικητικά.

⇒ Ο Π. Αραβαντινός μνημονεύει το χωριό **Βραδοβάρι** και σημειώνει σλαβική την προέλευση του ονόματός του.

Το χωριό **Μπραδοβάρη** αναφέρει ο Ι. Λαμπρίδης.

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου χρησιμοποιεί τον τύπο **Μπραντουβάρι**, το για το τοπωνύμιο. Υποστηρίζει ότι είναι σλαβικής προέλευσης και προέρχεται:

▪ Η από το αμάρτυρο τοπωνύμιο Brodono, κι αυτό από το brodъ «το πέραςμα // ο χειμαρρος» και την κατάληξη -ονο, + την κατάληξη -αγъ με την οποία σχηματίζονται λέξεις, οι οποίες δηλώνουν τους κατοίκους ενός τόπου.

▪ Η από το αμάρτυρο τοπωνύμιο Bratono, κι αυτό από το προσωπικό τοπωνύμιο Brat + την κτητική κατάληξη -ονο, + την κατάληξη -αγъ.

⇒ Για το νέο όνομα του χωριού **Χαροκόπι**, το, ο Κ. Ευ. Οικονόμου σημειώνει πως είναι κυριώνυμο, προερχόμενο από το επώνυμο Χαροκόπης, που σχηματίζεται από το ουσιαστικό χαροκόπι, το «το γλέντι, η διασκέδαση».

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1940	Χαροκόπιον	230	1971	Χαροκόπιον	549
1951	Χαροκόπιον	407	1981	Χαροκόπιον	439
1961	Χαροκόπιον	525	1991	Χαροκόπιον	408
			2001	Χαροκόπιον	332

ΔΗΜΟΣ ΠΑΣΣΑΡΩΝΟΣ

Ο δήμος **Πασσαρώνος** αποτελείται από τις εξής τέως κοινότητες της τέως επαρχίας Δωδώνης: «**Άγιος Ιωάννης**», «**Ανάργυροι**», «**Άνω Λαψίστα**», «**Βαγενήτιον**», «**Βουνοπλαγιά**», «**Γραμμένον**», «**Ελεούσα**», «**Ζωοδόχος**», «**Κάτω Λαψίστα**», «**Λίγγος**», «**Λοφίσκος**», «**Μέγα Γαρδίκιον**», «**Νεοχώριον**», «**Περάτης**», «**Πετράλωνα**», «**Πολύλοφον**», «**Ροδοτόπιον**».

Έδρα του δήμου ορίστηκε ο συνοικισμός «**Ελεούσα**» της τέως κοινότητας «**Ελεούσα**».

Αρχικά ο δήμος αναγνωρίστηκε με την ονομασία δήμος **Πασαρώνος**. Με το Π.Δ. 236/26.7.2001 (Φ.Ε.Κ. Α 181/2001) καθιερώθηκε ως επίσημη ονομασία ο τύπος δήμος **Πασσαρώνος**, δηλαδή με διπλό σ.

⇒ Η **Πασσαρών** υπήρξε στα αρχαία χρόνια «...εκ των οχυρωτέρων και επισημωτέρων της Ηπείρου πόλεων...», πρωτεύουσα πόλη, για μεγάλη χρονική περίοδο, του κράτους των Μολοσσών, γνωστού με το όνομα «Κοινόν των Μολοσσών», που σύμφωνα με το Σ. Ι. Δάκαρη υπήρξε η «πρώτη

πολιτική κοινοπραξία» στην Ήπειρο. Στην **Πασσαρόνα**, σύμφωνα με την παράδοση που μας διασώζει ο Πλούταρχος, στο ναό του Άρειου Δία, μετά από θυσία γινόταν αμοιβαία ανταλλαγή όρκων του βασιλιά των Μολοσσών και των υπηκόων του. Ο βασιλιάς ορκιζόταν πως θα κυβερνά «κατά τους νόμους», δηλαδή με βάση το ισχύον εθιμικό δίκαιο, που είχε πανάρχαιες ρίζες, και οι υπήκοοί του ότι θα διαφυλάξουν τη βασιλεία επίσης «κατά τους νόμους».

Η αρχαία πόλη καταστράφηκε στα 167 π.Χ, από τους Ρωμαίους του Αιμίλιου Παύλου.

Το ερώτημα ποια ήταν η ακριβής τοποθεσία στην οποία βρισκόταν η αρχαία **Πασσαρών** απασχόλησε κατά καιρούς ξένους περιηγητές, ξένους και Έλληνες αρχαιολόγους, λογίους και ιστορικούς.

Ο W. M. Leake, όπως μας παραδίδει ο Ι. Λαμπρίδης, πίστευε πως η αρχαία πόλη βρισκόταν «...ουχί εν τη μεταξύ των ποταμών «Θυάμιθος και Αράχθου» χώραν αλλά εις προσφορωτέραν της εν τη μεμονωμένη ταύτη κοιλάδα θέσιν και εγγυτέρω της θαλάσσης...».

Ο F.C.H.L. Rouqueville και ο Π. Αραβαντινός τοποθετούν την αρχαία πόλη νοτιοδυτικά των Ιωαννίνων, στο σημερινό οικισμό «**Δραμεσιού**» του δήμου **Δωδώνης**, δηλαδή την ταυτίζουν με την αρχαία Δωδώνη. Άλλοι πάλι τοποθετούν την **Πασσαρόνα** στην περιοχή της ιεράς μονής Βελλάς ή ακόμη στον οικισμό «**Κτίσματα**» του δήμου **Δελβινακίου** στα ελληνοαλβανικά σύνορα!

Ο Σ. Ι. Δάκαρης δεν αποκλείει «...η λέξη Πασσαρών να έχει σχέση με την ελληνική λέξη πασσάριος του Ησυχίου, που σημαίνει πάσσαλος και υποθέτει την πασσάλων κτισμένη πόλη, δηλαδή μια προϊστορική λιμναία εγκατάσταση...». Άλλού πάλι διευκρινίζει ότι η λέξη πάσσαρος του Ησυχίου «...σημαίνει «σταυρός» και φανερώνει πιθανώς οικία ή πόλη κτισμένη επί πασσάλων...» οπότε **Πασσαρών** «...μπορεί να σημαίνει περιοχή λιμνασμένη ή ελώδη όπου αρχικά υπήρχε λιμναία προϊστορική εγκατάσταση επί πασσάλων...» αν γίνει δεκτή η ετυμολόγηση του τοπωνύμιου από τη λέξη πάσσαρος, και με το τοπωνύμιο να υποδηλώνεται τελικά η «...ύπαρξη προϊστορικά λιμναίου συνοικισμού...».

Οι σύγχρονες αρχαιολογικές απόψεις, υιοθετούν τη γνώμη του N. G. L. Hammond, του Δ. Ευαγγελίδη και του Σ. Ι. Δάκαρη πως η **Πασσαρών** βρισκόταν εκεί όπου σήμερα υπάρχουν ερείπια αρχαίας πόλης κοντά στον οικισμό «**Μέγα Γαρδίκιον**» του δήμου **Πασσαρόνος**.

- Η κοινότητα «**Άγιος Ιωάννης** αναγνωρίστηκε, με το Δ. 25.2.1928 (Φ.Ε.Κ. Α 172/1928) και την ονομασία «**Μικρό Μπισδούνι**», που διορθώθηκε στις 16 Οκτωβρίου 1940 σε «**Μικρόν Μπισδούνιον**». Προήλθε από την κοινότητα «**Μέγα Μπισδούνι**», αργότερα «**Ελεούσα**», της οποίας υπήρξε συνοικισμός. Μοναδικός συνοικισμός και έδρα της κοινότητας υπήρξε

αρχικά ο συνοικισμός «**Μικρό Μπισδούνι**», αργότερα «**Μικρόν Μπισδούνιον**».

Με το Β.Δ. 9.9.1950 (Φ.Ε.Κ. Α 208/1950) ο συνοικισμός και η κοινότητα μετονομάστηκαν σε «**Άγιος Ιωάννης**».

⇒ Το χωριό **Μπισδονόπουλον** ήταν υπό την προστασία της βαλιδέ σουλτάνας.

Μπιστουνόπουλο ονομάζει το χωριό ο Π. Αραβαντινός και θεωρεί αλβανική την προέλευση της λέξης.

Μπισδουνόπουλον και **Μπεσδουνόπουλον** αναφέρει ο Ι. Λαμπρίδης το χωριό.

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου χρησιμοποιεί τον τύπο **Μπεζντουνόπουλο**, το, για το τοπωνύμιο, το οποίο θεωρεί ελληνικό σχηματισμό προερχόμενο «... από το τοπωνύμιο Μπεζντούνι και την υποκοριστική κατάληξη -οπούλο...». Διευκρινίζει επίσης ότι «...Ο υποκορισμός για να αντιδιασταλεί το χωριό προς το παρακείμενο Μπεζντούνι...».

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1928	Μικρό Μπισδούνι	109	1971	Άγιος Ιωάννης	553
1940	Μικρόν Μπισδούνιον	120	1981	Άγιος Ιωάννης	598
1951	Άγιος Ιωάννης	117	1991	Άγιος Ιωάννης	671
1961	Άγιος Ιωάννης	222	2001	Άγιος Ιωάννης	744

• Η κοινότητα «**Ανάργυροι**» αναγνωρίστηκε αρχικά με την ονομασία «**Βράβορη**», αποτελούμενη από τους συνοικισμούς «**Βράβορη**» και «**Τσέργιαννη**». Έδρα της κοινότητας υπήρξε ο συνοικισμός «**Βράβορη**». Ο συνοικισμός και η κοινότητα μετονομάστηκαν σε «**Ανάργυροι**» με το Δ. 1.4.1927 (Φ.Ε.Κ. Α 76/1927). Ο συνοικισμός «**Τσέργιαννη**», με το Δ. 9.9.1927 (Φ.Ε.Κ. Α 195/1927), αναγνωρίστηκε σε κοινότητα, η οποία αργότερα μετονομάστηκε σε «**Λοφίσκος**».

⇒ Το χωριό **Βράβορη** ήταν υπό την προστασία της βαλιδέ σουλτάνας.

Ο Π. Αραβαντινός μνημονεύει το χωριό **Βράβορη** και θεωρεί ελληνική την προέλευση της λέξης.

Βράβορη αναφέρει το χωριό και ο Ι. Λαμπρίδης. Μάλιστα κατατάσσει την ονομασία του στην κατηγορία των τοπικών ονομάτων, που πρόκυψαν «...εκ των ονομάτων αρχηγών επήλυδων ή ιθαγενών...», τα οποία λήγουν σε γενική ενικού αριθμού.

Ο Αν. Δ. Βλαχόπουλος σημειώνει πως η προέλευση του τοπωνύμιου **Βράβορη** - έτσι ονομάζει το χωριό - είναι σλαβική και παρενθετικά το επεξηγεί «κλειδί», «κέντρον διερχομένων», χωρίς άλλες διευκρινίσεις.

Ο Π. Β. Γκαλντέμης υποστηρίζει για την ονομασία **Βράβορη** ότι πρόκειται για «...όνομα σλαβικό που σημαίνει κλειδί, στρατηγική θέση, κέντρο διερχομένων...».

Ο Στ. Μπέττης θεωρεί το όνομα **Βράβορη** «...μάλλον τοπωνυμικό κυριώνυμο...», το οποίο «...διαιώνίζει εκείνο του πρώτου οικιστή ή κυριάρχου του, «ιθαγενούς ή επήλυδος» άγνωστο. Χωριό δηλαδή του Βράβορη εκφερόμενο αρχικά, καθώς πολλά της επαρχίας Κουρέντων (που στο μεταξύ μεταβλήθηκαν σε θηλυκά ή ουδέτερα), σε γενική κτητική...».

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου θεωρεί το τοπωνύμιο **Βράβορη**, η σλαβικής προέλευσης, ετυμολογούμενο:

- Ή από το σλαβικό ουσιαστικό boгъ «το ζώο, το κτήνος».
- Ή από το επίσης σλαβικό vьrba «η ιτιά».

Και στις δύο περιπτώσεις με την πρόσθεση της σλαβικής παραγωγικής κατάληξης -οгъ.

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Βράβορη	331		1951	Ανάργυροι	242
	Τσέργιαννη	175	506	1961	Ανάργυροι	236
1920	Βράβορη	312		1971	Ανάργυροι	164
	Τσέργιαννη	191	503	1981	Ανάργυροι	172
1928	Ανάργυροι	344		1991	Ανάργυροι	131
1940	Ανάργυροι	324		2001	Ανάργυροι	116

• Η κοινότητα «**Άνω Λαψίστα**» αρχικά αναγνωρίστηκε με την ονομασία «**Λαψίστα**», και αποτελούνταν από τους συνοικισμούς «**Άνω Λαψίστα**» και «**Κάτω Λαψίστα**». Έδρα της υπήρξε ο συνοικισμός «**Άνω Λαψίστα**». Με το Δ. 14.2.1936 (Φ.Ε.Κ. Α 104/1936) ο συνοικισμός «**Κάτω Λαψίστα**» αναγνωρίστηκε σε νέα κοινότητα.

⇒ Το όνομα του χωριού πρωτοαναφέρεται με την ονομασία **Λευσίστα** σε επιστολή του Ιωάννη Απόκαυκου, μητροπολίτη Ναυπάκτου, στις αρχές του 13ου μ.Χ αιώνα.

«...Το χωρίον την **λευασίσταν**...» μνημονεύει το χρυσόβουλο του Ανδρονίκου Β΄ Παλαιολόγου στα 1319, που διασώζεται στο τμήμα χειρογράφων στην Εθνική Βιβλιοθήκη της Ελλάδας, όπως μας πληροφορεί ο Κ. Δ. Στεργιόπουλος.

«...Το χωρίον **Λευασίσταν**...» και «...το χωρίον **Λαυσίστα**...» αναφέρεται στα χρυσόβουλα του Ανδρονίκου Β΄ Παλαιολόγου στα 1319 και στα 1321, που μας διασώζει ο Π. Αραβαντινός, ο οποίος υποσημειώνει αντίστοιχα: «...**Λευασίστα**. Η **Λαψίστα** χωρίον των Κουρέντων...» και «...**Λαυσίστα**, όπερ και **Λευασίστα** καλείται εις το Α΄ Χρυσόβουλλον, χωρίον των Κουρέντων αξιόλογον...».

Το χωριό **Άνω Λαψίστα** ήταν υπό την προστασία της βαλιδέ σουλτάννας, ενώ με το όνομα **Λαψίστα** μνημονεύεται χωριό στην πρόθεση 421 της μονής Μεταμορφώσεως των Μετεώρων στα 1592-93.

Ο F.C.H.L Rouqueville, Γάλλος περιηγητής και πρόξενος της χώρας του στα Ιωάννινα, στις αρχές του 19ου αιώνα, μας πληροφορεί πως το τοπωνύμιο αναφέρεται από βυζαντινούς συγγραφείς ως «**Λιμπίζντα**», ενώ οι ντόπιοι το ονομάζουν «**Λαμπζίστα**» και «**Λαμπψίστα**». Πιθανολογεί ακόμη ότι «...το όνομα αυτό παράγεται από τη λάσπη, γιατί ένα μεγάλο μέρος της το καλοκαίρι ξεραίνεται και αφήνει να φαίνονται λάσπες γεμάτες βούρλα...».

Ο Π. Αραβαντινός μνημονεύει το χωριό **Άνω Λαψίστα** και θεωρεί ελληνική την προέλευση της λέξης.

Άνω Λαψίστα αναφέρει το χωριό και ο Ι. Λαμπρίδης.

Ο Στ. Μπέττης σημειώνει πως το όνομα του χωριού παράγεται από το σλαβικό *laps*, που σημαίνει «έλος», και την τοπωνυμική σλαβική κατάληξη *-ista*, που προσδιορίζει εγκατάσταση ή συνοικισμό. Το τοπωνύμιο **Άνω Λαψίστα** υποδηλώνει παράβαλτο, παραλίμνιο συναικισμό, όπως στο παρελθόν υπήρξε. Αλλού ωστόσο υποστηρίζει ότι το τοπωνύμιο είναι λέξη σλαβική, σύνθετη από τη ρίζα *λαψ*, που σημαίνει «καλάμι» και την παραγωγική κατάληξη *-ιστα*, και συμπεραίνει: «...Λαψίστα λοιπόν θα τη λέγαμε μεταφράζοντας το όνομά της ακριβώς Καλαμοχωρι ή Καλαμιώνα...».

Ο Στ. Κωλέττας μας πληροφορεί πως η τοπική παράδοση θεωρεί «...την ονομασία ως προερχόμενη από τη «λάσπη»...». Συνεχίζοντας σημειώνει ότι «...προστέθηκε η αναμφίβολα σλαβικής προέλευσης κατάληξη *-ιστα* και ότι η αρχική της ονομασία ήταν Λασπίτσα και με αντιμετάθεση των γραμμάτων *σπ σε πς* έγινε Λαψίστα και Λαψίστα...». Υποστηρίζει επίσης πως «...υπάρχει και η εκδοχή το πρώτο συνθετικό να σημαίνει στα σλαβικά και βάτραχος...», ενώ παρατηρεί ότι από το θεματικό μέρος των παλαιών ονομασιών **Λευσίστα**, **Λεαυσίστα**, **Λαυσίστα** «...φαίνεται ότι δεν υπάρχει τοπωνυμική σχέση με τη λέξη λάσπη, ώστε να δικαιολογήσουμε την ελληνική προέλευση του ονόματος...».

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου μας ενημερώνει πως το τοπωνύμιο ετυμολογείται:

- Από τον M. Vasmer ο οποίος το αποδίδει σε ένα βασικό τύπο *Lěvšišče*, τον οποίο δεν τον ερμηνεύει. Παραθέτει ωστόσο το σερβοκροάτικο τοπωνύμιο *Lepšić*, το οποίο σχηματίζεται από προσωπώνυμο προερχόμενο από το σλαβικό *lěpъ* «ωραίος».

- Από τον J. Zaimon ο οποίος συνάπτει το τοπωνύμιο με το βουλγάριο *Lapšišta*, και τα δυο προερχόμενα από τον τύπο *Lubčište*, κι αυτό από το προσωπώνυμο *Lubko*.

Ο ίδιος ο Κ. Ευ. Οικονόμου, για την προέλευση του τοπωνύμιου, ξεκινά από τον αρχικά παραδιδόμενο τύπο **Λεαυσίστα**, ο οποίος «...προέρχεται από το αλβανικό ουσιαστικό *lafsh/ë*, *-a* «το λειρί, το λοφίο (του πετει-

νού)», λέξη που ως γεωγραφικός όρος θα μπορούσε να ονομάσει μικρά αλληλοδιαδοχικά υψώματα, όπως αυτά υπάρχουν από το Καστρί (όπου η αρχαία Πασσαρώνα) στην κοινότητα Γαρδίκι, μέχρι τα υψώματα της Πρωτόπαπας, καθώς δεσπόζουν στον κάμπο που πρόκυψε από την αποξήρανση σε νεώτερους χρόνους της «Λίμνης της Λαψίστας»...». Προσθέτει επίσης πως από το *lafsh/ë* και την κατάληξη *-ishta* πρόκυψαν διαδοχικά οι τύποι *l'afšišta - liafšišta - leafšišta* και τελικά **Λεαυσίστα**, απ' όπου και η σημερινή ονομασία **Λαψίστα**.

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Άνω Λαψίστα	153		1940	Άνω Λαψίστα	284
	Κάτω Λαψίστα	156	309	1951	Άνω Λαψίστα	320
1920	Άνω Λαψίστα	141		1961	Άνω Λαψίστα	339
	Κάτω Λαψίστα	140	281	1971	Άνω Λαψίστα	228
1928	Άνω Λαψίστα	208		1981	Άνω Λαψίστα	479
	Κάτω Λαψίστα	184	394	1991	Άνω Λαψίστα	400
				2001	Άνω Λαψίστα	360

• Η κοινότητα «**Βαγενίτιον**» αρχικά αναγνωρίστηκε με την ονομασία «**Βαγενήτι**», με το Β.Δ. 25.3.1920 (Φ.Ε.Κ. Α 76/1920). Προήλθε από τις κοινότητες «**Γραμμένον**» και «**Δελβινακόπουλον**», ενώ αποτελούνταν από τους συνοικισμούς «**Βαγενήτι**» και «**Σπήλιο**». Με το Β.Δ. 22.12.1920 (Φ.Ε.Κ. Α 298/1920) ο συνοικισμός «**Σπήλιο**» προσαρτήθηκε στην κοινότητα «**Δελβινακόπουλον**» αφού αποσπάστηκε από την κοινότητα «**Βαγενήτι**». Αργότερα, στις 16 Οκτωβρίου 1940, καθιερώθηκε ως επίσημη ονομασία του συνοικισμού και της κοινότητας ο τύπος **Βαγενίτιον**.

⇒ Το χωριό μνημονεύεται με το όνομα **Βαγενήτι** σε πρόθεση της μονής Μεταμορφώσεως των Μετεώρων, αρχικής γραφής 1592-1593.

Ο Π. Αραβαντινός αναφέρει το χωριό **Βαγενίτι**, συνοδεύει την ονομασία του με τη γενική κτητική «**του**» σε παρένθεση, και σημειώνει ελληνική την προέλευση της λέξης. Πιστεύει ότι το χωριό διατηρεί το όνομα του ιδιοκτήτη του, συγκεκριμένα της οικογένειας **Βαενίτου** (αποίκου εκ Βαγενιτίας), για την οποία «εικάζει» πως άκμαζε στα μέσα του 16ου αιώνα στην πόλη των Ιωαννίνων. Αλλού πάλι παρατηρεί ότι όσα χωριά φέρουν «την γενικήν αρσενικού ονόματος κλίσεως Ελληνικής», η ονομασία τους υποδηλώνει «...το όνομα ή επώνυμον του ενοικιστού ή χωριοκτήμονος...».

Ο Ι. Λαμπρίδης ονομάζει **Βαενίτη** το χωριό.

Ο Στ. Μπέττης χρησιμοποιεί τον τύπο **Βαενίτη** για την ονομασία του χωριού και θεωρεί ότι «...Το όνομα του χωριού - τοπωνύμιο κυριώνυμο σε γενική κτητική (του Βαενίτη) - διασώζει πιθανότατα εκείνο του πρώτου κυριάρχη του Βαενίτη ή Βαϊουνίτη...». Προσθέτει μάλιστα πως ο Βαενίτης ή Βαϊουνίτης καταγόταν από τη Βαγενιτία, η οποία στα μεσαιωνικά χρόνια υ-

πήρξε θέμα ή επαρχία της Παλαιάς Ηπείρου, και περιλάμβανε τη Θεσπρωτία, την Κεστρίνη και τμήμα της Κασωπαίας χώρας.

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου υποστηρίζει πως το τοπωνύμιο **Βαγενίτι**, το «... προέρχεται από το ουσιαστικό της κοινής νεοελληνικής, βαγένι, το «το βαρέλι» (< πιθανώς σλαβικά vagan) και την κτητική κατάληξη -ίτης, που δηλώνει ότι κάποιος έχει ή χαρακτηρίζεται απ' αυτό που δηλώνεται στο θέμα ...». Δεν αποκλείει ωστόσο και την παραγωγή του τοπωνύμιου από το τοπωνύμιο Βαγένι και την κατάληξη εθνική -ίτης, ή από το σλαβικό vaganъ και τη βοήθεια της σλαβικής κατάληξης -itji, με την οποία σχηματίζονται ονόματα κατοίκων και δηλωτικά επαγγέλματος. Μας ενημερώνει επίσης πως ο Μ. Vasmer «...συνάπτει το τοπωνύμιο Βαγενίτι με το μεσαιωνικό τοπωνύμιο Βαγενιτία (παράλια περιοχή από τη Χιμάρα μέχρι το Μαργαρίτι) και τα δύο με το σλαβικό φύλο των Βαϊουνιτών...».

Ας σημειωθεί πως ο Κ. Δ. Στεργιόπουλος για το τοπωνύμιο **Βαγενίτι** της περιοχής Κόνιτσας γράφει: «...δάσος του Αηδονοχωριού από ντούσκα από τα οποία έκοπτον ξύλα και κατασκεύαζαν βαρέλια...».

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Βαγενήτι	148		1951	Βαγενίτιον	153
	Σπήλιο	45	193	1961	Βαγενίτιον	130
1920	Βαγενήτι	141		1971	Βαγενίτιον	94
	Σπήλιο	55	196	1981	Βαγενίτιον	97
1928	Βαγενήτι	162		1991	Βαγενίτιον	85
1940	Βαγενίτιον	159		2001	Βαγενίτιον	76

• Η κοινότητα «**Βουνοπλαγιά**» αρχικά αναγνωρίστηκε με το όνομα «**Ζέλοβα**», με μοναδικό συνοικισμό και έδρα της κοινότητας το συνοικισμό «**Ζέλοβα**». Με το Δ. 12.3.1928 (Φ.Ε.Κ. Α 81/1928) ο συνοικισμός και η κοινότητα μετονομάστηκαν σε «**Βουνοπλαγιά**».

Ο συνοικισμός «**Αμπελάκια**» αναγνωρίστηκε με την ΕΣ. 5790/81 (Φ.Ε.Κ. Β 219/1981) απόφαση νομάρχη Ιωαννίνων, ενώ καταργήθηκε στις 17 Μαρτίου 1991 και προσαρτήθηκε στο συνοικισμό «**Βουνοπλαγιά**».

⇒ «...Το χωρίον την **ζελοχοβίσταν**...» μνημονεύει το χρυσόβουλο του Ανδρονίκου Β΄ Παλαιολόγου στα 1319, που διασώζεται στο τμήμα χειρογράφων στην Εθνική Βιβλιοθήκη της Ελλάδας, όπως μας πληροφορεί ο Κ. Δ. Στεργιόπουλος, που παρατηρεί πως «...δεν δύναται να εγερθεί αμφιβολία, ότι είναι η σημερινή Ζέλοβα...». Προσθέτει επίσης ότι «...Εις τούτο δεν άγει ημάς μόνον ο εύκολος σχηματισμός του δεύτερου τύπου από τον πρώτο ιδίως εις λαόν, όστις ομιλεί το βόρειο ιδίωμα αλλά και αυτό τούτο το χρυσόβουλλον, το οποίον ποιούμενον λόγον περί Βοτιβίστας, Ζελοχοβίστας,

Σανδοβίτσας, χωρίων κατά σειράν κειμένων, ουδέν άλλον ή την σημερινήν Ζέλοβαν δύναται να υπονοεί δια του μεσαίου ονόματος...».

Ζέλοβα μνημονεύεται χωριό στην πρόθεση 215 της μονής Βαρλαάμων Μετεώρων, στα 1613-14, ενώ συναντάται και ο τύπος **Ζάλοβον** στην πρόθεση 421 της μονής Μεταμορφώσεως των Μετεώρων, γραφής 18 ου ή 19 ου αιώνα.

Ζέλοβα γράφει την ονομασία του χωριού ο Π. Αραβαντινός, και σημειώνει αλβανική την προέλευσή της. Στο χρυσόβουλον του Ανδρονίκου Β΄ Παλαιολόγου στα 1319, που μας παραδίδει αναφέρεται «...το χωρίον την Ζελοχοβίσταν...», για το οποίο ο ίδιος σχολιάζει πως αγνοείται.

Ο Αλ. Πάλλης πιστεύει ότι το χωριό «...Ζέλοβα καλούμενον εχρησίμευσε πιθανώς ως αρχηγείον των εισβαλλόντων Σλάβων μη δυνηθέντων ίσως να κυριεύσωσιν αμέσως το φρούριον των Ιωαννίνων, διότι Ζέλοβα πρωτεύουσα (chef - lieu) σλαβιστί σημαίνει...».

Ζέλοβα αναφέρει το χωριό και ο Ι. Λαμπρίδης, ο οποίος παρενθετικά επεξηγεί «**Χελωνών**», χωρίς άλλη διευκρίνιση.

«...Ζέλοβα = Στρατηγείον Σλαβιστί...» εξηγεί ο Β. Δ. Ζώτος - Μολοσσός.

Ο Χρ. Χρηστοβασίλης ερμηνεύει: **Ζέλοβα** = Θέσις αρχηγού.

Ο Στ. Μπέττης γράφει ότι το όνομα του χωριού **Ζέλοβα** είναι σλαβικό, σύνθετο με ρίζα τη λέξη Zelje, που σημαίνει λάχανο, αγριολάχανο και το «...σλαβοβουλγαρικό μάλιστα ανδρωνυμικό επίθεμα -οβα...». Παραθέτει ακόμη τις εξής άλλες εκδοχές:

- Την άποψη του Αλ. Πάλλη ότι «...Ζέλοβα σλαβική πρωτεύουσα σημαίνει...».

- Την παρεμφερή γνώμη του Χρ. Χρηστοβασίλη, που προαναφέρθηκε, πως η ονομασία **Ζέλοβα** ερμηνεύεται ως «θέσις αρχηγού».

- Την ερμηνεία του Μ. Vasmer ότι «τόπος γεμάτος λάχανα» σημαίνει το τοπωνύμιο.

Ακόμη δεν αποκλείει την άποψη το όνομα του χωριού «...να σχετίζεται ως ανδρωνυμικό με γυναίκα Σέρβου Ζουπάνου ή γαιοκτήτη της Σερβοκρατίας, της οποίας πιθανόν ήταν το χωριό κτήμα εκφερόμενο αρχικά σε πτώση γενική (χωριό δηλαδή της Ζέλοβας)...». Αλλού υποστηρίζει ότι «...το όνομα του χωριού είναι μάλλον τοπωνύμιο κυριώνυμο, χωριό δηλαδή της Ζέλοβας γυναίκας ίσως κάποιου Ζελ Σλάβου γαιοκτήτη του χωριού...». Αλλού πάλι θεωρεί το τοπωνύμιο **Ζέλοβα** ομόρριζο του τοπωνύμιου Ζελίτσα της Φλώρινας «...παραγόμενον από τη λέξη ζελ -(ίσως το ζάλος = βούρκος του Ησυχίου)- και την τοπωνυμική κατάληξη -ίτσα σημαίνον τόπο όπου το ποτάμι συγκεντρώνει αμμοχάλικο και πιο πέρα βουρκότοπος...» και συμπεραίνει «...πως με το λασπότοπος ή λασποχώρι δίνεται η πιο σωστή κι απόλυτα σύμφωνη με τα πράγματα ερμηνεία του ονόματος του χωριού...». Παρατηρεί τέλος ότι στο χρυσόβουλο του Ανδρονίκου Β΄ Παλαιολόγου στα

1319, αναφέρεται το χωριό **Ζελεχοβίστα**, που απλοποιημένο **Ζελεχοβίστα**, **Ζελίχοβα**, **Ζέλοβα** κατά πάσα πιθανότητα ταυτίζεται με το σημερινό χωριό.

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου αναφέρει το τοπωνύμιο με τους τύπους **Ζέλοβα**, η και **Τζέλοβα**, η και θεωρεί «...ως πιθανότερη την παραγωγή του τοπωνύμιου από το σλαβικό τύπο želona (< žely «η χελώνα» + την επιθετική κατάληξη -ona) με διατήρηση του γένους στην ελληνική...». Μας ενημερώνει ακόμη πως σύμφωνα με τον M. Vasmer, το τοπωνύμιο σημαίνει «λαχανότοπος», και «...ετυμολογείται προφανώς από το σλαβικό zelъje «φυτό // λάχανο // αγριάδα»...».

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Ζέλοβα	430	1961	Βουνοπλαγιά	477	
1920	Ζέλοβα	345	1971	Βουνοπλαγιά	496	
1928	Βουνοπλαγιά	405	1981	Βουνοπλαγιά	515	
1940	Βουνοπλαγιά	548		Αμπελάκι	52	567
1951	Βουνοπλαγιά	440	1991	Βουνοπλαγιά	625	
			2001	Βουνοπλαγιά	883	

- Η κοινότητα «**Γραμμένον**» αναγνωρίστηκε εξ αρχής με την ονομασία «**Γραμμένον**», αποτελούμενη από τους συνοικισμούς «**Γραμμένον**» και «**Βαγενήτι**». Ο συνοικισμός «**Γραμμένον**» υπήρξε και η έδρα της κοινότητας. Ο συνοικισμός «**Βαγενήτι**» με το Δ. 25.5.1920 (Φ.Ε.Κ. Α 176/1920), όπως προαναφέρθηκε, αποσπάστηκε από την κοινότητα και αποτέλεσε νέα κοινότητα.

⇒ Το χωριό μνημονεύεται με το όνομα **Γραμμένου** σε πρόθεση της μονής Μεταμορφώσεως των Μετεώρων, αρχικής γραφής 1593-1594.

Ο Π. Αραβαντινός αναφέρει το χωριό **Γραμμένα** και σημειώνει ελληνικά την προέλευση της λέξης. Πιστεύει ότι το χωριό διατηρεί το όνομα του ιδιοκτήτη του, συγκεκριμένα της οικογένειας **Γραμμένου**, για την οποία «εικάζει» πως άκμαζε στα μέσα του 16 ου αιώνα στην πόλη των Ιωαννίνων. Αλλού πάλι παρατηρεί ότι όσα χωριά φέρουν «την γενικήν αρσενικού ονόματος κλίσεως Ελληνικής», η ονομασία τους υποδηλώνει «...το όνομα ή επώνυμον του ενοικιστού ή χωριοκτήμονος...». Αλλού πάλι εξηγεί πως **γραμμένον** σημαίνει: περικαλλές, ζωγραφιστόν, «πουλάκι μου γραμμένον».

Ο Σεραφείμ Ξενοπούλος, μητροπολίτης Άρτας χρησιμοποιεί τον τύπο **Γραμμένα**.

Ο Ι. Λαμπρίδης σημειώνει το όνομα του χωριού με τον τύπο **Γραμμένου** και θεωρεί ότι πρόκυψε από το όνομα αρχηγού επήλυδος ή ιθαγενούς. Πάντως κατά τον Ι. Λαμπρίδη το τοπωνύμιο είναι «ελληνικώτατον» στην προέλευσή του.

Γραμμένα μνημονεύει το χωριό ο Ευ. Π. Παγούνης.

Ο Κ. Κρυστάλλης αναφερόμενος στα χωριά της περιοχής γράφει πως εξαιτίας «...των πολλών τούτων της φύσεως αυτών καλλονών ενόμισαν τινές ότι ωνομάσθησαν και Γραμμενοχώρια...». Προσθέτει ακόμη ότι «...η λέξις γραμμένο εν τω ηπειρωτικώ ιδιώματι σημαίνει τον επί καλλονή διακρινόμενον, τον γραφικόν, εξ ης αι φράσεις γραμμένο παιδί, γραμμένος άγγελος, φρύδια γραμμένα, γραμμένο χωριό, ως ονομάζεται Γραμμένο το κεντρικότερον και μεγαλύτερον εξ αυτών...». Ωστόσο ο ίδιος θεωρεί πιθανότερη τη γνώμη, το τοπωνύμιο να προήλθε από το γεγονός πως τα χωριά της περιοχής υπετάγησαν στους Τούρκους «...άνευ ουδεμιάς αντιστάσεως και ενεγράφησαν εις τα βιβλία της κατοχής των, ονομασθέντα έκτοτε Γραμμένα, εν αντιθέσει προς τας κοινότητας της Πίνδου και των άλλων ορέων, οίτινες διετήρησαν την αυτονομίαν των ωνομάσθησαν Άγραφα...».

Ο Χρ. Ι. Σούλης σημειώνει στο λήμμα «**Γραμμένον**», στη Μεγάλη Ελληνική Εγκυκλοπαίδεια ότι το χωριό «...ονομάσθη ούτω, κατά πάσαν πιθανότητα, εκ του κατά την ΙΣΤ' εκατονταετηρίδα ζήσαντος προύχοντος Ιωαννίτου Γραμμένου, ούτινος ήτο τιμάριον...».

Ο Π. Β Γκαλντέμης καταγράφει τις εξής τρεις εκδοχές για την ονομασία του χωριού, που τη γράφει **Γραμμένο** και **Γραμμένη**:

- Ο πρώτος που κατοίκησε εκεί λεγόταν Γραμμένος και έδωσε το όνομά του στο χωριό.
- Ονομάστηκε έτσι γιατί είναι όμορφο χωριό, χωριό «γραμμένο», κατά τη λαϊκή συνήθεια, «γραμμένα μάτια», «φρυδιάμ' γραμμένα» κ.ά.
- Το χωριό, μαζί με τ' άλλα Γραμμενοχώρια, ήταν από τα πρώτα, που κατέλαβαν οι Οθωμανοί και τα έγγραψαν, ώστε να πληρώνουν φόρους, ήταν δηλαδή «...Γραμμένα, σε αντίθεση, με όσα δεν γράφηκαν και τα είπαν Άγραφα...».

Ο Στ. Μπέττης που καταγράφει διάφορες εκδοχές για την προέλευση του τοπωνύμιου, θεωρεί ως πιθανότερο να ονόμασαν το χωριό «...Γραμμένο και κατ' επέκταση Γραμμένα (= Γραμμενοχώρια) επειδή οι κάτοικοί του πρώτοι έσπευσαν τον καιρό που οι Τούρκοι διαπραγματεύονταν την παράδοση του Κάστρου των Γιαννίνων, να γραφούν στους φορολογικούς κατάλογους των, σ' αντίθεση με τα Άγραφα, που από την ανυποταξιά των κατοίκων των και το απρόσιτο της περιοχής των, ουδέποτε εγράφηκαν στα χαρτιά των κατακτητών...», και προσθέτει πως τη γνώμη αυτή παραδέχεται και ο W. M. Leake. Επίσης θεωρεί αξιοπρόσεκτη την άποψη του Χ. Ι. Σούλη ότι πρόκειται για καθαρό κυριώνυμο, τοπωνυμικό, δηλαδή το χωριό ανήκε σε κάποιον Γιαννιώτη με το ίδιο όνομα, ενώ εκτιμά την εκδοχή του Κ. Δ. Μέρτζιου, να προήλθε από τη σλαβική λέξη grimmin (= είδος χορταριού) «απίθανη» και «ολίγον εξεζητημένη». Παραθέτει ακόμη τη ρομαντική, καθώς τη χαρακτηρίζει, τοπική παράδοση «...που εξηγεί το τοπωνύμιο με την έννοια αυτής της λέξης περιεχομένης στο στίχο του λαϊκού τραγουδιού: αυτά τα μάτια Δήμο μ' τ' άμορφα, τα φρύδια τα γραμμένα... Δηλαδή το ή τα Γραμ-

μένα χωριά (τα Γραμμενοχώρια), που θα πει τα όμορφα, τα ζωγραφιστά χωριά...». Αλλού ωστόσο είναι κατηγορηματικός πως «...το όνομά του διασώζει το επίθετο παλιάς Ηπειρωτικής, προερχόμενης από το Βυζάντιο οικογένειας των Γραμμένων, κτήμα της οποίας φαίνεται ότι ήταν...».

Ο Ν. Γ. Ζιάγκος γράφει ότι το χωριό το 16ο αιώνα ήταν τιμάριο του Γιαννιώτη φεουδάρχη Γραμμένου, ενώ παραθέτει και τη γνώμη πως «... στο χωριό κατέφυγαν οι γραμμένοι μηδενιστές κι αναρχικοί του βυζαντίου, κι ήβραν ησυχία, γιατί η παρουσία του κράτους ήταν σκιώδης. Απ' αυτούς πήγαν άλλοι στην Κέρκυρα, όπου έδωσαν το επίθετό τους...».

Σύμφωνα με τον Κ. Ευ. Οικονόμου το τοπωνύμιο **Γραμμένο**, το είναι κυριώνυμο, προερχόμενο από το επώνυμο Γραμμένος, κι αυτό από το βαφτιστικό Γραμμένος αποδιδόμενο στη μετοχή γραμμένος, ο «ο ζωγραφιστός, ο καλλίγραμμος, ο ωραίος» ή από τη σημασία «ο φέρων επί του σώματός του ουλές, ή άλλα σημάδια ελαφράς αναπηρίας, ο σημειωμένος».

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Γραμμένον	808	1961	Γραμμένον	589
1920	Γραμμένον	740	1971	Γραμμένον	342
1928	Γραμμένον	749	1981	Γραμμένον	268
1940	Γραμμένον	680	1991	Γραμμένον	203
1951	Γραμμένον	619	2001	Γραμμένον	320

- Η κοινότητα «**Ελεούσα**» προήλθε από την κοινότητα «**Μπισδούνι**», η οποία αρχικά αποτελούνταν από τους συνοικισμούς «**Μέγα Μπισδούνι**» και «**Μικρό Μπισδούνι**», με έδρα της το συνοικισμό «**Μέγα Μπισδούνι**».

Από την κοινότητα «**Μπισδούνι**», όπως προειπώθηκε, αποσπάστηκε με το Δ. 25.2.1928 (Φ.Ε.Κ. Α 172/1928) ο συνοικισμός «**Μικρό Μπισδούνι**» και αναγνωρίστηκε σε νέα κοινότητα.

Στη συνέχεια, στις 16 Οκτωβρίου 1940, η κοινότητα «**Μπισδούνι**» και ο συνοικισμός «**Μέγα Μπισδούνι**» διόρθωσαν την ονομασία τους σε «**Μέγα Μπισδούνιον**», ενώ με το Β.Δ. 9.9.1950 (Φ.Ε.Κ. Α208/1950) μετονομάστηκαν σε «**Ελεούσα**».

⇒ Το χωριό **Μπισδούνη** ήταν υπό την προστασία της βαλιδέ σουλτάννας.

Το χωριό **Μπεζντούνι** μνημονεύει σε στιχούργημά του ο ιερομόναχος Παΐσιος ο Μικρός στα 1867.

Μπιστούνι μέγα και **Μπιστούνι** αναφέρει το χωριό ο Π. Αραβαντινός, χαρακτηρίζοντας σλαβική την προέλευση της ονομασίας του.

Ο Ι. Λαμπρίδης γράφει το όνομα του χωριού **Μπισδούνη**, και θεωρεί πως πρόκυψε από το όνομα αρχηγού επήλυδος ή ιθαγενούς. Αλλού αναφέρει **Μέγα Μπισδούνιον** και **Μπεσδούνι** το όνομα του χωριού.

Ο Β. Γκορτζής ερμηνεύει το τοπωνύμιο **Μπισδούνι** ως «άνευ ανέμων».

Ο Στ. Μπέττης σημειώνει ότι «...το όνομα του χωριού **Μπισντούνη** είναι «...κυριώνυμο, χωριό δηλαδή του Μπισντούνη από τον πρώτο οικιστή ή ιδιοκτήτη του, η δε ρίζα του είναι άδηλης καταγωγής...».

Ο Κ. Εβ. Οικονόμου υποστηρίζει πως το τοπωνύμιο **Μπεζντούνη**, το «...προέρχεται από το σλαβικό bezdъnъ «ο γκρεμός», λέξη σύνθετη από τη σλαβική πρόθεση bezъ «χωρίς, δίχως» και το ουσιαστικό dъno «έδαφος»...»

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Μέγα Μπισδούνι	542		1951	Ελεούσα	1158
	Μπισδουνόπουλο	67	609	1961	Ελεούσα	1302
1920	Μέγα Μπισδούνι	558		1971	Ελεούσα	1512
	Μικρό Μπισδούνι	48	608	1981	Ελεούσα	1835
1928	Μέγα Μπισδούνι	727		1991	Ελεούσα	2213
1940	Μέγα Μπισδούνιον	981		2001	Ελεούσα	2805

• Η κοινότητα «**Ζωοδόχος**» αναγνωρίστηκε στην αρχή με το όνομα «**Ζωνδήλα (Κουρέντων)**», αποτελούμενη από το συνοικισμό «**Ζωνδήλα (Κουρέντων)**», που υπήρξε και έδρα της κοινότητας, και το συνοικισμό «**Γαρδίκιον**». Η αρχική επίσημη ονομασία «**Ζωνδήλα (Κουρέντων)**» διορθώθηκε σε «**Ζονδίλλα**» στις 16 Μαΐου 1928 και στη συνέχεια, στις 16 Οκτωβρίου 1940, σε «**Ζοντίλα**», ενώ ο συνοικισμός και η κοινότητα μετονομάστηκαν με το Β.Δ. 20.9.1955 (Φ.Ε.Κ. Α 287/1955), σε «**Ζωοδόχος**». Προηγουμένως, με το Β.Δ. 22.12.1920 (Φ.Ε.Κ. Α 298/1920), αποσπάστηκε από την κοινότητα ο συνοικισμός «**Γαρδίκιον**» και αποτέλεσε νέα κοινότητα με την ονομασία «**Μέγα Γαρδίκιον**».

⇒ **Τουντίλα** αναφέρει το χωριό ο Π. Αραβαντινός χαρακτηρίζοντας ελληνική την προέλευση της ονομασίας του.

Τζονδίλα γράφει το όνομα του χωριού ο Ι. Λαμπρίδης. Αλλού το μνημονεύει με τους τύπους **Τσουδήλα**, **Τσονδήλα** και **Τσιονδήλα**.

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου για το χωριό **Τζοντίλα**, η παραθέτει την τοπική παράδοση πως «...μερικοί από τους κατοίκους του χωριού, που βρίσκονταν κοντά στη μεγάλη οδική αρτηρία από Γιάννενα προς Αλβανία, αναγκάστηκαν να το εγκαταλείψουν και να ιδρύσουν το χωριό Τζοντίλα της περιοχής Ζαγορίου. Για το λόγο αυτό οι κάτοικοι της Τζοντίλας Ζαγορίου ονομάζουν εκείνη των Κουρέντων με το τοπωνύμιο Παλιοτζ'ντίλα...».

Ομώνυμο χωριό ήταν το σημερινό **Δικόρυφον**, δημοτικό διαμέρισμα του δήμου **Κεντρικού Ζαγορίου**. Στο οικείο κεφάλαιο υπάρχουν κι άλλες πληροφορίες για την προέλευση και την ετυμολογία του τοπωνυμίου.

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Ζωνδήλα	216		1951	Ζοντίλα	288
	Γαρδίκιον	130	346	1961	Ζωοδόχος	294
1920	Ζωνδήλα (Κουρέντων)	193		1971	Ζωοδόχος	259
	Γαρδίκιον	117	310	1981	Ζωοδόχος	295
1928	Ζονδίλλα	250		1991	Ζωοδόχος	348
1940	Ζοντίλα	284		2001	Ζωοδόχος	387

• Η κοινότητα «**Κάτω Λαψίστα**» προήλθε από την κοινότητα «**Λαψίστα**» (αργότερα «**Άνω Λαψίστα**») της οποίας υπήρξε συνοικισμός. Αναγνωρίστηκε ως κοινότητα με το Δ 14.2.1936 (Φ.Ε.Κ. Α 104/1936), αποτελούμενη από το συνοικισμό «**Κάτω Λαψίστα**», που υπήρξε και η έδρα της. Αρχικά έφερε την ονομασία «**Λαψίστα**», σφάλμα το οποίο διορθώθηκε στο Φ.Ε.Κ. Α 235/1936, όπου η κοινότητα και ο συνοικισμός αναφέρονται «**Κάτω Λαψίστα**».

⇒ Το χωριό **Κάτω Λαψίστα** ήταν υπό την προστασία της βαλιδέ σουλτάνας, ενώ αναφέρεται με την ίδια ονομασία, **Κάτω Λαψίστα**, από τον Π. Αραβαντινό και τον Ι. Λαμπρίδη.

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1940	Κάτω Λαψίστα	228	1971	Κάτω Λαψίστα	296
1951	Κάτω Λαψίστα	256	1981	Κάτω Λαψίστα	396
1961	Κάτω Λαψίστα	365	1991	Κάτω Λαψίστα	383
			2001	Κάτω Λαψίστα	414

• Η κοινότητα «**Λοφίσκος**» προήλθε, όπως προαναφέρθηκε, από την κοινότητα «**Βράβορη**», αργότερα «**Ανάργυροι**», της οποίας υπήρξε συνοικισμός. Αρχικά ονομαζόταν «**Τσέργιαννη**» και αποτελούνταν από το συνοικισμό «**Τσέργιαννη**», που ήταν και έδρα της κοινότητας. Αναγνωρίστηκε ως κοινότητα με το Δ. 9.9.1927 (Φ.Ε.Κ. Α 195/1927), ενώ με το Β.Δ. 29.12.1953 (Φ.Ε.Κ. Α 5/1954) ο συνοικισμός και η κοινότητα μετονομάστηκαν σε «**Λοφίσκος**».

Στις 16 Μαΐου 1928 αναγνωρίστηκαν και προσαρτήθηκαν στην κοινότητα οι συνοικισμοί «**Μπραβάρη**» και «**Ξεροβούνι**», οι οποίοι καταργήθηκαν στις 16 Οκτωβρίου 1940.

⇒ Το χωριό **Τσέργιανη** ήταν υπό την προστασία της βαλιδέ σουλτάνας,

Τσέργιανη γράφει την παλιά ονομασία του χωριού ο Π. Αραβαντινός χαρακτηρίζοντας ελληνική την προέλευσή της, ενώ παρενθετικά την επεξηγεί «**Σεργιανή**», χωρίς άλλες διευκρινίσεις.

Ο Ι. Λαμπρίδης γράφει το όνομα του χωριού **Τσέργιανη** και το επεξηγεί παρενθετικά ως «**τόπος κατάφυτος εκ τοιούτου δένδρου**».

Ο Π. Γρίσπος μας ενημερώνει πως «...Τσέρνο και Τσερνόκι (το) και Τσέρος (ο) το δασικόν δένδρον *Quersus cerris*, η Άσπρις και Αλίφλοιος των αρχαίων, η Λοιδοριά των χριστιανικών παραδόσεων...Όνομα σλαβικόν σημαίνει μαύρος και αναφέρεται στο μαύρον χρώμα το οποίον λαμβάναν τα τσερνόξυλα εις την εστίαν, όπου μετά δυσκολίας καίγονται, μαυρίζουν από την καπνιάν που αναδίδουν και σβήνουν...».

Ο Π. Β. Γκαλντέμης για το όνομα του χωριού παραθέτει την εξήγηση του Ι. Λαμπρίδη, αλλά και την εκδοχή άλλων, που πιστεύουν ότι «...ονομάστηκε έτσι από τον πρώτο κάτοικο, που λεγόταν Σέργιαννης ή Τσέργιαννης...».

Ο Στ. Μπέττης χρησιμοποιεί για το παλιό όνομα του χωριού τον τύπο **Τσέριανη** και υποστηρίζει ότι «...Το όνομά του σλαβικό αποτελείται από τη ρίζα *tser*, που σημαίνει δρυς και την παραγωγική κατάληξη *-ιανη* πληθυντική...». Μας πληροφορεί πως «...Στο χωριό μάλιστα «τσέρος», λέμε είδος δρυός από τα τέσσερα τέτοια γνωστά μου στην περιοχή. Τα άλλα είναι ο δεντρος, αλλού λεγόμενος ντούσκο (λέξη αλβανική), η βελανιδιά και η γρανίτσα...» και προσθέτει ότι «...Εδώ βέβαια πρόκειται για δρυ γενικά στην οποία περιλαμβάνεται και το πουρνάρι και σημαίνει όλο το όνομα του χωριού συνοικισμό, ή άνθρωποι που κατοικούν στα πουρνάρια, όπως πράγματι είναι, περιβαλλόμενο από εκτεταμένα δάση πουρναριών...».

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου υποστηρίζει πως το τοπωνύμιο **Τσέργιανη**, η «...σχηματίζεται από τον αμάρτυρο τύπο *Cerjane* «οι κάτοικοι του χωριού Τσέρια» (< τοπωνύμιο *Cerja* + κατάληξη *-jane*)...» και διευκρινίζει ότι το τοπωνύμιο *Cerja* προέρχεται από το σλαβικό ουσιαστικό *ceřь* «βαλανιδιά» και την περιεκτική κατάληξη *-je*.

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1928	Τσέργιαννη	179		1961	Λοφίσκος	109
	Μπραβάρι	131		1971	Λοφίσκος	52
	Ξεροβούνι	43	353	1981	Λοφίσκος	103
1940	Τσέργιαννη	172		1991	Λοφίσκος	65
1951	Τσέργιαννη	134		2001	Λοφίσκος	64

• Η κοινότητα «**Λύγγος**» αρχικά αναγνωρίστηκε με την ονομασία «**Μουσπίνα**» και αποτελούνταν από το συνοικισμό «**Μουσπίνα**», που ήταν και έδρα της κοινότητας. Ο συνοικισμός και η κοινότητα, στις 16 Οκτωβρίου 1940, διόρθωσαν την ονομασία τους σε «**Μοσπίνα**», ενώ μετονομάστηκαν σε «**Λύγγος**» με το Β.Δ. 20.9.1955 (Φ.Ε.Κ. Α 287/1955). Ας σημειωθεί πως η τέως κοινότητα, στον ιδρυτικό νόμο με τον οποίο δημιουργήθηκε ο δήμος **Πασσαρώνος**, αναφέρεται με τον τύπο «**Λίγγος**».

⇒ Το χωριό **Μοσπίνα** ήταν υπό την προστασία της βαλιδέ σουλτάνας, ενώ συναντάται και ο τύπος **Μοσσίνα** στην πρόθεση 421 της μονής Μεταμορφώσεως των Μετεώρων, γραφής 18ου ή 19ου αιώνα.

Ο Κ. Θεσπρωτός ονομάζει **Μουσπίνα** το χωριό

Μοσπέινα και Μοσπίνα γράφει την παλιά ονομασία του χωριού ο Π. Αραβαντινός, χαρακτηρίζοντας ελληνική την προέλευση της ονομασίας του.

Ο Ι. Λαμπρίδης γράφει το όνομα του χωριού **Μοσπίνα**. Μνημονεύει τον Αθ. Μοσπινιώτη, διευθυντή της Μαρουτσαίας Σχολής, καθώς επίσης το Δ. Μοσπινιώτη ευεργέτη του χωριού, και μας πληροφορεί ότι «...Ο πρώτος της οικογένειας των Μοσπινιωτών καταγόμενος εκ της Επισκοπής, κόμης του Αργυροκάστρου μετώκισεν εις το χωριόν Μοσπίναν, και εκείθεν εγκατέστη στα Ιωάννινα...» στα 1729 και ήταν ο Αθ. Μοσπινιώτης.

Ο Π. Β. Γκαλντέμης υποστηρίζει ότι το χωριό ονομάστηκε **Μοσπίνα** «...από τον πρώτο κάτοικο Αθανάσιο Μοσπινιώτη που ήρθε το 1729 από την κωμόπολι του Αργυροκάστρου Επισκοπή...».

Ο Στ. Μπέττης θεωρεί το παλιό όνομα του χωριού **Μοσπίνα**, η «...ξενικής προφανώς προέλευσης και μάλλον σλαβικό...», δεν γνωρίζει ωστόσο τι ακριβώς σημαίνει.

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου πιθανολογεί πως το τοπωνύμιο προέρχεται από το σλαβικό ουσιαστικό mostь «σανιδογέφυρα (σε έλος) // γέφυρα» και την κατάληξη -ina, με την οποία σχηματίζονται γεωγραφικοί όροι.

⇒ Ο Π. Αραβαντινός αναφέρει πως **Λύγκος** είναι «...Αρχαία της Ηπείρου πόλις κειμένη κατά τα Κούρεντα πλησίον ίσως του νυν χωριού Μοσπίνας...».

Για το τοπωνύμιο **Λύγγος**, ο Π. Β. Γκαλντέμης υποστηρίζει ότι οφείλει την ονομασία του στην «...αρχαία πόλι της Λύγγου, που απλωνόταν μέχρι το σημερινό χωριό και κυρίως έφτανε στα νότια αυτού...».

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Μουσπίνα	338	1961	Λύγγος	348
1920	Μουσπίνα	314	1971	Λύγγος	216
1928	Μουσπίνα	371	1981	Λύγγος	263
1940	Μοσπίνα	458	1991	Λύγγος	153
1951	Μοσπίνα	436	2001	Λύγγος	111

• Η κοινότητα «**Μέγα Γαρδίκιον**» προήλθε, όταν όπως προαναφέρθηκε, από την κοινότητα «**Ζωνδήλα (Κουρέντων)**» αργότερα «**Ζωοδόχος**» αποσπάστηκε ο συνοικισμός «**Γαρδίκιον**» και αναγνωρίστηκε σε κοινότητα με το Δ. 22.12.1920 (Φ.Ε.Κ. Α 298/1920) και με την ονομασία «**Μέγα Γαρδίκιον**», αποτελούμενη από το συνοικισμό «**Μέγα Γαρδίκιον**», που υπήρξε και η έδρα της κοινότητας.

Ο συνοικισμός και η κοινότητα διόρθωσαν την ονομασία τους σε «**Μέγα Γαρδίκι**» στις 16 Μαΐου 1928, ενώ τελικά στις 16 Οκτωβρίου 1940 καθιερώθηκε ξανά ο τύπος «**Μέγα Γαρδίκιον**» για την ονομασία του συνοικισμού και της κοινότητας.

⇒ «...Το χωρίον το **Γαρδίκιν**...» αναφέρεται στο χρυσόβουλο του Ανδρονίκου Β΄ Παλαιολόγου, στα 1319.

Ο Π. Αραβαντινός αναφέρει τα χωριά **Γαρδίκι**, **Γαρδικάκι** και **Γαρδικόπουλο** σημειώνοντας ελληνική την προέλευση της ονομασίας τους, ενώ στο χρυσόβουλο που προαναφέρθηκε και ο ίδιος διασώζει, μας πληροφορεί ότι **Γαρδίκιν** είναι «χωρίον των Κουρέντων». Αλλού πάλι μας ενημερώνει πως «...εις το νυν χωρίον των Ιωαννίνων Γαρδικάκι, όπου ερείπια φαίνονται αρχαίας ακροπόλεως...» βρισκόταν η Έλλα, αρχαία πόλη της Μολοσσίας. Προφανώς ο Π. Αραβαντινός αναφέρεται στην αρχαία πόλη Πασσαρώνα, η οποία όπως εκτιμούν οι σύγχρονες αρχαιολογικές απόψεις άκμασε στους ιστορικούς χρόνους στην περιοχή.

Ο Ι. Λαμπρίδης γράφει το όνομα του χωριού **Γαρδίκη**, ενώ αναφέρει και το χωριό **Γαρδικόπουλον** ή **Παλαιόν Γαρδίκη**. Για το τοπωνύμιο **Γαρδίκη** παρατηρεί ότι προέρχεται από τη γενική ενικού ονόματος αρχηγού επήλυδος ή ιθαγενούς.

Ο Στ. Μπέτσης σημειώνει πως η ρίζα του τοπωνυμίου είναι η λέξη grad, που σημαίνει κάστρο. Μαζί με την υποκοριστική κατάληξη -ικ προκύπτει η παλαιοσλαβική λέξη gradik, δηλαδή «μικρό κάστρο», και με αναγραμματισμό, μετάθεση του υγρού ρ, το τοπωνύμιο **Γαρδίκι**. Προσθέτει ακόμη ότι το χωριό το όνομά του το «...χρωστάει στο αρχαιοελληνικό, που στεφάνωνε τον υπερκείμενο λόφο, κάστρο, λείψανα του οποίου «και τοιαύτα θεμελίων οικοδομημάτων» εξακολουθούν να σώζονται...».

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου για το τοπωνύμιο **Γαρδίκι**, το, γράφει ότι προέρχεται από το σλαβικό gradъ, κι αυτό από το gradъ «το οχυρό // η πόλη // ο κήπος», και τη σλαβική υποκοριστική και επιθετική κατάληξη -ькь ή ikъ. Αλλού υποστηρίζει πως το όνομα «...είναι σλαβικής προέλευσης και μάλιστα παλαιοσλαβικό κατά τον Vasmer ΓΡΑΔ και με αναγραμματισμό ΓΑΡΔ -συνώνυμο με τη ρωσική λέξη ГОРОΔ- με την υποκοριστική δε κατάληξη -ικ σλαβική κι' αυτή, σημαίνει μικρή πόλη...», ενώ παρατηρεί ότι «...το χωρίον το **Γαρδίκιν**...» του προαναφερθέντος χρυσόβουλου πρόκειται για το **Γαρδικόπουλο**, ή **Παλαιόν Γαρδίκη**, ή **Μικρό Γαρδίκι**, ή **Γαρδικάκι**, από το οποίο κατόπιν προήλθε και το **Μέγα Γαρδίκι**.

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1928	Μέγα Γαρδίκι	135	1971	Μέγα Γαρδίκιον	169
1940	Μέγα Γαρδίκιον	168	1981	Μέγα Γαρδίκιον	202
1951	Μέγα Γαρδίκιον	174	1991	Μέγα Γαρδίκιον	211
1961	Μέγα Γαρδίκιον	182	2001	Μέγα Γαρδίκιον	211

• Η κοινότητα «**Νεοχώριον**» προήλθε, όπως προαναφέρθηκε, από την κοινότητα «**Ροδοτόβι**», αργότερα «**Ροδοτόπιον**», της οποίας υπήρξε συνοικισμός με την ονομασία «**Νεοχώρι**». Αναγνωρίστηκε σε κοινότητα με το Δ. 11.12.1928 (Φ.Ε.Κ. Α 265/1928) και την ονομασία «**Νεοχώρι**» αποτελούμενη από το συνοικισμό «**Νεοχώρι**», που υπήρξε και η έδρα της. Στις 16 Οκτωβρίου 1940 καθιερώθηκε ως επίσημη ονομασία για το συνοικισμό και την κοινότητα ο τύπος «**Νεοχώριον**».

⇒ Ο Π. Αραβαντινός αναφέρει το χωριό **Νεοχώρι Δερβίσμπεη**, ενώ ο Ι. Λαμπρίδης το ονομάζει απλά **Νεοχώριον**.

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1940	Νεοχώριον	202	1971	Νεοχώριον	192
1951	Νεοχώριον	222	1981	Νεοχώριον	245
1961	Νεοχώριον	270	1991	Νεοχώριον	225
			2001	Νεοχώριον	303

• Η κοινότητα «**Περάτης**» αναγνωρίστηκε αρχικά με την ονομασία «**Περάτη**», και μοναδικό συνοικισμό και έδρα της το συνοικισμό «**Περάτη**». Η ονομασία του συνοικισμού και της κοινότητας διορθώθηκε σε «**Περάτης**» στις 16 Οκτωβρίου 1940.

⇒ Ο Π. Αραβαντινός αναφέρει το χωριό **Περάτι**, σημειώνοντας μέσα σε παρένθεση τη γενική κτητική «**του**», και θεωρεί ελληνική την προέλευση της λέξης. Αλλού σημειώνει πως εκείνα τα χωριά, τα οποία έχουν ως ονομασία τους «την γενικήν αρσενικού ονόματος κλίσεως Ελληνικής», η ονομασία τους αυτή υποδηλώνει «...το όνομα ή επώνυμον του ενοικιστού ή χωρικοκτήμονος...».

Ο Ι. Λαμπρίδης αναφέρει **Περάτη** το όνομα του χωριού, και σημειώνει πως πρόκειται για γενική ενικού ονόματος αρχηγού επήλυδος ή ιθαγενούς, αλλά «ελληνικώτατον» όνομα.

Ο Π. Β. Γκαλντέμης υποστηρίζει ότι το χωριό πήρε το όνομά του από τον πρώτο κάτοικό του, που ήρθε από το Πέραμα Ιωαννίνων.

Ο Λ. Παπαγεωργίου μας διασώζει την τοπική παράδοση πως το τοπωνύμιο προέρχεται από το προσωπωνύμιο Περάτης, ο οποίος ήταν «..κάποιος Τσέλιγκας που η καταγωγή του ήταν από το Πέραμα Ιωαννίνων...».

Ο Στ. Μπέττης για την προέλευση της ονομασίας του χωριού **Περάτι**, παραθέτει την τοπική παράδοση ότι δηλαδή πρόκειται «...για κυριώνυμο τοπωνυμικό, χωριό δηλαδή του Περάτη, κάτοικου του Περάματος, που πρώτος το συνοίκησε...». Ο ίδιος ωστόσο κλίνει στην άποψη πως σχετίζεται με το χωριό της Αλβανίας Περάτ. Δεν αποκλείει κάτοικοι του χωριού Περάτ, Περατάτες δηλαδή «...φεύγοντες τις πιέσεις των Καραμουρατών και την εξωμοσίαν να συνοίκησαν τότε το Περάτι...» στα 1687, όταν το Περάτ έγινε «...εστία των φοβερών εξωμοτών Αλβανών Καραμουραταίων...».

Σύμφωνα με τον Κ. Ευ. Οικονόμου το τοπωνύμιο **Περάτη**, η είναι κυριώνυμο, προερχόμενο από το προσωπώνυμο Περάτης, αποδιδόμενο ή στο ουσιαστικό περάτης, ο «ο πορθμεύς» ή στο τοπωνύμιο Berati της Αλβανίας. Επισημαίνει ακόμη πως αποφασιστικό ρόλο στην προέλευση του επώνυμου και έμμεσα του τοπωνυμίου έχει «...ο τρόπος σχηματισμού του εθνικού (Περατάτης, -ισσα), το οποίο σχηματίζεται με την αλβανική κατάληξη -at (και έναρθρα -ati), για να δηλώσει του κατοίκους του τόπου ή τα μέλη της οικογένειας, που αναφέρονται στο θέμα...».

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Περάτη	171	1961	Περάτης	152
1920	Περάτη	151	1971	Περάτης	100
1928	Περάτη	186	1981	Περάτης	104
1940	Περάτης	167	1991	Περάτης	89
1951	Περάτης	162	2001	Περάτης	74

• Η κοινότητα «**Πετράλωνα**» αναγνωρίστηκε αρχικά με την ονομασία «**Δόβρον**», με μοναδικό συνοικισμό και έδρα της το συνοικισμό «**Δόβρον**». Ο συνοικισμός και η κοινότητα μετονομάστηκαν σε «**Παλαιά Αλώνια**» με το Δ. 20.8.1927 (Φ.Ε.Κ. Α 179/1927). Στη συνέχεια, με το Β.Δ. 745/21.10.1969 (Φ.Ε.Κ. Α 234/1969), ο συνοικισμός και η κοινότητα «**Παλαιά Αλώνια**» μετονομάστηκαν σε «**Πετράλωνα**».

⇒ Ο Π. Αραβαντινός αναφέρει την ακμάζουσα στα 1542 οικογένεια των Ιωαννίνων **Ντόμπρου**, ωστόσο δεν μνημονεύει το χωριό.

Ο Ι. Λαμπρίδης αναφέρει το χωριό **Ντόμπρου**.

Ο Ν. Χρ. Παπακώστας σημειώνει πως «...η λέξις «Ντόβρου», (ανάγνωθι Ντόμπρου = dobru) είναι σλαβική σημαίνουσα «καλόν». Δεν προήλθε δε εκ του ονόματος Φεουδάρχου τινός, αλλ' είναι τοπωνύμιον...».

Ο Π. Β. Γκαλντέμης για την παλιά ονομασία του χωριού **Ντόμπρον** ή **Δόβρον** γράφει ότι είναι «...λέξις σλαβική που σημαίνει καλός, αγαθός, ειλικρίνεια...».

Ο Στ. Μπέττης για την ονομασία του χωριού, την οποία αναφέρει με τον τύπο **Ντόμπρου** σημειώνει πως σχετίζεται με παλιά ακμάζουσα οικογένεια

νεια των Γιαννίνων, σέρβικης πιθανότατα προέλευσης. Παρενθετικά επεξηγεί ότι dobro ή dobar = καλός, αγαθός δηλαδή ντόμπρος, καλωσυνάτος άνθρωπος.

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου πιστεύει ότι το τοπωνύμιο **Ντόμπρο, το/ -η**, είναι δυνατόν να προέρχεται:

- Από το σλαβικό προσωνύμιο Dobr, που είναι συγκεκριμένος τύπος των προσωνύμιων Dobro-slan, Dobro-mir κ. α, προερχόμενα από το επίθετο dobrъ «καλός» ή από το σλαβικό επίθετο dobrъ, -ga, -ro «ο καλός», με παράλειψη του προσδιοριζόμενου ουσιαστικού, με τις σημασίες «χωράφι, τμήμα, τόπος κ.ά».

- Από το ελληνικό προσωνύμιο Ντόμπρος, που αποδίδεται σε παρωνύμιο, προερχόμενο από το σλαβικό δάνειο της ελληνικής ντόμπρος «ευθύς, ειλικρινής, έντιμος», εκδοχή, που θεωρεί «λιγότερο πιθανή».

- Από το σλαβικό dobrъ «δάσος από βαλανιδιές, δάσος», κι αυτό από το επίσης σλαβικό dobrъ «δέντρο».

⇒ Για την ονομασία «**Παλαιά Αλώνια**» ο Κ. Ευ. Οικονόμου υποσημειώνει πως «...οφείλεται σε μικροτοπωνύμιο της περιοχής με τον τύπο Παλιάλωνα...».

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Δόβρον	277	1961	Παλαιά Αλώνια	280
1920	Δόβρον	307	1971	Πετράλωνα	272
1928	Παλαιά Αλώνια	331	1981	Πετράλωνα	312
1940	Παλαιά Αλώνια	330	1991	Πετράλωνα	184
1951	Παλαιά Αλώνια	293	2001	Πετράλωνα	166

• Η κοινότητα «**Πολύλοφον**» αναγνωρίστηκε αρχικά με το όνομα «**Κοβίλιανη**», αποτελούμενη από τους συνοικισμούς «**Κοβίλιανη**», «**Πογδορά**» και την **Ιερά Μονή Κοιμήσεως Θεοτόκου Λυκοστάνης**, με έδρα το συνοικισμό «**Κοβίλιανη**».

Ο συνοικισμός και η κοινότητα μετονομάστηκαν σε «**Πολύλοφον**» με το Δ. 11.9.1928 (Φ.Ε.Κ. Α 193/1928), ενώ με το Β.Δ. 28.8.1940 (Φ.Ε.Κ. Α 271/1940) ο συνοικισμός «**Πογδορά**» μετονομάστηκε σε «**Λυκοστάνη**». Προηγουμένως από τις 16 Μαΐου 1928, χρησιμοποιήθηκε ο τύπος «**Πογδώρα**».

⇒ Το χωριό **Κοβίλιανη** ήταν υπό την προστασία της βαλιδέ σουλτάνας, ενώ αναφέρεται με τη γραφή **Κουβούλιανη**, σε πρόθεση της μονής Μεταμορφώσεως Μετεώρων, αρχικής γραφής 1593-1594, καθώς επίσης με τη γραφή **Κοβήλιανη** σε πρόθεση της μονής Βαρλαάμ Μετεώρων, αρχικής γραφής 1613-1614.

Ο Κ. Θεσπρωτός ονομάζει **Κοβίλιανη** το χωριό.

Ο Π. Αραβαντινός μνημονεύει το χωριό **Κοβίλιανη**, χαρακτηρίζει ελληνική την προέλευση της ονομασίας του, ενώ παρενθετικά την ερμηνεύει «**Κοβελιανή**», χωρίς άλλες εξηγήσεις. Αλλού χρησιμοποιεί τον τύπο **Γκοβίλιανη**, ενώ αναφέρει και το τοπωνύμιο **Λυκοστάνη** «...θέσιν καθ' ην εύρον πληθύν λύκων διατηρουμένων δια το δασώδες και έρημον μέρος εκείνο...».

Ο Ι. Λαμπρίδης αναφέρει το χωριό **Κοβίλιανη**.

Ο Β. Γκορτζής ερμηνεύει το τοπωνύμιο **Κοβίλιανη** ως «νοσηρά, άγονος, μελαγχολική».

Ο Αν. Δ. Βλαχόπουλος υποστηρίζει πως **Κοβύλιανη** είναι «...λέξις σλαυϊκή εφθαρμένη εις Κοβυλιάνσκα...», και προσθέτει ότι το τοπωνύμιο οφείλει την ονομασία του σε «Σλαύους, Βόσνιους» της Βόρειας Γιουγκοσλαβίας, οι οποίοι ίδρυσαν τον οικισμό και τον ονόμασαν έτσι, σε ανάμνηση της πατρίδας τους Κοβυλιάνσκα, πόλης με ιαματικά λουτρά.

Ο Π. Β. Γκαλντέμης γράφει το παλιό όνομα του χωριού **Κοβύλιανη** και υποστηρίζει ότι πρόκειται για «...σλαβικό που προέρχεται από τη λέξι Κοβυλιάνσκα, λουτρόπολι της Βόρειας Γιουγκοσλαβίας...».

Ο Στ. Μπέττης θεωρεί το τοπωνύμιο **Κοβίλιανη** σλαβικό, προερχόμενο από τη λέξη kobila = φοράδα, και παραθέτει την ερμηνεία του Μ. Vasmer πως σημαίνει «...κάτι σαν φοραδότοπος ή φοραδοχώρι...». Υποστηρίζει ο ίδιος αλλού ότι στα βουλγάρικα και ρωσικά «...η φοράδα λέγεται kobila με την παραγωγική της όμως κατάληξη, πάντα σλαβική -ιανή, που είναι πληθυντική σημαίνει περίπου ανθρώπους της φοράδας, εννοώντας μεταφορικά τη διαμόρφωση της κορφής της ράχης, που είναι χτισμένο το χωριό, που έχει σχήμα σώματος φοράδας...» Προσθέτει ακόμη και την άποψη, που τη θεωρεί εξίσου ισχυρή, σύμφωνα με την οποία ίσως «...η ρίζα του ονόματος (kobil) να διασώζει το όνομα σλάβου γαιοκτήτη ή πρώτου οικιστή του χωριού. Και η κατάληξή του, τους ανθρώπους της πατριάς ή οικιστές του...». Επίσης παρατηρεί πως το όνομα «...συναντιέται δε ευρύτατα στην πολωνική μάλιστα γλώσσα υπό τους τύπους Kobylany και Kobylanka...», ενώ πιθανολογεί ως δυνατή και την περίπτωση η ονομασία «...να δηλώνει και τους απογόνους χωροδεσπότη ή οικιστή του πρώτου Κομπίλα τ' όνομα, επειδή η παραγωγική κατάληξη -ιανη είναι συχνά κατάληξη «ονομάτων κατοίκων»...».

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου υιοθετεί την άποψη του Μ. Vasmer, που αποδίδει το τοπωνύμιο **Κοβίλιανη**, η «...στο σλαβικό τύπο Kobyljane και χαρακτηρίζεται ως «(χωριό) με φοράδες»...» προερχόμενο «...από το τοπωνύμιο Kobilja (και Kobylje) (<Kobyła «η φοράδα») και την κατάληξη -jane...».

⇒ Το χωριό **Πογδορά** ήταν υπό την προστασία της βαλιδέ σουλτάννας.

Ο Π. Αραβαντινός αναφέρει το χωριό **Πογδορά**, χαρακτηρίζει ελληνική την προέλευσή του, ενώ παρενθετικά σημειώνει «**Υπεκδορά**», χωρίς άλλες διευκρινίσεις.

Ο Αλ. Πάλλης πιστεύει ότι το τοπωνύμιο **Πογδορά** είναι «αριδήλως Σλαβικόν όνομα» και σημαίνει «υπωρεία».

Ο Ι. Λαμπρίδης ονομάζει επίσης το χωριό **Πογδορά**, αλλά παρενθετικά εξηγεί ότι πρόκειται για υποκοριστικό της λέξης «**Πογδόριανη**».

Ο Β. Γκορτζής ερμηνεύει το τοπωνύμιο **Πογδόρα** ως «Θείον δώρον».

Ο Π. Β Γκαλντέμης θεωρεί πιθανό η παλιά ονομασία του χωριού **Πογδορά** να «...προέρχεται από τις λέξεις Πο (υπό) και γκορ (σλαβικό = όρος), δηλαδή «υπό του βουνού» και περιφραστικά «ριζοβούνι»...».

Ο Αν. Κ. Γκόγκος σημειώνει **Podgora - Ποδγορά - Πογδορά** = κάτω από το βουνό, πρόποδες βουνού, κατωβούνι, ριζοβούνι. Προηγουμένως εξηγεί ότι rod = υπό, κάτω από, και goga = όρος, βουνό.

Ο Στ. Μπέττης υποστηρίζει επίσης ότι το παλιό όνομα του χωριού είναι σλαβικό, σύνθετο από τις λέξεις rod + goga και σημαίνει ριζοβούνι. Γράφει αλλού χαρακτηριστικά πως «...το όνομά του «αριδήλως σλαβικόν υπόρειαν σημαίνει»...». Για τη νέα ονομασία **Λυκοστάνη** μας πληροφορεί ότι πρόκειται για «...παρωνύμιο παλαιού μοναστηριού της περιοχής...».

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου υποστηρίζει πως το τοπωνύμιο **Πογδορά**, η προέρχεται από τη σύνθεση της σλαβικής πρόθεσης rodъ «κάτω» και του σλαβικού ουσιαστικού goga «βουνό // δάσος» με αντιμετάθεση των d και g : rod(ъ)gogá > rog(ъ)ogá > rog(ъ)dogá

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Κοβίλιανη	316		1961	Πολύλοφον	253	
	Πογδορά	55	371		Λυκοστάνη	93	346
1920	Κοβίλιανη	334		1971	Πολύλοφον	173	
	Πογδορά	51	385		Λυκοστάνη	48	221
1928	Κοβίλιανη	367		1981	Πολύλοφον	202	
	Πογδώρα	71	438		Λυκοστάνη	41	243
1940	Πολύλοφον	379		1991	Πολύλοφον	132	
	Λυκοστάνη	67	446		Λυκοστάνη	29	161
1951	Πολύλοφον	293		2001	Πολύλοφον	266	
	Λυκοστάνη	93	386		Λυκοστάνη	44	310

Στην απογραφή, στα 1920, απογράφηκαν και 15 κάτοικοι στη **Μονή Κοιμήσεως Θεοτόκου**, οπότε ο συνολικός πληθυσμός της κοινότητας ανέρχεται σε 400 κατοίκους.

• Η κοινότητα «**Ροδοτόπιον**» αναγνωρίστηκε αρχικά με την ονομασία «**Ροδοτόβι**», αποτελούμενη από τους συνοικισμούς «**Ροδοτόβι**» και «**Νεοχώρι**», ενώ έδρα της υπήρξε ο συνοικισμός «**Ροδοτόβι**».

Ο συνοικισμός και η κοινότητα μετονομάστηκαν σε «**Ροδοτόπι**» με το Δ. 1.4.1927 (Φ.Ε.Κ. Α 76/1927), ενώ με το Δ. 11.12.1928 (Φ.Ε.Κ. Α 256/1928) ο συνοικισμός «**Νεοχώρι**» αναγνωρίστηκε ως νέα κοινότητα. Στη συ-

νέχεια καθιερώθηκε, ως επίσημη ονομασία ο τύπος «**Ροδοτόπιον**» για την κοινότητα και τον συνοικισμό, από τις 16 Οκτωβρίου 1940.

⇒ «...Το χωρίον το **Ραδοτόβιν**...» αναφέρεται στο χρυσόβουλο του Ανδρονίκου Β΄ Παλαιολόγου στα 1319.

Το χωριό **Ραδοτόβι** ήταν υπό την προστασία της βαλιδέ σουλτάνας, ενώ με τον τύπο **Ραδοτόπι** μνημονεύεται στην πρόθεση 421 της μονής Μεταμορφώσεως των Μετεώρων στα 1592-93.

Ο Π. Αραβαντινός ονομάζει το χωριό **Ραδοτόβι**, όπως και ο Ι. Λαμπρίδης, ενώ θεωρεί την προέλευση της ονομασίας του σλαβική. Στο προαναφερθέν χρυσόβουλο, που ο Π. Αραβαντινός διασώζει, σε σημείωσή του εξηγεί: «...**Ραδοτόβιν**. Χωρίον των Κουρέντων...».

Ο Β. Γκορτζής ερμηνεύει το τοπωνύμιο **Ραδοτόβι** ως «ευχάριστον, πρόσχαρον».

Ο Περ. Χ. Τάσσης σημειώνει για το χωριό πως «...Η ονομασία του Ραδοτόβι είναι προφανώς Σλαυική ή Σλαβόφωνος, την οποία θα προσέλαβε από την παραμονή των Σλαύων εις τα εδάφη της πριν εκπολιτισθούν...». Προσθέτει ακόμη τη γνώμη του Χαρ. Τσιακόπουλου ότι «...η σλαυόφωνος ονομασία ΡΑΔΟΤΩΒ ή ΡΑΔΟΒΙΤΣ είχαν εξελληνισθεί εις Ραδοτόβι από της βυζαντινής ακόμη εποχής...».

Ο Στ. Μπέττης χρησιμοποιεί τους τύπους **Ραντοτόβι** και **Ραδοτόβι** για το τοπωνύμιο. Εκτιμά πως «...Το όνομά του είναι σλαβικής προέλευσης, το πρώτο του συνθετικό ραντ- σημαίνει τον ευχάριστο, τον χαριτωμένο, όλο δε το όνομα είναι ίσως κυριώνυμο δηλώνοντας τον Σλάβο ποτέ γαιοκτήτη του...». Μας πληροφορεί ακόμη ότι το παλαιό όνομα του χωριού λέγεται και Αρατόβ, παρεφθαρμένο με την «...προσθήκη του αρχικού Α, που είναι συνήθης στην τοπική αυτή γλώσσα καθώς συμβαίνει με πλήθος λέξεών της ...». Αλλού πάλι σημειώνει πως το τοπωνύμιο είναι σλαβικό, προερχόμενο από τη ρίζα rad = χαρούμενος και την κατάληξη -οβι, που δεν γνωρίζει τι σημαίνει. Επισημαίνει ωστόσο ότι το τοπωνύμιο «...θα πρέπει να ερμηνευτεί σαν χωριό ή τοποθεσία σχετιζόμενη με κάποιον Ράντο (Ράδο)...», ενώ προσθέτει πως και σήμερα συναντάται σε χωριά του νομού το σλαβικής προέλευσης επώνυμο Ράδος ή Ράντος.

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου υποστηρίζει ότι το τοπωνύμιο **Ραδοτόβι**, το είναι κυριώνυμο, προερχόμενο από τον επιθετικό τύπο radotono, κι αυτό από το προσωπώνυμο Radota, λέξη σύνθετη από το επίθετο radъ «εύθυμος, πρόθυμος», την κατάληξη -ta, και την επιθετική, κτητική κατάληξη -ονο. Προσθέτει ακόμη πως «...ο τύπος Ροδοτόβι και Ροδοτόπι προέρχονται από παρετυμολογία προς τις ελληνικές λέξεις ρόδο, το και τόπος, ο αντίστοιχα...».

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Ροδοτόβι	490	1940	Ροδοτόπιον	773
------	----------	-----	------	------------	-----

	Νεοχώριον	144	634	1951	Ροδοτόπιον	760
1920	Ροδοτόβι	529		1961	Ροδοτόπιον	768
	Νεοχώρι	131	660	1971	Ροδοτόπιον	730
1928	Ροδοτόπι	685		1981	Ροδοτόπιον	887
	Νεοχώρι	179	864	1991	Ροδοτόπιον	1050
				2001	Ροδοτόπιον	1108

ΔΗΜΟΣ ΠΕΡΑΜΑΤΟΣ

• Ο δήμος **Περάματος** αποτελείται από τις εξής τέως κοινότητες: «**Αμφιθέα**», «**Κρανούλα**», «**Κρύα**», «**Λιγκιάδες**», «**Μάζια**», «**Περίβλεπτος**», καθώς και από τους συνοικισμούς «**Κρυόβρυση**» και «**Σπόθαι**» της τέως κοινότητας «**Κρυόβρυση**» και το συνοικισμό «**Πέραμα**», της τέως κοινότητας «**Πέραμα**» που ορίστηκε και έδρα του δήμου. Οι τέως κοινότητες και οι συνοικισμοί ανήκαν στην τέως επαρχία Δωδώνης.

⇒ Ο δήμος **Περάματος** έλαβε την ονομασία του από τον οικισμό «**Πέραμα**», έδρα του νέου δήμου.

Το χωριό **Πέραμα** ήταν υπό την προστασία της βαλιδέ σουλτάνας.

Στον Π. Αραβαντινό αναφέρεται το χωριό **Πέραμα** με τη σημείωση ότι το όνομά του είναι ελληνικής προέλευσης.

Πέραμα μνημονεύει τον οικισμό και ο Ι. Λαμπρίδης, που θεωρεί «ελληνικώτατον» το όνομά του.

Ο Στ. Μπέττης για την ονομασία του οικισμού γράφει πως «...οφείλεται πιθανώτατα στο περάσμα, που υπήρχε στο σημείο αυτό του έλους (μεταξύ δηλαδή του χωριού και της εκκλησίας του Αγίου Νικολάου Κοπάνων) και που χρησιμοποιούσαν παλαιότερα, προτού στηθεί το γιοφύρι στο Λυκόστομο ή όταν από πλημμύρες το τελευταίο δεν περνιόταν, οι προς τις Β.Δ. περιοχές της Ηπείρου διακινούμενοι...». Αξιολογώντας πληροφορίες από δημοσιεύματα του Λ. Βρανούση σημειώνει: «...Το χωριό φαίνεται πως εσώζονταν και κατά τους Μέσους Χρόνους, γιατί, καθώς το Χρονικό των Ιωαννίνων αναφέρει κάποιος κατοικός του (Περάτης) αν δεν πρόκειται για περατάρη απλώς, επειδή πολλοί γράφουν τη λέξη με π μικρό, ήταν ο Νικηφόρος ο Κωφός, που επέρασε με τη βάρκα του (26 Φλεβάρη 1379) τους κατά του Κάστρου της πόλης τους επιδραμόντες Αρβανίτες...». Παρατηρεί επίσης ότι το τοπωνύμιο προϋπήρχε του οικισμού.

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου υποστηρίζει πως το τοπωνύμιο **Πέραμα**, το «... προέρχεται από το ουσιαστικό της νεοελληνικής **πέραμα**, το «η διάβαση σε ποτάμι ή πορθμό // η διαπεραίωση // το πλοιάριο που εκτελεί τη διάβαση των οχθών λίμνης ή ποταμού // η απέναντι, η κοντινή παραλία» κι αυτό από το ρήμα **περώ** και την κατάληξη μεταρρηματικών ουσιαστικών -μα...».

• Η κοινότητα «**Αμφιθέα**» αναγνωρίστηκε αρχικά με την ονομασία «**Στρούνι**». Πριν την αναγνώρισή της αποτελούσε συνοικισμό της κοινότητας «**Πέραμα**». Η αναγνώρισή της έγινε με το Β.Δ. 16.5.1936 (Φ.Ε.Κ. Α 231/1936), ενώ αποτελούνταν από το συνοικισμό «**Στρούνι**», που ήταν και έδρα της. Από τις 16 Οκτωβρίου 1940, για την επίσημη ονομασία της κοινότητας και του συνοικισμού, καθιερώθηκε ο τύπος «**Στρούνιον**», ενώ ο συνοικισμός και η κοινότητα, με το Π.Δ. 646/9.10.1979 (Φ.Ε.Κ. Α 243/1979) μετονομάστηκαν σε «**Αμφιθέα**».

⇒ Ο Π. Αραβαντινός σε υποσημείωσή του στο χρυσόβουλο του Ανδρονίκου Β΄ Παλαιολόγου στα 1321 που ο ίδιος μας διασώζει, σχολιάζοντας την αναφορά σ' αυτό για την «...**ενορίαν Σεστρουνίου**...» γράφει «...**Σειστρουίνιον**, η περιοχή Τσαρκοβίστας, εκ της άλλοτε κώμης Σειστρουνίου, υπάρχει δε και έτερον χωρίον **Σειστρουίνιον** παρά την λίμνην των Ιωαννίνων όπερ εδέσποζεν άλλοτε και το όλον μεσημβρινόν τμήμα του Μεντζικελίου δεσποζόμενον ήδη εκ της κώμης των Λυγκιάδων...». Αλλού αναφέρει το χωριό **Σειστρούνι** και παρενθετικά εξηγεί «**Σιτηρώνιον**», χωρίς άλλες διευκρινίσεις.

Το χωριό ήταν υπό την προστασία της βασιδέ σουλτάνας, ενώ το τοπωνύμιο **Στρούνι** αναφέρεται σε στιχούργημα του ιερομόναχου Παϊσίου του Μικρού, στα 1687.

Ο Ι. Λαμπρίδης γράφει το όνομα του χωριού **Στρούνη**, και θεωρεί πως προήλθε από το όνομα αρχηγού επήλυδος ή αυτόχθονος. Αλλού μας πληροφορεί πως το χωριό **Στρούνη** ανήκε στην «υπό το όνομα Ζαγόριον» περιοχή, την περίοδο «...πρo της κατακτήσεως κατά το χρονικόν της Βοτσάς...», ενώ χρησιμοποιεί και τον τύπο **Στρούνι** για το τοπωνύμιο.

Ο Β. Γκορτζής ερμηνεύει το τοπωνύμιο **Στρούνι** ως «χορδή, ευθεία, επί μιας γραμμής παράλληλον με κάτι άλλον».

Σύμφωνα με τον Κ. Ευ. Οικονόμου το τοπωνύμιο **Στρούνι**, το «...πρόερχεται από τον τοπωνυμικό τύπο Σιστρούνι με αποβολή του ατόνου [i] (λόγω του βορείου φωνηεντισμού) και απλοποίηση των [ss] που δημιουργήθηκαν μετά την αποβολή του i : sistruni > sstruni > struni...».

Πληροφορίες για το τοπωνύμιο **Σιστρούνιον**, το στο οικείο κεφάλαιο του δήμου **Λάκκας Σουλίου**.

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1940	Στρούνιον	161	1971	Στρούνιον	251
1951	Στρούνιον	198	1981	Αμφιθέα	388
1961	Στρούνιον	247	1991	Αμφιθέα	496
			2001	Αμφιθέα	555

• Η κοινότητα «**Κρανούλα**» αναγνωρίστηκε με το Β.Δ. 6.8.1947 (Φ.Ε.Κ. Α 203/1947). Προήλθε από την κοινότητα «**Περίβλεπτος**», αποτελούμενη από τους συνοικισμούς «**Κρανούλα**» και «**Άγιοι Απόστολοι**», με έδρα το συνοικισμό «**Κρανούλα**».

Αρχικά ο συνοικισμός «**Κρανούλα**» έφερε την ονομασία «**Μπράγια**» και ο συνοικισμός «**Άγιοι Απόστολοι**» την ονομασία «**Βάρβεσι**». Οι δύο συνοικισμοί μετονομάστηκαν, με το Β.Δ. 28.8.1940 (Φ.Ε.Κ. Α 271/1940), στα σημερινά τους ονόματα.

Ο συνοικισμός «**Λυκόστομον**» αναγνωρίστηκε με την ΕΣ. 5790/1981 (Φ.Ε.Κ. Β 219/1981) απόφαση νομάρχη Ιωαννίνων, και προσαρτήθηκε στην κοινότητα με την ονομασία «**Λυκόστομα**».

⇒ **Μπράγια** γράφει το όνομα του χωριού ο Π. Αραβαντινός, και παρενθετικά το επεξηγεί «**Βρυγία**». Σημειώνει μάλιστα ελληνικά την προέλευση της ονομασίας του.

Το χωριό **Μπράγια** ανήκε στην «υπό το όνομα Σαγόριον» περιοχή την περίοδο «...προ της κατακτήσεως κατά το χρονικόν της Βοτσάς...» μας πληροφορεί ο Ι. Λαμπρίδης, ο οποίος μνημονεύει και τη θέση «**Λυκόστομον**»

Ο Στ. Μπέττης για το όνομα του χωριού που το γράφει **Μπράγια** τονίζει πως «...αν δεν είναι κυριώνυμο, χωριό δηλαδή του Μπράγια...», τότε σημειώνει, με επιφύλαξη ότι θα πρέπει να σχετισθεί «...με τη σλαβική λέξη brag (= χαράδρα) στην έξοδο της οποίας κατερχόμενη από το βουνό, πράγματι βρίσκεται...» το χωριό.

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου υποστηρίζει ότι το τοπωνύμιο **Μπράγια**, η είναι δυνατόν να θεωρηθεί:

- Κυριώνυμο, αποδιδόμενο στο σερβικό προσωπώνυμο Brajia, που προέρχεται από το σερβικό braja χαϊδευτικό τύπο του σλαβικού ουσιαστικού braj(γ)ъ «ο αδελφός».

- Εδαφώνυμο, αποδιδόμενο στο αλβανικό ουσιαστικό braj/ë, -a «το εξόγκωμα, το πρήξιμο που γίνεται από χτύπημα», και χρησιμοποιείται μεταφορικά για να δηλώσει την έξαρση του εδάφους.

⇒ Το χωριό **Βάρβεση** ανήκε στο **Βοϊνίκον**, ενώ με τον τύπο **Βάρβεσι** αναφέρεται στην πρόθεση της μονής Μεταμορφώσεως Μετεώρων, αρχικής γραφής 1592- 93. Στην ίδια πρόθεση αναφέρεται και οικισμός με την ονομασία **Άγιοι Απόστολοι**.

Βάρβεση και **Βάρβεσι** γράφει το όνομα του χωριού ο Π. Αραβαντινός, και παρενθετικά το επεξηγεί «**Πτωχή**». Σημειώνει μάλιστα αλβανικά την προέλευση της ονομασίας του.

Ο Ι. Λαμπρίδης μνημονεύει το χωριό **Βάρβεση**, και παρενθετικά σημειώνει «**τόπος, ένθα όρη και ποταμοί συνέρχονται**».

Ο Στ. Μπέττης χρησιμοποιεί τον τύπο **Βάρβεσι** για το όνομα του χωριού. Από την κατάληξη συμπεραίνει πως είναι «πιθανώτατα αλβανικό».

Προσθέτει ακόμη «...ότι θα πρέπει να σχετιστεί με το επίσης αλβανικό var (= καημένος, φτωχός)...».

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου για την αρχική ονομασία του χωριού χρησιμοποιεί τον τύπο **Βάρβεση, η**. Αποδίδει το τοπωνύμιο στο αλβανικό ουσιαστικό brav/ë, -a «η αγέλη, η μάντρα» και την κατάληξη -ës (ë) (έναρθρα -ësi), με μετάθεση του r. Αναφερόμενος αναλυτικά στη χρήση της κατάληξης -ës στην αλβανική συμπεραίνει πως το τοπωνύμιο προέρχεται από το bravë, ή από τη γενική προσωπωνύμιου με την κατάληξη -ësë, «...πτώση που είναι συχνότατη στο σχηματισμό κυριώνυμων τοπωνυμίων...κατά παράλειψη του κτήματος...» ή πιθανότερα «...με τη βοήθεια της περιεκτικής τοπωνυμικής κατάληξης -ës(i) για να δηλώσει τόπο, όπου υπάρχουν μάντρες ή αγέλες ζώων...». Εκδοχή που ενθαρρύνεται από το γεγονός ότι η περιοχή του χωριού είναι κατάλληλη για βοσκότοπος.

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1951	Κρανούλα	339		1991	Κρανούλα	313	
1961	Κρανούλα	234			Άγιοι Απόστολοι	121	
	Άγιοι Απόστολοι	209	443		Λυκόστομον	194	628
1971	Κρανούλα	213		2001	Κρανούλα	301	
	Άγιοι Απόστολοι	199	412		Άγιοι Απόστολοι	116	
1981	Κρανούλα	266			Λυκόστομον	183	600
	Άγιοι Απόστολοι	124					
	Λυκόστομον	120	510				

- Η κοινότητα «**Κρύα**» αρχικά αναγνωρίστηκε με την ονομασία «**Βάνιστα**». Αποτελούνταν από τους συνοικισμούς «**Βάνιστα**», «**Ντίσπερη**» και την **Μονή Αγίου Ιωάννου Λυκοτριχίου**. Με το Δ. 20.8.1927 (Φ.Ε.Κ. Α 179/1927) ο συνοικισμός «**Ντίσπερη**» μετονομάστηκε σε «**Λυκοτρίχιον**», ενώ στις 16 Οκτωβρίου 1940 καθιερώθηκε ο τύπος «**Λυκοτρίχιον**». Ο συνοικισμός και η κοινότητα «**Βάνιστα**» μετονομάστηκαν σε «**Κρύα**» με το Δ. 11.9.1928 (Φ.Ε.Κ. Α 193/1928).

Προηγουμένως, με το Δ 2.6.1926 (Φ.Ε.Κ. Α 199/1926), η κοινότητα «**Βάνιστα**» καταργήθηκε και ενώθηκε με την κοινότητα «**Πέραμα**». Λίγο αργότερα, με το Δ. 22.1.1927 (Φ.Ε.Κ. Α 15/1927, ο συνοικισμός «**Βάνιστα**», αφού αποσπάστηκε από την κοινότητα «**Πέραμα**», αποτέλεσε εκ νέου κοινότητα.

Με το Π.Δ. 998/7.9.1981 (Φ.Ε.Κ. Α 251/1981) ο οικισμός «**Λυκοτρίχιον**» μετονομάστηκε σε «**Αγία Μαρίνα**».

⇒ Το χωριό, με την ονομασία **Βάνιστα**, αναφέρεται στην πρόθεση της μονής Μεταμορφώσεως Μετεώρων, αρχικής γραφής 1592-93.

Βάνιστα αναφέρει το χωριό ο Π. Αραβαντινός θεωρώντας αλβανική την πρέλευση της ονομασίας του.

Αργότερα, στις 19 Μαρτίου 1961, αναγνωρίστηκαν και προσαρτήθηκαν στην κοινότητα οι συνοικισμοί «**Ποταμιά**» και «**Σπόθοι**». Ο συνοικισμός «**Ποταμιά**» με το Ν. 2539/3.12.1997 (Φ.Ε.Κ. Α 244/1997) αποσπάστηκε από την κοινότητα και προσαρτήθηκε στο δήμο **Ανατολικού Ζαγορίου**.

⇒ **Βοβριτζιά** μνημονεύεται το χωριό στην πρόθεση 215 της μονής Βαρλαάμ των Μετεώρων, γραφής 1613-14.

Γοβριτζά γράφει το όνομα του χωριού ο Π. Αραβαντινός, θεωρεί ελληνική την προέλευσή του και παρενθετικά το επεξηγεί «**Γαβρισσός**».

Το χωριό **Γκοβριτσά** ανήκε στην «υπό το όνομα Ζαγόριον» περιοχή την περίοδο «...προ της κατακτήσεως κατά το χρονικόν της Βοτσάς...» μας πληροφορεί ο Ι. Λαμπρίδης. Αλλού χρησιμοποιεί και τον τύπο **Γαβριτσά**.

Για το τοπωνύμιο **Γοβριτσά**, η ο Κ. Ευ. Οικονόμου υποστηρίζει πως «...πρέπει να αποδοθεί στο σλαβικό ουσιαστικό grobъ «το όρυγμα, η τάφος // ο τάφος, ο τύμβος» και την σλαβική μεγενθυντική καταληξη -išta/-ište με μετάθεση του r...».

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Γοβριτσά	207		1971	Κρυόβρυση	118	
1920	Γοβριτσά	185			Ποταμιά	37	
1928	Κρυόβρυση	198			Σπόθοι	18	173
1940	Κρυόβρυση	359		1981	Κρυόβρυση	130	
	Μονή Δουραχάνης	2	361		Ποταμιά	25	
1951	Κρυόβρυση	297			Σπόθοι	17	172
1961	Κρυόβρυση	216		1991	Κρυόβρυση	102	
	Ποταμιά	78			Ποταμιά	28	
	Σπόθοι	42	336		Σπόθοι	17	147
				2001	Κρυόβρυση	153	
					Σπόθοι	10	

- Η κοινότητα «**Λιγκιάδες**» αρχικά αναγνωρίστηκε με την ονομασία «**Λιγγιάδες**», με μοναδικό συνοικισμό και έδρα της το συνοικισμό «**Λιγγιάδες**». Στη συνέχεια, στις 16 Μαΐου 1928, η ονομασία του συνοικισμού και της κοινότητας διορθώθηκε σε «**Λυγγιάδες**». Τελικά στις 16 Οκτωβρίου 1940 καθιερώθηκε ο τύπος «**Λιγκιάδες**» ως επίσημη ονομασία του συνοικισμού και της κοινότητας.

Στην κοινότητα, με το Δ. 25.2.1927 (Φ.Ε.Κ. Α 39/1927), προσαρτήθηκε, αφού αποσπάστηκε από την κοινότητα «**Καβαλλάρι**» (αρχικά «**Καβαλλάριον**»), ο συνοικισμός «**Μογγλιούς**», ο οποίος στη συνέχεια μετονομάστηκε διαδοχικά σε «**Καρυδιές**», «**Καρυές**» και τελικά «**Καρυαί**».

Το χωριό **Βάνιστα** ανήκε στην «υπό το όνομα Ζαγόριον» περιοχή την περίοδο «...προ της κατακτήσεως κατά το χρονικόν της Βοτσάς...», μας πληροφορεί ο Ι. Λαμπρίδης. Ο ίδιος μνημονεύει και το τοπωνύμιο **Λυκοτρίχιον** ή **Λυκοτρίχη**.

Ο Στ. Μπέττης πιστεύει πως «...το όνομα του χωριού, σλαβικό, έχει στενή σχέση με το παρ' αυτό μοναστήρι του Αγίου Ιωάννου, Ιβάν (Γιάννης) και την επίσης σλαβική τοπωνυμική κατάληξη -ιστα, χωριό δηλαδή του Γιάννη...».

Σύμφωνα με τον Κ. Ευ. Οικονόμου το τοπωνύμιο **Βάνιστα**, η «... προέρχεται από το αλβανικό van/ë, -a «η αυλακιά // το κοίλωμα, το στόμιον» με τη σλαβικής αρχής αλβανική περιεκτική κατάληξη -ishta....».

⇒ **Δύσπερος** ονομάζει το χωριό ο Π. Αραβαντινός θεωρώντας ελληνική την προέλευση της ονομασίας του και το ερμηνεύει «**Δυσπέραστος**». Αλλού χρησιμοποιεί τον τύπο **Δίσπερι**, παρενθετικά στο όνομα του χωριού **Βουρλάδες**, που ανήκε στο **Βοϊνίκον**.

Ο Ι. Λαμπρίδης γράφει **Δίσπερη** το όνομα του χωριού.

Ο Στ. Μπέττης χρησιμοποιεί τον τύπο **Ντίσπερη** για το τοπωνύμιο, και πιθανολογεί πως πρόκειται για το όνομα του πρώτου οικιστή ή γαιοκτήτη του, «...χωριό δηλαδή του Ντίσπερη...».

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου υποθέτει πως το τοπωνύμιο **Ντίσπερη**, η πιθανόν προέρχεται «...από το αλβανικό ουσιαστικό dëspërim «η απελπισία, η θλίψη, η μεγάλη πίκρα»...».

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Βάνιστα	81		1961	Κρύα	237	
	Ντίσπερη	94	175		Λυκοτρίχιον	262	499
1920	Βάνιστα	96		1971	Κρύα	235	
	Ντίσπερη	116	212		Λυκοτρίχιον	240	475
1928	Κρύα	154		1981	Κρύα	260	
	Λυκοτρίχι	163	317		Λυκοτρίχιον	262	522
1940	Κρύα	165		1991	Κρύα	275	
	Λυκοτρίχιον	209	374		Αγία Μαρίνα	304	579
1951	Κρύα	186		2001	Κρύα	358	
	Λυκοτρίχιον	219	405		Αγία Μαρίνα	331	689

• Οι συνοικισμοί «**Κρυόβρυση**» και «**Σπόθοι**» μαζί με το συνοικισμό «**Ποταμιά**» αποτελούσαν την κοινότητα «**Κρυόβρυση**», η οποία αρχικά είχε αναγνωριστεί με το όνομα «**Γοβριτσά**», αποτελούμενη από το συνοικισμό «**Γοβριτσά**», που υπήρξε έδρα της κοινότητας. Ο συνοικισμός «**Γοβριτσά**», με το Δ 11.9.1928 (Φ.Ε.Κ. Α 193/1928), μετονομάστηκε σε «**Κρυόβρυση**», όπως και η κοινότητα.

	Καρυές	64	272	1981	Λιγκιάδες	147
1940	Λιγκιάδες	452		1991	Λιγκιάδες	114
				2001	Λιγκιάδες	204

• Η κοινότητα «**Μάζια**» αναγνωρίστηκε εξ αρχής με την ονομασία «**Μάζια**», με μοναδικό συνοικισμό και έδρα της το συνοικισμό «**Μάζια**». Αργότερα προσαρτήθηκε και ο συνοικισμός «**Κήποι**», αφού αναγνωρίστηκε στις 19 Μαρτίου 1961.

⇒ **Μάζια** αναφέρει το χωριό ο Π. Αραβαντινός, χαρακτηρίζει ελληνική την πρέλευσή του, και παρενθετικά το επεξηγεί «**Σύναξις**», χωρίς άλλες διευκρινίσεις.

Μάζια ονομάζει το χωριό και ο Ι. Λαμπρίδης.

Ο Στ. Μπέττης για το χωριωνύμιο **Μάζια** γράφει ότι είναι αλβανικό, και παραθέτει, μεταξύ άλλων, την άποψη του Π. Α. Φουρίκη σύμφωνα με την οποία «...κατά τους αλβανόφωνους της Αττικής δηλοί-έκτασιν γης κειμένην μεταξύ ορέων και κατ' αντίθεσιν προς το περιβάλλον πρόσφορον προς καλλιέργειαν...».

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου υποστηρίζει πως το τοπωνύμιο **Μάζια**, η είναι αλβανικής προέλευσης, ετυμολογούμενο από το αλβανικό ουσιαστικό *mazí*, a «οργωμένο χωράφι το προετοιμασμένο για σπάρσιμο, ο καλλιεργημένος αγρός που είναι έτοιμος να δεχθεί τη σπορά».

Μάζι ονομάζεται και χωριό της τέως επαρχίας Κόνιτσας, σήμερα δημοτικό διαμέρισμα του δήμου Κόνιτσας. Επίσης **Μάζι**, **Μάζια** είναι παλιότερες ονομασίες του χωριού Πολύδωρον, σήμερα δημοτικό διαμέρισμα του δήμου Μολοσσών. Για άλλες πληροφορίες, που αφορούν στο τοπωνύμιο, στα οικεία κεφάλαια των δήμων Κόνιτσας και Μολοσσών, στις τέως κοινότητες «**Μάζιον**» και «**Πολύδωρον**», αντίστοιχα.

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Μάζια	276		1971	Μάζια	174	
1920	Μάζια	230			Κήποι	134	308
1928	Μάζια	267		1981	Μάζια	240	
1940	Μάζια	373			Κήποι	103	343
1951	Μάζια	437		1991	Μάζια	223	
1961	Μάζια	194			Κήποι	80	303
	Κήποι	250	444	2001	Μάζια	210	
					Κήποι	120	330

• Ο συνοικισμός «**Πέραμα**» μαζί με το συνοικισμό «**Εξοχή**», ο οποίος σήμερα, όπως προαναφέρθηκε, ανήκει στο δήμο Ιωαννιτών, αποτελούσαν την κοινότητα «**Πέραμα**», που αναγνωρίστηκε εξ αρχής με την ονομασία «**Πέραμα**».

Με το Δ. 20.3.1939 (Φ.Ε.Κ. Α 194/1939) ο συνοικισμός «**Καρυές**» αποσπάστηκε από την κοινότητα και προσαρτήθηκε ξανά στην κοινότητα «**Καβαλλάριον**».

Με το Π.Δ. 399/7.12.1998 (Φ.Ε.Κ. Α 277/1998) η κοινότητα αναγνωρίστηκε ως «**μαρτυρικό χωριό**», για το χαλασμό του και τα όσα υπέφεραν κάτοικοί του από τα γερμανοφασιστικά στρατεύματα κατοχής.

⇒ Το χωριό με την ονομασία **Γλυγγιάδες** αναφέρεται το χωριό στην πρόθεση 215 της μονής Βαρλαάμ των Μετεώρων, γραφής 1613-14.

Λιγγιάδες γράφει την ονομασία του χωριού ο Κ. Θεσπρωτός.

Λυγκιάδες ονομάζει το χωριό ο Π. Αραβαντινός και θεωρεί ελληνική την προέλευσή του ονόματός του. Αλλού σημειώνει πως «...Η κλήσις της εν τω όρει του Μιντζικελίου κειμένης Ζαγορισίας κώμης των Λυγκιάδων χορηγεί εικασίαν τινά, ίνα γνωματεύση τις ότι αυτόσε ετίθετο το όρος Λύγκος...», και εξηγεί πως Λύγκος είναι «...Όρος της Ηπείρου, κατά τα μεθόρια της Μακεδονίας...». Ακόμη, περιγράφοντας το βουνό της Μολοσσίας «Μιντζικέλι και Μοντζικέλι», - το γνωστό Μιτσικέλι - παρατηρεί ότι «...το αρκτικώτερον και υψηλότερον τμήμα εκκαλείτο Λύγκος, εξ ού και το νυν εν τη κοιλάδι ταύτη συντηρούμενον χωριόν εκλήθη Λυγκιάδες...».

Το χωριό **Λιγγιάδες** ανήκε στην «υπό το όνομα Ζαγόριον» περιοχή την περίοδο «...προ της κατακτησεως κατά το χρονικόν της Βοτσάς...», μας πληροφορεί ο Ι. Λαμπρίδης. Ο ίδιος χρησιμοποιεί και τους τύπους **Λυγγιάδες** ή **Λυγκιάδες**, ενώ διασώζει τον τύπο **Ιλιγγιάδες** του Παϊσίου, υποτακτικού του λόγιου Βησσαρίωνα Μακρή, ηγουμένου της ιεράς μονής Αγίου Γεωργίου της περιοχής. Αλλού πάλι σημειώνοντας ότι «...Το Ζαγόριον, ο Λίγγος ούτος κατά πασαν πιθανότητα του Λεβίου την ορεινήν της Πίνδου χώραν μεταξύ της κεντρικής της μοίρας και της κορυφής του όρους Μιτσικέλι κατέχον...», προσθέτει παρακάτω πως η ονομασία του χωριού «... είναι αξιωματικώς **Λιγγιάδες, Λίγγος...**».

Ο Β. Γκορτζής ερμηνεύει το τοπωνύμιο **Λυγκιάδες** ως «γυμνός, άγονος, ξηρός».

Σύμφωνα με τον Κ. Ευ. Οικονόμου το τοπωνύμιο **Λυγκιάδες**, οι πρέπει «...να αποδοθεί στο αλβανικό ουσιαστικό *lëngat/ë,-a* «βαριά μακροχρόνια αρρώστια // κολλητική ασθένεια, επιδημία...», ερμηνεία, η οποία, κατά τον ίδιο, «...πιστοποιεί ένα ιστορικό γεγονός που διασώζει προφορική παράδοση...» ότι δηλαδή «...το χωριό αρχικά βρισκόταν στη θέση Αλογομάντρες και καταστράφηκε από πανούκλα...».

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Λυγγιάδες	250	1951	Λυγκιάδες	139
1920	Λιγγιάδες	222	1961	Λυγκιάδες	190
1928	Λυγγιάδες	208	1971	Λυγκιάδες	137

203/1947) οι δύο συνοικισμοί αποτέλεσαν την κοινότητα «**Κρανούλα**», αφού αποσπάστηκαν από την κοινότητα «**Περίβλεπτος**».

⇒ **Περίβλεπτος** ονομάζει το χωριό ο Π. Αραβαντινός, και χαρακτηρίζει ελληνική την προέλευσή του ονόματός του.

Το χωριό **Περίλεφτη** ανήκε στην «υπό το όνομα Ζαγόριον» περιοχή την περίοδο «...προ της κατακτήσεως κατά το χρονικόν της Βοτσάς...», μας πληροφορεί ο Ι. Λαμπρίδης, που αναφέρει και **Περίβλεφτη** την ονομασία του χωριού.

Κατά τον Στ. Μπέττη το χωριό «...Το όνομά του χρωστάει πιθανώτατα σε εκκλησιά της Παναγίας Περιβλέπτου, που προϋπήρχε (επί θέσεως περιβλέπτου) στην περιοχή και περί την οποία το χωριό οικίστηκε...».

Για το τοπωνύμιο **Περίβλεπτος**, η ο Κ. Ευ. Οικονόμου σημειώνει ότι προέρχεται «...από το επίθετο περίβλεπτος, ο/η «ο πανταχόθεν βλεπόμενος, περίοπτος» και μεταφορικά «ο επιφανής, ο έξοχος». Ο θηλυκός τύπος του επιθέτου χρησιμοποιείται και ως τιμητική προσωνυμία της Παναγίας. Το επίθετο κατά παράλειψη των ουσιαστικών θέση, εκκλησία κ.λ.π...».

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Περίβλεπτος	165		1940	Περίβλεπτος	350	
	Βάρβεσι	82			Άγιοι Απόστολοι	163	
	Μπράγια	103	350		Κρανούλα	143	656
1920	Περίβλεπτος	225		1951	Περίβλεπτος	337	
	Βάρβεσι	119		1961	Περίβλεπτος	459	
	Μπράγια	122		1971	Περίβλεπτος	397	
	Μονή Σταυπίτης	3	469	1981	Περίβλεπτος	428	
1928	Περίβλεπτος	281		1991	Περίβλεπτος	466	
	Βάρβεσι	98		2001	Περίβλεπτος	509	
	Μπράγια	138	517				

ΔΗΜΟΣ ΠΡΑΜΑΝΤΩΝ

Ο δήμος **Πραμάντων** αποτελείται από τις εξής τέως κοινότητες της επαρχίας Δωδώνης: «**Αμπελοχώριον**», «**Πράμαντα**», «**Ραφταναίοι**».

Έδρα του δήμου ορίστηκε ο οικισμός «**Πράμαντα**», της τέως κοινότητας «**Πράμαντα**».

Ας σημειωθεί πως ο δήμος **Πραμάντων** ή **Πραμάντης**, αποτελούμενος από τους συνοικισμούς «**Πράμαντα**» και «**Μελισουργοί**», με έδρα το συνοικισμό «**Πράμαντα**», αναγνωρίστηκε αρχικά με το Β.Δ. 31.3.1883 (Φ.Ε.Κ. 126/2.4.1883), όταν η τότε επαρχία Τζουμέρκων του νομού Άρτας συγκροτήθηκε από τους δήμους **Αγνάντων**, **Θεοδωρίας**, **Καλαρρυτών** και **Πραμάντων**. Η σφραγίδα του δήμου έφερε «χείρα εκ δεξιών κρατούσαν ση-

Η κοινότητα «**Πέραμα**» αποτελούνταν αρχικά από τους συνοικισμούς «**Πέραμα**» και «**Στρούνι**» (αργότερα «**Αμφιθέα**»), καθώς επίσης και την **Ιερά Μονή Αγίου Γεωργίου Λυγγιάδων**. Στην κοινότητα προσαρτήθηκε, αφού καταργήθηκε με το Δ. 2.6.1926 (Φ.Ε.Κ. Α 199/1926), η κοινότητα «**Βάνιστα**» (αργότερα «**Κρύα**») αποτελούμενη από τους συνοικισμούς «**Βάνιστα**» (αργότερα «**Κρύα**»), «**Ντίσπερη**» (αργότερα «**Λυκοτρίχι**» κατόπιν «**Λυκοτρίχιον**» και σήμερα «**Αγία Μαρίνα**») και **Μονή Αγίου Ιωάννου Λυκοτριχίου**, που με το Δ. 22.1.1927 (Φ.Ε.Κ. Α 15/1927) αποτέλεσαν ξανά την κοινότητα «**Βάνιστα**» (αργότερα «**Κρύα**»).

Με το Β.Δ. 16.5.1936 (Φ.Ε.Κ. Α 231/1936), όπως προαναφέρθηκε, αποσπάστηκε και αναγνωρίστηκε σε νέα κοινότητα ο συνοικισμός «**Στρούνι**», κατόπιν «**Στρούνιον**» και αργότερα «**Αμφιθέα**».

Στις 19 Μαρτίου 1961 αναγνωρίστηκαν και προσαρτήθηκαν στην κοινότητα οι συνοικισμοί «**Εξοχή**» και «**Νεάπολις**». Στις 14 Μαρτίου 1971 ο συνοικισμός «**Νεάπολις**» καταργήθηκε και προσαρτήθηκε στο συνοικισμό «**Εξοχή**». Ο συνοικισμός «**Εξοχή**» αποσπάστηκε από την κοινότητα και προσαρτήθηκε στο δήμο **Ιωαννιτών** με το Ν. 2539/3.12.1997 (Φ.Ε.Κ. Α 244/1997).

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Πέραμα	181		1961	Πέραμα	951	
	Στρούνι	93	274		Εξοχή	194	
1920	Πέραμα	449			Νεάπολις	93	1238
	Στρούνι	94	543	1971	Πέραμα	1414	
1928	Πέραμα	552			Εξοχή	895	2309
	Στρούνι	140	692	1981	Πέραμα	1648	
1940	Πέραμα	755			Εξοχή	978	2626
1951	Πέραμα	1026		1991	Πέραμα	1900	
					Εξοχή	1114	3014
				2001	Πέραμα	2693	

• Η κοινότητα «**Περίβλεπτος**» αναγνωρίστηκε εξ αρχής με την ονομασία «**Περίβλεπτος**», αποτελούμενη από τους συνοικισμούς «**Περίβλεπτος**», «**Μπράγια**», «**Βάρβεσι**» με έδρα της το συνοικισμό «**Περίβλεπτος**». Στην κοινότητα, με το Δ. 6.8.1929 (Φ.Ε.Κ. Α 286/1929), προσαρτήθηκε ο συνοικισμός «**Ασφάκα**», που δεν ανήκε σε καμία κοινότητα και στη συνέχεια με το Δ. 26.3.1931 (Φ.Ε.Κ. Α 80/1931) αποτέλεσε ξεχωριστή κοινότητα.

Όπως προαναφέρθηκε, με το Β.Δ. 28.8.1940 (Φ.Ε.Κ. Α271/1940), οι συνοικισμοί «**Μπράγια**» και «**Βάρβεσι**» μετονομάστηκαν σε «**Κρανούλα**» και «**Άγιοι Απόστολοι**», αντίστοιχα, ενώ με το Β.Δ. 6.8.1947 (Φ.Ε.Κ. Α

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου γράφει ότι το τοπωνύμιο **Πράμαντα, η/τα** «...είναι σύνθετο προερχόμενο από σύνθεση της σλαβικής πρόθεσης pro «όριο, διά, διαμέσου» και του ουσιαστικού motъ «η ταραχή, ο θόρυβος // ο θολός, το θολό νερό»...».

Ο Αλ. Ελ. Γκόρτζης σημειώνει για το όνομα του χωριού πως «...το αποδίδουν στη βοσκή προβάτων (πράματα), σε κάποιο όνομα (κυριώνυμο), τις πραμάτειες (πραματευτάδες)...».

Σύμφωνα με τον Χρ. Κ. Αναγνώστου το τοπωνύμιο είναι κυριώνυμο, προερχόμενο από τη γενική κτητική του ονόματος του κυρίου του χωριού. Έτσι «...το χωριό του Πράμαντα ή Πραμάντη έγινε η Πράμαντα. Ο πληθυντικός «τα Πράμαντα» είναι επίσης μεταγενέστερος εξαρχαϊσμός...».

Ο Χαρ. Π. Συμεωνίδης σε επιστολή του που μας διασώζει ο Δ. Χρ. Στάμος, υποστηρίζει πως «...Το τοπωνύμιο Πράμαντα δεν μπορεί να ερμηνευθεί με ελληνικά γλωσσικά μέσα. Είναι πολύ πιθανόν να είναι σλαβικής αρχής...». Στη συνέχεια παραθέτει την άποψη του Μ. Vasmer, που συνδέει το τοπωνύμιο «...με το αμάρτυρο παλαιοσλαβικό προσηγορικό «rĕmotъ», που είναι παράγωγο από το σλαβικό ρήμα motiti = θολώνω και υποθέτει ότι πρόκειται για έναν τόπο με πολλά νερά, δηλαδή λίμνη, ποτάμι ακόμηκαι έλος...», σημειώνει, ότι «...Η σλαβική πρόθεση rĕ- δηλώνει υπερβολή...», και καταλήγοντας προσθέτει: «...Προσωπικά σκέπτομαι ότι το τοπωνύμιο Πράμαντα μπορεί να δηλώνει την περιοχή όπου επικρατούν κακές καιρικές συνθήκες ιδίως τον χειμώνα...».

- Η κοινότητα «**Αμπελοχώριον**» αναγνωρίστηκε αρχικά με την ονομασία «**Σκλούπο**», αποτελούμενη από το συνοικισμό «**Σκλούπο**», που υπήρξε και η έδρα της. Η αρχική της αναγνώριση έγινε με το Β.Δ. 19.8.1912 (Φ.Ε.Κ. Α 254/1912) και ανήκε στην υποδιοίκηση Άρτας του νομού Άρτας. Με το Ν.Δ. 29.9.1925 (Φ.Ε.Κ. Α 310/1925) η κοινότητα προσαρτήθηκε στην υποδιοίκηση Ιωαννίνων του νομού Ιωαννίνων. Με το Δ. 11.9.1928 (Φ.Ε.Κ. Α 193/1928) ο συνοικισμός και η κοινότητα μετονομάστηκαν σε «**Κεδριάς**», και στη συνέχεια με το Δ. 2.2.1929 (Φ.Ε.Κ. Α 40/1929) σε «**Αμπελοχώριον**». Ας σημειωθεί πως στην απογραφή στα 1928 η ονομασία του οικισμού αναφέρεται με τον τύπο «**Κιδριάς**».

Για ένα διάστημα στην κοινότητα προσαρτήθηκε ο συνοικισμός «**Πολίτσα**», ο οποίος μετονομάστηκε σε «**Πλατανούσα**» με το Β.Δ. 28.8.1940 (Φ.Ε.Κ. Α 271/1940) και αργότερα καταργήθηκε.

⇒ Ο Π. Αραβαντινός γράφει **Σκλούποι** την ονομασία του χωριού.

Ο Σεραφείμ Ξενόπουλος, μητροπολίτης Άρτας αναφέρει το όνομα του χωριού με τους τύπους **Σκλούππου** και **Σκλούπποι**.

Ο Π. Κ. Μπενέκος παρατηρεί πως είναι «συγκεχυμένη η παράδοσις» για την προέλευση του τοπωνύμιου. Αναλυτικότερα γράφει ότι υποστηρίζουν: «...Οι μεν ότι είναι λέξις Σλαβική, οι δε ότι πλανόδιος κομπογιαννίτης

μαία», και κυκλικά τις λέξεις «**δήμος Πραμάντων**», και για κάποιο χρονικό διάστημα «**δήμος Πραμάντης**».

⇒ Ο δήμος **Πραμάντων** οφείλει την ονομασία του στον οικισμό «**Πράμαντα**», βασικό οικισμό και έδρα του.

Το τοπωνύμιο **Πράμαντα** μνημονεύεται για πρώτη φορά, στο γραπτό λόγο, σε έγγραφο της Ενετικής Δημοκρατίας στα 1697.

Πράμαντα αναφέρει το τοπωνύμιο ο Π. Αραβαντινός και παρενθετικά το επεξηγεί «**Πρόμαντα**», χωρίς άλλες διευκρινίσεις, ενώ σημειώνει ελληνική την προέλευση της ονομασίας του.

Ο Σεραφείμ Ξενόπουλος, μητροπολίτης Άρτας, αναφερόμενος στο όνομα του χωριού υποστηρίζει ότι «...Πράμαντα, ούτως επωνομάσθη, επειδή αυτό πριν ή συνοικισθή έβοσκον πρόβατα, άτινα παρά των εντοπίων λέγονται πράμαντα...».

Κατά τον Ι. Νιουχάκη ο οικισμός «...εκλήθη ούτω, διότι προ του συνοικισμού έβοσκον αυτόθι πρόβατα, άτινα παρά των εντοπίων καλούνται Πράματα...».

Ο Στ. Μπέττης θεωρεί πως το τοπωνύμιο **Πράμαντα** είναι «...μάλλον σλαβικό αδήλου σημασίας...», και συνεχίζοντας προσθέτει: «...Το όνομα του χωριού προφανώς κυριώνυμο διασώζει αυτό του πρώτου οικιστή ή κυριάρχη του...». Πρόκειται δηλαδή για χωριό του Πράμαντα, που έγινε τα **Πράμαντα** για λόγους ευφώνιας, αλλά και υποδηλώνοντας τις πολλές συνοικίες, οι οποίες συγκροτούν το χωριό.

Ο Ν. Στ. Παπαθεοδώρου για το τοπωνύμιο χρησιμοποιεί τους τύπους **Πράμαντα**, η και **Πράμαντα**, τα. Ως επικρατέστερη εκδοχή για την προέλευση του ονόματος υποστηρίζει ότι «...είναι η κοινώς λεγόμενη πως ο οικισμός πήρε τ' όνομά του απ' τα «πράματα» αιγοπρόβατα που έβοσκαν εδώ πριν συνοικισθεί ο χώρος...». Παραθέτει ακόμη την εκδοχή «...πως το χωριό πήρε τ' όνομά του απ' το «προμαντείο» της Δωδώνης που λέγεται ότι υπήρχε εδώ...», καθώς επίσης ότι «...Ίσως η λέξη Πράμαντα να έχει σχέση με την Παρασκευή (αγία) που στα αρβανίτικα καλείται Πρέμ' τι...». Συνδυάζει μάλιστα την τελευταία εκδοχή με το γεγονός ότι οι πρώτοι οικιστές του χωριού, άποικοι από το γειτονικό χωριό Χριστοί, λάτρευαν την Αγία Παρασκευή και έκτισαν στο νέο χωριό τους μικρή εκκλησία, την οποία οι Αρβανίτες κατακτητές ονόμαζαν Πρέμ' τι.

Ο Στ. Μ. Φίλος υποστηρίζει πως οικογένειες κτηνοτρόφων από τους γειτονικούς Χριστούς, επειδή εκεί «... δεν υπάρχουν βοσκές για τα γιδοπρόβατά τους, αναγκάζονταν να βόσκουν τα κοπάδια τους στους πρόποδες του βουνού Στρουγκούλα, γιατί υπήρχαν καλά βοσκοτόπια...», οπότε με το πέρασμα του χρόνου εγκαταστάθηκαν εκεί «...Κι όταν τους ρωτούσαν πού πηγαίνουν απαντούσαν: στα πράματα, δηλαδή στα γιδοπρόβατα, γιατί η περιοχή που έβοσκαν τα ζωντανά δεν είχε όνομα. Έτσι πήρε το σημερινό χωριό Πράμαντα το όνομά του...».

νων. Την κοινότητα αποτελούσαν αρχικά οι συνοικισμοί «**Πράμαντα**» και «**Τσιόπολα**», με έδρα το συνοικισμό «**Πράμαντα**».

Στις 16 Μαΐου 1928 ο συνοικισμός «**Τσιόπολα**» καταργήθηκε. Στις 16 Οκτωβρίου 1940 αναγνωρίστηκε εκ νέου, ενώ η ονομασία του διορθώθηκε σε «**Τσόπελα**». Επίσης τότε αναγνωρίστηκαν και προσαρτήθηκαν στην κοινότητα οι συνοικισμοί «**Κομματάκια**», «**Φράξος**» και «**Χριστοί**».

Οι συνοικισμοί «**Κομματάκια**» και «**Φράξος**» καταργήθηκαν στις 18 Μαρτίου 2001.

⇒ Για το τοπωνύμιο **Κομματάκια, τα**, ο Κ. Ευ. Οικονόμου γράφει ότι προέρχεται από το υποκοριστικό ουσιαστικό κομματάκι, το και προσθέτει πως «...η λέξη δηλώνει σε τοπωνυμική χρήση «μικρά τμήματα αγρών, μικρά χωράφια»...».

⇒ Ο Κ. Κρυστάλλης υπογραμμίζει πως «...τους κατοίκους των πεδιάδων (καμπίτας) σημειωτέον ενταύθα καλούσιν οι ορεινοί Βλάχοι Τσοπέλους χλευαστικώς...», ενώ ας σημειωθεί πως **Τσόπελος** ή **Τσόπελας** γενικότερα ονομαζόταν ο βοσκός, που είχε σταθερή, μόνιμη κατοικία και ασχολούνταν με τη γεωργία, σε διάκριση με τους ορεινούς, νομάδες Βλάχους κτηνοτρόφους.

Το όνομα του χωριού ο Στ. Μπέττης το γράφει **Τσιόπελα**, το χαρακτηρίζει «αδήλου παραγωγής και σημασίας», και πιθανολογεί ότι είναι «... μάλλον κυριώνυμο σχετιζόμενο με το παράνομα του πρώτου οικιστή του, μαχαλάς δηλαδή του Τσιόπελα...». Παρατηρεί μάλιστα πως το επίθετο Τσιόπελας συναντάται ευρέως σε όλη τη χώρα.

Ο Ν. Στ. Παπαθεοδώρου μας πληροφορεί ότι «...ο οικισμός λέγεται συνήθως Τσόπελας (ο) και σπάνια Τσόπελα (τα)...».

⇒ Ο Π. Αραβαντινός στο «*Ηπειρωτικόν Γλωσσάριον*» που μας παραδίδει, σημειώνει: **Φράξος (ο)** «δένδρον, ου ο φλοιός παράγει βαφήν κιτρινήν».

Για το τοπωνύμιο **Φράξος** ο Στ. Μπέττης σημειώνει ότι προέρχεται από το ομώνυμο δέντρο, με ρίζα από το λατινικό *fraxinus*, που στα ελληνικά ονομάζεται μελία.

Ο Ν. Στ. Παπαθεοδώρου εκτιμά πως το χωριό **Φράξος** οφείλει το όνομά του «...στο δέντρο Φράξος που είναι κοινή ονομασία του δέντρου μελία ή υψικάρηνος και αφθονεί εκεί...».

⇒ Ο Στ. Μπέττης για την ονομασία **Χριστοί** πιστεύει ότι ίσως δόθηκε από τον «τοπωνυμιοθέτη λαό», για να ονοματίσει το χωριό «...εννοώντας τις δύο πιθανώτατα εκκλησίες του Αγίου Χριστοφόρου, που υπήρχαν παλιότερα στην περιοχή...».

Για το όνομα του χωριού **Χριστοί, (οι)** ο Ν. Στ. Παπαθεοδώρου γράφει πως προέρχεται, εξελληνισμένο, από το **Κρέστα**, που σημαίνει σταυροδρόμι, τοπωνύμιο, το οποίο προσιδιάζει στην τοπογραφία του χωριού. Προσθέτει ακόμη ότι με το όνομα **Κρέστα** ανέφεραν το χωριό οι βλαχόφωνοι

γιατρός εγκαταστάθη εκεί με βότανα, που μόνο αυτός γνώριζε, για τις αρρώστειες κι ότι ήταν συνεχιστής του Ασκληπιού. Κατέφυγον οι πάσχοντες στα γιατροσόφια του «Σκληπιού», όπως τον έλεγαν. Συν τω χρόνω έγινε Σκλοπιός και το χωριό που παρέμεινε με την παραφθορά Σκλουπιό και κατέληξε Σκλούπο, ήτοι πάμε στο Σκλουπιό, ή στο Σκλούπο το γιατρό...».

Ο Π. Βλάχας σημειώνει πως «...Το χωριό μας ονομάστηκε Σκλούπο από ένα κλαρί που φύτρωνε μέσα στα δέντρα και το λέγαμε Σλουπ (είναι λέξη Τούρκικη)...».

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου χρησιμοποιεί τον τύπο **Σκλούπος**, ο για το τοπωνύμιο. Για την προέλευση της ονομασίας του παραθέτει την άποψη του Μ. Vasmer, σύμφωνα με την οποία αποδίδεται στο σλαβικό *stlrbъ* «η καλάνα // ο πύργος», με μετατροπή του σλαβικού συμπλέγματος *stl* σε *skl* στην ελληνική.

Ο ίδιος ωστόσο θεωρεί πιθανότερο «...το σχηματισμό του τοπωνύμιου από το αλβανικό αρσενικό ουσιαστικό *sklor*, -ί «ο τόπος με λάσπη, βάλτος»...». Υποστηρίζει πως στην ετυμολόγησή αυτή συνηγορούν τα εξής:

- Το χωριό αρχικά βρισκόταν στη θέση Πολιτσιές, σε πεδινό μέρος κοντά στον Άραχθο.
- Η γέφυρα, που ενώνει τις δύο όχθες του Αράχθου στην περιοχή ονομάζεται και σήμερα γέφυρα του Σκλούπου.
- Τα γειτονικά χωριά Ραφταναίοι και Γκούρα επίσης ετυμολογούνται από την αλβανική.

Σύμφωνα με τον Χρ. Κ. Αναγνώστου το τοπωνύμιο είναι κυριώνυμο, προερχόμενο από τη γενική κτητική του ονόματος του κυρίου του χωριού, που μετατράπηκε σε ονομαστική ουδετέρου. Έτσι το χωριό του Σκλούπου έγινε το **Σκλούπο**.

⇒ Ο Κ. Ευ. Οικονόμου χρησιμοποιεί τον τύπο **Πολιτσά**, η για το τοπωνύμιο και υποστηρίζει ότι προέρχεται «...από το σλαβικό ουσιαστικό *ro* «πεδιάδα, επίπεδο μέρος» και την υποκοριστική κατάληξη *-ьса*...».

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1920	Σκλούπο	351	1961	Αμπελοχώριον	379
1928	Κιδριάς	451	1971	Αμπελοχώριον	172
1940	Αμπελοχώριον	546	1981	Αμπελοχώριον	198
1951	Αμπελοχώριον	472	1991	Αμπελοχώριον	146
			2001	Αμπελοχώριον	129

• Η κοινότητα «**Πράμαντα**» αναγνωρίστηκε με το Β.Δ. 19.8.1912 (Φ.Ε.Κ. Α 254/1912) και την ονομασία «**Πράμαντα**». Ανήκε στην υποδιοίκηση Άρτας του νομού Άρτας. Με το Ν.Δ. 29.9.1925 (Φ.Ε.Κ. Α 310/1925) η κοινότητα προσαρτήθηκε στην υποδιοίκηση Ιωαννίνων του νομού Ιωαννί-

Ραφταναίοι γράφει το όνομα του χωριού και ο μητροπολίτης Άρτας Σεραφείμ Ξενόπουλος.

Ο Ι. Λαμπρίδης αναφέρει το τοπωνύμιο **Ραφτανέοι** και «την κώμην **Ραφτανέους**».

Ο Στ. Μπέττης υποστηρίζει ότι η ονομασία του χωριού διασώζει το όνομα των πρώτων οικιστών του χωριού, των **Ραφταναίων**, των απόγονων του Ραφτάνη.

Ο Δ. Ι. Παπαδημητρίου διασώζει τις εξής εκδοχές της τοπικής παράδοσης για την προέλευση της ονομασίας του χωριού:

- Ένας τσέλιγκας από το χωριό Ραφτόπουλο της Ευρυτανίας με την οικογένεια και τα ζωντανά του εγκαταστάθηκε στην περιοχή, που ονομάστηκε «Περιοχή του Ραφτανίτη», απ' όπου πήρε και το χωριό το όνομά του **«Ραφταναίοι»**.

- Στο χωριό ζούσε και δούλευε ένας ράφτης στο επάγγελμα, αλλά και στο επώνυμο Ράφτης, που κυνηγήθηκε από τους Τούρκους και μετανάστευσε. Απ' αυτόν το Ράφτη πήρε τ' όνομά του το χωριό.

- Το χωριό ονομάστηκε **Ραφταναίοι** για να τιμηθεί ένας επαγγελματίας ράφτης, που βοήθησε να εξολοθρευθεί ένας βρυκόλακας, και να απαλλαγεί το χωριό από μια επιδημία, που σκόρπιζε το θανατικό στην περιοχή.

- Οι Ραφτανίτες έμεναν μόνιμα στον τόπο τους «...βοσκώντας τα λίγα ζώα τους και πελεκώντας τις πέτρες για το χτίσιμο...», αντίθετα με τους νομάδες βλάχους, οι οποίοι ρωτούσαν περιπαιχτικά τους ντόπιους: «Ράφτης είσαι;» και οι Ραφτανίτες απαντούσαν: «Ράφτης ναι». «...Απ' την απάντηση αυτή «Ράφτης ναι, Ράφτης ναι» έμεινε το «Ραφτηναί», που αργότερα έγινε **«ΡΑΦΤΑΝΑΙΟΙ»**...».

- Το χωριό οφείλει σ' ένα κάτοικο του χωριού με τ' όνομα Ραφτάνης και στο σόϊ του, τους Ραφταναίους, την ονομασία του.

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου σημειώνει ότι το τοπωνύμιο **Ραφταναίοι**, οι είναι κύριονυμο. Σχηματίζεται από το επώνυμο Ραφτάνης ή Ραφτάνος και την κατάληξη οικογενειακών -αίοι, ενώ αποδίδει το επώνυμο Ραφτάνης στο επώνυμο Ράφτης και την κατάληξη -ανη «...η οποία χρησιμοποιείται από τους αλβανόφωνους της Ελλάδας (τους Αρβανίτες) για το σχηματισμό οικογενειακών...».

Ο Χρ. Κ. Αναγνώστου υποστηρίζει πως το τοπωνύμιο **Ραφταναίοι** είναι «ελληνοπρεπές» και δηλώνει στον πληθυντικό αριθμό απογόνους ή τους συγγενείς του Ραφτάνη, αρχικού οικιστή του χωριού.

⇒ Για την ονομασία του συνοικισμού **«Παλαιομοχούστιον»**, ας σημειωθεί πως «Μουχούστι ή Μιχούτσυ», κατά τον μητροπολίτη Άρτας Σεραφείμ Ξενόπουλο, ήταν αρχαία μονή αφιερωμένη στα γενέθλια της Θεοτόκου. Σύμφωνα με την τοπική παράδοση, μας πληροφορεί ο λόγιος κληρικός, «...ως εκ της θέσεως εις ην κείται, ή τε ίσως υπήρξε κληρουχία Μίχου τινός, ή Μιχαήλ την κλήσιν, εξ ου και το όνομα έλαβε...».

της Πίνδου, αλλά και μη βλαχόφωνοι, όπως οι Προσηλιώτες, ενώ σε εκκλησιαστικό βιβλίο συνάντησε το όνομα του χωριού και με τον τύπο **Κραίστα**.

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1920	Πράμαντα	2597		1971	Πράμαντα	1020	
	Τσιόπολα	52	2649		Κομματάκια	83	
1928	Πράμαντα	2344			Τσόπελα	207	
1940	Πράμαντα	2285			Φράξος	98	
	Κομματάκια	121			Χριστοί	279	1687
	Τσόπελα	242		1981	Πράμαντα	1182	
	Φράξος	127			Κομματάκια	13	
	Χριστοί	246	3021		Τσόπελα	171	
1951	Πράμαντα	825			Φράξος	17	
	Κομματάκια	134			Χριστοί	202	1585
	Τσόπελα	342		1991	Πράμαντα	1090	
	Φράξος	107			Κομματάκια	-	
	Χριστοί	292	1700		Τσόπελα	173	
1961	Πράμαντα	872			Φράξος	-	
	Κομματάκια	128			Χριστοί	223	1486
	Τσόπελα	319		2001	Πράμαντα	1422	
	Φράξος	124			Τσόπελα	240	
	Χριστοί	317	1760		Χριστοί	183	1845

• Η κοινότητα «**Ραφταναίοι**» αναγνωρίστηκε εξ αρχής με την ονομασία «**Ραφταναίοι**», με το Β.Δ. 19.8.1912 (Φ.Ε.Κ. Α 254/1912), και μοναδικό συνοικισμό και έδρα της το συνοικισμό «**Ραφταναίοι**». Ανήκε στην υποδιοίκηση Άρτας του νομού Άρτας. Με το Ν.Δ. 29.9.1925 (Φ.Ε.Κ. Α 310/1925) η κοινότητα αποσπάστηκε και προσαρτήθηκε στην τότε υποδιοίκηση Ιωαννίνων του νομού Ιωαννίνων.

Στις 16 Οκτωβρίου 1940 αναγνωρίστηκαν και προσαρτήθηκαν στην κοινότητα οι συνοικισμοί «**Βουνόρεια**», «**Ζαλούχος**», «**Καθιστόν**», «**Κουμουρούσια**», «**Λιναρίστα**», «**Μεγάλη Ράχη**», «**Μυλοκοπειόν**», «**Παλαιομοχούστιον**», «**Παλληκάριον**», «**Πλάκα**», «**Πρέβεζα**» και «**Φράξος**».

Στις 7 Απριλίου 1951 αναγνωρίστηκαν και προσαρτήθηκαν στην κοινότητα οι συνοικισμοί «**Καλόγεροι**» και «**Ρούγα**», ενώ καταργήθηκαν οι συνοικισμοί «**Καθιστόν**», «**Κουμουρούσια**» και «**Λιναρίστα**».

Οι συνοικισμοί «**Καλόγεροι**» και «**Ρούγα**» καταργήθηκαν στις 18 Μαρτίου 2001.

⇒ **Ραφταναίοι** μνημονεύεται το χωριό στην πρόθεση της μονής Μεταμορφώσεως των Μετεώρων, γραφής 18 ου και 19 ου αιώνα.

Ραφταναίοι ονομάζει το χωριό ο Π. Αραβαντινός και θεωρεί ελληνική την προέλευση της ονομασίας του.

την ίδια σημασία, αν και πολλοί υποστηρίζουν πως προήλθεν απ' τη σλαβική λέξη perevoz (περεβόζ = μεταφορά...) γράφει ο Β. Κρασίτης.

Πρέβεζα = πέραμα ισχυρίζεται ο Δ. Α. Ζακηθινός, και διευκρινίζει πως το τοπωνύμιο «...αναμφισβητήτου σλαβικής προελεύσεως, φέρει εις την φωνητικήν του διαμόρφωσιν σαφή τα ίχνη της αλβανικής επιδράσεως...».

Ο J. Koder υποστηρίζει ότι το όνομα **Πρέβεζα** «...έχει σλαβική προέλευση από το prěnoz = πέραμα, μεταφέρθηκε όμως στη σημερινή τοποθεσία από αλβανοφώνους και γι' αυτό έχει την αλβανική υποκοριστική κατάληξη -eze...».

Ο Ηλ. Παν. Γεωργίου σημειώνει πως το τοπωνύμιο **Πρέβεζα**, η «...δεν είναι σλαβικόν, ούτε ιταλικόν αλλά προήλθε εκ του αλβανικού προσηγορικού πρέβεζα (= πέραμα)...».

Ο Λ. Μάλαμας μας πληροφορεί ότι ο Χρ. Κοντός, αείμνηστος λόγιος Πρεβεζάνος γυμνασιάρχης, πίστευε πως το τοπωνύμιο προέρχεται «...το πιο πιθανό και σίγουρο, από τη σλαβική λέξη περβίζω που σημαίνει, πρωτοβλέπω, αγναντεύω, μπροστομή, πρωτοθέα, πρωτειδή, πρωτοαντίκρυσμα. Έτσι έγινε με το πέραςμα του καιρού και με την ευκολότερη προφορά στα λαϊκά χείλη από περβίζω - Περ-βέζα, Πρε-βέζα, Πρέβεζα...».

Ο Γρ. Αλ. Καλογερόπουλος πιθανολογεί ότι το τοπωνύμιο ετυμολογείται «...εκ της βουλγαρικής λέξεως Πρεβεζ = διαμετακόμισις...».

Ο Σπ. Εργολάβος σημειώνει πως «...Ως προς την ετυμολογία του ονόματος Πρέβεζα, με βάση τους σωζόμενους τύπους, στα διάφορα κείμενα, διατυπώθηκαν δύο, βασικά, απόψεις: Η μία άποψη υποστηρίζει πως η λέξη Πρέβεζα ανάγεται στην ιταλική λέξη Prevezione = προμήθεια, άρα προμηθειούπολη. Η άλλη άποψη υποστηρίζει τη σλαβική προέλευση της λέξης (Perevoz = πέραςμα) και τη μεταφορά της μέσα από το αλβανικό προσηγορικό όνομα πρεβεζέ - πρεβεζά (Prěvëse - Prěvëza), που σημαίνει το πέραςμα, τη διάβαση, τη μεταφορά...».

Ο Β. Μάργαρης γράφει: «...«**Πρέβεζα**» σημαίνει «διάβαση»...».

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου μας ενημερώνει πως ο M. Vasmer ετυμολογεί το τοπωνύμιο, που αναφέρεται στην πόλη της Πρέβεζας, από το σλαβικό prěvozъ «το πέραςμα» και επικαλείται ανάμιξη αλβανόφωνων στη δημιουργία του τοπωνύμιου υποθέτοντας μια δάνεια λέξη στους αρβανίτες prevezë, από το σλαβικό prěvozъ. Ο ίδιος, ο Κ. Ευ. Οικονόμου, θεωρεί ορθότερη την άποψη του Π. Α. Φουρίκη, που προαναφέρθηκε.

Σύμφωνα με το Στ. Μπέττη το τοπωνύμιο **Πρέβεζα** προέρχεται από την αλβανική λέξη pren-, την οποία ερμηνεύει «πέραςμα» και την αλβανική υποκοριστική κατάληξη -eza, και σημαίνει «περασματοάκυ».

Το τοπωνύμιο **Πρέβεζα** μνημονεύεται για πρώτη φορά στο «Χρονικόν του Μορέως», και ετυμολογείται από το αλβανικό prevezë, -a, που σημαίνει «μικρή διάβαση, μικρό πέραςμα», μας παραδίδει ο Κ. Κόμης.

Το μοναστήρι **Μιχοστίου** μνημονεύει και ο Π. Αραβαντινός.

Ο Φ. Σαγκούνης εξηγεί: «...μουχούστι εις την Άρτα τόπος που γίνεται χρονικόν πανηγύρι δια εμπόριον...».

Μ' χούστ (**μουχούστι**) ονομαζόταν η ζωοπανήγυρη στα Δερβίζανα, **μ' χούς'** στη Φιλιπιάδα και **μ' χούστ'** σε μοναστήρι κοντά στους Ραφταναίους, ενώ **Μ' χουστ** ή **Μιχούστι** ή **Μιχούτσι** ή **Μιχούστη** ήταν τοπωνύμιο πλατείας στη γέφυρα της Άρτας, όπου γινόταν εμποροπανήγυρη, μας ενημερώνει ο Ευ. Μπόγκας. Ο ίδιος αποδίδει το τοπωνύμιο σε παραφθορά του τουρκοαραβικού medhuşena (= πανηγυρισμός).

⇒ Ο Π. Αραβαντινός για το τοπωνύμιο «**Πρέβεζα**», που αφορά στη γνωστή πόλη της Ηπείρου, πρωτεύουσα του ομώνυμου νομού, σημειώνει ότι πρόκειται για λέξη «...εκγραικισθείσα από της ιταλικής Πρεβεζιόνε (προμήθεια)...».

Ανάλογη είναι η ερμηνεία του τοπωνύμιου και από το Σεραφείμ Ξενόπουλο, μητροπολίτη Άρτας, ο οποίος παρατηρεί πως οι Νορμανδοί και οι Ενετοί στην τοποθεσία στην οποία βρίσκεται η πόλη «...επέδωκαν το όνομα Πρέβεζα εκ της ιταλικής λέξεως εξελληνισθείσης (Prevesione) Πρεβεζιόναι, ήτις σημαίνει προμήθειαν, εις ην όντως προσωρμίζοντο εκπλέοντες και εισπλέοντες εκ προμηθειών τροφίμων ειδών...».

Ο Π. Α. Φουρίκης αναφέρει ότι το τοπωνύμιο **Πρέβεζα** της ηπειρωτικής πόλης, δημιουργήθηκε από το αλβανικό προσηγορικό πρέβεζα, που πρόκυψε από το επίσης αλβανικό πρεβε, το οποίο «...εδήλον συν άλλοις την οδόν, αλλά και τον πόρον, την διάβασιν, το πέραμα...», και από «...την υποκοριστικήν άμα και τοπωνυμικήν κατάληξιν -ζε...». Έτσι σχηματίστηκε ο τύπος πρέβεζε, ο οποίος «...ηδύνατο να αποδοθεί εις πάσαν δίοδον, πέραμα...». Όταν δημιουργήθηκε συνοικισμός εκεί όπου σήμερα βρίσκεται η πόλη της Πρέβεζας, διατήρησεν το όνομα της θέσης και ονομάσθηκε **Πρέβεζε** και ενάρθρα στα αλβανικά **Πρέβεζα**, **Πρέβεζ'α**, **Πρέβεζα**. Αλλού πάλι γράφει για το τοπωνύμιο πως «...ουδέν άλλον είναι ειμή η αλβανική λέξις prevezë, ενάρθρως prevezëza, ήτις μετ' αφομοίωσιν του κλειστού ë έγινε preveza και δηλοί ό, τι και το πέρασμα...». Μας ενημερώνει ακόμη για την εκδοχή του F. N. Uspenskij, σύμφωνα με την οποία η λέξη παράγεται από το σλαβικό perevoz (περεβόζ) = μεταφορά.

Στη Μεγάλη Ελληνική Εγκυκλοπαίδεια στο λήμμα «**Πρέβεζα**», που αναφέρεται στη γνωστή πόλη της Ηπείρου, για την ονομασία της πόλης, επινειίου της αρχαίας Νικόπολης στα παλιότερα χρόνια, σημειώνεται πως της δόθηκε «...το σλαβικό όνομα Πρέβες (μεταφορά, διαμετακόμιση), λέξις, ήτις και σήμερα υπάρχει εις την βουλγάρικην γλώσσαν, εις δε την σερβικήν υπάρχει και το ρήμα prevesati, εκ του οποίου προφανώς προήλθε και ο τύπος Πρέβεζα...».

Η πόλη **Πρέβεζα** «...πήρε τ' όνομά της απ' την Αλβανική λέξη prevege, που πάει να πει Πέραμα, μια λέξη που απαντιέται ακόμη στην Αχαΐα με

▪ **Παλαιομοχούστιον:** Γράφει **Παλιομοχούστι** το όνομα του συνοικισμού και σημειώνει πως είναι σύνθετο παλιο + Μουχούστι. Μας πληροφορεί για τη γνώμη του Ι. Τσούτσινου πως «...η λέξη «μουχούστι» είναι Αρβανίτικη και σημαίνει «παζάρι»...», καθώς επίσης ότι σε κοντινή απόσταση από το συνοικισμό, στο μοναστήρι της Παναγίας της Μουχουστιώτισσας γινόταν, στα παλιά χρόνια, μεγάλη εμποροπανήγυρη. Καταγράφει ακόμη και την εκδοχή η λέξη «μουχούστι» να παράγεται «...από τη λέξη «μπουχός» δηλαδή σκόνη πυκνή, που αιωρείται...» κατά το σχήμα: μπουχός - μπουχούστι- μουχούστι. Δικαιολογεί την εξήγηση αυτή με το γεγονός ότι στον τόπο γινόταν παζάρι και οι πολλοί άνθρωποι που συμμετείχαν σ' αυτό «... σήκωναν σκόνη πυκνή (μπουχός) που γέμιζε την ατμόσφαιρα. Έτσι από τη σκόνη του «μπουχός» δόθηκε το όνομα...».

▪ **Παλληκάριον:** «...Υπάρχει παράδοση πως στο μέρος αυτό σκοτώθηκε κάποιος γενναίος νέος, κάποιο παλικάρι -ντόπιος ή ξένος και για ποια αιτία κανείς δεν ξέρει- και οι κάτοικοι απ' αυτό το γεγονός ονόμασαν το συνοικισμό τους «Παληκάρυ»...».

▪ **Πλάκα:** «...Το όνομα «ΠΛΑΚΑ» δόθηκε στο συνοικισμό από την απέναντί του «πλακανίδα» στην ανατολική πλαγιά του Ξηροβουνίου, πάνω στη θέση Στενό. Κάποτε στα περασμένα χρόνια, ύστερα από δυνατή νεροποντή σημειώθηκε εκτεταμένη κατολίσθηση στο Ξεροβούνι κι αποκαλύφτηκε μεγάλη πετρώδης ασβεστολιθική έκταση (πλακανίδα ή πλάκα)...». Η παράδοση θέλει πως το γεγονός ήταν θαύμα της Παναγίας της Μουχουστιώτισσας, με το οποίο τιμώρησε ασεβείς, που έδιωξαν κοπάδια της από το βουνό. «...Από τότε, όλος ο χώρος απ' την έξοδο του Αράχθου απ' το Στενό μέχρι εκεί, που σήμερα είναι η σιδερένια γέφυρα, ονομάζεται «Πλάκα» και το ίδιο όνομα πήρε ο συνοικισμός...».

▪ **Πρέβεζα:** «...η λέξη «Πρέβεζα» είναι Αλβανική και σημαίνει «Πέρασμα». Δηλαδή τόπος διάβασης...», σύμφωνα με το Λεξικό Ελευθερουδάκη.

▪ **Ρούγα:** «...Σύμφωνα με τα λεξικά η λέξη «Ρούγα» είναι Ιταλική και σημαίνει δρόμος». Στα παλιά χρόνια ο κεντρικός δρόμος της κοινότητας «... περνούσε από τον συνοικισμό αυτό και με τον καιρό έδωσε το όνομά του στη «ΡΟΥΓΑ» (δρόμος)...».

▪ **Φράξος:** «...Το όνομα το πήρε μάλλον από κάποιο (μεγάλο) δέντρο, που ονομάζεται «Φράξος». Σύμφωνα με τη φυτολογία το δένδρο «Φράξος» (ο) είναι γένος φυτών της οικογένειας των ελαιιδών και το επιστημονικό του όνομα είναι: « Η Μελία του όρνου». Στο ίδιο γένος ανήκε και η Φλαμουριά...».

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1920	Ραφταναίοι	979	1971	Ραφταναίοι	78
------	------------	-----	------	------------	----

⇒ **Ρούγα** σημαίνει οδός, σύμφωνα με το Σεραφείμ Ξενόπουλο, μητροπολίτη Άρτας.

Το τοπωνύμιο **Ρούγα**, η κατά τον Κ. Ευ. Οικονόμου μπορεί να σχετισθεί με το αρομούνικο (κουτσοβλάχικο) ruga «η στρούγκα» ή με το νεοελληνικό ρούγα, η «ο δρόμος, η στράτα».

⇒ Για το τοπωνύμιο **Φράξος** πληροφορίες στην τέως κοινότητα «**Πράμαντα**».

Τέλος για τα τοπωνύμια των συνοικισμών της τέως κοινότητας «**Ραφταναίοι**» ο Δ. Ι. Παπαδημητρίου καταγράφει τις εξής εκδοχές για την προέλευσή τους:

▪ **Βουνόρεια**: Χρησιμοποιεί τον τύπο «**Βουνόρια**» (**τα**) και εξηγεί: «...Η ονομασία δόθηκε, γιατί βρίσκεται ακριβώς στα σύνορα (όρια) δύο βουνών... Έτσι λοιπόν : Βουνό + όρια = Βουνόρια...». Για την επίσημη ονομασία «**Βουνόρεια**» (**τα**) παρατηρεί: «...Σύμφωνα με το Λεξικό «όρειος» ονομάζεται αυτός που ανήκει στο όρος (στο βουνό). Κατά συνέπεια είναι ο τόπος, που ανήκει στα βουνά δηλαδή επανάληψη επίσης της έννοιας: (βουνό + όρειος)...».

▪ **Ζαλούχος**: Κάποτε οι χωριανοί αρνήθηκαν σε καλογέρους γειτονικού μοναστηριού να προσφέρουν φόρους. Το συμβούλιο του μοναστηριού διατύπωσε την κατάρα «Ποτέ να μη μεγαλώσει ο συνοικισμός. Οι οικογένειες ποτέ να μην αυξηθούν». Η κατάρα έπιασε, νέα οικογένεια δεν δημιουργήθηκε και «...Οι κάτοικοι έλαγαν ότι στο συνοικισμό έπεσε κάτι, σαν ζάλη (ζαλάδα). Επειδή μάλιστα όταν κανείς ζαλίζεται φωνάζει ωχ! Σχηματίστηκε η λέξη «Ζαλούχο» (Ζάλη + ωχ = Ζαλώχ - Ζαλούχο). Έτσι απ' την καινούργια λέξη πήρε το όνομά του ο συνοικισμός...».

▪ **Καλογέροι**: «...Πήρε την ονομασία του από κάποιο Μοναστήρι, που κατοικούσαν «Καλογέρου»...».

▪ **Κουμουρούσια**: «...Ο συνοικισμός πήρε τ' όνομά του απ' τις πολλές κουμαριές που φύτεωναν μόνες τους και από τα πολλά κούμαρα, που έκαναν...».

▪ **Λιναρίστα**: Γράφει «**Λιναρίστρα**» το τοπωνύμιο και παρατηρεί: «...Στον τόπο αυτό, που έχει χαμηλό υψόμετρο, φαίνεται πως οι κάτοικοι καλλιεργούσαν λινάρι, από το οποίο με κατάλληλη επεξεργασία κατασκεύαζαν σκοινιά και τριχιές (για φόρτωμα) μεγάλης αντοχής. Από την καλλιέργεια του φυτού αυτού η συνοικία ονομάστηκε «Λιναρίστρα»...».

▪ **Μυλοκοπειόν**: «...Το όνομά του προφανώς το πήρε από τις σκληρές πέτρες του τόπου, τις οποίες οι τεχνίτες έκοβαν κατάλληλα και κατασκεύαζαν κυκλικές μυλόπετρες (σφιγμένες με σιδερένια κυκλικά στεφάνια) για τους υδρόμυλους, όπου άλεθαν τα σμάρια, τα καλαμπόκια κ.λ.π. Από τη λέξη μύλος και το ρήμα κόπτω (μύλος + κόπτω) σχηματίστηκε η λέξη «Μυλοκοπειό»...»

Ο ΔΗΜΟΣ ΣΕΛΛΩΝ

Ο δήμος **Σελλών** αποτελείται από τις εξής τέως κοινότητες που ανήκαν στην τέως επαρχία Δωδώνης: «**Άγιος Ανδρέας**», «**Άγιος Νικόλαος**», «**Ανθοχώριον**», «**Αρτοπούλα**», «**Ασπροχώριον**», «**Βαλανιδιά**», «**Ζωτικόν**», «**Καταμάχη**», «**Κερασέα**», «**Κουμαριά**», «**Λίπα**», «**Μπαουσιού**», «**Παρδαλίτσα**», «**Πλατάνια**» και «**Σενίκον**».

Έδρα του δήμου ορίστηκε ο οικισμός «**Τύρια**» της τέως κοινότητας «**Μπαουσιού**»

⇒ **Σελλοί** ή **Ελλοί** ήταν οι κάτοικοι της αρχαίας Ελλοπίας, χώρας της Ηπείρου στις πεδινές περιοχές της Δωδώνης και του λεκανοπεδίου των Ιωαννίνων.

Σελλοί αναφέρονται από τον Όμηρο, στην Ιλιάδα, οι ερμηνευτές - «υποφήται» - των εντολών του Δία, θεού της Δωδώνης και των Πελασγών, ο οποίος βασίλευε στη «δυσχείμερον» Δωδώνη. Τους χαρακτηρίζει μάλιστα «ανιπτόποδες χαμαιεύναυ» ή όπως μεταφράζουν οι Ν. Καζαντζάκης και Ι. Κακριδής «...χαμοκοιτάμενοι, ανιπτόποδες ζουν οι Σελλοί, οι δικοί σου προφήτες...» ή «...οι Σελλοί, οι λερόποδοι χαμόστρωτοί σου μάντεις...» όπως ερμηνεύει ο Αλ. Πάλλης το στίχο του Ομήρου.

Ο Αριστοτέλης γράφει στα «Μετεωρολογικά» πως οι **Σελλοί** ήταν κάτοικοι της αρχαίας Ελλάδας, η οποία βρισκόταν στην περιοχή της Δωδώνης και του Αχελώου. Σημειώνει μάλιστα ότι ονομάζονταν και Γραικοί, και αργότερα, στην εποχή του, Έλληνες.

Οι **Ελλοί** αναφέρονται στον Πίνδαρο, στον Ησύχιο κ.ά.

Κατά τον Π. Αραβαντινό οι **Σελλοί** υπήρξαν «...έθνος Ηπειρωτικόν, οι αυτοί των Ελλών και Σελλιόνων, οικούντες πέριξ της Δωδώνης, ήτοι εν ταις πεδιάσι των Ιωαννίνων...». Αλλού πάλι γράφει: «...Σελλοί. Οι Κατσανοχωρίται κάτοικοι, οι και Ελλοί καλούμενοι...».

«Προφήται», «χρησμοδοί» «ιερατική αριστοκρατία» ήταν οι **Σελλοί** ή **Ελλοί**, εξηγεί ο Π. Καρολίδης, ο οποίος επισημαίνει ότι από τον πρωτόθετο τύπο **Ελλοί** και **Σελλοί** παράχθηκε το Έλλην. Προσθέτει πως ήταν «...οι Ελλοί ή Σελλοί της Ελλοπίας, της περί την Δωδώνην της Ηπείρου χώρας, οι Έλληνες οι εν Δωδώνη και οι ιερείς κατά Ησύχιον, οι γνωστοί ήδη εις τον Όμηρον Σελλοί...», και διευκρινίζει: «...κυριολεκτική έννοια του Σελλός φαίνεται ούσα η αυτή της του Έλλην, Έλλοψ, Έλενος ήτοι λαμπρός, επιφανής, ευγενής (εκ της ρίζης σελ, σέλας, σελήνη, Ελένη, λατινιστί sol)...».

Οι **Σελλοί** ή **Ελλοί** ήταν «ομηρική φυλή», η οποία «...εκπεμπομένη εκ της Ηπείρου δια των διόδων της Πίνδου έδοσεν εις το νότιον τμήμα της Βαλκανικής το όνομα Ελλάς και εις τους κατοίκους το όνομα Έλληνες...» σύμφωνα με τον Κ. Φαλτάιτς.

Για την ετυμολογία της λέξης **Σελλοί** ή **Ελλοί**, η Μεγάλη Ελληνική Εγκυκλοπαίδεια μας πληροφορεί ότι «...ο ανώνυμος συντάκτης του «Μεγά-

1928	Ραφταναίοι	995			Βουνόρεια	26	
1940	Ραφταναίοι	306			Ζαλούχος	30	
	Βουνόρεια	113			Καλογέροι	14	
	Ζαλούχος	46			Μεγάλη Ράχη	54	
	Καθιστόν	43			Μυλοκοπειόν	23	
	Κουμουρούσια	26			Παλαιομοχούστιον	115	
	Λιναρίστα	11			Παλληκάριον	72	
	Μεγάλη Ράχη	35			Πλάκα	62	
	Μυλοκοπειόν	144			Πρέβεζα	18	
	Παλαιομοχούστιον	118			Ρούγα	45	
	Παλληκάριον	68			Φράξος	51	588
	Πλάκα	68		1981	Ραφταναίοι	59	
	Πρέβεζα	61			Βουνόρεια	22	
	Φράξος	99	1138		Ζαλούχος	3	
1951	Ραφταναίοι	169			Καλογέροι	7	
	Βουνόρεια	140			Μεγάλη Ράχη	9	
	Ζαλούχος	47			Μυλοκοπειόν	11	
	Καλογέροι	87			Παλαιομοχούστιον	38	
	Μεγάλη Ράχη	116			Παλληκάριον	6	
	Μυλοκοπειόν	72			Πλάκα	43	
	Παλαιομοχούστιον	162			Πρέβεζα	2	
	Παλληκάριον	99			Ρούγα	11	
	Πλάκα	82			Φράξος	12	223
	Πρέβεζα	49		1991	Ραφταναίοι	19	
	Ρούγα	105			Βουνόρεια	22	
	Φράξος	131	1259		Ζαλούχος	14	
1961	Ραφταναίοι	178			Καλογέροι	-	
	Βουνόρεια	84			Μεγάλη Ράχη	4	
	Ζαλούχος	35			Μυλοκοπειόν	4	
	Καλογέροι	57			Παλαιομοχούστιον	43	
	Μεγάλη Ράχη	109			Παλληκάριον	3	
	Μυλοκοπειόν	59			Πλάκα	-	
	Παλαιομοχούστιον	172			Πρέβεζα	-	
	Παλληκάριον	104			Ρούγα	-	
	Πλάκα	94			Φράξος	11	158
	Πρέβεζα	29		2001	Ραφταναίοι	65	
	Ρούγα	102			Βουνόρεια	17	
	Φράξος	130	1153		Ζαλούχος	9	
					Μεγάλη Ράχη	-	
					Μυλοκοπειόν	24	
					Παλαιομοχούστιον	36	
					Παλληκάριον	18	
					Πλάκα	36	
					Ρούγα	10	
					Φράξος	5	220

Ας σημειωθεί πως σύμφωνα με τις θεσσαλικές παραδόσεις, μυθικός πρόγονος των Ελλών ή Σελλών ήταν ο γιος του Θεσσαλού, ο δρυμοτόμος Ελλός, ο οποίος επιχείρησε να κόψει τη φηγό, την ιερή βαλανιδιά της αρχαίας Δωδώνης. Τον απέτρεψε ένα περιστέρι μιλώντας του με ανθρώπινη λαλιά, και ο Ελλός έγινε ο πρώτος ιερέας του Δία.

• Η κοινότητα «**Άγιος Ανδρέας**» αρχικά αναγνωρίστηκε με την ονομασία «**Λιβιάχοβον**», αποτελούμενη από το συνοικισμό «**Λιβιάχοβον**» που υπήρξε και η έδρα της κοινότητας. Ανήκε στην υποδιοίκηση Παραμυθίας, από την οποία αποσπάστηκε με το Β.Δ. 31.3.1920 (Φ.Ε.Κ. Α 83/1920), και εντάχθηκε στην υποδιοίκηση Ιωαννίνων, αργότερα επαρχία Δωδώνης, του νομού Ιωαννίνων.

Στην κοινότητα προσαρτήθηκε, με το Δ. 2.6.1926 (Φ.Ε.Κ. Α 199/1926), η κοινότητα «**Σειστρούνι**», που αποτελούνταν από τους συνοικισμούς «**Σειστρούνι**», «**Μουκοβίνα**» και «**Μπιστιά**», οι οποίοι στη συνέχεια με το Δ. 17.11.1926 (Φ.Ε.Κ. Α 412/1926) αποσπάστηκαν από την κοινότητα «**Λιβιάχοβον**» και αποτέλεσαν ξανά την κοινότητα «**Σειστρούνι**».

Με το Π.Δ. 24/21.12.1976 (Φ.Ε.Κ. Α 14/1977) ο συνοικισμός και η κοινότητα μετονομάστηκαν σε «**Άγιος Ανδρέας**»,

⇒ Ο Π. Αραβαντινός γράφει **Λυβιάχοβον** το όνομα του χωριού και το χαρακτηρίζει σλαβικής προέλευσης.

Λιβιάχοβον ονομάζει το χωριό και ο Σεραφείμ Ξενόπουλος, μητροπολίτης Άρτας, όπως και ο Ι. Λαμπρίδης.

Ο Π. Β. Γκαλντέρης υποστηρίζει ότι το χωριό οφείλει την παλιά ονομασία του στον αέρα λίβα.

Ο Στ. Μπέττης σημειώνει πως το όνομα του χωριού είναι «...σλαβικής προέλευσης αδήλου δε σημασίας...».

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου θεωρεί το τοπωνύμιο **Λιβιάχοβο**, το κυριώνυμο, προερχόμενο από το σλαβικό αμάρτυρο προσωπώνυμο Liběchъ και την επιθετική, κτητική κατάληξη -ονο. Το προσωπώνυμο σχηματίζεται από το επίσης προσωπώνυμο Lib, προερχόμενο από το σλαβικό ljubъ «αγαπητός» και την κατάληξη ěchъ, και είναι συγκεκριμένος τύπος των Libomirъ < Ljubomirъ.

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Λιβιάχοβον	252	1961	Λιβιάχοβον	263
1920	Λιβιάχοβον	207	1971	Λιβιάχοβον	163
1928	Λιβιάχοβον	212	1981	Άγιος Ανδρέας	121
1940	Λιβιάχοβον	277	1991	Άγιος Ανδρέας	90
1951	Λιβιάχοβον	297	2001	Άγιος Ανδρέας	119

λου Ετυμολογικού» παράγει το όνομα από τα έλη τα μετά τον κατακλυσμόν συγκεντρωθέντα εν Ελλοπία ή από του ποταμού Σελλήεντος...».

Ο Ν. Β. Πατσέλης ισχυρίζεται πως **Σελλοί** ή **Ελλοί** ήταν «...οι περί την Δωδώνην ιερείς, κατά τον Ησύχιον, όχι όμως με την κυριολεκτικήν του ονόματος έννοιαν, αλλά του χρησιμοδότη, υποφήτου...» και διευκρινίζει ότι κατά τα φαινόμενα «...η κυριολεκτική έννοια του «Σελλός» είναι η ίδια με το «Έλλην» ήτοι λαμπρός, ευγενής, υψηλός, είτε κατά το ανάστημα, είτε ως κατοικήσας τα υψηλά, είτε ελθών από υψηλότερα ή βορειότερα εδάφη...». Προσθέτει ακόμη πως από τους Δωδωναίους υποφύτες ή χρησιμοδότες, που αποτελούσαν την «ιερατικήν αριστοκρατίαν» της περιοχής στα ομηρικά χρόνια «...έλαβε το όνομα και η φυλή που κατώκει περί την Δωδώνην, ονομασθείσα Σελλοί και Ελλοί, Έλλοπες και Έλληνες...».

Κατά τον Ευλ. Κουρίλα «...η λέξις έχει σχέσιν προς το σέλας, και κατά ταύτα Έλληνες (σ.σ. δηλαδή οι Σελλοί ή Ελλοί) είναι οι φωτεινοί, οι λαμπροί και ένδοξοι...».

Ο Σ. Ι. Δάκαρης υποστηρίζει πως οι Έλλοπες, οι Ελλοί ή Σελλοί ήταν κλάδος του φύλου των Θεσπρωτών, και «...κατοικούσαν στην πεδιάδα των Ιωαννίνων και της Δωδώνης την αρχαία Ελλοπία...». Συμπληρώνει επίσης ότι «...είναι πολύ πιθανόν πως το όνομα Έλληνες δεν είναι άσχετο με το όνομα Ελλοί...». Μάλιστα οι Σελλοί «...κατά μία αρχαιοτάτη θρησκευτική συνήθεια δεν έπλεναν τα πόδια τους (ανιπτώποδες) και κοιμόνταν κατάγής (χαμαιεύναι), για να βρίσκονται διαρκώς σε επαφή με τη γη, απ' όπου αντλούσαν τη μαντική τους δύναμη, την ικανότητα δηλαδή να εξηγούν τα θεία μηνύματα...» σημειώνει ο Σ. Ι. Δάκαρης.

Οι Σελλοί, γράφει ο Κ. Ν. Νικολαΐδης, «...αναφέρονται από τον Όμηρο ως γένος ιερατικό και προφητικό, στην υπηρεσία του Διός της Δωδώνης...» και παρακάτω προσθέτει: «...ήταν παρακλάδι από την φυλή των Θεσπρωτών...».

Ελλοί ή **Σελλοί**, κατά τον Π. Χρήστου, είναι «...δύο μορφές της ίδιας λέξεως, αφού το αρχικό σίγμα της μιας δεν είναι τίποτε άλλο από το δασύ πνεύμα της άλλης...», ενώ επικρατέστερες ερμηνείες, που δίνονται στο όνομα «...είναι εκείνες, που έχουν την έννοια του φωτεινού (σέλας, ήλιος, ελλά = λαμπάδα)...».

Η λέξη Ελλός ή Σελλός, υπογραμμίζει ο Β. Δ. Μήτσης, παράγεται «... από την «Έλλα», αρχαία ονομασία ιερού του Διός στη Δωδώνη και σημαίνει τον διάκονο, τον υπηρέτη του ιερού της Έλλας, ήτοι τον ιερέα του Δωδωναίου Διός...».

Ο Ν. G. L. Hammond επισημαίνει ότι «...οι Σελλοί ή Ελλοί της Δωδώνης στην Ιλιάδα και η Ελλοπή του Ησιόδου οφείλουν το όνομά τους -ή έδωσαν το όνομά τους- στον άνω ρου του Αχέροντος, που φθάνει κοντά στη Δωδώνη και το όνομα αυτό Σελλήεις, έλαβε κατ' επέκταση όλος ο ρους του ποταμού...».

Ο Αλ. Δήμος, δήμαρχος Σελλών, μας παραδίδει την άποψη του Δ. Σιωμόπουλου, αξέχαστου Ηπειρώτη καθηγητή λογοτέχνη πως το τοπωνύμιο **Ζαραβούτσι** είναι ελληνικό. Προέρχεται από σύνθεση των λέξεων ζάρα «πτυχή // κεκαμμένο στρώμα του φλοιού της γης» και βουτσί «βαρέλι, μικρό ξύλινο δοχείο μεταφοράς νερού», οπότε **Ζαραβούτσι** σημαίνει τον τόπο, το μέρος, την περιοχή, που έπαθε κατάπτωση ή καθίζηση και έχει πολλά νερά. Η εξήγηση αυτή προσιδιάζει στην τοποθεσία του οικισμού, όπου η μορφολογία του εδάφους αποδεικνύει υποχώρησή του εξαιτίας καθίζησης, ενώ υπάρχουν εκεί πολλές πηγές νερού, από τις οποίες παλαιότερα οι κάτοικοι μετάφεραν με ξύλινες βαρέλες, βουτσία, νερό στα σπίτια τους.

⇒ Πληροφορίες για την προέλευση του τοπωνύμιου **Παλιουρή** στο οικείο κεφάλαιο του δήμου **Ευρυμενών**, στην τέως κοινότητα «**Παλιουρή**».

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1940	Ζαραβούτσι	181	1981	Άγιος Νικόλαος	122	-
1951	Ζαραβούτσι	209		Παλιουρή	20	142
1961	Άγιος Νικόλαος	261	1991	Άγιος Νικόλαος	114	
1971	Άγιος Νικόλαος	163		Παλιουρή	27	141
			2001	Άγιος Νικόλαος	98	
				Παλιουρή	21	119

• Η κοινότητα «**Ανθοχώριον**» αναγνωρίστηκε αρχικά με την ονομασία «**Κόπρα**», αποτελούμενη από τους συνοικισμούς «**Κόπρα**» και «**Ζαραβούτσι**» (αργότερα «**Άγιος Νικόλαος**»), με έδρα το συνοικισμό «**Κόπρα**». Η κοινότητα ανήκε στην υποδιοίκηση, κατόπιν επαρχία Παραμυθίας του νομού Ιωαννίνων. Όταν η επαρχία Παραμυθίας αποσπάστηκε από το νομό Ιωαννίνων, με το Β.Δ. 21.3.1937 (Φ.Ε.Κ. Α 119/1937), για να δημιουργηθεί ο νομός Θεσπρωτίας, η κοινότητα παρέμεινε στο νομό Ιωαννίνων και εντάχθηκε στην επαρχία Δωδώνης.

Στο μεταξύ ο συνοικισμός «**Ζαραβούτσι**», με το Δ. 8.6.1934 (Φ.Ε.Κ. Α 200/1934), αναγνωρίστηκε σε κοινότητα. Σήμερα ονομάζεται «**Άγιος Νικόλαος**».

Ο συνοικισμός και η κοινότητα «**Κόπρα**» μετονομάστηκαν σε «**Ανθοχώριον**» με το Β.Δ. 20.9.1955 (Φ.Ε.Κ. Α 287/1955).

⇒ Ο Π. Αραβαντινός γράφει **Κόπρα** το όνομα του χωριού και το χαρακτηρίζει ελληνικής προέλευσης.

Ο Στ. Μπέττης σημειώνει ότι η παλιά ονομασία του χωριού είναι όνομα αλβανικό, και προέρχεται από τη λέξη *corer-a*, που σημαίνει μάραθος.

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου πιθανολογεί πως το τοπωνύμιο είναι φυτώνυμο προερχόμενο «...από το σλαβικό ουσιαστικό *korǣ* «το άνηθο, *Anethum graveolens*» και τη σλαβική επιθετική περιεκτική κατάληξη *-ja...*». Θεωρεί

• Η κοινότητα «**Άγιος Νικόλαος**» αναγνωρίστηκε με το Β.Δ. 8.6.1934 (Φ.Ε.Κ. Α 200/1934) και με την ονομασία «**Ζαραβούτσι**». Προήλθε από την κοινότητα «**Κόπρα**» (αργότερα «**Ανθοχώριον**»), αποτελούμενη από το συνοικισμό «**Ζαραβούτσι**» που υπήρξε και η έδρα της κοινότητας. Ο συνοικισμός «**Ζαραβούτσι**» ανήκε στην υποδιοίκηση, κατόπιν επαρχία, Παραμυθίας του νομού Ιωαννίνων, από την οποία, όταν η επαρχία Παραμυθίας αποσπάστηκε από το νομό Ιωαννίνων με το Β.Δ. 21.3.1937 (Φ.Ε.Κ. Α 119/1937) για να δημιουργηθεί ο νομός Θεσπρωτίας, αποσπάστηκε και εντάχθηκε στην επαρχία Δωδώνης. Η κοινότητα και ο συνοικισμός, με το Β.Δ. 20.9.1955 (Φ.Ε.Κ. Α 297/1955), μετονομάστηκαν σε «**Άγιος Νικόλαος**».

Ο συνοικισμός «**Παλιουρή**» αναγνωρίστηκε με την ΕΣ. 5790/1981 (Φ.Ε.Κ. Β 219/1981) απόφαση νομάρχη Ιωαννίνων και προσαρτήθηκε στην κοινότητα.

⇒ Το χωριό **Ζαραβούτσι** μνημονεύει ο Evliya Celebi, Τούρκος περιηγητής, που επισκέφθηκε την Ήπειρο γύρω στα 1670.

Ο Π. Αραβαντινός γράφει **Ζαραβούτσι** το όνομα του χωριού, και το χαρακτηρίζει σλαβικής προέλευσης.

Ο Ι. Λαμπρίδης, στο χρονογραφικό κείμενο με τίτλο «Αποστασία Διονυσίου του κοινώς λεγόμενου Σκυλοσόφου...», που αναφέρεται στα γεγονότα της εξέγερσης στα 1611, μνημονεύει το τοπωνύμιο με τον τύπο **Ζαραβούση**.

Για το τοπωνύμιο ο Σπ. Μουσελίμης σημειώνει: «...Ζαραβούτσι (το) = χωριό της Ντουσκάρας. (Αλβανικά ζαραβίς = μουντζούρα)...».

Για το παλιό όνομα του χωριού ο Π. Β Γκαλντέμης καταγράφει δύο εκδοχές:

- Η ονομασία οφείλεται στον Μακεδόνα Ιωάννη Ζαραβούτση, πρώτο οικιστή του χωριού.

- Σύμφωνα με τον Σπ. Μουσελίμη οι ντόπιοι κάτοικοι, σε μάχη με τους Τούρκους φοβήθηκαν, ζάρωσαν και υποτάχτηκαν στους Τούρκους.

Ο Στ. Μπέττης επίσης παραδίδει δύο εκδοχές για την προέλευση του τοπωνύμιου:

- Η λέξη **Ζαραβούτσι** είναι σλαβική, σύνθετη από τις λέξεις ζαρ, ζάρα, που σημαίνει «ζέστη, κάψα» και βούτσι, που σημαίνει «θάμνος», οπότε όλο μαζί σημαίνει πιθανόν «καμένος θάμνος».

- Το σωστό όνομα του χωριού είναι **Ζαραβούτση** και διασώζει το επίθετο του πρώτου οικιστή ή ιδιοκτήτη του.

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου παραθέτει την άποψη του M. Vasmer, που αποδίδει το τοπωνύμιο **Ζαραβούτσι**, το σε ένα βασικό σλαβικό τύπο Žeravъсь που σχηματίζεται από το σλαβικό ουσιαστικό žeravъсь «το πουλί γερανός» και την κατάληξη -ъсь.

-ina, με την οποία «...σχηματίζονται προσηγορικά με τη σημασία «τόπος, όπου αναπτύσσεται το φυτό, το οποίο αναφέρεται στο θέμα»...».

⇒ Ο Ν. Κ. Λιόλιος γράφει ότι το χωριό μετονομάστηκε σε **Αρτοπούλα** «...επειδή είχε πολλά σπυροφόρα δέντρα και έμοιαζε με την Άρτα, που είχε πορτοκαλεώνες...».

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου αναφέρει πως οι κάτοικοι του χωριού υποστηρίζουν ότι η μετονομασία οφείλεται στο τοπωνυμικό **Άρτα** και την υποκοριστική κατάληξη -πουλα. Επειδή η **Άρτα** στη συνείδησή τους «...είχε γίνει συνώνυμη προς το «εύφορος, προκομένος, ευλογημένος τόπος»...», οι ντόπιοι «...από αγάπη προς τη γενέθλια γη μετονόμασαν το χωριό τους σε Αρτοπούλα «μικρή Άρτα»...».

Για την προέλευση και την ετυμολογία του τοπωνύμιου **Άρτα**, ονομασία της γνωστής πόλης της Ηπείρου και του ομώνυμου νομού, έχουν διατυπωθεί κατά καιρούς πολλές απόψεις:

Ο Μ. Μήτρου, γνωστός ως Μελέτιος ο Γεωγράφος υποστηρίζει ότι «...ο ποταμός της Άρτας καλείται κατά τον Πτολεμαίον Αραχθος, από τον οποίον εκλήθη κατά φθοράν η Άρτα...».

Ο F.C.H.L. Rouqueville πιστεύει πως η λέξη παράγεται από παραφθορά του τοπωνύμιου **Αργιθέα**, από το οποίο δημιουργήθηκε ο τύπος **Αριθέα** και στη συνέχεια **Άρτα**.

Ο Π. Αραβαντινός σημειώνει «...ότι η πόλις αυτή από εποχής αρχαιότερας του δεκάτου αιώνας εκλήθη Άρτα, ένεκα της αφθονίας των σιτηρών και λοιπών εδωδίων προϊόντων της, δι' ών προεμηθεύοντο, ή ηρτίζοντο αι πόλεις και αι κώμαι της Ακαρνανίας και της Ηπείρου, ως και σήμερα αρτίζονται, και εκ τούτου καταλλήλως τη επεδόθη το όνομα Άρτα...».

Ανάλογη είναι και η γνώμη του Σεραφείμ Ξενόπουλου, μητροπολίτη Άρτας, σύμφωνα με την οποία έλαβε «...την κλήσιν Άρτα δια την αφθονίαν των σιτηρών και λοιπών αυτής προϊόντων, δι' ών προεμηθεύοντο ή ηρτίζοντο και διάφοροι Πόλεις και Κώμαι της Ακαρνανίας και της Ηπείρου, ως άχρι του νυν αρτίζοντο...». Ο ίδιος μας ενημερώνει και για την τοπική λαϊκή έκφραση «Άρτα, αρτιμή του κόσμου», που οι κάτοικοί της χρησιμοποιούσαν για να παινεύουν την πόλη τους.

Ο Π. Γρίσπος μας πληροφορεί πως στην Ευρυτανία ο ποταμός Αραχθος είναι γνωστός σαν Άρτος.

Ο Ι. Τσούτσινος, λόγιος Αρτινός, που ασχολήθηκε διεξοδικά με το θέμα, μας κάνει γνωστές τις εξής άλλες απόψεις:

- Η λέξη προέρχεται από το όνομα του ποταμού Αράχθου και εξελίχτηκε σύμφωνα με το σχήμα: Άραχθα - Άραχτα - Άχτα - Άρτα. (Λάζ. Βελέλης, περιοδικό «Νουμάς», αριθμός 220/1905).

- Η λέξη προέρχεται επίσης από το τοπωνύμιο Άραχθα, αλλά σύμφωνα με το εξής σχήμα: Άραχθος ή Άρατθος - Άραχθα ή Άρατθα, Άρχτα, Άρτα ή Άρτθα - Άρτα (Γ. Ν. Χατζηδάκις, περιοδικό «ΑΘΗΝΑ», τόμος 22/1910) ή

επίσης λιγότερο πιθανή την «...προέλευση του τοπωνύμιου από το επίσης σλαβικό κρορα «στάλαγμα» (< kropiti «εκσφενδονίζω, ραντίζω») και ιδιαίτερα από τη σημασία «σημάδι, σύνορο», με μετάθεση του r...».

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Κόπρα	146		1940	Κόπρα	200
	Ζαραβούτσι	119	265	1951	Κόπρα	196
1920	Κόπρα	105		1961	Ανθοχώριον	197
	Ζαραβούτσι	116	221	1971	Ανθοχώριον	115
1928	Κόπρα	146		1981	Ανθοχώριον	108
	Ζαραβούτσι	143	289	1991	Ανθοχώριον	92
				2001	Ανθοχώριον	103

• Η κοινότητα «**Αρτοπούλα**» αρχικά αναγνωρίστηκε με το όνομα «**Έλεσνα**», αποτελούμενη από το συνοικισμό «**Έλεσνα**» που ήταν η έδρα της, και την **Ιερά Μονή Κοιμήσεως Θεοτόκου Κωνσταντίας**. Στις 16 Μαΐου 1928 η ονομασία του συνοικισμού και της κοινότητας διορθώθηκε σε «**Ελέζνα**», ενώ με το Β.Δ. 18.5.1956 (Φ.Ε.Κ.Α 125/1956) ο συνοικισμός και η κοινότητα μετονομάστηκαν σε «**Αρτοπούλα**».

Στην κοινότητα προσαρτήθηκε αργότερα και ο συνοικισμός «**Κάμπος**», αφού αναγνωρίστηκε στις 19 Μαρτίου 1961. Στις 17 Μαρτίου 1991, ο συνοικισμός καταργήθηκε και προσαρτήθηκε στο συνοικισμό «**Αρτοπούλα**».

⇒ Ο Π. Αραβαντινός μνημονεύει το χωριό **Έλεσνα**, χαρακτηρίζει ελληνική την προέλευση της ονομασίας του, και παρενθετικά εξηγεί το όνομα του χωριού ως «**Ελευσίνα**». Αλλού γράφει **Έλισνα** το όνομα του χωριού, και το θεωρεί «ίσως λείψανον» της λέξεως «**Ελενία**», που υποδηλώνει την χώρα στην οποία ζούσαν οι Έλενοι, «έθνος Θεσπρωτικών».

Έλιζνα ονομάζει το χωριό ο Σεραφείμ Ξενόπουλος, μητροπολίτης Άρτας και παρενθετικά προσθέτει «**Ελευσίνα**», χωρίς άλλες διευκρινίσεις.

Ο Ι. Λαμπρίδης αναφέρει το χωριό με την ονομασία **Έλιζνα**, ενώ σε σημείωσή του παραθέτει την άποψη του Π. Αραβαντινού πως «...λείψανον του θεσπρωτικού έθνους Έλενοι είνε...».

Ο Στ. Μπέττης για το παλιό όνομα του χωριού **Έλεζνα**, εκτός από την πιθανή ελληνική ρίζα -ελ, «υποψιάζεται» και το σλαβικό επίθεμα νίζνα, που σημαίνει κάτω. Πιθανολογεί το όνομά του να σχετίζεται με τη θέση του χωριού, που είναι χαμηλά, κάτω σε σχέση με τους κάτοικους των χωριών των γύρω βουνών και επισημαίνει την ανάγκη μεγαλύτερης διερεύνησης του θέματος.

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου χρησιμοποιεί τον τύπο **Έλεσνα**, η για το τοπωνύμιο και υποστηρίζει πως είναι φυτώνυμο προερχόμενο από το αρχαίο σλαβικό jelьcha «το σκλήθρο» (σ.σ είδος υδρόφιλου δένδρου) και την κατάληξη

(Άραχθος), οπότε μπορεί να υποτεθεί ότι από το υδρώνυμο προήλθε η ονομασία της πόλης.

▪ Το αλβανικό επίθετο arrtë (i,o) «ο, η της καρυδιάς, ο καρυδένιος», προερχόμενο από το ουσιαστικό arr/ë, -a «η καρυδιά».

Ο Λ. Μάλαμας για το τοπωνύμιο **Άρτα** μας ενημερώνει, μεταξύ άλλων, πως «...ο Χρ. Σούλης πίστευε ότι προήλθε από το βλάχικο τοπωνύμιο Αρτσίστα - Άρτσα - Άρτα...» και παρακάτω πως ο Β. Δημόπουλος τέως γυμνασιάρχης υποστηρίζει ότι «...λέει πως η πόλη ονομάστηκε έτσι από τον Βοτιέα Ζευ και την Εόρδα, θεά της γεωργίας...πήρε το όνομα Εόρδα, Εόρντα, Νόρντα, Νάρτα που σημαίνει εύφορη γη... και με το χρόνο η παραφθορά την έκανε Νάρτα, Άρτα. Τη γνώμη του αυτή την ενισχύει κι από το «άρτα - χαν», που θα πει εύφορος τόπος...».

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Έλεζνα	329		1971	Αρτοπούλα	122	
1920	Έλεσνα	241			Κάμπος	95	217
1928	Έλεζνα	288		1981	Αρτοπούλα	138	
1940	Έλεζνα	340			Κάμπος	90	228
1951	Έλεζνα	315		1991	Αρτοπούλα	211	
1961	Αρτοπούλα	185		2001	Αρτοπούλα	190	
	Κάμπος	122	307				

• Η κοινότητα «**Ασπροχώριον**» αρχικά ονομαζόταν «**Γρατσανά**» αποτελούμενη από το συνοικισμό «**Γρατσανά**», που ήταν και η έδρα της. Με το Δ. 1.4.1927 (Φ.Ε.Κ. Α 76/1927) ο συνοικισμός και η κοινότητα μετονομάστηκαν σε «**Ασπροχώρι**» και στη συνέχεια, στις 16 Οκτωβρίου 1940, καθιερώθηκε ως επίσημη ονομασία του συνοικισμού και της κοινότητας ο τύπος «**Ασπροχώριον**».

Στις 19 Μαρτίου 1961 αναγνωρίστηκε και προσαρτήθηκε στην κοινότητα ο συνοικισμός «**Κάτω Ασπροχώριον**».

⇒ Ο Π. Αραβαντινός γράφει **Γρατζανά** το όνομα του χωριού, χαρακτηρίζει αλβανική την προέλευση της ονομασίας του, και παρενθετικά επεξηγεί «**Δειλοτρόφος**».

Γρατζιανά, Γρατσιανά και Γρατσανά αναφέρει την παλιά ονομασία του χωριού ο Ι. Λαμπρίδης.

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου παραθέτει την άποψη του Μ. Vasmer πως το τοπωνύμιο **Γρατσανά, τα** προέρχεται από έναν αμάρτυρο αρχαίο σλαβικό τύπο Gradъcan, -κι αυτός από το σλαβικό gradъ «κάστρο» και την υποκοριστική κατάληξη -ъкъ- + την κατάληξη -jane, που ερμηνεύεται ως «οι κάτοικοι του κάστρου».

Άραχθος - Αράχτα - Αάρ(χ)τα - Άρτα (Μ. Φιλήντας, «Γλωσσογνωσία και Γλωσσογραφία Ελληνική», τεύχος 3, τόμος Α, Αθήνα 1924).

- Η λέξη προέρχεται από το όνομα της θεάς των Πελασγών Εόρδα και κατά παραφθορά Άρδα - Άρτα. (Εφημερίδα «Ηπειρωτικόν Βήμα», φύλλο 124/1931).

- Η λέξη **Άρτα** έχει σλαβικές ρίζες, όπως τα τοπωνύμια Άρτσες, Άρτσικα κ.ά. (Χρ. Ι. Σούλης, εφημερίδα «Ηπειρωτικόν Βήμα», φύλλο 126/1931).

- Η ρίζα της λέξης βρίσκεται στην αρχική της ονομασία Αμβρακία, την οποία οι Ρωμαίοι πρόφεραν Αμπράτσια. Τελικά το τοπωνύμιο κατέληξε σε **Άρτα** σύμφωνα με το σχήμα: Αμπράτσια - Αμπράκια - Αμπράκια - Αμπράττα - Αμπάρτα - Άρτα. (Θεοχ. Τσούτσινος, εφημερίδα «Ελεύθερος Λόγος» (Άρτας), φύλλο 58/1933)

Ο ίδιος ο Ι. Τσούτσινος, συγκρίνοντας ιστορικά και εδαφολογικά χαρακτηριστικά των τοπωνύμιων **Arta** της ιταλικής επαρχίας Udine, **Arta** της νήσου Μαγιόρκας, **Άρτα** της Αλβανίας, **Άρτα** της νήσου Έσο της Κροατίας και των δαλματικών νησιών **Arta Grande** και **Arta Piccola**, καταλήγει στο συμπέρασμα πως η λέξη **Άρτα** προέρχεται από «... Το arta (που) είναι τύπος του λατινικού επιθέτου artus - arta - artum. Η ονομαστική ενικού του θηλυκού, ή ονομαστική πληθυντικού του ουδετέρου και σημαίνει: η στενή, ή τα στενά σε κυριολεκτική έννοια ή σε μεταφορά, σημαίνει: η δύσκολη, η στενάχωρη, η ισχυρή κ.λ.π...». Σημειώνει επίσης ότι «...τα τοπωνύμια εμφανίζονται χρονικά στη μεσαιωνική εποχή και φυσικά διαμορφώθηκαν και επιβλήθηκαν πολύ γρηγορότερα...», και «...απαντώνται σε περιοχές στις οποίες, επί αιώνες εδέσποζε σταθερά ρωμαϊκός στρατός, εξουσίαζε απράνταχτα η ρωμαϊκή πολιτική τάξη...».

Ο Γ. Δ. Δελόπουλος θεωρεί ότι το τοπωνύμιο **Άρτα** είναι δαλματικό ή κάποιας ιταλικής μεσαιωνικής διαλέκτου. Δημιουργήθηκε σύμφωνα με το σχήμα balta - valta - varta - warta, arta. Η αρχική ονομασία balta προήλθε από το σλαβικό balto = έλος, λίμνη, απ' όπου και το ελληνικό μεσαιωνικό βάλτου ή βάλτο, κατόπιν βάλτος, ενώ η τελική σημασία της λέξης arta είναι όρμος, λιμάνι, λιμνοθάλασσα.

Ο Γ. Μπαμπινιώτης γράφει πως η ονομασία **Άρτα** «...οφείλεται στον ποταμό Άραχθο, που διασχίζει την πόλη: Άραχθος - Άρατθος - Άραθθος - Άραθθα - Άρθα - Άρτα...».

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου μας πληροφορεί ότι ο Φ. Μαλιγκούδης αποδίδει το τοπωνύμιο **Άρτα** στο δυϊκό αριθμό -rta, του σλαβικού ουσιαστικού rьrь «ύψωμα, λόφος». Ο ίδιος δεν αποκλείει την αλβανική προέλευση του τοπωνύμιου από:

- Το αλβανικό επίθετο artë(i,e) «χρυσός, μαλαματένιος» ή το αλβανικό επίσης επίθετο partë (i,e) «καθαρός, ανέφελος, διαυγής (για νερό)». Στη δεύτερη περίπτωση είναι δυνατόν να συνδεθεί με το υδρώνυμο Άρτος,

Στην κοινότητα προσαρτήθηκε και ο συνοικισμός «**Κάτω Ζωτικόν**», αφού αναγνωρίστηκε στις 19 Μαρτίου 1961.

Η κοινότητα ανήκε στην υποδιοίκηση, κατόπιν επαρχία, Παραμυθίας του νομού Ιωαννίνων. Όταν η επαρχία Παραμυθίας αποσπάστηκε από το νομό Ιωαννίνων με το Β.Δ. 21.3.1937 (Φ.Ε.Κ. Α 119/1937), ώστε να δημιουργηθεί ο νομός Θεσπρωτίας, η κοινότητα παρέμεινε στο νομό Ιωαννίνων ενταγμένη στην επαρχία Δωδώνης.

⇒ **Λιβίκιστα** ονομάζει το χωριό ο Κ. Θεσπρωτός.

Ο Π. Αραβαντινός αναφέρει το χωριό **Λυβίκιστα**, και χαρακτηρίζει την προέλευση του ονόματός του αλβανική.

Ο Στ. Μπέττης υποστηρίζει πως το όνομα του χωριού **Λιβίκιστα** είναι «...σλαβικής προέλευσης αδήλου δε σημασίας...».

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου γράφει **Λεβίκιστα**, η το τοπωνύμιο και σημειώνει πως «...προέρχεται από το σλαβικό αμάρτυρο lěnyko (< lěny «αριστερός, ευώνυμος» + κατάληξη -ьko) και την επίσης πληθυντική κατάληξη -išta...».

⇒ Για τη νέα ονομασία του χωριού ο Κ. Ευ. Οικονόμου χρησιμοποιεί τον τύπο **Ζωτικό, το**. Το αποδίδει στο ηπειρωτικό προσηγορικό ζότι, ο ή ζότης, ο «ο κύριος, ο αφέντης», προερχόμενο από το αλβανικό zot,-i, της ίδιας σημασίας, και την κατάληξη -ικος, κατά παράλειψη του προσδιοριζόμενου ουσιαστικού τόπος, κτήμα, χωριό κ.ά. Προσθέτει επίσης πως είναι δυνατόν να προέρχεται και από το Ηπειρωτικό προσηγορικό και επώνυμο Ζότος, Ζώτος, που με την κατάληξη -ικος αποδίδεται στο τοπωνύμιο η σημασία «το κτήμα του Ζότου», ενώ παρατηρεί ότι «... τύπος Ζωτικό (σ.σ. προκύπτει) από παρετυμολογία προς το επίθετο ζωτικός...».

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Λιβίκιστα	377		1971	Ζωτικόν	247	
1920	Λιβίκιστα	356			Κάτω Ζωτικόν	114	361
1928	Ζωτικόν	425		1981	Ζωτικόν	240	
1940	Ζωτικόν	492			Κάτω Ζωτικόν	45	285
1951	Ζωτικόν	489		1991	Ζωτικόν	165	
1961	Ζωτικόν	376			Κάτω Ζωτικόν	46	211
	Κάτω Ζωτικόν	62	438	2001	Ζωτικόν	199	
					Κάτω Ζωτικόν	61	260

• Η κοινότητα «**Καταμάχη**» αναγνωρίστηκε αρχικά με την ονομασία «**Γράσδανη**», με μοναδικό συνοικισμό και έδρα της το συνοικισμό «**Γράσδανη**». Ο συνοικισμός και η κοινότητα μετονομάστηκαν σε «**Καταμάχη**» με το Δ. 2.12.1929 (Φ.Ε.Κ. Α 431/1929).

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Γρατσανά	455		1971	Ασπροχώριον	22	
1920	Γρατσανά	360			Κάτω Ασπροχώριον	85	107
1928	Ασπροχώρι	405		1981	Ασπροχώριον	17	
1940	Ασπροχώριον	444			Κάτω Ασπροχώριον	93	110
1951	Ασπροχώριον	384		1991	Ασπροχώριον	17	
1961	Ασπροχώριον	150			Κάτω Ασπροχώριον	62	79
	Κάτω Ασπροχώριον	176	326	2001	Ασπροχώριον	10	
					Κάτω Ασπροχώριον	45	55

• Η κοινότητα «**Βαλανιδιά**» αναγνωρίστηκε εξ αρχής με το όνομα «**Βαλανιδιά**», αποτελούμενη από το συνοικισμό «**Βαλανιδιά**», που υπήρξε και έδρα της κοινότητας. Η κοινότητα ανήκε στην υποδιοίκηση κατόπιν επαρχία, Παραμυθίας του νομού Ιωαννίνων.

Όταν η επαρχία Παραμυθίας αποσπάστηκε από τον νομό Ιωαννίνων με το Β.Δ. 21.3.1937 (Φ.Ε.Κ. Α 119/1937), ώστε να δημιουργηθεί ο νομός Θεσπρωτίας, η κοινότητα παρέμεινε στο νομό Ιωαννίνων και εντάχθηκε στην επαρχία Δωδώνης.

Στην κοινότητα προσαρτήθηκε αρχότερα και ο συνοικισμός «**Προφήτης Ηλίας**», αφού αναγνωρίστηκε στις 19 Μαρτίου 1961.

⇒ Το χωριό **Βαλανιδιά** μνημονεύει ο Π. Αραβαντινός και ο Ι. Λαμπρίδης το χωριό **Βελανιδιά**.

Ο Κ. Ευ. Οικονομίου σημειώνει πως «... Το τοπωνύμιο είναι φυτώνυμο και προέρχεται από το ουσιαστικό της κοινής νεοελληνικής βαλανιδιά, η...».

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Βαλανιδιά	248		1971	Βαλανιδιά	108	
1920	Βαλανιδιά	235			Προφήτης Ηλίας	67	175
1928	Βαλανιδιά	278		1981	Βαλανιδιά	75	
1940	Βαλανιδιά	329			Προφήτης Ηλίας	85	160
1951	Βαλανιδιά	295		1991	Βαλανιδιά	41	
1961	Βαλανιδιά	195			Προφήτης Ηλίας	58	99
	Προφήτης Ηλίας	87	282	2001	Βαλανιδιά	32	
					Προφήτης Ηλίας	77	109

• Η κοινότητα «**Ζωτικόν**» αναγνωρίστηκε αρχικά με την ονομασία «**Λιβίκιστα**», με μοναδικό συνοικισμό και έδρα της το συνοικισμό «**Λιβίκιστα**». Ο συνοικισμός και η κοινότητα μετονομάστηκαν σε «**Ζωτικόν**» με το Δ. 12.3.1928 (Φ.Ε.Κ. Α 81/1928).

Ανήκε στην υποδιοίκηση, αργότερα επαρχία, Παραμυθίας του νομού Ιωαννίνων. Όταν η επαρχία Παραμυθίας αποσπάστηκε από το νομό Ιωαννίνων με το Β.Δ. 21.3.1937 (Φ.Ε.Κ. Α 119/1937), ώστε να δημιουργηθεί ο νομός Θεσπρωτίας, η κοινότητα παρέμεινε στο νομό Ιωαννίνων, ενταγμένη στην επαρχία Δωδώνης.

Ο συνοικισμός και η κοινότητα μετονομάστηκαν σε «**Κερασέα**», με το Β.Δ. 20.9.1955 (Φ.Ε.Κ. Α 287/1955).

Για το συνοικισμό «**Λωζανά**» χρησιμοποιήθηκαν αργότερα, διαδοχικά ως επίσημες ονομασίες και οι τύποι **Λοζανά** (7 Απριλίου 1951), **Λυζανά** (19 Μαρτίου 1961), ενώ τελικά στις 19 Μαρτίου 1991 καθιερώθηκε πάλι ο τύπος **Λωζανά**.

⇒ **Κεράσοβον** αναφέρει ο Π. Αραβαντινός το όνομα του χωριού σημειώνοντας σλαβική την προέλευση της ονομασίας του, ενώ και ο Ι. Λαμπρίδης χρησιμοποιεί τον τύπο **Κεράσοβον**.

Ομώνυμα χωριά είναι το **Κεράσοβον**, σήμερα **Αγία Παρασκευή** δημοτικό διαμέρισμα του δήμου **Κόνιτσας**, και το **Κεράσοβον** που διατήρησε το παλιό όνομά του, δημοτικό διαμέρισμα του δήμου **Δελβινακίου**.

Στα οικεία κεφάλαια υπάρχουν πληροφορίες για την προέλευση και την ετυμολογία του τοπωνυμίου.

⇒ **Λαζιανά** αναφέρει ο Π. Αραβαντινός το όνομα του χωριού χαρακτηρίζοντας ελληνική την προέλευση της ονομασίας του.

Ο Στ. Μπέττης σημειώνει ότι το όνομα του χωριού, που το γράφει **Λοζιανά**, προέρχεται από τη σλαβική «...ρίζα λοζ- και την κατάληξη -ιανά ή -ανά πληθυντική, χρησιμοποιούμενη και στην αλβανική σημαίνει ίσως χωριό ή τόπο. Λοζιανά θα πει κάτι σαν τόπος με κλήματα...».

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου χρησιμοποιεί τον τύπο **Λοζιανά**, **τα** για το τοπωνύμιο, και το αποδίδει στο σλαβικό *logъ* «το δάσος, ο δρυμός» και στην επίσης σλαβική κατάληξη *-jane*, με την οποία δηλώνονται οι κάτοικοι ενός τόπου.

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Κεράσοβον	132		1961	Κερασέα	176	
	Λοζιανά	55	187		Λυζανά	126	302
1920	Κεράσοβον	159		1971	Κερασέα	123	
	Λωζανά	59	218		Λυζανά	64	187
1928	Κεράσοβον	165		1981	Κερασέα	89	
	Λωζανά	74	239		Λυζανά	40	129
1940	Κεράσοβον	172		1991	Κερασέα	66	
	Λοζιανά	80	252		Λωζανά	40	106
1951	Κεράσοβον	273		2001	Κερασέα	63	
	Λοζιανά	103	376		Λωζανά	35	98

Η κοινότητα ανήκε στην υποδιοίκηση, κατόπιν επαρχία, Παραμυθίας του νομού Ιωαννίνων. Όταν η επαρχία Παραμυθίας αποσπάστηκε από το νομό Ιωαννίνων με το Β.Δ. 21.3.1937 (Φ.Ε.Κ. Α 119/ 1937), ώστε να δημιουργηθεί ο νομός Θεσπρωτίας, η κοινότητα παρέμεινε στο νομό Ιωαννίνων ενταγμένη στην επαρχία Δωδώνης.

Στην κοινότητα προσαρτήθηκε αργότερα και ο συνοικισμός «**Κακόλακκος**», αφού αναγνωρίστηκε στις 19 Μαρτίου 1961.

⇒ Ο Π. Αραβαντινός αναφέρει το χωριό «**Γράτζιανη**», και παρενθετικά το επεξηγεί «**Γυναικώδης**», χωρίς άλλες διευκρινίσεις, ενώ χαρακτηρίζει την προέλευση του ονόματός του αλβανική.

Γρατσιανή ονομάζει το χωριό ο Σεραφείμ Ξενόπουλος, μητροπολίτης Άρτας.

Ο Στ. Μπέττης υποστηρίζει ότι το παλιό όνομα του χωριού, που το γράφει **Γράζτανη** είναι σλαβικό. Σχετίζεται με τη σλαβική λέξη ΓΡΑЖД και ΓΡΑЖАНΗ που σημαίνει πολίτης, υπήκοος και τη σλαβική τοπωνυμική κατάληξη -ανη, ενώ όλο μαζί «...θα πει κάτι σαν χωριό των υπηκόων, των υποτακτικών...».

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου σημειώνει πως το τοπωνύμιο **Γράσδανη**, η «... σωστά σχετίζεται από τον Vasmer με το σλαβικό αμάρτυρο Graždane «οι κάτοικοι του κάστρου». Προέρχεται από το σλαβικό gradъ (< gordъ), «ο πύργος // το οχυρό // η πόλη» και την κατάληξη -jane (πληθυντικός -jani), που δηλώνει τους κατοίκους της περιοχής, που αναφέρεται στο θέμα...».

⇒ Τη νέα του ονομασία **Καταμάχη** το χωριό την οφείλει στην ομώνυμη μονή, που βρίσκεται «...στα πλησιόχωρα του χωριού Λάλιζα, η οποία τιμάται στο όνομα της γεννήσεως της Θεοτόκου...», όπως μας πληροφορεί ο Κ. Ευ. Οικονόμου, που προσθέτει ότι η ονομασία της μονής προέρχεται από το ρήμα καταμάχομαι «πολεμώ με μανία εναντίον κάποιου».

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Γράζδανη	154		1971	Καταμάχη	102	
1920	Γράσδανη	144			Κακόλακκος	57	159
1928	Γράσδανη	163		1981	Καταμάχη	81	
1940	Γράσδανη	232			Κακόλακκος	60	141
1951	Γράσδανη	210		1991	Καταμάχη	61	
1961	Καταμάχη	98			Κακόλακκος	33	94
	Κακόλακκος	87	185	2001	Καταμάχη	71	
					Κακόλακκος	29	100

• Η κοινότητα «**Κερασέα**» αναγνωρίστηκε αρχικά με το όνομα «**Κεράσοβον**», αποτελούμενη από τους συνοικισμούς «**Κεράσοβον**» και «**Λωζανά**».

ρελέσια» δηλ.ανδροπτώματα (Μπούρας = άνδρας, Λέσι = πτώμα, κρέας, στ' αρβανίτικα)...».

⇒ «...Κουμαριά και κουμαριά (η). Το δασικόν φυτόν Arbutus an drachmae...» σημειώνει ο Π. Γρίσπος.

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Μπουρέλιστα	265	1971	Κουμαριά	206	
1920	Μπουρελέσα	198	1981	Κουμαριά	221	
1928	Κουμαριά	197		Μπούλμου	19	240
1940	Κουμαριά	298	1991	Κουμαριά	128	
1951	Κουμαριά	338		Μπούλμου	25	153
1961	Κουμαριά	348	2001	Κουμαριά	117	
				Μπούλμου	27	144

• Η κοινότητα «**Λίππα**» αναγνωρίστηκε εξ αρχής με την ονομασία «**Λίππα**», αποτελούμενη από το συνοικισμό «**Λίππα**», που ήταν και η έδρα της κοινότητας.

Στην κοινότητα προσαρτήθηκαν οι συνοικισμοί «**Βάρδας**» και «**Κάτω Λίππα**», αφού αναγνωρίστηκαν στις 19 Μαρτίου 1961.

Ο συνοικισμός «**Ανάληψη**» αναγνωρίστηκε με την ΕΣ. 13258/16.6.1981 (Φ.Ε.Κ. Β 390/1981) απόφαση νομάρχη Ιωαννίνων, και προσαρτήθηκε στην κοινότητα.

Με το Π.Δ. 272/1990 (Φ.Ε.Κ. Α 109/1990) ο συνοικισμός «**Βάρδας**» αποσπάστηκε από την κοινότητα «**Λίππα**», και προσαρτήθηκε στην κοινότητα «**Έλαφος**».

⇒ Ο Κ. Θεοσπρωτός ονομάζει **Λίπα** το χωριό.

Λίππα γράφει το όνομα του χωριού ο Π. Αραβαντινός και χαρακτηρίζει σλαβική την προέλευση της ονομασίας του, ενώ στο «**Ηπειρωτικόν Γλωσσάριον**» που μας παραδίδει, σημειώνει: **λίππα, (η)**, «το αλλαχού φλαμούρι, η φιλύρα».

Τον τύπο **Λίππα** χρησιμοποιεί για το τοπωνύμιο και ο Σεραφείμ Ξενόπουλος μητροπολίτης Άρτας.

Ο Ι. Λαμπρίδης αναφέρει το χωριό **Λίπα**.

Ο Ευ. Αθ. Μπόγκας γράφει πως σύμφωνα με το Ηπειρωτικό γλωσσικό ιδίωμα «...λίππα (η) «το αλλαχού φλαμούρι, η φιλύρα»...».

Ο Π. Β. Γκαλντέμης για το όνομα του χωριού σημειώνει πως «... Λέγεται ότι ωνομάστηκε έτσι από τα δένδρα λίππες ή φιλύρες που υπάρχουν στην περιοχή...».

Το τοπωνύμιο **Λίπα** παράγεται «...απ' τη φιλύρα, ένα δένδρο που εκεί πλεονάζει...» παρατηρεί ο Ν. Γ. Ζιάγκος.

• Η κοινότητα «**Κουμαριά**» αναγνωρίστηκε αρχικά με την ονομασία «**Μπουρελέσα**», αποτελούμενη από τους συνοικισμούς «**Μπουρελέσα**», που ήταν και η έδρα της κοινότητας. Ο συνοικισμός και η κοινότητα μετονομάστηκαν σε «**Κουμαριά**», με το Β.Δ. 20.9.1955 (Φ.Ε.Κ. Α 287/1955).

Ο συνοικισμός «**Μπούλμου**» αναγνωρίστηκε με την ΕΣ. 5490/1981 (Φ.Ε.Κ. Β 219/1981) απόφαση νομάρχη Ιωαννίνων και προσαρτήθηκε στην κοινότητα.

⇒ **Μπουρπλέσα** μνημονεύει το χωριό ο Π. Αραβαντινός, χαρακτηρίζει την προέλευση του ονόματός του αλβανική, ενώ παρενθετικά το επεξηγεί «**Ανδρειοτρόφος**», χωρίς άλλες διευκρινίσεις.

Ο Ι. Λαμπρίδης αναφέρει το όνομα του χωριού **Μπουρέλεση**.

Ο Σπ. Μουσελίμης μας ενημερώνει πως στο χωριό, ήρθαν «στα χέρια και στα μαχαίρια», χριστιανοί με συντοπίτες Τούρκους, και «...Από τα πολλά κορμιά που έπεσαν, το χωριό ονομάστηκε Μπουρελέσα, δηλαδή ανδροκρέατα (μπούρας = άνδρας, λέσι = κρέας, σφαγή Αρβανίτικα)...». Αλλού γράφει ότι «...Από τη μεγάλη σφαγή που έγινε πήρε το χωριό τ' όνομα «Μπουρελέσια» δηλαδή ανδροπτώματα...», και εξηγεί πως Μπούρας = άνδρας, Λέσι = πτώμα, κρέας, στ' αρβανίτικα.

Μπουρέλεση κατά τον Π. Β. Τκαλντέμη θα πει «...ανδρειοτρόφος - τρέφει ανδρείους...».

Ο Στ. Μπέττης σημειώνει για το παλιό όνομα του χωριού που το γράφει **Μπουρελέσια** πως «...φαίνεται σύνθετο από το αλβανικό burge, που σημαίνει άντρας, και το τουρκικό les, που θα πει ψοφίμι, όλο δε σημαίνει πτώματα ανδρών ή επί το ποιητικώτερον παλληκάρια άταφα...».

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου χρησιμοποιεί τον τύπο **Μπουρλέσα**, η για το όνομα του χωριού, και θεωρεί το τοπωνύμιο κυριώνυμο, προερχόμενο από το επώνυμο Μπουρλέσας ή Μπουρλέσης. Το επώνυμο αυτό εκτιμά ότι είναι δυνατόν να προέρχεται:

- Από τη σύνθεση των αλβανικών λέξεων burrë, -i «άνδρας» και lesh-i «το μαλλί», με τη μεταφορική σημασία «σγουρός».

- Από το αμάρτυρο σλαβικό προσωνύμιο Boreleša, αποδιδόμενο στο ρήμα boriti «αγωνίζομαι», + την κατάληξη -ьль + την κατάληξη -eša

Παραθέτει επίσης την άποψη του Μ. Vasmer, ο οποίος υποστηρίζει πως η βάση του τοπωνύμιου θα μπορούσε να είναι το αμάρτυρο σλαβικό Borolěsь. Την άποψη τη θεωρεί βάσιμη αν αναλυθεί, η προτεινόμενη από τον Μ. Vasmer λέξη, στα ουσιαστικά bogь «πεύκο» και lesь «το δάσος» και ερμηνευθεί ως «πευκοδάσος».

Οι Ν. Λιόλιος και Π. Γ. Πάκος μας πληροφορούν πως στην περιοχή έγινε μεγάλη μάχη ανάμεσα σε χριστιανούς και τουρκεμένους, και προσθέτουν: «...Από τη μεγάλη σφαγή που έγινε, πήρε το χωριό τ' όνομα «Μπου-

ενώ με το Δ.17.11.1926 (Φ.Ε.Κ. Α 412/1926) αποσπάστηκε και αποτέλεσε εκ νέου ξεχωριστή κοινότητα.

Στην κοινότητα προσαρτήθηκαν αργότερα οι συνοικισμοί «**Ζαναίοι**», «**Κολυζωαίοι**», «**Μπαγαίοι**» και κατόπιν ο συνοικισμός «**Τύρια**», αφού αναγνωρίστηκαν στις 19 Μαρτίου 1961 και στις 14 Μαρτίου 1971, αντίστοιχα.

Με το Β.Δ. 543/1972 (Φ.Ε.Κ. Α 165/1972) έδρα της κοινότητας ορίστηκε ο συνοικισμός «**Τύρια**». Στις 17 Μαρτίου 1971 ο συνοικισμός «**Μπαγαίοι**» καταργήθηκε, και προσαρτήθηκε στο συνοικισμό «**Μπαουσιοί**».

⇒ **Μπαγοσοί**, με την παρενθετική εξήγηση «**Παγαισοί**», χωρίς άλλες διευκρινίσεις, αναφέρει το χωριό ο Π. Αραβαντινός όπως επίσης ο Σεραφείμ Ξενόπουλος, μητροπολίτης Άρτας

Μπαγασιούς ονομάζει ο Ι. Λαμπρίδης το χωριό.

Ο Στ. Μπέττης για το όνομα του χωριού υποστηρίζει ότι «...ανήκει στον τύπο εις -αίοι, οι χωριωνυμίων, κατά δε τη ρίζα του αλβανικού κυρίως προσώπου Μπαούσης, υποκοριστικό του ονόματος Μπάος και της πατριάς του. Μπαούσης λοιπόν και Μπαουσαίοι, Μπαουσιοί...». Προσθέτει ακόμη πως «...οι απόγονοι του Αλβανού Μπαούση και πρώτων οικιστών του χωριού είναι η κατά πάντα σωστή ερμηνεία του ονόματος του χωριού...».

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου γράφει πως το τοπωνύμιο **Μπαουσιοί**, οι «...είναι κυριώνυμο και σχηματίζεται από το ανδρωνυμικό (της) Μπαουσιούς...», προερχόμενο από το επώνυμο Μπαούσης, που πρέπει να σχετιστεί με το τούρκικο bahus «ο έξυπνος, ο λογικός, ο συνετός».

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Μπαγοσιούς	427		1981	Τύρια	105	
1920	Μπαουσιούς	342			Ζαναίοι	-	
1928	Μπαουσιοί	360			Κολυζωαίοι	-	
1940	Μπαουσιοί	387			Μπαγαίοι	43	
1951	Μπαουσιοί	375			Μπαουσιοί	17	165
1961	Μπαουσιοί	116		1991	Τύρια	89	
	Ζαναίοι	56			Κολυζωαίοι	5	
	Κολυζωαίοι	54			Μπαγαίοι	59	
	Μπαγαίοι	110	336		Μπαουσιοί	28	181
1971	Μπαουσιοί	31		2001	Τύρια	93	
	Ζαναίοι	22			Κολυζωαίοι	-	
	Κολυζωαίοι	38			Μπαγαίοι	48	
	Μπαγαίοι	57			Μπαουσιοί	26	167
	Τύρια	36	184				

• Η κοινότητα «**Παρδαλίτσα**» αναγνωρίστηκε αρχικά με την ονομασία «**Πράδαλλα**», με μοναδικό συνοικισμό και έδρα της το συνοικισμό

Ο Στ. Μπέττης για το χωριό υποστηρίζει ότι «...Πρόκειται κατά το όνομά του για χωριό φυτώνυμο χωρίς κατάληξη παραγωγική. Είναι αυτούσια η σλαβική λέξη λίπα, φιλύρα και φλαμουριά στην ελληνική, γνωστό δασικό και καλωπιστικό δένδρο...».

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου για το τοπωνύμιο **Λίπα**, η σημειώνει πως «...είναι φυτώνυμο και προέρχεται από το σλαβικό δάνειο στα Ηπειρωτικά ιδιώματα λίπα, «το αλλαχού φλαμούρι, η φιλύρα». Η λέξη από το σλαβικό lipa «η φλαμουριά» απ' όπου το αλβανικό lip/ë, -a και το αρομούνικο lipă...».

⇒ Ο Π. Αραβαντινός αναφέρει την οικογένεια των ευπατριδών Βαρδών των Ιωαννίνων στα 1431 και την οικογένεια Βάρδα στα 1814.

Ο Στ. Μπέττης θεωρεί το τοπωνύμιο **Βάρδα** κυριώνυμο, σημειώνοντας ότι το όνομα Βάρδας ήταν συνηθισμένο όνομα στους βυζαντινούς. Προσθέτει ακόμη πως Βάρδα (Bardhe) στα αλβανικά σημαίνει άσπρος.

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου γράφει **Βάρδα**, η το όνομα του χωριού και εξηγεί ότι «...Το τοπωνύμιο προέρχεται από το αλβανικό επίθετο bardhë (i,e) «άσπρος, λευκός» για να ονομάσει την περιοχή, η οποία χαρακτηρίζεται από την αργιλλώδη σύσταση του εδάφους της, κατά παράλειψη του ουσιαστικού που προσδιόριζε το επίθετο...». Προσθέτει επίσης πως το τοπωνύμιο μπορεί να θεωρηθεί κυριώνυμο αποδιδόμενο στο προσωπώνυμο Βάρδας, με μεταπλασμό. Το προσωπώνυμο επίσης προέρχεται από το προαναφερθέν αλβανικό επίθετο.

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Λίπα	468		1981	Λίπα	121	
1920	Λίπα	419			Ανάληψη	50	
1928	Λίπα	443			Βάρδας	67	
1940	Λίπα	380			Κάτω Λίπα	42	280
1951	Λίπα	570		1991	Λίπα	170	
1961	Λίπα	282			Ανάληψη	26	
	Βάρδας	71			Κάτω Λίπα	37	233
	Κάτω Λίπα	154	507	2001	Λίπα	115	
1971	Λίπα	172			Ανάληψη	22	
	Βάρδας	51			Κάτω Λίπα	56	193
	Κάτω Λίπα	101	324				

• Η κοινότητα «**Μπαουσιού**» αναγνωρίστηκε αρχικά με το όνομα «**Μπαουσιούς**», με μοναδικό συνοικισμό και έδρα της το συνοικισμό «**Μπαουσιούς**». Η ονομασία του διορθώθηκε σε «**Μπαουσιού**» στις 16 Μαΐου 1928.

Στην κοινότητα προσαρτήθηκε, με το 2.6.1926 (Φ.Ε.Κ. Α 199/1926), η κοινότητα «**Πλέσια**» (αργότερα «**Αγία Αναστασία**») που καταργήθηκε,

Τσαρίτσιανα και **Τσιρίτσανα** γράφει το όνομα του χωριού ο Ι. Λαμπρίδης

Ο Στ. Μπέττης θεωρεί σλαβική την προέλευση της ονομασίας του χωριού. Υποστηρίζει ότι «...υποκρύπτει ίσως τη λέξη Τσαρίτσιν το πρώτο όνομα της ρωσικής πόλης Στάλινγκραντ, που θα πει βασιλικός ή και βασιλόπουλο...». Προσθέτει ακόμη πως μαζί «...με την τοπωνυμική κατάληξη -ανα σημαίνει τους ανθρώπους του βασιλιά, βασιλικά μέρη δηλαδή κάτι τέλος που ανήκει στο βασιλιά...».

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου παραθέτει την άποψη του Φ. Μαλιγκούδη ότι το τοπωνύμιο **Τσερίτσανα**, τα προέρχεται από το σλαβικό τοπωνύμιο Cerica, κι αυτό από το σλαβικό cerъ «βαλανιδιά» και την κατάληξη -ica, με την πρόσθεση της κατάληξης -ane (-jane). Θεωρεί επίσης λιγότερο πιθανή την εκδοχή του M. Vasmer, το τοπωνύμιο να ετυμολογείται από το σλαβικό Cъrničani, λέξη σύνθετη από το cъrъ «μαύρος», την κατάληξη -ica και την κατάληξη -ane.

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Τσερίτσανα	324	1961	Πλατάνια	251
1920	Τσερίτσανη	257	1971	Πλατάνια	150
1928	Τσερίτσιανα	309	1981	Πλατάνια	219
1940	Τσερίτσανα	345	1991	Πλατάνια	195
1951	Τσερίτσανα	274	2001	Πλατάνια	123

- Η κοινότητα «**Σενίκον**» αναγνωρίστηκε εξ αρχής ως κοινότητα με την ονομασία αυτή. Αποτελούνταν από τους συνοικισμούς «**Σενίκον**», που ήταν και έδρα της, «**Δομολεσσά**» και «**Τοσκεσάκι**».

Ανήκε στην υποδιοίκηση, αργότερα επαρχία, Παραμυθίας του νομού Ιωαννίνων. Όταν η επαρχία Παραμυθίας, με το Β.Δ. 21.3.1937 (Φ.Ε.Κ. Α 119/1937), αποσπάστηκε από το νομό Ιωαννίνων, ώστε να δημιουργηθεί ο νομός Θεσπρωτίας, η κοινότητα παρέμεινε στο νομό Ιωαννίνων ενταγμένη στην επαρχία Δωδώνης.

Ο συνοικισμός «**Τοσκεσάκι**» μετονομάστηκε σε «**Μικροχώριον**», με το Β.Δ. 29.12.1953 (Φ.Ε.Κ. Α 5/1954). Για το συνοικισμό «**Δομολεσσά**», χρησιμοποιήθηκε και ο τύπος «**Δωμολόσσα**» στην απογραφή στα 1928, ενώ στις 16 Οκτωβρίου 1940 καθιερώθηκε και πάλι η γραφή «**Δομολεσσά**».

⇒ **Σενίκου**, συνοδευόμενο με τη γενική κτητική «**του**», αναφέρει το όνομα του χωριού ο Π. Αραβαντινός σημειώνοντας αλβανική την προέλευσή του. Αλλού σημειώνει ότι τα ονόματα χωριών «...τα φέροντα την γενικήν αρσενικού ονόματος κλίσεως Ελληνικής ή κοινής...» υποδηλώνουν «...το όνομα ή επώνυμον του ενοικιστού ή χωριοκτήμονος...».

Ο G. Stadmüller γράφει ότι **Σενίκον** = αχυρώνας, και επεξηγεί πως η λέξη προέρχεται από το σλαβικό seno, το οποίο ερμηνεύει «άχυρον».

«**Πράδαλλα**». Ο συνοικισμός και η κοινότητα μετονομάστηκαν σε «**Παρδαλίτσα**», με το Δ. 20.8.1927 (Φ.Ε.Κ. Α 179/1927).

Η κοινότητα ανήκε στην υποδιοίκηση, αργότερα επαρχία, Παραμυθίας του νομού Ιωαννίνων. Όταν η επαρχία Παραμυθίας αποσπάστηκε από το νομό Ιωαννίνων με το Β.Δ. 21.3.1937 (Φ.Ε.Κ. Α 119/1937), ώστε να δημιουργηθεί ο νομός Θεσπρωτίας, η κοινότητα παρέμεινε στο νομό Ιωαννίνων ενταγμένη στην επαρχία Δωδώνης. Ο συνοικισμός «**Πηλογρανίτσα**» αναγνωρίστηκε με την ΕΣ. 8266/ 1981 (Φ.Ε.Κ. Β 246/1981) απόφαση νομάρχη Ιωαννίνων, και προσαρτήθηκε στην κοινότητα.

⇒ **Πράδαλη**, με την παρενθετική εξήγηση «**Παρδαλή**», αναφέρει το όνομα του χωριού ο Π. Αραβαντινός, το οποίο χαρακτηρίζει ελληνικής προέλευσης.

Ο Π. Β. Γκαλντέμης γράφει ότι το χωριό «...Ωνομάστηκε Παρδαλίτσα διότι οι κάτοικοι προέρχονται από διάφορα μέρη, είναι δηλαδή όχι ομοιογενείς αλλά «παρδαλοί»...».

Για το τοπωνύμιο **Πράδαλα, τα** ο Κ. Ευ. Οικονόμου μας ενημερώνει πως ο M. Vasmer το σχετίζει με το σλαβικό *prědělъ* και σημειώνει ότι «... προέρχεται από τη σλαβική πρόθεση *prě* «μπροστά» και το σλαβικό ουσιαστικό *dělъ* «οροσειρά // βουνολόφος» με απόδοση των σλαβικών *ě* με [a] στην ελληνική...».

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Πράδαλα	219	1971	Παρδαλίτσα	186	
1920	Πράδαλλα	205	1981	Παρδαλίτσα	118	
1928	Παρδαλίτσα	253		Πηλογρανίτσα	42	160
1940	Παρδαλίτσα	296	1991	Παρδαλίτσα	87	
1951	Παρδαλίτσα	280		Πηλογρανίτσα	20	107
1961	Παρδαλίτσα	263	2001	Παρδαλίτσα	68	
				Πηλογρανίτσα	35	103

• Η κοινότητα «**Πλατάνια**» αναγνωρίστηκε αρχικά με το όνομα «**Τσερίτσανη**», με μοναδικό συνοικισμό και έδρα της το συνοικισμό «**Τσερίτσανη**». Στις 18 Μαΐου 1928 η ονομασία του συνοικισμού και της κοινότητας διορθώθηκαν σε «**Τσερίτσιανα**» και στη συνέχεια, στις 16 Οκτωβρίου 1940, καθιερώθηκε ως επίσημη ονομασία ο τύπος «**Τσερίτσιανα**». Ο συνοικισμός και η κοινότητα μετονομάστηκαν σε «**Πλατάνια**» με το Β.Δ 29.12.1953 (Φ.Ε.Κ. Α 5/1935).

⇒ **Τσερίτζανα** αναφέρει το όνομα του χωριού ο Π. Αραβαντινός, το οποίο χαρακτηρίζει ελληνικής προέλευσης, ενώ ο Σεραφείμ Ξενόπουλος, μητροπολίτης Άρτας χρησιμοποιεί τον τύπο **Τσερίτσιανα**.

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Σενίκον	125		1961	Σενίκον	211	
	Δομολισσά	95			Δομολεσσά	165	
	Τοσκεσάκι	38	258		Μικροχώριον	115	491
1920	Σενίκον	128		1971	Σενίκον	157	
	Δομολεσσά	99			Δομολεσσά	73	
	Τοσκεσάκι	41	268		Μικροχώριον	93	323
1928	Σενίκον	171		1981	Σενίκον	189	
	Δομολόσσα	110			Δομολεσσά	68	
	Τοσκεσάκι	64	345		Μικροχώριον	41	298
1940	Σενίκον	218		1991	Σενίκον	117	
	Δομολεσσά	126			Δομολεσσά	61	
	Τοσκεσάκι	73	417		Μικροχώριον	43	221
1951	Σενίκον	234		2001	Σενίκον	130	
	Δομολεσσά	173			Δομολεσσά	54	
	Τοσκεσάκι	102	509		Μικροχώριον	28	212

ΔΗΜΟΣ ΤΖΟΥΜΕΡΚΩΝ

Ο δήμος **Τζουμέρκων**, αποτελείται από τις τέως κοινότητες «**Βαπτιστής**», «**Μιχαλίτσιον**», «**Παλαιοχώριον Σιράκου**», «**Προσήλιον**», «**Χουλιαράδες**» και από τους συνοικισμούς «**Κέδρος**», «**Πετροβούνιον**» και «**Ποτιστικά**» της τέως κοινότητας «**Πετροβούνιον**». Οι τέως κοινότητες και οι συνοικισμοί ανήκαν στην τέως επαρχία Δωδώνης,

Έδρα του δήμου κρίστηκε ο οικισμός «**Χουλιαράδες**» της τέως κοινότητας «**Χουλιαράδας**».

⇒ **Τζουμέρκα** είναι η ονομασία μεγάλου και πολυκόρυφου ορεινού όγκου της Ηπείρου, διακλάδωσης της οροσειράς της Πίνδου. Σε παλιότερες εποχές ονομάζονταν όρη των Αθαμάνων ή Αθαμανικά όρη, και κατ' ορισμένους Κιμμέρια όρη.

Τα **Τζουμέρκα** έδωσαν το όνομά τους και σε διοικητική περιοχή του νομού Άρτας, της πρώην επαρχίας Άρτας και Τζουμέρκων.

Οι συνοικισμοί, που αναπτύσσονται στην ευρύτερη περιοχή του ορεινού συγκροτήματος των Τζουμέρκων, αναφέρονται με την κοινή ονομασία **Τζουμερκοχώρια** από παλαιότερα. Συγκροτούσαν 38 τέως κοινότητες, από τις οποίες 21 σήμερα ανήκουν στο νομό Άρτας, 15 στο νομό Ιωαννίνων και 2 στο νομό Πρέβεζας. Πρόκειται για 140 περίπου χωριά.

Οι τέως κοινότητες του νομού Ιωαννίνων ήταν: «**Αμπελοχώριον**» («**Κεδριάς**», «**Σκλούπον**»), «**Βαθύπεδον**» («**Προσβάλλα**»), «**Βαπτιστής**» («**Γκούρα**»), «**Καλαρίται**» («**Καλαρρύται**», «**Καλλαρίται**», «**Καλαρρίται**»), «**Ματσούκιον**» («**Ματσούκι**»), «**Μιχαλίτσιον**» («**Μιχαλήτσυ**»), «**Μονολίθιον**» («**Μονολίθυ**», «**Βορδών**»), «**Παλαιοχώριον Σιράκου**» («**Παλαιοχώρι Συρράκου**»), «**Πετροβούνιον**» («**Πετροβούνυ**», «**Βασταβέτσυ**»), «**Πράμα-**

Ο Σπ. Μουσελίμης σημειώνει για το τοπωνύμιο: «...Σινίκο (το) = χωριό της Ντουσκάρας (σλαβικά σινίκ = αχυρώνας)...».

Ο Στ. Μπέττης υποστηρίζει ότι το όνομα του χωριού είναι σλαβικής προέλευσης, σύνθετο από τη ρίζα Σεν = σανός, ξερό χορτάρι και την υποκοριστική κατάληξη -ικ, -ικο, και προσθέτει πως «... Όλο μαζί σημαίνει χορτάρακι...».

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου γράφει πως το τοπωνύμιο **Σενίκο, το** είναι δυνατόν να προέρχεται:

- Από το αμάρτυρο σλαβικό *Senjnikъ*, λέξη σύνθετη από το *seno* «χόρτο // δεμάτι χόρτου», την κατάληξη επιθέτων -*нь*, και την κατάληξη *-ικъ*, με την οποία ουσιαστικοποιούνται επιθετικοί τύποι.

- Από το επίσης αμάρτυρο σλαβικό *Senjnikъ*, όπως και στην προηγούμενη περίπτωση, αλλά με ρίζα το σλαβικό *senъ* «σκιά, τόπος με σκιά», από όπου προκύπτει ο αμάρτυρος επιθετικός τύπος *senjny*, με την επιθετική κατάληξη -*нь*, στον οποίο προστίθεται η κατάληξη *-ικъ*. Προσθέτει ακόμη πως «... Μολονότι το τοπωνύμιο φωνητικά θα μπορούσε να έχει προέλθει επίσης από τα αλβανικά *šinik* και *šënik* «μέτρο σιτηρών», καθώς επίσης και από το ταυτόσημο τούρκικο *şinik* «παλιό μέτρο σιτηρών», λόγοι σημασιολογικοί κάνουν πιθανότερη την ετυμολόγηση του τοπωνύμιου από τα σλαβικά προσηγορικά...».

⇒ **Τομπλεσά** αναφέρει το όνομα του χωριού ο Π. Αραβαντινός, και σημειώνει ελληνική την προέλευσή του.

Ο Στ. Μπέττης γράφει το όνομα του χωριού με τον τύπο **Ντομολισσά**, και υποστηρίζει ότι είναι σλαβικής προέλευσης, σύνθετο από τις λέξεις *Ντομ* = σπίτι και *λισσά* = αλεπού. Σημειώνει επίσης ότι «... Όλο μαζί σημαίνει ακριβώς σπίτι της αλεπούς ή κοινότερα αλεπότρυπα...».

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου θεωρεί ότι το τοπωνύμιο **Δομολεσιά, η** «... προέρχεται από το αλβανικό *dhom/ë*, -a «ο χώρος, ο τόπος» και τον αλβανικό περιεκτικό τύπο *lisé / lijsé* και έναρθρα *lis/é*, -ά ή *ljis/é*, -ά ή *les/é*, -ά, που αποδίδεται ελληνικά με τον τύπο **Λεσιά**, για να δηλώσει τον «τόπο όπου φύονται βαλανιδιές», ερμηνεία, η οποία ανταποκρίνεται και στην πραγματικότητα που παρουσιάζει ο τόπος...». Μας ενημερώνει επίσης πως ο Μ. Vasmer σχετίζει το τοπωνύμιο με το αμάρτυρο σλαβικό *Dobolěsъ*, πιθανά από το *dobъ* «βαλανιδιά» και το *lěsъ* «δάσος» και όλο μαζί «δάσος από βαλανιδιές». Για τον τύπο **Τομπλεσά** που χρησιμοποιεί ο Π. Αραβαντινός, πιθανολογεί ότι είναι δυνατόν να προέλθει από το σλαβικό επίθετο *topъl* «θερμός» και το σλαβικό ουσιαστικό *lěsá* «ο φράχτης, η μάντρα», υποδηλώνοντας «θερμό, απάγκιο μέρος, όπου μαντρώνουν τα ζώα, το χειμαδιό».

⇒ Ο Κ. Ευ. Οικονόμου σημειώνει πως το τοπωνύμιο **Τοσκεσάκι, το** «...είναι υποκοριστικός σχηματισμός που προέρχεται από το τοπωνύμιο **Τοσκεσι** και την υποκοριστική κατάληξη -άκι...για να διασταλεί το χωριό προς το παρακείμενο **Τόσκεσι...**».

Ο Αντ. Καρακούσης γράφει ότι **Τζουμέρκα** είναι «...λέξη σύνθετη από το ρήμα Σούμαϊ, που σημαίνει ρίπτω και το ουσιαστικό έρκος, που σημαίνει τείχος και μαζί κάνουν Σουμέρκα και με τα χρόνια Τζουμέρκα τείχος άμυνας, τόπος με φυσικά οχυρά...».

Ο Χρ. Κ. Αναγνώστου υποστηρίζει πως «...από το Τζεμέρνικον προήλθε με επέκταση του ε εις ου το Τζουμέρνικο, εξ αυτού δε το Τζουμέρ(νι)-κον έγινε Τζουμέρκον και στον πληθυντικό τα Τζουμέρκα. Το Τζεμέρνικον δεν είναι τα όρη αλλά η περιοχή...». Προσθέτει ακόμη παρακάτω ότι «...Πιθανώς από τα χειμέρια (σ.σ τα ορεινά, τα χειμέρια μέρη) και τα παράγωγα αυτών χειμερινόν και χειμερικόν με τις αναπόφευκτες παραφθορές στη γλώσσα του λαού προήλθε το βυζαντινόν Τζεμέρνικον, το οποίο αναφέρει στο χρυσόβουλο ο Αυτοκράτωρ Ανδρόνικος Β΄ Παλαιολόγος...».

Ο Αλ. Ε. Γκορτζής παρατηρεί πως το τοπωνύμιο **Τζουμέρκα** το ετυμολογούν «...με τη ρωμαϊκή λέξη κουρμέκι, που ερμηνεύεται Τελωνείο ή από τη θέση Τζούμα που σημαίνει κορυφή...».

• Η κοινότητα «**Βαπτιστής**» υπήρξε συνοικισμός της κοινότητας «**Χουλιαράδες**», από την οποία αποσπάστηκε με το Β.Δ. 23.10.1946 (Φ.Ε.Κ. Α 336/1946) και αναγνωρίστηκε σε κοινότητα, με μοναδικό συνοικισμό και έδρα της το συνοικισμό «**Βαπτιστής**». Η αρχική ονομασία του συνοικισμού ήταν «**Γκούρα**» και μετονομάστηκε σε «**Βαπτιστής**» με το Δ. 1.4.1927 (Φ.Ε.Κ. Α 76/1927). Στην απογραφή στα 1928 ο συνοικισμός εμφανίζεται με την ονομασία «**Ιωάννης Βαπτιστής**».

⇒ **Γκούρα** σύμφωνα με τον Π. Αραβαντινό είναι λέξη αλβανική και σημαίνει πέτρα.

Ο Ι. Λαμπρίδης το τοπωνύμιο **Γκούρα** το εξηγεί «**στόμιον και ιδίως πλατύ**».

Γκούρα κατά τον Κ. Δ. Μέρτζιο είναι λέξη αλβανική και προέρχεται από το gurë = πηγή.

«...Γκούρα είναι ο βράχος, ή ο βράχος πηγή, που δίνει νερό. Υπάρχει το προσηγορικό gur, που θα πει βράχος...», μας ενημερώνει ο Ν. Ζιάγκος και σημειώνει αρβανίτικη την προέλευση του τοπωνύμιου.

Ο Γ. Μ. Σαρηγιάννης υποστηρίζει πως το τοπωνύμιο **Γκούρα** προέρχεται από το αλβανικό Γούρ-ι, που το ερμηνεύει λίθος ή πηγή από βράχους.

Ο Β. Δ. Μήτσης πιστεύει ότι η ετυμολογία του τοπωνύμιου **Γκούρα** «...δέον ν' αναζητηθεί στη λατινική Currus = άμαξα, (ποιητ) το άρμα του Ηλίου ή της Σελήνης, ο αστερισμός της μεγάλης Άρκτου...».

Το τοπωνύμιο **Γκούρα**, η κατά τον Κ. Ευ. Οικονόμου αναφέρεται σε «...Τοποθεσίες, με πηγές, που δίνουν το όνομά της και σε ευρύτερες περιοχές με ποτιστικούς κήπους και ρέματα...». Προσθέτει επίσης πως προέρχεται από το αλβανικό gur/ë-a «η πηγή», κι αυτό από το λατινικό gula «το λάρυγγ». Συναντιέται και στα αρομούνικα (κουτσοβλάχικα) ως προσηγορικό gură «το στόμα», όπως και στα ρουμάνικα. Αλλού αναφερόμενος στο συ-

ντα», «Προσήλιον» («Χαλάσματα», «Δοβίσδανα»), «Ραφταναίοι», «Συρράκον» («Σιράκον») «Χουλιαράδες», και αποτελούνταν από 34 οικισμούς συνολικά.

Το χρυσόβουλο του Ανδρονίκου Β΄ Παλαιολόγου στα 1321, αναφέρει την «ενορίαν **Τζεμερνίκου**», όπως το διασώζει ο Κ. Δ. Μέρτζιος και ο Σπ. Λάμπρος ή την «ενορίαν **Τσεμερνίκου**», όπως το διασώζει ο Π. Αραβαντινός, μια από τις ενορίες της εκκλησίας του θέματος των Ιωαννίνων.

Ο Μ. Μήτρου, γνωστός και ως Μελέτιος ο Γεωγράφος, παράγει το τοπωνύμιο **Τζουμέρκα** από «τα πάλαι Κιμμέρια όρη».

Τζουμέρκα (Κιμμέρια) ονομάζει τα βουνά ο Αθ. Ψαλίδας.

Ο Π. Αραβαντινός υποσημειώνει στο χρυσόβουλο, που ο ίδιος διασώζει ότι **Τσουμέρνικον** είναι το **Τσουμέρκον**. Ο ίδιος μας πληροφορεί ότι **Τσουμέρκα** ή **Τσουμέρνικον**, κατά τους βυζαντινούς, ήταν «... Περιοχή της Ηπείρου περιλαμβάνουσα υπέρ τας 30 κώμας και χωρία...» και αλλού **Τσουμέρκα** και **Τσουμέρνικα** είναι «... χώρα της Ηπείρου υπαγόμενη πολιτικώς εις την διοίκησιν Άρτης και εκκλησιαστικώς εις την των Ιωαννίνων Μητρόπολιν...». Αναφέρει επίσης ότι **Τσουμέρκα** «...είναι όρη υψηλά της Ηπείρου, άτινα εισί κατά τον Μελέτιον, τα πάλαι Κιμέρια...».

«...Τα Τσουμέρκα εισίν όρη υψηλά της Ηπείρου καλούμενα και Τσουμερνίκα, το πάλαι Κιμμέρια...» γράφει ο Σεραφείμ Ξενόπουλος, μητροπολίτης Άρτας.

Ο Ι. Λαμπρίδης αναφέρει τους τύπους **Τσιουμέρκα**, **Τζιουμέρκα** και **Τζουμέρκα** για το τοπωνύμιο. Σε σημείωσή του παραθέτει την εκδοχή του Άγγλου περιηγητή Μ. W. Leak για την προέλευση της λέξης, σύμφωνα με την οποία η ονομασία προήλθε «...εκ της Ρωμαϊκής λέξης, κουρμέκι, ο εστί τελώνιον, προϋπάρχον εις τι στενόν φέρον υπέρ την μεγάλην ταύτην ράχιν εις την κοιλάδα του Αχελώου...». Συμπληρώνει ωστόσο πως «...το όνομά του Σλαβικόν μάλλον είναι...».

Ο Κ. Δ Μέρτζιος για το τοπωνύμιο **Τζουμέρκα**, «υπό πάσαν επιφύλαξιν», μας πληροφορεί ότι σε παλιό βουλγάρικο λεξικό εντόπισε τη συνώνυμη λέξη giumerki, που σημαίνει «...περικόμματα δερμάτων με τα οποία φκιάνουν το παληοξύγκι (Γαλλιστί cretons) και το δίδουν στα σκυλιά μαζί με το ψωμί...».

Ο Αθ. Χ. Παπαχαρίσης αξιολογώντας τον τύπο που χρησιμοποιεί ο Αθ. Ψαλίδας, **Τζουμέρκα** (Κιμμέρια), θεωρεί προφανή την παρετυμολογία του τοπωνύμιου, δηλαδή ότι η ονομασία **Τζουμέρκα** προέρχεται από την παρετυμολογία του τοπωνύμιου **Κιμμέρια**.

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου σημειώνει πως το τοπωνύμιο **Τζουμέρκα**, τα εμφανίζεται από τα 1696, σύμφωνα με τον Μ. Vasmer, με τον τύπο **Τζιουμέρκα**. Προέρχεται από το σλαβικό semeγъ, που σημαίνει «δηλητήριο, οργή».

γαμε...». Κατατάσσει το τοπωνύμιο στην κατηγορία των ελληνικών μεσαιωνικών ονομάτων. Μάλιστα για να ενισχύσει τη γνώμη του παραθέτει την άποψη του Φ. Κουκουλέ πως η υποκοριστική κατάληξη -ίτσι και -ίτση συνάπτεται σε ευρέως διαδεδομένα βυζαντινά ονόματα, είναι καθαρά ελληνική κατάληξη, και αφθονεί στην ελληνική γλώσσα.

Ο Στ. Μ. Φίλος μας πληροφορεί ότι σύμφωνα με την τοπική παράδοση στη θέση «Παναγιά» της περιοχής υπήρχε παλαιότερα ο αρχικός οικισμός ο οποίος ονομαζόταν **Μιχαλιτσούπολη**. Προσθέτει ακόμη πως «... Με αυτό το όνομα το συναντά κανείς στα αρχεία του σουλτάνου, όπου σώζονται ακόμα και σήμερα τα ταπιά...».

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου υποστηρίζει ότι το τοπωνύμιο είναι κυριώνυμο προερχόμενο από το επώνυμο Μιχαλίτσης, με μεταπλασμό σε ουδέτερο.

Ο Χρ. Κ. Αναγνώστου επίσης θεωρεί το τοπωνύμιο, κυριώνυμο: «... του Μιχαλίτση (σ.σ. το χωριό) έγινε το Μιχαλίτσι...».

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Μιχαλήτσι	443		1951	Μιχαλίτσιον	581
1920	Μιχαλήτσι	345		1961	Μιχαλίτσιον	639
1928	Μιχαλίτσι	408		1971	Μιχαλίτσιον	691
1940	Μιχαλίτσιον	271		1981	Μιχαλίτσιον	597
	Άγιοι Πάντες	238	509	1991	Μιχαλίτσιον	348
				2001	Μιχαλίτσιον	271

• Η κοινότητα «**Παλαιοχώριον Σιράκου**» αρχικά αναγνωρίστηκε με το όνομα «**Παλαιοχώρι Συρράκου**» αποτελούμενη από το συνοικισμό «**Παλαιοχώρι Συρράκου**» και την **Ιερά Μονή Αγίας Παρασκευής (Χαλάσματα)** με έδρα το συνοικισμό «**Παλαιοχώρι Συρράκου**».

Η κοινότητα διόρθωσε την ονομασία της σε «**Παλαιοχώριον Σιράκου**», ενώ ο συνοικισμός σε «**Παλαιοχώριον**» στις 16 Οκτωβρίου 1940.

⇒ Ο Ι. Λαμπρίδης αναφέρει το όνομα του χωριού με τους τύπους **Παλαιοχώριον Σιράκου** και **Παλαιοχώριον Συρράκως**.

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Παλαιοχώρι Συρράκου	456		1951	Παλαιοχώριον	439
1920	Παλαιοχώρι Συρράκο	458		1961	Παλαιοχώριον	334
	Μονή Αγίας Παρασκευής	1	459	1971	Παλαιοχώριον	142
1928	Παλαιοχώρι Συρράκου	457		1981	Παλαιοχώριον	146
1940	Παλαιοχώριον	527		1991	Παλαιοχώριον	128
				2001	Παλαιοχώριον	143

γκεκριμένο συνοικισμό που εξετάζουμε, υποστηρίζει ότι είναι δυνατόν να προέρχεται από το επώνυμο Γκούρας, με μεταπλασμό σε θηλυκό, ή από το αλβανικό gur-r/ë, -a «η πηγή που βγάζει πολύ νερό από βράχο // ο βράχος».

⇒ Το νέο όνομά του **Βαπτιστής** το χωριό το οφείλει, κατά τον Στ. Μπέττη, στην «...ομώνυμη εκκλησία του Ιωάννου του Βαπτιστή και πολιούχου του χωριού...».

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Γκούρα	247	1961	Βαπτιστής	403
1920	Γκούρα	191	1971	Βαπτιστής	359
1928	Ιωάννης Βαπτιστής	174	1981	Βαπτιστής	312
1940	Βαπτιστής	267	1991	Βαπτιστής	315
1951	Βαπτιστής	334	2001	Βαπτιστής	195

• Η κοινότητα «**Μιχαλίτσιον**» αναγνωρίστηκε αρχικά με την ονομασία «**Μιχαλήτσι**», με μοναδικό συνοικισμό και έδρα της το συνοικισμό «**Μιχαλήτσι**». Αργότερα, στις 16 Μαΐου 1928 ως επίσημη ονομασία για το συνοικισμό και την κοινότητα καθιερώθηκε ο τύπος «**Μιχαλίτσι**» και τελικά από τις 16 Οκτωβρίου 1940 ο τύπος «**Μιχαλίτσιον**». Την ίδια εποχή αναγνωρίστηκε ο συνοικισμός «**Άγιοι Πάντες**», ο οποίος καταργήθηκε στις 7 Απριλίου 1951.

⇒ Ο Π. Αραβαντινός αναφέρει το χωριό **Μηχαλίτζι** και σημειώνει ελληνική την προέλευση της λέξης. Πιστεύει ότι το χωριό διατηρεί το όνομα του ιδιοκτήτη του, συγκεκριμένα της οικογένειας **Μηχαλίτζι**, για την οποία «εικάζει» πως άκμαζε στα μέσα του 16ου αιώνα στην πόλη των Ιωαννίνων. Αλλά πάλι παρατηρεί ότι όσα χωριά φέρουν «την γενικήν αρσενικού ονόματος κλίσεως Ελληνικής», η ονομασία τους υποδηλώνει «...το όνομα ή επώνυμον του ενοικιστού ή χωριοκτήμονος...».

Ο Ι. Λαμπρίδης ονομάζει το χωριό **Μιχαλίτζ**.

Ο Π. Κ. Μπενέκος γράφει για την προέλευση του τοπωνύμιου πως «...Μια πολυμελής γεωργοποικιμική οικογένεια του εκ Χουλιαράδων, Μιχαήλ Λίτζα ή Λίτσα, εγκαταστάθη στη δασωμένη τότε βοσκοτοπία, σημερινή θέσι. Μονιμοποιήθηκε, πλήθυνε κι απ' το συνεκφωνηθέν όνομα και επώνυμον Μιχαήλ Λίτζα πήρε τη σημερινή ονομασία...»

Ο Χρ. Τσουμάνης διασώζει τοπική παράδοση, σύμφωνα με την οποία «...Το χωριό παλιά λεγόταν Μιχαλιτσούπολις. Μ' αυτό το όνομα υπήρχε στα αρχεία του σουλτάνου στην Πόλη, όπου σώζονται ακόμα και σήμερα τα ταπιά (= τίτλοι ιδιοκτησίας)...».

Ο Στ. Μπέττης γράφει το όνομα του χωριού **Μιχαλίτση**, το συνοδεύει με τη γενική κτητική «**του**» και υποστηρίζει ότι πρόκειται «...για κυριώνυμο τοπωνύμιο, χωριό δηλαδή του Μιχαλίτση ή του Μιχαλάκη καθώς θα λέ-

σπάστηκαν από την κοινότητα «**Πετροβούνιον**», και αποτελούν δημοτικά διαμερίσματα του δήμου **Παμβώτιδος**.

Η αρχική ονομασία της κοινότητας «**Πετροβούνιον**» ήταν «**Βασταβέτσι**». Αποτελούνταν από το συνοικισμό «**Βασταβέτσι**», που ήταν και έδρα της. Στην κοινότητα στη συνέχεια προσαρτήθηκαν οι συνοικισμοί «**Ζαβράτσι**», «**Λούτζονος**» και «**Μπαρταβάρη**». Ο συνοικισμός και η κοινότητα μετονομάστηκαν σε «**Ταξιάρχαι**» με το Δ. 1.4.1927 (Φ.Ε.Κ. Α 76/1927) και σε «**Πετροβούνι**» με το Δ. 12.3.1928 (Φ.Ε.Κ. Α 81/1928). Στη συνέχεια καθιερώθηκε ως επίσημη ονομασία του συνοικισμού και της κοινότητας ο τύπος «**Πετροβούνιον**», στις 16 Οκτωβρίου 1940.

Στο μεταξύ οι νέοι συνοικισμοί της κοινότητας «**Λούτζονος**» και «**Ζαβράτσι**» μετονομάστηκαν με το προαναφερθέν Δ. 1.4.1927 (Φ.Ε.Κ. Α 76/1927) σε «**Ποτιστικά**» και «**Κέδρος**», αντίστοιχα, ενώ ο συνοικισμός «**Μπαρταβάρη**» σε «**Χαροκόπι**» που στις 16 Οκτωβρίου 1940 η ονομασία του διορθώθηκε σε «**Χαροκόπιον**».

Ο συνοικισμός «**Πλάτανος**» αναγνωρίστηκε και προσαρτήθηκε στην κοινότητα στις 5 Απριλίου 1981.

⇒ **Βεσταβέτση Τρανό** και **Μικρό** μνημονεύεται το χωριό στην πρόθεση 421 της μονής Μεταμορφώσεως των Μετεώρων στα 1592- 93, ενώ στην ίδια πρόθεση συναντάται και ο τύπος **Βεσταβέτση**, σε μεταγενέστερη γραφή.

Ο Π. Αραβαντινός αναφέρει το χωριό με τους τύπους **Βασταβέτσι** και **Βασταβέτσιο**, ενώ σημειώνει σλαβική την προέλευση της λέξης.

Ο Ι. Λαμπρίδης αναφέρει το χωριό **Βασταβέτς**.

Ο Στ. Μπέττης με βεβαιότητα υποστηρίζει πως το όνομα του χωριού παράγεται «... από το σλαβικό Ζάσταβα (zactava), που σημαίνει φυλάκιο και από την υποκοριστική σλαβική κατάληξη -ετς και θα πει όλο μικρό φυλάκιο, που φαίνεται πως υπήρχε κάποτε στη βραχώδη και περίοπτη αυτή περιοχή...». Συμπληρώνει μάλιστα παρακάτω ότι «...Η αντικατάσταση του αρχικού Ζ με Β στην ομιλούμενη ήταν μάλλον εύκολη, ίσως και για την παρετυμολόγησή του από το ρήμα βαστάω...». Καταθέτει και μια δεύτερη άποψη, μικρότερης βεβαιότητας κατά τον ίδιο, σύμφωνα με την οποία «... σχετίζεται το όνομα με το αλβανικό Zastan-ι, που σημαίνει μέρος απότομο, δύσβατο και κρημνώδες, όπως πράγματι είναι ο τόπος και τη σλαβική κατάληξη -ετς...».

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου εκτιμά ως πιθανότερη την προέλευση του τοπωνύμιου **Βασταβέτσι**, το από τη σλαβική πρόθεση ν(ο) «εις», τον αμάρτυρο σλαβικό υποκοριστικό τύπο stanyсь, προερχόμενο από το ουσιαστικό stany «ο υδατοφράχτης // η μικρή λίμνη // η άρθρωση, ένωση, ο αρμός // ο υποταγμένος, ο τιθασσευμένος» και την υποκοριστική κατάληξη -сь.

• Η κοινότητα «**Προσήλιον**» αναγνωρίστηκε αρχικά με την ονομασία «**Δοβίσδιανα**», με μοναδικό συνοικισμό και έδρα της το συνοικισμό «**Δοβίσδιανα**». Ο συνοικισμός και η κοινότητα, με το Δ 1.4.1927 (Φ.Ε.Κ. Α 76/1927), μετονομάστηκαν σε «**Χαλάσματα**», λίγο αργότερα με το Δ. 12.3.1928 (Φ.Ε.Κ. Α 81/1928) σε «**Προσήλιο**», ενώ στις 16 Οκτωβρίου 1940 καθιερώθηκε ο τύπος «**Προσήλιον**» για την ονομασία του συνοικισμού και της κοινότητας.

⇒ Ο Π. Αραβαντινός αναφέρει το χωριό **Ζωβίστιανα** και χαρακτηρίζει την προέλευση της ονομασίας του ελληνική.

Ο Ι. Λαμπρίδης μνημονεύει το χωριό **Δοβίσδιανα**, ενώ συναντάται και ο τύπος **Ντοβίζδιανα** για το τοπωνύμιο.

Ο Στ. Μπέττης γράφει το όνομα του χωριού **Δοβίσδιαινα** και παρατηρεί πως η ρίζα του είναι «..η σλαβική λέξη ντομπίτς, (στο άλλο γράφει donits), που σημαίνει ξύλο, μαγγούρα, της οποίας γίνεται πλατιά χρήση στην τοπική της γλώσσα, καθώς «έφαϊ ένα γερό ντουμπίτς, το έδειρε δηλαδή άγρια...».

Ανάλογη άποψη διατυπώνει και ο Αλ. Ελ. Γκορτζής, υποστηρίζοντας ότι το όνομα του χωριού «...ήταν Ντοβίσδιαινα (Δοβίσδιαινα, Δοβίσδιαινα, Δοβίσδιαινα) από τη σλαβική λέξη «donits» (ντόμπιτς, τοπικός ιδιοματισμός) που σημαίνει ξύλο, μαγγούρα...».

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου χρησιμοποιεί τον τύπο **Δουβίσδιαινα**, τα για το τοπωνύμιο και το αποδίδει στο σλαβικό doβъ/ doмbъ «η δρυς, η βαλανιδιά», τη σλαβική κατάληξη -itъ, και την κατάληξη -jane, δηλωτική των κατοίκων ενός τόπου.

Ο Χρ. Κ. Αναγνώστου εκτιμά πως το τοπωνύμιο προέρχεται από ελληνικό όνομα ή επώνυμο και το καταληκτικό επίθεμα -ιαινα, που σημαίνει περιοχή ανήκουσα ή αναφερόμενη στο όνομα ή επίθετο δηλαδή «... Δοβίσδιαινα ή Δοβίζιαινα είναι τα κτήματα του Δοβίστη (Δόβας, Ντόβας) αν το επώνυμο δεν είναι προϊόν παραφθοράς...».

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Δοβίζδιαινα	311	1961	Προσήλιον	352
1920	Δοβίσδιαινα	281	1971	Προσήλιον	273
1928	Προσήλιο	290	1981	Προσήλιον	259
1940	Προσήλιον	367	1991	Προσήλιον	159
1951	Προσήλιον	324	2001	Προσήλιον	142

• Οι συνοικισμοί «**Κέδρος**», «**Πετροβούνιον**» και «**Ποτιστικά**», μαζί με τους συνοικισμούς «**Πλάτανος**» και «**Χαροκόπιον**», αποτελούσαν την κοινότητα «**Πετροβούνιον**», με έδρα το συνοικισμό «**Πετροβούνιον**». Όπως προαναφέρθηκε οι συνοικισμοί «**Πλάτανος**» και «**Χαροκόπιον**» από-

Με το Β.Δ. 23.10.1946 (Φ.Ε.Κ. Α 336/1946) ο συνοικισμός «**Γκούρα**» αποσπάστηκε από την κοινότητα, και αποτέλεσε νέα κοινότητα. Προηγουμένως με το Δ. 1.4.1927 (Φ.Ε.Κ. Α 76/1927) ο συνοικισμός «**Γκούρα**» μετονομάστηκε σε «**Βαπτιστής**», ενώ στην απογραφή στα 1928 εμφανίζεται με την ονομασία «**Ιωάννης Βαπτιστής**».

⇒ Ο Π. Αραβαντινός ονομάζει το χωριό **Χουλιαράδες**, σημειώνοντας την προέλευση της ονομασίας του ελληνική.

Ο Ι. Λαμπρίδης αναφέρει το όνομα του χωριού **Χουλιαράδες** και προσθέτει ότι «...και τα χωριά **Μιχαλίτζ, Βασταβέτζ, Δοβίσδανα, Άγναντα και Σκλούπου**», συν τούτω φέρουσι το αυτό όνομα, «**Χουλιανοχώρια**» κοινή καλούμενα...».

Ο Κ. Κρυστάλλης μνημονεύει ως **Χουλιανοχώρια** τα χωριά: **Χουλιαράδες, Μιχαλίτσι, Βασταβέτσι** (τώρα **Πετροβούνιον**) και **Σκλούπου** (τώρα **Αμπελοχώριον**), και πιθανολογεί πως ονομάζονται έτσι «... ίσως διότι οι κάτοικοι αυτών κατεγίνοντο εις κατασκευήν ξύλινων κοχλιαρίων (χουλιάρια και χουλιάρες)...».

Ο Χρ. Ι. Σούλης σημειώνει για τους **Χουλιαράδες** ότι «...Μετά των παρακειμένων δε χωρίων Βεσταβέτσι (νυν Πετροβούνι), Παλαιοχώρι (Σεράκου), Μιχαλίτσι και Ντοβίσδιανα (νυν Προσήλιον) αποτελούν την περιοχήν Χουλιανοχωρίων...». Όσον αφορά στην προέλευση της ονομασίας του χωριού, υποστηρίζει πως «...υπάρχει παράδοσις ότι αύτη προήλθεν εκ του ότι οι πρώτοι κάτοικοι αυτών πιθανώς, εκ του γειτονικού Βεσταβετσίου προελθόντες, όπερ κατά επιτόπιον παράδοσιν ήτο πάλαι κωμόπολις πολυάνθρωπος. Μελιγγόπολις καλωμένη καταστραφείσα από πανώλους, είχαν εγκατασταθεί εις τα αφθονούντα τότε εν Χουλιαράδαις δάση κατασκεύαζον χουλιάρια, ιδίως και άλλα είδη...». Προσθέτει μάλιστα παρακάτω ότι «...εκ της φράσεως δε των περιοίκων «πάμε στους χουλιαράδες» δηλαδή εις τους κατασκευαστάς χουλιαρίων λέγουν ότι προήλθε η τοπωνυμία...».

Ο Μ. Κ. Μπενέκος ως **Χουλιανοχώρια** υπολογίζει τα χωριά: **Χουλιαράδες, Βαπτιστής, Μιχαλήτσι, Πετροβούνι, Παλαιοχώρι, Προσήλιο, Ποστιστικά**. Για την προέλευση του τοπωνύμιου υποστηρίζει πως οι κάτοικοι του χωριού «...Στην ξυλοτεχνία ήσαν άριστοι τεχνίτες και οι πρωτοπόροι που κατασκεύαζαν ξύλινα χουλιάρια (κουτάλια)...». Συμπληρώνει παρακάτω ότι «...Για την κατασκευή και εμπορία των χουλιαρίων πήραν το όνομα «χουλιαράδες», κατασκευασταί χουλιαρίων...», οπότε «... Όσοι είχαν ανάγκην τούτων πήγαιναν εκεί να τα προμηθευθούν κι έλεγαν: «Πάμε να πάρουμε και να παραγγείλουμε χουλιάρια στους χουλιαράδες». Κι έτσι με τον καιρό έμεινε οριστικά το όνομα «χουλιαράδες»...».

Ο Στ. Μπέττης γράφει πως το τοπωνύμιο **Χουλιαράδες** προέρχεται «...από τους κατοίκους του, που κατασκεύαζαν παλιότερα χουλιάρια...».

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου θεωρεί το τοπωνύμιο **Χουλιαράδες**, οι κυριώνυμο, και το αποδίδει στο επώνυμο Χουλιαράς και στην πληθυντική κατάληξη

Ο Χρ. Κ. Αναγνώστου θεωρεί πως το τοπωνύμιο προέρχεται από γενική κτητική, που δηλώνει το όνομα του κυρίου του χωριού. Έτσι το χωριό «...του Βασταβέτσι έγινε το Βασταβέτσι...».

⇒ Για το τοπωνύμιο **Λούτζονος** ο Κ. Ευ. Οικονόμου χρησιμοποιεί τον τύπο **Λούτζινο, το**. Υποστηρίζει ότι «...Το τοπωνύμιο πρέπει να αποδοθεί στο σλαβικό ουσιαστικό *lōka* «η στροφή, το κύρτωμα // το λιβάδι // η κοιλάδα // ο κόλπος» και τη σλαβική κατάληξη *-inъ...*».

⇒ Σύμφωνα με τον Κ. Ευ. Οικονόμου το τοπωνύμιο **Ζαβράτσι, το** είναι λέξη σύνθετη, από τη σλαβική πρόθεση *za* «πίσω», το σλαβικό ουσιαστικό *vorŭta* «η πύλη, η πόρτα» και τη σλαβική υποκοριστική κατάληξη *-ьсь*. Παρατηρεί ακόμη πως ακολουθώντας το δρόμο από τα Γιάννενα προς το χωριό, «...ο οικισμός βρισκόταν «πίσω- πάνω» από μια, μεταφορικά ή κυριολεκτικά, «πύλη», όπως υποδηλώνει το όνομα του οικισμού...».

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Βασταβέτσι	555		1971	Πετροβούνιον	102	
1920	Βασταβέτσι	516			Κέδρος	106	
1928	Πετροβούνι	84			Ποτιστικά	104	
	Κέδρος	82			Χαροκόπιον	549	861
	Ποτιστικά	202	568	1981	Πετροβούνιον	150	
1940	Πετροβούνιον	206			Κέδρος	81	
	Κέδρος	117			Πλάτανος	257	
	Ποτιστικά	220			Ποτιστικά	50	
	Χαροκόπιον	332	895		Χαροκόπιον	439	977
1951	Πετροβούνιον	276		1991	Πετροβούνιον	136	
	Κέδρος	194			Κέδρος	79	
	Ποτιστικά	213			Πλάτανος	245	
	Χαροκόπιον	407	1090		Ποτιστικά	66	
1961	Πετροβούνιον	163			Χαροκόπιον	408	934
	Κέδρος	142		2001	Πετροβούνιον	119	
	Ποτιστικά	203			Κέδρος	47	
	Χαροκόπιον	525	1033		Ποτιστικά	74	

Ας σημειωθεί πως στις απογραφές στα 1940 και 1951 ο συνοικισμός «Χαροκόπιον» λαθεμένα προσμετρήθηκε στη διοικητική περιφέρεια της κοινότητας «Μουζακαίου» αντί της κοινότητας «Πετροβούνιον», όπως ήταν σωστό.

• Η κοινότητα «Χουλιαράδες» αναγνωρίστηκε στην αρχή με την ονομασία «Χουλιαράδες». Την αποτελούσαν οι συνοικισμοί «Χουλιαράδες» και «Γκούρα», ενώ έδρα της κοινότητας ορίστηκε ο συνοικισμός «Χουλιαράδες».

Βραδέτον αναφέρει το χωριό και ο Ι. Λαμπρίδης.

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου υποστηρίζει ότι το τοπωνύμιο **Βραδέτο**, το είναι φυτώνυμο, αρομούνικης (κουτσο - βλάχικης) προέλευσης. Σχηματίζεται από τη λέξη brad «το έλατο» και την περιεκτική κατάληξη -et, η οποία είναι της ίδιας αρχής με την ιταλική περιεκτική κατάληξη φυτών -eto, που προέρχεται από το λατινικό -etum. Σημειώνει επίσης πως η αρομούνικη λέξη brad προέρχεται από το λατινικό brahty, -yos, που σημαίνει «το βράθυ», δηλαδή «είδος θάμνου που έχει φύλλα κυπαρισσοειδή». Από την ίδια λέξη προέρχεται το αλβανικό bredh,-i «το έλατο», το ρουμάνικο brad, που σημαίνει «το έλατο» επίσης, και το ρουμάνικο bradet «ελατοδάσος».

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Βραδέτον	103	1961	Βραδέτον	25
1920	Βραδέτο	89	1971	Βραδέτον	33
1928	Βραδέτον	115	1981	Βραδέτον	19
1940	Βραδέτον	277	1991	Βραδέτον	32
1951	Βραδέτον	32	2001	Βραδέτον	23

• Η κοινότητα «**Βρυσοχώριον**» αναγνωρίστηκε στην αρχή με την ονομασία «**Λεσινίτσα**». Μοναδικός συνοικισμός και έδρα της υπήρξε ο συνοικισμός «**Λεσινίτσα**». Ο συνοικισμός και η κοινότητα μετονομάστηκαν σε «**Βρυσοχώρι**» με το Δ. 1.4.1927 (Φ.Ε.Κ. Α 76/1927). Στη συνέχεια, στις 16 Οκτωβρίου 1940, καθιερώθηκε ο τύπος «**Βρυσοχώριον**» ως επίσημη ονομασία του συνοικισμού και της κοινότητας

⇒ **Λεσίνητσα** και **Λεσεινίτσα** μνημονεύεται το χωριό στις προθέσεις 421 και 215 των μόνων Μεταμορφώσεως και Βαρλαάμ των Μετεώρων, επίσημης γραφής του 18 ου και 19 ου αιώνα.

Ο Κ. Θεσπρωτός σημειώνει **Λεσνίτσα** την ονομασία του χωριού.

Λεσινίτσα αναφέρει το χωριό ο Π. Αραβαντινός και χαρακτηρίζει την προέλευση της ονομασίας του σλαβική

Ο Ι. Λαμπρίδης ονομάζει **Λέσνιτσα** το χωριό και παρενθετικά προσθέτει «**λεπτοκαρυών**» χωρίς άλλες διευκρινίσεις. Σημειώνει ωστόσο ότι βρίσκεται «...εις τους πρόποδας άλσους αγρίων λεπτοκαρυών...». Χρησιμοποιεί επίσης και τον παροξύτονο τύπο **Λεσνίτσα** και παρενθετικά προσθέτει «**τοποθεσία κλιμακωτή**», ενώ αλλού αναρωτιέται αν πρόκειται για τη **Λιπνίτσα**, που «ημαρτημένως» αναφέρεται «...εν τινι χρυσοβούλλω Αυτοκράτορος Ανδρονίκου του Πρεσβυτέρου εκδοθέντι το έτος 1319...».

Ο Β. Γκορτζής ερμηνεύει το τοπωνύμιο **Λεσνίτσα** ως «δασώδες».

Ο Κ. Κρυστάλλης γράφει για την προέλευση του τοπωνύμιου πως «... Η ρίζα του ονόματος της Λεσνίτσης Λέσι, είναι αλβανική απαντώσα και εν Αλεσίω της Ιλλυρίας...», χωρίς άλλες διευκρινίσεις.

-αδες. Το επώνυμο προέρχεται, σύμφωνα με τον ίδιο, από το επαγγελματικό χουλιάρας, κι αυτό από το ουσιαστικό χουλιάρι το < χοχλιάριον < κοχλιάριον + την κατάληξη επαγγελματικών -ας.

Ο Χρ. Κ. Αναγνώστου εκτιμά, ότι το τοπωνύμιο είναι «ελληνοπρεπές», και υποδηλώνει τους συγγενείς και απογόνους του Χουλιάρá, που ήταν αρχικός οικιστής του χωριού.

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Χουλιαράδες	681		1951	Χουλιαράδες	617
1920	Χουλιαράδες	459		1961	Χουλιαράδες	498
	Γκούρα	191	650	1971	Χουλιαράδες	417
1928	Χουλιαράδες	535		1981	Χουλιαράδες	442
	Ιωάννης Βαπτιστής	174	709	1991	Χουλιαράδες	346
1940	Χουλιαράδες	714		2001	Χουλιαράδες	237
	Βαπτιστής	267	981			

ΔΗΜΟΣ ΤΥΜΦΗΣ

Ο δήμος **Τύμφης**, αποτελείται από τις εξής τέως κοινότητες της τέως επαρχίας Δωδώνης: «**Βραδέτον**», «**Βραλαχώριον**», «**Ηλιοχώριον**», «**Καπέσοβον**», «**Κήποι**», «**Κουκκούλιον**», «**Λαϊστα**», «**Λεπτοκαρυά Ζαγορίου**», «**Νεγάδες**», «**Σκαμνέλλιον**», «**Τσεπέλοβον**».

Έδρα του δήμου **Τύμφης** ορίστηκε ο οικισμός «**Τσεπέλοβο**».

⇒ **Τύμφη** είναι βουνό της οροσειράς της Πίνδου στο νομό Ιωαννίνων, στην περιοχή του Ζαγορίου. Ονομάζεται επίσης Γκαμήλα ή «βουνά του Παπίγκου».

Ο Θ. Β. Ζιώγας για το τοπωνύμιο **Τύμφη** πιθανολογεί πως «...Ίσως το όνομα να υποδηλώνει την τυμβοειδή (τύμβος, ύβος) μορφή των βραχωδών κορυφών του, από όπου μεταφορικώς προέκυψε και το νέο όνομα «Καμήλα»...».

- Η κοινότητα «**Βραδέτον**» αναγνωρίστηκε αρχικά με την ονομασία «**Βραδέτο**», αποτελούμενη από το συνοικισμό «**Βραδέτο**» που υπήρξε και έδρα της κοινότητας. Αργότερα, στις 16 Μαΐου 1928, καθιερώθηκε ο τύπος «**Βραδέτον**» ως επίσημη ονομασία του συνοικισμού και της κοινότητας.

⇒ **Βραδέτω** μνημονεύεται το χωριό στην πρόθεση 215 της μονής Βαρλαάμ των Μετεώρων στα 1613-14.

Βραδέτο αναφέρεται το χωριό από τον Αθ. Ψαλίδα και από τον Κ. Θεσπρωτό.

Ο Π. Αραβαντινός ονομάζει το χωριό **Βραδέτον** χαρακτηρίζοντας την προέλευση της ονομασίας του ελληνική.

Ντομπρίνοβο αναφέρεται το χωριό από τον Αθ. Ψαλίδα και **Δομπρίνοβο** από τον Κ. Θεσπρωτό.

Ο Π. Αραβαντινός χρησιμοποιεί τον τύπο **Δομπρίνοβον** για το όνομα του χωριού, και χαρακτηρίζει την προέλευση της ονομασίας του ελληνική.

Ο Ι. Λαμπρίδης ονομάζει **Ντομπρίνοβον** και **Δοβρίνοβον** το χωριό.

Ο Β. Γκορτζής ερμηνεύει το τοπωνύμιο **Ντομπρίνοβον** ως «ωραίον και νεόκτιστον».

Ο Α. Καθάρειος μας ενημερώνει πως η ονομασία του χωριού **Δομπρίνοβον** είναι βουλγάρικης προέλευσης.

Ο Β. Κ. Σκαφιδάς γράφει το όνομα του χωριού **Ντομπρίνοβο**, και επεξηγεί ότι προκύπτει από τις σλαβικές λέξεις, ντόμπρο = καλό, βίνο = κρασί, όβο = χωριό και όλο μαζί **Ντομπροβίνοβο** και **Ντομπρίνοβο** - για λόγους ευφωνίας - που σημαίνει Καλοκρασοχώρι «...διότι και σήμερα έχει πολλά αμπέλια και συνεπώς και κρασί...».

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου για το τοπωνύμιο **Ντομπρίνοβο**, το παραθέτει την άποψη του Μ. Vasmer πως το τοπωνύμιο προέρχεται από το σλαβικό κύριο όνομα Dobrin και τη σλαβική κτητική κατάληξη -ονο. Προσθέτει επίσης ότι το Dobrin προέρχεται από το επίθετο dobri «καλός» και την κατάληξη -инъ, με την οποία σχηματίζονται προσωνύμια.

Ο Στ. Μπέττης υποστηρίζει ότι η ονομασία του χωριού «...φαίνεται πως διέσωσε Σλάβου επήλυδα Ντόμπριν ή Ντομπρίν το όνομα πρώτου οικιστή ή γαιοκτήτη του...».

Ο Ν. Αθ. Έξαρχος σημειώνει πως το όνομα του χωριού έχει σλαβική προέλευση.

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Δοβρίνοβον	488	1961	Ηλιοχώριον	75
1920	Δοβρίνοβον	222	1971	Ηλιοχώριον	49
1928	Ηλιοχώρι	164	1981	Ηλιοχώριον	67
1940	Ηλιοχώριον	132	1991	Ηλιοχώριον	66
1951	Ηλιοχώριον	52	2001	Ηλιοχώριον	40

• Η κοινότητα «**Καπέσοβον**» αναγνωρίστηκε αρχικά με το όνομα «**Κεπέσοβον**». Μοναδικός συνοικισμός και έδρα της υπήρξε και ο συνοικισμός «**Κεπέσοβον**». Ο συνοικισμός και η κοινότητα, με το Π.Δ. 635/15.7.1980 (Φ.Ε.Κ. Α 167/1980), μετονομάστηκαν σε «**Καπέσοβον**».

⇒ **Ζαγόρι Καπέσοβα** και **Καπέσοβο** μνημονεύεται το χωριό στις προθέσεις 421 και 215 των μονών Μεταμορφώσεως και Βαρλαάμ των Μετεώρων τον 19ο αιώνα και στα 1613-14, αντίστοιχα.

Ο Α. Καθάρειος υποστηρίζει ότι «...Η λέξις αυτή προφερομένη και συγκεκριμένως Λεσνίτσα, είναι Σλαβική σημαίνουσα λεπτοκαρυώνα, διότι όντως το μέρος τούτο είναι κατάφυτον εκ λεπτοκαρυών αγρίων, αποτελουσών πυκνό δάσος...».

Ο Κ. Δ. Στεργιόπουλος για το όνομα του χωριού παρατηρεί πως «...Η λέξις είναι σλαβική σημαίνουσα δάσος (= λες), το δε lesnistii = δασώδης...»

Ο Ν. Αθ. Έξαρχος σημειώνει ότι αρχικά το χωριό «...ωνομάσθη Άγιος Αθανάσιος. Το όνομα Λεσινίτσα, κατ' εξελληνισμόν, ή Λιάσιντσα που λεγόταν σλαβικά ετέθη υπό των Σλαύων κατά τη διάρκεια της κατοχής της Ηπείρου υπ' αυτών, όπως είχαν την συνήθειαν αυτήν να μετονομάζουν τα χωριά της Ηπείρου με δικά των ονόματα. Λιάσιντσα σημαίνει Λεπτοκαρυώνας...».

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου θεωρεί πως το τοπωνύμιο Λεσ(ι)νίτσα η «... προέρχεται από το σλαβικό ουσιαστικό lěsъ «το δάσος» + την επιθετική κατάληξη -ьнъ > lěsънъ + την κατάληξη -ica, η οποία ουσιαστικοποιεί τον επιθετικό τύπο lěsънъ με απόδοση των σλαβικών ѣ και ь με [e] και [i] αντίστοιχα στα ελληνικά...».

Μας πληροφορεί ακόμη ότι ο Μ. Vasnier ταυτίζει το τοπωνύμιο «... με το βουλγαρικό Lěsnica ... και παραθέτει τη γνώμη του Weigand, ο οποίος συνδέει τα τοπωνύμια με το βουλγαρικό lěsnic «θαμνώδης λεπτοκαρυώνας...».

Ο Στ. Μπέττης διατυπώνει την άποψη πως η λέξη προέρχεται «... από το σλαβικό lesn = δάσος και την υποκοριστική κατάληξη -ίτσα...». Σημειώνει επίσης ότι το χωριό μετονομάστηκε σε **Βρυσοχώρι** για τις πολλές βρύσες του.

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Λεσινίτσα	488	1961	Βρυσοχώριον	215
1920	Λεσινίτσα	314	1971	Βρυσοχώριον	83
1928	Βρυσοχώρι	330	1981	Βρυσοχώριον	152
1940	Βρυσοχώριον	339	1991	Βρυσοχώριον	94
1951	Βρυσοχώριον	205	2001	Βρυσοχώριον	109

• Η κοινότητα «**Ηλιοχώριον**» αναγνωρίστηκε αρχικά με την ονομασία «**Δοβρίνοβο**». Μοναδικός συνοικισμός και έδρα της υπήρξε ο συνοικισμός «**Δοβρίνοβο**». Ο συνοικισμός και η κοινότητα μετονομάστηκαν σε «**Ηλιοχώρι**» με το Δ. 1.4.1927 (Φ.Ε.Κ. Α 76/1927). Στη συνέχεια, στις 16 Οκτωβρίου 1940, καθιερώθηκε ως επίσημη ονομασία ο τύπος «**Ηλιοχώριον**» για την κοινότητα και το συνοικισμό.

⇒ Το **Τοπρίνοβον** μνημονεύεται το χωριό στην πρόθεση 421 της μονής Μεταμορφώσεως των Μετεώρων, γραφής του 19ου αιώνα.

Ο συνοικισμός και η κοινότητα μετονομάστηκαν σε «**Κήποι**» με το Δ. 12.3.1928 (Φ.Ε.Κ. Α 81/1928).

⇒ Το χωριό **Μπάγια** ανήκε στο **Βοϊνίκον**.

Μπάϊα μνημονεύεται το χωριό στην πρόθεση 215 της μονής Βαρλαάμων Μετεώρων στα 1613-14.

Το χωριό **Μπάγια** αναφέρουν οι Αθ. Ψαλίδας και Κ. Θεσπρωτός.

Ο Π. Αραβαντινός ονομάζει το χωριό **Μπάγια** και χαρακτηρίζει την προέλευση της ονομασίας του τουρκική.

Ο Ι. Λαμπρίδης γράφει το όνομα του χωριού **Μπάγια**, ενώ σημειώνει σε παρένθεση ότι μπάγιο = αδελφός, ή κατ' άλλους μπάγια = μαντεία, χωρίς άλλες διευκρινίσεις. Αλλού πάλι χρησιμοποιεί τον τύπο **Μπάια**, χαρακτηρίζει το τοπωνύμιο αλβανικής προέλευσης, και παρενθετικά το εξηγεί «**θερμός**».

Ο Κ. Κρυστάλλης υπογραμμίζει πως η προέλευση του τοπωνύμιου **Μπάγια** είναι βλάχικη, και παρενθετικά το ερμηνεύει «**θερμός**».

Ο Α. Καθάρειος υποστηρίζει για την ονομασία του χωριού ότι «...Η λέξις είναι Σλαβική σημαίνουσα θερμόν (και χαμηλό) τόπο. Και όντως το χωρίον κείται εν τη χαμηλοτάτη θέσει του Ζαγορίου, εν η και θερμότερον είναι το κλίμα και μικροί ελώδεις πυρετοί δια τούτο και δια τα λιμνάζοντα ύδατα αναπτύσσονται...».

Ο Κ. Δ. Στεργιόπουλος γράφει για το τοπωνύμιο: «...Μπάγια, λέξις αλβανική συγγενής προς την ρίζαν βαγαρέζα, σημαίνουσα αμύγδαλον και αμυγδαλέα...»

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου θεωρεί πως το τοπωνύμιο **Μπάγια**, η σχετίζεται με το αλβανικό ουσιαστικό bajë, έναρθρα baja, που σημαίνει «το μάνιο». Υποστηρίζει ότι η ονομασία του χωριού, είτε προέρχεται κατευθείαν από το αλβανικό ουσιαστικό και έχει τη σημασία «τόπος μάνιου», εξαιτίας των πολυάριθμων αβίρων στο ποτάμι της περιοχής, που είναι κατάλληλες, ιδιαίτερα το κλοκαίρι, για μάνιο, ή μπορεί να προέρχεται και «...από το προσηπώνυμο Μπάγιας (και Βάγιας) τα οποία θεωρούνται αλβανικής αρχής...».

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Μπάγια	369	1961	Κήποι	271
1920	Μπάγια	292	1971	Κήποι	229
1928	Κήποι	227	1981	Κήποι	180
1940	Κήποι	277	1991	Κήποι	187
1951	Κήποι	220	2001	Κήποι	110

• Η κοινότητα «**Κουκκούλιον**» αναγνωρίστηκε αρχικά με την ονομασία «**Κουκούλι**», με μοναδικό συνοικισμό και έδρα της το συνοικισμό

Καπέσοβον αναφέρει την ονομασία του χωριού ο Αθ. Ψαλίδας και ο Κ. Θεσπρωτός, όπως και ο Π. Αραβαντινός που θεωρεί την προέλευση της λέξης ελληνική.

Το χωριό **Καπέσοβον** ανήκε στην «υπό το όνομα Ζαγόριον» περιοχή την περίοδο «...προ της κατακτήσεως κατά το χρονικόν της Βοτσάς...» μας πληροφορεί ο Ι. Λαμπρίδης. Ο ίδιος γράφει το όνομα του χωριού και **Καπέσοβον**. Παρενθετικά στην πρώτη γραφή σημειώνει κουπούζ = κράμβη. Μας πληροφορεί ακόμη ότι «...παρά την Μπάϊαν έκειτο χωρίον «Καπούσκα», ου οι κάτοικοι εις 20 οικογένειες ανερχόμενοι, ένεκα του νοσώδους κλίματος αυτού μετανάστευσαν εις το νυν του Καπεσόβου χαμηλότερον μέρος «Μπογκόναν»...». Σημειώνει αλλού πως «...κοινοτέρα εν Ηπειρώ, προς δήλωσιν της πατριάς, κατάληξις εις τα των Βλάχων σκηνώματα είνε η Σλαβική -οβον οίον καπούσκα (κράμβη) Καπούσκοβον και παρεφθαρμένως Καπέσοβον ...».

Ας σημειωθεί ότι κατά τον Ευ. Μπόγκα **Καπούσκα** ή **Καπούζκα**, σύμφωνα με το γλωσσικό ιδίωμα της Ηπείρου, είναι «...φαγητό από κραμβολάχανο με λάδι και ρύζι...».

Ο Α. Καθάρειος πιστεύει πως το τοπωνύμιο είναι «...Σλαβική λέξις σημαίνουσα λαχανότοπον. Το χωρίον προ πολλών ετών έκειτο κατωτέρω νοτίως παρά την Μπάγίαν, ένθα εφύοντο πολλά λαχανικά και ωνομάζετο Καπούσκα (καπούζ = κράμβη), δια λόγους της υγείας και ασφάλειας μετωκίσθη ενταύθα...». Υιοθετεί δηλαδή την άποψη του Ι. Λαμπρίδη. Προσθέτει επίσης παρακάτω ότι «...παρά το χωρίον δυτικά υπάρχει μεγάλος λάκκος ονομαζόμενος Καπέσιος (λέξις Σλαβική = λάκκος). Ίσως έχει σχέσιν προς την ονομασίαν του χωριού...».

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου υποστηρίζει πως «...το τοπωνύμιο Καπέσοβο προέρχεται από το επώνυμο Καπέσης (και Καπέτσης) με τη σλαβική κατάληξη -οβον που έγινε παραγωγική στα ελληνικά...», και συσχετίζει το επώνυμο Καπέσης με το αλβανικό *karës-i* «σφιχτήρας, μανταλάκι», και το ρήμα *kar* «πιάνω, κλέβω, αρπάζω».

Ο Στ. Μπέττης γράφει ότι **Καπέσοβο** είναι «ο τόπος που φυτρώνουν λάχανα».

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Καπέσοβον	202	1961	Κεπέσοβον	53
1920	Κεπέσοβον	152	1971	Κεπέσοβον	62
1928	Κεπέσοβον	124	1981	Καπέσοβον	89
1940	Κεπέσοβον	136	1991	Καπέσοβον	49
1951	Κεπέσοβον	92	2001	Καπέσοβον	67

• Η κοινότητα «**Κήποι**» αναγνωρίστηκε αρχικά με την ονομασία «**Μπάγια**», με μοναδικό συνοικισμό και έδρα της το συνοικισμό «**Μπάγια**».

1940	Κουκκούλιον	224	1991	Κουκκούλιον	88
1951	Κουκκούλιον	52	2001	Κουκκούλιον	78

• Η κοινότητα «**Λάιστα**» αναγνωρίστηκε εξ αρχής με την ονομασία «**Λάιστα**». Αποτελούνταν από τους συνοικισμούς «**Λάιστα**», «**Παλαιοχώρι Λάιστας**» και την **Ιερά Μονή Αγίας Τριάδος**. Η ονομασία του συνοικισμού «**Παλαιοχώρι Λάιστας**» διορθώθηκε σε «**Παλαιοχώρι**» στις 16 Μαΐου 1928, ενώ στις 16 Οκτωβρίου 1940 ο συνοικισμός καταργήθηκε.

⇒ **Λαϊστα** μνημονεύεται το χωριό στην πρόθεση 215 της μονής Βαρλαάμ των Μετεώρων στα 1613-14.

Το χωριό **Λάιστα** μνημονεύουν ο Αθ. Ψαλίδας και ο Κ. Θεσπρωτός.

Ο Π. Αραβαντινός αναφέρει το χωριό **Λάιστα** και το συνοικισμό **Παλαιοχώρι Λάιστας** χαρακτηρίζοντας τις ονομασίες τους αλβανική και ελληνική αντίστοιχα.

Ο Ι. Λαμπρίδης γράφει το όνομά του χωριού **Λάιστα**, ενώ το όνομα του γειτονικού συνοικισμού το γράφει **Παλαιοχώρι Λαϊστής**, αλλά και **Παληοχώρι Λαϊστής**. Αναφερόμενος στην ονομασία του χωριού **Λάιστα** υποστηρίζει ότι «...Το αρχικόν της κώμης ταύτης όνομα Λάκκα ην. Οικογένεια δ' εκ του χωρίου «Λάσσετε» ένθα νυν οι αμπελώνες αυτής, προσχωρήσασαι αυτόθι, μετέδωκαν το όνομα της πατρίδος αυτών εις Λάισταν μετατραπέν λέγεται...». Αλλού πάλι κατατάσσει την ονομασία του χωριού στα τοπωνύμια «...με ξενικήν και βαρβαρόφωνον κατάληξιν προσαρτηθείσαν εις ρίζας ονομάτων ελληνικών ή βαρβαρικών παρά των επήλυδων ή και των ιθαγενών κατά μίμησιν κι καθιερωθείσαν οίον Γιάννιστα, Λάιστα, Γιάννινα, Τέροβον, Βιτσκόν, Καλέντζα, Μέγγουλη κ.τ.λ...».

Ο Κ. Κρυστάλλης σημειώνει για το τοπωνύμιο: «...Η Λάιστα μετά του Παλαιοχωρίου αυτής, ής το αρχικόν όνομα ην Λάκκα, ως και νυν ονομάζουσιν αι τινίς οι κάτοικοι της Βοϊούσης και άλλων βλαχωχωρίων εκεί, οικογένεια δ' εκ του χωρίου Λάσσετε (αλβανικό) ένθα νυν οι αμπελώνες, αυτής, προσχωρήσασαι αυτόθι, μετέδωκαν το όνομα της πατρίδος των, μετατραπέν, ως λέγεται, εις Λάισταν δια του χρόνου...».

Ο Α. Καθάρειος πιστεύει ότι η ονομασία του χωριού έχει σλαβική προέλευση, χωρίς ωστόσο να την ερμηνεύει. Για το **Παλαιοχώριον Λάιστας**, όπως ονομάζει τον παλιό συνοικισμό του χωριού, γράφει πως «...ονομάζεται ούτω, είτε διότι είναι το παλαιόν χωριόν, τέως μητρόπολις, αφ' ής ορμηθέντες οι Λαϊστιοί έκτισαν την Λάισταν, είτε διότι είναι μικρόν και άσημον χωριόν (παληοχωριό) της Λαϊστής...».

Ο Γ. Α Μέρτζιος, που αναφέρει την άποψη του Κ. Κρυστάλλη, υποστηρίζει ότι «...το Λάσσετε πρέπει να ήταν Λατινόφωνο σε αντίθεση με τη Λάκκα που ήταν ελληνικότατη. Το Λάσσετε ίσως προέρχεται από το λατινικό LASETE που προφανώς προκύπτει από τη συγχώνευση δύο λέξεων λατινικών LATIN SETIAE (σημαίνει Λατίνοι της Σέτιε)...». Προσθέτει ακόμη

«**Κουκούλι**». Η επίσημη ονομασία του συνοικισμού και της κοινότητας διορθώθηκε σε «**Κουκκούλιον**» στις 16 Οκτωβρίου 1940.

⇒ Το χωριό **Κουκούλιον** ανήκε στο **Βοϊνίκον**.

Κουκούλη μνημονεύεται το χωριό στην πρόθεση 215 της μονής Βαρλαάμ των Μετεώρων στα 1613-14.

Κουκούλι αναφέρουν το χωριό οι Αθ. Ψαλίδας και Κ. Θεσπρωτός.

Ο Π. Αραβαντινός ονομάζει το χωριό **Κουκούλι** και σημειώνει ότι είναι ελληνική λέξη.

Ο Ι. Λαμπρίδης γράφει το όνομά του χωριού **Κουκούλη**, αλλά και **Κουκούλιον**. Μας πληροφορεί ότι «...παρά τη κωμοπόλει ταύτη υπάρχει κατά την παράδοσιν χωρίον, Σελιό ονομαζόμενον...» και αναρωτιέται: «... Η εις τα Κούρεντα Κουκουλιούς είναι άραγε αποικία του Κουκουλίου...».

Ο Α. Καθάρειος υπογραμμίζει πως «...Η ονομασία αυτή ίσως έχει σχέσιν προς την κοινήν του άλλοτε ενταύθα καλλιεργημένου μεταξοσκώληκος (κ.κουκουλίου), ίσως όμως είναι γενική κυρίου ονόματος Κουκούλη...».

Ο Χρ. Ι Σούλης πιστεύει ότι **Κουκούλι** είναι τοπωνυμία «...διδομένη αποκλειστικώς εις βραχώδεις περίοπτους θέσεις. Η λέξις έχει σχέσιν προς το βυζαντινόν κουκούλα και το νεοελληνικό κατσούλα...».

Κατά τον Κ. Π. Λαζαρίδη «...η λέξη Κουκούλη ή Κουκούλι πλησιάζει περισσότερο ως προς κάτι, που είναι ολόασπρο, προς κάτι που έχει σχέση με το μεγάλο λιθάρι, με το βράχο...». Και οι δύο εκδοχές προσιδιάζουν με το τοπίο της περιοχής και του χωριού, που είναι χτισμένο με ολόασπρες πέτρες, ενώ «...ζώνεται κυριολεκτικά αυτό από τρεις μεριές (Ανατολικά, Νότια και Δυτικά) με απότομους βράχους...».

Ο Γ. Μ. Σαρηγιάννης τονίζει πως **Κουκούλι** είναι συνηθισμένο όνομα χωριών και πιθανολογεί ότι είναι «...ίσως αλβανικό, από το Κουκjaλj-i, κοκκινόχρωμα (από τα χρώματα των γαιών, κοκκινόχρωμα, μαυρόχρωμα, ασπρόχρωμα κ.λ.π)...».

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου θεωρεί το όνομα του χωριού ελληνόθετο λατινικής προέλευσης, προερχόμενο από το ουσιαστικό κουκούλι, το «βράχος, πέτρα», υποκοριστικό του ουσιαστικού κουκούλα < λατινικό cuculla, που στο Ζαγόρι έχει τη σημασία «η μεγάλη πέτρα».

Ο Στ. Μπέττης ονομάζει το χωριό **Κουκούλη** και επισημαίνει πως «...Πρόκειται για κυριώνυμο χωριό, χωριό δηλαδή του Κουκούλη πρώτου, προφανώς οικιστή ή γαιοκτήτη του, ελληνικής καθαρά του ονόματός του προέλευσης (κουκούλι, κουκουλώνω, κουκούλωμα κ.λ.π)...».

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Κουκούλι	153	1961	Κουκκούλιον	46
1920	Κουκούλι	88	1971	Κουκκούλιον	53
1928	Κουκούλι	90	1981	Κουκκούλιον	83

Ο Ι. Λαμπρίδης γράφει το όνομά του χωριού με τους τύπους **Λιασκοβίκον**, **Λιασκοβέτς**, αλλά και **Λιασκοβέτσιον** που παρενθετικά εξηγεί «**λιάσκα**, **λεπτοκαρυά**», χωρίς άλλες διευκρινίσεις.

Σύμφωνα με τον Αν. Γ. Στεφάνου, ο οποίος παραθέτει την άποψη του ιστοριοδίφη Β. Δ. Αυδή, «...το όνομα Λιασκοβέτς πολύ πιθανόν να προήλθε εκ της Σλαβικής λέξεως Λιασκοβέτς, η οποία σημαίνει, λεπτοκαρυάν, ίσως επειδή εις την περιοχήν αυτήν συναντάται αυτοφυώς και εις πυκνήν κατάστασιν το φυτόν της Λεπτοκαρυάς (φουντουκιάς)...».

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου μας ενημερώνει ότι «...Στο χωριό υπήρχαν και υπάρχουν πολλές άγριες λεπτοκαρυές...», καθώς επίσης πως ότι «...Τόσο ο Vasmer όσο και ο Γεωργακάς ετυμολογούν το τοπωνύμιο από το αρχαίο αμάρτυρο σλαβικό Lěskonьсь...», λέξη σύνθετη, προερχόμενη από το lěska «η φουντουκιά, η λεπτοκαρυά», την κατάληξη -ονь και την κατάληξη -ьсь.

Ο Στ. Μπέττης υποστηρίζει ότι **Λιασκοβέτς** σημαίνει «μικρό δάσος λεπτοκαρυών».

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Λιασκοβέτσι	364	1961	Λεπτοκαρυά	186
1920	Λιασκοβέτσι	265	1971	Λεπτοκαρυά	122
1928	Λεπτοκαρυά	255	1981	Λεπτοκαρυά	113
1940	Λεπτοκαρυά	329	1991	Λεπτοκαρυά	72
1951	Λεπτοκαρυά	188	2001	Λεπτοκαρυά	65

- Η κοινότητα «**Νεγάδες**» αναγνωρίστηκε εξ αρχής με την ονομασία «**Νεγάδες**». Μοναδικός συνοικισμός και έδρα της κοινότητας υπήρξε ο συνοικισμός «**Νεγάδες**»

⇒ **Νεγάδες** μνημονεύεται το χωριό στην πρόθεση 215 της μονής Βαρλαάμ των Μετεώρων στα 1613-14.

Νεγάδες γράφει το όνομα του χωριού ο Αθ. Ψαλίδας

Ο Π. Αραβαντινός μνημονεύει το χωριό με τη σημερινή του ονομασία **Νεγάδες** και θεωρεί την προέλευση της λέξης ελληνική.

Ο Ι. Λαμπρίδης αναφέρει το όνομα του χωριού **Νεγάδες**, και σημειώνει ότι «...Το δε χωρίον Νεγάδες Νεάγου υπό των Βλάχων και Νεατσιάνη αποκαλείται και σήμερον...».

Σύμφωνα με τον Μ. Κ. Οικονόμου το χωριό ιδρύθηκε το έτος 1312 μ.Χ «...με πρώτον οικιστήν τον μεγαλοκτηματίαν Γεώργιον Νέγαν από τον οποίον και η ονομασία «**Νεγάδες**» με την κατάληξη -άδες...».

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου θεωρεί την προέλευση του τοπωνύμιου **Νεγάδες**, **οι** σλαβική, και υποστηρίζει πως «...Το τοπωνύμιο πρέπει να θεωρηθεί κυριώνυμο από το πληθυντικό Νεγάδες κι αυτό από το επώνυμο Νέγας και την κατάληξη -άδες, με την οποία αρχικά δηλώθηκε το πλήθος των μελών της

πως η SETIA υπήρξε πόλη του Λατίου από την οποία πιθανόν άποικοι, φύλακες Ρωμαίοι εγκαταστάθηκαν στην περιοχή. Έτσι, κατά τον Γ.Α. Μέρτζιο, προήλθε το LASETIAE (Λασέτιε), από όπου το ι αποβλήθηκε, και ο τόνος ανέβηκε στην προπαραλήγουσα. Αλλού ο ίδιος σημειώνει ότι «... Το όνομα Λάιστα προήλθε από την συγχώνευση των χωριών Λάκκα και Λάσσετε. Η Λάκκα (ελληνόφωνη) βρίσκονταν στην ίδια θέση όπου είναι σήμερα η Λάιστα. Το Λάσσετε (βλαχόφωνο) βρισκόταν στην τοποθεσία κάτω από τον Άγιο Χαράλαμπο και οι κάτοικοί του είχαν εγκατασταθεί εκεί εγκαταλείποντας την δυσκολοδιαβίωτη Τσούκα. Στη συνέχεια οι κάτοικοι του Λάσσετε μετακόμισαν στη Λάκκα και προήλθε από την ένωση η ονομασία Λάιστα. Αργότερα προστέθηκε στη λέξη Λάιστα το ι και πρόκυψε Λάιστα...».

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου θεωρεί την ονομασία του χωριού ξενόθετη αλβανικής προέλευσης και σημειώνει πως το τοπωνύμιο προέρχεται από το αλβανικό *láshtë*(i, e), που σημαίνει «παλιός, αρχαίος», με ανάπτυξη του φθόγγου [i].

Ο Στ. Μπέττης υπογραμμίζει ότι «...το ίδιο χωριωνύμιο ή είναι εξ ολοκλήρου σλαβικό με καθαρή την παραγωγική κατάληξη -ιστα, ... αδήλου κατά το θέμα του σημασίας ή πέρα από την σλαβική τοπωνυμική κατάληξη -ιστα η ρίζα είναι βλάχικη εγγίζουσα την άπωση του Λαμπρίδη (Λάσσετε) ή η επίσης βλάχικη λέξη *lae*, που θα περνούσε, αφέντης...».

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Λάιστα	892		1940	Λάιστα	607
	Παλαιοχώρι Λάιστης	90	982	1951	Λάιστα	127
1920	Λάιστα	539		1961	Λάιστα	199
	Παλαιοχώρι Λάιστας	50		1971	Λάιστα	120
	Μονή Αγίας Τριάδας	1	590	1981	Λάιστα	147
1928	Λάιστα	436		1991	Λάιστα	96
	Παλαιοχώρι	14	450	2001	Λάιστα	127

- Η κοινότητα «Λεπτοκαρυά Ζαγορίου», αναγνωρίστηκε αρχικά με το όνομα «Λιασκοβέτσι», με μοναδικό συνοικισμό και έδρα της το συνοικισμό «Λιασκοβέτσι». Ο συνοικισμός και η κοινότητα μετονομάστηκαν σε «Λεπτοκαριά», «Λεπτοκαριά Ζαγορίου» αντίστοιχα, με το Δ. 1.4.1927 (Φ.Ε.Κ. Α 76/1927), ενώ οι ονομασίες του συνοικισμού και της κοινότητας διορθώθηκαν σε «Λεπτοκαρυά» και «Λεπτοκαρυά Ζαγορίου» αντίστοιχα στις 16 Μαΐου 1928.

⇒ **Λασκοβέτζη** μνημονεύεται το τοπωνύμιο στις προθέσεις 421 και 215 των μονών Μεταμορφώσεως και Βαρλαάμ των Μετεώρων, στα 1592-93 και 1613-14 αντίστοιχα.

Λιασκοβίτζι αναφέρει το όνομα του χωριού ο Π. Αραβαντινός και χαρακτηρίζει την προέλευση της ονομασίας του ελληνική.

▪ Από το αρομούνικο (κουτσοβλάχικο) και ρουμάνικο ουσιαστικό scamnel, που σημαίνει «το σκαμνάκι», υποκοριστικό του scamnu.

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Σκαμνέλιον	418	1961	Σκαμνέλλιον	140
1920	Σκαμνέλι	264	1971	Σκαμνέλλιον	178
1928	Σκαμνέλι	245	1981	Σκαμνέλλιον	202
1940	Σκαμνέλλιον	396	1991	Σκαμνέλλιον	186
1951	Σκαμνέλλιον	144	2001	Σκαμνέλλιον	233

• Η κοινότητα «**Τσεπέλοβον**», αναγνωρίστηκε εξ αρχής με την ονομασία «**Τσεπέλοβον**», αποτελούμενη από τον συνοικισμό «**Τσεπέλοβον**» που υπήρξε και έδρα της κοινότητας και την «**Ιερά Μονή Αγίου Ιωάννου (Ρογκοβού)**».

Ας σημειωθεί ότι στο Ν. 2539 (Φ.Ε.Κ. Α 244/1997), με τον οποίο αναγνωρίστηκε ο νέος δήμος, ο οικισμός αναφέρεται με τον τύπο «**Τσεπέλοβο**», ενώ στην απογραφή στα 2001 με τον τύπο «**Τσεπέλοβον**».

⇒ **Τζεπέλοβο** μνημονεύεται το χωριό στην πρόθεση 215 της μονής Βαρλαάμ των Μετεώρων στα 1613-14.

Τζεπέλοβον αναφέρει την ονομασία του χωριού ο Αθ. Ψαλίδας και ο Κ. Θεσπρωτός.

Τσεπέλοβον ονομάζει επίσης το χωριό ο Π. Αραβαντινός και θεωρεί τη λέξη ελληνική.

Ο Αλ. Πάλλης πιστεύει ότι το χωριό **Τσεπέλοβον** «...εκαλείτο ούτω διότι ανήκεν εις τον Τσεπέλ, τουτέστι μαχαιράν...», και εκτιμά πως η ονομασία του έχει σλαβική προέλευση.

Ο Ι. Χαμπρίδης αναφέρει το όνομα του χωριού **Τσεπέλοβον**, και σε παρένθεση σχολιάζει πως πρόκειται για «**Χωρίον υπό μαχαιράδων κι ουχί εις μαχαιρά ανήκον**». Σημειώνει ακόμη σε υποσημείωση ότι «...κατ' άλλους δε η λέξις είναι Τουρκική, σημαίνουσα τόπον πλήρη αγρίων χόρτων...», παρατηρεί όμως πως «...το χωρίον αναφέρεται προ της εμφανίσεως των Τούρκων...».

Ο Β. Γκορτζής ερμηνεύει το τοπωνύμιο **Τσεπέλοβον** ως «αιχμάλωτον, αλυσσόδετον».

Τον τύπο **Τσεπέλοβον** χρησιμοποιεί και ο Ευ. Π. Παγούνης.

Ο Α. Καθάρειος για το τοπωνύμιο **Τσεπέλοβον** περιορίζεται να διαπιστώσει ότι η λέξη είναι σλαβική.

Ο Σπ. Μουσελίμης για το όνομα του χωριού **Τσεπέλοβον** γράφει: «... Τsheπέλοβο (το) = χωριό του Ζαγορίου. (αλβανικά τsheπελόι = διχοτομώ)...».

οικογένειας Νέγα και έπειτα ο τόπος όπου αυτή ήταν εγκατεστημένη...». Παρακάτω προσθέτει ότι «... Το επώνυμο Νέγας προέρχεται από το σλαβικό nĕga «η ευφροσύνη, η ιλαρότης», λέξη από την οποία σχηματίζονται πολυάριθμα σλαβικά προσωνύμια...», ενώ παρατηρεί πως η τροπή του σλαβικού g σε γ στα ελληνικά είναι λόγιος εξελληνισμός.

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Νεγάδες	334	1961	Νεγάδες	132
1920	Νεγάδες	169	1971	Νεγάδες	61
1928	Νεγάδες	205	1981	Νεγάδες	79
1940	Νεγάδες	187	1991	Νεγάδες	74
1951	Νεγάδες	129	2001	Νεγάδες	48

• Η κοινότητα «**Σκαμνέλλιον**» αναγνωρίστηκε αρχικά με την ονομασία «**Σκαμνέλι**». Μοναδικός συνοικισμός και έδρα της κοινότητας υπήρξε ο συνοικισμός «**Σκαμνέλι**». Αργότερα, στις 16 Οκτωβρίου 1940, καθιερώθηκε η γραφή «**Σκαμνέλλιον**», δηλαδή με δύο λ, ως επίσημη ονομασία του συνοικισμού και της κοινότητας.

⇒ Το χωριό με την ονομασία **Σκαμνέλι** αναφέρεται από τους Αθ. Ψαλίδα και Κ. Θεσπρωτό.

Σκαμνέλι μνημονεύει το χωριό ο Π. Αραβαντινός και θεωρεί τη λέξη ελληνική.

Ο Ι. Λαμπρίδης χρησιμοποιεί τους τύπους **Σκαμνέλλιον** και **Σκαμνέλι**.

Ο Α. Καθάρειος αναφέρει το χωριό με τη γραφή **Σκαμνέλλιον**, παρατηρεί ωστόσο πως «...Λέγεται και Σκαμνέλι και Σκαμνέλη κατά γενικήν κυρίου ονόματος...». Σημειώνει ότι είναι άγνωστη η σημασία της λέξης αλλά πιθανολογεί πως «...Ίσως έχει σχέσιν προς την σκαμνιάν (συκαμινέαν), ήτις ήκμαζεν άλλοτε ενταύθα η προς το σκαμνί (λατινικά scamnum) ένεκα της θέσεως εν η κείται, ομοιαζούσης προς κάθισμα (σκαμνί)...».

Ο Οδ. Θ. Φραγκούλης υποστηρίζει ότι το όνομα του χωριού «...έχει άμεση σχέση με τη θέση του, γιατί παράγεται από τη λέξη σκάμνον - σκαμνί - μικρόν σκάμνον...»

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου εκτιμά την προέλευση της λέξης **Σκαμνέλι**, το ελληνική και προσθέτει πως το τοπωνύμιο πρέπει να θεωρηθεί κυριώνυμο από το επώνυμο Σκαμνέλης, με μεταπλασμό κατά το σχήμα τ(ου) Σκαμνέλ(η), Σκαμνέλ(ι). Για την προέλευση του επωνύμου Σκαμνέλης, απορρίπτει την εκδοχή να αποδίδεται στο αμάρτυρο ουσιαστικό σκαμνέλι «το μικρό σκαμνί», που δεν χρησιμοποιείται στην Ήπειρο, και υποστηρίζει ότι είναι δυνατόν να προέρχεται:

▪ Από το αμάρτυρο επώνυμο Σκαμνής, ετυμολογούμενο από το ουσιαστικό σκαμνί και την ανθρωπωνυμική κατάληξη -ελης.

Οι Δ. Κουνάβος και Β. Κασκάνης υποστηρίζουν πως το χωριό «... Το όνομά του το οφείλει στον Αντώνιο Φράγκο κτηματία μεγάλο, στον οποίο ανήκε όλη η περιοχή του σημερινού χωριού...».

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου σημειώνει ότι «... Το τοπωνύμιο είναι κυριώνυμο από το επώνυμο Φράγκος και την κατάληξη -άδες, αναλογικά προς τα επώνυμα σε -άς, ας κ.λ.π, με τα οποία δηλώθηκαν αρχικά τα μέλη μιας οικογένειας και αργότερα ο τόπος όπου αυτά ήταν εγκατεστημένα...». Επισημαίνει επίσης πως το επώνυμο Φράγκος προέρχεται από το εθνικό Φράγκος, που έχει και τη σημασία «ξένος, όχι ντόπιος», και μεταφορικά «καθολικός, όχι ορθόδοξος», κι αυτό από το μεσαιωνικό φράγκος < λατινικό Francus.

Ο Στ. Μπέττης παρατηρεί μεταξύ άλλων ότι «...η κατάληξη λοιπόν -άδες είναι γνήσια ελληνική χρησιμοποιηθείσα κατά τον μεσαίωνα ακόμα και στην Ήπειρο, για δήλωση απογόνων μιας οικογένειας, καθώς λέμε Αψαράδες, Κλαυσιάδες απόγονοι δηλαδή των Αψαρά, Κλαυσή επίσημων Γεωργιανικών οικογενειών...». Για το όνομα του χωριού υποστηρίζει πως «... Φραγκάδες (είναι) άλλο όνομα χωριού μας που συνοικίστηκε καθώς φαίνεται από τους απογόνους κάποιου Φράγκου ή και τους κλητήρες του...»

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Φραγκάδες	367	1961	Φραγκάδες	203
1920	Φραγκάδες	273	1971	Φραγκάδες	139
1928	Φραγκάδες	291	1981	Φραγκάδες	158
1940	Φραγκάδες	269	1991	Φραγκάδες	116
1951	Φραγκάδες	192	2001	Φραγκάδες	105

ΔΙΕΥΡΥΜΕΝΕΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΕΣ

ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ «ΛΑΒΔΑΝΗ»

Η διευρυμένη κοινότητα «Λάβδανη» συστάθηκε από τις τέως κοινότητες «Λάβδανη» και «Διμοκόριον» της τέως επαρχίας Πωγωνίου, που καταργήθηκαν.

Έδρα της διευρυμένης κοινότητας ορίστηκε ο οικισμός «Λάβδανη».

• Η κοινότητα «Λάβδανη» αναγνωρίστηκε αρχικά με την ονομασία «Λάβδανη» και μοναδικό συνοικισμό, το συνοικισμό «Λάβδανη», που ήταν και η έδρα της κοινότητας. Η κοινότητα καταργήθηκε με το Δ. 2.6.1926 (Φ.Ε.Κ. Α 199/1926), και προσαρτήθηκε στην κοινότητα «Δημοκόρι», απ' όπου αποσπάστηκε, κατόπιν ανάκλησης του προηγούμενου διατάγματος, με το Δ. 17.11.1926 (Φ.Ε.Κ. Α 412/1926). Στη συνέχεια στην κοινότητα προ-

Σλαβική εκτιμά την προέλευση του ονόματος του χωριού και ο Κ. Ευ. Οικονόμου. Κατά τη γνώμη του το τοπωνύμιο προέρχεται από το επώνυμο Τσεπέλης και την κατάληξη -οβο. Όσον αφορά στην προέλευση του επώνυμου Τσεπέλης γράφει πως προέρχεται από το τούρκικο ζερελ, που σημαίνει «βρώμικος, ρυπαρός // κακός, δυσάρεστος». Παραθέτει και την άποψη του Μ. Vasmer ότι το τοπωνύμιο «...προέρχεται από κύριο όνομα τουρκοταταρικής αρχής και τη σλαβική κατάληξη -ονο...».

Ο Στ. Μπέττης πιστεύει πως το όνομα του χωριού παράγεται από το σλαβικό «τσεπέλ», που το ερμηνεύει «μαχαιράς», και την σλαβική παραγωγική κατάληξη -οβο, οπότε το τοπωνύμιο σημαίνει «συνοικισμό της πατριάς των μαχαιράδων».

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Τσεπέλοβον	614		1961	Τσεπέλοβον	343
1920	Τσεπέλοβον	254		1971	Τσεπέλοβον	450
	Μονή Αγίου Ιωάννη	2	256	1981	Τσεπέλοβον	329
1928	Τσεπέλοβον	254		1991	Τσεπέλοβον	304
1940	Τσεπέλοβον	521		2001	Τσεπέλοβον	488
1951	Τσεπέλοβον	125				

- Η κοινότητα «Φραγκάδες» αναγνωρίστηκε εξ αρχής με την ονομασία αυτή, αποτελούμενη από τον συνοικισμό «Φραγκάδες» που ήταν και έδρα της.

⇒ Το χωριό Φραγκάδες ανήκε στο Βοϊνίκον και μνημονεύεται με το όνομα αυτό στην πρόθεση 215 της μονής Βαρλαάμ των Μετεώρων στα 1613-14.

Ο Φραγκάδες αναφέρει την ονομασία του χωριού ο Αθ. Ψαλίδας, όπως και ο Π. Αραβαντινός, ο οποίος χαρακτηρίζει τη λέξη ελληνικής προέλευσης.

Ο Ι. Λαμπρίδης χρησιμοποιεί τον τύπο Φραγγάδες και σημειώνει ότι «...υπό των Βλάχων προφέρεται Φρήντζη, πάντοτε το α ως η υπό τούτων προφερόμενον. Ην δε, ως φαίνεται εις σημειώσεις της μονής Βοτσάς, το χωρίον τούτο τιμάριον του δορυφόρου και δολοφόνου Θωμά του Γ', Αντωνίου του Φράγγου...».

Ο Θ. Α. Σακελλαρίδης με βάση τις πληροφορίες αυτές του Ι. Λαμπρίδη γράφει: «...Η ονομασία «Φραγκάδες» προήλθε από κάποιον Αντώνιο Φράγκο, ο οποίος μαζί με τους σωματοφύλακες, δολοφόνησε στις 23 Δεκεμβρίου 1384 το Σέρβο ηγεμόνα των Γιαννίνων Θωμά Γ. Πρελούμπο ή Πρελούμποβιτς, που όλο το χωριό τότε ήταν κτήμα του...».

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Λάβδανη	504		1971	Λάβδανη	22	
1920	Λάβδανη	507			Βρίστοβον	22	
1928	Λάβδανη	513			Κάτω Λάβδανη	42	86
1940	Λάβδανη	187		1981	Λάβδανη	61	
	Βρίστοβον	108			Βρίστοβον	63	
	Κάτω Λάβδανη	216	501		Κάτω Λάβδανη	68	192
1951'	Λάβδανη	45		1991	Λάβδανη	36	
	Βρίστοβον	31			Βρίστοβον	56	
	Κάτω Λάβδανη	99	175		Κάτω Λάβδανη	38	130
1961	Λάβδανη	80		2001	Λάβδανη	39	
	Βρίστοβον	36			Βρίστοβον	51	
	Κάτω Λάβδανη	75	191		Κάτω Λάβδανη	42	132

• Η κοινότητα «**Διμοκόριον**» αναγνωρίστηκε αρχικά με το όνομα «**Δημοκόρι**» αποτελούμενη από τους συνοικισμούς «**Δημοκόρι**» και «**Κολουδέ**», με έδρα το συνοικισμό «**Δημοκόρι**». Αργότερα, στις 16 Μαΐου 1928, για το συνοικισμό χρησιμοποιήθηκε η γραφή «**Δημόκορη**», ενώ τελικά στις 16 Οκτωβρίου 1940 καθιερώθηκε ο τύπος «**Διμοκόριον**» για την επίσημη ονομασία του συνοικισμού και της κοινότητας.

Με το Δ. 2.6.1926 (Φ.Ε.Κ. Α 199/1926), όπως προειπώθηκε, η κοινότητα «**Λάβδανη**» καταργήθηκε και προσαρτήθηκε στην κοινότητα «**Δημοκόρι**», ενώ στη συνέχεια με το Δ. 17.11.1926 (Φ.Ε.Κ. Α 412/1926) αποσπάστηκε απ' αυτή και αποτέλεσε ίδια κοινότητα ξανά.

Προηγουμένως ο συνοικισμός «**Κολουδέ**» διόρθωσε το όνομά του σε «**Καλουδέ**», αποσπάρθηκε από την κοινότητα με το Δ. 19.6.1924 (Φ.Ε.Κ. Α 140/1924) και αναγνωρίστηκε ως νέα κοινότητα με το όνομα «**Ψηλόκαστρον**». Στη συνέχεια με το Β.Δ. 4.2.1954 (Φ.Ε.Κ. Α 61/1954) καταργήθηκε η κοινότητα «**Ψηλόκαστρον**», προσαρτήθηκε στην κοινότητα «**Διμοκόριον**» και αποτέλεσε συνοικισμό της. Οι τέως κοινότητες «**Διμοκόριον**» και «**Ψηλόκαστρον**» ανήκαν στην τέως επαρχία Πωγωνίου.

⇒ Σε οθωμανικό κατάστιχο στα 1431 που μας διασώζει ο Η. Inalcik, μνημονεύεται το χωριό **Dimokri**.

Ο Π. Αραβαντινός χρησιμοποιεί για το τοπωνύμιο τον τύπο **Δημόκορη**, σημειώνοντας πως η λέξη είναι ελληνική. Με το ίδιο όνομα αναφέρουν το χωριό ο Ι. Λαμπρίδης και ο Ευ. Π. Παγούνης, ενώ ο Β. Δ. Ζώτος - Μολοσσός εξηγεί ότι **Δημοκούρη** = Δήμος Κουρήτων, διευκρινίζοντας ότι Κουρήτες ήταν αρχαίο Ηπειρωτικό φύλο.

Σύμφωνα με τον Κ. Ευ. Οικονόμου που γράφει το όνομα του χωριού **Διμοκόρι**, το «...Οι ντόπιοι αποδίδουν την ονομασία του χωριού τους στο βαφτιστικό Δήμος και το ουσιαστικό κόρη, ερμηνεία που υπαγορεύει και την ορθογράφηση πολλών τύπων του τοπωνύμιου...». Ο ίδιος εκτιμά ότι

σαρτήθηκαν οι συνοικισμοί «**Βρίστοβον**» και «**Κάτω Λάβδανη**», που αναγνωρίστηκαν στις 16 Οκτωβρίου 1940.

⇒ Σε οθωμανικό κατάστιχο στα 1431 που μας διασώζει ο Η. Inalcik, μνημονεύεται το χωριό **Lavdani**.

Λάβδανη αναφέρει το χωριό ο Κ. Θεσπρωτός.

Λάβδανη ονομάζει το χωριό ο Π. Αραβαντινός σημειώνοντας ότι είναι λέξη ελληνική, ο Ι. Λαμπρίδης γράφει το όνομα του χωριού **Λαύδανη**, ενώ ο Ευ. Π. Παγούνης επίσης χρησιμοποιεί τον τύπο **Λάβδανη**.

Ο Σπ. Στούπης παρατηρεί πως το χωριό έπρεπε να γράφεται «...Λαυδανοί = οι Λαύδοι, οι Λαυδαίοι και όχι Λαύδανη που είναι γνωστό...». Συσχετίζει επίσης το χωριό **Λάβδανη**, με το χωριό Λαύδα, που βρίσκεται μεταξύ Γράμμου και Σμόλικα, το επώνυμο Λαύδας κ.ά.

Ο Στ. Μπέττης αναφέρει ότι του είναι άγνωστη η σημασία του ονόματος του χωριού και η προέλευση της ρίζας του. Σημειώνει ωστόσο πως «...η κατάληξή του είναι σλαβική χρησιμοποιούμενη πλατειά και από τους Αρβανίτες...», ενώ προσθέτει ότι «...Λάβδα είναι το όνομα χωριού της επαρχίας Γρεβενών, αλλά και το όνομα αρχαίας Κορινθίας ημερικίας. Λάβδανο δε φυτό και είδος ρετσινιού παραγόμενο απ' αυτό...».

Ο Ελ. Π. Αλεξάκης πιστεύει πως η ονομασία του χωριού έχει σχέση με το αλβανικής προέλευσης επώνυμο Λαβδάς.

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου εκτιμά ότι το τοπωνύμιο προέρχεται από το αλβανικό προσωπώνυμο Lavda, ετυμολογούμενο από τη λέξη lavd,-i, που την ερμηνεύει «η δόξα, η φήμη» και την αλβανική κατάληξη -anj «...με την οποία δημιουργούνται κυρίως από οικογενειακά ή ονόματα φύλων...». Παραθέτει ακόμη την άποψη πως είναι δυνατόν να σχετιστεί και με το επώνυμο Λάβδας, που προέρχεται από το επίθετο λαβδός «ο ραιβός, ο βλεσόπους», και είναι γνωστό στον ελληνόφωνο χώρο. Υιοθετεί τελικά «...την αλβανική ερμηνεία του προσωπωνύμιου, αφού η κατάληξη -anj είναι δεσμευτική προς αυτήν την κατεύθυνση...».

⇒ Το χωριό αναφέρεται από τον Σπ. Στούπη με τον τύπο **Βραστοβά** και τη σημείωση ότι πρόκειται για σλαβικό όνομα, ίσως θηλυκού γένους.

Ο Σπ. Μουσελίμης σημειώνει ότι το τοπωνύμιο **Βραστοβάς**, ο σημαίνει στα αρβανίτικα «σκοτωμός», χωρίς άλλες διευκρινίσεις.

Ο Στ. Μπέττης γράφει το όνομα του χωριού **Βραστοβά**, παρατηρεί πως το χωριό στη βιβλιογραφία αναφέρεται και παραλλαγμένο με τους τύπους **Βαστροβά** και **Βέστροβα**, ενώ προσθέτει πως ο Μ. Τριανταφυλλίδης «...εξηγεί το όνομα του χωριού, Βερτσοβά το γράφει, σαν ρεικότοπος, περιοχή δηλαδή που ευδοκιμούν τα ρείκια, όπως πράγματι είναι...».

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου, για το τοπωνύμιο **Βρίστοβο**, το υποστηρίζει ότι προέρχεται από το σλαβικό brěstь «η φτελιά» και την κατάληξη -ονο, ιδιαίτερα από τον επιθετικό τύπο brestovo.

Ο Ι. Λαμπρίδης επίσης ονομάζει το χωριό με τον τύπο **Βοστίνια**, ενώ παρενθετικά ερμηνεύει την ονομασία του «τόπος βοσκήσιμος».

Βοστίνια γράφει και ο Ευ. Π. Παγούνης το όνομα του χωριού.

Ο Α. Χ. Παπαχαρίσης μας ενημερώνει πως πληροφορήθηκε από Σέρβο ότι «...εις την σερβικήν γλώσσαν η λέξις Βοστίνια σημαίνει «μελισσότοπος»...», και παρατηρεί πως στην περιοχή «... φύεται άφθονον μελισσοβότανον...».

Ο Κ. Δ. Μέρτζιος υποστηρίζει ότι η λέξη είναι σλαβική «...Vostina = Κηρήθρα χωρίς μέλι, ήτοι τα τσίπουρα που μένουν (από τα οποία εξάγουν ακολούθως το κηρί) μετά την αφαίρεσιν του μέλιτος...». Προσθέτει ακόμη ότι το επίθετο *vosten* σημαίνει κήρινος, από κηρί.

Βοστίνια = μελισσότοπος ισχυρίζεται ο Δ. Α. Ζακυθηνός.

Ο Σπ. Στούπης θεωρεί πως η ονομασία **Βοστίνια** «...πιθανότατα δηλοῖ τα κτήματα του Βόστη...», και τονίζει ότι «...πιθανόν κάποιος Βόστης, αρχηγός φάρας ή κάτοικοι του συνοικισμού Βόστι Β. Ηπείρου δια λόγους ασφαλείας ήλθαν και εγκαταστάθηκαν εκεί κοντά...».

Ο Ευ. Αθ. Μπόγκας, αφού επισημαίνει ότι *βοστίνια* ή *βουστίνια* (η) υπήρξε φόρος, «...τεθείς εν πρώτοις επί παντός άρρενος χριστιανόπαιδος -κατά το 1700 - άμα γεννηθέντος μέχρι των δώδεκα ετών...» σύμφωνα με τον Ι. Λαμπρίδη, υποστηρίζει πως «...Βοστίνια και πόλις της Ηπείρου, σήμερα Πωγωνιανή, προφανώς επειδή χρησίμευε ως κέντρο για την εγγραφή των χριστιανόπαιδων της περιοχής Πωγωνίου και συγκέντρωση του φόρου της βοστίνιας...».

Ο Ν. Χ. Ρεμπέλης γράφει ότι στη σλαβική γλώσσα «...VOSTEN (βόστέν) = κέρινος, VOISFINA = FAVO SENZA MIELE, δηλαδή κηρήθρα χωρίς μέλι. Επομένως η λέξη σημαίνει κηρήθρα και κατ' επέκταση μελισσότοπο...».

Ο Στ. Μπέττης εκτιμά πως το όνομα είναι σλαβικό και παρατηρεί ότι «...την κατάληξη -ινια, καθώς στη Βοστίνια, χρησιμοποιεί και ο λαός για το σχηματισμό ονομάτων ανδρωνυμικών καθώς Μπόμπολος - Μπομπολίνα, η γυναίκα δηλαδή του Μπόμπολου...». Μας θυμίζει ακόμη πως «...Βοστίνια ελέγονταν και φόρος ετήσιος επιβληθείς από τους Τούρκους παλιότερα...».

Ο Κ. Γ. Τσιλιμαντός μας παραδίδει τις εξής εκδοχές για την ετυμολογία του τοπωνύμιου **Βοστίνια**, όπως τις κατέγραψε μέσα από μαρτυρίες ηλικιωμένων κατοίκων του χωριού τις δεκαετίες του '50 και του '60:

- Παλαιότερα το χωριό ονομαζόταν *Bechtina*, ονομασία που προερχόταν από τις αλβανικές λέξεις «*becht*» = αμπέλι και «*τίνα*» = τσίπουρο.
- Το χωριό ονόμασαν **Βοστίνια** οι Σλάβοι, επειδή ήταν γι' αυτούς τόπος για βοσκή.
- «Βόσακ» σημαίνει κηρί, και **Βοστίνια** θα πει Κεροχώρι.
- Η ονομασία δόθηκε στο χωριό από έναν νησιώτη -βοστίνια είναι ανθος που φυτρώνει στα νησιά- που ήρθε στο χωριό, του άρεσε η τοποθεσία

«... Το τοπωνύμιο πρέπει να αποδοθεί στην αλβανική γλώσσα και να θεωρηθεί σύνθετο από το αριθμητικό dy «δύο» και το ουσιαστικό mokëre «μυλόπετρα»...».

⇒ Ο Π. Αραβαντινός αναφέρει με το όνομα **Κολουδαί** το χωριό, σημειώνοντας πως η λέξη είναι αλβανική και παρενθετικά την εξηγεί «**Βάραθρον**», χωρίς άλλες διευκρινίσεις.

Ο Ι. Λαμπρίδης ονομάζει το χωριό **Κολοδές**, ενώ ο Ευ. Π. Παγούνης **Κολοβέ**.

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Δημόκορη	150		1971	Διμοκόριον	28	
	Κολοβέ	140	290		Ψηλόκαστρον	21	49
1920	Δημοκόρι	174		1981	Διμοκόριον	38	
	Κολουδέ	146	320		Ψηλόκαστρον	27	65
1928	Δημόκορη	178		1991	Διμοκόριον	67	
1940	Διμοκόριον	180			Ψηλόκαστρον	68	135
1951	Διμοκόριον	78		2001	Διμοκόριον	47	
1961	Διμοκόριον	62			Ψηλόκαστρον	43	90
	Ψηλόκαστρον	35	97				

ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ «ΠΩΓΩΝΙΑΝΗ»

Η διευρυμένη κοινότητα «**Πωγωνιανή**» συστάθηκε από τις τέως κοινότητες «**Δολόν**», «**Δρομάδες**», «**Πωγωνιανή**» και «**Σταυροσκιάδιον**», που ανήκαν στην τέως επαρχία Πωγωνίου και καταργήθηκαν.

Έδρα της διευρυμένης κοινότητας ορίστηκε ο οικισμός «**Πωγωνιανή**».

Η κοινότητα «**Πωγωνιανή**» αναγνωρίστηκε αρχικά με την ονομασία «**Βοστίνα**» με μοναδικό συνοικισμό και έδρα της το συνοικισμό «**Βοστίνα**». Ο συνοικισμός και η κοινότητα, με το Δ.12.3.1928 (Φ.Ε.Κ. Α 81/1928), μετονομάστηκαν σε «**Πωγωνιανή**». Ανήκε στην τέως επαρχία Πωγωνίου.

⇒ Σε οθωμανικό κατάστιχο στα 1431 που μας διασώζει ο Η. Inalcik, μνημονεύεται το χωριό **Vostine**.

Με το όνομα **Βοστίνα** αναφέρεται οικισμός στο «Χρονικόν των Τσαραπλανών».

Το χωριό αναφέρεται με την αρχική ονομασία του, **Βοστίνα**, στον Αθ. Ψαλίδα και στον Π. Αραβαντινό, ο οποίος θεωρεί τη λέξη ελληνική. Σημειώνει επίσης αλλού πως «βοστίνα» ονομαζόταν «... φόρος τεθείς εν πρώτοις επί παντός άρρενος χριστιανόπαιδος, άμα γεννηθέντος μέχρι δώδεκα ετών, καθήν ηλικίαν ο επιζών απηλάττετο...».

⇒ Ο Αθ. Ψαλίδας αναφέρει με τον τύπο **Δολό** την ονομασία του χωριού.

Ο Π. Αραβαντινός γράφει το όνομα του χωριού με τον τύπο **Δολόν** και υποστηρίζει πως η λέξη είναι ελληνική, ενώ ο Ι. Λαμπρίδης επίσης αναφέρει το χωριό με το όνομα **Δολόν**. Σημειώνει ωστόσο παρενθετικά τη λέξη «**χαμηλόν**» ερμηνεύοντας, προφανώς, έτσι την ονομασία του χωριού.

Δολόν αναφέρει το χωριό και ο Ευ. Π. Παγούνης.

Ο Σπ. Στούπης καταθέτει από την ανέκδοτη ιστορία του Γρ. Καλέφα για το **Δολό** πως «...Το πρώτο όνομά του ήταν Δέλη. Μετά τις σλαβικές επιδρομές μετατράπηκε σε Δολό που σημαίνει κάτι χαμηλό και το κάτω σε σύγκριση με το υψηλά ευρισκόμενο ορεινό συγκρότημα...».

Ο Ν. Θ. Υφαντής διασώζει την τοπική παράδοση, σύμφωνα με την οποία οι πρώτοι οικιστές του χωριού ήταν Μακεδόνες από το **Ντολό**, σήμερα **Βυθός** και το **Ζιουπάνι**, σήμερα **Πεντάλοφος**, χωριά και τα δύο του νομού Κοζάνης και συμπεραίνει ότι αυτοί «...Στο νέο τόπο που εγκαταστάθηκαν έδωκαν το όνομα ΔΟΛΟ, για να θυμούνται πάντοτε την πρώτη τους πατρίδα, τον ΝΤΟΛΟ (Βυθός)...».

Ο Στ. Μπέττης σημειώνει πως η ρίζα του ονόματος είναι η βουλγάρικης προέλευσης *dol*, που συναντάται και στα χωριά Δολιανά και Δόλιανη, ενώ θεωρεί «...γενικά σωστή την ερμηνεία του Λαμπρίδη...».

Ο Β. Δ. Μήτσης υποστηρίζει ότι «...Εάν η ονομασία του Δολό θεωρηθεί εδαφολογικό τοπωνύμιο, τότε η προέλευσή της πρέπει να αναζητηθεί στη σλαβική λέξη *dol* = φαράγγι, κοιλάδα, ρεματιά. Εάν όμως θεωρηθεί μυθολογικό τοπωνύμιο, τότε πρέπει να ετυμολογηθεί από τις θεότητες «Δολόεις Ερμής», ή «Δολόεις Θάνατος» (= δολερός, πανούργος), ή «Δόλιος Αφροδίτη» (= η μεταχειριζόμενη τον δόλον, πανούργος, απατηλή), ή από το λατινικό *dolor* (= άλγος, πόνος, ωδύνη, λύπη), εξ' ου προέρχονται οι ιταλικές *dolori* και *doglia* (= πόνος, θλίψη, ωδύνη) και η ρουμάνικη *doliu* = πένθος...».

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου συντάσσεται με την άποψη του Μ. Vasmer για το τοπωνύμιο, το οποίο «...θεωρεί σλαβικό και το αποδίδει στο αρχαίο σλαβικό *dolъ* «κοιλάδα»...».

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Δολό	400	1961	Δολόν	166
1920	Δολό	333	1971	Δολόν	105
1928	Δολός	358	1981	Δολόν	77
1940	Δολόν	248	1991	Δολόν	46
1951	Δολόν	51	2001	Δολόν	71

και το κλίμα και είπε, σύμφωνα με την τοπική παράδοση: «Σαν η βοστίνα μοιάζει ετούτος ο τόπος».

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου θεωρεί ότι το τοπωνύμιο «...προέρχεται από το σλαβικό δάνειο της ελληνικής βοστίνα, η, λέξη η οποία χρησιμοποιείται κατ'ά τόπους με τις σημασίες: «είδος τυριού από αποβουτυρωμένο κατσικίσιο γάλα», «το άνθος ζουμπούλι», «φόρος επιβαλλόμενος επί τουρκοκρατίας στους άρρενας Χριστιανόπαιδας από της γεννήσεως μέχρι του δωδεκάτου έτους της ηλικίας»...». Προσθέτει ακόμη ότι με τη λέξη «...δηλώνουν και τις καρύδες από τις οποίες δύσκολα βγαίνει καρπός...», ενώ πιθανολογεί πως το τοπωνύμιο «...οφείλει τη γέννησή του στη σημασία «φόρος», επειδή η σημερινή Πωγωνιανή χρησίμευε ως κέντρο για την εγγραφή των χριστιανόπαιδων και για τη συγκέντρωση του φόρου της βοστίνας...». Αποδίδει το προσηγορικό βοστίνα «...στο σλαβικό оность «ο καρπός» και την επιθετική κατάληξη -ьна (αρσενικό нь) με τη σημασιολογική εξέλιξη «καρπός» - «φόρος» από το γεγονός ότι πιθανώς ο σχετικός φόρος αρχικά καταβαλόταν σε είδος, σε καρπούς...».

⇒ Για τη νεότερη ονομασία του χωριού ο Αθ. Χ. Παπαχαρίσης θεωρεί πως «...Το όνομα Πωγωνιανή αποδίδεται γενικότερον εις όλον το τμήμα Πωγωνίου. Η φιλοδοξία δε μόνον του κοινοτικού συμβουλίου της Βοστίνας, θελήσαντος να ονομάζεται αυτή με το γενικό της περιφέρειας όνομα, συνέστειλε το όνομα Πωγωνιανή εις μία κοινότητα...».

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου εκτιμά ότι το τοπωνύμιο, για το οποίο χρησιμοποιεί τον τύπο **Πωγωνιανή**, προέρχεται «... από το επίθετο Πωγωνιανή κατά παράλειψη των ουσιαστικών θέση, εκκλησία κ.λ.π κι αυτό από το τοπωνύμιο Πωγώνι, το και τη θηλυκή επιθετική κατάληξη -ιανή...».

Αναλυτικότερα για το τοπωνύμιο **Πωγώνι**, το ή **Πογώνι**, το και το τοπωνύμιο **Πωγωνιανή** στο οικείο κεφάλαιο του δήμου **Άνω Πωγωνίου**.

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Βοστίνα	1196	1961	Πωγωνιανή	763
1920	Βοστίνα	1339	1971	Πωγωνιανή	872
1928	Πωγωνιανή	1053	1981	Πωγωνιανή	608
1940	Πωγωνιανή	966	1991	Πωγωνιανή	583
1951	Πωγωνιανή	821	2001	Πωγωνιανή	583

• Η κοινότητα «**Δολόν**» αναγνωρίστηκε αρχικά με την ονομασία «**Δολό**» με μοναδικό συνοικισμό και έδρα της το συνοικισμό «**Δολό**». Κατόπιν, στις 18 Δεκεμβρίου 1920, για το συνοικισμό και την κοινότητα χρησιμοποιήθηκε ο τύπος «**Δολός**» και αργότερα, στις 16 Οκτωβρίου 1940, καθιερώθηκε ο τύπος «**Δολόν**» ως επίσημη ονομασία του συνοικισμού και της κοινότητας.

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1928	Δρυμάδες	342	1971	Δρυμάδες	33
1940	Δρυμάδες	278	1981	Δρυμάδες	87
1951	Δρυμάδες	179	1991	Δρυμάδες	82
1961	Δρυμάδες	111	2001	Δρυμάδες	129

• Η κοινότητα «**Σταυροσκιάδιον**» αναγνωρίστηκε εξ αρχής με την ονομασία αυτή, αποτελούμενη από το συνοικισμό «**Σταυροσκιάδιον**», που ήταν και η έδρα της κοινότητας. Στην κοινότητα προσαρτήθηκε, με το Β.Δ. 25.6.1920 (Φ.Ε.Κ. Α 158/1920), ο συνοικισμός «**Δρυμάδες**» που δεν ανήκε σε καμία κοινότητα. Στη συνέχεια ο συνοικισμός «**Δρυμάδες**», με το Β.Δ. 25.12.1920 (Φ.Ε.Κ. Α 1/1921), αναγνωρίστηκε σε νέα κοινότητα. Με το Β.Δ. 3.3.1924 (Φ.Ε.Κ. Α 49/1924) προσαρτήθηκε στην κοινότητα ο συνοικισμός «**Οψάδος**», που επίσης δεν ανήκε σε καμία κοινότητα. Ο συνοικισμός «**Οψάδος**» καταργήθηκε στις 16 Μαΐου 1928.

Στις 16 Μαΐου 1928 καθιερώθηκε ως επίσημη ονομασία του συνοικισμού και της κοινότητας ο τύπος «**Σταυροσκιάδι**», που διορθώθηκε ξανά σε «**Σταυροσκιάδιον**» στις 16 Οκτωβρίου 1940.

⇒ Σε οθωμανικό κατάστιχο στα 1431, που μας διασώζει ο Η. Inalcik, μνημονεύεται το χωριό **Istravoskezi**.

Το χωριό **Στραβοσκιάδι** αναφέρει το «Χρονικόν των Τσαραπλώνων».

Στραβοσκιάδι μνημονεύουν το χωριό ο Αθ. Ψαλίδας, ο Π. Αραβαντινός ο οποίος θεωρεί ελληνική την προέλευση της ονομασίας του, ο Ι. Λαμπρίδης, και ο Ευ. Π. Παγούνης, ενώ ο Κ. Θεσπρωτός αναφέρει το τοπωνύμιο **Σταυροσκιάδι**.

Ο Γ. Αναγνωστόπουλος υποστηρίζει ότι το τοπωνύμιο είναι κυριώνυμο, προερχόμενο από το προσωπώνυμο Σταυροσκιάδης.

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου δεν αποκλείει την «...απόδοση του τοπωνύμιου στο αμάρτυρο προσηγορικό σταυροσκιάδι(ον), <σταυρός + σκιάδι(ον), «το αλεξήλιον // τόπος σκιερός» με τη σημασία «τόπος σκιαζόμενος, προστατευόμενος από το σταυρό», ταυτόσημο προς τη λέξη σταυροσκιάστο...». Επίσης παραθέτει την προαναφερθείσα άποψη του Γ. Αναγνωστόπουλου υπογραμμίζοντας πως το τοπωνύμιο **Σταυροσκιάδη** προέρχεται από το προσωπώνυμο Σταυροσκιάδης, κι αυτό από το αμάρτυρο στραβοσκιάδης «αυτός που φοράει στραβά το σκιάδιον», με μετάθεση του [r].

Ο Ν. Θ. Υφαντής υποστηρίζει ότι το χωριό «...Το πιθανότερο να πήρε το όνομά του από τον Σταύρο Εσκιάδη, ο οποίος, ίσως, να ήταν τοπικός ήρωας, γενάρχης κάποιας φάρας, γεωκτήμονας ή τοπικός ήρωας...». Μας ενημερώνει ακόμη πως πολλοί ετυμολογούν το όνομα από τα «Στραβή συκιά», «Σταύρος Εσκιά», «Σταύρος Σκιάδης», «Στραβά το σκιάδυ», ενώ άλλοι

• Η κοινότητα «**Δρυμάδες**» αναγνωρίστηκε με το Β.Δ. 25.12.1920 (Φ.Ε.Κ. Α 1/1921) με μοναδικό συνοικισμό και έδρα της κοινότητας το συνοικισμό «**Δρυμάδες**». Προήλθε από την κοινότητα «**Σταυροσκιάδιον**» της οποίας υπήρξε συνοικισμός.

⇒ Σε οθωμανικό κατάστιχο στα 1431, που μας διασώζει ο Η. Inalcik, μνημονεύεται το χωριό **Drimados**.

Ο Π. Αραβαντινός και ο Ι. Λαμπρίδης ονομάζουν το χωριό **Δρυμάδες**, όπως και ο Ευ. Π. Παγούνης. Ο Π. Αραβαντινός χαρακτηρίζει ελληνικό το όνομα του χωριού.

Ο Σπ. Στούπης μας πληροφορεί πως «...Ο αείμνηστος μητροπολίτης Ευ. Ψήμας λέγει ότι πιθανόν το όνομα να είναι ελληνικόν εξαλβανισθέν, γιατί ντου-μάδε σημαίνει ξύλα μεγάλα και πολλά, όπως περίπου και η ελληνική δρυμός...» και παρατηρεί ότι «...αν ληφθεί υπόψη ότι η κατάληξις -άδες είναι αθροιστική αλβανική και σημαίνει τους οικιστάς, όταν βρίσκεται σε ονόματα χωριών ή μια ολόκληρη φάρα, τότε το πρώτον συνθετικόν -δρυμ, πρέπει να είναι πατρωνυμικόν...».

Ο Αθ. Δέμος γράφει πως πολλοί εκτιμούν «...ότι το όνομα στο χωριό δόθηκε από τις πολλές βελανιδιές, που ήταν πριν από πολλά χρόνια στη θέση αυτή...». Ωστόσο θεωρεί πως «...η εκδοχή φαίνεται πολύ απίστευτη γιατί στο σημερινό χωριό κάθε άλλο παρά βελανιδιές υπάρχουν, έστω και μεμονωμένες ως μάρτυρες...». Θεωρεί πιο πιθανή την εκδοχή «...ότι το χωριό πριν από πολλά χρόνια ήταν κτισμένο στη θέση Βασιλάτες, από όπου μεταφέρθηκε στη σημερινή τοποθεσία, και βρισκόταν μέσα σε αλβανικό έδαφος (Β. Ηπείρου). Εκεί ήταν πολλές βελανιδιές από τις οποίες επήρε και το όνομα...». Αλλού ωστόσο υποστηρίζει πως «...Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι το όνομα Δρυμάδες έχει σχέση με τη λέξη Δρυμός = τόπος με πυκνά δένδρα (σύδενδρος τόπος) - κυριολεκτικά = πυκνό δάσος. Υπάρχει και ο τύπος δρυμών...». Παρατηρεί ακόμη πως ο τόπος γύρω από το χωριό δεν παρουσιάζει ανάλογη εικόνα, ενώ συμπληρώνει ότι οι **Δρυμάδες** Πωγωνίου χτίστηκαν από επαναστάτες του χωριού **Δρυμάδες** της Χειμάρρας και αργότερα εγκατοίκησαν εκεί κάτοικοι του χωριού Βασιλάτες της σημερινής Αλβανίας.

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου υποστηρίζει πως το τοπωνύμιο για το οποίο χρησιμοποιεί τον τύπο **Δριμάδες, οι** «...μπορεί να έχει δημιουργηθεί από περίφραση του αλβανικού ουσιαστικού dhri, -a «το κλήμα» και το επιτασσόμενο θηλυκό επίθετο madhe (e), αρσενικό madh (i) «μεγάλος»: dhri-madhe απ' όπου Δριμάδες με επίδραση των κυριωνύμων τοπωνυμίων σε -άδες...». Δεν αποκλείει ωστόσο και την περίπτωση «...ενός κυριώνυμου τοπωνυμίου από τα επώνυμα Δρίμης (και Δρύμης), Δρίμας και την πληθυντική -άδες που δηλώνει τα μέλη της οικογένειας που αναφέρεται στο θέμα και σε τοπωνυμική χρήση το μέρος όπου αυτά είναι εγκατεστημένα...».

Ο Π. Αραβαντινός ονομάζει το χωριό **Δέντζικον** σημειώνοντας πως η λέξη είναι σλαβική.

Ο Ι. Λαμπρίδης χρησιμοποιεί τον τύπο **Δέντσικο** για το τοπωνύμιο.

Ο Θ. Β. Ζιώγας υποστηρίζει πως «...η παλαιά ονομασία αν και φαίνεται ξένη είναι καθαρά ελληνική...». Παρατηρεί ότι η λέξη έχει την ίδια ρίζα με τη λέξη «ντέντσικα» ή «ντέμτσκα», που στα κουδαρίτικα, δηλαδή την επαγγελματική «μυστική» γλώσσα των κουδαραίων, των μαστόρων της περιοχής Κόνιτσας, σημαίνει νοικοκυρά. Από το ρήμα δέμω = κτίζω, δομώ, έχομε στη συνέχεια δεμ-σ-κα, ντε-ν-σκα, ντέντσκα, ντέντσικα, και καταλήγοντας συμπεραίνει: «...Δέντσικο (= κτιστό, δημητό, τυκτό, δομημένο), σε αντίθεση με τα πρόχειρα ποιμενικά κονάκια...»

Ο Στ. Μπέττης γράφει πως το όνομα του χωριού είναι σλαβικό και η «...η ρίζα του ντεν σημαίνει παιδί και με την υποκοριστική κατάληξη παιδάκι...». Ωστόσο παρατηρεί ότι αδυνατεί να συνδυάσει «...το ίδιο το χωριό μ' αυτό το όνομα έτσι μεταφρασμένο...».

«Το χωριό είναι προσήλιο -μήπως Ντένισκο αυτό δε σημαίνει;...» αναρωτιέται ο Μιχ. Κόρμπας (σ.σ Μιχ. Αράπογλου).

Κατά τον Κ. Ευ. Οικονόμου, ο οποίος αναφέρει **Ντέντσικο**, το την ονομασία του χωριού, «...το τοπωνύμιο σχηματίζεται από το σλαβικό τύπο *dědina* «η από πάππο κληρονομιά // η κληρονομιά // το κτήμα από κληρονομιά // κτήμα // χωριό» (<σλαβικά *dědъ* «παπούς» + κατάληξη *-ina*) και την επιθετική κατάληξη *-ъskъ* (θηλυκό *-ъska*) με παράλειψη του προσδιοριζόμενου ουσιαστικού...».

Σύμφωνα με την τοπική παράδοση το τοπωνύμιο **Ντένισκο** έχει σλαβική προέλευση, σημαίνει «προσήλιο», και δηλώνει την ηλιόλουστη τοποθεσία στην οποία βρίσκεται το χωριό. Ο τύπος **Δέντσικον** πρόκυψε από τον αρχικό **Ντένισκο**, με μετατροπή του [ντ] σε [δ] και αναγραμματισμό της λέξης.

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Δεντσικόν	1400	1961	Αετομηλίτσα	-
1920	Δέντσικον	64	1971	Αετομηλίτσα	-
1928	Αετομηλίτσα	151	1981	Αετομηλίτσα	75
1940	Αετομηλίτσα	-	1991	Αετομηλίτσα	277
1951	Αετομηλίτσα	-	2001	Αετομηλίτσα	304

ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ «ΒΑΘΥΠΕΔΟΝ»

• Αρχική ονομασία με την οποία αναγνωρίστηκε η κοινότητα ήταν «**Προσβάλλα**», όπως και η ονομασία του αρχικού μοναδικού συνοικισμού, ο οποίος ήταν και η έδρα της κοινότητας. Συνοικισμός και κοινότητα μετο-

λένε ότι «...το όνομα δόθηκε από τον πρώτο κάτοικο του οικισμού τον «Σταύρο Σκιά» και άλλοι ότι πήρε το όνομα από το σταυροδρόμι, που χωρίζει το χωριό σε σταυρό...».

⇒ Στο «Χρονικόν των Τσαραπλανών» μνημονεύεται το τοπωνύμιο **Οψάδα**.

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Σταυροσκιάδη	226		1951	Σταυροσκιάδιον	85
1920	Σταυροσκιάδιον	235		1961	Σταυροσκιάδιον	95
	Δρυμάδες	414	649	1971	Σταυροσκιάδιον	48
1928	Σταυροσκιάδι	290		1981	Σταυροσκιάδιον	53
1940	Σταυροσκιάδιον	291		1991	Σταυροσκιάδιον	32
				2001	Σταυροσκιάδιον	97

ΟΙ ΚΟΙΝΟΤΗΤΕΣ

ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ «ΑΕΤΟΜΗΛΙΤΣΑ»

- Η κοινότητα «**Αετομηλίτσα**» αναγνωρίστηκε αρχικά με την ονομασία «**Δέντσικον**», με μοναδικό συνοικισμό και έδρα της κοινότητας το συνοικισμό «**Δέντσικον**».

Η αρχική κοινότητα καταργήθηκε και προσαρτήθηκε στην κοινότητα «**Λουψίκον**» (σήμερα «**Κεφαλοχώρι**») με το Δ. 2.6.1926 (Φ.Ε.Κ. Α 199/1926) ενώ με το Δ. 17.11.1926 (Φ.Ε.Κ. Α 412/1926), το οποίο ανακαλούσε το προηγούμενο διάταγμα, ο συνοικισμός «**Δέντσικον**» αποσπάστηκε από την κοινότητα «**Λούψικον**» και ανασυστάθηκε η κοινότητα «**Δέντσικον**».

Ο συνοικισμός και η κοινότητα μετονομάστηκαν σε «**Γαλαταριά**» με το Δ. 20.8.1927 (Φ.Ε.Κ. Α 179/1927) και στη συνέχεια σε «**Αετομηλίτσα**» με το Δ. 12.3.1928 (Φ.Ε.Κ. Α 81/1928).

Ακόμη με τον Α.Ν. 1894/1939 (Φ.Ε.Κ. Α327/1939) η κοινότητα «**Αετομηλίτσα**» αποσπάστηκε από την επαρχία Κονίτσης του νομού Ιωαννίνων και προσαρτήθηκε στην επαρχία Καστοριάς του νομού Φλώρινας, ενώ με το Β.Δ. 6.9.1950 (Φ.Ε.Κ. Α 262/1950) «επανήλθε» στην επαρχία Κονίτσης του νομού Ιωαννίνων.

Οι κάτοικοι του χωριού, βλαχόφωνοι όλοι τους, χρησιμοποιούν τον τύπο **Λα Ντένισκου** για το τοπωνύμιο ή απλά **Ντένισκο**. **Ντένισκα** ή **Ντέντσικο** πρόφεραν οι Τούρκοι και οι Αρβανίτες, αντίστοιχα, το όνομα του χωριού.

⇒ «Το χωριόν **Δέντζικο**» αναφέρει ο Αθ. Ψαλίδας, ενώ **Δέντζικο** μνημονεύει το χωριό και ο Κ. Θεσπρωτός.

Ο Αθ. Ψαλίδας ονομάζει το χωριό **Βουβούσα** και ο Κ. Θεσπρωτός **Βωούσα** και **Βωβούσα**.

Ο Π. Αραβαντινός αναφέρει το όνομα του χωριού **Βωβούσα**, σημειώνοντας πως η λέξη είναι ελληνική. Τον τύπο **Βωβούσα** χρησιμοποιεί και ο Ι. Λαμπρίδης.

Ο Π. Αραβαντινός σημειώνει ότι **Βωβούσα** ονομάζεται και ο ποταμός Αώος ή Λώος, θεωρώντας πως το χωριό έδωσε το όνομά του και στον ποταμό, ενώ και ο Ι. Λαμπρίδης αποκαλεί τον ποταμό Αώο ομώνυμο του χωριού **Βωβούσα**.

Ο Γ. Δημητρακόπουλος για το τοπωνύμιο πιστεύει ότι «...Το όνομα εδόθη εκ του Αώου (Βωϊούσα) ποταμού ένεκα της βοής την οποίαν προξενούσι τα ύδατα ίδια εν τω χωρίω τούτω...».

Ο Α. Καθάρειος επισημαίνει για το όνομα του χωριού πως «...Ίσως δεν είναι άσχετος η ονομασία αυτή προς το βους άτε πολλών βοών ενταύθα πάντοτε τρεφομένων...». Πιθανολογεί ωστόσο ότι «...μάλλον φαίνεται ότι σχετίζεται αυτή προς τον παραρρέοντα ποταμόν Βοϊούσαν (Αώον), καλούμενον και Βωβούσαν, εντεύθεν πηγάζοντα, ήτις ονομασία έχει σχέσιν ίσως προς την βοή, διότι ο ποταμός ούτος παράγει όντως βοήν...».

Ο Γ. Πινδέας μας ενημερώνει πως ο Αχ. Λαζάρου συντάσσεται με την άποψη του Th. Caridan ότι αρχική μορφή του τοπωνύμιου ήταν **Βάβισσα** (Vavissa), καθώς επίσης ότι ο Θεόδ. Σαράντης σε γραπτές μαρτυρίες του 18ου αιώνα εντόπισε τον τύπο **Μπογιάσα** και **Μπογιούσα** για το τοπωνύμιο, ενώ οι κάτοικοι του χωριού αναφέρονται ως Μπαεσάτους. Εκτιμά επίσης ότι «...οι δύο αυτές εκδοχές ονομασίας έχουν κοινή ρίζα την αρχική μορφή του ελληνικού τοπωνύμιου Βάβισσα (VAVISSA), όπως αναφέρει ο κ. Λαζάρου...» και προσθέτει: «...Εννοείται ότι το «μπ» της Μπογιάσας το μετέτρεψε σε Β, για Βωβούσα, ο λογιωτατισμός του Έθνους, ο οποίος μετέτρεψε επί το Ελληνοπρεπέστερον και ευγενέστερον τάχα, τον Μάρκο Μπότζαρη σε Βότζαρη...».

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου παρατηρεί πως το τοπωνύμιο **Βωβούσα**, η εμφανίζεται σε μεσαιωνικές και νεότερες γραφές με ποικιλία τύπων όπως: **Βοούσα** («Αλεξιάς» της Άννης Κομνηνής), **Βοόση** (Ιωάννης Κίνναμος), **Βοώσα** (σε πηγή στα 1019 περίπου), **Biusa** (γύρω στα 1150), **Viossa** και **Vaiusa** σε ιταλικές πηγές, ενώ στα αλβανικά συναντάται ο τύπος **Vjosë** και στα σερβοκροατικά οι τύποι **Vajusa** και **Vojuša**. Στα αρομούνικα, γλώσσα που μιλούν οι κάτοικοι του χωριού, χρησιμοποιούνται οι τύποι **Băisa** και **Băeasă**.

Για την προέλευση του τοπωνύμιου μας ενημερώνει, μεταξύ άλλων, για τις εξής εκδοχές:

- Ο J. Schramm «...ανάγει το όνομα του ποταμού στην ιστορική ελληνική ρίζα του υδρωνυμίου Αώος...» (σ.σ πρόκειται για τον τύπο Α (F) ω)».

νομάστηκαν σε «**Βαθύπεδον**» με το Δ.11.9.1928 (Φ.Ε.Κ. Α.193/ 1928). Ανήκε στην τέως επαρχία Δωδώνης.

⇒ **Ποσβάλα** μνημονεύεται το χωριό στην πρόθεση 215 της μονής Βαρλαάμ των Μετεώρων στα 1613-14. Σε άλλη πρόθεση, της μονής Μεταμορφώσεως των Μετεώρων συναντάται ο τύπος **Προυβάλα**.

Ο Π. Αραβαντινός για το παλαιό όνομα του χωριού **Προσβάλλα** σημειώνει πως η λέξη είναι ελληνικής προέλευσης, ενώ στο «Ηπειρωτικόν Γλωσσάριον» που μας παραδίδει, γράφει: **Προσβάλλα (η)** «ογκώδης λίθος, πέτρα ριπτομένη κατά τινος. Εκ του προσβολή».

Ο Ι. Λαμπρίδης αναφέρει το χωριό με την ονομασία **Προσβάλα** και παρενθετικά επεξηγεί «**κρημνώδης εκ καταβυθισμάτων**», χωρίς άλλες διευκρινίσεις, ενώ χρησιμοποιεί και τον τύπο **Προσβάλλα**.

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου για το τοπωνύμιο **Προσβάλα**, η υποστηρίζει πως «...προέρχεται από σύνθεση της σλαβικής πρόθεσης pro- «επάνω, διά» και του επίσης σλαβικού ουσιαστικού sьvala «έλος»...».

Ο Χρ. Κ. Αναγνώστου σημειώνει ότι το τοπωνύμιο είναι κυριώνυμο και αφορά το χωριό του Προσβάλλα, που έγινε η **Προσβάλλα**.

Σύμφωνα με την τοπική παράδοση το τοπωνύμιο είναι σύνθεση της βλάχικης λέξης PRES VALI και ερμηνεύεται «Πάνω απ' το λάκο», όπου «λάκος» εννοείται ποταμάκι της περιοχής.

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Προσβάλα	356	1961	Βαθύπεδον	114
1920	Προσβάλλα	372	1971	Βαθύπεδον	35
1928	Βαθύπεδον	181	1981	Βαθύπεδον	62
1940	Βαθύπεδον	315	1991	Βαθύπεδον	66
1951	Βαθύπεδον	119	2001	Βαθύπεδον	100

ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ «ΒΟΒΟΥΣΑ»

• Η κοινότητα «**Βοβούσα**» αναγνωρίστηκε αρχικά με την ονομασία «**Βωβούσα**». Μοναδικός συνοικισμός και έδρα της κοινότητας ήταν ο συνοικισμός «**Βωβούσα**». Αργότερα στις 16 Οκτωβρίου 1940 για την ονομασία του χωριού και της κοινότητας καθιερώθηκε ο τύπος «**Βοβούσα**». Ανήκε στην τέως επαρχία Δωδώνης.

Οι βλαχόφωνοι κάτοικοι του χωριού χρησιμοποιούν τον τύπο **Μπαϊάσα** για το τοπωνύμιο.

⇒ **Βογούσα** και **Βωβούσα** μνημονεύεται το χωριό της προθέσεις 421 και 215 των μονών Μεταμορφώσεως και Βαρλαάμ των Μετεώρων στα 1592-93 και 1613-14, αντίστοιχα.

το όνομα Αώος, το οποίο, όπως λέγει, είναι το αρχαίο όνομα του ποταμού...», καθώς επίσης για την άποψη του Δ. Σεμιτέλου, ο οποίος γράφει ότι ο ποταμός Αώος «...καλείται Βωβούσα, ίσως εκ της παρακειμένης κώμης Βωβούσα καλούμενης...». Πιστεύει, δηλαδή, ο Δ. Σεμιτέλος πως αρχικά σχηματίστηκε το όνομα του χωριού, που στη συνέχεια χρησιμοποιήθηκε για το ποτάμι, ενώ ετυμολογεί το όνομα του χωριού από το Αώος, ένα από τα αρχαία ονόματα του ποταμού, σύμφωνα με το σχήμα Αύος - Φαύος - Φαυούσα, με το αρχαίο F της ηπειρωτικής δωρικής διαλέκτου στην αρχή της λέξης.

Η ίδια εκτιμά πως η ετυμολογία του τοπωνύμιου του χωριού πρέπει να αναζητηθεί ως υδρώνυμο, που χρησιμοποιήθηκε για την ονομασία του οικισμού. Προτείνει ένα αμάρτυρο επίθετο της λατινικής, που ο υποθετικός του τύπος είναι *nivosus-a-um*, είναι δυνατόν να σχηματιστεί από το επίθετο *nivus* και την κατάληξη *-osus* και σημαίνει «...ο γεμάτος ζωή, αυτός που έχει ροπή, τάση ή διάθεση για ζωή...». Προσδιόριζε φυσικά το ουσιαστικό *aqua, flumen*, νερό που ρέει, που κυλά γρήγορα ή σε ποσότητα, ή νερό δροσερό.

Για τη βλάχικη ονομασία του χωριού και ιδιαίτερα τον τύπο **Baeasa**, μας παραδίδει τοπική παράδοση, σύμφωνα με την οποία ο τύπος είναι κυριώνυμο, και αναφέρεται στην πανέμορφη κόρη του αρχιτσέλιγκα Μούργκου, το όνομα του οποίου φέρει ομώνυμο βουνό, μεταξύ Βοβούσας και Μετσόβου.

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Βωβούσα	505	1961	Βοβούσα	217
1920	Βωβούσα	366	1971	Βοβούσα	135
1928	Βωβούσα	387	1981	Βοβούσα	190
1940	Βοβούσα	680	1991	Βοβούσα	136
1951	Βοβούσα	106	2001	Βοβούσα	179

ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ «ΔΙΣΤΡΑΤΟΝ»

- Η κοινότητα «**Δίστρατον**» αναγνωρίστηκε αρχικά με την ονομασία «**Βριάζα**», με μοναδικό συνοικισμό και έδρα της το συνοικισμό «**Βριάζα**». Με το Δ. 12.3.1928 (Φ.Ε.Κ. Α 81/1928) ο συνοικισμός και η κοινότητα μετονομάστηκαν σε «**Δίστρατον**». Ανήκε στην τέως επαρχία Κονίτσης

⇒ Το χωριό **Μπράζια** αναφέρει ο Π. Αραβαντινός, παρενθετικά εξηγεί «κενός», και θεωρεί αλβανική την προέλευση της ονομασίας του.

Ο Ι. Λαμπρίδης χρησιμοποιεί δύο τύπους για το όνομα του χωριού: **Μπράζια** και **Μπριάζα**.

▪ Ο Αγγ. Τσοπανάκης νομίζει ότι «...κάτω από τους τύπους αυτούς (Βοούσα, Βοβούσα κ.λ.π) διασώζεται ο αρχαίος τύπος (Αώος κ.λ.π) με διατήρηση του αρχαίου F στην ηπειρωτική (δωρική) διάλεκτο ή με μεταγενέστερη ανάπτυξη ενός οδοντοχειλικού β ανάμεσα σε φωνήεντα που την ευνοούν και με επίδραση του αλβανικού άρθρου...».

Ο ίδιος ο Κ. Ευ. Οικονόμου τονίζει με έμφαση πως «...Η προσπάθεια για να φθάσει κανείς στη σημερινή φωνητική μορφή του τοπωνύμιου είναι πολύ δύσκολη και για να επιτευχθεί χρειάζεται μια σειρά υποθετικών τύπων με όλους τους σχετικούς κινδύνους...». Ακόμη τη βλάχικη ονομασία του χωριού την αποδίδει στο αρομούνικο *băisă* «η λίμνη, το έλος», «...προσηγορικό το οποίο απαντά και στη ρουμανική και ετυμολογείται από το ουσιαστικό *baie* +επιθετική κατάληξη *-(i)oasă...*», όπου *baie* «το λουτρό // το ορυχείο».

Ο Στ. Μπέττης υποστηρίζει ότι «...Βοώσα ή Βοούσα λοιπόν και Βοβούσα, η νεράιδα ίσως του ποταμού πρέπει να σηματοδοτεί την ονομασία του χωριού...». Προσθέτει ωστόσο πως το όνομα του χωριού «...θα έχει όπωσδήποτε σχέση με την έννοια των ελληνικών λέξεων βουή, βουίζω, βούισμα, βουητό κ.λ.π αλλά και βωβός δηλ. άφρονος, αθόρυβος...» και καταλήγει: «...Βοούσα λοιπόν και Βοβούσα είναι κατά τη γνώμη μας η πιο σωστή και εμπράγματο εξήγηση του χωριωνυμίου μας το δε β του δεύτερου και οριστικού τύπου είναι πρόσφυμα, που γεννήθηκε κατά τη φυσική ροή της γλώσσας...».

Ο Β. Μάργαρης σημειώνει: «...Βωβούσα: απ' το «βοή», παραφθορά του «βοούσα»...».

Η Ελ. Κ. Κίγκα καταγράφει τους εξής τύπους του τοπωνύμιου του ποταμού Αώου: Βοόσα, Βοώσης, Βοούσα, Βούσης, Βιώσα, Βωούσα, Βουήσσα, Βωβούσα, Βόιουσα, Βογιούτσα, Βιόσα, Βογιούσα, Βοβούσα. Ο ποταμός αναφέρεται με ποικίλους τύπους σε γραπτές και προφορικές πηγές της μεσαιωνικής εποχής και αργότερα. Ο αρχαιότερος παραδίδεται από τον Άραβα περιηγητή Εδρισή και πρόκειται για τον τύπο *Biusa*. Άλλοι τύποι είναι *Baiusa*, *Vagiussa*, *Navissa*, *Viossa*, *Voïussa*, *Voïuzza*, ενώ στην αλβανική συναντώνται οι τύποι *Vjosë* και *Vjossë*, στα σερβοκροατικά οι *Vojousa* και *Vajusa* και στα αρομούνικα οι τύποι *Baesa* και *Baisa*. Για τον οικισμό καταγράφει τους εξής τύπους ονομασίας του: **Βοώσα, Βοβούσα, Βωούσα, Βωβούσα** και **Βοβούσα**. Αρχαιότερος από τους τύπους, που καταγράφει η Ελ. Κ. Κίγκα, είναι το όνομα **Βοώσα**, που αναφέρεται σε έγγραφο στα 1020: «... Τον επίσκοπον Καστορίας εις τα κάστρα της ενορίας αυτού ήγουν... την Βοώσαν...». Σημειώνει ακόμη ότι σε ξένα περιηγητικά κείμενα του 19ου αιώνα συναντώνται οι τύποι **Boboussa**, **Vouvoussa**, **Vou(o)ussa**, και στα αρομούνικα οι τύποι **Baeasa** και **Baiasa**.

Για την προέλευση του τοπωνύμιου μας ενημερώνει, μεταξύ άλλων, πως ο Η. Holland, Άγγλος περιηγητής «...θεωρεί πιθανή την προέλευση από

ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ «ΚΑΛΑΡΙΤΑΙ»

• Αναγνωρίστηκε ως κοινότητα με το Β.Δ. 19.8.1912 (Φ.Ε.Κ. Α 254/1912) και την ονομασία «**Καλαρρύται**». Μοναδικός συνοικισμός και έδρα της υπήρξε ο συνοικισμός «**Καλαρρύται**».

Στην κοινότητα προσαρτήθηκε η εδαφική έκταση «**Αρμπορίση**» ή «**Μυστράς Καλαρρυτών**» και η «**Ιερά Μονή Κοιμήσεως Θεοτόκου (Κηπίνης)**» της κοινότητας «**Συρράκων**», από την οποία αποσπάστηκαν με το Ν. 2306/24.6.1920 (Φ.Ε.Κ. Α 149/1920).

Στις 16.5.1928 αναγνωρίστηκε και προσαρτήθηκε στην κοινότητα ο συνοικισμός **Μυστράς**, που αρχικά ονομαζόταν **Αρμπορίση**, ενώ είναι γνωστός και με την ονομασία **Κηπίνα Καλαριτών**.

Η κοινότητα ανήκε στην επαρχία Άρτας του νομού Άρτας, από την οποία αποσπάστηκε με το Ν.Δ. 29.9.1925 (Φ.Ε.Κ. Α 310/1925) και προσαρτήθηκε στην υποδιοίκηση Ιωαννίνων του νομού Ιωαννίνων. Στη συνέχεια ανήκε στην τέως επαρχία Δωδώνης.

Η επίσημη ονομασία της κοινότητας και του χωριού διορθώθηκε στις 16 Οκτωβρίου 1940 σε «**Καλαρίται**», ενώ τελικά στις 20 Νοεμβρίου 1962 καθιερώθηκε η γραφή «**Καλαρίται**» για την επίσημη ονομασία του συνοικισμού και της κοινότητας. Ήδη εκκρεμεί στο υπουργείο Εσωτερικών - Δημόσιας Διοίκησης - Αποκέντρωσης αίτημα του κοινοτικού συμβουλίου, που με ομόφωνη απόφασή του (αριθμός 92/14.8.2003) ζητά «...για ιστορικούς και συναισθηματικούς λόγους, την επαναφορά της ιστορικής ορθογραφίας στην ονομασία ΚΑΛΑΡΡΥΤΕΣ...».

Ας σημειωθεί πως η αρχική κοινότητα προήλθε από το δήμο **Καλαρρυτών**, τον οποίο συναποτελούσαν οι συνοικισμοί «**Καλαρρύται**» και «**Ματσούκι**». Ο δήμος **Καλαρρυτών** συστάθηκε με το διάταγμα «**Δήμοι νομού Άρτας**» (Φ.Ε.Κ. Α 16/19.3.1882). Έμβλημά του ο δήμος είχε «κύλικα και επ' αυτής χιαστί γραφίδα» και ολόγυρα τις λέξεις «**Δήμος Καλαρρυτών**», ενώ έδρα του ήταν ο συνοικισμός «**Καλαρρύτες**». Εξαιτίας των βαλκανικών πολέμων ο δήμος **Καλαρρυτών** συνέχισε να λειτουργεί, όπως προκύπτει από τα αρχεία της κοινότητας, μέχρι το Μάρτιο στα 1914, συγκεκριμένα στις 8 Μαρτίου 1914, με αριθμό 21, υπάρχει το τελευταίο πρακτικό του δημοτικού συμβουλίου. Η κοινότητα **Καλαρρύτη** ήταν υπό την προστασία της βαλιδέ σουλτάνας.

⇒ **Καλαρίτες** μνημονεύεται το τοπωνύμιο στην πρόθεση 421 της μονής Μεταμορφώσεως των Μετεώρων στα 1592-93.

Ο Αθ. Ψαλίδας και ο Κ. Θεσπρωτός αναφέρουν το τοπωνύμιο **Καλαρρείτες** και **Καλαρρύτες**, ο Γ. Γαζής **Καλαρρύτη**, ενώ από τον Κων. Παπαρηγόπουλο μνημονεύεται «η κόμη η **Καλαρρύτη**».

Ο Π. Αραβαντινός αναφέρει το «πόλισμα» **Καλαρρύται**, ενώ θεωρεί ελληνική την προέλευση της λέξης.

Ο Δ. Ι. Γεωργακάς υποστηρίζει πως «...το όνομα Μπριάζα είναι από το αρομούνικο Breaza, το οποίο προήλθε από το σλαβικό breza...».

Την παλιά ονομασία του χωριού γράφει **Βρυάζα** ή **Μπριάζα** ο Θ. Β. Ζιώγας και παραθέτει τις εξής εκδοχές για την προέλευσή της:

- Από την αρχαία ελληνική λέξη βρυάζω = βρύω, βρίθω, γέμω, είμαι γεμάτος και κατά συνέπεια **Βρυάζα**: βρίθουσα, γεμάτη, πλήθουσα και εννοεί «...από δένδρα, κυρίως πεύκα...».

- Ο τόπος «...σημαίνονταν από δένδρα που λέγονται «βρυσσιές», ή επί το ευφωνικότερον «βρυζιές», δηλαδή φτελιές. Σημειώνεται ότι στα βουλγάρικα briast και στα ρώσικα νιάζ σημαίνει επίσης βρυσσιά, επόμενα **Βρυάζα** είναι η τοποθεσία, που υπάρχει το δένδρο φτελιά, τα καραγάτσια...».

- Από την ελληνική λέξη βρίζα = σίκαλη, εκδοχή, που καθώς ο ίδιος σημειώνει «...δεν είναι καθόλου πειστική για γραμματολογικούς και πραγματολογικούς λόγους...».

Ο Γ. Λυμπερόπουλος υποστηρίζει πως το παλιό όνομα του χωριού, το οποίο γράφει **Μπράζα** ή **Πράζα**, είναι απομεινάρει του ρωμαϊκού όρου «Praezidia Armata», προφερόμενου εξελληνισμένα «Πραζίδια Αρμάτα», που σημαίνει τότε «με όπλα φυλάκια», θεσμό των ρωμαϊκών και βυζαντινών χρόνων. Το όνομα του χωριού ήταν αρχικά Πραζίδια και με τις μεταβολές έγινε Πράζα, Μπράζα, Μπράζια.

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου για το όνομα του χωριού, το οποίο αναφέρει με τον τύπο **Μπριάζα, η**, επειδή αφορά βλαχόφωνο χωριό θεωρεί «...πιθανότερη την προέλευση του τοπωνύμιου από το αρομούνικο ουσιαστικό vnează (και vneaje) «το ξερόκλαδο, το φρύγανο», (< βουλγάρικο brěza «σημύδα»)...». Μας πληροφορεί επίσης για την άποψη του M. Vasmer ότι το τοπωνύμιο προέρχεται από το σλαβικό της βουλγαρικής brěza «η σημύδα», καθώς επίσης για την άποψη του J. Zaimon, για την πιθανότητα να προέρχεται από «...το ετυμολογικά συγγενικό προς το brěza (< berza) σλαβικό επίθετο brjaz (αρσενικό), briaza (θηλυκό) «λευκός, ή»...».

Συναντάται και ο τύπος **Μπρυάζα** για το τοπωνύμιο.

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Βριάζα	940	1961	Δίστρατον	623
1920	Βριάζα	657	1971	Δίστρατον	462
1928	Δίστρατον	669	1981	Δίστρατον	404
1940	Δίστρατον	1033	1991	Δίστρατον	434
1951	Δίστρατον	469	2001	Δίστρατον	487

Ο Ηλ. Παν. Γεωργίου θεωρεί ως σωστή γραφή για το τοπωνύμιο τον τύπο **Καλλαρίται** και στη δημοτική **Καλλαρίτες**. Σημειώνει ότι **Καλλαρίται** «...είναι οι κάτοικοι του μη σωζόμενου νυν χωρίου Καλλάρι (του)...», και ετυμολογεί τη λέξη από το «γνωστόν οικογενειακόν όνομα» Καλλάρις προερχόμενο από το κελλίον κι αυτό από το cellula, υποκοριστικό του λατινικού cella «αποθήκη», και την κατάληξη -αρις.

Ο Στ. Μπέττης γράφει το όνομα του χωριού **Καλαρίτες** και τονίζει πως «...είναι βέβαιο ότι παράγεται το όνομά τους από τη βλαχική καλάρου που σημαίνει χάσμα, όπως και πράγματι είναι η συγκεκριμένη τοποθεσία...».

Κατά τον Κ. Ευ. Οικονόμου το τοπωνύμιο σχηματίζεται «...ή α) από το τοπωνύμιο Καλάρι + την κατάληξη -ίτης (το τοπωνύμιο από το επώνυμο Καλάρης με μεταπλασμό, κι αυτό από το αρομούνικο calar «ο καβαλλάρης») ή β) από το αρομούνικο τοπωνύμιο Calar και την ελληνικής προέλευσης αρομούνικη κατάληξη -it...». Μας ενημερώνει επίσης για την πρόταση του Φ. Μαλιγκούδη, που συσχετίζει το όνομα του χωριού με το τοπωνύμιο Καλάβρυτα, τα και συνάπτει τα δύο τοπωνύμια με το σλαβικό koloνbгъ «το ροδάνυ», πρόταση, που ο ίδιος εκτιμά «λιγότερο πιθανή».

Ο Αλ. Ελ. Γκορτζής μας ενημερώνει για το τοπωνύμιο **Καλαρρύτες** ή **Καλαρρύτα** πως «...Άλλοι το γράφουν Καλαρίτες και μερικοί Καλλαρίτες. Το όνομά του μερικοί το αποδίδουν στην ελληνοποίηση της βλάχικης λέξης Καλάρου (χάσμα) και άλλοι στο καλώς ρέω. Τοπικές παραδόσεις το συνδυάζουν με την Καλαβρία της Κάτω Ιταλίας ή τους Καλαρράτους της Βορείου Ηπείρου...».

Ο Χρ. Κ. Αναγνωστόπουλου θεωρεί το τοπωνύμιο, κυριώνυμο «ελληνοπρεπές», που δηλώνει στον πληθυντικό αριθμό τους συγγενείς και τους απογόνους του αρχικού οικιστή Καλαρρύτη.

⇒ Το χωριό **Αρμπορέσι** ήταν υπό την προστασία της βαλιδέ σουλτάννας.

Ο Κ. Θεσπρωτός για το αλβανικό τοπωνύμιο **Άρμπηρι** «...οπού ονομάζεται όλη η Λιαπουριά...», υποστηρίζει ότι «...παράγεται από το Άλμπερι ιταλικόν, δηλαδή arbëri, δένδρον ήγουν τόπος δενδρώδης με δάση, και βουνώδης...».

Ο Ι. Λαμπρίδης μνημονεύει την κώμη **Αρμπορέσι** και παρενθετικά προσθέτει «εκ πληθύοις δένδρων τοις πρίνοις παρεμφερών».

Ο Στ. Μπέττης αναφέρει το όνομα του χωριού χρησιμοποιώντας τον τύπο **Αρμπουρίχ**. Το θεωρεί «γνήσιο βλάχικο» παραγόμενο από τη λέξη άρμπουρι, που σημαίνει βαλανιδιά, ενώ όλο το όνομα σημαίνει «τόπος με βαλανιδιές», που αφθονούν στην περιοχή.

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου ετυμολογεί το τοπωνύμιο **Αρμπορέσι**, το από το αρομούνικο ουσιαστικό arbur και arbure, κι αυτό από τη λατινική λέξη arbor

Ο Ι. Λαμπρίδης χρησιμοποιεί για το όνομα της τότε κωμόπολης τους τύπους **Καλαρύτη** και **Καλαρρύτη**.

Ο Κ. Κρυστάλλης υποστηρίζει ότι διάφοροι εξηγούν την προέλευση του τοπωνύμιου «εκ της συρροής αφθόνων υδάτων». Προσθέτει ωστόσο πως οι κάτοικοι «...την μεν κώμην αυτών καλούσι βλαχιστί Καλάροι, εννοούσι δε Καλαρίτας...» γεγονός, που κατά τον Κ. Κρυστάλλη, δικαιολογεί την άποψη του G. Weigand, «...ότι το όνομα Καλάροι είναι αυτή η βλαχική λέξις δι' ἧς καλούνται οι νομάδες, οι άνθρωποι δηλαδή των ίππων (calu βλαχιστί)...». Αναφέρει ακόμη ότι υπήρχε και «...όνομα Καλάρη, εξού ωνομάσθη το εν Αργυροκάστρω χωρίον Καλαρράτας, έχομεν δε και την Καλαβρίαν ή Καλάβρην της Ιταλίας, ἧς συνώνυμα είναι τα εν Πελοποννήσῳ Καλάβρυτα και το εν Συράκῳ σωζόμενον παλαιόν οικογενειακόν όνομα Καλαβρέζος...».

Ο Χρ. Ι. Σούλης για την ονομασία του χωριού γράφει πως «...είναι γνωστή υπό την γραφήν Καλαρρύται και Καλαρρύτες. Σπανίως Καλαρρύτη και σπανιώτατα Καλαρύτα...». Υποσημειώνει επίσης ότι «...την γραφήν Καλαρρύται και Καλαρρύτες θέλουν τινές αβασανίστας να παράγουν εκ του καλώς ρέειν...». Ο ίδιος χρησιμοποιεί τον τύπο **Καλαρίτες**, ενώ παρατηρεί ότι το χωριό, από τους περιοίκους των γειτονικών βλαχόφωνων χωριών **Σεράκου** και **Ματσούκα** λέγεται «...βλαχιστί calar όπερ σημαίνει εις την κουτσοβλάχικην γλώσσαν ιππεύς, ίσως διότι κατά τους πρώτους χρόνους της τουρκοκρατίας η κοινότης θα εδόθη ως τιμάριον εις σπαχήν (= ιππέα) τινά Τουρκον...». Προσθέτει παρακάτω πως «...εκ του ονόματος λοιπόν calar προήλθε η ονομασία της κοινότητος αργότερον, όπως εκ των αρχαιοτέρων Ηπειρωτών τιμαριούχων Μανασσής, Πλέσας, Καβάσιλας, Ζωριάνος, και των νεωτέρων Μπερκος, Ιερομνήμων, προήλθον τα ονόματα των συνώνυμων Ηπειρωτικών κοινοτήτων, με την διαφοράν ότι δεν προήλθεν από το όνομα τιμαριούχου, αλλά από το αξίωμα αυτού...».

Ο Ν. Β. Πατσέλης παρατηρεί ότι «...Οι Καλαρρύτες το όνομα των οποίων, προερχόμενον από την λέξιν «καλάρ», η οποία εις την κουτσοβλάχικην διάλεκτον σημαίνει «ιππεύς», δηλοί ίσως ότι η κοινότης τοιαύτη, κατά τους πρώτους χρόνους της τουρκοκρατίας, θα εδόθη ως τιμάριον εις σπαχήν (ιππέα) Τούρκον...».

Ο Αθ. Χ. Παπαχαρίσης σχολιάζοντας τον τύπο «**Καλαρρείτες**» του τοπωνύμιου σημειώνει πως είναι «...παρετυμολογικός συσχετισμός προς τα αρχαία καλλιρέεθρος, ευρρείτης, ευρρείς - ευρρείος (= ο καλώς ρέων)...», όπως βέβαια και οι άλλες γραφές **Καλαρρύται**, **Καλαρρυτές**. Ο ίδιος πιστεύει πως η ορθή είναι η γραφή **Καλαρίτες** και συνεχίζοντας προσθέτει: «...Σημαίνει δε τούτο το όνομα του κάτοικου του Καλάρι, ούτως ονομαζόμενου του χωριού υπό των κατοίκων των βλαχόφωνων χωριών Σεράκου και Ματσούκα...».

φου ή της ευρύτερης περιοχής, εκδοχή την οποία ο ίδιος θεωρεί ως πιθανότερη.

▪ Επίσης στο λήμμα «**Μυστράς**» στο Εγκυκλοπαιδικόν Λεξικόν «ΕΛΕΥΘΕΡΟΥΔΑΚΗ» σημειώνεται πως κάποιιοι θεώρησαν «...ξενικόν, φραγκικόν ή και αραβικόν...» το τοπωνύμιο. Ωστόσο επειδή το τοπωνύμιο συναντάται και με τον τύπο Μυζηθράς ή Μουζηθράς, σύμφωνα με τα αναφερόμενα στο λήμμα «...είναι προφανές ότι το όνομα πρέπει να συσχετισθεί με την Έλληνική λέξιν μυζήθρα. (Άλλωστε και δημώδεις παραδόσεις συσχετίζουν το τοπωνυμικόν Μυστράς προς το μυζήθρα τουθ' όπερ πάλιν προέρχεται εκ του ρήματος μυζώ). Μυζηθράς, από του φερόνυμου αυτού κυρίου, εκαλείτο ο τόπος πριν ή αναπτυχθή η κατ' αυτόν πόλις...».

Ας σημειωθεί και η άποψη του Ι. Φ. Φαλλμεράνερ, που υποστηρίζει για το τοπωνύμιο ότι «... Πρόκειται περί σλαβικού ονόματος, και μάλιστα ρωσικής προέλευσης, που η ετυμολογία του είτε από το Mys, είτε από το Μίσα, σημαίνει βουνό που προβαίνει στη θάλασσα ή στην πεδιάδα στη μία περίπτωση, ή γενικά, κοιλότητα, στην άλλη. Ο Μυστράς βρίσκεται πάνω στους πρόποδες του Ταυγέτου, στην είσοδο μεγάλου φαράγγιού...»

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1920	Καλαρρύται	709		1971	Καλαρίται	162	
1928	Καλαρρύται	424			Μυστράς	106	268
	Μυστράς	58	482	1981	Καλαρίται	144	
1940	Καλαρίται	985			Μυστράς	87	231
	Μυστράς	64	1049	1991	Καλαρίται	71	
1951	Καλαρίται	977			Μυστράς	85	156
	Μυστράς	86	1063	2001	Καλαρίται	122	
1961	Καλαρίται	230			Μυστράς	101	223
	Μυστράς	127	357				

ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ «ΜΑΤΣΟΥΚΙΟΝ»

• Η κοινότητα «**Ματσούκιον**» αναγνωρίστηκε αρχικά με το όνομα «**Ματσούκι**» με το Β.Δ. 19.8.1912 (Φ.Ε.Κ. Α 254/1912) και μοναδικό συνοικισμό και έδρα της το συνοικισμό «**Ματσούκι**».

Ανήκε στο νομό Άρτας και με το Ν.Δ. 29.9.1925 (Φ.Ε.Κ. Α 310/1925) προσαρτήθηκε στην υποδιοίκηση Ιωαννίνων, στο νομό Ιωαννίνων. Στη συνέχεια ανήκε στην τέως επαρχία Δωδώνης.

Πριν την αναγνώρισή του ως αυθύπαρκτης κοινότητας, ο συνοικισμός «**Ματσούκι**» μαζί με το συνοικισμό «**Καλαρρύτες**», όπως προειπώθηκε, αποτελούσαν το δήμο **Καλαρρυτών**. Αργότερα, στις 16 Οκτωβρίου 1940, καθιερώθηκε ως επίσημη ονομασία της κοινότητας και του συνοικισμού ο τύπος «**Ματσούκιον**».

που την ερμηνεύει «το δένδρο», και την αρομούνικη περιεκτική κατάληξη -iš.

Σύμφωνα με τον Αλ. Ελ. Γκορτζή το τοπωνύμιο **Αρμπουρίσι** είναι «...βλάχικο όνομα από το arbouri = βαλανίδια...».

⇒ Για το τοπωνύμιο **Μυστράς** ο Στ. Μπέττης υποστηρίζει πως «...παράγεται από το μυστρί (το αρχαίο μύστρον) εργαλείο βασικό των χτιστών και σημαίνει (Μυστράς) ο άνθρωπος του μυστριού, δηλαδή τον μάστορα όνομα χαρακτηριστικό του επαγγέλματος των κατοίκων όλων των Τζουμέρκων...».

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου συντάσσεται με την άποψη του Χ. Συμεωνίδη, σύμφωνα με την οποία, το τοπωνύμιο προέρχεται από το ουσιαστικό μυζήθρα και την τοπωνυμική κατάληξη -ας, αφού «...μυζήθρες και νερομυζήθρες αποκαλούνται σε νεοελληνικές διαλέκτους και ιδιώματα οι σγκώδεις λευκοί βράχοι...». Για το συγκεκριμένο τοπωνύμιο παρατηρεί ότι «...είναι αποτέλεσμα παρατυμολογίας από το β' μέρος της περιφρασης: Αλμπορέσι μιζράς, όπως εμφανίζεται η ονομασία του οικισμού σε τουρκικό κτηματολόγιο και φορολογικούς καταλόγους του τέλους του 19ου αιώνα – αρχών του 20ου...».

Ο Αλ. Ελ. Γκορτζής σημειώνει πως το χωριό «...Το λένε Μυστρά και αναφέρονται σε πολλές ερμηνείες (τοπάρχης Μυζηθράς, μυζήθρα, μυστρί, σχήμα λόφου)...».

Ως γνωστόν **Μυστράς** ονομαζόταν περίφημη μεσαιωνική πόλη της Πελοποννήσου, για την ίδρυση της οποίας στο ξακουστό «Χρονικόν του Μορέως» αναφέρεται:

«...ώρισεν επάνω εις το βουνόν και έκτισεν ένα κάστρον και Μυζηθρά το ωνόμασε, διότι το έκραζεν ούτως...».

Για το τοπωνύμιο **Μυστράς** αναφέρονται, μεταξύ άλλων, οι εξής εκδοχές για την προέλευση και την ετυμολογία του:

▪ Ο Αδ. Αδαμαντίου που υπογράφει το λήμμα «**Μυστράς**» στη Μεγάλη Ελληνική Εγκυκλοπαίδεια σημειώνει: «...Το όνομα ίσως προήλθεν από το σχήμα, διότι ο λόφος (σ.σ στον οποίο είναι κτισμένος ο Μυστράς) είναι κωνοειδής, πιθανώτερον δε από το όνομα του κατέχοντος τον λόφον εγχωρίου τοπάρχου, ο οποίος ελέγετο Μυζηθράς (εκ του μυζάω). Όλοι αι άλλαι ετυμολογίαι του ονόματος είναι εσφαλμένα...».

▪ Στο Νεώτερον Εγκυκλοπαιδικόν Λεξικόν «**ΗΛΙΟΥ**» στο ίδιο λήμμα, ο Π. Π. Καλονάρος που το υπογράφει, υποστηρίζει ότι οφείλει την ονομασία του «...εις εν πρόβουνον της οροσειράς του Ταϋγέτου, καλούμενον Μυζηθράς...το οποίον κατόπιν ωνομάσθη Μυστράς, χάριν συντομίας...». Ο ίδιος μας ενημερώνει πως ορισμένοι δικαιολογούν την ονομασία από το κωνοειδές σχήμα του λόφου, που θυμίζει μυζήθρα, ενώ άλλοι ότι προήλθε το τοπωνύμιο από το όνομα ή το επάγγελμα του αρχικού ιδιοκτήτη του λό-

πλασμό σε ουδέτερο αναλογικά προς το γένος των λέξεων χωριό, κτήμα κ.λ.π...».

Ο Χρ. Κ. Αναγνώστου θεωρεί το τοπωνύμιο, κυριώνυμο, προερχόμενο από τη γενική κτητική του ονόματος του αρχικού οικιστή του. Πρόκειται δηλαδή για το χωριό του Ματσούκη, που έγινε το **Ματσούκι**.

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1920	Ματσούκι	364	1961	Ματσούκιον	310
1928	Ματσούκι	406	1971	Ματσούκιον	257
1940	Ματσούκιον	739	1981	Ματσούκιον	310
1951	Ματσούκιον	253	1991	Ματσούκιον	232
			2001	Ματσούκιον	543

ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ «ΜΗΛΕΑ»

- Αναγνωρίστηκε εξ αρχής με την ονομασία «**Μηλέα**» με μοναδικό συνοικισμό και έδρα της κοινότητας τον συνοικισμό «**Μηλέα**». Ανήκε στην τέως επαρχία Μετσόβου. Στα βλάχικα ονομάζεται **Αμέρου**, που επίσης **Μηλέα** σημαίνει.

⇒ **Μηλήα** του **Μετζόβου** μνημονεύεται το χωριό στην πρόθεση 215 της μονής Βαρλαάμ των Μετεώρων στα 1613-14.

Ο Π. Αραβαντινός ονομάζει το χωριό **Μηλιά**, όπως επίσης ο Ευ. Π. Παγούνης και ο Ι. Λαμπρίδης. Ο τελευταίος υποσημειώνει ότι «...Το όνομα ίσως επήγασεν εκ τινος είδους χώματος αυτόθι Μηλίας γής...», μας πληροφορεί ακόμη πως και ο Θεόφραστος «...εκ των περί λίθων μνείαν ποιείται περί Μηλιάδος και Κιμωλίας γης παρα τοις Τυμφαίοις ευρισκομένων...», ενώ αναφέρει και τον τύπο **Μηλειά** για το όνομα του χωριού.

Ο Στ. Ι. Παλιούρας μεταφέροντας τοπικές παραδόσεις γράφει ότι «... πρόσφυγες από τη Φτέρη (του Ολύμπου) ίδρυσαν το χωριό και του έδωσαν τη σημερινή ονομασία. Όταν ήρθαν να κατοικήσουν κοντά σε ήμερη μηλιά - δεν αναφέρει η παράδοση πού ακριβώς ήταν αυτή η μηλιά- και έτσι το χωριό ονομάστηκε Μηλιά και στα κουτσοβλάχικα, από το «ιουβά νι αυτουνάμου, Λα μέρου», (σ.σ που στα ελληνικά ερμηνεύεται «πηγαίνω να ανταμώσω στη μηλιά»), Αμέρου...».

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου υποστηρίζει πως «...Κατά την παράδοση το χωριό οφείλει την ονομασία του σε μια μηλιά που βρισκόταν στο χάνι του χωριού...», ενώ για το αρομούνικο όνομά του υπογραμμίζει ότι είναι φυτώνυμο και «...προέρχεται από το αρομούνικο ουσιαστικό μετ και μέρου «η μηλιά» με ανάπτυξη προθετικού a-...»

⇒ Ο Π. Αραβαντινός αναφέρει το χωριό **Ματσούκι** και σημειώνει ελληνική την προέλευση της λέξης. Πιστεύει ότι το χωριό διατηρεί το όνομα του ιδιοκτήτη του, συγκεκριμένα της οικογένειας **Ματζούκη**, για την οποία «εικάζει» πως άκμαζε στα μέσα του 16 ου αιώνα στην πόλη των Ιωαννίνων. Αλλού πάλι παρατηρεί ότι όσα χωριά φέρουν «την γενικήν αρσενικού ονόματος κλίσεως Ελληνικής», η ονομασία τους υποδηλώνει «...το όνομα ή επώνυμον του ενοικιστού ή χωριοκτήμονος...». Αλλού χρησιμοποιεί τον τύπο **Ματζούκη** για το τοπωνύμιο.

Ο Ι. Λαμπρίδης ονομάζει **Ματσούκη** και **Ματσούκιον** το χωριό.

Ο Δ. Γ. Καλούσιος καταγράφει τους εξής τύπους με τους οποίους συναντάται η ονομασία του χωριού: **Μαζούκη, Μαντζούκι, Ματζούκη, Ματζούκυ, Ματζύκι, Ματσούκη, Ματσούκι, Ματσούκιον** και **Ματσούτσι**. Υποστηρίζει πως όλες οι προαναφερθείσες ονομασίες είναι ελληνικές με εξαίρεση τον τύπο «**Ματσούτσι**» που «...πλησιάζει περισσότερο προς τα βλάχικα, όπου το ρόπαλο, η μαγκούρα ονομάζεται «Ματσοούκα» και στον πληθυντικό «Ματσίτς'»...». Προσθέτει επίσης παρακάτω ότι «...οι βλαχόφωνοι, Ματσουκιώτες ονομάζουν το χωριό «Ματσούτς'» και με άρθρο «Ματσούτς'λυ»...».

Για την προέλευση της ονομασίας του χωριού διασώζει τις εξής εκδοχές της τοπικής παράδοσης:

- Το χωριό ονομάστηκε έτσι από ένα μεγάλο ξύλο, ένα ματσούκι, με το οποίο οι κάτοικοι του χωριού έβγαλαν το μάτι ενός τεράστιου, μονόφθαλμου και τρομερού γίγαντα, ενός θεριού που ζούσε στο απέναντι βουνό και έκανε κακό στο χωριό.

- Οι κάτοικοι του χωριού, με ματσούκι, δηλαδή ξύλα, ρόπαλα, στείλι-άρια και μαγγούρες απέκρουσαν Τούρκους, οι οποίοι ζητούσαν χαράτσι από την κοινότητά τους, που ήταν ελευθεροχώρι, ή Τούρκους ή τους πιθανούς εχθρούς απιτιθέμενους ενάντιά τους, με σκοπό να καταλάβουν ή να λεηλατήσουν τον τόπο τους.

Κατά το Στ. Μπέττη «...Το όνομά του, κυριώνυμο, διασώζει εκείνο του πρώτου οικιστή ή γαιοκτήτη του, χωριό δηλαδή του Ματσούκη, για να γίνει αργότερα με τη συνήθη γλωσσική εξέλιξη το Ματσούκι, από γενική ενικού αρσενικού δηλαδή σε ονομαστική ουδέτερου...». Συμπληρώνει επίσης πως «...Η λέξη ματσούκι (το) είναι μεσαιωνική λαϊκή ελληνική (ματσούκιν) υποκοριστικό του ματσούκα από το ιταλικό mazuco και θα πει ραβδί, ρόπαλο...».

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου υποστηρίζει ότι «...Το τοπωνύμιο προέρχεται μάλλον από το ουσιαστικό ματσούκι, το «το ραβδί, το ρόπαλο» σε περιληπτικό ενικό, για να δηλώνει συνεκδοχικά τους πολλούς κτηνοτρόφους...». Δεν αποκλείει ωστόσο την προέλευση του τοπωνύμιου και από το επώνυμο Ματσούκης, προερχόμενο από το προσωπώνυμο Ματσούκας, «...με μετα-

14ου αιώνα, που μας διασώζει ο Δ. Ζακυθηνός. Επίσης το τοπωνύμιο αναφέρεται στο «Χρονικόν των Ιωαννίνων» και στο «Χρονικόν του Παπίγκου».

Πάπικο μνημονεύεται το τοπωνύμιο στην πρόθεση 421 της μονής Μεταμορφώσεως των Μετεώρων στα 1592-93.

Πάπιγκον ονομάζει το χωριό ο Αθ. Ψαλίδας, καθώς και ο Κ. Θεσπρωτός.

Ο Π. Αραβαντινός αναφέρει «...το **Πάπιγκον**, κώμη λόγου τινός αξία...», στην οποία υπαγόταν «ως τμήμα επαρχιακόν» κατά τον 15 ο αιώνα, η «δυτικωτέρα χώρα» ή το «δυτικώτερον μέρος» της περιοχής του Ζαγορίου, που «...διεκρίνετο δια του ονόματος Παπιγκινοί...», όνομα των λαών οι οποίοι διαβιούσαν στην περιοχή αυτή του Ζαγοριού, που μνημονεύεται στο «Χρονικόν των Τόκκων» με τον τύπο Παπιγγινοί.

Την κωμόπολη **Πάπιγκον** μνημονεύει και ο Ι. Λαμπρίδης

Ο Ευ. Π. Παγούνης επίσης χρησιμοποιεί τον τύπο **Πάπιγκον** για το τοπωνύμιο.

Ο Ι. Γ. Παπαϊωάννου για την προέλευση του τοπωνύμιου καταγράφει τις εξής εκδοχές:

- «...η λέξη Πάπιγκο προέρχεται από τις αλβανικές λέξεις Πα και Πίγκο, δηλαδή χωρίς Τσαρούχι...».

- «...Πάπιγκο θα πεί τόπος με ψηλές πέτρες, με πολλούς βράχους...» εκδοχή, που θεωρεί σωστότερη από την προηγούμενη.

- Η λέξη προέρχεται από το αρχαίο ερωτηματικό τοπικό επίρρημα Πα, πη = προς που; προς ποιο μέρος; Που; Και τη ρίζα παγ- απ' όπου πάγος = οι εξοχές των πετρών και των βουνών, καθετί που έγινε στερεό από ψύχος, πηκτό, παγετός κ.ά. σε συνδυασμό με τις βραχώδεις βουνοκορφές της περιοχής, που συχνά είναι κάτασπρες από τα χιόνια.

Ακόμη συσχετίζει την ονομασία με την ομηρική λέξη παιπαλόεις, εσσα = βραχώδης, ανώμαλος, πολύκορφος, πετρώδης, το «Παπίγκιον όρος» της Θράκης, το «Παπήκειον όρος» που αναφέρεται στη βιογραφία του Αγίου Μαξίμου, ενώ μας ενημερώνει ότι μια από τις κορυφές του βουνού Νεμέρτσικα του νομού Ιωαννίνων ονομάζεται Παπίγγι. Αλλού ο ίδιος σημειώνει πως «...η λέξη Πάπιγκον, σημαίνει τόπος με πολλά βράχια, με πολλά βουνά...».

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου υποστηρίζει πως «...Το τοπωνύμιο πρέπει να θεωρηθεί αλβανικός σχηματισμός...» και «...να αποδοθεί σε σύνθεση του αλβανικού αρνητικού προσφύματος ρα και του αλβανικού ουσιαστικού renk / renqu «ο σύνδεσμος, η ζώνη», αλλά και «(περίφρακτος) βοσκήσιμος τόπος», δηλαδή rarenqu «περιοχή χωρίς βοσκοτόπια», σημασία που εύκολα θα δινόταν στους ορεινούς όγκους της Γκαμήλας, οι εντυπωσιακοί γρανίτες της οποίας δεν έδιναν ελπίδα ύπαρξης βοσκήσιμων εκτάσεων, τόσο σημαντικών για την κτηνοτροφία και γενικότερα για την οικονομία ιδιαίτερα των παλαιότερων εποχών...». Προσθέτει επίσης ότι «...η ονομασία του βουνού προη-

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Μηλέα	753	1961	Μηλέα	859
1920	Μηλέα	536	1971	Μηλέα	628
1928	Μηλέα	704	1981	Μηλέα	566
1940	Μηλέα	869	1991	Μηλέα	604
1951	Μηλέα	738	2001	Μηλέα	618

ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ «ΝΗΣΟΣ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ»

• Η αρχική αναγνώριση της κοινότητας έγινε με το Δ. 3.9.1926 (Φ.Ε.Κ. Α 336/1926) και την ονομασία «**Νήσος Ιωαννίνων**». Μοναδικός συνοικισμός και έδρα της κοινότητας ήταν ο συνοικισμός «**Νήσος Ιωαννίνων**». Παλαιότερα, όπως προαναφέρθηκε, αποτελούσε συνοικισμό του δήμου **Ιωαννιτών**. Ανήκε στην τέως επαρχία Δωδώνης.

⇒ Το χωριό **Νήσος** ήταν υπό την προστασία της βαλιδέ σουλτάνας, ενώ **Νισή εις τα Ιωάννινα** και **Νησί**, μνημονεύεται το τοπωνύμιο στις προθέσεις 421 και 215 των μονών Μεταμορφώσεως και Βαρλαάμ των Μετεώρων στα 1592-93 και 1613-14, αντίστοιχα.

Νήσος Ιωαννίνων αναφέρει το τοπωνύμιο ο Π. Αραβαντινός, ενώ ο Ι. Λαμπρίδης απλά **Νήσος**.

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Νήσος Ιωαννίνων	527		1951	Νήσος Ιωαννίνων	505
1928	Νήσος Ιωαννίνων	477		1961	Νήσος Ιωαννίνων	463
	Μονή Ελεούσης	10		1971	Νήσος Ιωαννίνων	465
	Μονή Σωτήρος	72	559	1981	Νήσος Ιωαννίνων	463
1940	Νήσος Ιωαννίνων	475		1991	Νήσος Ιωαννίνων	348
				2001	Νήσος Ιωαννίνων	347

ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ «ΠΑΠΙΓΚΟΝ»

• Η κοινότητα εξ αρχής αναγνωρίστηκε με την ονομασία «**Πάπιγκον**», αποτελούμενη από το συνοικισμό «**Πάπιγκον**», που ήταν και έδρα της κοινότητας. Στη συνέχεια, στις 16 Οκτωβρίου 1940, αναγνωρίστηκε ο συνοικισμός «**Μικρό Πάπιγκον**» και προσαρτήθηκε στην κοινότητα. Η κοινότητα ανήκε στην τέως επαρχία Δωδώνης.

⇒ Το τοπωνύμιο **Πάπιγκο**, χωρίς να διευκρινίζεται αν αφορά στο βουνό ή στον οικισμό, μνημονεύεται ως σύνορο του θέματος της Δύσεως και νοτιότερο σημείο της επικράτειας του βυζαντινού επαρχιακού διοικητή Κομνηνού Παλαιολόγου, σε «βυζαντινόν κτιτορικών έγγραφον» των αρχών του

Του **Σαράκου** ονομάζει το χωριό ο Αθ. Ψαλίδας, **Σειράκου** ο Γ. Γαζής, ενώ το χωριό η **Συρράκω** μνημονεύεται από τον Κων. Παπαρρηγόπουλο.

Ο Π. Αραβαντινός αναφέρει το χωριό **Συρράκου**, σημειώνοντας μέσα σε παρένθεση τη γενική κτητική «**του**», και θεωρεί ελληνική την προέλευση της λέξης. Αλλού σημειώνει πως εκείνα τα χωριά, τα οποία έχουν ως ονομασία τους «την γενικήν αρσενικού ονόματος κλίσεως Ελληνικής» η ονομασία τους αυτή υποδηλώνει «...το όνομα ή επώνυμον του ενοικιστού ή χωριοκτήμονος». Αλλού πάλι αναφέρει το «πόλισμα» **Συρράκο**, σημειώνοντας τη λέξη ελληνικής προέλευσης και υπογραμμίζει «...ότι η κώμη αυτή ανεγέρθη επί χωρίου μικρού, ανήκοντος πρότερον εις γαιοκτήμονα Ιωαννίτη Συρράκον καλούμενον...».

Ο Σεραφείμ Ξενόπουλος, μητροπολίτης Άρτας για την «πολίχνη **Συρράκου**», γράφει ότι «...επωνομάσθη υπό γαιοκτήμονος τινός τούνομα Ιωάννου Συρράκου...».

Ο Ι. Λαμπρίδης ονομάζει το χωριό **Σεράκου** και θεωρεί την προέλευση της ονομασίας του βλάχικη. Είναι κατηγορηματικός πως το όνομα «...Σεράκου τόπου σημαντικόν είνε, πτωχείαν δηλούν και γυμνότητα...». Σχολιάζει ως απίθανη την εκδοχή του Π. Αραβαντινού διότι «...τιμαριούχος ιθαγενής επιδρομέων εν τη εγκαταστάσει αυτών δεν γίνεται...». Κριτικάρει επίσης και τον Άγιον Άρτης, δηλαδή τα μητροπολίτη Σεραφείμ Ξενόπουλο, ο οποίος «... αθλίως τον ειρημένον χρονογράφον αντιγράφων (σ.σ εννοεί τον Π. Αραβαντινό), σημειοί εν τω Δοκιμίω του ότι του χωρίου τούτου ιδιοκτήτης ήν Ιωάννης τις και ουχι Ιωαννίτης...». Αλλού αναφέρει την «κώμη **Συρράκω**, (η)», ενώ γράφει το όνομα του χωριού και **Συρράκον**.

Ο Ευ. Π. Παγούνης χρησιμοποιεί τον τύπο **Συράκιον** για το τοπωνύμιο.

Ο Κ. Κρυστάλλης μας ενημερώνει πως ο Αθ. Σταγειρίτης ονομάζει την κωμόπολη **Σαράκω** στα 1819, επιβεβαιώνοντας την παράδοση, «...ότι ωνομάσθη η κώμη αυτή ούτως εκ του αποκλειστικώς εν αυτή κατασκευαζομένου μαλλίου υφάσματος «φλοκάτου», ενταύθα καλουμένου Σαρίκου, και Σαρίκα = η φλοκάτη, αφ' ετέρου υπενθυμίζει ημίν το όνομα της Συρρακούσης της Σικελίας. ..». Προσθέτει πως «...Ο Συρακιώτης καλεί εαυτόν Συρρακιέτου, όπερ εξάγεται εκ του Συρρακέικα, δηλαδή καλύβια του Συράκου, αρχηγού στάνης βλαχοποιμένων...», ενώ διασώζει τοπικές παραδόσεις σύμφωνα με τις οποίες:

- Μετά από περιπέτειες στον οικισμό εγκαταστάθηκαν οι πρώτοι οικιστές του, οι οποίοι «...απέδωκαν το όνομα της πρώτης πατρίδος των Ξηρακιάς, παραφθοράν μετά ταύτα δια του χρόνου εις το σημερινόν Συράκον...».

- Ο αρχικός οικιστής του «...εκαλείτο Σύρος ή Συράκος, εξ ου κατ' αρχάς αι καλύβια του ωνομάσθησαν καλύβια του Συράκου ή καλύβια Συρρακέικα και ακολούθως το χωρίον Συράκον ή Συράκου...».

γήθηκε της ονομασίας του χωριού στο οποίο έδωσε το όνομά του...», διότι σε ενάντια περίπτωση «...για την ονομασία του βουνού θα χρησιμοποιούνταν ένα παράγωγο επίθετο π.χ Παπιγκινό, Παπιγκιώτικο, κ.λ.π, εννοώντας βουνό και όχι Πάπιγκο...». Αλλού σημειώνει: «...Το τοπωνύμιο, πρέπει να θεωρηθεί αλβανικός σχηματισμός...» επίσης αλλά «...να αποδοθεί σε σύνθεση του αλβανικού στερητικού μορίου ra και του ουσιαστικού peng, -u «το ενέχυρο // ο όμηρος»...», διευκρινίζοντας πως «...Είναι δύσκολο να διακριβώσει κανείς τις ιστορικές συνθήκες, οι οποίες συντέλεσαν στη δημιουργία του τοπωνύμιου...».

Ο Στ. Μπέττης θεωρεί το όνομα **Πάπιγκο** ελληνικό, μεσαιωνικό και σημειώνει πως η παλαιότερη άποψη των Στ. Κυριακίδη και Κ. Αμάντου ότι δηλαδή «...το ελληνικό όνομα του Παπικίου όρους της Θράκης σχετίζεται με το Πάπιγκο της Ηπείρου είναι συζητήσιμη και εγγίζει, την αλήθεια αν δεν την καλύπτει εντελώς...».

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Πάπιγκον	432		1971	Πάπιγκον	95	
1920	Πάπιγκον	376			Μικρό Πάπιγκον	49	144
1928	Πάπιγκον	332		1981	Πάπιγκον	146	
1940	Πάπιγκον	431			Μικρό Πάπιγκον	66	212
1951	Πάπιγκον	220		1991	Πάπιγκον	144	
1961	Πάπιγκον	146			Μικρό Πάπιγκον	39	183
	Μικρό Πάπιγκον	66	212	2001	Πάπιγκον	280	
					Μικρό Πάπιγκον	77	357

ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ «ΣΥΡΡΑΚΟΝ»

Αναγνωρίστηκε αρχικά με την ονομασία «**Συρράκον**» και αποτελούνταν από το συνοικισμό «**Συρράκον**», που υπήρξε και η έδρα της κοινότητας, και την **Ιερά Μονή Κοιμίσεως Θεοτόκου (Κηπίνης)**. Στη συνέχεια το μοναστήρι και η εδαφική έκταση «**Αρμπορίση**» ή «**Μυστράς Καλαρρυτών**», με το Ν. 2306/24.6.1920 (Φ.Ε.Κ. Α 149/1920), αποσπάστηκαν και προσαρτήθηκαν στην κοινότητα «**Καλαρρύται**», που τότε ανήκε στο νομό Άρτας. Στις 16 Οκτωβρίου 1940 καθιερώθηκε ο τύπος «**Σιράκον**», για την ονομασία του συνοικισμού και της κοινότητας, ενώ η κοινότητα ανήκε στην τότε επαρχία Δωδώνης. Με το Π.Δ. 127/21.4.2002 (Φ.Ε.Κ Α 106/2002) καθιερώθηκε ξανά ο τύπος «**Συρράκον**» για την επίσημη ονομασία του συνοικισμού και της κοινότητας.

⇒ Το χωριό **Σεράκου** ήταν υπό την προστασία της βαλιδέ σουλτάνας.

Συράκου αναφέρεται το χωριό στην πρόθεση 421 της μονής Μεταμορφώσεως των Μετεώρων στα 1592-93. Στην ίδια πρόθεση, σε κατοπινές γραφές μνημονεύεται ως **Σηράκ** και **Σιράκου Σακαριτζάνοι**.

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Συρράκον	2620	1961	Σιράκον	18
1920	Συρράκον	215	1971	Σιράκον	11
1928	Συρράκον	244	1981	Σιράκον	18
1940	Σιράκον	1388	1991	Σιράκον	141
1951	Σιράκον	47	2001	Σιράκον	273

ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ «ΦΟΥΡΚΑ»

• Η κοινότητα αναγνωρίστηκε εξ αρχής με την ονομασία «**Φούρκα**». Συστάθηκε αρχικά από το συνοικισμό «**Φούρκα**» και την «**Ιερά Μονή Αγίας Κλαδόρμης**», με έδρα το συνοικισμό «**Φούρκα**». Με το Δ. 2.6.1926 (Φ.Ε.Κ. Α 199/1926) προσαρτήθηκε για μικρό χρονικό διάστημα και η κοινότητα «**Κεράσοβο**», τώρα «**Αγία Παρασκευή**», που αναγνωρίστηκε ως αυτόνομη κοινότητα ξανά με το Δ. 17.11.1926 (Φ.Ε.Κ. Α 412/1926), αφού αποσπάστηκε από την κοινότητα «**Φούρκα**». Η κοινότητα «**Φούρκα**» ανήκε στην τέως επαρχία Κονίτσης.

⇒ Ο Κ. Θεσπρωτός και ο Π. Αραβαντινός μνημονεύουν το χωριό με τη σημερινή ονομασία **Φούρκα**, όπως επίσης ο Ι. Λαμπρίδης και ο Ευ. Π. Παγούνης.

Ο Γ. Μ. Τσιούμης, αφού μας ενημερώνει πως η **Φούρκα** βρίσκεται στον αυχένα «**Βέργος**» υποστηρίζει ότι «...Επειδή ο αυχέν «**Βέργος**», ως και οι πρόποδες αυτού, ένεκα του μεγάλου ύψους, πολύ συχνά κατά το φθινόπωρον και τον χειμώνα καλύπτονται υπό ομίχλης, έστηνον την εποχήν εκείνην κατά μήκος της οδοῦ, πάσσαλους ή φούρκες δια να οδηγώνται οι οδοιπόροι, εξ' ου και η ονομασία του χωριού «**Φούρκα**»...».

Σύμφωνα με τον Π. Γρίσπο «...**Φούρκα** (η) (σ.σ είναι) πάσσαλος ξύλινος ύψους 3 μ. συνήθως αποτελούμενος από ατόφιον κορμόν δένδρου, δρυός, καστανιάς, πτελίας, γαύρου, οξυάς κ.λ.π. ο οποίος εις το άνω άκρο είναι φυσικώς διχαλωτός...».

Ο Δ. Γ. Μακρής σημειώνει τα εξής, για την προέλευση της ονομασίας του χωριού, τονίζοντας πως οι δύο τελευταίες απόψεις είναι οι εγκυρότερες:

▪ Το όνομα του χωριού δόθηκε από τις διασταυρώσεις των δρόμων προς τα γειτονικά χωριά, που έχουν το σχήμα **Φούρκας**...». Σχολιάζοντας ωστόσο την εκδοχή αυτή προσθέτει ότι «...δεν μπορεί να συζητηθεί σοβαρά γιατί απλούστατα αυτό δεν παρατηρείται μόνο τις διασταυρώσεις της **Φούρκας**...».

▪ Η ονομασία του αποδίδεται στο γεγονός πως «...σε περιπτώσεις επιδρομών οι κάτοικοι χρησιμοποιούσαν σαν όπλα άμυνας φούρκες, δηλαδή ξύλα διχαλωτά...». Ωστόσο αυτή η άποψη, κατά τον Δ. Γ. Μακρή, «απορρίπτεται ασυζητητί».

Μας πληροφορεί ακόμη πως «...Άλλοι λένε ότι ωνομάσθη εκ της αφθόνου συρροής των υδάτων ως και αι Καλαρρύται...».

Ο Λεων. Μ. Βασιλειάδης θεωρεί ότι «...Η λέξις Συρράκον είναι αύτη η λατινική «Sygaccus», ήτις σημαίνει γυμνός, ξηρός, ξηρότοπος, ου ένεκα ωνομάσθη ούτω η κωμόπολις...».

Ο Χρ. Ι. Σούλης συντάσσεται με την εκδοχή ξένων γλωσσολόγων και βαλκανιολόγων, σύμφωνα με την οποία «...η λέξις Σεράκον παράγεται εκ της κουτσοβλάχικης λέξεως sarac δηλώσης πτωχόν και σημαίνει τρόπον τινά πτωχότοπον...». Κριτικάρει ακόμη όσους «...Παρετυμολόγησαν ταύτην αβασανίστως εκ του συν -ράκος λόγω δήθεν του απόκρημνου και κατάξηρου εδάφους...».

Ο Αθ. Χ. Παπαχαρίσης υποστηρίζει πως το όνομα του χωριού «...φαίνεται είναι κυριώνυμο...».

Ο Ηλ. Παν. Γεωργίου παρατηρεί ότι το τοπωνύμιο «...Πρέπει να γράφεται Σιράκον, διότι προήλθεν από τινος, όστις εκαλείτο Σιράκος, το δε Σιράκος είναι αγνώστου ετύμου...»

Ο Αλ. Ελ. Γκορτζής επισημαίνει πως από τις πολλές ερμηνείες που είχαν δοθεί για την προέλευση της ονομασίας του οικισμού και της κοινότητας «...Άλλες αναφέρονται στο άγονο ή το άσημο και μικρό της περιοχής (συρράκο = κατάξερο έδαφος, σύρραχο ακαλλιέργητο, σύνραχο = στη ράχη, άλλες στην κουτσοβλάχικη λέξη Sarac (που μεταφράζεται πτωχός - πτωχότοπος - γυμνότοπος) και την ελληνοποίησή της, άλλες το ετυμολογούν με τη ρίζα σαρακι. Πολλοί το συσχετίζουν με το συνοικισμό της Βορείου Ηπείρου ή με το Συρακιώτου Δελβίνου και η τοπική παράδοση με τις Συρακούσες της Σικελίας...».

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου εκτιμά ότι το τοπωνύμιο **Σιράκο**, το «...πρέπει να αποδοθεί στο σλαβικό sirakъ «φτωχός, ορφανός» (< sirъ «ορφανός») και, προκειμένου για τόπο «άγονος, γυμνός...», άποψη που διατύπωσε ο Φ. Μαλιγκούδης...». Μας ενημερώνει πως τα τοπωνύμια **Συράκον** (Ηπειρος) και **Σίρακον** (Αττική) κατά τον Μ. Vasmer «...προέρχονται από το σλαβικό širokъ «πλατύς...». Αλλού καταγράφει και την υπόθεση του Σπ. Λάμπρου πως δεν πρόκειται για μια κατευθείαν ονοματοθεσία των Σλάβων, αλλά για τοπωνύμια, που δόθηκαν από Αλβανούς, υπόθεση η οποία ενισχύεται «... από το γεγονός ότι τόσο η Ήπειρος, όσο και η Αττική υπήρξαν περιοχές που είχαν δεχτεί εγκαταστάσεις Αλβανών...».

Ο Χρ. Κ. Αναγνώστου θεωρεί το τοπωνύμιο κυριώνυμο. Προέρχεται από τη γενική κτητική του ονόματος του κυρίου του χωριού. Έτσι το χωριό «...του Συρράκου (Πιθανώς Συράκου αν όχι Σ(π)υράκου) έγινε το Συρράκο...».

Ο Στ. Μπέττης σημειώνει ότι η λέξη είναι βλαχική «...από το λατινικό *furca* που θα πει δίκρανο...» και προσθέτει, επίσης πως το όνομα του χωριού «...σχετίζεται με τη διαμόρφωση του εδάφους της περιοχής που μοιάζει ακριβώς με φούρκα...». Παραθέτει και άλλη άποψη, που συνταιριάζει με αυτή του Θ. Β Ζιώγα, σύμφωνα με την οποία «...φούρκα σημαίνει μεταφορικά και διάσελο, σέλωμα, ορεινός αυχένας...», οπότε **Φούρκα** «...κοντά στ' άλλα σημαίνει χωριό κοντά σε διάσελο, ή απλά Διάσελο...».

Ο Β. Δ. Μήτσης γράφει πως η ονομασία **Φούρκα** «...ως εδαφολογικό τοπωνύμιο σημαίνει στενωπό, κλεισωρεία, στενή ορεινή διάβαση και ετυμολογείται από το λατινικό *Furcae Candine* ή *forkulae candine* (= αι κατά Καύδιον πύλαι, τα κατά Καύδιον στενά)...». Υπογραμμίζει, ωστόσο πως αν «...η γεωλογική διαμόρφωση δεν δικαιολογεί την ονομασία, τότε το τοπωνύμιο αποτελεί κατάλοιπο της λατρείας του αστερισμού του Κρκίνου, καθόσον *furcae* (-ogum) ονομάζονται στη λατινική γλώσσα οι δαγκάνες του καβουρα...».

Ο Κ. Ευ. Οικονόμου υποστηρίζει πως το τοπωνύμιο προέρχεται «...από το αρομούνικο *furcă* «το δίκρανο, η ρόκα» ή από το λατινικό δάνειο της κοινής νεοελληνικής φούρκα ή (μεσαιωνικό φούρκα < λατινικό *furca*)...», πιθανώς από τη γεωμορφολογία της περιοχής της αρχικής θέσης του χωριού, η οποία έχει σχήμα φούρκας.

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Φούρκα	900		1951	Φούρκα	214
1920	Φούρκα	367		1961	Φούρκα	178
	Μονή Αγίας Κλαδόρμης	5	372	1971	Φούρκα	93
1928	Φούρκα	444		1981	Φούρκα	68
1940	Φούρκα	808		1991	Φούρκα	56
				2001	Φούρκα	206

▪ Η ονομασία οφείλεται στο ότι «...παλιότερα στήνονταν κατά μήκος των δρόμων φούρκες για να μη χάσουν οι οδοιπόροι τον προσανατολισμό τους, τόσο κατά το φθινόπωρο, οπότε καλύπτεται η περιοχή από πυκνή ομίχλη, όσο και κατά το χειμώνα, οπότε το χιόνι αφθονεί...». Όμως, πάλι κατά τον Δ. Γ. Μακρή, «...και η εκδοχή αυτή δεν μπορεί να γίνει παραδεκτή...».

▪ Η λέξη «Φούρκα» είναι λατινική, Furca και σημαίνει δίκρανο ξύλο ή στήριγμα. Μάλιστα, αφού παρατηρεί ότι σε τοπωνύμια της Φούρκας συναντώνται ρωμαϊκά κατάλοιπα αναρωτιέται: «...Γιατί λοιπόν και η ονομασία «Φούρκα» να μην είναι κατάλοιπο της εποχής εκείνης;...».

▪ Στην τουρκική γλώσσα η λέξη φούρκα σημαίνει «στενή ορεινή διάβαση». Η εδαφική διαμόρφωση στην περιοχή προσιδιάζει με κάτι ανάλογο, που μάλιστα χρησιμοποιούνταν ευρύτατα την περίοδο της τουρκοκρατίας, τουλάχιστον ως δίοδος επικοινωνίας.

Ο Χρ. Γ. Έξαρχος γράφει πως «...Φούρκα λέμε το διχαλωτό πάσσαλο, που τον χρησιμοποιούμε για στήριγμα στους φράχτες και τη ρόκα, που χρησιμοποιούν οι γυναίκες μας για να γνέθουν τα μαλλιά, όταν τα επεξεργάζονται...». Προσθέτει την εκδοχή ότι «...ονομάστηκε έτσι απ' το σχήμα Φούρκας, που σχηματίζουν τα δύο μικρά λακκώματα (ρέματα)...» και αναφέρει εκείνο της Βήσιανης βόρεια και Λούρι νότια, που ενώνονται στη θέση «κάτω απ' το εικόνισμα Κώστα Τόντη» Συμπληρώνει, τέλος ότι **Φούρκα** είναι λέξη λατινική (Furca), που σημαίνει πάσσαλος διχαλωτός, δίκρανο, κι ακόμη ότι **Φούρκα** = δίοδος (Furca Pass), είναι δίοδος στις ελβετικές Άλπεις, ενώ παρατηρεί πως όλες οι απόψεις που παραθέτει «...είναι αληθοφανείς, ευσταθούν...».

Ο Θ. Β. Ζιώγας καταγράφει τις εξής εκδοχές για την ονομασία του χωριού:

▪ Στην αρχαία ελληνική υπάρχει η λέξη «Φύρκος» και «Φούρκος», που σημαίνει τείχος, οχύρωμα, ταμπούρι, οπότε **Φούρκα** = οχυρή, «...εξήγηση που σχετίζεται με την ονομασία και την αμυντική σπουδαιότητα του βουνού ΟΧΥΡΟ, πάνω στο οποίο κείται το χωριό...». Για την εκδοχή αυτή, αλλού, σημειώνει: «...Ταύτη εδώ η εκδοχή, που έχει πανάρχαια ρίζα, επειδή συμβιβάζει πλήρως δεδομένα, ιστορικά και τοπωνυμικά, θεωρείται η πλέον ορθή...».

▪ Στη λατινική γλώσσα furca= δίκρανο, δίχαλο ξύλο, κοινώς φούρκα και μεταφορικά στενά, οπότε «...Φούρκα (=αυχένας μεταξύ βουνοκορφών), εξήγηση που αποτυπώνει την γαιομορφολογία του χώρου, στην οποία όντως υπάρχει αυχένας, δηλαδή ορεινή διάβαση μεταξύ δύο κορυφών...». Αλλού για την εκδοχή αυτή συμπεραίνει: «...το όνομα Φούρκα αποδίδει ακριβώς την έννοια του αυχένα, σα σημερινό πέρασμα ανάμεσα σε βουνά, όπως πράγματι είναι πάνω από το χωριό διάβαση, η οποία, όπως μαρτυρείται ελέγχονταν στρατιωτικά κατά τα παλαιά χρόνια...».

	Μονή Βέλλιανης	10	113
1928	Βέλιανη	144	

• Ο συνοικισμός και η κοινότητα «**Βλαχώριον**», στις 16 Μαΐου 1928, διόρθωσαν την ονομασία τους σε «**Βλαχώρι**».

Στις 16 Οκτωβρίου 1940 καθιερώθηκε ξανά ο τύπος «**Βλαχώριον**», ενώ με το Β.Δ. 7.6.1957 (Φ.Ε.Κ. Α 119/1957) ο συνοικισμός και η κοινότητα μετονομάστηκαν σε «**Πολύδροσον**».

Σήμερα η τέως κοινότητα «**Βλαχώριον**» είναι δημοτικό διαμέρισμα του δήμου **Παραμυθίας**.

Πληθυσμιακή Εξέλιξη

1913	Βλαχώρι	258
1920	Βλαχώριον	234
1928	Βλαχώρι	216

• Ο συνοικισμός και η κοινότητα «**Βοϊνίκον**», μετονομάστηκαν με το Δ. 20.8.1927 (Φ.Ε.Κ. Α 179/1927) σε «**Προδρόμι**». Αργότερα, στις 16 Οκτωβρίου 1940, καθιερώθηκε ως επίσημη ονομασία του συνοικισμού και της κοινότητας ο τύπος «**Προδρόμιον**».

Στην κοινότητα προσαρτήθηκε, αφού αναγνωρίστηκε με το Β.Δ. 12/23.12.1968 (Φ.Ε.Κ. Α 3/1969), ο συνοικισμός «**Δαφνούλα**».

Σήμερα η τέως κοινότητα «**Προδρόμιον**» είναι δημοτικό διαμέρισμα του δήμου **Παραμυθίας**.

Πληθυσμιακή Εξέλιξη

1913	Βοϊνίκον	367
1920	Βοϊνίκον	357
1928	Προδρόμι	389

• Ο συνοικισμός και η κοινότητα «**Γαρδικιον**» (Παραμυθίας) καταργήθηκε και προσαρτήθηκε στην κοινότητα «**Δραγουμή**» (σήμερα «**Ζερβοχώριον**») με το Β.Δ. 7.11.1923 (Φ.Ε.Κ. Α 340/ 1923).

Στις 16 Μαΐου 1928 ο συνοικισμός και η κοινότητα διόρθωσαν το όνομά τους σε «**Γαρδίκι**». Στη συνέχεια, με το Δ. 15.1.1929 (Φ.Ε.Κ. Α 17/1929 και διόρθωση στο Φ.Ε.Κ. Α 69/1929), αποσπάστηκε από την κοινότητα «**Δραγουμή**» ο συνοικισμός «**Γαρδίκι**» και επανασυστάθηκε η κοινότητα «**Γαρδίκι**».

Στις 16 Οκτωβρίου 1940 ο συνοικισμός και η κοινότητα διόρθωσαν την ονομασία τους και πάλι σε «**Γαρδικιον**».

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΣΥΣΤΑΣΗΣ ΚΑΙ ΕΞΕΛΙΞΗΣ ΤΩΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ ΤΩΝ ΥΠΟΔΙΟΙΚΗΣΕΩΝ ΠΑΡΑΜΥΘΙΑΣ ΚΑΙ ΦΙΛΙΑΤΩΝ

Όπως προαναφέρθηκε, για τη σύσταση του νομού Θεσπρωτίας, με το Β.Δ. 21.3.1937 (Φ.Ε.Κ. Α 119/1937) αποσπάστηκαν από το νομό Ιωαννίνων 45 κοινότητες, οι οποίες είχαν αναγνωριστεί με το Β.Δ. 7.8.1919 (Φ.Ε.Κ. Α 184/1919) και ανήκαν στην υποδιοίκηση Παραμυθίας, οι 72 από τις 75 κοινότητες που επίσης αναγνωρίστηκαν με το Β.Δ. 7.8.1919 (Φ.Ε.Κ. Α 184/1919), αλλά ανήκαν στην υποδιοίκηση Φιλιατών, καθώς και οι κοινότητες «**Βορτόπια**» (σήμερα «**Αναβρυτόν**»), «**Γαρδίκι**» (κατόπιν «**Γαρδίκιον**», σήμερα «**Άγιος Γεώργιος**»), «**Κουρεμάδιον**» (για ένα διάστημα «**Κουρεμάδι**»), «**Νέα Σελεύκεια**» «**Παλαμπάς**», «**Πετροβίτσα**», «**Πόπποβον**» (σήμερα «**Αγία Κυριακή**»), «**Σαμονίδα**» (τέως «**Σαμωνίδα**» αρχικά «**Σούλι**» και κατόπιν «**Σούλι Σαμωνίδος**) και «**Φανερωμένη**», οι οποίες δημιουργήθηκαν στο διάστημα, που μεσολάβησε από την αρχική σύσταση του νομού Ιωαννίνων, έως τη σύσταση του νομού Θεσπρωτίας. Από τις υπόλοιπες 3 κοινότητες της υποδιοικήσεως Φιλιατών, οι κοινότητες «**Λεπτοκαρυά**» και «**Τσαρακλιμάνιον**» (σήμερα «**Καλλιθέα**»), προσαρτήθηκαν στο νομό Θεσπρωτίας με τον Α.Ν. 960/29.4.1949 (Φ.Ε.Κ. Α 49/1949). Η μοναδική κοινότητα, από τις 75, οι οποίες αρχικά αποτελούσαν την υποδιοίκηση Φιλιατών, που παρέμεινε στο νομό Ιωαννίνων, ήταν η κοινότητα «**Κούτσι**» (σήμερα «**Βρυσούλα**»).

Παρακάτω αναπτύσσονται τα στοιχεία της εξέλιξής τους μέχρι σήμερα, καθώς επίσης και η πληθυσμιακή της εξέλιξη για το διάστημα, που ανήκαν στο νομό Ιωαννίνων.

ΟΙ ΚΟΙΝΟΤΗΤΕΣ ΤΗΣ ΥΠΟΔΙΟΙΚΗΣΕΩΣ ΠΑΡΑΜΥΘΙΑΣ

• Ο συνοικισμός και η κοινότητα «**Βέλλιανη**» μετονομάστηκαν, με το Β.Δ. 15.12.1958 (Φ.Ε.Κ. Α 5/1959), σε «**Χρυσουγή**». Προηγουμένως, στις 16 Μαΐου 1928, η ονομασία του συνοικισμού και της κοινότητας διορθώθηκε σε «**Βέλιανη**».

Στις 16 Οκτωβρίου 1940 αναγνωρίστηκε και προσαρτήθηκε στην κοινότητα ο συνοικισμός «**Κάτω Βέλιανη**», που καταργήθηκε στις 7 Απριλίου 1951.

Σήμερα η τέως κοινότητα «**Χρυσουγή**» είναι δημοτικό διαμέρισμα του δήμου **Παραμυθίας**.

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Βέλλιανη	142
1920	Βέλλιανη	103

Σήμερα η τέως κοινότητα «**Αυλότοπος**» είναι κοινοτικό διαμέρισμα της κοινότητας «**Σούλι**», ενώ ο συνοικισμός «**Σαμονίδα**» είναι έδρα της ίδιας κοινότητας.

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Γλαβίτσα	318	1928	Αυλότοπος	344	
1920'	Γλαβίτσα	349		Σαμονίδα	95	439

- Ο συνοικισμός και η κοινότητα «**Δράγανη**» μετονομάστηκαν σε «**Αμπελιά**» με το Β.Δ. 8.5.1958 (Φ.Ε.Κ. Α 84/1958).

Προηγουμένως με το Β.Δ. 16.1.1924 (Φ.Ε.Κ. Α 25/1924) προσαρτήθηκε στην κοινότητα η κοινότητα «**Καρβουνάρι**», που καταργήθηκε. Ο συνοικισμός «**Καρβουνάρι**», αφού στις 16 Μαΐου 1928 διόρθωσε το όνομά του σε «**Καρβουνάριον**», με το Δ. 15.1.1929 (Φ.Ε.Κ. Α 17/1929) αναγνωρίστηκε και πάλι σε κοινότητα.

Στις 16 Οκτωβρίου 1940 αναγνωρίστηκε και προσαρτήθηκε στην κοινότητα ο συνοικισμός «**Ράπιον**», ενώ με το Β.Δ. 14.4.1951 (Φ.Ε.Κ. Α 129/1951) προσαρτήθηκε και η κοινότητα «**Κουρτέσιον**», που καταργήθηκε. Με το Β.Δ. 20.9.1955 (Φ.Ε.Κ. Α 287/1955) ο συνοικισμός «**Κουρτέσιον**» μετονομάστηκε σε «**Μεσοβούνιον**». Στις 5 Απριλίου 1981 αναγνωρίστηκε ο συνοικισμός «**Άγιος Παντελεήμων**» και προσαρτήθηκε στην κοινότητα.

Σήμερα η τέως κοινότητα «**Αμπελιά**» είναι δημοτικό διαμέρισμα του δήμου Παραμυθίας, ενώ ο συνοικισμός «**Μεσοβούνιον**» είναι δημοτικό διαμέρισμα του δήμου Μαργαριτίου.

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Δράγανη	525	1928	Δράγανη	449	
1920	Δράγανη	483		Καρβουνάρι	548	997

- Ο συνοικισμός και η κοινότητα «**Δραγουμή**» μετονομάστηκαν σε «**Ζερβοχώριον**» με το Δ. 2.12.1929 (Φ.Ε.Κ. Α 491/1929).

Στις 16 Μαΐου 1928 καταργήθηκε ο συνοικισμός «**Κραμίνι**», που συναποτελούσε αρχικά την κοινότητα και αναγνωρίστηκαν οι συνοικισμοί «**Ασπράκια**», «**Κομηνιού**» και «**Μπεϊτός**», οι οποίοι στη συνέχεια, στις 16 Οκτωβρίου 1940 καταργήθηκαν, οπότε αναγνωρίστηκαν οι συνοικισμοί «**Ασφάκα**» και «**Καμίνιον**» και προσαρτήθηκαν στην κοινότητα.

Επίσης στην κοινότητα προσαρτήθηκε, αφού καταργήθηκε με το Β.Δ. 7.11.1923 (Φ.Ε.Κ. Α 340/1923), η κοινότητα «**Γαρδίκιον**» (Παραμυθίας), που αποτελούσαν οι συνοικισμοί «**Γαρδίκιον**» και «**Κοτσάτιον**».

Ας σημειωθεί ότι ο συνοικισμός «**Κοτσάτιον**» που συναποτέλεσε αρχικά με το συνοικισμό «**Γαρδίκιον**» την κοινότητα, καταργήθηκε στις 16 Μαΐου 1928.

Σήμερα η τέως κοινότητα «**Γαρδίκιον**» είναι η έδρα του δήμου **Αχέροντα**.

Πληθυσμιακή Εξέλιξη

1913	Γαρδίκι	645	
1920	Γαρδίκιον	357	
	Κοτσάτιον	389	487
1928	Γαρδίκι	543	

• Ο συνοικισμός και η κοινότητα «**Γκρίκα**» διατήρησαν την ονομασία τους, ενώ ο συνοικισμός «**Καΐτσα**» καταργήθηκε στις 5 Απριλίου 1981 και προσαρτήθηκε στο συνοικισμό «**Γκρίκα**».

Σήμερα η τέως κοινότητα «**Γκρίκα**» είναι δημοτικό διαμέρισμα του δήμου **Παραμυθιάς**.

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Γκρίκα	241	
	Καΐτσα	49	290
1920	Γκρίκα	216	
	Καΐτσα	68	284
1928	Γκρίκα	228	
	Καΐτσα	49	277

• Ο συνοικισμός και η κοινότητα «**Γλαβίτσα**» μετονομάστηκαν σε «**Αυλότοπος**» με το Δ. 12.3.1928 (Φ.Ε.Κ. Α 81/1928).

Προηγουμένως, με το Δ 31.3.1924 (Φ.Ε.Κ. Α 74/1924), ο συνοικισμός «**Σούλι Σαμωνίδος**» (αρχικά «**Σούλι**») αποσπάστηκε από την κοινότητα «**Παλαιοχώρι Βότσαρη**» και προσαρτήθηκε στην κοινότητα.

Με το Δ. 2.6.1926 (Φ.Ε.Κ. Α 199/1926) προσαρτήθηκε και η κοινότητα «**Τσαγγάρι**», που καταργήθηκε, ενώ ο συνοικισμός «**Τσαγγάρι**» αναγνωρίστηκε εκ νέου σε κοινότητα με το Δ. 22.1.1927 (Φ.Ε.Κ. Α 15/1927), μετά από ανάκληση της κατάργησής της.

Στις 16 Μαΐου 1928 καταργήθηκε ο συνοικισμός «**Σούλι**» και αναγνωρίστηκε ο συνοικισμός «**Σαμωνίδα**». Ο συνοικισμός «**Σαμωνίδα**» αναγνωρίστηκε στη συνέχεια σε νέα κοινότητα με το Δ. 2.6.1932 (Φ.Ε.Κ. Α 222/1932), ενώ ο συνοικισμός και η κοινότητα διόρθωσαν το όνομά τους σε «**Σαμονίδα**», στις 16 Οκτωβρίου 1940.

«**Καρβουνάρι**» αναγνωρίστηκε και πάλι σε κοινότητα, αφού προηγουμένως, στις 16 Μαΐου 1928, διορθώθηκε η ονομασία του σε «**Καρβουνάριον**».

Με το Β.Δ. 16.12.1953 (Φ.Ε.Κ. Α 350/1953) αποσπάστηκε από την κοινότητα «**Ξηρόλοφος**» ο συνοικισμός «**Κυρά Παναγιά**» και προσαρτήθηκε στην κοινότητα «**Καρβουνάριον**».

Σήμερα η τέως κοινότητα «**Καρβουνάριον**» είναι δημοτικό διαμέρισμα του δήμου **Παραμυθιάς**.

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Καρβουνάρι	1146
1920	Καρβουνάρι	737
1928	Καρβουνάριον	548

• Ο συνοικισμός και η κοινότητα «**Καργιώτιον**», στις 18 Δεκεμβρίου 1920, διόρθωσαν την επίσημη ονομασία τους σε «**Καρυώτη**» και στις 16 Οκτωβρίου 1940 σε «**Καριώτιον**».

Σήμερα είναι δημοτικό διαμέρισμα του δήμου **Παραμυθιάς**.

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Καρυώτη	182
1920	Καρυώτη	153
1928	Καρυώτη	172

• Ο συνοικισμός και η κοινότητα «**Κορύστιανη**», με το Δ. 1.4.1927 (Φ.Ε.Κ. Α 76/1927), μετονομάστηκαν σε «**Φροσύνη**».

Σήμερα είναι κοινοτικό διαμέρισμα της κοινότητας «**Σούλι**».

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Κορύστιανη	182
1920	Κορύστιανη	153
1928	Φροσύνη	172

• Ο συνοικισμός και η κοινότητα «**Κουκουλιούς**», στις 16 Μαΐου 1928, διόρθωσαν την ονομασία τους σε «**Κουκλιοί**», ενώ στις 16 Οκτωβρίου 1940, καθιερώθηκε ως επίσημη ονομασία τους ο τύπος «**Κουκουλιοί**».

Σήμερα είναι κοινοτικό διαμέρισμα της κοινότητας «**Σούλι**».

Με το Δ. 15.1.1929 (Φ.Ε.Κ. Α 17/1929 και διόρθωση στο Φ.Ε.Κ. Α 63/1929), ο συνοικισμός «**Γαρδίκι**» αναγνωρίστηκε σε ξεχωριστή κοινότητα, αφού προηγουμένως διορθώθηκε το όνομα από «**Γαρδίκιον**» σε «**Γαρδίκι**» στις 16 Μαΐου 1928, ενώ στις 16 Οκτωβρίου 1940 ο συνοικισμός και η κοινότητα διόρθωσαν την ονομασία τους και πάλι σε «**Γαρδίκιον**».

Σήμερα η τέως κοινότητα «**Ζερβοχώριον**» είναι δημοτικό διαμέρισμα του δήμου **Παραμυθιάς**.

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Δραγουμή	664	1928
1920	Δραγουμή	430	
1928	Δραγουμή	430	
	Ασπράκια	211	
	Γαρδίκι	78	
	Κομηνιού	543	
	Μπειτός	100	1362

• Ο συνοικισμός και η κοινότητα «**Ζελεσσό**» μετονομάστηκαν σε «**Ξηρόλοφος**» με το Δ. 1.4.1927 (Φ.Ε.Κ. Α 76/1927). Οι συνοικισμοί «**Μπροβάρι**» και «**Τσιφλίκι**» που συναποτελούσαν την κοινότητα, με το Δ. 20.8.1927 (Φ.Ε.Κ. Α 179/1927) μετονομάστηκαν αντίστοιχα σε «**Κυρά Παναγιά**» και «**Ραχούλι**» (από τις 16 Οκτωβρίου 1940 «**Ραχούλιον**»), ενώ ο συνοικισμός «**Κυρά Παναγία**» αποσπάστηκε με το Β.Δ. 16.12.1953 (Φ.Ε.Κ. Α 350/1953) και προσαρτήθηκε στην κοινότητα «**Καρβουνάριον**».

Σήμερα η τέως κοινότητα «**Ξηρόλοφος**» είναι δημοτικό διαμέρισμα του δήμου **Παραμυθιάς**.

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Ζελεσσός	174	
	Μποροβάρη (Γκροβολιάτι)	95	
	Τσιφλίκι	129	398
1920	Ζελεσσό	167	
	Μπροβάρι	97	
	Τσιφλίκι	120	384
1928	Ξηρόλοφος	183	
	Κυρά Παναγιά	107	
	Ραχούλι	136	426

• Ο συνοικισμός και η κοινότητα «**Καρβουνάρι**» καταργήθηκαν με το Β.Δ. 16.1.1924 (Φ.Ε.Κ. Α 25/1924), και προσαρτήθηκαν στην κοινότητα «**Δράγανη**», ενώ με το Δ. 15.1.1929 (Φ.Ε.Κ. Α 17/1929) ο συνοικισμός

Σήμερα είναι δημοτικό διαμέρισμα του δήμου **Παραμυθιάς**.

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Οσδίνα	268	
1920	Οσδίνα	243	
	Μονή Μίχλας Γενεθλίων Θεοτόκου	2	245
1928	Πέντε Εκκλησίες	263	

• Ο συνοικισμός και η κοινότητα «**Παγκράτι**», στις 16 Οκτωβρίου 1940, μετονομάστηκαν σε «**Παγκράται**».

Σήμερα είναι δημοτικό διαμέρισμα του δήμου **Παραμυθιάς**.

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Παγκράτι	165
1920	Παγκράτι	176
1928	Παγκράτι	198

• Ο συνοικισμός και η κοινότητα «**Παραμυθία**», στις 16 Μαΐου 1928, διόρθωσαν την ονομασία τους σε «**Παραμυθιά**» και στις 16 Οκτωβρίου 1940 ξανά σε «**Παραμυθία**», ενώ η κοινότητα, με το Β.Δ. 15.2.1947 (Φ.Ε.Κ. Α 31/1947), αναγνωρίστηκε σε δήμο.

Στις 18 Δεκεμβρίου 1920 αναγνωρίστηκε και προσαρτήθηκε στην κοινότητα ο συνοικισμός «**Σαμέτια**», που μετονομάστηκε, με το Δ. 1.4.1927 (Φ.Ε.Κ. Α 76/1927), σε «**Άγιος Δονάτος**».

Στο δήμο προσαρτήθηκε η κοινότητα «**Ελευθεροχώριον**», που καταργήθηκε με το Β.Δ. 23.12.1953 (Φ.Ε.Κ. Α 7/1959), ενώ στις 19 Μαρτίου 1961 καταργήθηκε και ο συνοικισμός «**Ελευθεροχώριον**».

Στο δήμο προσαρτήθηκε ακόμη ο συνοικισμός «**Άγιος Γεώργιος**», που αναγνωρίστηκε στις 5 Απριλίου 1981.

Σήμερα ο οικισμός «**Παραμυθιά**» είναι έδρα του δήμου **Παραμυθιάς**.

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Παραμυθιά	2372		1928	Παραμυθιά	2300	
1920	Παραμυθία	2128			Άγιος Δονάτος	90	2390
	Σαμέτια	171	2299				

• Ο συνοικισμός και η κοινότητα «**Πετούσι**», στις 16 Οκτωβρίου 1940, διόρθωσαν την ονομασία τους σε «**Πετούσιον**».

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Κουκουλιούς	239
1920	Κουκουλιούς	264
1928	Κουκουλιοί	255

• Ο συνοικισμός και η κοινότητα «**Λαμπανίτσα**» μετονομάστηκαν σε «**Ελαταριά**» με το Δ. 12.3.1928 (Φ.Ε.Κ. Α 81/1928).

Σήμερα είναι δημοτικό διαμέρισμα του δήμου Παραμυθιάς.

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Λαμπανίτσα	554
1920	Λαμπανίτσα	352
1928	Ελαταριά	396

• Ο συνοικισμός και η κοινότητα «**Νεοχώρι**», στις 16 Μαΐου 1928, διόρθωσαν την ονομασία τους σε «**Νεοχώριον**».

Με το Β.Δ. 29.4.1952 (Φ.Ε.Κ. Α 124/1952 και διόρθωση στο Φ.Ε.Κ. Α 168/1952) προσαρτήθηκε στην κοινότητα ο συνοικισμός «**Καταβόθρα**», ο οποίος αποσπάστηκε από την κοινότητα «**Μαργαρίτιον**», ενώ με το Β.Δ. 6.1.1953 (Φ.Ε.Κ. Α 11/1953) ανακλήθηκε το προηγούμενο βασιλικό διάταγμα και ο συνοικισμός προσαρτήθηκε ξανά στην κοινότητα «**Μαργαρίτιον**».

Στις 16 Οκτωβρίου 1940, η ονομασία του συνοικισμού «**Μηνίνα**» διορθώθηκε σε «**Μενίνα**», ενώ με το Β.Δ. 20.9.1955 (Φ.Ε.Κ. Α 287/1955) οι συνοικισμοί «**Μενίνα**» και «**Σκουπίτσα**» που συναποτελούσαν με το συνοικισμό «**Νεοχώρι**» αρχικά την κοινότητα, μετονομάστηκαν σε «**Νεράιδα**» και «**Άγιος Γεώργιος**», αντίστοιχα. Στις 19 Μαρτίου 1961 ο συνοικισμός «**Άγιος Γεώργιος**» καταργήθηκε και προσαρτήθηκε στο συνοικισμό «**Νεοχώριον**».

Σήμερα η τέως κοινότητα «**Νεοχώριον**» είναι δημοτικό διαμέρισμα του δήμου Παραμυθιάς.

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1920	Νεοχώρι	216		1928	Νεοχώρι	210	
	Μηνίνα	114			Μηνίνα	98	
	Σκουπίτσα	55	385		Σκουπίτσα	66	374

• Ο συνοικισμός και η κοινότητα «**Οσδίνα**» μετονομάστηκαν, με το Δ. 1.4.1927 (Φ.Ε.Κ. Α 76/1927), σε «**Πέντε Εκκλησιές**», ονομασία που διορθώθηκε, στις 16 Οκτωβρίου 1940, σε «**Πέντε Εκκλησίου**».

• Ο συνοικισμός και η κοινότητα «**Σέλλιανη**», στις 16 Μαΐου 1928, διόρθωσαν την ονομασία τους σε «**Σέλιανη**». Την ίδια ημερομηνία αναγνωρίστηκε και προσαρτήθηκε στην κοινότητα ο συνοικισμός «**Κεφαλόβρυσο**», του οποίου το όνομα διορθώθηκε, στις 16 Οκτωβρίου 1940, σε «**Κεφαλόβρυσον**». Στις 7 Απριλίου 1951 αναγνωρίστηκε και προσαρτήθηκε στην κοινότητα ο συνοικισμός «**Νέα Σέλιανη**».

Με το Β.Δ. 20.9.1955 (Φ.Ε.Κ. Α 287/1955) οι συνοικισμοί «**Σέλιανη**» και «**Νέα Σέλιανη**» μετονομάστηκαν σε «**Αγία Μαύρα**» και «**Κρυσταλλοπηγή**» αντίστοιχα, και η κοινότητα επίσης σε «**Κρυσταλλοπηγή**», ενώ με το Β.Δ. 15.7.1956 (Φ.Ε.Κ. Α 177/1956) η έδρα της κοινότητας μεταφέρθηκε από το συνοικισμό «**Αγία Μαύρα**» στο συνοικισμό «**Κεφαλόβρυσον**».

Σήμερα η τέως κοινότητα «**Κρυσταλλοπηγή**» είναι δημοτικό διαμέρισμα του δήμου **Παραμυθιάς**.

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Σέλιανη	448		1928	Σέλιανη	282	
1920	Σέλλιανη	318			Κεφαλόβρυσο	89	
	Μονή Παναγιάς	13	321		Μονή Παναγιάς	7	378

• Ο συνοικισμός και η κοινότητα «**Σκάνδαλον**» διατήρησαν το όνομά τους. Στις 18 Δεκεμβρίου 1920 αναγνωρίστηκαν και προσαρτήθηκαν στην κοινότητα οι συνοικισμοί «**Δελβίτσι**», «**Κόπρα**», «**Παληκοκουτσάτι**» και «**Σαλέσι**». Με το Δ. 2.6.1926 (Φ.Ε.Κ. Α 199/1926) προσαρτήθηκε στην κοινότητα η κοινότητα «**Χόικα**» που καταργήθηκε, ενώ με το Δ. 22.1.1927 (Φ.Ε.Κ. Α 15/1927) ο συνοικισμός «**Χόικα**» αναγνωρίστηκε ξανά σε κοινότητα.

Με το Δ. 1.4.1927 (Φ.Ε.Κ. Α 76/1927) οι συνοικισμοί «**Λιογκάτι**» και «**Παληκοκουτσάτι**» μετονομάστηκαν αντίστοιχα σε «**Αγορά**» και «**Εικόνισμα**», ενώ με το Δ. 20.8.1927 (Φ.Ε.Κ. Α 179/1927) ο συνοικισμός «**Στανοβον**» μετονομάστηκε σε «**Μανδρότοπος**».

Στις 16 Μαΐου 1928 καταργήθηκαν οι συνοικισμοί «**Κόπρα**» και «**Σάλεσι**», και στις 16 Οκτωβρίου 1940 οι συνοικισμοί «**Δελβίτσι**» και «**Εικόνισμα**».

Σήμερα η τέως κοινότητα «**Σκάνδαλον**» είναι δημοτικό διαμέρισμα του δήμου **Αχέροντα**.

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Σκάνδαλον	63	
	Κόπρα	146	

Σήμερα είναι δημοτικό διαμέρισμα του δήμου **Παραμυθιάς**

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Πετούσι	131
1920	Πετούσι	144
1928	Πετούσι	156

• Ο συνοικισμός και η κοινότητα «**Πλακωτή**» διατήρησαν την ονομασία τους, ενώ με το Δ. 31.7.1930 (Φ.Ε.Κ. Α 271/1930) από την κοινότητα αποσπάστηκε και αποτέλεσε ξεχωριστή κοινότητα ο συνοικισμός «**Πετροβίτσα**», που εξαρχής ανήκε στην κοινότητα «**Πλακωτή**».

Σήμερα η τέως κοινότητα «**Πλακωτή**» είναι δημοτικό διαμέρισμα του δήμου **Παραμυθιάς**.

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Πλακωτή	387	
	Πετροβίτσα	72	459
1920	Πλακωτή	350	
	Πετροβίτσα	82	432
1928	Πλακωτή	396	
	Πετροβίτσα	92	488

• Ο συνοικισμός και η κοινότητα «**Σαλονίκι**», στις 16 Οκτωβρίου 1940, διόρθωσαν την ονομασία τους σε «**Σαλονίκη**».

Σήμερα είναι δημοτικό διαμέρισμα του δήμου **Παραμυθιάς**

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Σαλονίκι	171
1920	Σαλονίκι	177
1928	Σαλονίκι	226

• Ο συνοικισμός και η κοινότητα «**Σεβαστό**», στις 16 Μαΐου 1928, διόρθωσαν την ονομασία τους σε «**Σεβαστόν**».

Σήμερα είναι δημοτικό διαμέρισμα του δήμου **Παραμυθιάς**.

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Σεβαστό	151
1920	Σεβαστό	140
1928	Σεβαστόν	158

1920	Τσουρίλλα	192	
	Βρυσοπούλα	4062	254
1928	Τσουρίλα	227	
	Βρυσοπούλα	55	282

• Η κοινότητα «**Χόικα**» καταργήθηκε με το Δ. 2.6.1926 (Φ.Ε.Κ. Α 199/1926) και προσαρτήθηκε στην κοινότητα «**Σκάνδαλον**».

Ανασυστάθηκε, όταν με το Δ 22.1.1927 (Φ.Ε.Κ. Α 15/1927) ο συνοικισμός «**Χόικα**» αποσπάστηκε από την κοινότητα «**Σκάνδαλον**» και αναγνωρίστηκε ως κοινότητα.

Σήμερα είναι δημοτικό διαμέρισμα του δήμου **Αχέροντα**.

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Χόικα	-	104
1920	Χόικα		140
1928	Χόικα		164

• Ο συνοικισμός και η κοινότητα «**Ψάκα**» διατήρησαν την ονομασία τους αυτή, ενώ η ονομασία του συνοικισμού «**Νικολίτσι**» διορθώθηκε σε «**Νικολίτσιον**» στις 16 Οκτωβρίου 1940.

Με το Β.Δ. 21.12.1950 (Φ.Ε.Κ. Α 25/1951) στην κοινότητα προσαρτήθηκε η κοινότητα «**Νουνεσάτιον**», που καταργήθηκε. Ωστόσο το Β.Δ. 21.12.1950 ανακλήθηκε ως «μη εκτελεσθέν» με το Β.Δ. 19.4.1951 (Φ.Ε.Κ. Α 135/1951), ενώ με το Β.Δ. 16.4.1951 (Φ.Ε.Κ. Α 129/1951) η κοινότητα «**Νουνεσάτιον**» προσαρτήθηκε τελικά στην κοινότητα «**Ψάκα**».

Στις 14 Μαρτίου 1971 ο συνοικισμός «**Νικολίτσιον**» καταργήθηκε και προσαρτήθηκε στο συνοικισμό «**Ψάκα**».

Σήμερα η τέως κοινότητα «**Ψάκα**» είναι δημοτικό διαμέρισμα του δήμου **Παραμυθιάς**.

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Ψάκα	159	
	Νικολίτσι	189	348
1920	Ψάκα	126	
	Νικολίτσι	126	252
1928	Ψάκα	136	
	Νικολίτσι	137	273

	Λιογγάτι	83	
	Στάνοβον	40	332
1920	Σκάνδαλον	53	
	Δελβίτσι	75	
	Κόπρα	67	
	Λιογκάτι	92	
	Παληοκουτσάτι	127	
	Σάλεσι	67	
	Στάνοβον	51	532
1928	Σκάνδαλον	86	
	Αγορά	131	
	Δελβίτσι	60	
	Εικόνισμα	46	
	Μανδρότοπος	132	455

• Ο συνοικισμός και η κοινότητα «**Τσαγγάρι**», με το Δ 2.6.1926 (Φ.Ε.Κ. Α 199/1926), καταργήθηκαν και η κοινότητα προσαρτήθηκε στην κοινότητα «**Γλαβίτσα**» (σήμερα «**Αυλότοπος**»).

Ανασυστάθηκε, αφού αποσπάστηκε από την κοινότητα «**Γλαβίτσα**», με το Δ. 22.1.1927 (Φ.Ε.Κ. Α 15/1927).

Στις 16 Μαΐου 1928 καθιερώθηκε ο τύπος «**Τσαγγάριον**» για την επίσημη ονομασία του συνοικισμού και της κοινότητας.

Σήμερα είναι κοινοτικό διαμέρισμα της κοινότητας «**Σούλι**».

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Τσαγγάρι	317
1920	Τσαγγάρι	278
1928	Τσαγγάριον	309

• Ο συνοικισμός και η κοινότητα «**Τσουρίλλα**» μετονομάστηκαν με το Β.Δ. 20.9.1955 (Φ.Ε.Κ. Α 287/1955) σε «**Αμυγδαλέα**», και με το Β.Δ. 17.5.1957 (Φ.Ε.Κ. Α 11/1957) σε «**Καλλιθέα**».

Προηγουμένως στις 16 Μαΐου 1928, η επίσημη ονομασία του συνοικισμού και της κοινότητας διορθώθηκε σε «**Τσουρίλα**».

Στην κοινότητα προσαρτήθηκε και ο συνοικισμός «**Αβαρίτσα**», που αναγνωρίστηκε στις 19 Μαρτίου 1961.

Σήμερα η τέως κοινότητα «**Καλλιθέα**» είναι δημοτικό διαμέρισμα του δήμου **Παραμυθιάς**.

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Τσουρίλλα	232	
	Βρυσοπούλα	63	295

1928	Άγιος Νικόλαος	418
------	----------------	-----

- Ο συνοικισμός και η κοινότητα «**Αχούρια Αγίων Πάντων**» μετονομάστηκαν σε «**Άγιοι Πάντες**» με το Δ. 11.9.1928 (Φ.Ε.Κ. Α 193/1928).
Σήμερα είναι δημοτικό διαμέρισμα του δήμου **Φιλιατών**.

Πληθυσμιακή Εξέλιξη

1913	Αχούρια Αγίων Πάντων	471
1920	Αχούρια Αγίων Πάντων	370
1928	Άγιοι Πάντες	420

- Ο συνοικισμός και η κοινότητα «**Αχούρια Βαβουρίου**», με το Β.Δ. 1052/19.12.1965 (Φ.Ε.Κ. Α 243/1965), μετονομάστηκαν σε «**Πλάτανος**».
Σήμερα είναι δημοτικό διαμέρισμα του δήμου **Φιλιατών**.

Πληθυσμιακή Εξέλιξη

1913	Αχούρια Βαβουρίου	245
1920	Αχούρια Βαβουρίου	187
1928	Αχούρια Βαβουρίου	203

- Ο συνοικισμός και η κοινότητα «**Βαβούριον**» διατήρησαν την αρχική τους ονομασία.
Σήμερα είναι δημοτικό διαμέρισμα του δήμου **Φιλιατών**.

Πληθυσμιακή Εξέλιξη

1913	Βαβούριον	1034
1920	Βαβούριον	641
1928	Βαβούριον	629

- Ο συνοικισμός και η κοινότητα «**Βάρφανη**», με το Δ. 11.9.1928 (Φ.Ε.Κ. Α 193/1928) μετονομάστηκαν σε «**Παραπόταμος**».

Η κοινότητα καταργήθηκε με το Β.Δ. 25.9.1950 (Φ.Ε.Κ. Α 216/1950) και προσαρτήθηκε στην κοινότητα «**Μαυρούδιον**», ενώ με το Β.Δ. 26.3.1955 (Φ.Ε.Κ. Α 216/1955) αποσπάστηκε απ' αυτή και ανασυστάθηκε. Στη συνέχεια με το Π.Δ. 66/16.2.1990 (Φ.Ε.Κ. Α 30/1990) η κοινότητα καταργήθηκε και προσαρτήθηκε στο δήμο **Παραποτάμου**, έδρα του οποίου είναι ο συνοικισμός «**Παραπόταμος**». Με το ίδιο προεδρικό διάταγμα καταργήθηκαν οι κοινότητες «**Δράμεση**» και «**Κορίτιανη**», που προσαρτήθηκαν στο δήμο **Παραποτάμου** και αποτέλεσαν δημοτικά διαμερίσματά του.

ΟΙ ΚΟΙΝΟΤΗΤΕΣ ΤΗΣ ΥΠΟΔΙΟΙΚΗΣΕΩΣ ΦΙΛΙΑΤΩΝ

• Ο συνοικισμός και η κοινότητα «**Αράχωβα**» διόρθωσαν το όνομά τους σε «**Αράχοβα**» στις 16 Οκτωβρίου 1940, ενώ με το Β.Δ. 15.12.1958 (Φ.Ε.Κ. Α 5/1959) μετονομάστηκαν σε «**Ριζόν**».

Στην κοινότητα προσαρτήθηκαν οι συνοικισμοί «**Χλομός**» και «**Κάμπος**», που αναγνωρίστηκαν στις 19 Μαρτίου 1961 και 5 Απριλίου 1981, αντίστοιχα.

Σήμερα η τέως κοινότητα «**Αράχοβα**» είναι δημοτικό διαμέρισμα του δήμου **Φιλιατών**.

Πληθυσμιακή Εξέλιξη

1913	Αράχωβα	306
1920	Αράχωβα	275
1928	Αράχωβα	305

• Ο συνοικισμός και η κοινότητα «**Αρβενίτσα**» μετονομάστηκαν σε «**Αργυρότοπος**» με το Δ. 11.9.1928 (Φ.Ε.Κ. Α 193/1928).

Στην κοινότητα προσαρτήθηκε με το Β.Δ. 25.9.1950 (Φ.Ε.Κ. Α 216/1950) και το διορθωμένο Β.Δ. 8.10.1950 (Φ.Ε.Κ. Α 275/1951) η κοινότητα «**Κούτσιον**», η οποία καταργήθηκε.

Με το Β.Δ. 20.9.1955 (Φ.Ε.Κ. Α 287/1955) ο συνοικισμός «**Κούτσιον**» μετονομάστηκε σε «**Πολυνέριον**».

Σήμερα η τέως κοινότητα «**Αργυρότοπος**» είναι δημοτικό διαμέρισμα του δήμου **Συβότων**.

Πληθυσμιακή Εξέλιξη

1913	Αρβανίτσα	439
1920	Αρβενίτσα	389
1928	Αρβενίτσα	406

• Ο συνοικισμός και η κοινότητα «**Αχούρια Αγίου Νικολάου**» μετονομάστηκαν σε «**Άγιος Νικόλαος**» με το Δ. 11.9.1928 (Φ.Ε.Κ. Α 193/1928).

Σήμερα είναι δημοτικό διαμέρισμα του δήμου **Φιλιατών**.

Πληθυσμιακή Εξέλιξη

1913	Αχούρια Αγίου Νικολάου	426
1920	Αχούρια Αγίου Νικολάου	349

• Η κοινότητα «**Βώλια ή Μούρτος**», με το Δ. 20.8.1927 (Φ.Ε.Κ. Α 179/1927), μετονομάστηκε σε «**Μούρτος**» και στη συνέχεια με το Β.Δ. 28.8.1940 (Φ.Ε.Κ. Α 271/1940) σε «**Σύβοτα**»

Στην κοινότητα, με το Β.Δ. 23.12.1953 (Φ.Ε.Κ. Α 3/1954), προσαρτήθηκε η κοινότητα «**Βραχονάς**», που καταργήθηκε.

Σήμερα η τέως κοινότητα «**Σύβοτα**» είναι δημοτικό διαμέρισμα του δήμου **Συβότων**.

Πληθυσμιακή Εξέλιξη

1913	Μούρτον	482
1920	Βώλια ή Μούρτος	494
1928	Μούρτος	679

• Ο συνοικισμός και η κοινότητα «**Γιάννιαρη**» καταργήθηκαν στις 16 Μαΐου 1928.

Πληθυσμιακή Εξέλιξη

1920	Γιάννιαρη	263
------	-----------	-----

• Ο συνοικισμός και η κοινότητα «**Γκούρζα**» μετονομάστηκαν σε «**Άνω Παληοκλήσι**» και ο συνοικισμός «**Τσιφλίκι Γκούρζας**» σε «**Κάτω Παληοκλήσι**» με το Δ. 1.4.1927 (Φ.Ε.Κ. Α 76/ 1927).

Στις 16 Οκτωβρίου 1940 καθιερώθηκαν ως επίσημες ονομασίες τους οι τύποι «**Άνω Παλαιοκκλήσιον**» και «**Κάτω Παλαιοκκλήσιον**», αντίστοιχα, ενώ η κοινότητα διόρθωσε την επίσημη ονομασία της σε «**Παλαιοκκλήσιον**» στις 7 Απριλίου 1951.

Προηγουμένως η κοινότητα αποσπάστηκε από την επαρχία Θυάμιδος, στην οποία ανήκε, και προσαρτήθηκε στην επαρχία Φιλιατών με τον Α.Ν. 19.4.1949 (Φ.Ε.Κ. Α 105/1949).

Σήμερα είναι δημοτικό διαμέρισμα του δήμου **Φιλιατών**.

Πληθυσμιακή Εξέλιξη

1913	Γκούριζα	150	
1920	Γκούρζα	121	
	Τσιφλίκι Γκούρζα	77	198
1928	Άνω Παληοκκλήσι	143	
	Κάτω Παληοκκλήσι	107	250

Πληθυσμιακή Εξέλιξη

1913	Βάρφανη	798
1920	Βάρφανη	725
1928	Παραπόταμος	841

• Η κοινότητα «**Βύλλια**» καταργήθηκε με το Δ. 31.8.1926 (Φ.Ε.Κ. Α 301/1926) και προσαρτήθηκε στην κοινότητα «**Παλαιοχώριον**». Με το Δ. 11.9.1928 (Φ.Ε.Κ. Α 193/1928) ο συνοικισμός «**Βύλλια**» μετονομάστηκε σε «**Δονάτος**».

Σήμερα η τέως κοινότητα «**Παλαιοχώριον**» είναι δημοτικό διαμέρισμα του δήμου **Φιλιατών**.

Πληθυσμιακή Εξέλιξη

1913	Βύλια	151
1920	Βύλλια	107
1928	Δονάτος	101

• Η κοινότητα «**Βραχωνάς**», αρχικά «**Βραχωνά**», με το Β.Δ. 23.12.1953 (Φ.Ε.Κ. Α 3/1954) καταργήθηκε και προσαρτήθηκε στην κοινότητα «**Σύβοτα**».

Πληθυσμιακή Εξέλιξη

1913	Βραχωνά	373
1920	Βραχωνάς	310

• Η κοινότητα «**Βρυσέλλα**» καταργήθηκε με το Β.Δ. 7.9.1950 (Φ.Ε.Κ. Α 27/1951) και προσαρτήθηκε στο δήμο **Φιλιατών**. Με το Β.Δ. 90/11.2.1963 (Φ.Ε.Κ. Α 18/1963) ο συνοικισμός «**Βρυσέλλα**» αποσπάστηκε από το δήμο **Φιλιατών** και ανασυστάθηκε η κοινότητα «**Βρυσέλλα**».

Ας σημειωθεί πως η κοινότητα «**Βρυσέλλα**» πριν την αρχική συνένωσή της με το δήμο **Φιλιατών**, αποσπάστηκε από την επαρχία Θυάμιδος, στην οποία ανήκε, και προσαρτήθηκε στην επαρχία Φιλιατών με τον Α.Ν. 19.4.1949 (Φ.Ε.Κ. Α 105/1949).

Σήμερα είναι δημοτικό διαμέρισμα του δήμου **Φιλιατών**.

Πληθυσμιακή Εξέλιξη

1913	Βρυσέλλα	482
1920	Βρυσέλλα	494

Σήμερα η τέως κοινότητα «**Κεφαλοχώριον**» είναι δημοτικό διαμέρισμα του δήμου **Φιλιατών**.

Πληθυσμιακή Εξέλιξη

1913	Γλούστα	609	
	Βορτόπια	159	768
1920	Γλούστα	292	
	Βορτόπια	167	
	Γαρδίκιον	291	750
1928	Γλούστα	255	

• Στην κοινότητα «**Γολά**», προσαρτήθηκε με το Β.Δ. 7.9.1950 (Φ.Ε.Κ. Α 27/1951) η κοινότητα «**Σολοπιά**», που καταργήθηκε στις 5 Απριλίου 1951.

Με το Β.Δ. 29.12.1953 (Φ.Ε.Κ. Α 7/1954) και διόρθωση (Φ.Ε.Κ. 84/1954) προσαρτήθηκε στην κοινότητα ο συνοικισμός «**Ραδοστίβα**», που αποσπάστηκε από την κοινότητα «**Κοκκινιά**».

Με τον Α.Ν. 19.4.1949 (Φ.Ε.Κ. Α 105/1949) η κοινότητα αποσπάστηκε από την επαρχία Θυάμιδος, στην οποία ανήκε και προσαρτήθηκε στην επαρχία Φιλιατών

Σήμερα η τέως κοινότητα «**Γολά**» είναι δημοτικό διαμέρισμα του δήμου **Φιλιατών**.

Πληθυσμιακή Εξέλιξη

1913	Γολά	217
1920	Γολά	172
1928	Γολά	162

• Ο συνοικισμός και η κοινότητα «**Γραικοχώριον**» διόρθωσαν την ονομασία τους σε «**Γκρεκοχώρι**» στις 16 Μαΐου 1928, ενώ στις 16 Οκτωβρίου 1940 καθιερώθηκε ξανά ως επίσημη ονομασία τους ο τύπος «**Γραικοχώριον**».

Σήμερα είναι δημοτικό διαμέρισμα του δήμου **Ηγουμενίτσας**.

Πληθυσμιακή Εξέλιξη

1913	Γραικοχώριον	1163
1920	Γραικοχώριον	930
1928	Γκρεκοχώρι	935

• Ο συνοικισμός και η κοινότητα «Γκρομέριον», στις 16 Μαΐου 1928, διόρθωσαν την ονομασία τους σε «Γηρομέριον», ενώ στις 16 Οκτωβρίου 1940 καθιερώθηκε ως επίσημη ονομασία τους ο τύπος «Γιρομέριον».

Η κοινότητα αποσπάστηκε από την επαρχία Θυάμιδος, στην οποία ανήκε, και προσαρτήθηκε στην επαρχία Φιλιατών με τον Α.Ν. 19.4.1949 (Φ.Ε.Κ. Α 105/1949).

Σήμερα είναι δημοτικό διαμέρισμα του δήμου **Φιλιατών**.

Πληθυσμιακή Εξέλιξη

1913	Γκρομέριον	728	
1920	Γκρομέριον	406	
	Μονή Γκρομερίου	24	430
1928	Γηρομέριον	495	

• Ο συνοικισμός και η κοινότητα «Γλουμπουτσάριον», με το Δ 30.8.1927 (Φ.Ε.Κ. Α 179/1927), μετονομάστηκαν σε «Μακροχώρα».

Η κοινότητα «Μακροχώρα», με το Β.Δ. 25.9.1950 (Φ.Ε.Κ. Α 216/1950) και διορθωμένο Β.Δ. 8.10.1951 (Φ.Ε.Κ. Α 275/1951), καταργήθηκε και προσαρτήθηκε στην κοινότητα «Αγία Μαρίνα» (αρχικά «Κουσοβίτσα»).

Πληθυσμιακή Εξέλιξη

1913	Γκλιαμποτσάρη	143
1920	Γλουμπουτσάριον	117

• Στην κοινότητα «Γλούστα», με το Β.Δ. 25.3.1920 (Φ.Ε.Κ. Α 76/1920) προσαρτήθηκε, αφού αποσπάστηκε από την κοινότητα «Κεραμίτσα», ο συνοικισμός «Βορτόπια». Στη συνέχεια, με το Δ. 2.6.1925 (Φ.Ε.Κ. Α 143/1925) οι συνοικισμοί «Γαρδίκιον» και «Βορτόπια» αποσπάστηκαν από την κοινότητα και αποτέλεσαν την κοινότητα «Γαρδίκι», αργότερα «Γαρδίκιον», μετά «Άγιος Γεώργιος» και τελικά, ξανά «Γαρδίκιον».

Η κοινότητα αποσπάστηκε από την επαρχία Θυάμιδος, στην οποία ανήκε και προσαρτήθηκε στην επαρχία Φιλιατών με τον Α.Ν. 19.4.1949 (Φ.Ε.Κ. Α 105/1949).

Ο συνοικισμός και η κοινότητα, με το Β.Δ. 15.12.1958 (Φ.Ε.Κ. Α 5/1959), μετονομάστηκαν σε «Πλαγιά» και στη συνέχεια με το Β.Δ. 391/3.6.1961 (Φ.Ε.Κ. Α 99/1961) σε «Κεφαλοχώριον». Στην κοινότητα προσαρτήθηκε και ο συνοικισμός «Κοσσυβάτικα», που αναγνωρίστηκε στις 5 Απριλίου 1981.

Επίσης στις 5 Απριλίου 1981 καταργήθηκε ο συνοικισμός «**Αμπέλια**», ενώ αναγνωρίστηκε και προσαρτήθηκε στο δήμο ο συνοικισμός «**Λιόφυτα**».

Σήμερα ο οικισμός «**Ηγουμενίτσα**» είναι έδρα του δήμου **Ηγουμενίτσας**, ενώ ο συνοικισμός «**Δρίμιτσα**» είναι δημοτικό διαμέρισμα του δήμου **Παραποτάμου**.

Πληθυσμιακή Εξέλιξη

1920	Ηγουμενίτσα	278	
	Λιμνή Ηγουμενίτσας	24	
	Γράβα	347	649
1928	Ηγουμενίτσα	564	

• Ο συνοικισμός και η κοινότητα «**Καλπάκιον**» μετονομάστηκαν σε «**Ελαία**» με το (Φ.Ε.Κ. Α 193/1928). Με το Β.Δ. 7.9.1950 (Φ.Ε.Κ. Α 27/1951) η κοινότητα «**Ελαία**» καταργήθηκε και προσαρτήθηκε στην κοινότητα «**Σίδερη**».

Προηγουμένως η κοινότητα αποσπάστηκε από την επαρχία Θυάμιδος, στην οποία ανήκε, και προσαρτήθηκε στην επαρχία Φιλιατών με τον Α.Ν. 19.4.1949 (Φ.Ε.Κ. Α 105/1949).

Πληθυσμιακή Εξέλιξη

1913	Καλπάκιον	517	
1920	Καλπάκιον	873	

• Ο συνοικισμός και η κοινότητα «**Κάργιαννη**», με το Δ. 11.9.1928 (Φ.Ε.Κ. Α 193/1928), μετονομάστηκαν σε «**Αχλαδιά**». Στις 16 Οκτωβρίου 1940 καθιερώθηκε ως επίσημη ονομασία του συνοικισμού και της κοινότητας ο τύπος «**Αχλαδέα**», ενώ καταργήθηκε ο συνοικισμός «**Χλωμός**».

Στις 19 Μαρτίου 1961 αναγνωρίστηκε και προσαρτήθηκε στην κοινότητα ο συνοικισμός «**Χλωμός**», ο οποίος καταργήθηκε στις 17 Μαρτίου 1991 και προσαρτήθηκε στο συνοικισμό «**Αχλαδέα**».

Σήμερα η τέως κοινότητα «**Αχλαδέα**» είναι δημοτικό διαμέρισμα του δήμου **Φιλιατών**.

Πληθυσμιακή Εξέλιξη

1913	Κάργιαννη	103	
1920	Κάργιαννη	80	
	Χλωμός	58	138
1928	Κάργιαννη	82	

• Η κοινότητα «**Δράμεση**» καταργήθηκε με το Β.Δ. 7.9.1950 (Φ.Ε.Κ. Α 27/1951), και προσαρτήθηκε στην κοινότητα «**Κορίτιανη**».

Η κοινότητα «**Δράμεση**» ανασυστάθηκε, όταν από την κοινότητα «**Κορίτιανη**» αποσπάστηκαν με το Β.Δ. 89/ 11.2.1963 (Φ.Ε.Κ. Α 18/1963) οι συνοικισμοί «**Δράμεση**», «**Άγιος Γεώργιος**» και η συνοικία «**Μπεντελένιον**» και αποτέλεσαν την κοινότητα «**Δράμεση**».

Η κοινότητα «**Δράμεση**», με το Π.Δ. 66/16.2.1990 (Φ.Ε.Κ. Α 30/1990), καταργήθηκε και προσαρτήθηκε στο δήμο **Παραποτάμου**, του οποίου σήμερα είναι δημοτικό διαμέρισμα.

Πληθυσμιακή Εξέλιξη

1913	Δράμουσα	248
1920	Δράμεση	257

• Η κοινότητα «**Ηγουμενίτσα**» αναγνωρίστηκε σε δήμο με το Δ. 11.12.1937 (Φ.Ε.Κ. Α 515/1937). Προηγουμένως στις 8 Δεκεμβρίου 1920 αναγνωρίστηκε και προσαρτήθηκε στην κοινότητα και ο συνοικισμός «**Λιμήν Ηγουμενίτσης**», ο οποίος καταργήθηκε στις 16 Μαΐου 1928.

Με το Δ. 20.8.1927 (Φ.Ε.Κ. Α 179/1927) ο συνοικισμός «**Γράβα**» μετονομάστηκε σε «**Βουνοσπηλιά**» και στη συνέχεια, στις 16 Οκτωβρίου 1940, καταργήθηκε.

Από την κοινότητα αποσπάστηκε, με το Δ 12.3.1928 (Φ.Ε.Κ. Α 58/1928), ο συνοικισμός «**Νέα Σελεύκεια**» και αποτέλεσε νέα κοινότητα, στην οποία, με το Δ. 22.11.1928 (Φ.Ε.Κ. Α 250/1928), προσαρτήθηκε, αφού αποσπάστηκε από την κοινότητα «**Ηγουμενίτσα**», ο νεοαναγνωρισθείς συνοικισμός «**Δημοκρατία**».

Ας σημειωθεί ότι στην απογραφή στα 1928, στην κοινότητα «**Νέα Σελεύκεια**» προσμετρήθηκε και πληθυσμός του συνοικισμού «**Βουνοσπηλιά**».

Με το Δ. 11.12.1937 (Φ.Ε.Κ. Α 515/1937) η κοινότητα αναγνωρίστηκε σε δήμο με την ονομασία δήμος **Ηγουμενίτσης**.

Με το Β.Δ. 25.9.1950 (Φ.Ε.Κ. Α 216/1950) και διορθωμένο Β.Δ. 8.10.1951 (Φ.Ε.Κ. Α 275/1951) προσαρτήθηκε στο δήμο η κοινότητα «**Λάκκα**», αποτελούμενη από τους συνοικισμούς «**Αμπέλια**», «**Δρίμιτσα**» και «**Λάκκα**», που καταργήθηκε.

Οι συνοικισμοί «**Λάκκα**» και «**Δρίμιτσα**» αποσπάστηκαν με το Β.Δ. 87/11.2.1963 (Φ.Ε.Κ. Α 18/1963) και αποτέλεσαν την κοινότητα «**Λάκκα**», η οποία στις 14 Μαρτίου 1971 καταργήθηκε και συνενώθηκε με το δήμο **Ηγουμενίτσης**.

Φ.Ε.Κ. Α 84/1954), αποσπάστηκε από την κοινότητα «**Κοκκινιά**» και προσαρτήθηκε στην κοινότητα «**Γολά**».

Προηγουμένως η κοινότητα αποσπάστηκε από την επαρχία Θυάμιδος, στην οποία ανήκε, και προσαρτήθηκε στην επαρχία Φιλιατών με τον Α.Ν. 19.4.1949 (Φ.Ε.Κ. Α 105/1949).

Στις 14 Μαρτίου 1971 αναγνωρίστηκε και προσαρτήθηκε στην κοινότητα ο συνοικισμός «**Τσατσουλαίικα**».

Σήμερα η τέως κοινότητα «**Κοκκινίστα**» είναι δημοτικό διαμέρισμα του δήμου **Φιλιατών**.

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Κοκκινίστα	267		1928	Κοκκινιά	399	
1920	Κοκκινίστα	286			Ραβοστήβα	79	478
	Ραβοστήβα	335	477			-	

- Ο συνοικισμός και η κοινότητα «**Κοκκινολιθάρι**» διόρθωσαν την ονομασία τους σε «**Κοκκινολιθάριον**» στις 16 Οκτωβρίου 1940.

Προηγουμένως στις 18 Δεκεμβρίου 1920 αναγνωρίστηκε ο συνοικισμός «**Μουτσάλα**», που μετονομάστηκε σε «**Νεροχώρι**» με το Δ. 11.9.1928 (Φ.Ε.Κ. Α 193/1928), ενώ το όνομά του διορθώθηκε σε «**Νεροχώριον**» στις 16 Οκτωβρίου 1940.

Η κοινότητα αποσπάστηκε από την επαρχία Θυάμιδος, στην οποία ανήκε, και προσαρτήθηκε στην επαρχία Φιλιατών με τον Α.Ν. 19.4.1949 (Φ.Ε.Κ. Α 105/1949).

Σήμερα η τέως κοινότητα «**Κοκκινολιθάριον**» είναι δημοτικό διαμέρισμα του δήμου **Φιλιατών**.

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Κοκκινολιθάρι	232		1928	Κοκκινολιθάρι	141	
1920	Κοκκινολιθάρι	130			Νεροχώρι	130	271
	Μουτσάλα	125	255				

- Ο συνοικισμός και η κοινότητα «**Κορίτιανη**» διόρθωσαν το όνομά τους σε «**Κορύτιανη**» στις 18 Δεκεμβρίου 1920, ενώ στις 16 Οκτωβρίου 1940 επανήλθε ο τύπος «**Κορίτιανη**» ως επίσημη ονομασία τους.

Στην κοινότητα προσαρτήθηκε, με το Β.Δ. 25.3.1920 (Φ.Ε.Κ. Α 76/1920), ο συνοικισμός «**Κολεστάτιον**», που αποσπάστηκε από την κοινότητα «**Σκορπιώνα**». Η ονομασία του διορθώθηκε σε «**Κολεστάτη**» στις 16 Μαΐου 1928, ενώ στις 16 Οκτωβρίου 1940 καθιερώθηκε και πάλι ο τύπος «**Κολεστάτιον**», ως επίσημη ονομασία του.

	Χλωμός	72	154
--	--------	----	-----

• Ο συνοικισμός και η κοινότητα «**Καστρί**» διόρθωσαν το όνομά τους σε «**Καστρίον**» στις 16 Μαΐου 1928, ενώ στην απογραφή στα 1928 οι συνοικισμοί «**Ράγιον**» και «**Τσιφλίκι**» εμφανίζονται ως «**Τσιφλίκι Ράγιον**».

Με το Δ. 14.2.1935 (Φ.Ε.Κ. Α 56/1935) οι συνοικισμοί «**Ράγιον**» και «**Τσιφλίκι**» αποσπάστηκαν από την κοινότητα και αποτέλεσαν την κοινότητα «**Ράγιον**».

Σήμερα η τέως κοινότητα «**Καστρίον**» είναι δημοτικό διαμέρισμα του δήμου **Ηγουμενίτσας**.

Πληθυσμιακή Εξέλιξη

1913	Καστρίον	978	
1920	Καστρί	993	
	ΤσιφλίκιΡάγιον	65	1058
1928	Καστρίον	940	

• Ο συνοικισμός και η κοινότητα «**Κεραμίτσα**» διατήρησαν το αρχικό όνομά τους, ενώ με το Β.Δ. 25.3.1920 (Φ.Ε.Κ. Α 76/1920) ο συνοικισμός «**Βορτόπια**» αποσπάστηκε από την κοινότητα και προσαρτήθηκε στην κοινότητα «**Γλούστα**», κατόπιν «**Πλαγιά**» και τελικά «**Κεφαλοχώριον**».

Η κοινότητα «**Κεραμίτσα**» αποσπάστηκε από την επαρχία Θυάμιδος, στην οποία ανήκε, και προσαρτήθηκε στην επαρχία Φιλιατών με τον Α.Ν. 19.4.1949 (Φ.Ε.Κ. Α 105/1949).

Η τέως κοινότητα «**Κεραμίτσα**», σήμερα, είναι δημοτικό διαμέρισμα του δήμου **Φιλιατών**.

Πληθυσμιακή Εξέλιξη

1913	Κλεραμίτσα	553
1920	Κεραμίτσα	450
1928	Κεραμίτσα	516

• Ο συνοικισμός και η κοινότητα «**Κοκκινίστα**», με το Δ. 11.9.1928 (Φ.Ε.Κ. Α 193/1928), μετονομάστηκαν σε «**Κοκκινιά**».

Στις 16 Μαΐου διορθώθηκε η ονομασία του συνοικισμού «**Ραβοστήβα**» σε «**Ραβοστίβα**», ενώ στις 16 Οκτωβρίου 1940 καθιερώθηκε ως επίσημη ονομασία του συνοικισμού ο τύπος «**Ραδοστίβα**». Ο συνοικισμός «**Ραδοστίβα**», με το Β.Δ. 29.12.1953 (Φ.Ε.Κ. Α 7/1954) και διόρθωση στο

• Ο συνοικισμός και η κοινότητα «**Κούτσι**» διόρθωσαν το όνομά τους σε «**Κούτσιον**» στις 16 Οκτωβρίου 1940, ενώ με το Β.Δ. 25.9.1950 (Φ.Ε.Κ. Α 216/1950) και διόρθωση στο Β.Δ. 8.10.1951 (Φ.Ε.Κ. Α 275/1951), η κοινότητα καταργήθηκε και προσαρτήθηκε στην κοινότητα «**Αργυρότοπος**» (αρχικά «**Αρβενίτσα**»).

Με το Β.Δ. 20.9.1955 (Φ.Ε.Κ. Α 287/1955) ο συνοικισμός «**Κούτσιον**» μετονομάστηκε σε «**Πολυνέριον**».

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Κούτσι	329
1920	Κούτσι	315

• Ο συνοικισμός και η κοινότητα «**Κωστάνα**» με το Β.Δ. 15.12.1958 (Φ.Ε.Κ. Α 5/1959) μετονομάστηκαν σε «**Μηλιά**».

Προηγουμένως η κοινότητα είχε αποσπαστεί από την επαρχία Θυάμιδος, στην οποία ανήκε, και προσαρτήθηκε στην επαρχία Φιλιατών με τον Α.Ν. 19.4.1949 (Φ.Ε.Κ. Α 105/1949).

Σήμερα είναι δημοτικό διαμέρισμα του δήμου Φιλιατών.

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Κωστάνα	219
1920	Κωστάνα	220
1928	Κωστάνα	223

• Ο συνοικισμός και η κοινότητα «**Κώτσικα**», με το Β.Δ. 7.9.1950 (Φ.Ε.Κ. Α 27/1951), καταργήθηκε και προσαρτήθηκε στην κοινότητα «**Πλησίον**» (αρχικά «**Πλησιβίτσα**», κατόπιν «**Παράβρυσον**»).

Στις 7 Απριλίου 1951 καθιερώθηκε ο τύπος «**Κώτσικα**» ως επίσημη ονομασία του συνοικισμού.

Προηγουμένως η κοινότητα αποσπάστηκε από την επαρχία Θυάμιδος, στην οποία ανήκε, και προσαρτήθηκε στην επαρχία Φιλιατών με τον Α.Ν. 960/29.4.1949 (Φ.Ε.Κ. Α 105/1949).

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Κώτσικα	768
1920	Κώτσικα	691

• Ο συνοικισμός και η κοινότητα «**Λέδεζδα**» μετονομάστηκαν σε «**Λαδοχώρι**» με το Β.Δ. 20.8.1927 (Φ.Ε.Κ. Α 179/1927), και στη συνέχεια

Με το Β.Δ. 7/9/1950 (Φ.Ε.Κ. Α 27/1951) προσαρτήθηκαν στην κοινότητα οι καταργηθείσες κοινότητες «**Δράμεση**», «**Ρύζιανη**» (αρχικά «**Ρίζιαννη**») και «**Σεμερίζα**» (αρχικά «**Σανμηρίζα**»).

Στις 7 Απριλίου 1951 καταργήθηκαν οι συνοικισμοί «**Βρατίλια**», «**Κολεστάτιον**» και «**Μπεντελένιον**», ενώ με το Β.Δ. 16.12.1953 (Φ.Ε.Κ. Α 349/1953) ο συνοικισμός «**Ρύζιανη**» μετονομάστηκε σε «**Άγιος Γεώργιος**».

Με το Β.Δ. 89/11.2.1963 (Φ.Ε.Κ. Α 18/1963) αποσπάστηκαν από την κοινότητα οι συνοικισμοί «**Άγιος Γεώργιος**», «**Δράμεση**» και η συνοικία «**Μπεντελένιον**», και συστάθηκε η κοινότητα «**Δράμεση**» με έδρα τον οικισμό «**Δράμεση**».

Στις 19 Μαρτίου 1961 αναγνωρίστηκε ξανά ο συνοικισμός «**Βρατίλια**», που με το Β.Δ. 743/ 14.11.1963 (Φ.Ε.Κ. Α 219/1963) μετονομάστηκε σε «**Δίλοφον**», ενώ στις 17 Μαρτίου 1971 αναγνωρίστηκε και προσαρτήθηκε στην κοινότητα ο συνοικισμός «**Κάτω Κορίτιανη**».

Η κοινότητα καταργήθηκε με το Π.Δ. 66/16.2.1990 (Φ.Ε.Κ. Α 30/1990) και προσαρτήθηκε στο δήμο **Παραποτάμου**, του οποίου είναι δημοτικό διαμέρισμα.

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Κορύτιανη	213		1928	Κορύτιανη	179	
	Βρατύλα	74	287		Βρατίλια	47	
1920	Κορύτιανη	169			Κολεστάτη	44	270
	Βρατίλια	58					
	Κολεστάτιον	29	256				

• Ο συνοικισμός και η κοινότητα «**Κουσοβίτσα**», με το Β.Δ. 6.1.1953 (Φ.Ε.Κ. Α 10/1953), μετονομάστηκαν σε «**Αγία Μαρίνα**».

Στην κοινότητα προσαρτήθηκε, με το Β.Δ. 25.9.1950 (Φ.Ε.Κ. Α 216/1950) και διόρθωση στο με το Β.Δ. 8.10.1951 (Φ.Ε.Κ. Α 275/1951), η κοινότητα «**Μακροχώρα**» (αρχικά «**Γλουμπουτσάριον**»), που καταργήθηκε.

Ακόμη προσαρτήθηκε ο συνοικισμός «**Βασιλικός**», που αναγνωρίστηκε με το Β.Δ. 750/ 30.10.1970 (Φ.Ε.Κ. Α 247/1970), όπως επίσης και ο συνοικισμός «**Μύλοι**», ο οποίος αποσπάστηκε από την κοινότητα «**Κρυόβρυση**» με το Π.Δ. 208/13.6.1986 (Φ.Ε.Κ. Α 86/1986).

Σήμερα η τέως κοινότητα «**Αγία Μαρίνα**» είναι δημοτικό διαμέρισμα του δήμου **Ηγουμενίτσας**.

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Κουσοβίτσα	213
1920	Κουσοβίτσα	183
1928	Κουσοβίτσα	220

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Λευτοκαρυά	271
1920	Λεπτοκαρυά	207
1928	Λεπτοκαρυά	229

• Ο συνοικισμός και η κοινότητα «**Λίμποβον**», με το Β.Δ. 15.12.1958 (Φ.Ε.Κ. Α 5/1959), μετονομάστηκαν σε «**Κρυονέριον**».

Προηγουμένως η κοινότητα προσαρτήθηκε στην επαρχία Φιλιατών, αφού αποσπάστηκε από την επαρχία Θυάμιδος με τον Α.Ν. 19.4.1949 (Φ.Ε.Κ. Α 105/1949).

Σήμερα είναι δημοτικό διαμέρισμα του δήμου **Φιλιατών**.

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Λίμποβον	309
1920	Λίμποβον	248
1928	Λίμποβον	277

• Ο συνοικισμός και η κοινότητα «**Λιόψη**», με το Β.Δ. 7.9.1950 (Φ.Ε.Κ. Α 27/1951), καταργήθηκε και προσαρτήθηκε στην κοινότητα «**Σαγιαδά**». Προηγουμένως με τον Α.Ν. 19.4.1949 (Φ.Ε.Κ. Α 105/1949) η κοινότητα αποσπάστηκε από την επαρχία Θυάμιδος, στην οποία ανήκε, και προσαρτήθηκε στην επαρχία Φιλιατών.

Με το άρθρο 24 του Ν.Δ. 3777/11.10.1957 (Φ.Ε.Κ. Α 204/1957) ο συνοικισμός «**Λιόψη**», «μετά της παλαιάς περιοχής», αποσπάστηκε από την κοινότητα «**Σαγιαδά**» και αναγνωρίστηκε σε κοινότητα με την ονομασία «**Ασπροκκλήσιον**».

Σήμερα είναι έδρα του δήμου **Σαγιαδάς**.

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Λιόψη	825
1920	Λιόψη	612

• Ο συνοικισμός και η κοινότητα «**Λίστα**» διατήρησαν την αρχική τους ονομασία.

Με τον Α.Ν. 19.4.1949 (Φ.Ε.Κ. Α 105/1949) η κοινότητα αποσπάστηκε από την επαρχία Θυάμιδος, στην οποία ανήκε, και προσαρτήθηκε στην επαρχία Φιλιατών.

στις 16 Οκτωβρίου 1940 καθιερώθηκε ο τύπος «**Λαδοχώριον**» ως επίσημη ονομασία τους.

Στο μεταξύ, ο συνοικισμός «**Βρέστα**», που συναποτελούσε την κοινότητα, με το Β.Δ. 14.3.1923 (Φ.Ε.Κ. Α 80/1923), αποσπάστηκε και προσαρτήθηκε στην κοινότητα «**Σαλίστα**» (αργότερα «**Λάκκα**»).

Σήμερα η τέως κοινότητα «**Λαδοχώριον**» είναι δημοτικό διαμέρισμα του δήμου **Ηγουμενίτσας**.

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Λέδεζα	83	
	Βρέστα	101	184
1920	Λέδεζδα	167	
	Βρέστα	86	253
1928	Λαδοχώρι	151	

• Ο συνοικισμός και η κοινότητα «**Λειάς**» διόρθωσαν την ονομασία τους σε «**Λειά**» στις 18 Δεκεμβρίου 1920, και στη συνέχεια στις 16 Οκτωβρίου 1940 καθιερώθηκε ως επίσημη ονομασία τους ο τύπος «**Λιά**».

Σήμερα είναι δημοτικό διαμέρισμα του δήμου **Φιλιατών**.

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Λειά	1165
1920	Λειά	884
1928	Λειά	814

• Η κοινότητα «**Λεπτοκαρυά**», με το Β.Δ. 21.3.1937 (Φ.Ε.Κ. Α 119/1937), αποσπάστηκε από την επαρχία Θυάμιδος και προσαρτήθηκε στην επαρχία Δωδώνης, Στη συνέχεια με το Β.Δ. 19.6.1937 (Φ.Ε.Κ. Α 253/1937) προσαρτήθηκε σ' αυτή ο συνοικισμός «**Μαρίνα**» που αποσπάστηκε από την κοινότητα «**Λύκος**» (αρχικά «**Λύκον**» και αργότερα «**Χαραυγή**»).

Με τον Α.Ν. 960/29.4.1949 (Φ.Ε.Κ. Α 105/1949) η κοινότητα αποσπάστηκε από την επαρχία Δωδώνης του νομού Ιωαννίνων και προσαρτήθηκε στην επαρχία Φιλιατών του νομού Θεσπρωτίας.

Στην κοινότητα προσαρτήθηκαν οι συνοικισμοί «**Αγία Μαρίνα**» και «**Αγία Βαρβάρα**», που αναγνωρίστηκαν στις 19 Μαρτίου 1961 και στις 17 Μαρτίου 1991, αντίστοιχα.

Σήμερα είναι δημοτικό διαμέρισμα του δήμου **Φιλιατών**.

Προηγουμένως, με το Β.Δ. 25.3.1920 (Φ.Ε.Κ. Α 76/1920), ο συνοικισμός «**Περδικάρι**» αποσπάστηκε από την κοινότητα και προσαρτήθηκε στην κοινότητα «**Τσαμαντάς**».

Με το άρθρο 24 Ν.Δ 3777/11.10.1957 (Φ.Ε.Κ. Α 204/1957) η κοινότητα «**Ασπροκκλήσιον**» προσαρτήθηκε στην κοινότητα «**Πόβλα**» (σήμερα «**Αμπελών**»). Με το ίδιο άρθρο ο συνοικισμός «**Λίοψη**» αποσπάστηκε από την κοινότητα «**Σαγιάδα**» και αναγνωρίστηκε ως νέα κοινότητα, με την ονομασία «**Ασπροκκλήσιον**».

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1920	Λιδίσδα	225
------	---------	-----

• Στην κοινότητα «**Μαλούνιον**» προσαρτήθηκε, αφού αναγνωρίστηκε στις 16 Οκτωβρίου 1940 ο συνοικισμός «**Αχούρια Μαλουνίου**», ενώ στις 14 Μαρτίου 1971 αναγνωρίστηκε και προσαρτήθηκε στην κοινότητα ο συνοικισμός «**Βελεντζινά Μαλουνίου**».

Προηγουμένως η κοινότητα, με τον Α.Ν. 29.4.1949 (Φ.Ε.Κ. Α 105/1949), αποσπάστηκε από την επαρχία Θυάμιδος, στην οποία ανήκε, και προσαρτήθηκε στην επαρχία Φιλιατών.

Σήμερα είναι δημοτικό διαμέρισμα του δήμου **Φιλιατών**.

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Μαλούνιον	447
1920	Μαλούνιον	359
1928	Μαλούνιον	411

• Από την κοινότητα «**Ματζάριον**» αποσπάστηκε, με το Β.Δ. 14.5.1920 (Φ.Ε.Κ. Α 111 /1920), ο συνοικισμός «**Μουζάκη**», που διόρθωσε το όνομά του σε «**Μουζάκι**» και προσαρτήθηκε στην κοινότητα «**Παλαιοχώριον**». Ο συνοικισμός και η κοινότητα «**Ματζάριον**» διόρθωσαν την ονομασία τους σε «**Μαντζάριον**» στις 16 Οκτωβρίου 1940.

Η κοινότητα, με τον Α.Ν. 29.4.1949 (Φ.Ε.Κ. Α 105/1949), αποσπάστηκε από την επαρχία Θυάμιδος, στην οποία ανήκε και προσαρτήθηκε στην επαρχία Φιλιατών.

Με το Β.Δ. 16.12.1953 (Φ.Ε.Κ. Α 349/1953) προσαρτήθηκε στην κοινότητα η κοινότητα «**Σκλιάβη**», που καταργήθηκε.

Ο συνοικισμός και η κοινότητα μετονομάστηκαν σε «**Άγιος Αρσένιος**» με το Β.Δ. 8.5.1958 (Φ.Ε.Κ. Α 84/ 1958) και στη συνέχεια με το Β.Δ. 553/23.7.1960 (Φ.Ε.Κ. Α 124/1960) σε «**Κυπάρισσος**», ενώ ο συνοικισμός «**Σκλιάβη**» μετονομάστηκε σε «**Άγιος Αρσένιος**».

Σήμερα είναι δημοτικό διαμέρισμα του δήμου **Φιλιατών**.

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Λίστα	588
1920	Λίστα	446
1928	Λίστα	490

• Στην κοινότητα «**Λύκον**» προσαρτήθηκε, με το Β.Δ. 14.5.1920 (Φ.Ε.Κ. Α 111/1920), ο συνοικισμός «**Μπράνια**», αφού αποσπάστηκε από την κοινότητα «**Τσαρακλιμάνι**» (αργότερα «**Τσαρακλιμάνιον**», «**Παλιάμπελα**», τώρα «**Καλλιθέα**»).

Ο συνοικισμός «**Μπράνια**» μετονομάστηκε σε «**Μαρίνα**» με το Δ. 20.8.1927 (Φ.Ε.Κ. Α 179/1927), ενώ με το Δ. 19.6.1937 (Φ.Ε.Κ. Α 253/1937) αποσπάστηκε από την κοινότητα «**Λύκον**» και προσαρτήθηκε στην κοινότητα «**Λεπτοκαρυά**».

Στο μεταξύ, ο συνοικισμός και η κοινότητα διόρθωσαν την ονομασία τους σε «**Λύκος**» στις 16 Μαΐου 1928, ενώ με το Β.Δ. 20.9.1955 (Φ.Ε.Κ. Α 287/1955) μετονομάστηκαν σε «**Χαραυγή**».

Στις 7 Μαρτίου 1951 αναγνωρίστηκε και προσαρτήθηκε στην κοινότητα ο συνοικισμός «**Αχούρια**», που με το Β.Δ. 17.1.1957 (Φ.Ε.Κ. Α 11/1957), μετονομάστηκε σε «**Αγία Βαρβάρα**».

Με τον Α.Ν. 29.4.1949 (Φ.Ε.Κ. Α 105/1949) η κοινότητα «**Λύκος**» αποσπάστηκε από την επαρχία Θυάμιδος, στην οποία ανήκε και προσαρτήθηκε στην επαρχία Φιλιατών.

Σήμερα η τέως κοινότητα «**Χαραυγή**» είναι δημοτικό διαμέρισμα του δήμου **Φιλιατών**.

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Λύκον	377	
	Μπράνια	76	453
1920	Λύκον	324	
	Μπράνια	69	393
1928	Λύκος	360	
	Μπράνια	81	441

• Ο συνοικισμός και η κοινότητα «**Λυντζίδα**», στις 18 Δεκεμβρίου 1920, διόρθωσαν το όνομά τους σε «**Λιδίζδα**», ενώ αργότερα με το Δ. 2.5.1927 (Φ.Ε.Κ. Α 76/1927) μετονομάστηκαν σε «**Ασπροκκλήσι**» και στη συνέχεια διόρθωσαν την ονομασία τους σε «**Ασπροκκλήσιον**» στις 16 Οκτωβρίου 1940.

Σήμερα η τέως κοινότητα «**Φασκομηλιά**» αποτελεί δημοτικό διαμέρισμα του δήμου **Συβότων**.

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Νίστα	511		1920	Νέστα	358	
	Βρύσες	91	602		Βρύση	46	404

• Η κοινότητα «**Νουνεσάτιον**» καταργήθηκε με το Β.Δ. 21.12.1950 (Φ.Ε.Κ. Α 25/1951), που ανακλήθηκε ως μη εκτελεσθέν με το Β.Δ. 19.4.1951 (Φ.Ε.Κ. Α 135/1951). Η κοινότητα καταργήθηκε με το Β.Δ. 16.4.1951 (Φ.Ε.Κ. Α 129/1951) και προσαρτήθηκε στην κοινότητα «**Ψάκα**».

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Νουνεσάτι	215
1920	Νουνεσάτιον	224

• Η κοινότητα «**Ντόλιανη**» με το Β.Δ. 7.8.1950 (Φ.Ε.Κ. Α 27/1951) καταργήθηκε και προσαρτήθηκε στην κοινότητα «**Πηγαδούλια**», ενώ με το Β.Δ. 20.9.1955 (Φ.Ε.Κ. Α 287/1955), ο συνοικισμός «**Ντόλιανη**» μετονομάστηκε σε «**Γερωπλάτανος**», ονομασία που διορθώθηκε σε «**Γεροπλάτανος**» αργότερα.

Σήμερα ο συνοικισμός «**Γεροπλάτανος**» είναι δημοτικό διαμέρισμα του δήμου **Παραποτάμου**.

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Ντόλιανη	298
1920	Ντόλιανη	277

• Ο συνοικισμός και η κοινότητα «**Ξέχωρο - Ζεινέλ**», με το Δ. 1.4.1927 (Φ.Ε.Κ. Α 76/1927), μετονομάστηκαν σε «**Κάτω Ξέχωρον**».

Στις 19 Μαρτίου 1961 αναγνωρίστηκαν και προσαρτήθηκαν στην κοινότητα οι συνοικισμοί «**Λαμποβίστρα**», που με το Β.Δ. 743/14.11.1963 (Φ.Ε.Κ. Α 219/1963) μετονομάστηκε σε «**Ποταμιά**», «**Σίταινα**» και «**Τσέρος**», που με το Β.Δ. 422/30.6.1961 (Φ.Ε.Κ. Α122/1964) μετονομάστηκε σε «**Βρυσούλα**». Επίσης στις 17 Μαρτίου 1991 αναγνωρίστηκε και προσαρτήθηκε στην κοινότητα ο συνοικισμός «**Αγία Τριάδα**». Προηγουμένως, με το Π.Δ. 842/9.10.1979 (Φ.Ε.Κ. Α 243/1979), η έδρα της κοινότητας μεταφέρθηκε από το συνοικισμό «**Κάτω Ξέχωρον**» στο συνοικισμό «**Βρυσούλα**».

Στις 14 Μαρτίου 1971 αναγνωρίστηκε και προσαρτήθηκε στην κοινότητα ο συνοικισμός «**Σμπόκια**», που στη συνέχεια, στις 5 Απριλίου 1981, καταργήθηκε και προσαρτήθηκε στο συνοικισμό «**Άγιος Αρσένιος**».

Σήμερα η τέως κοινότητα «**Κυπάρισσος**» είναι δημοτικό διαμέρισμα του δήμου **Φιλιατών**.

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Μαντζάριον	133
1920	Μαντζάριον	165
1928	Μαντζάριον	186

- Ο συνοικισμός και η κοινότητα «**Μαυρούδι**» διόρθωσαν το ονομά τους σε «**Μαυρούδιον**» στις 16 Οκτωβρίου 1940.

Ο συνοικισμός «**Ρετσάτιον**», με το Β.Δ. 20.8.1927 (Φ.Ε.Κ. Α 179/1927), μετονομάστηκε σε «**Τροπαιούχος**». Ο συνοικισμός «**Τροπαιούχος**» καταργήθηκε στις 16 Μαΐου 1928.

Στην κοινότητα προσαρτήθηκε, αφού καταργήθηκε, με το Β.Δ. 25.9.1950 (Φ.Ε.Κ. Α 216/1950) και διορθωμένο Β.Δ. 8.10.1951 (Φ.Ε.Κ. Α 276/1951), η κοινότητα «**Παραπόταμος**» (αρχικά «**Βάρφανη**»). Με το Β.Δ. 26.3.1955 (Φ.Ε.Κ. Α 94/1955) ο συνοικισμός «**Παραπόταμος**» αναγνωρίστηκε ξανά ως κοινότητα.

Σήμερα η τέως κοινότητα «**Μαυρούδιον**» είναι δημοτικό διαμέρισμα του δήμου **Ηγουμενίτσας**.

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Μαυρούδιον	161		1920	Μαυρούδι	169	
	Ρετσάτιον	43	204		Ρετσάτι	66	235
				1928	Μαυρούδι	262	

- Ο συνοικισμός και η κοινότητα «**Νέστα**» μετονομάστηκαν, με το Δ. 11.9.1928 (Φ.Ε.Κ. Α 193/1928), σε «**Φασκομηλιά**». Προηγουμένως, με το Δ. 13.9.1926 (Φ.Ε.Κ. Α 356/1926), ο συνοικισμός «**Βρύση**» αποσπάστηκε από την κοινότητα και προσαρτήθηκε στην κοινότητα «**Πλαταριά**» (αρχικά «**Πλαταργιά**»).

Στην ίδια κοινότητα προσαρτήθηκε, αφού καταργήθηκε, με το Β.Δ. 25.9.1950 (Φ.Ε.Κ. Α 216/1950) και διορθωμένο Β.Δ. 8.10.1951 (Φ.Ε.Κ. Α 275/1951) και η κοινότητα «**Φασκομηλιά**», η οποία ανασυστάθηκε, όταν με το Β.Δ. 341/1.6.1963 (Φ.Ε.Κ. Α 91/1.6.1963) οι συνοικισμοί «**Φασκομηλιά**» και «**Σκορπιώνα**» αποσπάστηκαν από την κοινότητα «**Πλαταριά**».

Στην κοινότητα προσαρτήθηκε ο συνοικισμός «**Μουζάκι**» (αρχικά «**Μουζάκη**»), αφού με το Δ. 14.5.1920 (Φ.Ε.Κ. Α 111/1920) αποσπάστηκε από την κοινότητα «**Μαντζάριον**» (κατόπιν «**Κυπάρισσος**»). Επίσης με το Δ. 31.8.1926 (Φ.Ε.Κ. Α 301/1926) προσαρτήθηκε και η κοινότητα «**Βίλλια**», που καταργήθηκε.

Ο συνοικισμός «**Βίλλια**», με το Δ. 11.9.1928 (Φ.Ε.Κ. Α 193/1928) μετονομάστηκε σε «**Δονάτος**», ενώ ο συνοικισμός «**Μουζάκι**» διόρθωσε το όνομά του σε «**Μουζάκιον**» στις 16 Οκτωβρίου 1940, και στις 7 Απριλίου 1951 καταργήθηκε.

Με τον Α.Ν 29.4.1949 (Φ.Ε.Κ. Α 105/1949) η κοινότητα αποσπάστηκε από την επαρχία Θυάμιδος, στην οποία ανήκε, και προσαρτήθηκε στην επαρχία Φιλιατών.

Σήμερα η τέως κοινότητα «**Παλαιοχώριον**» είναι δημοτικό διαμέρισμα του δήμου **Φιλιατών**.

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Παλαιοχώριον	224		1928	Παλαιοχώριον	232	
1920	Παλαιοχώριον	217			Δονάτος	101	
	Μουζάκι	65	282		Μουζάκι	70	403

• Ο συνοικισμός και η κοινότητα «**Πέτσιανη**», στις 16 Οκτωβρίου 1940, διόρθωσαν το όνομά τους σε «**Πέστιανη**».

Με το Β.Δ. 25.9.1950 (Φ.Ε.Κ. Α 216/1950) και το διορθωμένο Β.Δ. 8.10.1951 (Φ.Ε.Κ. Α 275/1951), στην κοινότητα προσαρτήθηκε και η κοινότητα «**Σαράτιον**», που καταργήθηκε.

Με το Β.Δ. 20.9.1955 (Φ.Ε.Κ. Α 287/1955) ο συνοικισμός και η κοινότητα «**Πέστιανη**» μετονομάστηκαν σε «**Κρυόβρυση**», ενώ ο συνοικισμός «**Σαράτιον**» σε «**Μύλοι**».

Σήμερα η τέως κοινότητα «**Κρυόβρυση**» είναι δημοτικό διαμέρισμα του δήμου **Ηγουμενίτσας**.

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Πέστιανη	273
1920	Πέτσιανη	230
1928	Πέτσιανη	230

• Ο συνοικισμός και η κοινότητα «**Πηγαδούλια**» διατήρησαν το όνομά τους, ενώ με το Β.Δ. 25.3.1920 (Φ.Ε.Κ. Α 76/1920) ο συνοικισμός «**Σμόκια**» αποσπάστηκε από την κοινότητα και προσαρτήθηκε στην κοινότητα «**Σκλιάβη**».

Σήμερα η τέως κοινότητα «**Κάτω Ξέχωρον**» είναι δημοτικό διαμέρισμα του δήμου **Φιλιατών**.

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Ξέχωρον Ζεινέλ	456
1920	Ξέχωρον Ζεινέλ	421
1928	Κάτω Ξέχωρον	444

• Ο συνοικισμός και η κοινότητα «**Ξέχωρο - Μέμκου**», με το Δ 1.4.1927 (Φ.Ε.Κ. Α 76/1927), μετονομάστηκαν σε «**Άνω Ξέχωρον**».

Η κοινότητα, με το Δ. 8.4.1939 (Φ.Ε.Κ. Α 153/1939), καταργήθηκε και προσαρτήθηκε στην κοινότητα «**Ξέχωρον**» (αρχικά «**Ξέχωρο - Ντέμη**»).

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Ξέχωρον Μέμκου	205
1920	Ξέχωρον Μέμκου	181

• Ο συνοικισμός και η κοινότητα «**Ξέχωρο - Ντέμη**», με το Δ. 1.4.1927 (Φ.Ε.Κ. Α 76/1927), μετονομάστηκαν σε «**Ξέχωρον**».

Στην κοινότητα, με το Δ. 8.4.1939 (Φ.Ε.Κ. Α 153/1939) προσαρτήθηκε, αφού καταργήθηκε, η κοινότητα «**Άνω Ξέχωρον**» (αρχικά «**Ξέχωρο - Μέμκου**»).

Στην κοινότητα επίσης προσαρτήθηκε ο συνοικισμός «**Δάφνη**», που αναγνωρίστηκε στις 19 Μαρτίου 1961. Η κοινότητα, με τον Α.Ν. 29.4.1949 (Φ.Ε.Κ. Α 105/1949), αποσπάστηκε από την επαρχία Θυάμιδος, στην οποία ανήκε, και προσαρτήθηκε στην επαρχία Φιλιατών.

Σήμερα η τέως κοινότητα «**Ξέχωρον**» είναι δημοτικό διαμέρισμα του δήμου **Φιλιατών**.

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Ξέχωρον Ντέμη	450
1920	Ξέχωρον Ντέμη	232
1928	Ξέχωρον	288

• Ο συνοικισμός και η κοινότητα «**Παλαιοχώριον**», στις 16 Μαΐου 1928, διόρθωσαν το όνομά τους σε «**Παληοχώριον**», ενώ στις 16 Οκτωβρίου 1940 καθιερώθηκε και πάλι ο τύπος «**Παλαιοχώριον**» ως επίσημη ονομασία τους.

Στην κοινότητα, με το Β.Δ. 25.9.1950 (Φ.Ε.Κ. Α 216/1950) και διορθωμένο Β.Δ. 8.10.1951 (Φ.Ε.Κ. Α 275/1951), προσαρτήθηκαν οι κοινότητες «**Σκορπιώνα**» και «**Φασκομηλιά**» (αρχικά «**Νέστα**»), που καταργήθηκαν.

Στις 16 Μαρτίου 1961 αναγνωρίστηκε και προσαρτήθηκε στην κοινότητα ο συνοικισμός «**Βρύση**», ενώ με το Β.Δ. 341/1.6.1963 (Φ.Ε.Κ. Α91/1963), αποσπάστηκαν από την κοινότητα οι συνοικισμοί «**Φασκομηλιά**» και «**Σκορπιώνα**» και ανασυστάθηκε η κοινότητα «**Φασκομηλιά**», με έδρα το συνοικισμό «**Φασκομηλιά**».

Σήμερα η τέως κοινότητα «**Πλαταριά**» είναι έδρα του δήμου **Συβότων**.

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Πλαταριά	166	1928	Πλαταριά	156	
1920	Πλαταργιά	192		Βρύσι	52	-
				Σκεπετό	48	256

• Ο συνοικισμός και η κοινότητα «**Πλησίβιτσα**», με το Δ 11.9.1928 (Φ.Ε.Κ. Α 193/1928), μετονομάστηκαν σε «**Παράβρυσον**», και στη συνέχεια, με το Δ 30.4.1929 (Φ.Ε.Κ. Α 164/1929), σε «**Πλαίσιον**».

Με το Β.Δ. 7.9.1950 (Φ.Ε.Κ. Α 27/1951) προσαρτήθηκε στην κοινότητα συνοικισμός «**Κώτσικα**», αφού η κοινότητα «**Κώτσικα**» καταργήθηκε. Ο συνοικισμός «**Κώτσικα**» διόρθωσε το όνομά του σε «**Κότσικα**» στις 7 Μαρτίου 1951.

Η τέως κοινότητα «**Πλαίσιον**» είναι δημοτικό διαμέρισμα του δήμου **Φιλιατών**.

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Πλησίβιτσα	1390
1920	Πλησίβιτσα	984
1928	Παράβρυσον	672

• Ο συνοικισμός και η κοινότητα «**Πόβλα**» μετονομάστηκαν, με το Β.Δ. 15.12.1958 (Φ.Ε.Κ. Α 5/1959), σε «**Αμπελών**». Προηγουμένως, με το Ν.Δ. 3777/11.10.1957 (Φ.Ε.Κ. Α 204/1957) προσαρτήθηκε και η κοινότητα «**Ασπροκκλήσιον**» (αρχικά «**Λυντζίδα**», κατόπιν «**Λιδίζδα**»), που καταργήθηκε.

Σήμερα τέως κοινότητα «**Αμπελών**» αποτελεί δημοτικό διαμέρισμα του δήμου **Φιλιατών**.

Με τον Α.Ν. 19.4.1949 (Φ.Ε.Κ. Α 105/1949) η κοινότητα αποσπάστηκε από την επαρχία Θυάμιδος, στην οποία ανήκε, και προσαρτήθηκε στην επαρχία Φιλιατών.

Στην κοινότητα προσαρτήθηκε, με το Β.Δ. 7.9.1950 (Φ.Ε.Κ. Α 27/1951), η κοινότητα «**Ντόλιανη**», που καταργήθηκε. Με το Β.Δ. 20.9.1955 (Φ.Ε.Κ. Α 287/1955) ο συνοικισμός «**Ντόλιανη**» μετονομάστηκε σε «**Γεροπλάτανος**» (σήμερα «**Γεροπλάτανος**»).

Σήμερα η τέως κοινότητα «**Πηγαδούλια**» αποτελεί δημοτικό διαμέρισμα του δήμου **Φιλιατών**, ενώ ο συνοικισμός «**Γεροπλάτανος**» είναι δημοτικό διαμέρισμα του δήμου **Παραποτάμου**.

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Πηγαδούλια	151
1920	Πηγαδούλια	185
1928	Πηγαδούλια	180

- Ο συνοικισμός και η κοινότητα «**Πιτσάριον**», με το Δ. 12.3.1928 (Φ.Ε.Κ. Α 81/1928), μετονομάστηκαν σε «**Αετός**».

Η κοινότητα, με τον Α.Ν. 19.4.1949 (Φ.Ε.Κ. Α 105/1949), αποσπάστηκε από την επαρχία Θυάμιδος, στην οποία ανήκε, και προσαρτήθηκε στην επαρχία Φιλιατών.

Σήμερα η τέως κοινότητα «**Αετός**» είναι δημοτικό διαμέρισμα του δήμου **Φιλιατών**.

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Πιτσάρι	261
1920	Πιτσάριον	378
1928	Αετός	371

- Ο συνοικισμός και η κοινότητα «**Πλαταργιά**» διόρθωσαν το όνομά τους σε «**Πλαταριά**» στις 16 Μαΐου 1928.

Προηγουμένως, με το Β.Δ. 13.9.1926 (Φ.Ε.Κ. Α 356/1926), προσαρτήθηκε στην κοινότητα ο συνοικισμός «**Βρύση**», αφού αποσπάστηκε από την κοινότητα «**Νέστα**» (αργότερα «**Φασκομηλιά**»), ο οποίος στις 16 Μαΐου 1928 διόρθωσε το όνομά του σε «**Βρύσι**» και καταργήθηκε στις 16 Οκτωβρίου 1940, επίσης και ο συνοικισμός «**Σκεπετός**» που προηγουμένως, στις 16 Μαΐου 1928, είχε διορθώσει το όνομά του σε «**Σκεπετό**». Ο συνοικισμός «**Σκεπετός**» δεν εμφανίζεται στην απογραφή στα 1920.

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Σαγιάδα	894
1920	Σαγιάδα	896
1928	Σαγιάδα	874

• Ο συνοικισμός και η κοινότητα «**Σαλίστα**» μετονομάστηκαν σε «**Λάκκα**» με το Δ. 2.12.1929 (Φ.Ε.Κ. Α 431/1929).

Προηγουμένως, στην κοινότητα προσαρτήθηκε με το Β.Δ. 25.12.1920 (Φ.Ε.Κ. Α 1/1921) ο συνοικισμός «**Δρυμίτσα**», που αποσπάστηκε από την κοινότητα «**Ρίζιαννη**» (αργότερα «**Ρύζιανη**», κατόπιν «**Άγιος Γεώργιος**»), καθώς επίσης ο συνοικισμός «**Βρέστα**», που αποσπάστηκε με το Β.Δ. 14.3.1923 (Φ.Ε.Κ. Α 80/1923), από την κοινότητα «**Λέοξδα**» (αργότερα «**Λαδοχώριον**») και μετονομάστηκε με το Δ. 20.8.1927 (Φ.Ε.Κ. Α 179/1927) σε «**Αμπέλια**».

Ακόμη ο συνοικισμός «**Δρυμίτσα**» διόρθωσε το όνομά του σε «**Δρίμιτσα**» στις 16 Οκτωβρίου 1940.

Η κοινότητα, με το Β.Δ. 25.9.1950 (Φ.Ε.Κ. Α 216/1950) και το διορθωμένο Β.Δ. 8.10.1951 (Φ.Ε.Κ. Α 275/1951), καταργήθηκε και προσαρτήθηκε στο δήμο **Ηγουμενίτσας**.

Με το Β.Δ. 87/11.2.1963 (Φ.Ε.Κ. Α 18/1963) οι συνοικισμοί «**Αμπέλια**», «**Δρίμιτσα**» και «**Λάκκα**» αποσπάστηκαν από το δήμο **Ηγουμενίτσας**, και ανασυστάθηκε η κοινότητα «**Λάκκα**», με έδρα το συνοικισμό «**Λάκκα**». Στις 14 Μαρτίου 1971 η κοινότητα «**Λάκκα**» καταργήθηκε και προσαρτήθηκε στο δήμο **Ηγουμενίτσας**.

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Σαλίτσα	410
1920	Σαλίτσα	313

• Ο συνοικισμός και η κοινότητα «**Σαν - μηρίζα**» διόρθωσαν, στις 8 Δεκεμβρίου 1920, το όνομά τους σε «**Σαμηρίζα**» και στις 16 Οκτωβρίου 1940 σε «**Σεμερίζα**».

Επίσης στις 16 Οκτωβρίου 1940 αναγνωρίστηκε ο συνοικισμός «**Μπεντελένιον**», ενώ καταργήθηκε ο συνοικισμός «**Μαντελέκον**».

Η κοινότητα «**Σεμερίζα**», με το Β.Δ. 7.9.1950 (Φ.Ε.Κ. Α 27/1951), καταργήθηκε και προσαρτήθηκε στην κοινότητα «**Κορίτιανη**» (για ένα διάστημα «**Κορύτιανη**»).

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Πόβλα	414
1920	Πόβλα	306
1928	Πόβλα	263

• Ο συνοικισμός και η κοινότητα «**Ραβαινή**» διόρθωσαν, στις 16 Μαΐου 1928, το όνομά τους σε «**Ραβενή**».

Σήμερα είναι δημοτικό διαμέρισμα του δήμου **Φιλιατών**.

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Ραβενή	380
1920	Ραβαινή	296
1928	Ραβενή	307

• Ο συνοικισμός και η κοινότητα «**Ρίζιανη**» διόρθωσαν το όνομά τους σε «**Ρύζιανη**». Η κοινότητα καταργήθηκε, με το Β.Δ. 7.9.1950 (Φ.Ε.Κ. Α 27/1951) και προσαρτήθηκε στην κοινότητα «**Κορίτιανη**» (για ένα διάστημα «**Κορούτιανη**»), ενώ ο συνοικισμός «**Ρύζιανη**», με το Β.Δ. 16.12.1953 (Φ.Ε.Κ. Α 349/1953), μετονομάστηκε σε «**Άγιος Γεώργιος**».

Στο μεταξύ ο συνοικισμός «**Δρυμίτσα**» (σήμερα «**Δρίμιτσα**») αποσπάστηκε, με το Β.Δ. 25.12.1920 (Φ.Ε.Κ. Α 1/1921), από την κοινότητα και προσαρτήθηκε στην κοινότητα «**Σαλίστα**» (αργότερα «**Λάκκα**»).

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Ρίζιανη	251		1920	Ρίζιανη	237	
	Δρομίτσα	152	403		Δρυμίτσα	129	366

• Στην κοινότητα «**Σαγιάδα**» προσαρτήθηκε, με το Β.Δ. 7.9.1950 (Φ.Ε.Κ. Α 27/1951), η κοινότητα «**Λιόψη**» που καταργήθηκε.

Στη συνέχεια, ο συνοικισμός «**Λιόψη**», με το Ν.Δ. 3777/11.10.1957 (Φ.Ε.Κ. Α 204/1957), αποσπάστηκε από την κοινότητα και αναγνωρίστηκε ως νέα κοινότητα, με την ονομασία «**Ασπροκκλήσιον**».

Προηγουμένως η κοινότητα, με τον Α.Ν. 29.4.1949 (Φ.Ε.Κ. Α 105/1949), αποσπάστηκε από την επαρχία Θυάμιδος, στην οποία ανήκε, και προσαρτήθηκε στην επαρχία Φιλιατών.

Σήμερα η τέως κοινότητα «**Σαγιάδα**» είναι δημοτικό διαμέρισμα του δήμου **Σαγιάδας**, ενώ όπως προειπώθηκε, η τέως κοινότητα «**Ασπροκκλήσιον**» είναι έδρα του δήμου «**Σαγιάδας**».

Σήμερα ο συνοικισμός «**Σμέρτος**» είναι δημοτικό διαμέρισμα του δήμου **Σαγιάδας**.

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Σκέφαρη	307	
	Σμέρτος	270	577
1920	Σκέφαρη	296	
	Σμέρτος	283	579
1928	Μύλοι	320	
	Σμέρτος	231	551

• Στην κοινότητα «**Σκλιάβη**» προσαρτήθηκε, με το Β.Δ. 25.3.1920 (Φ.Ε.Κ. Α 76/1920), ο συνοικισμός «**Σμόκια**», που αποσπάστηκε από την κοινότητα «**Πηγαδούλια**».

Ο συνοικισμός «**Σμόκια**» καταργήθηκε στις 17 Απριλίου 1951.

Η κοινότητα «**Σκλιάβη**» καταργήθηκε, με το Β.Δ. 16.12.1953 (Φ.Ε.Κ. Α 349/1953) και προσαρτήθηκε στην κοινότητα «**Μαντζάριον**» (κατόπιν «**Κυπάρισσος**»), ενώ με το Β.Δ. 553/ 23.7.1960 (Φ.Ε.Κ. Α 124/1960) ο συνοικισμός «**Σκλιάβη**» μετονομάστηκε σε «**Άγιος Αρσένιος**».

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Σκλιάβη	152	
1920	Σκλιάβη	154	
	Σμόκια	32	186

• Η κοινότητα «**Σκορπιώνα**», με το Β.Δ. 25.5.1950 (Φ.Ε.Κ. Α 216/1950) και το διορθωμένο Β.Δ. 8.10.1951 (Φ.Ε.Κ. Α 275/1951), καταργήθηκε και προσαρτήθηκε στην κοινότητα «**Πλαταριά**» (αρχικά «**Πλαταργιά**»).

Προηγουμένως, με το Β.Δ. 25.3.1920 (Φ.Ε.Κ. Α 76/1920), από την κοινότητα αποσπάστηκε ο συνοικισμός «**Κολεστάτιον**», που προσαρτήθηκε στην κοινότητα «**Κορίτιανη**» (για ένα διάστημα «**Κορύτιανη**»).

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Σκορπιώνα	224	
1920	Σκορπιώνα	223	

• Ο συνοικισμός και η κοινότητα «**Σκουπέτσα**» διόρθωσαν, στις 18 Δεκεμβρίου 1920, το όνομά τους σε «**Σκουπίτσα**», ενώ, με το Β.Δ. 7.6.1957 (Φ.Ε.Κ. Α 119/1957), μετονομάστηκαν σε «**Κεστρίνη**».

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Σενμαρίζα	138	1920	Σαμηρίζα	68	
				Μαντελέκον	66	134

• Η κοινότητα «**Σαράτιον**», με το Β.Δ. 25.9.1950 (Φ.Ε.Κ. Α 216/1950) και το διορθωμένο Β.Δ. 8.10.1951 (Φ.Ε.Κ. Α 275/1951), καταργήθηκε και προσαρτήθηκε στην κοινότητα «**Κρυόβρυση**» (αρχικά «**Πέτσιανη**», κατόπιν «**Πέστιανη**»).

Με το Β.Δ. 20.9.1955 (Φ.Ε.Κ. Α 287/1955) ο συνοικισμός «**Σαράτιον**» μετονομάστηκε σε «**Μύλοι**». Ο συνοικισμός «**Μύλοι**», με το Π.Δ. 208/13.6.1986 (Φ.Ε.Κ. Α 86/1986), αποσπάστηκε από την κοινότητα και προσαρτήθηκε στην κοινότητα «**Αγία Μαρίνα**».

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Σαράτι	239	
1920	Σαράτιον	190	

• Στην κοινότητα «**Σίδερη**» προσαρτήθηκε, αφού καταργήθηκε, με το Β.Δ. 7.9.1950 (Φ.Ε.Κ. Α 27/1951), η κοινότητα «**Ελαία**» (αρχικά «**Καλπάκιον**»). Με το Π.Δ. 277/5.8.1996 (Φ.Ε.Κ. Α197/1996) ο συνοικισμός «**Ελαία**» αποσπάστηκε από την κοινότητα και προσαρτήθηκε στο δήμο **Φιλιατών**.

Ας σημειωθεί, πως η κοινότητα, με τον Α.Ν. 29.4.1949 (Φ.Ε.Κ. Α 105/1949), αποσπάστηκε από την επαρχία Θυάμιδος, στην οποία ανήκε, και προσαρτήθηκε στην επαρχία Φιλιατών.

Σήμερα η τέως κοινότητα «**Σίδερη**» είναι δημοτικό διαμέρισμα του δήμου **Φιλιατών**.

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Σίδερη	356
1920	Σίδερη	283
1928	Σίδερη	273

• Ο συνοικισμός και η κοινότητα «**Σκέφαρη**», με το Δ. 11.9.1928 (Φ.Ε.Κ. Α 193/1928), μετονομάστηκαν σε «**Μύλοι**». Με το Β.Δ. 52/11.1.1963 (Φ.Ε.Κ. Α 13/1963) η έδρα της κοινότητας μεταφέρεται στο συνοικισμό «**Σμέρτος**», ενώ με το Β.Δ. 346/1.6.1963 (Φ.Ε.Κ. Α91/1963) η κοινότητα μετονομάστηκε σε «**Σμέρτος**». Στις 14 Μαρτίου 1971 ο συνοικισμός «**Μύλοι**» καταργήθηκε.

Σήμερα η τέως κοινότητα «**Τρικόρυφον**» είναι δημοτικό διαμέρισμα του δήμου **Φιλιατών**.

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Σπάρταρη	499
1920	Σπάρταρη	513

• Στην κοινότητα «**Τσαμαντάς**», με το Β.Δ. 25.3.1920 (Φ.Ε.Κ. Α 76/1920), προσαρτήθηκε ο συνοικισμός «**Περδικάρι**», που αποσπάστηκε από την κοινότητα «**Λυντζίδα**» (αργότερα «**Λιδίζδα**» και κατόπιν «**Ασπροκκλήσιον**»). Ο συνοικισμός «**Περδικάρι**» καταργήθηκε στις 16 Μαΐου 1928.

Στις 19 Μαρτίου 1961 αναγνωρίστηκε και προσαρτήθηκε στην κοινότητα ο συνοικισμός «**Καμίτσανη**».

Η κοινότητα, με τον Α.Ν. 29.4.1949 (Φ.Ε.Κ. Α 105/1949), αποσπάστηκε από την επαρχία Θυάμιδος, στην οποία ανήκε, και προσαρτήθηκε στην επαρχία Φιλιατών.

Σήμερα η τέως κοινότητα «**Τσαμαντάς**» είναι δημοτικό διαμέρισμα του δήμου **Φιλιατών**.

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Τσαμαντάς	1428	
1920	Τσαμαντάς	1045	
	Περδικάρι	145	1190
1928	Τσαμαντάς	1147	

• Ο συνοικισμός και η κοινότητα «**Τσαρακλιμάνι**», στις 16 Οκτωβρίου 1940, διόρθωσαν το όνομά τους σε «**Τσαρακλιμάνιον**», ενώ με το Β. Δ. 20.9.1955 (Φ.Ε.Κ. Α 287/1955), ο συνοικισμός και η κοινότητα μετονομάστηκαν σε «**Παλιάμπελα**» και στη συνέχεια με το Β.Δ. 20.11.1957 (Φ.Ε.Κ. Α 253/1957) σε «**Καλλιθέα**».

Προηγουμένως, με το Β.Δ. 14.5.1920 (Φ.Ε.Κ. Α 111/1920), αποσπάστηκε από την κοινότητα ο συνοικισμός «**Μπράνια**», και προσαρτήθηκε στην κοινότητα «**Λύκον**» (κατόπιν «**Λύκος**» και αργότερα «**Χαραυγή**»).

Η κοινότητα, με το Δ. 21.3.1937 (Φ.Ε.Κ. Α 119/1937), αποσπάστηκε από την επαρχία Θυάμιδος και προσαρτήθηκε στην επαρχία Δωδώνης του νομού Ιωαννίνων. Αργότερα, με τον Α.Ν. 960/29.4.1949 (Φ.Ε.Κ. Α 105/1949), αποσπάστηκε από την επαρχία Θυάμιδος και προσαρτήθηκε στην επαρχία Φιλιατών του νομού Θεσπρωτίας.

Η κοινότητα, με τον Α.Ν. 29.4.1949 (Φ.Ε.Κ. Α 105/1949), αποσπάστηκε από την επαρχία Θυάμιδος, στην οποία ανήκε, και προσαρτήθηκε στην επαρχία Φιλιατών.

Σήμερα η τέως κοινότητα «**Κεστρίνη**» είναι δημοτικό διαμέρισμα του δήμου **Σαγιάδας**.

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Σκουπίτσα	232
1920	Σκουπίτσα	246
1928	Σκουπίτσα	267

• Η κοινότητα «**Σολοπιά**» καταργήθηκε, με το Β.Δ. 7.9.1950 (Φ.Ε.Κ. Α 27/1951) και προσαρτήθηκε στην κοινότητα «**Γόλυ**».

Με τον Α.Ν. 29.4.1949 (Φ.Ε.Κ. Α 105/1949) η κοινότητα αποσπάστηκε από την επαρχία Θυάμιδος, στην οποία ανήκε, και προσαρτήθηκε στην επαρχία Φιλιατών.

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Σολοπιά	220
1920	Σολοπιά	245

• Ο συνοικισμός και η κοινότητα «**Σούβλιαση**», με το Δ. 11.9.1928 (Φ.Ε.Κ. Α 193/1928), μετονομάστηκαν σε «**Άγιος Βλάσιος**».

Σήμερα είναι δημοτικό διαμέρισμα του δήμου **Ηγουμενίτσης**.

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Σούβλιαση	1012
1920	Σούβλιαση	689
1928	Άγιος Βλάσιος	659

• Ο συνοικισμός και η κοινότητα «**Σπάρταμη**» διόρθωσαν το όνομά τους, στις 18 Δεκεμβρίου 1920 σε «**Σπάρταρη**», ενώ μετονομάστηκαν σε «**Τρικόρυφον**» με το Δ. 2.12.1929 (Φ.Ε.Κ. Α 431/1929).

Η κοινότητα «**Τρικόρυφον**» καταργήθηκε, με το Β.Δ. 7.9.1950 (Φ.Ε.Κ. Α 27/1951), και προσαρτήθηκε στο δήμο **Φιλιατών**, ενώ επανασυστάθηκε, με το Β.Δ. 85/11.2.1963 (Φ.Ε.Κ. Α 18/1963), όταν αποσπάστηκε από το δήμο **Φιλιατών** ο συνοικισμός «**Τρικόρυφον**».

Στις 5 Απριλίου 1981 αναγνωρίστηκε και προσαρτήθηκε στην κοινότητα ο συνοικισμός «**Φράγμα Καλαμά**».

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Φιλιάταις	2000
1920	Φιλιάται	2645
1928	Φιλιάτες	2241

• Ο συνοικισμός και η κοινότητα «**Φοινίκου**», διόρθωσαν στις 16 Μαΐου 1928, το όνομά τους σε «**Φοινίκον**», ενώ στις 16 Οκτωβρίου 1940, καθιερώθηκε ως επίσημη ονομασία ο τύπος «**Φοινίκιον**».

Στο μεταξύ με το Β.Δ. 14.5.1920 (Φ.Ε.Κ. Α 111/1920) ο συνοικισμός «**Φανερωμένη**» αποσπάστηκε από την κοινότητα και αποτέλεσε νέα κοινότητα με την ονομασία «**Φανερωμένη**».

Σήμερα η τέως κοινότητα «**Φοινίκον**» είναι δημοτικό διαμέρισμα του δήμου **Φιλιατών**.

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Φοινίκιον	395
1920	Φοινίκου	347
1928	Φοινίκον	342

ΟΙ ΥΠΟΛΟΙΠΕΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΕΣ

• Η κοινότητα «**Βορτόπια**» συστάθηκε με το Δ. 11.12.1928 (Φ.Ε.Κ. Α 266/1928), όταν ο ομώνυμος συνοικισμός αποσπάστηκε από την κοινότητα «**Γαρδίκι**» (αργότερα «**Γαρδίκιον**», κατόπιν «**Άγιος Γεώργιος**» και σήμερα πάλι «**Γαρδίκιον**»)

Με το Δ. 12.2.1935 (Φ.Ε.Κ. Α 50/1935) προσαρτήθηκαν στην κοινότητα οι συνοικισμοί «**Μαϊδανέου**» και «**Καραπανέου**», οι οποίοι αποσπάστηκαν επίσης από την κοινότητα «**Γαρδίκι**». Οι δύο αυτοί συνοικισμοί καταργήθηκαν στις 16 Οκτωβρίου 1940.

Με τον Α.Ν. 960/29.4.1949 (Φ.Ε.Κ. Α105/1949) η κοινότητα αποσπάστηκε από την επαρχία Θυάμιδος και προσαρτήθηκε στην επαρχία Φιλιατών.

Ο συνοικισμός και η κοινότητα «**Βορτόπια**», με το Δ. 15.12.1958 (Φ.Ε.Κ. Α 5/1959), μετονομάστηκαν σε «**Αναβρυτόν**».

Σήμερα είναι δημοτικό διαμέρισμα του δήμου **Φιλιατών**.

• Οι συνοικισμοί «**Γαρδίκιον**» και «**Βορτόπια**» αναγνωρίστηκαν με το Δ.2.6.1925 (Φ.Ε.Κ. Α 143/1925), αφού αποσπάστηκαν από την κοινότητα «**Γλούστα**» (αργότερα «**Κεφαλοχώριον**»), σε κοινότητα με την ονομασία «**Γαρδίκι**», και έδρα το συνοικισμό «**Γαρδίκι**».

Σήμερα η τέως κοινότητα «**Καλλιθέα**» είναι δημοτικό διαμέρισμα του δήμου **Φιλιατών**.

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Τσαρεκλιμάνι	285	
	Μπράνια	76	361
1920	Τσαρακλιμάνι	246	
1928	Τσαρακλιμάνι	252	

• Ο συνοικισμός και η κοινότητα «**Φατήριον**», με το Β.Δ. 20.9.1955 (Φ.Ε.Κ. Α 287/1955), μετονομάστηκαν σε «**Κερασοχώριον**».

Προηγουμένως, με το Β.Δ. 28.4.1930 (Φ.Ε.Κ. Α 142/1930), αποσπάστηκε από την κοινότητα και αναγνωρίστηκε ως νέα κοινότητα, ο συνοικισμός «**Παλαμπά**», κατόπιν «**Παλαμπάς**».

Επίσης στις 7 Απριλίου 1951 αναγνωρίστηκε ο συνοικισμός «**Μαυρονέριον**» και προσαρτήθηκε στην κοινότητα.

Σήμερα η τέως κοινότητα «**Κερασοχώριον**» είναι δημοτικό διαμέρισμα του δήμου **Φιλιατών**

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Φατήριον	346	
	Παλαμπά	130	476
1920	Φατήριον	268	
	Παλαμπά	125	393
1928	Φατήριον	330	
	Παλαμπά	157	487

• Ο συνοικισμός και η κοινότητα «**Φιλιάται**» διόρθωσαν το όνομά τους σε «**Φιλιάτες**» στις 16 Μαΐου 1928, ενώ στις 16 Οκτωβρίου 1940, καθιερώθηκε και πάλι ως επίσημη ονομασία ο τύπος «**Φιλιάται**».

Η κοινότητα, με το Δ. 15.2.1947 (Φ.Ε.Κ. Α 31/1947), αναγνωρίστηκε σε δήμο, ενώ με το Β.Δ. 7.9.1950 (Φ.Ε.Κ. Α 27/1951) προσαρτήθηκαν στο δήμο οι κοινότητες «**Βρυσέλλα**» και «**Τρικόρυφον**» (αρχικά «**Σπάρταμη**» και «**Σπάρταρη**»), που καταργήθηκαν.

Προηγουμένως με τον Α.Ν. 960/29.4.1949 (Φ.Ε.Κ. Α105/1949), αποσπάστηκε από την επαρχία Θυάμιδος και προσαρτήθηκε στην επαρχία Φιλιατών του νομού Θεσπρωτίας.

Από το δήμο **Φιλιατών** οι συνοικισμοί «**Βρυσέλλα**» και «**Τρικόρυφον**», με τα Β.Δ. 90 και Β.Δ. 85/11.2.1963 (Φ.Ε.Κ. Α 18/1963), αντίστοιχα, αποσπάστηκαν και επανασυστάθηκαν ως ομώνυμες κοινότητες.

Σήμερα ο συνοικισμός «**Φιλιάται**» είναι έδρα του δήμου **Φιλιατών**

Στις 17 Μαρτίου 1971 αναγνωρίστηκε και προσαρτήθηκε στην κοινότητα ο συνοικισμός «**Αμπέλια**».

Σήμερα η τέως κοινότητα «**Νέα Σελεύκεια**» αποτελεί δημοτικό διαμέρισμα του δήμου **Ηγουμενίτσας**.

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1928	Νέα Σελεύκεια	274	
	Βουνοσπηλιά	509	783

• Η κοινότητα «**Παλαμπάς**» προήλθε από την κοινότητα «**Φατήριον**» (αργότερα «**Κερασοχώριον**») και αναγνωρίστηκε ως κοινότητα με το Δ. 28.4.1930 (Φ.Ε.Κ. Α 142/1930), ενώ ο αρχικός συνοικισμός ονομαζόταν «**Παλαμπά**», ονομασία που διορθώθηκε στις 16 Οκτωβρίου 1940 σε «**Παλαμπάς**».

Με τον Α.Ν. 960/29.4.1949 (Φ.Ε.Κ. Α 105/1949) η κοινότητα αποσπάστηκε από την επαρχία Θυάμιδος, στην οποία ανήκε και προσαρτήθηκε στην επαρχία Φιλιατών.

Σήμερα είναι δημοτικό διαμέρισμα του δήμου **Φιλιατών**.

• Η κοινότητα «**Πετροβίτσα**» προήλθε από την κοινότητα «**Πλακωτή**» της οποίας υπήρξε συνοικισμός. Αναγνωρίστηκε με το Δ 31.7.1930 (Φ.Ε.Κ. Α 271/1930).

Σήμερα είναι δημοτικό διαμέρισμα του δήμου **Παραμυθιάς**.

• Ο συνοικισμός και η κοινότητα «**Πόπποβον**» αναγνωρίστηκαν με το Β.Δ. 11.11.1919 (Φ.Ε.Κ. 247/1919), ενώ με το Δ. 12.3.1928 (Φ.Ε.Κ. Α 81/1928) μετονομάστηκαν σε «**Αγία Κυριακή**».

Σήμερα είναι δημοτικό διαμέρισμα του δήμου **Παραμυθιάς**.

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Πόπποβον	833
1920	Πόπποβον	463
1928	Αγία Κυριακή	495

• Η κοινότητα «**Ράγιον**», αποτελούμενη από τους συνοικισμούς «**Ράγιον**» και «**Τσιφλίκι**» και έδρα το συνοικισμό «**Ράγιον**», προήλθε από την κοινότητα «**Καστρί**» (αργότερα «**Καστρίον**»), και αναγνωρίστηκε με το Δ. 14.2.1935 (Φ.Ε.Κ. Α 56/1935). Ο συνοικισμός «**Τσιφτλίκι**» καταργήθη-

Ο συνοικισμός και η κοινότητα «**Γαρδίκι**» διόρθωσαν το όνομά τους σε «**Γαρδίκιον**» στις 16 Οκτωβρίου 1940.

Με το Δ. 11.12.1928 (Φ.Ε.Κ. Α 266/1928) από την κοινότητα «**Γαρδίκιον**» αποσπάστηκε και αναγνωρίστηκε σε κοινότητα με την ίδια ονομασία, ο συνοικισμός «**Βορτόπια**».

Ο συνοικισμός και η κοινότητα «**Γαρδίκιον**», με το Β.Δ. 15.12.1958 (Φ.Ε.Κ. Α 5/1959), μετονομάστηκαν σε «**Άγιος Γεώργιος**».

Στις 19 Μαρτίου 1961 αναγνωρίστηκαν και προσαρτήθηκαν στην κοινότητα οι συνοικισμοί «**Θανάτικα**» και «**Τσιμπουκάτικα**», που με το Β.Δ. 743/14.11.1963 (Φ.Ε.Κ. Α 219/1963) μετονομάστηκαν σε «**Μέλισσα**» και «**Πέραμα**», αντίστοιχα.

Στη συνέχεια, ο συνοικισμός και η κοινότητα «**Άγιος Γεώργιος**» μετονομάστηκαν σε «**Γαρδίκιον**» με το Π.Δ. 926/22.11.1976 (Φ.Ε.Κ. Α 339/1976), ενώ με το Π.Δ. 906/4.10.77 (Φ.Ε.Κ. Α 302/1977) η έδρα της κοινότητας μεταφέρθηκε στο συνοικισμό «**Μέλισσα**».

Σήμερα η τέως κοινότητα «**Γαρδίκιον**» είναι δημοτικό διαμέρισμα του δήμου **Φιλιατών**.

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1928	Γαρδίκι	299	
	Βορτόπια	163	462

- Ο συνοικισμός και η κοινότητα «**Κουρεμάδιον**» διόρθωσαν το όνομά τους σε «**Κουρεμάδι**» στις 16 Μαΐου 1928, ενώ στις 16 Οκτωβρίου 1940 καθιερώθηκε και πάλι ως επίσημη ονομασία του συνοικισμού και της κοινότητας ο τύπος «**Κουρεμάδιον**».

Η κοινότητα, με το Δ 26.2.1931 (Φ.Ε.Κ. Α 54/1931), αποσπάστηκε από την επαρχία Πωγωνίου, στην οποία ανήκε, και προσαρτήθηκε στην επαρχία Θυάμιδος του νομού Ιωαννίνων. Στη συνέχεια με τον Α.Ν. 960/29.4.1949 (Φ.Ε.Κ. Α105/1949) αποσπάστηκε από το νομό Ιωαννίνων και προσαρτήθηκε στην επαρχία Φιλιατών του νομού Θεσπρωτίας.

Σήμερα είναι δημοτικό διαμέρισμα του δήμου **Φιλιατών**.

- Η κοινότητα «**Νέα Σελεύκεια**» αναγνωρίστηκε με το Δ. 12.3.1928 (Φ.Ε.Κ. Α 58/1928). Στην κοινότητα προσαρτήθηκε, με το Δ. 22.11.1928 (Φ.Ε.Κ. Α 250/1928), ο συνοικισμός «**Δημοκρατία**», που αποσπάστηκε από την κοινότητα «**Ηγουμενίτσα**», ενώ στις 16 Οκτωβρίου 1940 ο συνοικισμός «**Δημοκρατία**» καταργήθηκε.

Προηγουμένως στην απογραφή στα 1928 προσμετρήθηκε στην κοινότητα και ο συνοικισμός «**Βουνοσπηλιά**».

ΓΛΩΣΣΑΡΙ

- **Άσπρο**, akçe: Ασημένιο νόμισμα, βασική λογιστική μονάδα της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας.
- **Βακούφι**, vakf ή vakıf: «Ακινήτοποίηση», η παραχώρηση στο διηνεκές της επικαρπίας κτήματος ή άλλων πόρων, σε θρησκευτικά ή φιλανθρωπικά ιδρύματα, για την υλοποίηση των σκοπών τους.
- **Βαλιδέ σουλτάνα**, vâlide sultan: Η μητέρα του σουλτάνου, η βασιλογεννήτωρ (Π. Αραβαντινός), η βασιλομήτωρ (Ι. Λαμπρίδης).
- **Βιλαέτι(ον)**, βιλα(γ)έτ, vilâyet: Περιφερειακή διοικητική διαίρεση της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, η ανώτατη που πρόβλεπε ο «νόμος των βιλαετιών», ο οποίος εξαγγέλθηκε στα 1864 και εφαρμόστηκε σταδιακά. Επικεφαλής του βιλαετιού ήταν ο βαλής (vali), όρος που ερμηνεύεται γενικός διοικητής από ορισμένους, νομάρχη από άλλους. Προηγουμένως ο όρος είχε διάφορες σημασίες, δηλώνοντας οποιαδήποτε διοικητική βαθμίδα συνήθως σαντζάκι, καζά, αλλά και αρματολίκι. Στα ελληνικά αποδίδεται με τους όρους «γενική διοικήσεις», «νομός», «νομαρχία», «επαρχία». Συνεπάγεται και ως «βασιλική» (valilik), για να υποδηλωθεί η επικράτεια του βαλή.
- **Βοϊνάκ**, βοϊνούκ, βοϊνάκηδες, βοϊνίκηδες, βοϊνίκοι, βοϊνούκοι, voynik, voynik: Σλάβοι, κυρίως Βούλγαροι, χριστιανοί ή μουσουλμάνοι πολεμιστές στην υπηρεσία της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας. **Βοϊνάκ**, σύμφωνα με τον Ι. Λαμπρίδη, υπήρξαν «...χριστιανικά σώματα εν Βουλγαρία, από του 1375 σχηματισθέντα...», τα οποία ήταν «...παντός φόρου απαλλαγμένα...και εις ταπεινοτέρας του στρατού υπηρεσίας εχρησίμευον...». Ο ίδιος εξηγεί πως «Βοϊντσοι οι στρατιώται ρωσσιστί καλούνταν». Προσθέτει επίσης ότι «...Βοϊνάκηδες και τροπή των α εις ι Βοϊνίκηδες...» επωνομάζονταν γενικώς οι κάτοικοι του κεντρικού διαμερίσματος του Ζαγοριού, που μετά την «αυθόρμητον υποταγήν» τους στους Οθωμανούς, υποχρεώθηκαν, απαλασσόμενοι από φόρους, καθ' ἑκάστην χρόνο να στέλνουν αριθμό ανδρών «...προς επιμέλειαν και θεραπείαν των ἰππων και αμαξῶν του αυτοκρατορικού στρατού...». Κατά το Λ. Βρανούση οι βοϊνίκηδες ή βοϊνούκ ήταν από τους τίτλους που χρησιμοποιούσε «...η βυζαντινή και η σερβική αριστοκρατία της πολυεθνούς αυτοκρατορίας...» μάλιστα από τους «μικρότερους». Οι τίτλοι βοϊνίκηδες ή βοϊνούκ «...διατηρήθησαν επί μακρόν χρονικόν διάστημα και μετά την τουρκικὴν κατάκτησιν, ως χριστιανοί σπαχήδες, ενσωματωθέντες εις το ιδιότυπον διοικητικόν, επιστρατευτικόν και φοροτεχνικόν σύστημα των πρώτων χρόνων της τουρκοκρατίας...».
- **Βοϊνίκον**: Με τον όρο «Βοϊνίκον» ο Π. Αραβαντινός εννοεί 14 χωριά του Ζαγοριού, τα οποία μετά την παράδοση της πόλης των Ιωαννίνων, συνθηκολόγησαν με τους Οθωμανούς «...υποταγέντα αυθόρμητως επί τη υποσχέσει εν' αποστέλλωσιν ετησίως ως ἕκαστον χωρίον προσδιοριζόμενα άτομα, ὅπως υπηρετώσιν ως υποκόμοι εν ολίγαις εβδομάσιν εις τα ὑποστάσια του Σουλ-

κε στις 16 Οκτωβρίου 1940. Στην απογραφή στα 1928 εμφανίζονται οι συνοικισμοί «**Ράγιον**» και «**Τσιφλίκι**» ως «**Τσιφλίκι Ράγιον**».

Σήμερα η τέως κοινότητα «**Ράγιον**» αποτελεί δημοτικό διαμέρισμα του δήμου **Σαγιάδας**.

- Η κοινότητα «**Σαμονίδα**» αναγνωρίστηκε με το Δ. 2.6.1932 (Φ.Ε.Κ. Α 222/1932). Προήλθε από την κοινότητα «**Αυλότοπος**» (αρχικά «**Γλαβίτσα**»), στην οποία είχε προσαρτηθεί, όταν με το Δ. 31.3.1924 (Φ.Ε.Κ. Α 74/1924), αποσπάστηκε από την κοινότητα «**Παλαιοχώρι Βότσαρη**» (σήμερα «**Παλαιοχώριον Μπότσαρη**»). Τότε είχε την ονομασία «**Σούλι Σαμωνίδος**», ονομασία που διορθώθηκε στις 16 Μαΐου 1928 σε «**Σαμωνίδα**» και κατόπιν στις 16 Οκτωβρίου 1940 σε «**Σαμονίδα**». Η αρχική ονομασία του συνοικισμού ήταν «**Σούλι**».

Σήμερα είναι έδρα της κοινότητας **Σουλίου**.

- Η κοινότητα «**Φανερωμένη**» προήλθε από την κοινότητα «**Φοινίκου**» (αργότερα «**Φοινίκον**» και κατόπιν «**Φοινίκιον**»). Αναγνωρίστηκε ως κοινότητα με το Β.Δ. 14.5.1920 (Φ.Ε.Κ. Α 111/1920).

Με τον Α.Ν. 960/29.4.1949 (Φ.Ε.Κ. Α 105/1949) αποσπάστηκε από την επαρχία Θυάμιδος και προσαρτήθηκε στην επαρχία Φιλιατών.

Σήμερα είναι δημοτικό διαμέρισμα του δήμου **Φιλιατών**.

Πληθυσμιακή εξέλιξη

1913	Φανερωμένη	160
1920	Φανερωμένη	134
1928	Φανερωμένη	342

- **Μουχτάρης**, muhtar: «Σφραγιδοφύλακας», αιρετός, εκλεγμένος πρόεδρος κοινότητας. Σε μεγάλες κοινότητες υπήρχε ο mouhtar evel, πρώτος πρόεδρος και ο muhtar sani, δεύτερος πρόεδρος, αντιπρόεδρος.
- **Μπεηλέρμπεης, μπεγλέρμπεης, βεγλέρμπεης**, beylerbey: «Μπέης των μπέηδων», «πρίγκηπας των πριγκήπων», «ηγεμών των ηγεμόνων», «αντιβασιλέας», ανώτατος τιτλούχος της οθωμανικής περιφερειακής διοίκησης.
- **Μπεηλερμπεηλήκι**, beylerbeylik: Το αξίωμα του μπεηλέρμπεη, ανώτατη περιφερειακή διοικητική μονάδα, ως τα τέλη του 16 ου αιώνα, στην Οθωμανική Αυτοκρατορία.
- **Μπεηλίκι**, beylik: Περιφερειακή μονάδα ή ηγεμονία της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, επικράτεια του μπέη.
- **Μπέης**, beğ ή bey: «Αφέντης», επικεφαλής περιφερειακής μονάδας, ηγεμόνας αυτόνομης επικράτειας.
- **Μπουλούκμπασης**, bölükbaşı: Ο «πρώτος του μπουλουκιάου», επικεφαλής τμήματος στρατιωτών, ιδίως ιπέων. Σύμφωνα με τον Ι. Λαμπρίδη ο «Μπουλούκ Μπασής» ήταν «αρχηγός αποσπάσματος», επιφορτισμένος με την τήρηση της τάξης σε μια περιοχή.
- **Ναχιγιές, ναχη(ι)γές, ναχα(γ)ές, ναχ(ι)ές**, nahiyе: Κατώτερη διοικητική μονάδα της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας. Στα ελληνικά αποδίδεται με τους όρους «περιοχή», «επαρχία», «υποεπαρχία», «κύκλος», «δήμος», «προσαύξημα», ενώ χρησιμοποιούνται και οι τύποι «μουδιρλίκ(ι)», «μουδ(ντ)ιρλίκι» και «μουδιρλίκειον», για να υποδηλωθεί η επικράτεια του μουδέρη, διοικητή του ναχιγιέ.
- **Σαντζάκι(ον), σανδ(τ)ζάκ**, sansak: «Σημαία, φλάμπουρο», βασική περιφερειακή διοικητική μονάδα της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, με επικεφαλής το σαντζάκιμπεη (sansak beyi), υποδιαίρεση του μπεηλερμπεηλικιού αρχικά και κατοπιν του εγιαλετιού. Στην ελληνική γλώσσα αποδίδεται με τους όρους «τοπαρχία», «σατραπεία», «επαρχία», «τμήμα», «διοικήσεις», «νομός». Μετά την περίοδο των μεταρρυθμίσεων, στα μέσα του 19ου αιώνα, χρησιμοποιούνται και οι όροι «μουτεσαριφλίκ(ι)», «μουτεσαριφλίκειον» ή «μουτασαρρηφλήκ», για να αποδοθεί η συγκεκριμένη βαθμίδα διοίκησης, που είχε επικεφαλής της το μουτεσαρίφ(η), μουτεσαρρίφ, μουτασαρρήφ, το διοικητή και ήταν υποδιαίρεση του βιλαετιού. Ο σουλτάνος στο διοικητή της βαθμίδας αυτής παρέδιδε τη σημαία (sansak), σύμβολο εξουσίας. Η ετυμολογία του όρου είναι ενδεικτική του στρατιωτικού χαρακτήρα των διαμερισμάτων αυτών, ενώ ας σημειωθεί πως στα ύστερα χρόνια της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας χρησιμοποιείται και ο όρος λιβάς (livâ), λέξη αραβική, που επίσης σημαία σημαίνει, για να αποδοθεί η συγκεκριμένη διοικητική βαθμίδα.
- **Σ(ι)ούμπασης**, subaşı: «Στρατηγός», ιδιοκτήτης ζιαμετιού (ζιαμέτι, zea-met: φέουδο με ετήσιο εισόδημα είκοσι μέχρι εκατό χιλιάδες άσπρα, η οποία ήταν βασική λογιστική μονάδα στην Οθωμανική Αυτοκρατορία), διοικητής στρατιωτικού τμήματος σπαχήδων. Ο Ι. Λαμπρίδης υποστηρίζει, ότι το όνομα

τάνου...». Από τα 14 αυτά χωριά που μνημονεύει ο Π. Αραβαντινός, σήμερα σώζονται τα εξής: Μπάγια (Κήποι), Μανασσής, Βεϊτζα (Βίτσα), Τσερβάρι (Ελαφότοπος), Κουκούλι (Κουκκούλιον), Σοποτζίλι (Δίλοφον), Φραγγάδες, Βάρβεση (Άγιοι Απόστολοι). Ας σημειωθεί ότι ο Π. Αραβαντινός θεωρούσε πως τα 14 χωριά, που ανήκαν στο Βοϊνίκον αποτελούσαν, κυρίως αυτά, το Ζαγόρι στα ύστερα χρόνια της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας, και στα χρόνια της πρώιμης οθωμανικής κυριαρχίας στην περιοχή.

- **Γενίτσαροι**, *geniçeri*: «Νέος στρατός», το μόνιμο πεζικό του σουλτάνου που στρατολογούνταν με το παιδομάζωμα από τα Χριστιανόπουλα, εκπαιδεύονταν να υπηρετήσουν την αυλή του σουλτάνου, και πληρώνονταν από το κρατικό θησαυροφυλάκιο.
- **Εγιαλέτ(ι)(ον)**, **αγιαλέτ(ι)**, *eyâlet*: Γενικά επαρχία, ηγεμονία, βαθμίδα της περιφερειακής διοικητικής διαίρεσης της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, ειδικά μετά τα τέλη του 16ου αιώνα αντικατέστησε το μπεηλερμπερλίκι (*beyberbeylik*), ανώτατη τότε περιφερειακή διοικητική μονάδα. Όταν εφαρμόστηκε ο «νόμος των βίλαετίων» αντικαταστάθηκε με τον όρο βίλαέτι.
- **Ζουπάνος**: Αρχηγός σλαβικών, κυρίως ποιμενικών, φυλών και στη συνέχεια Σλάβος αξιωματούχος, επικεφαλής της ζουπανίας ή ζουπίας την οποία ο Δ. Ζακυθηνός χαρακτηρίζει «κυψέλη του πολιτικού βίου των Σλάβων». Η λέξη είναι μάλλον ιρανικής προέλευσης. Στην τουρκική γλώσσα χρησιμοποιήθηκε με τον τύπο *çoban*, *τσομπάν*, απ' όπου και η ελληνική *τσο(μ)πάνος*, *τσό(μ)πανος*, *τσο(μ)πάνης* «ο βοσκός, ο ποιμένας». Ο Λ. Βρανούσης σημειώνει πως οι τίτλοι «βοεβόδας», «ζουπάνος», «μέγας ζουπάνος», «κεφαλατικεύων ζουπάνος» ήταν αξιώματα της σερβικής αριστοκρατίας της πολυεθνούς Βυζαντινής Αυτοκρατορίας. Συμπληρώνει ωστόσο πως «...Συν των χρόνων όμως οι ηχηροί αυτοί τίτλοι έπαυσαν να εκπροσωπούν τα παλαιά μεγάλα αξιώματα και εδήλωναν απλώς τον τοπικόν άρχοντα, φύλαρχον ή γαιοκτήμονα μικράς περιοχής...».
- **Καζάς**, *kaza*: Διοικητική μονάδα της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας με διοικητή τον καϊμ(μ)ακάμ(η) (*kaymakam*) αποδιδόμενη στην ελληνική γλώσσα με τους τύπους «χωραρχία», «διοίκησις», «υποδιοίκησις», «επαρχία», «δήμος», «υποτοπαρχία», «τοποτηρητεία». Χρησιμοποιούνται και οι όροι «καϊμακαμλίκ(ι)», «καϊμμακαμλήκ», «καϊμακαμλίκειον» (*kaymakamlık*), για να υποδηλωθεί η διοικητική επικράτεια του καϊμ(μ)ακάμ(η), τίτλος, που στην ελληνική γλώσσα ερμηνεύεται με τους όρους «υποδιοικητής», «έπαρχος», «τοποτηρητής».
- **Μαχαλάς**, *mahalle*: Συνοικία.
- **Μουδέρ(η)ς**, **μουντήρης**, **μουδ(ντ)ούρης**, *müdür*: Διευθυντής, επικεφαλής *ναχιγιέ*, έπαρχος, υποδιοικητής.
- **Μουσελίμης**, **μουσελήμης**, **μουτεσελίμης**, *müsellem*: «Εμπιστος», διοικητής βίλαετιού πριν εφαρμοστεί ο «νόμος των βίλαετίων», έπαρχος, υποδιοικητής.

ΠΗΓΕΣ

ΛΕΞΙΚΑ - ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΕΙΕΣ

Εγκυκλοπαίδεια ΠΑΠΥΡΟΣ - ΛΑΡΟΥΣ - ΜΠΡΙΤΤΑΝΙΚΑ.

Εγκυκλοπαιδικόν Λεξικόν «ΕΛΕΥΘΕΡΟΥΔΑΚΗ».

Λεξικό Διοικητικών Μεταβολών των Δήμων και των Κοινοτήτων (1912-2001). Κ.Ε.Δ.Κ.Ε - Ε.Ε.Τ.Α.Α, Αθήνα 2002.

Λεξικό της Νέας Ελληνικής Γλώσσας. Γ. Μπαμπινιώτης, Αθήνα 1998.

Μεγάλη Ελληνική Εγκυκλοπαίδεια.

Νεώτερον Εγκυκλοπαιδικόν Λεξικόν «ΗΛΙΟΥ».

Στοιχεία Συστάσεως και Εξελίξεως των Δήμων και Κοινοτήτων. Νομός Ιωαννίνων - Νομός Θεσπρωτίας. Κ.Ε.Δ.Κ.Ε, Αθήνα 1962.

ΣΥΛΛΟΓΙΚΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

Αφιέρωμα εις την Ήπειρον εις μνήμην Χρίστου Σούλη. Αθήναι 1956.

- Γεωργακάς Δ. Σλαβική επίδραση στο τοπωνυμικό της Ηπείρου.
- Δάκαρης Σ. Η αρχαιολογική έρευνα στο λεκανοπέδιο των Ιωαννίνων.
- Δάκαρης Σ. Οι γενεαλογικοί μύθοι των Μολοσσών, Εν Αθήναις 1956.

Εργολάβος Σπ. Τα Ζαγοροχώρια της αρχές του αιώνα, Ιωάννινα 1993.

- Βασιλείου (Σούλη) Χρ. Πραγματεία περί Ζαγορίου.
- Καθάρειος Αλ. Έκθεσις επιθεωρήσεως Ζαγοροχωρίων κατά το 1913.

Η Επαρχία Κόνιτσας στο χώρο και το χρόνο. Κόνιτσα 2000.

- Αλεξιάκης Ελ. Οικιστική και σημειολογία στο χώρο της Ηπείρου. Συγκριτική προσέγγιση.
- Ράπτης Δ. Διοικητικοί θεσμοί επί Τουρκοκρατίας στην Επαρχία Κόνιτσας.

Κάντσικο -Δροσοπηγή. (Συγγραφή για ένα μαστοροχώρι της Ηπείρου), Αθήνα 1993.

- Ζιώγας Θ. Εξήγηση της λέξης Κάντσικο.
- Ζιώγας Θ. Κάντσικου τοπωνυμικό.
- Ζιώγας Θ. Εξήγηση της λέξης Ζέρμα, Λούψικο, Μπλήζιανη, Κεράσοβο, Φούρκα.

Πρακτικά Γ' Συνεδρίου Μετσοβιτικών Σπουδών. Μέτσοβο 1997.

- Τζίμας - Πλατάρης Γ. Διορθώσεις στη Χατζημιχάλη.

Πρακτικά Πρώτου Συμποσίου Λόγου. Ο λόγος για το Ζαγόρι, Ιωάννινα, 25-26 Ιανουαρίου 1986.

- Βαρτζώκας Κ. Προστασία και αναβίωση της πολιτιστικής κληρονομιάς του Ζαγορίου της.
- Οικονόμου Κ. Προβλήματα αξιολόγησης των τοπωνυμίων από ιστορική άποψη.
- Παπαγεωργίου Γ. Φορολογικές και περιοριστικές λειτουργίες των κοινοτήτων στην ύστερη Τουρκοκρατία: Το παράδειγμα του Καπεσόβου Ζαγορίου.
- Σαρηγιάννης Γ. Η εξέλιξη του οικιστικού δικτύου Ζαγορίου.

Χορός και Ιστορία. Πρακτικά 14ου Διεθνούς Συνεδρίου για την έρευνα του χορού, Αριδαία 2000

- Σέβου - Παπά Μ., Σταυρόπουλος Λευτ., Τεντζεράκης Χρ. Τα πανηγύρια της Σκλίβανης Ξηροβουνίου.

ΗΠΕΙΡΟΣ, ΕΚΔΟΤΙΚΗ ΑΘΗΝΩΝ Α.Ε, Αθήνα 1997.

- Hammond N. Δρόμοι και οχυρές θέσεις της Ηπείρου.
- Κορρέ Αικ. Η λαϊκή τέχνη της Ηπείρου.
- Χρυσός Ευ. Οδικές αρτηρίες, πόλεις και κάστρα της Ηπείρου.

Ιστορία του Ελληνικού Έθνους, ΕΚΔΟΤΙΚΗ ΑΘΗΝΩΝ Α.Ε.

ΗΠΕΙΡΟΣ Κοινωνία - Οικονομία. 15ος - 20ος αι. Πρακτικά διεθνούς συνεδρίου

σούμπασης «...είναι Τουρκικόν και σύνθετον εκ της λέξεως σου, ύδωρ δηλούσης και Μπας κεφαλήν σημαινούσης. Σημαίνει δε τον κύριον ύδατος τόπου τινός, και μεταφορικώς τον επιστάτην γεωργίου...». Μας πληροφορεί επίσης πως Σιουμπασιάδας «...ο Αλής συνίστα και εις διαφόρους μητροκωμίας προς επιτήρησιν των χριστιανών και εις είσπραξιν φόρων αυτών...», ενώ «...ο Σιούμπασης μεγάλων κωμών πολιχνών και τινων μικρών πόλεων, ένθα πλην τούτου ουδεμία άλλη πολιτική αρχή υπήρχεν, εθεωρείτο και ως αρχηγός χωροφυλακής, έχων συνήθως εν ή δύο παλληκάρια...». Ακόμη οι σουμπάσηδες, σύμφωνα με τον Ι. Λαμπρίδη, εδίκαζαν μικροδιαφορές, είχαν το δικαίωμα να επιβάλλουν πρόστιμα, ενώ «...εδάνειζον δε επί αδροτάτοις τοκοις και επ' ονόματι των κυρίων των τας κοινότητας εν ανάγκη...». Για να παρέχουν την προστασία τους στα χωριά φρόντιζαν προηγουμένως να υποχρεώνουν με δάνειο τους κατοίκους, μάλιστα με επαχθείς όρους, οπότε η «...είσπραξις αυτού και των καταθλιπτικών τόκων πολλάκις και πιεσεις προυκάλει...» επισημαίνει ο Ι. Λαμπρίδης.

Συγκεκριμένα μέχρι τα χρόνια του Αλή πασά, «σιουπασάδες», υποστηρίζει ο Ι. Λαμπρίδης, πως «...διέτριβον εν Ζαγορίω δανείζοντες εν ανάγκη τας κοινότητας με φόρους δυσβάστακτους ανατοκίζοντες τούτους εν ανεφράστω ασυνειδησία και συλλέγοντες τα χρήματά των ακολούθως μετά μυρίων καταπιέσεων εξ εκάστης οικογενείας, διατρεφούσης τούτους πλουσιοπαρόχους...». Εξηγεί μάλιστα ότι οι «σιουπασάδες» ήταν «τοκισταί το πλείστον Αλβανοί».

Η λέξη ερμηνεύεται ακόμη από άλλους ως: υδρονομέας, νεροκράτης, υπεύθυνος για τη διανομή των νερών, επιστάτης κτημάτων του χωριού, υποδιοικητής αστυνομίας, εκμισθωτής φόρων, προϊστάμενος μουχτάρηδων και κεχαγιάδων (κεχαγιάς, kethüda ή kâhya: «οικονόμος, επιστάτης, αντιπρόσωπος», βοηθός περιφερειακού τιτλούχου, αντιπρόσωπος του μαχαλά μιας πόλης, βαθμοφόρος συντεχνίας εκπρόσωπός της στην τοπική εξουσία), τοκιστής, που δάνειζε με τόκο υποχρεωτικά 40%.

- **Σ(ι)ουμπασιλίκι**, subašilik: Διοικητικό τμήμα του σαντζακιού, πριν εφαρμοσθεί ο «νόμος των βιλαετιών», επικράτεια του σ(ι)ούμπαση, τα δικαιώματα του σ(ι)ούμπαση, από το καθεστώς προστασίας του υπέρ των Ελλήνων ραγιάδων, ενάντια στους κλέφτες και τους ληστές επιδρομείς.
- **Σπαχής, σπαής, σιπαχής**, sipâhî: «Ιππέας, στρατιώτης», κάτοχος τιμαρίου (timar: «πρόνοια, φροντίδα», φέουδου με ετήσιο εισόδημα μέχρι είκοσι χιλιάδες άσπρα, το οποίο παραχωρούνταν έναντι στρατιωτικής υπηρεσίας), υπεύθυνος για την τήρηση της τάξης στην περιοχή του. Μαζί με τους γενίτσαρους για μια μεγάλη χρονική περίοδο υπήρξαν η βάση του οθωμανικού στρατού.
- **Τανζιμάτ**, tanzimat: «Μεταρρύθμιση, τακτοποίηση», η περίοδος μεταρρυθμίσεων στην Οθωμανική Αυτοκρατορία, που ξεκίνησε από τα τέλη της τέταρτης δεκαετίας του 18ου αιώνα.

- Ευθυμίου Αν. Σελίδες από την ιστορία της Κόνιτσας, Κόνιτσα 1997.
- Ζακυθηνός Δ. Οι Σλάβοι εν Ελλάδι, Αθήναι 1945.
- Ζιάγκος Ν. Η τουρκοκρατούμενη Ήπειρος, Αθήνα 1974.
- Ζιάγκος Ν. Φεουδαρχική Ήπειρος, Αθήναι 1974.
- Ζιάγκος Ν. Η αντίσταση των Σουλιωτών και ο Λάμπρος Τζαβέλλας, Αθήνα 1964.
- Ζώτος Β. (Μολοσσός). Ηπειρωτικά μελέται, Τόμος Δ' Τεύχος Α' Εν Αθήναις 1878.
- Θεμελής Δ. Το χωριό της η Καλωτά, Ιωάννινα 1973.
- Θεμελής Σπ. Το Λίθινο στο νομό Ιωαννίνων, Ιωάννινα 1998.
- Θεσπρωτός Κ. - Ψαλίδας Αθ. Γεωγραφία Αλβανίας και Ηπείρου. (Προλεγόμενα και σημειώσεις. Αθ. Χ. Παπαχαρίσης), Ιωάννινα 1962.
- Inalcik H. Suret-i Defter- i. Sancak- i. Arvanid, Ankara 1987.
- Ιωάννου Σπ. ΣΙΤΑΡΙΑ, τόμος πρώτος, Θεσσαλονίκη, αχρονολόγητο.
- Καζαντζής Κ. Το «κον'σμα τα' Αγεννιού», Σειρά «ΜΝΗΜΟΣΥΝΗ», Ιωάννινα 2001.
- Κακαϊδής Ν. Το Δεσποτικό, Αθήνα 1985.
- Κακάμπουρα -Τίλη Ρ. Ανάμεσα στο αστικό κέντρο και τις τοπικές κοινωνίες. Κόνιτσα 1999.
- Καλογερόπουλος Αλ. Ηπειροϊάδα, Αθήνα 1990.
- Καλογερόπουλος Αλ.- Καλογερόπουλος Δ.- Καλογερόπουλος Γρ. Βαρλαάμ - Σκλίβανη - Διάβασις Πέντε Πηγαδιών. (Αχρονολόγητο).
- Καλούσιος Δ. Η Βύλιζα, Ματσούκι 1992.
- Καλούσιος Δ. Το Ματσούκι Ιωαννίνων, Ματσούκι 1994.
- Καραδήμας Στ. Σκόρπια φύλλα απ' το Πωγώνι, Αθήνα 1974.
- Καραδήμος Γ. Η μετά τον Αλή Πασά δικαιοσύνη στο Πωγώνι, Αθήνα 2000.
- Καρατζένης Δ. Πράμαντα Τζουμέρκων Ιωαννίνων, Αθήνα 1977.
- Καρζής Ανδρ. Λαογραφικά της Ρίζας, Ιωάννινα 2002.
- Κικόπουλος Μεν. Ελαφότοπος (Τσερβάρη), Γιάννινα 1991.
- Κίτσος Αθ. Θεσπρωτική γη, Αθήναι 1977.
- Κοκολάκης Μιχ. Το ύστερο Γιαννιότικο πασαλίκι, Αθήνα 1993.
- Κορδάτος Γ. Ιστορία της Νεώτερης Ελλάδας, Αθήνα 1959.
- Κούμας Κ. Ιστορία των ανθρωπίνων πράξεων, Εν Βιέννη 1832.
- Κουνάβα - Βαλερά Ροδ. Από το Παλαιοσέλλι στην κορυφή του Σμόλικα και στον Αώο ποταμό, Παλαιοσέλλι 1994.
- Κουτσονίκας Λάμπρ. Ιστορία Ελληνικής Επανάστασης, Αθήναι 1863.
- Κραψίτης Β. Η αληθινή ιστορία του Σουλίου, Αθήνα 1982.
- Κρυστάλλης Κ. Άπαντα, Εκδόσεις «ΜΕΡΜΗΓΚΑΣ».
- Κωστόπουλος Κ. Γνωριμία με την Πωγωνιανή, Ιωάννινα 1994.
- Κωστόπουλος Κ. Το δικό μου «Κανίσκι», Ιωάννινα 2003.
- Κωλέττας Στ. Οι λίμνες των Ιωαννίνων και Λαψίστας, Ιωάννινα 2000.
- Λαζάνης Αλ. Τα έθιμα των Κατσανοχωριών, Πλαίσια 1984.
- Λαζάνης Αλ. Ιστορικά του χωριού μου Πλαίσια, Πλαίσια 1995.
- Λαζαρίδης Κ. Το χωριό μου το Κουκούλι, Γιάννινα 1973.
- Λαζαρίδης Κ. Συμβολή στην ιστορία του Ζαγορίου, Γιάννινα 1982.
- Λαμπρίδης Ι. Ηπειρωτικά Αγαθοεργήματα, Ιωάννινα 1971.
- Λαμπρίδης Ι. Ηπειρωτικά Μελετήματα, Ιωάννινα 1971.
- Λιόλιος Ν. Τι είδα και τι άκουσα στο χωριό μου (Αρτοπούλα), Αθήνα 1983.
- Λυμπερόπουλος Γ. Κόνιτσα. Ιστορία και πολιτισμός, Κόνιτσα 2000. Β' Κόνιτσα. Ιστορία και πολιτισμός, Κόνιτσα 2001.
- Μακρής Δ. Φούρκα. Το μαγευτικό χωριό της Πίνδου, Θεσσαλονίκη 1978.
- Μακρής Κ. Χιοναδίτες ζωγράφοι, Αθήνα 1981.
- Μακρής Ευρ. Ζαγοροχώρια, Ιωάννινα 1996.
- Μάλαμας Λ. Πρέβεζα - Πάργα, 1977.
- Μάλαμας Λ. Τουριστικά Γιάννινα, 1980.

ιστορίας. Γιάννινα 1987.

- Δαμιανάκος Στ. Γρεβενίτι 1961: σκιαγράφιση μιας τοπικής ορεινής κοινότητας.

ΑΥΤΟΤΕΛΕΙΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

Αντωνίου Κ. Τα Δωδωνοχώρια, Ιωάννινα 1973.

Αραβαντινός Π. Χρονογραφία της Ηπείρου, Αθήνα 1856

Αραβαντινός Π. Πραγματεία περί Δωδώνης, Εν Ιωαννίνοις 1862.

Αραβαντινός Π. Περιγραφή της Ηπείρου, Ιωάννινα 1984.

Αραβαντινός Π. Ηπειρωτικόν Γλωσσάριον, Εν Αθήναις 1909.

Αραβαντινός Σπ. Ιστορία Αλή Πασά του Τεπελενλή, Αθήναι 1895.

Ανονίμου του Έλληνοσ. Ελληνική Νομαρχία, εν Ιταλία 1806 (Εισαγωγή - επιμέλεια Τ. Βουρνά), Αθήνα 1982.

Βασιλείου Κ. Το Ελληνικό (=Λοζέτσι) Ιωαννίνων (Αχρονολόγητο)

Βλαχογιάννης Γ. Άπαντα, τόμος 3 (Ιστορικά σημειώματα), τόμος 4 (Οι κλέφτες του Μωριά), τόμος 7 (Τα τοπικά ονόματα και το σχολαστικό κράτος), Εταιρεία Ελληνικών Εκδόσεων, Αθήνα 1966.

Βλαχόπουλος Αν. Ιστορική περιγραφή ιδρύσεως και εξελίξεως των κοινοτήτων Ζαγορίου Ανθρακίτου τέως Καμνιάς και Καλωτάς, Ιωάννινα 1970.

Βλαχόπουλος Αν. Δίλοφον πρώην Σωποτσέλιον, Καστανών πρώην Δρουγγάριον Ζαγορίου, Ιωάννινα 1970.

Βλαχόπουλος Αν. Ιστορική περιγραφή ιδρύσεως και εξελίξεως των κωμών: Κόντσικας, Δραμισιών, Πασσαρώνος, Κοβύλιανης ήδη Πολυλόφου, Βουτσαρά, Βουνείμα, Δωδώνης, Ιωάννινα 1973.

Βλάχος Κ. Έλαφος Λάκκας Σουλίου, Γιάννινα 2000.

Βουρνάς Τ. Αλή Πασάς Τεπελενλής.

Βρανούσης Λ. Μια έμμετρη ιστορία του Ζαγορίου, Αθήνα 1946.

Βρανούσης Λ. Χρονικά Ηπείρου, Ιωάννινα 1962.

Βρανούσης Λ. Το Χρονικόν των Ιωαννίνων κατ' ανέκδοτον δημόδη επιτομήν, Αθήναι 1985.

Βρέκοσης Αρ. Αι ελληνικάί κοινότητες των ελευθέρων χωρικών, Εν Αθήναις 1930.

Γαζής Γ. Λεξικόν της Επανάστασεως, Ιωάννινα 1971.

Γεωργίου Ηλ. Τοπωνυμολογικάί έρευναι (Θεσσαλικά και Ηπειρωτικά τοπωνύμια), Αθήναι 1951.

Γκαλντέμης Π. Κωστανιανη - Παλιές σελίδες, Γιάννενα 1984.

Γκαλντέμης Π. Ηπειρωτικά χωριά (Δωδωνοχώρια - Γραμμενοχώρια - Λάκκα Σουλίου), Ιωάννινα 1976.

Γκάσιος Χρ. Ιστορία Καστανιανης Κόνιτσας, Ιωάννινα 1974.

Γκόγκος Αν. Παρακάλαμος, Αθήνα - Γιάννινα 1994.

Γκούτος Θ. Γανναδιώτικα, Αθήνα 1986.

Γκούτος Χ. Μολιστινά, Αθήνα 1983.

Γκούτος Χ. Η επαρχία της Κόνιτσας και η Μόλιστα επί τουρκοκρατίας, Αθήνα 2003.

Γούδας Αν. Βίοι παράλληλοι, Αθήναι 1863.

Δάκαρης Σ. Συμβολή εις την τοπογραφίαν της Ηπείρου. Εν Αθήναις 1960.

Δέδε - Μιχαήλ Μ. Τουρκαλβανοί και Έλληνες Αρβανίτες, Ιωάννινα 1995.

Δέδε - Μιχαήλ Μ. Οι Έλληνες Αρβανίτες, Ιωάννινα 1997.

Δημητρακόπουλος Γ. Ζαγόριον, Σουφλί 1909.

Δρούγιας Θαν. Η Βωβούσα, Ιωάννινα 1995.

Έξαρχος Ν. Το Βρυσοχώρι (Ζαγορίου) (Αχρονολόγητο).

Έξαρχος Χ. Η Φούρκα της Ηπείρου, Θεσσαλονίκη 1987.

Έξαρχος Ν. Ντομπρίνοβο. (Αχρονολόγητο).

Εργολάβος Σπ. Εβλιά Τσελεπή. Ταξίδι στην Ήπειρο, Ιωάννινα 1995.

Ευθυμίου Αν. Η Βούρμπιανη της Ηπείρου, Ιωάννινα 1987.

- Παπαδημητρίου Δ. Οι Ραφταναίοι, Ιωάννινα 1998
- Παπαθεοδώρου Απ. Δραμεσίτικα, Αθήναι 1970.
- Παπαϊωάννου Ι. Το Πάπιγκο, τόμος 1 ος, Πάπιγκο 1994, τόμος 2 ος, Θεσσαλονίκη 1987.
- Παπαϊωάννου Χαρ. Προστατευόμενες περιοχές Βόρειας Πίνδου, Ιωάννινα 2001.
- Παπακώστας Ν. Ηπειρωτικά – Αθαμανικά, τόμος Α΄, Αθήναι 1967.
- Παπαρρηγόπουλος Κ. Ιστορία του Ελληνικού Έθνους, Εκδοτικός Οίκος «ΕΛΕΥΘΕΡΟΥ-ΔΑΚΗΣ».
- Παπασταύρου Αμ. Η Ζίτσα, Εν Αθήναις 1895.
- Πατσέλης Ν. Το Δελβινάκιον της Ηπείρου, Αθήναι 1948.
- Πατσέλης Ν. Η Βόρειος Ήπειρος και τα φυσικά της σύνορα, Αθήναι 1946.
- Περραιβός Χ. Ιστορία Σουλίου και Πάργας, Εν Αθήναις 1857.
- Πλατάρης Γ. Κώδικας χώρας Μετζόβου, Αθήνα 1982.
- Πλατάρης Γ. Το σημειωματάρι της Μετσοβίτη, Αθήνα 1972.
- Πλόσκας Χαρ. Το χωριό μου Κάτω Ραβένια Πωγωνίου, Πάτρα 1979.
- Πολίτη Λ. Το Σούλι της Ηπείρου, Αθήνα 1992.
- Πουρνάρας Στ. Η βλαχομάνα της Πίνδου «Αμέρου», Θεσσαλονίκη 1987
- Πρωτοψάλτης Εμ. Σούλι - Σουλιώται, Αθήναι 1983.
- Ρεμπέλης Χαρ. Κονιτσιώτικα, Αθήνα 1953.
- «Ριζάρειον Ίδρυμα», ΖΑΓΟΡΙΣΙΩΝ ΒΙΟΣ, Αθήνα 2003.
- Schiró G: Το Χρονικόν των Τόκκων.
- Σακελλαρίδης Φ. Φραγκάδες. Γιάννινα 1988.
- Σαραλής Γ. Ζαγόρι, Αθήνα 1957.
- Σαρηγιάννης Γ. Η δημιουργία, η εξέλιξη και η συγκρότηση της Σουλιώτικης Ομοσπονδίας, Ιωάννινα 1981.
- Σάρρος Δ. Παλαιογραφικός έρανος, Κωνσταντινούπολη 1914.
- Σ(αλαπάντας) Α. Το Σούλι, Εν Αθήναις 1860
- Σέβης Αλκ. Τα Πεστά Ιωαννίνων, Γιάννινα 1988.
- Σκανδάλης Χρ. Το Κρυφοβό και το σχολείο του, Γιάννινα 1994.
- Σκανδάλης Χρ. Ο δήμος Αγίου Δημητρίου Ιωαννίνων, Ιωάννινα 2001.
- Σκανδάλης Χρ. Το Κουκλάσι Ιωαννίνων, Αθήνα 1996.
- Σούλης Γ. Ιστορικά μελετήματα, Αθήναι 1980.
- Στεργιόπουλος Κ. Παρατηρήσεις εις την νεωτέραν γεωγραφίαν της Ηπείρου, Αθήνα 1937.
- Στούπης Σπ. Πωγωνησιακά και Βησσανιώτικα Α΄, Πάτρα 1962. Πωγωνησιακά και Βησσανιώτικα Β΄, Κέρκυρα 1964. Βήσσανη, Κέρκυρα 1972.
- Συκάς Β. Ζαγοροχώρια, Αθήνα 2003
- Τάσσης Π. Ο πέπλος της χωριού (Ροδοτόπι). Ιωάννινα 1983.
- Τάτσης Δ. Γνωριμία με την επαρχία Κόνιτσας, Κόνιτσα 1993.
- Τζιόβας Δ. Κοινωνική συγκρότηση και ανθρωπογεωγραφία Ζαγορίου, Γιάννενα 1978.
- Τζιόβας Π. Ηπειρωτικά ανέκδοτα, Γιάννινα 1992.
- Τζιόβας Π. Δολιανά, Ιωάννινα 1992.
- Τζιόβας Π. Το Ζάλογγο Ιωαννίνων, Ιωάννινα 2002.
- Τζιόβας Π. Η μονή Διχουνίου, Ιωάννινα 2002.
- Τουφίδης Σ. Η Κόνιτσα και τα χωριά της, Κόνιτσα 1978, τρίτη έκδοση, 1994.
- Τρίτος Μ. Το Μέτσοβο, Ιωάννινα 1998 και Αθήνα 1990
- Τσιγαράς Ν. Ηπειρωτικά, Αθήνα 1885.
- Τσιμογιάννης Γρ. Γ. Ιστορία Σταυρακίου Ιωαννίνων, Αθήνα 2001.
- Τσουμάνης Χρ. Μιχαλίτσι, Γιάννινα 1995.
- Τσούμης Γ. Ιστορία του χωριού Φούρκας της Ηπείρου, Τσοτύλιον 1933.
- Υφαντής Ν. Το Δολό στο Πωγώνι, Ιωάννινα 1996.
- Υφαντής Ν. Το Σταυροσκιάδι, Ιωάννινα 2001.
- Φακατσέλης Κ. Ξηρόβαλτο. Ρίζα Πωγωνίσια, Αθήνα-Γιάννινα 1998.
- Φαλλμεράθερ Φ. Περί καταγωγής των σημερινών Ελλήνων.

- Μάνθος Ι. Το Δεμάτι, Ιωάννινα 1983.
- Μάνθος Ι. Το Δεμάτι, Μέρος δεύτερο, Ιωάννινα 1986.
- Μάργαρης Β. Δρόμοι και τόποι της Ηπείρου, Γιάννινα 1998.
- Μαρκόπουλος Σπ. Η λατρεία της Παναγίας και η ζωή των κατοίκων του χωριού Αχλαδέας (Τόσκεσι) Λάκκας Σουλίου Ιωαννίνων, Ιωάννινα 1993.
- Μέκιος Κ. Ιστορία της Ηπείρου, Εν Καΐρω 1909.
- Μελάς Λ. Σελίδες της Ηπείρου. Αθήναι 1963.
- Μέρτζιος Γ. Λάιστα Ζαγορίου Ιωαννίνων, Θεσσαλονίκη 1994.
- Μέρτζος Ν. Αρμάνοι. Οι Βλάχοι. (Αχρονολόγητο).
- Μηλιώνης Χ. Αν. Το Περιστέρι Πωγωνίου (Μέγγουλη), Ιωάννινα 1998.
- Μηλιώνης Αν. Το μοναστήρι της Μέγγουλης, Αθήνα 1984.
- Μήτρου Μ. (Μελέτιος ο Γεωγράφος) Γεωγραφία Παλαιά και Νέα.
- Μουσελίμης Σπ. Αρχαιότητες της Θεσπρωτίας, Γιάννινα 1980.
- Μουσελίμης Σπ. Η Λάκκα του Μπότσαρη.
- Μούτσιος Γ. Τα πανωχώρια της Μουργκάνας, Γιάννινα 1998.
- Μπαράς Β. Το Δέλβινο της Βορείου Ηπείρου. (Αχρονολόγητο).
- Μπενέκος Π. Χουλιαράδων Άπαντα, Ιωάννινα 1984.
- Μπέττης Στ. Κληματιά (Βελτσιστα), Ιωάννινα 1993.
- Μπέττης Στ. Ονοματολογία των χωριών του νομού Ιωαννίνων, Γιάννινα 1996.
- Μπέττης Στ. Το Γραμμένο, Γιάννινα 1996.
- Μπέττης Στ. Βελτσιστινά μελετήματα, Γιάννινα 1996.
- Μπέττης Στ. Κουρεντιακά, Γιάννινα 1997.
- Μπέττης Στ. Ο Ηπειρώτης πατριάρχης Ιωάσαφ Β', Γιάννινα 2001.
- Μπίρης Κ. Αρβανίτες, Αθήναι 1960.
- Μπόγδος Δ. Το χωριό «Ελεύθερο», Αθήνα 2000.
- Μπόγκας Ευ. Τα γλωσσικά ιδιώματα της Ηπείρου, Ιωάννινα 1966.
- Νικολαΐδης Ι. Η νεοελληνική παράδοση και το ελεύθερο ελληνικό κράτος, Ιωάννινα 1973.
- Νικολαΐδης Ι. Ζαγόρι, Ιωάννινα 1982.
- Νικολαΐδης Ι. Ιστορική μονογραφία περι της εν Ηπείρω χώρας Βεζήτσης, Εν Ιωαννίνους 1939.
- Νικολαΐδης Κ. Η Ζωοδόχος (Τζοντίλα), 1976.
- Νίκου Δ. Τομαροχώρια. Τα παλιά Κατσανοχώρια, Αθήνα - Γιάννινα 1997.
- Νίκου Δ. Καλέντζι χωριό μου για σένα τραγουδώ, Αθήνα 1999.
- Ντισιάκος Β. - Αράπογλου Μιχ. - Καρανάτσης Κ. Νομός Ιωαννίνων. Σύγχρονη Πολιτισμική Γεωγραφία, Γιάννινα 1998.
- Ευνός Ι. Η ΜΠΟΥΛΤΣΗ (τόρα ΕΛΑΤΗ), Γιάννινα 1979.
- Οικονομίδης Π. Ελαφότοπος Ζαγορίου, Αθήναι 1979.
- Οικονόμου Κ. Η αλβανική γλωσσική επίδραση στα Ηπειρωτικά ιδιώματα, Ιωάννινα 1997.
- Οικονόμου Κ. Τα οικωνύμια του νομού Ιωαννίνων, Ιωάννινα 1997 και Ιωάννινα 2002.
- Οικονόμου Κ. Τοπωνυμικό της περιοχής Ζαγορίου, Ιωάννινα 1991.
- Οικονόμου Β. Η Ζίτσα, Αθήναι 1969.
- Οικονόμου Μανθ. Νεγάδες, Αθήναι 1977.
- Ρουqueville F. Ταξίδι στην Ελλάδα. Τα Ηπειρωτικά. (Προλεγόμενα - Μετάφραση Κ. Π. Βλάχος), Ιωάννινα 1994.
- Παγούνης Ευ. Στοιχειώδης γεωγραφία, Εν Κωνσταντινοπόλει 1902.
- Πάλλης Αλ. Μελέται επί της αρχαίας χωρογραφίας και ιστορίας της Ηπείρου, Εν Αθήναις 1858.
- Παλούκας Αθ. Παύλ. Ποντικάτες Πωγωνίου, Αθήνα 1998.
- Πάντος Χρ. Γκρίμποβο, Αθήνα 1996.
- Παπαγεωργίου Γ. Οι συντεχνίες στα Γιάννενα, Ιωάννινα 1988.
- Παπαγεωργίου Κ. Το Πολύλοφον, Ιωάννινα 1996.
- Παπαγιαννόπουλος Δ. Δίκορφο Ζαγορίου, Αθήνα 1994.

ΡΟΛΟΓΙΟΝ, 1914.

Γεωργούλας Σωκ. Λαογραφικά Ανατολικού Ξηροβουνίου Ηπείρου, ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΕΣΤΙΑ, 1978.

Γιαννακού Ευρ. Ζαγόρι. Ιστορία και ζωή, ΤΟ ΖΑΓΟΡΙ ΜΑΣ.

Γιούνη Β. Κουτρουλάδες (Σακελλαρικό), ΝΕΑ ΤΗΣ ΖΙΤΣΑΣ, Απρίλιος - Ιούνιος 2002.

Γιούνη - Καρώνη Βαρ. Μικρό οδοιπορικό στο μοναστήρι «Ζίτσα» της Σερβίας, ΤΑ ΝΕΑ ΤΗΣ ΖΙΤΣΑΣ, Ζίτσα 2001, τεύχος 2.

Γκορτζής Αλ. Στα βορειοανατολικά του Πετροβουνίου Ιωαννίνων, ΑΝΤΙΛΑΛΟΙ ΤΟΥ ΣΥΡΡΑΚΟΥ, Ιανουάριος- Φεβρουάριος 2002, Μάιος 2002, Αύγουστος 2002.

Γρύσπος Παν. Δασική λαογραφία, ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΕΣΤΙΑ, 1967- 1968- 1969- 1970- 1971- 1972.

Δάκαρης Σ. Η εθνικότης των αρχαίων Ηπειρωτών, ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΕΣΤΙΑ, 1954.

Δέμος Αθ. Π. Δ. Τζιόβα, Η μονή Διχουνίου, ΠΡΩΙΝΟΣ ΛΟΓΟΣ, 20.8.2002.

Δέμος Αθ. Οι Δρυμάδες του Πωγωνίου, ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΕΣΤΙΑ, 1956

Δέμος Αθ. Τοπωνύμια Δρυμάδων Πωγωνίου, ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΟ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟ, 1992.

Έξαρχος Δ. Δέλβινον, ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΑΚΤΙΣ, Νέον Εικονογραφημένον Ημερολόγιον, 1908.

Ζακυθηνός Δ. Ανέκδοτον βυζαντινόν κτιτορικόν εκ Βορείου Ηπείρου, Επετηρίς Εταιρείας Βυζαντινών Σπουδών, τόμος ΙΔ΄.

Ζιώγας Θωμ. Τα παλαιά ονόματα των χωριών της Κόνιτσας, ΚΟΝΙΤΣΑ, 48, 1993.

Ζιώγας Θωμ. Εξήγηση της λέξης Κεράσοβο, ΚΕΡΑΣΟΒΟ, 1991.

Ζιώγας Θωμ. Πατριδογνωστικά, ΚΟΝΙΤΣΑ, 45, 1992.

Καλπάκης Δ. Δυτικό Ζαγόρι, «ΠΕΡΙΗΓΗΣΕΙΣ ΜΕ ΤΗΝ ΗΜΕΡΗΣΙΑ», τεύχος 25.

Καρακούσης Αντ. Για τα Τζουμέρκα και τους Αθαμάνες, ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ, 15.7.2001.

Καρολίδης Π. Τι εστίν Ήπειρος..., ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ, 1926.

Καρπόζηλος Απ. Δύο στιχουργήματα του δέκατου έβδομου αιώνα για την πόλη των Ιωαννίνων, ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ 1984.

Κίγκα Ελ. Η μεσαιωνική και νεότερη ονοματολογία του ποταμού Αώου, ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ, 1997.

Κιτσιόδη Χρ. Αι Ηπειρωτικά κοινότητες, ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΕΣΤΙΑ, 1952.

Koder J. Προβλήματα της σλαβικής εποίκισης και τοπωνυμίας στη μεσαιωνική Ήπειρο, ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ, 1982.

Κόκκορας Μιχ. (Φουσταλγός). Το αμυλικόν Κουκουλίου, ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΕΣΤΙΑ, 1953.

Κοκολάκης Μιχ. Ο Εβλιγιά Τσελεμπή στα Ιωάννινα, ΣΚΟΥΦΑΣ, τόμος Η΄.

Κόμης Κ. Πρέβεζα. Από τις απαρχές έως τον Αλή Πασά. ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ (Επτά Ημέρες), 28.1.2001.

Κόντοπάνος Αλκ. «Αι τοπωνυμιαί της Ηπείρου και η συσταθείσα επιτροπή», ΗΠΕΙΡΟΣ, 19.12.1926.

Κόρμπας Μιχ. Αετομηλίτσα: Ανθρωπογεωγραφικοί απόηχοι, Η ΑΕΤΟΜΗΛΙΤΣΑ, 54, Ιανουάριος - Φεβρουάριος - Μάρτιος 2002.

Κούναβος Δ.-Κασκάνης Β. Φραγκάδες, ΤΟ ΖΑΓΟΡΙ ΤΗΣ, 140, 1989.

Κουρίλας Ευλ. Ηπειρωτικά ανάλεκτα, ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΕΣΤΙΑ, 1955.

Κωστούλας Κ. Μια πολύ παλιά απογραφή, ΠΩΓΩΝΙΑΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ, τόμος 1, 1995.

Λαζάνης Αλ. Τοπωνύμια Κατσανοχωριών, ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΕΣΤΙΑ, 1979- 1980- 1981.

Λαζαρίδης Κ. Ο θεσμός του Αμίλη, ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΕΣΤΙΑ, 1953.

Λάμπρος Σπ. Πόθεν το όνομα Μπηζάνη, ΝΕΟΣ ΕΛΛΗΝΟΜΝΗΜΩΝ, ΙΒ΄, 1915.

Λιόλιος Ν. - Πάκος Γ. Κουμαριά (Μπουρελέσια), Η ΦΩΝΗ ΤΩΝ ΣΕΛΛΩΝ, Μάιος - Ιούνιος 2002.

Λυμπερόπουλος Γ. Βλαχοχώρια, ΚΟΝΙΤΣΑ, 101, 2001.

Λυμπερόπουλος Γ. Οι μουχτάρηδες, «ΕΚ ΧΙΟΝΑΔΩΝ», Άνοιξη 2002.

Λυμπερόπουλος Γ. Στην Πουρνιά (Σταρίτσανη) η προελλαδική πόλη Τράμπυα..., ΚΟΝΙΤΣΑ, 44, 1992.

Φαλταίτς Κ. Οι Πλανόδιοι Ηπειρώται τεχνίται και η εθνική της υπόθεσις, Εν Αθήναις 1928.

Φιλήμων Ι. Δοκίμιον ιστορικών περί της ελληνικής επανάστασεως, Αθήναι 1861.

Φίλος Στ. Τζουμερκοχώρια, Γιάννινα 1998.

Φραγκούλης Οδ. Το Σκαμνέλι, Ιωάννινα 1988.

Φωτιάδης Δ. Η Επανάσταση του 1821, Αθήνα 1971.

Hammond N: Ήπειρος. Μετάφραση Αθ. Γιάγκα, Αθήναι 1971.

Holland H. Ταξίδια στα Ιόνια Νησιά, Ήπειρο, Αλβανία (1812,1813), Μετάφραση Χρ. Ιωαννίδη, Αθήνα 1989.

Χαρίσης Β. Μέτσοβο. Ελληνική Παραδοσιακή Αρχιτεκτονική, Αθήνα 1988.

Χασιώτης Γ. Περί Δωδώνης, εν Αθήναις 1867.

Χατζηδάκις Γ. Γλωσσολογικά έρευναί, Εν Αθήναις 1934.

Χατζής (Πελλερέν) Γ. Το «μυστικό του κάστρου (των Ιωαννίνων)», Αθήνα 1926.

Χρηστίδης Χρ. Πουρνιά Κονίτσης - Ιωαννίνων. Το χωριό μου, Αθήνα 1991.

Χρηστοβασίλης Χρ. Αγώνες του Σουλίου για την πατρίδα, Αθήνα 1901.

Χρήστου Τ. Ασημοχώρι Κόνιτσας, Αθήνα 2001.

Ψιμούλη Β. Σούλι και Σουλιώτες, Αθήνα 1998.

ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ - ΠΕΡΙΟΔΙΚΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

Annuaire Oriental. Οικονομική και κοινωνική κατάσταση της Ηπείρου προ του βαλκανοτουρκικού πολέμου 1912 - 13, ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ 1986, τεύχη 111 - 112 - 116.

Holland H. Τα Γιάννενα του 1912 (μετάφραση Π. Καραγιώργου), ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΕΣΤΙΑ, 1972.

Stadtmueller G. Τα προβλήματα της ιστορικής διερευνήσεως της Ηπείρου, ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ, 1934

Αγγέλης Χ. Το Δεμάτι, Ο ΠΑΛΜΟΣ ΤΩΝ ΜΗΛΙΩΤΑΔΩΝ, 216, Φεβρουάριος 2002.

Αθηναγόρας. «Γιάννινα η αρχική ονομασία της πόλεως των Ιωαννίνων, ΗΠΕΙΡΟΣ, 8.5.1925.

Άμαντος Κ. Οι χριστιανοί και ο ορισμός του Σινάν πασά, ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ, 1930.

Αναγνωστόπουλος Γ. Μικρά συμβολή εις την μελέτην των Ηπειρωτικών τοπωνυμίων, ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ, 1926.

Αναγνώστου Χρ. Η τοπογραφία των Τζουμέρκων, ΤΑ ΤΖΟΥΜΕΡΚΟΧΩΡΙΑ, Απρίλιος-Μάιος - Ιούνιος 2002.

Ανδρέου Ηλ. Νέες προϊστορικές θέσεις της Ηπείρου, ΦΗΓΟΣ, 1994, Τιμητικός τόμος για το Σ. Δάκαρη.

Βακάμης Συρ. Ζαγόρι, περιοχή με πολλά βουνά, ΤΟ ΖΑΓΟΡΙ ΜΑΣ, 284, Δεκέμβριος 2001.

Βαρτζώκας Κ. Η πατρίδα του Νούτσου «το Ζαγόρι», ΤΟ ΖΑΓΟΡΙ ΜΑΣ, 147, 1990.

Βασιλειάδης Λ. Η Δρυιούπολις, ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΟ ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΟΝ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΝ, 1911.

Βασιλειάδης Λ. Η Δωδώνη, ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΟΝ ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΟΝ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΝ, 1914.

Βασιλειάδης Λ. Το Συρράκον, ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΟΝ ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΟΝ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΝ, 1914.

Βιζουκίδης Π. Ηπειρωτικών θεσμίων έρευνα, ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ, 1927.

Βλάχος Π. Ιστορικά θέματα που αφορούν το χωριό μας, ΚΑΘΡΕΦΤΗΣ, Δεκέμβριος 1998.

Βλάχος Κ. Τουρκικά έγγραφα αφορώντα εις το χωριόν Ντερβεντίστα (νυν Ανθοχώριον) Μετσόβου, ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΕΣΤΙΑ, 1973.

Βογιατζίδης Ι. Συμβολή εις την μεσαιωνικήν ιστορίαν της Ηπείρου, ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ, 1926.

Γεωργίτσης Νεστ. Φύρδην - Μίγδην, ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΟΝ ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΟΝ ΗΜΕ-

- Παπαθεοδώρου Απ. Η οργάνωση της αυτοδιοικήσεως κατά την τουρκοκρατία στην Ήπειρο, ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΕΣΤΙΑ, 1984.
- Παπαθεοδώρου Απ. Συμβολή εις την μετονομασίαν των κοινοτήτων, ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΕΣΤΙΑ, 1955.
- Παπαϊωάννου Γ. Ιστορία Παπίγκου, ΤΟ ΠΑΠΙΓΚΟ, φύλλο 55.
- Παπαϊωάννου Ι. Τοπωνύμια Παπίγκου Ζαγορίου, ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΕΣΤΙΑ, 1975.
- Παπακώστας Αγγ. Η καταγωγή των Σουλιωτών, ΝΕΟΣ ΚΟΥΒΑΡΑΣ, 1961.
- Παπακώστας Ν. Στου Ντόβρου, ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΕΣΤΙΑ, 1959.
- Παπασωτηρίου Ν. Η σημερινή Βούρμπιανη με λίγη ιστορία, ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ, 1983, τεύχος 76-77.
- Παπαχαρίσης Αθ. Συμβολή εις το τοπωνυμικόν του Πωγωνίου, ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ, 1933.
- Παπαχαρίσης Αθ. Δευτέρα εις το τοπωνύμιον του Πωγωνίου συμβολή, ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΕΣΤΙΑ, 1952 - 1953.
- Παρασκευόπουλος Φ. Το τοπωνύμιο Άρτα, ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΑ ΝΕΑ, Φύλλο 127, Ιούλιος - Αύγουστος 2002.
- Πατσέλης Ν. Τοπωνυμικά Δελβινακίου, ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΕΣΤΙΑ, 1966.
- Πατσέλης Ν. Το τιμαριωτικόν σύστημα εις Ήπειρον επί τουρκοκρατίας, ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΕΣΤΙΑ, 1967.
- Πατσέλης Ν. Οι Τούρκοι σπαχήδες, ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΕΣΤΙΑ, 1952, 1953.
- Παυλίδης Β. Η τοπική αυτοδιοίκηση στην περιοχή Παραμυθιάς, ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΕΣΤΙΑ, 1965.
- Πετρίδης Αθ. Χρονικόν της Δρυοπίδος, ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΑ ΑΝΑΛΕΚΤΑ, Τόμος Α, Απρίλιος 1871.
- Πίνδεας Γ. - Οικονόμου Μ. Βωβούσα, ΤΟ ΖΑΓΟΡΙ ΜΑΣ.
- Πλουμίδης Γ. Ο ελληνισμός της Ηπείρου της παραμονής της απελευθέρωσής του (1905-1912), ΔΩΔΩΝΗ, Τόμος 6 ος, 1977.
- Πολίτης Ν. Τοπωνυμικά, ΛΑΟΓΡΑΦΙΑ, τόμος Ε΄.
- Πριώνης Ευ. Καστάνιανη - Κοιάνη, ΠΩΓΩΝΙΑΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ 2, 1996.
- Ρεμπέλης Ν. Επιδρομές των Σλάβων και τοπωνύμια, ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ 1986, τεύχη 113 - 114.
- Σαγκούνης Φ. Ιστορία του βεζύρ Αλή πασά Τεπελενλή, ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ, 1934.
- Σακελλαρίδης Θαν. Διπόταμο, ΤΟ ΖΑΓΟΡΙ ΜΑΣ, 112, 1987.
- Σακελλαρίδης Θαν. Οι Φραγκάδες, ΤΟ ΖΑΓΟΡΙ ΜΑΣ, 86, 1985.
- Σαρηνιάννης Γ. Αρβανίτικα τοπωνύμια στην Ήπειρο και στην Αττική, ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΟ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟ, 1989.
- Σάρρος Δ. Τοπωνυμικόν Βίτσης και Μονοδενδρίου του Ζαγορίου, ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ, 1937.
- Σάρρος Δ. Ζαγοριακών θεσμίων έρευνα, ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ, 1927.
- Σίνας Γ. Δωδώνη - Ήπειρος - Ιωάννινα, ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΕΣΤΙΑ, 1952.
- Σιώζος Δ. Το «Σελλικόν φώς» της Δωδώνης..., ΠΡΩΙΝΟΣ ΛΟΓΟΣ, 30.12.2003.
- Σκαφιδάς Β. Τα προνόμια του Μετσόβου, ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΕΣΤΙΑ, 1952.
- Σκαφιδάς Β. Η ιστορία του Μετσόβου, ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΕΣΤΙΑ, 1961 - 1962.
- Σούλης Χρ. Γ.Δ. Χατζή (Πελλερέν), Το «μυστικό του Κάστρου», ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ, 1927.
- Σούλης Χρ. Συμβολή εις την Ιστορίαν των Καλαριτών, ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ, 1932.
- Σούλης Χρ. Τα κουδαρίτικα της Ηπείρου, ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ Α, 1930.
- Σούλης Χρ. Τοπωνυμικόν των Χουλιαράδων, ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ, 1932.
- Σούρλας Ευρ. Κώστας Γραμματικός, ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ, 1988.
- Σούρλας Ευρ. Η Κόνιτσα επί Τουρκοκρατίας, ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ, 1929.
- Σούρλας Ευρ. Το σύστημα αυτοδιοικήσεως των 46 χωριών της ιστορικής επαρχίας Κονίτσης κατά τα χρόνια της τουρκοκρατίας, ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΟ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟ, 1979.

Μάλαμας Λ. Ετυμολογικά της Άρτας, ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ, Μάρτιος - Απρίλιος 2002.

Μαμμόπουλος Αλ. Από τα ήρεμα ρείθρα του Βοϊδομάτη στα Τιτανικά κάστρα της Γκαμήλας, ΤΟ ΖΑΓΟΡΙ ΜΑΣ, 39, 1981.

Μαμμόπουλος Αλ. «Πόθεν η λέξη «Κούγκι», κι άλλα», ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ, 1982.

Μανόπουλος Γρ. Επιγραφικές και άλλες μαρτυρίες για τα Κατσανοχώρια (1387-1699), ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ, 2001.

Μέρτζιος Γ. Εθνικό οικογενειακό δίκαιο Ζαγορίου, (19ος αιώνας) ΤΟ ΖΑΓΟΡΙ ΜΑΣ, 190 - 191, 1994.

Μέρτζιος Γ. Η Γοβριτσά (Κρυόβρυση) δεν είναι Ζαγόρι, ΤΟ ΖΑΓΟΡΙ ΜΑΣ, 207 - 208, 1995.

Μέρτζιος Γ. Ζαγόρι: Προνόμια και αυτοδιοίκηση 1430 - 1913, ΤΟ ΖΑΓΟΡΙ ΜΑΣ, 243-244, 1998.

Μέρτζιος Γ. Οι βλάχοι του Ζαγορίου, ΤΟ ΖΑΓΟΡΙ ΜΑΣ, 135 - 136, 1989 και 90, 1985.

Μέρτζιος Γ. Λάιστα, ΤΟ ΖΑΓΟΡΙ ΜΑΣ, 152, 1990.

Μέρτζιος Κ. Συμβολή εις την ερμηνείαν των ξένων Ηπειρωτικών τοπωνυμίων, ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ, 1934.

Μήτσης Β. Η ονομασία του Σουλίου, ΗΠΕΙΡΟΣ, 1997, Τόμος 15 ος.

Μήτσης Β. Η ονομασία του Δελβινακίου, ΠΩΓΩΝΙΑΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ 2, 1996

Μουσελίμης Σπ. Τοπωνύμια της Λάκκας Σούλι, ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΕΣΤΙΑ, 1975 - 1976.

Μουσελίμης Σπ. Ιστορικοί περίπατοι ανα την Θεσπρωτίαν, ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΕΣΤΙΑ, 1975.

Μουσελίμης Σπ. Ιδιωματισμοί και ξενικές λέξεις των Σουλιορειτών, ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΕΣΤΙΑ, 1962 - 1963.

Μπενέκος Π. Λαογραφικά Χουλιαράδων, ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΕΣΤΙΑ, 1971.

Μπέττης Στ. Γιάννινα. Ίδρυση της πόλης, παραγωγή ονομασία και εξέλιξη του ονόματός της, ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ, 1997.

Μπέττης Στ. Ετυμολογικά πάρεργα, ΠΡΩΙΝΟΣ ΛΟΓΟΣ, 3 - 4 - 5 και 6.3.2002.

Μπέττης Στ. Τοπωνυμικό Γραμμένου Ιωαννίνων, ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΕΣΤΙΑ, 1959.

Μπέττης Στ. Τοπωνυμικό του χωριού Βελτσίστα Ιωαννίνων, ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΕΣΤΙΑ, 1960.

Μπέττης Στ. Τοπωνυμικό της ποτέ επαρχίας Κουρέντων, ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΕΣΤΙΑ, 1961 - 1962.

Μπέττης Στ. Ο Καλαμάς, ΠΡΩΙΝΟΣ ΛΟΓΟΣ, 26.9.2001.

Μπέττης Στ. Η δημογεροντία των Ιωαννίνων, ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΟ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟ, 1985.

Μπέττης Στ. Περί της μονής Αγίου Δημητρίου Διχούνης και της επωνυμίας της, ΠΡΩΙΝΟΣ ΛΟΓΟΣ, 3.7.2003.

Μπέττης Στ. Ο Μαβίλης και το μοναστήρι της Αγίας Παρασκευής Τζιόρας. ΠΡΩΙΝΟΣ ΛΟΓΟΣ, 9-10-11.12.2003

Μυστακίδης Ν. ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΟΝ ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΟΝ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΝ, ΔΩΔΩΝΗ, 1899.

Μυστακίδης Ν. Μολοσσιακά, ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΟΝ ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΟΝ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΝ, 1911.

Νικολαΐδης Ι. Ζαγοριακά θέσμια, ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΕΣΤΙΑ, 1963.

Νικολαΐδου Ελ. Η οργάνωση του κράτους στην απελευθερωμένη Ήπειρο (1913-1914), ΔΩΔΩΝΗ, Τόμος ΙΣΤ', 1987 (Αφιέρωμα στον καθηγητή Στέφανο Ι. Παπαδόπουλο).

Ξενόπουλος Σερ. Δοκίμιον ιστορικής τινος περιλήψεως της ποτέ αρχαίας και εγκρίτου ηπειρωτικής πόλεως Άρτης (πρόλογος - σχόλια Τσούτσινος Γιαν.), ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΕΣΤΙΑ, 1958, 1959.

Οικονόμου Μ. Μακρίνη και Μακρίνου, ΤΟ ΖΑΓΟΡΙ ΜΑΣ.

Παπαγεωργίου Γ. Προσπάθειες για την ίδρυση «Πανεπιστημίου» στην επαρχία Ζαγορίου της παραμονής της ελληνικής επανάστασης (1813 - 1820) ΔΩΔΩΝΗ, 1987, Τόμος 16ος, τεύχος Ι.

Παπαζήσης Ηλ. Η δοξασμένη κοιλάδα, ΤΟ ΖΑΓΟΡΙ ΜΑΣ, 143, 1990.

Σημειώσεις:

▪ Πληροφορίες αντλήθηκαν ή διασταυρώθηκαν από το «Βιβλίον δήμων και κοινοτήτων νομού Ιωαννίνων» των αρχείων της διεύθυνσης Αυτοδιοίκησης και Αποκέντρωσης της περιφέρειας Ηπείρου.

▪ Οι ερμηνείες για διάφορα τοπωνύμια του πονήματος, που αποδίδονται στο Β. Γκορτζή περιλαμβάνονται στο δημοσίευμα του Αλ. Κοντοπάνου «Αι τροπωνυμια της Ηπείρου και η συσταθείσα επιτροπή», στην εφημερίδα «ΗΠΕΙΡΟΣ», στο φύλλο της 19.12.1926.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

Σπανός Κ. Οικισμοί της περιοχής των Ιωαννίνων και τα ονόματα των αφιερωτών της στην πρόθεση 215 της μονής του Βαρλαάμ Μετεώρων (1613/14 -19ος αιώνας), ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΟ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟ, 1998.

Σπανός Κ. Οι οικισμοί της περιοχής των Ιωαννίνων στην πρόθεση 421 της μονής της Μεταμορφώσεως των Μετεώρων, ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΟ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟ, 1999.

Σπύρου Β. Η προέλευση της ονομασίας «Μηλιωτάδες», Ο ΠΑΛΜΟΣ ΤΩΝ ΜΗΛΙΩΤΑΔΩΝ, 37, Μάρτης 1987.

Στάμος Χρ. Πράμαντα. Απόψεις «ειδικών» και μη για το τοπωνύμιο Πράμαντα, ΑΠΕΙΡΟΣ ΧΩΡΑ, Φεβρουάριος 2003, (Αναδημοσίευση από την εφημερίδα ΠΡΑΜΑΝΤΑ).

Στεργιόπουλος Κ. Συμβολή εις την έρευνα των Ηπειρωτικών τοπωνυμίων, ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ, 1933.

Στεργιόπουλος Κ. Περί των τοπωνυμίων της νοτιοδυτικής Ηπείρου, ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ, 1928.

Στεργιόπουλος Κ. Τοπωνυμικόν επαρχίας Κόνιτσας, ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ, 1934.

Στεφάνου Αν. Από την αυτοδιοίκηση του Ζαγορίου - Ηπείρου, ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΕΣΤΙΑ, 1955.

Σφυρόερας Β. Αρματολοί: από την υποτέλεια στην εξέγερση, Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ (Επτά ημέρες), 26.1.2003.

Σωτήρης Γ. Ανέκδοτη έμμετρη ιστορία του Ζαγορίου, Ημερολόγιον 1998 της ένωσης απανταχού Διποταμιτών «Το Στολωβό».

Τζόβας Π. Η ενιαία δημογεροντία Ιωαννίνων, ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΕΣΤΙΑ, 1979 - 1980 - 1981.

Τζόβας Π. Η νεώτερη πολιτική ιστορία των Ιωαννίνων, ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΕΣΤΙΑ, 1985 - 1986 - 1987 - 1988.

Τσάγκας Ι. Κονιτσιώτικα τοπωνυμικά, ΚΟΝΙΤΣΑ, 51, 1993.

Τσιλιμαντός Κ. Μαρτυρίες Βοστανιωτών, ΠΩΓΩΝΙΑΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ 2001, τόμος 3.

Τσούμανης Χρ. Αναζητώντας τις ρίζες της, Η ΦΩΝΗ ΤΟΥ ΜΙΧΑΛΙΤΣΙΟΥ, 1985, τεύχος 1.

Τσούτσινος Γ. Ετυμολογικές παρατηρήσεις στο τοπωνύμιο Άρτα, ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΕΣΤΙΑ, 1968.

Φίτσιος Χρ. Δόλιανη, ΤΟ ΖΑΓΟΡΙ ΜΑΣ, 92 - 93, 1985.

Φίτσιος Χρ. Ζαγόρι και Δόλιανη, ΤΟ ΖΑΓΟΡΙ ΜΑΣ, 114, 1984.

Φουρίκης Π. Μικρά συμβολή εις την Ηπειρωτικήν Ιστορίαν, «ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ», 1929.

Φουρίκης Π. Πόθεν το όνομα Σούλι, Ημερολόγιον της Μεγάλης Ελλάδος 1929, Αθήναι 1922.

Φουρίκης Π. Η Πρέβεζα, Επετηρίς Εταιρείας Βυζαντινών Σπουδών, Αθήναι 1924.

Χατζής Αντ. Οι Σλάβοι εν Ελλάδι, ΑΘΗΝΑ, τόμος 56, Εν Αθήναις 1952.

Χαρίσης Β. Λίμνη Παμβώτις, ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΟ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟ, 1987.

Χαριτάκης Γ. Η Τουρκία εις τας αρχάς του ΙΘ' αιώνος υπό Αθ. Ψαλίδα, ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ, 1931.

Χρηστοβασίλης Χρ. Η Ήπειρος και τα εν αυτή σερβικά ονόματα. ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΟΝ ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΟΝ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΝ, 1914.

Χρήστου Π. Η φυλετική διαμόρφωσις στην αρχαία Ήπειρο. ΗΠΕΙΡΟΣ, Τόμος 15ος, Θεσσαλονίκη 1995.

Χρυσός Ευ. Συμβολή στην ιστορία της Ηπείρου κατά την πρωτοβυζαντινή εποχή, ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ, 1981.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

ΒΑΣΙΛΙΚΟ ΔΙΑΤΑΓΜΑ 7.8.1919

(Φ.Ε.Κ Α 184/1919)

Περί συστάσεως δήμων και κοινοτήτων

εν τω νομώ Ιωαννίνων

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ

ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

Έχοντες υπ' όψει τα άρθρα 1-6 του νόμου 1051 της 13 Νοεμβρίου 1917 «περί συστάσεως δήμων και κοινοτήτων εν ταις Νέαις Χώραις», προτάσει του Ημετέρου επί των Εσωτερικών Υπουργού, απεφασίσαμεν και διατάσσομεν:

Αναγνωρίζεται δήμος εν τω νομώ Ιωαννίνων η πόλις Ιωαννίνων, πρωτεύουσα του ομώνυμου νομού, υπό το όνομα «**δήμος Ιωαννιτών**», ενούται δε εις τον δήμον τούτον και η Νήσος Ιωαννίνων.

Αναγνωρίζονται κοινότητες εν τω αυτώ νομώ:

α) Εν τη Υποδιοικήσει Ιωαννίνων.

1) Ο συνοικισμός Δοβρά, υπό το όνομα «**κοινότης Δοβράς**» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Δοβράς ενούται και η Ιερά Μονή Γενεθλίων Θεοτόκου.

2) Ο συνοικισμός Κάτω Σουδενά, υπό το όνομα «**κοινότης Κάτω Σουδενών**» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν.

3) Ο συνοικισμός Τσερβάρι, υπό το όνομα «**κοινότης Τσερβαρίου**» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν.

4) Ο συνοικισμός Άνω Σουδενών, υπό το όνομα «**κοινότης Άνω Σουδενών**» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν.

5) Ο συνοικισμός Άνω Βίτσα, υπό το όνομα «**κοινότης Βίτσης**» και με έδραν τον συνοικισμόν Άνω Βίτσα. Προς την κοινότητα Βίτσης ενούται ο συνοικισμός Κάτω Βίτσα και η Ιερά Μονή Προφήτου Ηλιού.

6) Ο συνοικισμός Μονοδένδρι, υπό το όνομα «**κοινότης Μονοδενδρίτου**» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν.

7) Ο συνοικισμός Κουκούλι, υπό το όνομα «**κοινότης Κουκουλίου**» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν.

8) Ο συνοικισμός Μπάγια, υπό το όνομα «**κοινότης Μπάγιας**» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν.

9) Ο συνοικισμός Κεπέσοβον, υπό το όνομα «**κοινότης Κεπεσόβου**» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν.

10) Ο συνοικισμός Τσεπέλοβον, υπό το όνομα «**κοινότης Τσεπελόβου**» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Τσεπελόβου ενούται και η Ιερά Μονή Αγίου Ιωάννου (Ρογκαβού).

11) Ο συνοικισμός Βραδέτο, υπό το όνομα «**κοινότης Βραδέτου**» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

31) Ο συνοικισμός Λιγγιάδες, υπό το όνομα «κοινότης Λιγγιάδων» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν.

32) Ο συνοικισμός Δρεστενίκον, υπό το όνομα «κοινότης Δρεστενίκου» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν.

33) Ο συνοικισμός Γρεβενίτιον, υπό το όνομα «κοινότης Γρεβενιτίου» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Γρεβενιτίου ενούται και η Ιερά Μονή Κοιμήσεως Θεοτόκου (Βουτσής).

34) Ο συνοικισμός Πάπιγκον, υπό το όνομα «κοινότης Παπίγκου» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν.

35) Ο συνοικισμός Μπούλτσι, υπό το όνομα «κοινότης Μπούλτσι» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν.

36) Ο συνοικισμός Άνω Ραβένια, υπό το όνομα «κοινότης Άνω Ραβενίων» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν.

37) Ο συνοικισμός Κάτω Ραβένια, υπό το όνομα «κοινότης Κάτω Ραβενίων» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν.

38) Ο συνοικισμός Αληζώτ - Τσιφλίκι, υπό το όνομα «κοινότης Αληζώτ-Τσιφλίκι» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν.

39) Ο συνοικισμός Αρτσίστα, υπό το όνομα «κοινότης Αρτσίστης» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Αρτσίστης ενούνται οι συνοικισμοί Βετσικόν Άγιος Μηνάς και η Ιερά Μονή Μπηλαιωτίσσης.

40) Ο συνοικισμός Μεσοβούνι, υπό το όνομα «κοινότης Μεσοβούνι» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν.

41) Ο συνοικισμός Μαυροβούνι, υπό το όνομα «κοινότης Μαυροβούνι» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν.

42) Ο συνοικισμός Σανδοβίτσα, υπό το όνομα «κοινότης Σανδοβίτσης» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Σανδοβίτσης ενούται και η Ιερά Μονή Αγίας Παρασκευής.

43) Ο συνοικισμός Κόνιτσα, υπό το όνομα «κοινότης Κονίτσας» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν.

44) Ο συνοικισμός Μουσπίνα, υπό το όνομα «κοινότης Μουσπίνας» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν.

45) Ο συνοικισμός Λιόκον, υπό το όνομα «κοινότης Λιόκου» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν.

46) Ο συνοικισμός Περάτη, υπό το όνομα «κοινότης Περάτης» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν.

47) Ο συνοικισμός Κοβίλιανη, υπό το όνομα «κοινότης Κοβίλιανης» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Κοβίλιανης ενούνται ο συνοικισμός Πογδορά και η Ιερά Μονή Κοιμήσεως Θεοτόκου (Λυκοστάνης).

12) Ο συνοικισμός Σκαμνέλι, υπό το όνομα «κοινότης Σκαμνελίου» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν.

13) Ο συνοικισμός Λαϊστα, υπό το όνομα «κοινότης Λαϊστής» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Λαϊστής ενούται ο συνοικισμός Παλαιοχώρι - Λαϊστής και η Ιερά Μονή Αγίας Τριάδος.

14) Ο συνοικισμός Λεσινίτσα, υπό το όνομα «κοινότης Λεσινίτσης» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν.

15) Ο συνοικισμός Δοβρίνοβον, υπό το όνομα «κοινότης Δοβρινόβου» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν.

16) Ο συνοικισμός Βωβούσα, υπό το όνομα «κοινότης Βωβούσης» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν.

17) Ο συνοικισμός Νεγάδες, υπό το όνομα «κοινότης Νεγάδων» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν.

18) Ο συνοικισμός Φραγκάδες, υπό το όνομα «κοινότης Φραγκάδων» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν.

19) Ο συνοικισμός Τσερνέσι, υπό το όνομα «κοινότης Τσερνεσίου» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν.

20) Ο συνοικισμός Φλαμπουράρι, υπό το όνομα «κοινότης Φλαμπουραρίου» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν.

21) Ο συνοικισμός Δόλιανη, υπό το όνομα «κοινότης Δόλιανης» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν.

22) Ο συνοικισμός Δραγάρι, υπό το όνομα «κοινότης Δραγαρίου» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν.

23) Ο συνοικισμός Μακρίνον, υπό το όνομα «κοινότης Μακρίνου» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν.

24) Ο συνοικισμός Λιασκοβέτσι, υπό το όνομα «κοινότης Λιασκοβετσίου» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν.

25) Ο συνοικισμός Στολοβόν, υπό το όνομα «κοινότης Στολοβού» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν.

26) Ο συνοικισμός Καβαλλάρι, υπό το όνομα «κοινότης Καβαλλάρι» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Καβαλλάρι ενούται ο συνοικισμός Μαγγλιούς.

27) Ο συνοικισμός Καλωτά, υπό το όνομα «κοινότης Καλωτών» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Καλωτάς ενούται ο συνοικισμός Καμιά.

28) Ο συνοικισμός Μανασσή, υπό το όνομα «κοινότης Μανασσή» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν.

29) Ο συνοικισμός Ζωνδήλα (Ζαγορίου), υπό το όνομα «κοινότης Ζωνδήλης» (Ζαγορίου) και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν.

30) Ο συνοικισμός Σωποτσέλιον, υπό το όνομα «κοινότης Σωποτσελίου» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν.

63) Ο συνοικισμός Ζωνδήλα (Κουρέντων), υπό το όνομα «**κοινότης Ζωνδήλας**» (**Κουρέντων**) και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Ζωνδήλας ενούται και ο συνοικισμός Γαρδίκιον.

64) Ο συνοικισμός Ροδοτόβι, υπό το όνομα «**κοινότης Ροδοτόβι**» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Ροδοτόβι ενούται και ο συνοικισμός Νεοχώρι.

65) Ο συνοικισμός Μέγα Μπισδούνι, υπό το όνομα «**κοινότης Μπισδουνίου**» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Μπισδουνίου ενούται και ο συνοικισμός Μικρό Μπισδούνι.

66) Ο συνοικισμός Άνω Λαψίστα, υπό το όνομα «**κοινότης Άνω Λαψίστης**» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Άνω Λαψίστης ενούται και ο συνοικισμός Κάτω Λαψίστα.

67) Ο συνοικισμός Πέραμα, υπό το όνομα «**κοινότης Περάματος**» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Περάματος ενούνται και ο συνοικισμός Στρούνι και η Ιερά Μονή Αγίου Γεωργίου (Λιγγιάδων).

68) Ο συνοικισμός Βάνιστα, υπό το όνομα «**κοινότης Βανίστης**» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Βανίστης ενούται και ο συνοικισμός Ντίσπερη και η Ιερά Μονή Αγίου Ιωάννου (Λυκοτρίχι).

69) Ο συνοικισμός Περίβλεπτοι, υπό το όνομα «**κοινότης Περιβλέπτου**» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Περιβλέπτου ενούνται και οι συνοικισμοί Μπράγια και Βάρβεσι.

70) Ο συνοικισμός Πετσάλη, υπό το όνομα «**κοινότης Πετσάλης**» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Πετσάλης ενούται και ο συνοικισμός Γαβρισιούς.

71) Ο συνοικισμός Πρωτόπαπα, υπό το όνομα «**κοινότης Πρωτόπαπα**» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν.

72) Ο συνοικισμός Λυγωψά, υπό το όνομα «**κοινότης Λυγωψάς**» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν.

73) Ο συνοικισμός Βλαχάτανον, υπό το όνομα «**κοινότης Βλαχατάνου**» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Βλαχατάνου ενούται και ο συνοικισμός Βατατάδες.

74) Ο συνοικισμός Ζαγόριανη, υπό το όνομα «**κοινότης Ζαγόριανης**» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Ζαγόριανης ενούνται ο συνοικισμός Βροντισμένη και η Ιερά Μονή Αγίου Αθανασίου.

75) Ο συνοικισμός Νεγράδες, υπό το όνομα «**κοινότης Νεγράδων**» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Νεγράδων ενούται και η Ιερά Μονή Γενεθλίων Θεοτόκου (Βελλάς).

76) Ο συνοικισμός Δολλιανά, υπό το όνομα «**κοινότης Δολλιανών**» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Δολλιανών ενούται και η Ιερά Μονή Ιακώβου.

48) Ο συνοικισμός Γραμμένον, υπό το όνομα «**κοινότης Γραμμένου**» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Γραμμένου ενούται και ο συνοικισμός Βαγενίτι.

49) Ο συνοικισμός Βράβορη, υπό το όνομα «**κοινότης Βράβορης**» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Βράβορης ενούται και ο συνοικισμός Τσέργιαννη.

50) Ο συνοικισμός Δόβρον, υπό το όνομα «**κοινότης Δόβρου**» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν.

51) Ο συνοικισμός Δελβινακόπουλον, υπό το όνομα «**κοινότης Δελβινακοπούλου**» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Δελβινακοπούλου ενούται και ο συνοικισμός Σπήλιο.

52) Ο συνοικισμός Κούρεντα, υπό το όνομα «**κοινότης Κουρέντων**» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Κουρέντων ενούται ο συνοικισμός Γιουργάνιστα και η Ιερά Μονή Αγγελομαχου.

53) Ο συνοικισμός Χήνκα, υπό το όνομα «**κοινότης Χήνκας**» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Χήνκας ενούται και ο συνοικισμός Ζώργιανης.

54) Ο συνοικισμός Μποτσαρά, υπό το όνομα «**κοινότης Μποτσαρά**» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν.

55) Ο συνοικισμός Γκρίμποβον, υπό το όνομα «**κοινότης Γκριμπόβου**» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Γκριμπόβου ενούνται ο συνοικισμός Σέλοσιανα και η Ιερά Μονή Γκριμπόβου.

56) Ο συνοικισμός Καλοχώρι, υπό το όνομα «**κοινότης Καλοχωρίου**» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν.

57) Ο συνοικισμός Δραγοψά, υπό το όνομα «**κοινότης Δραγοψάς**» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν.

58) Ο συνοικισμός Ψήνα, υπό το όνομα «**κοινότης Ψήνας**» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν.

59) Ο συνοικισμός Ζαγόρτσα, υπό το όνομα «**κοινότης Ζαγόρτσας**» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Ζαγόρτσας ενούται και ο συνοικισμός Ελευθεροχώρι.

60) Ο συνοικισμός Σταυράκι, υπό το όνομα «**κοινότης Σταυράκι**» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Σταυράκι ενούνται ο συνοικισμός Νεοχωρόπουλον και η Ιερά Μονή Αγίας Παρασκευής (Δυορούτης).

61) Ο συνοικισμός Αραχωβίτσα, υπό το όνομα «**κοινότης Αραχωβίτσης**» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Αραχωβίτσης ενούνται οι συνοικισμοί Κοκκινόχωμα, Δραγώμη και η Ιερά Μονή Παλιουρής.

62) Ο συνοικισμός Ζέλοβα, υπό το όνομα «**κοινότης Ζέλοβας**» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν.

94) Ο συνοικισμός Λίθινον, υπό το όνομα «**κοινότης Λιθίνου**» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν.

95) Ο συνοικισμός Ζίτσα, υπό το όνομα «**κοινότης Ζίτσας**» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Ζίτσας ενούται και η Ιερά Μονή Κοιμήσεως Θεοτόκου (Πατέρων).

96) Ο συνοικισμός Μπουρτάριον, υπό το όνομα «**κοινότης Μπουρταρίου**» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Μπουρταρίου ενούται και ο συνοικισμός Κουτρολάδες.

97) Ο συνοικισμός Καρίτσα, υπό το όνομα «**κοινότης Καρίτσης**» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν.

98) Ο συνοικισμός Βελτσίστα, υπό το όνομα «**κοινότης Βελτσίστης**» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν.

99) Ο συνοικισμός Κοσμηρά, υπό το όνομα «**κοινότης Κοσμηρά**» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Κοσμηρά ενούται και ο συνοικισμός Βωτίβιστα.

100) Ο συνοικισμός Μανωλιάσσα, υπό το όνομα «**κοινότης Μανωλιάσσας**» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Μανωλιάσσας ενούται και ο συνοικισμός Μπάρτζη.

101) Ο συνοικισμός Κρυφοβόν, υπό το όνομα «**κοινότης Κρυφοβού**» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν.

102) Ο συνοικισμός Ραβένια, υπό το όνομα «**κοινότης Ραβένια**» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν.

103) Ο συνοικισμός Σερβιανά, υπό το όνομα «**κοινότης Σερβιανών**» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Σερβιανών ενούται και ο συνοικισμός Δεσιανά.

104) Ο συνοικισμός Μπιζάνι, υπό το όνομα «**κοινότης Μπιζανίου**» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Μπιζανίου ενούται και ο συνοικισμός Κολωνιάτη.

105) Ο συνοικισμός Πεστά, υπό το όνομα «**κοινότης Πεστών**» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν.

106) Ο συνοικισμός Σκλίβανη, υπό το όνομα «**κοινότης Σκλίβανης**» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν.

107) Ο συνοικισμός Λαγάτορα, υπό το όνομα «**κοινότης Λαγάτορας**» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Λαγάτορα ενούται και ο συνοικισμός Μούλες.

108) Ο συνοικισμός Βαρλαάμ, υπό το όνομα «**κοινότης Βαρλαάμ**» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Βαρλαάμ ενούται και ο συνοικισμός Μπουράτσα.

109) Ο συνοικισμός Τέρροβον υπό το όνομα «**κοινότης Τερρόβου**» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Τερρόβου ενούται και ο συνοικισμός Ραψαίους.

77) Ο συνοικισμός Μόσιορη υπό το όνομα «**κοινότης Μόσιορης**» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν.

78) Ο συνοικισμός Μαύρον Όρος, υπό το όνομα «**κοινότης Μαύρου Όρους**» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν.

79) Ο συνοικισμός Πογδόριανη, υπό το όνομα «**κοινότης Πογδόριανης**» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Πογδόριανης ενούται και η Ιερά Μονή Σωσίνου.

80) Ο συνοικισμός Κοκλιούς, υπό το όνομα «**κοινότης Κοκλιούς**» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Κοκλιούς ενούται και η Ιερά Μονή Αγίου Νικολάου.

81) Ο συνοικισμός Γκρίμπιανη, υπό το όνομα «**κοινότης Γκρίμπιανης**» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν.

82) Ο συνοικισμός Μαζαράκη, υπό το όνομα «**κοινότης Μαζαράκη**» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν.

83) Ο συνοικισμός Γλύζιανη, υπό το όνομα «**κοινότης Γλύζιανης**» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Γλυζιανης ενούται και ο συνοικισμός Ριάχοβον.

84) Ο συνοικισμός Ιερομνήμη, υπό το όνομα «**κοινότης Ιερομνήμης**» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Ιερομνήμης ενούνται ο συνοικισμός Σιούτιστα και η Ιερά Μονή Κοιμήσεως Θεοτόκου.

85) Ο συνοικισμός Κρετσούνιστα, υπό το όνομα «**Κρετσουνίστης**» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Κρετσουνίστης ενούνται και η Ιερά Μονή Προφήτου Ηλιού.

86) Ο συνοικισμός Γρανιτσοπούλα, υπό το όνομα «**κοινότης Γρανιτσοπούλας**» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν.

87) Ο συνοικισμός Ζελίστα, υπό το όνομα «**κοινότης Ζελίστης**» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν.

88) Ο συνοικισμός Κοσόλιανη, υπό το όνομα «**κοινότης Κοσόλιανης**» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν.

89) Ο συνοικισμός Τσαρκοβίστα (Κουρέντων), υπό το όνομα «**κοινότης Τσαρκοβίστας**» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Τσαρκοβίστας ενούται και η Ιερά Μονή Παρδαστανής.

90) Ο συνοικισμός Ριζό, υπό το όνομα «**κοινότης Ριζό**» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν.

91) Ο συνοικισμός Ράικον, υπό το όνομα «**κοινότης Ραϊκου**» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Ραϊκου ενούται και ο συνοικισμός Σουλόπουλον.

92) Ο συνοικισμός Σούλι - Ντίνου, υπό το όνομα «**κοινότης Σουλίου-Ντίνου**» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν.

93) Ο συνοικισμός Μπριγιάννιστα, υπό το όνομα «**κοινότης Μπριγιαννίστης**» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν.

126) Ο συνοικισμός Τσερίτσανα υπό το όνομα «**κοινότης Τσεριτσάνης**» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν.

127) Ο συνοικισμός Γρατσανά, υπό το όνομα «**κοινότης Γρατσανών**» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν.

128) Ο συνοικισμός Μπαουσιούς, υπό το όνομα «**κοινότης Μπαουσιούς**» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν.

129) Ο συνοικισμός Μπουρελέσα, υπό το όνομα «**κοινότης Μπουρελέσας**» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν.

130) Ο συνοικισμός Έλεσνα, υπό το όνομα «**κοινότης Έλεσνας**» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Έλεσνας ενούται και η Ιερά Μονή Κοιμήσεως Θεοτόκου (Καταμάχης).

131) Ο συνοικισμός Πλέσια (Τσαρκοβίστης), υπό το όνομα «**κοινότης Πλέσια**» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν.

132) Ο συνοικισμός Δραμεσούς, υπό το όνομα «**κοινότης Δραμεσού**» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν.

133) Ο συνοικισμός Τσαρκοβίστα, υπό το όνομα «**κοινότης Τσαρκοβίστης**» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν.

134) Ο συνοικισμός Αλποχώρι - Δωδώνης, υπό το όνομα «**κοινότης Αλποχώρι - Δωδώνης**» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν.

135) Ο συνοικισμός Μελιγγούς, υπό το όνομα «**κοινότης Μελιγγούς**» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν.

136) Ο συνοικισμός Κωστανιάνη, υπό το όνομα «**κοινότης Κωστανιανής**» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Κωστανιανής ενούται και ο συνοικισμός Μπέρκον.

137) Ο συνοικισμός Ραψίστα, υπό το όνομα «**κοινότης Ραψίστης**» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Ραψίστης ενούται και η Ιερά Μονή Αγίου Γεωργίου (Περιστεράς).

138) Ο συνοικισμός Κατσικά, υπό το όνομα «**κοινότης Κατσικά**» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν.

139) Ο συνοικισμός Κουτσολιό, υπό το όνομα «**κοινότης Κουτσολιό**» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Κουτσολιό ενοούνται και οι συνοικισμοί Γορίτσα, Φράστανα και Μουζακαίους.

140) Ο συνοικισμός Μπαρκμάδι, υπό το όνομα «**κοινότης Μπαρκμάδι**» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Μπαρκμάδι ενούται και η Ιερά Μονή Αγίου Ιωάννου (Καστρίτσης).

141) Ο συνοικισμός Γιάννιστα, υπό το όνομα «**κοινότης Γιάννιστα**» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Γιάννιστα ενούται και ο συνοικισμός Καλύβια - Τζώρας και η Ιερά Μονή Αγίας Παρασκευής (Τζώρας).

142) Ο συνοικισμός Γερακάρι, υπό το όνομα «**κοινότης Γερακάρι**» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Γερακάρι ενούται και ο συνοικισμός Γουλά.

110) Ο συνοικισμός Κουκλέσι, υπό το όνομα «**κοινότης Κουκλέσι**» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν.

111) Ο συνοικισμός Κάτω Μουσιωτίτσα, υπό το όνομα «**κοινότης Μουσιωτίτσης**» και με έδραν τον συνοικισμόν Κάτω Μουσιωτίτσα. Προς την κοινότητα Μουσιωτίτσης ενούται και ο συνοικισμός Άνω Μουσιωτίτσα.

112) Ο συνοικισμός Ζώριστα, υπό το όνομα «**κοινότης Ζωρίστης**» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν.

113) Ο συνοικισμός Μελίχοβον, υπό το όνομα «**κοινότης Μελιχόβου**» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Μελιχόβου ενούται και ο συνοικισμός Λογγιώτιστα.

114) Ο συνοικισμός Κοπάνη, υπό το όνομα «**κοινότης Κοπάνης**» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν.

115) Ο συνοικισμός Θεριακήσι, υπό το όνομα «**κοινότης Θεριακήσι**» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν.

116) Ο συνοικισμός Βαριάδες, υπό το όνομα «**κοινότης Βαργιάδων**» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν.

117) Ο συνοικισμός Τόσκεσι, υπό το όνομα «**κοινότης Τόσκεσι**» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν.

118) Ο συνοικισμός Γεωργάνον, υπό το όνομα «**κοινότης Γεωργάνου**» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν.

119) Ο συνοικισμός Δερβίζιαννα, υπό το όνομα «**κοινότης Δερβιζιάνων**» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Δερβιζιάνων ενούται και η Ιερά Μονή Αγίων Αποστόλων (Μεσιανών).

120) Ο συνοικισμός Σερζιανά, υπό το όνομα «**κοινότης Σερζιανών**» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν.

121) Ο συνοικισμός Παλαιοχώρι Βότσαρη, υπό το όνομα «**κοινότης Παλαιοχωρίου - Βότσαρη**» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Παλαιοχωρίου - Βότσαρη ενούνται και οι συνοικισμοί Σούλι και Αλποχώρι - Βότσαρη.

122) Ο συνοικισμός Ρωμανό, υπό το όνομα «**κοινότης Ρωμανού**» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Ρωμανού ενούται και η Ιερά Μονή Μεταμορφώσεως του Σωτήρος.

123) Ο συνοικισμός Σειστρούνι, υπό το όνομα «**κοινότης Σειστρούνι**» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Σειστρούνι ενούνται οι συνοικισμοί Μουκοβίνα και Μπιστιά.

124) Ο συνοικισμός Δραγοβέτσι, υπό το όνομα «**κοινότης Δραγοβέτσι**» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Δραγοβέτσι ενούται και ο συνοικισμός Άρδοσι.

125) Ο συνοικισμός Λίππα, υπό το όνομα «**κοινότης Λίππα**» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν.

161) Ο συνοικισμός Μιχαλήτσι, υπό το όνομα «**κοινότης Μιχαλήτσι**» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν.

162) Ο συνοικισμός Χουλιαράδες, υπό το όνομα «**κοινότης Χουλιαράδων**» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Χουλιαράδων ενούται και ο συνοικισμός Γκούρα.

163) Ο συνοικισμός Βασταβέτσι, υπό το όνομα «**κοινότης Βασταβέτσι**» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν.

164) Ο συνοικισμός Λοζέτσι, υπό το όνομα «**κοινότης Λοζέτσι**» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Λοζέτσι ενούται και η Ιερά Μονή Γεννήσεως Θεοτόκου (Τσούκα).

165) Ο συνοικισμός Κοτόρτσι, υπό το όνομα «**κοινότης Κοτόρτσι**» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Κοτόρτσι ενούται και ο συνοικισμός Λάζαινα.

166) Ο συνοικισμός Φορτώση, υπό το όνομα «**κοινότης Φορτώση**» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Φορτώση ενούται και οι συνοικισμοί Κωστήτσι και Πάτερον.

167) Ο συνοικισμός Κορύτιανη, υπό το όνομα «**κοινότης Κορύτιανης**» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Κορύτιανης ενούται και ο συνοικισμός Νίστορα.

168) Ο συνοικισμός Πλέσια (Μαλακασίου), υπό το όνομα «**κοινότης Πλέσια**» (Μαλακασίου) και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Πλέσια (Μαλακασίου) ενούται ο συνοικισμός Βαλτσώρα και η Ιερά Μονή Αγίου Ιωάννου και

169) Ο συνοικισμός Καλέντζι, υπό το όνομα «**κοινότης Καλέντζι**» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν.

Β') Εν τη Υποδιοικήσει Μετσόβου.

1) Ο συνοικισμός Μέτσοβον, υπό το όνομα «**κοινότης Μετσόβου**» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Μετσόβου ενούται ο συνοικισμός Βουτονόσιον και αι Ιεραί Μοναί Αγίου Νικολάου και Κοιμήσεως Θεοτόκου.

2) Ο συνοικισμός Ανηλίου, υπό το όνομα «**κοινότης Ανηλίου**» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν.

3) Ο συνοικισμός Δερβεντίστα, υπό το όνομα «**κοινότης Δερβεντίστης**» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Δερβεντίστης ενούται και η Ιερά Μονή Ζωοδόου Πηγής.

4) Ο συνοικισμός Χρυσοβίτσα, υπό το όνομα «**κοινότης Χρυσοβίτσης**» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν και

5) Ο συνοικισμός Μηλέα, υπό το όνομα «**κοινότης Μηλέας**» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν.

- 143) Ο συνοικισμός Κοντοβράκι, υπό το όνομα «**κοινότης Κοντοβράκι**» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Κοντοβράκι ενούνται και ο συνοικισμός Κοντινούς και η Ιερά Μονή Παναγία Ηλιόκαλη.
- 144) Ο συνοικισμός Μορκιούς, υπό το όνομα «**κοινότης Μορκιούς**» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν.
- 145) Ο συνοικισμός Κλαζιάδες, υπό το όνομα «**κοινότης Κλαζιάδων**» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν.
- 146) Ο συνοικισμός Αρδομίστα, υπό το όνομα «**κοινότης Αρδομίστας**» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Αρδομίστας ενούται και η Ιερά Μονή Γενεθλίων Θεοτόκου (Δουραχάνης).
- 147) Ο συνοικισμός Μάζια, υπό το όνομα «**κοινότης Μάζια**» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν.
- 148) Ο συνοικισμός Γοβριτσά, υπό το όνομα «**κοινότης Γοβριτσάς**» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν.
- 149) Ο συνοικισμός Λιάπη, υπό το όνομα «**κοινότης Λιάπη**» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν.
- 150) Ο συνοικισμός Πέτρα, υπό το όνομα «**κοινότης Πέτρας**» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν.
- 151) Ο συνοικισμός Δεμάτι, υπό το όνομα «**κοινότης Δεμάτι**» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν.
- 152) Ο συνοικισμός Μέγα Προσγόλι, υπό το όνομα «**κοινότης Μεγάλου Προσγολίου**» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν.
- 153) Ο συνοικισμός Μικρό Προσγόλι, υπό το όνομα «**κοινότης Μικρού Προσγολίου**» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν.
- 154) Ο συνοικισμός Μεγάλη Γότιστα υπό το όνομα «**κοινότης Μεγάλης Γότιστας**» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν.
- 155) Ο συνοικισμός Μικρά Γότιστα, υπό το όνομα «**κοινότης Μικράς Γοτίστας**» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν.
- 156) Ο συνοικισμός Κράψη, υπό το όνομα «**κοινότης Κράψης**» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Κράψης ενούνται και οι συνοικισμοί Λοχάνιστα και Βάξια.
- 157) Ο συνοικισμός Προσβάλλα, υπό το όνομα «**κοινότης Προσβάλλα**» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν.
- 158) Ο συνοικισμός Παλαιοχώρι - Συρράκου, υπό το όνομα «**κοινότης Παλαιοχωρίου - Συρράκου**» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Παλαιοχωρίου - Συρράκου ενούται και η Ιερά Μονή Αγίας Παρασκευής (Χαλάσματα).
- 159) Ο συνοικισμός Συρράκου, υπό το όνομα «**κοινότης Συρράκου**» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Συρράκου ενούται και η Ιερά Μονή Κοιμήσεως Θεοτόκου (Κειπίνης).
- 160) Ο συνοικισμός Δοβίσδιανα, υπό το όνομα «**κοινότης Δοβίσδιανα**» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν.

19) Ο συνοικισμός Κορτίνιστα υπό το όνομα «**κοινότης Κορτινίστης**» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν.

20) Ο συνοικισμός Κουτσούφλιανη, υπό το όνομα «**κοινότης Κουτσούφλιανης**» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν.

21) Ο συνοικισμός Λεσκάτσι, υπό το όνομα «**κοινότης Λεσκάτσι**» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν.

22) Ο συνοικισμός Λιτονιαβίστα, υπό το όνομα «**κοινότης Λιτονιαβίστης**» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Λιτονιαβίστης ενούται και η Ιερά Μονή Λιατοβιανής.

23) Ο συνοικισμός Λούψικον, υπό το όνομα «**κοινότης Λουψίκου**» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν.

24) Ο συνοικισμός Μάζιον, υπό το όνομα «**κοινότης Μαζίου**» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν.

25) Ο συνοικισμός Μελισσόπετρα, υπό το όνομα «**κοινότης Μελισσόπετρας**» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Μελισσόπετρας ενούται και ο συνοικισμός Πυροβίτσικα.

26) Ο συνοικισμός Μεσαριά, υπό το όνομα «**κοινότης Μολίστης**» και με έδραν τον συνοικισμόν Μεσαργιά. Προς την κοινότητα Μολίστης ενούται οι συνοικισμοί Γαναδιό, Μποτσιφάρι και η Ιερά Μονή Θεοτόκου.

27) Ο συνοικισμός Μπελθούκι, υπό το όνομα «**κοινότης Μπελθούκι**» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν.

28) Ο συνοικισμός Μπλήσδιανη, υπό το όνομα «**κοινότης Μπλήσδιανης**» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν.

29) Ο συνοικισμός Μπουτσικόν υπό το όνομα «**κοινότης Μπουτσικού**» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν.

30) Ο συνοικισμός Οστανίστα, υπό το όνομα «**κοινότης Οστανίστης**» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Οστανίστης ενούται και η Ιερά Μονή Ταξιαρχών.

31) Ο συνοικισμός Πάδδες, υπό το όνομα «**κοινότης Πάδδες**» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν.

32) Ο συνοικισμός Παλαιοσέλι, υπό το όνομα «**κοινότης Παλαιοσέλι**» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν.

33) Ο συνοικισμός Πεκλάρι, υπό το όνομα «**κοινότης Πεκλαρίου**» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν.

34) Ο συνοικισμός Πλάβαλη, υπό το όνομα «**κοινότης Πλάβαλης**» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν.

35) Ο συνοικισμός Πληκάτι, υπό το όνομα «**κοινότης Πληκάτι**» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν.

36) Ο συνοικισμός Πυρσόγιαννη, υπό το όνομα «**κοινότης Πυρσόγιαννης**» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν.

37) Ο συνοικισμός Ραντάτι, υπό το όνομα «**κοινότης Ραντάτι**» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν.

Γ') Εν τη Υποδιοικήσει Κονίτσης.

- 1) Ο συνοικισμός Αρμάτοβον, υπό το όνομα «κοινότης Αρματόβου» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν.
- 2) Ο συνοικισμός Βούρμπιανη, υπό το όνομα «κοινότης Βούρμπιανης» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν.
- 3) Ο συνοικισμός Βράνιστα, υπό το όνομα «κοινότης Βράνιστας» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν.
- 4) Ο συνοικισμός Βριάζα, υπό το όνομα «κοινότης Βριάζας» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν.
- 5) Ο συνοικισμός Γκρισπάνι, υπό το όνομα «κοινότης Γκρισπάνης» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν.
- 6) Ο συνοικισμός Γορίτσα, υπό το όνομα «κοινότης Γορίτσας» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν.
- 7) Ο συνοικισμός Δέντσικον, υπό το όνομα «κοινότης Δεντσίκου» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν.
- 8) Ο συνοικισμός Δεπαλίτσα, υπό το όνομα «κοινότης Δεπαλίτσας» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Δεπαλίτσας ενούται και η Ιερά Μονή Μολυβδοςκεπιάστου.
- 9) Ο συνοικισμός Δερβένι, υπό το όνομα «κοινότης Δερβενίου» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν.
- 10) Ο συνοικισμός Ζέλιστσα, υπό το όνομα «κοινότης Ζελίστης» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν.
- 11) Ο συνοικισμός Ζέρμα, υπό το όνομα «κοινότης Ζέρμας» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Ζέρμας ενούται και η Ιερά Μονή Κοιμησεως Θεοτόκου.
- 12) Ο συνοικισμός Ίσβορος, υπό το όνομα «κοινότης Ισβόρου» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν.
- 13) Ο συνοικισμός Καβάσιλλα, υπό το όνομα «κοινότης Καβάσιλλα» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν.
- 14) Ο συνοικισμός Κάντσικον, υπό το όνομα «κοινότης Καντσίκου» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν.
- 15) Ο συνοικισμός Καστάνιανη, υπό το όνομα «κοινότης Καστάνιανης» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν.
- 16) Ο συνοικισμός Κεράσοβον, υπό το όνομα «κοινότης Κερασόβου» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν.
- 17) Ο συνοικισμός Κόνιτσα, υπό το όνομα «κοινότης Κονίτσης» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Κονίτσης ενούται και η Ιερά Μονή Στομίου.
- 18) Ο συνοικισμός Κορσάτσικον, υπό το όνομα «κοινότης Κορσατσίκου» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν.

10) Ο συνοικισμός Αρίνιστα, υπό το όνομα «**κοινότης Αρινίστης**» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν.

11) Ο συνοικισμός Μαυρόπουλος, υπό το όνομα «**κοινότης Μαυροπούλου**» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Μαυροπούλου ενούνται οι συνοικισμοί Ζάβροχον και Χρυσόδουλη.

12) Ο συνοικισμός Αργυροχώριον, υπό το όνομα «**κοινότης Αργυροχωρίου**» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν.

13) Ο συνοικισμός Ξηροβάλτος, υπό το όνομα «**κοινότης Ξηροβάλτου**» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Ξηροβάλτου ενούται και ο συνοικισμός Μποζανίκου.

14) Ο συνοικισμός Ποντικάτες, υπό το όνομα «**κοινότης Ποντικάτων**» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν.

15) Ο συνοικισμός Τεριάχι, υπό το όνομα «**κοινότης Τεριαχίου**» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Τεριαχίου ενούται και ο συνοικισμός Βάμπλο.

16) Ο συνοικισμός Γκουβέριον, υπό το όνομα «**κοινότης Γκουβερίου**» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν.

17) Ο συνοικισμός Βοστίνα, υπό το όνομα «**κοινότης Βοστίνης**» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν.

18) Ο συνοικισμός Δολό, υπό το όνομα «**κοινότης Δολού**» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν.

19) Ο συνοικισμός Σταυροσκιάδη, υπό το όνομα «**κοινότης Σταυροσκιαδίου**» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν.

20) Ο συνοικισμός Φραστανά, υπό το όνομα «**κοινότης Φραστανά**» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν.

21) Ο συνοικισμός Ρουμπάτες, υπό το όνομα «**κοινότης Ρουμπάτων**» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Ρουμπάτων ενούνται και οι συνοικισμοί Κακόλακος και Μέβδεζα.

22) Ο συνοικισμός Μετζητιέ, υπό το όνομα «**κοινότης Μετζητιέ**» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν.

23) Ο συνοικισμός Τσαραπλανά, υπό το όνομα «**κοινότης Τσαραπλανών**» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν.

24) Ο συνοικισμός Λαχανοκάστρον, υπό το όνομα «**κοινότης Λαχανοκάστρου**» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Λαχανοκάστρου ενούται και ο συνοικισμός Κακσοί.

25) Ο συνοικισμός Ρουψιά, υπό το όνομα «**κοινότης Ρουσιών**» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν.

26) Ο συνοικισμός Βήσανη, υπό το όνομα «**κοινότης Βήσανης**» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν.

27) Ο συνοικισμός Ζαραβίνα, υπό το όνομα «**κοινότης Ζαραβίνας**» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν.

38) Ο συνοικισμός Σανοβόν, υπό το όνομα «κοινότης Σανοβού» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν.

39) Ο συνοικισμός Σέλτση, υπό το όνομα «κοινότης Σέλτσης» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν.

40) Ο συνοικισμός Σταρίτσιανη, υπό το όνομα «κοινότης Σταρίτσιανης» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν.

41) Ο συνοικισμός Στράτσιανης, υπό το όνομα «κοινότης Στράτσιανης» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Στράτσιανης ενούται και η Ιερά Μονή Αγίας Τριάδος.

42) Ο συνοικισμός Τούρνοβον, υπό το όνομα «κοινότης Τουρνόβου» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν.

43) Ο συνοικισμός Φούρκα, υπό το όνομα «κοινότης Φούρκας» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Φούρκας ενούται και η Ιερά Μονή Αγίας Κλαδόρμης.

44) Ο συνοικισμός Φυτόκον, υπό το όνομα «κοινότης Φυτόκου» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν.

45) Ο συνοικισμός Χιονάδες, υπό το όνομα «κοινότης Χιονάδων» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν.

Δ') Εν τη Υποδιοικήσει Πωγωνίου

1) Ο συνοικισμός Δελβινάκιον, υπό το όνομα «κοινότης Δελβινακίου» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν.

2) Ο συνοικισμός Μέγγουλη, υπό το όνομα «κοινότης Μέγγουλης» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Μέγγουλης ενούται και ο συνοικισμός Κεράσοβον.

3) Ο συνοικισμός Στρατινίστα, υπό το όνομα «κοινότης Στρατινίστης» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν.

4) Ο συνοικισμός Καστάνιανη, υπό το όνομα «κοινότης Καστάνιανης» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν.

5) Ο συνοικισμός Κουσοβίτσα, υπό το όνομα «κοινότης Κουσοβίτσας» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν.

6) Ο συνοικισμός Κουρεμάδιον, υπό το όνομα «κοινότης Κουρεμαδίου» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν.

7) Ο συνοικισμός Δημοκόρι, υπό το όνομα «κοινότης Δημοκόρι» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Δημοκόρι ενούται και ο συνοικισμός Κολουδέ.

8) Ο συνοικισμός Λάβδανη, υπό το όνομα «κοινότης Λάβδανης» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν.

9) Ο συνοικισμός Βάλτιστα, υπό το όνομα «κοινότης Βαλτίστης» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν.

17) Ο συνοικισμός Αχούρια Αγίων Πάντων, υπό το όνομα «**κοινότης Αχουρίων Αγίων Πάντων**» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν.

18) Ο συνοικισμός Αχούρια Αγίου Νικολάου, υπό το όνομα «**κοινότης Αχουρίων Αγίου Νικολάου**» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν.

19) Ο συνοικισμός Αχούρια Βαβουρίου, υπό το όνομα «**κοινότης Αχουρίων Βαβουρίου**» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν.

20) Ο συνοικισμός Βαβουρίου, υπό το όνομα «**κοινότης Βαβουρίου**» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν.

21) Ο συνοικισμός Πόβλα, υπό το όνομα «**κοινότης Πόβλα**» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν.

22) Ο συνοικισμός Τσαμαντά, υπό το όνομα «**κοινότης Τσαμαντά**» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Τσαμαντά ενοείται και η Ιερά Μονή Αγίου Γεωργίου.

23) Ο συνοικισμός Λυντζίδα, υπό το όνομα «**κοινότης Λυντζίδας**» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Λυντζίδα ενοείται και ο συνοικισμός Περδικάρι.

24) Ο συνοικισμός Λειάς, υπό το όνομα «**κοινότης Λειάς**» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν.

25) Ο συνοικισμός Κωστάνα, υπό το όνομα «**κοινότης Κωστάνας**» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν.

26) Ο συνοικισμός Λίστα, υπό το όνομα «**κοινότης Λίστας**» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν.

27) Ο συνοικισμός Γλούστα, υπό το όνομα «**κοινότης Γλούστας**» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Γλούστας ενοείται και ο συνοικισμός Γαρδικιον.

28) Ο συνοικισμός Λύκον υπό το όνομα «**κοινότης Λύκου**» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν.

29) Ο συνοικισμός Τσαρακλιμάνι, υπό το όνομα «**κοινότης Τσαρακλιμανίου**» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Τσαρακλιμανίου ενοείται και ο συνοικισμός Μπράνια.

30) Ο συνοικισμός Κεραμίτσα, υπό το όνομα «**κοινότης Κεραμίτσας**» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Κεραμίτσας ενοείται και ο συνοικισμός Βορτόσια.

31) Ο συνοικισμός Ραβαινή, υπό το όνομα «**κοινότης Ραβαινής**» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν.

32) Ο συνοικισμός Μαλούνιον, υπό το όνομα «**κοινότης Μαλουνίου**» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν.

33) Ο συνοικισμός Κούτσι, υπό το όνομα «**κοινότης Κούτσι**» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν.

34) Ο συνοικισμός Λεπτοκαρυά,, υπό το όνομα «**κοινότης Λεπτοκαρυάς**» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν.

28) Ο συνοικισμός Κρυονέριον, υπό το όνομα «κοινότης Κρυονερίου» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν.

Ε') Εν τη Υποδιοικήσει Φιλιατών.

1) Ο συνοικισμός Γραικοχώριον, υπό το όνομα «κοινότης Γραικοχωρίου» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν.

2) Ο συνοικισμός Φιλιάται, υπό το όνομα «κοινότης Φιλιατών» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν.

3) Ο συνοικισμός Φοινίκου υπό το όνομα «κοινότης Φοινίκου» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Φοινίκου ενούται και ο συνοικισμός Φανερωμένη.

4) Ο συνοικισμός Καλπάκιον, υπό το όνομα «κοινότης Καλπακίου» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν.

5) Ο συνοικισμός Βρυσέλλα, υπό το όνομα «κοινότης Βρυσέλλας» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν.

6) Ο συνοικισμός Σίδηρη, υπό το όνομα «κοινότης Σίδηρης» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν.

7) Ο συνοικισμός Πλησίβιτσα υπό το όνομα «κοινότης Πλησιβίτσης» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν.

8) Ο συνοικισμός Κώτσικα, υπό το όνομα «κοινότης Κώτσικας» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν.

9) Ο συνοικισμός Σπάρταμη, υπό το όνομα «κοινότης Σπάρταμης» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν.

10) Ο συνοικισμός Σκέφαρη υπό το όνομα «κοινότης Σκέφαρης» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Σκέφαρης ενούται και ο συνοικισμός Σμέρτος.

11) Ο συνοικισμός Σαγιάδα, υπό το όνομα «κοινότης Σαγιάδας» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν.

12) Ο συνοικισμός Λιόψη, υπό το όνομα «κοινότης Λιόψης» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν.

13) Ο συνοικισμός Σκουπέτσα, υπό το όνομα «κοινότης Σκουπέτσας» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν.

14) Ο συνοικισμός Φατήριον, υπό το όνομα «κοινότης Φατηρίου» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Φατηρίου ενούται και ο συνοικισμός Παλαμπά.

15) Ο συνοικισμός Γιάννιαρη, υπό το όνομα «κοινότης Γιάννιαρης» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν.

16) Ο συνοικισμός Γκρομέριον, υπό το όνομα «κοινότης Γκρομερίου» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Γκρομερίου ενούται και η Ιερά Μονή Γκρομερίου.

53) Ο συνοικισμός Ηγουμενίτσα, υπό το όνομα «**κοινότης Ηγουμενίτσης**» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Ηγουμενίτσης ενούται και ο συνοικισμός Γράβα.

54) Ο συνοικισμός Λέδεζδα, υπό το όνομα «**κοινότης Λέδεζδας**» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Λέδεζδας ενούται και ο συνοικισμός Βρέστα.

55) Ο συνοικισμός Βάρφανη, υπό το όνομα «**κοινότης Βάρφανης**» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν.

56) Ο συνοικισμός Ρίζιαννη, υπό το όνομα «**κοινότης Ρίζιαννης**» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Ρίζιαννης ενούται και ο συνοικισμός Δρυμίτσα.

57) Ο συνοικισμός Μαυρούδι, υπό το όνομα «**κοινότης Μαυρούδι**» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Μαυρούδι ενούται και ο συνοικισμός Ρετσάτιον.

58) Ο συνοικισμός Πέτσιανη, υπό το όνομα «**κοινότης Πέτσιανης**» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν.

59) Ο συνοικισμός Κουσοβίτσα, υπό το όνομα «**κοινότης Κουσοβίτσης**» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν.

60) Ο συνοικισμός Νουνεσάτιον, υπό το όνομα «**κοινότης Νουνεσατίου**» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν.

61) Ο συνοικισμός Σκορπιώνα, υπό το όνομα «**κοινότης Σκορπιώνας**» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Σκορπιώνας ενούται και ο συνοικισμός Κολετσάτιον.

62) Ο συνοικισμός Γλουμπουτσαρίον, υπό το όνομα «**κοινότης Γλουμπουτσαρίου**» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν.

63) Ο συνοικισμός Σαλίστα, υπό το όνομα «**κοινότης Σαλίστας**» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν.

64) Ο συνοικισμός Κορίτιανη, υπό το όνομα «**κοινότης Κορίτιανης**» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Κορίτιανης ενούται και ο συνοικισμός Βρατίλια.

65) Ο συνοικισμός Σαν - μηρίζα, υπό το όνομα «**κοινότης Σαν - μηρίζα**» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Σαν - μηρίζα ενούται και ο συνοικισμός Μαντελέκον.

66) Ο συνοικισμός Δράμεση, υπό το όνομα «**κοινότης Δράμεσης**» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν.

67) Ο συνοικισμός Σαράτιον, υπό το όνομα «**κοινότης Σαρατίου**» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν.

68) Ο συνοικισμός Βώλια ή Μούρτος, υπό το όνομα «**κοινότης Βώλια ή Μούρτος**» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν.

69) Ο συνοικισμός Πλαταργιά, υπό το όνομα «**κοινότης Πλαταργιάς**» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Πλαταργιάς ενούται και ο συνοικισμός Σκεπετός.

35) Ο συνοικισμός Ξέχωρον - Ντέμη, υπό το όνομα «κοινότης Ξέχωρο-Ντέμη» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν.

36) Ο συνοικισμός Ξέχωρο - Μέμκου, υπό το όνομα «κοινότης Ξέχωρο-Μέμκου» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν.

37) Ο συνοικισμός Ξέχωρο - Ζεϊνέλ, υπό το όνομα «κοινότης Ξέχωρο-Ζεϊνέλ» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν.

38) Ο συνοικισμός Λίμποβον, υπό το όνομα «κοινότης Λιμπόβου» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν.

39) Ο συνοικισμός Κοκκινολιθάρι, υπό το όνομα «κοινότης Κοκκινολιθάρι» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Κοκκινολιθάρι ενούται και η Ιερά Μονή Αγίου Μηνά.

40) Ο συνοικισμός Πιτσάριον, υπό το όνομα «κοινότης Πιτσαρίου» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν.

41) Ο συνοικισμός Σολοπιά, υπό το όνομα «κοινότης Σολοπιού» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν.

42) Ο συνοικισμός Σκλιάβη, υπό το όνομα «κοινότης Σκλιάβης» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν.

43) Ο συνοικισμός Γολά, υπό το όνομα «κοινότης Γολάς» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν.

44) Ο συνοικισμός Κοκκινίστα, υπό το όνομα «κοινότης Κοκκινίστας» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Κοκκινίστας ενούται και ο συνοικισμός Ραβοστήβα.

45) Ο συνοικισμός Αραχώβα, υπό το όνομα «κοινότης Αραχώβης» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν.

46) Ο συνοικισμός Κάργιαννη, υπό το όνομα «κοινότης Κάργιαννης» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς τον συνοικισμόν Κάργιαννης ενούται και ο συνοικισμός Χλωμός.

47) Ο συνοικισμός Παλαιοχώριον, υπό το όνομα «κοινότης Παλαιοχωρίου» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν.

48) Ο συνοικισμός Βίλλια, υπό το όνομα «κοινότης Βίλλια» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν.

49) Ο συνοικισμός Ματζάριον, υπό το όνομα «κοινότης Ματζαρίου» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Ματζαρίου ενούται και ο συνοικισμός Μουζάκη.

50) Ο συνοικισμός Γκούρτζα, υπό το όνομα «κοινότης Γκούρτζας» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Γκούρτζας ενούται και ο συνοικισμός Τσεφλίτα Γκούρτζας.

51) Ο συνοικισμός Ντόλιανη, υπό το όνομα «κοινότης Ντόλιανη» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν.

52) Ο συνοικισμός Πηγαδούλια, υπό το όνομα «κοινότης Πηγαδούλια» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Πηγαδούλια ενούται και ο συνοικισμός Σμόκια.

12) Ο συνοικισμός Δοβλά, υπό το όνομα «**κοινότης Δοβλάς**» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Δοβλάς ενούται και ο συνοικισμός Βαρπόβα.

13) Ο συνοικισμός Δράγανη, υπό το όνομα «**κοινότης Δράγανης**» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν.

14) Ο συνοικισμός Δραγουμή, υπό το όνομα «**κοινότης Δραγουμής**» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Δραγουμής ενούται και ο συνοικισμός Κραμίσι.

15) Ο συνοικισμός Ελευθεροχώρι, υπό το όνομα «**κοινότης Ελευθεροχωρίου**» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν.

16) Ο συνοικισμός Κάτω Ζάλογγον, υπό το όνομα «**κοινότης Ζαλόγγου**» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν Κάτω Ζάλογγον. Προς την κοινότητα Ζαλόγγου ενούται και ο συνοικισμός Άνω Ζάλογγον.

17) Ο συνοικισμός Ζελεσσό, υπό το όνομα «**κοινότης Ζελεσσού**» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Ζελεσσού ενούνται και οι συνοικισμοί Τσιφλίκι και Μποροβάρι.

18) Ο συνοικισμός Καρβουνάρι, υπό το όνομα «**κοινότης Καρβουνάρι**» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν.

19) Ο συνοικισμός Καργιώτιον, υπό το όνομα «**κοινότης Καργιωτίου**» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν.

20) Ο συνοικισμός Κερασόβον, υπό το όνομα «**κοινότης Κερασόβου**» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Κερασόβου ενούται και ο συνοικισμός Λωζανά.

21) Ο συνοικισμός Κόπρα, υπό το όνομα «**κοινότης Κόπρας**» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Κόπρας ενούται και ο συνοικισμός Ζαραβούτσι.

22) Ο συνοικισμός Κορύστιανη, υπό το όνομα «**κοινότης Κορύστιανης**» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν.

23) Ο συνοικισμός Κουκουλιούς, υπό το όνομα «**κοινότης Κουκουλιού**» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν.

24) Ο συνοικισμός Λάλιζα, υπό το όνομα «**κοινότης Λαλίζης**» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν.

25) Ο συνοικισμός Λαμπανίτσα, υπό το όνομα «**κοινότης Λαμπανίτσης**» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν.

26) Ο συνοικισμός Λιβίκιστα, υπό το όνομα «**κοινότης Λιβικίστης**» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν.

27) Ο συνοικισμός Λιβιάχοβον, υπό το όνομα «**κοινότης Λιβιαχόβου**» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν.

28) Ο συνοικισμός Μάζι, υπό το όνομα «**κοινότης Μαζίου**» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν.

70) Ο συνοικισμός Κούτσι, υπό το όνομα «κοινότης Κούτσι» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν.

71) Ο συνοικισμός Βραχωνά, υπό το όνομα «κοινότης Βραχωνάς» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν.

72) Ο συνοικισμός Νέστα, υπό το όνομα «κοινότης Νέστας» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Νέστας ενούται και ο συνοικισμός Βρύση.

73) Ο συνοικισμός Αρβενίτσα, υπό το όνομα «κοινότης Αρβενίτσας» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν.

74) Ο συνοικισμός Καστρί, υπό το όνομα «κοινότης Καστρί» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Καστρί ενούνται και οι συνοικισμοί Ράγιον και Τσιφλίκι, και

75) Ο συνοικισμός Σούβλιαση, υπό το όνομα «κοινότης Σούβλιασης» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν.

Γ') Εν τη Υποδιοικήσει Παραμυθίας.

1) Ο συνοικισμός Βέλλιανη, υπό το όνομα «κοινότης Βέλλιανης» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν.

2) Ο συνοικισμός Βαλανιδιά, υπό το όνομα «κοινότης Βαλανιδιάς» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν.

3) Ο συνοικισμός Βερνίκον, υπό το όνομα «κοινότης Βερνίκου» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν.

4) Ο συνοικισμός Βοϊνίκον, υπό το όνομα «κοινότης Βοϊνίκου» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν.

5) Ο συνοικισμός Βρουσίνα, υπό το όνομα «κοινότης Βρουσίνα» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν.

6) Ο συνοικισμός Βλαχώριον, υπό το όνομα «κοινότης Βλαχωρίου» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν.

7) Ο συνοικισμός Γαρδίκιον, υπό το όνομα «κοινότης Γαρδικίου» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Γαρδικίου ενούται και ο συνοικισμός Κοτσάτιον.

8) Ο συνοικισμός Γκρίκας, υπό το όνομα «κοινότης Γκρίκας» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Γκρίκας ενούται και ο συνοικισμός Καίτσα.

9) Ο συνοικισμός Γλαβίτσα, υπό το όνομα «κοινότης Γλαβίτσης» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν.

10) Ο συνοικισμός Γρανίτσα, υπό το όνομα «κοινότης Γρανίτσης» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν.

11) Ο συνοικισμός Γράσδανη, υπό το όνομα «κοινότης Γράσδανης» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν.

Εν Αθήναις τη 7 Αυγούστου 1919.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ

Ο επί των Εσωτερικών Υπουργός
Κ. Δ. Ρακτιβάν

Σημείωση: Προφανώς εκ παραδρομής στο Β.Δ. αναφέρονται: Άνω Σουδενών αντί του σωστού Άνω Σουδενά για το συνοικισμό, Περίβλεπτοι αντί Περίβλεπτος, Βάμπλο αντί Βομπλό, Σταυροσκιάδην αντί Σταυροσκιάδιον, Ιερά Μονή Κοιμήσεως Θεοτόκου (Βουτσής) αντί Βουτσάς, Ιερά Μονή Αγίου Ιωάννου (Ρογκαβού) αντί Ρογκοβού, Μαγγλιούς αντί του σωστού Μογγλιούς, Ιερά Μονή Μπηλαιωτίσσης αντί Σπηλαιωτίσσης, Δεσιανά αντί Λεσιανά, Ιερά Μονή Κειπίνης αντί Κηπίνης, Γκρισπάνι αντί Γκρισπάνη, Καμιά αντί Καμνιά και Τσεφλίτα Γκούρζας αντί του σωστού Τσιφλίκι Γκούρζας.

ΟΙ ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ

Με το Π.Δ. 345/19.6.1988 (Φ.Ε.Κ. Α 156/1988), «Προσδιορισμός γεωγραφικών περιοχών (ενοτήτων) του Νομού Ιωαννίνων» που υπέγραψαν οι Χ. Αντ. Σαρτζετάκης, πρόεδρος της Δημοκρατίας, Α. Τσοχατζόπουλος, υπουργός Εσωτερικών, Μαν. Παπαστεφανάκης, αναπληρωτής υπουργός Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων, προσδιορίσθηκαν οι γεωγραφικές περιοχές (ενοότητες) του άρθρου 1 του Ν. 1622/1986, για το νομό Ιωαννίνων ως εξής:

Επαρχία Δωδώνης

1η Γεωγραφική περιοχή (ενοότητα), αποτελούμενη από τις κοινότητες: Αρετής, Καταρράκτου, Κουκλιών, Μαζαρακίου, Ριαχόβου και Χρυσορράχης.

2η Γεωγραφική περιοχή (ενοότητα), αποτελούμενη από τις κοινότητες: Βροντισμένης, Μαυρονόρους, Παρακαλάμου, Ρεπετίστης και Σιταριάς.

3η Γεωγραφική περιοχή (ενοότητα), αποτελούμενη από τις κοινότητες: Αγίου Μηνά, Αρίστης, Μεσοβουνίου και Παπίγκου.

4η Γεωγραφική περιοχή (ενοότητα), αποτελούμενη από τις κοινότητες: Άνω Ραβενίων, Δολιανών, Καλπακίου, Κάτω Ραβενίων, Μαυροβουνίου και Νεγράδων.

5η Γεωγραφική περιοχή (ενοότητα), αποτελούμενη από τις κοινότητες: Βρυσχωρίου, Ηλιοχωρίου, Λαίστης, Σκαμνελλίου και Τσεπελόβου.

- 29) Ο συνοικισμός Νεοχώρι, υπό το όνομα «**κοινότης Νεοχωρίου**» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Νεοχωρίου ενού- νται και οι συνοικισμοί Σκουπίτσα και Μηνίνα.
- 30) Ο συνοικισμός Οσδίνα, υπό το όνομα «**κοινότης Οσδίνας**» και με έ- δραν τον ομώνυμον συνοικισμόν.
- 31) Ο συνοικισμός Παγκράτι, υπό το όνομα «**κοινότης Παγκρατίου**» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν.
- 32) Ο συνοικισμός Παραμυθιά, υπό το όνομα «**κοινότης Παραμυθίας**» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν.
- 33) Ο συνοικισμός Πετούσι, υπό το όνομα «**κοινότης Πετουσίου**» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν.
- 34) Ο συνοικισμός Πλακωτή, υπό το όνομα «**κοινότης Πλακωτής**» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Πλακωτής ενού- ται και ο συνοικισμός Πετροβίτσα.
- 35) Ο συνοικισμός Πράδαλλα, υπό το όνομα «**κοινότης Πραδάλλων**» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν.
- 36) Ο συνοικισμός Ραδοβίζι υπό το όνομα «**κοινότης Ραδοβιζίου**» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Ραδοβιζίου ενού- ται και ο συνοικισμός Στριγανέτσι.
- 37) Ο συνοικισμός Σαλονίκη, υπό το όνομα «**κοινότης Σαλονικίου**» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν.
- 38) Ο συνοικισμός Σεβαστό, υπό το όνομα «**κοινότης Σεβαστού**» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν.
- 39) Ο συνοικισμός Σέλλιανη, υπό το όνομα «**κοινότης Σέλλιανης**» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν.
- 40) Ο συνοικισμός Σενίκον, υπό το όνομα «**κοινότης Σενίκου**» και με έ- δραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Σενίκου ενούνται και οι συνοικισμοί Δομολεσσά και Τοσκεσάκι.
- 41) Ο συνοικισμός Σκάνδαλον, υπό το όνομα «**κοινότης Σκανδάλου**» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Σκανδάλου ε- νούνται και οι συνοικισμοί Στάνοβον και Λιογκάτι.
- 42) Ο συνοικισμός Τσαγγάρι, υπό το όνομα «**κοινότης Τσαγγάρι**» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν.
- 43) Ο συνοικισμός Τσουρίλλα, υπό το όνομα «**κοινότης Τσουρίλλας**» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Τσουρίλλας ενούται και ο συνοικισμός Βρυσοπούλα.
- 44) Ο συνοικισμός Χόικα, υπό το όνομα «**κοινότης Χόικας**» και με έ- δραν τον ομώνυμον συνοικισμόν και
- 45) Ο συνοικισμός Ψάκα, υπό το όνομα «**κοινότης Ψάκας**» και με έδραν τον ομώνυμον συνοικισμόν. Προς την κοινότητα Ψάκας ενούται και ο συ- νοικισμός Νικολίτσι.
- Ο αυτός Υπουργός θέλει δημοσιεύσει και εκτελέσει το διάταγμα τούτο.

Σενίκου και Χίνκας.

24η Γεωγραφική περιοχή (ενότητα), αποτελούμενη από τις κοινότητες: Βερενίκης, Βροσίνας, Δοβλάς και Ζαλόγκου.

25η Γεωγραφική περιοχή (ενότητα), αποτελούμενη από τις κοινότητες Δελβινακοπούλου, Κληματιάς, Κοκκινοχώματος, Λευκοθέας, Παλιουρής και Σουλοπούλου.

26η Γεωγραφική περιοχή (ενότητα), αποτελούμενη από τις κοινότητες: Αναργύρων, Ασβεστοχωρίου, Βεγενιτίου, Γραμμένου, Δραγοψάς, Κόντσικας, Λοφίσκου, Λύγγου, Περάτι, Πετραλώνων και Πολυλόφου.

27η Γεωγραφική περιοχή (ενότητα), αποτελούμενη από τις κοινότητες: Αγίου Ανδρέου, Αρτοπούλας, Ζωτικού, Καταμάχης και Παρδαλίτσης.

28η Γεωγραφική περιοχή (ενότητα), αποτελούμενη από τις κοινότητες: Αγίου Νικολάου, Ανθοχωρίου, Ασπροχωρίου, Βαλανιδιάς, Κουμαριάς, Μπα-ουσιών, Πλατανίων, Πολυγύρου και Ψήνας.

29η Γεωγραφική περιοχή (ενότητα), αποτελούμενη από τις κοινότητες: Αγίας Αναστασίας, Δραμεσιών, Δωδώνης, Κωστάνιανης, Μαντείου και Με-λιγγών.

30η Γεωγραφική περιοχή (ενότητα), αποτελούμενη από τις κοινότητες: Αβγού, Επισκοπικού, Κρυφοβού, Μπιζανίου, Ραβενίων και Σερβιανών.

31η Γεωγραφική περιοχή (ενότητα), αποτελούμενη από τις κοινότητες: Αμπελείας, Κοσμηράς, Μανολιάσης, Νεοχωροπούλου και Πεδινής.

32η Γεωγραφική περιοχή (ενότητα), αποτελούμενη από τις κοινότητες: Δαφνούλας, Ηλιοκάλης, Μουζακίων, Πλατανιάς και Ελληνικού.

33η Γεωγραφική περιοχή (ενότητα), αποτελούμενη από τις κοινότητες: Βαπτιστού, Μιχαλιτσίου, Παλαιοχωρίου Σιράκου, Πετροβουνίου, Προσηλίου και Χουλιαράδων.

34η Γεωγραφική περιοχή (ενότητα), αποτελούμενη από τις κοινότητες: Αμπέλοχωρίου, Καλαριτών, Ματσουκίου, Πραμάντων και Ραφταναίων.

35η Γεωγραφική περιοχή (ενότητα), αποτελούμενη από τις κοινότητες: Αετορράχης, Καλεντζίου, Κορίτιανης, Πηγαδίων, Πλαισίων Μαλακασίου και Φορτοσίου.

36η Γεωγραφική περιοχή (ενότητα), αποτελούμενη από τις κοινότητες: Μονολιθίου και Πλατανούσσης.

37η Γεωγραφική περιοχή (ενότητα), αποτελούμενη από τις κοινότητες: Αγίας Τριάδος, Βαρλαάμ, Μυροδάφνης, Πέρδικας, Πεστών, Σκλίβανης και Τερόβου.

38η Γεωγραφική περιοχή (ενότητα), αποτελούμενη από τις κοινότητες: Βαργιάδων, Θεριακησίου, Κοπάνης, Μελιάς και Πεντολάκκου.

39η Γεωγραφική περιοχή (ενότητα), αποτελούμενη από τις κοινότητες: Βουλιάστης, Κουκλεσίου και Μουσιωτίτσης.

40η Γεωγραφική περιοχή (ενότητα), αποτελούμενη από τις κοινότητες:

6η Γεωγραφική περιοχή (ενότητα), αποτελούμενη από τις κοινότητες: Άνω Πεδινών, Βίτσης, Ελαφοτόπου, Κάτω Πεδινών και Μονοδενδρίου.

7η Γεωγραφική περιοχή (ενότητα), αποτελούμενη από τις κοινότητες: Ασπραγγέλων, Δικορύφου, Διποτάμου, Ελάτης.

8η Γεωγραφική περιοχή (ενότητα), αποτελούμενη από τις κοινότητες: Βραδέτου, Διλόφου, Καπεσόβου, Κήπων, Κουκκουλίου, Νεγάδων και Φραγκάδων.

9η Γεωγραφική περιοχή (ενότητα), αποτελούμενη από τις κοινότητες: Ανθρακίτη, Δεματίου, Ιτέας, Καβαλαρίου, Καρυών και Πέτρας.

10η Γεωγραφική περιοχή (ενότητα), αποτελούμενη από τις κοινότητες: Ανατολικής, Βαθυπέδου, Κράψης, Μεγάλης Γότιστας και Μικράς Γότιστας.

11η Γεωγραφική περιοχή (ενότητα), αποτελούμενη από τις κοινότητες: Γρεβενιτίου, Δόλιανης, Ελατοχωρίου, Καστανώνος Ζαγορίου, Λεπτοκαρυάς Ζαγορίου, Μακρίνου, Τριστένου και Φλαμπουραρίου.

12η Γεωγραφική περιοχή (ενότητα), αποτελούμενη από τις κοινότητες: Μεγάλου Περιστερίου, Μικρού Περιστερίου και Χρυσοβίτσης.

13η Γεωγραφική περιοχή (ενότητα), αποτελούμενη από τις κοινότητες: Αμφιθέας, Κρυόβρυσης, Λιγκιάδων και Μάζιας.

14η Γεωγραφική περιοχή (ενότητα), αποτελούμενη από τις κοινότητες: Κρανούλας, Κρύας, Περάματος και Περιβλέπτου.

15η Γεωγραφική περιοχή (ενότητα), αποτελούμενη από τις κοινότητες: Βασιλικής, Δροσοχωρίου, Καστρίτσης και Λογγάδων.

16η Γεωγραφική περιοχή (ενότητα), αποτελούμενη από τις κοινότητες: Μαρμάρων, Νησού Ιωαννίνων και Σταυρακίου.

17η Γεωγραφική περιοχή (ενότητα), αποτελούμενη από τις κοινότητες: Ανατολής, Κατσικά, Μπάφρας και Νεοκαισαρείας.

18η Γεωγραφική περιοχή (ενότητα), αποτελούμενη από τις κοινότητες: Αγίου Ιωάννου, Άνω Λαψίστης, Βουνοπλαγιάς, Ελεούσης, Ζωοδόχου, Κάτω Λαψίστης, Μεγάλου Γαρδικίου και Ροδοτοπίου.

19η Γεωγραφική περιοχή (ενότητα), αποτελούμενη από τις κοινότητες: Ασφάκας, Βατατάδων, Βλαχατάνου, Γαβρισιών, Καρυών (Ασφάκας), Λιγοψάς, Πετσαλίου και Πρωτόπαππα.

20η Γεωγραφική περιοχή (ενότητα), αποτελούμενη από τις κοινότητες: Δαφνοφύτου, Ζίτσης και Καρίτσης.

21η Γεωγραφική περιοχή (ενότητα), αποτελούμενη από τις κοινότητες: Βασιλοπούλου, Ιερομνήμης, Λιθίνου και Ράικου.

22η Γεωγραφική περιοχή (ενότητα), αποτελούμενη από τις κοινότητες: Αετοπέτρας, Γρανιτσοπούλας, Δεσποτικού, Ριζού και Φωτεινού.

23η Γεωγραφική περιοχή (ενότητα), αποτελούμενη από τις κοινότητες: Βουτσαρά, Βρυσούλας, Γιουργάνιστας, Γκριμπόβου, Γρανίτσης, Εκκλησοχωρίου, Καλοχωρίου, Κερασέας, Κουρέντων, Πολύδώρου, Ροδοβιζίου,

3η Γεωγραφική περιοχή (ενότητα), αποτελούμενη από τις κοινότητες: Δολού, Δρυμάδων, Κακολάκκου, Μερόπης, Ορεινού Ξηροβάλτου, Παλαιοπύργου, Ποντικατών, Πωγωνιανής και Σταυροσκιαδίου.

4η Γεωγραφική περιοχή (ενότητα), αποτελούμενη από το δήμο Δελβινακίου και από τις κοινότητες: Κρυονερίου, Τεριαχίου και Φαραγγίου.

5η Γεωγραφική περιοχή (ενότητα), αποτελούμενη από τις κοινότητες: Αγίας Μαρίνης, Αργυροχωρίου, Καστανής, Κτισμάτων, Μαυροπούλου και Χαραυγής.

6η Γεωγραφική περιοχή (ενότητα), αποτελούμενη από τις κοινότητες: Διμοκορίου, Κερασόβου, Περιστερίου, Στρατινίστης και Λάβδανης.

ΤΑ ΣΥΜΒΟΥΛΙΑ ΠΕΡΙΟΧΗΣ

Με το Π.Δ 347/7.9.1995 (Φ.Ε.Κ Α. 186/1995) «Εδαφική περιφέρεια, έδρα και ονομασία συνδέσμων «συμβουλίων περιοχής» του νομού Ιωαννίνων, άρθρου 78 του Ν. 2218/94 (90 Α)», που υπέγραψαν ο Κ. Στεφανόπουλος, πρόεδρος της Δημοκρατίας, ο Κ. Σκανδαλίδης, υπουργός Εσωτερικών και ο Κ. Λαλιώτης, υπουργός Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων, ορίστηκε η εδαφική περιφέρεια, η ονομασία και η έδρα των συνδέσμων «συμβουλίων περιοχής» του νομού ως εξής:

1. Εδαφική περιφέρεια:

Κοινότητες: Ασημοχωρίου, Βούρμπιανης, Γοργοπόταμου, Οξυάς, Πληκατίου, Πυρσόγιαννης, Χιονάδων, Αετομηλίτσης, Δροσοπηγής, Κεφαλοχωρίου, Λαγκάδας, Πλαγιάς, Αγίας Παρασκευής, Γαναδιού, Μολίστης, Μοναστηρίου, Πουρνιάς, Φούρκας και Καστανέας.

Έδρα: Η κοινότητα Πυρσόγιαννης.

Ονομασία: «Συμβούλιο Περιοχής 1ης Εδαφικής Περιφέρειας Ν. Ιωαννίνων».

2. Εδαφική περιφέρεια:

Δήμος Κονίτσης.

Κοινότητες: Καλλιθέας, Κλειδωνιάς, Πύργου, Αγίας Βαρβάρας, Αμαράντου, Εξοχής, Καβασίλων, Νικάνορος, Ηλιορράχης, Πηγής, Αετοπέτρας, Αηδονοχωρίου, Μαζίου, Μελισσοπέτρας, Μολυβδοσκεπάστου, Αρμάτων, Διστράτου, Ελευθέρου, Πάδων και Παλαιοσελλίου.

Έδρα: Ο δήμος Κονίτσης.

Ονομασία: «Συμβούλιο Περιοχής 2ης Εδαφικής Περιφέρειας Ν. Ιωαννίνων».

τες: Αχλαδεών, Γεωργάνων, Δερβιζιάνων, Ελάφου, Λίππας και Σμυρτιάς.

41η Γεωγραφική περιοχή (ενότητα), αποτελούμενη από τις κοινότητες: Αλεποχωρίου Μπότσαρη, Αρδόσεως, Μπεστιάς, Παλαιοχωρίου Μπότσαρη, Ρωμανού, Σεριζιανών και Σιστρουνίου.

Οι κοινότητες Βοβούσης και Σιράκου δεν εντάσσονται σε γεωγραφική περιοχή (ενότητα) και παραμένουν ως έχουν.

Επαρχία Κονίτσης

1η Γεωγραφική περιοχή (ενότητα), αποτελούμενη από τις κοινότητες: Ασημοχωρίου, Βούρμπιανης, Γοργοποτάμου, Οξυάς, Πληκατίου, Πυρσόγιαννης και Χιονάδων.

2η Γεωγραφική περιοχή (ενότητα), αποτελούμενη από τις κοινότητες: Δροσοπηγής, Κεφαλοχωρίου, Λαγκάδας και Πλαγιάς.

3η Γεωγραφική περιοχή (ενότητα), αποτελούμενη από τις κοινότητες: Αγίας Παρασκευής, Γαναδιού, Μολίστης, Μοναστηρίου, Πουρνιάς και Φούρκας.

4η Γεωγραφική περιοχή (ενότητα), αποτελούμενη από τις κοινότητες: Αγίας Βαρβάρας, Αμαράντου, Εξοχής, Ηλιόρραχης, Καβασίλων, Καλλιθέας, Καστανέας, Κλειδωνιάς, Νικάνορος, Πηγής και Πύργου.

5η Γεωγραφική περιοχή (ενότητα), αποτελούμενη από τις κοινότητες: Αετοπέτρας, Αηδονοχωρίου, Μαλυβδοσκεπάστου, Μελισσόπετρας και Μαζίου.

6η Γεωγραφική περιοχή (ενότητα), αποτελούμενη από τις κοινότητες: Αρμάτων, Διστράτου, Ελευθέρου, Πάδων και Παλαιοσελλίου.

Η κοινότητα Αετομηλίτσης δεν εντάσσεται σε γεωγραφική περιοχή (ενότητα) και παραμένει ως έχει.

Επαρχία Μετσόβου

1^η Γεωγραφική περιοχή (ενότητα), αποτελούμενη από το δήμο Μετσόβου και από τις κοινότητες: Ανηλίου, Ανθοχωρίου και Βοτονοσίου

Η κοινότητα Μηλέας δεν εντάσσεται σε γεωγραφική περιοχή (ενότητα), και παραμένει ως έχει.

Επαρχία Πωγωνίου

1η Γεωγραφική περιοχή (ενότητα), αποτελούμενη από τις κοινότητες: Αγίου Κοσμά, Βήσσανης, Κάτω Μερόπης, Λίμνης και Ωραιοκάστρου.

2η Γεωγραφική περιοχή (ενότητα), αποτελούμενη από τις κοινότητες: Βασιλικού, Γεροπλατάνου, Κεφαλοβρύσου και Ρουψιάς.

7. Εδαφική περιφέρεια:

Κοινότητες: Κράψης, Ανατολικής, Μικράς Γότιστας, Μεγάλης Γότιστας, Μικρού Περιστερίου, Μεγάλου Περιστερίου, Χρυσοβίτσης και Βαθυπέδου.

Έδρα: Η κοινότητα Μικράς Γότιστας.

Ονομασία: «Συμβούλιο Περιοχής 7ης Εδαφικής Περιφέρειας Ν. Ιωαννίνων».

8. Εδαφική περιφέρεια:

Δήμος Μετσόβου.

Κοινότητες: Ανηλίου, Ανθοχωρίου, Βοτονοσίου και Μηλέας.

Έδρα: Ο δήμος Μετσόβου.

Ονομασία: «Συμβούλιο Περιοχής 8ης Εδαφικής Περιφέρειας Ν. Ιωαννίνων».

9. Εδαφική περιφέρεια:

Δήμος Ιωαννιτών.

Κοινότητες: Νήσου Ιωαννίνων, Κρυόβρυσης, Μάζιας, Λιγκιάδων, Αμφιθέας, Περάματος, Κρύας, Σταυρακίου, Μαρμαρών, Νεοχωροπούλου, Ανατολής, Κατσικά, Κουτσελιού, Μουζοκαίων, Πλατανιάς, Γερακαρίου, Δαφνούλας, Ηλιοκάλης, Δροσοχωρίου, Καστρίτσης, Βασιλικής, Λογγάδων, Μπάφρας και Νεοκαισαρείας.

Έδρα: Ο δήμος Ιωαννιτών.

Ονομασία: «Συμβούλιο Περιοχής 9ης Εδαφικής Περιφέρειας Ν. Ιωαννίνων».

10. Εδαφική περιφέρεια:

Κοινότητες: Ελεούσης, Αγίου Ιωάννου, Πρωτόππαπα, Κρανούλας, Λιγοψάς, Γαρβρισιών, Πετσαλίου, Νεοχωρίου, Περιβλέπτου, Καρυών Ασφάκας, Ανω Λαψίστης, Κάτω Λαψίστης, Βατατάδων, Ροδοτοπίου, Μεγάλου Γαρδικίου, Βουνοπλαγιάς, Βλαχατάνου, Ζωοδόχου, Αναργύρων, Πετραλώνων, Λοφίσκου, Δραγοψάς, Γραμμένου, Βαγενιτίου, Περάτη, Πολύλοφου, Λύγγου, Ασφάκας, Ασβεστοχωρίου και Κόντσικας.

Έδρα: Η κοινότητα Ελεούσης.

Ονομασία: «Συμβούλιο Περιοχής 10ης Εδαφικής Περιφέρειας Ν. Ιωαννίνων».

11. Εδαφική περιφέρεια:

Κοινότητες: Ζίτσης, Δαφνοφύτου, Κληματιάς, Καρίτσης, Λιθίνου, Βασιλοπούλου, Ιερομνήμης, Ράικου, Παλιούρης, Κοκκινοχώματος, Δελβινακοπούλου, Λευκοθέας και Σουλοπούλου.

Έδρα: Η κοινότητα Ζίτσης.

3. Εδαφική περιφέρεια:

Δήμος Δελβινακίου.

Κοινότητες: Αγίου Κοσμά, Κάτω Μερόπης Ωραιοκάστρου, Βησσάνης, Λίμνης, Βασιλικού, Κεφαλοβρύσου, Ρουψιάς, Δολού, Δρυμάδων, Ορεινού Ξηροβάλτου, Πωγωνιανής, Σταυροσκιαδίου, Κακολάκκου, Μερόπης, Παλαιοπύργου, Ποντικατών, Κρυονερίου, Τεριαχίου, Φαραγγίου, Αγίας Μαρίνας, Καστανής, Κτισμάτων, Μαυροπούλου, Χαραυγής, Αργυροχωρίου, Διμοκορίου, Κερασόβου, Περιστερίου, Στρατινίστης και Λάβδανης.

Έδρα: Ο δήμος Δελβινακίου.

Ονομασία: «Συμβούλιο Περιοχής 3ης Εδαφικής Περιφέρειας Ν. Ιωαννίνων».

4. Εδαφική περιφέρεια:

Κοινότητες: Γεροπλατάνου, Μαυροβουνίου, Άνω Ραβενίων, Κάτω Ραβενίων, Δολιανών, Καλπακίου, Χρυσορράχης, Νεγράδων, Βροντισμένης, Μαζαρακίου, Ριαχόβου, Καταρράκτου, Κουκλιών, Ρεπενίστης, Αρετής, Παρακαλάμου, Μαυρονόρους και Σιταριάς.

Έδρα: Η κοινότητα Καλπακίου.

Ονομασία: «Συμβούλιο Περιοχής 4ης Εδαφικής Περιφέρειας Ν. Ιωαννίνων».

5. Εδαφική περιφέρεια:

Κοινότητες: Αγίου Μηνά, Αρίστης, Μεσοβουνίου, Παπίγκου, Βρυσοχωρίου, Ηλιοχωρίου, Αντίστης, Σκαμνελλίου, Τσεπελόβου, Άνω Πεδινών, Βίτσης, Ελαφοτόπου, Κάτω Πεδινών, Μονοδενδρίου, Ασπραγγέλων, Δικορύφου, Διποτάμου, Ελάτης, Καλουτά, Μανασσή, Διλόφου, Κήπων, Κουκουλίου, Βραδέτου, Καπεσόβου, Νεγάδων και Φραγγάδων.

Έδρα: Η κοινότητα Κήπων.

Ονομασία: «Συμβούλιο Περιοχής 5ης Εδαφικής Περιφέρειας Ν. Ιωαννίνων».

6. Εδαφική περιφέρεια:

Κοινότητες: Ανθρακίτη, Καβαλλαρίου, Καρυών, Δεματίου, Ιτέας, Πέτρας, Βοβούσης, Γρεβενιτίου, Δόλιανης, Ελατοχωρίου, Καστανώνος Ζαγορίου, Μακρίνου, Τριστένου, Φλαμπουραρίου και Λεπτοκαρυάς.

Έδρα: Η κοινότητα Δεματίου.

Ονομασία: «Συμβούλιο Περιοχής 6ης Εδαφικής Περιφέρειας Ν. Ιωαννίνων».

Όνομασία: «Συμβούλιο Περιοχής 16ης Εδαφικής Περιφέρειας Ν. Ιωαννίνων».

17. Εδαφική περιφέρεια:

Κοινότητες: Πλατανούσσης, Μονολιθίου, Πηγαδίων, Καλεντζίου, Πλαισίων, Μαλακασίου, Κορίτιανης, Αετορράχης, Φορτοσίου και Ελληνικού.

Έδρα: Η κοινότητα Καλεντζίου.

Όνομασία: «Συμβούλιο Περιοχής 17ης Εδαφικής Περιφέρειας Ν. Ιωαννίνων».

18. Εδαφική περιφέρεια:

Κοινότητες: Πραμάντων, Ματσουκίου, Καλαριτών, Σιράκου, Προσηλίου, Πετροβουνίου, Μιχαλιτσίου, Βαπτιστού, Χουλιαράδων, Ραφτογαίων, Αμπελοχωρίου και Παλαιοχωρίου Σιράκου.

Έδρα: Η κοινότητα Πετροβουνίου.

Όνομασία: «Συμβούλιο Περιοχής 18ης Εδαφικής Περιφέρειας Ν. Ιωαννίνων».

ΝΟΜΟΣ ΥΠ' ΑΡΙΘ. 2539

(Φ.Ε.Κ Α 244/1997)

Συγκρότηση της Πρωτοβάθμιας Τοπικής Αυτοδιοίκησης

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ
ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

Εκδίδωμε τον ακόλουθο νόμο που ψήφισε η Βουλή:

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ
ΣΥΣΤΑΣΗ ΤΩΝ ΟΡΓΑΝΙΣΜΩΝ ΤΟΠΙΚΗΣ
ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

Άρθρο 1

Σύσταση των δήμων και των κοινοτήτων

Οι πρωτοβάθμιοι οργανισμοί τοπικής αυτοδιοίκησης συγκροτούνται ανά νομό ως εξής:

.....
20. ΝΟΜΟΣ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Α. Συνιστώνται οι κατωτέρω δήμοι και κοινότητες:

20.1. Δήμος Αγίου Δημητρίου αποτελούμενος από τις κοινότητες:

Όνομασία: «Συμβούλιο Περιοχής 11ης Εδαφικής Περιφέρειας Ν. Ιωαννίνων».

12. Εδαφική περιφέρεια:

Δήμος Βερενίκης.

Κοινότητες: Βρυσούλας, Ριζού, Γρανιτσοπούλας, Φωτεινού, Αετοπέτρας, Δεσποτικού, Εκκλησοχωρίου, Καλοχωρίου, Βουτσαρά, Κουρέντων, Γιουργάνιστας, Χίνκας, Γκριμπόβου, Πολυδώρου, Γρανίτσης, Ραδοβιζίου, Κερασέας και Σενίκου.

Έδρα: Η κοινότητα Κουρέντων.

Όνομασία: «Συμβούλιο Περιοχής 12ης Εδαφικής Περιφέρειας Ν. Ιωαννίνων».

13. Εδαφική περιφέρεια:

Κοινότητες: Δωδώνης, Μαντείου, Μελιγγών, Κωσταντίνης, Δραμεσιών, Αγίας Αναστασίας, Αγίου Ανδρέου, Αρτοπούλας, Ζωτικού, Καταμάχης, Παρδαλίστης, Αγίου Νικολάου, Ανθοχωρίου, Βαλκανιδιάς, Κουμαριάς, Μπαουσιών, Πλατανίων, Πολυγύρου, Ψήνας, Ακροχωρίου και Λίππας.

Έδρα: Η κοινότητα Μπαουσιών

Όνομασία: «Συμβούλιο Περιοχής 13ης Εδαφικής Περιφέρειας Ν. Ιωαννίνων».

14. Εδαφική περιφέρεια:

Κοινότητες: Πεδινής, Κοσμηράς, Μανολιάσης, Επισκοπικού, Αμπελείας, Μπιζανίου, Αβντού, Σερβιανών, Κρυφοβού και Ραβενίων.

Έδρα: Η κοινότητα Πεδινής.

Όνομασία: «Συμβούλιο Περιοχής 14ης Εδαφικής Περιφέρειας Ν. Ιωαννίνων».

15. Εδαφική περιφέρεια:

Κοινότητες: Μουσιωτίτσης, Πεντολάκκου, Βαργιάδων, Μελιάς, Θεριακησίου, Βουλιάστης, Κουκλεσίου, Κοπάνης, Πεστών, Πέρδικας, Σκλίβανης, Βαρλαάμ, Μυροδάφνης, Τερόβου και Αγίας Τριάδος.

Έδρα: Η κοινότητα Μουσιωτίτσης.

Όνομασία: «Συμβούλιο Περιοχής 15ης Εδαφικής Περιφέρειας Ν. Ιωαννίνων».

16. Εδαφική περιφέρεια:

Κοινότητες: Δερβιζιάνων, Αχλαδεών, Γεωργάνων, Ελάφου, Σμυρτιάς, Αλεποχωρίου Μπότσαρη, Αρδόσεως, Μπεστιάς, Ρωμανού, Παλαιοχωρίου Μπότσαρη, Σιστρουνίου και Σεριζιανών.

Έδρα: Η κοινότητα Ρωμανού.

Έδρα του δήμου ορίζεται ο οικισμός **Δελβινάκιον** του τέως δήμου **Δελβινακίου**.

20.7. Δήμος **Δερβιζιάνων** αποτελούμενος από τις κοινότητες: 1. **Αλεποχωρίου Μπότσαρη**, 2. **Αρδόσεως**, 3. **Αχλαδεών**, 4. **Βαργιάδων**, 5. **Γεωργάνων**, 6. **Δερβιζιάνων**, 7. **Ελάφου**, 8. **Μπεστιάς**, 9. **Παλαιοχωρίου Μπότσαρη**, 10. **Πεντολάκκου**, 11. **Ρωμανού**, 12. **Σεριζιανών**, 13. **Σιστρουνίου**, 14. **Σμυρτιάς**, οι οποίες καταργούνται.

Έδρα του δήμου ορίζεται ο οικισμός **Δερβίζιανα** της τέως κοινότητας **Δερβιζιάνων**.

20.8. Δήμος **Δωδώνης** αποτελούμενος από τις κοινότητες: 1. **Αγίας Αναστασίας**, 2. **Δραγοψάς**, 3. **Δραμεσιών**, 4. **Δωδώνης**, 5. **Κωστανιανής**, 6. **Μαντείου**, 7. **Μελλιγγών**, 8. **Πολυγύρου**, 9. **Ψήνας**, οι οποίες καταργούνται.

Έδρα του δήμου ορίζεται ο οικισμός **Μάντρες** της τέως κοινότητας **Δωδώνης**.

20.9. Δήμος **Εγνατίας** αποτελούμενος από τις κοινότητες: 1. **Μεγάλης Γότιστας**, 2. **Μεγάλου Περιστερίου**, 3. **Μικράς Γότιστας**, 4. **Μικρού Περιστερίου**, 5. **Χρυσοβίτσης**, οι οποίες καταργούνται, καθώς και από το συνοικισμό **Σίτσαινα** της κοινότητας **Πέτρας**, ο οποίος αποσπάται από αυτήν.

Έδρα του δήμου ορίζεται ο οικισμός **Μικρό Περιστέριο** της τέως κοινότητας **Μικρού Περιστερίου**.

20.10. Δήμος **Εκάλης** αποτελούμενος από τις κοινότητες: 1. **Ασφάκας**, 2. **Βατατάδων**, 3. **Βλαχάτανου**, 4. **Γαβρισιών**, 5. **Καρυών Ασφάκας**, 6. **Λιγοψάς**, 7. **Πετσάλιου**, οι οποίες καταργούνται.

Έδρα του δήμου ορίζεται ο οικισμός **Καρυές Ασφάκας** της τέως κοινότητας **Καρυών Ασφάκας**.

20.11. Δήμος **Ευρυμενών** αποτελούμενος από το δήμο **Ευρυμενών** και τις κοινότητες: 1. **Βασιλοπούλου**, 2. **Ραϊκού**, οι οποίοι καταργούνται.

Έδρα του δήμου ορίζεται ο οικισμός **Κληματιά** του τέως δήμου **Ευρυμενών**.

20.12. Δήμος **Ζίτσας** αποτελούμενος από τις κοινότητες: 1. **Δαφνοφύτου**, 2. **Ζίτσης**, 3. **Καρίτσης**, 4. **Λιθίνου**, 5. **Πρωτόπαππα**, οι οποίες καταργούνται.

Έδρα του δήμου ορίζεται ο οικισμός **Ζίτσα** της τέως κοινότητας **Ζίτσης**.

20.13. Δήμος **Ιωαννιτών** αποτελούμενος από το δήμο **Ιωαννιτών** και τις κοινότητες: 1. **Μαρμάρων**, 2. **Νεοχωροπούλου**, 3. **Σταυρακίου**, οι οποίοι

1. Αβγού, 2. Αγίας Τριάδος, 3. Βαρλαάμ, 4. Βουλιάστης, 5. Επισκοπικού, 6. Θεριακησίου, 7. Κοπάνης, 8. Κουκλεσίου, 9. Κρυφοβού, 10. Μελιάς, 11. Μουσιωτίτσης, 12. Μυροδάφνης, 13. Πέρδικας, 14. Πεστών, 15. Ραβενίων, 16. Σερβιανών, 17. Σκλίβανης, 18. Τερόβου, οι οποίες καταργούνται.

Έδρα του δήμου ορίζεται ο οικισμός **Αγία Κυριακή** της τέως κοινότητας Θεριακησίου.

20.2. Δήμος Ανατολής αποτελούμενος από τις κοινότητες: 1. Ανατολής, 2. Μπάφρας, 3. Νεοκαισάρειας, οι οποίες καταργούνται.

Έδρα του δήμου ορίζεται ο οικισμός **Ανατολή** της τέως κοινότητας Ανατολής.

20.3. Δήμος Ανατολικού Ζαγορίου αποτελούμενος από τις κοινότητες: 1. Ανθρακίτη, 2. Γρεβενιτίου, 3. Δεματίου, 4. Δολιανής, 5. Ελατοχωρίου, 6. Ιτέας, 7. Καβαλλαρίου, 8. Καρυών, 9. Καστανώνος Ζαγορίου, 10. Μακρίνου, 11. Τριστένου, 12. Φλαμπουραρίου, οι οποίες καταργούνται, καθώς και από τους συνοικισμούς **Αγία Παρασκευή** της κοινότητας Πέτρας, **Πέτρα** και **Ποταμιά** της κοινότητας Κρυόβρυσης, οι οποίοι αποσπώνται από αυτές.

Έδρα του δήμου ορίζεται ο οικισμός **Μηλιωτάδες** της τέως κοινότητας Δεματίου.

20.4. Δήμος Άνω Καλαμά αποτελούμενος από τις κοινότητες: 1. Αρετής, 2. Βροντισμένης, 3. Ιερομνήμης, 4. Καταρράκτου, 5. Κουκλιών, 6. Μαζαρακίου, 7. Μαυρονόρους, 8. Παρακαλάμου, 9. Ρεπετίστης, 10. Ριαχόβου, 11. Σιταριάς, οι οποίες καταργούνται.

Έδρα του δήμου ορίζεται ο οικισμός **Παρακάλαμος** της τέως κοινότητας Παρακαλάμου.

20.5. Δήμος Πωγωνίου αποτελούμενος από τις κοινότητες: 1. Αγίου Κοσμά, 2. Βασιλικού, 3. Κακολάκκου, 4. Κάτω Μερόπης, 5. Κεφαλοβρύσου, 6. Μερόπης, 7. Παλαιοπύργου, 8. Ρουσιάς, 9. Ωραιοκάστρου, οι οποίες καταργούνται.

Έδρα του δήμου ορίζεται ο οικισμός **Κεφαλόβρυσο** της τέως κοινότητας Κεφαλοβρύσου.

20.6. Δήμος Δελβινακίου αποτελούμενος από το δήμο Δελβινακίου και τις κοινότητες: 1. Αγίας Μαρίνης, 2. Αργυροχωρίου, 3. Βήσσανης, 4. Καστανής, 5. Κερασόβου, 6. Κρυονερίου, 7. Κτισμάτων, 8. Λίμνης, 9. Μαυροπούλου, 10. Ορεινού Ξηροβάλτου, 11. Περιστερίου, 12. Ποντικατών, 13. Στρατινίστης, 14. Τεριαχίου, 15. Φαραγγίου, 16. Χαραυγής, οι οποίοι καταργούνται.

20.19. Δήμος Μετσόβου αποτελούμενος από το δήμο Μετσόβου και τις κοινότητες: 1. Ανηλίου, 2. Ανθοχωρίου, 3. Βοτονοσίου, οι οποίοι καταργούνται.

Έδρα του δήμου ορίζεται ο οικισμός Μέτσοβο του τέως δήμου Μετσόβου.

20.20. Δήμος Μολοσσών αποτελούμενος από το δήμο Βερενίκης και τις κοινότητες: 1. Αετοπέτρας, 2. Βουτσαρά, 3. Βρυσούλας, 4. Γιουργάνιστας, 5. Γκριμπόβου, 6. Γρανίτσης, 7. Γρανιτσοπούλας, 8. Δεσποτικού, 9. Εκκλησοχωρίου, 10. Καλοχωρίου, 11. Κουρέντων, 12. Πολυδώρου, 13. Ραδοβιζίου, 14. Ρίζου, 15. Φωτεινού, 16. Χίνκας, οι οποίοι καταργούνται.

Έδρα του δήμου ορίζεται ο οικισμός Βουτσαράς της τέως κοινότητας Βουτσαρά.

20.21. Δήμος Μπιζανίου αποτελούμενος από τις κοινότητες: 1. Αμπελείας, 2. Ασβεστοχωρίου, 3. Κόντσικας, 4. Κοσμηράς, 5. Μανολιάσης, 6. Μπιζανίου, 7. Πεδινής, οι οποίες καταργούνται.

Έδρα του δήμου ορίζεται ο οικισμός Πεδινή της τέως κοινότητας Πεδινής.

20.22. Δήμος Παμβώτιδος αποτελούμενος από τις κοινότητες: 1. Ανατολικής, 2. Βασιλικής, 3. Δαφνούλας, 4. Δροσοχωρίου, 5. Ηλιοκάλης, 6. Καστρίτσης, 7. Κατσικά, 8. Κουτσελιού, 9. Κράψης, 10. Λογγάδων, 11. Μουζακαίων, 12. Πλατανιάς, οι οποίες καταργούνται καθώς και από τους συνοικισμούς Ηλάτανος και Χαροκόπιον της κοινότητας Πετροβουνίου, οι οποίοι αποσπώνται από αυτήν.

Έδρα του δήμου ορίζεται ο οικισμός Κατσικά της τέως κοινότητας Κατσικά.

20.23. Δήμος Πασαρώνος αποτελούμενος από τις κοινότητες: 1. Αγίου Ιωάννου, 2. Αναργύρων, 3. Άνω Λαψίστης, 4. Βαγενιτίου, 5. Βουνοπλαγιάς, 6. Γραμμένου, 7. Ελεούσης, 8. Ζωοδόχου, 9. Κάτω Λαψίστης, 10. Λίγγου, 11. Λοφίσκου, 12. Μεγάλου Γαρδικίου, 13. Νεοχωρίου, 14. Περράτη, 15. Πετραλώνων, 16. Πολυλόφου, 17. Ροδοτοπίου, οι οποίες καταργούνται.

Έδρα του δήμου ορίζεται ο οικισμός Ελεούσα της τέως κοινότητας Ελεούσης.

20.24. Δήμος Περάματος αποτελούμενος από τις κοινότητες: 1. Αμφιθέας, 2. Κρανούλας, 3. Κρύας, 4. Λιγκιάδων, 5. Μάζιας, 6. Περιβλέπτου, οι

καταργούνται, καθώς και από το συνοικισμό **Εξοχή** της κοινότητας **Περάματος**, ο οποίος αποσπάται από αυτήν.

Έδρα του δήμου ορίζεται ο οικισμός **Ιωάννινα** του τέως δήμου **Ιωαννιτών**.

20.14. Δήμος **Καλπακίου** αποτελούμενος από τις κοινότητες: 1. **Άνω Ραβενίων**, 2. **Γεροπλατάνου**, 3. **Δολιανών**, 4. **Καλπακίου**, 5. **Κάτω Ραβενίων**, 6. **Μαυροβουνίου**, 7. **Νεγράδων**, 8. **Χρυσορράχης**, οι οποίες καταργούνται.

Έδρα του δήμου ορίζεται ο οικισμός **Καλπάκι** της τέως κοινότητας **Καλπακίου**.

20.15. Δήμος **Κατσανοχωρίων** αποτελούμενος από τις κοινότητες: 1. **Αετορράχης**, 2. **Ελληνικού**, 3. **Καλεντζίου**, 4. **Κορίτιανης**, 5. **Μονολιθίου**, 6. **Πηγαδίων**, 7. **Πλαισίων Μαλακασίου**, 8. **Πλατανούσσης**, 9. **Φορτοσίου**, οι οποίες καταργούνται.

Έδρα του δήμου ορίζεται ο οικισμός **Καλάντζι** της τέως κοινότητας **Καλεντζίου**.

20.16. Δήμος **Κεντρικού Ζαγορίου** αποτελούμενος από τις κοινότητες: 1. **Αγίου Μηνά**, 2. **Άνω Πεδινών**, 3. **Αρίστης**, 4. **Ασπραγγέλων**, 5. **Βίτσης**, 6. **Δικορύφου**, 7. **Διλόφου**, 8. **Διποτάμου**, 9. **Ελάτης**, 10. **Ελαφότοπου**, 11. **Καλουτά**, 12. **Κάτω Πεδινών**, 13. **Μανασσή**, 14. **Μεσοβουνίου**, 15. **Μονοδενδρίου**, οι οποίες καταργούνται.

Έδρα του δήμου ορίζεται ο οικισμός **Ασπράγγελοι** της τέως κοινότητας **Ασπραγγέλων**.

20.17. Δήμος **Κόνιτσας** αποτελούμενος από το δήμο **Κονίτσης** και τις κοινότητες: 1. **Αγίας Βαρβάρας**, 2. **Αγίας Παρασκευής**, 3. **Αετόπετρας**, 4. **Αηδονοχωρίου**, 5. **Αμαράντου**, 6. **Αρμάτων**, 7. **Γαναδιού**, 8. **Ελευθέρου**, 9. **Εξοχής**, 10. **Ηλιορράχης**, 11. **Καβασίων**, 12. **Καλλιθέας**, 13. **Κλειδωνιάς**, 14. **Μαζίου**, 15. **Μελισσόπετρας**, 16. **Μολίστης**, 17. **Μολυβδοσκεπάστου**, 18. **Μοναστηρίου**, 19. **Νικάνορος**, 20. **Πάδων**, 21. **Παλαιοσελλίου**, 22. **Πηγής**, 23. **Πουρνιάς**, 24. **Πύργου**, οι οποίοι καταργούνται.

Έδρα του δήμου ορίζεται ο οικισμός **Κόνιτσα** του τέως δήμου **Κονίτσης**.

20.18. Δήμος **Μαστοροχωρίων** αποτελούμενος από τις κοινότητες: 1. **Ασημοχωρίου**, 2. **Βούρμπιανης**, 3. **Γοργοποτάμου**, 4. **Δροσοπηγής**, 5. **Καστανέας**, 6. **Κεφαλοχωρίου**, 7. **Λαγκάδας**, 8. **Οξυάς**, 9. **Πλαγιάς**, 10. **Πληκατίου**, 11. **Πυρσόγιαννης**, 12. **Χιονάδων**, οι οποίες καταργούνται.

Έδρα του δήμου ορίζεται ο οικισμός **Πυρσόγιαννη** της τέως κοινότητας **Πυρσόγιαννης**.

Έδρα της κοινότητας ορίζεται ο οικισμός **Πωγωνιανή** της τέως κοινότητας **Πωγωνιανής**.

Β. Στον πιο πάνω νομό δεν συντρέχει περίπτωση αναγνώρισης κοινότητας σε δήμο.

Γ. Στις κοινότητες: 1. **Αετομηλίτσης**, 2. **Βαθυπέδου**, 3. **Βοβούσης**, 4. **Διστράτου**, 5. **Καλαριτών**, 6. **Ματσουκίου**, 7. **Μηλέας**, 8. **Νήσου Ιωαννίνων**, 9. **Παπίγκου**, 10. **Σιράκου**, 11. **Φούρκας** δεν επέρχονται μεταβολές.

ΟΝΟΜΑΤΑ ΧΩΡΙΩΝ ΠΟΥ ΜΝΗΜΟΝΕΥΟΝΤΑΙ ΣΕ ΜΕΣΑΙΩΝΙΚΑ ΕΠΙΣΗΜΑ ΚΑΙ ΛΟΓΙΑ ΚΕΙΜΕΝΑ

Για προσφορότερη χρήση των αναγνωστών αναφέρονται παρακάτω συγκεντρωμένα τα τοπωνύμια περιοχών και τα ονόματα χωριών που υφίστανται σήμερα, τα οποία μνημονεύονται σε διάφορα, επίσημα και λόγια, μεσαιωνικά κείμενα ή ονόματα που αποτελούσαν ξεχωριστές ομάδες στα χρόνια του μεσαίωνα μέχρι τις αρχές της οθωμανικής κυριαρχίας, ως ιδιαίτερο στοιχείο της ιστορικής τους ταυτότητας. Έγινε μια προσπάθεια να καταγραφούν το κατά το δυνατόν περισσότεροι τύποι για το ίδιο τοπωνύμιο, όπως εμφανίζονται στις διάφορες εκδοχές των μεσαιωνικών αυτών κειμένων. Στις παρενθέσεις σημειώνονται οι τύποι των επίσημων ονομασιών τους, που ισχύσαν μετά την απελευθέρωση και μέχρι τη σύγχρονη εποχή.

Χρυσόβουλο Ανδρονίκου Β΄ Παλαιολόγου (1319 μ.Χ)

Βοτίβιστα-Βοτίβισνα (Βωτίβιστα, Βοντίβιστα, Αμπελιά, Αμπελεία), Ζελοχοβίστα (Ζέλοβα, Βουνοπλαγιά), Αρδιλοβίστα-Αρδιχοβίστα (Αραχωβίτσα, Αραχοβίτσα, Κεφαλόβρυσον, Λευκοθέα), Γλοξίανη-Γλόξιανη (Γλύξιανη, Καταρράκτης), Γαρδίκιν (Μέγα Γαρδίκιον), Λεαυσίστα-Λευασίστα (Λαψίστα), Τριστεανίκον (Δρεστενίκον, Τρίστενον), Αρδομηστία-Αρμοδίστα (Αρδομίστα, Λογγάδες), Ραδοτόβιν (Ροδοτόβι, Ροδοτόπιον), Φρεάστανα (Φράστανα, Κυπαρίσσια), Δρεαβοψά-Δρεοβοψά (Δραγοψά), Κοπάνη, Κρεχοβόν (Κρυφοβόν).

Χρυσόβουλο Ανδρονίκου Β΄ Παλαιολόγου (1321 μ. Χ)

Ζαγόριον, Τσεμερνίκον-Τζεμερνίκον (Τζουμέρκα), Ραψίστα (Πεδινή), Βελτζίστα (Βελτσίστα, Κληματιά), Λουζέτζι-Λοζέτζη (του)-Λοζέτζιν(το) (Λουζέτσι, Ελληνικόν), Σεστρούνι-Σεστρούνιν (Σιστρούνιον), Λαυσίστα (Λαψίστα), Φρεάστανα (Φράστανα, Κυπαρισσία), Ιωάννιστα (Γιάννιστα, Βασιλική), Ρασοβίστα (Ραδοβίζι, Ραδοβίζιον).

οποίες καταργούνται, καθώς και από τους συνοικισμούς **Κρυόβρυση** της κοινότητας **Κρυόβρυσης**, **Πέραμα** της κοινότητας **Περάματος**, **Σπόθοι** της κοινότητας **Κρυόβρυσης**, οι οποίοι αποσπώνται από αυτές.

Έδρα του δήμου ορίζεται ο οικισμός **Πέραμα** του τέως δήμου **Περάματος**.

20.25. Δήμος **Πραμάντων** αποτελούμενος από τις κοινότητες: 1. **Αμπελοχωρίου**, 2. **Πραμάντων**, 3. **Ραφταναίων**, οι οποίες καταργούνται.

Έδρα του δήμου ορίζεται ο οικισμός **Πράμαντα** της τέως κοινότητας **Πραμάντων**.

20.26. Δήμος **Σελλών** αποτελούμενος από τις κοινότητες: 1. **Αγίου Ανδρέου**, 2. **Αγίου Νικολάου**, 3. **Ανθοχωρίου**, 4. **Αρτοπούλας**, 5. **Ασπροχωρίου**, 6. **Βαλανιδιάς**, 7. **Ζωτικού**, 8. **Καταμάχης**, 9. **Κουμαριάς**, 10. **Λίππας**, 11. **Μπαουσιών**, 12. **Παρδαλίτσης**, 13. **Πλατανίων**, 14. **Κερασέας**, 15. **Σενίκου**, οι οποίες καταργούνται.

Έδρα του δήμου ορίζεται ο οικισμός **Τύρια** της τέως κοινότητας **Μπαουσιών**.

20.27. Δήμος **Τζουμέρκων** αποτελούμενος από τις κοινότητες: 1. **Βαπτιστού**, 2. **Μιχαλιτσίου**, 3. **Παλαιοχωρίου Σιράκου**, 4. **Προσηλίου**, 5. **Χουλιαράδων**, οι οποίες καταργούνται, καθώς και από τους συνοικισμούς **Κέδρος**, **Πετροβούνιον**, **Ποτιστικά** της κοινότητας **Πετροβουνίου**, οι οποίοι αποσπώνται από αυτήν.

Έδρα του δήμου ορίζεται ο οικισμός **Χουλιαράδες** της τέως κοινότητας **Χουλιαράδων**.

20.28. Δήμος **Τύμφης** αποτελούμενος από τις κοινότητες: 1. **Βραδέτου**, 2. **Βρυσοχωρίου**, 3. **Ηλιοχωρίου**, 4. **Καπεσόβου**, 5. **Κήπων**, 6. **Κουκκουλίου**, 7. **Λαίστης**, 8. **Λεπτκαρυάς Ζαγορίου**, 9. **Νεγάδων**, 10. **Σκαμνελλίου**, 11. **Τσεπελόβου**, 12. **Φραγκάδων**, οι οποίες καταργούνται.

Έδρα του δήμου ορίζεται ο οικισμός **Τσεπέλοβο** της τέως κοινότητας **Τσεπελόβου**.

20.29. Κοινότητα **Λάβδανης** αποτελούμενη από τις κοινότητες: 1. **Λάβδανης**, 2. **Διμοκορίου**, οι οποίες καταργούνται.

Έδρα της κοινότητας ορίζεται ο οικισμός **Λάβδανη** της τέως κοινότητας **Λάβδανης**.

20.30. Κοινότητα **Πωγωνιανής** αποτελούμενη από τις κοινότητες: 1. **Δολού**, 2. **Δρυμάδων**, 3. **Πωγωνιανής**, 4. **Σταυροσκιαδίου**, οι οποίες καταργούνται.

«Χρονικόν των Τόκκων»

Το «Χρονικόν των Τόκκων», αποσπάσματα του οποίου δημοσίευσε ο G. Schiró, αναφέρεται σε γεγονότα των αρχών του 15ου αιώνα μέχρι την παράδοση της πόλης των Ιωαννίνων στους Οθωμανούς. Ο συγγραφέας του, κατά τον G. Schiró, είναι «σύγχρονος των ιστορούμενων γεγονότων», πιθανόν Γιαννιώτης.

Στο «Χρονικόν των Τόκκων» μνημονεύονται: το τοπωνύμιο Ζαγόρια, το οικονύμιο Αραχοβίτζα και το εθνικό όνομα Παπιγγινοί, οι κάτοικοι της περιοχής του Παπίγκου.

«Χρονικόν της Βοτσάς»

Το «Χρονικόν της Βοτσάς» ο Λ. Ι. Βρανούσης υποστηρίζει πως «... ήτο χειρόγραφον το οποίον εσώζετο άλλοτε εις την ομώνυμον μονήν και από το οποίον πολλάς ειδήσεις ήντλησε ο Ι. Λαμπρίδης, περί μεσαιωνικών και μεταγενέστερων ιστορικών συμβάντων της Ηπείρου, ιδίως δε των Ζαγοροχωρίων...». Δυστυχώς το πολύτιμο αυτό χειρόγραφο είναι άγνωστο το τι απέγινε.

Σύμφωνα λοιπόν με τις πληροφορίες που αντλεί απ' αυτό και μας παραδίδει ο Ι. Λαμπρίδης, το «Χρονικόν της Βοτσάς» μνημονεύει, μεταξύ άλλων, ότι «προ της κατακτήσεως από τους Οθωμανούς στην «υπό το όνομα Ζαγόριον» περιοχή περιλαμβάνονταν τα εξής χωριά, τα οποία και σήμερα σώζονται: Βάρβεση (Άγιοι Απόστολοι), Μανασσή (Μανασσής), Μπάια (Κήποι), Βεζίτσα (Βίτσα), Κουκούλη (Κουκκούλιον), Φραγγάδες, Σομποτσέλ (Δίλοφον) - τα οποία ο Π. Αραβαντινός, μαζί με το Τσερβάρι (Ελαφότοπος) και ορισμένα άλλα, που σήμερα δεν υφίστανται, όλα μαζί 14, ονομάζει **Βοϊνίκον** και θεωρεί πως κατά την εποχή των δεσποτών της Ηπείρου αποτελούσαν το Ζαγόρι - Τσεπέλοβον, Καπέσοβον, Καλωτά (Καλουτάς), Στολοβόν (Τράπεζα), Λιγγιάδες (Λιγκιάδες), Καβαλάρη (Καβαλλάριον), Μπούλτσου (Ελάτη), Δοβρά (Ασπράγγελοι), Στρούνη (Αμφιθέα), Βάνιστα (Κρύα), Περίληφτη (Περίβλεπτος), Μπράια (Κρανούλα), Μογγλιοί (Καρυαί), Γκοβριτσά (Κρυόβρυση), Μιλιωτάδες (Μηλιωτάδες), και άλλα χωριά «πάντα εξαφανισθέντα» πριν τη δική του εποχή.

«Χρονικόν του Παπίγκου»

Το «Χρονικόν του Παπίγκου» μνημονεύεται από τον Π. Αραβαντινό με τον τίτλο «Χρονικόν της άλλοτε ποτέ αυταρχίας Παπίγκου». Ο Π. Αραβαντινός μας πληροφορεί ότι περιλαμβάνει «...ικανά αξιόλογα συμβάντα της ΙΔ' και ΙΕ' εκατονταετηρίδος...», αντλεί ειδήσεις απ' αυτό, ωστόσο το πρωτότυπο δεν έχει διασωθεί.

Χρυσόβουλο Συμεών Ούρεσι (1361 μ. Χ)

Ζώριστα (Πεντόλακκος), Σειστρούνι (Σιστρούνιον), Άνω και Κάτω Σουδενά-Άνω και Κάτω Πεδινάτα (Άνω και Κάτω Πεδινά), Τσερβάριν-Τζερβάρην (Τσερβάρι, Ελαφότοπος), Νεγκαράδες (Νεγράδες), Ριζόν, Βελίτσα-Βεζήτσα (Βίτσα), Βαριάδες.

«Χρονικόν των Ιωαννίνων»

Το «Χρονικόν των Ιωαννίνων» περιγράφει γεγονότα του δεύτερου μισού του 14ου αιώνα, όπως τα έζησε και τα κατέγραψε ανώνυμος, σύγχρονος της εποχής εκείνης συγγραφέας. Το έργο άλλοτε αποδιδόταν στους μοναχούς Κομνηνό και Πρόκλο. Οι διαφορετικοί τύποι που μνημονεύονται αφορούν στις εκδοχές των Π. Αραβαντινού, F.C.H.L. Rouqueville, I. Λαμπρίδη και Λ. Ι. Βρανούση, που μας διασώζουν τα πόνημα ή στοιχεία του.

Στο έργο εμφανίζονται τα τοπωνύμια Ζαγόριον και Ζαγόρια και τα οικωνύμια: Βυρσίνα-Βουρσίνα (Βροσίνα), Κρετζούνιστα (Κρετσούνιστα, Δεσποτικόν), Δραγωμή-Δραγομή (Δραγαμή, Δραγουμή, Δραγομή, Παλιουρή), Βελτζίστα-Βελτσίστα (Βελτσίστα, Κληματιά), Αρεοχοβίτσα-Αραχοβίτσα-Αραχοβίτσα (Αραχωβίτσα, Αραχοβίτσα, Κεφαλόβρυσον, Λευκοθέα), Μέτζοβον (Μέτσοβον).

Στο «Χρονικόν των Ιωαννίνων», το οποίο μας παραδίδει ο Λ. Ι. Βρανούσης αναφέρεται και το χωριό Βρίμπιανη (Γκρίμπιανη, Αρετή), που σε άλλες εκδοχές εμφανίζεται με τον τύπο Βριβία.

«Χρονικόν των Ιωαννίνων» (δημώδης επιτομή)

Πρόκειται για μια περίληψη γεγονότων που καταγράφονται στο «Χρονικόν των Ιωαννίνων». Ο Π. Αραβαντινός χαρακτηρίζει «άθλιο επιτομέα» το συγγραφέα του, συγκρίνοντας το έργο με το «Χρονικόν των Ιωαννίνων», που ο ίδιος είχε υπ' όψη του. Ο Λ. Ι. Βρανούσης που μας διασώζει το έργο, σημειώνει ότι περιέχει «αυθαίρετα αυτοσχεδιάσματα», «ιστορικούς αναχρονισμούς» και «παρανοήσεις», ενώ υπογραμμίζει πως πρόκειται για μια «αδέξιαν παράφρασιν του πρωτοτύπου».

Στη δημώδη αυτή επιτομή συναντώνται τα οικωνύμια: Μέτζοβον (Μετσοβον), Ζίτζα (Ζίτσα), Ραχοβίτσα (Αραχωβίτσα, Αραχοβίτσα, Κεφαλόβρυσον, Λευκοθέα), Σουδενά (Άνω και Κάτω Πεδινά), Δοβρά (Ασπράγγελοι), Αρτζίστα (Αρτσίστα, Αρίστη), Κόνιτζα (Κόνιτσα), Λαχανόκαστρον (Λαχανόκαστρον, Ωραιόκαστρον), Δελβινάκι (Δελβινάκιον), Μαζαράκι (Μαζαράκιον), Βελτζίστα (Βελτσίστα, Κληματιά), Βήσσανη, Κρετζούνιστα (Κρετσούνιστα, Δεσποτικόν).

που μνημονεύει ο Ι. Λαμπρίδης στηριζόμενος στο «Χρονικόν των Τσαραπλανών», αφορούν σε οικισμούς στην περιοχή του Πωγωνιού κατά το 16ο αιώνα και στις αρχές του 17ου αιώνα. Ακόμη, όπως σημειώνει ο Λ. Ι. Βρανούσης, «...Πενιχρά λείψανα του Χρονικού των Τσαραπλανών περισώζει αφελής ιστορική αφήγησις, την οποία απειράθη να γράψη δια τον γενέθλιον τόπον του το 1846 ολιγογράμματος «μουχτάρης» της χώρας, ο Αθανάσιος Τζάβαλος...». Στο πόνημα αυτό, που επιγράφεται «Κόντικας δια κάθε υπόθεση της χώρας και δια τα σύνορά της» αναφέρονται ονόματα χωριών των περιοχών Κόνιτσας και Πωγωνιού.

Στο «Χρονικόν των Τσαραπλανών» αναφέρονται τα χωριά: Καστάνιανη (Καστανή), Χρυσόδουλη, Βοστίνα (Πωγωνιανή), Ποντικάταις (Ποντικάται), Στραβοσκιάδι (Σταυροσκιάδι, Σταυροσκιάδιον), Οψάδα (Οψάδος, συνοικισμός της τέως κοινότητας Σταυροσκιαδίου, ο οποίος έχει καταργηθεί), Τσαραπλανά (Τσαραπλανά, Βασιλικόν), που μνημονεύει ο Ι. Λαμπρίδης και τα χωριά Διπαλίτζα (Δεπαλίτσα, Μολυβδοσκεπάστος), Οστανίτσα (Οστανίτσα, Αηδονοχώριον) και Λαχανόκαστρο (Λαχανόκαστρον, Ωραιόκαστρον), που μνημονεύει ο Αθ. Τζάβαλος.

«Χρονικόν της Κλεισούρας»

Το «Χρονικόν της Κλεισούρας» που επίσης αγνοείται, αναφέρει ο Ι. Λαμπρίδης, ο οποίος αξιοποιεί πληροφορίες απ' αυτό για τα έργα του, σημειώνοντας πως τουλάχιστον από το 13ο και μέχρι το 17ο αιώνα άκμαζαν πόλεις, κώμες και χωριά όπως η Διπαλίτσα (Δεπαλίτσα, Μολυβδοσκεπάστος), Οστανίτσα (Αηδονοχώριον), Καστάνιανη - χωρίς να είναι δυνατόν να προσδιορισθεί αν πρόκειται για την Καστάνιανη, σήμερα Καστανή, χωριό της τέως επαρχίας Πωγωνιού ή στην Καστάνιανη, σήμερα Καστανέα, χωριό της τέως επαρχίας Κονίτσης -, Κόνιτσα.

Το κατάστιχο του σαντζακιού Arvanid

Πρόκειται για το «Sûret-i Defter-i Sancak-i Arvanid», που μας παραδίδει ο Η. Inalcik, Τούρκος σύγχρονος ιστορικός. Είναι, κατά κάποιο τρόπο, ένα οθωμανικό δελτίο κτηματολογίου της περιοχής του σαντζακιού Arvanid στα 1431.

Στο κατάστιχο αυτό, μεταξύ άλλων, μνημονεύονται τα εξής ελληνικά χωριά, που και σήμερα σώζονται:

- Στο βιλαέτι Agyurikasri (Αργυρόκαστρο): Hristozali (Χρυσόδουλη), Cuveri (Γκουβέρι, Φαράγγιον), Zavrikos (Ζάβροχον), Valtice (Βάλτιστα, Χαραυγή), Manropoul (Μαυρόπουλον).

- Στο ναχιγιέ Lahtakasru (Λαχανόκαστρον): Lahtakasr -Lahtakasru-Lahtokasru - Lahtakasro (Λαχανόκαστρον, Ωραιόκαστρον), Istravoskezi

Μεταξύ άλλων στο «Χρονικόν του Παπίγκου» σημειώνεται πως η «χώρα Παπίγκου», την περίοδο εκείνη, ήταν «τμήμα επαρχιακόν» στο «Δεσποτάτον της Ηπείρου» και ανήκαν σ' αυτή διάφορα χωριά, τα οποία μας παραδίδει ο Π. Αραβαντινός. Απ' αυτά σήμερα διασώζονται τα εξής: Άνω και Κάτω Σουδενά (Άνω και Κάτω Πεδινά), Άνω και Κάτω Ραββένια (Άνω και Κάτω Ραβένια) Δολιανά, Μαυροβούνι (Μαυροβούνιον), Μεσοβούνι (Μεσοβούνιον), Αρψίστα (Αρτσίστα, Αρίστη), Άγιος Μηνάς, Βεϊτζικόν (Βετσικόν, Βίκος) και Αληζώτ Τσιφλίκι (Γεροπλάτανος). Για το τελευταίο εκφράζει τις αντιρρήσεις του ο Ι. Λαμπρίδης υποστηρίζοντας ότι δημιουργήθηκε στις αρχές του 18ου αιώνα, στα 1706.

«Χρονικόν του Αργυροκάστρου»

Το «Χρονικόν του Αργυροκάστρου», το οποίο ο Π. Αραβαντινός είχε χαρακτηρίσει «μυθώδες χρονικόν», είναι ένα ιστόρημα αγνώστου χρονογράφου, που δημοσίευσε αρχικά ο F.C.H.L Rouquerville, ο οποίος και το ονόμασε με τον τίτλο αυτό. «...Πρόκειται...», σχολιάζει ο Λ. Ι. Βρανούσης «...περί μυθικής κυρίως διηγήσεως από των ηρωικών χρόνων του Θησέως μέχρι της εποχής των Παλαιολόγων...», που αφορά στην ευρύτερη περιοχή της κοιλάδας της Δρυϊνοπόλεως, πόλης σήμερα της γειτονικής Αλβανίας.

Στο «Χρονικόν Αργυροκάστρου» μνημονεύονται: η πόλις Κόνιτσα (Κόνιτσα) ως οικισμός που υπήρχε και στα αρχαία χρόνια, τα τοπωνύμια Πωγωνιανή και Ζαγόρια, καθώς επίσης τα χωριά Κοσοβίτσα (Κουσοβίτσα, Βατσουνιά, Αγία Μαρίνα), Μαυρίκι (Μαυρόπουλον), Βομπλόν (Βομπλό, Σταυροδρόμιον), Παπίγκον.

«Χρονικόν της Δρυοπίδος»

Το «Χρονικόν της Δρυοπίδος» είναι το «Χρονικόν του Αργυροκάστρου», που «εξέδωκεν αργότερον πλήρες» ο Αθ. Πετρίδης, Ηπειρώτης σχολάρχης, όπως μας ενημερώνει ο Λ. Ι. Βρανούσης, ο οποίος συμπληρώνει ότι ο Αθ. Πετρίδης «...αφήνει την εντύπωσιν ότι δεν είναι απλώς ο εκδότης, αλλά τρόπον τινά ο τελευταίος διασκευαστής του Χρονικού...».

Σ' αυτό μνημονεύονται τα οικωνύμια Κοσοβίτσα-Κοσοβίτσα (Κουσοβίτσα, Βατσουνιά, Αγία Μαρίνα), Μαυρίκιον (Μαυρόπουλον), Βομβλόν (Βομπλό, Σταυροδρόμιον) και το τοπωνύμιο Πωγωνιανή.

«Χρονικόν των Τσαραπλανών»

Από το «Χρονικόν των Τσαραπλανών» αντλεί πληροφορίες ο Ι. Λαμπρίδης, ωστόσο το αυθεντικό κείμενο αγνοείται. Ανώνυμος είναι ο συγγραφέας του και άγνωστη η εποχή της δημιουργίας του έργου. Τα τοπωνύμια,

ΟΜΑΔΕΣ ΟΙΚΙΣΜΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ ΜΕ ΚΟΙΝΗ ΟΝΟΜΑΣΙΑ

Οι οικισμοί, οι κοινότητες και οι δήμοι του νομού, εκτός από την ένταξή τους στις κατά καιρούς διάφορες διοικητικές περιοχές -καζάδες, ναχιγιέδες, υποδιοικήσεις, επαρχίες, γεωγραφικές ενότητες, συμβούλια περιοχής- ή αυτοδιοικητικά σχήματα όπως ομοσπονδίες, συμπολιτείες, «ιερές συμφωνίες» ή σύνδεσμοι, ανήκαν και ανήκουν σε περιοχές με κοινά γεωγραφικά στοιχεία και χαρακτηριστικά.

Μάλιστα ως ομάδες χωριών έφεραν και φέρουν ιδιαίτερες κοινές ονομασίες, οι οποίες προσδιορίζονται συνήθως από το τοπωνύμιο του βασικού γεωγραφικού στοιχείου της περιοχής, βουνού, ποταμού, κοιλάδας ή του κεντρικού οικισμού της περιοχής ή ακόμη από κοινή παραγωγική τους δραστηριότητα.

Οι κοινότητες και τα χωριά αυτά, εκτός από τα κοινά γεωγραφικά χαρακτηριστικά και την κοινή ονομασία τους, συνδέονταν μεταξύ τους τις περισσότερες φορές με έντονους οικονομικούς, κοινωνικούς και πολιτιστικούς δεσμούς και σχέσεις.

Παρακάτω αναφέρονται αναλυτικά οι ομάδες κοινοτήτων με βάση τις κοινές αυτές ονομασίες τους.

ΤΕΩΣ ΕΠΑΡΧΙΑ ΔΩΔΩΝΗΣ

- Τα χωριά του **λακανοπέδιου Ιωαννίνων** που αποτελούσαν τις τέως κοινότητες Άγιος Ιωάννης (Μικρό(ν) Μπισδούνι(ον)), Αμφιθέα (Στρούνι(ον)), Άνω Λαψίστα, Ασφάκα, Βουνοπλαγιά (Ζέλοβα), Ελεούσα (Μέγα Μπισδούνι(ον)), Ζωοδόχος (Ζοντίλα, Ζονδίλλα, Ζωνδήλα (Κουρέντων)), Μεταμόρφωση (Καρναί Ασφάκας), Κάτω Λαψίστα, Κρανούλα (Μπράγια), Κρύα (Βάνιστα), Μέγα Γαρδίκιον, (Γαρδίκιον), Μάρμαρα (Σανδοβίτσα), Νεοχωριον, Νεοχωρόπουλον, Νήσος Ιωαννίνων, Πέραμα, Περίβλεπτος, Πετσάλιον (Πετσάλη), Ροδοτόπιον (Ροδοτόβι, Ροδοτόπι), Σταυράκιον, τα ονομαζόμενα και **Καμποχώρια**, καθώς και τα Αβγόν (Αυγόν), Αμπελεία (Αμπελιά, Βοδίβιστα, Βωτίβιστα), Ανατολή, Βασιλική (Γιάνιστα, Γιάννιστα), Δαφνούλα (Κοντοβράκιον), Δροσοχώριον (Κλαζιάδες), Επισκοπικόν (Μπάρτζι), Ηλιόκαλη (Μορκιούς), Καστρίτσα (Μπαρκμάδι), Κατσικάς (Κατσικά), Κοσμηρά, Κουτσελιόν, (Κουτσιλιό, Κουτσολιό), Κρυφοβόν, Λογγάδες (Αρδομίστα), Μάζια, Μουζακαίοι, Μπάφρα, Μπιζάνιον, Νεοκαισάρεια (Νέα Καισάρεια), Πεδινή (Ραψίστα), Πλατανιά (Πλατάνια, Γερακάριον), Ραβένια, Σερβιανά.

- Τα χωριά του **Άνω Λούρου** τα οποία αποτελούσαν τις τέως κοινότητες, που αναπτύσσονται στην περιοχή του άνω ρου του ποταμού Λούρου, δηλαδή τις κοινότητες Βαργιάδες, (Βαριάδες), Βουλιάστα, Θεριακήσιον,

(Σταυροσκιάδιον), Voštine (Βοστίνα, Πωγωνιανή), Girapnana (Τσαραπλανά, Βασιλικόν), Bondicati (Ποντικάται), Fraštani (Φραστανά, Κάτω Μερόπη).

• Στο ναχιγιέ Edrine (Δρίνος): Istradinište (Στρατίνιστα), Lavdani (Λάβδανη), Dimokri (Δημοκόρι, Δημόκορη, Διμοκόριον), Kostani (Καστιανη, Καστανή).

Ο J. Koder αναρωτιέται αν το χωριό Kirasine, που μνημονεύεται στο ναχιγιέ Edrine αντιστοιχεί με το σημερινό χωριό Κεράσοβον της περιοχής του Πωγωνιού, ενώ σε χάρτη, που παραθέτει ο H. Inalcik και σημειώνει τα τοπωνύμια τα οποία μνημονεύονται στο κατάστιχο, τοποθετούνται στην περιοχή του Πωγωνιού και τα Kirasone, Lakono και Orestono. Από την τοποθέτησή τους στο χάρτη πιθανόν τα τοπωνύμια αυτά να αντιστοιχούν με τα σημερινά χωριά Κεράσοβον, Ψηλόκαστρον (τέως Καλουδέ) και Βρίστοβον.

Χωριά υπό την προστασία της βαλιδέ σουλτάνας

Ο Ι. Λαμπρίδης μας πληροφορεί πως πολλές κοινότητες της Ηπείρου «...απ' αυτής της κατακτήσεως ή και ύστερον ως προικοδότησις της βασιλομήτορος αναγνωρισθείσαι...» έτυχαν διαφόρων προνομίων και τέθηκαν υπό την προστασία της βαλιδέ σουλτάνας, της μητέρας του κάθε φορά σουλτάνου. Πρόκειται για 45-50 κοινότητες που ανήκαν στο «βόρειον διαμέρισμα του Μαλακασίου» μεταξύ των οποίων «...η Καλαρρύτε, το Μέτσοβον, το Σεράκου και έτεροι εκ των το νυν ανατολικόν διαμέρισμα του Ζαγορίου αποτελουσών...» - άλλου σημειώνει, πως το «βόρειον τμήμα του Μαλακασίου» αποτελούνταν «...υπό των κοινοτήτων Καλαρρύτες, Συράκου, Μετσόβου, Αρμπορεσι και άλλων 40 κατά παράδοσιν...» - όπως επίσης και τα εξής άλλα χωριά της σημερινής περιοχής του νομού Ιωαννίνων, που και τώρα σώζονται: Άγιος Μηνάς, Αρτσίστα (Αρίστη), Μεσοβούνιον, Δελβινάκιον, Κόντσικα, Σαδοβίτσα (Μάρμαρα), Κοβύλιανη (Πολύλοφον), Μοσπίνα (Λύγγος), Δραγουμή (Παλιουρή), Πογδορά (Λυκοστάνη), Ζαγόρτσα (Πολύγυρος), Κούρεντα, Άνω και Κάτω Λαψίστα, Μπουτζαρά (Βουτσαράς), Πετσάλη (Μαχαλάς), (πρόκειται για το σημερινό οικισμό «Πετσάλη» του δημοτικού διαμερίσματος «Κούρεντα» του δήμου Μολοσσών), Γουριάνιστα (Γιουργάνιστα), Γκρίμποβον, Αραχοβίτσα (Λευκοθέα), Τσέργιανη (Λοφίσκος), Βράβορη (Ανάργυροι), Κάτω Σούλη (Μικρόν Σουλόπουλον), Μπορντάρη (Δαφνόφυτον), Τσαρκοβίτσα (Εκκλησοχώριον), Γκριτσούνιστα (Δεσποτικόν), Ζιλίστα (Φωτεινόν), Μόσιορη (Σιταριά), Ζαγόριανη (Χρυσορράχη), Βλαχοκάτουνα (Βλαχάτανον), Πρωτόπαπα (Πρωτόπαππας), Ζίτσα, Ροδοτόβι (Ροδοτόπιον), Μπισδούνι (Ελεούσα), Πογδόριανη (Παρακάλαμος), Πέραμα, Στρούνη (Αμφιθέα), Νήσος, Μπισδουνόπουλον (Άγιος Ιωάννης).

γόλι), Μικρή Γότιστα, Μικρόν Περιστέριον (Μικρό Προσγόλι), Πέτρα, Χρυσοβίτσα.

- Τα **Ζαγοροχώρια**, ή **Ζαγόρια**, ή **Ζαγόρι**, δηλαδή οι τέως κοινότητες του Ζαγορίου Άγιος Μηνάς, Ανθρακίτης (Καμινιά, Καμινιά), Άνω Πεδινά (Άνω Σουδενά, Άνω Κάμπος), Ασπράγγελοι (Δοβρά), Αρίστη (Αρτσίστα), Βίτσα, Βοβούσα (Βωβούσα), Βραδέτον, Βρυσοχώρι (Λεσινίτσα), Γρεβενίτιον, Δικόρυφον (Δίκορφον, Ζωνδήλα (Ζαγορίου)), Δίλοφον (Σωποτσέλι, Αμπελιές, Αμπέλια), Διπόταμον (Μέγα Ανήλιον, Στολοβόν), Δόλιανη (Νέο Αμαρούσιον), Ελάτη (Μπούλτσι), Ελατοχώριον (Τσερνέσι), Ελαφότοπος (Τσερβάρι), Ηλιοχώριον (Δοβρίνοβον), Καβαλλάριον, Καλουτάς (Καλωτά), Καπέσοβον (Κεπέσοβον), Καρυαί (Καρυαί - Ζαγορίου, Μογγλιοί), Καστανών (Δραγάρι, Καστανώνας), Κάτω Πεδινά (Κάτω Σουδενά), Κήποι (Μπάγια), Κουκκούλιον (Κουκούλι(ον)), Λάιστα, Λεπτοκαρυά (Λιασκοβέτσι), Λιγκιάδες (Λυγγιάδες, Λιγγιάδες), Μακρίνον (Μακρύνον), Μανασσης (Μανασσή), Μεσοβούνιον, Μονοδένδριον, Νεγάδες, Πάπιγκον, Σκαμνέλλιον (Σκαμνέλι), Τρίστενον (Δρεστενίκον), Φλαμπουράριον, Φραγκάδες.

Στα χωριά του Ζαγορίου αν και δεν ανήκαν γεωγραφικά στην περιοχή, αλλά διοικητικά υπολογίζονταν και τα χωριά της περιοχής του Άνω Καλαμά που συγκροτούσαν τις κοινότητες Άνω Ραβένια, Γερωπλάτανος (Γερωπλάτανος, Αληζώτ Τσιφλίκι) και Κάτω Ραβένια.

Τα χωριά Βοβούσα (Βωβούσα), Βρυσοχώριον (Λεσινίτσα), Γρεβενίτιον, Ηλιοχώριον (Δοβρίνοβον), Λάιστα, Ελατοχώριον (Τσερνέσι), Φλαμπουράριον ονομάζονταν και **Βλαχοζάγορο**.

- Τα **χωριά του Άνω Καλαμά** που αναπτύσσονται με κέντρο την κοιλάδα του άνω ρου του ποταμού Καλαμά. Αφορούν στις τέως κοινότητες Αετόπετρα (Κοσόλιανη), Άνω Ραβένια, Αρετή (Γκρίμπιανη), Βασιλόπουλον (Μπριγιάννιστα), Βροντισμένη, Βρυσούλα (Κούτσι), Γερωπλάτανος (Αληζώτ Τσιφλίκι), Γρανιτσοπούλα, Δεσποτικόν (Κρετσούνιστα), Δολιανά (Δολιανά), Εκκλησοχώριον (Τσαρκοβίστα Κουρέντων), Ιερομνήμη, Καλπάκιον, Καταρράκτης (Γλύζιανη), Κάτω Ραβένια, Κουκλιοί (Κοκλιοί, Κουκλιούς), Μαζαράκιον (Μαζαράκη), Μαυροβούνιον (Μαυροβούνι), Μαυρονόρος (Μαύρον Όρος), Παρακάλαμος (Πογδόριανη), Ράικον, Ρεπετίστα, Ριάχοβον, Ριζόν (Ριζό), Σιταριά (Μόσιορη), Σουλόπουλον (Σούλι - Ντίνου, Κάτω Σούλι), Φωτεινόν (Ζελίστα).

Από τις παραπάνω κοινότητες, οι κοινότητες Βασιλόπουλον (Μπριγιάννιστα), Ιερομνήμη, Καταρράκτης (Γλύζιανη), Ριάχοβον, καθώς και η κοινότητα Λίθινον από τα **Ζιτσοχώρια** αναφέρονται και ως **Κρεμμυδοχώρια**, ενώ τα χωριά που αποτελούσαν τις κοινότητες Αετόπετρα (Κοσόλιανη), Βρυσούλα (Κούτσι), Γρανιτσοπούλα, Δεσποτικόν (Κρετσούνιστα), Ριζόν και Φωτεινόν (Ζελίστα) ονομάζονται και **χωριά Πέρα Καλαμά**.

- Τα **Ζιτσοχώρια**, δηλαδή τα χωριά που βρίσκονται στην ευρύτερη περιοχή της τέως κοινότητας «**Ζίτσα**» και αποτελούσαν τις τέως κοινότητες

Κοπάνη, Κουκλέσιον (Κουκλέσι), Μελιά (Μελίχοβον), Μουσιωτίτσα και Πεντόλακκος (Ζώριστα).

- Τα χωριά του Δυτικού Ξηροβουνίου, σκαρφαλωμένα στο βουνό Ξηροβούνι, δηλαδή οι οικισμοί των τέως κοινοτήτων Αγία Τριάδα (Μπουράτσια, Μποράτσια), Βαρλαάμ, Μονολίθιον (Βορδώ, Βορδόν), Μυροδάφνη (Λαγάτορα), Πέρδικα (Μούλες, Μούλαι), Πεστά, Πλατανούσσα (Ραψίστα), Σκλίβανη, Τέροβον (Τέρροβον).

Ο Ι. Λαμπρίδης τα χωριά του Δυτικού Ξηροβουνίου, εκτός από τα χωριά Πλατανούσσα (Ραψίστα), Μονολίθιον (Βορδώ) και προσθέτοντας τα χωριά Κρυφοβόν και Ραβένια, τα ονομάζει **Κατσανουχώρια**.

Ο Π. Αραβαντινός ονομάζει **Κατζαουνοχώρια** τα σημερινά χωριά: Αγία Τριάδα, Βαρλαάμ, Θεριακήσιον, Κρυφοβόν, Μυροδάφνη, Πέρδικα, Πεστά, Σκλίβανη, Τέροβον.

Ας σημειωθεί ακόμη πως τα χωριά Μονολίθιον (Βορδώ, Βορδόν) και Πλατανούσσα (Ραψίστα) αναφέρονται και στα **Τζουμερκοχώρια**.

- Τα **Κατσανοχώρια** ή και **Τομαροχώρια**. Πρόκειται για οικισμούς των τέως κοινοτήτων Αετορράχη (Κοτόρτσι), Ελληνικόν (Λοζέτσι), Καλέντζιον (Καλέντζι), Κορίτιανη (Κορύτιανη), Πηγάδια (Βαλτσιώρα), Πλαίσια Μαλακασίου (Πλέσια Μαλακασίου), Φορτόσιον (Φορτώσιον, Φορτώση).

- Τα **Τζουμερκοχώρια**, τα χωριά που βρίσκονται στις ορεινές περιοχές των Τζουμέρκων και συγκροτούσαν τις τέως κοινότητες Αμπελοχώριον (Κεδριάς, Σκλούπον), Βαθύπεδον (Προσβάλλα), Βαπτιστής (Ιωάννης Βαπτιστής, Γκούρα), Καλαρίτες (Καλαρρύτες, Καλλαρίτες, Καλαρρίτες), Ματσούκιον (Ματσούκι), Μιχαλίτσιον (Μιχαλίτσι, Μιχαλήτσι), Μονολίθιον (Βορδώ), Παλαιοχώριον (Παλαιοχώριον - Σιράκου), Πετροβούνιον (Βασταβέτσι, Ταξιάρχαι), Πλατανούσσα (Ραψίστα) Πράμαντα, Προσήλιον (Χαλάσματα, Δοβίσδιανα), Ραφταναίοι, Συρράκον (Σιράκον), Χουλιαράδες.

Τα χωριά Μονολίθιον (Βορδώ) και Πλατανούσσα (Ραψίστα) αναφέρονται και στα **χωριά του Δυτικού Ξηροβουνίου**, ενώ ο Ι.Λαμπρίδης, σημειώνει, πως τα χωριά Αμπελοχώριον (Κεδριάς, Σκλούπον), Μιχαλίτσιον (Μιχαλίτσι, Μιχαλήτσι), Πετροβούνιον (Βασταβέτσι, Ταξιάρχαι), Προσήλιον (Δοβίσδιανα, Χαλάσματα), Χουλιαράδες και Άγναντα (χωριό του νομού Άρτας), «...φέρουσι το αυτό όνομα «**Χουλιαροχώρια**» κοινή καλούμενα...».

Ο Χρ. Ι. Σούλης **Χουλιαροχώρια** θεωρεί τους Χουλιαράδες και τα παρακείμενα χωριά Μιχαλίτσιον (Μιχαλίτσι, Μιχαλήτσι), Παλαιοχώριον (Παλαιοχώρι-Σιράκου), Πετροβούνιον (Βασταβέτσι, Ταξιάρχαι), Προσήλιον (Δοβίσδιανα, Χαλάσματα).

- Τα **χωριά του Περιστερίου**, δηλαδή τα χωριά που απλώνονται στο βουνό Περιστερί ή Λάκμος και απαρτίζουν τις τέως κοινότητες Ανατολική (Λοχάνιστα), Ανθοχώριον (Δερβεντίστα), Δεμάτιον, Ιτέα (Λιάπη), Κράψη, Κρυόβρυση (Γοβριτσά), Μεγάλη Γότιστα, Μέγα Περιστερίον (Μέγα Προσ-

χώριον (Γρατσανά), Αχλαδέαι (Τόσκεσι), Βαλανιδιά, Γεωργάνοι (Γεωργάνον), Δερβίζιανα, Έλαφος (Δραγοβέτσι), Ζωτικόν (Λιβίκιστα), Καταμάχη (Γράσδανη), Κουμαριά (Μπουρελέσα), Λίπα, Μπαουσιοί (Μπαουσιούς), Μπεστιά, Παλαιοχώριον Μπότσαρη (Παλαιοχώρι Μπότσαρη), Παρδαλίτσα (Πράδαλλα), Πλατάνια (Τσερίτσανη, Τσερίτσιανα, Τσερίτσανα), Ρωμανός (Ρωμανό), Σερζιανά, Σιστρούνιον (Σειστρούνι), Σμυρτιά (Γκουλεμή).

Ο Ι. Λαμπρίδης σημειώνει πως τα χωριά Άρδοσις (Άρδοσι), Μπεστιά, Μουκοβίνα και Έλαφος (Δραγοβέτσι) αποκαλούνται και «...**Κουπάκια** δι' άγνωστον λόγον...».

ΕΠΑΡΧΙΑ ΜΕΤΣΟΒΟΥ

- Τα **Μετσοβοχώρια**, δηλαδή τα χωριά της περιοχής του Μετσόβου που αποτελούσαν τις τέως κοινότητες Ανήλιο (βλάχικα Κιάρε), Βουτονόσιον (Βουτονόσι(ον)), Μηλέα (βλάχικα Αμέρου)

ΕΠΑΡΧΙΑ ΚΟΝΙΤΣΑΣ

- Τα **χωριά της Λάκκας του Αώου**, είναι τα χωριά που αναπτύσσονται με κέντρο την κοιλάδα του ποταμού Αώου και αποτελούσαν τις τέως κοινότητες Άρματα (Αρμάτοβον), Δίστρατον (Βριάζα), Ελεύθερον (Γκρισπάνη), Πάδες (Πάδδες), Παλαιοσέλλιον (Παλαιοσέλι).

- Τα **χωριά του λεκανοπέδιου της Κόνιτσας**, δηλαδή τα χωριά που συγκροτούσαν τις τέως κοινότητες Αετόπετρα (Σανοβόν) Αηδονοχώριον, (Οστανίτσα), Ηλιόρραχη (Κουτσούφλιανη), Καβάσιλα (Καβάσιλλα), Καλλιθέα (Γορίτσα), Κλειδωνιά (Κλειδωνιάβιστα, Λιτονιαβίστα), Μάζιον, Μελισσόπετρα, Μολυβδοσκεπάστος (Δεπαλίτσα).

- Τα **χωριά της κοιλάδας του ποταμού Σαραντάπορου ή Μαστοροχώρια**, που συγκροτούσαν τις τέως κοινότητες Αγία Βαρβάρα (Πλάβαλη), Αγία Παρασκευή (Κεράσοβον), Αμάραντος (Ισβορος), Ασημοχώριον (Λεσκάτσι), Βούρμπιανη, Γαναδιόν, Γοργοπόταμος (Τούρνοβον), Δροσοπηγή (Κάντσικον), Εξοχή (Ζέλιστα), Καστανέα (Καστάνιανη), Κεφαλοχώρι (Λυκόρραχη, Λούψικον), Λαγκάδα (Μπλήσδιανη), Μόλιστα, Μοναστήριον (Μποτσιφάρι), Νικάνωρ (Νικάνωρας, Κορτίνιστα), Οξυά (Σέλτση), Πηγή, (Πεκλάρι, Πεκλάριον), Πλαγιά (Ζέρμα), Πληκάτιον (Πληκάτι), Πουρνιά (Σταρίτσιανη), Πύργος (Στράτσιανη), Πυρσόγιαννη, Χιονάδες.

- Τα **Βλαχοχώρια** Αετομηλίτσα (Γαλαταριά, Δέντσικον) και Φούρκα.

Βατατάδες, Βλαχάτανον, Γαβρισιοί (Γαβρισιούς), Δαφνόφυτον (Μπουρντάριον), Ζίτσα, Καρίτσα, Κληματιά (Βελτσίστα), Λιγοψά (Λυγωψά, Λυγοψά), Λίθινον, Νεγράδες, Παλιουρή (Δραγωμή, Δραγομή, Δραγουμή), Πρωτόπαπας (Πρωτόπαπα), Σακελλαρικόν (Κουτρουλάδες), Χρυσορράχη (Ζαγόριανη).

Η τέως κοινότητα Πρωτόπαπας (Πρωτόπαπα) υπολογίζεται και στα **Καμποχώρια** του λεκανοπέδιου Ιωαννίνων.

- Τα **Δουσκοχώρια** ή **Ντουσκοχώρια**, τα χωριά που βρίσκονται στην ευρύτερη περιοχή του βουνού της Ντουσκάρας και αποτελούν τις τέως κοινότητες Βουτσαράς (Μποτζαράς, Μποτζαρά, Μποτσαρά), Γιουργάνιστα (Γιουργάνιτσα), Γκρίμποβον, Γρανίτσα, Καλοχώριον (Καλοχώρι), Κερασέα (Κεράσοβο), Κούρεντα, Πολύγυρος (Ζαγόρτσα), Πολύδωρον (Μάζια, Μάζι), Ραδοβίζιον (Ραδοβύζι), Σενίκον, Χίνκα (Χήνκα), Ψήνα. Στα **Δουσκοχώρια** αναφέρεται και το χωριό Δραγοψά.

Από τις τέως κοινότητες αυτές, οι Γρανίτσα, Κερασέα (Κεράσοβον), Πολύδωρον (Μάζια, Μάζι), Ραδοβίζιον (Ραδοβύζι) και Σενίκον είναι τα **κυρίως Δουσκοχώρια** ή χωριά της **Ντουσκάρας**, ενώ τα υπόλοιπα μαζί με το χωριό Εκκλησοχώριον, (Τσαρκοβίστα Κουρέντων) που αναφέρεται και στα **χωριά Άνω Καλαμά**, ονομάζονται και **Κουρεντοχώρια**.

- Τα **Ριζά**, τα χωριά του τέως δήμου Βερενίκης, που βρίσκονται ανάμεσα στα **Δουσκοχώρια** και τα όρια του νομού Θεσπρωτίας, και αποτελούσαν τις τέως κοινότητες Βερενίκη (Βερνίκον), Βροσίνα (Βρουσίνα), Δοβλά, Ζάλογκον (Ζάλογγον). Ο Στ. Μπέττης τα ονομάζει **Τσιαμοχώρια** και **Τσαμοχώρια**.

- Τα **Γραμμένοχώρια** που απλώνονται σκορπισμένα γύρω από την τέως κοινότητα Γραμμένον (Γραμμένου). Αποτελούσαν τις τέως κοινότητες Ανάργυροι (Βράβορη), Ασβεστοχώριον (Λιόκον), Βαγενίτιον (Βαγενήτι), Δελβινακόπουλον, Κοκκινόχωμα, Κόντσικα (Κόνιτσκα), Λευκοθέα (Αραχω(ο)βίτσα), Λοφίσκος (Τσέργιαννη), Λίγγος (Λύγγος, Μοσπίνα, Μουσπίνα), Περάτης (Περάτη), Πετράλωνα (Παλαιά Αλώνια, Δόβρον), Πολύλοφον (Κοβίλιανη).

- Τα **Δωδωνοχώρια** που βρίσκονται στον περίγυρο του ιερού χώρου της αρχαίας Δωδώνης και αποτελούν τις τέως κοινότητες Αγία Αναστασία (Πλαίσια Τσαρκοβίστας, Πλέσια Τσαρκοβίστας), Δραμεσιοί, Δωδώνη (Τσαρκοβίστα), Κωστάνιανη, Μαντείον (Αλεποχώρι, Αλποχώρι - Ταχήρ Αγά), Μανολιάσα (Μανωλιάσσα), Μελιγγοί (Μελιγγούς).

- Τα **χωριά της Λάκκας Σουλίου** ή **Λάκκας του Μπότσαρη** ή **Λακκοχώρια** ή περιοχή **Λάκκα - Σούλι** είναι τα χωριά που εκτείνονται ανάμεσα στο βουνό Ολύτσικα και τα βουνά του Σουλίου. Πρόκειται για τις τέως κοινότητες Άγιος Ανδρέας (Λιβιάχοβον), Άγιος Νικόλαος (Ζαραβούτσιον), Αλεποχώριον Μπότσαρη (Αλποχώρι Βότσαρη, Αλποχώρι Μπότσαρη), Ανθοχώριον (Κόπρα), Άρδοσις (Άρδοσι), Αρτοπούλα (Έλεζνα, Έλεσνα), Ασπρο-

ΠΑΛΑΙΑ ΚΑΙ ΝΕΑ ΟΝΟΜΑΤΑ ΟΙΚΙΣΜΩΝ - ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ - ΔΗΜΩΝ
ΝΟΜΟΥ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Οικισμοί	Τέως δήμος ή κοινότητα	Νέος δήμος ή κοινότητα
(Αγία Παρασκευή)	Θεριακησίου	
(Άγιοι Πάντες)	Μιχαλιτσίου	
(Άγιος Νικόλαος)	Μελιάς	
(Αμπελάκια)	Βουνοπλαγιάς	
(Άνω Βίτσα)	Βίτσας	
Αβγόν, τέως Λεσιανά- Αυγόν	Αβγού	Αγίου Δημητρίου
Αγία Αναστασία, τέως Πλαί(ε)σια (Τσαρκοβίστης)	Αγίας Αναστασίας	Δωδώνης
Αγία Βαρβάρα	Δεματίου	Αν. Ζαγορίου
Αγία Βαρβάρα, τέως Πλάβαλη	Αγίας Βαρβάρας	Κόνιτσας
Άγία Κυριακή	Θεριακησίου	Αγίου Δημητρίου
Αγία Μαρίνα, τέως Κουσοβίτσα-Βατσουνιά	Αγίας Μαρίνης	Δελβινακίου
Αγία Μαρίνα, τέως Ντίσπερη-Λυκοτρίχιον	Κρύας	Περάματος
Αγία Παρασκευή	Πέτρας	Αν. Ζαγορίου
Αγία Παρασκευή	Μελιάς	Αγίου Δημητρίου
Αγία Παρασκευή, τέως Κεράσοβον	Αγίας Παρασκευής	Κόνιτσας
Αγία Τριάς	Μαλιγγών	Δωδώνης
Αγία Τριάς, τέως Μπουράτσα	Αγίας Τριάδος	Αγίου Δημητρίου
Άγιοι Απόστολοι, τέως Βάρβεσι	Κρανούλας	Περάματος
Άγιος Ανδρέας, τέως Λιβιάχοβο	Αγίου Ανδρέα	Σελλών
Άγιος Γεώργιος	ΒΕΡΕΝΙΚΗΣ	Μολοσσών
Άγιος Γεώργιος	Δεματίου	Αν. Ζαγορίου
Άγιος Γεώργιος	Μονολιθίου	Κατσανοχωρίων
Άγιος Γεώργιος	Σκλίβανης	Αγίου Δημητρίου
Άγιος Ιωάννης, τέως Μικρό(ν) Μπισδούνι(ον)	Αγίου Ιωάννου	Πασσαρώνος
Άγιος Κοσμάς, τέως Κακσοί	Αγίου Κοσμά	Άνω Πωγωνίου
Άγιος Μηνάς	Αγίου Μηνά	Κεντρικού Ζαγορίου
Άγιος Μηνάς	Μικρής Γότιστας	Εγνατίας
Άγιος Νικόλαος, τέως Ζαραβούτσιον	Αγίου Νικολάου	Σελλών
Άγιος Νικόλαος, τώρα Ραχούλα	Μικρού Περιστερίου	Εγνατίας
Άγιος Χριστόφορος, τέως Γιουργάνιστα	Γιουργάνιστας	Μολοσσών
Άγιος Χρυσόστομος	Σκλίβανης	Αγίου Δημητρίου
Αετομηλίτσα, τέως Δεντσικόν-Γαλαταριά	Αετομηλίτσας	ΑΕΤΟΜΗΛΙΤΣΗΣ
Αετόπετρα, τέως Κοσόλιανη	Αετόπετρας	Μολοσσών
Αετόπετρα, τέως Σανοβόν	Αετόπετρας	Κόνιτσας
Αετορράχη, τέως Κοτόρτσι	Αετορράχης	Κατσανοχωρίων
Αηδονοχώριον, τέως Οστανίτσα	Αηδονοχωρίου	Κόνιτσας
Αλεποχώριον, τέως Αλποχώρι Βότσαρη- Αλποχώρι Μπότσαρη	Αλεποχωρίου Μπότσαρη	Λάκκας Σουλίου

ΕΠΑΡΧΙΑ ΠΩΓΩΝΙΟΥ

• Τα **Πωγωνοχώρια**, ή **Πωγώνια** ή **Πωγώνι**, τα χωριά της τέως επαρχίας Πωγωνίου, το νότιο τμήμα του «ενιαίου Πογώνη ή Πογώνιον», το «Παληοπωγώνη» κατά τον Ι. Λαμπρίδη, που αποτελούσαν τις τέως κοινότητες Αγία Μαρίνα (Βατσουνιά, Κουσοβίτσα), Άγιος Κοσμάς (Κακσοί), Αργυροχώριον, Βασιλικόν (Τσαραπλανά), Βήσσανη, Διμοκόριον (Δημόκορη, Δημοκόρι), Δολόν (Δολό, Δολός), Δρυμάδες, Κακόλακκος, Καστανή (Καστάνιανη), Κάτω Μερόπη (Φραστανά), Κεράσοβον, Κεφαλόβρυσον (Μετζητιές(ς)), Κρυονέριον, Κτίσματα (Αρίνιστα), Λάβδανη, Λίμνη (Ζαραβίνα), Μαυρόπουλον, Μερόπη (Ρουμπάτες), Ορεινόν (Μποζανίκον), Ξηρόβαλτον, Παλαιόπυργος (Μέβδεζα), Περιστέριον (Μέγγουλη), Ποντικάται (Ποντικατες), Πωγωνιανή (Βοστίνα), Ρουψιά Σταυροσκιάδιον, Στρατίνιστα, Τεριάχιον, Φαράγγιον (Γκουβέριον, Γκουβέρη), Χαραυγή (Βάλτιστα), Ωραιόκαστρον (Λαχανόκαστρο) και ο τέως δήμος Δελβινακίου.

Τα χωριά που αποτελούσαν τις τέως κοινότητες Δρυμάδες, Κακόλακκος, Κάτω Μερόπη (Φραστανά), Παλαιόπυργος (Μέβδεζα), Μερόπη (Ρουμπάτες) ονομάζονται και **Ριζά**, ενώ τα χωριά που αποτελούσαν τις τέως κοινότητες Διμοκόριον (Δημόκορη, Δημοκόρι), Καστανή (Καστάνιανη), Κεράσοβον, Κτίσματα (Αρίνιστα), Κρυονέριον, Λάβδανη, Περιστέριον (Μέγγουλη), Στρατίνιστα, Τεριάχιον, Χαραυγή (Βάλτιστα), κατά τον Ι. Λαμπρίδη «...καλούνται ενί ονόματι Παληολάκκα ένεκα των πολλών αυτόθι λάκκων και Λάκκα Μουχτάρ, του γεωμόρου αυτών επί των ημερών του πατρός του ...».

Αρίνιστα, νυν Κτίσματα	Κτισμάτων	Δελβινακίου
Αρίστη, τέως Αρτσίστα	Αρίστης	Κεντρικού Ζαγορίου
Άρματα, τέως Αρμάτοβον	Αρμάτων	Κόνιτσας
Αρμάτοβον, τώρα Άρματα	Αρμάτων	Κόνιτσας
Αρτοπούλα, τέως Έλεζνα- Έλεσνα	Αρτοπούλας	Σελλών
Αρτσίστα, τώρα Αρίστη	Αρίστης	Κεντρικού Ζαγορίου
Ασβεστοχώριον, τέως Λιόκον	Ασβεστοχωρίου	Μπιζανίου
Ασημοχώρι(ον), τέως Λεσκάτσι	Ασημοχωρίου	Μαστοροχωρίων
Ασπράγγελοι, τέως Δοβρά	Ασπραγγέλων	Κεντρικού Ζαγορίου
Ασπροχώριον, τέως Γρατσανά	Ασπροχωρίου	Σελλών
Ασφάκα	Ασφάκας	Εκάλης
Αυγόν, τώρα Αβγόν	Αβγού	Αγίου Δημητρίου
Αχλαδέαι, τέως Τοσκέσιον	Αχλαδεών	Δωδώνης
Βαγενήτι, τώρα Βαγενήτιον	Βαγενιτίου	Πασσαρώνος
Βαγενίτιον, τέως Βαγενήτι	Βαγενιτίου	Πασσαρώνος
Βαδίστρα	Αχλαδεών	Λάκκας Σουλίου
Βαθύπεδον, τέως Προσβάλλα	Βαθυπέδου	ΒΑΘΥΠΕΔΟΥ
Βαλανιδιά	Βαλανιδιάς	Σελλών
Βάλτιστα, τώρα Χαραυγή	Χαραυγής	Δελβινακίου
Βαλτσώρα, τώρα Πηγάδια	Πηγαδίων	Κατσανοχωρίων
Βάνιστα, τώρα Κρύα	Κρύας	Περάματος
Βάξια, τώρα Δρίσκοι	Κράψης	Παμβώτιδος
Βαπτιστής, τέως Γκούρα- Ιωάννης Βαπτιστής	Βαπτιστού	Τζουμέρκων
Βάρβεσι, τώρα Άγιοι Απόστολοι	Κρανούλας	Περάματος
Βαργιάδες	Βαργιάδων	Λάκκας Σουλίου
Βάρδας	Ελάφου	Λάκκας Σουλίου
Βαρλαάμ	Βαρλαάμ	Αγίου Δημητρίου
Βαρπόβα, τώρα Πτέρη	ΒΕΡΕΝΙΚΗΣ	Μολοσσών
Βασαίικα	Πέρδικας	Αγίου Δημητρίου
Βασιλική, τέως Γιάν(ν)ιστα	Βασιλικής	Παμβώτιδος
Βασιλικόν, τέως Τσαραπλανά	Βασιλικού	Άνω Πωγωνίου
Βασιλόπουλον, τέως Μπριγιάννιστα	Βασιλοπούλου	Ευρυμενών
Βασταβέτσι, τώρα Πετροβούνιον	Πετροβουνίου	Τζουμέρκων
Βατατάδες	Βατατάδων	Εκάλης
Βατσουνιά, τώρα Αγία Μαρίνα	Αγίας Μαρίνης	Δελβινακίου
Βελισσάριος	Σταυρακίου	Ιωαννιτών
Βελτσίστα, τώρα Κληματιά	ΕΥΡΥΜΕΝΩΝ	Ευρυμενών
Βεντερίκος	ΒΕΡΕΝΙΚΗΣ	Μολοσσών
Βερενίκη, τέως Βερνίκον	ΒΕΡΕΝΙΚΗΣ	Μολοσσών
Βερνίκον, τώρα Βερενίκη	ΒΕΡΕΝΙΚΗΣ	Μολοσσών
Βετσικόν, τώρα Βίκος	Αρίστης	Κεντρικού Ζαγορίου

Αλεποχώριον, τώρα Μαντείον	Μαντείου	Δωδώνης
Αληζώτ Τσιφλίκι, τώρα Γεροπλάτανος	Γεροπλατάνου	Καλπακίου
Αλποχώρι Βότσαρη, τώρα Αλεποχώριον	Αλεποχωρίου Βότσαρη	Λάκκας Σουλίου
Αλποχώρι Δωδώνης, τώρα Μαντείον	Μαντείου	Δωδώνης
Αλποχώρι Μπότσαρη, τώρα Αλεποχώριον	Αλεποχωρίου Βότσαρη	Λάκκας Σουλίου
Αμάραντος, τέως Ίσβορος	Αμαράντου	Κόνιτσας
Άμμος	Μαρμάρων	Ιωαννιτών
Αμπελάκια, τέως Ιτέα	Μεγάλου Περιστερίου	Εγνατίας
Αμπελεία, τέως Βωτίβιστα- Βοδίβιστα- Αμπελιά	Αμπελείας	Μπιζανίου
Αμπέλια, τέως Σίτσαίνα	Χρυσοβίτσης	Εγνατίας
Αμπελιά, τώρα Αμπελεία	Αμπελείας	Μπιζανίου
Αμπέλια, τώρα Δίλοφον	Διλόφου	Κεντρικού Ζαγορίου
Αμπελιές, τώρα Δίλοφον	Διλόφου	Κεντρικού Ζαγορίου
Άμπελος, τέως Τσίπιανη	Γρεβενιτίου	Αν. Ζαγορίου
Αμπελοχώριον, τέως Σκλούπον- Κεδριάς	Αμπελοχωρίου	Πραμάντων
Αμφιθέα, τέως Στρούνι(ον)	Αμφιθέας	Περάματος
Ανάληψη	Λίππας	Σελλών
Ανάληψη	Χρυσοβίτσης	Εγνατίας
Ανάργυροι, τέως Βράβορη	Αναργύρων	Πασσαρώνος
Ανατολή	Ανατολής	Ανατολής
Ανατολική, τέως Λοχάνιστα	Ανατολικής	Παμβώτιδος
Ανήλιον	Ανηλίου	Μετσόβου
Ανθοχώριον, τέως Δερβεντίστα	Ανθοχωρίου	Μετσόβου
Ανθοχώριον, τέως Κόπτρα	Ανθοχωρίου	Σελλών
Ανθρακίτης, τέως Καμινιά- Καμινιά	Ανθρακίτη	Αν. Ζαγορίου
Άνω Αχλαδέα	Αχλαδεών	Λάκκας Σουλίου
Άνω Βίτσα	Βίτσης	Κεντρικού Ζαγορίου
Άνω Ζάλογγον, τώρα Ζάλογκον	ΒΕΡΕΝΙΚΗΣ	Μολοσσών
Άνω Κάμπος, τώρα Άνω Πεδινά	Άνω Πεδινών	Κεντρικού Ζαγορίου
Άνω Λαψίστα	Άνω Λαψίστης	Παμβώτιδος
Άνω Μουσιωτίτσα	Μουσιωτίτσης	Αγίου Δημητρίου
Άνω Παρακάλαμος	Παρακαλάμου	Άνω Καλαμά
Άνω Πεδινά, τέως Άνω Σουδενά- Άνω Κάμπος	Άνω Πεδινών	Κεντρικού Ζαγορίου
Άνω Ραβένια	Άνω Ραβενίων	Καλπακίου
Άνω Σουδενά, τώρα Άνω Πεδινά	Άνω Πεδινών	Κεντρικού Ζαγορίου
Αραχω(ο)βίτσα, τώρα Λευκοθέα	ΕΥΡΥΜΕΝΩΝ	Ευρυμενών
Αργυροχώρι(ον)	Αργυροχωρίου	Δελβινακίου
Αρδομίστα, τώρα Λογγάδες	Λογγάδων	Παμβώτιδος
Άρδοσι, τώρα Άρδοσις	Αρδόσεως	Λάκκας Σουλίου
Άρδοσις, τέως Άρδοσι	Αρδόσεως	Λάκκας Σουλίου
Αρετή, τέως Γκρίμπιανη	Αρετής	Άνω Καλαμά

Γεωργάνον, τώρα Γεωργάνοι	Γεωργάνων	Λάκκας Σουλίου
Γιάν(ν)ιστα, τώρα Βασιλική	Βασιλικής	Παμβώτιδος
Γιανναούλα, τώρα Ξηρικόν	Χρυσοβίτσης	Εγνατίας
Γιαρακάριον	Μικρού Περιστερίου	Εγνατίας
Γιουργάνιστα, τώρα Άγιος Χριστόφορος	Γιουργάνιστας	Μολοσσών
Γκουβέρη, τώρα Φαράγγιον	Φαραγγίου	Δελβινακίου
Γκουβέριον, τώρα Φαράγγιον	Φαραγγίου	Δελβινακίου
Γκουλεμή, τώρα Σμυρτιά	Σμυρτιάς	Λάκκας Σουλίου
Γκούρα, τώρα Βαπτιστής	Βαπτιστού	Τζουμέρκων
Γκρίμπιανη, τώρα Αρετή	Αρετής	Άνω Καλαμά
Γκρίμποβον	Γκριμπόβου	Μολοσσών
Γκρισπάνη, τώρα Ελεύθερον	Ελευθέρου	Κόνιτσας
Γλύζιανη, τώρα Καταρράκτης	Καταρράκτου	Άνω Καλαμά
Γοβριτσά, τώρα Κρυόβρυση	Κρυόβρυσης	Περάματος
Γοργοπόταμος, τέως Τούρνοβον	Γοργοποτάμου	Μαστοροχωρίων
Γορίτσα	Κουτσελιού	Παμβώτιδος
Γορίτσα, τώρα Καλλιθέα	Καλλιθέας	Κόνιτσας
Γουλά, τώρα Πλατανιά	Πλατανιάς (Γερακαρίου)	Παμβώτιδος
Γουλάς	Δαφνούλας	Παμβώτιδος
Γραμμένον	Γραμμένου	Πασσαρώνος
Γρανίτσα	Γρανίτσης	Μολοσσών
Γρανιτσοπούλα	Γρανιτσοπούλας	Μολοσσών
Γράσδανη, τώρα Καταμάχη	Καταμάχης	Σελλών
Γρατσανά, τώρα Ασπροχώριον	Ασπροχωρίου	Σελλών
Γρεβενίτιον	Γρεβενιτίου	Αν. Ζαγορίου
(Δερβένιον)	Μελισσόπετρας	
Δάφνη	Πλατανούσσης	Κατσανοχωρίων
Δαφνούλα, τέως Κοντοβράκιον	Δαφνούλας	Παμβώτιδος
Δαφνόφυτον, τέως Μπουρντάριον	Δαφνοφύτου	Ζίτσης
Δελβινάκιον	ΔΕΛΒΙΝΑΚΙΟΥ	Δελβινακίου
Δελβινακόπουλον	ΕΥΡΥΜΕΝΩΝ	Ευρυμενών
Δεμάτι(ον)	Δεματίου	Αν. Ζαγορίου
Δεντσικόν, τώρα Αετομηλίτσα	Αετομηλίτσης	ΑΕΤΟΜΗΛΙΤΣΗΣ
Δεπαλίτσα, τώρα Μολυβδοσκεπάστος	Μολυβδοσκεπάστου	Κόνιτσας
Δερβεντίστα, τώρα Ανθοχώριον	Ανθοχωρίου	Μετσόβου
Δερβίζιανα	Λάκκας Σουλίου	Λάκκας Σουλίου
Δεσποτικόν, τέως Κρετσούνιστα	Δεσποτικού	Μολοσσών
Δικόρυφον, τέως Ζωνδήλα (Ζαγορίου)-		
Δίκορφον	Δικορύφου	Κεντρικού Ζαγορίου
Δίκορφον, τώρα Δικόρυφον	Δικορύφου	Κεντρικού Ζαγορίου
Δίλακκον, τέως Σέσα-Σέσο	Ελατοχωρίου	Αν. Ζαγορίου

Βήσανη, τώρα Βήσσανη	Βήσσανης	Δελβινακίου
Βήσσανη, τέως Βήσανη- Βίσανη	Βήσσανης	Δελβινακίου
Βίκος, τέως Βετσικόν	Αρίστης	Κεντρικού Ζαγορίου
Βίσανη, τώρα Βήσσανη	Βήσσανης	Δελβινακίου
Βλαχάτανον	Βλαχατάνου	Εκάλης
Βοβούσα, τέως Βωβούσα	Βοβούσης	ΒΟΒΟΥΣΗΣ
Βοδίβιστα, τώρα Αμπελεία	Αμπελείας	Μπιζανίου
Βομπλό, τώρα Σταυροδρόμιον	Τεριαχίου	Δελβινακίου
Βορδώ, τώρα Μονολίθι(ον)	Μονολιθίου	Κατσανοχωρίων
Βοστίνα, τώρα Πωγωνιανή	Πωγωνιανής	ΠΩΓΩΝΙΑΝΗΣ
Βοτονόσιον, τέως Βουτονόσιον	Βοτονοσίου	Μετσόβου
Βουλιάστα	Βουλιάστης	Αγίου Δημητρίου
Βουνοπλαγιά, τέως Ζέλοβα	Βουνοπλαγιάς	Πασσαρώνος
Βουνόρεια	Ραφταναίων	Πραμάντων
Βούρμπιανη	Βούρμπιανης	Μαστοροχωρίων
Βουτανσαίοι	Δεματίου	Αν. Ζαγορίου
Βουτονόσιον, τώρα Βοτονόσιον	Βοτονοσίου	Μετσόβου
Βουτσαράς, τέως Μποτσαρά- Μποτζαρά- Μποτζαράς	Βουτσαρά	Μολοσσών
Βράβορη, τώρα Ανάργυροι	Αναργύρων	Πασσαρώνος
Βραδέτο(ν)	Βραδέτου	Τύμφης
Βράνιστα, τώρα Τράπεζα	Εξοχής	Κόνιτσας
Βριάζα, τώρα Δίστρατον	Διστράτου	ΔΙΣΤΡΑΤΟΥ
Βρίστοβον	Λάβδανης	ΛΑΒΔΑΝΗΣ
Βροντισμένη	Βροντισμένης	Άνω Καλαμά
Βροσίνα, τέως Βρουσίνα	ΒΕΡΕΝΙΚΗΣ	Μολοσσών
Βρουσίνα, τώρα Βροσίνα	ΒΕΡΕΝΙΚΗΣ	Μολοσσών
Βρυσούλα, τέως Κούτσι	Βρυσούλας	Μολοσσών
Βρυσοχώρι(ον), τέως Λεσινίτσα	Βρυσοχωρίου	Τύμφης
Βωβούσα, τώρα Βοβούσα	Βοβούσης	ΒΟΒΟΥΣΗΣ
Βωτίβιστα, τώρα Αμπελεία	Αμπελείας	Μπιζανίου
Γαβρισιοί, τέως Γαβρισιούς	Γαβρισιών	Εκάλης
Γαβρισιούς, τώρα Γαβρισιοί	Γαβρισιών	Εκάλης
Γαλαταριά, τώρα Αετομηλίτσα	Αετομηλίτσης	ΑΕΤΟΜΗΛΙΤΣΗΣ
Γαναδιόν	Γαναδιού	Κόνιτσας
Γαρδίκιον, τώρα Μέγα Γαρδίκι(ον)	Μεγάλου Γαρδικίου	Πασσαρώνος
Γερακάρι(ον)	Πλατανιάς (Γερακαρίου)	Παμβώτιδος
Γεροπλάτανος, τέως Γερωπλάτανος, Αληζώτ Τσιφλίκι	Γεροπλατάνου	Καλπακίου
Γερωπλάτανος, τώρα Γεροπλάτανος	Γεροπλατάνου	Καλπακίου
Γεωργάνοι, τέως Γεωργάνον	Γεωργάνων	Λάκκα Σουλίου

Δίλοφον, τέως Σωποτσέλιον- Αμπελιές- Αμπελιά	Διλόφου	Κεντρικού Ζαγορίου
Δημόκορη, τώρα Διμοκόριον	Διμοκορίου	ΛΑΒΔΑΝΗΣ
Δημοκόρι, τώρα Διμοκόριον	Διμοκορίου	ΛΑΒΔΑΝΗΣ
Διμοκόριον, τέως Δημοκόρι- Δημόκορη	Διμοκορίου	ΛΑΒΔΑΝΗΣ
Διπόταμον, τέως Στολοβόν- Μέγα Ανήλιον	Διποτάμου	Κεντρικού Ζαγορίου
Δίστρατον, τέως Βριάζα	Διστράτου	ΔΙΣΤΡΑΤΟΥ
Διχούνιον, τέως Στριγανέτσι	Ραδοβιζίου	Μολοσσών
Δοβίσδιανα, τώρα Προσήλιον	Προσηλίου	Τζουμέρκων
Δοβλά	ΒΕΡΕΝΙΚΗΣ	Μολοσσών
Δοβρά, τώρα Ασπράγγελιοι	Ασπραγγέλων	Κεντρικού Ζαγορίου
Δοβρίνοβον, τώρα Ηλιοχώριον	Ηλιοχωρίου	Τύμφης
Δόβρον, τώρα Πετράλωνα	Πετραλώνων	Πασσαράδος
Δολιανά, τέως Δολλιανά	Δολιανών	Καλαπακίου
Δολλιανά, τώρα Δολιανά	Δολιανών	Καλαπακίου
Δόλιανη, τέως Δόλιανη- Νέον Αμαρούσιον	Δόλιανης	Αν. Ζαγορίου
Δολό, τώρα Δολόν	Δολού	ΠΩΓΩΝΙΑΝΗΣ
Δολόν, τέως Δολό - Δολός	Δολού	ΠΩΓΩΝΙΑΝΗΣ
Δολός, τώρα Δολόν	Δολού	ΠΩΓΩΝΙΑΝΗΣ
Δομολεσσά, τέως Δωμολόσσα	Σενίκου	Σελλών
Δραγάρι, τώρα Καστανών	Καστανώνος Ζαγορίου	Αν. Ζαγορίου
Δραγοβέτσι, τώρα Έλαφος	Ελάφου	Λάκκας Σουλίου
Δραγομή, τώρα Παλιουρή	ΕΥΡΥΜΕΝΩΝ	Ευρυμενών
Δραγουμή, τώρα Παλιουρή	ΕΥΡΥΜΕΝΩΝ	Ευρυμενών
Δραγοψά	Δραγοψάς	Δωδώνης
Δραγωμή, τώρα Παλιουρή	ΕΥΡΥΜΕΝΩΝ	Ευρυμενών
Δραμεσιοί, τέως Δραμεσούς	Δραμεσιών	Δωδώνης
Δραμεσούς, τώρα Δραμεσιοί	Δραμεσιών	Δωδώνης
Δρεστενίκον, τώρα Τρίστενον	Τριστένου	Αν. Ζαγορίου
Δρίσκος, τέως Βάξια	Κράψης	Παμβώτιδος
Δροσοπηγή, τέως Κάντσικον	Δροσοπηγής	Μαστοροχωρίων
Δροσοχώρι, τέως Κλαζιάδες	Δροσοχωρίου	Παμβώτιδος
Δρυμάδες	Δρυμάδων	ΠΩΓΩΝΙΑΝΗΣ
Δωδώνη, τέως Τσαρκοβίστα	Δωδώνης	Δωδώνης
Δωμολόσσα, τέως Δομολεσσά	Σενίκου	Σελλών
(Ελαία)	Ελαφοτόπου	
Εισόδια Θεοτόκου	Θεριακησίου	Αγίου Δημητρίου
Εκκλησοχώριον, τέως Τσαρκοβίστα (Κουρέντων)	Εκκλησοχωρίου	Μολοσσών
Ελάτη, τέως Μπούλτσι	Ελάτης	Κεντρικού Ζαγορίου
Ελατοχώρι(ον), τέως Τσερνέσι	Ελατοχωρίου	Αν. Ζαγορίου

(Κομματάκια)	Πραμάντων	
(Κοντινοί)	Πλατανιάς (Γερακαρίου)	
(Κορσάτσικον, αργότερα Προσήλιον)	Αμαράντου	
(Κουμουρούσια)	Ραφταναίων	
Καβαλλάρι(ον)	Καβαλλαρίου	Αν. Ζαγορίου
Καβάσιλα, τέως Καβάσιλλα	Καβασίλων	Κόνιτσας
Καβάσιλλα, τώρα Καβάσιλα	Καβασίλων	Κόνιτσας
Κακόλακκος	Καταμάχης	Σελλών
Κακόλακκος	Κακολάκκου	Άνω Πωγωνίου
Κακσοί, τώρα Άγιος Κοσμάς	Αγίου Κοσμά	Άνω Πωγωνίου
Καλαρίται, τέως Καλαρρύται- Καλλαρίται- Καλαρρίται	Καλαριτών	ΚΑΛΑΡΙΤΩΝ
Καλαρρύται, τώρα Καλαρίται	Καλαριτών	ΚΑΛΑΡΙΤΩΝ
Καλέντζι(ον)	Καλεντζίου	Κατσοροχωρίων
Καλαρρίται, τώρα Καλαρίται	Καλαριτών	ΚΑΛΑΡΙΤΩΝ
Καλλαρίται, τώρα Καλαρίται	Καλαριτών	ΚΑΛΑΡΙΤΩΝ
Καλλιθέα, τέως Γορίτσα	Καλλιθέας	Κόνιτσας
Καλόβρυση, τέως Πυροβίτσικα	Μελισσόπετρας	Κόνιτσας
Καλουδέ, τώρα Ψηλόκαστρον	Διμοκαρίου	ΛΑΒΔΑΝΗΣ
Καλουτάς, τέως Καλωτά	Καλουτά	Κεντρικού Ζαγορίου
Καλοχώρι(ον)	Καλοχωρίου	Μολοσσών
Καλπάκιον	Καλπακίου	Καλπακίου
Καλύβια	Ελαφοτόπου	Κεντρικού Ζαγορίου
Καλύβια	Κλειδωνιάς	Κόνιτσας
Καλύβια Τζιάρας, τώρα Μαβίλλης	Βασιλικής	Παμβώτιδος
Καλύβια Τζώρας, τώρα Μαβίλλης	Βασιλικής	Παμβώτιδος
Καλωτά, τώρα Καλουτάς	Καλουτά	Κεντρικού Ζαγορίου
Καμινιά, τώρα Ανθρακίτης	Ανθρακίτη	Αν. Ζαγορίου
Καμινιά, τώρα Ανθρακίτης	Ανθρακίτη	Αν. Ζαγορίου
Κάμπος	Μπεστιάς	Λάκκας Σουλίου
Κάμπος, τώρα Κάτω Βερενίκη	ΒΕΡΕΝΙΚΗΣ	Μολοσσών
Καννέτα	Θεριακησίου	Αγίου Δημητρίου
Κάντσικον, τώρα Δροσοπηγή	Δροσοπηγής	Μαστοροχωρίων
Καπέσοβον, τέως Κεπέσοβον	Καπεσόβου	Τύμφης
Καραδήμας	Πλατανιάς (Γερακαρίου)	Παμβώτιδος
Καρδαμίτσια	Μαρμάρων	Ιωαννιτών
Καρίτσα	Καρίτσης	Ζίτσας
Καρυαί Ασφάκας, τώρα Μεταμόρφωση	Μεταμόρφωσης	Εκάλης
Καρυαί, τέως Μογγλιούς- Καρυδιές	Καρυών	Αν. Ζαγορίου
Καρυδιές, τώρα Καρυαί	Καρυών	Αν. Ζαγορίου
Καρυόφυτον, τέως Καρυαί	Μεγάλου Περιστερίου	Εγνατίας
Καρυαί, τώρα Καρυόφυτον	Μεγάλου Περιστερίου	Εγνατίας

Έλαφος, τέως Δραγοβέτσι	Ελάφου	Λάκκας Σουλίου
Ελαφότοπος, τέως Τσερβάρι	Ελαφοτόπου	Κεντρικού Ζαγορίου
Έλεζνα, τώρα Αρτοπούλα	Αρτοπούλας	Σελλών
Ελεούσα, τέως Μέγα Μπισδούνι(ον)	Ελεούσης	Πασσαρώνος
Ελέσνα, τώρα Αρτοπούλα	Αρτοπούλας	Σελλών
Ελεύθερον, τέως Γκρισπάνη	Ελευθέρου	Κόνιτσας
Ελευθεροχώρι(ον)	Πολυγύρου	Δωδώνης
Ελληνικόν, τέως Λοζέτσι	Ελληνικού	Κατσανοχωρίων
Εξοχή	Περάματος	Ιωαννιτών
Εξοχή, τέως Ζέλιστα	Εξοχής	Κόνιτσας
Επισκοπικόν, τέως Μπάρτζι	Επισκοπικού	Αγίου Δημητρίου
(Ζαναίοι)	Μπαουσιών	
Ζαβράτσι, τώρα Κέδρος	Πετροβουνίου	Τζουμαρκών
Ζάβροχον	Μαυροπούλου	Δελβινακίου
Ζαγόριανη, τώρα Χρυσορράχη	Χρυσορράχης	Καλακίου
Ζαγόρτσα, τώρα Πολύγυρος	Πολυγύρου	Δωδώνης
Ζάλογγον Άνω, τώρα Ζάλογκον	ΒΕΡΕΝΙΚΗΣ	Μολοσσών
Ζάλογκον, τέως Ζάλογγον Άνω	ΒΕΡΕΝΙΚΗΣ	Μολοσσών
Ζαλούχος	Ραφταναίων	Πραμάντων
Ζαραβίνα, τώρα Λιβιάδιον	Γεωργάνων	Λάκκας Σουλίου
Ζαραβίνα, τώρα Λίμνη	Λίμνης	Δελβινακίου
Ζαραβούτσιον, τώρα Άγιος Νικόλαος	Αγίου Νικολάου	Σελλών
Ζέλιστα, τώρα Εξοχή	Εξοχής	Κόνιτσας
Ζελίστα, τώρα Φωτεινόν	Φωτεινού	Μολοσσών
Ζέλοβα, τώρα Βουνόπλαγιά	Βουνοπλαγιάς	Πασσαρώνος
Ζέρμα, τώρα Πλαγιά	Πλαγιάς	Μαστοροχωρίων
Ζίτσα	Ζίτσης	Ζίτσας
Ζονδίλλα, τώρα Ζωοδόχος	Ζωοδόχου	Πασσαρώνος
Ζοντίλα, τώρα Ζωοδόχος	Ζωοδόχου	Πασσαρώνος
Ζόργιανη, τέως Ζώριανη- Ζώργιαννη	Χίνκας	Μολοσσών
Ζωνδήλα (Ζαγορίου), τώρα Δικόρυφον	Δικορύφου	Κεντρικού Ζαγορίου
Ζωνδήλα (Κουρέντων), τώρα Ζωοδόχος	Ζωοδόχου	Πασσαρώνος
Ζωοδόχος Πηγή, τέως Μπουκόριον	Πλατανούσσης	Κατσανοχωρίων
Ζωοδόχος Πηγή, τέως Ποταμιά	Αγίας Αναστασίας	Δωδώνης
Ζωοδόχος, τέως Ζοντίλα- Ζονδίλλα- Ζωνδήλα (Κουρέντων)	Ζωοδόχου	Πασσαρώνος
Ζώργιαννη, τώρα Ζόργιανη	Χίνκας	Μολοσσών
Ζώριανη, τώρα Ζόργιανη	Χίνκας	Μολοσσών
Ζώριστα, τώρα Πεντόλακκος	Πεντολάκκου	Λάκκας Σουλίου
Ζωτικόν, τέως Λιβίκιστα	Ζωτικού	Σελλών

Κήποι, τέως Μπάγια	Κήπων	Κεντρικού Ζαγορίου
Κλαζιάδες, τώρα Δροσοχώριον	Δροσοχωρίου	Παμβώτιδος
Κλειδωνιά, τέως Κλειδωνιάβιστα- Λιτονιάβιστα	Κλειδωνιάς	Κόνιτσας
Κλειδωνιάβιστα, τώρα Κλειδωνιά	Κλειδωνιάς	Κόνιτσας
Κληματιά, τέως Βελτσίστα	ΕΥΡΥΜΕΝΩΝ	Ευρυμενών
Κοβίλιανη, τώρα Πολύλοφον	Πολυλόφου	Πασσαρώνος
Κοκκινόχωμα	ΕΥΡΥΜΕΝΩΝ	Ευρυμενών
Κοκκιοί, τώρα Κουκλιοί	Κουκλιών	Άνω Καλαμά
Κοκκιούς, τώρα Κουκλιοί	Κουκλιών	Άνω Καλαμά
Κολλαίικα	Αχλαδεών	Λάκκας Σουλίου
Κολουδέ, τώρα Ψηλόκαστρον	Διμοκορίου	ΛΑΒΔΑΝΗΣ
Κολυζωαίοι	Μπαουσιών	Σελλών
Κολωνιάτη, τώρα Κολωνιάτιον	Μπιζανίου	Μπιζανίου
Κολωνιάτιον, τέως Κολωνιάτη	Μπιζανίου	Μπιζανίου
Κόνιτσα	ΚΟΝΙΤΣΗΣ	Κόνιτσας
Κόνιτσκα, τώρα Κόντσικα	Κόντσικας	Μπιζανίου
Κοντοβράκιον, τώρα Δαφνούλα	Δαφνούλας	Παμβώτιδος
Κόντσικα, τέως Κόνιτσκα	Κόντσικας	Μπιζανίου
Κοπάνη	Κοπάνης	Αγίου Δημητρίου
Κόπρα, τώρα Ανθοχώριον	Ανθοχωρίου	Σελλών
Κορίτιανη, τέως Κορύτιανη	Κορίτιανης	Κατσανοχωρίων
Κορτίνιστα, τώρα Νικάνωρ	Νικάνορος	Κόνιτσας
Κορύτιανη, τώρα Κορίτιανη	Κορίτιανης	Κατσανοχωρίων
Κοσμηρά	Κοσμηράς	Μπιζανίου
Κοσόλιανη, τώρα Αετόπετρα	Αετόπετρας	Μολοσσών
Κοτομίστα	Ανατολικής	Παμβώτιδος
Κοτόρτσι, τώρα Αετορράχη	Αετορράχης	Κατσανοχωρίων
Κουκκούλιον, τέως Κουκούλι	Κουκκουλίου	Τύμφης
Κουκούλι, τώρα Κουκκούλιον	Κουκκουλίου	Τύμφης
Κουκλέσι(ον)	Κουκλεσίου	Αγίου Δημητρίου
Κουκλιοί, τέως Κοκκιούς- Κοκκιοί	Κουκλιών	Άνω Καλαμά
Κουλουραίικα	Σκλίβανης	Αγίου Δημητρίου
Κουμαριά, τέως Μπουρελέσα	Κουμαριάς	Σελλών
Κούρεντα	Κουρέντων	Μολοσσών
Κουρνορράχη	Φωτεινού	Μολοσσών
Κουσοβίτσα, τώρα Αγία Μαρίνα	Αγίας Μαρίνης	Δελβινακίου
Κουτρουλάδες, τώρα Σακελλαρικών	Δαφνοφύτου	Ζίτσας
Κουτσελιόν, τέως Κουτσολιό- Κουτσιλιό	Κουτσελιού	Παμβώτιδος
Κούτσι, τώρα Βρυσούλα	Βρυσούλας	Μολοσσών
Κουτσολιό, τώρα Κουτσελιόν	Κουτσελιού	Παμβώτιδος
Κουτσούφλιανη, τώρα Ηλιόρραχη	Ηλιόρραχης	Κόνιτσας
Κρανούλα, τέως Μπράγια	Κρανούλας	Παμβώτιδος

Ηλιόκαλη, τέως Μορκιούς	Ηλιοκάλης	Παμβώτιδος
Ηλιόρραχη, τέως Κουτσούφλιανη	Ηλιόρραχης	Κόνιτσας
Ηλιοχώρι(ον), τέως Δοβρίνοβον	Ηλιοχωρίου	Τύμφης
Θεοτόκος, τέως Φυτόκον	Οξυάς	Κόνιτσας
Θεριακήσι(ον)	Θεριακησίου	ΑγίουΔημητρίου
(Ιερά Μονή Αγίας Παρασκευής Δουρούτης)	Σταυρακίου	
(Ιερά Μονή Αγίας Τριάδος)	Πύργου	
(Ιερά Μονή Αγίου Γεωργίου Λιγκιάδων)	Περάματος	
(Ιερά Μονή Αγίου Ιωάννου)	Κρύας	
(Ιερά Μονή Αγίου Νικολάου)	Κουκλιών	
(Ιερά Μονή Αγίων Αποστόλων Μεσιανών)	Λάκκας Σουλίου	
(Ιερά Μονή Αγγελομάχου)	Κουρέντων	
(Ιερά Μονή Γενεθλίων Θεοτόκου Δουραχάνης)	Λογγάδων	
(Ιερά Μονή Γκριμπόβου)	Γκριμπόβου	
(Ιερά Μονή Θεοτόκου)	Μολίστης	
(Ιερά Μονή Ιακώβου-Μονή Κοιμήσεως Θεοτόκου Ιακώβου)	Δολιανών	
(Ιερά Μονή Κοιμήσεως Θεοτόκου)	Πλαγιάς	
(Ιερά Μονή Κοιμήσεως Θεοτόκου)	Ιερομνήμης	
(Ιερά Μονή Κοιμήσεως Θεοτόκου Καταμάχης)	Αρτοπούλας	
(Ιερά Μονή Κοιμήσεως Θεοτόκου Πατέρων)	Ζίτσης	
(Ιερά Μονή Λιατοβανής)	Κλειδωνιάς	
(Ιερά Μονή Μολυβδοσκεπάστου)	Μολυβδοσκεπάστου	
(Ιερά Μονή Σπηλαιωτίσσης)	Αρίστης	
(Ιερά Μονή Παροαστανής)	Εκκλησοχωρίου	
(Ιερά Μονή Προφήτου Ηλιού)	Βίτσης	
(Ιερά Μονή Στομίου)	ΚΟΝΙΤΣΗΣ	
(Ιερά Μονή Ταξιαρχών)	Αηδονοχωρίου	
Ιερομνήμη	Ιερομνήμης	Άνω Καλαμά
Ίσβορος, τώρα Αμάραντος	Αμαράντου	Μαστοροχωρίων
Ιτέα, τέως Λιάπη	Ιτέας	Αν. Ζαγορίου
Ιτέα, τώρα Αμπελάκια	Μεγάλου Περιστερίου	Εγνατίας
Ιωάννης Βαπτιστής, τώρα Βαπτιστής	Βαπτιστού	Τζουμέρκων
Ιωάννινα	ΙΩΑΝΝΙΤΩΝ	Ιωαννιτών
(Καθιστόν)	Ραφταναίων	
(Καλογέροι)	Ραφταναίων	
(Κάμπος)	Ψήνας	
(Καρδολία)	Μουζακαίων	
(Κάτω Βίτσα)	Βίτσας	

Λίπα	Λίππας	Σελλών
Λιτοσιάβιστα, τώρα Κλειδωνιά	Κλειδωνιάς	Κόνιτσας
Λογγάδες, τέως Αρδομίστα	Λογγάδων	Παμβώτιδος
Λογγιώτιστα, τώρα Λαγκιώτισσα	Μελιάς	Αγίου Δημητρίου
Λοζανά, τώρα Λωζανά	Κερασέας	Σελλών
Λοζέτσι, τώρα Ελληνικόν	Ελληνικού	Κατσανοχωρίων
Λούτζονος, τώρα Ποτιστικά	Πετροβουνίου	Τζουμέρκων
Λουτρά	Αμαράντου	Κόνιτσας
Λούψικον, τώρα Κεφαλοχώρι	Κεφαλοχωρίου	Κόνιτσας
Λοφίσκος, τέως Τσέργιαννη	Λοφίσκου	Πασσαρόνος
Λοχάνιστα, τώρα Ανατολική	Ανατολικής	Παμβώτιδος
Λυγγιάδες, τώρα Λιγκιάδες	Λιγκιάδων	Περάματος
Λύγγος, τώρα Λίγγος	Λίγγου	Πασσαρόνος
Λυγωψά, τώρα Λιγοψά	Λιγοψάς	Εκάλις
Λυζανά, τώρα Λωζανά	Κερασόβου	Σελλών
Λυκόρραχη, τώρα Κεφαλοχώρι	Κεφαλοχωρίου	Κόνιτσας
Λυκοσπάνη, τέως Πογδορά- Ποδογορά	Πολυλόφου	Πασσαρόνος
Λυκόστομον	Κρανούλας	Περάματος
Λυκοτρίχι(ον) τώρα Αγία Μαρίνα	Κρύας	Περάματος
Λωζανά, τέως Λοζανά- Λυζανά	Κερασέας	Σελλών
(Μονή Αγίας Κλαδόρμης)	Φούρκας	
(Μονή Αγίας Παρασκευής)	Αχλαδεών	
(Μονή Αγίας Παρασκευής)	Μονοδενδρίου	
(Μονή Αγίας Παρασκευής)	Μαρμάρων	
(Μονή Αγίας Παρασκευής- Χαλάσματα)	Παλαιοχωρίου Σιράκου	
(Μονή Αγίας Τριάδος)	Λαίστης	
(Μονή Αγίου Αθανασίου)	Χρυσορράχης	
(Μονή Αγίου Γεωργίου Περιστεράς)	Πεδινής	
(Μονή Αγίου Ιωάννου Καστρίτσης)	Καστρίτσης	
(Μονή Αγίου Ιωάννου Ρογκοβού)	Τσεπελόβου	
(Μονή Αγίου Ιωάννου)	Πλαισίων Μαλακασίου	
(Μονή Αγίου Νικολάου ή Ντίλλιου)	Νήσου Ιωαννίνων	
(Μονή Αγίου Νικολάου)	ΜΕΤΣΟΒΟΥ	
(Μονή Γεννήσεως Θεοτόκου)	Ασπραγγέλων	
(Μονή Γκούρας)	Αηδονοχωρίου	
(Μονή Διχούνης Αγίου Δημητρίου)	Ραδοβιζίου	
(Μονή Εισοδίων Θεοτόκου)	Μοναστηρίου	
(Μονή Ελεούσης)	Νήσου Ιωαννίνων	
(Μονή Ζωοδόχου Πηγής)	Ανθοχωρίου	
(Μονή Ιακώβου-Μονή Κοιμήσεως Θεοτόκου Ιακώβου)	Δολιανών	

Καστανέα, τέως Καστάνιανη	Καστανέας	Μαστοροχωρίων
Καστανή, τέως Καστάνιανη	Καστανής	Δελβινακίου
Καστάνιανη, τώρα Καστανέα	Καστανέας	Μαστοροχωρίων
Καστάνιανη, τώρα Καστανή	Καστανής	Δελβινακίου
Καστανών, τέως Δραγάρι- Καστανώνας	Καστανώνος Ζαγορίου	Αν. Ζαγορίου
Καστανώνας, τώρα Καστανών	Καστανώνος Ζαγορίου	Αν. Ζαγορίου
Καστρίον	Μεγάλου Περιστερίου	Εγνατίας
Καστρίον, τέως Σιούτισα	Βασιλοπούλου	Ευρυμενών
Καστρίτσα, τέως Μπαρκμάδι	Καστρίτσης	Παμβώτιδος
Καταμάχη, τέως Γράσδανη	Καταμάχης	Σελλών
Καταρράκτης, τέως Γλύζιανη	Καταρράκτου	Άνω Καλαμά
Κατσικάς	Κατσικά	Παμβώτιδος
Κάτω Αετόπετρα	Αετόπετρας	Μολοσσών
Κάτω Βερενίκη, τέως Κάμπος	ΒΕΡΕΝΙΚΗΣ	Μολοσσών
Κάτω Βίτσα	Βίτσης	Κεντρικού Ζαγορίου
Κάτω Ζάλογκον, τέως Κάτω Ζάλογγον	Ζαλόγκου	Μολοσσών
Κάτω Ζωτικό	Ζωτικού	Σελλών
Κάτω Κάμπος, τώρα Κάτω Σουδενά	Κάτω Πεδινών	Κεντρικού Ζαγορίου
Κάτω Κρυφοβόν, τέως Κερασέα	Κρυφοβού	Αγίου Δημητρίου
Κάτω Λάβδανη	Λάβδανης	ΛΑΒΔΑΝΗΣ
Κάτω Λαψίστα	Κάτω Λαψίστης	Πασσαρώνος
Κάτω Λίππα	Λίππας	Σελλών
Κάτω Μάρμαρα	Μαρμάρων	Ιωαννιτών
Κάτω Μερόπη, τέως Φραστονά	Κάτω Μερόπης	Άνω Πωγωνίου
Κάτω Μουσιωτίτσα	Μουσιωτίτσης	Αγίου Δημητρίου
Κάτω Νεοχωρόπουλο	Νεοχωρόπουλου	Ιωαννιτών
Κάτω Πεδινά, τέως Κάτω Σουδενά- Κάτω Κάμπος	Κάτω Πεδινών	Κεντρικού Ζαγορίου
Κάτω Ραβενία	Κάτω Ραβενίων	Καλπακίου
Κάτω Σουδενά, τώρα Κάτω Πεδινά	Κάτω Πεδινών	Κεντρικού Ζαγορίου
Κεδριάς, τώρα Αμπελοχώριον	Αμπελοχωρίου	Πραμάντων
Κέδρος, τέως Ζαβράτσι	Πετροβουνίου	Τζουμέρκων
Κεπέσοβον, τώρα Καπέσοβον	Καπεσόβου	Τύμφης
Κερασιά	Μεγάλου Περιστερίου	Εγνατίας
Κερασέα, τέως Κεράσοβον	Κερασέας	Σελλών
Κερασέα, τώρα Κάτω Κρυφοβόν	Κρυφοβού	Αγίου Δημητρίου
Κεράσοβον	Κερασόβου	Δελβινακίου
Κεράσοβον, τώρα Αγία Παρασκευή	Αγίας Παρασκευής	Κόνιτσας
Κεράσοβον, τώρα Κερασέα	Κερασέας	Σελλών
Κεφαλόβρυσον, τέως Μετζητιέ(ς)	Κεφαλοβρύσου	Άνω Πωγωνίου
Κεφαλόβρυσον, τώρα Λευκοθέα	ΕΥΡΥΜΕΝΩΝ	Ευρυμενών
Κεφαλοχώριον, τέως Λούψικον- Λυκόρραχη	Κεφαλοχωρίου	Κόνιτσας

Μαυρόπουλον, τέως Μαυρόπουλος	Μαυροπούλου	Δελβινακίου
Μαυρόπουλος, τώρα Μαυρόπουλον	Μαυροπούλου	Δελβινακίου
Μέβδεζα, τώρα Παλαιόπυργος	Παλαιοπύργου	Άνω Πωγωνίου
Μέγα Ανήλιον, τώρα Διπόταμον	Διποτάμου	Κεντρικού Ζαγορίου
Μέγα Γαρδίκι(ον), τέως Γαρδίκιον	Μεγάλου Γαρδικίου	Πασσαρώνος
Μέγα Μπισδούνι(ον), τώρα Ελεούσα	Ελεούσης	Πασσαρώνος
Μέγα Περιστερίον, τέως Μέγα Προσγόλι	Μεγάλου Περιστερίου	Εγνατίας
Μέγα Προσγόλι, τώρα Μέγα Περιστερίον	Μεγάλου Περιστερίου	Εγνατίας
Μεγάλη Γότιστα	Μεγάλης Γότιστας	Εγνατίας
Μεγάλη Ράχη	Ραφταναίων	Πραμάντων
Μέγγουλη, τώρα Περιστερίον	Περιστερίου	Δελβινακίου
Μελιά, τέως Μελίχοβον	Μελιάς	Αγίου Δημητρίου
Μελιγγοί, τέως Μελιγγούς	Μελιγγών	Δωδώνης
Μελιγγούς, τώρα Μελιγγοί	Μελιγγών	Δωδώνης
Μελίσσιον	Ζίτσης	Ζίτσας
Μελισσόπετρα	Μελισσόπετρας	Κόνιτσας
Μελίχοβον, τώρα Μελιά	Μελιάς	Αγίου Δημητρίου
Μερόπη, τέως Ρουμπάτες	Μερόπης	Άνω Πωγωνίου
Μεσαρ(γ)ιά, τώρα Μόλιστα	Μολίστης	Κόνιτσας
Μεσοβούνι(ον)	Μεσοβουνίου	Κεντρικού Ζαγορίου
Μεσούρα	Μουσιωτίτσης	Αγίου Δημητρίου
Μετζητιέ(ς), τώρα Κεφαλόβρυσον	Κεφαλοβρύσου	Άνω Πωγωνίου
Μέτσοβον	ΜΕΤΣΟΒΟΥ	Μετσόβου
Μηλέα	Μηλέας	ΜΗΛΕΑΣ
Μηλέαι	Μεγάλου Περιστερίου	Εγνατίας
Μηλιωτάδες	Δεματίου	Αν. Ζαγορίου
Μικρά Γότιστα	Μικράς Γότιστας	Εγνατίας
Μικρό(ν) Μπισδούνι(ον), τώρα Άγιος Ιωάννης	Αγίου Ιωάννου	Πασσαρώνος
Μικρόν Πάπιγκον	Παπίγκου	ΠΑΠΗΓΚΟΥ
Μικρόν Περιστερίον, τέως Μικρόν Προσγόλι	Μικρού Περιστερίου	Εγνατίας
Μικρόν Προσγόλι, τώρα Μικρόν Περιστερίον	Μικρού Περιστερίου	Εγνατίας
Μικρόν Σουλόπουλον	ΕΥΡΥΜΕΝΩΝ	Ευρυμενών
Μικροχώριον, τέως Τοσκεσάκιον	Σενίκου	Σελλών
Μιχαλή(ι)τσι, τώρα Μιχαλίτσιον	Μιχαλιτσίου	Τζουμέρκων
Μιχαλίτσιον, τέως Μιχαλή(ι)τσι	Μιχαλιτσίου	Τζουμέρκων
Μογγλιούς, τώρα Καρυαί	Καρυών	Αν. Ζαγορίου
Μόλιστα, τέως Μεσαργιά	Μολίστης	Κόνιτσας
Μολυβαδιά	Σερβιανών	Αγίου Δημητρίου
Μολυβδοσκεπάστος, τέως Δεπαλίτσα	Μολυβδοσκεπάστου	Κόνιτσας
Μοναστήριον, τέως Μποτσιφάρι	Μοναστηρίου	Κόνιτσας
Μονή Γεννήσεως Θεοτόκου Βελλάς	Νεγράδων	Καλλακίου
Μονοδένδριον	Μονοδενδρίου	Κεντρικού Ζαγορίου

Κράψη	Κράψης	Παμβώτιδος
Κρετσούνιστα, τώρα Δεσποτικόν	Δεσποτικού	Μολοσσών
Κρύα, τέως Βάνιστα	Κρύας	Περάματος
Κρυόβρυση, τέως Γοβριτσά	Κρυόβρυσης	Περάματος
Κρυονέριον	Κρυονερίου	Δελβινακίου
Κρυφοβόν	Κρυφοβού	Αγίου Δημητρίου
Κτίσματα, τέως Αρίνιστα	Κτισμάτων	Δελβινακίου
Κυπαρίσσια, τέως Φράστανα	Μουζακαίων	Παμβώτιδος
Κωστανιανη	Κωστανιανης	Δωδώνης
Κωστήτσι, τώρα Κωστήσιον	Φορτοσίου	Κατσανοχωρίων
Κωστήσιον, τέως Κωστήτσι	Φορτοσίου	Κατσανοχωρίων
(Λιναρίστα)	Ραφταναίων	
Λάβδανη	Λάβδανης	ΛΑΒΔΑΝΗΣ
Λαγάτορα, τώρα Μυροδάφνη	Μυροδάφνης	Αγίου Δημητρίου
Λαγκάδα, τέως Μπλήσδιανη	Λαγκάδας	Μαστοροχωρίων
Λαγκιώτισσα, τέως Λογγιώτισσα	Μελιάς	Αγίου Δημητρίου
Λάζαινα	Αετορράχης	Κατσανοχωρίων
Λάιστα	Λαίστης	Τύμφης
Λάλιζα	Χίνκας	Μολοσσών
Λαχανόκαστρον, τώρα Ωραιόκαστρον	Ωραιοκάστρου	Ανω Πωγωνίου
Λεπάδιον	Αχλαδεών	Λάκκας Σουλίου
Λεπτοκαρι(υ)ά, τέως Λιασκοβέτσι	Λεπτοκαρυάς Ζαγορίου	Τύμφης
Λεσιανά, τώρα Αβγόν	Αβγού	Αγίου Δημητρίου
Λεσινίτσα, τώρα Βρυσοχώριον	Βρυσοχωρίου	Τύμφης
Λεσκάτσι, τώρα Ασημοχώριον	Ασημοχωρίου	Μαστοροχωρίων
Λευκοθέα, τέως Αραχω(ο)βίτσα-Κεφαλόβρυσον	Λευκοθέας	Ευρυμενών
Λιάπη, τώρα Ιτέα	Ιτέας	Αν. Ζαγορίου
Λιασκοβέτσι, τώρα Λεπτοκαρυά	Λεπτοκαρυάς Ζαγορίου	Τύμφης
Λιάταινα, τώρα Μύλοι	Χρυσοβίτσης	Εγνατίας
Λιβάδιον, τέως Ζαραβίνα	Γεωργάνων	Λάκκας Σουλίου
Λιβιάχοβον, τώρα Άγιος Ανδρέας	Αγίου Ανδρέα	Σελλών
Λιβίκιστα, τώρα Ζωτικόν	Ζωτικού	Σελλών
Λίγγος, τέως Μουσπίνα- Μοσπίνα- Λύγγος	Λίγγου	Πασσαρώνος
Λιγγιάδες, τώρα Λιγκιάδες	Λιγκιάδων	Περάματος
Λιγκιάδες, τέως Λιγγιάδες- Λυγγιάδες	Λιγκιάδων	Περάματος
Λιγοψά, τέως Λυγωψά	Λιγοψάς	Εκάλης
Λίθινον	Λιθίνου	Ζίτσας
Λίμνη, τέως Ζαραβίνα	Λίμνης	Δελβινακίου
Λιόκον, τώρα Ασβεστοχώριον	Ασβεστοχωρίου	Μπιζανίου
Λιούμπα	Καλπακίου	Καλπακίου

Μυλοκοπειόν	Ραφταναίων	Πραμάντων
Μυροδάφνη, τέως Λαγάτορα	Μυροδάφνης	Αγίου Δημητρίου
Μυστράς	Καλαριτών	ΚΑΛΑΡΙΤΩΝ
(Νεάπολις)	Περάματος	
Νέα Κατούνα, τώρα Νεοχώριον	Κτισμάτων	Δελβινακίου
Νέα Μουσιωτίτσα	Μουσιωτίτσης	Αγίου Δημητρίου
Νεγάδες	Νεγάδων	Τύμφης
Νεγράδες	Νεγράδων	Καλπακίου
Νέο Γερακάρι	ΜικρούΠεριστερίου	Εγνατίας
Νεοκαισάρεια, τέως Νέα Καισάρεια	Νεοκαισαρείας	Ανατολής
Νέον Αμαρούσιον, τώρα Δόλιανη	Δόλιανης	Αν. Ζαγορίου
Νέον Μπιζάνιον	Μπιζανίου	Μπιζανίου
Νεοχώρι(ον)	Νεοχωρίου	Πασσαρώγος
Νεοχώριον, τέως Νέα Κατούνα	Κτισμάτων	Δελβινακίου
Νεοχωρόπουλον	Νεοχωροπούλου	Ιωαννιτών
Νήσος Ιωαννίνων	Νήσου Ιωαννίνων	ΝΗΣΟΥ
Νικάνωρ, τέως Κορτίνιστα- Νικάνωρας	Νικάνωρος	ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
Νικάνωρας, τώρα Νικάνωρ	Νικάνωρος	Κόνιτσας
Νίστορα	Φορτσίου	Κόνιτσας
Ντίσπερη, τώρα Αγία Μαρίνα	Κρύας	Κατσανοχωρίων
(Ξεροβούνι)	Λοφίσκου	Περάματος
Ξηρικόν, τέως Γιανναούλα	Χρυσobίτσης	Εγνατίας
Ξηρόβαλτον	Ορεινού Ξηρόβάλτου	Δελβινακίου
Ξηροβούνιον	Μονολιθίου	Κατσανοχωρίων
(Ουιάδος)	Σταυροσκιαδίου	
Ολυμπιάδα	Μαρμάρων	Ιωαννιτών
Οξυά, τέως Σέλτση	Οξυάς	Μαστοροχωρίων
Ορεινόν, τέως Μποζάνικον	Ορεινού Ξηρόβάλτου	Δελβινακίου
Οστανίτσα, τώρα Αηδονοχώριον	Αηδονοχωρίου	Κόνιτσας
(Παλαιογκορτσιά)	Κράψης	
(Παλαιοχώρι)	Κοπάνης	
(Παλαιοχώρι Λαίστης)	Λαίστης	
(Παλαιοχώριον)	Αβγού	
(Παλαιοχώριον)	Θεριακησίου	
(Πεντέλη)	Σταυρακίου	
(Περιστερά)	Πεδινής	
(Πλαγιά)	Σταυρακίου	

(Μονή Κοιμήσεως Θεοτόκου Βο(υ)τσάς)	Γρεβενιτίου	
(Μονή Κοιμήσεως Θεοτόκου Δουραχάνης)	Κρυόβρυσης	
(Μονή Κοιμήσεως Θεοτόκου Ιακώβου- Ιερά Μονή Ιακώβου- Μονή Ιακώβου)	Δολιανών	
(Μονή Κοιμήσεως Θεοτόκου Λυκοστάνης)	Πολυλόφου	
(Μονή Κοιμήσεως Θεοτόκου Μαρυαλέξη)	Αγίας Μαρίνης	
(Μονή Κοιμήσεως Θεοτόκου Παλιουρής)	Παλιουρής	
(Μονή Κοιμήσεως Θεοτόκου Παλιουρής)	Σουλοπούλου	
(Μονή Κοιμήσεως Θεοτόκου Πατέρων)	Ζίτσης	
(Μονή Κοιμήσεως Θεοτόκου Τα(ι)ούκας)	Ελληνικού	
(Μονή Κοιμήσεως Θεοτόκου)	ΜΕΤΣΟΒΟΥ	
(Μονή Κοιμήσεως Θεοτόκου)	Αχλαδεών	
(Μονή Μεταμορφώσεως Σωτήρος Ρωμανού)	Ρωμανού	
(Μονή Παλιουρής)	Λευκοθέας	
(Μονή Παναγίας Ηλιοκάλης)	Δαφνούλας	
(Μονή Προφήτου Ηλιού Μονοδενδρίου)	Μονοδενδρίου	
(Μονή Προφήτου Ηλιού)	Δεσποτικού	
(Μονή Στουπίνης)	Περιβλέπτου	
(Μονή Σωσίνου)	Παρακαλάμιου	
(Μονή Σωτήρος)	Νησού Ιωαννίνων	
(Μπιζάνιον)	Μπιζανίου	
(Μπουτσικόν, αργότερα Πωγωνίσκος)	Βασιλικού	
(Μπραβάρι)	Λοφίσκου	
Μαβίλλης, τέως Καλύβια Τζώρας- Καλύβια Τζιάρας- Τζιόρα	Βασιλικής	Παμβώτιδος
Μαζαράκη, τώρα Μαζαράκιον	Μαζαρακίου	Άνω Καλαμά
Μαζαράκιον, τέως Μαζαράκη	Μαζαρακίου	Άνω Καλαμά
Μάζι, τώρα Πολυδώρον	Πολυδώρου	Μολοσσών
Μάζια	Μάζιας	Περάματος
Μάζια, τώρα Πολύδωρον	Πολυδώρου	Μολοσσών
Μάζιον	Μαζίου	Κόνιτσας
Μακρί(υ)νον	Μακρίνου	Αν. Ζαγορίου
Μανασσή(ς)	Μανασσή	Κεντρικού Ζαγορίου
Μάνδρες	Δωδώνης	Δωδώνης
Μανολιάσα, τέως Μανωλιάσσα	Μανολιάσης	Μπιζανίου
Μαντείον, τέως Αλποχώρι Δωδώνης- Αλεποχώριον	Μαντείου	Δωδώνης
Μανωλιάσσα, τώρα Μανολιάσα	Μανολιάσης	Μπιζανίου
Μάρμαρα, τέως Σανδοβίτσα	Μαρμάρων	Ιωαννιτών
Ματσούκι(ον)	Ματσουκίου	ΜΑΤΣΟΥΚΙΟΥ
Μαυροβούνιον	Μαυροβουνίου	Καλπακίου
Μαύρον Όρος, τώρα Μαυρονόρος	Μαυρονόρους	Άνω Καλαμά
Μαυρονόρος, τέως Μαύρον Όρος	Μαυρονόρους	Άνω Καλαμά

Περίβλεπτος	Περιβλέπτου	Περάματος
Περιστέριον, τέως Μέγγουλη	Περιστερίου	Δελβινακίου
Πεστά	Πεστών	Αγίου Δημητρίου
Πέτρα	Πέτρας	Αν. Ζαγορίου
Πετράλωνα, τέως Δόβρον- Παλαιά Αλώνια	Πετραλώνων	Πασσαρώνος
Πετροβούνιον, τέως Βασταβέτσι- Ταξιάρχαι	Πετροβουνίου	Τζουμέρκων
Πετσάλη	Κουρέντων	Μολοσσών
Πετσάλη, τ'ώρα Πετσάλιον	Πετσαλίου	Εκάλης
Πετσάλιον, τέως Πετσάλη	Πετσαλίου	Εκάλης
Πηγάδια, τέως Βαλτσώρα	Πηγαδίων	Κατσανοχωρίων
Πηγή, τέως Πεκλάρι- Πεκλάριον	Πηγής	Κόνιτσας
Πηλογρανίτσα	Παρδαλίτσης	Σελλών
Πλάβαλη, τ'ώρα Αγία Βαρβάρα	Αγίας Βαρβάρας	Κόνιτσας
Πλαγιά, τέως Ζέρμα	Πλαγιάς	Μαστοροχωρίων
Πλαιί(ε)σια Τσαρκοβίστης, τ'ώρα Αγία	Αγίας Αναστασίας	Δωδώνης
Αναστασία	Πλαισίων Μαλακασίου	Κατσανοχωρίων
Πλαιίσια, τέως Πλέσια (Μαλακασίου)	Ραφταναίων	Πραμάντων
Πλάκα	Πλατανιάς (Γερακαρίου)	Παμβώτιδος
Πλατανιά, τέως Γουλά- Πλατάνια	Πλατανίων	Σελλών
Πλατάνια, τέως Τσερίτσανη- Τσερίτσιανα- Τσερίτσανα	Πλατανιάς (Γερακαρίου)	Παμβώτιδος
Πλατάνια, τ'ώρα Πλατανιά	Πλατανούσσης	Κατσανοχωρίων
Πλατανούσσα, τέως Ραψίστα	Πετροβουνίου	Παμβώτιδος
Πλάτανος	Πλαισίων Μαλακασίου	Κατσανοχωρίων
Πλέσια (Μαλακασίου), τ'ώρα Πλαιίσια	Πληκατίου	Μαστοροχωρίων
Πληκάτι(ον)	Πολυλόφου	Πασσαρώνος
Πογδορά, τ'ώρα Λυκοστάνη	Παρακαλάμου	Άνω Καλαμά
Πογδοριανή, τ'ώρα Παρακάλαμος	Πολυλόφου	Πασσαρώνος
Ποδογορά, τ'ώρα Λυκοστάνη	Πολυγύρου	Δωδώνης
Πολυγύρος, τέως Ζαγόρτσα	Πολυδώρου	Μολοσσών
Πολύδωρον, τέως Μάζι- Μάζια	Πολυλόφου	Πασσαρώνος
Πολύλοφον, τέως Κοβίλιανη	Ποντικατών	Δελβινακίου
Ποντικάται, τέως Ποντικάτες	Ποντικατών	Δελβινακίου
Ποντικάτες, τ'ώρα Ποντικάται	Κουκλεσίου	Αγίου Δημητρίου
Ποταμιά	Κρυοβρύσης	Περάματος
Ποταμιά	Αγίας Αναστασίας	Δωδώνης
Ποταμιά, τ'ώρα Ζωοδόχος Πηγή	Πετροβουνίου	Τζουμέρκων
Ποτιστικά, τέως Λούτζονος	Πουρνιάς	Κόνιτσας
Πουρνιά, τέως Σταρίτσανη	Παρδαλίτσης	Σελλών
Πράδαλλα, τ'ώρα Παρδαλίτσα	Πραμάντων	Πραμάντων
Πράμαντα	Βαθυπέδου	ΒΑΘΥΠΕΔΟΥ
Προσβάλλα, τ'ώρα Βαθύπεδον		

Μονόδενδρον	Αρδόσεως	Λάκκας Σουλίου
Μονολίθιον, τέως Βορδώ- Μονολίθι	Μονολιθίου	Κατσανοχωρίων
Μορκιούς, τώρα Ηλιοκάλη	Ηλιοκάλης	Παμβώτιδος
Μόσιορη, τώρα Σιταριά	Σιταριάς	Άνω Καλαμά
Μοσπίνα, τώρα Λίγγος	Λίγγου	Πασσαρώνος
Μοσχομάντσα	Παρακαλάμου	Άνω Καλαμά
Μουζακαίοι	Μουζακαίων	Παμβώτιδος
Μουκοβίνα	Μπεστιάς	Λάκκας Σουλίου
Μούλαι, τώρα Πέρδικα	Πέρδικας	Αγίου Δημητρίου
Μούλες, τώρα Πέρδικα	Πέρδικας	Αγίου Δημητρίου
Μουσπίνα, τώρα Λίγγος	Λίγγου	Πασσαρώνος
Μπαγαίοι	Μπαουσιών	Σελλών
Μπάγια, τώρα Κήποι	Κήπων	Κεντρικού Ζαγορίου
Μπάλας	Γεωργάνων	Λάκκας Σουλίου
Μπαλντούμα	Μεγάλης Γότιστας	Εγνατίας
Μπαουσιοί, τέως Μπαουσιούς	Μπαουσιών	Σελλών
Μπαουσιούς, τώρα Μπαουσιοί	Μπαουσιών	Σελλών
Μπαρκμάδι, τώρα Καστρίτσα	Καστρίτσης	Παμβώτιδος
Μπαρταβάρη, τώρα Χαροκόπιον	Πετροβουνίου	Παμβώτιδος
Μπάρτζι, τώρα Επισκοπικόν	Επισκοπικού	Αγίου Δημητρίου
Μπάτζα	Μικρής Γότιστας	Εγνατίας
Μπάφρα	Μπάφρας	Ανατολής
Μπελθούκι, τώρα Πυξαριά	Αγίας Βαρβάρας	Κόνιτσας
Μπέρκον	Κωστανιανης	Δωδώνης
Μπεστιά, τέως Μπιστιά	Μπεστιάς	Λάκκας Σουλίου
Μπιστιά, τώρα Μπεστιά	Μπεστιάς	Λάκκας Σουλίου
Μπλήσδιανη, τώρα Λαγκάδα	Λαγκάδας	Μαστοροχωρίων
Μποζάνικον, τώρα Ορεινόν	Ορεινού Ξηροβάλτου	Δελβινακίου
Μπολάικα	Παρακαλάμου	Άνω Καλαμά
Μποτζαρά, τώρα Βουτσαράς	Βουτσαρά	Μολοσσών
Μποτζαράς, τώρα Βουτσαράς	Βουτσαρά	Μολοσσών
Μποτσαρά, τώρα Βουτσαράς	Βουτσαρά	Μολοσσών
Μποτσιφάρι, τώρα Μοναστήριον	Μοναστηρίου	Κόνιτσας
Μπουκόριον, τώρα Ζωοδόχος Πηγή	Πλατανούσσης	Κατσανοχωρίων
Μπούλμου	Κουμαριάς	Σελλών
Μπούλτσι, τώρα Ελάτη	Ελάτης	Κεντρικού Ζαγορίου
Μπουράτσα, τώρα Αγία Τριάς	Αγίας Τριάδος	Αγίου Δημητρίου
Μπουρελέσα, τώρα Κουμαριά	Κουμαριάς	Σελλών
Μπουρντάριον, τώρα Δαφνόφυτον	Δαφνοφύτου	Ζίτσας
Μπράγια, τώρα Κρανούλα	Κρανούλας	Περάματος
Μπριγιάννιστα, τώρα Βασιλόπουλον	Βασιλοπούλου	Ευρυμενών
Μύλοι, τέως Λιάταινα	Χρυσοβίτσης	Εγνατίας

Σέλτσανα	Γκριμπόβου	Μολοσσών
Σέλτση, τώρα Οξυά	Οξυάς	Μαστοροχωρίων
Σενίκον	Σενίκου	Σελλών
Σερβιανά	Σερβιανών	Αγίου Δημητρίου
Σερζιανά, τώρα Σεριζιανά	Σεριζιανών	Λάκκας Σουλίου
Σεριζιανά, τέως Σερζιανά	Σεριζιανών	Λάκκας Σουλίου
Σέσο, τώρα Δίλακκον	Ελατοχωρίου	Αν. Ζαγορίου
Σέσσα, τώρα Δίλακκον	Ελατοχωρίου	Αν. Ζαγορίου
Σιούτιστα, τώρα Καστρίον	Βασιλοπούλου	Ευρυμενών
Σιούτσος	Μικρής Γότιστας	Εγνατίας
Σιράκον, τώρα Συρράκον	Συρράκου	ΣΥΡΡΑΚΟΥ
Σιστρούνιον, τέως Σειστρούνιον	Σιστρουνίου	Λάκκας Σουλίου
Σιταριά, τέως Μόσιορη	Σιταριάς	Άνω Καλαμά
Σίτσαινα	Πέτρας	Αν. Ζαγορίου
Σίτσαινα, τώρα Αμπέλια	Χρυσοβίτσης	Εγνατίας
Σιωλάδες	Χρυσοβίτσης	Εγνατίας
Σκαμνέλι, τώρα Σκαμνέλλιον	Σκαμνελλίου	Τύμφης
Σκαμνέλλιον, τέως Σκαμνέλι	Σκαμνελλίου	Τύμφης
Σκλίβανη	Σκλίβανης	Αγίου Δημητρίου
Σκλούπον, τώρα Αμπελοχώριον	Αμπελοχωρίου	Πραμάντων
Σμυρτιά, τέως Γκουλεμή	Σμυρτιάς	Λάκκας Σουλίου
Σούλι Ντίνου, τώρα Σουλόπουλον	ΕΥΡΥΜΕΝΩΝ	Ευρυμενών
Σουλόπουλον, τέως Σούλι Ντίνου	ΕΥΡΥΜΕΝΩΝ	Ευρυμενών
Σπήλαιον, τέως Σπήλιο	ΕΥΡΥΜΕΝΩΝ	Ευρυμενών
Σπήλιο, τώρα Σπήλαιον	ΕΥΡΥΜΕΝΩΝ	Ευρυμενών
Σπόθοι	Κρυόβρυσης	Περάματος
Σταρίτσανη, τώρα Πουρνιά	Πουρνιάς	Κόνιτσας
Σταυράκιον	Σταυρακίου	Ιωαννιτών
Σταυροδρόμι	Παρακαλάμου	Άνω Καλαμά
Σταυροδρόμιον, τέως Βομπλό	Τεριαχίου	Δελβινακίου
Σταυρός	Σκλίβανης	Αγίου Δημητρίου
Σταυροσκιάδιον	Σταυροσκιαδίου	Πωγωνιανής
Στολοβόν, τώρα Διπόταμον	Διποτάμου	Κεντρικού Ζαγορίου
Στρατίνιστα	Στρατινίστης	Δελβινακίου
Στράτσιανη, τώρα Πύργος	Πύργου	Μαστοροχωρίων
Στριγανέτσι, τώρα Διχούνιον	Ραδοβιζίου	Μολοσσών
Στρούνι(ον), τώρα Αμφιθέα	Αμφιθέας	Περάματος
Συκαί	Σεριζιανών	Λάκκας Σουλίου
Συνοικισμός Κόντσικας	Κόντσικας	Μπιζανίου
Συρράκον, τέως Σιράκον- Συρράκον	Συρράκου	ΣΥΡΡΑΚΟΥ
Σωποτσέλιον, τώρα Δίλοφον	Διλόφου	Κεντρικού Ζαγορίου

(Πλατανούσα αρχικά Πόλιτσα)	Αμπελοχωρίου	
(Πόλιτσα, αργότερα Πλατανούσα)	Αμπελοχωρίου	
(Ποταμός)	Κράψης	
(Πρέβεζα)	Ραφταναίων	
(Προσήλιον, αρχικά Κορσάτσικον)	Αμαράντου	
(Πωγωνίσκος, αρχικά Μπουτσικόν)	Βασιλικού	
Πάδδες, τώρα Πάδες	Πάδων	Κόνιτσας
Πάδες, τέως Πάδδες	Πάδων	Κόνιτσας
Παηδονιά	Ρεπετίστης	Άνω Καλαμά
Παλαιά Αλώνια, τώρα Πετράλωνα	Πετραλώνων	Πασσαρώνος
Παλαιομοχούστιον	Ραφταναίων	Πραμάντων
Παλαιόπυργος, τέως Μέβδεζα	Παλαιοπύργου	Άνω Πωγωνίου
Παλαιοσέλι, τώρα Παλαιοσέλλιον	Παλαιοσελλίου	Κόνιτσας
Παλαιοσέλλιον, τέως Παλαιοσέλι	Παλαιοσελλίου	Κόνιτσας
Παλαιοχώρα	ΒΕΡΕΝΙΚΗΣ	Μολοσσών
Παλαιοχώρι Βότσαρη, τώρα Παλαιοχώριον	Παλαιοχωρίου	
Παλαιοχώρι Σιράκου, τώρα Παλαιοχώριον	Μπότσαρη	Λάκκας Σουλίου
Παλαιοχώρι, τώρα Παλαιοχώριον	Παλαιοχωρίου Σιράκου	Τζουμέρκων
Παλαιοχώριον	Παλαιοχωρίου	
Παλαιοχώριον, τέως Παλαιοχώρι Βότσαρη	Μπότσαρη	Λάκκας Σουλίου
Παλαιοχώρι	Μικρού Περιστερίου	Εγνατίας
Παλαιοχώριον, τέως Παλαιοχώρι Σιράκου	Αβγού	Αγίου Δημητρίου
Παλαιοχώριον, τώρα Κάνεττα	Παλαιοχωρίου	
Παλιουρή	Μπότσαρη	Λάκκας Σουλίου
Παλιουρή, τέως Δραγωμή- Δραγουμή-	Παλαιοχωρίου Σιράκου	Τζουμέρκων
Δραγομή	Θεριακησίου	Αγίου Δημητρίου
Παλληκάριον	Αγίου Νικολάου	Σελλών
Πάπιγκον	ΕΥΡΥΜΕΝΩΝ	Ευρυμενών
Παρακάλαμος, τέως Πογδόριανη	Ραφταναίων	Πραμάντων
Παρδαλίτσα, τέως Πράδαλλα	Παπίγκου	ΠΑΠΙΓΚΟΥ
Πάτερον	Παρακαλάμου	Άνω Καλαμά
Πεδινή, τέως Ραψίστα	Παρδαλίτσης	Σελλών
Πεκλάρι, τώρα Πηγή	Φορτοσίου	Κατσανοχωρίων
Πεκλάριον, τώρα Πηγή	Πεδινής	Μπιζανίου
Πεντέλης	Πηγής	Κόνιτσας
Πεντόλακκος, τέως Ζώριστα	Πηγής	Κόνιτσας
Πέραμα	Σταυρακίου	Ιωαννιτών
Περάτη, τώρα Περάτης	Πεντολάκκου	Λάκκας Σουλίου
Περάτης, τέως Περάτη	Περάματος	Περάματος
Πέρδικα, τέως Μούλες- Μούλαι	Περάτη	Πασσαρώνος
	Περάτη	Πασσαρώνος
	Πέρδικας	Αγίου Δημητρίου

Φτέρη	Πεδινής	Μπιζανίου
Φυτόκον, τώρα Θεοτόκος	Οξυάς	Μαστοροχωρίων
Φωτεινόν, τέως Ζέλιστα	Φωτεινού	Μολοσσών
(Χαλάσματα- Μονή Αγίας Παρασκευής)	Παλαιοχωρίου Σιράκου	
Χαλάσματα, τώρα Προσήλιον	Προσηλίου	Τζουμέρκων
Χάνι Τερόβου	Τερόβου	Αγίου Δημητρίου
Χαραυγή, τέως Βάλτιστα	Χαραυγής	Δελβινακίου
Χαροκόπιον, τέως Μπαρταβάρη	Πετροβουνίου	Παμβώτιδος
Χήνκα, τώρα Χίνκα	Χίνκας	Μολοσσών
Χίνκα, τέως Χήνκα	Χίνκας	Μολοσσών
Χιονάδες	Χιονάδων	Μαστοροχωρίων
Χιονάσα	Πεδινής	Μπιζανίου
Χουλιαράδες	Χουλιαράδων	Τζουμέρκων
Χριστοί	Πραμάντων	Πραμάντων
Χρυσοβίτσα	Χρυσοβίτσης	Εγνατίας
Χρυσόδουλη	Μαυροπούλου	Δελβινακίου
Χρυσορράχη, τέως Ζαγόριανη	Χρυσορράχης	Καλπακίου
Χώρα	Σκλίβατης	Αγίου Δημητρίου
Ψηλόκαστρον, τέως Καλουδέ- Κολουδέ	Διμοκορίου	ΛΑΒΔΑΝΗΣ
Ψήνα	Ψήνας	Δωδώνης
Ωραιόκαστρον, τέως Λατινόκαστρον	Ωραιοκάστρου	Άνω Πωγωνίου

Σημείωση: Οι οικισμοί οι οποίοι είναι μέσα σε παρένθεση δεν υφίστανται σήμερα. Ακόμη τα ονόματα της δεύτερης στήλης με κεφαλαία γράμματα δηλώνουν δήμους, ενώ τα αντίστοιχα της τρίτης στήλης δηλώνουν κοινότητες ή διευρυμένες κοινότητες.

Προσήλια	Μικρού Περιστερίου	Εγνατίας
Προσήλιον, τέως Δοβίσδιανα- Χαλάσματα	Προσηλίου	Τζουμέρκων
Προφήτης Ηλίας	Σκλίβανης	Αγίου Δημητρίου
Προφήτης Ηλίας	Βαλανιδιάς	Σελλών
Πρωτόπαπα, τώρα Πρωτόπαππας	Πρωτόπαππα	Ζίτσας
Πρωτόπαππας, τέως Πρωτόπαπα	Πρωτόπαππα	Ζίτσας
Πτέρη, τέως Βαρπόβα	Δοβλάς	Μολοσσών
Πυξαριά, τέως Μπελθούκι	Αγίας Βαρβάρας	Κόνιτσας
Πύργος, τέως Στράτσιανη	Πύργου	Μαστοροχωρίων
Πυροβίτσικα, τώρα Καλόβρυση	Μελισσόπετρας	Κόνιτσας
Πυρσόγιαννη	Πυρσόγιαννης	Μαστοροχωρίων
Πωγωνιανή, τέως Βοστίνα	Πωγωνιανής	ΠΩΓΩΝΙΑΝΗΣ
Ραβένια	Ραβενίων	Αγίου Δημητρίου
Ραδοβίζιον	Ραδοβιζίου	Μολοσσών
Ράικον	Ραϊκού	Ευρυμενών
Ραφταναίοι	Ραφταναίων	Πραμάντων
Ράχη	Σκλίβανης	Αγίου Δημητρίου
Ραχούλα, τέως Άγιος Νικόλαος	Μικρού Περιστερίου	Εγνατίας
Ραψαίοι	Τερόβου	Αγίου Δημητρίου
Ραψίστα, τώρα Πεδινή	Πεδινής	Μπιζανίου
Ραψίστα, τώρα Πλατανούσσα	Πλατανούσσης	Πραμάντων
Ρεπετίστα	Ρεπετίστης	Άνω Καλαμά
Ριάχοβον	Ριαχόβου	Άνω Καλαμά
Ριζά	Μικρής Γότιστας	Εγνατίας
Ριζό(ν)	Ριζού	Μολοσσών
Ροδοτόβι, τώρα Ροδοτόπιον	Ροδοτοπίου	Πασσαρώνος
Ροδοτόπι, τώρα Ροδοτόπιον	Ροδοτοπίου	Πασσαρώνος
Ροδοτόπιον, τέως Ροδοτόβι- Ροδοτόπι	Ροδοτοπίου	Πασσαρώνος
Ρουγα	Ραφταναίων	Πραμάντων
Ρουμπάτες, τώρα Μερόπη	Μερόπης	Άνω Πωγωνίου
Ρουψιά	Ρουψιάς	Άνω Πωγωνίου
Ρωμανό(ν), τώρα Ρωμανός	Ρωμανού	Λάκκας Σουλίου
Ρωμανός, τέως Ρωμανό- Ρωμανόν	Ρωμανού	Λάκκας Σουλίου
(Σούλι)	Παλαιοχωρίου	
(Σταμάτης)	Μλότσαρη	
Σακελλαρικόν, τέως Κουτρουλάδες	Κράψης	
Σανδοβίτσα, τώρα Μάρμαρα	Ζίτσας	Ζίτσας
Σανοβόν, τώρα Αετόπετρα	Μαρμάρων	Ιωαννιτών
Σειστρούνιον, τώρα Σιστρούνιον	Αετοπέτρας	Κόνιτσας
	Σιστρουνίου	Λάκκας Σουλίου

Αυλότοπος, τέως Γλαβίτσα	Αυλοτόπου	ΣΟΥΛΙΟΥ
Αχλαδέα, τέως Κάργιανη	Αχλαδέας	Φιλιατών
Αχούρια	Χαραυγής	Φιλιατών
Αχούρια Αγίου Νικολάου, τώρα Άγιος Νικόλαος	Αγίου Νικολάου	Φιλιατών
Αχούρια Αγίων Πάντων, τώρα Άγιοι Πάντες	Αγίων Πάντων	Φιλιατών
Αχούρια Βαβουρίου, τώρα Πλάτανος	Πλατάνου	Φιλιατών
Αχούρια Μαλουνίου	Μαλουνίου	Φιλιατών
(Βουνοσπηλιά)	Νέα Σελευκείας	
(Βουνοσπηλιά, αρχικά Γράβα)	ΗΓΟΥΜΕΝΙΤΣΗΣ	
Βαβούριον	Βαβουρίου	Φιλιατών
Βαλεντζινά Μαλουνίου	Μαλουνίου	Φιλιατών
Βάρφανη, τώρα Παραποτάμος	Παραποτάμου	Παραποτάμου
Βασιλικός	Αγίας Μαρίνης	Ηγουμενίτσης
Βέλ(λ)ιανη, τώρα Χρυσαιγή	Χρυσαιγής	Παραμυθιάς
Βίλλια, τώρα Δονάτος	Παλαιοχωρίου	Φιλιατών
Βλαχώρι(ον), τώρα Πολύδροσον	Πολυδρόσου	Παραμυθιάς
Βοϊνίκον, τώρα Προδρόμιον	Προδρομίου	Παραμυθιάς
Βορτόπια, τώρα Αναβρυτόν	Αναβρυτού	Φιλιατών
Βρατίλια, τώρα Δίλοφον	Κορίτιανης	Παραποτάμου
Βραχωνά(ς)	Συβότων	Συβότων
Βρέστα, τώρα Αμπέλια	ΗΓΟΥΜΕΝΙΤΣΗΣ	Ηγουμενίτσης
Βρυσέλλα	ΦΙΛΙΑΤΩΝ	Φιλιατών
Βρύση, τέως Βρύσι	Πλαταριάς	Συβότων
Βρύσι, τώρα Βρύση	Πλαταριάς	Συβότων
Βρυσοπούλα	Καλλιθέας	Παραμυθιάς
Βρυσούλα, τέως Γσέρος	Κάτω Ξέχωρου	Φιλιατών
Βώλια ή Μουρτος, τώρα Σύβοτα	Συβότων	Συβότων
(Γιάννιαρη)	Γιάννιαρης	
(Γράβα, αργότερα Βουνοσπηλιά)	ΗΓΟΥΜΕΝΙΤΣΗΣ	
Γαρδίκιον	Γαρδικίου	Αχέροντα
Γαρδίκιον, τέως Άγιος Γεώργιος	Γαρδικίου (Αγίου Γεωργίου)	Φιλιατών
Γεροπλάτανος, τέως Ντόλιανη- Γερωπλάτανος	Πηγαδουλίων	Παραποτάμου
Γερωπλάτανος, τώρα Γεροπλάτανος	Πηγαδουλίων	Παραποτάμου
Γηρομέριον, τώρα Γηρομέριον	Γηρομερίου	Φιλιατών
Γηρομέριον, τέως Γκρομέριον- Γηρομέριον	Γηρομερίου	Φιλιατών
Γκούρτζα, τώρα Άνω Παλαιοκκλησιον	Παλαιοκκλησίου	Φιλιατών
Γκρεκοχώρι, τώρα Γραικοχώριον	Γραικοχωρίου	Ηγουμενίτσης
Γκρίκα	Γκρίκας	Παραμυθιάς
Γκρομέριον, τώρα Γηρομέριον	Γηρομερίου	Φιλιατών

(Ταξιάρχαι)	Πολυγύρου	
(Τοκαίοι)	Αλεποχωρίου	
Ταξιάρχαι, τώρα Πετροβούνιον	Μπότσαρη	
Ταμπούρια	Πετροβουνίου	Τζουμέρκων
Τεριάχιον	Μικρού Περιστερίου	Εγνατίας
Τέροβον, τέως Τέρροβον	Τεριαχίου	Δελβινακίου
Τέρροβον, τώρα Τέροβον	Τερόβου	Αγίου Δημητρίου
Τζιόρα, τώρα Μαβίλλης	Τερόβου	Αγίου Δημητρίου
Τοσκεσάκιον, τώρα Μικροχώριον	Βασιλικής	Παμβώτιδος
Τοσκεσίον, τώρα Αχλαδέαι	Σενίκου	Σελλών
Τούρνοβον, τώρα Γοργοπόταμος	Αχλαδεών	Λάκκας Σουλίου
Τράπεζα, τέως Βράνιστα	Γοργοποτάμου	Μαστοροχωρίων
Τρίστενον, τέως Δρεστενίκον	Εξοχής	Κόνιτσας
Τσαραπλανά, τώρα Βασιλικόν	Τριστένου	Αν. Ζαγορίου
Τσαρκοβίστα Κουρέντων, τώρα	Βασιλικού	Άνω Πωγωνίου
Εκκλησοχώριον	Εκκλησοχωρίου	Μολοσσών
Τσαρκοβίστα, τώρα Δωδώνη	Δωδώνης	Δωδώνης
Τσεπέλοβον	Τσεπελόβου	Τύμφης
Τσερβάρι, τώρα Ελαφότοπος	Ελαφοτόπου	Κεντρικού Ζαγορίου
Τσέργιαννη, τώρα Λοφίσκος	Λοφίσκου	Παμβώτιδος
Τσερίτσανα, τώρα Πλατάνια	Πλατανίων	Λάκκας Σουλίου
Τσερίτσανη, τώρα Πλατάνια	Πλατανίων	Λάκκας Σουλίου
Τσερίτσιανα, τώρα Πλατάνια	Πλατανίων	Λάκκας Σουλίου
Τσερνέσι, τώρα Ελατοχώριον	Ελατοχωρίου	Αν. Ζαγορίου
Τσίπιανη, τώρα Άμπελος	Γρεβενιτίου	Αν. Ζαγορίου
Τσιφλικόπουλον	Σταυρακίου	Ιωαννιτών
Τσόπελα	Πραμάντων	Πραμάντων
Τύρια	Μπαουσιών	Σελλών
(Φράξος)	Πραμάντων	
(Φράξος)	Ραφταναίων	
Φαράγγιον, τέως Γκουβέρη- Γκουβέριον	Φαραγγίου	Δελβινακίου
Φιλοθέη	Αμπελείας	Μπιζανίου
Φλαμπουράριον	Φλαμπουραρίου	Αν. Ζαγορίου
Φορτόσιον, τέως Φορτώση- Φορτώσιον	Φορτοσίου	Κατσανοχωρίων
Φορτώση, τώρα Φορτόσιον	Φορτοσίου	Κατσανοχωρίων
Φορτώσιον, τώρα Φορτόσιον	Φορτοσίου	Κατσανοχωρίων
Φούρκα	Φούρκας	ΦΟΥΡΚΑΣ
Φραγκάδες	Φραγκάδων	Τύμφης
Φραστανά, τώρα Κάτω Μερόπη	Κάτω Μερόπης	Άνω Πωγωνίου
Φράστανα, τώρα Κυπαρίσσια	Μουζακαίων	Παμβώτιδος

Καμίνιον	Ζερβοχωρίου	Παραμυθιάς
Καμίτσανη	Τσαμαντά	Φιλιατών
Κάμπος	Ριζού	Φιλιατών
Καρβουνάρι(ον)	Καρβουναρίου	Παραμυθιάς
Κάργιαννη, τώρα Αχλαδέα	Αχλαδέας	Φιλιατών
Καργιώτη, τώρα Καριώτιον	Καριωτίου	Παραμυθιάς
Καργιώτιον, τώρα Καριώτιον	Καριωτίου	Παραμυθιάς
Καριώτιον, τέως Καργιώτιον- Καρυώτη	Καριωτίου	Παραμυθιάς
Καστρίον	Καστρίου	Ηγουμενίτσης
Κάτω Κορίτιανη	Κορίτιανης	Παραποτάμου
Κάτω Ξέχωρον, τέως Ξέχωρον Ζεινέλ	Κάτω Ξέχωρου	Φιλιατών
Κάτω Παλαιοκκλήσιον, τέως Τσεφλίκι-Γκούρζα	Παλαιοκκλησίου	Φιλιατών
Κεραμίτσα	Κεραμίτσης	Φιλιατών
Κερασοχώριον, τέως Φατήριον	Κερασοχωρίου	Φιλιατών
Κεστρίνη, τέως Σκουπίτσα-Σκουπέτσα	Κεστρίνης	Σαγιάδας
Κεφαλόβρυσον	Κρυσταλλοπηγής	Παραμυθιάς
Κεφαλοχώριον, τέως Πλαγιά-Γλούστα	Κεφαλοχωρίου	Φιλιατών
Κοκκινιά, τέως Κοκκινίστα	Κοκκινιάς	Φιλιατών
Κοκκινίστα, τώρα Κοκκινιά	Κοκκινιάς	Φιλιατών
Κοκκινολιθάρι(ον)	Κοκκινολιθαρίου	Φιλιατών
Κορίτιανη	Κορίτιανης	Παραποτάμου
Κορύστιανη, τώρα Φροσύνη	Φροσύνης	ΣΟΥΛΙΟΥ
Κοσσυβάτικα	Κεφαλοχωρίου	Φιλιατών
Κουκουλιόι, τέως Κουκουλιούς	Κουκουλιών	Φιλιατών
Κουκουλιούς, τώρα Κουκουλιόι	Κουκουλιών	Φιλιατών
Κουρεμάδι, τώρα Κουρεμάδιον	Κουρεμαδίου	Φιλιατών
Κουρεμάδιον, τέως Κουρεμάδι	Κουρεμαδίου	Φιλιατών
Κουρτέσιον, τώρα Μεσοβούνιον	Αμπελιάς	Παραμυθιάς
Κουσαβίτσα, τώρα Αγία Μαρίνα	Αγίας Μαρίνης	Ηγουμενίτσης
Κούτσι(ον), τώρα Πολυνέριον	Αργυροτόπου	Συβότων
Κρυοβρύση, τέως Πέστιανη- Πέτσιανη	Κρυοβρύσης	Ηγουμενίτσης
Κρυονέριον, τέως Λίμποβον	Κρυονερίου	Φιλιατών
Κρυσταλλοπηγή, τέως Νέα Σέλιανη	Κρυσταλλοπηγής	Παραμυθιάς
Κυπάρισσος, τέως Άγιος Αρσένιος- Μαντζάριον- Ματζάριον	Κυπαρίσσου	Φιλιατών
Κυρά Παναγιά, τέως Μπροβάρι	Καρβουναρίου	Παραμυθιάς
Κωστάνα, τώρα Μηλέα	Μηλέας	Φιλιατών
Κό(ω)τσικα	Πλαισίου	Φιλιατών
Λαδοχώρι(ον), τέως Λέδεζδα	Λαδοχωρίου	Ηγουμενίτσης
Λάκκα, τέως Σαλίστα	ΗΓΟΥΜΕΝΙΤΣΗΣ	Ηγουμενίτσης
Λαμπανίτσα, τώρα Ελαταριά	Κάτω Ξέχωρου	Φιλιατών

**ΠΑΛΑΙΑ ΚΑΙ ΝΕΑ ΟΝΟΜΑΤΑ ΟΙΚΙΣΜΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ
ΠΟΥ ΠΡΟΣΑΡΤΗΘΗΚΑΝ ΣΤΟ ΝΟΜΟ ΘΕΣΠΡΩΤΙΑΣ**

Οικισμοί	Τέως δήμος ή κοινότητα	Νέος δήμος ή κοινότητα
(Άγιος Γεώργιος, τέως Σκουπίτσα)	Νεοχωρίου	
(Αμπέλια)	ΗΓΟΥΜΕΝΙΤΣΗΣ	
(Ασπράκια)	Ζερβοχωρίου	
Αβαρίτσα	Καλλιθέας	Παραμυθιάς
Αγία Βαρβάρα	Λεπτοκαρυάς	Φιλιατών
Αγία Κυριακή, τέως Πόπ(π)οβον	Αγίας Κυριακής	Παραμυθιάς
Αγία Μαρίνα	Λεπτοκαρυάς	Φιλιατών
Αγία Μαρίνα, τέως Κουσοβίτσα	Αγίας Μαρίνης	Ηγουμενίτσης
Αγία Μαύρα, τέως Σέλιανη	Κρυσταλλοπηγής	Παραμυθιάς
Αγία Τριάδα	Κάτω Ξέχωρου	Φιλιατών
Άγιοι Πάντες, τέως Αχούρια Αγίων Πάντων	Αγίων Πάντων	Φιλιατών
Άγιος Αρσένιος, τώρα Κυπαρίσσοι	Κυπαρίσσοι	Φιλιατών
Άγιος Αρσένιος, τέως Σκλιάβη	Κυπαρίσσοι	Φιλιατών
Άγιος Βλάσσιος, τέως Σούβλιανη	Αγίου Βλασίου	Ηγουμενίτσης
Άγιος Γεώργιος	ΠΑΡΑΜΥΘΙΑΣ	Παραμυθιάς
Άγιος Γεώργιος, τέως Ρύζιανη, αρχικά Ρίζιανη	Δράμεσης	Παραποτάμου
Άγιος Γεώργιος, τώρα Γαρδίκιον	Γαρδίκιον (Αγίου Γεωργίου)	Φιλιατών
Άγιος Δονάτος, τέως Σαμέτια	ΠΑΡΑΜΥΘΙΑΣ	Παραμυθιάς
Άγιος Νικόλαος, τέως Αχούρια Αγίου Νικολάου	Αγίου Νικολάου	Φιλιατών
Άγιος Παντελεήμων	Αμπελιάς	Παραμυθιάς
Αγορά, τέως Λιογκάτι	Σκανδάλου	Αχέροντα
Αετός, τέως Πιτσάριον	Αετού	Φιλιατών
Αμπέλια	Νέας Σελευκείας	Ηγουμενίτσης
Αμπελιά, τέως Δράγανη	Αμπελιάς	Παραμυθιάς
Αμπελών, τέως Πόβλα	Αμπελώνος	Φιλιατών
Αμυγλαδέα, τώρα Καλλιθέα	Καλλιθέας	Παραμυθιάς
Αναβρυτόν, τέως Βορτόπια	Αναβρυτού	Φιλιατών
Άνω Ξέχωρον, τέως Ξέχωρον Μέμκου	Ξεχώρου	Φιλιατών
Άνω Παλαιοκκλήσιον, τέως Γκούρζα	Παλαιοκκλήσιον	Φιλιατών
Αράχω(ο)βα, τώρα Ριζόν	Ριζού	Φιλιατών
Αρβενίτσα, τώρα Αργυροτόπος	Αργυροτόπου	Συβότων
Αργυροτόπος, τέως Αρβενίτσα	Αργυροτόπου	Συβότων
Ασπροκκλήσιον, τέως Λιόψη	Ασπροκκλησιού	Σαγιάδας
Ασπροκκλήσιον	Αμπελώνος	Φιλιατών
Ασφάκα	Ζερβοχωρίου	Παραμυθιάς

Μύλοι, τέως Σαράτιον	Αγίας Μαρίνης	Ηγουμενίτσης
(Νικολίτσι(ον))	Ψάκας	
Νέα Σελεύκεια	Νέας Σελευκείας	Ηγουμενίτσης
Νέα Σέλιανη, τώρα Κρυσταλλοπηγή	Κρυσταλλοπηγής	Παραμυθιάς
Νεοχώρι(ον)	Νεοχωρίου	Παραμυθιάς
Νεράιδα, τέως Μενίνα- Μηνίνα	Νεοχωρίου	Παραμυθιάς
Νεροχώριον, τέως Μουτσάλα	Κοκκινολιθαρίου	Φιλιατών
Νέστα, τώρα Φασκομηλιά	Πλαταριάς	Συβότων
Νουνεσάτιον	Ψάκας	Παραμυθιάς
Ντόλιανη, τώρα Γεροπλάτανος	Πηγαδουλίων	Παραποτάμου
Ξέχωρο Ζεινέλ, τώρα Κάτω Ξέχωρον	Κάτω Ξέχωρου	Φιλιατών
Ξέχωρον, τέως Ξέχωρο Ντέμη	Ξεχώρου	Φιλιατών
Ξέχωρο Μέμκου, τώρα Άνω Ξέχωρον	Ξεχώρου	Φιλιατών
Ξέχωρο Ντέμη, τώρα Ξέχωρον	Ξεχώρου	Φιλιατών
Ξηρόλοφος, τέως Ζελεσσό	Ξηρολόφου	Παραμυθιάς
Οσδίνα, τώρα Πέντε Εκκλησΐαι	Πέντε Εκκλησιών	Παραμυθιάς
(Παλιοκουτσάτι, αργότερα Εικόνισμα)	Σκανδάλου	
(Περδικάρι)	Τσαμαντά	
Παλαιοχώρι, τώρα Παλαιοχώριον	Παλαιοχωρίου	Φιλιατών
Παγκράται, τέως Παγκράτι	Παγκρατών	Παραμυθιάς
Παγκράτι, τώρα Παγκράται	Παγκρατών	Παραμυθιάς
Παλαιοχώριον, τέως Παληοχώριον- Παλαιοχώρι	Παλαιοχωρίου	Φιλιατών
Παλαμπάς	Παλαμπά	Φιλιατών
Παληοχώριον, τώρα Παλαιοχώριον	Παλαιοχωρίου	Φιλιατών
Παλαμπέλα, τώρα Καλλιθέα	Καλλιθέας	Φιλιατών
Παράβρυσον, τώρα Πλαΐσιον	Πλαισίου	Φιλιατών
Παραμυθία	ΠΑΡΑΜΥΘΙΑΣ	Παραμυθιάς
Παραπόταμος, τέως Βάρφανη	Παραποτάμου	Παραποτάμου
Πέντε Εκκλησΐαι, τέως Οσδίνα	Πέντε Εκκλησιών	Παραμυθιάς
Πέραμα, τέως Τσιμπουκάτικα	Αγίου Γεωργίου	Φιλιατών
Πέστιανη, τώρα Κρυόβρυση	Κρυόβρυσης	Ηγουμενίτσης
Πετούσι(ον)	Πετουσίου	Παραμυθιάς
Πετροβίτσα	Πετροβίτσας	Παραμυθιάς
Πέτσιανη, τώρα Κρυόβρυση	Κρυόβρυσης	Ηγουμενίτσης
Πηγαδούλια	Πηγαδουλίων	Φιλιατών
Πιτσάριον, τώρα Αετός	Αετού	Φιλιατών
Πλαγιά, τώρα Κεφαλοχώριον	Κεφαλοχωρίου	Φιλιατών
Πλαΐσιον, τέως Πλησίβιτσα- Παράβρυσον	Πλαισίου	Φιλιατών

Γλαβίτσα, τώρα Αυλότοπος	Αυλοτόπου	ΣΟΥΛΙΟΥ
Γλουμπουτσάριον, τώρα Μακροχώρα	Αγίας Μαρίνης	Ηγουμενίτσης
Γλούστα, τώρα Κεφαλοχώριον	Κεφαλοχωρίου	Φιλιατών
Γολά	Γολάς	Φιλιατών
Γραικοχώριον, τέως Γκρεκοχώρι	Γραικοχωρίου	Ηγουμενίτσης
(Δελβίτσι)	Σκανδάλου	
(Δημοκρατία)	Νέας Σελευκείας	
Δάφνη	Ξέχωρου	Φιλιατών
Δαφνούλα	Προδρομίου	Παραμυθιάς
Δονάτος, τέως Βίλλια	Παλαιοχωρίου	Φιλιατών
Δράγανη, τώρα Αμπελιά	Αμπελιάς	Παραμυθιάς
Δραγουμή, τώρα Ζερβοχώριον	Ζερβοχωρίου	Παραμυθιάς
Δράμεση	Δράμεσης	Παραποτάμου
Δρίμιτσα, τέως Δρυμίτσα	ΗΓΟΥΜΕΝΙΤΣΗΣ	Παραποτάμου
Δρυμίτσα, τώρα Δρίμιτσα	ΗΓΟΥΜΕΝΙΤΣΗΣ	Παραποτάμου
(Εικόνισμα, αρχικά Παλιοκουτσάτι)	Σκανδάλου	
(Ελευθεροχώρι(ον))	ΠΑΡΑΜΥΘΙΑΣ	
Ελαία	Σίδερης	Φιλιατών
Ελαταριά, τέως Λαμπανίτσα	Σουλίου	Παραμυθιάς
Ζελεσσό, τώρα Ξηρόλοφος	Ξηρολόφου	Παραμυθιάς
Ζερβοχώριον, τέως Δραγουμή	Ζερβοχωρίου	Παραμυθιάς
Ηγουμενίτσα	ΗΓΟΥΜΕΝΙΤΣΗΣ	Ηγουμενίτσης
Θανάτικα, τώρα Μέλισσα	Αγίου Γεωργίου	Φιλιατών
(Ιερά Μονή Αγίου Γεωργίου)	Τσαμαντά	
(Ιερά Μονή Αγίου Μηνά)	Κοκκινολιθαρίου	
(Ιερά Μονή Γκρομερίου, κατόπιν Μονή Παναγίας)	Γιρομερίου	
(Καΐτσα)	Γκρίκας	
(Καραπανέοι)	Αναβρυτού	
(Κάτω Βέλιανη)	Χρυσουγής	
(Κολεστάτιον, αργότερα Κολεστάτη)	Κορίτιανης	
(Κομηνιού)	Ζερβοχωρίου	
(Κόπρα)	Σκανδάλου	
(Κραμίνι)	Ζερβοχωρίου	
Καλλιθέα, τέως Αμυγδαλέα-Τσουρίλ(λ)α	Καλλιθέας	Παραμυθιάς
Καλλιθέα, τέως Παλιάμπελα-Τσαρακλιμάνι(ον)	Καλλιθέας	Φιλιατών

Σκλιάβη, τώρα Άγιος Αρσένιος	Κυπαρίσσου	Φιλιατών
Σκορπιώνα	Πλαταριάς	Συβότων
Σκουπέτσα, τώρα Κεστρίνη	Κεστρίνης	Σαγιάδας
Σκουπίτσα, τώρα Κεστρίνη	Κεστρίνης	Σαγιάδας
Σμέρτος, τέως Μύλοι	Σμέρτου	Σαγιάδας
Σούβλιαση, τώρα Άγιος Βλάσιος	Αγίου Βλασίου	Ηγουμενίτσης
Σπάρταμη, τώρα Τρικόρυφον	ΦΙΛΙΑΤΩΝ	Φιλιατών
Σπάρταρη, τώρα Τρικόρυφον	ΦΙΛΙΑΤΩΝ	Φιλιατών
Στάνοβον, τώρα Μανδρότοπος	Σκανδάλου	Αχέροντος
Σύβοτα, τέως Βώλια ή Μούρτος	Συβότων	Συβότων
(Τροπαιούχος, αρχικά Ρετσάτιον)	Μαυρουδίου	
(Τσιφλίκιον)	Ραγίου	
Τρικόρυφον, τέως Σπάρταμη- Σπάρταρη	ΦΙΛΙΑΤΩΝ	Φιλιατών
Τσαγγάρι(ον)	Τσαγγαρίου	ΣΟΥΛΙΟΥ
Τσαρακλιμάνι(ον), τώρα Καλλιθέα	Καλλιθέας	Φιλιατών
Τσατσουλαίκα	Κοκκινιάς	Φιλιατών
Τσέρος, τώρα Βρυσούλα	Κάτω Εξαχώρα	Φιλιατών
Τσεφλίκι Γκούρζα, τώρα Κάτω Παλαιοκκλήσιον	Παλαιοκκλησίου	Φιλιατών
Τσιμπουκάτικα, τώρα Πέραμα	Αγίου Γεωργίου	Φιλιατών
Τσιφλίκι, τώρα Ραχούλιον	Ξηρολόφου	Παραμυθιάς
Τσουρίλ(λ)α, τώρα Καλλιθέα	Καλλιθέας	Παραμυθιάς
Φανερωμένη	Φανερωμένης	Φιλιατών
Φασκομηλιά, τέως Νέστα	Πλαταριάς	Συβότων
Φατήριον, τώρα Κερασοχώριον	Κερασοχωρίου	Φιλιατών
Φιλιάτα	ΦΙΛΙΑΤΩΝ	Φιλιατών
Φοινίκιον, τέως Φοινίκου- Φοινίκον	Φοινικίου	Φιλιατών
Φοινικόν, τώρα Φοινίκιον	Φοινικίου	Φιλιατών
Φοινίκου, τώρα Φοινίκιον	Φοινικίου	Φιλιατών
Φροσύνη, τέως Κορύστιανη	Φροσύνης	ΣΟΥΛΙΟΥ
(Χλομός, αρχικά Χλωμός)	Αχλαδέας	
Χαραυγή, τέως Λύκος-Λύκον	Χρυσαιγής	Παραμυθιάς
Χλομός	Ριζού	Φιλιατών
Χόικα	Χόικας	Αχέροντα
Χρυσαιγή, τέως Βέλ(λ)ιανη	Χρυσαιγής	Παραμυθιάς
Ψάκα	Ψάκας	Παραμυθιάς

Λαμποβίστρα, τώρα Ποταμιά	Ελαταριάς	Παραμυθιάς
Λέδεσδα, τώρα Λαδοχώριον	Λαδοχωρίου	Ηγουμενίτσης
Λειά(ς), τώρα Λιά	Λιάς	Φιλιατών
Λεπτοκαρυά	Λεπτοκαρυάς	Φιλιατών
Λιά, τέως Λειάς	Λιάς	Φιλιατών
Λιδίζδα, τώρα Ασπροκκλήσι(ον)	Αμπελώνος	Φιλιατών
Λίμποβον, τώρα Κρυονέριον	Κρυονερίου	Φιλιατών
Λιογκάτι, τώρα Αγορά	Σκανδάλου	Αχέροντα
Λιόφυτα	ΗΓΟΥΜΕΝΙΤΣΗΣ	Ηγουμενίτσης
Λιόψη, τώρα Ασπροκκλήσιον	Ασπροκκλησίου	Σαγιάδας
Λίστα	Λίστας	Φιλιατών
Λύκον, τώρα Χαραυγή	Χαραυγής	Φιλιατών
Λύκος, τώρα Χαραυγή	Χαραυγής	Φιλιατών
Λυντζίδα, τώρα Ασπροκκλήσι(ον)	Αμπελώνος	Φιλιατών
(Μαϊδανέοι)	Αναβρυτού	
(Μαντελέκον)	Σεμερίζας	
(Μαρίνα, αρχικά Μπράνια)	Λεπτοκαρυάς	
(Μονή Δέλιανης)	Χρυσουγής	
(Μονή Μίχλας Γενεθλίων Θεοτόκου)	Πέντε Εκκλησιών	
(Μονή Παναγίας Θεοτόκου, αργότερα Μονή Παναγιών)	Κρυσταλλοπηγής	
(Μουζάκι(ον), αρχικά Μουζάκη)	Παλαιοχωρίου	
(Μπειτός)	Ζερβοχωρίου	
(Μπεντελένιον)	Σεμερίζας	
(Μπράνια, αργότερα Μαρίνα)	Λεπτοκαρυάς	
(Μύλοι, αρχικά Σκεφαρη)	Σμέρτου	
Μαζαρακιά	Μαζαρακιάς	Μαργαριτίου
Μακροχώρα, τέως Γλουμπουτσάριον	Αγίας Μαρίνης	Ηγουμενίτσης
Μαλούνιον	Μαλουνίου	Φιλιατών
Μανδρότοπος, τέως Στάνοβον	Σκανδάλου	Αχέροντα
Μα(ν)τζάριον, τώρα Κυπάρισσος	Κυπαρίσσου	Φιλιατών
Μαυρονέριον	Κερασχωρίου	Φιλιατών
Μαυρούδι(ον)	Μαυρουδίου	Ηγουμενίτσης
Μέλισσα, τέως Θανάτικα	Αγίου Γεωργίου	Φιλιατών
Μενίνα, τώρα Νεράιδα	Νεοχωρίου	Παραμυθιάς
Μεσοβούνιον, τέως Κουρτέσιον	Μεσοβουνίου	Μαργαριτίου
Μηλέα, τέως Κωστάνα	Πέντε Εκκλησιών	Φιλιατών
Μηνίνα, τώρα Νεράιδα	Νεοχωρίου	Παραμυθιάς
Μούρτος ή Βώλια, τώρα Σύβοτα	Συβότων	Συβότων
Μουτσάλα, τώρα Νεροχώριον	Κοκκινολιθαρίου	Φιλιατών
Μπροβάρι, τώρα Κυρά Παναγιά	Καρβουναρίου	Παραμυθιάς

Σύνολο: 2402

4. Δήμος Άνω Καλαμά:

1. Δημοτικό Διαμέρισμα Αρετής	132
2. Δημοτικό Διαμέρισμα Βροντισμένης	204
3. Δημοτικό Διαμέρισμα Ιερομνήμης	215
4. Δημοτικό Διαμέρισμα Καταρράκτου	88
5. Δημοτικό Διαμέρισμα Κουκλιών	424
6. Δημοτικό Διαμέρισμα Μαζαρακίου	367
7. Δημοτικό Διαμέρισμα Μαυρονόρους	137
8. Δημοτικό Διαμέρισμα Παρακαλάμου (Έδρα)	1000
9. Δημοτικό Διαμέρισμα Ρεπετίστης	151
10. Δημοτικό Διαμέρισμα Ριαχόβου	130
11. Δημοτικό Διαμέρισμα Σιταριάς	222
Σύνολο:	3070

5. Δήμος Άνω Πωγωνίου:

1. Δημοτικό Διαμέρισμα Αγίου Κοσμά	46
2. Δημοτικό Διαμέρισμα Βασιλικού	254
3. Δημοτικό Διαμέρισμα Κακολάκκου	13
4. Δημοτικό Διαμέρισμα Κάτω Μερόπης	67
5. Δημοτικό Διαμέρισμα Κεφαλοβρύσου (Έδρα)	1040
6. Δημοτικό Διαμέρισμα Μερόπης	19
7. Δημοτικό Διαμέρισμα Παλαιοπύργου	93
8. Δημοτικό Διαμέρισμα Ρουσιάς	55
9. Δημοτικό Διαμέρισμα Ωραιοκάστρου	76
Σύνολο:	1663

6. Δήμος Δελβινακίου:

1. Δημοτικό Διαμέρισμα Αγίας Μαρίνης	182
2. Δημοτικό Διαμέρισμα Αργυροχωρίου	27
3. Δημοτικό Διαμέρισμα Βήσσανης	426
4. Δημοτικό Διαμέρισμα Δελβινακίου(Έδρα)	751
5. Δημοτικό Διαμέρισμα Καστανής	199
6. Δημοτικό Διαμέρισμα Κερασόβου	63
7. Δημοτικό Διαμέρισμα Κρυονερίου	122
8. Δημοτικό Διαμέρισμα Κτισμάτων	368
9. Δημοτικό Διαμέρισμα Λίμνης	126
10. Δημοτικό Διαμέρισμα Μαυροπούλου	171
11. Δημοτικό Διαμέρισμα Ορεινού Ξηροβάλτου	49
12. Δημοτικό Διαμέρισμα Περιστερίου	132
13. Δημοτικό Διαμέρισμα Ποντικατών	36
14. Δημοτικό Διαμέρισμα Στρατινίστης	87
15. Δημοτικό Διαμέρισμα Τεριαχίου	42
16. Δημοτικό Διαμέρισμα Φαραγγίου	26
17. Δημοτικό Διαμέρισμα Χαραυγής	126
Σύνολο:	2933

Πλακωτή	Πλακωτής	Παραμυθιάς
Πλάτανος, τέως Αχούρια Βαβουρίου	Πλατάνου	Φιλιατών
Πλαταργιά τώρα Πλαταριά	Πλαταριάς	Συβότων
Πλαταριά, τέως Πλαταργιά	Πλαταριάς	Συβότων
Πλησίβιτσα, τώρα Πλαίσιον	Πλαισίου	Φιλιατών
Πόβλα, τώρα Αμπελών	Αμπελώνος	Φιλιατών
Πολύδροσον, τέως Βλαχώριον	Πολυδρόσου	Παραμυθιάς
Πολυνέριον, τέως Κούτσιον	Αργυροτόπου	Συβότων
Πόπ(π)οβον, τώρα Αγία Κυριακή	Αγίας Κυριακής	Παραμυθιάς
Ποταμιά, τέως Λαμποβίστρα	Κάτω Ξέχωρου	Φιλιατών
Προδρόμιον, τέως Βοινίκον	Προδρομίου	Παραμυθιάς
(Ρετσάτιον, αργότερα Τροπαιούχος)	Μαυρουδίου	
Ραβαινή, τώρα Ραβενή	Ραβενής	Φιλιατών
Ραβενή, τέως Ραβαινή	Ραβενής	Φιλιατών
Ράγιον	Ραγίου	Σαγιάδας
Ραδοστιβα	Γολάς	Φιλιατών
Ράπιον	Αμπελιάς	Παραμυθιάς
Ραχούλιον, τέως Τσιφλίκι	Ξηρολόφου	Παραμυθιάς
Ριζόν, τέως Αράχοβα- Αράχωβα	Ριζού	Φιλιατών
Ρύζιανη, τώρα Άγιος Γεώργιος	Κορίτιανης	Φιλιατών
Ρύζιαννη, τώρα Άγιος Γεώργιος	Κορίτιανης	Φιλιατών
(Σάλεσι)	Σκανδάλου	
(Σκεπετός)	Πλαταριάς	
(Σκέφαρη, αργότερα Μύλοι)	Σμέρτου	
(Σκουπίτσα, αργότερα Άγιος Γεώργιος)	Νεοχωρίου	
(Σμόκια- Σμπόκια)	Κυπαρίσσου	
(Σολοπιά)	Γολάς	
Σαγιάδα	Σαγιάδας	Σαγιάδας
Σαλίστα, τώρα Λάκκα	ΗΓΟΥΜΕΝΙΤΣΗΣ	Ηγουμενίτσης
Σαλονίκη(η)	Σαλονίκης	Παραμυθιάς
Σαμέτια, τώρα Άγιος Δονάτος	ΠΑΡΑΜΥΘΙΑΣ	Παραμυθιάς
Σαμονίδα, τέως Σαμωνίδα	Σαμονίδας	ΣΟΥΛΙΟΥ
Σαν- μηρίζα, τώρα Σεμερίζα	Κορίτιανης	Παραποτάμου
Σαράτιον, τώρα Μύλοι	Κρυοβρύσης	Ηγουμενίτσης
Σεβαστόν	Σεβαστού	Παραμυθιάς
Σέλ(λ)ιανη, τώρα Αγία Μαύρα	Κρυσταλλοπηγής	Παραμυθιάς
Σεμερίζα, τέως Σαν-μηρίζα- Σαμηρίζα	Κορίτιανης	Παραποτάμου
Σίδερη	Σίδερης	Φιλιατών
Σίταινα	Κάτω Ξέχωρου	Φιλιατών
Σκάνδαλον	Σκανδάλου	Αχέροντος

11. Δήμος Ευρυμενών:

1. Δημοτικό Διαμέρισμα Βασιλοπούλου	199
2. Δημοτικό Διαμέρισμα Ευρυμενών (Έδρα: Οικισμός Κληματιά)	1271
3. Δημοτικό Διαμέρισμα Ραϊκού	55
Σύνολο:	1525

12. Δήμος Ζίτσας:

1. Δημοτικό Διαμέρισμα Δαφνοφύτου	115
2. Δημοτικό Διαμέρισμα Ζίτσης (Έδρα)	1014
3. Δημοτικό Διαμέρισμα Καρίτσης	364
4. Δημοτικό Διαμέρισμα Λιθίνου	116
5. Δημοτικό Διαμέρισμα Πρωτόπαππα	591
Σύνολο:	2200

13. Δήμος Ιωαννιτών:

1. Δημοτικό Διαμέρισμα Εξοχής	1541
2. Δημοτικό Διαμέρισμα Ιωαννίνων (Έδρα)	61629
3. Δημοτικό Διαμέρισμα Μαρμάρων	2169
4. Δημοτικό Διαμέρισμα Νεοχωροπούλου	1296
5. Δημοτικό Διαμέρισμα Σταυρακίου	3568
Σύνολο:	70203

14. Δήμος Καλπακίου:

1. Δημοτικό Διαμέρισμα Άνω Ραβενίων	140
2. Δημοτικό Διαμέρισμα Γεροπλατάτσου	194
3. Δημοτικό Διαμέρισμα Δολιανών	769
4. Δημοτικό Διαμέρισμα Καλπακίου (Έδρα)	754
5. Δημοτικό Διαμέρισμα Κάτω Ραβενίων	101
6. Δημοτικό Διαμέρισμα Μαυροβουνίου	37
7. Δημοτικό Διαμέρισμα Νεγράδων	136
8. Δημοτικό Διαμέρισμα Χρυσορράχης	193
Σύνολο:	2324

15. Δήμος Κατσανοχωρίων:

1. Δημοτικό Διαμέρισμα Αετορράχης	136
2. Δημοτικό Διαμέρισμα Ελληνικού	624
3. Δημοτικό Διαμέρισμα Καλεντζίου (Έδρα)	362
4. Δημοτικό Διαμέρισμα Κορίτιανης	66
5. Δημοτικό Διαμέρισμα Μονολιθίου	326
6. Δημοτικό Διαμέρισμα Πηγαδίων	148
7. Δημοτικό Διαμέρισμα Πλαισίων Μαλακασίου	206
8. Δημοτικό Διαμέρισμα Πλατανούσσης	460
9. Δημοτικό Διαμέρισμα Φορτοσίου	208
Σύνολο:	2536

16. Δήμος Κεντρικού Ζαγορίου:

1. Δημοτικό Διαμέρισμα Αγίου Μηνά	46
2. Δημοτικό Διαμέρισμα Άνω Πεδινών	202

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΑΠΟΓΡΑΦΗΣ 2001

α/α	ΔΗΜΟΣ - ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ	Πληθυσμός
	Δήμοι	
1.	Δήμος Αγίου Δημητρίου	
1.	Δημοτικό Διαμέρισμα Αβγού	328
2.	Δημοτικό Διαμέρισμα Αγίας Τριάδος	118
3.	Δημοτικό Διαμέρισμα Βαρλαάμ	155
4.	Δημοτικό Διαμέρισμα Βουλιάστης	203
5.	Δημοτικό Διαμέρισμα Επισκοπικού	306
6.	Δημοτικό Διαμέρισμα Θεριακησίου (Έδρα: Οικισμός Αγία Κυριακή)	371
7.	Δημοτικό Διαμέρισμα Κοπάνης	464
8.	Δημοτικό Διαμέρισμα Κουκλεσίου	388
9.	Δημοτικό Διαμέρισμα Κρυφοβού	603
10.	Δημοτικό Διαμέρισμα Μελιάς	160
11.	Δημοτικό Διαμέρισμα Μουσιωτίτσης	1097
12.	Δημοτικό Διαμέρισμα Μυροδάφνης	173
13.	Δημοτικό Διαμέρισμα Πέρδικας	252
14.	Δημοτικό Διαμέρισμα Πεστών	316
15.	Δημοτικό Διαμέρισμα Ραβενίων	181
16.	Δημοτικό Διαμέρισμα Σερβιανών	481
17.	Δημοτικό Διαμέρισμα Σκλίβανης	404
18.	Δημοτικό Διαμέρισμα Τερόβου	502
	Σύνολο:	6502
2.	Δήμος Ανατολής:	
1.	Δημοτικό Διαμέρισμα Ανατολής (Έδρα)	5815
2.	Δημοτικό Διαμέρισμα Νιπάφρας	671
3.	Δημοτικό Διαμέρισμα Νεοκαισάρειας	712
	Σύνολο:	7198
3.	Δήμος Ανατολικού Ζαγορίου:	
1.	Δημοτικό Διαμέρισμα Αγίας Παρασκευής	12
2.	Δημοτικό Διαμέρισμα Ανθρακίτη	93
3.	Δημοτικό Διαμέρισμα Γρεβενιτίου	339
4.	Δημοτικό Διαμέρισμα Δεματίου (Έδρα: Οικισμός Μηλιωτάδες)	511
5.	Δημοτικό Διαμέρισμα Δόλιανης	86
6.	Δημοτικό Διαμέρισμα Ελατοχωρίου	166
7.	Δημοτικό Διαμέρισμα Ιτέας	241
8.	Δημοτικό Διαμέρισμα Καβαλλαρίου	88
9.	Δημοτικό Διαμέρισμα Καρυών	135
10.	Δημοτικό Διαμέρισμα Καστανώνος Ζαγορίου	44
11.	Δημοτικό Διαμέρισμα Μακρίνου	65
12.	Δημοτικό Διαμέρισμα Πέτρας	362
13.	Δημοτικό Διαμέρισμα Ποταμιάς	31
14.	Δημοτικό Διαμέρισμα Τριστένου	141
15.	Δημοτικό Διαμέρισμα Φλαμπουραρίου	88

5. Δημοτικό Διαμέρισμα Καστανέας	213
6. Δημοτικό Διαμέρισμα Κεφαλοχωρίου	312
7. Δημοτικό Διαμέρισμα Λαγκάδας	217
8. Δημοτικό Διαμέρισμα Οξυάς	94
9. Δημοτικό Διαμέρισμα Πλαγιάς	112
10. Δημοτικό Διαμέρισμα Πληκατίου	150
11. Δημοτικό Διαμέρισμα Πυρσόγιαννης (Έδρα)	377
12. Δημοτικό Διαμέρισμα Χιονάδων	78
Σύνολο:	2072

19. Δήμος Μετσόβου:

1. Δημοτικό Διαμέρισμα Ανηλίου	610
2. Δημοτικό Διαμέρισμα Ανθοχωρίου	350
3. Δημοτικό Διαμέρισμα Βοτονοσίου	262
4. Δημοτικό Διαμέρισμα Μετσόβου (Έδρα)	3195
Σύνολο:	4417

20. Δήμος Μολοσσών:

1. Δημοτικό Διαμέρισμα Αετοπέτρας	144
2. Δημοτικό Διαμέρισμα Βερενίκης	871
3. Δημοτικό Διαμέρισμα Βουτσαρά (Έδρα)	150
4. Δημοτικό Διαμέρισμα Βρυσούλας	117
5. Δημοτικό Διαμέρισμα Γιουργάνιστας	89
6. Δημοτικό Διαμέρισμα Γκριμπόβου	200
7. Δημοτικό Διαμέρισμα Γρανίτσης	187
8. Δημοτικό Διαμέρισμα Γρανιτσόπουλας	100
9. Δημοτικό Διαμέρισμα Δεσποτικού	172
10. Δημοτικό Διαμέρισμα Εκκλησοχωρίου	95
11. Δημοτικό Διαμέρισμα Καλοχωρίου	83
12. Δημοτικό Διαμέρισμα Κουρέντων	238
13. Δημοτικό Διαμέρισμα Πολυδώρου	147
14. Δημοτικό Διαμέρισμα Ραδοβιζίου	207
15. Δημοτικό Διαμέρισμα Ρίζου	84
16. Δημοτικό Διαμέρισμα Φωτεινού	48
17. Δημοτικό Διαμέρισμα Χίνκας	207
Σύνολο:	3139

21. Δήμος Μπιζανίου:

1. Δημοτικό Διαμέρισμα Αμπελείας	324
2. Δημοτικό Διαμέρισμα Ασβεστοχωρίου	312
3. Δημοτικό Διαμέρισμα Κόντσικας	303
4. Δημοτικό Διαμέρισμα Κοσμηράς	497
5. Δημοτικό Διαμέρισμα Μανολιάσης	307
6. Δημοτικό Διαμέρισμα Μπιζανίου	409
7. Δημοτικό Διαμέρισμα Πεδινής (Έδρα)	2089
Σύνολο:	4241

22. Δήμος Παμβώτιδος:

7. Δήμος Δερβιζιάνων (τόρα δήμος Λάκκας Σουλίου):

1. Δημοτικό Διαμέρισμα Αλεποχωρίου Μπότσαρη	217
2. Δημοτικό Διαμέρισμα Αρδόσεως	113
3. Δημοτικό Διαμέρισμα Αχλαδεών	325
4. Δημοτικό Διαμέρισμα Βαργιάδων	329
5. Δημοτικό Διαμέρισμα Γεωργάνων	341
6. Δημοτικό Διαμέρισμα Δερβιζιάνων (Έδρα)	397
7. Δημοτικό Διαμέρισμα Ελάφου	180
8. Δημοτικό Διαμέρισμα Μπεστιάς	311
9. Δημοτικό Διαμέρισμα Παλαιοχωρίου Μπότσαρη	154
10. Δημοτικό Διαμέρισμα Πεντολάκκου	172
11. Δημοτικό Διαμέρισμα Ρωμανού	505
12. Δημοτικό Διαμέρισμα Σεριζιανών	101
13. Δημοτικό Διαμέρισμα Σιστρονίου	310
14. Δημοτικό Διαμέρισμα Σμυρτιάς	97
Σύνολο:	3552

8. Δήμος Δωδώνης:

1. Δημοτικό Διαμέρισμα Αγίας Αναστασίας	128
2. Δημοτικό Διαμέρισμα Δραγοψάς	55
3. Δημοτικό Διαμέρισμα Δραμεσιών	290
4. Δημοτικό Διαμέρισμα Δωδώνης (Έδρα: Οικισμός Μάνορες)	222
5. Δημοτικό Διαμέρισμα Κωστανιανής	203
6. Δημοτικό Διαμέρισμα Μαντείου	237
7. Δημοτικό Διαμέρισμα Μελιγγών	340
8. Δημοτικό Διαμέρισμα Πολυγύρου	169
9. Δημοτικό Διαμέρισμα Ψήας	146
Σύνολο:	1790

9. Δήμος Εγνατίας:

1. Δημοτικό Διαμέρισμα Μεγάλης Γότιστας	403
2. Δημοτικό Διαμέρισμα Μεγάλου Περιστερίου	693
3. Δημοτικό Διαμέρισμα Μικράς Γότιστας	249
4. Δημοτικό Διαμέρισμα Μικρού Περιστερίου (Έδρα)	261
5. Δημοτικό Διαμέρισμα Σίτσαινας	201
6. Δημοτικό Διαμέρισμα Χρυσοβίτσης	993
Σύνολο:	2800

10. Δήμος Εκάλης:

1. Δημοτικό Διαμέρισμα Ασφάκας	304
2. Δημοτικό Διαμέρισμα Βατατάδων	53
3. Δημοτικό Διαμέρισμα Βλαχάτανου	64
4. Δημοτικό Διαμέρισμα Γαβρισιών	108
5. Δημοτικό Διαμέρισμα Καρυών Ασφάκας (Έδρα)	753
6. Δημοτικό Διαμέρισμα Λιγοψάς	234
7. Δημοτικό Διαμέρισμα Πετσαλίου	461
Σύνολο:	1977

25. Δήμος Πραμάντων:

1. Δημοτικό Διαμέρισμα Αμπελοχωρίου	129
2. Δημοτικό Διαμέρισμα Πραμάντων (Εδρα)	1845
3. Δημοτικό Διαμέρισμα Ραφταναίων	220
Σύνολο:	2194

26. Δήμος Σελλών:

1. Δημοτικό Διαμέρισμα Αγίου Ανδρέου	119
2. Δημοτικό Διαμέρισμα Αγίου Νικολάου	119
3. Δημοτικό Διαμέρισμα Ανθοχωρίου	103
4. Δημοτικό Διαμέρισμα Αρτοπούλας	190
5. Δημοτικό Διαμέρισμα Ασπροχωρίου	55
6. Δημοτικό Διαμέρισμα Βαλανιδιάς	169
7. Δημοτικό Διαμέρισμα Ζωτικού	260
8. Δημοτικό Διαμέρισμα Καταμάχης	100
9. Δημοτικό Διαμέρισμα Κερασέας	98
10. Δημοτικό Διαμέρισμα Κουμαριάς	144
11. Δημοτικό Διαμέρισμα Λίππας	193
12. Δημοτικό Διαμέρισμα Μπαουσιών (Εδρα: Οικισμός Τύρια)	167
13. Δημοτικό Διαμέρισμα Παρδαλίτσης	103
14. Δημοτικό Διαμέρισμα Πλατανίων	123
15. Δημοτικό Διαμέρισμα Σενίκου	212
Σύνολο:	2095

27. Δήμος Τζουμέρκων:

1. Δημοτικό Διαμέρισμα Βαπτιστάου	195
2. Δημοτικό Διαμέρισμα Κέρου	47
3. Δημοτικό Διαμέρισμα Μιχαλιτσίου	271
4. Δημοτικό Διαμέρισμα Παλαιοχωρίου Σιράκου	143
5. Δημοτικό Διαμέρισμα Πετροβουνίου	119
6. Δημοτικό Διαμέρισμα Ποτιστικών	74
7. Δημοτικό Διαμέρισμα Προσηλίου	142
8. Δημοτικό Διαμέρισμα Χουλιαράδων (Εδρα)	237
Σύνολο:	1228

28. Δήμος Τύμφης:

1. Δημοτικό Διαμέρισμα Βραδέτου	23
2. Δημοτικό Διαμέρισμα Βρυσσοχωρίου	109
3. Δημοτικό Διαμέρισμα Ηλιοχωρίου	40
4. Δημοτικό Διαμέρισμα Καπεσόβου	67
5. Δημοτικό Διαμέρισμα Κήπων	110
6. Δημοτικό Διαμέρισμα Κουκκουλίου	78
7. Δημοτικό Διαμέρισμα Λαϊστής	127
8. Δημοτικό Διαμέρισμα Λεπτοκαρυάς Ζαγορίου	65
9. Δημοτικό Διαμέρισμα Νεγάδων	48
10. Δημοτικό Διαμέρισμα Σκαμνελλίου	233
11. Δημοτικό Διαμέρισμα Τσεπελόβου (Εδρα)	488
12. Δημοτικό Διαμέρισμα Φραγκάδων	105

3. Δημοτικό Διαμέρισμα Αρίστης	214
4. Δημοτικό Διαμέρισμα Ασπραγγέλων (Εδρα)	273
5. Δημοτικό Διαμέρισμα Βίτσης	137
6. Δημοτικό Διαμέρισμα Δικορύφου	66
7. Δημοτικό Διαμέρισμα Διλόφου	39
8. Δημοτικό Διαμέρισμα Διποτάμου	43
9. Δημοτικό Διαμέρισμα Ελάτης	42
10. Δημοτικό Διαμέρισμα Ελαφότοπου	134
11. Δημοτικό Διαμέρισμα Καλουτά	44
12. Δημοτικό Διαμέρισμα Κάτω Πεδινών	87
13. Δημοτικό Διαμέρισμα Μανασσή	37
14. Δημοτικό Διαμέρισμα Μεσοβουνίου	73
15. Δημοτικό Διαμέρισμα Μονοδενδρίου	164
Σύνολο:	1601
17. Δήμος Κόνιτσας:	
1. Δημοτικό Διαμέρισμα Αγίας Βαρβάρας	113
2. Δημοτικό Διαμέρισμα Αγίας Παρασκευής	431
3. Δημοτικό Διαμέρισμα Αετοπέτρας	192
4. Δημοτικό Διαμέρισμα Αηδονοχωρίου	203
5. Δημοτικό Διαμέρισμα Αμαράντου	115
6. Δημοτικό Διαμέρισμα Αρμάτων	62
7. Δημοτικό Διαμέρισμα Γαναδιού	76
8. Δημοτικό Διαμέρισμα Ελευθέρου	135
9. Δημοτικό Διαμέρισμα Εξοχής	60
10. Δημοτικό Διαμέρισμα Ηλιορράχης	139
11. Δημοτικό Διαμέρισμα Καβαλίων	57
12. Δημοτικό Διαμέρισμα Καλλιθέας	196
13. Δημοτικό Διαμέρισμα Κεϊδωνιάς	217
14. Δημοτικό Διαμέρισμα Κονίτσης (Εδρα)	2871
15. Δημοτικό Διαμέρισμα Μαζίου	327
16. Δημοτικό Διαμέρισμα Μελισσόπετρας	120
17. Δημοτικό Διαμέρισμα Μολίστης	67
18. Δημοτικό Διαμέρισμα Μολυβδοσκεπάστου	103
19. Δημοτικό Διαμέρισμα Μοναστηρίου	53
20. Δημοτικό Διαμέρισμα Νικάνορος	75
21. Δημοτικό Διαμέρισμα Πάδων	67
22. Δημοτικό Διαμέρισμα Παλαιοσελλίου	112
23. Δημοτικό Διαμέρισμα Πηγής	206
24. Δημοτικό Διαμέρισμα Πουρνιάς	71
25. Δημοτικό Διαμέρισμα Πύργου	157
Σύνολο:	6225
18. Δήμος Μαστοροχωρίων:	
1. Δημοτικό Διαμέρισμα Ασημοχωρίου	83
2. Δημοτικό Διαμέρισμα Βούρμπιανης	141
3. Δημοτικό Διαμέρισμα Γοργοποτάμου	69
4. Δημοτικό Διαμέρισμα Δροσοπηγής	226

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

ΓΡΑΦΙΚΕΣ ΤΕΧΝΕΣ
Γ. ΔΟΥΒΑΛΗΣ - Ε. ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ Ο.Ε.

28ης ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 41 (ΣΤΟΑ ΚΑΜΠΕΡΗΣ) 454 44, ΙΩΑΝΝΙΝΑ
ΤΗΛ: 26510 27845, FAX: 26510 24872
e-mail: info@douvalis-epistolou.com